Yolsuzlukla Mücadele
Mevzuatı ve Uluslararası Müktesebat

Yolsuzlukla mücadele bağlamında değişik alanlarda çok sayıda inceleme ve araştırma yapılmasına karşın ülkemizdeki yolsuzlukla mücadele mevzuatını tüm boyutlarıyla derleyen ve yararlanmak isteyenlere sistematik bir bakış açısıyla sunmayı amaçlayan bir çalışmanın eksikliği ortadadır.

Bu kitap, söz konusu eksikliği kısmen de olsa gidermek amacıyla yayımlanmakta ve yolsuzlukla mücadele alanındaki doğrudan ve dolaylı ulusal ve uluslararası mevzuat ilk kez bir araya getirilmektedir.

Yolsuzlukla mücadele alanındaki doğrudan ya da dolaylı tüm mevzuatı, ülkemizin taraf olduğu uluslararası anlaşmaları, Başbakanlık genelgelerini ve eylem planlarını içeren çalışmanın ilk baskısı 2006 yılında TEPAV tarafından yayınlanmıştı. Bu kitap çalışmanın genişletilmiş ve güncellenmiş halidir.

9 789944 927680

Yolsuzlukla Mücadele
Mevzuatı ve Uluslararası Müktesebat

Yolsuzlukla Mücadele
Mevzuatı ve Uluslararası Müktesebat

R. Bülent TARHAN

Yolsuzlukla Mücadele
Mevzuatı ve Uluslararası Müktesebat

Kanunlar

Yönetmelikler

Uluslararası Sözleşmeler ve Diğer Uluslararası Belgeler

Eylem Planları

Başbakanlık Genelgeleri

Raporlar

Yolsuzlukla Mücadele Mevzuatı ve Uluslararası Müktesebat
Ocak 2015

ISBN 978-9944-927-68-0

Yayın No: 76

Baskı Matsa Basımevi

TEPAV
Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
TOBB-ETÜ Yerleşkesi, TEPAV Binası Söğütözü
Caddesi No:43 Söğütözü Ankara
T:+90 (312) 292 55 00
F:+90 (312 292 55 55
www.tepav.org.tr
tepav@tepav.org.tr

ÖZET İÇERİK

KANUNLAR
Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
Türk Ceza Kanununun İlgili Hükümleri
Ceza Muhakemesi Kanununun İlgili Hükümleri
Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet Ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu
Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması Hakkında Kanun
Kamu İhale Kanunu
Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu
Kamu Malî Yönetimi Ve Kontrol Kanunu
Bilgi Edinme Hakkı Kanunu
Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun
Sermaye Piyasası Kanunu (İlgili Hükümler)
Bankacılık Kanununun İlgili Hükümleri
Dernek Ve Vakıfların Kamu Kurum Ve Kuruluşları İle İlişkilerine Dair Kanun
Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun
Tanık Koruma Kanunu
Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
Kabahatler Kanununun İlgili Hükmü
Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun (İlgili Hüküm)
Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu
Sporda Şiddet Ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun (İlgili Hükümler)
İcra Ve İflas Kanunu (İlgili Hüküm)
Devlet Memurları Kanunu (İlgili Hükümler)
Kamu Görevlerinden Ayrılanların Yapamayacakları İşler Hakkında Kanun

ULUSLARARASI BELGELER
Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi
Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
OECD Konseyi Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesi
Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi
Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Özel Hukuk Sözleşmesi
Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi ve El Konulmasına İlişkin Sözleşme
Uluslararası Diğer Belgeler

YÖNETMELİKLER

Mal Bildiriminde Bulunulması Hakkında Yönetmelik

Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik

Denetim Görevlilerinin Uyacakları Meslekî Etik Davranış İlkeleri Hakkında Yönetmelik

Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas Ve Usuller Hakkında Yönetmelik

Suç Gelirlerinin Aklanmasının Ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik

Suç Gelirlerinin Aklanmasının Ve Terörün Finansmanının Önlenmesine İlişkin Yükümlülüklere Uyum Programı Hakkında Yönetmelik

EYLEM PLANLARI

Türkiye'de Saydamlığın Arttırılması ve Kamuda Etkin Yönetimin Geliştirilmesi Eylem Planı

Türkiye Cumhuriyeti 58'nci Hükümet Acil Eylem Planı

Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Stratejisi Eylem Planı (2008-2010)

Saydamlığın Artırılması Ve Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesi Stratejisi (2010-2014)

KARARLAR VE BAŞBAKANLIK GENELGELERİ

Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programının Uygulanması, Koordinasyonu Ve İzlenmesine Dair Karar

Başbakanlık Genelgeleri

RAPORLAR

TBMM Yolsuzluk Araştırma Komisyonu Raporu (1. Kitap 6. Ve 7. Bölümler ile Kaynakça bölümü)

Avrupa Komisyonu Türkiye 2013 Yılı İlerleme Raporu (İlgili Bölümler)

Avrupa Güvenlik Ve İşbirliği Teşkilatı'nın (Agit) Yolsuzlukla Mücadele Uluslararası Çabalarına Katkıları Hakkında Rapor

Greco Türkiye Raporları

R. Bülent TARHAN

Halen Başbakanlık Başmüfettişi olarak görev yapan R.Bülent TARHAN, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden 1974 yılında mezun oldu. 1977 yılından bu yana müfettişlik görevini sürdürmektedir. Denetim sistemleri, yolsuzlukla mücadele ve ombudsman kurumu ile ilgili olarak İngiltere, İtalya, Fransa, İspanya, Avusturya, Avustralya, Tayland ve Pakistan'da araştırmalarda bulundu. TBMM Yolsuzlukları Araştırma Komisyonunda uzman olarak; Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi'nin Viyana'da yapılan ad-hoc komite toplantılarında Türkiye delegasyonunun üyesi olarak yer aldı ve "Özel Sektörde Zimmet" konusunun sözleşmeye ve dünya hukuk literatürüne girmesi hususunda önemli katkılar sağladı. Türkiye Cumhuriyeti ile KKTC arasında düzenlenen ekonomik ve mali işbirliği protokolü kapsamındaki "KKTC Devletinde Fonksiyonel-Kurumsal Gözden Geçirme Projesi"nin kamu denetim sistemi ile ilgili bölümünde görev aldı. 2010 yılında Bakanlar Kurulu Kararı ile yayımlanan Yolsuzlukla Mücadele Strateji belgesinin hazırlanması sürecine katkı sağladı. Nitelikli ve basit rüşvetin futboldaki karşılığı olan "*şike*" ve "*teşvik primi*"nin adli ceza normu haline getirilmesi ve TFF Etik Talimatı ile Kulüp Lisans Talimatının düzenlenmesi süreçlerinde önemli katkılar sağlamıştır. Devlet Denetim Elemanları Derneği ve Toplumsal Saydamlık Hareketi Derneği'nde yönetim kurulu üyesi, Bilirkişiler Derneği ve Başbakanlık Müfettişleri Derneği'nde Başkan, TFF Kulüp Lisans Kurulu'nda Başkanvekili sıfatıyla görev yapmıştır.

KİTAPLAR

Yolsuzlukla Mücadele Mevzuatı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010

Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Soruşturulması Usulleri, ikinci baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve Kamu Görevlileri Temel Mevzuatı, Adalet Yayınevi, Ankara Ocak 2013

MAKALELER

Yolsuzlukla mücadele için, Radikal, 19.10.2004

Yargı imtiyazı cenneti (mi?) Radikal, 24.11.2004

Yolsuzlukla mücadelenin yol haritası, Zaman, 11.12.2004

Türkiye yolsuzluklar cenneti olmaktan kurtuluyor mu? Zaman, 28.12.2004

Kamusal gizlilik üzerine: Çözüm İyi Yönetişimde, Radikal, 30.12.2004

Çözüm Evrensel İlkelerde, Radikal, 22.2.2005

Memur Yargılaması Üzerine, Güncel Hukuk, Mart 2005
Teftiş kurulları kamu reformuna engel mi? Cumhuriyet, 03.03.2005
Teşvik Primi Pasif Rüşvettir. Güncel Hukuk Dergisi, Nisan 2005
Türkiye ombudsmanı üzerine, Güncel Hukuk, Temmuz 2005
Kamu hukuku yönünden hediye, Güncel Hukuk, Eylül 2005
Cumhurbaşkanının vetosu ve ombudsmanlık, Referans Gazetesi, 04.08.2006
Etik komisyon, mal bildirimi ve iki yasa taslağının düşündürdükleri, Radikal, 18.10.2006
12 Eylülün disiplin hukuku, Güncel Hukuk, Ocak 2007
Yolsuzlukla mücadelenin uluslararası hukuk boyutunda Türkiye, Güncel Hukuk, Şubat 2007
Şike Kadar Teşvik Primi de Suç, Radikal, 29.7.2006
Bilgi edinme hakkının önündeki engeller kalkmalı, Radikal, 15.9.2007
Kamu çalışanları yönünden sivil anayasa tartışması, Radikal, 18.9.2007
Rüşvetin Basit Halleri, Güncel Hukuk, Ocak 2008,
Yolsuzlukla Mücadelenin Hukuksal Alt Yapısı, İstanbul Barosu Dergisi, Temmuz, Ağustos 2009
Yolsuzluklar ve teftiş kurulları, Radikal, 26.2.2008
Görevi kötüye kullanma suçu üzerine çeşitlemeler, Güncel Hukuk, Mayıs 2008
Rüşvetle bahşişi kim ayıracak? Radikal, 13.2.2009
Kamu İhale Kanunu üzerine, Güncel Hukuk, Ağustos 2009
Memur Yargılamasında Karmaşa, İstanbul Barosu Dergisi, Ocak, Şubat 2010
Anayasa değişiklikleri bağlamında ombudsman, Radikal, 21/04/2010
Futbolda Yolsuzluk, Güncel Hukuk, Haziran 2012
Kamu Görevlilerinin Yargılanması (AB Üyesi Ülkeler ve İsviçre Uygulaması), Güncel Hukuk Şubat 2013
İhaleye Fesat Karıştırma Suçu Üzerine, Güncel Hukuk Nisan 2014

ÖNSÖZ

Yolsuzlukla mücadele, TEPAV'ın kuruluşundan bu yana temel faaliyet alanlarından birisi olagelmiştir. Düzenli olarak yaptığımız anket, konferans ve yayınladığımız politika notlarının yanı sıra 2006 yılında ilk defa yolsuzlukla mücadelenin hukuksal çerçevesini oluşturan temel mevzuatı, uluslararası anlaşmaları ve eylem planlarını bir kitap halinde basmıştık. O kitap kısa süre içinde tükendi ve o zamandan beri güncellenmiş ikinci baskı için epeyce bir talep birikti. Bu kitap ilkinde olduğu gibi yine Sayın Bülent Tarhan'ın danışmanlığında hazırlanmış ve bu talebi karşılamak üzere her türden yararlanıcının kullanımına sunulmuştur.

Saydamlıkla ve iyi yönetişimle bağlantılı mevzuatın yolsuzlukla mücadeleyle de bağlantılı olduğu düşüncesiyle bu kitap kapsamında, örneğin bilgi edinme ve mali yönetim mevzuatı ya da Sermaye Piyasası Kanunun "içeriden öğrenenlerin ticareti"yle ilgili hükümleri gibi geniş bir mevzuat yelpazesine yer verilmiştir. Türk Ceza Kanununun ilgili hükümlerinin seçiminde ağırlıklı olarak 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması ve Rüşvet ve Yolsuzlukla Mücadele Kanununun ve Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesinin yolsuzluk suçu saydığı suçlar ve bağlantılı hükümler esas alınmıştır. Yolsuzlukla mücadele alanında Türkiye'nin taraf olduğu tüm uluslararası sözleşmeler kapsama alınmış; diğer uluslararası belgelerden (örneğin kara parayla mücadele alanındaki en önemli örgüt olan FATF'ın tavsiyeleri gibi) önemli görülenlere de kitapta yer verilmiştir.

Öte yandan, hükümetlerin yayımladığı yolsuzluğa karşı eylem planları, yolsuzlukla mücadele literatüründe bir anlamda mevzuat kabul edilmekte ve önemsenmektedir. Bu nedenle; 57. Hükümet tarafından yayımlanan "Türkiye'de Saydamlığın Artırılması ve Kamuda Etkin Yönetimin Geliştirilmesi" isimli eylem planı ile 58. Hükümet döneminde yayımlanan "Acil Eylem Planı"nın ilgili bölümü ve 2010/56 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla kabul edilen "Saydamlığın Artırılması ve Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesi Stratejisi (2010-2014)" ve eki eylem planı kitap içeriğinde yer almıştır.

TBMM Genel Kurulunca 2003 yılında oluşturulan "Yolsuzlukların Sebeplerinin, Sosyal ve Ekonomik Boyutlarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu" (10/9) yaklaşık altı aylık bir çalışma sonucunda çeşitli alanlarda saptanan yolsuzlukları belgeleriyle açıklayan toplam 1112 sayfadan oluşan bir rapor yazmış ve bu rapor TBMM Genel Kurulunda okunmuştur. Raporun 149

sayfadan oluşan "Bir Olgu Olarak Yolsuzluk: Nedenler Etkiler, Çözüm Önerileri" başlıklı ilk kısmında sistem analizleri ve çözüm önerileri yer almıştır. Bu kısmın sonuç bölümü, yasama, yürütme, yargı alt başlıkları altında toplam 55 çözüm önerisini içermektedir. Türkiye'de yolsuzlukla mücadelenin temel referanslarından biri olduğuna inandığımız bu raporun "Yolsuzlukla Mücadele Yöntemleri ve Önlemleri" başlıklı 6'ncı bölümü ve "Sonuç ve Öneriler" başlıklı 7'nci bölümü ile çok geniş kaynakça bölümü de bu kitapta okurlarımızın bilgisine sunulmuştur.

Avrupa Birliği 2013 Türkiye İlerleme Raporunun yolsuzlukla mücadeleye ilişkin bölümlerini ve GRECO Türkiye Değerlendirme Raporlarının tamamını "Raporlar" bölümümde bulacaksınız. Bu bölümde, ayrıca, Avrupa Güvenlik Ve İşbirliği Teşkilatı'nın (AGİT) "Yolsuzlukla Mücadele Uluslararası Çabalarına Katkıları Hakkında Rapor" da yer almıştır.

Kitabın, araştırmacılara, uygulamacılara ve konuyla ilgilenen herkese yararlı olmasını diliyorum.

Ocak 2015

Güven SAK

TEPAV Direktörü

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....i

GENEL BİR DEĞERLENDİRME: 27

YOLSUZLUKLA MÜCADELENİN KURUMSAL ALT YAPISI VE HUKUKİ ÇERÇEVE.....27

MEVZUAT.....61

KANUNLAR.....61

ANAYASANIN İLGİLİ HÜKÜMLERİ.....61
Mal bildirimi.....61
Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı.....61
Devlet Denetleme Kurulu.....61
Sayıştay.....62

TÜRK CEZA KANUNUNUN İLGİLİ HÜKÜMLERİ ve MADDE GEREKÇELERİ.....62
Tanımlar (Kamu görevlisi) 62
Diğer suçlar (Rüşvet suçu ile ilgili uygulama) 63
Güveni kötüye kullanma.....63
Hileli iflâs 65
Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi 66
Resmî belgede sahtecilik.....67
Resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek 70
Özel belgede sahtecilik.....72
İhaleye fesat karıştırma.....75
Edimin ifasına fesat karıştırma.....78
Ticarî sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması 79
Banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması 80
Zimmet.....82
İrtikap 84
Denetim görevinin ihmali.....85

Rüşvet 86
Etkin pişmanlık (rüşvet) 90
Nüfuz ticareti 91
Görevi kötüye kullanma 93
Göreve ilişkin sırrın açıklanması 96
Kamu görevlisinin ticareti 97
Kamu görevine ait araç ve gereçleri suçta kullanma 97
Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama 97

MAL BİLDİRİMİNDE BULUNULMASI, RÜŞVET VE YOLSUZLUKLARLA MÜCADELE KANUNU 110
BİRİNCİ BÖLÜM 110
Genel Hükümler 110
Amaç 110
Mal bildiriminde bulunacaklar 110
Hediye 111
Haksız mal edinme 111
İKİNCİ BÖLÜM 112
Mal Bildirimleri 112
Bildirimlerin konusu 112
Bildirimin zamanı 112
Bildirimin yenilenmesi 112
Bildirimlerin verileceği merciler 112
Bildirimlerin gizliliği 114
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 114
Ceza Hükümleri 114
Gerçeğe aykırı açıklama 114
Gerçeğe aykırı bildirimde bulunma 114
Haksız mal edinme, mal kaçırma veya gizleme 114
Zoralım 115
Kamu hizmetlerinden yasaklanma 115
Tecil, paraya çevirme ve ön ödeme yasağı 115

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 115
Bu Kanunda Yazılı Suçlar ile Bazı Suçlardan Dolayı Soruşturma Usulü ...115
Soruşturma 115
Suçun ihbarı 116
Soruşturma usulü 116
Bilgi verme zorunluluğu 117
Asker kişilerin soruşturması 117
BEŞİNCİ BÖLÜM 117
Çeşitli Hükümler 117
Yönetmelik 117
Kaldırılan hükümler 117
Yürürlük 118
Yürütme 118
KAMU GÖREVLİLERİ ETİK KURULU KURULMASI VE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KANUN 118
Amaç ve kapsam 118
Kuruluş 119
Kurulun görevleri 120
Kurula veya yetkili disiplin kurullarına başvuru 120
İnceleme ve araştırma 121
Bilgi ve belge istenmesi 122
Yönetmelik 122
Yürürlük 122
Yürütme 122

KAMU İHALE KANUNU 123
BİRİNCİ KISIM 123
Genel Hükümler 123
BİRİNCİ BÖLÜM 123
Uygulama İlkeleri 123
Amaç 123
Kapsam 123
İstisnalar 124
Tanımlar 127
Temel ilkeler 131

İhale Komisyonu 131
İhale işlem dosyası 132
İKİNCİ BÖLÜM 132
İhaleye Katılım Kuralları 132
Eşik değerler 132
Yaklaşık maliyet 132
İhaleye katılımda yeterlik kuralları 133
İhaleye katılamayacak olanlar 136
Şartnameler 137
İhale ilân süreleri ve kuralları ile ön ilan 137
Ortak girişimler 140
Alt yükleniciler 141
İhale saatinden önce ihalenin iptal edilmesi 141
Yasak fiil veya davranışlar 141
İKİNCİ KISIM 142
İhale Süreci 142
BİRİNCİ BÖLÜM 142
İhale Usulleri ve Uygulaması 142
Uygulanacak ihale usulleri 142
Açık ihale usulü 142
Belli istekliler arasında ihale usulü 142
Pazarlık usulü 143
Doğrudan temin 144
Tasarım yarışmaları 146
İKİNCİ BÖLÜM 146
İhalenin ve Ön Yeterliğin İlânı, İhale Dokümanının Verilmesi 146
İhale ilânlarında bulunması zorunlu hususlar 146
Ön yeterlik ilânlarında bulunması zorunlu hususlar 147
İlânın uygun olmaması 147
İhale ve ön yeterlik dokümanının içeriği ve idari şartnamede yer alması zorunlu hususlar 147
İhale ve ön yeterlik dokümanının verilmesi 149
İhale dokümanında değişiklik veya açıklama yapılması 149

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM....150
Tekliflerin ve Başvuruların Sunulması....150
Tekliflerin hazırlanması ve sunulması....150
Başvuru belgelerinin sunulması....150
Tekliflerin geçerlilik süresi....151
Geçici teminat....151
Teminat olarak kabul edilecek değerler....151
Teminat mektupları....152
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM....152
Tekliflerin Değerlendirilmesi....152
Tekliflerin alınması ve açılması....152
Tekliflerin değerlendirilmesi....153
(Mülga son fıkra: 20/11/2008-5812/11 md.)....153
Aşırı düşük teklifler....153
Bütün tekliflerin reddedilmesi ve ihalenin iptali....154
İhalenin karara bağlanması ve onaylanması....154
Kesinleşen ihale kararlarının bildirilmesi....155
Sözleşmeye davet....155
Kesin teminat....156
Sözleşme yapılmasında isteklinin görev ve sorumluluğu....156
Sözleşme yapılmasında idarenin görev ve sorumluluğu....157
İhalenin sözleşmeye bağlanması....157
Sonuç bildirimi....157
BEŞİNCİ BÖLÜM....158
Danışmanlık Hizmet İhaleleri ile İlgili Özel Hükümler....158
Danışmanlık hizmetleri....158
Ön yeterlik ve isteklilerin belirlenmesi....158
İhaleye davet....158
Tekliflerin hazırlanması ve verilmesi....159
Tekliflerin değerlendirilmesi ve ihalenin yapılması....160
ÜÇÜNCÜ KISIM....162
Kamu İhale Kurumu, Şikâyetlerin İncelenmesi ve Anlaşmazlıkların Çözümü....162
BİRİNCİ BÖLÜM....162
Kamu İhale Kurumu....162

Kamu İhale Kurumu 162
İKİNCİ BÖLÜM 170
İhalelere Yönelik Başvurular ve İnceleme 170
İhalelere yönelik başvurular 170
İdareye şikayet başvurusu 171
Kuruma itirazen şikayet başvurusu 172
Yargısal inceleme 174
DÖRDÜNCÜ KISIM 174
Yasaklar ve Ceza Sorumluluğu 174
İhalelere katılmaktan yasaklama 174
İsteklilerin ceza sorumluluğu 175
Görevlilerin ceza sorumluluğu 176
Bilgi ve belgeleri açıklama yasağı 176
BEŞİNCİ KISIM 177
Çeşitli Hükümler 177
İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar 177
Yerli istekliler ile ilgili düzenlemeler 179
Sürelerin hesabı 179
Bildirim ve tebligat esasları (3) 179
Değişiklik yapılması 180
Eşik değerler ve parasal limitlerin güncellenmesi 180
ALTINCI KISIM 180
Son Hükümler 180
Uygulanmayacak hükümler 180
Elektronik Kamu Alımları Platformu 181
Çerçeve sözleşme kapsamında mal ve hizmet alımı 181
Dinamik alım sistemi 183
Elektronik eksiltme 184
Finansal kiralama 185
Geçici Hükümler 185
Standart ihale dokümanları ve yönetmelikler 185
Başlanmış olan ihaleler 185
Güncelleme 185
İstisnalara ilişkin esas ve usuller 185

Kamu İhale Kurumunun kurulması 187
Başlanmış olan ihaleler 188
Mevcut görevlendirmeler 189
Kurul başkan ve üyelerinin görev süreleri 189
Yürürlük 189
Yürütme 189
4/1/2002 TARİHLİ VE 4734 SAYILI KANUNA İŞLENEMEYEN HÜKÜMLER 189

KAMU İHALE SÖZLEŞMELERİ KANUNU 191
BİRİNCİ KISIM 191
Genel Hükümler 191
BİRİNCİ BÖLÜM 191
Amaç, Kapsam, Tanımlar ve İlkeler 191
Amaç 191
Kapsam 191
Tanımlar 191
İlkeler 191
İKİNCİ BÖLÜM 192
Sözleşmelerin Düzenlenmesi 192
Tip Sözleşmeler 192
Sözleşme Türleri 192
Sözleşmede yer alması zorunlu hususlar 193
İKİNCİ KISIM 194
Sözleşmenin Uygulanması 194
BİRİNCİ BÖLÜM 194
Fiyat Farkı, Sigorta, Mücbir Sebepler, Denetim, Muayene ve Kabul İşlemleri 194
Fiyat farkı verilebilmesi 194
İş ve işyerinin sigortalanması 194
Mücbir sebepler 194
Denetim, muayene ve kabul işlemleri 195
İKİNCİ BÖLÜM 195
Kesin Teminata İlişkin Hükümler 195
Ek kesin teminat 195
Kesin teminat ve ek kesin teminatların geri verilmesi 195
İade edilemeyen teminatlar 196

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....196
Sözleşmede Değişiklik, Sözleşmenin Devri ve Feshi.....196
Sözleşmede değişiklik yapılması.....196
Sözleşmenin devri.....196
Yüklenicinin ölümü, iflası, ağır hastalığı, tutukluluğu veya mahkumiyeti.....197
Yüklenicinin ortak girişim olması halinde ölüm, iflas, ağır hastalık, tutukluluk veya mahkumiyet.....197
Yüklenicinin sözleşmeyi feshetmesi.....198
İdarenin sözleşmeyi feshetmesi.....198
Sözleşmeden önceki yasak fiil veya davranışlar nedeniyle fesih.....198
Sözleşmenin feshine ilişkin düzenlemeler.....199
Mücbir sebeplerden dolayı sözleşmenin feshi.....200
Sözleşme kapsamında yaptırılabilecek ilave işler, iş eksilişi ve işin tasfiyesi.....200
ÜÇÜNCÜ KISIM.....201
Yasaklar ve Sorumluluklar.....201
Yasak fiil ve davranışlar.....201
İhalelere katılmaktan yasaklama.....201
Yüklenicilerin ceza sorumluluğu.....202
Görevlilerin ceza sorumluluğu.....203
Bilgi ve belgeleri açıklama yasağı.....203
Yapım işlerinde yüklenicilerin ve alt yüklenicilerin sorumluluğu.....203
Yapı denetim görevlilerinin sorumluluğu.....204
Danışmanlık hizmeti sunucularının sorumluluğu.....204
Tedarikçilerin sorumluluğu.....204
Hizmet sunucularının sorumluluğu.....204
DÖRDÜNCÜ KISIM.....205
Çeşitli Hükümler.....205
Teminat.....205
Hüküm bulunmayan haller.....205
Tebligat.....205
MADDE 37.- Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde yapılacak tebliğler hakkında Tebligat Kanunu hükümleri uygulanır.....205
Değişiklik yapılması.....205

BEŞİNCİ KISIM 205
Son Hükümler 205
Uygulanmayacak hükümler 205
Geçici Hükümler 205
Tip Sözleşmelerin Hazırlanması 205
Yapım işlerinde fiyat farkı 206
Yürürlük 206
Yürütme 206

KAMU MALÎ YÖNETİMİ VE KONTROL KANUNU 207
BİRİNCİ KISIM 207
Genel Hükümler 207
BİRİNCİ BÖLÜM 207
Amaç, Kapsam ve Tanımlar 207
Amaç 207
Kapsam 207
Tanımlar 207
İKİNCİ BÖLÜM 209
Kamu Maliyesi 209
Kamu maliyesi 209
Kamu maliyesinin temel ilkeleri 209
Hazine birliği 210
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 211
Kamu Kaynağının Kullanılmasının Genel Esasları 211
Mali saydamlık 211
Hesap verme sorumluluğu 211
Stratejik planlama ve performans esaslı bütçeleme 211
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 212
Bakanların ve Üst Yöneticilerin Hesap Verme Sorumluluğu 212
Bakanlar 212
Üst yöneticiler 213
İKİNCİ KISIM 214
Kamu İdare Bütçeleri 214
BİRİNCİ BÖLÜM 214

Genel Hükümler 214
Bütçe türleri ve kapsamı 214
Bütçe İlkeleri 214
Gelir ve giderleri etkileyecek kanun tasarıları 215
İKİNCİ BÖLÜM 216
Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu 216
Merkezî yönetim bütçe kanununun kapsamı ve düzeni 216
Orta vadeli program, mali plan ve bütçe hazırlama rehberi 217
Merkezi yönetim bütçesinin hazırlanması 218
Merkezi yönetim bütçe kanun tasarısının sunulması 219
Merkezi yönetim bütçe kanun tasarısının görüşülmesi 220
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 220
Bütçelerin Uygulama Esasları 220
Ödeneklerin kullanılması 220
Ödenek aktarmaları 222
Merkez dışı birimlere ödenek gönderme 222
Yedek ödenek 223
Örtülü ödenek 223
Kamu yatırım projeleri 224
Yüklenmeye girişilmesi 224
Ertesi yıla geçen yüklenme 225
Gelecek yıllara yaygın yüklenmeler 226
Bütçelerden yardım yapılması 227
Bütçe politikası, gelir ve giderlerin izlenmesi 227
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 228
Harcama Yapılması 228
Harcama yetkisi ve yetkilisi 228
Harcama talimatı ve sorumluluk 229
Giderin gerçekleştirilmesi 229
Ödenemeyen Giderler ve Bütçeleştirilmiş Borçlar 230
Ön ödeme 231
BEŞİNCİ BÖLÜM 233
Gelirlerin Toplanması 233
Gelir politikası ve ilkeleri 233

Gelirlerin dayanakları 233
Gelirlerin toplanması sorumluluğu....234
Özel gelirler....234
Bağış ve yardımlar 234
ALTINCI BÖLÜM....235
Faaliyet Raporları ve Kesin Hesap 235
Faaliyet raporları....235
Kesin hesap kanunu 237
Genel uygunluk bildirimi....238
ÜÇÜNCÜ KISIM 239
Taşınır ve Taşınmaz Mallar 239
Taşınır ve taşınmaz işlemleri 239
Taşınır ve taşınmaz edinme 239
Taşınır ve taşınmaz satışı 240
Taşınmaz tahsisi....240
Mal yönetiminde etkililik ve sorumluluk....241
DÖRDÜNCÜ KISIM....241
Kamu Hesapları ve Mali İstatistikler 241
BİRİNCİ BÖLÜM 241
Kamu Hesapları....241
Muhasebe sistemi....241
Kayıt zamanı 243
Kamu gelir ve giderlerinin yılı ve mahsup dönemi 243
İKİNCİ BÖLÜM....244
Mali İstatistikler 244
Kapsam, temel ilkeler ve kurumsal çevre....244
Mali istatistiklerin hazırlanması ve açıklanması 245
Mali istatistiklerin değerlendirilmesi 245
BEŞİNCİ KISIM 246
İç Kontrol Sistemi....246
İç kontrolün tanımı....246
İç kontrolün amacı 246
Kontrolün yapısı ve işleyişi 247
Ön Mali Kontrol 247

Mali kontrol yetkilisinin nitelikleri ve atanması 248
Mali Hizmetler Birimi 249
Muhasebe hizmeti ve muhasebe yetkilisinin yetki ve sorumlulukları 252
Muhasebe yetkilisinin nitelikleri ve atanması 254
İç denetim 255
İç denetçinin görevleri 256
İç denetçinin nitelikleri ve atanması 257
İç denetim koordinasyon kurulu 258
İç denetim koordinasyon kurulunun görevleri 258
ALTINCI KISIM 259
Dış Denetim 259
Dış denetim 259
Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Sayıştayın denetlenmesi 260
YEDİNCİ KISIM 260
Yaptırımlar ve Yetkili Merciler 260
Ödenek üstü harcama 260
Kamu zararı 261
Yetkisiz tahsil ve ödeme 262
Para cezaları ve yetkili merciler 262
Zamanaşımı 262
SEKİZİNCİ KISIM 263
Diğer Hükümler 263
Maliye Bakanlığınca yürütülecek hizmetler 263
Kamu idarelerinin sorumluluğu 263
Sosyal güvenlik kurumları ve mahalli idareler 264
Kurumlardan alınacak hasılat payı 264
Kamu alacaklarının silinmesi 265
Yetki 265
DOKUZUNCU KISIM 265
Yürürlükten Kaldırılan Hükümler, Geçici Maddeler ve Yürürlük 265
Yürürlükten kaldırılan hükümler 265
Müşterek fon hesabı 266
Gelir ve ödenek kaydetme yetkisi 272
İç denetçi kadrolarına atanma 275

Yürürlük 277
Yürütme 277
5436 SAYILI KANUNUN 5018 SAYILI KANUNA İŞLENMEYEN MADDELERİ 285

BİLGİ EDİNME HAKKI KANUNU 312
BİRİNCİ BÖLÜM 312
Amaç, Kapsam ve Tanımlar 312
Amaç 312
Kapsam 312
Tanımlar 312
İKİNCİ BÖLÜM 313
Bilgi Edinme Hakkı ve Bilgi Verme Yükümlülüğü 313
Bilgi edinme hakkı 313
Bilgi verme yükümlülüğü 313
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 313
Bilgi Edinme Başvurusu 313
Başvuru usulü 313
İstenecek bilgi veya belgenin niteliği 314
Yayımlanmış veya kamuya açıklanmış bilgi veya belgeler 314
Gizli bilgileri ayırarak bilgi veya belge verme 314
Bilgi veya belgeye erişim 314
Bilgi veya belgeye erişim süreleri 315
Başvuruların cevaplandırılması 315
İtiraz usulü 315
Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu 315
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 317
Bilgi Edinme Hakkının Sınırları 317
Yargı denetimi dışında kalan işlemler 317
Devlet sırrına ilişkin bilgi veya belgeler 317
Ülkenin ekonomik çıkarlarına ilişkin bilgi veya belgeler 317
İstihbarata ilişkin bilgi veya belgeler 317
İdarî soruşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler 317
Adlî soruşturma ve kovuşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler 318
Özel hayatın gizliliği 318
Haberleşmenin gizliliği 318

Ticarî sır 318
Fikir ve sanat eserleri 318
Kurum içi düzenlemeler 318
Kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyeler 319
Tavsiye ve mütalaa talepleri 319
Gizliliği kaldırılan bilgi veya belgeler 319
BEŞİNCİ BÖLÜM 319
Çeşitli ve Son Hükümler 319
Ceza hükümleri 319
Rapor düzenlenmesi 319
Yönetmelik 320
Yürürlük 320
Yürütme 320
DİLEKÇE HAKKININ KULLANILMASINA DAİR KANUN 321
Amaç: 321
Kapsam 321
Dilekçe hakkı 321
Dilekçede bulunması zorunlu şartlar 321
Gönderilen makamda hata 322
İncelenemeyecek dilekçeler 322
Dilekçenin incelenmesi ve sonucunun bildirilmesi 322
Türkiye Büyük Millet Meclisine yapılan başvuruların incelenmesi 322
Kaldırılan hüküm 323
Yürürlük 323
Yürütme 323

SERMAYE PİYASASI KANUNU (İLGİLİ HÜKÜMLER) 324
İKİNCİ BÖLÜM 324
Tedbirler 324
Bilgi suistimali ve piyasa dolandırıcılığı incelemelerinde uygulanacak tedbirler 324
Bildirim yükümlülüğü 325
ALTINCI KISIM 325
İdari Para Cezası Gerektiren Fiiller ve Sermaye Piyasası Suçları 325

BİRİNCİ BÖLÜM 325
İdari Para Cezası Gerektiren Fiiller 325
İKİNCİ BÖLÜM 325
Sermaye Piyasası Suçları 325
Bilgi suistimali 325
Piyasa dolandırıcılığı 326
Bilgi suistimali ve piyasa dolandırıcılığı sayılmayan hâller 326
Usulsüz halka arz ve izinsiz sermaye piyasası faaliyeti 327
Güveni kötüye kullanma ve sahtecilik 327
Bilgi ve belge vermeme, denetimin engellenmesi 328
Yasal defterlerde, muhasebe kayıtlarında ve finansal tablo ve raporlarda usulsüzlük 328
Sır saklama yükümlülüğü 329
Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirleri 329
Yazılı başvuru ve özel soruşturma usulleri 329
Görev ve yetki 330

BANKACILIK KANUNU (İLGİLİ HÜKÜMLER) 330
Yemin ve mal beyanı 330
İşlemlerin kayıt dışı bırakılması ve gerçeğe aykırı muhasebeleştirme ..330
Sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme 331
Zimmet 331
Özel soruşturma ve kovuşturma 332
İnfaz 333

DERNEK VE VAKIFLARIN KAMU KURUM VE KURULUŞLARI İLE İLİŞKİLERİNE DAİR KANUN 333
Amaç ve kapsam 333
Temel ilkeler 333
Cezalar 334
Yürürlük 335
Yürütme 335

SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASININ ÖNLENMESİ HAKKINDA KANUN ..336
BİRİNCİ BÖLÜM 336

Amaç ve Tanımlar 336
Amaç 336
Tanımlar 336
İKİNCİ BÖLÜM 337
Yükümlülükler ve Bilgi Değişimi 337
Kimlik tespiti 337
Şüpheli işlem bildirimi 337
Eğitim, iç denetim, kontrol ve risk yönetim sistemleri ile diğer tedbirler 337
Devamlı bilgi verme 337
Bilgi ve belge verme 338
Muhafaza ve ibraz 338
Erişim sistemi 338
Yükümlülerin korunması 339
Yükümlülük denetimi 339
Uluslararası bilgi değişimi 339
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 340
Cezalar, Elkoyma ve Kararların Bildirimi 340
Yükümlülük ihlâlinde idarî ceza 340
Yükümlülük ihlâlinde adlî ceza 340
Başkası hesabına işlem yapıldığının beyan edilmemesi 340
Gümrük idaresine yapılacak açıklama 341
Elkoyma 341
Kararların bildirimi 341
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 341
Başkanlık ve Koordinasyon Kurulu 341
Başkanlığın görev ve yetkileri 341
Koordinasyon Kurulu 343
Bildirim ve bilgilerin değerlendirilmesi 344
Sırrın ifşaı 344
BEŞİNCİ BÖLÜM 345
Çeşitli ve Son Hükümler 345
Ek ödemeler 346
Kaldırılan ve değiştirilen hükümler 346
Yönetmelikler 347

Maktu tutarların artırımı 347

TANIK KORUMA KANUNU 348
BİRİNCİ BÖLÜM 348
Amaç, Kapsam ve Tanımlar 348
Amaç ve kapsam 348
Tanımlar 348
İKİNCİ BÖLÜM 348
Tanık Koruma Tedbiri Alınması Gereken Suçlar, Tanık Koruma Tedbiri Kapsamına Alınacak Kişiler ve Tanık Koruma Tedbirleri 348
Tanık koruma tedbiri alınması gereken suçlar 348
Tanık koruma tedbiri kapsamına alınacak kişiler 349
Tanık koruma tedbirleri 349
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 350
Tanık Koruma Tedbiri Kararları 350
Tanık koruma tedbiri kararlarını verecek makam ve merci 350
Tanık koruma tedbiri kararında bulunacak hususlar 351
Tanık koruma tedbirinin süresi, değiştirilmesi ve kaldırılması 351
Haklarında koruma tedbiri kararı alınan tanıkların dinlenmelerinde uygulanacak usûller 352
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 353
Tanık Koruma Kararlarının Uygulanması 353
Koruma kararının alınmasında Cumhuriyet başsavcılıkları ile mahkemelerce uygulanacak usûller 353
Tanık koruma birimleri ve kolluk makamlarınca yapılacak işlemler 354
Diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği ve yapılacak işlemler 354
BEŞİNCİ BÖLÜM 354
Tanık Koruma Kurulu 354
Tanık Koruma Kurulu 354
Kurulun görev ve yetkileri 355
Mutabakat metni 355
Faaliyet raporu 356
ALTINCI BÖLÜM 356
Çeşitli ve Son Hükümler 356

Yabancı tanıkların korunmasında uluslararası işbirliği ve yardımlaşma 356
Gizlilik kuralı 356
Tanık koruma giderlerinin karşılanması ve tazminatlar.....357
Suç, yaptırım ve soruşturma usulü 357
Tanığa rücû edilmesi.....357
Tanık koruma biriminde görev yapanlar, diğer görevliler, suçun aydınlatılmasında yardımcı olanlar ve yakınlarının korunması 358
Askeri ceza muhakemesinde uygulama 358
Değiştirilen hükümler 358
Yönetmelik 358
Kurulun oluşturulması.....358
Yürürlük 359
Yürütme 359

TÜRK CEZA KANUNU İLE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN 359

KABAHATLER KANUNUNUN İLGİLİ HÜKMÜ 362
Tüzel kişilerin sorumluluğu 362

BAŞBAKANLIK TEŞKİLATI HAKKINDA KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMENİN DEĞİŞTİRİLEREK KABULÜ HAKKINDA KANUN 363
Teftiş Kurulu Başkanlığı 363

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU KANUNU 364
BİRİNCİ BÖLÜM 364
Genel Hükümler 364
Amaç.....364
Kapsam 364
Tanımlar 364
İKİNCİ BÖLÜM.....365
Kuruluş, Görev ve Çalışma İlkeleri.....365
Kuruluş.....365
Kurumun görevi.....365
Başdenetçilik.....366
Başdenetçinin ve denetçilerin görevleri 366

Çalışma ilkeleri 366
Genel Sekreterliğin oluşumu ve görevleri 366
Başdenetçi ve denetçilerin nitelikleri.....367
Adaylık ve seçim.....367
Bağımsızlık ve tarafsızlık 369
Andiçme 369
Görev süresi 369
Görevden alınma ve görevin sona ermesi.....370
Başdenetçi ve denetçilerin mali ve sosyal hakları 370
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....370
Kuruma Başvuru ve Yapılacak İşlemler 370
Başvuru ve usulü 370
Bilgi ve belge istenmesi 371
Bilirkişi görevlendirilmesi ve tanık dinlenmesi 371
İnceleme ve araştırma.....372
Dava açma süresinin yeniden işlemeye başlaması 372
Raporlar 372
Açıklama yapma yetkisi 372
Personelin atanması 373
Kamu denetçiliği uzman yardımcılığı 373
Kamu denetçiliği uzmanlığı.....373
Personele uygulanacak hükümler ile personelin mali ve sosyal hakları 373
Kamu kurum ve kuruluşlarındaki personelin görevlendirilmesi 374
BEŞİNCİ BÖLÜM.....374
Çeşitli Hükümler 374
Bütçe.....374
Yasaklar.....374
Başdenetçi veya denetçiler hakkında ceza soruşturması ve kovuşturması usulü.....375
Genel Sekreter ve personel hakkında ceza soruşturması ve kovuşturması usulü.....375
Emeklilik 376
Değişiklik yapılan hükümler 376
Geçiş hükümleri 376
Yürürlük 377

Yürütme 377

SPORDA ŞİDDET VE DÜZENSİZLİĞİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUN 378
Şike ve teşvik primi 378
Yargılama ve usul hükümleri.....379

İCRA VE İFLAS KANUNU.....380
Artırmadan çekilme : 380

DEVLET MEMURLARI KANUNU 380
Mal bildirimi: 380
Ticaret ve diğer kazanç getirici faaliyetlerde bulunma yasağı: 380
Hediye alma, menfaat sağlama yasağı: 381
Denetimindeki teşebbüsten menfaat sağlama yasağı:.....381
Gizli bilgileri açıklama yasağı:.....382

KAMU GÖREVLERİNDEN AYRILANLARIN YAPAMAYACAKLARI İŞLER HAKKINDA KANUN.....382
Kapsam:.....382
Yasak ve Süresi 382
İstisnalar.....382
Ceza:.....383
Kaldırılan Hükümler: 383
Yürürlük:.....383
Yürütme:.....383

ULUSLARARASI BELGELER 384

A- ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER 384
1.BİRLEŞMİŞ MİLLETLER YOLSUZLUKLA MÜCADELE SÖZLEŞMESİ 384
2.SINIR AŞAN ÖRGÜTLÜ SUÇLARA KARŞI BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÖZLEŞMESİ (15 KASIM 2000) 437
3.OECD KONSEYİ ULUSLARARASI TİCARİ İŞLEMLERDE YABANCI KAMU GÖREVLİLERİNE VERİLEN RÜŞVETİN ÖNLENMESİ SÖZLEŞMESİ 473
4.AVRUPA KONSEYİ YOLSUZLUĞA KARŞI CEZA HUKUKU SÖZLEŞMESİ (27 OCAK 1999) 480

5.AVRUPA KONSEYİ YOLSUZLUĞA KARŞI ÖZEL HUKUK SÖZLEŞMESİ 496
6.SUÇTAN KAYNAKLANAN GELİRLERİN AKLANMASI, ARAŞTIRILMASI, ELE GEÇİRİLMESİ VE EL KONULMASINA İLİŞKİN SÖZLEŞME 503

B-ULUSLARARASI DİĞER BELGELER 523
1.Avrupa Konseyi Yolsuzlukla Mücadelede Yirmi Temel İlke Kararı 523
(06 KASIM 1997) 523
2.Avrupa Birliği Aday Ülkelerde Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesine İlişkin On İlke 525
3.Avrupa Konseyi Kamu Görevlileri İçin Davranış Kuralları 527
(11 MAYIS 2000) 527
4.AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ 535
Siyasi Partilerin ve Seçim Kampanyalarının Finansmanında Yolsuzlukla Mücadele İçin Ortak Kurallar 535
5.AVRUPA OMBUDSMANI İyi Yönetim İçin Davranış Kodu (06 Eylül 2001) 538
6.MALÎ EYLEM GÖREV GRUBU (Financial Action Task Force-FATF) TAVSİYE KARARLARLARI 2012 545
7. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, Uluslararası Ticari İlişkilerde Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadelede Birleşmiş Milletler Deklarasyonu* [16 ARALIK 1996] 582
8. DÜNYA BANKASI "Yolsuzluk: İstikrarlı ve Adil Kalkınmaya Bir Engel"Başlıklı Bildirisi (7 EKİM 1996) 587
9. ULUSLARARASI YÜKSEK DENETİM KURUMLARI TEŞKİLATI (INTOSAI) Sahtecilik ve Yolsuzlukla Mücadelede Yüksek Denetim Kurumlarına Tavsiyeler(Montevideo Deklarasyonu) (KASIM 1998) 591
10. ARUSHA DEKLARASYONU Gümrük Kapılarında Dürüstlük İle İlgili Gümrükler İşbirliği Konseyi'nin Deklarasyonu *(7 TEMMUZ 1993) 592
11. ULUSLARARASI TİCARET ODASI Rüşvet ve Yolsuzlukla Mücadeleye İlişkin Davranış Kuralları *[1996] 594
12. ULUSLARARASI HAKİMLER BİRLİĞİ MERKEZ KONSEYİ Yolsuzlukla Mücadeleye Yönelik Tavsiyeler (27 EYLÜL 2001) 596
13. ULUSLARARASI PARA FONU (IMF) Mali Saydamlık İyi Uygulamalar Tüzüğü (1994) 597
14. ASYA-PASİFİK EKONOMİK İŞBİRLİĞİ Devlet İhalelerine İlişkin Bağlayıcı Olmayan İlkeler *(5 MART 1999) 601

15. AVRUPA GÜVENLİK VE İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI YOLSUZLUKLA MÜCADELE KONUSUNDA AGİT TARAFINDAN KABUL EDİLEN ÇEŞİTLİ BELGE VE KARARLAR 618
16. AVRUPA GÜVENLİK VE İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI (MEDYANIN BAĞIMSIZLIĞI VE YOLSUZLUKLA MÜCADELE KONUSUNDA TASKENT DEKLARASYONU) 623

YÖNETMELİKLER 624
1MAL BİLDİRİMİNDE BULUNULMASI HAKKINDA YÖNETMELİK 624
2.KAMU GÖREVLİLERİ ETİK DAVRANIŞ İLKELERİ İLE BAŞVURU USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK 631
3. DENETİM GÖREVLİLERİNİN UYACAKLARI MESLEKÎ ETİK DAVRANIŞ İLKELERİ HAKKINDA YÖNETMELİK 648
4.BİLGİ EDİNME HAKKI KANUNUNUN UYGULANMASINA İLİŞKİN ESAS VE USULLER HAKKINDA YÖNETMELİK 652
5. SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASININ VE TERÖRÜN FİNANSMANININ ÖNLENMESİNE DAİR TEDBİRLER HAKKINDA YÖNETMELİK 674
6. SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASININ VE TERÖRÜN FİNANSMANININ ÖNLENMESİNE İLİŞKİN YÜKÜMLÜLÜKLERE UYUM PROGRAMI HAKKINDA YÖNETMELİK 700

EYLEM PLANLARI 716
1.TÜRKİYE'DE SAYDAMLIĞIN ARTTIRILMASI VE KAMUDA ETKİN YÖNETİMİN GELİŞTİRİLMESİ EYLEM PLANI 716
2.TÜRKİYE CUMHURİYETİ 58 NCİ HÜKÜMET ACİL EYLEM PLANI 723
3. KAYIT DIŞI EKONOMİYLE MÜCADELE STRATEJİSİ EYLEM PLANI (2008-2010) 724
4. SAYDAMLIĞIN ARTIRILMASI VE YOLSUZLUKLA MÜCADELENİN GÜÇLENDİRİLMESİ STRATEJİSİ (2010-2014) 729

KARARLAR VE BAŞBAKANLIK GENELGELERİ 749

AVRUPA BİRLİĞİ MÜKTESEBATININ ÜSTLENİLMESİNE İLİŞKİN TÜRKİYE ULUSAL PROGRAMININ UYGULANMASI, KOORDİNASYONU VE İZLENMESİNE DAİR KARAR 749

BAŞBAKANLIK GENELGELERİ.....751
1."YOLSUZLUKLA MÜCADELENİN KOORDİNASYONU" KONULU 18.08.1993 TARİHLİ, 1993/25 SAYILI GENELGE.....751
2."MAL BİLDİRİMİ" KONULU 13.07.2000 TARİHLİ, 2000/16 SAYILI GENELGE 752
3."YOLSUZLUKLA MÜCADELE VE YÖNETSEL İYİLEŞTİRMELER" KONULU 09.07.2001 TARİHLİ, 2001/38 SAYILI GENELGE 754
4."TÜRKİYE'DE SAYDAMLIĞIN ARTTIRILMASI EYLEM PLANI ÇERÇEVESİNDE BAKANLAR KOMİSYONU KURULMASI" KONULU 23.05.2002 TARİHLİ 2002/15 SAYILI GENELGE.....756
5."TÜRKİYE'DE SAYDAMLIĞIN ARTTIRILMASI (…) EYLEM PLANI ÇERÇEVESİNDE TEKNİK KOMİSYON OLUŞTURULMASI" KONULU 11.06.2002 TARİHLİ, 2002/18 SAYILI GENELGE.....757
6."KAMU GÖREVLİLERİ ETİK KURULU" KONULU 30.11.2004 TARİHLİ, 2004/27 SAYILI GENELGE.....758
7."YOLSUZLUKLA MÜCADELEDE ULUSLARARASI KURULUŞLARLA KOORDİNASYONUN SAĞLANMASI VE AVRUPA SAHTECİLİKLE MÜCADELE OFİSİ'NE (OLAF) MUHATAP KURULUŞ OLARAK BAŞBAKANLIK TEFTİŞ KURULU'NUN GÖREVLENDİRİLMESİ" KONULU 12.10.2006 TARİHLİ, 2006/32 SAYILI GENELGE 760
8."KAYIT DIŞI EKONOMİYLE MÜCADELE STRATEJİSİ EYLEM PLANI" KONULU 2009/3 SAYILI GENELGE 761
9.TÜRKİYE'DE SAYDAMLIĞIN ARTIRILMASI VE YOLSUZLUKLA MÜCADELENİN GÜÇLENDİRİLMESİ STRATEJİSİ KONULU 2009/19 SAYILI BAŞBAKANLIK GENELGESİ 763

RAPORLAR.....765

1) TBMM YOLSUZLUK ARAŞTIRMA KOMİSYONU RAPORU 765
2- YOLSUZLUKLARIN ORTAYA ÇIKARILMASI 777
3. SUÇLULARIN CEZALANDIRILMASI ZARARLARIN TAZMİNİ.....785
SONUÇ VE ÖNERİLER 801

YARARLANILAN VE ATIFTA BULUNULAN KAYNAKLAR 821

2) AVRUPA KOMİSYONU TÜRKİYE 2013 YILI İLERLEME RAPORU.....833

(İlgili bölümler).....833

3) AVRUPA GÜVENLİK VE İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI'NIN (AGİT) YOLSUZLUKLA MÜCADELE ULUSLARARASI ÇABALARINA KATKILARI HAKKINDA RAPOR (26 Kasım 2000) 839

4. GRECO TÜRKİYE RAPORLARI 849

GENEL BİR DEĞERLENDİRME: YOLSUZLUKLA MÜCADELENİN KURUMSAL ALT YAPISI VE HUKUKİ ÇERÇEVE[1]

1. GİRİŞ

Yolsuzluğun tarihi, neredeyse devletlerin tarihi kadar eskidir.[2] Tarihin her döneminde ve dünyanın her yerinde yolsuzluklarla karşılaşılmıştır. Sümerolog Veysel Donbaz'ın çözdüğü İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde bulunan M.Ö. 4000 yıllarına ait "Sümer Okul Günleri" adlı bir Sümer tableti, rüşvetin ilk belgesi niteliğindedir: 2300 yıl önce Brahman Başbakanı'nın yolsuzluğun 40 yolunu saydığı; eski Çin'de rüşveti önlemek üzere memurlara maaşlarına ek olarak "*yang-lien*" adıyla bir ek ödemede bulunulduğu bilinmektedir.

İki bin yıl önce Hint Kralı Kathilya bu konuyu ele alan "*Arthastra*" adlı bir kitap yazmıştır.

Dante, yedi yüz yıl önce, rüşvetçileri cehennemin en derinine koyarak, ortaçağda yolsuz davranışlara duyulan nefreti yansıtmıştır. Shakespeare, bazı oyunlarında yolsuzluğa yer vermiştir.

Tarihçiler, Osmanlı İmparatorluğunun çöküşünü hazırlayan önemli nedenler arasında "rüşvet"in de bulunduğunu yazmaktadır. 16 ncı yüzyıla kadar, Osmanlı devletinde güçlü bir otoritenin kurulduğu, devletin güçlü ve düzenli memur kadrosuyla, idare örgütüyle ülkenin her köşesine egemen olduğu söylenebilir.

16 ncı yüzyıldan sonra, Osmanlı Devleti'nde idari sistem ile birlikte mali sistem de çözülmeye başlamış; devlet, yavaş yavaş otoritesini kaybetmiş, yolsuzluk ve rüşvet için uygun bir ortam oluşmuştur.

Bu dönemde yazılan birçok eserde, kendileri de genelde birer yönetici olan yazarlar, rüşvetin olumsuz yanlarını belirtmekte ve önlenmesi için çareler önermektedirler.

---

[1] Prof. Dr. İzzettin ÖNDER'in editörlüğünü yaptığı "Yolsuzluk Ekonomisi ve Yolsuzlukla Mücadele(TOBB Yayınları, Ankara, 2008) isimli kitapta yayımlanmış makalemin güncellenmiş halidir.

[2] Bu bölümde yer alan tarihsel perspektifle ilgili bilgilerin yazımı sırasında ağırlıklı olarak TBMM Yolsuzluk Araştırma Komisyonunun "Bir Olgu Olarak Yolsuzluk: Nedenler, Etkiler ve Çözüm Önerileri" başlıklı raporundan yararlanılmıştır. Bu makalenin yazarı da, söz konusu raporun yazımında uzman olarak görev yapmıştır.

Bu eserlerden en önemlileri olarak, Lütfi Paşa'nın 16 ncı yüzyılda yazdığı *Asafname'si*, Koçi Bey'in 17 nci yüzyılda yazdığı kendi adıyla anılan *Risalesi*,17 nci yüzyılın fikir adamlarından Hazerfan Hüseyin Efendi'nin *Talhis al-Bayan fi Kavanin-i Al-i Osman* adlı eseri ve Defterdar Sarı Mehmet Paşa'nın 1703 yılında Üçüncü Ahmet'e sunduğu *Nasa-ih ul-Vuzara va al-Umara* adlı eserleri sayılabilir.

Tanzimat döneminde, ilk defa değişik toplumsal gruplar tarafından otoritenin paylaşımı gündeme gelmiş; dolayısıyla kamu yönetimi üzerinde de toplumsal grupların etkileme çabaları ortaya çıkmıştır.

İkinci Mahmut döneminde, köklü reformlar gerçekleştirilmeye, özellikle de, o devir Avrupa'sını model alan modern bir bürokrasi oluşturulmaya çalışılmıştır. Örneğin, ehliyetsiz kişilerin memur olmasını önlemek için sıkı sınav usulleri uygulanmıştır

Rüşvete karşı alınan en önemli önlem kamu görevlilerinin, görevlerine ilişkin suçların cezalandırılması için bir ceza kanunnamesinin yürürlüğe konmasıdır. İkinci Mahmut kanunnamede, özellikle, rüşvet suçunun cezalandırılmasını emretmişti. Kanunda, en küçük rütbeli memurdan, en yüksek rütbeli memura kadar, herhangi bir memurun rüşvet aldığı tespit edildiği takdirde, cezalandırılacağı belirtilmektedir.

Rüşveti önlemeye ilişkin daha ciddi önlemler, 1839 yılında ilan edilen Tanzimat Fermanı'nda yer almıştır. Tanzimat Fermanı ile rüşveti önlemeye ilişkin etkili tedbirler de öngörülmüş, Ferman yayınlandıktan bir yıl sonra, 1840 yılında yürürlüğe giren Ceza Kanunnamesinin beşinci faslında rüşvet suçu geniş şekilde düzenlenmiştir.

1849 yılında ise, bütün memurlara, rüşvet almayacaklarına ilişkin yemin etme usulü getirilmiş; 1855 yılında yürürlüğe giren nizamname ile rüşvet sayılacak ve sayılmayacak hediyeler tespit edilmiştir.

1858 yılında ise, Fransız Ceza Kanunu'ndan yararlanılarak yeni bir Ceza Kanunu yapılmış; bu Kanun'da da rüşvet ile ilgili hükümler -Nizamnamenin rüşvet sayılan ve sayılmayan hediyeler ile ilgili hükümleri de dahil olmak üzere- yer almıştır.

Bu örneklerle anlatmak istediğimiz –kısa bir tarihsel perspektif sunmanın yanı sıra– tarihin her döneminde ve her coğrafyada yolsuzlukların olabileceği gerçeğidir. Bunun kuşkusuz ki yaygın ve örgün eğitim eksikliğinden, demokratikleşmeye; iyi yönetişimin kurumsallaşamamasından, sivil toplum inisiyatiflerinin yetersizliğine kadar bir çok nedeni var. Önemli olan doğru mücadele yöntemlerinin üretilmesi suretiyle yolsuzlukların boyutlarının daraltılmasıdır. Yolsuzlukla mücadelenin tarihsel evrimi içinde "anti patronaj", "ilerleyici yöntem", "bilimsel yöntem" ve "panoptik yöntem" adları altında mücadele yöntemleri; yasal yaptırımların ağırlaştırılması,

kamu iletişim araçlarıyla kamuoyunun duyarlı hale getirilmesi, bürokratik işlem ve süreçlerin basitleştirilmesi ve hızlandırılması gibi birçok önlem gündeme getirilmiştir. Yolsuzluğa karşı güçlü kurumsal yapıların inşası da, ulusal ve uluslararası ölçekte üzerinde önemle durulan önlemler arasındadır.

2.KURUMSAL ALT YAPILAR

Öncelikle bir tespitte bulunmakta yarar var: Türkiye'deki kurumsal yapılar, yolsuzlukların ortaya çıkartılmasında göreceli olarak başarılı; ancak yolsuzluğu üreten sistemin tasfiyesi konusunda yetersizdirler. Türkiye açısından önemli nedenlerden birinin yolsuzlukla mücadele araçları ve aktörleri arasındaki iletişim ve eşgüdüm eksikliği olduğu söylenebilir. Tam da bu noktada güçlü kurumsal yapıların önemi kendini gösteriyor. Aslında bu sadece Türkiye'nin sorunu değil. Çünkü uygarlık ilerledikçe kan suçları azalıyor; sahtecilik suçları artıyor. Sahtecilik suçları genellikle örgütlü yapıları gerektirdiği için Devletlerin de yolsuzlukla mücadele alanında örgütlenmesi gerekiyor.

Transparency International'ın (Uluslararası Saydamlık Örgütü) bir Yunan tapınağı konseptinde tasarladığı Yolsuzluğa karşı Güvenlik Sisteminin inşası yolsuzlukla mücadelenin ön koşuludur.

2.1. DİĞER ÜLKE ÖRNEKLERİ VE ULUSLARARASI YAPILANMALAR

Yolsuzlukla mücadele alanındaki kurumsal yapıların en gelişmiş örneklerine -ICAC (Independent Comission Anti Corruption) adı altında- Hong Kong, Güney Kore, Avustralya ve Yeni Zelanda'da rastlanmaktadır. Hong Kong'da ICAC'ın (Bağımsız Yolsuzlukla Mücadele Komisyonu) kurulmasından sonra yolsuzluğa bulaşan çok sayıdaki üst düzey yönetici ve güvenlik görevlisinin yargı önüne çıkartılması ve cezalandırılması sağlanmıştır. Üç yıl içinde, ikisi üst düzey olmak üzere 321 emniyet görevlisi emekliliğini istemiş veya istifa etmiş; eski Hong Kong Polis Teşkilatı Müdürü Peter Godber büyük uğraşlar sonucunda İngiltere'den ülkeye getirilmiş ve 4 yıl hapis cezasına çarptırılmıştır.[3]

Makedonya, Slovenya, Slovakya, Çek Cumhuriyeti gibi ülkelerde, bu birimin; Ulusal Komisyon, Yolsuzlukla Mücadele Komisyonu gibi adlar altında[4]; Botswana'da Yolsuzlukla Mücadele Genel Müdürlüğü adı altında, Malezya'da Yolsuzlukla Mücadele Ajansı (ACA), Arjantin'de Yolsuzlukla Mücadele Ofisi (OAC) gibi adlar altında örgütlendiği görülmektedir.

Avrupa Birliği'nin de OLAF kısa adıyla anılan bir yolsuzluk ve sahtecilikle mücadele birimi mevcuttur.

Bazı ülkelerde bu birimin task force (görev gücü) şeklinde örgütlendiğini görüyoruz**.** Örneğin Hindistan'da 1962 yılında kurulan "Yolsuzluğu Önleme Komitesi" (başkanının soyadı ile anılan Santhanam Komitesi) ihalelerde, çeşitli belge ve izinlerin verilmesinde, vergi alanlarında, güvenlik, eğitim ve sağlık hizmetlerinin yürütülmesinde, gümrüklerde ve yargı kuruluşlarında birçok yolsuzluğu açığa çıkarmıştır. Aynı şekilde, Filipinler'de kurulan parlamento

---

[3] Bir Olgu Olarak Yolsuzluk: Nedenler, Etkiler ve Çözüm Önerileri, TBMM Yolsuzluk Araştırma Komisyonu Raporu ve Güncellemeler, TEPAV Yolsuzlukla Mücadele Kitapları-1, sh.88

[4] Anti-corruption services Good Practice in Europe,Avrupa Konseyi ,Specialised Anti-corruption Institutions

komisyonunun görevlendirdiği Yargıç Plana ve ekibi, çok sayıda yolsuzluk olayının ortaya çıkartılmasında önemli başarılar sağlamışlardır.

Ulusal yolsuzlukla mücadele arayışları da yeterli olmamış ve Valetta'daki Avrupa ülkeleri adalet bakanları toplantısıyla devletler arası yolsuzlukla mücadele örgütlenmesi arayışlarına girilmiştir. GRECO[5] da bu çalışmaların somut bir sonucudur. BM nezdinde de Yolsuzluğa karşı devletler grubu kurulması çalışmaları olduğunu biliyoruz. Trancparency International ve Global Integrity gibi bilinen sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra, merkezi ABD'de olan Association of Certified Fraud Examiners isimli sivil toplum kuruluşunun dünya çapında 33.000'den fazla üyesi var.

Kara para aklama ile mücadelede gereken önlemlerin alınması amacıyla, 1989'da Paris'teki G-7 zirvesinde kurulan Mali Eylem Görev Grubu'na da (FATF) 29 ülke ve iki bölgesel örgüt (Avrupa Komisyonu ve

Körfez İşbirliği Konseyi) üyedir. FATF'ın sekreterya hizmetleri Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) tarafından yerine getirilmektedir.

Türkiye'nin de imzaladığı ve onayladığı BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesinin 6 ncı maddesinin 1 inci fıkrasında:

"Taraf Devlet, iç hukuk sisteminin temel ilkelerine uygun olarak, aşağıdaki yollarla yolsuzluğun önlenmesi için uygun birim ya da birimlerin varlığını sağlayacaktır

a)Bu Sözleşmenin 5. maddesinde belirtilen politikaları uygulamak ve uygun görülen hallerde bu politikaların uygulanmasını koordine ve kontrol etmek;

b)Yolsuzluğun önlenmesi hakkında bilgiyi arttırmak ve yaymak."

*d*enildikten sonra, ikinci fıkrasında:

"Her Taraf Devlet, iç hukuk sisteminin temel ilkelerine uygun olarak, bu maddenin 1. fıkrasında belirtilen birim ya da birimlere, görevlerini etkin bir biçimde ve gereksiz etkilerden uzak olarak yerine getirebilmeleri için gerekli özerkliği tanıyacaktır"

hükmü yer alıyor.

---

[5] Tarhan, R. Bülent, Greco Mayıs'ta Geliyor. Çözüm Evrensel İlkelerde, Radikal, 22.02.2005

Avrupa Konseyinin Octopus Programı çerçevesinde yayımladığı kitapçıkta[6] Konseye üye devletlerdeki yolsuzlukla mücadele birimlerine ilişkin ayrıntılı bilgiler yer almaktadır. Söz konusu kitapçıktaki bilgilerden de anlaşılacağı gibi bu servislerin bir kısmı organik yönden bağımsız olduğu gibi bir kısmı çeşitli bakanlıklar yada kuruluşlar bünyesinde örgütlenmişlerdir. Dolayısıyla "bağımsızlık" ekseninde standart bir model olmadığı gibi örgütlenme biçimleri de grup[7], ofis[8], büro[9], ajans[10] ,takım[11] veya komisyon[12] şeklinde olabilmektedir.

Alttaki listede, yolsuzlukla mücadele alanında faaliyet gösteren belli başlı uluslararası kuruluşlar yer almıştır:

- Uluslararası Saydamlık Örgütü (TI- Transparency International)
- Dünya Bankası
- Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu (GRECO)
- Avrupa Sahtecilikle Mücadele Ofisi (OLAF)
- Mali Eylem Grubu (FAFT)
- Uluslararası Para Fonu (IMF)
- Birleşmiş Milletler (UN)
- Uluslararası Suç Önleme Merkezi (CICP)
- Güney Doğu Avrupa Yolsuzlukla Mücadele Girişimi İstikrar Paktı (SPAİ)
- Yolsuzlukla Mücadele Ağı (ACN)
- Asya-Pasifik Ülkeleri Yolsuzlukla Mücadele İnsiyatifi
- İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı Yolsuzluklarla Mücadele Birimi
- Asya Kalkınma Bankası Yolsuzluklarla Mücadele Birimi

---

6 Anti Corruption Services, Good Practice in Europe, Counsil of Europe, Ağustos 2004
7 Örn. Arnavutluk: Yolsuzluğa Karşı İzleme Grubu
8 Örn. Belçika: Yolsuzluğun Önlenmesi için Merkezi Ofis
9 Örn. Letonya: Yolsuzluğu Önleme ve Mücadele Bürosu
10 Örn. Sırbistan: Yolsuzlukla Mücadele Ajansı
11 Örn. Norveç: Yolsuzlukla Mücadele Takımı
12 Örn. Malta: Yolsuzluğa Karşı Daimi Komisyon

2.2. TÜRKİYE UYGULAMASI

Yolsuzlukla mücadele alanında hiç kuşku yok ki; en önemli kurumsal yapılar, Cumhuriyet savcılıkları ve -Kaçakçılık ve Organize Suçlar Dairesi Başkanlığı- başta olmak üzere emniyet ve Jandarma teşkilatıdır. Çünkü savcılık kurumu ve kolluk ceza adalet sisteminin en temel yapısal unsurlarıdır. Asli görevleri yolsuzlukla mücadele olmamasına karşın denetim birimlerinin de, yolsuzlukla mücadeleye çok önemli katkılar sağladıkları yadsınamaz bir gerçektir. Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), Kamu Görevlileri Etik Kurulu, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu gibi kimi yapılanmalar da yolsuzluğa karşı dolaylı örgütlenme alanları olarak değerlendirilmelidirler.

2.2.1. Cumhuriyet savcılıkları ve kolluk

"Yolsuzluk bir suç türü değildir, rüşvet başta olmak üzere bir çok suçu kapsayan bir kategoridir."[13] Bu nedenledir ki; Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesinde de yolsuzluğun tanımı yapılmamış; yolsuzluk sayılacak suçlara sözleşmede yer verilmesiyle yetinilmiştir. Ülkemiz açısından bu alanda yapılmış bir kategorik sınıflandırma söz konusu değildir. Dolayısıyla; Cumhuriyet Savcılıklarının ve kolluğun yolsuzluk suçları yönünden özel bir görev ve yetkisinden söz etme olanağı da bulunmamaktadır. Bir başka anlatımla; kimi ülkelerde var olan yolsuzluk suçlarına özel savcılık uygulaması Türkiye'de yoktur. Örneğin Danimarka'da 1973 yılında "Önemli Ekonomik Suçlarla İlgili Kamu Savcılığı Ofisi" kurulmuştur. Bu Ofis, sahtecilik, rüşvet, zimmet, emniyeti suiistimal, vergi suçları, şantaj, tefecilik ve içerden bilgi sızdırma konularıyla ilgili faaliyetlerde bulunmaktadır. Ofiste, 25 savcı, 50'ye yakın polis müfettişi görev yapmaktadır.[14]

Bakanlar Kurulu tarafından TBMM'ye sevk edilen Yolsuzlukla Mücadele Kanunu tasarısına göre büyük illerdeki ağır ceza mahkemelerinden herhangi birinin Yüksek Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından ağırlıklı olarak yolsuzluk suçlarına bakmak üzere yetkilendirilmesi öngörülmüşse de; tasarının -Adalet Komisyonunda görüşülmekte iken- geri çekilmesi nedeniyle bu düzenleme hayata geçirilememiştir.

---

[13] Dönmezer, Sulhi "İki Suç Türü ve Kolluk", Polis Dergisi, sayı 36 http://www.emniyet.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/36/web/kriminoloji/ord_prof_dr_sulhi_donmezer.htm

[14] Bkz. TBMM Yolsuzlukları Araştırma Komisyonu Raporu

Ülkemizde yolsuzluk suçlarına özel savcılık ya da kolluk örgütlenmesi söz konusu değilse de 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması ve Rüşvet ve Yolsuzlukla Mücadele Kanununda yolsuzluk sayılabilecek suçlar gösterilmiş; bunlara ilişkin soruşturma ve yargılama yöntemlerine yer verilmiştir.

Yasanın 17'nci maddesinde değinilen ve uluslararası literatürde de yolsuzluk sayılan irtikâp, rüşvet, basit ve nitelikli zimmet, resmî ihale ve alım ve satımlara fesat karıştırma suçları yönünden - müsteşarlar, valiler ve kaymakamlar ile özel kanunlarında belirtilenler istisna olmak üzere-2.12.1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanmamakta; Cumhuriyet savcıları, genel hükümlere göre soruşturma yapabilmektedir. Soruşturmanın yöntemi 3628 sayılı Kanunun 19'ncu maddesi ile belirlenmiştir. Buna göre:

"*Cumhuriyet Savcısı 17 nci maddede yazılı suçların işlendiğini öğrendiğinde sanıklar hakkında doğrudan doğruya ve bizzat soruşturmaya başlamakla beraber durumu atamaya yetkili amirine veya 8 inci maddede sayılan mercilere bildirir.*

Cumhuriyet Savcısı soruşturmaya başladığında ihbarı doğrulayan emareler bulduğu takdirde sanıktan, haksız edinilen malın kaçırıldığı yolunda delil ve emare elde edildiği takdirde sanığın ikinci dereceye kadar kan ve sıhri hısımları ile gelini ve damadından mal bildiriminde bulunmalarını ister. Bu istemin sanığa ve diğer ilgililere ulaştığı tarihten itibaren yedi gün içinde Cumhuriyet Savcısına mal bildiriminin verilmesi zorunludur. Soruşturmanın müfettiş veya muhakkik tarafından yapılması halinde müfettiş veya muhakkik de sanıktan ve yukarıda sayılan ilgililerden mal bildirimi isteminde bulunurlar. Bu istemin sanık ve ilgililere ulaştığı tarihten itibaren yedi gün içinde müfettiş veya muhakkike mal bildiriminin verilmesi keza zorunludur.

Cumhuriyet Savcısı, kamu davası açılmadan önce haksız edinildiği yolunda delil veya emare elde edilen para veya mal ile ilgili tedbirin alınmasını görevli mahkemeden veya para veya malın bulunduğu yer hukuk mahkemesinden isteyebilir." Ayrıca "*Özel kanunlarında aksine bir hüküm bulunsa bile ilgili gerçek veya tüzel kişiler veya kamu kurum ve kuruluşları; bu Kanuna göre takip, soruşturma ve kovuşturmaya yetkili kişi, Maliye Bakanlığı Baş Hukuk Müşavirliği ve Muhakemat Genel Müdürlüğü veya temsilcisi ve bu Kanundaki diğer mercilerce istenen bilgileri gecikmeksizin makul sürede eksiksiz vermek zorundadır.*"

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'yla da rüşvet, zimmet, irtikap, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma gibi yolsuzluk suçlarına ilişkin olarak bazı özel koruma tedbirleri getirilmiş; bir başka anlatımla Cumhuriyet savcıları ve mahkemeler anılan suçlar yönünden yasada yazılı önlemleri alma hususunda yetkilendirilmişlerdir. Bunlar: "*Taşınmazlara, hak ve alacaklara el koyma*" (Madde 128) "*İletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması*" (Madde 135) "*Teknik araçlarla izleme*" (Madde 140) ve "*Zorlama amaçlı el koyma ve teminat belgesi*" (Madde 248) önlemleridir.

2.2.2. Denetim birimleri [15]

Bu bölümde yargı denetimi, vesayet denetimi ve parlamento adına Sayıştay tarafından yapılan denetim dışarıda bırakılarak yönetsel denetim yapan birimler, genel hatlarıyla incelenmiştir. Ayrıca; teftiş kurullarının yolsuzlukla mücadeleye olan katkıları, bunlarla ilgili eleştiriler ve kaldırılmaları yönündeki öneriler bir alt başlık çerçevesinde değerlendirilmiştir. Literatürde bağımsız idari otoriteler (BİO) olarak adlandırılan düzenleyici ve denetleyici kuruluşlar da –denetleme fonksiyonları ve yolsuzlukla mücadeleye olan katkıları dikkate alınarak- bu kapsamda ele alınmıştır. Anayasa Mahkemesinin iptal kararı çerçevesinde, gerekli anayasal değişikliklerin yapılmasını takiben TBMM'de kabul edilerek yürürlüğe giren Kamu Denetçiliği Kurumu da bu bölümde değerlendirilmiştir.

Anayasanın 108 inci maddesi uyarınca Cumhurbaşkanlığına bağlı olarak kurulan Devlet Denetleme Kurulu ile Devlet teşkilatındaki teftiş ve denetim sistemini geliştirmek görev ve yetkisini haiz Başbakanlık Teftiş Kurulu klasik denetim birimlerinden farklı fonksiyonlarla donatılmış denetim birimleridir.

Bakanlık merkez teşkilatı ile bağlı ve ilgili kuruluşların her türlü faaliyet ve işlemleriyle ilgili olarak teftiş, inceleme ve soruşturma işlerini yürütmek, bakanlığın mevzuata, plan ve programa uygun çalışmasını sağlamak amacıyla gerekli önerileri hazırlayarak Bakana sunmak üzere icracı bakanlıkların bünyesinde oluşturulan teftiş kurulları, ağırlıklı görevleri teftiş olmakla birlikte gerek kamu sektörü gerekse özel sektörün yükümlülükleri üzerinde yürüttük-

---

[15] Bu bölümün 2, 3, 4 ve 5'nci paragraflarının yazımında -ağırlıklı olarak- Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu tarafından hazırlanan "Yolsuzlukla Mücadeleye Yardımcı Olmak Maksadıyla Alınması Gereken Tedbirlere İlişkin İnceleme Raporu"ndan (T. 13.07.1994, s.1994/6) yararlanılmış; gerekli güncellemeler yapılmıştır.

leri incelemeler nedeniyle idarenin en önemli denetim birimleridir. Benzeri görevleri yerine getirerek ilgili makama sunmak üzere katma bütçeli genel müdürlükler ile Kamu İktisadi Teşebbüslerinde de birer teftiş kurulu bulunmaktadır.

Yukarıda sayılan denetim ve teftiş kurulları dışında bazı bakanlıkların merkez teşkilatı içindeki genel müdürlüklere bağlı kontrolörler kurulları ile il idare şube başkanları adına denetim hizmeti veren denetmen, kontrol memuru gibi unvanlara sahip görevlilerin çalıştıkları bürolar da mevcuttur.

İlgili oldukları alanların özelliği yada İLO sözleşmeleri gibi uluslararası hukukun getirdiği yükümlülükler nedeniyle genel denetim dışında örgütlenmiş Vergi Denetim KuruluKurulu, Çalışma Bakanlığı İş Teftiş Kurulu, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlıkları bünyesindeki kontrolör kurulları, Bankalar Yeminli Murakıpları ile Sigorta Denetleme Uzmanları, Gümrük Müsteşarlığı Teftiş Kurulu, Sermaye Piyasası Kurulu, YÖK Denetleme Kurulu, diğer önemli kamu denetim birimleridir. Ayrıca büyükşehir belediyelerinde ve bu belediyelere bağlı genel müdürlüklerde teftiş kurulu, Büyükşehir belediyelerine bağlı ilçe belediyelerinde de teftiş müdürlükleri bulunmaktadır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrolü Kanunu ile ülkemizdeki denetim yapılanmasına"iç denetçi" unvanı da dahil edilmiş; yasanın 63'ncü maddesinde "İç Denetim" aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

"*İç denetim, kamu idaresinin çalışmalarına değer katmak ve geliştirmek için kaynakların ekonomiklik, etkililik ve verimlilik esaslarına göre yönetilip yönetilmediğini değerlendirmek ve rehberlik yapmak amacıyla yapılan bağımsız, nesnel güvence sağlama ve danışmanlık faaliyetidir. Bu faaliyetler, idarelerin yönetim ve kontrol yapıları ile malî işlemlerinin risk yönetimi, yönetim ve kontrol süreçlerinin etkinliğini değerlendirmek ve geliştirmek yönünde sistematik, sürekli ve disiplinli bir yaklaşımla ve genel kabul görmüş standartlara uygun olarak gerçekleştirilir.*"

2.2.2.1. Devlet Denetleme Kurulu

Anayasa'nın 108'inci maddesi uyarınca Devlet Denetleme Kurulu'nun amacı; "*İdarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması*" olarak belirlenmiştir. Cumhurbaşkanının isteği üzerine, tüm kamu kurum ve kuruluşlarında ve sermayesinin yarısından fazlasına bu kurum ve kuruluşların katıldığı her türlü kuruluşta, kamu kurumu niteliğinde olan meslek kuruluşlarında, her düzeydeki işçi ve işveren meslek kuruluşlarında, kamuya yararlı derneklerle vakıflarda, her türlü

inceleme, araştırma ve denetlemeleri yapma görev ve yetkisine sahip olan Devlet Denetleme Kurulunun işleyişi, üyelerinin görev süresi ve diğer özlük işleri, kanunla düzenlenmiştir.

Silahlı Kuvvetler ve yargı organları, Devlet Denetleme Kurulunun görev alanı dışındadır.

Devlet Denetleme Kurulu, Anayasada tanımlanan amaca uygun olarak düzenlilik denetiminin bir alt bileşeni olan hukuka uygunluk denetimi ve faaliyet denetimi (*operational audit*) yapabilmekte; idari soruşturma yetkisi bulunmamaktadır. Adli soruşturmayı gerektiren konularda Sayın Cumhurbaşkanının konuyu doğrudan adli mercilere intikal ettirme yetkisi bulunmakta; diğer soruşturmalar ise, Başbakanlık aracılığıyla idareden istenebilmektedir.

Devlet Denetleme Kurulunun denetim faaliyetleri, doğrudan kurum ve kuruluşların eylem ve işlemleri üzerine olabildiği gibi, -afet yönetimi, yolsuzlukla mücadele, sağlık ve sigorta sistemleri gibi- tematik[16] de olabilmektedir.

1982 Anayasasının hazırlık çalışmaları sırasında Kamu Denetçisi (Ombudsman) kurumunun yapılandırılması öngörülmüşken 1982 Anayasası Ombudsman yerine, 1 Nisan 1981 tarih ve 2443 sayılı Kanun'la kurulmuş bulunan "Devlet Denetleme Kurulu"nu anayasal bir kurul haline getirmiştir. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve Siyasal Bilgiler Fakültesi öğretim üyelerinden bir grubun hazırlamış olduğu "*Gerekçeli Anayasa Önerisi*"nin "Kamu Denetçileri Kurulu" başlıklı 114/b maddesi, Cumhurbaşkanının, TBMM, Danıştay, Sayıştay, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ile Türkiye Barolar Birliği'nin ayrı ayrı göstereceği ikişer adaydan birini 5 yıllık bir süre için atayarak oluşturacağı 5 kişilik Kamu Denetçileri Kurulu kurulmasını öngörmekteydi. Taslakta; yurttaşların dilek ve yakınmalarını inceleme yetkisine sahip bu kurulun temel hak ve özgürlüklerin gerçekleşmesini gözetme yetkisine de yer verilmekteydi.. (Gerekçeli Anayasa Önerisi, 1982: 136-139) "2443 sayılı Kanunun gerekçesinde ise; bireylerin hak ve menfaatlerini korumak üzere onların başvuruları üzerine harekete geçecek bir mekanizmadan değil, kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılan denetimin eksikliklerini kapatacak Devlet

---

[16] Örneğin Doğal Afetlerin Neden Olduğu Zararların Asgariye İndirilmesine Yönelik Önlemlerin Saptanması, Devletin ve Diğer Kuruluşların Konuya Yaklaşımları, DDK Raporu, 09.09.1999, 1999/15

Başkanlığı'na bağlı genel görevli bir denetim kurumundan söz edilmektedir. Anayasal açıdan bakıldığında bunun anlamı; Kurul'un, kendisine klasik parlamenter sistemdekinden farklı ve etkin bir yer verilmiş bulunan Cumhurbaşkanı'nın, kamu kurum ve kuruluşları üzerinde denetim ve gözetim yapabilmesini sağlayacak bir araç olduğudur."[17]

Görüldüğü gibi, ombudsman olarak yapılandırılması öngörülen Devlet Denetleme Kurulu, gerek işlevsel yönden gerekse parlamenter bağımsızlığa sahip olmaması nedeniyle ombudsman kurumundan çok farklı bir birim olarak kurulmuştur.

1991 yılında yayımlanan Kamu Yönetimi Araştırma (KAYA) Projesi'nde mevcut denetim sisteminin eksikliklerine yer verilmiş; Devlet Denetleme Kurulu'nun bir kamu denetçisi (Ombudsman) olarak işlev görmesini sağlayacak yasal düzenlemelere gidilmesi önerilmiştir.[18]

2.2.2.2. Başbakanlık Teftiş Kurulu

Başbakanlık bünyesinde bir Teftiş Kurulu oluşturulmasına dair çalışmalar, 1946 yılına kadar geriye gitmektedir.

Başbakanlık Muamelat Umum Müdürlüğü Tetkik Müdürlüğü'nün 24.08.1946 tarihli, 71-617, 6/2088 sayılı yazısı ekinde Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na sunulan Kanun Tasarısının gerekçesinde: "*Devlet işlerinin en iyi şekilde görülmesi, birinci derecede ciddi bir teftişe ve teftiş neticelerinin sürat ve hassasiyetle takip ve tatbikine bağlıdır. Bakanların kendi dairelerine ait teftiş işleriyle yakından ilgilenmeleri bunun ilk ve en önemli şartı olmakla beraber Devlet Teftiş cihazının her kolda iyi işleyip işlemediğinin Başbakanlığa bağlı yüksek büro tarafından ayrıca bir teftişe ve bu işin aralıksız bir takibe tabi tutulması ve birçok hallerde büyük faydalar verecektir*" denilmiştir.

Söz konusu tasarı kanunlaşmış ve 17 Eylül 1946 tarihli, 6410 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Başbakanlık Kuruluşu Hakkındaki 4443 sayılı Kanuna Ek 4952 sayılı Kanun uyarınca 4443 sayılı Kanuna ekli cetvellere (1)

---

[17] Etkin Bir Denetim Aracı Olarak Ombudsmanlık ve Türkiye'de Uygulanabilirliği, R. Kılavuz, A. Yılmaz Ve F. İzci, Cumhuriyet Üniversitesi İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, *C. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, 2003* 49

[18] Kamu Yönetimi Araştırması Genel Rapor, 1991: 43

adet Genel Teftiş Başmüşaviri, (1) adet Genel Teftiş Müşaviri kadroları eklenmiştir. 4952 sayılı Kanunla Başbakanlık kuruluş kadrolarına eklenen bu kadrolar, 10.12.1948 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 5261 sayılı Kanunla kaldırılmıştır.

Başbakanlık Teftiş Kurulu'nun Teftiş Kurulu Başkanlığı adı altında örgütlenmesi, ilk kez 1980 yılında olmuştur. Başbakan Bülent ULUSU'nun 03.10.1980 tarih, 5105-00199 sayılı Onayı ile Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığı kurulmuştur. Daha sonra Başbakan'ın 1982 Anayasası'nın 112'nci maddesinde yer alan ve denetimi de kapsayan tüm kamu kurum ve kuruluşları üzerindeki üst gözetim yetkisine koşut olarak 203 sayılı KHK'nın 19'uncu maddesi uyarınca Başbakanlık Teftiş Kurulu ihdas edilmiştir. 3056 sayılı Kanunun 20'nci maddesi son olarak 18.05.1987 tarihli, 287 sayılı KHK'nin 12 nci maddesi ile değiştirilmiştir.[19]

3056 sayılı Kanunun 20'nci maddesine göre tüm kamu kurum ve kuruluşları ile sendikalar, vakıflar, dernekler ve gerektiğinde imtiyazlı şirketlerle, özel kuruluşlarda da teftiş, inceleme, soruşturma yetkisine sahip olan Başbakanlık Teftiş Kurulu, diğer denetim birimlerine göre farklı bir denetim organı olup, iş profili içindeki rutin teftiş hizmetleri yok denecek kadar azdır. TBMM Genel Kurul tutanaklarının tetkikiyle de görüleceği üzere, Başbakanlık Teftiş Kurulunun kuruluş gerekçesi, Başbakanın diğer Bakanlıklar üstündeki gözetim ve denetim yetkisini bir denetim birimi aracılığıyla kullanma ihtiyacının doğal sonucudur.

Başbakanlığa bağlanan, ilgilendirilen, ilişkilendirilen veya özelleştirme nedeniyle özelleştirme İdaresinin portföyüne alınan kuruluşların müsteşarlarının, genel müdürlerinin ve yönetim kurulu üyelerinin adli ve disiplin suçları ile ilgili soruşturma yapabilecek tek teknik organ Başbakanlık Teftiş Kuruludur. Başbakanlık veya Devlet Bakanlıkları ile ilişkilendirilen üst kurulların başkan ve üyelerinin görev suçları ile ilgili olarak haklarında kovuşturma yapılabilmesi ilgili Bakanın iznine bağlıdır. Bu kararı Başbakan veya Başbakan adına Devlet Bakanı aldığına göre takibat izni verilmeden önce bir idari soruşturma yaptırılması, takdir yetkisinin objektif olarak belirlenmesi için gereklidir. Bu soruş-

---

[19] http://www.bmder.org.tr/teftiskurulu_tarihce.htm

turmanın da Başbakan adına görev yapan Başbakanlık Teftiş Kurulu eliyle yürütülmesi işin doğası gereğidir.

Başbakanlık Teftiş Kurulu'nun 576 sayılı afetlere ilişkin KHK ya da 2010 İstanbul Dünya Kültür Başkenti'ne ilişkin yasada olduğu gibi ad-hoc (konuya özel) denetim görevleri de söz konusu olabilmektedir. Devlet Bakanlıklarının teftiş ve denetim birimleri bulunmadığından bu bakanlıklara bağlı, ilgili ve ilişkili kurum ve kuruluşların üst denetimi de doğrudan Başbakanlık Müfettişlerince yapılmaktadır.

Başbakanlık Teftiş Kurulu, 1987 yılından bu yana; Susurluk, Nesim Malki, Kızılay, Neşter, Beyaz Enerji, Türk Dil Kurumundaki Akrep Operasyonu, Emlakbank, İmar Bankası, AKTAŞ Elektrik gibi kamuoyunu yakından ilgilendiren bir çok önemli soruşturmayı ve TBMM Yolsuzlukları Araştırma Komisyonunca talep edilen 35 ayrı konudaki soruşturmaları yürütmüştür.

Başbakanlık Teftiş Kurulunun en önemli işlevi, 3056 sayılı Kanunun 20 inci maddesinin (a) bendinde ifadesini bulan genel denetimin koordinasyonunu sağlamak, prensiplerini tespit etmek, yani standart koyma görevidir. Örneğin 1993/12 sayılı Başbakanlık Genelgesiyle uluslararası denetim standartlarına koşut standartlar saptanarak Bakanlıkların ve kuruluşların teftiş kurulu tüzüklerinin ve yönetmeliklerinin genelgeye uygunluğu sağlanmıştır.

"Türkiye'de Saydamlığın Artırılması ve Kamuda Etkin Yönetimin Geliştirilmesi Eylem Planı"nın ve Saydamlığın Artırılması ve Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesi Stratejisinin (2010-2014) hazırlanması sürecinde Başbakanlık Teftiş Kurulu etkin rol almıştır. 3056 sayılı Kanunun 20. Maddesine göre "*Avrupa Birliğinden sağlanan mali kaynakların kullanımıyla ilgili inceleme, araştırma ve soruşturma yapmak veya yaptırmak, bu konulara ilişkin inceleme ve soruşturmalarda uluslararası kuruluşlarla koordinasyonu sağlamak*"ta Başbakanlık teftiş Kurulunun görevleri arasındadır.

Başbakanlık Teftiş Kurulu, TBMM Yolsuzlukları Araştırma Komisyonunda uzman düzeyinde; Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesinin Viyana'da sürdürülen hazırlık çalışmaları sırasında delege düzeyinde temsil edilmiştir. Başbakanlık müfettişleri, Avrupa Birliği alt komisyon toplantıları başta olmak üzere çok sayıdaki uluslararası toplantıya iştirak etmektedirler.

Kurul, çeşitli Başbakanlık genelgeleriyle yolsuzlukla mücadelenin koordinasyonu ile görevlendirilmiştir. Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığı, 12 Ekim 2006 tarihli 2006/32 sayılı Başbakanlık Genelgesi uyarınca Avrupa Birliği'nden sağlanan mali kaynakların kullanımıyla ilgili her türlü yolsuzluk ve

kural dışılık[20] nedeniyle yapılacak inceleme ve soruşturmalarda koordinasyonu sağlayacak muhatap kuruluş olarak belirlenmiştir.

Başbakanlık Teftiş Kurulunun sekreteryasını yaptığıve önemli katkılar sağladığı iki önemli çalışma da aşağıdaki saydamlar içeriğinde özetlenmiştir:

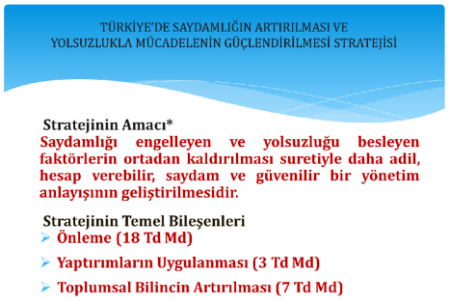

[20] Ulusal Fonun Kurulmasına ilişkin Mutabakat Zaptına dair çeviri farklılıkları nedeniyle, uygulamada, "fraud" kelimesinin karşılığı olarak yolsuzluk, usulsüzlük ve sahtecilik, "irregularity" kelimesinin karşılığı olarak da kural dışılık veya düzensizliğin kullanıldığı görülmektedir.

Eylem Planı

KAMUDA DÜRÜSTLÜĞÜN ARTIRILMASI	
1	www.saydamlik.gov.tr isimli bir web portalı kurulması.
2	Kamuda Saydamlık ve Açıklık Danışma Platformu
3	Yolsuzluğa açık risk alanlarının belirlenmesi (risk haritası)
4	Anket Uygulaması

KAMUDA HİZMETLERİNİN KALİTESİNİN YÜKSELTİLMESİ	
5	www.harcama.gov.tr
6	www.duzenleme.gov.tr
7	Elektronik İhale – EKAP
8	www.veri.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için;

http://www.teftis.gov.tr

http://www.opengovpartnership.org

2.2.2.3. Teftiş kurullarının yolsuzlukla mücadeledeki rolü

Önemli yolsuzluk olaylarının ortaya çıkartılmasında teftiş kurullarının inkar edilemez katkıları vardır. Radikal Gazetesi yazarlarından Funda Özkan, 15 Şubat 2005 tarihli yazısında bir tanıdığına atfen "*Hiçbir yolsuzluk yoktur ki; bir müfettiş raporuna konu edilmesin. Birileri sümen altı etmiştir, o başka*" cümlelerine yer vermişti. Teftiş kurullarının yolsuzlukla mücadeledeki katkısı, -Susurluk, Nesim Malki, Emlak Bankası, İmar Bankası, Neşter, Paraşüt, Akrep gibi operasyonlar da örnek verilerek- çeşitli platformlarda sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri ve değerli gazeteci-yazarlarımız tarafından defalarca dile getirilmiştir.

Teftiş kurullarının, yolsuzlukla mücadele ve iyi yönetimin geliştirilmesi bağlamındaki katkılarına ilişkin yorumumuz, sadece Türkiye pratiğinin değil; uluslararası uygulamaların incelenmesiyle de ortaya çıkan bir sonuçtur. Kıta Avrupası'nda zaten var olan teftiş (inspection) sisteminin, son yıllarda İngiltere gibi bazı Anglosakson ülkelerinde de yükselen değer olduğu bilinmektedir. İngiltere Başbakanlığı Kamu Reformları Ofisinin hazırladığı "*Kamu Kuruluşlarının Teftişi Üzerine Hükümet Politikaları*" (The Goverments Policy on Inspection of Public Services) ve "*Gelişme İçin Teftiş*" (Inspecting For Improvement)" isimli kitapçıklar bu savımızın son kanıtlarıdır. Avrupa Konseyi'nin 6 Kasım 1977 tarihli Yolsuzlukla Mücadele'de yirmi temel ilke kararından 12'ncisi "*Denetim prosedürlerinin kamu yönetimindeki yolsuzlukların tespiti ve önlenmesinde rol oynamasını kabul etmek.*" şeklindedir. BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesinin 9'uncu, Avrupa Birliği Aday Ülkelerde Yolsuzlukla

Mücadelenin Güçlendirilmesine İlişkin On İlke isimli metnin 3'üncü, Gümrükler İşbirliği Konseyi Arusha Deklarasyonunun " *İç denetim düzenlemeleri şüphe edilen tüm yolsuzluk ve kötü yönetim uygulamalarını teftiş etme özel görevine sahip olan bir içsel birim tarafından hazırlanmalıdır* " içerikli 6'ncı, Uluslararası Para Fonu (IMF) Mali Saydamlık İyi Uygulamalar Tüzüğünün 4'üncü maddeleri aklımıza ilk gelen diğer uluslararası hükümler olarak sıralanabilir.

Tüm bunlara karşın; zaman zaman çok sayıdaki denetim elemanına rağmen yolsuzlukların önlenemediği belirtilerek denetim elemanlarına örtülü eleştiriler yöneltilmektedir. Öyle ki; bu eleştiriler; Kamu Yönetimi Temel Kanunu tasarısında ifadesini bulan teftiş kurullarının tasfiyesi düşüncesinin de dayanağını oluşturmuştur.

Teftiş kurulları, yolsuzlukların önlenmesinden çok oluşan yolsuzlukların ortaya çıkarılması ve uygulanacak yaptırımlar konusunda idareye yardımcı olabilecek konumdadırlar. Yolsuzluğun önlenmesi sadece teftiş kurullarının üstesinden gelebileceği bir sorun değil; tüm sistemin sorunudur.

Teftiş kurullarının da daha çok düzenlilik denetimine yoğunlaşarak, faaliyet denetimini ihmal etmeleri nedeniyle yolsuzluk üreten sistemin tasfiyesi konusunda yeterli katkıyı yapamadıkları söylenebilir.[21] Ancak; asıl sorun, teftiş sistemine yapılan politik müdahaleler ve hazırlanan inceleme ve soruşturma raporlarının gereğince değerlendirilmemesi ve denetim kurumlarının fonksiyonel bağımsızlığının olmamasıdır. Denetim elemanlarının yeterli mesleki güvencelerden yoksun olmaları da bu bağlamda değerlendirilmelidir. Kaldı ki; bu olumsuzluklara rağmen, -yukarıda da belirtildiği gibi- teftiş kurullarının yolsuzlukla mücadeleye olan katkıları yadsınamaz.

Yolsuzlukla mücadelenin asli aktörlerinden olan teftiş kurullarının kaldırılması halinde, yolsuzlukların ve usulsüzlüklerin eskisinden çok daha fazla artacağı kuşkusuzdur. Bu nedenle, tasfiyeleri bir yana, çağdaş teftiş normları doğrultusunda güçlendirilmeleri ve mesleki güvencelerle donatılmaları, "*teftiş*

---

[21] EMİL, Ferhat, Tasarıda değişiklik şart, Radikal, 13.02.2004

sistemi ve müfettişlik mesleği ile ilgili mevcut sorunların giderilmesi"[22] gerekmektedir.

2.2.2.4. Bağımsız üst kurullar

Kökleri 19'uncu yüzyılın sonlarına kadar uzanan ve ilk uygulama örneklerinin ortaya çıktığı Amerika Birleşik Devletleri'nde dahi anayasal çerçeve içindeki yeri ve "*kuvvetler ayrılığı*" prensibi yönünden işlevleri tartışılan bu kurumlar, aslında uzun bir süredir Türkiye'nin de gündeminde yer alıyor.

1970'li yılların başında Kara Avrupa'sı ülkelerinde de görülmeye başlanan ve öğretide *bağımsız idari otoriteler* (BİO) olarak adlandırılan idari ve mali özerkliğe sahip kuruluşların ilk örnekleri, Anglo-Sakson ülkelerinde görülmüştür. ABD'de; Federal İletişim Komisyonu, Federal Enerji Düzenleme Komisyonu, Federal Ticaret Komisyonu, Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu, İngiltere'de Gaz ve Elektrik Piyasaları İdaresi, Rekabet Komisyonu, Telekomünikasyon İdaresi, Finansal Hizmetler Otoritesi bağımsız idari otoritelerin belli başlıları olarak dikkat çekmektedir. Kıta Avrupa'sı ülkelerinin bir çoğunda ve AB'ye yeni üye olan Polonya ve Macaristan gibi ülkelerde de özellikle enerji, iletişim, rekabet ve finansal hizmetler alanında bağımsız düzenleyici ve denetleyici kurumlar söz konusudur.

Bu kuruluşların ortak özelliği, kamusal yaşamın duyarlı sektörleri olarak da nitelenen sermaye piyasası, para piyasası, görsel ve işitsel iletişim gibi alanlarda hem düzenleyici hem de denetleyici işlevleri yerine getirmektedir.

Bağımsız idari otoritelerin ülkemizdeki yasal kuruluş gerekçeleri de sözü edilen işlevler olmakla birlikte, bir çoğunun faaliyet alanının yolsuzluğa da en açık alanlar olduğu gerçeği ve kuruluş tarihleri dikkate alındığında kuruluş amaçlarının konjoktürel hassasiyetler dikkate alınarak yolsuzlukla mücadele olduğunu söylemek pek yanlış olmaz.

Anılan kuruluşların, ülkemizdeki temel dayanağı, Anayasanın 167'nci maddesi hükmüdür. Bu maddeye göre:

---

[22] SABANCI, Ömer, Kamu Reformunda Dikkate Alınması Gerekenler, TÜSİAD Görüş Dergisi, s.58, Şubat-Mart 2004

"Devlet; para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemelerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirleri alır; piyasalarda fiili veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşme ve kartelleşmeyi önler."

İdari ve mali özerkliğe sahip kuruluşlar; Türk İdare Hukuku sistemi içinde Anayasanın 167'nci maddesinde belirtildiği gibi ekonomik düzeni ya da kimi temel hak ve özgürlükleri tehdit ve ihlallere karşı koruma amacıyla Devlet tarafından kurulmakta ve Anayasa'nın 123'ncü maddesi uyarınca kanunla kamu tüzel kişiliği kazanmaktadırlar.

Dolayısıyla, devlet eliyle kurulan ve kamu tüzel kişiliği kazandırılan bu kuruluşların da bir kamu kuruluşu oldukları ve Anayasanın 123'ncü maddesinde ifade edilen *idarenin bütünlüğü ilkesi* çerçevesinde "genel idare" içinde yer aldıkları şüphesizdir.[23]

Nitekim, Danıştay da düzenleyici ve denetleyici kurumların merkezi idare ile bağını kuran "ilişkili" kavramının "ilgili" kavramından farklı olmadığını, dolayısıyla bu kuruluşların konumlarının, genel idare dışında yorumlanamayacağını kararlaştırmıştır.

TMSF'nin batık bankaların devlete olan borçlarının tahsili konusundaki çabaları, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun finans piyasalarındaki yolsuzlukların ortaya çıkartılmasında ve bu alanın kamuya güven verecek biçimde yeniden düzenlenmesindeki çok önemli katkıları, Kamu İhale Kurulunun ihale yolsuzluklarının azaltılmasındaki rolü ve diğer pek çok örnek, bu kurulların yolsuzlukla mücadele yönünden de önemini ve gerekliliğini göstermektedir.

Ancak; genel idare sistemi içinde oldukları hususunda kuşku bulunmayan bu kurullarla ilgili olarak; 1) zaman zaman ortaya atılan ve özerkliğin mutlak egemenlik gibi algılanmasına yol açan yorumlar, 2) harcama politikaları ve süreçlerindeki bazı sorunlar, 3) hesap verme mekanizmalarındaki kimi yetersizlikler ve yasal boşluklar, 4) Bankacılık Kanununun 104 ve 127'nci maddelerinde olduğu gibi bazı kurulların başkan, üye ve personeline diğer

---

[23] Anayasa Mahkemesinin 12.12.2007 tarihli, E. 2002/35, K.2007/95 sayılı kararı R.G. 22.01.2008

kamu görevlilerinden farklı yargılama ayrıcalıklarının tanınması[24] bazen, bizzat bu kuruluşların sorun ve tartışma yaratmasına neden olmaktadır.

Bu nedenlerle; kaynağını Anayasanın 167'nci maddesinden alan bağımsız üst kurum ve kuruluşların, karar bağımsızlıklarına hiç bir şekilde zarar verilmeksizin, harcama ve hesap sistemlerine, faaliyet raporlarının TBMM tarafından incelenmesine dair usullere, olası yasa değişiklikleri sırasında yer verilmesi; özetle, bunların, hesap verme sorumluluklarına ve soruşturma ve yargılama usullerine dair standartların tümüyle karşılanması gerekmektedir.

2.2.2.5. Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsman) [25]

Ayırt edici iki temel özelliği *"anayasal bağımsızlık"* ve *'parlamento adına çok geniş bir araştırma yapma hakkı"* olan ombudsman diğer belirleyici özellikleri dikkate alınarak yapılan bir tanımlamaya göre:

"Parlamento veya yasa koyucu tarafından atanan, atandığı kuruma karşı sorumlu olan; ancak bağımsız olarak hareket eden; kamu kurumları, çalışanları ve sorumlularının çeşitli eylem ve işlemlerinden şikayetçi kişilerin başvurularını kabul ederek, kendi başına soruşturma yapma, şikayetin gerekçesini düzeltici işlem önerme ve rapor hazırlama yetkisine sahip özel bir büro veya görevlidir."

Uluslararası Barolar Birliği Ombdusman Komitesi'nin (The Ombudsman Committe of the International Bar Association) Ombudsman tanımında ise *''anayasal dayanak"* ayrıca bir unsur olarak yer almıştır.

Saydamlığa ve iyi yönetişime katkıları nedeniyle Ombudsman kurumu önemli bir yolsuzlukla mücadele aracı olarak da kabul edilmektedir. Bu ne-

---

[24] TARHAN, R. Bülent, "Görevi Kötüye Kullanma Suçu Üzerine Çeşitlemeler", Güncel Hukuk, Mayıs 2008

[25] TOBB, TİSK, Türk-İş, Hak-İş, Kamu-Sen, TZOB ve TÜSİAD'ın oluşturduğu 'Anayasa Platformu Girişimi' öncülüğünde çok sayıdaki sivil toplum kuruluşunun katılımıyla 8,9 Aralık 2007 tarihlerinde yapılan Anayasa Çalıştayı sırasında kadın örgütleri ombudsman sözcüğünü eleştirerek "ombudperson" denilmesini önermişlerdir. Bu öneri tarafımızdan da haklı görülmekte birlikte bu yazımızda genel kabul görmüş ombudsman sözcüğünün kullanılmasına devam edilmiştir.

denle; Yolsuzluğa Karşı Lima Beyannamesi[26] başta olmak üzere bir çok uluslararası belgede Ombudsman kurumunun inşası önerilmektedir.

Çağdaş dünyada önemli bir uygulama alanı bulan Ombudsman kurumuyla ilgili olarak Cumhuriyet dönemindeki ilk ciddi çalışma, 57 nci hükümet döneminde yapılmış; 57 nci Hükümetin Adalet Bakanlığı, Kamu Denetçiliği Kurumu Kanun Tasarısı'nı hazırlamıştır. 59'ncu hükümet döneminde hazırlanan ve kanunlaşan[27] tasarıda bir öncekinden farklı olarak insan hak ve özgürlüklerine vurgu yapılması önemli bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Ancak; 5548 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu bu satırların yazarı tarafından da aşağıda ifadesini bulan cümlelerle eleştirilmiştir:

"Gerek kıta Avrupası, gerekse anglosakson ülkelerin hemen hemen tamamında bu kurum, ilgili ülkelerin anayasalarında düzenlenmiştir. Bu nedenle anayasal dayanaktan yoksun bir ombudsman kurumunun öncelikle evrensel teori ve pratiğe uygun olmayacağı açıktır. Avrupa Birliği Parlamenterler Meclisi'nin 1615 sayılı tavsiye kararı ile ülkelere tavsiye edilen ombudsman kurumunun dünya genelinde etkinlik ve saygınlık kazanmasındaki en önemli etken; "şikâyet hakkı"nı kullanmak isteyen yurttaş için kamu bürokrasisinin dışında, yürütmeden tümüyle bağımsız, hızlı hareket etme yeteneklerine sahip, saygın bir mekanizmanın kurulmuş olmasıdır. Bunun en temel koşullarından biri de, bu kurumun siyasetten olabildiğince arındırılması, ombudman seçiminin mümkün olduğunca siyasi tercihlerin dışında tutulmasıdır. Gerek saygınlığı gerekse optimal düzeyde tarafsızlığı sağlamanın en etkin aracı ise anayasal dayanaktır. Anayasa'nın 96'ncı maddesi hükmü karşısında -hangi oy oranı ile seçilirlerse seçilsinler- görev ve yetkilerinin dayanağı olan yasanın çok düşük bir oy oranıyla değiştirilebilmesi veya yürürlükten kaldırılması olasılığı nedeniyle baş ombudsman ve diğer ombudsmanların dolaylı olarak görevlerine son verilebilecektir. Bu durum, yani anayasal güvencenin olmayışı, daha en başta, kamuoyunun bu kuruma güveni konusunda ciddi bir zaaf oluşturmaktadır.

---

[26] Yolsuzluklarla Mücadeleye İlişkin Lima Deklarasyonu, 8. Uluslararası Yolsuzlukla Mücadele Konferansı, LİMA/PERU, 7-11 Eylül 1997

[27] Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu, Kanun No. 5548, Kabul Tarihi : 28/9/2006, R.G. 13.10.2006/26318

Ombudsman kurumunun anayasal dayanaktan yoksun olması, ülkemiz ombudsmanının, dünya ombudsmanlarının evrensel yetkilerinin bir bölümünü kullanamaması sonucunu da doğurmaktadır. Nitekim hükümet tasarısında ve Plan ve Bütçe Komisyonu metninde hâkim ve savcıların yargısal fonksiyonları dışındaki yönetsel nitelikli eylem ve işlemlerinin ombudsman tarafından denetlenmesi öngörülmüş; ancak genel kurulda yapılan görüşmeler sırasında bu düzenleme, Anayasanın "Hâkim ve Savcıların Denetimi" başlıklı 144'üncü maddesine aykırılık oluşturacağı kabul edilerek tasarıdan çıkartılmıştır. İspanya Ombudsmanı (El Defensor Del Pueblo) başta olmak üzere birçok ombudsmanın kendi görev alanıyla ilgili yasaların iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurma yetkisinin Türkiye ombudsmanına tanınabilmesi için de anayasal düzenlemeye gereksinim vardır.

" Kaldı ki; -Anayasa Mahkemesinin yürürlüğü durdurma kararı çerçevesinde- gerekli anayasal değişiklikler yapılmadan Kamu Denetçisi Kurumunun fiilen göreve başlayabilmesi zaten mümkün değildir.

Nitekim; yasa, benzeri gerekçelerle Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş; Kamu Denetçiliği Kurumuna dair anayasal düzenlemeden sonra yürürlüğe giren Kanun çerçevesinde, Kurum, faaliyetlerine başlamıştır.

2.2.3. Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK)

MASAK, kuruluş felsefesi, yapı ve faaliyetleri itibariyle, tüm dünyada ilk başlarda karapara aklamanın önlenmesi faaliyetleri ve şüpheli işlem bildirimlerini almak için oluşturulan, zamanla faaliyet alanı terörün finansmanının önlenmesine de genişleyen ve günümüzde sayıları 90'ın üstünde olan mali istihbarat birimlerinin *(Financial Intelligence Units FIU)* ülkemizdeki örneğidir.

Ülkemizin de üyesi olduğu ve karapara aklanmasının önlenmesi alanında faaliyet gösteren Mali Eylem Görev Gücü'nün (FATF) 26 nolu tavsiyesinde de, ülkelerin bir mali istihbarat birimi kurmaları öngörülmektedir. Tavsiye kararı uyarınca, ülkeler, potansiyel karapara aklama ve terörün finansmanına dair şüpheli işlem bildirimleri ile diğer bilgileri alan, analiz eden ve dağıtan merkezi bir mali istihbarat birimi kurmalıdır. Mali istihbarat biriminin, -şüpheli işlem bildirimlerinin analiz edilmesi de dahil- işlevlerini yeterince ve etkin olarak yerine getirebilmesi için gerekli olan finansal, idari ve icrai bilgilere doğrudan veya dolaylı olarak zamanında erişmesi sağlanmalıdır.

Bu kuruluşlar, Egmont grubu tarafından "*suçtan kaynaklandığı sanılan aktiflere ilişkin yada karapara aklamayla mücadele için ulusal mevzuat tara-*

fından zorunlu tutulan mali bilgi bildirimlerinin kayıt, analiz ve yetkili makama aktarılmasından sorumlu ulusal, merkezi kurumlar" olarak tarif edilmiştir.

Bu birimler, kolluk (İngiltere'de NCIS), bağımsız idari (Belçika'da CTIF, Hollanda'da MOT) yada vesayete tabi idari (Fransa'da Maliye Bakanlığına bağlı TRACFIN; ABD'de FINCEN ve Avusturya'da AUSTRAC) ve adli (Portekiz'de Başsavcılık) nitelikte olabilirler.

Bu birimler, ulusal düzeyde, genelde istihbarat toplama ve merkezileştirme, istihbarat ve bilginin analizi ve elenmesi, bilgi isteme hakkı, mali işlemlere itiraz hakkı, ayrıca benzer yetkilere sahip ve aynı meslek sırrı yükümlülüklerine tabi yabancı eşdeğer kuruluşlarla bilgi değişiminde bulunmak, stratejik analiz, araştırma, bilinçlendirme ve eğitim ile yükümlü kuruluşların karapara aklama karşıtı mevzuata uyumlarının denetimi gibi yetki ve görevlere sahiptirler.

Ülkemizdeki Mali Suçları Araştırma Kurumunun görevi de; 5549 sayılı, 11.10.2006 tarihli Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkındaki Kanun uyarınca -özetle- suç gelirinin (suçtan kaynaklanan mal varlığı değeri) aklanmasıyla ilgili önleme, araştırma, inceleme ve uluslararası işbirliği çalışmaları yapmaktır.

5549 sayılı yasanın yürürlüğe girmesinden önceki hazırlıklar sırasında MASAK'a yolsuzlukla mücadeleye ilişkin görev ve yetkilerin verilmesi de düşünülmüş; ancak daha sonra isabetli bir kararla bundan vazgeçilmiştir.

Çünkü; yukarıda açıklandığı üzere, bir çok ülkede MASAK tarzı örgütlenmelere rastlanmakla birlikte, bu birimlere yolsuzlukla mücadele fonksiyonunun verildiğine dair dünyada bir tek örnek dahi mevcut değildir. Karaparanın aklanmasının önlenmesiyle, terörün finansmanın önlenmesi görevleri aynı birimde birleştirilebilirse de yolsuzlukla mücadelenin aynı birimde birleştirilmesi öncelikle işin doğası ve bu konudaki uluslararası sözleşmeler nedeniyle mümkün değildir. İlk iki konu, Birleşmiş Milletler Sınır Aşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesinde düzenlenmiş; yolsuzluğun çok daha kapsamlı ve farklı mücadele yöntemlerini gerektiren bir olgu olması nedeniyle Birleşmiş Milletler tarafından ayrıca bir yolsuzlukla mücadele sözleşmesine ihtiyaç duyulmuştur. Ülkelerin çoğu, yolsuzlukla mücadele görevi bir yana, "bilgilerin süzgeçten geçirilmesi" (filtraj) görevleri ile cezai nitelikteki görevler arasında karışıklığa yol açmamak için bu birimlere soruşturma yetkisi dahi vermemişlerdir. Ülkeler, yolsuzlukla mücadele görevini ayrı, özerk hatta bağımsız bi-

rimlere vermişlerdir. Bu görevlerin mali istihbarat birimlerine verilmesi, bu birimlerin asıl fonksiyonundan uzaklaşmasına neden olur.

2.2.4. Kamu Görevlileri Etik Kurulu

Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesinin 8'nci maddesi kamu görevlileri için davranış ilkelerini düzenlemektedir.

25 Ekim 1994'te dönemin İngiliz Başbakanı John Major'ın emriyle İngiliz Parlamentosu'nda "Kamu Yaşamında Standartlar Komitesi" kurulmuştur. "Nolan Komitesi" olarak adlandırılan bu komitenin koyduğu "kamu yaşamında standart ilkeler" kamu görevlilerinin davranış ilkelerine dair yakın tarihin ilk belgelerindendir. Daha sonra Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 6 Kasım 1997 tarihinde kabul edilen "Yolsuzlukla Mücadelede Rehber İlkeler" metninde ve bir çok uluslararası belgede kamuda etik konusuna yer verilmiştir. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 11 Mayıs 2000'de kabul edilen ve 28 maddeden oluşan tavsiye belgesi tümüyle kamu görevlilerinin davranış kurallarına ilişkindir.

Türkiye'de de 5176 sayılı Kanunla[28] Başbakanlığa bağlı "Kamu Görevlileri Etik Kurulu" kurulmuş; Kurul'un amacı; "*kamu görevlilerinin uymaları gereken saydamlık, tarafsızlık, dürüstlük, hesap verebilirlik, kamu yararını gözetme gibi etik davranış ilkeleri belirlemek ve uygulamayı gözetmek"* olarak belirlenmiştir.

3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanununun 9'ncu maddesine 25.05.2004 tarihli 5176 sayılı Kanunun 8'nci maddesiyle eklenen "ek fıkra" uyarınca Kamu Görevlileri Etik Kuruluna da –gerektiğinde- mal bildirimlerini inceleme yetkisi verilmiştir.

Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu tarafından "Yolsuzluğun Önlenmesi İçin Etik Projesi"[29] hazırlanmış ve AB Mali İşbirliği 2006 yılı programlaması içerisinde uygun bulunmuştur. Proje bütçesi 1.500.000 Euro olarak belirlenmiştir. Uygulama dönemi 30 Kasım 2009 tarihinde sona erecektir.

Uluslararası literatürde ve TBMM Yolsuzlukları Araştırma Komisyonu raporunda patronaj (siyasi kayırmacılık) ve nepotizm (eş, dost, akraba kayırmacı-

---

[28] Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Kanun No:5176, Kabul Tarihi:25.05.2004, R.G. 8/6/2004 Sayı :25486

[29] http://www.basbakanlik.gov.tr/etik/index.htm

lığı) başta olmak üzere her türlü kayırmacılık yolsuzluk sayılmaktadır. Bir çok ülkenin ulusal yolsuzlukla mücadele kanunları[30] yakın akrabaların işe alınması ya da terfileri için nüfuz kullanılmasını yasaklıyor. Ülkemizdeki mevcut hukuki düzenlemeler -ve Adalet Bakanlığınca hazırlanan TBMM bünyesinde bir etik komisyon kurulmasına dair kanun taslağında- bu konuya ilişkin bir düzenlemenin bulunmaması önemli bir eksikliktir.

Zaman zaman başta siyasi saiklerle; kamu ihaleleri, teşvik veya muafiyet gibi işlemler yönünden kişilerin veya şirketlerin yararına ya da zararına ayrıcalıklı davranıldığı veya ayrımcılık yapıldığı biliniyor. Buna karşın, literatürde 'rant kollama' olarak adlandırılan bu yolsuzluk türünü engelleyecek bir düzenlemenin olmaması bir başka önemli eksikliktir.

Ayrıca; bu kurulun bağımsız ve özerk bir yapıya kavuşturulması gerektiği kanısındayız. Avrupa Komisyonunun 2007 İlerleme Raporunda da:

"*2004 yılında kurulan Kamu Görevlileri Etik Kurulu hala Başbakanlığa bağlı olup, ayrı bütçesi ya da kendi personeli bulunmamaktadır. Bu durum, Kurulun, etik ilkelere saygının izlenmesi ve şikayetlerin soruşturulması görevlerinin gereği gibi yerine getirilmesinde sınırlamalara yol açmaktadır*" denilmiştir.[31] Raporda yer alan bir başka eleştiri de "*Etik ilkelere ilişkin Kanunun, milletvekilleri, akademisyenler, ordu ve yargıya genişletilmesi konusunda ise bir ilerleme kaydedilmemiştir*" cümlesiyle ifade edilmektedir. 2013 yılı AB İlerleme Raporunda da "*Kamu Görevlileri Etik Kurulu ve Etik Komisyonlarının, kararlarını disiplin yaptırımlarıyla uygulayamamalan*" bir eleştiri cümlesi olarak yer almıştır.

2.2.5. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu

Saydamlığı ve yönetimde açıklığı sağlamanın temel koşullarından biri, bilgiye erişim hakkının önündeki engellerin kaldırılmasıdır. Eylül 2000 tarihli Birleşmiş Milletler 1000 Yıl Bildirgesi'nde ve Ekim 2000 tarihli Avrupa Temel Haklar Şartı'nda, belgelere ulaşma özgürlüğü ve devletin bilgi alma hakkını güvence altına alma ödevine özel vurgu yapılmaktadır.

---

30 Örneğin; Makedonya Yolsuzlukla Mücadele Kanunu'nun 29'uncu maddesi

31 Avrupa Komisyonu, Türkiye 2007 İlerleme Raporu (COM(2006) 663), Gayrı resmi tercüme, sh.60, Brüksel 6 Kasım 2007 SEC (2007) 1436

Ülkemizde de bu hakkın kullanımına ilişkin usul ve esasları belirleyen 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu çıkarılmış; bilgi edinme başvurusuyla ilgili yapılacak itirazlar üzerine anılan kanunda öngörülen sebeplere dayanılarak verilen kararları incelemek ve bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin kararları vermek üzere; Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu oluşturulmuştur. Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik de bilgiye erişim yöntemlerini ve başvuru koşullarını oldukça ayrıntılı biçimde düzenlemektedir.

Buna karşın bilgi edinme hakkının kullanımı yönünden hâlâ ciddi sorunlar bulunmuyor. Örneğin, yurttaşların Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nda mevcut haklar yönünden yeterince bilgilendirilmemesi; yani bu konuda yaygın eğitim olanaklarının yeterince kullanılmaması önemli bir eksikliktir. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun resmi bir internet sitesi dahi mevcut değildir. 2007 yılı Bilgi Edinme Genel Raporuna[32] göre toplam 939.920 başvuru sayısı dikkate alındığında bu alandaki yurttaşlık bilincinin oluştuğu söylenebilir; ancak bu başvuruların neredeyse tamamına yakını, kişilerin kendisiyle ilgilidir. Oysa; yasada, talebin, başvuru sahibiyle ilgili ya da ilişkili olması şartı aranmadığından bu yasanın, saydamlığın artırılması, dolayısıyla ciddi bir yolsuzlukla mücadele enstrümanı olarak kullanılması mümkündür.

Öte yandan 2007 yılı raporuna göre; toplam 939.920 başvurudan 178.908 başvurunun kısıtlamalar gerekçe gösterilerek kısmen ya da tamamen reddedilmiş olması; yani toplam başvuru sayısı içindeki önemli bir başvuru kümesinin bilgi ve belgelere erişiminin kısmen ya da tamamen engellenmiş olması yasanın kapsamının da yeniden gözden geçirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Bu nedenle, -Devlet sırrı niteliğindeki belgeler ve anayasal kısıtlamalar hariç olmak üzere- bilgi edinme hakkı önündeki tüm engellerin kaldırılması, halkın uygun araçlarla bilgilendirilmesi; yurttaşların da yasanın olanaklarını ihale, kredi, gümrükleme vergi vb. gibi olası yolsuzluk alanlarının aydınlatılması için de kullanması gerekmektedir.

---

[32] http://www.tbmm.gov.tr/bilgiedinme/bed_genelrapor_2007.pdf

3. HUKUKSAL ÇERÇEVE

Küresel Dürüstlük Örgütü (Global Integrity) Dünya Saydamlık Örgütüyle (Transparency International) birlikte yolsuzlukla mücadele ve etik değerler alanında dünyanın en önemli iki sivil toplum kuruluşundan biri. Merkezi Washington DC'de olan Global Integrity, ülkelerin yolsuzlukla mücadele ve hesap verilebilirlik mekanizmalarını inceliyor. 2007 raporunda 55 ülke ele alınmış; Türkiye de bu rapora dahil edilmiştir. Ülke raporları; ülkenin skor kartını, kısa yolsuzluk tarihini, yerel bir gazetecinin bakış açısıyla ülkedeki yolsuzluğun anlatıldığı yolsuzluk not defterini ve ülke parametreleri bölümünü (country facts) içeriyor. Skor kart, 6 ana kategori ve 304 sorudan oluşuyor. Bu kategoriler içerisinde sivil toplum kuruluşlarının etkinliğinden, siyasi partilerin finansmanına kadar ayrıntılı bilgiler yer almakta. Türkiye, 100 üzerinden 72 puan almış olup 55 ülke arasında ilk 15 içerisindedir. Bu sonucun alınmasında hukuksal alt yapının önemli bir paya sahip olduğu görülüyor. Gerçekten de en yüksek puan olan (100) yolsuzlukla mücadele kanunları bölümüne verilmiş ve bu bölüm "çok güçlü" olarak nitelendirilmiş.

Türkiye'de yolsuzlukla mücadelenin yakın tarihine baktığımızda ilk kilometre taşının 19 Nisan 1990 tarihli 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu olduğunu görüyoruz. 3628 sayılı Kanunun 17'nci maddesi, uluslararası ölçekte de yolsuzluk suçu kabul edilen suçlara yer vermekte ve bu suçlar yönünden, ayrıcalıklı memur yargılama usullerine önemli bir kısıtlama getirmektedir. Yasanın 4'ncü maddesinde -Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesinde de "Illicit Enrichment" başlığı ile düzenlenen- "haksız mal edinme" fiiline yer verilmekte; madde metninde "*Kanuna veya genel ahlaka uygun olarak sağlandığı ispat edilemeyen mallar veya kişinin sosyal yaşantısı bakımından geliriyle uygun olduğu kabul edilemeyecek harcamalar şeklinde ortaya çıkan artışlar, bu Kanunun uygulanmasında haksız mal edinme sayılır*" denilmektedir. Yasanın uygulaması için Bakanlar Kurulu kararıyla Mal Bildirimi Yönetmeliği de uygulamaya konulmuştur.

5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanununda kısmen de olsa özel sektörde rüşvet suçu kabul edilmiş; ihaleye fesat karıştırma suçunun uygulama kapsamı genişletilmiş; suçun tanımı, uluslararası normlara uygun hale getirilmiş; "edimin ifasına fesat karıştırılması" ayrı bir suç olarak düzenlenmiştir.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda –rüşvet, zimmet, ihaleye fesat karıştırma gibi yolsuzluk suçları yönünden- "iletişimin tespiti, dinlenmesi,

ve kayda alınması", "teknik araçlarla izleme", "taşınmazlara, hak ve alacaklara el koyma" gibi önlem ve saptama amaçlı düzenlemeler yapılmıştır.

12.12.2003 tarihli, 5020 sayılı Bankalar Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda yapılan düzenlemeler ile batık bankalardan alacakların tahsili ve tahsilatların hızlandırılması amaçlanmıştır. 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 160'ncı maddesi çerçevesinde özel bankaların yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile diğer mensuplarının "zimmet" suçundan yargılanmaları mümkündür.

Kamu Mali Yönetimi ve Mali Kontrol Kanunu, bütçe ve harcama disiplini yönünden Avrupa Birliği normlarına uygun hükümler içermektedir.

Kamu İhale Kanunu ve Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu yürürlüktedir.

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ve uygulama yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun "Dilekçe Hakkının Kullanılmasının Engellenmesi" başlıklı 121'nci maddesi, bilgi edinme ile ilgili düzenlemelerin diğer hukuki destekleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kamu Etik Kurumu Kurulması Hakkında Kanun uyarınca Kamu Görevlileri Etik Kurulu kurulmuş; ikincil mevzuatı yayımlanmış ve hazırlanan etik sözleşmeleri kamu görevlileri tarafından imzalanmıştır.

2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 47'nci maddesi ile "içeriden öğrenenlerin ticareti" (insider trading) suçu düzenlenmiş ve bu suç "*Sermaye piyasası araçlarının değerini etkileyebilecek, henüz kamuya açıklanmamış bilgileri kendisine veya üçüncü kişilere menfaat sağlamak amacıyla kullanarak sermaye piyasasında işlem yapanlar arasındaki fırsat eşitliğini bozacak şekilde mameleki yarar sağlamak veya bir zararı bertaraf etmek*" biçiminde tanımlanmıştır.

5072 sayılı kanunla, kamu kurum ve kuruluşlarından, vakıflara ve derneklere kamu kaynakları aktarılmasının önüne geçilmiştir.

Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun, 11.10.2006 tarihinde kabul edilmiş; 18.10.2006 tarihli, 26323 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu (ombudsman) Kanunu çıkartılmış; Kurum faaliyete başlamıştır.

Türkiye; taraf olduğu uluslararası anlaşmalardan " *OECD Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesi"*ni 1 Şubat 2003 tarihinde onaylamış ve sözleşme 6 Şubat 2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşme uyarınca, 2 Ocak 2003 tarihinde Yabancı Kamu Görevlilerine Rüşvet Verilmesinin Önlenmesi İçin Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında 4782 sayılı Kanun kabul edilmiş; Türk Ceza Kanunu ve Kamu İhale Kanunu başta olmak üzere çeşitli kanunlarda değişiklikler yapılmıştır.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 27 Ocak ve 4 Kasım 1999 tarihlerinde kabul edilen "*Yolsuzluğa Karşı Özel Hukuk Sözleşmesi*" ve "*Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi"* de 4852 ve 5065 sayılı kanunlarla kabul edilmiştir. Yolsuzluğa karşı özel hukuk sözleşmesinin onaylanması üzerine Türkiye, 1 Ocak 2004'ten itibaren Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu'na (GRECO) üye olmuştur. "*Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesi,"* 15 Kasım 2000 tarihinde Palermo'da imzalanmış; 30.1.2003 tarih ve 4800 sayılı Kanunla onaylanmıştır. "*Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi"* de Türkiye tarafından 18.05.2006 tarihli, 5506 sayılı Kanunla onaylanmıştır.

Yukarıda sözü edilen yasaları ve onaylanan uluslararası anlaşmaları T.C. Anayasası'nın "*Usulüne uygun olarak onaylanan uluslararası sözleşmeler kanun hükmündedir"* emri ile birlikte değerlendirdiğimizde mevzuat anlamında ciddi bir eksiğimizin olmadığı söylenebilir. Zaten, Global Integrity'nin raporu da bu tespitimizi doğruluyor.

Ancak; -ne yazık ki- güçlü hukuksal düzenlemeler, yolsuzlukların azaltılması yada kontrol altına alınması için yeterli olamıyor.

M.S. 1021-1086 yılları arasında yaşamış olan Çinli reformist Wang An Shih'e göre yolsuzluğun iki temel kaynağı vardır:

- Kötü kanun,
- Kötü insan.

Unutulmamalıdır ki, kanunları uygulayan da insandır.

4. SON SÖZ

Dünya Bankası tarafından geliştirilen "iyi yönetişim" verileriyle Uluslararası Saydamlık Örgütü tarafından her yıl yayımlanan Yolsuzluk Algılama Endeksleri arasındaki ilişki; yolsuzluk algılama endeksinde alt sıralarda yer alan ülkelerde, iyi yönetişim koşullarının bulunmadığını; buna karşılık, iyi yönetişim koşullarını geliştirerek ve bunların hayata geçirilmesini sağlayarak yolsuzlukları en aza indirmenin mümkün olduğunu göstermektedir. Aslında iyi

yönetişim de, demokrasinin bir bileşenidir ve yönetsel anomali olarak niteleyebileceğimiz demokrasiden sapmaların artmasıyla doğru orantılı olarak yolsuzluklar da geometrik olarak artmaktadır. Çözüm, demokrasinin tüm kurum ve kurallarıyla işletilmesidir. Nitekim yolsuzluk algılama endekslerinin üst sıralarında yer alan ülkeler, karnelerinde demokrasi notu "pekiyi" olan ülkelerdir.

Bu genel tespitten sonra, yolsuzlukla mücadele alanındaki kurumlar sorununa baktığımızda çözümün, "*tek birim*" yada "*çoklu kurumsal yapılar*" arasına sıkıştırıldığı görülmektedir.[33]

Yolsuzlukla mücadelenin eğitim, önleme ve operasyon işlevlerinin, kurulacak özel birimde toplanmasını isteyen görüş; uzmanlaşma ve güçlü eşgüdümün yanı sıra maliyet unsurunu da gerekçeleri arasında göstermektedir.

Uluslararası Para Fonu tarafından yapılan bir araştırmaya göre; TI'nin 'yolsuzluk algılama endeksi'ndeki bir puanlık (olumsuz artış), kişi başına GSMH'de yüzde 0,3 ile 1,8, yatırımların GSMH'ye oranında yüzde 1 ile 2,8 ve yoksulların gelirinde yüzde 2 ile 10 arasında düşüşe neden olmaktadır. Yolsuzluk algılama endeksindeki 1 puanlık azalmanın diğer olumsuz etkileri; kamu eğitim harcamalarının GSMH'ye oranında yüzde 0,7, kamu sağlık harcamalarının GSMH'ye oranında yüzde 0,6 ile 1,7 arasında azalmaya, bebek ölüm oranlarında ise binde 1,1 ile 2,7 arasında artışa yol açmasıdır.

TBMM Yolsuzlukları Araştırma Komisyonu raporuna göre (2002 yılı verileri ve yukarıdaki rakamlar itibarıyla yapılan hesaplama dikkate alınarak) Türkiye'nin, 9,7 puanla 1'inci sırada yer alan Finlandiya ve 24'üncü sıradaki 6,4 puanlı Bostwana ile karşılaştırılması yapıldığında, şöyle bir sonuç ortaya çıkmaktadır: Ülkemiz; Finlandiya düzeyinde olsaydı, 497,7 trilyon lira tutarında daha fazla eğitim harcaması ve 278,7 trilyon lira tutarında da daha fazla hastane ve sağlık harcaması yapabilecekti. Botswana düzeyinde olsaydık; eğitim harcamaları için 245 trilyon lira ve sağlık harcamaları için 137,2 trilyon lira daha fazla ödenek ayrılabilecekti. Dolayısıyla yolsuzlukların maliyetini gösteren bu küçük örnek dahi yolsuzlukla mücadelede maliyet hesabının

---

[33] Emek, Uğur, Acar, Muhittin, Yolsuzlukla Mücadelede Bir Temel Soru(n): Kurumsal Tekelcilik mi, Çoğulculuk mu? Tebliğ, 18-20 Ekim 2007 tarihinde Kocaeli Üniversitesi tarafından İzmit'te düzenlenen V. Kamu Yönetimi Forumu

yapılamayacağını ve "Küçük güzeldir" gibi işletme fantezilerinin bu mücadelede yeri olmadığını göstermektedir.

Çoklu kurumsal yapıyı savunanlar ise; mali kontrol, düzenlilik denetimi gibi fonksiyonları olan ve bilgiye erişim, ihbar müessesesi gibi olanakları kullanan mevcut kurumların yeterli olduğunu düşünmektedir.

Hemen belirtmeliyiz ki; -yazı içeriğinde de değinildiği gibi- teftiş kurulları, Sayıştay, adli mekanizmalar, emniyet güçleri, MASAK çok önemli görevler yapmakta olup bunlar, yolsuzlukla mücadelede birbirlerinin alternatifi değil; Transparency International'ın "*Ulusal Güvenlik Sistemi*" modelinde vurgulandığı gibi birbirlerinin tamamlayıcılarıdır ve tümü güçlendirilerek muhafaza edilmelidir. Ancak eşgüdüm yönünden yaşanan sorunların aşılması ve en azından uluslararası aktörlerin muhatap birim taleplerinin karşılanması için de -yeni bir yapılanmaya gidilmeksizin- mevcut kurumlardan birinin koordinatör olarak görevlendirilmesi düşünülmelidir.

KAYNAKÇA

Altundiş, Mehmet, Bağımsız İdari Otoritelerin Türk Hukukunda Ortaya Çıkardığı Sorunlar ve Türk Hukukuna Etkileri, http://www.danistay.gov.tr/makale_mehmet_altundis113.htm#_ftn3

Counsil of Europe, Anti Corruption Services, Good Practice in Europe, Ağustos 2004

Devlet Denetleme Kurulu, Türkiye'de Denetim Organlarının Yapısı, İşleyişi, Sorunlar ve Öneriler, Ankara: Devlet Denetleme Kurulu Yayınları, 1995.

Devlet Denetleme Kurulu, Yolsuzlukla Mücadeleye Yardımcı Olmak Maksadıyla Alınması Gereken Tedbirlere İlişkin İnceleme Raporu (T. 13.07.1994, s.1994/6)

Dönmezer, Sulhi "İki Suç Türü ve Kolluk", Polis Dergisi, sayı 36

Emek, Uğur, Acar, Muhittin, Yolsuzlukla Mücadelede Bir Temel Soru(n): Kurumsal Tekelcilik mi, Çoğulculuk mu? 18-20 Ekim 2007 tarihinde Kocaeli Üniversitesi tarafından İzmit'te düzenlenen V. Kamu Yönetimi Forumu

Ergül, Ergin, Kara Para Endüstrisi ve Aklama Suçu, Ankara: Yargı yayınevi, 2001.

Ergül, Ergin, "Uluslararası Hukukta Karaparanın Aklanmasıyla Mücadele ve Ulusal Hukuklara Yansımaları," Adalet Dergisi, 94 (15), Nisan 2003.

Koçi Bey, Koçi Bey Risalesi (Sadeleştiren: Zuhuri Danışman), İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1985.

Özbaran, M. Hakan, Yolsuzluk ve Bu Alanda Mücadele Eden Uluslararası Örgütler ve Birimler, Sayıştay Dergisi, Sayı: 50-51 Temmuz-Aralık 2003

Özsemerci, Kemal, Türk Kamu Yönetiminde Yolsuzluklar, Nedenleri, Zararları ve Çözüm Önerileri, Ankara: Sayıştay Başkanlığı, Ekim 2002.

R. Kılavuz, A. Yılmaz ve F. İzci, Etkin Bir Denetim Aracı Olarak Ombudsmanlık ve Türkiye'de Uygulanabilirliği, Cumhuriyet Üniversitesi İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, C. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, 2003

Rose-Ackerman, Susan, Corruption and Government, Causes, Consequences, and Reform (Yolsuzluk ve Yönetim, Nedenler, Sonuçlar ve Reform), Cambridge: Cambridge Univeristy Press, 1999.

Sanal, Recep, Türkiye'de Yönetsel Denetim ve Devlet Denetleme Kurulu, Kitap, TODAİE

Şener, Nedim, Tepeden Tırnağa Yolsuzluk, İstanbul: Metis Yayınları, 2001.

Tanzi, Vito, "Dünya Çapında Yolsuzluk Nedenleri, Sonuçları, Boyutları, Çözüm Yolları," (çeviren, Gamze Kösekahya), Maliye Dergisi , 136, 2001.

Tarhan, R. Bülent, "Kamusal Alanın Denetiminde Bir Araç: Ombudsmanlık Kurumu," T.C. Orman Bakanlığı Teftiş Kurulu, Denetim Mevzuatı ve Uygulaması, Ankara: Rekmay Lt. Şirketi, 1999.

Tarhan, R. Bülent, "Türkiye'de Bir Ombudsman Kurulabilir mi?" Yeni Yüzyıl Gazetesi, 4 Mart 1996.

Tarhan, R. Bülent, Yolsuzlukla Mücadele Mevzuatı (Kanunlar, Yönetmelikler, Uluslararası Sözleşmeler, Eylem Planları) TEPAV Yolsuzlukla Mücadele Kitapları-3, Aralık 2006, ANKARA

TEPAV (2006) Bir Olgu Olarak Yolsuzluk: Nedenler, Etkiler ve Çözüm Önerileri, TBMM Yolsuzluk Araştırma Komisyonu Raporu ve Güncellemeler, TEPAV Yolsuzlukla Mücadele Kitapları-1, ANKARA

TEPAV (2006) Yolsuzlukla Mücadele, Tebliğler, Yolsuzlukla Mücadele Konferansı, Temmuz 2005, TEPAV Yolsuzlukla Mücadele Kitapları-2, ANKARA

Türkiye Cumhuriyeti Sayıştayı Ulusal Tebliği, "Yolsuzluk ve Sahteciliğin Önlenmesi Ve Ortaya Çıkarılması" Mayıs 2003, III ECOSAI Semineri, Tahran/İRAN, Sayıştay Dergisi Sayı:49

UN (2004) Anti Corruption Tool Kit, United Nations Office on Drugs and Crime

MEVZUAT

KANUNLAR

ANAYASANIN İLGİLİ HÜKÜMLERİ

Mal bildirimi

Madde 71– Kamu hizmetine girenlerin mal bildiriminde bulunmaları ve bu bildirimlerin tekrarlanma süreleri kanunla düzenlenir. Yasama ve yürütme organlarında görev alanlar, bundan istisna edilemez.

Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı

Madde 74 – Vatandaşlar (Ek ibare:3/10/2001-4709/26 md.) ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikayetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir.

Kendileriyle ilgili başvurmaların sonucu, (Ek ibare:3/10/2001-4709/26 md.) gecikmeksizin dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir.

(Mülga üçüncü fıkra: 7/5/2010-5982/8 md.)

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/8 md.) Herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahiptir

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/8 md.) Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bağlı olarak kurulan Kamu Denetçiliği Kurumu idarenin işleyişiyle ilgili şikâyetleri inceler.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/8 md.) Kamu Başdenetçisi Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından gizli oyla dört yıl için seçilir. İlk iki oylamada üye tamsayısının üçte iki ve üçüncü oylamada üye tamsayısının salt çoğunluğu aranır. Üçüncü oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamada en çok oy alan iki aday için dördüncü oylama yapılır; dördüncü oylamada en fazla oy alan aday seçilmiş olur.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/8 md.) Bu maddede sayılan hakların kullanılma biçimi, Kamu Denetçiliği Kurumunun kuruluşu, görevi, çalışması, inceleme sonucunda yapacağı işlemler ile Kamu Başdenetçisi ve kamu denetçilerinin nitelikleri, seçimi ve özlük haklarına ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.

Devlet Denetleme Kurulu

Madde 108 – İdarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması amacıyla, Cumhurbaşkanlığına bağlı olarak kurulan Devlet Denetleme Kurulu, Cumhurbaşkanının isteği üzerine, tüm kamu kurum ve kuruluşlarında ve sermayesinin yarısından fazlasına bu kurum ve kuruluşların katıldığı her türlü kuruluşta, kamu kurumu niteliğinde olan meslek kuruluşlarında, her düzeydeki işçi ve işveren meslek

kuruluşlarında, kamuya yararlı derneklerle vakıflarda, her türlü inceleme, araştırma ve denetlemeleri yapar.

Silahlı Kuvvetler ve yargı organları, Devlet Denetleme Kurulunun görev alanı dışındadır.

Devlet Denetleme Kurulunun üyeleri ve üyeleri içinden Başkanı, kanunda belirlenen nitelikteki kişiler arasından, Cumhurbaşkanınca atanır.

Devlet Denetleme Kurulunun işleyişi, üyelerinin görev süresi ve diğer özlük işleri, kanunla düzenlenir.

Sayıştay

Madde 160 – Sayıştay, merkezî yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idareleri ile sosyal güvenlik kurumlarının bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmakla görevlidir. Sayıştayın kesin hükümleri hakkında ilgililer yazılı bildirim tarihinden itibaren onbeş gün içinde bir kereye mahsus olmak üzere karar düzeltilmesi isteminde bulunabilirler. Bu kararlar dolayısıyla idari yargı yoluna başvurulamaz.

Vergi, benzeri mali yükümlülükler ve ödevler hakkında Danıştay ile Sayıştay kararları arasındaki uyuşmazlıklarda Danıştay kararları esas alınır.

(Ek üçüncü fıkra: 29/10/2005-5428/2 md.) Mahallî idarelerin hesap ve işlemlerinin denetimi ve kesin hükme bağlanması Sayıştay tarafından yapılır.

Sayıştayın kuruluşu, işleyişi, denetim usulleri, mensuplarının nitelikleri, atanmaları, ödev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri ve diğer özlük işleri, Başkan ve üyelerinin teminatı kanunla düzenlenir.
(Mülga son fıkra: 7/5/2004-5170/10 md.)

TÜRK CEZA KANUNUNUN İLGİLİ HÜKÜMLERİ ve MADDE GEREKÇELERİ

Tanımlar (Kamu görevlisi)

MADDE 6. - (1) Ceza kanunlarının uygulanmasında;

c) Kamu görevlisi deyiminden; kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi,

Anlaşılır.

(eski TCK md. 79)

GEREKÇE:(Maddede) memur kavramını da kapsayan “kamu görevlisi” tanımına yer verilmiştir. Yapılan yeni tanıma göre, kişinin kamu görevlisi

sayılması için aranacak yegane ölçüt, gördüğü işin bir kamusal faaliyet olmasıdır.

Bilindiği üzere, kamusal faaliyet, Anayasa ve kanunlarda belirlenmiş olan usullere göre verilmiş olan bir siyasal kararla, bir hizmetin kamu adına yürütülmesidir. Bu faaliyetin yürütülmesine katılan kişilerin maaş, ücret veya sair bir maddî karşılık alıp almamalarının, bu işi sürekli, süreli veya geçici olarak yapmalarının bir önemi bulunmamaktadır. Bu bakımdan, örneğin meslekleri nin icrası bağlamında avukat veya noterin kamu görevlisi olduğu hususunda bir tereddüt bulunmamaktadır. Keza kişi, bilirkişilik, tercümanlık ve tanıklık faaliyetinin icrası kapsamında bir kamu görevlisidir. Askerlik görevi yapan kişiler de kamu görevlisidirler. Bu bakımdan örneğin bir suç vakıasına müdahil olan, bir tutuklu veya hükümlünün naklini gerçekleştiren jandarma subay veya erleri de, kamu görevlisidirler.

Buna karşılık, kamusal bir faaliyetin yürütülmesinin ihaleye dayalı olarak özel hukuk kişilerince üstlenilmesi durumunda, bu kişilerin kamu görevlisi sayılmayacağı açıktır.

Diğer suçlar (Rüşvet suçu ile ilgili uygulama)

MADDE 13. - (1) Aşağıdaki suçların, vatandaş veya yabancı tarafından, yabancı ülkede işlenmesi hâlinde, Türk kanunları uygulanır:

h) 5918 sayılı 26.06.2009 sayılı Kanunun 1. maddesi ile (h) bendi yürürlükten kaldırılmıştır. [34]

GEREKÇE: Birinci fıkranın (c), (d), (e), (f), (g), (h) ve (i) bentlerinde sayılan suçların yurt dışında işlenmesi hâlinde; bu suç dolayısıyla, suçu işleyen kişinin Türk vatandaşı veya yabancı olması arasında fark gözetmeksizin, Türkiye'de Türk kanunları uygulanarak yargılama yapılabilecektir.

Güveni kötüye kullanma

MADDE 155. - (1) Başkasına ait olup da, muhafaza etmek veya[35] belirli bir şekilde kullanmak üzere zilyedliği kendisine devredilmiş olan mal üzerinde, kendisinin veya başkasının yararına olarak, zilyedliğin devri amacı dışında

---

[34] Bent metninin yürürlükten kaldırılmadan önceki hali: "Rüşvet (madde 252)"

[35] Bu fıkrada geçen "Başkasına ait olup da," ibaresinden sonra gelmek üzere, 29/6/2005 tarihli ve 5377 sayılı Kanunun 18 inci maddesiyle "muhafaza etmek veya" ibaresi eklenmiş ve metne işlenmiştir.

tasarrufta bulunan veya bu devir olgusunu inkar eden kişi, şikâyet üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis ve adlî para cezası ile cezalandırılır.

(E.TCK 508 md.) (Sulh Ceza)(Şikayete Tabi)

(2) Suçun, meslek ve sanat, ticaret veya hizmet ilişkisinin ya da hangi nedenden doğmuş olursa olsun, başkasının mallarını idare etmek yetkisinin gereği olarak tevdi ve teslim edilmiş eşya hakkında işlenmesi hâlinde, bir yıldan yedi yıla kadar hapis ve üçbin güne kadar adlî para cezasına hükmolunur. (E.TCK510md.)(Asliye Ceza)(Re'sen)

GEREKÇE: Madde metninde güveni kötüye kullanma suçu tanımlanmıştır. Söz konusu suçla korunan hukukî değer kişilerin mülkiyet hakkıdır. Bu suçla mülkiyetin korunması amaçlanmaktadır. Ancak, söz konusu suçun oluşabilmesi için eşya üzerinde mülkiyet hakkına sahip olan kişi ile lehine zilyetlik tesis edilen kişi (fail) arasında bir sözleşme ilişkisi mevcuttur. Bu ilişkinin gereği olarak taraflar arasında mevcut olan güvenin korunması gerekmektedir. Bu mülahazalarla, eşya üzerinde mevcut sözleşme ilişkisiyle bağdaşmayan kasıtlı tasarruflar, cezai yaptırım altına alınmıştır.

Güveni kötüye kullanma suçunun konusu, taşınır veya taşınmaz maldır. Bu mal üzerinde fail lehine zilyetlik tesis edilmiş olmalıdır. Güveni kötüye kullanma suçunda fail, suç konusu malın maliki değildir. Bu nedenle, müşterek veya iştirak hâlinde mülkiyete konu olan mallarla ilgili olarak, müşterek veya iştirak hâlinde malik olanlar birbirlerine karşı güveni kötüye kullanma suçunu işleyemezler. Fail, suç konusu şey üzerinde lehine zilyetlik tesis edilmiş olan kişidir. Ancak, bu zilyetliğin mutlaka malik tarafından tesis edilmesi gerekmez.

Suçun konusunu oluşturan mal üzerinde belirli bir şekilde kullanmak üzere fail lehine zilyetlik tesisi gerekir. Bu nedenle, güveni kötüye kullanma suçunun oluşabilmesi için hukuken geçerli bir sözleşme ilişkisinin varlığı gereklidir. Bu hukukî ilişki, örneğin kira sözleşmesi, ariyet sözleşmesi, karz sözleşmesi, vedia sözleşmesi, istisna sözleşmesi, vekalet sözleşmesi, kefalet sözleşmesi, hizmet sözleşmesi, rehin sözleşmesi ile tesis edilmiş olabilir. Bu akdi ilişki, karma veya sui generis bir sözleşme ile de tesis edilmiş olabilir. Örneğin, bir bankada açılan carî hesaba veya bir "özel finans kurumu"nda açılan "katılım ortaklığı hesabı"na ilişkin sözleşme ile de bu hukukî ilişki tesis edilmiş olabilir. Keza, örneğin bir anonim şirket yönetim kurulu üyeleri ile şirket tüzelkişiliği arasındaki hukukî ilişki, hizmet ve/veya vekalet sözleşmesine dayanmaktadır. Hatta, mülkiyeti muhafaza kaydıyla satın alınmış olan eşyanın

meselâ bir üçüncü kişiye satılması durumunda dahi, güveni kötüye kullanma suçunun oluştuğu kabul edilmelidir.

Bu zilyetlik devri, malik olmayan kişiye, aradaki hukukî ilişkinin niteliğine göre, şey üzerinde belli bazı tasarruflarda bulunma hak ve yetkisini vermektedir. Söz konusu suçun oluşabilmesi için, failin suç konusu mal üzerinde, kendisinin veya başkasının yararına olarak, zilyetliğin devri amacı dışında tasarrufta bulunması veya bu devir olgusunu inkar etmesi gerekir.

Güveni kötüye kullanma suçunun soruşturma ve kovuşturması mağdurun şikâyetine bağlı kılınmıştır.

Söz konusu suçun işlenmesi suretiyle bir yarar elde edilebileceği düşüncesiyle, yaptırım olarak hapis cezasının yanı sıra adlî para cezası da öngörülmüştür.

Maddenin ikinci fıkrasında güveni kötüye kullanma suçunun nitelikli hâli düzenlenmiştir. Buna göre, söz konusu suçun, meslek ve sanat, ticaret veya hizmet ilişkisinin ya da, hangi nedenden doğmuş olursa olsun, başkasının mallarını idare etmek yetkisinin gereği olarak tevdi ve teslim edilmiş eşya hakkında işlenmesi hâlinde, failin suçun temel şekline nazaran daha ağır ceza ile cezalandırılması gerekmektedir.

Hileli iflâs

MADDE 161- (1) Malvarlığını eksiltmeye yönelik hileli tasarruflarda bulunan kişi, bu hileli tasarruflardan önce veya sonra iflasa karar verilmiş olması halinde, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Hileli iflasın varlığı için;

a) Alacaklıların alacaklarının teminatı mahiyetinde olan malların kaçırılması, gizlenmesi veya değerinin azalmasına neden olunması,

b) Malvarlığını kaçırmaya yönelik tasarruflarının ortaya çıkmasını önlemek için ticari defter, kayıt veya belgelerin gizlenmesi veya yok edilmesi,

c) Gerçekte bir alacak ve borç ilişkisi olmadığı halde, sanki böyle bir ilişki mevcutmuş gibi, borçların artmasına neden olacak şekilde belge düzenlenmesi,

d) Gerçeğe aykırı muhasebe kayıtlarıyla veya sahte bilanço tanzimiyle aktifin olduğundan az gösterilmesi,

Gerekir.

GEREKÇE: Madde metninde, bir ticari faaliyet bağlamında malvarlığını eksiltmeye yönelik hileli tasarruflarda bulunan kişinin cezalandırılması öngö-

rülmüştür. Ancak, kişinin bu tasarruflar nedeniyle cezalandırılabilmesi için, iflasa karar verilmiş olması gerekir. Bu nedenle, iflas olgusunun gerçekleşmesi, bir objektif cezalandırılabilme şartı niteliği taşımaktadır.

Hileli iflâs suçu, seçimlik hareketli bir suçtur. Madde metninde bu seçimlik hareketler belirlenmiştir.

Bu suçun faili, iflâsa tabi bir borçlu yani, tacir olabilir. Ancak, bir tüzel kişinin tacir olması durumunda, tüzel kişiliğin organ veya temsilcisi olan, tüzel kişi adına tasarrufta bulunan gerçek kişiler de suç faili olabileceklerdir.

Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi

MADDE 165- (Değişik: 26/6/2009 – 5918/3 md.)

(1) Bir suçun işlenmesiyle elde edilen eşyayı veya diğer malvarlığı değerini, bu suçun işlenmesine iştirak etmeksizin, satan, devreden, satın alan veya kabul eden kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

GEREKÇE: Suç işlemek, hukuk toplumunda kişiler için bir kazanç kaynağı olamaz. Bu nedenle, suç işlemek suretiyle veya suç işlemek dolayısıyla elde edilen menfaatlerin piyasada tedavüle konulmasının ve suç işlemenin bir menfaat temini açısından cazip bir yol olarak görülmesinin önüne geçilmek istenmiştir. Bu mülahazalarladır ki, bir suçun işlenmesi suretiyle veya bir suçun işlenmesi dolayısıyla elde edilmiş olan bir şeyin satın alınması ve kabul edilmesi suç olarak tanımlanmıştır.

Suçun konusunu, ancak ekonomik değeri olan şeyler oluşturabilir. Bu ekonomik değerlerin, daha önce işlenmiş bir suçtan elde edilmiş olması gerekir. Bu suçun, mutlaka malvarlığına karşı bir suç olması gerekmez. Bu suçtan dolayı daha önce bir mahkûmiyet kararı verilmiş olması gerekmez. Daha önce işlenmiş olan suçtan dolayı failinin kusurlu sayılması veya cezalandırılması gerekmez. Söz konusu suçun cezalandırılabilir olması da gerekli değildir. Bu suç zamanaşımına uğramış da olabilir. Önce işlenmiş olan suç, soruşturması ve kovuşturulması şikâyete bağlı bir suç olabilir. Hatta, bu suçtan dolayı şikâyet yoluna başvurulmamış veya şikâyetten vazgeçilmiş olabilir. Bu suç yabancı bir ülkede dahi işlenmiş olabilir.

Bir suçtan doğrudan veya dolaylı olarak elde edilen her türlü ekonomik değer, yani malvarlığı değerleri, bu suçun konusunu oluşturabilir.

Bu suç, seçimlik hareketli bir suçtur. Buna göre; daha önce işlenmiş olan suçtan elde edilen eşyanın kabul edilmesi veya satın alınması, söz ko-

nusu suçu oluşturmaktadır. Kabul olgusunun satın alma dışında başka bir hukukî işlemle, örneğin bağış yoluyla gerçekleşmesi gerekmektedir. Zira, suçtan elde edilen eşyanın satın alınması diğer bir seçimlik hareketi oluşturmaktadır. Bu kabul olgusu, örneğin suçtan elde edilen taşınır veya taşınmaz eşyanın kiraya kabul edilmesi veya suçtan hasıl olan paranın ödünç olarak kabul edilmesi şeklinde de gerçekleşebilir. Diğer seçimlik hareket, suçtan elde edilen eşyanın satın alınmasıdır.

Bu nedenle, söz konusu suç, bir çok failli suç türü olan karşılaşma suçudur. Bir tarafta, suçtan hasıl olan eşyayı bağışlayan, kiraya veren veya ödünç olarak veren ya da satan kişi; diğer tarafta ise, bağış, kiralanan veya ödünç olarak kabul eden ya da satın alan kişi bulunmaktadır.

Eşyayı satan kişi bunun elde edildiği suçu işleyen kişi ise, ayrıca ödünç olarak verme bağışlama ya da satma fiili dolayısıyla cezalandırılmayacaktır. Çok failli suçlarda işlenen suç dolayısıyla faillerden birinin cezalandırılıp cezalandırılmaması, diğer fail(ler)in cezalandırılması üzerinde bir etki doğurmaz. Kişinin asıl suçun işlenişine iştirak etmiş olması, bu suç açısından sadece bir şahsî cezasızlık sebebi oluşturmaktadır.

Bu suç, doğrudan kastla işlenebileceği gibi, olası kastla da işlenebilir. Bu nedenle, madde metninde "bilerek" ifadesi kullanılmamıştır.

Resmî belgede sahtecilik

MADDE 204. - (1) Bir resmî belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir resmî belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren veya sahte resmî belgeyi kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
(E.TCK340,342md.) (Asliye Ceza) (Re'sen)

(2) Görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî bir belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren, gerçeğe aykırı olarak belge düzenleyen veya sahte resmî belgeyi kullanan kamu görevlisi üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(E.TCK 339 md.) (Asliye Ceza)(Re'sen)

(3) Resmî belgenin, kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması hâlinde, verilecek ceza yarısı oranında artırılır. (Asliye/Ağır Ceza)

GEREKÇE. Maddede, resmi belgede sahtecilik suçu tanımlanmıştır.

Suçun konusu resmi belgedir.

Belge, eski dilimizdeki "evrak" kelimesi karşılığında kullanılmakta olup, yazılı kağıt anlamına gelmektedir. Bu bakımdan, yazılı kağıt niteliğinde olmayan şey, ispat kuvveti ne olursa olsun, belge niteliği taşımamaktadır.

Kağıt üzerindeki yazının, anlaşılabilir bir içeriğe sahip olması ve ayrıca, bir irade beyanını ihtiva etmesi gerekir.

Bu yazının belli bir kişiye veya kişilere izafe edilebilir olması gerekir. Ancak, bu kişilerin gerçekten mevcut kişiler olması gerekmez. Bu itibarla, gerçek veya hayalî belli bir kişiye izafe edilemeyen yazılı kağıt, belge niteliği taşımaz. Kağıt üzerindeki yazının belli bir kişiye izafe edilebilmesi için, bu kişinin ad ve soyadının kağıda eksiksiz bir şekilde yazılması ve kağıdın bu kişi tarafından imzalanmış olması şart değildir.

Ancak, bazı belgeler (örneğin poliçe gibi kambiyo senetleri) açısından, belge üzerinde kişinin kendi el yazısı ile imzasının atılmış olması gerekir. Zira, imza, ilgili kambiyo senedinin zorunlu şekil şartını (kurucu bir unsurunu) oluşturmaktadır.

Bir kişinin, düzenlediği belgeye başkasının adını yazması ve belgeyi imzalaması durumunda da bir belge vardır; ancak, bu belge sahtedir. Belge altında adı yazılan ve adına imza konulan kişi, gerçek veya hayali bir kişi olabilir. Bunun, belgenin varlığına bir etkisi bulunmamaktadır.

Bir belgeden söz edebilmek için, kağıt üzerindeki yazının içeriğinin hukukî bir kıymet taşıması, hukukî bir hüküm ifade eylemesi, hukukî bir sonuç doğurmaya elverişli olması gerekir.

Resmi belge, bir kamu görevlisi tarafından görevi gereği olarak düzenlenen yazıyı ifade etmektedir. Bu itibarla, düzenlenen belge ile kamu görevlisinin ifa ettiği görev arasında bir irtibatın bulunması gerekir. Bu itibarla, bir kamu kurumu ile akdedilen sözleşme dolayısıyla özel hukuk hükümlerinin uygulama kabiliyetinin olması hâlinde dahi, resmi belge vardır. Çünkü sözleşme, kamu kurumu adına kamu görevlisi tarafından imzalanmaktadır.

Ayrıca belirtilmelidir ki, her ne kadar, belgeden söz edilen durumlarda yazılı bir kağıdın varlığı gerekli ise de; bazı durumlarda belgenin varlığını kabul için, yazının kağıt üzerinde bulunması gerekmez. Bir metal levha üzerine yazı yazılması hâlinde de belgenin varlığını kabul etmek gerekir. Bu itibarla, araç plakalarını da resmi belge olarak kabul etmek gerekir.

Söz konusu suç, seçimlik hareketli bir suç olarak tanımlanmıştır.

Birinci seçimlik hareket, resmi belgeyi sahte olarak düzenlemektir. Bu seçimlik hareketle, resmi belge esasında mevcut olmadığı hâlde, mevcutmuş gibi sahte olarak üretilmektedir.

Sahtelikten söz edebilmek için, düzenlenen belgenin gerçek bir belge olduğu konusunda kişiyi yanıltıcı nitelikte olması gerekir. Başka bir deyişle, sahteliğin beş duyuyla anlaşılabilir olmaması gerekir. Özel bir incelemeye tâbi tutulmadıkça gerçek olmadığı anlaşılamayan belge, sahte belge olarak kabul edilmesi gerekir.

İkinci seçimlik hareket, gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmektir. Bu seçimlik hareketle, esasında mevcut olan resmi belge üzerinde silmek veya ilaveler yapmak suretiyle değişiklik yapılmaktadır. Mevcut olan resmi belge üzerinde sahtecilikten söz edebilmek için, yapılan değişikliğin aldatıcı nitelikte olması gerekir. Aksi takdirde, resmi belgeyi bozmak suçu oluşur.

Birinci ve ikinci seçimlik hareketle bağlantılı olarak belirtilmek gerekir ki; sahteciliğin, belgenin üzerindeki bilgilerin bir kısmına veya tamamına ilişkin olmasının, suçun oluşması açısından bir önemi bulunmamaktadır.

Üçüncü seçimlik hareket ise, sahte resmi belgeyi kullanmaktır. Kullanılan sahte belgenin kişinin kendisi veya başkası tarafından düzenlenmiş olmasının bir önemi yoktur.

Maddenin ikinci fıkrasında, resmi belgede sahtecilik suçunun kamu görevlisi tarafından işlenmesi ayrı bir suç olarak tanımlanmaktadır. Birinci fıkrada tanımlanan suçtan farklı olarak, bu suçun kamu görevlisi tarafından işlenmesinin yanı sıra, suçun konusunu oluşturan belgenin kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî bir belge olması gerekir. Bu bakımdan, resmi belgede sahteciliğin kamu görevlisi tarafından yapılmasına rağmen, düzenlenen sahte resmi belgenin kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu bir belge olmaması hâlinde, bu fıkra hükmü uygulanamaz.

Söz konusu suçu oluşturan hareketler, birinci fıkrada tanımlanan suçu oluşturan seçimlik hareketlerden ibarettir. Ancak, bu bağlamda özellikle belirtilmelidir ki, kamu görevlisinin gerçeğe aykırı olarak bir olayı kendi huzurunda gerçekleşmiş gibi, bir beyanı kendi huzurunda yapılmış gibi göstererek belge düzenlemesi hâlinde, bu fıkra hükmünde tanımlanan suç oluşur.

Maddenin üçüncü fıkrasında, resmi belgede sahtecilik suçunun konu bakımından nitelikli unsuru belirlenmiştir. Buna göre, suçun konusunu oluştu-

ran resmî belgenin, kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması hâlinde, cezanın belirlenen oranda artırılması gerekir. Bu hüküm, belgelerde sahtecilik suçları ile delil teorisi arasındaki ilişki göz önüne alınarak, daha üstün ispat gücüne sahip belgeyi daha fazla korumak ihtiyacını karşılamaktadır. Ancak, değişik yorumlara son vermek maksadıyla bir belgenin böyle bir güce sahip olup olmadığının saptanması için kanunlarda bu hususu belirten bir hüküm bulunması gerekli sayılmıştır.

Resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek

MADDE 205. - (1) Gerçek bir resmî belgeyi bozan, yok eden veya gizleyen kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Suçun kamu görevlisi tarafından işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(E.TCK 275.md.) (Asliye Ceza)(Re'sen)

GEREKÇE: Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerine meşruiyet görüntüsü verilerek ekonomik sisteme sokulması, suç işlemenin kazanç elde etme açısından cazip bir yol olarak görülmesine neden olmaktadır.

Suç işlemek suretiyle veya dolayısıyla elde edilmiş olan ekonomik değerlerin meşruiyet görüntüsü kazandırılarak ekonomik sisteme sokulması, aynı zamanda suç delillerinin değiştirilmesi, gizlenmesi ve dolayısıyla, suçlunun kayrılması sonucunu doğurmaktadır.

Bu düşüncelerle, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin, yurt dışına transfer edilmesi veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla çeşitli işlemlere tabi tutulması, ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır.

Bu suçun konusunu suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri oluşturmaktadır. Bu malvarlığı değerlerinin elde edildiği suçun türü veya mahiyeti önemli değildir. Önemli olan, bu suçun konusunu oluşturan ekonomik değerlerin, başka bir suçun işlenmesi suretiyle veya dolayısıyla elde edilmiş olmasıdır.

Söz konusu suç, seçimlik hareketli bir suç olarak tanımlanmıştır. Birinci seçimlik hareket, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin yurt dışına transfer edilmesidir. Bu seçimlik hareketin gerçekleştirilişi sırasında, yurt dışına transfer edilen malvarlığı değerlerinin suçtan elde edilmiş olduğunun bilinmesi gerekir. Başka bir deyişle, bu seçimlik hareket açısından kastın varlığı yeterlidir.

İkinci seçimlik hareket ise, serbest hareket olarak belirlenmiştir. Bu hareketler açısından önemli olan, bunların gerçekleştirilişi sırasında güdülen

amaçtır. Başka bir deyişle, suçtan elde edilen malvarlığı değerlerinin, gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla çeşitli işlemlere tabi tutulması gerekir. Bu işlemler, değişik şekillerde gerçekleşebilir. Örneğin, yurt dışında işlenmiş olan bir suçtan kaynaklanan gelirin, meşru yolla elde edilmiş bir para görüntüsüyle yabancı sermayeyi teşvik mevzuatı çerçevesinde ülkeye sokulması hâlinde de bu suçun oluştuğunu kabul etmek gerekir.

Maddenin ikinci fıkrasında bu suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hâli düzenlenmiştir. Buna göre, söz konusu suçun kamu görevlisi tarafından görevini yaparken ve görevinin sağladığı kolaylıktan yararlanarak ya da belli bir meslek sahibi kişi tarafından mesleğinin icrası sırasında ve sağladığı kolaylıktan yararlanarak işlenmesi hâlinde, ceza artırılacaktır.

Üçüncü fıkrada, bu suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, verilecek cezanın belli oranda artırılması öngörülmüştür. Ancak, belirtilmelidir ki, bu suçtan dolayı verilecek artırılmış ceza, örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçundan dolayı ayrıca cezalandırılmaya engel teşkil etmemektedir.

Dördüncü fıkraya göre, bu suçun işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunacaktır.

Maddenin beşinci fıkrasında bu suçla ilgili etkin pişmanlık hükmüne yer verilmiştir. Buna göre, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini gizleme nedeniyle kovuşturma başlamadan önce, bu malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini sağlayan veya bulunduğu yeri yetkili makamlara haber vererek ele geçirilmesini kolaylaştıran kişi hakkında bu suç nedeniyle cezaya hükmolunmayacaktır.

Maddede, resmi belgeyi bozmak, yok etmek ve gizlemek fiilleri, resmi belgede sahtecilik suçundan ayrı bir suç olarak ceza yaptırımı altına alınmıştır. Sahtecilik suçu, düzenlenen belgenin veya belgede yapılan değişikliğin başkasını aldatıcı nitelikte olmasını gerektirir. Bu maddede tanımlanan suçun işlenmesi, başkasını aldatma özelliği taşımayabilir.

Suçun konusu, hukuken geçerli, yani gerçek bir resmi belgedir.

Söz konusu suçu oluşturan seçimlik hareketler, resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemektir.

Gerçek bir resmi belge üzerindeki yazıları örneğin boyamak veya silmek suretiyle okunamaz hâle getirmek, belge üzerindeki resmi koparmak, belgeyi yırtmak, yakmak veya gizlemek fiilleri bu suçu oluşturur.

Dikkat edilmelidir ki; gizleme hâlinde, belge varlığını ve bütünlüğünü muhafaza etmektedir. Gizlenen belge, kişilerin nezdinde bulunan resmi belge olabileceği gibi, bir kamu kurum ve kuruluşunda ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunda muhafaza edilen belge de olabilir.

Gizlemenin, belgenin nezdinde bulunduğu kişiye ya da kurum veya kuruluşa karşı olması gerekir. Bir belgenin, örneğin bir uyuşmazlık bağlamında mahkemeden istenmesine karşılık; gerçeğe aykırı olarak, mevcut olmadığının veya bulunamadığının bildirilmesi hâlinde, bu suç değil, suç delillerini gizleme suçu oluşur.

Bir resmi belgenin, örneğin bir hukukî uyuşmazlık bağlamında mahkemeden istenmesine karşılık; gerçeğe aykırı olarak, mevcut olmadığının veya bulunamadığının bildirilmesi hâlinde, bu suç oluşur. Ancak, bir suça ilişkin olarak yapılan soruşturma veya kovuşturma kapsamında istenen belgelerin verilmemesi hâlinde, resmi belgenin gizlenmesi suçunun değil, suç delillerini gizleme suçunun oluştuğunu kabul etmek gerekir.

Gizleme olgusu, belgenin nezdinde bulunduğu kişiden ya da kurum veya kuruluştan çalınması suretiyle de gerçekleşebilir. Ancak bu durumda, hırsızlık suçundan değil, resmi belgenin gizlenmesi suçundan dolayı hüküm tesis edilmelidir.

Bu suç, herhangi bir kişi tarafından işlenebilir. Resmi belgenin kamu görevlisi tarafından bozulması, yok edilmesi veya gizlenmesi, bu suçun nitelikli şekli olarak tanımlanmıştır. Bu suç açısından özellik arzeden husus, suçun konusunu oluşturan belgenin, kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu belge olması gerekmez. Gerçek bir resmi belgenin kamu görevlisinin görevinin gereklerine aykırı olarak bozulması, yırtılması, yok edilmesi veya gizlenmesi hâlinde, bu suç oluşur.

Özel belgede sahtecilik

MADDE 207. - (1) Bir özel belgeyi sahte olarak düzenleyen veya gerçek bir özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren ve kullanan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(E.TCK 345 md.)

(2) Bir sahte özel belgeyi bu özelliğini bilerek kullanan kişi de yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(E.TCK 346 md.) (Asliye Ceza)(Re'sen)

GEREKÇE: Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerine meşruiyet görüntüsü verilerek ekonomik sisteme sokulması, suç işlemenin kazanç elde etme açısından cazip bir yol olarak görülmesine neden olmaktadır.

Suç işlemek suretiyle veya dolayısıyla elde edilmiş olan ekonomik değerlerin meşruiyet görüntüsü kazandırılarak ekonomik sisteme sokulması, aynı zamanda suç delillerinin değiştirilmesi, gizlenmesi ve dolayısıyla, suçlunun kayrılması sonucunu doğurmaktadır.

Bu düşüncelerle, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin, yurt dışına transfer edilmesi veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla çeşitli işlemlere tabi tutulması, ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır.

Bu suçun konusunu suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri oluşturmaktadır. Bu malvarlığı değerlerinin elde edildiği suçun türü veya mahiyeti önemli değildir. Önemli olan, bu suçun konusunu oluşturan ekonomik değerlerin, başka bir suçun işlenmesi suretiyle veya dolayısıyla elde edilmiş olmasıdır.

Söz konusu suç, seçimlik hareketli bir suç olarak tanımlanmıştır. Birinci seçimlik hareket, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin yurt dışına transfer edilmesidir. Bu seçimlik hareketin gerçekleştirilişi sırasında, yurt dışına transfer edilen malvarlığı değerlerinin suçtan elde edilmiş olduğunun bilinmesi gerekir. Başka bir deyişle, bu seçimlik hareket açısından kastın varlığı yeterlidir.

İkinci seçimlik hareket ise, serbest hareket olarak belirlenmiştir. Bu hareketler açısından önemli olan, bunların gerçekleştirilişi sırasında güdülen amaçtır. Başka bir deyişle, suçtan elde edilen malvarlığı değerlerinin, gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla çeşitli işlemlere tabi tutulması gerekir. Bu işlemler, değişik şekillerde gerçekleşebilir. Örneğin, yurt dışında işlenmiş olan bir suçtan kaynaklanan gelirin, meşru yolla elde edilmiş bir para görüntüsüyle yabancı sermayeyi teşvik mevzuatı çerçevesinde ülkeye sokulması hâlinde de bu suçun oluştuğunu kabul etmek gerekir.

Maddenin ikinci fıkrasında bu suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hâli düzenlenmiştir. Buna göre, söz konusu suçun kamu görevlisi tarafından görevini yaparken ve görevinin sağladığı kolaylıktan yararlanarak ya da belli bir meslek sahibi kişi tarafından mesleğinin icrası sırasında ve sağladığı kolaylıktan yararlanarak işlenmesi hâlinde, ceza artırılacaktır.

Üçüncü fıkrada, bu suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, verilecek cezanın belli oranda artırılması öngörülmüştür. Ancak, belirtilmelidir ki, bu suçtan dolayı verilecek artırılmış ceza, örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçundan dolayı ayrıca cezalandırılmaya engel teşkil etmemektedir.

Dördüncü fıkraya göre, bu suçun işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunacaktır.

Maddenin beşinci fıkrasında bu suçla ilgili etkin pişmanlık hükmüne yer verilmiştir. Buna göre, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini gizleme nedeniyle kovuşturma başlamadan önce, bu malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini sağlayan veya bulunduğu yeri yetkili makamlara haber vererek ele geçirilmesini kolaylaştıran kişi hakkında bu suç nedeniyle cezaya hükmolunmayacaktır.

Maddede, özel belgede sahtecilik suçu tanımlanmaktadır.

Suçun konusu, özel belgedir.

Söz konusu suçu oluşturan hareketlerden biri, özel belgeyi sahte olarak düzenlemektir. Özel belge esasında mevcut olmadığı hâlde, mevcutmuş gibi sahte olarak üretilmektedir.

Suç, gerçek bir özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek suretiyle de işlenebilir. Bu seçimlik hareketle, esasında mevcut olan özel belge üzerinde silmek veya ilaveler yapmak suretiyle değişiklik yapılmaktadır. Mevcut olan özel belge üzerinde sahtecilikten söz edebilmek için, yapılan değişikliğin aldatıcı nitelikte olması gerekir. Aksi takdirde, özel belgeyi bozma suçu oluşur.

Söz konusu suçun tamamlanabilmesi için, bu iki seçimlik hareketten birinin gerçekleşmesinin yanı sıra, düzenlenen sahte belgenin kullanılması gerekir.

Suçun oluşması için, bir unsur olarak kullanmanın gerçekleşmesi gerekir. Kullanmadan maksat, bu sahte belgenin herhangi bir hukukî ilişkide veya herhangi bir hukukî işlem tesisinde dikkate alınmasını sağlamaya çalışmaktır.

Maddenin ikinci fıkrasında, başkaları tarafından sahte olarak düzenlenmiş olan bir özel belgenin kullanılması, suç olarak tanımlanmıştır. Bu suçun oluşabilmesi için, kullanan kişinin, belgenin sahte olduğunu bilmesi gerekir. Yani bu suç, ancak doğrudan kastla işlenebilir.

İhaleye fesat karıştırma

MADDE 235- (1) (Değişik: 11/4/2013-6459/12 md.) Kamu kurumu veya kuruluşları adına yapılan mal veya hizmet alım veya satımlarına ya da kiralamalara ilişkin ihaleler ile yapım ihalelerine fesat karıştıran kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Aşağıdaki hallerde ihaleye fesat karıştırılmış sayılır:

a) Hileli davranışlarla;

1. İhaleye katılma yeterliğine veya koşullarına sahip olan kişilerin ihaleye veya ihale sürecindeki işlemlere katılmalarını engellemek,

2. İhaleye katılma yeterliğine veya koşullarına sahip olmayan kişilerin ihaleye katılmasını sağlamak,

3. Teklif edilen malları, şartnamesinde belirtilen niteliklere sahip olduğu halde, sahip olmadığından bahisle değerlendirme dışı bırakmak,

4. Teklif edilen malları, şartnamesinde belirtilen niteliklere sahip olmadığı halde, sahip olduğundan bahisle değerlendirmeye almak.

b) Tekliflerle ilgili olup da ihale mevzuatına veya şartnamelere göre gizli tutulması gereken bilgilere başkalarının ulaşmasını sağlamak.

c) Cebir veya tehdit kullanmak suretiyle ya da hukuka aykırı diğer davranışlarla, ihaleye katılma yeterliğine veya koşullarına sahip olan kişilerin ihaleye, ihale sürecindeki işlemlere katılmalarını engellemek.

d) İhaleye katılmak isteyen veya katılan kişilerin ihale şartlarını ve özellikle fiyatı etkilemek için aralarında açık veya gizli anlaşma yapmaları.

(3) (Değişik: 11/4/2013-6459/12 md.) İhaleye fesat karıştırma suçunun;

a) Cebir veya tehdit kullanmak suretiyle işlenmesi hâlinde temel cezanın alt sınırı beş yıldan az olamaz. Ancak, kasten yaralama veya tehdit suçunun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hâllerinin gerçekleşmesi durumunda, ayrıca bu suçlar dolayısıyla cezaya hükmolunur.

b) İşlenmesi sonucunda ilgili kamu kurumu veya kuruluşu açısından bir zarar meydana gelmemiş ise, bu fıkranın (a) bendinde belirtilen hâller hariç olmak üzere, fail hakkında bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(4) İhaleye fesat karıştırma dolayısıyla menfaat temin eden görevli kişiler, ayrıca bu nedenle ilgili suç hükmüne göre cezalandırılırlar.

(5) Yukarıdaki fıkralar hükümleri, kamu kurum veya kuruluşları aracılığı ile yapılan artırma veya eksiltmeler ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu kurum veya kuruluşlarının ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının iştirakiyle kurulmuş şirketler, bunların bünyesinde faaliyet icra eden vakıflar, kamu yararına çalışan dernekler veya kooperatifler adına yapılan mal veya hizmet alım veya satımlarına ya da kiralamalara fesat karıştırılması halinde de uygulanır. (E.TCK 366-368 md.) (Ağır Ceza)(Re'sen)

GEREKÇE: Madde metninde ihaleye fesat karıştırma suçu tanımlanmıştır.

Bu hükümle korunmak istenen hukukî değer, kamusal faaliyetlerin dürüstlük ilkesine uygun olarak yürütüldüğüne dair ve özellikle, kamu adına yapılan mal veya hizmet alım veya satımı gibi ihale işlemlerinin yapılmasıyla ilgili olarak, kamu görevlilerine duyulan güvendir.

Suçun konusu, mal veya hizmet alım veya satımına ilişkin ihale ya da kiralama ihalesidir. İhalenin konusunun, suçun oluşması açısından bir önemi yoktur. İhaleye fesat karıştırma suçunun oluşabilmesi için, yapılan ihalenin 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu veya 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine tabi bir ihale olması şart değildir. Söz konusu suçun oluşabilmesi için önemli olan, yapılan ihalenin kamu kurum veya kuruluşları adına yapılan mal veya hizmet alım veya satımlarına ya da kiralamalara ilişkin ihale olmasıdır.

Kamu adına yapılan satım ve kiraya verme işlemlerinde bedel artırım esası; buna karşılık mal veya hizmet alımları ve kiralama gibi işlemlerde ise, bedel eksiltme esası kabul edilmiştir. Buna göre, artırmalarda tahmin olunan bedelden aşağı olmamak üzere, teklif olunan bedellerin en yükseği; eksiltmelerde ise, tahmin olunan bedelden fazla olmamak üzere, teklif olunan bedellerden tercihe layık görüleni bulunup; iş, o teklifi verenin üzerine bırakılmaktadır. En çok artıranın veya eksiltenin icabını kabul mahiyetindeki irade bildirimi ve bu iradenin oluşumunu sağlayan şartlar esas alınmak suretiyle sözleşme imzalanmasına kadarki idari işlemlerin tümü, ihale sürecini oluşturmaktadır. Sözleşmenin imzalanması ile birlikte ihale süreci de sona ermektedir.

Suç, ihaleye fesat karıştırmakla oluşur. Hangi hareketlerin ihaleye fesat karıştırma niteliğinde olduğu, maddenin ikinci fıkrasında tek tek sayılmıştır.

Fıkranın (a) bendinde hileli davranışlarla ihaleye fesat karıştırma hâlleri belirlenmiştir. Bu fiillerden herhangi birinin hileli davranışlarla gerçekleşmesi gerekir ki, ihaleye fesat karıştırmadan söz edilebilsin. Bu fiiller sırasıyla şöyledir:

1. İhaleye katılma yeterliğine veya koşullarına sahip olan kişilerin ihaleye veya ihale sürecindeki işlemlere katılmalarını engellemek,

2. İhaleye katılma yeterliğine veya koşullarına sahip olmayan kişilerin ihaleye katılmasını sağlamak,

3. Teklif edilen malları, şartnamesinde belirtilen niteliklere sahip olduğu hâlde, sahip olmadığından bahisle değerlendirme dışı bırakmak,

4. Teklif edilen malları, şartnamesinde belirtilen niteliklere sahip olmadığı hâlde, sahip olduğundan bahisle değerlendirmeye almak.

Bu fiiller yeterli açıklıkta tanımlandığı için, ayrıca izaha gerek görülmemiştir.

Fıkranın (b) bendine göre, ihale sürecinde, tekliflerle ilgili olup da, ihale mevzuatına veya şartnamelere göre gizli tutulması gereken bilgilere başkalarının ulaşmasını sağlamak, ihaleye fesat karıştırma suçunu oluşturur. Aslında bu durumda hile yoktur. Ancak, gizli kalması gereken bilgilerin başkalarının bilgisine sunulması, ihalenin objektif ve serbest rekabet şartlarında yapılmasını engeller.

Fıkranın (c) bendinde, cebir veya tehdit kullanmak suretiyle ya da hukuka aykırı diğer davranışlarla, ihaleye katılma yeterliğine veya koşullarına sahip olan kişilerin ihaleye veya ihale sürecindeki işlemlere katılmalarını engellemek, ihaleye fesat karıştırma olarak kabul edilmiştir. İsteklilerin ihalenin gün veya saatinde, ihalenin yapılacağı yer konusunda yanıltılması ve bu suretle teklif veya pazarlık için öngörülen süreyi geçirmesi, bu fiillere ilişkin örnek oluşturmaktadır.

Fıkranın (d) bendine göre, ihaleye katılmak isteyen veya katılan kişilerin ihale şartlarını ve özellikle fiyatı etkilemek için aralarında açık veya gizli anlaşma yapmaları, ihaleye fesat karıştırma suçunu oluşturmaktadır. Çünkü bu fiiller, ihalenin objektif ve serbest rekabet şartlarında yapılmasını engeller.

Bütün bu seçimlik hareketlerden herhangi birinin veya birkaçının gerçekleştirilmesi durumunda, ihaleye fesat karıştırma suçu işlenmiş olur.

Maddenin üçüncü fıkrasına göre, ihaleye fesat karıştırma suçunun oluşabilmesi için, ilgili kurum veya kuruluşun herhangi bir zarar görmesi gerekmemektedir. Bu bakımdan, ihaleye fesat karıştırma sonucunda ilgili kamu

kurumu veya kuruluşu açısından bir zarar meydana gelmiş olması, bu suçun nitelikli hâli olarak kabul edilmiştir. Ancak, bu nitelikli hâl dolayısıyla cezanın artırılabilmesi için, zararın meydana gelmiş olması yeterlidir, meydana gelen zararın miktarının tam olarak belirlenmesine gerek bulunmamaktadır.

Dördüncü fıkraya göre, ihaleye fesat karıştırma suçunun oluşabilmesi için, kamu görevlilerinin ve sair kişilerin bir menfaat temin etmiş olmaları da gerekli değildir. Aksi takdirde, yani ihaleye fesat karıştırma dolayısıyla menfaat temin edilmiş olması hâlinde, ayrıca bu nedenle ilgili suç hükmüne göre ceza sorumluluğu cihetine gidilir.

Maddenin beşinci fıkrasında ihaleye fesat karıştırma suçunun uygulama alanı genişletilmiştir. Buna göre; yukarıdaki fıkralar hükümleri, kamu kurum veya kuruluşları aracılığı ile yapılan artırma veya eksiltmeler ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu kurum veya kuruluşlarının ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının iştirakiyle kurulmuş şirketler, bunların bünyesinde faaliyet icra eden vakıflar, kamu yararına çalışan dernekler veya kooperatifler adına yapılan mal veya hizmet alım veya satımlarına ya da kiralamalara fesat karıştırılması hâlinde de uygulanacaktır.

Edimin ifasına fesat karıştırma

MADDE 236. - (1) Kamu kurum veya kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, bunların iştirakiyle kurulmuş şirketler, bunların bünyesinde faaliyet icra eden vakıflar, kamu yararına çalışan dernekler ya da kooperatiflere karşı taahhüt altına girilen edimin ifasına fesat karıştıran kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Aşağıdaki fiillerin hileli olarak yapılması hâlinde, edimin ifasına fesat karıştırılmış sayılır:

a) İhale kararında veya sözleşmede evsafı belirtilen maldan başka bir malın teslim veya kabul edilmesi.

b) İhale kararında veya sözleşmede belirtilen miktardan eksik malın teslim veya kabul edilmesi.

c) Edimin ihale kararında veya sözleşmede belirtilen sürede ifa edilmemesine rağmen, süresinde ifa edilmiş gibi kabul edilmesi.

d) Yapım ihalelerinde eserin veya kullanılan malzemenin şartname veya sözleşmesinde belirlenen şartlara, miktar veya niteliklere uygun olmamasına rağmen kabul edilmesi.

e) Hizmet niteliğindeki edimin, ihale kararında veya sözleşmede belirtilen şartlara göre verilmemesine veya eksik verilmesine rağmen verilmiş gibi kabul edilmesi.

(3) Edimin ifasına fesat karıştırma dolayısıyla menfaat temin eden görevli kişiler, ayrıca bu nedenle ilgili suç hükmüne göre cezalandırılırlar.

(E.TCK 366-368 md.) (Asliye Ceza)(Re'sen)

GEREKÇE: Bu maddede, edimin ifasına fesat karıştırma suçu tanımlanmıştır.

Sözleşmenin imzalanmasıyla ihale süreci sona ermekte ve edimin ifası süreci başlamaktadır. Bu süreçte edimin ifasına fesat karıştırılması bağımsız bir suç olarak tanımlanmıştır.

Söz konusu suç, kamu kurum veya kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, bunların iştirakiyle kurulmuş şirketler, bunların bünyesinde faaliyet icra eden vakıflar, kamu yararına çalışan dernekler ya da kooperatiflere karşı taahhüt altına girilen edimin ifasına fesat karıştırmak suretiyle işlenebilir. Bu bakımdan söz konusu suçun uygulama alanı sadece kamu kurum veya kuruluşlarına karşı girişilen taahhütlerin yerine getirilmesiyle sınırlı tutulmamıştır.

Maddenin ikinci fıkrasında, edimin ifasına fesat karıştırma niteliğindeki hareketler sayılmıştır. Sayılan bütün bu hareketlerin ortak özelliği hileli davranışlar olmasıdır. Fıkra metninde beş bent olarak sayılan bu seçimlik hareketler yeterli açıklıkta tanımlandığı için, ayrıca izaha gerek görülmemiştir.

Maddenin üçüncü fıkrasına göre, edimin ifasına fesat karıştırma suçunun oluşabilmesi için, kamu görevlilerinin ve sair kişilerin bir menfaat temin etmiş olmaları gerekli değildir. Aksi takdirde, yani edimin ifasına fesat karıştırma dolayısıyla menfaat temin edilmiş olması hâlinde, ayrıca bu nedenle ilgili suç hükmüne göre ceza sorumluluğu cihetine gidilir.

Ticarî sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması

MADDE 239. - (1) Sıfat veya görevi, meslek veya sanatı gereği vakıf olduğu ticarî sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgeleri yetkisiz kişilere veren veya ifşa eden kişi, şikâyet üzerine, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır. Bu bilgi veya belgelerin, hukuka aykırı yolla elde eden kişiler tarafından yetkisiz kişilere verilmesi veya ifşa edilmesi hâlinde de bu fıkraya göre cezaya hükmolunur.

(2) Birinci fıkra hükümleri, fennî keşif ve buluşları veya sınaî uygulamaya ilişkin bilgiler hakkında da uygulanır.

(3) Bu sırlar, Türkiye'de oturmayan bir yabancıya veya onun memurlarına açıklandığı takdirde, faile verilecek ceza üçte biri oranında artırılır. Bu hâlde şikâyet koşulu aranmaz.

(4) Cebir veya tehdit kullanarak bir kimseyi bu madde kapsamına giren bilgi veya belgeleri açıklamaya mecbur kılan kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

(E.TCK 364 md.) (Asliye Ceza)(Re'sen-3 f hariç) (Yeni Suç)

GEREKÇE: Maddenin birinci fıkrasında ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin yetkisiz kişilere verilmesi veya ifşa edilmesi, suç olarak tanımlanmıştır. Bir bilgi veya belgenin bu nitelikte olup olmadığı, ilgili kanunda belirlenen bu hususa ilişkin ölçütler göz önünde bulundurularak hâkim tarafından belirlenir.

Maddenin ikinci fıkrasında, fennî keşif ve buluşlar ile sınaî uygulamaya ilişkin bilgiler koruma altına alınmıştır. Genel anlamda fennî veya sınaî sır, sanayicinin işletmesinin yararı gereği gizli tutmak istediği hususlardır.

Üçüncü fıkrada, sırrın Türkiye'de oturmayan bir yabancıya veya memurlarına açıklanması hâlinde daha ağır ceza öngörülmüştür.

Maddenin dördüncü fıkrasında, bir kimsenin cebir veya tehditle bu madde kapsamına giren bir sırrı açıklamaya mecbur edilmesi, ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır.

Banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması[36]

MADDE 245. - (1) Başkasına ait bir banka veya kredi kartını, her ne suretle olursa olsun ele geçiren veya elinde bulunduran kimse, kart sahibinin veya kartın kendisine verilmesi gereken kişinin rızası olmaksızın bunu kullanarak veya kullandırtarak kendisine veya başkasına yarar sağlarsa, üç yıldan altı yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

(2) Başkalarına ait banka hesaplarıyla ilişkilendirilerek sahte banka veya kredi kartı üreten, satan, devreden, satın alan veya kabul eden kişi üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

---

[36] 29/6/2005 tarihli, 5377 sayılı Kanunun 27'nci md. ile değiştirilmiş metin.

(3) Sahte oluşturulan veya üzerinde sahtecilik yapılan bir banka veya kredi kartını kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlayan kişi, fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, dört yıldan sekiz yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

(4) Birinci fıkrada yer alan suçun;

a) Haklarında ayrılık kararı verilmemiş eşlerden birinin,

b) Üstsoy veya altsoyunun veya bu derecede kayın hısımlarından birinin veya evlat edinen veya evlâtlığın,

c) Aynı konutta beraber yaşayan kardeşlerden birinin,

Zararına olarak işlenmesi hâlinde, ilgili akraba hakkında cezaya hükmolunmaz.

(5) Birinci fıkra kapsamına giren fiillerle ilgili olarak bu Kanunun malvarlığına karşı suçlara ilişkin etkin pişmanlık hükümleri uygulanır.[37]

(Asliye Ceza)(Re'sen) (Yeni Suç)

GEREKÇE: Madde, banka veya kredi kartlarının hukuka aykırı olarak kullanılması suretiyle bankaların veya kredi sahiplerinin zarara sokulmasını, bu yolla çıkar sağlanmasını önlemek ve failleri cezalandırmak amacıyla kaleme alınmıştır.

Banka kartı, bankanın kurduğu sisteme hukuka uygun olarak girmeyi sağlamaktadır. Bu kart, saptanan ve kart sahibince bilinen bir numara marifetiyle, banka görevlisinin yardımı olmadan, kart sahibinin kendi hesabından para çekmesini sağlamaktadır.

Kredi kartları ise, banka ile kendisine kart verilen kişi arasında yapılmış bir sözleşme gereğince, kişinin bankanın belirli koşullarla sağladığı kredi olanağını kullanmasını sağlayan araçtır.

İşte bu kartların kötüye kullanılmaları, söz konusu maddede suç olarak tanımlanmıştır.

Maddeye göre, aşağıdaki şekillerde gerçekleştirilen hareketler bu suçu oluşturmaktadır:

---

[37] Ek: 6/12/2006 tarihli, 5560sayılı Kanunun 11'nci maddesi ile eklenmiştir.

1. Başkasına ait bir banka veya kredi kartının, her ne suretle olursa olsun ele geçirilmesinden sonra, sahibinin rızası bulunmaksızın kullanılması veya kullandırılması ve bu suretle failin kendisine veya başkasına haksız yarar sağlaması.

2. Aynı fiilin, aynı koşullarla sahibine verilmesi gereken bir banka veya kredi kartının bunu elinde bulunduran kimse tarafından kullanılması veya kullandırılması; söz gelimi kartı sahibine vermekle görevli banka memurunun kartı kendi veya başkası yararına kullanması.

Aslında hırsızlık, dolandırıcılık, güveni kötüye kullanma ve sahtecilik suçlarının ratio legis'lerinin tümünü de içeren bu fiillerin, duraksamaları ve içtihat farklılıklarını önlemek amacıyla, bağımsız suç hâline getirilmeleri uygun görülmüştür.

Maddenin ikinci fıkrasına göre; birinci fıkrada belirtilen fiillerin, oluşturulmuş sahte bir banka veya kredi kartını kullanmak suretiyle işlenmesi, daha ağır ceza ile cezalandırılmayı gerektirmektedir. Ancak, bu fıkra hükmüne istinaden cezaya hükmedilebilmesi için, fiilin daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmaması gerekir.

Zimmet

MADDE 247. - (1) Görevi nedeniyle zilyedliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu malı kendisinin veya başkasının zimmetine geçiren kamu görevlisi, beş yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Suçun, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(3) Zimmet suçunun, malın geçici bir süre kullanıldıktan sonra iade edilmek üzere işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranına kadar indirilebilir.

(E.TCK 202.md.) (Ağır Ceza) (Re'sen)

GEREKÇE: Kamu görevlisi, bu görevi dolayısıyla zilyetliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu mallar üzerinde ancak görevinin gerektirdiği şekilde tasarrufta bulunabilir. Madde metninde, kamu görevlisinin bu mallar üzerinde görevinin gerekleriyle bağdaşmayan bir surette tasarrufta bulunması, bu malları kendisinin veya başkasının zimmetine geçirmesi suç olarak tanımlanmıştır.

Zimmet suçunun konusu, taşınır veya taşınmaz maldır. Bu malın zilyetliğinin kamu görevlisine devredilmiş olması veya kamu görevlisinin bu mal üzerinde koruma ve gözetim yükümlülüğünün bulunması gerekir. Bu malın mülkiyetinin devlete, herhangi bir kamu kurumuna ya da herhangi bir kişiye ait olması arasında fark bulunmamaktadır.

Zimmet suçunun oluşabilmesi için, suç konusu malın zimmete geçirilmesi gerekir. Zimmete geçirme, suç konusu mal üzerinde malikmiş gibi tasarrufta bulunmayı ifade eder. Bu tasarruflar, suç konusu şeyin mal edinilmesi, amacı dışında kullanılması, tüketilmesi şeklinde olabileceği gibi, bir başkasına satılması, verilmesi şeklinde de gerçekleşebilir. Zimmete geçirme olgusu, icraî bir davranışla gerçekleşebileceği gibi, ihmalî bir davranışla da gerçekleştirilebilir. Zimmet suçunun oluşabilmesi için, suç konusu malın kamu görevlisinin şahsının veya bir başkasının zimmetine geçirilmiş olması arasında fark bulunmamaktadır.

Zimmet suçunun faili, kamu görevlisidir. Kişinin kamu görevlisi olup olmadığını belirlerken, ifa ettiği görevin niteliği göz önünde bulundurulmak gerekir.

Maddenin ikinci fıkrasında, suçun, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi hâlinde, verilecek cezanın artırılması öngörülmüştür.

Zimmet suçunda, suç konusu mal kamu görevlisinin zilyetliğinde veya koruma ve gözetim sorumluluğunda olduğu için, bunun zimmete geçirilmesi için herhangi bir kişinin aldatılmış olması gerekmez. Burada hile, sadece zimmet olgusunun sonradan anlaşılmasının önüne geçilmek amacıyla gerçekleştirilmektedir. Bu bakımdan, zimmet suçundaki hile, suçun delillerini gizlemeye yönelik bir davranıştır.

Maddenin son fıkrasında, kullanma zimmetine ilişkin hükme yer verilmiştir. Bu hükümde, zimmet suçunun, malın geçici bir süre kullanıldıktan sonra iade edilmek üzere işlenmesi hâlinde, verilecek cezada indirim yapılması öngörülmüştür.

Suç konusu mal üzerinde malikin bulunabileceği tasarruflarla zimmet olgusu ortaya çıktığına göre; kullanmanın malikin bulunabileceği tasarruf niteliğinde olup olmadığına bakmak gerekir. Bu nedenle, her bir kullanmanın, ilgili somut olayın koşulları göz önünde bulundurularak yapılacak bir değerlendirmeyle, zimmeti oluşturup oluşturmadığının belirlenmesi gerekir. Bu

bakımdan, kullanmanın salt belli bir süreyle sınırlı olması, zimmetin oluşumuna engel değildir.

İrtikap

MADDE 250- (1) (Değişik: 2/7/2012-6352/86 md.)

(1) Görevinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatte bulunulmasına bir kimseyi icbar eden kamu görevlisi, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Kamu görevlisinin haksız tutum ve davranışları karşısında, kişinin haklı bir işinin gereği gibi, hiç veya en azından vaktinde görülmeyeceği endişesiyle, kendisini mecbur hissederek, kamu görevlisine veya yönlendireceği kişiye menfaat temin etmiş olması halinde, icbarın varlığı kabul edilir.

(2) Görevinin sağladığı güveni kötüye kullanmak suretiyle gerçekleştirdiği hileli davranışlarla, kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatte bulunulmasına bir kimseyi ikna eden kamu görevlisi, üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) İkinci fıkrada tanımlanan suçun kişinin hatasından yararlanarak işlenmiş olması halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(4) (Ek: 2/7/2012-6352/86 md.) İrtikap edilen menfaatin değeri ve mağdurun ekonomik durumu göz önünde bulundurularak, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir. (E.TCK 209 md.) (Asliye Ceza)(Re'sen)

GEREKÇE: Madde metninde çeşitli şekillerde gerçekleştirilen irtikap fiilleri suç olarak tanımlanmıştır. İrtikabın varlığı için, kamu görevlisinin kişilerden kendisine veya başkasına yarar sağlaması gerekir. Ancak, bu yarar sağlama olgusu çeşitli şekillerde gerçekleşebilir. Madde metninde bu yararlanma olgusunun gerçekleştiriliş şekilleri göz önünde bulundurularak suç tanımlaması yapılmıştır.

Maddenin birinci fıkrasında icbar suretiyle irtikap suçu tanımlanmıştır. İcbar suretiyle irtikâp suçunun oluşabilmesi için; kamu görevlisinin, bir başkasını kendisine veya başkasına yarar sağlamaya veya bu yolda vaatte bulunmaya icbar etmesi gerekir. Bu icbarın, yürütülen görevin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle gerçekleştirilmiş olması gerekir. Ancak, bu icbarın, yağma suçunun oluşumuna neden olan cebir veya tehdit boyutuna varmaması gerekir. Aksi takdirde, gerçekleşen suç, icbar suretiyle irtikâp değil, gasp suçu olur.

İcbar teşkil eden fiillerin etkisinde kalan kişi, hukuka aykırı olduğunu bilmesine rağmen, karşılaşabileceği daha ağır zararların önüne geçebilmek için, bu baskının etkisiyle, kamu görevlisinin şahsına veya gösterdiği üçüncü kişiye bir yarar sağlamaktadır.

Yarar vaadinde bulunulması hâlinde de, kamu görevlisinin tamamlanmış icbar suretiyle irtikap suçundan dolayı sorumlu tutulması gerekmektedir. Bu durumda aslında icbar suretiyle irtikâp suçu henüz tamamlanmamıştır; ancak, izlenen suç politikası gereğince, failin tamamlanmış suçun cezası ile cezalandırılması öngörülmüştür.

Maddenin ikinci fıkrasında ikna suretiyle irtikap suçu tanımlanmıştır. İkna suretiyle irtikâp suçunun oluşabilmesi için; kamu görevlisinin, hileli davranışlarla bir kimseyi kendisine veya başkasına yarar sağlamaya veya bu yolda vaatte bulunmaya ikna etmesi gerekir.

İkna suretiyle irtikâp suçunu oluşturan hileli davranışların da kişinin yerine getirdiği kamu görevinin sağladığı güven kötüye kullanılmak suretiyle gerçekleştirilmesi gerekir.

İkna suretiyle irtikâp suçunu oluşturan hilenin icraî veya ihmali davranışla gerçekleştirilmesi mümkündür. Bu bakımdan, hatadan yararlanmak suretiyle irtikap, ikna suretiyle irtikap suçunun sadece bir işleniş şeklinden ibarettir. Maddenin üçüncü fıkrasına göre, bu durumda ikna suretiyle irtikap suçunun cezasında indirim yapılması gerekmektedir.

Denetim görevinin ihmali

MADDE 251. - (1) Zimmet veya irtikâp suçunun işlenmesine kasten göz yuman denetimle yükümlü kamu görevlisi, işlenen suçun müşterek faili olarak sorumlu tutulur.

(2) Denetim görevini ihmal ederek, zimmet veya irtikâp suçunun işlenmesine imkân sağlayan kamu görevlisi, üç aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(E.TCK 203.md.) (Ağır/Asliye Ceza)(Re'sen)

GEREKÇE: Madde metninde denetim görevinin ihmali, ceza yaptırımına bağlanmıştır. Birinci fıkrada zimmet veya irtikap suçunun işlenmesine kasten göz yuman kamu görevlisinin, işlenen suçun müşterek faili olarak sorumlu tutulacağı hüküm altına alınmıştır. Bu durumda, kamu görevlisi, zimmet veya irtikap suçunun işlendiğinden haberdardır ve buna rağmen denetim görevini kasten ihmal etmektedir.

Buna karşılık, denetimle yükümlü kamu görevlisinin bu görevini ihmal etmesinden yararlanılarak zimmet veya irtikap suçunu işlenmesi hâlinde; kamu görevlisinin, denetim görevini kasten ihmal etmesi dolayısıyla, ceza hukuku bakımından sorumluluğu kabul edilmiştir. Bu durumda, kamu görevlisinin zimmet veya irtikap suçu açısından kastı yoktur. Ancak, denetim görevini kasten ihmal etmektedir. Maddenin ikinci fıkrasında, denetim görevinin kasten ihmal edilmiş olması, ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır.

Rüşvet

MADDE 252. - (Değişik: 2/7/2012-6352/87 md.)

(1) Görevinin ifasıyla ilgili bir işi yapması veya yapmaması için, doğrudan veya aracılar vasıtasıyla, bir kamu görevlisine veya göstereceği bir başka kişiye menfaat sağlayan kişi, dört yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Görevinin ifasıyla ilgili bir işi yapması veya yapmaması için, doğrudan veya aracılar vasıtasıyla, kendisine veya göstereceği bir başka kişiye menfaat sağlayan kamu görevlisi de birinci fıkrada belirtilen ceza ile cezalandırılır.

(3) Rüşvet konusunda anlaşmaya varılması halinde, suç tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur.

(4) Kamu görevlisinin rüşvet talebinde bulunması ve fakat bunun kişi tarafından kabul edilmemesi ya da kişinin kamu görevlisine menfaat temini konusunda teklif veya vaatte bulunması ve fakat bunun kamu görevlisi tarafından kabul edilmemesi hâllerinde fail hakkında, birinci ve ikinci fıkra hükümlerine göre verilecek ceza yarı oranında indirilir.

(5) Rüşvet teklif veya talebinin karşı tarafa iletilmesi, rüşvet anlaşmasının sağlanması veya rüşvetin temini hususlarında aracılık eden kişi, kamu görevlisi sıfatını taşıyıp taşımadığına bakılmaksızın, müşterek fail olarak cezalandırılır.

(6) Rüşvet ilişkisinde dolaylı olarak kendisine menfaat sağlanan üçüncü kişi veya tüzel kişinin menfaati kabul eden yetkilisi, kamu görevlisi sıfatını taşıyıp taşımadığına bakılmaksızın, müşterek fail olarak cezalandırılır.

(7) Rüşvet alan veya talebinde bulunan ya da bu konuda anlaşmaya varan kişinin; yargı görevi yapan, hakem, bilirkişi, noter veya yeminli mali müşavir olması halinde, verilecek ceza üçte birden yarısına kadar artırılır.

(8) Bu madde hükümleri;

a) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları,

b) Kamu kurum veya kuruluşlarının ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının iştirakiyle kurulmuş şirketler,

c) Kamu kurum veya kuruluşlarının ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının bünyesinde faaliyet icra eden vakıflar,

d) Kamu yararına çalışan dernekler,

e) Kooperatifler,

f) Halka açık anonim şirketler,

adına hareket eden kişilere, kamu görevlisi sıfatını taşıyıp taşımadıklarına bakılmaksızın, görevlerinin ifasıyla ilgili bir işin yapılması veya yapılmaması amacıyla doğrudan veya aracılar vasıtasıyla, menfaat temin, teklif veya vaat edilmesi; bu kişiler tarafından talep veya kabul edilmesi; bunlara aracılık edilmesi; bu ilişki dolayısıyla bir başkasına menfaat temin edilmesi halinde de uygulanır.

(9) Bu madde hükümleri;

a) Yabancı bir devlette seçilmiş veya atanmış olan kamu görevlilerine,

b) Uluslararası veya uluslarüstü mahkemelerde ya da yabancı devlet mahkemelerinde görev yapan hâkimlere, jüri üyelerine veya diğer görevlilere,

c) Uluslararası veya uluslarüstü parlamento üyelerine,

d) Kamu kurumu ya da kamu işletmeleri de dahil olmak üzere, yabancı bir ülke için kamusal bir faaliyet yürüten kişilere,

e) Bir hukuki uyuşmazlığın çözümü amacıyla başvurulan tahkim usulü çerçevesinde görevlendirilen vatandaş veya yabancı hakemlere,

f) Uluslararası bir anlaşmaya dayalı olarak kurulan uluslararası veya uluslarüstüörgütlerin görevlilerine veya temsilcilerine,

görevlerinin ifasıyla ilgili bir işin yapılması veya yapılmaması ya da uluslararası ticari işlemler nedeniyle bir işin veya haksız bir yararın elde edilmesi yahut muhafazası amacıyla; doğrudan veya aracılar vasıtasıyla, menfaat temin, teklif veya vaat edilmesi ya da bunlar tarafından talep veya kabul edilmesi halinde de uygulanır.

(10) Dokuzuncu fıkra kapsamına giren rüşvet suçunun yurt dışında yabancı tarafından işlenmekle birlikte;

a) Türkiye'nin,

b) Türkiye'deki bir kamu kurumunun,

c) Türk kanunlarına göre kurulmuş bir özel hukuk tüzel kişisinin,

d) Türk vatandaşının,

tarafı olduğu bir uyuşmazlık ya da bu kurum veya kişilerle ilgili bir işlemin yapılması veya yapılmaması için işlenmesi halinde, rüşvet veren, teklif veya vaat eden; rüşvet alan, talep eden, teklif veya vaadini kabul eden; bunlara aracılık eden; rüşvet ilişkisi dolayısıyla kendisine menfaat temin edilen kişiler hakkında, Türkiye'de bulundukları takdirde, resen soruşturma ve kovuşturma yapılır. (E.TCK211md.)(Ağır Ceza)(Re'sen)

GEREKÇE: Kamu hizmetlerinin gerek eşitlik gerek liyakatlilik açısından adalet ilkelerine uygun yürütüldüğü, kamu görevlilerinin rüşvet kabul etmez ve "satın alınamaz" oldukları hususunda toplumda hâkim olan güvenin, inancın sarsılmaması gerekir. Rüşvete ilişkin suç tanımı, bu güveni korumayı amaçlamıştır.

İzlenen suç siyaseti gereğince, bir kamu görevlisinin, görevinin gereklerine aykırı olarak bir işi yapması veya yapmaması amacıyla kişiyle vardığı anlaşma çerçevesinde bir yarar sağlaması, rüşvet olarak tanımlanmıştır.

Rüşvet suçunun oluşabilmesi için, kamu görevlisinin elde ettiği menfaatin belli bir amaca yönelik olması gerekir. Başka bir ifadeyle, haksız menfaatin, hukukî olmayan bir işin yapılması ya da yapılmaması amacıyla temin edilmiş olması gerekir. Buna karşılık, izlenen suç siyaseti gereğince, haklı bir işin gördürülmesi amacıyla kamu görevlisine menfaat temininin, rüşvet suçunu oluşturmayacağı kabul edilmiştir. Çünkü, bu gibi durumlarda, menfaati temin eden kişi, işinin en azından zamanında yapılmayacağı konusunda bir endişeyle hareket etmektedir. Bu nedenle, haklı bir işin gördürülmesi amacına yönelik olarak menfaat sağlanması hâlinde, icbar suretiyle irtikap suçunu oluştuğunu kabul etmek gerekir.

Rüşvet suçu, menfaatin kamu görevlisi tarafından temin edildiği anda tamamlanmış olur. Ancak, izlenen suç siyaseti gereği olarak, rüşvet suçunun kamu görevlisi ile iş sahibi arasında belli bir işin yapılması veya yapılmaması amacına yönelik menfaat teminini öngören bir anlaşmanın yapılması durumunda dahi rüşvet suçu tamamlanmış gibi cezaya hükmedilecektir.

Rüşvet suçu, bir karşılaşma suçudur; bu nedenle, çok failli bir suçtur. Bir tarafta, rüşvet veren; diğer tarafta ise rüşvet alan kamu görevlisi yer almaktadır. Rüşvet veren ve alan, aynı amacın gerçekleşmesini hedeflemektedirler. Bu itibarla, veren ve alan açısından rüşvet suçu tek bir suçtur. Söz konusu suç, menfaatin temin edildiği anda tamamlanmış bulunmaktadır. Menfaat temin edilinceye kadar suça iştirak mümkündür. Bu nedenle, söz

konusu suç tanımı kapsamında "rüşvete aracılık eden" kavramına yer verilmemiştir.

Rüşvet suçunun oluşabilmesi için amaçlanan şeyin yapılmasına veya yapılmamasına gerek yoktur.

Rüşvet suçunun oluşabilmesi için, amaçlanan şeyin kamu görevlisinin görevine giren bir iş olması gerekir. Kamu görevlisinin görevine girmeyen bir işin yapılması amacıyla menfaat temini hâlinde, rüşvet suçu oluşmaz.

Rüşvet alan kişinin kamu görevlisi olması gerekir. Maddenin ikinci fıkrasında, bu kişinin yargı görevi yapan, hakem, bilirkişi, noter veya yeminli mali müşavir olması hâlinde, cezanın artırılması öngörülmüştür.

Maddenin dördüncü fıkrasında rüşvet suçunun uygulama alanı, sadece kamu görevlisine rüşvet verilmesiyle sınırlı tutulmayıp, genişletilmiştir. Buna göre, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu kurum veya kuruluşlarının ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının iştirakiyle kurulmuş şirketler, bunların bünyesinde faaliyet icra eden vakıflar, kamu yararına çalışan dernekler, kooperatifler ya da halka açık anonim şirketlerle hukukî ilişki tesisinde veya tesis edilmiş hukukî ilişkinin devamı sürecinde, bu tüzel kişiler adına hareket eden kişilere görevinin gereklerine aykırı olarak yarar sağlanması hâlinde de rüşvet suçuna ilişkin hükümler uygulanır. Fıkra metninde sayılan tüzel kişiler adına hareket eden kişilere, görevlerinin gereklerine aykırı olarak sağlanan yararlar da, rüşvet olarak nitelendirilmiştir.

Maddenin beşinci fıkrası, 17 Aralık 1997 tarihinde, Türkiye'nin de aralarında bulunduğu otuz ülke tarafından Paris'te imzalanmış ve Ekonomik İşbirliği ve Gelişme Teşkilâtı (OECD) üyesi 10 ülkenin onay belgelerini tevdi etmeleri ile 15 Şubat 1999 tarihinde yürürlüğe girmiş bulunan "Uluslararası Ticarî İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesi" hükümlerinin uygulanmasına imkan tanınmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, 1.2.2000 tarih ve 4518 sayılı Kanunla söz konusu Sözleşmenin onaylanmasını ülkemiz açısından uygun bulmuştur. Bakanlar Kurulu'nun 9.3.2000 tarih ve 2000/385 sayılı Kararı ile Sözleşme onaylanmıştır.

Beşinci fıkra hükmüyle, rüşvet suçuna yeni bir içerik kazandırılarak, "yabancı kamu görevlisi"ne rüşvet verilmesi ceza yaptırımı altına alınmaya çalışılmıştır. Burada söz konusu olan "yabancı kamu görevlileri"nin "yabancı bir ülkede seçilmiş veya atanmış olan, yasama veya idarî veya adlî bir görevi yürüten kamu kurum veya kuruluşlarının memur veya görevlileri" olması

gerekir. Keza, "yabancı bir ... ülkede uluslararası nitelikte görevleri yerine getirenler" de "yabancı kamu görevlisi" addedilmişlerdir.

Bu kişilere "uluslararası ticari işlemler nedeniyle, bir işin yapılması veya yapılmaması veya haksız bir menfaatin elde edilmesi veya muhafazası amacıyla" maddî bir menfaat temin edilmiş ve hatta bu yönde vaadde bulunulmuş olması da, rüşvet olarak nitelendirilmiştir.

Bu anlamda rüşvetten söz edebilmek için, "yabancı kamu görevlisi"ne "uluslararası ticari işlemler nedeniyle" maddî menfaat temin veya vaadinde bulunulmalıdır. Keza, "yabancı kamu görevlisi"ne "bir işin yapılması veya yapılmaması veya haksız bir menfaatin elde edilmesi veya muhafazası amacıyla" maddî bir menfaat temin edilmiş ve hatta bu yönde vaadde bulunulmuş olması hâlinde de rüşvet söz konusu olacaktır.

Etkin pişmanlık (rüşvet)

MADDE 254. - (1) (Değişik: 2/7/2012-6352/88 md.) Rüşvet alan kişinin, durum resmi makamlarca öğrenilmeden önce, rüşvet konusu şeyi soruşturmaya yetkili makamlara aynen teslim etmesi halinde, hakkında rüşvet suçundan dolayı cezaya hükmolunmaz. Rüşvet alma konusunda başkasıyla anlaşan kamu görevlisinin durum resmi makamlarca öğrenilmeden önce durumu yetkili makamlara haber vermesi halinde de hakkında bu suçtan dolayı cezaya hükmolunmaz.

(2) (Değişik: 2/7/2012-6352/88 md.) Rüşvet veren veya bu konuda kamu görevlisiyle anlaşmaya varan kişinin, durum resmi makamlarca öğrenilmeden önce, pişmanlık duyarak durumdan yetkili makamları haberdar etmesi halinde, hakkında rüşvet suçundan dolayı cezaya hükmolunmaz.

(3) (Değişik: 2/7/2012-6352/88 md.) Rüşvet suçuna iştirak eden diğer kişilerin, durum resmi makamlarca öğrenilmeden önce, pişmanlık duyarak durumdan yetkili makamları haberdar etmesi halinde, hakkında bu suçtan dolayı cezaya hükmolunmaz.

(4) (Ek: 26/6/2009 – 5918/4 md.) Bu madde hükümleri, yabancı kamu görevlilerine rüşvet veren kişilere uygulanmaz. (E.TCK 215.md.)

GEREKÇE: Maddede rüşvet suçunda etkin pişmanlık hâline ilişkin hükme yer verilmiştir. Cezayı ortadan kaldıran bir şahsî sebep hâlini düzenleyen bu hükümden yararlanabilmesi için; kamu görevlisinin, rüşvet suçundan dolayı hakkında soruşturmaya başlanmadan önce, durumu soruşturmaya yetkili makamlara haber vererek, rüşvet konusu şeyi aynen teslim etmesi gerekir. Keza, rüşvet alma konusunda başkasıyla anlaşan kamu görevlisinin

soruşturma başlamadan önce durumu yetkili makamlara haber vermesi hâlinde de hakkında bu suçtan dolayı cezaya hükmolunmayacaktır.

Etkin pişmanlıktan yararlanılabilmesi için kamu görevlisi hakkında, idarî de olsa, herhangi bir soruşturmaya girişilmemiş bulunulması gerekir.

Etkin pişmanlık, bu suç açısından cezayı ortadan kaldıran şahsî sebeptir. Yani, şartları gerçekleşmişse, sadece cezaya hükmedilmez. Ancak, işlenmiş olan suç, işlenmemiş duruma irca edilemeyeceği için, rüşvet konusu şeyin müsadere edilmesi gerekir.

Rüşvet anlaşmasının yapılmış olmasına rağmen, kamu görevlisi, anlaşmayla kabul edilen rüşvet konusu menfaati temin etmeden önce de etkin pişmanlık gösterebilir. Bu durumda, rüşvet konusu menfaat kamu görevlisi tarafından henüz temin edilmediği için, artık teslimden ve müsadereden söz edilemez.

Rüşvet veren kişinin de, bu nedenle henüz soruşturma başlatılmadan önce etkin pişmanlık duyarak durumdan soruşturma makamlarını haberdar etmesi hâlinde, hakkında bu suçtan dolayı cezaya hükmedilmez. Rüşvet olaylarının açıklığa kavuşturulabilmesini temin için, bu durumda, kamu görevlisine rüşvet olarak verdiği şey alınarak kendisine iade edilir. Yani, bu durumda, rüşvet suçu tamamlanmış olmasına rağmen, rüşvet konusu menfaatin müsaderesine hükmedilmeyecektir.

Maddenin üçüncü fıkrasında, rüşvet suçuna iştirak eden diğer kişilerin, bu nedenle soruşturma başlamadan önce, durumdan soruşturma makamlarını haberdar etmeleri hâlinde, cezalandırılmayacakları hususu hüküm altına alınmıştır.

Nüfuz ticareti

MADDE 255- (Değişik: 2/7/2012-6352/89 md.)

(1) Kamu görevlisi üzerinde nüfuz sahibi olduğundan bahisle, haksız bir işin gördürülmesi amacıyla girişimde bulunması için, doğrudan veya aracılar vasıtasıyla, kendisine veya bir başkasına menfaat temin eden kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Kişinin kamu görevlisi olması halinde, verilecek hapis cezası yarı oranında artırılır. İşinin gördürülmesi karşılığında veya gördürüleceği beklentisiyle menfaat sağlayan kişi ise, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Menfaat temini konusunda anlaşmaya varılması halinde dahi, suç tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur.

(3) Birinci fıkrada belirtilen amaç doğrultusunda menfaat talebinde bulunulması ve fakat bunun kabul edilmemesi ya da menfaat teklif veya vaadinde bulunulması ve fakat bunun kabul edilmemesi hallerinde, birinci fıkra hükmüne göre verilecek ceza yarı oranında indirilir.

(4) Nüfuz ticareti suçuna aracılık eden kişi, müşterek fail olarak, birinci fıkrada belirtilen ceza ile cezalandırılır.

(5) Nüfuz ticareti ilişkisinde dolaylı olarak kendisine menfaat sağlanan üçüncü gerçek kişi veya tüzel kişinin menfaati kabul eden yetkilileri, müşterek fail olarak, birinci fıkrada belirtilen ceza ile cezalandırılır.

(6) İşin gördürülmesi amacıyla girişimde bulunmanın müstakil bir suç oluşturduğu hallerde kişiler ayrıca bu suç nedeniyle cezalandırılır.

(7) Bu madde hükümleri, 252 nci maddenin dokuzuncu fıkrasında sayılan kişiler üzerinde nüfuz ticareti yapılması halinde de uygulanır. Bu kişiler hakkında, Türkiye'de bulunmaları halinde, vatandaş veya yabancı olduklarına bakılmaksızın, resen soruşturma ve kovuşturma yapılır.

GEREKÇE: Kamu görevlisinin görevine girmeyen ve yetkili olmadığı bir işi yapabileceği veya yaptırabileceğinden bahisle kişiden menfaat temin etmesi, bağımsız bir suç olarak tanımlanmıştır. Bu suçun oluşabilmesi için, menfaati temin eden kişinin, yapılmasını arzuladığı işin kamu görevlisinin görevine girmediğini ve bu hususta yetkisi olmadığını bilmesi gerekir. Ancak, kamu görevlisi, özel ilişkileri nedeniyle bu konuda yetkili olan kişilere işi yaptırabileceğine veya herhangi bir şekilde işi yapabileceğine inandırarak menfaat temin etmektedir. Şayet kamu görevlisi, görülmesi istenen iş konusunda kendisi esasen görevli ve yetkili olmadığı hâlde, görevli ve yetkili olduğundan ve işi yapacağından bahisle kişiyi yanıltarak menfaat temin etmiş ise, artık bu suçun değil, dolandırıcılık suçunun oluştuğunu kabul etmek gerekir.

Bu madde kapsamına giren olaylarda kişi, kamu görevlisine sağladığı menfaatin haksız bir menfaat olduğunu bilmektedir. Kişi, yasal olan veya olmayan bir işinin görülmesi amacına yönelik olarak kamu görevlisine bir menfaat temin etmektedir.

Söz konusu suç, kamu görevlisinin, görevine girmeyen ve yetkili olmadığı bir işi yapacağı veya yaptıracağı kanaatini uyandırarak menfaat sağlamasıyla tamamlanmış olur. Bu durumda, söz konusu suçun oluşumu açısından, menfaati sağlayan kişinin işinin görülüp görülmediğini araştırmaya gerek yoktur.

Bu suç, çok failli bir suçtur. İşinin gördürülmesini isteyen ve bu amaçla kamu görevlisine menfaat temin eden kişi de aslında hukuka aykırı bir zemindedir. Bu itibarla, hem kamu görevlisi hem de işinin gördürülmesini isteyen ve bu amaçla kamu görevlisine menfaat temin eden kişi söz konusu suçun failidirler.

Söz konusu suçun oluşabilmesi için kamu görevlisinin görevi başında bulunması da gerekmez. Görev mahalli dışında da bu suç oluşabilir. Bu suç açısından önemli olan, haksız menfaati temin eden kişinin bir kamu görevlisi olması ve aslında görevine girmediği bilinen bir işi özel bağlantıları nedeniyle yapabileceğinden söz ederek kişilerden haksız bir menfaat temin etmesidir.

Kamu görevlisinin, görülmesi istenen iş konusunda kendisi esasen görevli ve yetkili olmadığı hâlde, görevli ve yetkili olduğundan ve işi yapacağından bahisle kişiyi yanıltarak menfaat temin etmiş olması hâlinde ise, dolandırıcılık suçunun oluştuğunu kabul etmek gerekir.

Görevi kötüye kullanma[38]

MADDE 257. - (1) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(E.TCK 228, 240.md.) (Asliye Ceza) (Re'sen)

(2) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerini yapmakta ihmal veya gecikme göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (E.TCK 230.md.) (Sulh Ceza)(Re'sen)

---

[38] 8/12/2010 tarihli ve 6086 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle, bu maddenin birinci ve ikinci fıkralarında yer alan "kazanç" ibareleri "menfaat", birinci fıkrasında yer alan "bir yıldan üç yıla kadar" ibaresi "altı aydan iki yıla kadar", ikinci fıkrasında yer alan "altı aydan iki yıla kadar" ibaresi "üç aydan bir yıla kadar" ve üçüncü fıkrasında yer alan "birinci fıkra hükmüne göre" ibaresi "bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile" şeklinde değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

(3) (Mülga: 2/7/2012-6352/105 md.)[39]

GEREKÇE: Bir kamu göreviyle görevlendirilen kişi, bu kamu faaliyetinin yürütülmesi sırasında, görevinin gerekli kıldığı yükümlülüklere uygun hareket etmek zorundadırlar. Öyle ki; kamu faaliyetlerinin gerek eşitlik gerek liyakatlilik açısından adalet ilkelerine uygun yürütüldüğü hususunda toplumda hâkim olan güvenin, inancın sarsılmaması gerekir.

Bu yükümlülükle bağdaşmayan davranışlar, belli koşullar altında suç olarak tanımlanmıştır. Görevi kötüye kullanma suçu, bu bakımdan genel, tali ve tamamlayıcı bir suç olarak tanımlanmıştır.

Görevi kötüye kullanma suçunun oluşabilmesi için, gerçekleştirilen fiilin, kamu görevlisinin görevi alanına giren bir hususla ilgili olması gerekir.

Kamu görevinin gereklerine aykırı olan her fiili cezai yaptırım altına almak, suç ve ceza siyasetinin esaslarıyla bağdaşmamaktadır. Bu nedenle, görevin gereklerine aykırı davranışın belli koşulları taşıması hâlinde, görevi kötüye kullanma suçunun oluşturabileceği kabul edilmiştir. Buna göre, kamu görevinin gereklerine aykırı davranışın, kişilerin mağduriyetini sonuçlamış olması veya kamunun ekonomik bakımdan zararına neden olması ya da kişilere haksız bir kazanç sağlamış olması hâlinde, görevi kötüye kullanma suçu oluşabilecektir.

Görevin gereklerine aykırı davranışın, kişinin mağduriyetine neden olması gerekir. Bu mağduriyet, sadece ekonomik bakımdan uğranılan zararı ifade etmez. Mağduriyet kavramı, zarar kavramından daha geniş bir anlama sahiptir. Örneğin kişi, tabi tutulduğu sınavda başarılı olmasına rağmen, başarısız gösterilmiş olabilir. Bir imar planı uygulamasında, belli bir parsel, sahibine duyulan husumet dolayısıyla, plan tekniğine aykırı olarak, yeşil alan olarak gösterilmiş olabilir. Kişinin, kamusal bir finans kaynağından yararlanması için gerekli şartları taşıdığı hâlde, yararlanması engellenmiş olabilir. Kişinin, belli bir sınai veya ticari faaliyetle ilgili olarak gerekli izin koşullarını taşıdığı hâlde, bu faaliyeti engellenmiş olabilir.

---

[39] Kaldırılan 3. Fıkra metni: İrtikâp suçunu oluşturmadığı takdirde, görevinin gereklerine uygun davranması için veya bu nedenle kişilerden kendisine veya bir başkasına çıkar sağlayan kamu görevlisi, birinci fıkra hükmüne göre cezalandırılır. (E.TCK. md.212/1) (Asliye Ceza)(Re'sen)

Haklı olan işin görülmesinden sonra kişilerden yarar sağlanması da, görevi kötüye kullanma suçunu oluşturur. Çünkü, bu yarar, kamu görevlisi sıfatını taşıması ve işi görmüş olması dolayısıyla kişiye sağlanmaktadır. Bu gibi durumlarda, kişiler hakkının teslim edilmesi konusunda en azından bir kaygıyla hareket etmektedirler. Kamu görevlisine yarar sağlanması görünüşte rızaya dayalı olsa bile; kamusal görevlerin eşitlik ve liyakat esasına göre yürütüldüğü hususunda taşınan kaygı dolayısıyla, burada da bir mağduriyetin varlığını kabul etmek gerekir.

Görevin gereklerine aykırı davranış dolayısıyla, kamu açısından bir zarar meydana gelmiş olabilir. Örneğin orman alanında veya kamu arazisinin işgaliyle yapılan işyeri veya konutlara elektrik, su, gaz, telefon ve yol gibi alt yapı hizmetleri götürülmekle, görevin gereklerine aykırı davranılmış olabilir.

Görevin gereklerine aykırı davranmak suretiyle kişilere haksız bir kazanç sağlanmış olabilir. Örneğin kişi, kamusal bir finans kaynağından yararlanması için gerekli şartları taşımadığı hâlde, yararlandırılmış olabilir. Kişiye, belli bir sınai veya ticari faaliyetle ilgili olarak gerekli izin koşullarını taşımadığı hâlde, bu faaliyetin icrasına yönelik olarak izin verilmiş olabilir. Bir imar planı uygulamasında, belli bir parsel üzerinde, plan tekniğine veya imar planına aykırı olarak yapılaşmaya imkan sağlanmış olabilir.

Böylece, İtalyan hukukunun etkisiyle gerek doktrinimizde gerek Yargıtay'ın kimi kararlarında kabul gören sübjektif sınırlama ölçütü terk edilmiştir.

Görevi kötüye kullanma suçunun oluşabilmesi için, görevin gereklerine aykırı davranışın mutlaka icrai davranış olması gerekmemektedir. Görevin gereklerine aykırı davranışın, ihmalî bir hareket olması hâlinde de, görevi kötüye kullanma suçu oluşabilecektir. Görevi kötüye kullanma suçunun icrai veya ihmali davranışla işlenmesinin sadece ceza miktarı üzerinde bir etkisi olabilecektir.

Bu düzenlemeyle, 765 sayılı Türk Ceza Kanununda yer verilen keyfi muamele, görevi kötüye kullanma ve görevi ihmal suçları ayırımından vazgeçilmiştir.

Görevin gereklerine aykırı davranış sonucunda, bir insan ölmüş veya yaralanmış olabilir. Bu durumda; kamu görevlisinin görevinin gereği olan belli bir icraî davranışta bulunmak yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemesi dolayısıyla, görevi kötüye kullanma suçunun oluştuğunda kuşku yoktur. Ancak, bu durumda aynı zamanda ihmalî davranışla öldürme veya yaralama suçu oluşmaktadır.

Görevi kötüye kullanma suçu, genel, tali ve tamamlayıcı bir suç tipidir. Bu nedenle, görevin gereklerine aykırı davranışın başka bir suçu oluşturmadığı hâllerde, kamu görevlisini bu suça istinaden cezalandırmak gerekir. Buna karşılık, görevle bağlantılı yükümlülüğün ihmali sonucunda şayet bir kişi ölmüş veya yaralanmış ise, kişi artık görevi kötüye kullanma suçundan dolayı cezalandırılamaz. Bu durumda, ihmalî davranışla işlenmiş öldürme veya yaralama suçunun oluştuğunu kabul etmek gerekir.

Maddenin üçüncü fıkrasına göre; kamu görevlisinin, görevinin gereklerine uygun davranması için veya bu nedenle kişilerden kendisine veya bir başkasına çıkar sağlaması, bazı hâllerde görevi kötüye kullanma suçunu oluşturacaktır. Ancak, bunun için, fiilin icbar suretiyle irtikap suçunu oluşturmaması gerekir. Kamu görevlisinin, görevinin gereklerine aykırı olarak bir işi yapması veya yapmaması için, kişiyle vardığı anlaşma çerçevesinde bir yarar sağlaması, rüşvet suçunu oluşturacaktır. Buna karşılık, kamu görevlisinin, görevinin gereklerine uygun davranmak amacıyla kişilerden menfaat temin etmesi durumunda ise, rüşvet suçu değil, kural olarak icbar suretiyle irtikap suçu oluşur. Ancak, somut olayda, kişinin menfaat sağlama yönünde icbar edildiği yönünde somut dayanak noktalarının bulunmaması durumunda, fiil görevi kötüye kullanma olarak değerlendirilerek cezaya hükmedilecektir.

Göreve ilişkin sırrın açıklanması

MADDE 258. - (1) Görevi nedeniyle kendisine verilen veya aynı nedenle bilgi edindiği ve gizli kalması gereken belgeleri, kararları ve emirleri ve diğer tebligatı açıklayan veya yayınlayan veya ne suretle olursa olsun başkalarının bilgi edinmesini kolaylaştıran kamu görevlisine, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Kamu görevlisi sıfatı sona erdikten sonra, birinci fıkrada yazılı fiilleri işleyen kimseye de aynı ceza verilir.

(E.TCK 229.md.) (Asliye Ceza) (Re'sen)

GEREKÇE: Maddede, kamu görevine ilişkin sırrın ifşası cezalandırılmaktadır. Söz konusu suç, gizli kalması gereken hususları açıklamak, yayınlamak veya ne suretle olursa olsun bunlardan başkasının bilgi edinmelerini kolaylaştırmak suretiyle oluşacaktır. Suçun faili, bir kamu görevlisi olacaktır. Suçun konusu, ifa edilen kamu göreviyle ilgili olan ve gizli tutulması yani sır olarak saklanması gereken bilgilerdir.

Kamu görevlisinin, ifa ettiği göreve ilişkin sırları bu görevi sona erdikten sonra da açıklamaması gerekir. Maddenin ikinci fıkrasında, söz konusu yükümlülüğe aykırı davranışlar ceza yaptırımı altına almıştır.

Kamu görevlisinin ticareti

MADDE 259- (1) Yürüttüğü görevin sağladığı nüfuzdan yararlanarak, bir başkasına mal veya hizmet satmaya çalışan kamu görevlisi, altı aya kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır.

GEREKÇE: Madde metninde kamu görevlilerinin ticareti suçu tanımlanmıştır. Bu hükümle, görevinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle başkalarına mal veya hizmet satmaya çalışan kamu görevlisinin cezalandırılması öngörülmüştür. Suçun tamamlanması için, mal veya hizmetin satılmış olması gerekmemektedir. Söz konusu suç tanımıyla amaçlanan, bir kamusal faaliyetin yürütülmesine katılan veya bir kamu hizmetinden yararlanan kişilerin, kamu görevlisinin görevinin gereklerine uygun işlem tesis edilmeyeceği yönünde bir endişeyle kendilerini sunulan mal veya hizmeti satınalmak mecburiyetinde hissetmelerinin önüne geçmektir.

Kamu görevine ait araç ve gereçleri suçta kullanma

MADDE 266. - (1) Görevi gereği olarak elinde bulundurduğu araç ve gereçleri bir suçun işlenmesi sırasında kullanan kamu görevlisi hakkında, ilgili suçun tanımında kamu görevlisi sıfatı esasen göz önünde bulundurulmamış ise, verilecek ceza üçte biri oranında artırılır. (E.TCK 281.md.)

GEREKÇE: Madde metninde, kamu görevlisinin görevi gereği olarak elinde bulundurduğu araç ve gereçleri bir suçun işlenmesi sırasında kullanması, ilgili suç açısından daha ağır cezayı gerektiren bir nitelikli unsur olarak kabul edilmiştir. Ancak, bunun için, kanunda kamu görevlisi sıfatının ilgili suçun bir unsuru olarak öngörülmemiş olması gerekir.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama[40]

MADDE 282. - (1) Alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkaran veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği

---

[40] Maddenin 1'nci fıkrası 26.06.2009 tarihli, 5918 sayılı Kanunun 5'nci maddesiyle değiştirilmiş; aynı Kanunla maddeye 1'nci fıkradan sonra gelmek üzere 2'nci fıkra eklenmiş ve diğer fıkralar buna göre teselsül ettirilmiştir.

konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tâbi tutan kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

(2) Birinci fıkradaki suçun işlenmesine iştirak etmeksizin, bu suçun konusunu oluşturan malvarlığı değerini, bu özelliğini bilerek satın alan, kabul eden, bulunduran veya kullanan kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3 Bu suçun, kamu görevlisi tarafından veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğin icrası sırasında işlenmesi hâlinde, verilecek hapis cezası yarı oranında artırılır.

(4) Bu suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, verilecek ceza bir kat artırılır.

(5) Bu suçun işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. (Yeni)

(6) Bu suç nedeniyle kovuşturma başlamadan önce suç konusu malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini sağlayan veya bulunduğu yeri yetkili makamlara haber vererek ele geçirilmesini kolaylaştıran kişi hakkında bu maddede tanımlanan suç nedeniyle cezaya hükmolunmaz.

(Asliye Ceza) (Re'sen) (Yeni Suç)

GEREKÇE: Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerine meşruiyet görüntüsü verilerek ekonomik sisteme sokulması, suç işlemenin kazanç elde etme açısından cazip bir yol olarak görülmesine neden olmaktadır.

Suç işlemek suretiyle veya dolayısıyla elde edilmiş olan ekonomik değerlerin meşruiyet görüntüsü kazandırılarak ekonomik sisteme sokulması, aynı zamanda suç delillerinin değiştirilmesi, gizlenmesi ve dolayısıyla, suçlunun kayrılması sonucunu doğurmaktadır.

Bu düşüncelerle, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin, yurt dışına transfer edilmesi veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla çeşitli işlemlere tabi tutulması, ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır.

Bu suçun konusunu suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri oluşturmaktadır. Bu malvarlığı değerlerinin elde edildiği suçun türü veya mahiyeti önemli değildir. Önemli olan, bu suçun konusunu oluşturan ekonomik değerlerin, başka bir suçun işlenmesi suretiyle veya dolayısıyla elde edilmiş olmasıdır.

Söz konusu suç, seçimlik hareketli bir suç olarak tanımlanmıştır. Birinci seçimlik hareket, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin yurt dışına transfer edilmesidir. Bu seçimlik hareketin gerçekleştirilişi sırasında, yurt dışına transfer edilen malvarlığı değerlerinin suçtan elde edilmiş olduğunun bilinmesi gerekir. Başka bir deyişle, bu seçimlik hareket açısından kastın varlığı yeterlidir.

İkinci seçimlik hareket ise, serbest hareket olarak belirlenmiştir. Bu hareketler açısından önemli olan, bunların gerçekleştirilişi sırasında güdülen amaçtır. Başka bir deyişle, suçtan elde edilen malvarlığı değerlerinin, gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla çeşitli işlemlere tabi tutulması gerekir. Bu işlemler, değişik şekillerde gerçekleşebilir. Örneğin, yurt dışında işlenmiş olan bir suçtan kaynaklanan gelirin, meşru yolla elde edilmiş bir para görüntüsüyle yabancı sermayeyi teşvik mevzuatı çerçevesinde ülkeye sokulması hâlinde de bu suçun oluştuğunu kabul etmek gerekir.

Maddenin ikinci fıkrasında bu suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hâli düzenlenmiştir. Buna göre, söz konusu suçun kamu görevlisi tarafından görevini yaparken ve görevinin sağladığı kolaylıktan yararlanarak ya da belli bir meslek sahibi kişi tarafından mesleğinin icrası sırasında ve sağladığı kolaylıktan yararlanarak işlenmesi hâlinde, ceza artırılacaktır.

Üçüncü fıkrada, bu suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, verilecek cezanın belli oranda artırılması öngörülmüştür. Ancak, belirtilmelidir ki, bu suçtan dolayı verilecek artırılmış ceza, örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçundan dolayı ayrıca cezalandırılmaya engel teşkil etmemektedir.

Dördüncü fıkraya göre, bu suçun işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunacaktır.

Maddenin beşinci fıkrasında bu suçla ilgili etkin pişmanlık hükmüne yer verilmiştir. Buna göre, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini gizleme nedeniyle kovuşturma başlamadan önce, bu malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini sağlayan veya bulunduğu yeri yetkili makamlara haber vererek ele geçirilmesini kolaylaştıran kişi hakkında bu suç nedeniyle cezaya hükmolunmayacaktır.

CEZA MUHAKEMESİ KANUNUNUN İLGİLİ HÜKÜMLERİ

Taşınmazlara, hak ve alacaklara elkoyma

MADDE 128.– (1) Soruşturma veya kovuşturma konusu suçun işlendiğine ve bu suçlardan elde edildiğine dair (Değişik ibare: 21/02/2014-6526/10.md.) somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebebi bulunan hallerde, şüpheli veya sanığa ait;

a) Taşınmazlara,

b) Kara, deniz veya hava ulaşım araçlarına,

c) Banka veya diğer malî kurumlardaki her türlü hesaba,

d) Gerçek veya tüzel kişiler nezdindeki her türlü hak ve alacaklara,

e) Kıymetli evraka,

f) Ortağı bulunduğu şirketteki ortaklık paylarına,

g) Kiralık kasa mevcutlarına,

h) Diğer malvarlığı değerlerine,

elkonulabilir. (Değişik ibare: 21/02/2014-6526/10.md.) Somut olarak belirlenen bu taşınmaz, hak, alacak ve diğer malvarlığı değerlerinin şüpheli veya sanıktan başka bir kişinin zilyetliğinde bulunması halinde dahi, elkoyma işlemi yapılabilir. (Ek cümle: 21/02/2014-6526/10.md.) Bu madde kapsamında elkoyma kararı alınabilmesi için ilgisine göre Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Sermaye Piyasası Kurulu, Mali Suçları Araştırma Kurulu, Hazine Müsteşarlığı ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumundan, suçtan elde edilen değere ilişkin rapor alınır. Bu rapor en geç üç ay içinde hazırlanır. Özel sebepler zorunlu kıldığında bu süre talep üzerine iki ay daha uzatılabilir.

(2) Birinci fıkra hükmü;

a) Türk Ceza Kanununda tanımlanan;

1. Soykırım ve insanlığa karşı suçlar (madde 76, 77, 78),
2. Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (madde 79, 80),
3. Hırsızlık (madde 141, 142),
4. Yağma (madde 148, 149),
5. Güveni kötüye kullanma (madde 155),
6. Dolandırıcılık (madde 157, 158),
7. Hileli iflas (madde 161),
8. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),
9. Parada sahtecilik (madde 197),

10. Mülga: 21/02/2014-6526/10.md)[41]
11. İhaleye fesat karıştırma (madde 235),
12. Edimin ifasına fesat karıştırma (madde 236),
13. Zimmet (madde 247),
14. İrtikap (madde 250),
15. Rüşvet (madde 252),
16. Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar (madde 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308),
17. Silahlı örgüt (madde 314) veya bu örgütlere silah sağlama (madde 315) suçları,
18. Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (madde 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337) suçları.
b) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları,
c) Bankalar Kanununun 22 nci maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkralarında tanımlanan zimmet suçu,
d) Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar,
e) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74 üncü maddelerinde tanımlanan suçlar,
hakkında uygulanır.
(3) Taşınmaza elkonulması kararı, tapu kütüğüne şerh verilmek suretiyle icra edilir.
(4) Kara, deniz ve hava ulaşım araçları hakkında verilen elkoyma kararı, bu araçların kayıtlı bulunduğu sicile şerh verilmek suretiyle icra olunur.
(5) Banka veya diğer malî kurumlardaki her türlü hesaba elkonulması kararı, teknik iletişim araçlarıyla ilgili banka veya malî kuruma derhâl bildirilerek icra olunur. Söz konusu karar, ilgili banka veya malî kuruma ayrıca tebliğ edilir. Elkoyma kararı alındıktan sonra, hesaplar üzerinde yapılan bu kararı etkisiz kılmaya yönelik işlemler geçersizdir.
(6) Şirketteki ortaklık paylarına elkoyma kararı, ilgili şirket yönetimine ve şirketin kayıtlı bulunduğu ticaret sicili müdürlüğüne teknik iletişim araçlarıyla

[41] Değişiklikten önceki metin: Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (madde 220)

derhâl bildirilerek icra olunur. Söz konusu karar, ilgili şirkete ve ticaret sicili müdürlüğüne ayrıca tebliğ edilir.
(7) Hak ve alacaklara elkoyma kararı, ilgili gerçek veya tüzel kişiye teknik iletişim araçlarıyla derhâl bildirilerek icra olunur. Söz konusu karar, ilgili gerçek veya tüzel kişiye ayrıca tebliğ edilir.
(8) Bu madde hükmüne göre alınan elkoyma kararının gereklerine aykırı hareket edilmesi halinde, Türk Ceza Kanununun "Muhafaza görevini kötüye kullanma" başlıklı 289 uncu maddesi hükümleri uygulanır.
(9) (Değişik: 21/02/2014-6526/10.md) Bu madde hükmüne göre elkoymaya ağır ceza mahkemesince oy birliğiyle karar verilir. İtiraz üzerine bu tedbire karar verilebilmesi için de oy birliği aranır.

Şirket yönetimi için kayyım tayini

Madde 133 – (1) Suçun bir şirketin faaliyeti çerçevesinde işlenmekte olduğu hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi için gerekli olması halinde; soruşturma ve kovuşturma sürecinde, hâkim veya mahkeme, şirket işlerinin yürütülmesiyle ilgili olarak kayyım atayabilir. Atama kararında, yönetim organının karar ve işlemlerinin geçerliliğinin kayyımın onayına bağlı kılındığı veya yönetim organının yetkilerinin tümüyle kayyıma verildiği açıkça belirtilir. Kayyım tayinine ilişkin karar, ticaret sicili gazetesinde ve diğer uygun vasıtalarla ilan olunur.
(2) Hâkim veya mahkemenin kayyım hakkında takdir etmiş bulunduğu ücret, şirket bütçesinden karşılanır. Ancak, soruşturma veya kovuşturma konusu suçtan dolayı kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararının verilmesi halinde; ücret olarak şirket bütçesinden ödenen paranın tamamı, kanunî faiziyle birlikte Devlet Hazinesinden karşılanır.
(3) İlgililer, atanan kayyımın işlemlerine karşı, görevli mahkemeye 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ve 29.6.1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre başvurabilirler.
(4) Bu madde hükümleri ancak aşağıda sayılan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir.
a) Türk Ceza Kanununda yer alan,
1. Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (madde 79, 80),
2. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),
3. Parada sahtecilik (madde 197),
4. Fuhuş (madde 227),
5. Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama (madde 228),
6. Zimmet (madde 247),
7. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama (madde 282),
8. Silahlı örgüt (madde 314) veya bu örgütlere silah sağlama (madde 315),

9. Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (madde 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337),
Suçları,
b) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar İle Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları,
c) Bankalar Kanununun 22 nci maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkralarında tanımlanan zimmet suçu,
d) Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar,
e) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74 üncü maddelerinde tanımlanan suçlar.

İletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması

MADDE 135.– (1) (Değişik: 21/02/2014-6526/12.md) Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturma ve kovuşturmada, suç işlendiğine ilişkin somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka suretle delil elde edilmesi imkânının bulunmaması durumunda, ağır ceza mahkemesi veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının kararıyla şüpheli veya sanığın telekomünikasyon yoluyla iletişimi tespit edilebilir, dinlenebilir, kayda alınabilir ve sinyal bilgileri değerlendirilebilir. Cumhuriyet savcısı kararını derhâl mahkemenin onayına sunar ve mahkeme, kararını en geç yirmi dört saat içinde verir. Sürenin dolması veya mahkeme tarafından aksine karar verilmesi hâlinde tedbir Cumhuriyet savcısı tarafından derhâl kaldırılır. Bu fıkra uyarınca alınacak tedbire ağır ceza mahkemesince oy birliğiyle karar verilir. İtiraz üzerine bu tedbire karar verilebilmesi için de oy birliği aranır.
(2) (Ek fıkra: 21/02/2014-6526/12.md) Talepte bulunulurken hakkında bu madde uyarınca tedbir kararı verilecek hattın veya iletişim aracının sahibini ve biliniyorsa kullanıcısını gösterir belge veya rapor eklenir.
(3) Şüpheli veya sanığın tanıklıktan çekinebilecek kişilerle arasındaki iletişimi kayda alınamaz. Kayda alma gerçekleştikten sonra bu durumun anlaşılması hâlinde, alınan kayıtlar derhâl yok edilir.
(4) Birinci fıkra hükmüne göre verilen kararda, yüklenen suçun türü, hakkında tedbir uygulanacak kişinin kimliği, iletişim aracının türü, telefon numarası veya iletişim bağlantısını tespite imkân veren kodu, tedbirin türü, kapsamı ve süresi belirtilir.

Tedbir kararı en çok iki ay[42] için verilebilir; bu süre, bir ay daha uzatılabilir. Ancak, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili olarak gerekli görülmesi halinde, mahkeme yukarıdaki sürelere ek olarak her defasında bir aydan fazla olmamak ve toplam üç ayı geçmemek üzere uzatılmasına karar verebilir.

(5) Şüpheli veya sanığın yakalanabilmesi için, ...[43] mobil telefonun yeri, hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararına istinaden tespit edilebilir. Bu hususa ilişkin olarak verilen kararda, ...[44] mobil telefon numarası ve tespit işleminin süresi belirtilir. Tespit işlemi en çok iki ay[45] için yapılabilir; bu süre, bir ay daha uzatılabilir.

(6) Bu madde hükümlerine göre alınan karar ve yapılan işlemler, tedbir süresince gizli tutulur.

(7) Bu madde kapsamında dinleme, kayda alma ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine ilişkin hükümler[46] ancak aşağıda sayılan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir:

a) Türk Ceza Kanununda yer alan;

1. Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (madde 79, 80),
2. Kasten öldürme (madde 81, 82, 83),

---

[42] Madde metninde yer alan "üç ay", "bir defa" ve "hâkim bir aydan fazla olmamak üzere sürenin müteaddit defalar" ibareleri sırasıyla, 21.02.2014 tarihli 6526 sayılı Kanunun 12. maddesiyle "iki ay", "bir ay" ve "mahkeme yukarıdaki sürelere ek olarak her defasında bir aydan fazla olmamak ve toplam üç ayı geçmemek üzere" şeklinde değiştirilmiştir.

[43] 25.05.2005 tarih ve 5353 sayılı Kanunun 17'nci maddesiyle 135'inci maddenin dördüncü fıkrasında yer alan "kullanmakta olduğu" ve "kullanılan" ibareleri madde metninden çıkarılmıştır.

[44] 25.05.2005 tarih ve 5353 sayılı Kanunun 17'nci maddesiyle 135'inci maddenin dördüncü fıkrasında yer alan "kullanmakta olduğu" ve "kullanılan" ibareleri madde metninden çıkarılmıştır.

[45] Madde metninde yer alan "üç ay", "bir defa" ibareleri sırasıyla 21.02.2014 tarihli 6526 sayılı Kanunun 12. maddesiyle iki ay ve bir ay olarak değiştirilmiştir.

[46] 25.05.2005 tarih ve 5353 sayılı Kanunun 17'nci maddesiyle 135'inci maddenin altıncı fıkrasında yer alan "hükümleri" ibaresi "kapsamında dinleme, kayda alma ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine ilişkin hükümler" olarak değiştirilmiş ve madde metnine işlenmiştir.

3. İşkence (madde 94, 95),
4. Cinsel saldırı (birinci fıkra hariç, madde 102),
5. Çocukların cinsel istismarı (madde 103),
6. (Ek alt bent: 21/02/2014-6526/12.md) Nitelikli hırsızlık (madde 142) ve yağma (madde 148, 149)
7. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),
8. Parada sahtecilik (Madde 197)
9. (Mülga: 21/02/2014 – 6526/12.md.)[47]
10. (Ek: 25.05.2005 – 5353/17 md.) Fuhuş (madde 227, …[48]),
11. İhaleye fesat karıştırma (madde 235),
12. Rüşvet (madde 252),
13. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama (madde 282),
14. Silahlı örgüt (madde 314) veya bu örgütlere silah sağlama (madde 315),
15. Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (madde 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337) suçları.
b) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları.
c) (Ek: 25.05.2005 –5353/17 md.) Bankalar Kanununun 22 nci maddesinin

(3) ve (4) numaralı fıkralarında tanımlanan zimmet suçu,[49]
d) Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar.
e) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74 üncü maddelerinde tanımlanan suçlar.
(7) Bu maddede belirlenen esas ve usuller dışında hiç kimse, bir başkasının telekomünikasyon yoluyla iletişimini dinleyemez ve kayda alamaz.

---

[47] Değişiklikten önceki metin: Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220),

[48] Bu alt bentte yer alan "fıkra 3" ibaresi 21.02.2014 tarihli 6526 sayılı Kanunun 12. maddesi ile madde metninden çıkartılmıştır.

[49] 25.05.2005 tarih ve 5353 sayılı Kanunun 17'nci maddesiyle 135'inci maddenin altıncı fıkrasına eklenen "c" bendi nedeniyle "c" ve "d" bentleri "d" ve "e" bentleri olarak teselsül ettirilmiştir.

Gizli soruşturmacı görevlendirilmesi

Madde 139 – (Değişik fıkra: 21/02/2014 – 6526/13. md.) (1) Soruşturma konusu suçun işlendiği hususunda somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin bulunması ve başka surette delil elde edilememesi hâlinde, kamu görevlileri gizli soruşturmacı olarak görevlendirilebilir. Bu madde uyarınca yapılacak görevlendirmeye ağır ceza mahkemesince oy birliğiyle karar verilir. İtiraz üzerine bu tedbire karar verilebilmesi için de oy birliği aranır.

(2) Soruşturmacının kimliği değiştirilebilir. Bu kimlikle hukukî işlemler yapılabilir. Kimliğin oluşturulması ve devam ettirilmesi için zorunlu olması durumunda gerekli belgeler hazırlanabilir, değiştirilebilir ve kullanılabilir.

(3) Soruşturmacı görevlendirilmesine ilişkin karar ve diğer belgeler ilgili Cumhuriyet Başsavcılığında muhafaza edilir. Soruşturmacının kimliği, görevinin sona ermesinden sonra da gizli tutulur.

(4) Soruşturmacı, faaliyetlerini izlemekle görevlendirildiği örgüte ilişkin her türlü araştırmada bulunmak ve bu örgütün faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili delilleri toplamakla yükümlüdür.

(5) Soruşturmacı, görevini yerine getirirken suç işleyemez ve görevlendirildiği örgütün işlemekte olduğu suçlardan sorumlu tutulamaz.

(6) Soruşturmacı görevlendirilmesi suretiyle elde edilen kişisel bilgiler, görevlendirildiği ceza soruşturması ve kovuşturması dışında kullanılamaz. (Ek cümle: 21/02/2014 – 6526/13. md.) Suçla bağlantılı olmayan kişisel bilgiler derhâl yok edilir.

(7) Bu madde hükümleri ancak aşağıda sayılan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir:

a) Türk Ceza Kanununda yer alan;

1. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),

2. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220),

3. Silahlı örgüt (madde 314) veya bu örgütlere silah sağlama (madde 315).

b) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları.

c) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74 üncü maddelerinde tanımlanan suçlar.

Teknik araçlarla izleme

MADDE 140.– (1) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda (Ek ibare: 21/02/2014 – 6526/14. md.) somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebepleri bulunması ve başka suretle delil elde edilememesi hâlinde, şüpheli veya sanığın kamuya açık yerlerdeki faaliyetleri ve işyeri teknik araçlarla izlenebilir, ses veya görüntü kaydı alınabilir:

a) Türk Ceza Kanununda yer alan;

1. Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (madde 79, 80),
2. Kasten öldürme (madde 81, 82, 83),
3. (Ek alt bent: 21/02/2014 – 6526/14. md.) Nitelikli hırsızlık (madde 142) ve yağma (madde 148, 149),
4. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),
5. Parada sahtecilik (madde 197),
6. (Mülga: 21/02/2014)[50]
7. (Ek: 25.05.2005 – 5353/19 md) Fuhuş (madde 227, …[51]),
8. İhaleye fesat karıştırma (madde 235),
9. Rüşvet (madde 252),
10. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama (madde 282),
11. Silahlı örgüt (madde 314) veya bu örgütlere silah sağlama (madde 315),
12. Devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk (madde 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337),
suçları.
b) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları.
c) Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar.
d) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74 üncü maddelerinde tanımlanan suçlar.
(2) (Değişik fıkra: 21/02/2014 – 6526/14. md.) Teknik araçlarla izlemeye ağır ceza mahkemesi tarafından oy birliğiyle karar verilir. İtiraz üzerine bu tedbire karar verilebilmesi için de oy birliği aranır.
(3) (Değişik fıkra: 21/02/2014 – 6526/14. md.) Teknik araçlarla izleme kararı en çok üç haftalık süre için verilebilir. Bu süre gerektiğinde bir hafta daha uzatılabilir. Ancak, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili olarak gerekli görülmesi hâlinde, mahkeme yukarıdaki sürelere ek olarak her defasında bir haftadan fazla olmamak ve toplam dört haftayı geçmemek üzere uzatılmasına karar verebilir.

---

[50] Değişiklikten önceki metin: Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220),

[51] Bent metninde yer alan "fıkra 3" ibaresi 21.02.2014 tarihli, 6526 sayılı Kanunun 14. Maddesi ile madde metninden çıkartılmıştır.

(4) Elde edilen deliller, yukarıda sayılan suçlarla ilgili soruşturma ve kovuşturma dışında kullanılamaz; ceza kovuşturması bakımından gerekli olmadığı taktirde Cumhuriyet savcısının gözetiminde derhâl yok edilir.
(5) Bu madde hükümleri, kişinin konutunda uygulanamaz.

Zorlama amaçlı elkoyma ve teminat belgesi

MADDE 248.– (1) Kaçak sanığın duruşmaya gelmesini sağlamak amacıyla Türkiye'de bulunan mallarına, hak ve alacaklarına amaçla orantılı olarak mahkeme kararıyla elkonulabilir ve gerektiğinde idaresi için kayyım atanır. Elkoyma ve kayyım atama kararı müdafiine bildirilir.
(2) Birinci fıkra hükmü;
a) Türk Ceza Kanununda tanımlanan;
1. Soykırım ve insanlığa karşı suçlar (madde 76, 77, 78),
2. Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (madde 79, 80),
3. Hırsızlık (madde 141, 142),
4. Yağma (madde 148, 149),
5. Güveni kötüye kullanma (madde 155),
6. Dolandırıcılık (madde 157, 158),
7. Hileli iflas (madde 161),
8. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),
9. Parada sahtecilik (madde 197),
10. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (madde 220),
11. Zimmet (madde 247),
12. İrtikâp (madde 250),
13. Rüşvet (madde 252),
14. İhaleye fesat karıştırma (madde 235),
15. Edimin ifasına fesat karıştırma (madde 236),
16. Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar (madde 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308),
17. Silahlı örgüt (madde 314) veya bu örgütlere silah sağlama (madde 315),
18. Devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk (madde 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337),
suçları,
b) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları,
c) Bankalar Kanununun 22 nci maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkralarında tanımlanan zimmet suçu,
d) Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar,
e) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74 üncü maddelerinde tanımlanan suçlar,

hakkında uygulanır.
(3) Elkonulan mal, hak ve alacakların korunmasında, elkoymaya ilişkin hükümler uygulanır. Tedbirlere ilişkin kararların özetinin bir gazetede ilânına mahkemece karar verilebilir.
(4) Kaçak yakalandığında veya kendiliğinden gelerek teslim olduğunda elkoymanın kaldırılmasına karar verilir.
(5) Kaçak hakkında 100 üncü ve sonraki maddeler gereğince, sulh ceza hâkimi veya mahkeme tarafından yokluğunda tutuklama kararı verilebilir.
(6) Mahkeme elkoymaya karar verdiğinde, kaçağın yasal olarak bakmakla yükümlü bulunduğu yakınlarının alınan tedbirler nedeniyle yoksulluğa düşebileceklerini saptarsa, bunların geçimlerini sağlamak üzere, elkonulan mal varlığından sosyal durumları ile orantılı miktarda yardımda bulunulması konusunda kayyıma izin verir.
(7) 246 ncı madde hükmü kaçaklar hakkında da uygulanır.
(8) Bu kararlara karşı itiraz edilebilir.

MAL BİLDİRİMİNDE BULUNULMASI, RÜŞVET VE YOLSUZLUKLARLA MÜCADELE KANUNU [52]

Kanun Numarası : 3628
Kabul Tarihi : 19.4.1990
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih : 4.5.1990 Sayı : 20508

BİRİNCİ BÖLÜM
Genel Hükümler

Amaç

Madde 1 – Bu Kanunun amacı, rüşvet ve yolsuzluklarla mücadele cümlesinden olarak; bu Kanunda sayılanların mal bildiriminde bulunmalarını, bildirimlerin yenilenmesini, mal edilmelerin denetimiyle, haksız mal edinme veya gerçeğe aykırı bildirimde bulunma halinde uygulanacak hükümleri, bu Kanunda belirlenen suçlarla bazı suçlardan dolayı kamu görevlileri ve suç ortakları hakkında takip ve muhakeme usulünü düzenlemektir.

Mal bildiriminde bulunacaklar

Madde 2 – a) Her tür seçimle iş başına gelen kamu görevlileri ve dışardan atanan Bakanlar Kurulu üyeleri, (Muhtarlar ve ihtiyar heyeti üyeleri hariç)

b) Noterler,

c) Türk Hava Kurumunun genel yönetim ve merkez denetleme kurulu üyeleri ile genel merkez teşkilatında ve Türk Kuşu Genel Müdürlüğünde, Türkiye Kızılay Derneğinin merkez kurullarında ve Genel Müdürlük teşkilatında görev alanlar ve bunların şube başkanları,

d) Genel ve katma bütçeli daireler, il özel idareleri, belediyeler ve bunlara bağlı kuruluş veya alt kuruluşlarda, kamu iktisadi teşebbüsleri (İktisadi devlet teşekkülleri ve kamu iktisadi kuruluşları) ile bunlara bağlı müessese, bağlı ortaklık ve işletmelerde, özel kanunlarla veya özel kanunların verdiği yetkiye dayanılarak kurulan ve kamu hizmeti gören kurum ve kuruluşlar ile

---

[52] Anayasal Dayanak: T.C. Anayasası, MADDE 71. – Kamu hizmetine girenlerin mal bildiriminde bulunmaları ve bu bildirimlerin tekrarlanma süreleri kanunla düzenlenir. Yasama ve yürütme organlarında görev alanlar, bundan istisna edilemez.

bunların alt kuruluşlarında veya komisyonlarında aylık, ücret ve ödenek almak suretiyle kamu hizmeti gören memurları, işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri ile yönetim ve denetim kurulu üyeleri,

e) (Mülga: 24/6/1995 - KHK - 557/21 md.)

f) Siyasi parti genel başkanları, vakıfların idare organlarında görev alanlar, kooperatiflerin ve birliklerinin başkanları, yönetim kurulun üyeleri ve genel müdürleri, yeminli mali müşavirler, kamu yararına sayılan dernek yönetici ve deneticileri,

g) Gazete sahibi gerçek kişiler ile, gazete sahibi şirketlerin yönetim ve denetim kurulu üyeleri, sorumlu müdürleri, başyazarları ve fıkra yazarları,

Mal bildiriminde bulunmak zorundadırlar.

Özel Kanunlarına göre mal bildiriminde bulunmak zorunda olanlar da bu Kanun hükümlerine tabidir.

Hediye

Madde 3 – Yukarıdaki maddede sayılan kamu görevlileri, milletlerarası protokol, mücadele veya nezaket kaideleri uyarınca veya diğer herhangi bir sebeple, yabancı devletlerden, milletlerarası kuruluşlardan, sair milletlerarası hukuk tüzelkişiliklerinden, Türk uyruğunda olmayan herhangi bir özel veya tüzelkişi veya kuruluştan; aldıkları tarihteki değeri on aylık net asgari ücret toplamını aşan hediye veya hibe niteliğindeki eşyayı aldıkları tarihten itibaren bir ay içinde kendi kurumlarına teslim etmek zorundadırlar. Ancak, yabancı devlet adamları ve milletlerarası kuruluş temsilcileri tarafından verilen imzalı hatıra fotoğraflarının çerçeveleri bu madde hükümlerine dahil değildir.

Hediyelerin bedellerinin tespiti çıkarılacak yönetmeliğe göre Maliye ve Gümrük Bakanlığınca yapılır.

Haksız mal edinme

Madde 4 – Kanuna veya genel ahlaka uygun olarak sağlandığı ispat edilmeyen mallar veya ilgilinin sosyal yaşantısı bakımından geliriyle uygun olduğu kabul edilemeyecek harcamalar şeklinde ortaya çıkan artışlar, bu Kanunun uygulanmasında haksız mal edinme sayılır.

İKİNCİ BÖLÜM
Mal Bildirimleri

Bildirimlerin konusu

Madde 5 – Bu Kanun kapsamına giren görevlilerin kendilerine, eşlerine ve velayetleri altındaki çocuklarına ait bulunan taşınmaz malları ile görevliye yapılan aylık net ödemenin, ödeme yapılmayan görevlilerin ise, 1 inci derece Devlet Memurlarına yapılan aylık net ödemenin beş katından fazla tutarındaki her biri için ayrı olmak üzere, para, hisse senetleri ve tahviller ile altın, mücevher ve diğer taşınır malları, hakları, alacakları ve gelirleriyle bunların kaynakları, borçları ve sebepleri mal bildiriminin konusunu teşkil eder.

Bildirimin zamanı

Madde 6 – Mal Bildirimlerinin;

a) Bu Kanun kapsamındaki göreve atanmada, göreve giriş için gerekli belgelerle,

b) Bakanlar Kurulu üyeliğine atanmalarda, atamayı izleyen bir ay içinde,

c) Seçimle gelinen görevlerde seçimin kesinleşmesi tarihini izleyen iki ay içinde,

d) Mal varlığında önemli bir değişiklik olduğunda bir ay içinde,

e) Yönetim ve denetim kurulu üyelikleri ile komisyon üyeliklerine seçim ve atamalarda göreve başlama tarihini izleyen bir ay içinde,

f) Görevin sona ermesi halinde, ayrılma tarihini izleyen bir ay içinde,

g) Gazete sahibi gerçek kişiler ile, gazete sahibi şirketlerin yönetim ve denetim kurulu üyeleri faaliyete geçme tarihini, sorumlu müdürleri, başyazarları ve fıkra yazarları bu işe veya görevlerine başlama tarihini izleyen bir ay içinde,

verilmesi zorunludur.

(a) Bendinde yazılı bildirim verilmedikçe göreve atama yapılamaz.

Bildirimin yenilenmesi

Madde 7 – Bu Kanun kapsamındaki görevlere devam edenler, sonu (0) ve (5) ile biten yılların en geç şubat ayı sonuna kadar bildirimlerini yenilerler.Yeni bildirimler yetkili merci tarafından daha önceki bildirimler ile karşılaştırılırlar.

Bildirimlerin verileceği merciler

Madde 8 – Bildirimlerin verileceği merciler şunlardır:

a) Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Bakanlar Kurulu Üyeleri için Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı,

b) Kamu kurum ve kuruluşlarında görevli personel için özlük işleriyle ilgili sicil ve belge raporlarının bulunduğu makam veya merci,

c) Kurum, teşebbüs, teşekkül ve kuruluşların Genel Müdürleri, yönetim ve denetim kurulu için ilgili Bakanlık,

d) Yüksek mahkemelerin daire başkan ve üyeleri için mahkemenin başkanı,

e) Noterler için Adalet Bakanlığı,

f) Diğer kurum ve kuruluşların memur ve hizmetlileri için atamaya yetkili makam veya merci,

g) Türk Hava Kurumu ile Türkiye Kızılay Derneğinde görev alanlar için kurum ve dernek genel başkanlığı,

h) (Mülga: 24/6/1995 - KHK - 557/21 md.)

i) Görevlerinden ayrılanlar için bu görevlerinde iken bildirimlerinin vermeleri gereken makam veya merci,

j) Siyasi parti genel başkanları için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı,

k) Kooperatifler ve birliklerin başkanları, yönetim kurulu üyeleri ve genel müdürleri için kooperatiflerin ve birliklerin denetimlerinin yapıldığı kuruluşlar,

l) Yeminli mali müşavirler için Maliye ve Gümrük Bakanlığı,

m) Türk Hava Kurumunun, Türkiye Kızılay Derneğinin ve Kamu yararına sayılan derneklerin genel yönetim ve merkez denetleme kurulu üyeleri için İçişleri Bakanlığı, bunların şube başkanları için bulundukları İl Valilikleri,

n) İl Genel Meclisi Üyeleri için Valiler, Belediye Meclis Üyeleri için Belediye Başkanları, Belediye Başkanları için İçişleri Bakanlığı,

o) Mal bildirimi verecek son merciler için, kendi kuruluşlarının özlük işleri ile ilgili makam veya merci,

p) Gazete sahibi gerçek kişiler ile, gazete sahibi şirketlerin yönetim ve denetim kurulu üyeleri, sorumlu müdürleri, başyazarları ve fıkra yazarları bulundukları yer en büyük mülki amirliği,

r) Vakıfların idare organlarında görev alanlar için Vakıflar Genel Müdürlüğü,

görevleri sebebiyle birden fazla mal bildiriminde bulunması gerekenler asli görevlerinden dolayı bir tek mal bildiriminde bulunurlar.

Bildirimlerin gizliliği

Madde 9 – Mal bildirimleri, özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla bildirimde bulunanın özel dosyasında saklanır. Bildirimlerin içeriği hakkında, 20 nci madde hükmü dışında hiçbir şekilde açıklama yapılamaz ve bilgi verilemez. Ayrıca mal bildirimlerindeki bilgiler ve kayıtlar esas alınarak içeriği hakkında yayında bulunulamaz.

(Ek fıkra: 25/5/2004-5176/8 md.) Ancak, Kamu Görevlileri Etik Kurulu mal bildirimlerini gerektiğinde inceleme yetkisine sahiptir. Mal bildirimlerindeki bilgilerin doğruluğunun kontrolü amacıyla ilgili kişi ve kuruluşlar (bankalar ve özel finans kurumları dahil) talep edilen bilgileri en geç otuz gün içinde Kurula vermekle yükümlüdürler.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Ceza Hükümleri

Madde 10 – 6 ncı maddede belirtilen sürelerde mal bildiriminde bulunmayana bildirimlerin verileceği mercilerce ihtarda bulunulur. İhtarın kendisine tebliğinden itibaren otuz gün içinde mazeretsiz olarak bildirimde bulunmayana üç aya kadar hapis cezası verilir.

Soruşturma ile ilgili olarak verilen süre zarfında mal bildiriminde bulunmayana üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir.

Gerçeğe aykırı açıklama

Madde 11 – Mal bildiriminin muhtevası hakkında 9 uncu maddeye aykırı davranan üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Bu fiilin basın yoluyla işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Gerçeğe aykırı bildirimde bulunma

Madde 12 – Kanunen daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde gerçeğe aykırı bildirimde bulunana altı aydan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

Haksız mal edinme, mal kaçırma veya gizleme

Madde 13 – Kanunun daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde haksız mal edinene üç yıldan beş yıla kadar hapis ve beş milyon liradan on milyon liraya kadar ağır para cezası verilir.

Haksız edinilen malı kaçıran veya gizleyene de aynı ceza verilir.

Zoralım

Madde 14 – Haksız edinilmiş olan malların zoralımına hükmolunur. Bu malların elde edilememesi veya bir malın tümünün haksız mal edinme konusu teşkil etmemesi sebepleri ile zoralımın mümkün olmadığı hallerde haksız edinilen değere eşit bedelinin hazineye ödenmesine karar verilir. Bu bedel, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Hükümlerine göre tahsil olunur.

Kamu hizmetlerinden yasaklanma

Madde 15 – Bu Kanunun 11 ve 12 nci maddeler hükümleri ile cezalandırılanlara ceza süresi kadar; 13 üncü madde hükmüne göre cezalandırılanlara müebbeten kamu hizmetlerinden yasaklanma cezası hükmolunur.

Tecil, paraya çevirme ve ön ödeme yasağı

Madde 16 – Bu bölümde yazılı olan cezalar 10 uncu maddenin birinci fıkrası hariç tesil edilemez, şahsi hürriyeti bağlayıcı olanlar para veya tedbire çevrilemez, failleri hakkında Türk Ceza Kanununun 119 uncu maddesi hükümleri uygulanamaz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Bu Kanunda Yazılı Suçlar ile Bazı Suçlardan Dolayı Soruşturma Usulü

Soruşturma

Madde 17 – (Değişik birinci fıkra: 12/12/2003-5020/12 md.) Bu Kanunda ve 18.6.1999 tarihli ve 4389 sayılı Bankalar Kanununda yazılı suçlarla, irtikâp, rüşvet, basit ve nitelikli zimmet, görev sırasında veya görevinden dolayı kaçakçılık, resmî ihale ve alım ve satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarının açıklanması veya açıklanmasına sebebiyet verme suçlarından veya bu suçlara iştirak etmekten sanık olanlar hakkında 2.12.1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanmaz.

Yukarıdaki fıkra hükmü müsteşarlar, valiler ve kaymakamlar hakkında uygulanamaz.

Görevleri veya sıfatları sebebi ile özel soruşturma ve kovuşturma usulüne tabi olan sanıklarla ilgili kanun hükümleri saklıdır.

Suçun ihbarı

Madde 18 – Yukarıdaki maddede yazılı suçlara ilişkin ihbarlar doğrudan Cumhuriyet Başsavcılıklarına yapılır. İhbar üzerine derhal bir ihbar tutanağı düzenlenir ve bir örneği muhbire verilir. Acele ve gecikmesinde sakınca bulunan hallerde tutanak düzenlenmesi sonraya bırakılabilir. Muhbirlerin kimlikleri, rızaları olmadıkça açıklanmaz. İhbar asılsız çıktığında aleyhine takibat yapılanın istemi üzerine muhbirin kimliği açıklanır.

(Ek fıkra: 12/12/2003-5020/13 md.) Yukarıdaki fıkraya göre yapılan ihbar veya takipsizlik kararı ve iddianame Cumhuriyet başsavcılığınca, Maliye Bakanlığı Baş Hukuk Müşavirliği ve Muhakemat Genel Müdürlüğü ile varsa diğer ilgili kamu kurum veya kuruluşlarına bildirilir. Hazine avukatının yazılı başvuruda bulunması hâlinde Maliye Bakanlığı, başvuru tarihinde müdahil sıfatını kazanır.

Bu suçlardan dolayı müfettiş ve muhakkikler de soruşturma neticesinde delil veya emare elde ettikleri takdirde, işi yetkili ve görevli Cumhuriyet Başsavcılığına ihbar ve evrakı tevdi ederler. Cumhuriyet Başsavcılığı müfettiş ve muhakkikler tarafından kendisine tevdiine lüzum görülmediği halde dahi evrakın taalluk ettiği iş hakkında soruşturma yapmak üzere gerekçe göstererek evrakı ait olduğu merciden isteyebilir.

17 nci maddede yazılı suçlardan dolayı delil veya emare elde eden müfettiş ve muhakkikler durumu yetkili ve görevli Cumhuriyet Başsavcılığına ihbar ve evrakı tevdi etmedikleri takdirde bunlar hakkında da yapılacak takibattan dolayı Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat Hükümleri uygulanmaz.

İhbar konusu müsnet suç hakkında dava açılıncaya kadar bilgi vermek ve yayın yapmak yasaktır.

Soruşturma usulü

Madde 19 – Cumhuriyet Savcısı 17 nci maddede yazılı suçların işlendiğini öğrendiğinde sanıklar hakkında doğrudan doğruya ve bizzat soruşturmaya başlamakla beraber durumu atamaya yetkili amirine veya 8 inci maddede sayılan mercilere bildirir.

Cumhuriyet Savcısı soruşturmaya başladığında ihbarı doğrulayan emareler bulduğu takdirde sanıktan, haksız edinilen malın kaçırıldığı yolunda delil ve emare elde edildiği takdirde sanığın ikinci dereceye kadar kan ve sıhri hısımları ile gelini ve damadından mal bildiriminde bulunmalarını ister. Bu

istemin sanığa ve diğer ilgililere ulaştığı tarihten itibaren yedi gün içinde Cumhuriyet Savcısına mal bildiriminin verilmesi zorunludur. Soruşturmanın müfettiş veya muhakkik tarafından yapılması halinde müfettiş veya muhakkik de sanıktan ve yukarıda sayılan ilgililerden mal bildirimi isteminde bulunurlar. Bu istemin sanık ve ilgililere ulaştığı tarihten itibaren yedi gün içinde müfettiş veya muhakkike mal bildiriminin verilmesi keza zorunludur.

Cumhuriyet Savcısı, kamu davası açılmadan önce haksız edinildiği yolunda delil veya emare elde edilen para veya mal ile ilgili tedbirin alınmasını görevli mahkemeden veya para veya malın bulunduğu yer hukuk mahkemesinden isteyebilir.

Bilgi verme zorunluluğu

Madde 20 – (Değişik: 12/12/2003-5020/14 md.)

Özel kanunlarında aksine bir hüküm bulunsa bile ilgili gerçek veya tüzel kişiler veya kamu kurum ve kuruluşları; bu Kanuna göre takip, soruşturma ve kovuşturmaya yetkili kişi, Maliye Bakanlığı Baş Hukuk Müşavirliği ve Muhakemat Genel Müdürlüğü veya temsilcisi ve bu Kanundaki diğer mercilerce istenen bilgileri gecikmeksizin makul sürede eksiksiz vermek zorundadır. Aksine davranan kişiler hakkında bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir. Bu ceza, para cezasına veya tedbirlerden birine çevrilemez ve ertelenemez.

Asker kişilerin soruşturması

Madde 21 – Bu Kanunda yazılı suçların asker kişiler tarafından işlenmesi halinde soruşturmaları askeri savcılar tarafından bu Kanun hükümlerine göre yürütülür.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Çeşitli Hükümler

Yönetmelik

Madde 22 – Mal bildiriminin şekli, düzenleniş biçimi, sayısı, neleri kapsayacağı ve merciine nasıl ulaştırılacağı hususları ile Kanunun uygulanması bakımından gerekli görülecek diğer konular, Kanunun yayımını izleyen altı ay içinde Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir ve bu yönetmelik Resmi Gazete'de yayımlanır.

Kaldırılan hükümler

Madde 23 – 9 Ağustos 1983 tarih ve 2871 sayılı Kamu Görevlileri ile ilgili Mal Bildirimi Kanunu ile bu Kanunun yürürlükten kaldırdığı Kanunlar ve 15.5.1930 tarih ve 1609 sayılı Bazı Cürümlerden Dolayı Memurlar ve Şerikle-

ri Hakkında Takip ve Muhakeme Usulüne Dair Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçici Madde 1 – Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihi takip eden bir ay içinde 2 nci maddede sayılanlar mal bildiriminde bulunurlar.

Mal bildiriminde bulunmayan veya gerçeğe aykırı beyanda bulunanlar hakkında üçüncü bölümdeki ceza hükümleri uygulanır.

Geçici Madde 2 – Bu Kanunun 2 nci maddesinde sayılanlardan 22 nci maddeye müsteniden çıkartılacak yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihe kadar 9 Ağustos 1983 tarih ve 2871 sayılı Kanuna göre hazırlanan beyannamenin alınmasına devam olunur.

Geçici Madde 3 – Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce bu Kanunla kapsama yeni alınan suçlardan dolayı, Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat Hükümlerine göre,kesinleşmiş lüzumu muhakeme veya meni muhakeme kararları hariç, yapılan tahkikat evrakı derhal ilgili Cumhuriyet Başsavcılıklarına gereği için tevdi olunur.

Yürürlük

Madde 24 – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 25 – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

KAMU GÖREVLİLERİ ETİK KURULU KURULMASI VE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KANUN

Kanun Numarası	**:** 5176
Kabul Tarihi	**:** 25/5/2004
Yayımlandığı R.Gazete	**:** Tarih : 8/6/2004 Sayı :25486

Amaç ve kapsam

Madde 1- Bu Kanunun amacı, kamu görevlilerinin uymaları gereken saydamlık, tarafsızlık, dürüstlük, hesap verebilirlik, kamu yararını gözetme gibi etik davranış ilkeleri belirlemek ve uygulamayı gözetmek üzere Kamu Görevlileri Etik Kurulunun kuruluş, görev ve çalışma usul ve esaslarının belirlenmesidir.

Bu Kanun, genel bütçeye dahil daireler, katma bütçeli idareler, kamu iktisadi teşebbüsleri, döner sermayeli kuruluşlar, mahalli idareler ve bunların birlikleri, kamu tüzel kişiliğini haiz olarak kurul, üst kurul, kurum, enstitü, teşebbüs, teşekkül, fon ve sair adlarla kurulmuş olan bütün kamu kurum ve

kuruluşlarında çalışan; yönetim ve denetim kurulu ile kurul, üst kurul başkan ve üyeleri dahil tüm personeli kapsar.

Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Bakanlar Kurulu üyeleri, Türk Silahlı Kuvvetleri ve yargı mensupları ve üniversiteler hakkında bu Kanun hükümleri uygulanmaz.

Kuruluş

Madde 2- Bu Kanunda yazılı görevleri yerine getirmek üzere Başbakanlık bünyesinde Kamu Görevlileri Etik Kurulu (Kurul) kurulmuştur.

Bakanlar Kurulu, bu Kanun kapsamındaki konularda her türlü kararları almak ve uygulamak üzere;

a) Bakanlık görevi yapmış olanlar arasından bir üye,

b) İl belediye başkanlığı yapmış olanlar arasından bir üye,

c) Yargıtay, Danıştay, Sayıştay üyeliği görevlerinden emekliye ayrılanlar arasından üç üye,

d) Müsteşarlık, büyükelçilik, valilik, bağımsız ve düzenleyici kurul başkanlığı görevlerinde bulunmuş veya bu görevlerden emekliye ayrılanlar arasından üç üye,

e) Üniversitelerde rektörlük veya dekanlık görevlerinde bulunmuş öğretim üyeleri veya bunların emeklileri arasından iki üye,

f) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında en üst kademe yöneticiliği yapmış olanlar arasından bir üye,

olmak üzere toplam on bir üyeyi biri Başkan olmak üzere seçer ve atar.

Kurul başkan veya üyeliğine atanacaklar hakkında, 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 40 ıncı maddesinin birinci fıkrası hükmü ile ek 68 inci maddesinin dördüncü fıkrası hükmü uygulanmaz ve bu kişiler Kurulda emekli aylıkları kesilmeksizin çalıştırılır.

Üyelerin görev süresi dört yıldır. Süresi dolan üyeler Bakanlar Kurulunca yeniden seçilebilirler. Kurul üyelerinin görev süresi dolmadan görevlerine son verilemez. Ancak üyeler, ciddi bir hastalık veya sakatlık nedeniyle iş görememeleri veya atamaya ilişkin şartları kaybetmeleri halinde, atandıkları usule göre süresi dolmadan görevden alınır. Üyeler, görevi kötüye kullanmaktan veya yüz kızartıcı bir suçtan mahkûm olmaları halinde ise Başbakan onayıyla görevden alınır. Görevden alma nedeniyle veya süresi dolmadan herhangi bir sebeple boşalan Kurul üyeliklerine bir ay içerisinde Bakanlar Kurulunca yeni-

den atama yapılır. Bu şekilde atanan üye, yerine atandığı üyenin görev süresini tamamlar.

Kurul, Başkanın daveti üzerine en az altı üyeyle toplanır ve üye tam sayısının salt çoğunluğunun aynı yöndeki oyu ile karar verir. Toplantı kararları ilgililere duyurulur. Kurul ayda dört defa toplanır. Kurul Başkan ve üyelerinin toplantılara katılmaları esastır. Arka arkaya üç toplantıya veya bir yıl içinde toplam on toplantıya katılmayan üyeler istifa etmiş sayılırlar.

Kurulun sekretarya hizmetleri Başbakanlık Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilir.

Kurul Başkan ve üyelerine, 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümleri saklı kalmak koşuluyla, fiilen görev yapılan her gün için (3000) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarda huzur hakkı ödenir. Bu ödemeden damga vergisi hariç herhangi bir kesinti yapılmaz.

Huzur hakkı ve Kurulun diğer ihtiyaçları için her yıl Başbakanlık bütçesine gerekli ödenek konulur.

Kurulun görevleri

Madde 3- Kurul, kamu görevlilerinin görevlerini yürütürken uymaları gereken etik davranış ilkelerini hazırlayacağı yönetmeliklerle belirlemek, etik davranış ilkelerinin ihlâl edildiği iddiasıyla re'sen veya yapılacak başvurular üzerine gerekli inceleme ve araştırmayı yaparak sonucu ilgili makamlara bildirmek, kamuda etik kültürünü yerleştirmek üzere çalışmalar yapmak veya yaptırmak ve bu konuda yapılacak çalışmalara destek olmakla görevli ve yetkilidir.

Kurula veya yetkili disiplin kurullarına başvuru

Madde 4- Bu Kanun kapsamındaki kamu kurum ve kuruluşlarında etik davranış ilkelerine aykırı uygulamalar bulunduğu iddiasıyla, en az genel müdür veya eşiti seviyedeki kamu görevlileri hakkında Kurula başvurulabilir. Hangi unvanların genel müdür eşiti sayılacağı kurum ve kuruluşların teşkilât yapısı ve yürüttükleri hizmetlerin niteliği dikkate alınarak Kurul tarafından belirlenir.

Diğer kamu görevlilerinin, etik davranış ilkelerine aykırı uygulamaları bulunduğu iddiasıyla yapılacak başvurular, ilgili kurumların yetkili disiplin kurullarında, Kurul tarafından çıkarılan yönetmeliklerde belirlenen etik davranış ilkelerine aykırılık olup olmadığı yönünden değerlendirilir. Değerlendirme sonucu alınan karar, ilgililere ve başvuru sahibine bildirilir.

Başvurular, 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanunda belirlenen esaslara göre, medeni hakları kullanma ehliyetine sahip Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ile Türkiye'de ikamet eden yabancı gerçek kişiler tarafından yapılabilir. Ancak, kamu görevlilerini karalama amacı güden, haklı bir gerekçeye dayanmayan, başvuru konusuyla ilgili yeterli bilgi ve belge sunulmamış başvurular değerlendirmeye alınmaz.

Yargı organlarında görülmekte olan veya yargı organlarınca karara bağlanmış bulunan uyuşmazlıklar hakkında Kurula veya yetkili disiplin kurullarına başvuru yapılamaz. İnceleme sırasında yargı yoluna gidildiği anlaşılan başvuruların işlemi durdurulur.

İnceleme ve araştırma

Madde 5- Kurul, başvurular hakkındaki inceleme ve araştırmasını etik davranış ilkelerinin ihlâl edilip edilmediği çerçevesinde yürütür. Kurul, kendisine şikâyet veya ihbar yoluyla ulaşan başvurular üzerine yapacağı inceleme ve araştırmayı en geç üç ay içinde sonuçlandırmak zorundadır.

Kurul, inceleme ve araştırma sonucunu ilgililere ve Başbakanlık Makamına yazılı olarak bildirir.

(İptal üçüncü fıkra: Anayasa Mahkemesi'nin 4/2/2010 tarihli ve E.: 2007/98, K.: 2010/33 sayılı Kararı ile.)[53][54]

Bu Kanuna göre yapılan inceleme ve araştırmalar, genel hükümlere göre ceza kovuşturmasına veya tâbi oldukları personel kanunları hükümlerine göre disiplin kovuşturmasına engel teşkil etmez.

---

[53] Sözkonusu Karar 18/5/2010 tarihli ve 27585 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

[54] İptalden önceki fıkra metni: Kurul, başvuruya konu işlem veya eylemi gerçekleştiren kamu görevlisinin, etik davranış ilkelerine aykırı işlem veya eylemi olduğunu tespit etmesi ve bu kararın kesinleşmesi halinde, bu durumu Başbakanlık, Kurul kararı olarak Resmi Gazete aracılığıyla kamuoyuna duyurur. Ancak, Kurul kararlarının yargı tarafından iptali halinde Kurul, yargı kararını yerine getirir ve Resmi Gazetede yayımlatır.

Bilgi ve belge istenmesi

Madde 6- Bakanlıklar ve diğer kamu kurum ve kuruluşları, Kurulun başvuru konusu ile ilgili olarak istediği bilgi ve belgeleri vermek zorundadırlar.

Kurul, bu Kanunun kapsamındaki kuruluşlardan ve özel kuruluşlardan ilgili temsilcileri çağırıp bilgi alma yetkisine sahiptir.

Yönetmelik

Madde 7- Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin hususlar, Kurulca hazırlanacak yönetmeliklerle belirlenir. Kurul tarafından hazırlanacak yönetmelikler Başbakan onayı ile yürürlüğe konulur.

Madde 8- (19.4.1990 tarihli ve 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu ile ilgili olup yerine işlenmiştir.)[55]

Madde 9- (14.7.1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile ilgili olup yerine işlenmiştir.)[56]

Yürürlük

Madde 10- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 11- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

---

[55] 3628 s. K. Md 9/ (Ek fıkra: 25/5/2004-5176/8 md.) Ancak, Kamu Görevlileri Etik Kurulu mal bildirimlerini gerektiğinde inceleme yetkisine sahiptir. Mal bildi-rimlerindeki bilgilerin doğruluğunun kontrolü amacıyla ilgili kişi ve kuru-luşlar (bankalar ve özel finans kurumları dahil) talep edilen bilgileri en geç otuz gün içinde Kurula vermekle yükümlüdürler.

[56] DMK md.29/(Ek fıkra: 25/5/2004-5176/9 md.) Kamu Görevlileri Etik Kurulu, hediye alma yasağının kapsamını belirlemeye ve en az genel müdür veya eşiti seviyedeki üst düzey kamu görevlilerince alınan hediyelerin listesini gerektiğinde her takvim yılı sonunda bu görevlilerden istemeye yetkilidir.

KAMU İHALE KANUNU [57]

Kanun Numarası : 4734
Kabul Tarihi : 4/1/2002
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih: 22/1/2002 Sayı: 24648

BİRİNCİ KISIM
Genel Hükümler
BİRİNCİ BÖLÜM
Uygulama İlkeleri

Amaç

Madde 1- Bu Kanunun amacı, kamu hukukuna tâbi olan veya kamunun denetimi altında bulunan veyahut kamu kaynağı kullanan kamu kurum ve kuruluşlarının yapacakları ihalelerde uygulanacak esas ve usulleri belirlemektir.

Kapsam

Madde 2- Aşağıda belirtilen idarelerin kullanımında bulunan her türlü kaynaktan karşılanan mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin ihaleleri bu Kanun hükümlerine göre yürütülür:

a) (Değişik: 1/6/2007-5680/1 md.) Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile özel bütçeli idareler, il özel idareleri ve belediyeler ile bunlara bağlı; döner sermayeli kuruluşlar, birlikler (meslekî kuruluş şeklinde faaliyet gösterenler ile bunların üst kuruluşları hariç), tüzel kişiler.

b) (Değişik: 30/7/2003-4964/1 md.) Kamu iktisadi kuruluşları ile iktisadi devlet teşekküllerinden oluşan kamu iktisadi teşebbüsleri.

c) (Değişik: 30/7/2003-4964/1 md.) Sosyal güvenlik kuruluşları, fonlar, özel kanunlarla kurulmuş ve kendilerine kamu görevi verilmiş tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar (meslekî kuruluşlar ve vakıf yüksek öğretim kurumları hariç) ile bağımsız bütçeli kuruluşlar.

d) (Değişik: 12/6/2002-4761/10 md.) (a), (b) ve (c) bentlerinde belirtilenlerin doğrudan veya dolaylı olarak birlikte ya da ayrı ayrı sermayesinin

---

[57] Kamu İhale Kanununa ilişkin dipnotlara bu bölümün sonunda topluca yer verilmiştir.

yarısından fazlasına sahip bulundukları her çeşit kuruluş, müessese, birlik, işletme ve şirketler.

e) (Değişik:13/2/2011-6111/176 md.) 4603 sayılı Kanun kapsamındaki bankalar ile bu bankaların doğrudan veya dolaylı olarak birlikte ya da ayrı ayrı sermayesinin yarısından fazlasına sahip bulundukları şirketlerin yapım ihaleleri.

(Değişik ikinci fıkra: 13/2/2011-6111/176 md.) Ancak, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu ve bu Fonun hisselerine kısmen ya da tamamen sahip olduğu bankalar, 4603 sayılı Kanun kapsamındaki bankalar ve bu bankaların doğrudan veya dolaylı olarak birlikte ya da ayrı ayrı sermayesinin yarısından fazlasına sahip bulundukları şirketler ((e) bendinde belirtilen yapım ihaleleri hariç) 4603 sayılı Kanun kapsamındaki bankaların 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa tabi gayrimenkul yatırım ortaklıkları ile enerji, su, ulaştırma ve telekomünikasyon sektörlerinde faaliyet gösteren teşebbüs, işletme ve şirketler bu Kanun kapsamı dışındadır.

İstisnalar

Madde 3- (Değişik: 30/7/2003-4964/2 md.)

a) Kanun kapsamına giren kuruluşlarca, kuruluş amacı veya mevzuatı gereği işlemek, değerlendirmek, iyileştirmek veya satmak üzere doğrudan üreticilerden veya ortaklarından yapılan tarım veya hayvancılıkla ilgili ürün alımları ile 6831 sayılı Orman Kanunu gereğince orman köyleri kalkındırma kooperatiflerinden ve köylülerden yapılacak hizmet alımları,

b) (Değişik: 20/11/2008-5812/1 md.) Savunma, güvenlik veya istihbarat alanları ile ilişkili olduğuna veya gizlilik içinde yürütülmesi gerektiğine ilgili bakanlık tarafından karar verilen veya mevzuatı uyarınca sözleşmenin yürütülmesi sırasında özel güvenlik tedbirleri alınması gereken veya devlet güvenliğine ilişkin temel menfaatlerin korunmasını gerektiren hallerle ilgili olan mal ve hizmet alımları ile yapım işleri,

c) Uluslararası anlaşmalar gereğince sağlanan dış finansman ile yaptırılacak olan ve finansman anlaşmasında farklı ihale usul ve esaslarının uygulanacağı belirtilen mal veya hizmet alımları ile yapım işleri; uluslararası sermaye piyasalarından yapılacak borçlanmalara ilişkin her türlü danışmanlık ve kredi derecelendirme hizmetleri; Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının banknot ve kıymetli evrak üretim ve basımı ile ilgili mal veya hizmet alımları, (Ek İbareler: 27/4/2004 – 5148/ 2 md.) özelleştirme uygulamaları için 24.11.1994 tarihli ve 4046 sayılı Kanun çerçevesinde yapılacak her türlü danışmanlık

hizmet alımları; hava taşımacılığı yapan teşebbüs, işletme ve şirketlerin ticari faaliyetlerine ilişkin mal ve hizmet alımları,

d) İdarelerin yabancı ülkelerdeki kuruluşlarının mal veya hizmet alımları ile yapım işleri; yurt dışında bulunan nakil vasıtalarının o yerden sağlanması zorunlu mal veya hizmet alımları,

e) Bu Kanun kapsamına giren kuruluşların; Adalet Bakanlığına bağlı ceza infaz kurumları, tutukevleri işyurtları kurumları, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bağlı huzurevleri ve yetiştirme yurtları, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı üretim yapan okullar ve merkezler, Tarım ve Köyişleri Bakanlığına bağlı enstitü ve üretme istasyonları ile Başbakanlık Basımevi İşletmesi tarafından bizzat üretilen mal ve hizmetler için anılan kuruluşlardan, Devlet Malzeme Ofisi Ana Statüsünde yer alan mal ve hizmetler için Devlet Malzeme Ofisi Genel Müdürlüğünden, yük, yolcu veya liman hizmetleri için Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğünden, akaryakıt ve taşıt için Tasfiye İşleri Döner Sermaye İşletmeleri Genel Müdürlüğünden yapacakları alımlar (Ek İbare: 20/11/2008-5812/1 md.) ile araştırma-geliştirme faaliyetleri kapsamında Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumundan yapacakları mal, hizmet ve danışmanlık hizmet alımları, et ve et ürünleri için Et ve Balık Kurumu Genel Müdürlüğünden, ray üstünde çeken ve çekilen araçlarda kullanılan monoblok tekerlek ve tekerlek takımları için Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu Genel Müdürlüğünden yapacakları alımlar,

f) (Değişik: 20/11/2008-5812/1 md.) Ulusal araştırma-geliştirme kurumlarının yürüttüğü ve desteklediği araştırma-geliştirme projeleri için gerekli olan mal ve hizmet alımları ile finansmanının tamamı Kanun kapsamındaki bir idare tarafından karşılanarak elde edilen sonuçların bu idare tarafından sadece kendi faaliyetlerinin yürütülmesinde faydalanıldığı haller hariç, her türlü araştırma ve geliştirme hizmeti alımları,

g) 2 nci maddenin birinci fıkrasının (b) ve (d) bentlerinde sayılan kuruluşların, ticarî ve sınaî faaliyetleri çerçevesinde; doğrudan mal ve hizmet üretimine veya ana faaliyetlerine yönelik ihtiyaçlarının temini için yapacakları, Hazine garantisi veya doğrudan bütçenin transfer tertibinden aktarma yapmak suretiyle finanse edilenler dışındaki yaklaşık maliyeti ve sözleşme bedeli ikitrilyon üçyüzmilyar Türk Lirasını (beşmilyon yetmişikibin seksen Türk Lirasını)* aşmayan mal veya hizmet alımları,

h) Bu Kanun kapsamındaki idarelerin kendi özel mevzuatı uyarınca hak sahiplerine sağlayacakları teşhis ve tedaviye yönelik hizmet alımları ile tedavisi kurumlarınca üstlenilen kişilerin ayakta tedavisi sırasında reçeteye bağlanan ilaç ve tıbbî malzemelerin kişilerce alımları, (Ek İbare: 20/11/2008-5812/1 md.) sağlık hizmeti sunan bu Kanun kapsamındaki idarelerin teşhis ve tedaviye yönelik olarak birbirlerinden yapacakları mal ve hizmet alımları,

i) (Ek: 14/7/2004-5226/21 md.) 21.7.1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamındaki kültür varlıklarının rölöve, restorasyon, restitüsyon projeleri, sokak sağlıklaştırma, çevre düzenleme projeleri ve bunların uygulamaları ile değerlendirme, muhafaza, nakil işleri ve kazı çalışmalarına ilişkin mal ve hizmet alımları,

j) (Ek: 3/3/2005-5312/25 md.) Deniz Çevresinin Petrol ve Diğer Zararlı Maddelerle Kirlenmesinde Acil Durumlarda Müdahale ve Zararların Tazmini Esaslarına Dair Kanun hükümleri kapsamında, acil müdahale plânlarının hazırlanması ve bir olay meydana geldikten sonra kirliliğe müdahale ve acil müdahale plânlarının icrası için acil olarak ihtiyaç duyulabilecek hizmet alımı ile araç, gereç ve malzeme alımı,

k) (Ek: 20/2/2008-5737/79 md.) Vakıf kültür varlıklarının onarımları ve restorasyonları ile çevre düzenlemesine ilişkin mal veya hizmet alımları,

k) (Ek: 22/2/2007-5583/9 md.) Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ile özerk spor federasyonlarının ulusal ve uluslararası sportif faaliyetlerine ilişkin mal ve hizmet alımları,

l) (Ek: 27/12/2007-5726/24 md.) Tanıkların korunmasına ilişkin mevzuat hükümlerine göre alınacak koruma tedbirlerinin uygulanması için gerekli olan mal ve hizmet alımları,

m) (Ek: 9/7/2008-5784/28 md.) Boru Hatları ile Petrol Taşıma A.Ş. (BOTAŞ) tarafından ithalat yoluyla yapılacak spot sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) alımları,

n) (Ek: 20/11/2008-5812/1 md.) Uluslararası mükellefiyetlerden doğan veya ulusal amaçlı; savunma, güvenlik, insani yardım gibi durumlarda ortaya çıkabilecek acil ihtiyaçların, süratli ve etkin bir biçimde temini amacıyla, önceden güvenceler alınmasına olanak sağlayan anlaşmalar veya sözleşmeler yapmak suretiyle mal ve hizmet alımları,

o) (Ek: 25/6/2009-5917/31 md.) Elektrik üretimi, iletimi, ticareti ve dağıtımı alanında faaliyet gösteren kamu iktisadi teşebbüslerinin, bu faaliyetlerinin

yürütülmesine yönelik olarak diğer kamu kurum ve kuruluşlarından yapacakları enerji ve yakıt alımları,

p) (Ek: 22/2/2007-5583/9 md.;Değişik: 3/6/2011-KHK-638/31 md.) Gençlik ve Spor Bakanlığının uluslararası gençlik faaliyetleri ile Spor Genel Müdürlüğü ve bağımsız spor federasyonlarının ulusal ve uluslararası sportif faaliyetlerine ilişkin mal ve hizmet alımları, (1)

r) (Ek: 13/2/2011-6111/177 md.) Fakir ailelere kömür yardımı yapılmasına ilişkin Bakanlar Kurulu kararnameleri kapsamında; işleticisi kim olursa olsun, Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Genel Müdürlüğünün kendisine veya bağlı ortaklık veya iştiraklerine ait olan kömür sahalarından yapacağı mal ve hizmet alımları,

s) (Ek: 31/3/2012-6288/5 md.; Değişik; 1/5/2013-6461/10 md.) Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğü ile Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları Taşımacılık Anonim Şirketinin, Türkiye Demiryolu Makinaları Sanayii Anonim Şirketi, Türkiye Lokomotif ve Motor Sanayii Anonim Şirketi ve Türkiye Vagon Sanayii Anonim Şirketinden yapacağı mal veya hizmet alımları,

t) (Ek: 4/7/2012-6353/27 md.) Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığının kurduğu veya iştirak ettiği şirketten (ÖSYM'nin yapacağı mal ve hizmet alımlarında Yükseköğretim Kurulunun uygun görüşü alınmak kaydıyla) sınav faaliyetlerinin yürütülmesine yönelik olarak yapılacak mal ve hizmet alımları,

Ceza ve ihalelerden yasaklama hükümleri hariç bu Kanuna tâbi değildir.

Tanımlar

Madde 4- Bu Kanunun uygulanmasında;

Mal : Satın alınan her türlü ihtiyaç maddeleri ile taşınır ve taşınmaz mal ve hakları,

Hizmet : (Değişik: 30/7/2003-4964/3 md.) Bakım ve onarım, taşıma, haberleşme, sigorta, araştırma ve geliştirme, muhasebe, piyasa araştırması ve anket, danışmanlık, tanıtım, basım ve yayım, temizlik, yemek hazırlama ve dağıtım, toplantı, organizasyon, sergileme, koruma ve güvenlik, meslekî eğitim, fotoğraf, film, fikrî ve güzel sanat, bilgisayar sistemlerine yönelik hizmet-

ler ile yazılım hizmetlerini, taşınır ve taşınmaz mal ve hakların kiralanmasını ve benzeri diğer hizmetleri,

Yapım : Bina, karayolu, demiryolu, otoyol, havalimanı, rıhtım, liman, tersane, köprü, tünel, metro, viyadük, spor tesisi, alt yapı, boru iletim hattı, haberleşme ve enerji nakil hattı, baraj, enerji santrali, rafineri tesisi, sulama tesisi, toprak ıslahı, taşkın koruma ve dekapaj gibi her türlü inşaat işleri ve bu işlerle ilgili tesisat, imalat, ihzarat, nakliye, tamamlama, büyük onarım, restorasyon, çevre düzenlemesi, sondaj, yıkma, güçlendirme ve montaj işleri ile benzeri yapım işlerini,

Tedarikçi : Mal alımı ihalesine teklif veren gerçek veya tüzel kişileri veya bunların oluşturdukları ortak girişimleri,

Hizmet sunucusu : Hizmet alımı ihalesine teklif veren gerçek veya tüzel kişileri veya bunların oluşturdukları ortak girişimleri,

Danışman : Danışmanlık yapan, bilgi ve deneyimini idarenin yararı için kullanan, danışmanlığını yaptığı işin yüklenicileri ile hiçbir organik bağ içinde bulunmayan, idareden danışmanlık hizmeti karşılığı dışında hiçbir kazanç sağlamayan ve danışmanlık hizmetlerini veren hizmet sunucularını,

Yapım müteahhidi : Yapım işi ihalesine teklif veren gerçek veya tüzel kişileri veya bunların oluşturdukları ortak girişimleri,

Aday: Ön yeterlik için başvuran gerçek veya tüzel kişileri veya bunların oluşturdukları ortak girişimleri,

Ortak girişim : (Değişik: 30/7/2003-4964/3 md.) İhaleye katılmak üzere birden fazla gerçek veya tüzel kişinin aralarında yaptıkları anlaşma ile oluşturulan iş ortaklığı veya konsorsiyumları,

İstekli : Mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin ihalesine teklif veren tedarikçi, hizmet sunucusu veya yapım müteahhidini,

İstekli olabilecek : (Ek: 20/11/2008-5812/2 md.) İhale konusu alanda faaliyet gösteren ve ihale veya ön yeterlik dokümanı satın almış gerçek veya tüzel kişiyi ya da bunların oluşturdukları ortak girişimi,

Yerli istekli : (Değişik: 30/7/2003-4964/3 md.) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı gerçek kişiler ile Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına göre kurulmuş tüzel kişilikleri,

Yüklenici : Üzerine ihale yapılan ve sözleşme imzalanan istekliyi,

İdare : İhaleyi yapan bu Kanun kapsamındaki kurum ve kuruluşları,

İhale yetkilisi : (Değişik: 30/7/2003-4964/3 md.) İdarenin, ihale ve harcama yapma yetki ve sorumluluğuna sahip kişi veya kurulları ile usulüne uygun olarak yetki devri yapılmış görevlilerini,

Başvuru belgesi : Belli istekliler arasında ihale usulünde ön yeterliğe katılan aday tarafından yeterliğinin tespitinde kullanılmak üzere sunulan belgeleri,

İhale dokümanı : İhale konusu mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinde; isteklilere talimatları da içeren idari şartnameler ile yaptırılacak işin projesini de kapsayan teknik şartnameler, sözleşme tasarısı ve gerekli diğer belge ve bilgileri,

Ön proje : Belli bir yapının kesin ihtiyaç programına göre; gerekli arazi ve zemin araştırmaları yapılmadan, bilgilerin halihazır haritalardan alındığı, çevresel etki değerlendirme ve fizibilite raporları dahil elde edilen verilere dayanılarak hazırlanan plân, kesit, görünüş ve profillerin belirtildiği bir veya birkaç çözümü içeren projeyi,

Kesin proje : Belli bir yapının onaylanmış ön projesine göre; mümkün olan arazi ve zemin araştırmaları yapılmış olan, yapı elemanlarının ölçülendirilip boyutlandırıldığı, inşaat sistem ve gereçleri ile teknik özelliklerinin belirtildiği projeyi,

Uygulama projesi : Belli bir yapının onaylanmış kesin projesine göre yapının her türlü ayrıntısının belirtildiği projeyi,

(…)[58]

İhale : Bu Kanunda yazılı usul ve şartlarla mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin istekliler arasından seçilecek birisi üzerine bırakıldığını gösteren ve ihale yetkilisinin onayını müteakip sözleşmenin imzalanması ile tamamlanan işlemleri,

---

[58] Bu maddede yer alan "Röleve Projesi", "Restorasyon projesi" ve "Restitüsyon Projesi" tanımları, 14/7/2004 tarihli ve 5226 sayılı Kanunun 22 nci maddesiyle madde metninden çıkartılmıştır.

Teklif : Bu Kanuna göre yapılacak ihalelerde isteklinin idareye sunduğu fiyat teklifi ile değerlendirmeye esas belge ve/veya bilgileri,

Açık ihale usulü : Bütün isteklilerin teklif verebildiği usulü,

Belli istekliler arasında ihale usulü : Ön yeterlik değerlendirmesi sonucunda idare tarafından davet edilen isteklilerin teklif verebildiği usulü,

Pazarlık usulü : Bu Kanunda belirtilen hallerde kullanılabilen, ihale sürecinin iki aşamalı olarak gerçekleştirildiği ve idarenin ihale konusu işin teknik detayları ile gerçekleştirme yöntemlerini ve belli hallerde fiyatı isteklilerle görüştüğü usulü,

Doğrudan temin : Bu Kanunda belirtilen hallerde ihtiyaçların, idare tarafından davet edilen isteklilerle teknik şartların ve fiyatın görüşülerek doğrudan temin edilebildiği usulü,

Sözleşme : Mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinde idare ile yüklenici arasında yapılan yazılı anlaşmayı,

Kurum : Kamu İhale Kurumunu,

Kurul : Kamu İhale Kurulunu,

Ön ilan : (Ek: 20/11/2008-5812/2 md.) Yıl içerisinde ihale edilmesi planlanmış işlere ilişkin olarak, mali yılın başlangıcını izleyen mümkün olan en kısa sürede yapılan duyuruyu,

Elektronik Kamu Alımları Platformu : (Ek: 20/11/2008-5812/2 md.) İdareler ile kamu alımları sürecine taraf olanların bu sürece ilişkin işlemleri internet üzerinden gerçekleştirebilecekleri ve Kurum tarafından yönetilen elektronik ortamı,

Dinamik alım sistemi : (Ek: 20/11/2008-5812/2 md.) İhale dokümanına uygun ön teklif veren ve sistemin geçerlik süresi içerisinde yeterlik kriterlerini sağlayan bütün isteklilerin sisteme kabul edildiği, piyasada mamul olarak bulunan malların tedarikine yönelik tamamen elektronik ortamda gerçekleştirilen alım sürecini,

Elektronik eksiltme : (Ek: 20/11/2008-5812/2 md.) Tekliflerin değerlendirilmesinin ardından elektronik ortamda eksiltme şeklinde sunulan yeni fiyatların veya belirli teklif unsurlarına ilişkin yeni değerlerin bir elektronik araç marifetiyle otomatik değerlendirme metotları kullanılarak yeniden değerlendirilmesi ve sıralandırılması şeklinde tekrar eden işlemleri,

Çerçeve anlaşma : (Ek: 20/11/2008-5812/2 md.) Bir veya birden fazla idare ile bir veya birden fazla istekli arasında, belirli bir zaman aralığında gerçekleştirilecek alımların özellikle fiyat ve mümkün olan hallerde öngörülen miktarlarının tespitine ilişkin şartları belirleyen anlaşmayı,İfade eder.

Temel ilkeler

Madde 5- İdareler, bu Kanuna göre yapılacak ihalelerde; saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumludur.

Aralarında kabul edilebilir doğal bir bağlantı olmadığı sürece mal alımı, hizmet alımı ve yapım işleri birarada ihale edilemez.

Eşik değerlerin altında kalmak amacıyla mal veya hizmet alımları ile yapım işleri kısımlara bölünemez.

Bu Kanuna göre yapılacak ihalelerde açık ihale usulü ve belli istekliler arasında ihale usulü temel usullerdir. Diğer ihale usulleri Kanunda belirtilen özel hallerde kullanılabilir.

Ödeneği bulunmayan hiçbir iş için ihaleye çıkılamaz.

(Değişik altıncı fıkra: 30/7/2003-4964/4 md.) İlgili mevzuatı gereğince Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) raporu gerekli olan işlerde ihaleye çıkılabilmesi için ÇED olumlu belgesinin alınmış olması zorunludur. Ancak, doğal afetlere bağlı olarak acilen ihale edilecek yapım işlerinde ÇED raporu aranmaz.

İhale Komisyonu

Madde 6- İhale yetkilisi, biri başkan olmak üzere, ikisinin ihale konusu işin uzmanı olması şartıyla, ilgili idare personelinden en az dört kişinin ve muhasebe veya malî işlerden sorumlu bir personelin katılımıyla kurulacak en az beş ve tek sayıda kişiden oluşan ihale komisyonunu, yedek üyeler de dahil olmak üzere görevlendirir.

(Değişik ikinci fıkra: 30/7/2003-4964/5 md.) İhaleyi yapan idarede yeterli sayı veya nitelikte personel bulunmaması halinde, bu Kanun kapsamındaki idarelerden komisyona üye alınabilir.

Gerekli incelemeyi yapmalarını sağlamak amacıyla ihale işlem dosyasının birer örneği, ilân veya daveti izleyen üç gün içinde ihale komisyonu üyelerine verilir.

İhale komisyonu eksiksiz olarak toplanır. Komisyon kararları çoğunlukla alınır. Kararlarda çekimser kalınamaz. Komisyon başkanı ve üyeleri oy ve kararlarından sorumludur. Karşı oy kullanan komisyon üyeleri, gerekçesini komisyon kararına yazmak ve imzalamak zorundadır.

İhale komisyonunca alınan kararlar ve düzenlenen tutanaklar, komisyon başkan ve üyelerinin adları, soyadları ve görev unvanları belirtilerek imzalanır.

İhale işlem dosyası

Madde 7- İhalesi yapılacak her iş için bir işlem dosyası düzenlenir. Bu dosyada ihale yetkilisinden alınan onay belgesi ve eki yaklaşık maliyete ilişkin hesap cetveli, ihale dokümanı, ilân metinleri, adaylar veya istekliler tarafından sunulan başvurular veya teklifler ve diğer belgeler, ihale komisyonu tutanak ve kararları gibi ihale süreci ile ilgili bütün belgeler bulunur.

İKİNCİ BÖLÜM

İhaleye Katılım Kuralları

Eşik değerler

Madde 8- Bu Kanunun 13 ve 63 üncü maddelerinin uygulanmasında yaklaşık maliyet dikkate alınarak kullanılacak eşik değerler aşağıda belirtilmiştir:

a) (Değişik: 12/6/2002-4761/12 md.) Genel bütçeye dahil daireler ve katma bütçeli idarelerin mal ve hizmet alımlarında üçyüzmilyar Türk Lirası. (altıyüzaltıbin üçyüzkırküç Türk Lirası)*

b) (Değişik: 12/6/2002-4761/12 md.) Kanun kapsamındaki diğer idarelerin mal ve hizmet alımlarında beşyüzmilyar Türk Lirası. (birmilyon onbin beşyüzyetmişiki Türk Lirası)*

c) (Değişik: 12/6/2002-4761/12 md.) Kanun kapsamındaki idarelerin yapım işlerinde onbirtrilyon Türk Lirası. (yirmiikimilyon ikiyüzotuzikibin altıyüzkırksekiz Türk Lirası)

(Mülga: 12/6/2002-4761/12 md.)

Yaklaşık maliyet

Madde 9- (Değişik: 30/7/2003-4964/6 md.)

Mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin ihalesi yapılmadan önce idarece, her türlü fiyat araştırması yapılarak katma değer vergisi hariç olmak üzere yaklaşık maliyet belirlenir ve dayanaklarıyla birlikte bir hesap cetvelinde gösterilir. Yaklaşık maliyete ihale ve ön yeterlik ilânlarında yer verilmez, isteklilere veya ihale süreci ile resmî ilişkisi olmayan diğer kişilere açıklanmaz.

İhaleye katılımda yeterlik kuralları

Madde 10 - İhaleye katılacak isteklilerden, ekonomik ve malî yeterlik ile mesleki ve teknik yeterliklerinin belirlenmesine ilişkin olarak aşağıda belirtilen bilgi ve belgeler istenebilir:

a) Ekonomik ve malî yeterliğin belirlenmesi için;

1) Bankalardan temin edilecek isteklinin malî durumu ile ilgili belgeler,

2) (Değişik: 30/7/2003-4964/7 md.) İsteklinin, ilgili mevzuatı uyarınca yayınlanması zorunlu olan bilançosu veya bilançosunun gerekli görülen bölümleri, yoksa bunlara eşdeğer belgeleri,

3) İsteklinin iş hacmini gösteren toplam cirosu veya ihale konusu iş ile ilgili taahhüdü altındaki ve bitirdiği iş miktarını gösteren belgeler.

b) Mesleki ve teknik yeterliğin belirlenmesi için;

1) İsteklinin, mevzuatı gereği ilgili odaya kayıtlı olarak faaliyette bulunduğunu ve teklif vermeye yasal olarak yetkili olduğunu kanıtlayan belgeler,

2) (Değişik: 20/11/2008-5812/3 md.) İstekli tarafından kamu veya özel sektöre bedel içeren bir sözleşme kapsamında taahhüt edilen ihale konusu iş veya benzer işlere ilişkin olarak;

a) Son onbeş yıl içinde geçici kabulü yapılan yapım işleri ile kabul işlemleri tamamlanan yapımla ilgili hizmet işleriyle ilgili deneyimi gösteren belgeler,

b) Son onbeş yıl içinde geçici kabulü yapılan yapım işleri ile kabul işlemleri tamamlanan yapımla ilgili hizmet işlerinde sözleşme bedelinin en az % 80'i oranında denetlenen ya da yönetilen işlerle ilgili deneyimi gösteren belgeler,

c) Devam eden yapım ve yapımla ilgili hizmet işlerinde; ilk sözleşme bedelinin tamamlanması şartıyla, son onbeş yıl içinde gerçekleşme oranı toplam sözleşme bedelinin en az % 80'ine ulaşan ve kusursuz olarak gerçekleştirilen, denetlenen veya yönetilen işlerle ilgili deneyimi gösteren belgeler,

d) Son beş yıl içinde kabul işlemleri tamamlanan mal ve hizmet alımlarına ilişkin deneyimi gösteren belgeler,

e) Devredilen işlerde sözleşme bedelinin en az % 80'inin tamamlanması şartıyla, son onbeş yıl içinde geçici kabulü yapılan yapım işleri

ile kabul işlemleri tamamlanan yapımla ilgili hizmet işleri ve son beş yıl içinde kabul işlemleri tamamlanan mal ve hizmet alımlarıyla ilgili deneyimi gösteren belgeler.

3) İsteklinin üretim ve/veya imalat kapasitesine, araştırma-geliştirme faaliyetlerine ve kaliteyi sağlamasına yönelik belgeler,

4) İsteklinin organizasyon yapısına ve ihale konusu işi yerine getirmek için yeterli sayıda ve nitelikte personel çalıştırdığına veya çalıştıracağına ilişkin bilgi ve/veya belgeler,

5) İhale konusu hizmet veya yapım işlerinde isteklinin yönetici kadrosu ile işi yürütecek teknik personelinin eğitimi ve mesleki niteliklerini gösteren belgeler,

6) İhale konusu işin yerine getirilebilmesi için gerekli görülen tesis, makine, teçhizat ve diğer ekipmana ilişkin belgeler,

7) İstekliye doğrudan bağlı olsun veya olmasın, kalite kontrolden sorumlu olan ilgili teknik personel veya teknik kuruluşlara ilişkin belgeler,

8) İhale konusu işin ihale dokümanında belirtilen standartlara uygunluğunu gösteren, uluslar arası kurallara uygun şekilde akredite edilmiş kalite kontrol kuruluşları tarafından verilen sertifikalar,

9) İdarenin talebi halinde doğruluğu teyit edilmek üzere, tedarik edilecek malların numuneleri, katalogları ve/veya fotoğrafları.

İhale konusu işin niteliğine göre yukarıda belirtilen bilgi veya belgelerden hangilerinin yeterlik değerlendirmesinde kullanılacağı, ihale dokümanında ve ihale veya ön yeterliğe ilişkin ilân veya davet belgelerinde belirtilir.

(Ek fıkra: 12/6/2002-4761/13 md.) Birinci fıkranın (b) bendinin (2) numaralı alt bendinde belirtilen belgelerden, yapım ve yapımla ilgili hizmet işlerinde, denetleme veya yönetme görevi nedeniyle alınanlarda gerçek kişinin mühendis veya mimar olma şartı aranır. İş bitirme, yönetim veya denetim suretiyle elde edilecek belgeler, belge sahibi kişi veya kuruluşların dışındaki istekliler tarafından kullanılamaz, belgeler devredilemez, kiraya verilemez ve satılamaz. Bu belge sahiplerinin kuracakları veya ortak olacakları tüzel kişiliklerin ihaleye girebilmesinde tüzel kişiliğin yarısından fazla hissesine sahip olmaları, her ihalede bu oranın aranması ve teminat süresince bu oranın muhafaza edilmesi zorunludur. (Değişik son cümle: 20/11/2008-5812/3 md.)Denetim faaliyetleri nedeniyle alınacak belgeler ilk beş yıl en fazla beşte bir oranında, daha sonraki yıllarda gerçek kişiler ile tüzel kişilerin en az beş

yıldır yarısından fazla hissesine sahip olan mühendis ve mimarların iş denetleme nedeniyle alacakları belgeler tam olarak, yönetim faaliyetleri nedeniyle alınacak belgeler en fazla beşte bir oranında dikkate alınır.

Aşağıda belirtilen durumlardaki istekliler ihale dışı bırakılır:

a) İflas eden, tasfiye halinde olan, işleri mahkeme tarafından yürütülen, konkordato ilân eden, işlerini askıya alan veya kendi ülkesindeki mevzuat hükümlerine göre benzer bir durumda olan.

b) İflası ilân edilen, zorunlu tasfiye kararı verilen, alacaklılara karşı borçlarından dolayı mahkeme idaresi altında bulunan veya kendi ülkesindeki mevzuat hükümlerine göre benzer bir durumda olan.

c) Türkiye'nin veya kendi ülkesinin mevzuat hükümleri uyarınca kesinleşmiş sosyal güvenlik prim borcu olan.

d) Türkiye'nin veya kendi ülkesinin mevzuat hükümleri uyarınca kesinleşmiş vergi borcu olan.

e) İhale tarihinden önceki beş yıl içinde, mesleki faaliyetlerinden dolayı yargı kararıyla hüküm giyen.

f) İhale tarihinden önceki beş yıl içinde, ihaleyi yapan idareye yaptığı işler sırasında iş veya meslek ahlakına aykırı faaliyetlerde bulunduğu bu idare tarafından ispat edilen.

g) İhale tarihi itibariyle, mevzuatı gereği kayıtlı olduğu oda tarafından mesleki faaliyetten men edilmiş olan.

h) Bu maddede belirtilen bilgi ve belgeleri vermeyen veya yanıltıcı bilgi ve/veya sahte belge verdiği tespit edilen.

i) 11 inci maddeye göre ihaleye katılamayacağı belirtildiği halde ihaleye katılan.

j) 17 nci maddede belirtilen yasak fiil veya davranışlarda bulundukları tespit edilen.

(Ek fıkra: 28/3/2007-5615/23 md.) Kurum, dördüncü fıkranın; (c) bendi ile ilgili olarak Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığının uygun görüşünü alarak sosyal güvenlik prim borcunun kapsamı ve tutarını; (d) bendi ile ilgili olarak, Gelir İdaresi Başkanlığının uygun görüşünü alarak vergi borcu kapsamına girecek vergileri; tür ve tutar itibariyle belirlemeye yetkilidir.

(Ek fıkra: 28/3/2007-5615/23 md.) Bu madde kapsamında istenen belgelerden hangilerinin taahhütname olarak sunulabileceği Kurum tarafından belirlenir. Gerçeğe aykırı hususlar içeren taahhütname sunulması veya ihale

üzerinde kalan istekli tarafından taahhüt altına alınan durumu tevsik eden belgelerin sözleşme imzalanmadan önce verilmemesi halinde bu durumda olanlar ihale dışı bırakılarak geçici teminatları gelir kaydedilir.

İhaleye katılamayacak olanlar

Madde 11- Aşağıda sayılanlar doğrudan veya dolaylı veya alt yüklenici olarak, kendileri veya başkaları adına hiçbir şekilde ihalelere katılamazlar:

a) (Değişik: 20/11/2008-5812/4 md.) Bu Kanun ve diğer kanunlardaki hükümler gereğince geçici veya sürekli olarak idarelerce veya mahkeme kararıyla kamu ihalelerine katılmaktan yasaklanmış olanlar ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlardan veya örgütlü suçlardan veyahut kendi ülkesinde ya da yabancı bir ülkede kamu görevlilerine rüşvet verme suçundan dolayı hükümlü bulunanlar.

b) İlgili mercilerce hileli iflas ettiğine karar verilenler.

c) İhaleyi yapan idarenin ihale yetkilisi kişileri ile bu yetkiye sahip kurullarda görevli kişiler.

d) İhaleyi yapan idarenin ihale konusu işle ilgili her türlü ihale işlemlerini hazırlamak, yürütmek, sonuçlandırmak ve onaylamakla görevli olanlar.

e) (c) ve (d) bentlerinde belirtilen şahısların eşleri ve üçüncü dereceye kadar kan ve ikinci dereceye kadar kayın hısımları ile evlatlıkları ve evlat edinenleri.

f) (c), (d) ve (e) bentlerinde belirtilenlerin ortakları ile şirketleri (bu kişilerin yönetim kurullarında görevli bulunmadıkları veya sermayesinin % 10'undan fazlasına sahip olmadıkları anonim şirketler hariç).

İhale konusu işin danışmanlık hizmetlerini yapan yükleniciler bu işin ihalesine katılamazlar. Aynı şekilde, ihale konusu işin yüklenicileri de o işin danışmanlık hizmeti ihalelerine katılamazlar. Bu yasaklar, bunların ortaklık ve yönetim ilişkisi olan şirketleri ile bu şirketlerin sermayesinin yarısından fazlasına sahip oldukları şirketleri için de geçerlidir.

(Değişik üçüncü fıkra: 30/7/2003-4964/8 md.) İhaleyi yapan idare bünyesinde bulunan veya idare ile ilgili her ne amaçla kurulmuş olursa olsun vakıf, dernek, birlik, sandık gibi kuruluşlar ile bu kuruluşların ortak oldukları şirketler bu idarelerin ihalelerine katılamazlar.

Bu yasaklara rağmen ihaleye katılan istekliler ihale dışı bırakılarak geçici teminatları gelir kaydedilir. Ayrıca, bu durumun tekliflerin değerlendirmesi aşamasında tespit edilememesi nedeniyle bunlardan biri üzerine ihale yapılmışsa, teminatı gelir kaydedilerek ihale iptal edilir.

Şartnameler

Madde 12- İhale konusu mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin her türlü özelliğini belirten idari ve teknik şartnamelerin idarelerce hazırlanması esastır. Ancak, mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin özelliği nedeniyle idarelerce hazırlanmasının mümkün olmadığının ihale yetkilisi tarafından onaylanması kaydıyla, teknik şartnameler bu Kanun hükümlerine göre hazırlattırılabilir.

İhale konusu mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin teknik kriterlerine ihale dokümanının bir parçası olan teknik şartnamelerde yer verilir. Belirlenecek teknik kriterler, verimliliği ve fonksiyonelliği sağlamaya yönelik olacak, rekabeti engelleyici hususlar içermeyecek ve bütün istekliler için fırsat eşitliği sağlayacaktır.

Teknik şartnamelerde, varsa ulusal ve/veya uluslararası teknik standartlara uygunluğu sağlamaya yönelik düzenlemeler de yapılır. Bu şartnamelerde teknik özelliklere ve tanımlamalara yer verilir. Belli bir marka, model, patent, menşei, kaynak veya ürün belirtilemez ve belirli bir marka veya modele yönelik özellik ve tanımlamalara yer verilmeyecektir.

Ancak, ulusal ve/veya uluslararası teknik standartların bulunmaması veya teknik özelliklerin belirlenmesinin mümkün olmaması hallerinde "veya dengi" ifadesine yer verilmek şartıyla marka veya model belirtilebilir

İhale ilân süreleri ve kuralları ile ön ilan[59] [60]

Madde 13- (Değişik: 30/7/2003-4964/9 md.)

Bütün isteklilere tekliflerini hazırlayabilmeleri için yeterli süre tanımak suretiyle;

a) Yaklaşık maliyeti 8 inci maddede yer alan eşik değerlere eşit veya bu değerleri aşan ihalelerden;

---

[59] Bu madde başlığı"İhale ilân süreleri ve kuralları" iken, 20/11/2008 tarihli ve 5812 sayılı Kanunun 5 inci maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

[60] Bu maddede yer alan "Resmi Gazetede" ibareleri 20/11/2008 tarihli ve 5812 sayılı Kanunun 5 inci maddesiyle "Kamu İhale Bülteninde" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

1) Açık ihale usulü ile yapılacak olanların ilânları, ihale tarihinden en az kırk gün önce,

2) Belli istekliler arasında ihale usulü ile yapılacak olanların ön yeterlik ilânları, son başvuru tarihinden en az ondört gün önce,

3) Pazarlık usulü ile yapılacak olanların ilânları, ihale tarihinden en az yirmibeş gün önce,

Kamu İhale Bülteninde en az bir defa yayımlanmak suretiyle yapılır.

Yaklaşık maliyeti eşik değerlere eşit veya bu değerleri aşan belli istekliler arasında yapılacak ihalelerde ön yeterlik değerlendirmesi sonucunda yeterliği belirlenen adaylara ihale gününden en az kırk gün önce davet mektubu gönderilmesi zorunludur.

b) Yaklaşık maliyeti 8 inci maddede belirtilen eşik değerlerin altında kalan ihalelerden;

1) Yaklaşık maliyeti otuzmilyar Türk Lirasına (altmışaltıbin yüzellidört Türk Lirasına)* kadar olan mal veya hizmet alımları ile altmışmilyar Türk Lirasına (yüzotuzikibin üçyüzonbir Türk Lirasına)* kadar olan yapım işlerinin ihalesi, ihale tarihinden en az yedi gün önce ihalenin ve işin yapılacağı yerde çıkan gazetelerin en az ikisinde,

2) Yaklaşık maliyeti otuzmilyar (altmışaltıbin yüzellidört Türk Lirası)* ile altmışmilyar Türk Lirası (yüzotuzikibin üçyüzonbir Türk Lirası)* arasında olan mal veya hizmet alımları ile altmışmilyar (yüzotuzikibin üçyüzonbir Türk Lirası)* ile beşyüzmilyar Türk Lirası (birmilyon yüzikibin altıyüzyirmiiki Türk Lirası)* arasında olan yapım işlerinin ihalesi, ihale tarihinden en az ondört gün önce Resmî Gazetede ve işin yapılacağı yerde çıkan gazetelerin birinde,

3) Yaklaşık maliyeti altmışmilyar Türk Lirasının (yüzotuzikibin üçyüzonbir Türk Lirasının) * üzerinde ve eşik değerin altında olan mal veya hizmet alımları ile beşyüzmilyar Türk Lirasının (birmilyon yüzikibin altıyüzyirmiiki Türk Lirasının)* üzerinde ve eşik değerin altında olan yapım işlerinin ihalesi, ihale tarihinden en az yirmibir gün önce Resmî Gazetede ve işin yapılacağı yerde çıkan gazetelerin birinde,

En az birer defa yayımlanmak suretiyle ilân edilerek duyurulur.[61]

Yaklaşık maliyeti 8 inci maddede yer alan eşik değerlerin altında kalan belli istekliler arasında yapılacak ihalelerde ön yeterlik ilânlarının son başvuru tarihinden en az yedi gün önce (b) bendindeki süre hariç diğer usullere göre yapılması ve ön yeterlik değerlendirmesi sonucunda yeterliği belirlenen adaylara ihale gününden önce (b) bendindeki sürelere göre davet mektubu gönderilmesi zorunludur.

(Ek fıkra: 20/11/2008-5812/5 md.) İlanların, elektronik araçlar ile hazırlanması ve gönderilmesi halinde, birinci fıkranın (a) bendinin (1) numaralı alt bendindeki ilan süresi yedi gün kısaltılabilir. İlan ile ihale ve ön yeterlik dokümanına Elektronik Kamu Alımları Platformu üzerinden doğrudan erişimin temin edilmesi halinde, birinci fıkranın (a) bendinin (1) numaralı alt bendindeki ilan süresi ile belli istekliler arasında ihale usulü ile yapılacak ihalelerde ön yeterliği belirlenen adaylara yapılacak kırk günlük davet süresi beş gün kısaltılabilir.

(Ek fıkra: 20/11/2008-5812/5 md.) İdareler, yaklaşık maliyeti 8 inci maddede belirtilen eşik değerlere eşit veya bu değerleri aşan ihaleler için Kamu İhale Bülteninde ön ilan yapabilirler. Uluslararası ilan yapılan haller dahil ön ilan yapılması halinde kırk günlük ilan ve davet süresi yirmidört güne kadar indirilebilir.

(Ek fıkra: 20/11/2008-5812/5 md.) Ön ilanda aşağıdaki hususların belirtilmesi zorunludur:

a) İdarenin adı, adresi, telefon ve faks numarası ile elektronik posta adresi.

b) İhalenin adı, niteliği, türü ile mal ve hizmet alımlarında kalemler ve tahmini miktarlar, yapım işlerinde ise işin yapılacağı yer, yapı tekniği ve ihtiyaç programına göre tahmin edilen fiziki miktarı veya kapsamı.

c) Çerçeve anlaşma yapılıp yapılmayacağı.

d) İhalenin yapılacağı yer.

---

[61] Bu bentte yer alan eşik değerler ve parasal limitlerin 1/2/2013 tarihinden itibaren uygulanması ile ilgili olarak, 30/1/2013 tarihli ve 28544 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu İhale Kurumunun 2013/1 No.'lu Kamu İhale Tebliğine bakınız.

e) İhale ilanının yılın hangi çeyreğinde yayımlanacağı.

(Ek fıkra: 20/11/2008-5812/5 md.) Ön ilan yapılan hallerde, dördüncü fıkrada belirtilen süre indiriminden faydalanılabilmesi için ihale ilanının ön ilan tarihinden itibaren en az kırk gün sonra yayımlanması gerekir. Ön ilan yapılmış olması idareye ihale yapma yükümlülüğü getirmez.

(Ek fıkra: 20/11/2008-5812/5 md.) Ön ilan yapılan hallerde ihalenin açık ihale veya belli istekliler arasında ihale usullerinden biriyle gerçekleştirilmesi zorunludur.

(Ek fıkra: 20/11/2008-5812/5 md.) Ön ilanlar Kamu İhale Bülteninde ücretsiz yayımlanır.

İlân edilecek ihalelerden hangilerinin, ayrıca Basın İlân Kurumu aracılığıyla Türkiye çapında dağıtımı olan gazetelerin birinde ilân edileceğini belirlemeye Kurum yetkilidir.

İhalenin yapılacağı yerde gazete çıkmaması halinde ilân, aynı süreler içinde ilgili idare ile hükümet ve belediye binalarının ilân tahtalarına asılacak yazılar ve belediye yayın araçları ile yapılır. Bu işlemler bir tutanakla belgelenir.

İdareler, yukarıda belirtilen zorunlu ilânların dışında işin önem ve özelliğine göre ihaleleri, uluslararası ilân veya yurt içinde çıkan başka gazeteler veya yayın araçları, bilgi işlem ağı veya elektronik haberleşme (internet) yolu ile de ayrıca ilân edebilir. Ancak, uluslararası ilân yapılması halinde yukarıda belirtilen asgarî ilân sürelerine oniki gün eklenir.

Ortak girişimler

Madde 14- (Değişik: 30/7/2003-4964/10 md.)

Ortak girişimler birden fazla gerçek veya tüzel kişi tarafından iş ortaklığı veya konsorsiyum olarak iki türlü oluşturulabilir. İş ortaklığı üyeleri, hak ve sorumluluklarıyla işin tümünü birlikte yapmak üzere, konsorsiyum üyeleri ise, hak ve sorumluluklarını ayırarak işin kendi uzmanlık alanlarıyla ilgili kısımlarını yapmak üzere ortaklık yaparlar. İş ortaklığı her türlü ihaleye teklif verebilir. Ancak idareler, işin farklı uzmanlıklar gerektirmesi durumunda, ihaleye konsorsiyumların teklif verip veremeyeceğini ihale dokümanında belirtirler. İhale aşamasında ortak girişimden kendi aralarında bir iş ortaklığı veya konsorsiyum yaptıklarına dair anlaşma istenir. İş ortaklığı anlaşmalarında pilot ortak, konsorsiyum anlaşmalarında ise koordinatör ortak belirtilir. İhalenin iş ortaklığı veya konsorsiyum üzerinde kalması halinde, sözleşme imzalanmadan önce noter tasdikli iş ortaklığı veya konsorsiyum sözleşmesinin verilmesi gerekir. İş

ortaklığı anlaşma ve sözleşmesinde, iş ortaklığını oluşturan gerçek veya tüzel kişilerin taahhüdün yerine getirilmesinde müştereken ve müteselsilen sorumlu oldukları, konsorsiyum anlaşma ve sözleşmesinde ise, konsorsiyumu oluşturan gerçek veya tüzel kişilerin, işin hangi kısmını taahhüt ettikleri ve taahhüdün yerine getirilmesinde koordinatör ortak aracılığıyla aralarındaki koordinasyonu sağlayacakları belirtilir.

Alt yükleniciler

Madde 15 - İhale konusu işin özelliği nedeniyle ihtiyaç görülmesi halinde, ihale aşamasında isteklilerden alt yüklenicilere yaptırmayı düşündükleri işleri belirtmeleri, sözleşme imzalamadan önce de alt yüklenicilerin listesini idarenin onayına sunmaları istenebilir. Ancak bu durumda, alt yüklenicilerin yaptıkları işlerle ilgili sorumluluğu yüklenicinin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

İhale saatinden önce ihalenin iptal edilmesi

Madde 16- İdarenin gerekli gördüğü veya ihale dokümanında yer alan belgelerde ihalenin yapılmasına engel olan ve düzeltilmesi mümkün bulunmayan hususların bulunduğunun tespit edildiği hallerde ihale saatinden önce ihale iptal edilebilir.

Bu durumda, iptal nedeni belirtilmek suretiyle ihalenin iptal edildiği isteklilere hemen ilân edilerek duyurulur. Bu aşamaya kadar teklif vermiş olanlara ihalenin iptal edildiği ayrıca tebliğ edilir. İhalenin iptal edilmesi halinde, verilmiş olan bütün teklifler reddedilmiş sayılır ve bu teklifler açılmaksızın isteklilere iade edilir. İhalenin iptal edilmesi nedeniyle isteklilerce idareden herhangi bir hak talebinde bulunulamaz.

İhalenin iptal edilmesi durumunda, iptal nedenleri gözden geçirilerek yeniden ihaleye çıkılabilir.

Yasak fiil veya davranışlar

Madde 17- İhalelerde aşağıda belirtilen fiil veya davranışlarda bulunmak yasaktır:

a) Hile, vaat, tehdit, nüfuz kullanma, çıkar sağlama, anlaşma, irtikap, rüşvet suretiyle veya başka yollarla ihaleye ilişkin işlemlere fesat karıştırmak veya buna teşebbüs etmek.

b) İsteklileri tereddüde düşürmek, katılımı engellemek, isteklilere anlaşma teklifinde bulunmak veya teşvik etmek, rekabeti veya ihale kararını etkileyecek davranışlarda bulunmak.

c) Sahte belge veya sahte teminat düzenlemek, kullanmak veya bunlara teşebbüs etmek.

d) Alternatif teklif verebilme halleri dışında, ihalelerde bir istekli tarafından kendisi veya başkaları adına doğrudan veya dolaylı olarak, asaleten ya da vekaleten birden fazla teklif vermek.

e) 11 inci maddeye göre ihaleye katılamayacağı belirtildiği halde ihaleye katılmak.

Bu yasak fiil veya davranışlarda bulunanlar hakkında bu Kanunun Dördüncü Kısmında belirtilen hükümler uygulanır.

İKİNCİ KISIM

İhale Süreci

BİRİNCİ BÖLÜM

İhale Usulleri ve Uygulaması

Uygulanacak ihale usulleri

Madde 18- İdarelerce mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin ihalelerinde aşağıdaki usullerden biri uygulanır:

a) Açık ihale usulü.

b) Belli istekliler arasında ihale usulü.

c) Pazarlık usulü.

d) (Mülga: 30/7/2003-4964/12 md.)

Açık ihale usulü

Madde 19- Açık ihale usulü, bütün isteklilerin teklif verebildiği usuldür.

Belli istekliler arasında ihale usulü

Madde 20- Belli istekliler arasında ihale usulü, yapılacak ön yeterlik değerlendirmesi sonucunda idarece davet edilen isteklilerin teklif verebildiği usuldür. (Değişik son cümle: 20/11/2008-5812/6 md.) Yapım işleri, hizmet ve mal alım ihalelerinden işin özelliğinin uzmanlık ve/veya ileri teknoloji gerektirmesi nedeniyle açık ihale usulünün uygulanamadığı işlerin ihalesi ile yaklaşık maliyeti eşik değerin yarısını aşan yapım işi ihaleleri bu usule göre yaptırılabilir.

(Mülga ikinci fıkra: 30/7/2003-4964/13 md.)

10 uncu maddeye uygun olarak belirlenen ve ön yeterlik dokümanı ile ön yeterlik ilânında belirtilen değerlendirme kriterlerine göre adayların ön yeterlik değerlendirmesi yapılır. Belirtilen asgari yeterlik koşullarını sağlaya-

mayanlar yeterli kabul edilmez. (Mülga son cümle: 30/7/2003-4964/13 md.) (Ek cümle: 20/11/2008-5812/6 md.) Ön yeterlik ilanında ve dokümanında belirtilmek kaydıyla; yeterlikleri tespit edilenler arasından dokümanda belirtilen kriterlere göre sıralanarak listeye alınan belli sayıda istekli veya yeterli bulunan isteklilerin tamamı teklif vermeye davet edilebilir.

(Değişik ilk cümle: 20/11/2008-5812/6 md.) Teklif vermeye davet edilmeyenlere davet edilmeme gerekçeleri yazılı olarak bildirilir.İşin niteliğine göre rekabeti engellemeyecek şekilde 40 ıncı maddeye uygun olarak belirlenen ve ihale dokümanı ile davet mektubunda belirtilen değerlendirme kriterlerine göre tekliflerin değerlendirmesi yapılarak ihale sonuçlandırılır. İhaleye davet edilebilecek aday sayısının beşten az olması veya teklif veren istekli sayısının üçten az olması halinde ihale iptal edilir.

Teklif veren istekli sayısının üçten az olması nedeniyle ihalenin iptal edilmesi durumunda, ihale dokümanı gözden geçirilerek varsa hatalar ve eksiklikler giderilmek suretiyle, ön yeterliği tespit edilen bütün istekliler tekrar davet edilerek ihale sonuçlandırılabilir.

Pazarlık usulü

Madde 21- Aşağıda belirtilen hallerde pazarlık usulü ile ihale yapılabilir:

a) Açık ihale usulü veya belli istekliler arasında ihale usulü ile yapılan ihale sonucunda teklif çıkmaması.

b) Doğal afetler, salgın hastalıklar, can veya mal kaybı tehlikesi gibi ani ve beklenmeyen veya idare tarafından önceden öngörülemeyen olayların ortaya çıkması üzerine ihalenin ivedi olarak yapılmasının zorunlu olması.

c) Savunma ve güvenlikle ilgili özel durumların ortaya çıkması üzerine ihalenin ivedi olarak yapılmasının zorunlu olması.

d) İhalenin, araştırma ve geliştirme sürecine ihtiyaç gösteren ve seri üretime konu olmayan nitelikte olması.

e) İhale konusu mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin özgün nitelikte ve karmaşık olması nedeniyle teknik ve malî özelliklerinin gerekli olan netlikte belirlenememesi.

f) (Ek: 30/7/2003-4964/14 md.) İdarelerin yaklaşık maliyeti ellimilyar Türk Lirasına (yüzonbin ikiyüzelliyedi Türk Lirasına)* kadar olan mamul mal, malzeme veya hizmet alımları.

(Değişik ikinci fıkra: 20/11/2008-5812/7 md.) (b), (c) ve (f) bentlerinde belirtilen hallerde ilan yapılması zorunlu değildir. İlan yapılmayan hallerde en

az üç istekli davet edilerek, yeterlik belgelerini ve fiyat tekliflerini birlikte vermeleri istenir.

(Mülga üçüncü fıkra: 20/11/2008-5812/7 md.)

(Değişik dördüncü fıkra: 20/11/2008-5812/7 md.) (a), (d) ve (e) bentlerine göre yapılacak ihalelerde, ihale dokümanında belirtilen değerlendirme kriterlerine göre yeterliği tespit edilen istekliler, öncelikle ihale konusu işin teknik detayları ve gerçekleştirme yöntemleri gibi hususlarda fiyatı içermeyen ilk tekliflerini sunar. İdarenin ihtiyaçlarını en uygun şekilde karşılayacak yöntem ve çözümler üzerinde ihale komisyonu her bir istekli ile görüşür. Teknik görüşmeler sonucunda şartların netleşmesi üzerine bu şartları karşılayabilecek isteklilerden, gözden geçirilerek şartları netleştirilmiş teknik şartnameye dayalı olarak fiyat tekliflerini de içerecek şekilde tekliflerini vermeleri istenir.

(Değişik beşinci fıkra: 20/11/2008-5812/7 md.) Bu madde kapsamında yapılacak ihalelerde, ilk fiyat tekliflerini aşmamak üzere isteklilerden ihale kararına esas olacak son yazılı fiyat teklifleri alınarak ihale sonuçlandırılır.

(Mülga altıncı fıkra: 20/11/2008-5812/7 md.)

(Ek fıkra: 30/7/2003-4964/14 md.; Değişik yedinci fıkra: 20/11/2008-5812/7 md.) (b), (c) ve (f) bendi kapsamında yapılan mal alımlarında, malın sözleşme yapma süresi içinde teslim edilmesi ve bunun idarece uygun bulunması halinde, sözleşme yapılması ve kesin teminat alınması zorunlu değildir.

Doğrudan temin

Madde 22- (Değişik: 30/7/2003-4964/15 md.)

Aşağıda belirtilen hallerde ihtiyaçların ilân yapılmaksızın ve teminat alınmaksızın doğrudan temini usulüne başvurulabilir:

a) İhtiyacın sadece gerçek veya tüzel tek kişi tarafından karşılanabileceğinin tespit edilmesi.

b) Sadece gerçek veya tüzel tek kişinin ihtiyaç ile ilgili özel bir hakka sahip olması.

c) Mevcut mal, ekipman, teknoloji veya hizmetlerle uyumun ve standardizasyonun sağlanması için zorunlu olan mal ve hizmetlerin, asıl sözleşmeye dayalı olarak düzenlenecek ve toplam süreleri üç yılı geçmeyecek sözleşmelerle ilk alım yapılan gerçek veya tüzel kişiden alınması.

d) Büyükşehir belediyesi sınırları dahilinde bulunan idarelerin onbeş milyar (otuzüçbin yetmişaltı Türk Lirası), diğer idarelerin beşmilyar Türk Lirasını (onbirbin yirmibir Türk Lirasını) aşmayan ihtiyaçları ile temsil ağırlama faaliyetleri kapsamında yapılacak konaklama, seyahat ve iaşeye ilişkin alımlar.

e) İdarelerin ihtiyacına uygun taşınmaz mal alımı veya kiralanması.

f) (Değişik: 20/11/2008-5812/8 md.) Özelliğinden ve belli süre içinde kullanılma zorunluluğundan dolayı stoklanması ekonomik olmayan veya acil durumlarda kullanılacak olan ilaç, aşı, serum, anti-serum, kan ve kan ürünleri ile ortez, protez gibi uygulama esnasında hastaya göre belirlenebilen ve hastaya özgü tıbbî sarf malzemeleri, test ve tetkik sarf malzemeleri alımları.

g) Milletlerarası tahkim yoluyla çözülmesi öngörülen uyuşmazlıklarla ilgili davalarda, Kanun kapsamındaki idareleri temsil ve savunmak üzere Türk veya yabancı uyruklu avukatlardan ya da avukatlık ortaklıklarından yapılacak hizmet alımları.

h) (Ek: 12/12/2003-5020/28 md.; Değişik: 20/11/2008-5812/8 md.) 8/1/1943 tarihli ve 4353 sayılı Kanunun 22 ve 36 ncı maddeleri uyarınca Türk veya yabancı uyruklu avukatlardan hizmet alımları ile fikri ve sınai mülkiyet haklarının ulusal ve uluslararası kuruluşlar nezdinde tescilini sağlamak için gerçekleştirilen hizmet alımları.

ı) (Ek: 15/5/2008-5763/35 md.) Türkiye İş Kurumunun, 25/6/2003 tarihli ve 4904 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin (b) ve (c) bentlerinde sayılan görevlerine ilişkin hizmet alımları ile 25/8/1999 tarihli ve 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun 48 inci maddesinin yedinci fıkrasında sayılan görevlerine ilişkin hizmet alımları,

i) (Ek: 20/11/2008-5812/8 md.) Seçim dönemi bitmeden önce seçimlerin yenilenmesine veya ara seçime ya da Anayasa değişikliğinin halkoyuna sunulmasına karar verilen hallerde; Yüksek Seçim Kurulu tarafından yapılacak filigranlı oy pusulası kağıdı ve filigranlı oy zarfı kağıdı alımı ile oy pusulası basım hizmeti alımı, mahalli seçimlerde ise İl Seçim Kurulu başkanlıkları tarafından alınacak oy pusulası basım hizmeti alımı.

Bu maddeye göre yapılacak alımlarda, ihale komisyonu kurma ve 10 uncu maddede sayılan yeterlik kurallarını arama zorunluluğu bulunmaksızın, ihale yetkilisince görevlendirilecek kişi veya kişiler tarafından piyasada fiyat araştırması yapılarak ihtiyaçlar temin edilir.

Tasarım yarışmaları

Madde 23- İdareler gerekli gördükleri mimarlık, peyzaj mimarlığı, mühendislik, kentsel tasarım projeleri, şehir ve bölge plânlama ve güzel sanat eserleri ile ilgili bir plân veya tasarım projesi elde edilmesine yönelik olarak, ilgili mevzuatında belirlenecek usul ve esaslara göre rekabeti sağlayacak şekilde ilân yapılmak suretiyle, jüri tarafından değerlendirme yapılmak üzere ödüllü veya ödülsüz yarışma yaptırabilir.

İKİNCİ BÖLÜM

İhalenin ve Ön Yeterliğin İlânı, İhale Dokümanının Verilmesi

İhale ilânlarında bulunması zorunlu hususlar

Madde 24- İhale dokümanında belirtilmeyen hususlara ilânlarda yer verilemez. İhale ilânlarında aşağıdaki hususların belirtilmesi zorunludur:

a) İdarenin adı, adresi, telefon ve faks numarası.

b) İhalenin adı, niteliği, türü, miktarı.

c) Mal alımı ihalelerinde teslim yeri, hizmet alımı ve yapım ihalelerinde ise işin yapılacağı yer.

d) İhale konusu işe başlama ve işi bitirme tarihi.

e) Uygulanacak ihale usulü, ihaleye katılabilme şartları ve istenilen belgelerin neler olduğu.

f) Yeterlik değerlendirmesinde uygulanacak kriterler.

g) İhalenin sadece yerli isteklilere açık olup olmadığı ve yerli istekliler lehine fiyat avantajı uygulanıp uygulanmayacağı.

h) İhale dokümanının nerede görülebileceği ve hangi bedelle alınacağı.

i) (Değişik: 30/7/2003-4964/16 md.) İhalenin nerede, hangi tarih ve saatte yapılacağı.

j) Tekliflerin ihale saatine kadar nereye verileceği.

k) Teklif ve sözleşme türü.

l) (Değişik: 30/7/2003-4964/16 md.) Teklif edilen bedelin % 3'ünden az olmamak üzere, isteklice belirlenecek tutarda geçici teminat verileceği.

m) Tekliflerin geçerlilik süresi.

n) (Ek: 30/7/2003-4964/16 md.) İhaleye konsorsiyumların teklif verip veremeyeceği.

Ön yeterlik ilânlarında bulunması zorunlu hususlar

Madde 25- Ön yeterlik dokümanında belirtilmeyen hususlara ilânlarda yer verilemez. Ön yeterlik ilânlarında aşağıdaki hususların belirtilmesi zorunludur:

a) İdarenin adı, adresi, telefon ve faks numarası.

b) İhalenin adı, niteliği, türü, miktarı.

c) Mal alımı ihalelerinde teslim yeri, hizmet alımı ve yapım ihalelerinde ise işin yapılacağı yer.

d) İhale konusu işin başlama ve bitirme tarihi.

e) Ön yeterliğe katılabilme şartları ve istenilen belgelerin neler olduğu.

f) Ön yeterlik değerlendirmesinde uygulanacak kriterler.

g) İhalenin sadece yerli isteklilere açık olup olmadığı ve yerli istekliler lehine fiyat avantajı uygulanıp uygulanmayacağı.

h) Ön yeterlik dokümanının nerede görülebileceği ve hangi bedelle alınacağı.

i) Ön yeterlik başvurusunun sunulacağı yer ile son başvuru tarih ve saati.

j) (Ek: 30/7/2003-4964/17 md.) İhaleye konsorsiyumların teklif verip veremeyeceği.

İlânın uygun olmaması

Madde 26- 13, 24 ve 25 inci maddelerdeki hükümlere uygun olmayan ilânlar geçersizdir. Bu durumda, ilân bu maddelere uygun bir şekilde yenilenmedikçe ihale veya ön yeterlik yapılamaz.

(Değişik ikinci fıkra: 20/11/2008-5812/9 md.)Ancak, 13 üncü maddede belirtilen ilânın yapılmaması veya ilân sürelerine uyulmaması halleri hariç, yapılan ilânlarda 24 ve 25 inci madde hükümlerine uygun olmayan hatalar bulunması durumunda, 13 üncü maddeye göre yirmibeş ve kırk günlük ilan süresi bulunan ihalelerde ilânların yayımlanmasını takip eden onbeş gün diğer ihalelerde ise on gün içinde hatalı hususlar için düzeltme ilânı yapılmak suretiyle ihale veya ön yeterlik gerçekleştirilebilir.

İhale ve ön yeterlik dokümanının içeriği ve idari şartnamede yer alması zorunlu hususlar

Madde 27- İhale dokümanında; isteklilere talimatları da içeren idari şartnameler ile yaptırılacak işin projesini de kapsayan teknik şartnameler, sözleşme tasarısı ve gerekli diğer belge ve bilgiler bulunur. Ön yeterlik dokü-

manında ise adaylarda aranılan şartlara, ön yeterlik kriterlerine ve gerekli diğer belge ve bilgilere yer verilir.

İdari şartnamede ihale konusuna göre asgari aşağıdaki hususların belirtilmesi zorunludur:

a) İşin adı, niteliği, türü ve miktarı, hizmetlerde iş tanımı.

b) İdarenin adı, adresi, telefon ve faks numarası.

c) İhale usulü, ihale tarih ve saati ile tekliflerin nereye verileceği.

d) İsteklilere talimatlar.

e) İsteklilerde aranılan şartlar, belgeler ve yeterlik kriterleri.

f) İhale dokümanında açıklama isteme ve yapılma yöntemleri.

g) Tekliflerin geçerlilik süresi.

h) (Değişik: 30/7/2003-4964/18 md.) İhaleye konsorsiyumların teklif verip veremeyeceği, ihale konusu işin tamamına veya bir kısmına teklif verilmesinin mümkün olup olmadığı, mal alımı ihalelerinde alternatif teklif verilip verilemeyeceği, verilebilecekse alternatif tekliflerin nasıl değerlendirileceği.

i) Ulaşım, sigorta, vergi, resim ve harç giderlerinden hangisinin teklif fiyatına dahil olacağı.

j) Tekliflerin alınması, açılması ve değerlendirilmesinde uygulanması gereken ve bu Kanunda belirtilen usul ve esaslar.

k) İhale kararının alınmasından sözleşmenin imzalanmasına kadar uygulanması gereken ve bu Kanunda belirtilen usul ve esaslar.

l) İhalenin sadece yerli isteklilere açık olup olmadığı ve yerli istekliler lehine fiyat avantajı uygulanıp uygulanmayacağı.

m) Teklif ve sözleşme türü.

n) Geçici ve kesin teminat oranları ile teminatlara ait şartlar.

o) (Değişik: 30/7/2003-4964/18 md.) İhale saatinden önce ihalenin iptal edilmesinde idarenin serbest olduğu.

p) Bütün tekliflerin reddedilmesi ve ihalenin iptal edilmesinde idarenin serbest olduğu.

r) İhale konusu işin başlama ve bitirme tarihi, yapılma yeri, teslim şartları ve gecikme halinde alınacak cezalar.

s) Ödeme yeri ve şartlarıyla avans verilip verilmeyeceği, verilecekse şartları ve miktarı ile sözleşme konusu işler için eğer ödenecekse fiyat farkının ne şekilde ödeneceği.

t) (Değişik: 30/7/2003-4964/18 md.) Süre uzatımı verilebilecek haller ve şartları ile sözleşme kapsamında yaptırılabilecek iş artışları ile iş eksilişi durumunda karşılıklı yükümlülükler.

u) Vergi, resim ve harçlar ile sözleşme ile ilgili diğer giderlerin kimin tarafından ödeneceği.

v) Yapım işlerinde iş ve işyerinin sigortalanması ile yapı denetimi ve sorumluluğuna ilişkin şartlar.

y) Denetim, muayene ve kabul işlemlerine ilişkin şartlar.

z) Anlaşmazlıkların çözümü.

İhale ve ön yeterlik dokümanının verilmesi

Madde 28- İhale ve ön yeterlik dokümanı idarede bedelsiz görülebilir. Ancak, ön yeterlik veya ihaleye katılmak isteyen isteklilerin bu dokümanı satın almaları zorunludur. (Ek cümle: 4/7/2012-6353/28 md.) İlan yapılmayan ihalelerde, ihale dokümanı sadece idare tarafından davet edilenlere satılır.Doküman bedeli, basım maliyetini aşmayacak ve rekabeti engellemeyecek şekilde idarelerce tespit edilir.

İhale dokümanında değişiklik veya açıklama yapılması

Madde 29- İlân yapıldıktan sonra ihale dokümanında değişiklik yapılmaması esastır. Değişiklik yapılması zorunlu olursa, bunu gerektiren sebep ve zorunluluklar bir tutanakla tespit edilerek önceki ilânlar geçersiz sayılır ve iş yeniden aynı şekilde ilân olunur.

Ancak, ilân yapıldıktan sonra, tekliflerin hazırlanmasını veya işin gerçekleştirilmesini etkileyebilecek maddi veya teknik hatalar veya eksikliklerin idarece tespit edilmesi veya isteklilerce yazılı olarak bildirilmesi halinde, ihale dokümanında değişiklikler yapılabilir. Yapılan bu değişikliklere ilişkin ihale dokümanının bağlayıcı bir parçası olan zeyilname, son teklif verme gününden en az on gün öncesinde bilgi sahibi olmalarını temin edecek şekilde ihale dokümanı alanların tamamına gönderilir. Zeyilname ile yapılan değişiklikler nedeniyle tekliflerin hazırlanabilmesi için ek süreye ihtiyaç duyulması halinde, ihale tarihi bir defaya mahsus olmak üzere en fazla yirmi gün zeyilname ile ertelenebilir. Zeyilname düzenlenmesi halinde, teklifini bu düzenlemeden önce vermiş olan isteklilere tekliflerini geri çekerek, yeniden teklif verme imkanı sağlanır.

Ayrıca, istekliler tekliflerini hazırlarken ihale dokümanında açıklanmasına ihtiyaç duyulan hususlarla ilgili olarak son teklif verme gününden yirmi gün

öncesine kadar yazılı olarak açıklama talep edebilir. Bu talebin idarece uygun görülmesi halinde yapılacak açıklama, bu tarihe kadar ihale dokümanı alan bütün isteklilere son teklif verme gününden on gün öncesinde bilgi sahibi olmalarını temin edecek şekilde ve açıklama talebinde bulunan istekli belirtilmeksizin yazılı olarak gönderilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Tekliflerin ve Başvuruların Sunulması

Tekliflerin hazırlanması ve sunulması

Madde 30- Teklif mektubu ve geçici teminat da dahil olmak üzere ihaleye katılabilme şartı olarak istenilen bütün belgeler bir zarfa konulur. Zarfın üzerine isteklinin adı, soyadı veya ticaret unvanı, tebligata esas açık adresi, teklifin hangi işe ait olduğu ve ihaleyi yapan idarenin açık adresi yazılır. Zarfın yapıştırılan yeri istekli tarafından imzalanır ve mühürlenir.

Teklif mektupları yazılı ve imzalı olarak sunulur. Teklif mektubunda ihale dokümanının tamamen okunup kabul edildiğinin belirtilmesi, teklif edilen bedelin rakam ve yazı ile birbirine uygun olarak açıkça yazılması, üzerinde kazıntı, silinti, düzeltme bulunmaması ve teklif mektubunun ad, soyad veya ticaret unvanı yazılmak suretiyle yetkili kişilerce imzalanmış olması zorunludur. Mal alımı ihalelerinde, ihale dokümanında alternatif teklif verilebileceğine dair hüküm bulunması halinde, alternatif tekliflerde aynı şekilde hazırlanarak sunulur.

Teklifler ihale dokümanında belirtilen ihale saatine kadar sıra numaralı alındılar karşılığında idareye verilir. Bu saatten sonra verilen teklifler kabul edilmez ve açılmaksızın iade edilir. Teklifler iadeli taahhütlü olarak da gönderilebilir. Posta ile gönderilecek tekliflerin ihale dokümanında belirtilen ihale saatine kadar idareye ulaşması şarttır. Postadaki gecikme nedeniyle işleme konulmayacak olan tekliflerin alınış zamanı bir tutanakla tespit edilir.

Verilen teklifler, zeyilname düzenlenmesi hali hariç, herhangi bir sebeple geri alınamaz ve değiştirilemez.

Başvuru belgelerinin sunulması

Madde 31- Ön yeterliğe katılabilme şartı olarak istenilen bütün belgeler 30 uncu maddenin birinci ve üçüncü fıkralarında belirtilen esas ve usullere uygun olarak idareye sunulur.

Tekliflerin geçerlilik süresi

Madde 32- Tekliflerin geçerlilik süresi ihale dokümanında belirtilir. İdarece ihtiyaç duyulması halinde bu süre, teklif ve sözleşme koşulları değiştirilmemek ve isteklinin kabulü kaydıyla, en fazla ihale dokümanında belirtilen teklif geçerlilik süresi kadar uzatılabilir.

Geçici teminat

Madde 33- (Değişik: 30/7/2003-4964/20 md.)

İhalelerde, teklif edilen bedelin % 3'ünden az olmamak üzere, istekli tarafından verilecek tutarda geçici teminat alınır. İhale dokümanında belirtilmesi şartıyla, danışmanlık hizmeti ihalelerinde geçici teminat alınması zorunlu değildir.

Teminat olarak kabul edilecek değerler

Madde 34- Teminat olarak kabul edilecek değerler aşağıda gösterilmiştir:

a) Tedavüldeki Türk Parası.

b) (Değişik: 30/7/2003-4964/21 md.) Bankalar ve özel finans kurumları tarafından verilen teminat mektupları.

c) Hazine Müsteşarlığınca ihraç edilen Devlet İç Borçlanma Senetleri ve bu senetler yerine düzenlenen belgeler.

İlgili mevzuatına göre Türkiye'de faaliyette bulunmasına izin verilen yabancı bankaların düzenleyecekleri teminat mektupları ile Türkiye dışında faaliyette bulunan banka veya benzeri kredi kuruluşlarının kontrgarantisi üzerine Türkiye'de faaliyette bulunan bankaların veya özel finans kurumlarının düzenleyecekleri teminat mektupları da teminat olarak kabul edilir.

(c) bendinde belirtilen senetler ve bu senetler yerine düzenlenen belgelerden nominal değere faiz dahil edilerek ihraç edilenler, anaparaya tekabül eden satış değeri üzerinden teminat olarak kabul edilir.

Teminat mektupları dışındaki teminatlar ihale komisyonlarınca teslim alınamaz. Bunların saymanlık ya da muhasebe müdürlüklerine yatırılması zorunludur.

İhale üzerinde kalan istekli ile ekonomik açıdan en avantajlı ikinci teklif sahibi istekliye ait teminat mektupları ihaleden sonra saymanlık ya da muhasebe müdürlüklerine teslim edilir. Diğer isteklilere ait teminatlar ise hemen iade edilir. İhale üzerinde kalan istekli ile sözleşme imzalanması halinde,

ekonomik açıdan en avantajlı ikinci teklif sahibine ait teminat sözleşme imzalandıktan hemen sonra iade edilir.

Teminatlar, teminat olarak kabul edilen diğer değerlerle değiştirilebilir.

Her ne suretle olursa olsun, idarece alınan teminatlar haczedilemez ve üzerine ihtiyati tedbir konulamaz.

Teminat mektupları

Madde 35- Bu Kanun kapsamında verilecek teminat mektuplarının kapsam ve şeklini tespite Kamu İhale Kurumu yetkilidir.

32 nci maddeye göre belirlenen tekliflerin geçerlilik süresinden en az otuz gün fazla süreli olmak kaydıyla, geçici teminat mektuplarında süre belirtilir. Teklif geçerlilik süresinin uzatılması halinde, geçici teminat mektuplarının süresi de aynı süre ile uzatılır. Kesin teminat mektuplarının süresi ihale konusu işin bitiş tarihi dikkate alınmak suretiyle idare tarafından belirlenir.

İlgili mevzuata aykırı olarak düzenlenmiş teminat mektupları kabul edilmez.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Tekliflerin Değerlendirilmesi

Tekliflerin alınması ve açılması

Madde 36- (Değişik birinci cümle: 30/7/2003-4964/23 md.) Teklifler ihale dokümanında belirtilen ihale saatine kadar idareye verilir. İhale komisyonunca ihale dokümanında belirtilen saatte kaç teklif verilmiş olduğu bir tutanakla tespit edilerek, hazır bulunanlara duyurulur ve hemen ihaleye başlanır. İhale komisyonu teklif zarflarını alınış sırasına göre inceler. 30 uncu maddenin birinci fıkrasına uygun olmayan zarflar bir tutanak ile belirlenerek değerlendirmeye alınmaz. Zarflar isteklilerle birlikte hazır bulunanlar önünde alınış sırasına göre açılır.

İsteklilerin belgelerinin eksik olup olmadığı ve teklif mektubu ile geçici teminatlarının usulüne uygun olup olmadığı kontrol edilir. Belgeleri eksik veya teklif mektubu ile geçici teminatı usulüne uygun olmayan istekliler tutanakla tespit edilir. İstekliler ile teklif fiyatları ve yaklaşık maliyet tutarı açıklanır. Bu işlemlere ilişkin hazırlanan tutanak ihale komisyonunca imzalanır. Bu aşamada; hiçbir teklifin reddine veya kabulüne karar verilmez, teklifi oluşturan belgeler düzeltilemez ve tamamlanamaz. Teklifler ihale komisyonunca hemen değerlendirilmek üzere oturum kapatılır.

Tekliflerin değerlendirilmesi

Madde 37- İhale komisyonunun talebi üzerine idare tekliflerin incelenmesi, karşılaştırılması ve değerlendirilmesinde yararlanmak üzere net olmayan hususlarla ilgili isteklilerden yazılı olarak tekliflerini açıklamalarını isteyebilir. Ancak bu açıklama, hiçbir şekilde teklif fiyatında değişiklik yapılması veya ihale dokümanında yer alan şartlara uygun olmayan tekliflerin uygun hale getirilmesi amacıyla istenilmez ve yapılmaz.

(Değişik ikinci fıkra: 20/11/2008-5812/11 md.) Tekliflerin değerlendirilmesinde, öncelikle belgeleri eksik olduğu veya teklif mektubu ile geçici teminatı usulüne uygun olmadığı 36 ncı maddeye göre ilk oturumda tespit edilen isteklilerin tekliflerinin değerlendirme dışı bırakılmasına karar verilir. Ancak, teklifin esasını değiştirecek nitelikte olmaması kaydıyla, belgelerde bilgi eksikliği bulunması halinde idarece belirlenen sürede isteklilerden bu eksik bilgilerin tamamlanması yazılı olarak istenir. Belirlenen sürede bilgileri tamamlamayan istekliler değerlendirme dışı bırakılır ve geçici teminatları gelir kaydedilir. Bu ilk değerlendirme ve işlemler sonucunda belgeleri eksiksiz ve teklif mektubu ile geçici teminatı usulüne uygun olan isteklilerin tekliflerinin ayrıntılı değerlendirilmesine geçilir. Bu aşamada, isteklilerin ihale konusu işi yapabilme kapasitelerini belirleyen yeterlik kriterlerine ve tekliflerin ihale dokümanında belirtilen şartlara uygun olup olmadığı ile birim fiyat teklif cetvellerinde aritmetik hata bulunup bulunmadığı incelenir. Uygun olmadığı belirlenen isteklilerin teklifleri ile birim fiyat teklif cetvellerinde aritmetik hata bulunan teklifler değerlendirme dışı bırakılır.

(Mülga son fıkra: 20/11/2008-5812/11 md.)

Aşırı düşük teklifler

Madde 38- İhale komisyonu verilen teklifleri 37 nci maddeye göre değerlendirdikten sonra, diğer tekliflere veya idarenin tespit ettiği yaklaşık maliyete göre teklif fiyatı aşırı düşük olanları tespit eder. Bu teklifleri reddetmeden önce, belirlediği süre içinde teklif sahiplerinden teklifte önemli olduğunu tespit ettiği bileşenler ile ilgili ayrıntıları yazılı olarak ister.

İhale komisyonu;

a) İmalat sürecinin, verilen hizmetin ve yapım yönteminin ekonomik olması,

b) Seçilen teknik çözümler ve teklif sahibinin mal ve hizmetlerin temini veya yapım işinin yerine getirilmesinde kullanacağı avantajlı koşullar,

c) Teklif edilen mal, hizmet veya yapım işinin özgünlüğü,

hususlarında belgelendirilmek suretiyle yapılan yazılı açıklamaları dikkate alarak, aşırı düşük teklifleri değerlendirir. Bu değerlendirme sonucunda, açıklamaları yeterli görülmeyen veya yazılı açıklamada bulunmayan isteklilerin teklifleri reddedilir.

(Ek fıkra: 20/11/2008-5812/12 md.) İhale komisyonu, aşırı düşük tekliflerin tespiti ve değerlendirilmesinde Kurum tarafından belirlenen kriterleri esas alır. Kurum bu maddenin uygulanmasında; aşırı düşük tekliflerin tespiti, değerlendirilmesi ve ekonomik açıdan en avantajlı teklifin belirlenmesi amacıyla sınır değer veya sorgulama kriterleri ya da ortalamalar belirlemeye yetkilidir.

Bütün tekliflerin reddedilmesi ve ihalenin iptali

Madde 39- İhale komisyonu kararı üzerine idare, verilmiş olan bütün teklifleri reddederek ihaleyi iptal etmekte serbesttir. İhalenin iptal edilmesi halinde bu durum bütün isteklilere derhal bildirilir. İdare bütün tekliflerin reddedilmesi nedeniyle herhangi bir yükümlülük altına girmez. (Değişik son cümle: 30/7/2003-4964/24 md.) Ancak, idare isteklilerin talepte bulunması halinde, ihalenin iptal edilme gerekçelerini talep eden isteklilere bildirir.

İhalenin karara bağlanması ve onaylanması

Madde 40- 37 ve 38 inci maddelere göre yapılan değerlendirme sonucunda ihale, ekonomik açıdan en avantajlı teklifi veren isteklinin üzerinde bırakılır.

(Değişik ikinci fıkra: 20/11/2008-5812/13 md.) Ekonomik açıdan en avantajlı teklif, sadece fiyat esasına göre veya fiyat ile birlikte işletme ve bakım maliyeti, maliyet etkinliği, verimlilik, kalite ve teknik değer gibi fiyat dışındaki unsurlar da dikkate alınarak belirlenir. Ekonomik açıdan en avantajlı teklifin fiyat dışındaki unsurlar da dikkate alınarak belirleneceği ihalelerde, ihale dokümanında bu unsurların parasal değerleri veya nispi ağırlıkları belirlenir.

Bu Kanunun 63 üncü maddesine göre ihale dokümanında yerli istekliler lehine fiyat avantajı sağlanacağı belirtilen ihalelerde, bu fiyat avantajı da uygulanmak suretiyle ekonomik açıdan en avantajlı teklif belirlenerek ihale sonuçlandırılır.

En düşük fiyatın ekonomik açıdan en avantajlı teklif olarak değerlendirildiği ihalelerde, birden fazla istekli tarafından aynı fiyatın teklif edildiği ve bunların da ekonomik açıdan en avantajlı teklif olduğu anlaşıldığı takdirde,

ikinci fıkrada belirtilen fiyat dışındaki unsurlar dikkate alınmak suretiyle ekonomik açıdan en avantajlı teklif belirlenerek ihale sonuçlandırılır.

İhale komisyonu gerekçeli kararını belirleyerek, ihale yetkilisinin onayına sunar. Kararlarda isteklilerin adları veya ticaret unvanları, teklif edilen bedeller, ihalenin tarihi ve hangi istekli üzerine hangi gerekçelerle yapıldığı, ihale yapılmamış ise nedenleri belirtilir.

İhale yetkilisi, karar tarihini izleyen en geç beş iş günü içinde ihale kararını onaylar veya gerekçesini açıkça belirtmek suretiyle iptal eder.

İhale; kararın onaylanması halinde geçerli, iptal edilmesi halinde ise hükümsüz sayılır.

(Değişik son fıkra: 20/11/2008-5812/13 md.) İhale kararları ihale yetkilisince onaylanmadan önce idareler, ihale üzerinde kalan istekli ile varsa ekonomik açıdan en avantajlı ikinci teklif sahibi isteklinin ihalelere katılmaktan yasaklı olup olmadığını teyit ettirerek buna ilişkin belgeyi ihale kararına eklemek zorundadır. İki isteklinin de yasaklı çıkması durumunda ihale iptal edilir.

Kesinleşen ihale kararlarının bildirilmesi

Madde 41- (Değişik: 20/11/2008-5812/14 md.)

İhale sonucu, ihale kararının ihale yetkilisi tarafından onaylandığı günü izleyen en geç üç gün içinde, ihale üzerinde bırakılan dahil olmak üzere, ihaleye teklif veren bütün isteklilere bildirilir. İhale sonucunun bildiriminde, tekliflerin değerlendirmeye alınmama veya uygun bulunmama gerekçelerine de yer verilir.

İhale kararının ihale yetkilisi tarafından iptal edilmesi durumunda da isteklilere gerekçeleri belirtilmek suretiyle bildirim yapılır.

İhale sonucunun bütün isteklilere bildiriminden itibaren; 21 inci maddenin (b) ve (c) bentlerine göre yapılan ihalelerde beş gün, diğer hallerde ise on gün geçmedikçe sözleşme imzalanamaz.

Sözleşmeye davet

Madde 42- (Değişik birinci fıkra: 20/11/2008-5812/15 md.) 41 inci maddede belirtilen sürelerin bitimini, ön mali kontrol yapılması gereken hallerde ise bu kontrolün tamamlandığı tarihi izleyen günden itibaren üç gün içinde ihale üzerinde bırakılan istekliye, tebliğ tarihini izleyen on gün içinde kesin teminatı vermek suretiyle sözleşmeyi imzalaması hususu bildirilir. Yabancı istekliler için bu süreye oniki gün ilave edilir. Sözleşmenin imzalanacağı tarihte, ihale sonuç bilgileri Kuruma gönderilmek suretiyle ihale üzerinde

kalan isteklinin ihalelere katılmaktan yasaklı olup olmadığının teyit edilmesi zorunludur.

43 üncü madde hükmü gereğince sözleşmeden önce kesin teminat alınmayan danışmanlık hizmet ihalelerinde sözleşmeye davet ise, kesin teminat istenilmeksizin birinci fıkra hükümlerine göre yapılır.43 üncü madde hükmü gereğince sözleşmeden önce kesin teminat alınmayan danışmanlık hizmet ihalelerinde sözleşmeye davet ise, kesin teminat istenilmeksizin birinci fıkra hükümlerine göre yapılır.

Kesin teminat

Madde 43- Taahhüdün sözleşme ve ihale dokümanı hükümlerine uygun olarak yerine getirilmesini sağlamak amacıyla, sözleşmenin yapılmasından önce ihale üzerinde kalan istekliden ihale bedeli üzerinden hesaplanmak suretiyle % 6 oranında kesin teminat alınır.

(Ek fıkra: 20/11/2008-5812/16 md.) Yapım işlerinde, 38 inci maddeye göre gerekli değerlendirmeler yapıldıktan sonra, ihalenin aynı madde uyarınca hesaplanan sınır değerin altında teklif veren isteklilerden biri üzerinde bırakılması halinde, kesin teminat sınır değerin yüzde altısı oranında alınır.

Ancak, danışmanlık hizmet ihalelerinde ihale dokümanında belirtilmesi kaydıyla, kesin teminat sözleşme yapılmadan önce alınmayabilir. Bu durumda, düzenlenecek her hakedişten % 6 oranında yapılacak kesintiler teminat olarak alıkonulur.

Sözleşme yapılmasında isteklinin görev ve sorumluluğu

Madde 44- İhale üzerinde kalan istekli 42 ve 43 üncü maddelere göre kesin teminatı vererek sözleşmeyi imzalamak zorundadır. Sözleşme imzalandıktan hemen sonra geçici teminat iade edilir.

Bu zorunluluklara uyulmadığı takdirde, protesto çekmeye ve hüküm almaya gerek kalmaksızın ihale üzerinde kalan isteklinin geçici teminatı gelir kaydedilir. Bu durumda idare, ekonomik açıdan en avantajlı ikinci teklif fiyatının ihale yetkilisince uygun görülmesi kaydıyla, bu teklif sahibi istekli ile de Kanunda belirtilen esas ve usullere göre sözleşme imzalayabilir. Ancak ekonomik açıdan en avantajlı ikinci teklif sahibi istekli ile sözleşme imzalanabilmesi için, 42 nci maddede belirtilen on günlük sürenin bitimini izleyen üç gün içinde ekonomik açıdan en avantajlı ikinci teklif sahibi istekliye 42 nci maddede belirtilen şekilde tebligat yapılır.

Ekonomik açıdan en avantajlı ikinci teklif sahibinin de sözleşmeyi imzalamaması durumunda ise, bu teklif sahibinin de geçici teminatı gelir kaydedilerek ihale iptal edilir.

Sözleşme yapılmasında idarenin görev ve sorumluluğu

Madde 45- İdare, 42 ve 44 üncü maddede yazılı süre içinde sözleşme yapılması hususunda kendisine düşen görevleri yapmakla yükümlüdür. İdarenin bu yükümlülüğü yerine getirmemesi halinde, istekli sürenin bitmesini izleyen günden itibaren en geç beş gün içinde, on gün süreli bir noter ihbarnamesi ile bildirmek şartıyla, taahhüdünden vazgeçebilir. Bu takdirde geçici teminat geri verilir ve istekli teminat vermek için yaptığı belgelendirilmiş giderleri istemeye hak kazanır. Bu zarar, sebep olanlara tazmin ettirilir ve ayrıca haklarında 60 ıncı madde hükümleri uygulanır.

İhalenin sözleşmeye bağlanması

Madde 46- (Değişik birinci fıkra: 30/7/2003-4964/28 md.)Yapılan bütün ihaleler bir sözleşmeye bağlanır. Sözleşmeler idarece hazırlanır ve ihale yetkilisi ile yüklenici tarafından imzalanır. Yüklenicinin ortak girişim olması halinde, sözleşmeler ortak girişimin bütün ortakları tarafından imzalanır. İhale dokümanında aksi belirtilmedikçe sözleşmelerin notere tescili ve onaylattırılması zorunlu değildir.

İhale dokümanında belirtilen şartlara aykırı sözleşme düzenlenemez.

Sonuç bildirimi

Madde 47- (Değişik: 20/11/2008-5812/17 md.)

Bu Kanun kapsamında yer alan idarelerin yapım işleri ile mal ve hizmet alımlarının sonuçları, 42 nci maddeye göre gönderilenler hariç, en geç onbeş gün içinde Kuruma bildirilir. Bu sonuçlardan Kanun kapsamındaki ihalelere ilişkin olanlar Kurum tarafından Kamu İhale Bülteninde yayımlanır. Sonuç bildirimlerinde yer verilecek bilgiler ile savunma, güvenlik ve istihbarat alanlarında görev yapan idarelerin Kanun kapsamında yaptıkları mal ve hizmet alımları ile yapım işlerine ilişkin ihale sonuçlarından hangilerinin yayımlanacağı ilgili idarenin görüşü alınarak Kurum tarafından belirlenir.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Danışmanlık Hizmet İhaleleri ile İlgili Özel Hükümler

Danışmanlık hizmetleri

Madde 48- (Değişik: 20/11/2008-5812/18 md.)

Mimarlık ve mühendislik, etüt ve proje, harita ve kadastro, her ölçekte imar planı, imar uygulama, ÇED raporu hazırlanması, plan, yazılım geliştirme, tasarım, teknik şartname hazırlanması, denetim ve kontrolörlük gibi teknik, mali, hukuki veya benzeri alanlardaki hizmetler, danışmanlık hizmet sunucularından alınır.

Danışmanlık hizmetleri, bu bölümde yer alan hükümlere uygun olarak sadece belli istekliler arasında ihale usulü ile ihale edilir. (Değişik son cümle: 31/3/2012-6288/6 md.) Ancak yaklaşık maliyeti 13 üncü maddenin (b) bendinin (2) numaralı alt bendinde hizmet alımları için öngörülen üst limit tutarının dört katının altında kalan danışmanlık hizmetleri, hizmet alımı ihalesiyle gerçekleştirilebilir.

Ön yeterlik ve isteklilerin belirlenmesi

Madde 49 - Ön yeterlik ilânları 13 üncü maddede belirlenen süre ve esaslar dahilinde yapılır.

Bu Kanun hükümlerine göre yapılan ön yeterlik ilânında, adayların genel uygunluklarını, malî kapasitelerini ve teknik yeteneklerini değerlendirmek üzere belirlenen ön yeterlik kriterlerine ilişkin bilgiler yer alır. Ayrıca bu ilânda, kısa listeye alınmak ve teklif vermek üzere davet edilecek adayların sayısı veya sayı aralığı belirtilir.

Ön yeterlik ilânı sonucunda başvuru sunan adayların, ön yeterlik dokümanı ve ilânında belirtilen ön yeterlik kriterlerine göre değerlendirilmesi sonucunda, yeterlikleri tespit edilenler arasından en az üç en fazla on adayın yer alacağı kısa liste oluşturulur.

İhaleye davet

Madde 50- 49 uncu maddeye göre oluşturulan listede yer alan adaylara, teknik ve malî tekliflerini hazırlayabilmeleri için en az 13 üncü maddedeki süreler verilerek, ihale dokümanı ile birlikte ihaleye davet mektubu gönderilir. Ön yeterlik değerlendirmesi sonucunda yeterli bulunmayanlar ile kısa listede yer verilmeyen adaylara yazılı olarak bildirim yapılır. İhaleye davet edilebile-

cek aday sayısının üçten az olması halinde davet mektubu gönderilmez ve ihale yapılmaz.

İstekliler tekliflerini hazırlarken ihale dokümanında açıklanmasına ihtiyaç duyulan hususlarla ilgili olarak son teklif verme gününden yirmi gün öncesine kadar yazılı olarak açıklama talep edebilir. İdarece açıklama yapılması halinde yapılan açıklama, kısa listede yer alan bütün isteklilere son teklif verme gününden en az on gün öncesinde bilgi sahibi olmalarını temin edecek şekilde yazılı olarak gönderilir.

Davet mektubu gönderildikten sonra, tekliflerin hazırlanmasını veya işin gerçekleştirilmesini etkileyebilecek maddi veya teknik hatalar veya eksiklikler-in idarece tespit edilmesi veya isteklilerce yazılı olarak bildirilmesi halinde, ihale dokümanında değişiklikler yapılabilir. Yapılan bu değişikliklere ilişkin ihale dokümanının bağlayıcı bir parçası olan zeyilname kısa listede yer alan bütün isteklilere, son teklif verme gününden en az on gün öncesinde bilgi sahibi olmalarını temin edecek şekilde gönderilir. Zeyilname ile yapılan değişiklikler nedeniyle tekliflerin hazırlanabilmesi için ek süreye ihtiyaç duyulması halinde, ihale tarihi bir defaya mahsus olmak üzere en fazla yirmi gün ertelenebilir. Zeyilname düzenlenmesi halinde, teklifini bu düzenlemeden önce vermiş olan isteklilere tekliflerini geri çekerek, yeniden teklif verme imkanı sağlanır.

Tekliflerin hazırlanması ve verilmesi

Madde 51- İhale konusu danışmanlık hizmeti için teklif edilen bedelin yer aldığı teklif mektubu ile geçici teminat isteklinin malî teklifini oluşturur. Bu teklif, üzerine malî teklif olduğu yazılmak suretiyle bir zarfa konulur. Teklif mektuplarının 30 uncu maddede belirtilen şartlara uygun olması zorunludur.

Teknik değerlendirme için istenilen diğer bütün belgeler isteklinin teknik teklifini oluşturur. Bu teklif, üzerine teknik teklif olduğu yazılmak suretiyle ayrı bir zarfa konulur.

Her iki zarfın üzerine de isteklinin adı, soyadı veya ticaret unvanı, tebligata esas açık adresi ve teklifin hangi işe ait olduğu yazılır. Zarfların yapıştırılan yerleri istekli tarafından imzalanır ve mühürlenir.

Malî ve teknik teklife ait zarflar birlikte ayrı bir zarf veya paket içerisine konularak, üzerine isteklinin adı, soyadı veya ticaret unvanı, tebligata esas açık adresi, teklifin hangi işe ait olduğu ve ihaleyi yapan idarenin açık adresi yazılmak suretiyle sunulur.

Tekliflerin değerlendirilmesi ve ihalenin yapılması

Madde 52- İhale komisyonunca ihalenin yapılacağı saatte kaç teklif verilmiş olduğu bir tutanakla tespit edilerek, hazır bulunanlara duyurulur ve hemen ihaleye başlanır. İhale komisyonu teklif zarflarını alınış sırasına göre inceler. 30 uncu maddenin birinci fıkrasına uygun olmayan zarflar bir tutanak ile belirlenerek değerlendirmeye alınmaz. Teknik tekliflere ait zarflar isteklilerle birlikte hazır bulunanlar önünde alınış sırasına göre açılarak, istenilen belgelerin tam olarak verilmiş olup olmadığı kontrol edilir ve durum bir tutanakla tespit olunur. Malî teklifleri içeren zarflar ise bir tutanağa bağlanarak açılmaksızın ihale komisyonunca toplu halde paketlenir, mühürlenip imzalanarak muhafaza altına alınır. Bu aşamada; hiçbir teklifin reddine veya kabulüne karar verilmez, teklifi oluşturan belgeler düzeltilemez ve tamamlanamaz. Teklifler ihale komisyonunca hemen değerlendirilmek üzere oturum kapatılır.

Verilen teklifler, zeyilname düzenlenmesi hali hariç herhangi bir sebeple geri alınamaz ve değiştirilemez.

Danışmanlık hizmet ihalelerinde tekliflerin değerlendirilmesi, teknik ve malî değerlendirme olmak üzere iki aşamada yapılır. İlk aşamada teknik teklif, ikinci aşamada ise malî teklif değerlendirilir ve her iki aşama için ayrı puanlama yapılır. Teknik ve malî puan için belirlenen ağırlık katsayıları dikkate alınarak yapılan hesaplama sonucunda toplam puan tespit edilir. Teknik ve malî puan ağırlık katsayıları, teknik puan ağırlığı daha yüksek olmak üzere hizmetin niteliği ve özgünlüğüne göre farklı oranlarda belirlenebilir.

Bu ihalelerde teknik değerlendirme kriterleri, 10 uncu maddede belirtilen kriterlere uygun olarak belirlenir. İhale dokümanı ve davet mektubunda belirtilen bu kriterlerin belirlenmesinde; benzer nitelik ve ölçekteki sözleşmeleri yerine getirme deneyimi, iş için önerilen yöntem, organizasyon yapısı, yönetici kadrosu ile işi yürütecek teknik personelinin eğitimi ve mesleki nitelikleri esas alınır.

Tekliflerin değerlendirilmesinde, öncelikle isteklilerin teknik değerlendirmeye esas bütün belgelerinin ihale dokümanında istenilen şartlara uygun olarak düzenlenip düzenlenmediği incelenir. Belgeleri eksik olan veya istenilen şartlara uygun olmadığı tespit edilen isteklilerin teklifleri değerlendirme dışı bırakılır. (Değişik üçüncü ve dördüncü cümle: 20/11/2008-5812/19 md.) Ancak, teklifin esasını değiştirecek nitelikte olmaması kaydıyla belgelerde bilgi eksikliği bulunması halinde, idarece belirlenen sürede isteklilerden bu eksik bilgilerin tamamlanması yazılı olarak istenir. Belirlenen sürede eksik bilgileri

tamamlamayan istekliler değerlendirme dışı bırakılır ve geçici teminatları gelir kaydedilir.

İhale komisyonu ihale dokümanında ve davet mektubunda belirtilen teknik değerlendirme kriterleri ve puanlara göre teknik değerlendirme yaparak isteklilerin teknik puanlarını belirler. İhale dokümanında belirlenen asgari teknik puanın altında puan alan isteklilere ait teklifler değerlendirme dışı bırakılır.

Belgeleri eksik olan veya istenilen şartlara uygun olmadığı tespit edilen veya asgari teknik puanın altında puan alan isteklilere, değerlendirme dışı bırakıldığı ve malî tekliflerinin açılmadan malî tekliflerin açılacağı tarih ve saatte kendilerine veya vekillerine elden iade edileceği yazılı olarak bildirilir. Aynı tarihte, asgari teknik puan ve üzerinde puan alan isteklilere de malî tekliflerin açılacağı tarih ve saat yazılı olarak bildirilir.

İhale komisyonunca bildirilen tarih ve saatte öncelikle teknik değerlendirme sonuçları ile teknik puanlar hazır bulunanlar önünde açıklanır. İhale komisyonunca toplu halde muhafaza altına alınmış olan ve malî teklifleri içeren paket açılır. Teklifleri değerlendirme dışı bırakılan isteklilerin malî teklif zarfları açılmaksızın kendilerine veya vekillerine elden iade edilerek, bu istekliler ihale salonundan çıkarılır. (Değişik dördüncü cümle: 20/11/2008-5812/19 md.) Bu işlemlerden sonra, asgari teknik puan ve üzerinde puan alan isteklilerin mali teklif zarfları açılır ve teklif edilen fiyatlar ile yaklaşık maliyet açıklanarak bir tutanakla tespit edilir. İade edilemeyen malî tekliflere ait zarflar ihalenin sonuçlandırılmasından hemen sonra posta ile gönderilir.

Malî teklif içerisinde teklif mektubu ile geçici teminatı bulunmayan veya usulüne uygun olmayan istekliler değerlendirme dışı bırakılarak tutanakla tespit edilir. Teklif mektubu ile geçici teminatı uygun olan isteklilere ait malî puanlar belirlenir.

Bu isteklilere ait teknik ve malî puanlar ihale dokümanında belirlenen ağırlık katsayılarıyla çarpılarak toplam puanlar tespit edilir. Toplam puanı en yüksek olan istekli iş tanımı, sözleşme şartları, personel ve malî teklif ile ilgili görüşme yapmak üzere davet edilir. Ancak bu görüşme, ihale dokümanında yer alan şartları önemli ölçüde değiştirecek nitelikte olmamalıdır. Görüşme sonucunda şartların netleştirilerek anlaşmaya varılması halinde, bu istekliye ihale yapılır.

İhale komisyonu tarafından alınan karar ihale yetkilisinin onayına sunulur.

Yapılan görüşmede anlaşma sağlandığı halde ihale üzerinde kalan isteklinin sözleşme imzalama yükümlülüğünü yerine getirmemesi halinde, idarece geçici teminatı gelir kaydedilir. Bu durumda, teklif fiyatının ihale yetkilisince uygun görülmesi kaydıyla, ikinci en yüksek toplam puana sahip istekli ile de görüşme yapmak suretiyle sözleşme imzalanır. İkinci isteklinin sözleşme imzalama yükümlülüğünü yerine getirmemesi halinde, idarece geçici teminatı gelir kaydedilir.

Gerek ön yeterlik sonucunda gerekse teknik veya malî değerlendirme sonucunda üçten az aday veya isteklinin kalması halinde ihale yapılmaz.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Kamu İhale Kurumu, Şikâyetlerin İncelenmesi ve Anlaşmazlıkların Çözümü

BİRİNCİ BÖLÜM

Kamu İhale Kurumu

Kamu İhale Kurumu

Madde 53- a) Bu Kanunla verilen görevleri yapmak üzere kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve malî özerkliğe sahip Kamu İhale Kurumu kurulmuştur. Kamu İhale Kurumu, bu Kanunda belirtilen esas, usul ve işlemlerin doğru olarak uygulanması konusunda görevli ve yetkilidir.

Kurumun ilişkili olduğu Bakanlık Maliye Bakanlığıdır. Kurumun merkezi Ankara'dadır.

Kurum görevini yerine getirirken bağımsızdır. Hiçbir organ, makam, merci ve kişi Kurumun kararlarını etkilemek amacıyla emir ve talimat veremez.

Kamu İhale Kurumu; Kamu İhale Kurulu, Başkanlık ve hizmet birimlerinden oluşur.

b) Bu Kanuna göre yapılacak ihaleler ile ilgili olarak Kurumun görev ve yetkileri aşağıda sayılmıştır:

1) İhalenin başlangıcından sözleşmenin imzalanmasına kadar olan süre içerisinde idarece yapılan işlemlerde bu Kanun ve ilgili mevzuat hükümlerine uygun olmadığına ilişkin şikayetleri inceleyerek sonuçlandırmak.

2) Bu Kanuna ve Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununa ilişkin bütün mevzuatı, standart ihale dokümanlarını ve tip sözleşmeleri hazırlamak, geliştirmek ve uygulamayı yönlendirmek.

3) İhale mevzuatı ile ilgili eğitim vermek, ulusal ve uluslararası koordinasyonu sağlamak.

4) Yapılan ihaleler ve sözleşmelerle ilgili Kurum tarafından belirlenen şekilde bilgi toplamak, adet, tutar ve diğer konular itibariyle istatistikler oluşturmak ve yayımlamak.

5) Haklarında ihalelere katılmaktan yasaklama kararı verilenlerin sicillerini tutmak.

6) Araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde bulunmak.

7) İhale ilânları ile ilgili esas ve usulleri düzenlemek, basılı veya elektronik ortamda Kamu İhale Bültenini yayımlamak.

8) Yerli isteklilerin, yabancı ülkelerde açılan ihalelere katılmalarına engel olunduğunun tespit edilmesi halinde, bu uygulamanın yapıldığı ülkenin isteklilerinin de, bu Kanun kapsamında yapılan ihalelere katılmalarının önlenmesine yönelik tedbirlerin alınmasını ve gerekli düzenlemelerin yapılmasını sağlamak üzere Bakanlar Kuruluna teklifte bulunmak.

9) Kurumun yıllık bütçesi ile kesin hesabını ve yıllık çalışma raporlarını hazırlamak, Kurum bütçesinin uygulanmasını, gelirlerin toplanmasını ve giderlerin yapılmasını sağlamak.

(Mülga paragraf: 20/11/2008-5812/20 md.)

Kurum, görevlerinin yerine getirilmesinde resmi ve özel bütün kurum, kuruluş ve kişilerden belge, bilgi ve görüş isteyebilir. Belge, bilgi ve görüşlerin istenilen süre içinde verilmesi zorunludur.

Kurum, Kurul kararıyla bu Kanunun ve Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununun uygulanmasına ilişkin standart ihale dokümanı, tip sözleşme, yönetmelik ve tebliğler çıkarmaya yetkilidir. Kurul ve Kurum yetkilerini, düzenleyici işlemler tesis ederek ve özel nitelikli kararlar alarak kullanır. Standart ihale dokümanları, tip sözleşmeler, yönetmelik ve tebliğler Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe konulur.

c) (Değişik: 24/10/2011-KHK-661/57 md.) Kurumun karar organı biri başkan, biri ikinci başkan olmak üzere dokuz üyeden oluşan Kamu İhale Kuruludur. Kamu İhale Kurulu üyeleri Maliye Bakanının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca atanır. Bakanlar Kurulu, atamayla birlikte Kurul Başkanını ve İkinci Başkanı da görevlendirir. Kurul Başkanı, Kurumun da başkanıdır.

(Değişik: 24/10/2011-KHK-661/57 md.) Üyelerin en az dört yıllık öğrenim veren hukuk, iktisat, siyasal bilgiler, işletme, iktisadi ve idari bilimler, mimarlık ve mühendislik fakülteleri ile bunlara denkliği yetkili makamlarca

kabul edilen yurtdışındaki yükseköğretim kurumlarından mezun olmaları gerekir. Kurul üyeliğine atanacak kişilerin; kamu kurum ve kuruluşlarında en az oniki yıl hizmetinin bulunması, kamu ihale mevzuatı ile ilgili yargılama, inceleme, denetleme, uygulama veya danışma konularında fiilen en az dört yıl çalışarak ulusal veya uluslararası ihale mevzuatı açısından kanıtlanmış niteliğe ve deneyime sahip olmaları, geçmişte ve halen bir siyasi parti ile aday gösterilme dâhil üyelik ve görev alma ilişkilerinin bulunmaması gerekir.

(Değişik: 12/6/2002-4761/15 md.)(Değişik birinci ve ikinci cümle: 24/10/2011-KHK-661/57 md.)Kurul üyelerinin görev süresi dört yıldır. Bir üye bir defadan fazla seçilebilir. Kurul üyelerinin görev süresi dolmadan görevlerine son verilemez. Ancak üyeler, ciddi bir hastalık veya engellilik nedeniyle iş görememeleri veya atamaya ilişkin şartları kaybetmeleri halinde atandıkları usule göre süresi dolmadan görevden alınır. Üyeler görevi kötüye kullanmaktan veya yüz kızartıcı bir suçtan mahkûm olmaları halinde ise Başbakan onayıyla görevden alınır. Görevden alma nedeniyle veya süresi dolmadan herhangi bir sebeple boşalan Kurul üyeliklerine bir ay içerisinde yukarıda belirtilen esaslara göre yeniden atama yapılır.(Mülga son cümle: 20/11/2008-5812/20 md.)(…)(1)

Kurumun genel yönetim ve temsili ile Kurulca alınan kararların yürütülmesi başkana aittir. Başkanın izin, hastalık, yurt içi veya yurt dışı görevlendirme ve görevden alınma hallerinde ikinci başkan başkana vekalet eder.

(Ek paragraf: 20/11/2008-5812/20 md.) Dava açma, icra takibi yapma ve mahkemelerce verilen kararlara karşı üst mercilere başvurmaktan vazgeçme yetkisi ile üst dereceli mahkemelerce verilen kararlara karşı karar düzeltme yoluna gidilmesinden vazgeçme yetkisi Kurula aittir.

d) Kurul üyeleri, Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulu huzurunda üyeliklerinin devamı süresince görevlerini tarafsız ve dürüst olarak yerine getireceklerine, bu Kanun hükümlerine ve ilgili mevzuata aykırı hareket etmeyeceklerine ve ettirmeyeceklerine dair yemin ederler. Yemin için yapılan başvuru Yargıtay'ca acele işlerden sayılır. Kurul üyeleri yemin etmedikçe göreve başlayamazlar.

e) (Değişik birinci cümle: 20/11/2008-5812/20 md.) Kurul Başkan ve üyeleri, asli görevlerini aksatmamak kaydıyla telif ücreti karşılığı bilimsel amaçlı yayın yapabilir, ücret karşılığı ders verebilir, bunun dışında özel bir kanuna dayanmadıkça resmi veya özel hiçbir görev alamaz, dernek, vakıf, kooperatif ve benzeri yerlerde yöneticilik yapamaz, ticaretle uğraşamaz,

serbest meslek faaliyetinde bulunamaz. Kurul üyeleri, göreve başlamadan önce sahip oldukları Hazine Müsteşarlığı tarafından çıkarılan borçlanmaya ilişkin menkul kıymetler dışındaki, piyasada faaliyet gösteren tüzel kişilere veya bunların iştiraklerine ait her türlü hisselerini ya da menkul kıymetlerini üçüncü dereceye kadar kan ve ikinci dereceye kadar kayın hısımlar ve evlatlıkları dışındakilere, görev sürelerinin başlamasını izleyen otuz gün içinde satmak veya devretmek suretiyle elden çıkarmak zorundadır. Bu hükme uygun hareket etmeyen üyeler üyelikten çekilmiş sayılır.

(Ek paragraf: 20/11/2008-5812/20 md.) Kurul kararları yerindelik denetimine tabi tutulamaz.

(Ek paragraf: 20/11/2008-5812/20 md.) Kurul Başkan ve üyeleri ile Kurum personeli hakemlik ve bilirkişilik yapamazlar.

Kurul üyeleri ile Kurum personeli görevlerini yerine getirmeleri sırasında ilgililere ve üçüncü kişilere ait edindikleri gizli kalması gereken bilgi ve belgeleri, bu konuda kanunen yetkili kılınan mercilerden başkasına açıklayamazlar, kendilerinin veya üçüncü şahısların yararına kullanamazlar. Bu yükümlülük görevden ayrılmalarından sonra da devam eder. (Değişik üçüncü ve dördüncü cümle: 20/11/2008-5812/20 md.) Kurul üyeleri ve Kurum personeli, görevleri nedeniyle işledikleri ve kendilerine karşı işlenen suçlar bakımından Devlet memuru sayılırlar. Kurul üyeleri ile Kurum personelinin cezai ve hukuki sorumluluğuna ilişkin olarak 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 104 üncü maddesi hükümleri uygulanır.

f) Kurul üyeleri göreve başlama ve görevden ayrılma tarihlerini izleyen bir ay içinde ve görevleri devam ettiği sürece her yıl genel mal beyanında bulunmak zorundadır.

g) Kurul, başkanın veya başkanın bulunmadığı durumda ikinci başkanın çağrısı üzerine üye tam sayısı ile toplanır ve çoğunlukla karar alır. Oyların eşit olması halinde Başkanın bulunduğu taraf çoğunlukta kabul edilir. Kurul üyeleri çekimser oy kullanamaz. Kurul üyeleri oy ve kararlarından sorumludur. İzin, rapor, görevlendirme veya boşalan üyeliğe henüz atama yapılmaması hallerinde en az yedi üye ile toplanılabilir.

Kurul üyeleri, kendilerini ve üçüncü dereceye kadar kan ve ikinci dereceye kadar kayın hısımları ile evlatlıklarını ilgilendiren kararlarla ilgili toplantı ve oylamaya katılamaz.

Bu maddede belirtilen haller dışında bir nedenle bir takvim yılında beş toplantıya katılmayan üyeler üyelikten çekilmiş sayılır.

h) (Değişik birinci cümle: 20/11/2008-5812/20 md.) Başkana görevlerinde yardımcı olmak üzere Başkanın önerisi üzerine Kurul kararı ile üç başkan yardımcısı atanabilir. Başkan yardımcıları, Kurul üyeliğine atanacaklarda aranan niteliklere sahip olanlar arasından veya en az dört yıllık öğrenim veren hukuk, iktisat, siyasal bilgiler, işletme, iktisadi ve idari bilimler, mimarlık ve mühendislik fakülteleri ile bunlara denkliği yetkili makamlarca kabul edilen yurt dışındaki yüksek öğretim kurumlarından mezun olduktan sonra aralıksız olarak en az on yıldan beri Kurumda meslek personeli olarak çalışmakta bulunanlar arasından atanır.

Kurumun hizmet birimleri, kurumun görev ve yetkilerinin gerektirdiği sayıda daire başkanlıkları şeklinde teşkilatlanmış ana hizmet birimleri, danışma birimleri ve yardımcı hizmet birimlerinden oluşur. (Ek cümle: 20/11/2008-5812/20 md.; Değişik: 24/10/2011-KHK-661/57 md.) Daire Başkanlarının ve diğer personelin ataması Başkan tarafından yapılır.

Kurum hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, kamu ihale uzman ve uzman yardımcılarından oluşan meslek personeli ve diğer personel eliyle yürütülür. Bunlar, sözleşmeli olarak istihdam edilir.

Kamu ihale uzman yardımcılığına atanacakların; yönetmelikte belirlenen yabancı dillerden en az birini iyi derecede bilmeleri, en az dört yıllık eğitim veren hukuk, iktisat, siyasal bilgiler, işletme, iktisadi ve idari bilimler, mimarlık ve mühendislik fakülteleri ile bunlara denkliği yetkili makamlarca kabul edilen yurt dışındaki yüksek öğretim kurumlarından mezun olmaları, yönetmelikte belirtilen özel yarışma sınavında başarılı olmaları ve sınavın yapıldığı yılın Ocak ayının ilk gününde otuz yaşını doldurmamış olmaları gerekir. Bu şekilde kamu ihale uzman yardımcılığına atananlardan, en az üç yıl fiilen çalışan, her yıl olumlu sicil alan ve katılmış olduğu eğitim faaliyetleri ile görevdeki performansı gibi yönetmelikle belirlenen esas ve kriterler dahilinde kamu ihale uzmanlığı görevini başarılı bir şekilde yürütebileceği anlaşılanlar kamu ihale uzmanlığı yeterlik sınavına girmeye hak kazanır. Yeterlik sınavında başarılı olanlar kamu ihale uzmanı olarak atanırlar, kamu ihale uzmanlığı yeterlik sınavına girmeye hak kazanamayanlar ile bu sınavda başarılı olamayanların Kurumda durumlarına uygun başka bir göreve atamaları yapılır. Kamu ihale uzmanlarının mesleğe giriş ve yeterlik sınavlarına, görev,

yetki ve sorumluluklarına, çalışma esas ve usullerine ilişkin hususlar Kurul kararıyla yürürlüğe konulacak yönetmelikle düzenlenir.

Kurumun hizmet birimleri ile bunların görev ve sorumlulukları, personelin atanma ve çalışma usul ve esasları ile çalıştırılacak sözleşmeli personelin unvanı, sayısı, nitelikleri Kurulun önerisi ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Kurum personeli, bu Kanunda öngörülen hükümler saklı kalmak kaydıyla 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tâbidir.

i) Kurul başkan ve üyelerinin aylık ücretleri Maliye Bakanının önerisi üzerine Bakanlar Kurulunca belirlenir.

Kurum personelinin ücretleri ile diğer malî ve sosyal hakları, Kurulun önerisi ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine Bakanlar Kurulunca belirlenecek miktar, usul ve esaslar çerçevesinde Kurul tarafından belirlenir.

Kurul üyeliklerine atananlar ile Kurum personeli 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu hükümlerine tâbidir. Emeklilik açısından Kurul Başkanına Bakanlık Müsteşarı, Kurul üyelerine Bakanlık Müsteşar Yardımcısı, Kurum Başkan Yardımcılarına Bakanlık Genel Müdürü, Kurum Daire Başkanlarına Bakanlık Genel Müdür Yardımcısı için tespit edilen ek gösterge, makam ve temsil tazminatları ile diğer malî hükümler uygulanır. Bu görevlerde geçirilen süreler makam tazminatı ve yüksek hakimlik tazminatı ödenmesini gerektiren görevlerde geçmiş sayılır.

Kurul Başkan ve üyeliklerine atananlardan atama yapılmadan önce kanunla kurulmuş diğer sosyal güvenlik kurumlarına bağlı olanların istekleri halinde bu kurumlara bağlılıkları devam eder ve bunlar hakkında yukarıdaki hükümler uygulanmaz.

(Değişik: 12/6/2002-4761/15 md.) Kurul Başkan ve üyeliklerine atananların Kurulda görev yaptıkları sürede eski görevleriyle olan ilişikleri kesilir. Ancak kamu görevlisi iken üyeliğe atananlar, memuriyete giriş şartlarını kaybetme dışındaki herhangi bir nedenle görevlerinin sona ermesi, görevden ayrılma isteğinde bulunması veya görev sürelerinin dolması durumunda otuz gün içinde eski kurumlarına başvurmaları halinde ilgili bakan veya atamaya yetkili diğer makamlar tarafından mükteseplerine uygun bir kadroya atanırlar. Belirtilen atama yapılırken Kurul Başkan ve üyelerinin Kurumda geçirdikleri süreler makam veya hâkim sınıfından olup da yüksek hâkimlik tazminatını almaya başladıktan sonra atananlar için yüksek hâkimlik tazminatı ödenmesini gerektiren görevlerde geçmiş olarak değerlendirilir. Kurumda görev alanlar

görevden ayrılma isteğinde bulunmaları halinde, durumları daha önce tâbi oldukları Kanun hükümlerine göre hizmetlerinde değerlendirilmek suretiyle mükteseplerine uygun bir kadroya, yetkili makamlarca atanır. Bu hükümler akademik unvanların kazanılmasına ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla üniversitelerden gelen personel hakkında da uygulanır.

(Ek paragraf: 20/11/2008-5812/20 md.) Mükteseplerine uygun bir kadroya atamaları gerçekleşinceye kadar süresi dolması sebebiyle görevi sona eren Kurul Başkan ve üyelerine almakta oldukları aylık ücret ile sosyal hak ve yardımların Kurum tarafından yapılmasına devam olunur. Mükteseplerine uygun kadrolara atananlara, atama yapıldığı tarih itibarıyla Kurum tarafından ödemede bulunulmasına son verilir. Bir kamu kurumunda çalışmayanlardan Kurul Başkan ve üyeliğine atanıp süresi dolması sebebiyle görevi sona erenlere herhangi bir göreve veya işe başlayıncaya kadar, görevlerinin sona erdiği tarihte almakta oldukları aylık ücret ile sosyal hak ve yardımların Kurum tarafından yapılmasına devam olunur. Kurum tarafından bu kapsamda yapılacak ödemeler üç ayı geçemez.

(Ek: 12/6/2002-4761/15 md.) Kamu ihale uzmanlığı hariç olmak üzere Kurumun görev alanı ile ilgili konularda genel bütçeye dahil daireler ile katma bütçeli idareler ve kamu iktisadi teşebbüslerinde çalışanlar kurumlarının, hâkimler ve savcılar ise kendilerinin muvafakatı ile Kurumda görevlendirilebilir. Bu personel, kurumlarından maaşsız izinli sayılır ve aylık, ödenek, her türlü zam ve tazminatları ile diğer malî ve sosyal hak ve yardımları Kurumla ilgili arasında imzalanacak sözleşmede belirlenir. İzinli oldukları sürece memuriyetleri ile ilgili özlük hakları devam ettiği gibi, bu süreler terfi ve emekliliklerinde hesaba katılır, terfileri başkaca bir işleme gerek duyulmadan süresinde yapılır. Üniversite öğretim elemanları uzmanlıklarına uyan işler için, 4.11.1981 tarihli ve 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanununun 38 inci maddesine göre Kurumda görevlendirilebilir. Bu şekilde görevlendirilecek personel sayısı toplam kadro sayısının % 10'unu aşamaz.

j) Kurumun gelirleri aşağıda belirtilmiştir:

1) (Değişik: 30/7/2003-4964/32 md.) Bu Kanun kapsamında yapılan ihalelere ilişkin düzenlenecek sözleşmelerden, bedeli yüzmilyar Türk Lirasını (ikiyüzyirmibin beşyüzyirmi Türk Lirasını)* aşanlar için yükleniciden tahsil edilecek sözleşme bedelinin onbinde beşi (İdareler ve noterler bu tutarın yüklenici tarafından Kurum hesaplarına yatırıldığını sözleşmelerin imzalanması aşamasında aramak zorundadır.)

2) (Değişik: 20/11/2008-5812/20 md.) Mal ve hizmet alımı ihalelerinde; yaklaşık maliyeti beşyüz bin Yeni Türk Lirasına kadar olanlarda bin Yeni Türk Lirası, beşyüz bin ile bir milyon Yeni Türk Lirası arasında olanlarda iki bin Yeni Türk Lirası, bir milyon Yeni Türk Lirası ve üzerinde olanlarda üç bin Yeni Türk Lirası, yapım işi ihalelerinde yaklaşık maliyeti bir milyon Yeni Türk Lirasına kadar olanlarda bin Yeni Türk Lirası, bir milyon ile on milyon Yeni Türk Lirasına kadar olanlarda iki bin Yeni Türk Lirası, on milyon ile yirmi milyon Yeni Türk Lirası arasında olanlarda üç bin Yeni Türk Lirası, yirmi milyon Yeni Türk Lirası ve üzerinde olanlarda dört bin Yeni Türk Lirası tutarındaki itirazen şikayet başvuru bedeli.

3) Eğitim, kurs, seminer ve toplantı faaliyetlerinden elde edilecek gelirler.

4) (Değişik: 20/11/2008-5812/20 md.) Her türlü basılı evrak, form, ilan, doküman ve yayınlar ile Elektronik Kamu Alımları Platformunun işletilmesinden elde edilecek gelirler.

5) Gerektiğinde genel bütçeden yapılacak yardımlar.

6) Diğer gelirler.

Kuruma ait gelirler T.C. Merkez Bankası veya Türk bankalarından birisi nezdinde açılacak bir hesapta toplanır.

Kurumun mal ve varlıkları Devlet malı sayılır, haczedilemez, rehnedilemez. Kurumun tahsil edilemeyen gelirleri 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre mal sandıklarınca tahsil edilerek bir ay içerisinde Kurum hesaplarına aktarılır.

k) Kurumun giderleri, Kurul kararıyla yürürlüğe giren yıllık bütçeye göre yapılır. Kurumun bütçe yılı takvim yılıdır. Bütçe, bütçe yılının başlamasından önceki otuz gün içinde hazırlanır.

Kurumun bütçe uygulama sonuçlarına ilişkin yıllık malî raporu ve bütçe kesin hesabı Bakanlar Kurulu Kararı ile ibra edilir.

Kurumun yıllık hesapları ile gelir ve harcamalarına ilişkin iş ve işlemleri, Sayıştay denetimine tâbidir.

İKİNCİ BÖLÜM

İhalelere Yönelik Başvurular ve İnceleme

İhalelere yönelik başvurular

Madde 54 - (Değişik: 20/11/2008-5812/21 md.)

İhale sürecindeki hukuka aykırı işlem veya eylemler nedeniyle bir hak kaybına veya zarara uğradığını veya zarara uğramasının muhtemel olduğunu iddia eden aday veya istekli ile istekli olabilecekler, bu Kanunda belirtilen şekil ve usul kurallarına uygun olmak şartıyla şikayet ve itirazen şikayet başvurusunda bulunabilirler.

Şikayet ve itirazen şikayet başvuruları, dava açılmadan önce tüketilmesi zorunlu idari başvuru yollarıdır.

Şikayet başvuruları idareye, itirazen şikayet başvuruları Kuruma hitaben yazılmış imzalı dilekçelerle yapılır.

Dilekçelerde aşağıdaki hususlara yer verilir:

a) Başvuru sahibinin, varsa vekil ya da temsilcisinin adı, soyadı veya unvanı ve adresi.

b) İhaleyi yapan idarenin ve ihalenin adı veya ihale kayıt numarası.

c) Başvuruya konu olan durumun farkına varıldığı veya bildirildiği tarih.

d) Başvurunun konusu, sebepleri ve dayandığı deliller.

e) İtirazen şikayet başvurularında idareye yapılan şikayetin ve varsa şikayete ilişkin idare kararının bildirim tarihi.

Şikayet dilekçelerine, başvuruda bulunmaya yetkili olunduğuna dair belgeler ile imza sirkülerinin aslı veya yetkili mercilerce onaylı örneğinin eklenmesi zorunludur. Aday veya isteklinin başvuru belgeleri veya teklif zarfı içerisinde bu belgelerinin bulunması durumunda, dilekçe ekinde söz konusu belgeler aranmaz.

İtirazen şikayette bulunanlardan 53 üncü maddenin (j) bendinin (2) nolu alt bendinde belirtilen bedelin dört katı tutarına kadar başvuru teminatı alınmasına Bakanlar Kurulunca karar verilebilir. Başvuru teminatları Kurum hesaplarına yatırılır. Bu teminatlar Kurum gelirleri ile ilişkilendirilmeksizin ayrı hesaplarda tutulur.

İtirazen şikayet dilekçelerine, başvuruda bulunmaya yetkili olunduğuna dair belgeler ile imza sirkülerinin aslı veya yetkili mercilerce onaylı örneklerinin, varsa şikayete idarece verilen cevabın bir örneği ile başvuru bedeli ve

teminatının Kurum hesaplarına yatırıldığına dair belgenin eklenmesi zorunludur.

Aynı kişi tarafından birden fazla ihaleye, birden fazla kişi tarafından ise aynı ihaleye tek dilekçe ile başvuruda bulunulamaz.

Belirtilen hususlara aykırılık içeren ve henüz başvuru süresi dolmamış olan başvurulardaki eksiklikler, idare veya Kurumun bildirim yapma zorunluluğu bulunmaksızın, başvuru süresinin sonuna kadar başvuru sahibi tarafından giderilebilir.

Başvurular üzerine ihaleyi yapan idare veya Kurum tarafından gerekçeli olarak;

a) İhale sürecinin devam etmesine engel oluşturacak ve düzeltici işlemle giderilemeyecek hukuka aykırılığın tespit edilmesi halinde ihalenin iptaline,

b) İdare tarafından düzeltme yapılması yoluyla giderilebilecek ve ihale sürecinin kesintiye uğratılmasına gerek bulunmayan durumlarda, düzeltici işlem belirlenmesine,

c) Başvurunun süre, usul ve şekil kurallarına uygun olmaması, usulüne uygun olarak sözleşme imzalanmış olması veya şikayete konu işlemlerde hukuka aykırılığın tespit edilememesi veya itirazen şikayet başvurusuna konu hususun Kurumun görev alanında bulunmaması hallerinde başvurunun reddine,

karar verilir. Kurumun görev alanında bulunmaması hali hariç, itirazen şikayet başvurusunun reddedilmesi durumunda, başvuru teminatı yatırılan hallerde teminatın gelir kaydedilmesine de karar verilir.

Dinamik alım sistemi, elektronik eksiltme ve çerçeve anlaşmalara ilişkin başvuru esas ve usulleri Kurum tarafından yürürlüğe konulacak yönetmelikle belirlenir.

İdareye şikayet başvurusu

Madde 55 - (Değişik: 20/11/2008-5812/22 md.)

Şikayet başvurusu, ihale sürecindeki işlem veya eylemlerin hukuka aykırılığı iddiasıyla bu işlem veya eylemlerin farkına varıldığı veya farkına varılmış olması gereken tarihi izleyen günden itibaren 21 inci maddenin (b) ve (c) bentlerine göre yapılan ihalelerde beş gün, diğer hallerde ise on gün içinde ve sözleşmenin imzalanmasından önce, ihaleyi yapan idareye yapılır. İlanda yer alan hususlara yönelik başvuruların süresi ilk ilan tarihinden, ön yeterlik veya

ihale dokümanının ilana yansımayan diğer hükümlerine yönelik başvuruların süresi ise dokümanın satın alındığı tarihte başlar.

İlan, ön yeterlik veya ihale dokümanına ilişkin şikayetler birinci fıkradaki süreleri aşmamak üzere en geç ihale veya son başvuru tarihinden üç iş günü öncesine kadar yapılabilir. Bu yöndeki başvuruların idarelerce ihale veya son başvuru tarihinden önce sonuçlandırılması esastır. Şikayet üzerine yapılan incelemede tekliflerin hazırlanmasını veya işin gerçekleştirilmesini etkileyebilecek maddi veya teknik hataların veya eksikliklerin bulunması ve idarece ihale dokümanında düzeltme yapılmasına karar verilmesi halinde, gerekli düzeltme yapılarak 29 uncu maddede belirtilen usule göre son başvuru veya ihale tarihi bir defaya mahsus olmak üzere ertelenir. Ancak belirlenen maddi veya teknik hataların veya eksikliklerin ilanda da bulunması halinde 26 ncı maddeye göre işlem tesis edilir.

İdare, şikayet başvurusu üzerine gerekli incelemeyi yaparak on gün içinde gerekçeli bir karar alır. Alınan karar, şikayetçi ile diğer aday veya istekliler ile istekli olabileceklere karar tarihini izleyen üç gün içinde bildirilir. İlan ile ihale veya ön yeterlik dokümanına yönelik başvurular dışında istekli olabileceklere bildirim yapılmaz.

Belirtilen süre içinde bir karar alınmaması durumunda başvuru sahibi tarafından karar verme süresinin bitimini, süresinde alınan kararın uygun bulunmaması durumunda ise başvuru sahibi dahil aday, istekli veya istekli olabilecekler tarafından idarece alınan kararın bildirimini izleyen on gün içinde Kuruma itirazen şikayet başvurusunda bulunulabilir.

İdareye şikayet başvurusunda bulunulması halinde, başvuru üzerine alınan kararın son bildirim tarihini, süresi içerisinde bir karar alınmaması halinde ise bu sürenin bitimini izleyen tarihten itibaren on gün geçmeden ve itirazen şikayet başvurusunda bulunulmadığı hususuna ilişkin sorgulama yapılmadan veya itirazen şikayet başvurusunda bulunulması halinde ise Kurum tarafından nihai karar verilmeden sözleşme imzalanamaz.

Kuruma itirazen şikayet başvurusu

Madde 56 - (Değişik: 20/11/2008-5812/23 md.)

İdareye şikayet başvurusunda bulunan veya idarece alınan kararı uygun bulmayan aday, istekli veya istekli olabilecekler tarafından 55 inci maddenin dördüncü fıkrasında belirtilen hallerde ve sürede, sözleşme imzalanmadan önce itirazen şikayet başvurusunda bulunulabilir. İhalenin iptaline ilişkin işlem ve kararlardan, sadece şikayet ve itirazen şikayet üzerine alınanlar itirazen

şikayete konu edilebilir ve bu kararlara karşı beş gün içinde doğrudan Kuruma başvuruda bulunulabilir.

Kurum itirazen şikayet başvurularını başvuru sahibinin iddiaları ile idarenin şikayet üzerine aldığı kararda belirlenen hususlar ve itiraz edilen işlemler bakımından eşit muamele ilkesinin ihlal edilip edilmediği açılarından inceler. İdare tarafından şikayet veya itirazen şikayet üzerine alınan ihalenin iptal edilmesi işlemine karşı yapılacak itirazen şikayet başvuruları ise idarenin iptal gerekçeleriyle sınırlı incelenir.

Kanunda belirtilen sürelere ve usule uyulmadan sözleşme imzalanmış olması veya itirazen şikayet başvurusundan feragat edilmesi, itirazen şikayet başvurusunun incelenmesine ve 54 üncü maddede sayılan kararlardan birinin alınmasına engel teşkil etmez.

Kurul tarafından gerekli görülen hallerde tarafların ve ilgililerin dinlenmesine karar verilir. Bu durumda, Kurul tarafından tespit edilen tarihte taraflar ve ilgililer dinlenir.

Kurum, itirazen şikayete ilişkin nihai kararını, incelenen ihaleye ilişkin gerekli bilgi ve belgeler ile ihale işlem dosyasının kayıtlara alındığı tarihi izleyen yirmi gün içinde vermek zorundadır. Bu süre 21 inci maddenin (b) ve (c) bentlerine göre yapılan ihaleler ile şikayet ve itirazen şikayet üzerine alınan ihalenin iptal edilmesi işlemine karşı yapılacak itirazen şikayet başvurularında on iş günü olarak uygulanır.

Kurum, gerekli gördüğü takdirde özel uzmanlık gerektiren teknik hususlarla ilgili olarak ihtisas sahibi kamu veya özel hukuk tüzel kişileri ile gerçek kişilerin görüşüne başvurabilir. Görüşüne başvurulan özel hukuk tüzel kişileri ile gerçek kişilere (8000) gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarı geçmemek üzere Kurul tarafından belirlenen miktarda ödeme yapılır. Kamu görevlilerinin görüşüne başvurulması halinde ise personele diğer mevzuatta yer alan kısıtlamalara bağlı olmaksızın (5000) gösterge rakamı esas alınmak suretiyle aynı esaslar çerçevesinde ödeme yapılır. Bu fıkra uyarınca yapılacak ödemeler damga vergisi hariç herhangi bir vergi ve kesintiye tabi tutulmaz.

Kurul tarafından verilen bütün kararlar, karar tarihini izleyen beş iş günü içinde taraflara tebligata çıkarılır ve tebligata çıkarıldığı tarihi izleyen beş gün içinde Kurumun internet sayfasında yayınlanır. Kararlara erişim ücrete tabi tutulamaz.

İdareler hukuki durumda değişiklik yaratan Kurul kararlarının gerektirdiği işlemleri ivedilikle yerine getirmek zorundadır.

Yargısal inceleme

Madde 57- Şikâyetler ile ilgili Kurum tarafından verilen nihai kararlar Türkiye Cumhuriyeti Mahkemelerinde dava konusu edilebilir ve bu davalar öncelikle görülür.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Yasaklar ve Ceza Sorumluluğu

İhalelere katılmaktan yasaklama

Madde 58- (Değişik birinci fıkra: 30/7/2003-4964/ 35 md.) 17 nci maddede belirtilen fiil veya davranışlarda bulundukları tespit edilenler hakkında fiil veya davranışlarının özelliğine göre, bir yıldan az olmamak üzere iki yıla kadar, üzerine ihale yapıldığı halde mücbir sebep halleri dışında usulüne göre sözleşme yapmayanlar hakkında ise altı aydan az olmamak üzere bir yıla kadar, 2 nci ve 3 üncü maddeler ile istisna edilenler dahil bütün kamu kurum ve kuruluşlarının ihalelerine katılmaktan yasaklama kararı verilir. Katılma yasakları, ihaleyi yapan bakanlık veya ilgili veya bağlı bulunulan bakanlık, herhangi bir bakanlığın ilgili veya bağlı kuruluşu sayılmayan idarelerde bu idarelerin ihale yetkilileri, il özel idareleri ve belediyeler ile bunlara bağlı birlik, müessese ve işletmelerde ise İçişleri Bakanlığı tarafından verilir.

Haklarında yasaklama kararı verilen tüzel kişilerin şahıs şirketi olması halinde şirket ortaklarının tamamı hakkında, sermaye şirketi olması halinde ise sermayesinin yarısından fazlasına sahip olan gerçek veya tüzel kişi ortaklar hakkında birinci fıkra hükmüne göre yasaklama kararı verilir. Haklarında yasaklama kararı verilenlerin gerçek veya tüzel kişi olması durumuna göre; ayrıca bir şahıs şirketinde ortak olmaları halinde bu şahıs şirketi hakkında da, sermaye şirketinde ortak olmaları halinde ise sermayesinin yarısından fazlasına sahip olmaları kaydıyla bu sermaye şirketi hakkında da aynı şekilde yasaklama kararı verilir.

İhale sırasında veya sonrasında bu fiil veya davranışlarda bulundukları tespit edilenler, idarelerce o ihaleye iştirak ettirilmeyecekleri gibi yasaklama kararının yürürlüğe girdiği tarihe kadar aynı idare tarafından yapılacak sonraki ihalelere de iştirak ettirilmezler.

Yasaklama kararları, yasaklamayı gerektiren fiil veya davranışın tespit edildiği tarihi izleyen en geç kırkbeş gün içinde verilir.Verilen bu karar Resmi Gazetede yayımlanmak üzere en geç onbeş gün içinde gönderilir ve yayımı

tarihinde yürürlüğe girer. Bu kararlar Kamu İhale Kurumunca izlenerek, kamu ihalelerine katılmaktan yasaklı olanlara ilişkin siciller tutulur.

İhaleyi yapan idareler, ihalelere katılmaktan yasaklamayı gerektirir bir durumla karşılaştıkları takdirde, gereğinin yapılması için bu durumu ilgili veya bağlı bulunulan bakanlığa bildirmekle yükümlüdür.

İsteklilerin ceza sorumluluğu

Madde 59- Taahhüt tamamlandıktan ve kabul işlemi yapıldıktan sonra tespit edilmiş olsa dahi, 17 nci maddede belirtilen fiil veya davranışlardan Türk Ceza Kanununa göre suç teşkil eden fiil veya davranışlarda bulunan gerçek veya tüzel kişiler ile o işteki ortak veya vekilleri hakkında Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre ceza kovuşturması yapılmak üzere yetkili Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulur. Hükmolunacak cezanın yanısıra, idarece 58 inci maddeye göre verilen yasaklama kararının bitiş tarihini izleyen günden itibaren uygulanmak şartıyla bir yıldan az olmamak üzere üç yıla kadar bu Kanun kapsamında yer alan bütün kamu kurum ve kuruluşlarının ihalelerine katılmaktan mahkeme kararıyla 58 inci maddenin ikinci fıkrasında sayılanlarla birlikte yasaklanırlar.

Bu Kanun kapsamında yapılan ihalelerden dolayı haklarında birinci fıkra gereğince ceza kovuşturması yapılarak kamu davası açılmasına karar verilenler ve 58 inci maddenin ikinci fıkrasında sayılanlar yargılama sonuna kadar Kanun kapsamında yer alan kamu kurum ve kuruluşlarının ihalelerine katılamaz. Haklarında kamu davası açılmasına karar verilenler, Cumhuriyet Savcılıklarınca sicillerine işlenmek üzere Kamu İhale Kurumuna bildirilir.

Bu Kanunda belirtilen yasak fiil veya davranışları nedeniyle haklarında mükerrer ceza hükmolunanlar ile bu kişilerin sermayesinin yarısından fazlasına sahip olduğu sermaye şirketleri veya bu kişilerin ortağı olduğu şahıs şirketleri, mahkeme kararı ile sürekli olarak kamu ihalelerine katılmaktan yasaklanır.

Bu madde hükümlerine göre; mahkeme kararı ile yasaklananlar ve ceza hükmolunanlar, Cumhuriyet Savcılıklarınca sicillerine işlenmek üzere Kamu İhale Kurumuna, meslek sicillerine işlenmek üzere de ilgili meslek odalarına bildirilir.

Sürekli olarak kamu ihalelerine katılmaktan yasaklanmış olanlara ilişkin mahkeme kararları, Kamu İhale Kurumunca, bildirimi izleyen onbeş gün içinde Resmî Gazetede yayımlanmak suretiyle duyurulur.

Görevlilerin ceza sorumluluğu

Madde 60- İhale yetkilisi ile ihale komisyonlarının başkan ve üyeleri ile ihale işlemlerinden sözleşme yapılmasına kadar ihale sürecindeki her aşamada görev alan diğer ilgililerin; 17 nci maddede belirtilen fiil veya davranışlarda bulunduklarının, görevlerini kanuni gereklere uygun veya tarafsızlıkla yapmadıklarının, taraflardan birinin zararına yol açacak ihmalde veya kusurlu hareketlerde bulunduklarının tespiti halinde, haklarında ilgili mevzuatları gereğince disiplin cezası uygulanır. Ayrıca, fiil veya davranışlarının özelliğine göre haklarında ceza kovuşturması da yapılır ve hükmolunacak ceza ile birlikte tarafların uğradıkları zarar ve ziyan genel hükümlere göre kendilerine tazmin ettirilir. (Değişik son cümle: 30/7/2003-4964/36 md.) Bu Kanuna aykırı fiil veya davranışlardan dolayı hüküm giyen idare görevlileri, bu Kanun kapsamına giren işlerde görevlendirilemezler.

Bu Kanun kapsamına giren işlerden dolayı yargı organlarınca herhangi bir ceza verilmiş olanlar, bu Kanun kapsamına giren bütün kamu kurum ve kuruluşlarınca bu Kanunun ve ilgili diğer mevzuatın uygulanması ile görevli ve yetkili kadrolara atanamaz ve görev alamazlar.

(Değişik üçüncü fıkra: 30/7/2003-4964/36 md.) 5 inci maddede belirtilen ilkelere ve 62 nci maddede belirtilen kurallara aykırı olarak ihaleye çıkılmasına izin verenler ve ihale yapanlar hakkında da yukarıda belirtilen müeyyideler uygulanır.

Bilgi ve belgeleri açıklama yasağı

Madde 61- (Değişik: 30/7/2003-4964/37 md.)

Bu Kanunun uygulanmasında görevliler ile danışmanlık hizmeti sunanlar; ihale süreci ile ilgili bütün işlemlere, isteklilerin iş ve işlemleri ile tekliflerin teknik ve malî yönlerine ilişkin olarak gizli kalması gereken bilgi ve belgelerle işin yaklaşık maliyetini ifşa edemezler, kendilerinin veya üçüncü şahısların yararına kullanamazlar. Aksine hareket edenler hakkında ilgisine göre 58 ve 60 ıncı maddelerde belirtilen müeyyideler uygulanır.

BEŞİNCİ KISIM
Çeşitli Hükümler
İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar

Madde 62- Bu Kanun kapsamındaki idarelerce mal veya hizmet alımları ile yapım işleri için ihaleye çıkılmadan önce aşağıda belirtilen hususlara uyulması zorunludur:

a) Yatırım projelerinin plânlanan sürede tamamlanarak ekonomiye kazandırılabilmesi amacıyla, birden fazla yılı kapsayan işlerde ihaleye çıkılabilmesi için, işin süresine uygun olarak yıllar itibariyle ödeneğin bütçelerinde bulunmasını sağlamak üzere programlamanın yapılmış olması zorunludur. İlk yıl için öngörülen ödenek proje maliyetinin % 10'undan az olamaz ve başlangıçta daha sonraki yıllar için programlanmış olan ödenek dilimleri sonraki yıllarda azaltılamaz.

b) Öngörülen ödeneklerin kullanılmasına imkan verecek süre dikkate alınarak, idarelerce ihalelerin zamanında yapılması, birden fazla yılı kapsayan ve yatırım niteliği olan işlerde (doğal afetler nedeniyle yapılması gerekenler hariç) ise yılın ilk dokuz ayında ihalenin sonuçlandırılması esastır. (Ek ibare: 30/7/2003-4964/38 md.) Ancak ertesi malî yılda gerçekleştirilecek süreklilik arz eden mal ve hizmet alımları için bir önceki malî yıl sona ermeden ihaleye çıkılabilir.

c) (Değişik: 12/6/2002-4761/17 md.; Ek ibare: 30/7/2003-4964/38 md.; Değişik: 18/4/2007-5625/5 md.) Yapım işlerinde arsa temin edilmeden, mülkiyet, kamulaştırma ve gerekli hallerde imar işlemleri tamamlanmadan ve uygulama projeleri yapılmadan ihaleye çıkılamaz. İhale konusu yapım işinin özgün nitelikte ve karmaşık olması nedeniyle teknik ve malî özelliklerinin gerekli olan netlikte belirlenemediği durumlarda ön veya kesin proje üzerinden ihaleye çıkılabilir. Uygulama projesi bulunan yapım işlerinde anahtar teslimi götürü bedel teklif alınmak suretiyle ihale yapılması zorunludur. Ancak, doğal afetler nedeniyle uygulama projesi yapılması için yeterli süre bulunmayan yapım işlerinde ön veya kesin proje üzerinden, her türlü onarım işleri ile işin yapımı sırasında belli aşamalarda arazi ve zemin etütleri gerekmesi veya uygulamada imar ve güzergâh değişikliklerinin muhtemel olması nedenleriyle ihaleden önce uygulama projesi yapılamayan, bina işleri hariç, yapım işlerinde ise kesin proje üzerinden ihaleye çıkılabilir. Bu işlerin uygulama projesi yapılabilen kısımlar için anahtar teslimi götürü bedel, uygulama projesi yapılamayan kısımlarda ise her bir kalem iş için birim fiyat teklif almak

suretiyle ihale yapılabilir. Arsa temini, mülkiyet ve kamulaştırma işlemlerinin tamamlanması şartı, baraj ve büyük sulama, içmesuyu isale hattı, enerji nakil hattı, trafo, trafo merkezleri, şalt tesisleri, kaptajlar, su depoları, karayolu, liman ve havaalanı, demiryolu, petrol ve doğalgaz boru hattı projelerinde aranmaz.

d) (Değişik: 30/7/2003-4964/38 md.) İdarelerce bütçesinin programlanmasında, ihalede ise isteklilerce verilen tekliflerin karşılaştırılmasında kullanılmak üzere tespit edilen yaklaşık maliyet isteklilere duyurulmaz.

e) (Değişik: 20/11/2008-5812/24 md.) İdarelerce kanun, tüzük ve yönetmeliklere göre istihdam edilen personelin yeterli nitelik veya sayıda olmaması halinde, bu Kanunda belirtilen hizmetler için ihaleye çıkılabilir. Ancak danışmanlık hizmet alım ihalelerinde, istihdam edilen personelin yeterli nitelik veya sayıda olmaması şartı aranmaz..

f) İhale dokümanı hazırlanmadan ilân yapılamaz. İlân sürelerinin hesaplanmasında ilânın yayımlandığı gün dikkate alınır, ihale günü veya son başvuru günü dikkate alınmaz. 13 üncü maddede belirtilen ilân sürelerine uyulmak üzere, ilân yapılmasına kadar geçecek süre de gözönüne alınarak ilân yapılacak yerlere yeterli süre öncesinde ilân metinlerinin gönderilmesi zorunludur.

g) İhale için tespit olunan tarih tatil gününe rastlamışsa ihale, tekrar ilâna gerek kalmaksızın tatili takip eden ilk iş gününde aynı yer ve saatte yapılır ve bu saate kadar verilen teklifler kabul edilir. İhale saati çalışma saati dikkate alınarak tespit edilir. İlândan sonra çalışma saati değişse de ihale ilân edilen saatte yapılır.

h) (Değişik: 20/11/2008-5812/24 md.) İş deneyimi bulunmayan mühendis veya mimarların, aldıkları lisans eğitimine uygun yapım işi ihalelerine başvurularında, toplam süresi onbeş yılı geçmemek kaydıyla mezuniyetlerinden sonra geçen her yıl, yüzyirmiikibinüçyüzseksenyedi Yeni Türk Lirası olarak hesaplanmak üzere 10 uncu madde kapsamındaki benzer iş deneyimi olarak dikkate alınır. Bu süre iş deneyimi bulunan mimar ve mühendisler için uygulanmaz. Bu bent kapsamında elde edilen deneyim mühendis ve mimarın beş yıldır en az % 51 hissesine sahip olduğu veya her iki ortağın da mühendis olup % 50-% 50 ortak olduğu tüzel kişiler tarafından da kullanılabilir.

ı) (Ek: 30/7/2003-4964/38 md.) Bu Kanunun 21 ve 22 nci maddelerindeki parasal limitler dahilinde yapılacak harcamaların yıllık toplamı, idarelerin bütçelerine bu amaçla konulacak ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadıkça aşamaz.

Yerli istekliler ile ilgili düzenlemeler

Madde 63- (Değişik: 13/2/2011-6111/178 md.)

Hizmet alımı ve yapım işi ihalelerinde yerli istekliler lehine, mal alımı ihalelerinde ise Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ile diğer ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak Kurum tarafından yerli malı olarak belirlenen malları teklif eden istekliler lehine, % 15 oranına kadar fiyat avantajı sağlanması; yaklaşık maliyeti eşik değerlerin altında kalan ihalelere ise sadece yerli istekli-lerin katılması hususlarında ihale dokümanına hüküm konulabilir. Ortak girişimlerin yerli istekli sayılabilmesi için bütün ortaklarının yerli istekli olması gereklidir.

Sürelerin hesabı

Madde 64- Bu Kanunda yazılı sürelerin hesaplanmasında hüküm bulunmayan hallerde Borçlar Kanunu hükümleri uygulanır.

Bildirim ve tebligat esasları (3)

Madde 65- (Değişik: 20/11/2008-5812/25 md.)

Aday, istekliler ve istekli olabileceklere yapılacak her türlü bildirim ve tebligatlarda aşağıdaki hususlara uyulması zorunludur:

a) Tebligatlar idareler veya Kurum tarafından aşağıdaki yöntemler kullanılarak yapılabilir:

1) İmza karşılığı elden.

2) İadeli taahhütlü mektupla.

3) Elektronik ortamda.

4) Faksla.

yabancı isteklilerde ise ondokuzuncu gün Tebligatın bu tarihten önce muhataba ulaşması halinde ise fiili tebliğ tarihi esas alınır.

b) İdareler veya Kurum tarafından elektronik ortamda veya faks ile yapılan tebligatlar ile çerçeve anlaşmaya dahil olan istekliler tarafından elektronik ortamda sunulan fiyat tekliflerinin aynı gün teyit edilmesi zorunludur. Elektronik ortamda veya faks ile yapılan bildirimlerde bildirim tarihi tebliğ tarihi sayılır.

Ancak, idareler veya Kurum ile aday, istekli ve istekli olabilecekler tarafından, elektronik imza kullanılarak yapılan işlemlerde ve şikayet başvurularına ilişkin işlemler dahil Elektronik Kamu Alımları Platformu üzerinden yapılacak ihale sürecine ilişkin işlemlerde teyit aranmaz.

c) Elektronik haberleşmede kullanılacak araçlar ile bunların teknik özellikleri, yaygın olarak kullanılan haberleşme ve bilgi teknolojisi ürünleri ile uyumlu ve kolay erişilebilir olmalı ve eşit muamele ilkesini sağlamalıdır.

d) Her türlü bilgi alışverişi ile bilginin muhafazasında; verilerin bütünlüğü ile tekliflerin ve başvuru belgelerinin gizliliğinin sağlanması esastır.

Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde yapılacak tebliğler hakkında Tebligat Kanunu hükümleri uygulanır.

Değişiklik yapılması

Madde 66- Bu Kanun hükümlerine ilişkin değişiklikler, ancak bu Kanuna hüküm eklenmek veya bu Kanunda değişiklik yapılmak suretiyle düzenlenir.

Eşik değerler ve parasal limitlerin güncellenmesi

Madde 67- Bu Kanunda belirtilen eşik değerler ve parasal limitler bir önceki yılın Toptan Eşya Fiyat Endeksi esas alınarak Kamu İhale Kurumu tarafından güncellenir ve her yıl 1 Şubat tarihinden geçerli olmak üzere aynı tarihe kadar Resmî Gazetede ilân edilir. Ancak güncellemede bir milyon Türk Lirasının altındaki tutarlar dikkate alınmaz. Bu Kanunda belirtilen eşik değerler ve parasal limitler, olağanüstü hallerde, belirtilen tarihin dışında da Kurumun teklifi üzerine Bakanlar Kurulu Kararı ile güncellenebilir.

ALTINCI KISIM
Son Hükümler

Uygulanmayacak hükümler

Madde 68- a) Bu Kanun kapsamında yer alan işlerin ihalelerinde 8.9.1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümleri uygulanmaz.

b) Diğer kanunların 8.9.1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunundan muafiyet tanıyan hükümleri ile bu Kanuna uymayan hükümleri uygulanmaz.

c) (Ek: 30/7/2003-4964/39 md.) 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu kapsamındaki toplu konut projelerinde, 5 inci maddenin beşinci ve altıncı fıkraları, 62 nci maddenin (a) ve (b) bentleri ile (c) bendindeki kamulaştırma, mülkiyet, arsa temini, imar işlemleri ve uygulama projesine ilişkin şartlar aranmaksızın ihaleye çıkılabilir. Ancak, ÇED raporu zorunluluğu bulunan hallerde sözleşme imzalanmadan önce bu raporun alınması zorunludur.

Elektronik Kamu Alımları Platformu

EK MADDE 1- (Ek: 30/7/2003-4964/41 md.; Değişik: 20/11/2008-5812/26 md.)

Bu Kanun kapsamında yapılan ihalelerde; bu Kanunun 13 üncü maddesi hükümleri saklı kalmak üzere, ilan, ihale dokümanının hazırlanması ve verilmesi, katılım ve yeterliğe ilişkin belgelerin sunulması, tekliflerin hazırlanması, sunulması ve değerlendirilmesi, ihalenin karara bağlanması ve onaylanması, kesinleşen ihale kararlarının bildirilmesi ve sözleşmenin imzalanması gibi ihale süreciyle ilgili aşamalar ile her türlü bildirimler kısmen veya tamamen, Kurum tarafından oluşturulan Elektronik Kamu Alımları Platformu üzerinden gerçekleştirilebilir.

Elektronik Kamu Alımları Platformunun kurulması ve işletilmesi ile ihale sürecinde elektronik araçların kullanımına ilişkin esas ve usuller Kurum tarafından belirlenir.

Bu Kanunun 13 üncü maddesi uyarınca yapılacak bütün ilanlar aynı zamanda Elektronik Kamu Alımları Platformunda da yayımlanır.

Bu Kanun kapsamındaki alımlarda aday veya isteklilerin yeterliğinin tespitine ilişkin olarak Elektronik Kamu Alımları Platformu üzerinden sistemler kurulabilir. Bu sistemlerin kurulması, kurdurulması, denetlenmesi, yetkilendirilen kuruluşların yetkilerinin iptal edilmesi veya tedbir niteliğinde kararlar alınması hususlarında Kurum yetkilidir.

Çerçeve sözleşme kapsamında mal ve hizmet alımı

EK MADDE 2 – (Ek: 1/6/2007-5680/2 md.)

Sağlık hizmeti sunan idareler bu Kanunda öngörülen temel ihale usûllerini uygulamak kaydıyla sürekli biçimde ihtiyaç duydukları mal veya hizmet alımlarına ilişkin çerçeve sözleşmeler yapabilir ve bu çerçeve sözleşmelere istinaden alım ihaleleri düzenleyebilir. Çerçeve sözleşmenin yapılmasına ilişkin ihalelerde ödenek şartı aranmaz. Çerçeve sözleşme kapsamında temin edilecek mal veya hizmet alımları 13 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendinin (1) numaralı alt bendine göre Kamu İhale Bülteninde ilan edilir. İlanda çerçeve sözleşme kapsamında karşılanması planlanan tahmini ihtiyaç miktarları da gösterilir. Çerçeve sözleşme kapsamında alınacak mal ve hizmetlerden yaklaşık maliyeti eşik değerlerin altında kalan ihaleler ayrıca işin yapılacağı yerde çıkan gazetelerin birinde en az bir defa yayımlanmak suretiyle ilan edilerek duyurulur.

Çerçeve sözleşmeye taraf olan tedarikçi veya hizmet sunucuları tarafından sunulan teklifler 40 ıncı madde hükümlerine göre değerlendirilerek istekliler, ekonomik açıdan en avantajlı tekliften başlanmak suretiyle sıralanır ve istekli sayısı yirmibeşi geçmemek üzere şartları taşıyan isteklilerin tamamı listeye alınır. Listeye alınan istekli sayısı üçten az olamaz. Teminat alınmasına ilişkin hükümler hariç olmak üzere, ihalelerin sözleşmeye bağlanması hakkında bu Kanunda yer alan hükümler çerçevesinde, süresi yirmidört ayı geçmemek üzere listeye alınan isteklilerle çerçeve sözleşme imzalanır ve sonuçlar Kamu İhale Bülteninde ilan edilir.

Yapılan çerçeve sözleşme kapsamında mal veya hizmet alımına ihale yetkilisince onay verilmesi üzerine, listede yer alan istekliler imza karşılığı veya posta yoluyla ya da tebligatı daha sonra yapılmak kaydıyla teleks, faks veya elektronik posta ile teklif vermeye davet edilir. Davet yazısına, alım konusu mal veya hizmetin miktarı ile teslim ve ifa şartlarını gösteren bir şartname eklenir.

İsteklilere tekliflerini hazırlayabilmeleri için en az üç iş günü süre tanınmak suretiyle çerçeve sözleşmeye esas olan teklif bedellerini geçmemek üzere tekliflerini vermeleri istenir. Yazılı olarak verilecek tekliflerin içeriğinin gizliliği ihale saatine kadar korunur ve ihale dokümanında belirtilen hükümlere göre teklifler değerlendirilerek ekonomik açıdan en avantajlı teklif belirlenir ve ihale bu teklif sahibinin üzerinde bırakılır. İhalelerin sözleşmeye bağlanmasına ilişkin bu Kanunda yer alan hükümler çerçevesinde kısa sözleşme imzalanır.

İstekliler yeterliklerinin devam ettiğini oniki ayda bir belgelendirir. Yeterliği devam etmeyenler ile teklif vermeye davet edildiği halde iki kez teklif vermeyenlerin çerçeve sözleşmeleri feshedilir.

Çerçeve sözleşmeye taraf olanların sayısının üçün altına inmesi halinde, mevcut çerçeve sözleşmenin sona erdiği taraflara bildirilir.

Çerçeve sözleşme yapılmış olması, idareye alım yapma yükümlülüğü getirmez. İdare, çerçeve sözleşme kapsamındaki mal veya hizmet alımlarına ilişkin ihtiyaçlarını bu Kanunda yer alan diğer usûlleri kullanmak suretiyle de temin edebilir. Çerçeve sözleşme kapsamında yapılacak alımlara ilişkin usûl ve esasları tespite Kurum yetkilidir.

EK MADDE 3 – (Ek: 15/5/2008-5763/36 md.)

4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 3 üncü maddesinin (c) bendi kapsamındaki işler ile aynı kapsamda olup 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu dışın-

da, ihalesi ilgili mevzuat hükümlerine göre bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar yapılmış olanlar ile bu tarihten sonra yapılacak olan ve bedeli yabancı para cinsinden sabit fiyatlarla sözleşmeye bağlanan yapım ve yapımla ilgili hizmet işlerine uygulanmak üzere; fiyat farkı esasları belirlemeye, sözleşmelerin tadil veya tasfiye edilmesine imkân veren kararnameler çıkarmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Dinamik alım sistemi

EK MADDE 4 – (Ek: 20/11/2008-5812/28 md.)

Dinamik alım sistemi, piyasada mamul olarak bulunan malların elektronik ortamda alımında kullanılabilir. Sistemin kurulmasında açık ihale usulü uygulanır. Dinamik alım sistemi rekabeti engelleyici, sınırlayıcı veya bozucu şekilde işletilemez.

Sistemin tesis edileceği hususu Kamu İhale Bülteninde ilan edilmek suretiyle duyurulur. İhale dokümanında; planlanan alımın niteliği, türü ve miktarının yanı sıra satın alma sistemine, bu sistemin işletilmesinde kullanılacak elektronik ekipmana, sisteme teknik olarak bağlanabilmek için gerekli düzenlemelere, sistemin işleyişini düzenleyen kurallara ve diğer hususlara ilişkin bilgilere yer verilir.

Yeterlik kriterlerini sağlayan ve ihale dokümanında yer alan şartlara uygun ön teklif veren bütün isteklilere sisteme dahil olma imkanı verilir. Ön teklifler ihale dokümanında yer alan şartlara uygun olduğu sürece sürekli olarak geliştirilebilir.

Ön tekliflerin değerlendirilmesi, verildikleri tarihten itibaren onbeş gün içinde tamamlanır. Teklif vermeye davetin henüz yapılmamış olması halinde değerlendirme süresi onbeş güne kadar bir defa uzatılabilir.

Dinamik alım sisteminin tesis edildiği veya sistemin kurulmasından vazgeçildiği ile ön tekliflerin sisteme kabul veya reddedildikleri hususu isteklilere karar alındıktan sonra en geç üç gün içinde bildirilir.

Her bir alım için sisteme kabul edilmiş istekliler teklif vermeye davet edilir. Yapılacak alımlar bu davetten en az onbeş gün önce basitleştirilmiş ilan yoluyla duyurulur. Sisteme kabul edilen bütün istekliler, tekliflerini sunmaları için yeterli süre tanınmak suretiyle teklif vermeye davet edilir.

Teklifler, ihale dokümanında belirtilen esaslara göre değerlendirilmek suretiyle alım sonuçlandırılır ve sözleşmeye bağlanır.

Dinamik alım sisteminin süresi kırk sekiz aydan fazla olamaz.

Dinamik alım sisteminde yapılacak ihalelerde Elektronik Kamu Alımları Platformu kullanılır. Sisteme kabul edilmeye ve sistemin yürütülmesine ilişkin olarak herhangi bir ücret talep edilmez.

Dinamik alım sistemi dahilinde yapılacak alımlara ilişkin sözleşme düzenlenmesi gerekli haller ile bu sözleşmelerin şeklini ve kapsamını belirlemeye Kurum yetkilidir.

Elektronik eksiltme

EK MADDE 5 – (Ek: 20/11/2008-5812/28 md.)

İlan ve ihale dokümanında belirtilmesi kaydıyla, açık ihale, belli istekliler arasında ihale ve 21 inci maddenin (a), (d) ve (e) bentleri uyarınca yapılan pazarlık usulü ihalede tekliflerin değerlendirilmesi aşamasının tamamlanmasından sonra elektronik eksiltme yapılabilir. Dinamik alım sistemi ve çerçeve anlaşma kapsamında yapılan ihalelerde de elektronik eksiltme uygulanabilir. 48 inci madde uyarınca yapılan danışmanlık hizmet alımı ihalelerinde ise elektronik eksiltme uygulanmaz.

Elektronik eksiltme ancak ihale konusu alımın bütün teknik özelliklerinin net olarak belirlendiği hallerde kullanılabilir.

Elektronik eksiltmeye başlamadan önce ihale dokümanında belirlenen şartlara göre tekliflerin ilk değerlendirmesi yapılır.

Yeterli kabul edilen istekliler elektronik ortamda yeniden teklif vermeye aynı anda davet edilir. Davette, eksiltmenin başlama tarihi ve saati ile kullanılmakta olan elektronik araca isteklinin bağlantı kurabilmesi için gerekli bütün bilgilere yer verilir. Elektronik eksiltmenin her aşamasını gösteren bir zaman çizelgesi davet ile birlikte iletilir. Birbirini izleyen birden fazla aşamada elektronik eksiltme yapılabilir. Davetin gönderildiği tarihten iki iş günü geçmeden eksiltmeye başlanamaz.

Ekonomik açıdan en avantajlı teklifin fiyat dışı unsurlar da dikkate alınarak belirlendiği hallerde, yapılan ilk değerlendirme sonucu ile eksiltmede verilen yeni tekliflere göre sıralamayı düzenleyen matematiksel formül de davette bildirilir. Bu formül, ihale ilanında veya ihale dokümanında belirtildiği şekilde ekonomik açıdan en avantajlı teklifin tespitinde kullanılan bütün unsurların varsa nispi ağırlıklarını da içerir.

Elektronik eksiltmenin her aşamasında, o andaki sıralamalarını öğrenebilmeleri için gerekli bilgiler anında isteklilere ulaştırılır. İhale dokümanında belirtilmesi kaydıyla, diğer isteklilerin teklifleri hakkında bilgiler ve eksiltmenin

herhangi bir aşamasındaki istekli sayısı da duyurulabilir. Ancak elektronik eksiltme süresince isteklilerin kimlikleri açıklanamaz.

Elektronik eksiltme aşağıdaki durumlardan biri veya birkaçının gerçekleşmesi halinde sona erdirilir:

a) Eksiltmeye katılım için yapılan davette eksiltmenin tamamlanacağı belirtilen tarih ve saatin dolması.

b) Yeni tekliflerin verilebilmesine ilişkin olarak davette bildirilen bekleme süresi içinde asgari fark aralığını sağlayan tekliflerin alınamaması.

c) Davette bildirilen tur sayısının tamamlanması.

Finansal kiralama

EK MADDE 6 – (Ek: 20/11/2008-5812/28 md.)

Kanun kapsamındaki idarelerin finansal kiralama suretiyle yapacakları mal alımlarında uygulanacak esas ve usuller Kurum tarafından belirlenir.

Geçici Hükümler

Standart ihale dokümanları ve yönetmelikler

GEÇİCİ MADDE 1- Bu Kanunun uygulanmasına yönelik olarak çıkarılacak standart ihale dokümanları ve yönetmelikler, ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak Kamu İhale Kurumu tarafından Kanunun yürürlüğe gireceği tarihe kadar hazırlanır ve Resmî Gazetede yayımlanır.

Bunların yürürlüğe konulmasına kadar idareler, mevcut esaslar ve yönetmelik hükümlerini uygulamaya devam eder.

Başlanmış olan ihaleler

GEÇİCİ MADDE 2- Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce ihale edileceği yazılı olarak duyurulmuş veya ilân edilmiş olan işler ilgili olduğu kanun ve usullere göre sonuçlandırılır.

Güncelleme

GEÇİCİ MADDE 3- Bu Kanunda yer alan eşik değerler ve parasal limitler, Kanunun Resmî Gazetede yayımlandığı tarih ile yürürlüğe girdiği tarih arasında geçen süre için Kurum tarafından 67 nci maddede belirtilen şekilde güncellenir.

İstisnalara ilişkin esas ve usuller

GEÇİCİ MADDE 4- a) Bu Kanunun 3 üncü maddesinin (b) bendine ilişkin esas ve usuller ilgili kurumlar tarafından,

b) Bu Kanunun 3 üncü maddesinin (d) bendine ilişkin esas ve usuller, Kamu İhale Kurumunun uygun görüşü üzerine, Dışişleri, Millî Savunma, Maliye ve Bayındırlık ve İskân Bakanlıkları tarafından,

c) Bu Kanunun 3 üncü maddesinin (f) bendi gereğince yapılacak mal ve hizmet alımlarına ilişkin esas ve usûller, Kamu İhale Kurumunun uygun görüşü üzerine, ilgili kurumlar tarafından,

ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri alınmak suretiyle Kanunun yürürlüğe gireceği tarihe kadar hazırlanarak, Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulur.

Bu Kanunun 3 üncü maddesinin (e) bendi gereğince (Ek ibare: 12/6/2002-4761/18 md.) yapılacak alımlarda uygulanacak esas ve usûller Kurum tarafından, Devlet Malzeme Ofisinden yapılacak alımlara ilişkin esas ve usûller ise gerekli görülmesi halinde Maliye Bakanlığı tarafından belirlenebil

(Ek: 12/6/2002-4761/18 md.; Değişik son fıkra: 30/7/2003-4964/40 md.) Bu Kanunun 3 üncü maddesinin (g) bendi kapsamındaki mal ve hizmetler, ilgili kuruluşların talebi üzerine Kurum tarafından belirlenir.

(Ek fıkra: 30/7/2003-4964/40 md.) Bu Kanunun 3 üncü maddesinin (h) bendine ilişkin esas ve usuller, Sağlık Bakanlığı ve Kurumun görüşleri alınarak Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.

(Ek fıkra: 30/7/2003-4964/40 md.) Enerji, su, ulaştırma ve telekomünikasyon sektöründe faaliyet gösteren teşebbüs, işletme ve şirketler, özel kanunları yürürlüğe girinceye kadar bu Kanunun 3 üncü maddesinin (g) bendi hükmüne, bu bent kapsamında yer almayan mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinde ise Kanunun diğer hükümlerine tâbi olurlar. (Ek cümle: 22/12/2005-5436/13 md.) Bu Kanunun 3 üncü maddesinin (g) bendinde yer alan parasal limit, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının Türkiye karasuları ile uluslararası sular dahilinde petrol ve doğalgaz arama, sondaj, üretim ve taşıma faaliyetleri ile ilgili olarak yapılacak her türlü mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinde uygulanmaz.

(Ek fıkra: 14/7/2004-5226/24 md.) Bu Kanunun 3 üncü maddesinin (i) bendine ilişkin esas ve usûller Maliye Bakanlığı, Kamu İhale Kurumu ve Bakanlık tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.

(Ek fıkra: 3/3/2005-5312/26 md.) Bu Kanunun 3 üncü maddesinin (j) bendine ilişkin esas ve usûller, Maliye Bakanlığı, Kamu İhale Kurumu ve De-

nizcilik Müsteşarlığının görüşleri alınarak Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.

(Ek fıkra: 27/12/2007-5726/24 md.) Bu Kanunun 3 üncü maddesinin (l) bendine ilişkin esas ve usûller Maliye Bakanlığı ve Kamu İhale Kurumunun görüşleri alınarak Adalet ve İçişleri bakanlıklarınca müştereken çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

(Ek fıkra: 20/2/2008-5737/79 md.) Bu Kanunun 3 üncü maddesinin (k) bendine ilişkin usûl ve esaslar, Maliye Bakanlığı ve Kamu İhale Kurumunun görüşleri alınarak Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.

(Ek fıkra: 20/11/2008-5812/29 md.) Bu Kanunun 3 üncü maddesinin (f) bendi gereğince Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu tarafından uygulanacak usûl ve esaslar Maliye Bakanlığı ve Kurumun görüşleri alınarak Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu tarafından; (n) bendine ilişkin esas ve usûller Maliye Bakanlığı ve Kurumun görüşleri alınarak ilgili bakanlıklar tarafından hazırlanacak yönetmeliklerle belirlenir.

Kamu İhale Kurumunun kurulması

GEÇİCİ MADDE 5- Bu Kanunun 53 üncü maddesinde belirtilen Kamu İhale Kurulu, Kanunun Resmî Gazetede yayımlandığı tarihi takip eden otuz gün içinde atanır. Kamu İhale Kurulu üyeliğine yapılacak ilk atamalarda, Maliye Bakanlığı ile Bayındırlık ve İskân Bakanlığının önereceği adaylar arasından seçilecek üyelerden Bakanlar Kurulunca belirlenecek birer üye yedi yıl süreyle görev yapar.

Kurul, Kanunda yer alan görevleri yerine getirmek üzere atandığı tarihi izleyen altmış gün içinde Kurum teşkilatını oluşturarak bu tarihe kadar Kurumun faaliyete geçmesini sağlar.

Kurumun bu Kanunun yürürlüğe gireceği tarihe kadar yapacağı ihalelerle ilgili esas ve usûller Kurulun önerisi üzerine Bakanlar Kurulu kararıyla çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Bu Kanunun 53 üncü maddesinde belirtilen yönetmelikler ile üçüncü fıkrada belirtilen yönetmelik Kurumun faaliyete geçeceği tarihe kadar çıkarılır.

Kurumun her türlü giderleri, gelirleri ile karşılanacak aşamaya gelinceye kadar, genel bütçeden sağlanacak yardımlardan finanse edilir.

GEÇİCİ MADDE 6 – (Ek: 12/6/2002-4761/19 md.) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde;

a) Kamu kurum ve kuruluşlarında görevli personelden, 53 üncü maddenin (h) fıkrasında sayılan yüksek öğretim kurumlarını bitirerek mesleğe özel yarışma sınavı ile girilen ve belirli süreli meslek içi eğitimden sonra özel bir yeterlik sınavı sonunda atanmış olanlar ile hâkimler, savcılar ve bu meslekten sayılanlar,

b) Kurumun görev alanı ile ilgili dallardan olmak kaydıyla en az lisans üstü eğitimini tamamlamış üniversite öğretim elemanları,

c) Mühendislik veya mimarlık fakültelerinde lisans eğitimi yapmış olanlardan en az beş yıl, lisans eğitimini müteakip yine bu dallardan herhangi birinde lisans üstü eğitim yapmış olanlardan ise en az üç yıl süre ile kamu kurum ve kuruluşlarında kendi görev alanıyla ilgili konularda çalışmış olanlar,

kırk yaşından gün almamış olmaları, (a) ve (c) bentlerinde sayılanların kamu ihale mevzuatı ile ilgili yargılama, inceleme, denetleme, uygulama veya danışma konularında çalışmış olmaları koşuluyla kurumlarının muvafakatı alınmak suretiyle, Kurulca kamu ihale uzmanı olarak atanabilirler.

31.12.2003 tarihine kadar Kurumun kamu ihale uzman ve uzman yardımcısı dışındaki kadrolarına, genel bütçeye dahil daireler, katma bütçeli idareler, kamu iktisadi teşebbüsleri ve bunların bağlı ortaklıkları, özel kanunlarla kurulmuş ve kendilerine kamu görevi verilmiş tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar ile bağımsız bütçeli kuruluşlarda çalışan personel kendilerinin isteği ve kurumlarının muvafakatı ile atanabilirler. *GEÇİCİ MADDE 7- (Ek: 10/11/2004-5255/15 md.)*

2005 yılında İzmir kentinde yapılacak Dünya Üniversitelerarası Spor Oyunları ile ilgili olarak İcra Kurulunca ve bu Kurulun talebi üzerine diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılacak her türlü mal ve hizmet alımları ile yapım işleri, ceza ve ihalelerden yasaklama hükümleri hariç, bu Kanun hükümlerinden müstesnadır.

Başlanmış olan ihaleler

GEÇİCİ MADDE 8- (Ek: 20/11/2008-5812/30 md.)

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar ilan edilmiş veya yazılı olarak duyurulmuş ihaleler hakkında, bu Kanunun yayımlandığı tarihte yürürlükte bulunan kanun hükümlerinin uygulanmasına devam edilir.

Bu Kanunun 35 inci maddesinin (b) bendinde sayılanların yürürlüğe girdiği tarihe kadar yapılmış olan şikayet başvuruları ile bu Kanun ve ilgili mev-

zuat hükümlerine aykırılık iddiaları içeren başvurular, başvurunun yapıldığı tarihte yürürlükte bulunan mevzuat hükümlerine göre sonuçlandırılır.

Mevcut görevlendirmeler

GEÇİCİ MADDE 9- (Ek: 20/11/2008-5812/30 md.)

31/5/2008 tarihinden önce 53 üncü maddenin (i) fıkrasının son paragrafına göre Kurumda kamu ihale uzmanı olarak görevlendirilenlerden fiilen görev yapanların görevlendirmeleri Kurumun ihtiyacına göre devam ettirilebilir.

Kurul başkan ve üyelerinin görev süreleri

GEÇİCİ MADDE 10- (Ek: 20/11/2008-5812/30 md.)

Kurulun mevcut başkan ve üyelerinden bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce başka bir üyenin görev süresini tamamlamak üzere atanmış olanların görev süreleri atandıkları tarihten itibaren beş yıl olarak uygulanır.

Yürürlük

Madde 69- (Değişik: 12/6/2002-4761/21 md.) Bu Kanunun 53 üncü maddesi ile geçici 1, geçici 5 ve geçici 6 ncı maddeleri yayımı tarihinde, diğer maddeleri 1.1.2003 tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 70- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

4/1/2002 TARİHLİ VE 4734 SAYILI KANUNA İŞLENEMEYEN HÜKÜMLER

1) 12/6/2002 tarihli ve 4761 sayılı Kanunun hükmüdür:

Madde 20 – Özel kanunlarla kamu tüzel kişiliğini ve idarî ve malî özerkliği haiz olarak kurulmuş veya 31.12.2006 tarihine kadar kurulacak kurul, üst kurul, kurum ve kuruluşların Başkan ve üyelerinin aylık ücretleri ile malî ve sosyal hak ve yardımları, bu kurul, üst kurul, kurum ve kuruluşların fonksiyonları, ücret adaleti ve 631 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin geçici 1 inci maddesi uygulaması dikkate alınarak Bakanlar Kurulu tarafından belirlenir. Bakanlar Kurulu gerektiğinde ücret adaletini sağlamak amacıyla kamu görevlilerine ödenmekte olan temsil ve görev tazminatı tavan gösterge rakamlarını üç katına kadar artırmaya ve artırılan miktar içerisinde kadro ve görev unvanı itibarıyla düzenlemeler yapmaya yetkilidir.

Yukarıdaki fıkradaki düzenleme yapılıncaya kadar, Kamu İhale Kurulu Başkanına, Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu Başkanına aylık olarak ödenen net ücret ve diğer ödemeler toplamı kadar, Kamu İhale Kurulu üyelerine ise

Kurul Başkanına yapılan toplam ödemelerin yüzde doksan yedisi oranında aylık net ödeme yapılır.

2) 30/7/2003 tarihli ve 4964 sayılı Kanunun hükmüdür:

Geçici Madde 1- 4734 ve 4735 sayılı kanunlarda bu Kanunla yapılan değişikliklerden dolayı yeniden düzenlenmesi gereken standart ihale dokümanı, Tip Sözleşme ve yönetmelikler, bu Kanunun yayımlandığı tarihten itibaren altmış gün içinde Kurum tarafından hazırlanarak yürürlüğe konulur. 4734 sayılı Kanundaki parasal limitlerde bu Kanunla yapılan değişiklikler ve yeni eklenen parasal limitler, 22.1.2002 tarihinde geçerli kabul edilerek 1.1.2003 tarihine göre 4734 sayılı Kanunun 67 nci maddesindeki esaslar dahilinde Kurum tarafından güncellenir. Bu düzenlemelerin yürürlüğe konulmasına kadar, idareler, mevcut usûl, esas ve yönetmelik hükümlerini uygulamaya devam ederler.

4734 sayılı Kanunun 3 üncü ve geçici 4 üncü maddelerinde bu Kanunla yapılan değişikliklerden dolayı hazırlanması ve yürürlüğe konulması gereken esas ve usûller, bu Kanunun yayımlandığı tarihten itibaren otuz gün içinde hazırlanır ve yürürlüğe konulur. Bu düzenlemelerin yayımlanmasına kadar idareler, 4734 sayılı Kanunun bu Kanunla değiştirilmeden önce yürürlükte bulunan 3 üncü ve geçici 4 üncü maddeleri gereği hazırlanan ve yürürlüğe konulan esas ve usûlleri uygulamaya devam ederler.

4734 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin (g) bendindeki istisna hükmünden yararlanan kuruluşların sözleşme altında yüklenici oldukları yapım işi alımları da on yıl süreyle aynı bentte öngörülen istisna hükümlerine tâbidir.

3) 3/7/2005 tarihli ve 5398 sayılı Kanunun hükmüdür:

Geçici Madde 2 – İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Rekabet Kurumu, Sermaye Piyasası Kurulu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Telekomünikasyon Kurumu, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, Kamu İhale Kurumu ile Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurumunca elde edilen her türlü gelirin 30.6.2005 tarihine kadar birikmiş tutarlarından Maliye Bakanının teklifi ve Başbakanın onayı ile kurum ve kuruluşlar itibarıyla belirlenecek oranlara göre hesaplanacak kısmı; bütçenin (B) işaretli cetveline gelir kaydedilmek üzere Maliye Bakanı tarafından belirlenecek süre içinde Maliye Bakanlığı Merkez Saymanlık Müdürlüğünün Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdindeki hesabına yatırılır. Ayrıca, anılan kurum ve kuruluşların 31.12.2005 tarihine

kadar kasalarında oluşacak nakit fazlaları da bunların görüşü alınmak suretiyle bu fıkrada belirlenen esaslara göre kesilerek ilgili hesaba aktarılır.

Söz konusu kurum ve kuruluşlar 30.6.2005 tarihine kadar birikmiş gelir tutarları ile kasa ve banka mevcutlarını 15.7.2005 tarihine kadar; her ayın gelir ve giderleriyle kasa ve banka mevcutlarını gösterir malî bilgileri ise izleyen ayın yedinci günü sonuna kadar Maliye Bakanlığına bildirirler. Bu maddede belirtilen tutarların süresi içinde ödenmemesi halinde, ödenmeyen tutarlar 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre gecikme zammı da uygulanmak suretiyle takip ve tahsil edilir.

KAMU İHALE SÖZLEŞMELERİ KANUNU

BİRİNCİ KISIM

Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Tanımlar ve İlkeler

Amaç

MADDE 1.- Bu Kanunun amacı, Kamu İhale Kanununa göre yapılan ihalelere ilişkin sözleşmelerin düzenlenmesi ve uygulanması ile ilgili esas ve usulleri belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2.- Bu Kanun, Kamu İhale Kanununa tabi kurum ve kuruluşlar tarafından söz konusu Kanun hükümlerine göre yapılan ihaleler sonucunda düzenlenen sözleşmeleri kapsar.

Tanımlar

MADDE 3.- Bu Kanunun uygulanmasında Kamu İhale Kanununda yer alan tanımlar geçerlidir.

İlkeler

MADDE 4.- Bu Kanuna göre düzenlenecek sözleşmelerde, ihale dokümanında yer alan şartlara aykırı hükümlere yer verilemez.

Bu Kanunda belirtilen haller dışında sözleşme hükümlerinde değişiklik yapılamaz ve ek sözleşme düzenlenemez.

Bu Kanun kapsamında yapılan kamu sözleşmelerinin tarafları, sözleşme hükümlerinin uygulanmasında eşit hak ve yükümlülüklere sahiptir. İhale dokümanı ve sözleşme hükümlerinde bu prensibe aykırı maddelere yer veri-

lemez. Kanunun yorum ve uygulanmasında bu prensip göz önünde bulundurulur.

İKİNCİ BÖLÜM
Sözleşmelerin Düzenlenmesi

Tip Sözleşmeler

MADDE 5.- Bu Kanunun uygulanmasında uygulama birliğini sağlamak üzere mal veya hizmet alımları ile yapım işlerine ilişkin Tip Sözleşmeler Resmi Gazete'de yayımlanır.

(Değişik ikinci fıkra: 20/11/2008-5812/31 md.) İdarelerce yapılacak sözleşmeler Tip Sözleşme hükümleri esas alınarak düzenlenir. Mal ve hizmet alımlarında, Kurumun uygun görüşü alınmak kaydıyla istekliler tarafından hazırlanması mutat olan sözleşmeler kullanılabilir.

Sözleşme Türleri

MADDE 6.- Kamu İhale Kanununa göre yapılan ihaleler sonucunda;

a) Yapım işlerinde; uygulama projeleri ve bunlara ilişkin mahal listelerine dayalı olarak, işin tamamı için isteklinin teklif ettiği toplam bedel üzerinden anahtar teslimi götürü bedel sözleşme,

b) Mal veya hizmet alımı işlerinde, ayrıntılı özellikleri ve miktarı idarece belirlenen işin tamamı için isteklinin teklif ettiği toplam bedel üzerinden götürü bedel sözleşme,

c) Yapım işlerinde; ön veya kesin projelere ve bunlara ilişkin mahal listeleri ile birim fiyat tariflerine, mal veya hizmet alımı işlerinde ise işin ayrıntılı özelliklerine dayalı olarak; idarece hazırlanmış cetvelde yer alan her bir iş kaleminin miktarı ile bu iş kalemleri için istekli tarafından teklif edilen birim fiyatların çarpımı sonucu bulunan toplam bedel üzerinden birim fiyat sözleşme,

d) (Ek: 1/6/2007-5680/3 md.; Değişik: 20/11/2008-5812/32 md.) Yapım işlerinde; niteliği itibarıyla iş kalemlerinin bir kısmı için anahtar teslimi götürü bedel, bir kısmı için birim fiyat teklifi alma yöntemleri birlikte uygulanmak suretiyle gerçekleştirilen ihaleler sonucunda karma sözleşme,

e) (Ek: 20/11/2008-5812/32 md.) Çerçeve anlaşmaya dayalı olarak idare ile yüklenici arasında imzalanan münferit sözleşme,

Düzenlenir.

(Ek fıkra: 1/6/2007-5680/3 md.) Çerçeve anlaşma ve münferit sözleşmede belirtilmesi zorunlu olan hususları belirlemeye Kurum yetkilidir.

Sözleşmede yer alması zorunlu hususlar

MADDE 7.- Bu Kanuna göre düzenlenecek sözleşmelerde aşağıdaki hususların belirtilmesi zorunludur:

a) İşin adı, niteliği, türü ve miktarı, hizmetlerde iş tanımı.

b) İdarenin adı ve adresi.

c) Yüklenicinin adı veya ticaret unvanı, tebligata esas adresi.

d) Varsa alt yüklenicilere ilişkin bilgiler ve sorumlulukları.

e) Sözleşmenin bedeli, türü ve süresi.

f) Ödeme yeri ve şartlarıyla avans verilip verilmeyeceği, verilecekse şartları ve miktarı.

g) Sözleşme konusu işler için ödenecekse fiyat farkının ne şekilde ödeneceği.

h) Ulaşım, sigorta, vergi, resim ve harç giderlerinden hangisinin sözleşme bedeline dahil olacağı.

i) Vergi, resim ve harçlar ile sözleşmeyle ilgili diğer giderlerin kimin tarafından ödeneceği.

j) Montaj, işletmeye alma, eğitim, bakım-onarım, yedek parça gibi destek hizmetlerine ait şartlar.

k) Kesin teminat miktarı ile kesin teminatın iadesine ait şartlar.

l) Garanti istenilen hallerde süresi ve garantiye ilişkin şartlar.

m) İşin yapılma yeri, teslim etme ve teslim alma şekil ve şartları.

n) Gecikme halinde alınacak cezalar.

o) (Değişik: 4964/43 md.) Mücbir sebepler ve süre uzatımı verilebilme şartları, sözleşme kapsamında yaptırılacak iş artışları ile iş eksilişi durumunda karşılıklı yükümlülükler.

p) Denetim, muayene ve kabul işlemlerine ilişkin şartlar.

r) Yapım işlerinde iş ve işyerinin sigortalanması ile yapı denetimi ve sorumluluğuna ilişkin şartlar.

s) Sözleşmede değişiklik yapılma şartları.

t) Sözleşmenin feshine ilişkin şartlar.

u) Yüklenicinin sözleşme konusu iş ile ilgili çalıştıracağı personele ilişkin sorumlulukları.

v) İhale dokümanında yer alan bütün belgelerin sözleşmenin eki olduğu.

y) Anlaşmazlıkların çözümü.

İKİNCİ KISIM
Sözleşmenin Uygulanması
BİRİNCİ BÖLÜM
Fiyat Farkı, Sigorta, Mücbir Sebepler, Denetim, Muayene ve Kabul İşlemleri

Fiyat farkı verilebilmesi

MADDE 8.- Sözleşme türlerine göre fiyat farkı verilebilmesine ilişkin esas ve usûlleri tespite Kamu İhale Kurumunun teklifi üzerine Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Sözleşmelerde yer alan fiyat farkına ilişkin esas ve usûllerde sözleşme imzalandıktan sonra değişiklik yapılamaz.

İş ve işyerinin sigortalanması

MADDE 9.- (Değişik: 20/11/2008-5812/33 md.)

Yapım işlerinde yüklenici; işyerlerindeki her türlü araç, malzeme, ihzarat, iş ve hizmet makineleri, taşıtlar, tesisler ile sözleşme konusu iş için, işin özellik ve niteliğine göre ihale dokümanında belirtilen şekilde, işe başlama tarihinden geçici kabul tarihine kadar geçen süre içinde oluşabilecek deprem, su baskını, toprak kayması, fırtına, yangın gibi doğal afetler ile hırsızlık, sabotaj gibi risklere karşı, geçici kabul tarihinden kesin kabul tarihine kadar geçecek süreye ilişkin ise kapsamı ihale dokümanında belirtilen genişletilmiş bakım devresi teminatını içeren sigorta yaptırmak zorundadır.

Mücbir sebepler

MADDE 10.- Mücbir sebep olarak kabul edilebilecek haller aşağıda belirtilmiştir:

a) Doğal afetler.

b) Kanuni grev.

c) Genel salgın hastalık.

d) Kısmî veya genel seferberlik ilânı.

e) Gerektiğinde Kurum tarafından belirlenecek benzeri diğer haller.

Süre uzatımı verilmesi, sözleşmenin feshi gibi durumlar da dahil olmak üzere, idare tarafından yukarıda belirtilen hallerin mücbir sebep olarak kabul edilebilmesi için; yükleniciden kaynaklanan bir kusurdan ileri gelmemiş olması, taahhüdün yerine getirilmesine engel nitelikte olması, yüklenicinin bu

engeli ortadan kaldırmaya gücünün yetmemiş bulunması, mücbir sebebin meydana geldiği tarihi izleyen yirmi gün içinde yüklenicinin idareye yazılı olarak bildirimde bulunması ve yetkili merciler tarafından belgelendirilmesi zorunludur.

Denetim, muayene ve kabul işlemleri

MADDE 11.- Teslim edilen mal, hizmet, yapım veya yapılan işin muayene ve kabul işlemleri, idarelerce kurulacak en az üç kişilik muayene ve kabul komisyonları tarafından yapılır. Mal veya yapılan iş yüklenici tarafından idareye teslim edilmedikçe muayene ve kabul işlemleri yapılamaz.

Ancak sözleşmesinde hüküm bulunması halinde; imalat veya üretim süreci gerektiren işler, muayene ve kabul komisyonlarının yetki ve sorumluluğunu kaldırmaması şartıyla, ihale dokümanında belirtilen kalite ve özelliklere göre yapılıp yapılmadığı hususunda, ilgili idare tarafından belirli aşamalarda ve aralıklarla denetlenebilir.

Taahhüdün tamamlanan ve müstakil kullanıma elverişli bölümleri için kısmî kabul yapılabilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Kesin Teminata İlişkin Hükümler

Ek kesin teminat

MADDE 12.- (Değişik: 4964/ 44 md.) Fiyat farkı ödenmesi öngörülerek ihale edilen işlerde fiyat farkı olarak ödenecek bedelin, sözleşme bedelinde artış meydana gelmesi halinde bu artış tutarının % 6 'sı oranında teminat olarak kabul edilen değerler üzerinden ek kesin teminat alınır. Fiyat farkı olarak ödenecek bedel üzerinden hesaplanan ek kesin teminat hakedişlerden kesinti yapılmak suretiyle de karşılanabilir.

Kesin teminat ve ek kesin teminatların geri verilmesi

MADDE 13.- Taahhüdün, sözleşme ve ihale dokümanı hükümlerine uygun olarak yerine getirildiği ve yüklenicinin bu işten dolayı idareye herhangi bir borcunun olmadığı tespit edildikten sonra alınmış olan kesin teminat ve varsa ek kesin teminatların;

a) Yapım işlerinde; varsa eksik ve kusurların giderilerek geçici kabul tutanağının onaylanmasından sonra yarısı, Sosyal Sigortalar Kurumundan ilişiksiz belgesi getirilmesi ve kesin kabul tutanağının onaylanmasından sonra kalanı,

b) Yapım işleri dışındaki işlerde Sosyal Sigortalar Kurumundan ilişiksiz belgesinin getirildiği saptandıktan sonra; alınan mal veya yapılan iş için bir garanti süresi öngörülmesi halinde yarısı, garanti süresi dolduktan sonra kalanı, garanti süresi öngörülmeyen hallerde ise tamamı,

yükleniciye iade edilir.

Yüklenicinin bu iş nedeniyle idareye ve Sosyal Sigortalar Kurumuna olan borçları ile ücret ve ücret sayılan ödemelerden yapılan kanunî vergi kesintilerinin yapım işlerinde kesin kabul tarihine, diğer işlerde kabul tarihine veya varsa garanti süresinin bitimine kadar ödenmemesi halinde, protesto çekmeye ve hüküm almaya gerek kalmaksızın kesin teminatlar paraya çevrilerek borçlarına karşılık mahsup edilir, varsa kalanı yükleniciye geri verilir.

İşin konusunun piyasadan hazır halde alınıp satılan mal alımı olması halinde, Sosyal Sigortalar Kurumundan ilişiksiz belgesi getirilmesi şartı aranmaz.

İade edilemeyen teminatlar

MADDE 14.- 13 üncü maddeye göre mahsup işlemi yapılmasına gerek bulunmayan hallerde; yapım işlerinde kesin hesap ve kesin kabul tutanağının onaylanmasından, diğer işlerde ise işin kabul tarihinden veya varsa garanti süresinin bitim tarihinden itibaren iki yıl içinde idarenin yazılı uyarısına rağmen talep edilmemesi nedeniyle iade edilemeyen kesin teminat mektupları hükümsüz kalır ve bankasına iade edilir. Teminat mektubu dışındaki teminatlar sürenin bitiminde Hazineye gelir kaydedilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Sözleşmede Değişiklik, Sözleşmenin Devri ve Feshi

Sözleşmede değişiklik yapılması

MADDE 15.- Sözleşme imzalandıktan sonra, sözleşme bedelinin aşılmaması ve idare ile yüklenicinin karşılıklı olarak anlaşması kaydıyla, aşağıda belirtilen hususlarda sözleşme hükümlerinde değişiklik yapılabilir:

a) İşin yapılma veya teslim yeri.

b) İşin süresinden önce yapılması veya teslim edilmesi kaydıyla işin süresi ve bu süreye uygun olarak ödeme şartları.

Sözleşmenin devri

MADDE 16.- Sözleşme, zorunlu hallerde ihale yetkilisinin yazılı izni ile başkasına devredilebilir. Ancak, devir alacaklarda ilk ihaledeki şartların aranması zorunludur. Ayrıca, isim ve statü değişikliği gereği yapılan devirler hariç

olmak üzere, bir sözleşmenin devredildiği tarihi takibeden üç yıl içinde aynı yüklenici tarafından başka bir sözleşme devredilemez veya devir alınamaz. İzinsiz devredilen veya devir alınan veya bir sözleşmenin devredildiği tarihi takibeden üç yıl içinde devredilen veya devir alınan sözleşmeler feshedilerek, devreden ve devir alanlar hakkında 20, 22 ve 26 ncı madde hükümleri uygulanır.

Yüklenicinin ölümü, iflası, ağır hastalığı, tutukluluğu veya mahkumiyeti

MADDE 17.- Yüklenicinin ölümü, iflası, ağır hastalığı, tutukluluğu veya özgürlüğü kısıtlayıcı bir cezaya mahkumiyeti hallerinde aşağıdaki hükümler uygulanır:

a) Yüklenicinin ölümü halinde, sözleşme feshedilmek suretiyle hesabı genel hükümlere göre tasfiye edilerek kesin teminatları ve varsa diğer alacakları varislerine verilir. Ancak, aynı şartları taşıyan ve talepte bulunan varislere idarenin uygun görmesi halinde, ölüm tarihini izleyen otuz gün içinde varsa ek teminatlar dahil taahhüdün tamamı için gerekli kesin teminatı vermeleri şartıyla sözleşme devredilebilir.

b) Yüklenicinin iflas etmesi halinde, sözleşme feshedilerek yasaklama hariç hakkında 20 ve 22 nci maddeye göre işlem yapılır.

c) Ağır hastalık, tutukluluk veya özgürlüğü kısıtlayıcı bir cezaya mahkumiyeti nedeni ile yüklenicinin taahhüdünü yerine getirememesi halinde, bu durumun oluşunu izleyen otuz gün içinde yüklenicinin teklif edeceği ve ilgili idarenin kabul edeceği birinin vekil tayin edilmesi koşuluyla taahhüde devam edilebilir. Ancak, yüklenicinin kendi serbest iradesi ile vekil tayin edecek durumda olmaması halinde, yerine ilgililerce aynı süre içinde genel hükümlere göre bir yasal temsilci tayin edilmesi istenebilir. Bu hükümlerin uygulanmaması halinde, sözleşme feshedilerek yasaklama hariç haklarında 20 ve 22 nci maddeye göre işlem yapılır.

Yüklenicinin ortak girişim olması halinde ölüm, iflas, ağır hastalık, tutukluluk veya mahkumiyet

MADDE 18.- (Degişik: 4964/ 45 md.) Ortak girişimlerce yerine getirilen taahhütlerde, ortak girişimi oluşturan kişilerden birinin ölümü, iflası, ağır hastalığı, tutukluluğu, özgürlüğü kısıtlayıcı bir cezaya mahkum olması veya dağılması sözleşmenin devamına engel olmaz. Ancak, bunlardan biri idareye pilot veya koordinator ortak olarak bildirilmiş ise, pilot veya koordinator ortağın gerçek veya tüzel kişi olmasına göre iflas, ağır hastalık, tutukluluk,

özgürlüğü kısıtlayıcı bir cezaya mahkumiyet veya dağılma hallerinde, sözleşme feshedilerek yasaklama hariç haklarında 20 ve 22 nci maddeye göre işlem yapılır. Pilot veya koordinator ortağın ölümü halinde ise sözleşme feshedilmek suretiyle yapılmış olan işler tasfiye edilerek kesin teminat iade edilir. Bu durumların oluşunu izleyen otuz gün içinde diğer ortakların teklifi ve idarenin uygun görmesi halinde de, teminat dahil o iş için pilot veya koordinator ortağın yüklenmiş olduğu sorumlulukların üstlenilmesi kaydıyla sözleşme yenilenerek işe devam edilebilir.

Pilot veya koordinator ortak dışındaki ortaklardan birinin ölümü, iflası, ağır hastalığı, tutukluluğu, özgürlüğü kısıtlayıcı bir cezaya mahkum olması veya dağılması halinde, diğer ortaklar teminat dahil işin o ortağa yüklediği sorumlulukları da üstlenerek taahhüdü yerine getirirler.

Yüklenicinin sözleşmeyi feshetmesi

MADDE 19.- Sözleşme yapıldıktan sonra mücbir sebep halleri dışında yüklenicinin mali acz içinde bulunması nedeniyle taahhüdünü yerine getiremeyeceğini gerekçeleri ile birlikte yazılı olarak bildirmesi halinde, ayrıca protesto çekmeye gerek kalmaksızın kesin teminat ve varsa ek kesin teminatlar gelir kaydedilir ve sözleşme feshedilerek hesabı genel hükümlere göre tasfiye edilir.

İdarenin sözleşmeyi feshetmesi

MADDE 20.- Aşağıda belirtilen hallerde idare sözleşmeyi fesheder:

a) Yüklenicinin taahhüdünü ihale dokümanı ve sözleşme hükümlerine uygun olarak yerine getirmemesi veya işi süresinde bitirmemesi üzerine, ihale dokümanında belirlenen oranda gecikme cezası uygulanmak üzere, idarenin en az yirmi gün süreli ve nedenleri açıkça belirtilen ihtarına rağmen aynı durumun devam etmesi,

b) Sözleşmenin uygulanması sırasında yüklenicinin 25 inci maddede sayılan yasak fiil veya davranışlarda bulunduğunun tespit edilmesi,

hallerinde, ayrıca protesto çekmeye gerek kalmaksızın kesin teminat ve varsa ek kesin teminatlar gelir kaydedilir ve sözleşme feshedilerek hesabı genel hükümlere göre tasfiye edilir.

Sözleşmeden önceki yasak fiil veya davranışlar nedeniyle fesih

MADDE 21.- Yüklenicinin, ihale sürecinde Kamu İhale Kanununa göre yasak fiil veya davranışlarda bulunduğunun sözleşme yapıldıktan sonra tespit

edilmesi halinde, kesin teminat ve varsa ek kesin teminatlar gelir kaydedilir ve sözleşme feshedilerek hesabı genel hükümlere göre tasfiye edilir.

Ancak, taahhüdün en az % 80'inin tamamlanmış olması ve taahhüdün tamamlattırılmasında kamu yararı bulunması kaydıyla;

a) İvediliği nedeniyle taahhüdün kalan kısmının yeniden ihale edilmesi için yeterli sürenin bulunmaması,

b) Taahhüdün başka bir yükleniciye yaptırılmasının mümkün olmaması,

c) Yüklenicinin yasak fiil veya davranışının taahhüdünü tamamlamasını engelleyecek nitelikte olmaması,

hallerinde, idare sözleşmeyi feshetmeksizin yükleniciden taahhüdünü tamamlamasını isteyebilir ve bu takdirde yüklenici taahhüdünü tamamlamak zorundadır. Ancak bu durumda, yüklenici hakkında 26 ncı madde hükmüne göre işlem yapılır ve yükleniciden kesin teminat ve varsa ek kesin teminatların tutarı kadar ceza tahsil edilir. Bu ceza hakedişlerden kesinti yapılmak suretiyle de tahsil edilebilir.

Sözleşmenin feshine ilişkin düzenlemeler

MADDE 22.- 19 uncu maddeye göre yüklenicinin fesih talebinin idareye intikali, 20 nci maddenin (a) bendine göre belirlenen sürenin bitimi, 20 nci maddenin (b) bendi ile 21 inci maddeye göre ise tespit tarihi itibariyle sözleşme feshedilmiş sayılır. Bu tarihleri izleyen yedi gün içinde idare tarafından fesih kararı alınır. Bu karar, karar tarihini izleyen beş gün içinde yükleniciye bildirilir.

19, 20 ve 21 inci maddelere göre sözleşmenin feshedilmesi halinde, kesin teminat ve varsa ek kesin teminatlar alındığı tarihten gelir kaydedileceği tarihe kadar Devlet İstatistik Enstitüsünce yayımlanan aylık toptan eşya fiyat endeksine göre güncellenir. Güncellenen tutar ile kesin teminat ve varsa ek kesin teminatların tutarı arasındaki fark yükleniciden tahsil edilir.

Hakedişlerden kesinti yapılmak suretiyle teminat alınan hallerde, alıkonulan tutar gelir kaydedileceği gibi, sözleşmenin feshedildiği tarihten sonra yapılmayan iş miktarına isabet eden teminat tutarı da birinci fıkra hükmüne göre güncellenerek yükleniciden tahsil edilir.

Gelir kaydedilen teminatlar, yüklenicinin borcuna mahsup edilemez.

19, 20 ve 21 inci maddelere göre sözleşmenin feshedilmesi halinde, yükleniciler hakkında 26 ncı madde hükümlerine göre işlem yapılır. Ayrıca,

sözleşmenin feshi nedeniyle idarenin uğradığı zarar ve ziyan yükleniciye tazmin ettirilir.

Mücbir sebeplerden dolayı sözleşmenin feshi

MADDE 23.- Mücbir sebeplerden dolayı sözleşmenin feshedilmesi halinde, hesabı genel hükümlere göre tasfiye edilerek, kesin teminat ve varsa ek kesin teminatlar iade edilir.

Sözleşme kapsamında yaptırılabilecek ilave işler, iş eksilişi ve işin tasfiyesi

MADDE 24.- (Değişik: 4964/ 46.md) Mal ve hizmet alımlarıyla yapım sözleşmelerinde, öngörülemeyen durumlar nedeniyle bir iş artışının zorunlu olması halinde, artışa konu olan iş;

a) Sözleşmeye esas proje içinde kalması,

b) İdareyi külfete sokmaksızın asıl işten ayrılmasının teknik veya ekonomik olarak mümkün olmaması,

şartlarıyla, anahtar teslimi götürü bedel ihale edilen yapım işlerinde sözleşme bedelinin % 10'una, birim fiyat teklif almak suretiyle ihale edilen mal ve hizmet alımlarıyla yapım işleri sözleşmelerinde ise % 20 'sine kadar oran dahilinde, süre hariç sözleşme ve ihale dokümanındaki hükümler çerçevesinde aynı yükleniciye yaptırılabilir.

Birim fiyat sözleşme ile yürütülen yapım işlerinde, Bakanlar Kurulu bu oranı sözleşme bazında % 40 'a kadar artırmaya yetkilidir.

İşin bu şartlar dahilinde tamamlanamayacağının anlaşılması durumunda ise artış yapılmaksızın hesabı genel hükümlere göre tasfiye edilir. Ancak bu durumda, işin tamamının ihale dokümanı ve sözleşme hükümlerine uygun olarak yerine getirilmesi zorunludur.

Sözleşme bedelinin % 80'inden daha düşük bedelle tamamlanacağı anlaşılan işlerde, yüklenici işi bitirmek zorundadır. Bu durumda yükleniciye, yapmış olduğu gerçek giderleri ve yüklenici kârına karşılık olarak, sözleşme bedelinin % 80'i ile sözleşme fiyatlarıyla yaptığı işin tutarı arasındaki bedel farkının % 5'i geçici kabul tarihindeki fiyatlar üzerinden ödenir.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Yasaklar ve Sorumluluklar

Yasak fiil ve davranışlar

MADDE 25.- Sözleşmenin uygulanması sırasında aşağıda belirtilen fiil veya davranışlarda bulunmak yasaktır:

a) Hile, vaat, tehdit, nüfuz kullanma, çıkar sağlama, anlaşma, irtikap, rüşvet suretiyle veya başka yollarla sözleşmeye ilişkin işlemlere fesat karıştırmak veya buna teşebbüs etmek.

b) Sahte belge düzenlemek, kullanmak veya bunlara teşebbüs etmek.

c) Sözleşme konusu işin yapılması veya teslimi sırasında hileli malzeme, araç veya usuller kullanmak, fen ve sanat kurallarına aykırı, eksik, hatalı veya kusurlu imalat yapmak.

d) Taahhüdünü yerine getirirken idareye zarar vermek.

e) Bilgi ve deneyimini idarenin zararına kullanmak veya 29 uncu madde hükümlerine aykırı hareket etmek.

f) Mücbir sebepler dışında, ihale dokümanı ve sözleşme hükümlerine uygun olarak taahhüdünü yerine getirmemek.

g) Sözleşmenin 16 ncı madde hükmüne aykırı olarak devredilmesi veya devir alınması.

İhalelere katılmaktan yasaklama

MADDE 26.- (Değişik: 4964/ 47md.) 25 inci maddede belirtilen fiil veya davranışlarda bulundukları tespit edilenler hakkında fiil veya davranışlarının özelliğine göre, bir yıldan az olmamak üzere iki yıla kadar, 4734 sayılı Kanunun 2 nci ve 3 üncü maddeleri ile istisna edilenler dahil bütün kamu kurum ve kuruluşlarının ihalelerine katılmaktan yasaklama kararı verilir. Katılma yasakları, sözleşmeyi uygulayan bakanlık veya ilgili veya bağlı bulunulan bakanlık, herhangi bir bakanlığın ilgili veya bağlı kuruluşu sayılmayan idarelerde bu idarelerin ihale yetkilileri, il özel idareleri ve belediyeler ile bunlara bağlı birlik, müessese ve işletmelerde ise İçişleri Bakanlığı tarafından verilir.

Haklarında yasaklama kararı verilen tüzel kişilerin şahıs şirketi olması halinde şirket ortaklarının tamamı hakkında, sermaye şirketi olması halinde ise sermayesinin yarısından fazlasına sahip olan gerçek veya tüzel kişi ortaklar hakkında birinci fıkra hükmüne göre yasaklama kararı verilir. Haklarında yasaklama kararı verilenlerin gerçek veya tüzel kişi olması durumuna göre; ayrıca bir şahıs şirketinde ortak olmaları halinde bu şahıs şirketi hakkında da,

sermaye şirketinde ortak olmaları halinde ise sermayesinin yarısından fazlasına sahip olmaları kaydıyla bu sermaye şirketi hakkında da aynı şekilde yasaklama kararı verilir.

Bu fiil veya davranışlarda bulundukları tespit edilenler, yasaklama kararının yürürlüğe girdiği tarihe kadar aynı idare tarafından yapılacak ihalelere de iştirak ettirilmezler.

(Değişik: 4964/ 47md.) Yasaklama kararları, yasaklamayı gerektiren fiil veya davranışın tespit edildiği tarihi izleyen en geç kırkbeş gün içinde verilir.Verilen bu karar Resmi Gazetede yayımlanmak üzere en geç onbeş gün içinde gönderilir ve yayımı tarihinde yürürlüğe girer. Bu kararlar Kamu İhale Kurumunca izlenerek, kamu ihalelerine katılmaktan yasaklı olanlara ilişkin siciller tutulur.

İdareler, 25 inci maddede belirtilen yasaklamayı gerektirir bir durumla karşılaştıkları takdirde, gereğinin yapılması için bu durumu ilgili veya bağlı bulunulan bakanlığa bildirmekle yükümlüdür.

Yüklenicilerin ceza sorumluluğu

MADDE 27.- İş tamamlandıktan ve kabul işlemi yapıldıktan sonra tespit edilmiş olsa dahi, 25 inci maddede belirtilen fiil veya davranışlardan Türk Ceza Kanununa göre suç teşkil eden fiil veya davranışlarda bulunan gerçek veya tüzel kişiler ile o işteki ortak veya vekilleri hakkında Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre ceza kovuşturması yapılmak üzere yetkili Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulur. Hükmolunacak cezanın yanısıra, idarece 26 ncı maddeye göre verilen yasaklama kararının bitiş tarihinden itibaren uygulanmak şartıyla bir yıldan az olmamak üzere üç yıla kadar bu Kanun kapsamında yer alan bütün kamu kurum ve kuruluşlarının ihalelerine katılmaktan mahkeme kararıyla 26 ncı maddenin ikinci fıkrasında sayılanlarla birlikte yasaklanırlar.

Bu Kanunda belirtilen yasak fiil veya davranışları nedeniyle haklarında mükerrer ceza hükmolunanlar ile bu kişilerin sermayesinin yarısından fazlasına sahip olduğu sermaye şirketleri veya bu kişilerin ortağı olduğu şahıs şirketleri, mahkeme kararı ile sürekli olarak kamu ihalelerine katılmaktan yasaklanır.

Bu madde hükümlerine göre; mahkeme kararı ile yasaklananlar ve ceza hükmolunanlar, Cumhuriyet Savcılıklarınca sicillerine işlenmek üzere Kamu İhale Kurumuna, meslek sicillerine işlenmek üzere de ilgili meslek odalarına bildirilir.

Sürekli olarak kamu ihalelerine katılmaktan yasaklanmış olanlara ilişkin mahkeme kararları, Kamu İhale Kurumunca bildirimi izleyen onbeş gün içinde Resmi Gazetede yayımlanmak suretiyle duyurulur.

Görevlilerin ceza sorumluluğu

MADDE 28.- (Değişik: 4964/ 48md.)Muayene ve kabul komisyonlarının başkan ve üyeleri, yapı denetim görevlileri ve ihtiyacın karşılanma sürecindeki her aşamada görev alan diğer ilgililerin, görevlerini kanunî gereklere uygun veya tarafsızlıkla yapmadıklarının, taraflardan birinin zararına yol açacak ihmalde veya kusurlu hareketlerde bulunduklarının tespiti halinde, haklarında ilgili mevzuatları gereğince disiplin cezası uygulanır. Ayrıca, fiil veya davranışlarının özelliğine göre haklarında ceza kovuşturması da yapılır ve hükmolunacak ceza ile birlikte tarafların uğradıkları zarar ve ziyan genel hükümlere göre kendilerine tazmin ettirilir. Bu Kanuna aykırı fiil veya davranışlardan dolayı hüküm giyen idare görevlileri, bu Kanun kapsamına giren işlerde görevlendirilemezler.

Bu Kanun kapsamına giren işlerden dolayı yargı organlarınca herhangi bir ceza verilmiş olanlar, bu Kanun kapsamına giren bütün kamu kurum ve kuruluşlarınca bu Kanunun ve ilgili diğer mevzuatın uygulanması ile görevli ve yetkili kadrolara atanamaz ve görev alamazlar.

Bilgi ve belgeleri açıklama yasağı

MADDE 29.- Bu Kanunun uygulanmasında görevliler ile danışmanlık hizmeti sunanlar; yüklenicilerin iş ve işlemlerine, teknik ve mali yapılarına ilişkin olarak gizli kalması gereken bilgi ve belgeleri ifşa edemezler, kendilerinin veya üçüncü şahısların yararına kullanamazlar. Aksine hareket edenler hakkında ilgisine göre 26 veya 28 inci maddede belirtilen müeyyideler uygulanır.

Yapım işlerinde yüklenicilerin ve alt yüklenicilerin sorumluluğu

MADDE 30.- Yapım işlerinde yüklenici ve alt yükleniciler, yapının fen ve sanat kurallarına uygun olarak yapılmaması, hileli malzeme kullanılması ve benzeri nedenlerle ortaya çıkan zarar ve ziyandan, yapının tamamı için işe başlama tarihinden itibaren kesin kabul tarihine kadar sorumlu olacağı gibi, kesin kabul onay tarihinden itibaren de onbeş yıl süreyle müteselsilen sorumludur. Bu zarar ve ziyan genel hükümlere göre yüklenici ve alt yüklenicilere ikmal ve tazmin ettirilir. Ayrıca haklarında 27 nci madde hükümleri uygulanır.

Yapı denetim görevlilerinin sorumluluğu

MADDE 31.- Yapı denetimini yerine getiren idare görevlileri, denetim eksikliği nedeniyle işin fen ve sanat kurallarına uygun olarak yapılmamasından ortaya çıkan zarar ve ziyandan onbeş yıl süre ile yüklenici ile birlikte müteselsilen sorumludur. Ayrıca haklarında 28 inci madde hükümleri uygulanır.

Danışmanlık hizmeti sunucularının sorumluluğu

MADDE 32.- Danışmanlık hizmetlerinde; tasarım hatası, uygulama yanlışlığı, denetim eksikliği, hatalı yaklaşık maliyet tespiti, işlerin yürürlükteki mevzuata uygun olarak yapılmaması, meslek ahlakına uygun davranılmaması, bilgi ve deneyimin idarenin yararına kullanılmaması ve benzeri nedenlerle meydana gelen zarar ve ziyandan hizmet sunucusu doğrudan, yapı denetimi hizmetinin sunulduğu durumda ise yapım işini üstlenen yüklenici ve alt yüklenicilerle birlikte onbeş yıl süre ile müteselsilen sorumludur.

Bu zarar ve ziyan genel hükümlere göre hizmet sunucusuna ikmal ve tazmin ettirilir. Ayrıca haklarında 27 nci madde hükümleri uygulanır.

Tedarikçilerin sorumluluğu

MADDE 33.- Tedarikçiler taahhütleri çerçevesinde kusurlu veya standartlara uygun olmayan malzeme verilmesi veya kullanılması, taahhüdün sözleşme ve şartname hükümlerine uygun olarak yerine getirilmemesi ve benzeri nedenlerle ortaya çıkan zarar ve ziyandan doğrudan sorumludur. Bu zarar ve ziyan genel hükümlere göre tedarikçiye ikmal ve tazmin ettirilir. Ayrıca haklarında 27 nci madde hükümleri uygulanır.

Hizmet sunucularının sorumluluğu

MADDE 34.- Hizmet sunucuları taahhütleri çerçevesinde kusurlu veya standartlara uygun olmayan malzeme seçilmesi, verilmesi veya kullanılması, tasarım hatası, uygulama yanlışlığı, denetim eksikliği, taahhüdün sözleşme ve şartname hükümlerine uygun olarak yerine getirilmemesi ve benzeri nedenlerle ortaya çıkan zarar ve ziyandan doğrudan sorumludur. Bu zarar ve ziyan genel hükümlere göre hizmet sunucusuna ikmal ve tazmin ettirilir. Ayrıca haklarında 27 nci madde hükümleri uygulanır.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Çeşitli Hükümler

Teminat

MADDE 35.- Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde, Kamu İhale Kanununun teminatlara ilişkin hükümleri uygulanır.

Hüküm bulunmayan haller

MADDE 36.- Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde Borçlar Kanunu hükümleri uygulanır.

Tebligat

MADDE 37.- Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde yapılacak tebliğler hakkında Tebligat Kanunu hükümleri uygulanır.

Değişiklik yapılması

MADDE 38.- Bu Kanun hükümlerine ilişkin değişiklikler, ancak bu Kanuna hüküm eklenmek veya bu Kanunda değişiklik yapılmak suretiyle düzenlenir.

BEŞİNCİ KISIM

Son Hükümler

Uygulanmayacak hükümler

MADDE 39 - a) Kamu İhale Kanununa göre yapılan ihalelere ilişkin düzenlenen sözleşmeler açısından 8.9.1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümleri uygulanmaz.

b) Diğer kanunların 8.9.1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunundan muafiyet tanıyan hükümleri ile bu Kanuna uymayan hükümleri uygulanmaz.

c) (Değişik: 4964/ 49 md.) 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu kapsamında yapılacak sözleşmelerde, cezaî yaptırımlar ve katılma yasakları bu Kanuna tâbi olmak kaydıyla, özel sözleşme usul ve esasları belirlemeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Geçici Hükümler

Tip Sözleşmelerin Hazırlanması

GEÇİCİ MADDE 1.- Bu Kanunun uygulanmasına yönelik olarak çıkarılacak tip sözleşmeler, ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak Kamu İhale Kurumu tarafından Kanunun yürürlüğe gireceği tarihe kadar hazırlanır ve Resmi Gazete'de yayımlanır.

Bunların yürürlüğe konulmasına kadar idareler, mevcut sözleşme esas ve hükümlerini uygulamaya devam ederler.

Yapım işlerinde fiyat farkı

Geçici Madde 2 – (Ek: 30/7/2008 – 5794/1 md.)

31/5/2008 tarihinden önce 4734 sayılı Kamu İhale Kanununa göre ihalesi yapılmış yapım işlerinde, iş kalemleri veya iş gruplarının imalatında kullanılan malzemelerin fiyatlarında beklenmeyen artışlar meydana gelmesi nedeniyle ihale dokümanında fiyat farkı verilmesine ilişkin hüküm bulunup bulunmadığına veya ihalenin yabancı para üzerinden sözleşmeye bağlanıp bağlanmadığına bakılmaksızın 1/1/2008 tarihinden sonra yapılan ve yapılacak olan imalatlar için fiyat farkı verilebilmesine ilişkin esas ve usulleri tespite Kurumun teklifi üzerine Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Yürürlük

MADDE 40.- Bu Kanun 1.1.2003 tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 41.- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

KAMU MALÎ YÖNETİMİ VE KONTROL KANUNU

Kanun No : 5018
Kabul Tarihi : 10.12.2003
Yayımlandığı R.G : Tarih: 24.12.2003 - Sayı: 25326

BİRİNCİ KISIM
Genel Hükümler
BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 - Bu Kanunun amacı, kalkınma planları ve programlarda yer alan politika ve hedefler doğrultusunda kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını, hesap verebilirliği ve mali saydamlığı sağlamak üzere, kamu mali yönetiminin yapısını ve işleyişini, kamu bütçelerinin hazırlanmasını, uygulanmasını, tüm mali işlemlerin muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve mali kontrolü düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 - Bu Kanun, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri, sosyal güvenlik kurumları ve mahalli idarelerden oluşan genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin mali yönetim ve kontrolünü kapsar.

Avrupa Birliği fonları ile yurt içi ve yurt dışından kamu idarelerine sağlanan kaynakların kullanımı ve kontrolü de uluslararası anlaşmaların hükümleri saklı kalmak kaydıyla, bu Kanun hükümlerine tabidir.

(Eklenen ibare; 24.12.2005 – 5436/10. md.) Düzenleyici ve denetleyici kurumlar, bu Kanunun sadece 3, 7, 8, 12, 15, 17, 18, 19, 25, 42, 43, 44, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 68 ve 76, 78 inci maddelerine tabidir.[62]

Tanımlar

MADDE 3.- Münhasıran bu Kanunun uygulanmasında;

---

[62] Eklenen ibareler: "42, 44, 78"

a) Genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri: Uluslararası sınıflandırmalara göre belirlenmiş olan, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri, sosyal güvenlik kurumları ve mahalli idareleri,

b) Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri: Bu Kanuna ekli (I), (II) ve (III) sayılı cetvellerde yer alan kamu idarelerini,

c) Düzenleyici ve denetleyici kurumlar: Bu Kanuna ekli (III) sayılı cetvelde yer alan kurumları,

d) Sosyal güvenlik kurumları: Bu Kanuna ekli (IV) sayılı cetvelde yer alan kamu kurumlarını,

e) Mahalli idare: Yetkileri belirli bir coğrafi alan ve hizmetlerle sınırlı olarak kamusal faaliyet gösteren belediye, il özel idaresi (24.12.2005–5436/10. md.) ile bunlara bağlı veya bunların kurdukları veya üye oldukları birlik ve idareleri,[63]

f) Bütçe: Belirli bir dönemdeki gelir ve gider tahminleri ile bunların uygulanmasına ilişkin hususları gösteren ve usulüne uygun olarak yürürlüğe konulan belgeyi,

g) Kamu kaynakları: Borçlanma suretiyle elde edilen imkânlar dâhil kamuya ait gelirler, taşınır ve taşınmazlar, hesaplarda bulunan para, alacak ve haklar ile her türlü değerleri,

h) Kamu gideri: Kanunlarına dayanılarak yaptırılan iş, alınan mal ve hizmet bedelleri, sosyal güvenlik katkı payları, iç ve dış borç faizleri, borçlanma genel giderleri, borçlanma araçlarının iskontolu satışından doğan farklar, ekonomik, mali ve sosyal transferler, verilen bağış ve yardımlar ile diğer giderleri,

i) Kamu geliri: Kanunlarına dayanılarak toplanan vergi, resim, harç, fon kesintisi, pay veya benzeri gelirler, faiz, zam ve ceza gelirleri, taşınır ve taşınmazlardan elde edilen her türlü gelirler ile hizmet karşılığı elde edilen gelirler, borçlanma araçlarının primli satışı suretiyle elde edilen gelirler, sosyal güvenlik primi kesintileri, alınan bağış ve yardımlar ile diğer gelirleri,

---

[63] Değişmeden önceki şekli: " ve bunların kurdukları birlik ve idareyi," ibaresi "ile bunlara bağlı veya bunların kurdukları veya üye oldukları birlik ve idareleri" şeklinde değiştirilmiştir.

j) Özel gelir: Genel bütçe kapsamındaki idarelerin kamu görevi ve hizmeti dışında ilgili kanunlarında belirtilen faaliyetlerinden ve fiyatlandırılabilir nitelikteki mal ve hizmet teslimlerinden sağlanan ve genel bütçede gösterilen gelirleri,

k) Harcama birimi: Kamu idaresi bütçesinde ödenek tahsis edilen ve harcama yetkisi bulunan birimi,

l) Kamu mali yönetimi: Kamu kaynaklarının tanımlanmış standartlara uygun olarak etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasını sağlayacak yasal ve yönetsel sistem ve süreçleri,

m) Mali kontrol: Kamu kaynaklarının belirlenmiş amaçlar doğrultusunda, ilgili mevzuatla belirlenen kurallara uygun, etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde kullanılmasını sağlamak için oluşturulan kontrol sistemi ile kurumsal yapı, yöntem ve süreçleri,

n) Stratejik plan: Kamu idarelerinin orta ve uzun vadeli amaçlarını, temel ilke ve politikalarını, hedef ve önceliklerini, performans ölçütlerini, bunlara ulaşmak için izlenecek yöntemler ile kaynak dağılımlarını içeren planı,

o) Mali yıl: Takvim yılını,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM
Kamu Maliyesi

Kamu maliyesi

MADDE 4 - Kamu maliyesi; gelirlerin toplanması, harcamaların yapılması, açıkların finansmanı, kamunun varlık ve borçları ile diğer yükümlülüklerinin yönetimini kapsar.

Kamu maliyesi, merkezden ve yerinden yönetim esaslarına göre yürütülür. Kamu idarelerinin görevleri, ilgili kanunlarında açık olarak belirlenir ve kaynakların dağıtımında esas alınır.

Kamu maliyesinin temel ilkeleri

MADDE 5 - Kamu maliyesinin temel ilkeleri şunlardır:

a) Kamu mali yönetimi uyumlu bir bütün olarak oluşturulur ve yürütülür.

b) Kamu maliyesi, kamu görevlilerinin hesap verebilmelerini sağlayacak şekilde uygulanır.

c) Maliye politikası, makro ekonomik ve sosyal hedefler ile uyumlu bir şekilde oluşturulur ve yürütülür.

d) Kamu mali yönetimi Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bütçe hakkına uygun şekilde yürütülür.

e) Kamu mali yönetimi mali disiplini sağlar.

f) Kamu mali yönetimi ekonomik, mali ve sosyal etkinliği birlikte sağlayacak şekilde kamusal tercihlerin oluşması için gerekli ortamı yaratır.

g) Kamu idarelerinin mal ve hizmet üretimi ile ihtiyaçlarının karşılanmasında, ekonomik veya sosyal verimlilik ilkelerine uygun olarak maliyet-fayda veya maliyet-etkinlik ile gerekli görülen diğer ekonomik ve sosyal analizlerin yapılması esastır.

İlgili kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla, kamu maliyesi ilkelerinin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığınca belirlenir ve izlenir.

Hazine birliği

MADDE 6 - Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin gelir, gider, tahsilât, ödeme, nakit planlaması ve borç yönetimi Hazine birliğini sağlayacak şekilde yürütülür.

Bu Kanuna ekli (I) sayılı cetvelde yer alan kamu idarelerinin tüm gelirleri Hazine veznelerine girer, giderleri bu veznelerden ödenir. Bu idareler özel vezne açamaz.

Her türlü iç ve dış borçlanma, yurtdışından hibe alınması, borç ve hibe verilmesi ve bunlara ilişkin geri ödemeler, Hazine garantileri, Hazine alacakları, nakit yönetimi ve bunlarla ilgili diğer hususlarda 9.12.1994 tarihli ve 4059 sayılı, 28.3.2002 tarihli ve 4749 sayılı Kanun hükümleri uygulanır.

(Ek fıkra: 25/6/2009-5917/47 md.) Bu Kanuna ekli (I) sayılı cetvelde yer alan kamu idarelerinin muhasebe hizmetlerini yürüten muhasebe birimlerince gerçekleştirilen tahsilât ve ödeme işlemleri, güvenli elektronik imza kullanılarak veya Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca belirlenecek güvenlik kriterlerine uygun olarak elektronik ortamda verilecek talimatlar çerçevesinde bu Banka aracılığıyla gerçekleştirilebilir. Genel yönetim kapsamındaki diğer kamu idarelerini uygulama kapsamına almaya ve uygulamaya ilişkin usul ve esasları belirlemeye Hazine Müsteşarlığı ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının görüşünü almak suretiyle Maliye Bakanlığı yetkilidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Kamu Kaynağının Kullanılmasının Genel Esasları

Mali saydamlık

MADDE 7 - Her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında denetimin sağlanması amacıyla kamuoyu zamanında bilgilendirilir. Bu amaçla;

a) Görev, yetki ve sorumlulukların açık olarak tanımlanması,

b) Hükümet politikaları, kalkınma planları, yıllık programlar, stratejik planlar ile bütçelerin hazırlanması, yetkili organlarda görüşülmesi, uygulanması ve uygulama sonuçları ile raporların kamuoyuna açık ve ulaşılabilir olması,

c) Genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri tarafından sağlanan teşvik ve desteklemelerin bir yılı geçmemek üzere belirli dönemler itibarıyla kamuoyuna açıklanması,

d) Kamu hesaplarının standart bir muhasebe sistemi ve genel kabul görmüş muhasebe prensiplerine uygun bir muhasebe düzenine göre oluşturulması,

zorunludur.

Mali saydamlığın sağlanması için gerekli düzenlemelerin yapılması ve önlemlerin alınmasından kamu idareleri sorumlu olup, bu hususlar Maliye Bakanlığınca izlenir.

Hesap verme sorumluluğu

MADDE 8 - Her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanlar, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludur ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorundadır.

Stratejik planlama ve performans esaslı bütçeleme

MADDE 9 - Kamu idareleri; kalkınma planları, programlar, ilgili mevzuat ve benimsedikleri temel ilkeler çerçevesinde geleceğe ilişkin misyon ve vizyonlarını oluşturmak, stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler saptamak, performanslarını önceden belirlenmiş olan göstergeler doğrultusunda ölçmek ve bu sürecin izleme ve değerlendirmesini yapmak amacıyla katılımcı yöntemlerle stratejik plan hazırlarlar.

Kamu idareleri, kamu hizmetlerinin istenilen düzeyde ve kalitede sunulabilmesi için bütçeleri ile program ve proje bazında kaynak tahsislerini; stratejik planlarına, yıllık amaç ve hedefleri ile performans göstergelerine dayandırmak zorundadırlar.

Stratejik plan hazırlamakla yükümlü olacak kamu idarelerinin ve stratejik planlama sürecine ilişkin takvimin tespitine, stratejik planların kalkınma planı ve programlarla ilişkilendirilmesine yönelik usul ve esasların belirlenmesine Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı yetkilidir.

(Eklenen fıkra; 06.08.2008 – 5793/30. md.) Kamu idareleri, yürütecekleri faaliyet ve projeler ile bunların kaynak ihtiyacını, performans hedef ve göstergelerini içeren performans programı hazırlar.

Kamu idareleri bütçelerini, stratejik planlarında yer alan misyon, vizyon, stratejik amaç ve hedeflerle uyumlu ve performans esasına dayalı olarak hazırlarlar. Kamu idarelerinin bütçelerinin stratejik planlarda belirlenen performans göstergelerine uygunluğu ve idarelerin bu çerçevede yürütecekleri faaliyetler ile performans esaslı bütçelemeye ilişkin diğer hususları belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.

Maliye Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve ilgili kamu idaresi tarafından birlikte tespit edilecek olan performans göstergeleri, kuruluşların bütçelerinde yer alır. Performans denetimleri bu göstergeler çerçevesinde gerçekleştirilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Bakanların ve Üst Yöneticilerin Hesap Verme Sorumluluğu

Bakanlar

MADDE 10 - Bakanlar, hükümet politikasının uygulanması ile bakanlıklarının ve bakanlıklarına bağlı, ilgili veya ilişkili kuruluşların stratejik planları ile bütçelerinin kalkınma planlarına, yıllık programlara uygun olarak hazırlanması ve uygulanmasından, bu çerçevede diğer bakanlıklarla koordinasyon ve işbirliğini sağlamaktan sorumludur. Bu sorumluluk, Yükseköğretim Kurulu, Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı, üniversiteler ve yüksek teknoloji

enstitüleri için Milli Eğitim Bakanına, mahalli idareler için İçişleri Bakanına aittir.

(06.08.2008 – 5793/31. md.) Bakanlar, kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanılması ile hukuki ve mali konularda Başbakana ve Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı sorumludurlar.[64]

Bakanlar; idarelerinin amaçları, hedefleri, stratejileri, varlıkları, yükümlülükleri ve yıllık performans (24.12.2005 – 5436/10. md.) programları[65] konusunda her mali yılın ilk ayı içinde kamuoyunu bilgilendirir.

Üst yöneticiler

MADDE 11 - Bakanlıklarda müsteşar, diğer kamu idarelerinde en üst yönetici, il özel idarelerinde vali ve belediyelerde belediye başkanı üst yöneticidir. Ancak, Milli Savunma Bakanlığında üst yönetici Bakandır.

Üst yöneticiler, idarelerinin stratejik planlarının ve bütçelerinin kalkınma planına, yıllık programlara, kurumun stratejik plan ve performans hedefleri ile hizmet gereklerine uygun olarak hazırlanması ve uygulanmasından, sorumlulukları altındaki kaynakların etkili, ekonomik ve verimli şekilde elde edilmesi ve kullanımını sağlamaktan, kayıp ve kötüye kullanımının önlenmesinden mali yönetim ve kontrol sisteminin işleyişinin gözetilmesi, izlenmesi ve bu Kanunda belirtilen görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinden Bakana; mahalli idarelerde ise meclislerine karşı sorumludurlar.

Üst yöneticiler, bu sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, mali hizmetler birimi (Kaldırılan ibare; 24.12.2005 – 5436/10. md) ve iç denetçiler (Kaldırılan ibare; 24.12.2005 – 5436/10. md) aracılığıyla yerine getirirler.[66]

---

[64] Değişmeden önceki şekli: Bakanlar, kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanılması konusunda Başbakan'a ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne karşı sorumludurlar.

[65] Değişmeden önceki şekli: "planları" ibaresi "programları" şeklinde değiştirilmiştir.

[66] Değişmeden önceki şekli: Üst yöneticiler, bu sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, mali hizmetler birimi, mali kontrol yetkilisi ve iç denetçiler ile muhasebe yetkilisi aracılığıyla yerine getirirler.

İKİNCİ KISIM
Kamu İdare Bütçeleri
BİRİNCİ BÖLÜM
Genel Hükümler

Bütçe türleri ve kapsamı

MADDE 12 - Genel yönetim kapsamındaki idarelerin bütçeleri; merkezi yönetim bütçesi, sosyal güvenlik kurumları bütçeleri ve mahalli idareler bütçeleri olarak hazırlanır ve uygulanır. Kamu idarelerince bunlar dışında herhangi bir ad altında bütçe oluşturulamaz.

Merkezi Yönetim Bütçesi, bu Kanuna ekli (I), (II) ve (III) sayılı cetvellerde yer alan kamu idarelerinin bütçelerinden oluşur.

Genel bütçe, Devlet tüzel kişiliğine dâhil olan ve bu Kanuna ekli (I) sayılı cetvelde yer alan kamu idarelerinin bütçesidir.

Özel bütçe, bir bakanlığa bağlı veya ilgili olarak belirli bir kamu hizmetini yürütmek üzere kurulan, gelir tahsis edilen, bu gelirlerden harcama yapma yetkisi verilen, kuruluş ve çalışma esasları özel kanunla düzenlenen ve bu Kanuna ekli (II) sayılı cetvelde yer alan her bir kamu idaresinin bütçesidir.

Düzenleyici ve denetleyici kurum bütçesi, özel kanunlarla kurul, kurum veya üst kurul şeklinde teşkilatlanan ve bu Kanuna ekli (III) sayılı cetvelde yer alan her bir düzenleyici ve denetleyici kurumun bütçesidir.

Sosyal güvenlik kurumu bütçesi, sosyal güvenlik hizmeti sunmak üzere, kanunla kurulan ve bu Kanuna ekli (IV) sayılı cetvelde yer alan her bir kamu idaresinin bütçesidir.

Mahalli idare bütçesi, mahalli idare kapsamındaki kamu idarelerinin bütçesidir.

Bütçe İlkeleri

MADDE 13 - Bütçelerin hazırlanması, uygulanması ve kontrolünde aşağıdaki ilkelere uyulur:

a) Bütçelerin hazırlanması ve uygulanmasında, makro ekonomik istikrarla birlikte sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak esastır.

b) Kamu idarelerine bütçeyle verilen harcama yetkisi, kanunlarla düzenlenen görev ve hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla kullanılır.

c) Bütçeler, kalkınma planı ve programlarda yer alan politika, hedef ve önceliklere uygun şekilde, idarelerin stratejik planları ile performans ölçütlerine ve fayda-maliyet analizine göre hazırlanır, uygulanır ve kontrol edilir.

d) Bütçeler, stratejik planlar dikkate alınarak izleyen iki yılın bütçe tahminleriyle birlikte görüşülür ve değerlendirilir.

e) (24.12.2005 – 5436/10. md.) Bütçe, kamu malî işlemlerinin kapsamlı ve saydam bir şekilde görünmesini sağlar.[67]

f) Tüm gelir ve giderler gayri safi olarak bütçelerde gösterilir.

g) Belirli gelirlerin belirli giderlere tahsis edilmemesi esastır.

h) Bütçelerde gelir ve gider denkliğinin sağlanması esastır.

i) Bütçeler, ait olduğu yıl başlamadan önce Türkiye Büyük Millet Meclisi veya yetkili organlarca kabul edilmedikçe veya onaylanmadıkça uygulanamaz.

j) Bütçelerde, bütçeyi ilgilendirmeyen hususlara yer verilmez.

k) Bütçeler kurumsal, işlevsel ve ekonomik sonuçların görülmesini sağlayacak şekilde Maliye Bakanlığınca uluslararası standartlara uygun olarak belirlenen bir sınıflandırmaya tabi tutularak hazırlanır ve uygulanır.

l) Bütçe gelir ve gider tahminleri ile uygulama sonuçlarının raporlanmasında açıklık, doğruluk ve mali saydamlık esas alınır.

m) Kamu idarelerinin tüm gelir ve giderleri bütçelerinde gösterilir.

n) Kamu hizmetleri, bütçelere konulacak ödeneklerle, mevzuatla belirlenmiş yöntem, ilke ve amaçlara uygun olarak gerçekleştirilir.

o) Bütçelerde, ödenekler belirli amaçları gerçekleştirmek üzere tahsis edilir.

Gelir ve giderleri etkileyecek kanun tasarıları

MADDE 14 - Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri; kamu gelirlerinin azalmasına veya kamu giderlerinin artmasına neden olacak ve kamu idarelerini yükümlülük altına sokacak kanun tasarılarının getireceği mali yükü, (Kaldırılan ibare; 24.12.2005 – 5436/10. md)[68] orta vadeli program ve mali plan çerçevesine, en az üç yıllık dönem için hesaplar ve tasarılara eklerler. Sosyal güvenliğe yönelik kanun tasarılarında ise en az yirmi yıllık aktüeryal hesaplara yer verilir. Ayrıca, bu kanun tasarılarına Maliye Bakanlığı ile ilgisine

---

[67] Değişmeden önceki şekli: e) Bütçe, hükümetin mali işlemlerinin kapsamlı ve saydam bir şekilde görünmesini sağlar.

[68] Kaldırılan ibare: "ödenek türleri itibarıyla",

göre Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı veya Hazine Müsteşarlığının görüşleri eklenir.

İKİNCİ BÖLÜM

Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu

Merkezî yönetim bütçe kanununun kapsamı ve düzeni

MADDE 15 - Merkezi yönetim bütçe kanunu, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin gelir ve gider tahminlerini gösteren, bunların uygulanmasına ve yürütülmesine yetki ve izin veren kanundur.

Merkezi yönetim bütçe kanununda; yılı ve izleyen iki yılın gelir ve gider tahminleri, varsa bütçe açığının veya fazlasının tutarı, açığın nasıl kapatılacağı veya fazlanın nasıl kullanılacağı, vergi muafiyeti, istisnası ve indirimleri ile benzeri uygulamalar nedeniyle vazgeçilen vergi gelirleri, borçlanma ve garanti sınırları, bütçelerin uygulanmasında tanınacak yetkiler, bağlı cetveller, mali yıl içinde gelir ve giderlere yönelik olarak uygulanacak (…)[69] hükümler yer alır. Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin her birinin gelir-gider tahminleri, merkezi yönetim bütçe kanununda ayrı bölüm veya cetvellerde gösterilebilir.

(Ek fıkra: 29/6/2012-6338/10 md.) Merkezî yönetim bütçe kanununun gider cetvelinin bölümleri, analitik bütçe sınıflandırmasına uygun olarak fonksiyonlar şeklinde düzenlenir. Fonksiyonlar birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü düzeyde alt fonksiyonlara ayrılır.

(Ek fıkra: 29/6/2012-6338/10 md.) İlgili mevzuatta giderlere ilişkin olarak yer alan "Fasıl ve bölüm" deyimleri fonksiyonel sınıflandırmanın birinci düzeyini, "Kesim" deyimi fonksiyonel sınıflandırmanın ikinci düzeyini, "Madde" deyimi fonksiyonel sınıflandırmanın üçüncü düzeyini, "Tertip" deyimi kurumsal, fonksiyonel ve finansman tipi kodların bütün düzeyleri ile ekonomik sınıflandırmanın ilk iki düzeyini, borç ödemeleri yönünden "ilgili hizmet tertibi" deyimi borç konusu hizmetlerin yürütüldüğü ilgili tertipleri ifade eder.

---

[69] Bu fıkrada yer alan "… ve kısmen veya tamamen uygulanmayacak …" ibaresi Anayasa Mahkemesi'nin 2/6/2009 tarihli ve E.: 2004/10, K.: 2009/68 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir.

Orta vadeli program, mali plan ve bütçe hazırlama rehberi[70]

MADDE 16 - Maliye Bakanlığı, merkezi yönetim bütçe kanunu tasarısının hazırlanmasından ve bu amaçla ilgili kamu idareleri arasında koordinasyonun sağlanmasından sorumludur.

Merkezî yönetim bütçesinin hazırlanma süreci, Bakanlar Kurulunun en geç Eylül ayının ilk haftası sonuna kadar toplanarak kalkınma planları, stratejik planlar ve genel ekonomik koşulların gerekleri doğrultusunda makro politikaları, ilkeleri, hedef ve gösterge niteliğindeki temel ekonomik büyüklükleri de kapsayacak şekilde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca hazırlanan orta vadeli programı kabul etmesiyle başlar. Orta vadeli program, aynı süre içinde Resmî Gazetede yayımlanır.

Orta vadeli program ile uyumlu olmak üzere, gelecek üç yıla ilişkin toplam gelir ve gider tahminleri ile birlikte hedef açık ve borçlanma durumu ile kamu idarelerinin ödenek teklif tavanlarını içeren ve Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan orta vadeli malî plan, en geç Eylül ayının onbeşine kadar Yüksek Planlama Kurulu tarafından karara bağlanır ve Resmî Gazetede yayımlanır.

Bu doğrultuda, kamu idarelerinin bütçe tekliflerini ve yatırım programını hazırlama sürecini yönlendirmek üzere; Bütçe Çağrısı ve eki Bütçe Hazırlama Rehberi Maliye Bakanlığınca, Yatırım Genelgesi ve eki Yatırım Programı Hazırlama Rehberi ise Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca hazırlanarak en geç Eylül ayının onbeşine kadar Resmî Gazetede yayımlanır.

Bütçe Hazırlama Rehberi ile Yatırım Programı Hazırlama Rehberi, bütçe tekliflerinin hazırlanmasına esas olmak üzere, kamu idarelerince uyulması gereken genel ilkeleri, nesnel ve ölçülebilir standartları, hesaplama yöntemle-

---

[70] 26/9/2011 tarihli ve 659 sayılı KHK'nın 17 nci maddesiyle bu maddenin ikinci fıkrasında yer alan "Mayıs ayının sonuna kadar" ibaresi "en geç Eylül ayının ilk haftası sonuna kadar" şeklinde, üçüncü fıkrasında yer alan "Haziran" ibaresi "en geç Eylül" şeklinde ve dördüncü fıkrasında yer alan "Haziran ayının sonuna kadar" ibaresi "en geç Eylül ayının onbeşine kadar" şeklinde değiştirilmiştir.

rini, bunlara ilişkin olarak kullanılacak cetvel ve tablo örneklerini ve diğer bilgileri içerir.

Merkezi yönetim bütçesinin hazırlanması

MADDE 17 - Gelir ve gider tekliflerinin hazırlanmasında;

a) Orta vadeli program ve mali planda belirlenen temel büyüklükler ile ilke ve esaslar,

b) Kalkınma planı ve yıllık program öncelikleri ile kurumun stratejik planları çerçevesinde belirlenmiş ödenek tavanları,

c) Kamu idarelerinin stratejik planları ile uyumlu çok yıllı bütçeleme anlayışı,

d) İdarenin performans hedefleri,

dikkate alınır.

Kamu idareleri, merkez ve merkez dışı birimlerinin ödenek taleplerini dikkate alarak gider tekliflerini hazırlar. Genel bütçe gelir teklifi Maliye Bakanlığınca, diğer bütçelerin gelir teklifleri ilgili idarelerce hazırlanır.

(24.12.2005 – 5436/10. md.) Gider ve gelir teklifleri, ekonomik ve malî analiz yapılmasına imkân verecek, hesap verilebilirliği ve saydamlığı sağlayacak şekilde, Maliye Bakanlığınca uluslararası standartlara uyumlu olarak belirlenen sınıflandırma sistemine göre hazırlanır.[71]

Kamu idareleri, stratejik planları ile Bütçe Hazırlama Rehberinde yer alan esaslar çerçevesinde, bütçe gelir ve gider tekliflerini gerekçeli olarak hazırlar ve yetkilileri tarafından imzalanmış olarak en geç Eylül ayı sonuna kadar Maliye Bakanlığına gönderir.[72] Kamu idarelerinin yatırım teklifleri, değerlendirilmek üzere aynı süre içinde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına verilir.

---

[71] Değişmeden önceki şekli: Gider teklifleri, ekonomik ve mali analiz yapılmasına imkân verecek, hesap verilebilirliği ve saydamlığı sağlayacak şekilde Maliye Bakanlığınca belirlenmiş kurumsal, işlevsel ve ekonomik sınıflandırma sistemine; gelir teklifleri ise ekonomik sınıflandırma sistemine uygun olarak hazırlanır.

[72] 6/9/2011 tarihli ve 659 sayılı KHK'nın 17 nci maddesiyle bu fıkrada yer alan "Tem muz" ibaresi "en geç Eylül" şeklinde değiştirilmiştir.

Bütçe teklifleri Maliye Bakanlığına verildikten sonra, kamu idarelerinin yetkilileriyle gider ve gelir teklifleri hakkında görüşmeler yapılabilir.

Düzenleyici ve denetleyici kurumlar, bütçelerini üç yıllık bütçeleme anlayışı, stratejik planları ve performans hedefleri ile kurumsal, işlevsel ve ekonomik sınıflandırma sistemine göre hazırlarlar.

Merkezi yönetim bütçe kanun tasarısının sunulması

MADDE 18 - Makro ekonomik göstergeler ve bütçe büyüklüklerinin en geç Ekim ayının ilk haftası içinde Yüksek Planlama Kurulunda görüşülmesinden sonra, Maliye Bakanlığınca hazırlanan merkezi yönetim bütçe kanun tasarısı ile milli bütçe tahmin raporu, mali yılbaşından en az yetmişbeş gün önce Bakanlar Kurulu tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur.

Merkezi yönetim bütçe kanun tasarısına, Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülmesi sırasında dikkate alınmak üzere;

a) Orta vadeli mali planı da içeren bütçe gerekçesi,

b) Yıllık ekonomik rapor,

c) Vergi muafiyeti, istisnası ve indirimleri ile benzeri uygulamalar nedeniyle vazgeçilen kamu gelirleri cetveli,

d) Kamu borç yönetimi raporu,

e) Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin son iki yıla ait bütçe gerçekleşmeleri ile izleyen iki yıla ait gelir ve gider tahminleri,

f) Mahalli idareler ve sosyal güvenlik kurumlarının bütçe tahminleri,

g) (Kaldırılan (g) bendi; 24.12.2005 – 5436/10. md.)[73]

h) Merkezi yönetim kapsamında olmayıp, merkezi yönetim bütçesinden yardım alan kamu idareleri ile diğer kurum ve kuruluşların listesi,

eklenir.

(Eklenen ibare; 24.12.2005 – 5436/10. md.) Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Sayıştay ile[74] Düzenleyici ve denetleyici kurumlar, bütçelerini Eylül ayı

---

[73] Kaldırılan bent: g) Kamu İktisadi teşebbüsleri ile kamu şirketi niteliğindeki kuruluşlar hariç olmak üzere, merkezi yönetim kapsamındaki idarelerin, hizmet amaçlarıyla ilgili olan diğer kurum ve kuruluşlarından Maliye Bakanlığınca belirlenecek olanların bütçe tahminleri,

[74] Eklenen ibare: "Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Sayıştay ile",

sonuna kadar doğrudan Türkiye Büyük Millet Meclisine, bir örneğini de Maliye Bakanlığına gönderirler.

Merkezi yönetim bütçe kanun tasarısının görüşülmesi

MADDE 19 - Türkiye Büyük Millet Meclisi, merkezi yönetim bütçe kanun tasarısının metnini maddeler, gider ve gelir cetvellerini kamu idareleri itibarıyla görüşür ve bölümler halinde oylar. Merkezi yönetim bütçe kanunu mali yılbaşından önce Resmi Gazete'de yayımlanır.

Kamu yatırım programı, merkezi yönetim bütçe kanununa uygun olarak Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından hazırlanır ve anılan Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on beş gün içinde Bakanlar Kurulu Kararıyla Resmi Gazete'de yayımlanır.

Zorunlu nedenlerle merkezi yönetim bütçe kanununun süresinde yürürlüğe konulamaması halinde, geçici bütçe kanunu çıkarılır. Geçici bütçe ödenekleri, bir önceki yıl bütçe başlangıç ödeneklerinin belirli bir oranı esas alınarak belirlenir. Geçici bütçe uygulaması altı ayı geçemez. Cari yıl bütçesinin yürürlüğe girmesiyle geçici bütçe uygulaması sona erer ve o tarihe kadar yapılan harcamalar ve girişilen yüklenmeler ile tahsil olunan gelirler cari yıl bütçesine dâhil edilir.

Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin bütçelerindeki ödeneklerin yetersiz kalması halinde veya öngörülmeyen hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla, karşılığı gelir gösterilmek kaydıyla, kanunla ek bütçe yapılabilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bütçelerin Uygulama Esasları

Ödeneklerin kullanılması

MADDE 20 - Bütçe ödeneklerinin kullanılmasında aşağıda belirtilen esaslara uyulur:

a) (24.12.2005 – 5436/10. md.) Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri, ayrıntılı harcama programlarını hazırlar ve vize edilmek üzere Maliye Bakanlığına gönderir. Bütçe ödenekleri, Maliye Bakanlığınca belirlenecek esaslar

çerçevesinde, nakit planlaması da dikkate alınarak vize edilen ayrıntılı harcama programları ve serbest bırakma oranlarına göre kullanılır.[75]

b) (24.12.2005 – 5436/10. md.) Özel bütçeli idareler ve sosyal güvenlik kurumları ayrıntılı finansman programlarını hazırlar ve harcamalarını bu programa uygun olarak yaparlar.[76]

c) (24.12.2005 – 5436/10. md.) Ayrıntılı harcama ve finansman programlarının hazırlanmasına, vize edilmesine, uygulanmasına ve uygulamanın izlenmesine dair usûl ve esaslar Maliye Bakanlığınca belirlenir.[77]

d) Kamu idareleri, bütçelerinde yer alan ödeneklerin üzerinde harcama yapamaz. Bütçeyle verilen ödenekler, tahsis edildikleri amaçlar doğrultusunda yılı içinde yaptırılan iş, satın alınan mal ve hizmetler ile diğer giderlerin karşılanmasında kullanılır. Ancak, ait olduğu mali yılda ödenemeyen ve emanet hesabına alınamayan zamanaşımına uğramamış geçen yıllar borçları ile ilama bağlı borçlar, ilgili kamu idaresinin cari yıl bütçesinden ödenir.

e) (Ek: 29/6/2012-6338/11 md.) İlgili mevzuatına göre, yılı içinde hizmetin gerektirdiği hâllerde Maliye Bakanlığınca belirlenen usûl ve esaslar çerçevesinde merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin bütçelerinde yeni tertipler, gelir kodları ve finansman kodları açılabilir.

f) (24.12.2005 – 5436/10. md.) Cari yılda kullanılmayan ödenekler yılsonunda iptal edilir.[78]

---

[75] Değişmeden önceki şekli : a) Bütçe ödeneklerinin kullanımının önceden planlanabilmesi amacıyla, bu Kanuna ekli (I) sayılı cetvelde yer alan kamu idareleri ile genel bütçeden yardım alan ekli (II) sayılı cetvele dahil idareler, ayrıntılı harcama programlarını hazırlar ve vize edilmek üzere Maliye Bakanlığına gönderir. Bütçe ödenekleri, Maliye Bakanlığınca belirlenecek esaslar çerçevesinde, nakit planlaması da dikkate alınarak vize edilen ayrıntılı harcama programları ve serbest bırakma oranlarına göre kullanılır.

[76] Değişmeden önceki şekli: b) Genel bütçeden yardım almayan ekli (II) sayılı cetvele dahil idareler, sürdürülebilir finansman durumlarını dikkate alarak, ayrıntılı harcama programlarını hazırlar ve bir örneğini de merkezi yönetim bütçe kanununun yürürlüğe girdiği ilk ay içinde Maliye Bakanlığına gönderir. Bu idareler, aylık uygulama sonuçlarını da izleyen ay içinde Maliye Bakanlığına göndermek zorundadır.

[77] Değişmeden önceki şekli: c) Sosyal güvenlik kurumları ile genel bütçeden yardım alan ekli (II) sayılı cetvele dâhil idareler, hizmetleriyle ilgili aylık finansman programlarını vize edilmek üzere merkezi yönetim bütçe kanununun yürürlüğe girdiği ilk ay içinde Maliye Bakanlığına gönderir. Bu programlar Maliye Bakanlığınca vize edilmeden, bu idarelerin bütçelerine yardım yapılamaz. Bu idareler, aylık uygulama sonuçlarını izleyen ay içinde Maliye Bakanlığına göndermek zorundadır.

g) Genel veya kısmi seferberlik, savaş ilanı veya Bakanlar Kurulu kararıyla zorunlu askeri hazırlıkların yapıldığı olağanüstü hallerde Milli Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı bütçelerindeki mevcut ödenekler, bu idarelerin ödenek toplamları aşılmamak şartıyla, birleştirilerek kullanılabilir. Bu durumda da mevcut ödeneklerin yeterli olmaması halinde toplam ödenek tutarının yüzde on beşine kadar ek harcama yapılabilir. Yukarıda sayılan hallerde sevk ve intikalle ilgili giderler için, harcama yetkililerinin onayıyla görevlendirilecek mutemetlere gereken miktarda avans verilebilir ve gönderilecek ödeneğe istinaden bir ay içinde mahsup edilir.

Ödenek aktarmaları

MADDE 21 - Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin bütçeleri arasındaki ödenek aktarmaları kanunla yapılır.

Ancak, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri, aktarma yapılacak tertipteki ödeneğin yılı bütçe kanununda farklı bir oran belirlenmedikçe yüzde beşine kadar bütçeleri içinde ödenek aktarması yapabilirler. Bu şekilde yapılan aktarmalar, yedi gün içinde Maliye Bakanlığına bildirilir.

Personel giderleri tertiplerinden, aktarma yapılmış tertiplerden ve yedek ödenekten aktarma yapılmış tertiplerden, diğer tertiplere aktarma yapılamaz.

(Kaldırılan fıkra; 24.12.2005 – 5436/10. md.)[79]

Merkez dışı birimlere ödenek gönderme

MADDE 22 - Kamu idarelerinin merkez teşkilatı harcama yetkilileri, merkez dışı birimlere, ihtiyaçlarında kullanılmak üzere Ödenek Gönderme Belgesi düzenlemek suretiyle ödenek gönderirler.

Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde ödenek gönderilmesine ilişkin usûl ve esasları belirlemeye Maliye Bakanı yetkilidir.

---

[78] Değişmeden önceki şekli: e) Cari yılda kullanılmayan ödenekler yıl sonunda iptal edilir. Ancak, kamu idarelerinin bütçelerinde cari yıl içinde kullanılmayan ödeneklerinden merkezi yönetim bütçe kanununda belirtilenler ertesi yıla devredilebilir. Ödenek devir işlemlerini yapmaya, genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri için Maliye Bakanı, diğer kamu idareleri için üst yönetici yetkilidir.

[79] Kaldırılan fıkra: Ödenek aktarmalarına ilişkin diğer hususlar merkezi yönetim bütçe kanununda düzenlenir.

Yedek ödenek

MADDE 23 - Merkezi yönetim bütçe kanununda belirtilen hizmet ve amaçları gerçekleştirmek, ödenek yetersizliğini gidermek veya bütçelerde öngörülmeyen hizmetler için, bu Kanuna ekli (24.12.2005 – 5436/10. md.) (I) sayılı cetvelde yer alan idareler ile (II) sayılı cetvelde yer alan idarelerden merkezî yönetim bütçe kanununda gösterilecek olanların[80] bütçelerine aktarılmak üzere, genel bütçe ödeneklerinin yüzde ikisine kadar Maliye Bakanlığı bütçesine yedek ödenek konulabilir. Bu ödenekten aktarma yapmaya Maliye Bakanı yetkilidir.

Mali yıl içinde yedek ödenekten yapılan aktarmaların tür, tutar ve idareler itibariyle dağılımı yılın bitimini takip eden on beş gün içinde Maliye Bakanlığınca ilan edilir.

Örtülü ödenek

MADDE 24 - Örtülü ödenek; kapalı istihbarat ve kapalı savunma hizmetleri, Devletin milli güvenliği ve yüksek menfaatleri ile Devlet itibarının gerekleri, siyasi, sosyal ve kültürel amaçlar ve olağanüstü hizmetlerle ilgili Hükümet icapları için kullanılmak üzere Başbakanlık bütçesine konulan ödenektir. Kanunlarla verilen görevlerin gerektirdiği istihbarat hizmetlerini yürüten diğer kamu idarelerinin bütçelerine de örtülü ödenek konulabilir. Örtülü ödenek bu amaçlar dışında ve Başbakanın ve ailesinin kişisel harcamaları ile siyasi partilerin idare, propaganda ve seçim ihtiyaçlarında kullanılamaz. İlgili yılda bu amaçla tahsis edilen ödenekler toplamı, genel bütçe başlangıç ödenekleri toplamının binde beşini geçemez.

Başbakanlık ve diğer ilgili idare bütçelerinde yer alan örtülü ödeneklerin kullanılma yeri, giderin kimin tarafından yapılacağı, hesapların tutulma ve kapatılma yöntemi, gideri yapanın değişmesi halinde yeni yetkiliye hangi belgelerin aktarılacağı Başbakan tarafından belirlenir.

Örtülü ödeneklere ilişkin giderler Başbakan, Maliye Bakanı ve ilgili Bakan tarafından imzalanan kararname esaslarına göre gerçekleştirilir ve ödenir.

---

[80] Değişmeden önceki şekli : "(I) sayılı cetvelde yer alan idarelerin" ibaresi "(I) sayılı cetvelde yer alan idareler ile (II) sayılı cetvelde yer alan idarelerden merkezî yönetim bütçe kanununda gösterilecek olanların" şeklinde değiştirilmiştir.

Kamu yatırım projeleri

MADDE 25 - Kamu yatırım projeleri 19.6.1994 tarihli ve 540 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, Yatırım Programı Hazırlama Rehberi ve ilgili diğer mevzuat hükümleri çerçevesinde hazırlanır, uygulanır ve izlenir.

Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin yatırım programında yer alan proje ödeneklerinin belirlenmesi sürecinde, bütçe bütünlüğünün sağlanması açısından Maliye Bakanlığı ile işbirliği yapar.

(Ek fıkra: 29/6/2012-6338/12 md.) Millî Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı bütçelerinin mal ve hizmet alım giderlerine ilişkin tertiplerinde yer alan savunma sektörü, altyapı, inşa, iskân ve tesisleriyle NATO altyapı yatırımlarının gerektirdiği inşa ve tesisler ve bunlara ilişkin kamulaştırmalar ile stratejik hedef planı içinde yer alan alım ve hizmetler, Kalkınma Bakanlığının vizesine bağlı olmayıp yılı yatırım programına ek yatırım cetvellerinde yer almaz.

Bu Kanuna ekli (III) sayılı cetvelde yer alan idarelerin yatırım nitelikli projelerine, bilgi için yılı yatırım programında yer verilir. Ayrıca, sosyal güvenlik kurumları ve mahalli idarelerin yatırımlarının uygulanması ve izlenmesine ilişkin usûl ve esaslar Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca belirlenir.

Kamu yatırım projelerinin gerçekleşme ve uygulama sonuçları, ilgili kamu idaresi tarafından izleyen yılın Mart ayı sonuna kadar bir rapor halinde Sayıştay Başkanlığına, Maliye Bakanlığına ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderilir.

Proje maliyeti, Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararında belirlenecek sınırın üzerinde bulunan afetlerle ilgili olanlar hariç yeni kamu yatırım projesi tekliflerinden; faydamaliyet veya maliyet-etkinlik analizleri ile çevresel analizleri içerecek şekilde yapılabilirlik etüdü bulunmayan ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından incelenerek yapılabilirliği onaylanmamış projeler yatırım programına alınamaz.

Yüklenmeye girişilmesi

MADDE 26 – Yüklenme, usûlüne uygun olarak düzenlenmiş sözleşme esaslarına veya kanun hükmüne dayanılarak iş yaptırılması, mal veya hizmet alınması karşılığında geleceğe yönelik bir ödeme yükümlülüğüne girilmesidir. Bütçede yeterli ödeneği bulunmayan işler için yüklenmeye girişilemez. Yüklenme süresi mali yılla sınırlıdır. Harcama yetkilileri, tahsis edilen ödenekler

dâhilinde yüklenmeye girebilirler. Yüklenmeye girişilen tutara ait ödenekler saklı tutulur; başka iş yaptırılması, mal veya hizmet alınması için kullanılamaz.

Ertesi yıla geçen yüklenme

MADDE 27 - Niteliğinden dolayı mali yılla sınırlı tutulamayan ve sürekliliği bulunan aşağıdaki iş ve hizmetler için; her iş itibarıyla, bütçelerinde öngörülen ödeneklerin yüzde ellisini, izleyen yılın Haziran ayını geçmemek ve yüklenme süresi on iki ayı aşmamak üzere, ilgili üst yöneticinin onayıyla ertesi yıla geçen yüklenmelere girişilebilir:

a) Türk Silahlı Kuvvetlerinin yapım, onarım, etüt ve proje işleri, araştırma-geliştirme projeleri, giyecek ve yiyecek alımları, makine-teçhizat, silah-mühimmat-teçhizat alımlarıyla bunların bakım, onarım ve imalat işleri.

b) Yiyecek, yakacak, akaryakıt ve madeni yağ ihtiyaçları.

c) Temini ve korunması güç olan ilaç, aşı, serum ve tıbbi sarf malzemeleri.

d) Süreli yayın alımı, taşıma,(Eklenen ibare; 24.12.2005 – 5436/10. md) koruma ve güvenlik,[81] temizlik ve yemek hizmetleri.

e) (24.12.2005 – 5436/10. md.) Taşıtların malî sorumluluk sigortası ile yurt dışından tedariki yapılan silah, silah-teçhizat ve mühimmat sevkinin her türlü riske karşı sigortalanması amacıyla yaptırılan nakliyat sigortası,[82]

f) (24.12.2005 – 5436/10. md.) Makine-teçhizat, yol ve otoyol, bilgisayar ve haberleşme sistemlerinin bakım işleri; her türlü onarım işleri ile elektronik bilgi erişim hizmetleri.[83]

g) (Eklenen bent; 04.05.2007 – 5628/1. md.) Emniyet Genel Müdürlüğünün giyecek alımları ile silah, mühimmat ve teçhizat alımları.

h) (Eklenen bent; 06.08.2008 – 5793/32. md.) Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığının etüt ve proje işleri, araştırma-geliştirme projeleri, makine, silah-mühimmat, teçhizat ve sistem alımlarıyla bunların bakım, onarım ve imalat işleri.

---

[81] Eklenen ibare : "koruma ve güvenlik" ibareleri eklenmiştir.

[82] Değişmeden önceki şekli: e) Taşıtların zorunlu mali sorumluluk sigortası.

[83] Değişmeden önceki şekli: f) Makine-teçhizat bakım ve onarım işleri, bilgisayar sistem ve santralleri ile elektronik bilgi erişim hizmetleri.

(Eklenen fıkra; 24.12.2005 – 5436/10. md.) Ancak (d) bendinde sayılan işler için bütçelerinde ödeneklerin yüzde ellisinin aşılmayacağı hükmü Millî Eğitim Bakanlığı için aranmaz.

Gelecek yıllara yaygın yüklenmeler

MADDE 28 - Merkezi Yönetim Kapsamındaki Kamu İdareleri, bir mali yıl içinde tamamlanması mümkün olmayan yatırım projeleri için (Kaldırılan ibare; 24.12.2005 – 5436/10. md)[84] gelecek yıllara yaygın yüklenmeye girişebilir.

Türk Silahlı Kuvvetleri Stratejik Hedef Planında yer alan projeler için 2.7.1992 tarihli ve 3833 sayılı Kanun çerçevesinde gelecek yıllara yaygın yüklenmelere girişmeye, ilgisine göre Milli Savunma Bakanlığı veya İçişleri Bakanlığı yetkilidir.

Dışişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığının uygun görüşünü almak kaydıyla, yabancı ülkelerde dış temsilcilik binası veya arsa satın alınması, bina yaptırılması veya kiralanması için gelecek yıllara yaygın yüklenmelere girişebilir.

(Ek dördüncü fıkra: 22/12/2005-5436/10 md.; Değişik: 25/4/2007-5628/2 md.) Yılı bütçesinde ödeneği bulunması ve merkezî yönetim kapsamındaki idareler için Maliye Bakanlığının uygun görüşünün alınması kaydıyla; satın alma suretiyle edinilmesi ekonomik olmayan her türlü makine-teçhizat, cihazlar ve taşıtlar ile hava ambulansı ve yangınla mücadele amacıyla hava ve deniz araçlarının kiralanması veya finansal kiralama suretiyle temini; temizlik, yemek, koruma ve güvenlik ile personel taşıma hizmetleri, 16/6/2005 tarihli ve 5369 sayılı Kanuna göre sağlanan sabit ve ankesörlü telefon hizmetleri ile acil yardım çağrıları hizmetleri ve okullara sağlanan internet erişim hizmetleri, harita, plan, proje, etüt ve müşavirlik hizmetleri, ulusal araştırma geliştirme kurumlarının süreli ve süresiz yayın alımları, orman ağaçlandırma ve amenajman işleri, kit karşılığı cihaz, ilaç, tıbbi cihaz, aşı ve anti-serum alımı için; süresi üç yılı geçmemek, finansal kiralama suretiyle temin edileceklerde ise

---

[84] Kaldırılan ibare: "Maliye Bakanlığı ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının görüşü üzerine",

dört yıl olmak üzere üst yöneticinin onayıyla gelecek yıllara yaygın yüklenmeye girişilebilir.[85]

Bütçelerden yardım yapılması

MADDE 29 - Gerçek veya tüzel kişilere kanuni dayanağı olmadan kamu kaynağı kullandırılamaz, yardımda bulunulamaz veya menfaat sağlanamaz. Ancak, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin bütçelerinde öngörülmüş olmak kaydıyla; kamu yararı gözetilerek dernek, vakıf, birlik, kurum, kuruluş, sandık ve benzeri teşekküllere yardım yapılabilir.

Bu yardımların yapılması, kullanılması, izlenmesi, denetlenmesi ve kamuoyuna açıklanmasına ilişkin esas ve usûller Maliye Bakanlığınca hazırlanarak Bakanlar Kurulunca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Bütçe politikası, gelir ve giderlerin izlenmesi

MADDE 30 - Maliye Bakanı, merkezi yönetim bütçe kanununun uygulamasına ilişkin olarak; harcamalarda tasarrufu sağlamak, tutarlı, dengeli ve etkili bir bütçe politikası yürütmek için gelir ve giderlere ilişkin kanun, tüzük, yönetmelik ve kararnamelerle belirlenmiş konularda uygulamaları düzenlemek üzere gerekli önlemleri almaya, standartları belirlemeye, sınırlamalar koymaya, kamu istihdam politikasının belirlenmesine ve uygulanmasına yön vermeye, bütçe harcama ve gerçekleşmelerini izlemeye, ödeneklerin dağıtım ve kullanımını belirli esaslara bağlamaya ve bu hususlarda kamu idareleri için uyulması zorunlu düzenlemeleri yapmaya yetkilidir.

Genel yönetimin tüm gelir ve giderleri ile borç ve mali imkânlarının tespitinin ve takibinin yapılabilmesi amacıyla, genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri ve merkezi yönetim bütçesinden yardım alan kurum, kuruluş, vakıf ve dernekler ile benzeri teşekküller; gelir ve gider tahminlerini, mali tablolarını, birbirleriyle olan borç ve alacak durumlarını, personel giderlerine ilişkin her türlü bilgi ve belgeleri, istenilmesi halinde Maliye Bakanlığına ver-

---

[85] 24/7/2008 tarihli ve 5793 sayılı Kanunun 46 ncı maddesiyle; bu fıkrada yer alan "müşavirlik hizmetleri," ibaresinden sonra gelmek üzere "ulusal araştırma geliştirme kurumlarının süreli ve süresiz yayın alımları," ibaresi eklenmiş ve metne işlenmiştir. 2/1/2014 tarihli ve 6514 sayılı Kanunun 51 inci maddesiyle, bu fıkrada yer alan “kit karşılığı cihaz,” ibaresinden sonra gelmek üzere “ilaç, tıbbi cihaz,” ibaresi eklenmiştir.

mek zorundadırlar. Bilgi, belge ve hesap durumlarını ibraz etmeyen veya uygun harcama yapmayan kamu idareleri ve diğer kuruluşlarla ilgili olarak gerekli önlemleri almaya Maliye Bakanı yetkilidir.

(24.12.2005 – 5436/10. md.) Genel yönetim kapsamındaki idareler bütçelerinin ilk altı aylık uygulama sonuçları, ikinci altı aya ilişkin beklentiler ve hedefler ile faaliyetlerini; Maliye Bakanlığı ise merkezî yönetim bütçe kanununun ilk altı aylık uygulama sonuçları, finansman durumu, ikinci altı aya ilişkin beklentiler ve hedefler ile faaliyetleri kapsayan malî durumu temmuz ayı içinde kamuoyuna açıklar.[86]

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Harcama Yapılması

Harcama yetkisi ve yetkilisi

MADDE 31 - Bütçeyle ödenek tahsis edilen her bir harcama biriminin en üst yöneticisi harcama yetkilisidir.

Ancak, teşkilât yapısı ve personel durumu gibi nedenlerle harcama yetkililerinin belirlenmesinde güçlük bulunan idareler ile bütçelerinde harcama birimleri sınıflandırılmayan idarelerde harcama yetkisi, üst yönetici veya üst yöneticinin belirleyeceği kişiler tarafından; mahallî idarelerde İçişleri Bakanlığının, diğer idarelerde ise Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine yürütülebilir.

Kanunların verdiği yetkiye istinaden yönetim kurulu, icra komitesi, komisyon ve benzeri kurul veya komite kararıyla yapılan harcamalarda, harcama yetkisinden doğan sorumluluk kurul, komite veya komisyona ait olur.

(Ek fıkra: 29/6/2012-6338/13 md.) Yükseköğretim Kurulu ile üniversiteler ve yüksek teknoloji enstitülerinde, harcama yetkilileri ödenek gönderme belgesiyle belirlenir. Bu idarelerde ödenek gönderme belgesi ile ödenek gönderilen birimler harcama birimi, kendisine ödenek gönderilen birimin en üst yöneticisi ise harcama yetkilisidir. Bütçe ödeneklerinin ilgili birimlere dağılımının planlanması, ödenek gönderme belgesine bağlanması ve kullanılmasına ilişkin usûl ve esaslar Maliye Bakanlığı tarafından belirlenir.

---

[86] Değişmeden önceki şekli: Merkezi yönetim kapsamındaki idareler, bütçelerine ilişkin ilk altı aylık uygulama sonuçlarını, ekonomik ve mali duruma ilişkin gelişmeleri, ikinci altı aya ilişkin beklentilerini, hedefleri ile faaliyetlerini kapsayan bilgileri, kamuoyuna açıklar.

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde; idareler, merkez ve merkez dışı birimler ve görev unvanları itibarıyla harcama yetkililerinin belirlenmesine, harcama yetkisinin bir üst yönetim kademesinde birleştirilmesine ve devredilmesine ilişkin usûl ve esaslar Maliye Bakanlığınca belirlenir. Harcama yetkisinin devredilmesi, yetkiyi devredenin idarî sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

Harcama yetkilileri bütçede öngörülen ödenekleri kadar, ödenek gönderme belgesiyle kendisine ödenek verilen harcama yetkilileri ise tahsis edilen ödenek tutarında harcama yapabilir. (24.12.2005 – 5436/1. md.)[87]

Harcama talimatı ve sorumluluk

MADDE 32 - Bütçelerden harcama yapılabilmesi, harcama yetkilisinin harcama talimatı vermesiyle mümkündür. Harcama talimatlarında hizmet gerekçesi, yapılacak işin konusu ve tutarı, süresi, kullanılabilir ödeneği, gerçekleştirme usulü ile gerçekleştirmeyle görevli olanlara ilişkin bilgiler yer alır.

Harcama yetkilileri, harcama talimatlarının bütçe ilke ve esaslarına, kanun, tüzük ve yönetmelikler ile diğer mevzuata uygun olmasından, ödeneklerin etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasından ve bu Kanun çerçevesinde yapmaları gereken diğer işlemlerden sorumludur.

Giderin gerçekleştirilmesi

MADDE 33 - Bütçelerden bir giderin yapılabilmesi için iş, mal veya hizmetin belirlenmiş usul ve esaslara uygun olarak alındığının veya gerçekleştirildiğinin, görevlendirilmiş kişi veya komisyonlarca onaylanması ve gerçekleştirme belgelerinin düzenlenmiş olması gerekir. (24.12.2005 – 5436/10. md.) Giderlerin gerçekleştirilmesi; harcama yetkililerince belirlenen görevli

---

[87] Değişmeden önceki şekli:
Harcama yetkisi ve yetkilisi
MADDE 31- Bütçeyle ödenek tahsis edilen her bir harcama biriminin en üst yöneticisi harcama yetkilisidir.
Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin merkez ve merkez dışı birimlerinde harcama yetkililerinin görev unvanları itibarıyla tespitine ve harcama yetkisinin devredilmesine ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığınca belirlenir. Harcama yetkisinin devredilmesi, yetkiyi devredenin idari sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.
Harcama yetkilileri bütçede öngörülen ödenekleri kadar, ödenek gönderme belgesiyle, ödenek verilen harcama yetkilileri ise tahsis edilen ödenek tutarında harcama yapabilir.

tarafından düzenlenen ödeme emri belgesinin harcama yetkilisince imzalanması ve tutarın hak sahibine ödenmesiyle tamamlanır.[88]

Gerçekleştirme görevlileri, harcama talimatı üzerine; işin yaptırılması, mal veya hizmetin alınması, teslim almaya ilişkin işlemlerin yapılması, belgelendirilmesi ve ödeme için gerekli belgelerin hazırlanması görevlerini yürütürler.

(Eklenen fıkra; 24.12.2005 – 5436/10. md.) Elektronik ortamda oluşturulan ortak bir veri tabanından yararlanmak suretiyle yapılacak harcamalarda, veri giriş işlemleri gerçekleştirme görevi sayılır. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin esas ve usûller Maliye Bakanlığınca belirlenir.

Gerçekleştirme görevlileri, bu Kanun çerçevesinde yapmaları gereken iş ve işlemlerden sorumludurlar.

(Eklenen fıkra; 24.12.2005 – 5436/10. md.) Giderin çeşidine göre aranacak gerçekleştirme belgelerinin şekil ve türleri; kamu borç yönetimine ilişkin olanlarda Hazine Müsteşarlığının uygun görüşünün alınması kaydıyla, merkezî yönetim kapsamındaki kamu idareleri için Maliye Bakanlığınca, mahallî idareler için İçişleri Bakanlığınca, sosyal güvenlik kurumları için de bağlı veya ilgili oldukları bakanlıklar tarafından, Maliye Bakanlığının uygun görüşü alınmak suretiyle çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenir.

Ödenemeyen Giderler ve Bütçeleştirilmiş Borçlar [89]

Madde 34 - Ödeme emri belgesine bağlandığı halde ödenemeyen tutarlar, bütçeye gider yazılarak emanet hesaplarına alınır ve buradan ödenir. Ancak, malın alındığı veya hizmetin yapıldığı malî yılı izleyen beşinci yılın sonuna kadar talep edilmeyen emanet hesaplarındaki tutarlar bütçeye gelir kaydedilir. Gelir kaydedilen tutarlar, mahkeme kararı üzerine ödenir.

Kamu idarelerinin nakit mevcudunun tüm ödemeleri karşılayamaması halinde giderler, muhasebe kayıtlarına alınma sırasına göre ödenir. Ancak, sırasıyla kanunları gereğince diğer kamu idarelerine ödenmesi gereken vergi, resim, harç, prim, fon kesintisi, pay ve benzeri tutarlara, tarifeye bağlı ödeme-

---

[88] Değişmeden önceki şekli: Giderlerin gerçekleştirilmesi harcama yetkilisinin ödeme emri belgesini imzalaması ve tutarın hak sahibine ödenmesiyle tamamlanır.

[89] Değişmeden önceki başlık (24.12.2005 – 5436/2. md.)Ödenemeyen giderler ve emanet hesapları

lere, ilama bağlı borçlara, ödenmemesi halinde gecikme cezası veya faiz gibi ek yük getirecek borçlara ve ödenmesi talep edilen emanet hesaplarındaki tutarlara öncelik verilir.

İlgili olduğu malî yılın sonundan başlayarak beş yıl içinde alacaklıları tarafından geçerli bir mazerete dayanmaksızın, yazılı talep edilmediğinden veya belgeleri verilmediğinden dolayı ödenemeyen borçlar zamanaşımına uğrayarak kamu idareleri lehine düşer.

Genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinde, bir taahhüde ve harcama talimatına dayanmayan giderlere ilişkin olup, Maliye Bakanlığınca belirlenecek ekonomik kodlardan yapılan ve bütçede ödeneği öngörülmüş olmakla birlikte, oluştuğu yer ve zamanda ödeneği bulunmayan giderler; dayanağını oluşturan harcama belgeleri de eklenmek suretiyle usûlüne göre gerçekleştirilerek ilgili hesaplara alınır ve ödeneğinin gelmesini müteakip ödenir. Bu tutarlara ilişkin ödenek gönderme belgeleri, en geç malî yılın sonuna kadar muhasebe birimine gönderilerek muhasebeleştirme işlemleri tamamlanır. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar Maliye Bakanlığınca belirlenir.[90]

Ön ödeme

MADDE 35 - (24.12.2005 – 5436/10. md.) Harcama yetkilisinin uygun görmesi ve karşılığı ödeneğin saklı tutulması kaydıyla, ilgili kanunlarda öngörülen haller ile gerçekleştirme işlemlerinin tamamlanması beklenilemeyecek ivedi veya zorunlu giderler için avans vermek veya kredi açmak suretiyle ön

---

[90] Değişmeden önceki şekli:

Ödenemeyen giderler ve Emanet hesapları

MADDE 34- Kamu idarelerinin nakit mevcudunun tüm ödemeleri karşılayamaması halinde giderler, muhasebe kayıtlarına alınma sırasına göre ödenir. Ancak, sırasıyla kanunları gereğince diğer kamu idarelerine ödenmesi gereken vergi, resim, harç, prim, fon kesintisi, pay ve benzeri tutarlara, tarifeye bağlı ödemelere ve ödenmesi talep edilen emanet hesaplarındaki tutarlara öncelik verilir.

Mali yıl içinde ödeme emri belgesine bağlandığı halde, hak sahibinin talep etmemesi veya başka nedenlerle ödenemeyen tutarlar, bütçeye gider yazılarak emanet hesaplarına alınır ve buradan ödenir. Ancak, hesaba alındığı mali yılı izleyen beşinci yıl sonuna kadar talep edilmeyen emanet hesaplarındaki tutarlar bütçeye gelir kaydedilir. Gelir kaydedilen tutarlar, mahkeme kararı üzerine ödenir.

İlgili olduğu mali yılın sonundan başlayarak beş yıl içinde alacaklıları tarafından geçerli bir mazerete dayanmaksızın, yazılı talep edilmediğinden veya belgeleri verilmediğinden dolayı ödenemeyen borçlar zamanaşımına uğrayarak kamu idareleri lehine düşer.

ödeme yapılabilir. Verilecek avansın üst sınırları merkezî yönetim bütçe kanununda gösterilir.[91]

Sözleşmesinde belirtilmek ve yüklenme tutarının yüzde otuzunu geçmemek üzere, yüklenicilere, teminat karşılığında bütçe dışı avans ödenebilir. İlgili kanunların bütçe dışı avans ödenmesine ilişkin hükümleri saklıdır.

Açılmış akreditiflere ilişkin kredi artıkları ertesi yıla devredilmekle birlikte ödenekleri iptal olunur. Devredilen kredi artıklarının karşılığı, genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinde Maliye Bakanı, (24.12.2005 – 5436/10. md.) diğer kamu idarelerinde ise üst yönetici tarafından idare bütçesinin ilgili tertibine[92] ödenek kaydolunur.

Sözleşmelerin bitim tarihlerinde henüz bir kısım hizmet yerine getirilememiş veya zorunlu nedenlerle sözleşmenin uygulanmasına başlanılamamış ancak, ilgili idarece ek süre verilmiş ve bu süre ertesi mali yıla taşmış ise; yılsonunda yüklenme artığı devredilir ve bu tutarlara ilişkin ödenekler hakkında akreditiflerle ilgili hükümler uygulanır. Devredilen yüklenme artığı karşılığı hizmet ek süre içinde yerine getirilerek kanıtlayıcı belgeleri verildiğinde, tutarı hizmetin yapıldığı yıl bütçesine gider kaydıyla ödenir.

Her mutemet ön ödemelerden harcadığı tutara ilişkin kanıtlayıcı belgeleri, ilgili kanunlarında belirtilmemiş olması halinde avanslarda bir ay, kredilerde üç ay içinde muhasebe yetkilisine vermek ve artan tutarı iade etmekle yükümlüdür. Süresi içerisinde mahsup edilmeyen avanslar hakkında 21.7.1953 tarihli ve 6183 sayılı Kanun hükümleri uygulanır.

Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde ön ödeme şekilleri, devir ve mahsup işlemleri, yapılacak ön ödemelerin idareler ve gider türleri itibarıyla miktarı ve oranlarının belirlenmesi, (Eklenen ibare; 24.12.2005 – 5436/10. md.) zorunlu hallerde yapılacak harcamalar için ön ödemenin tutarı

---

[91] Değişmeden önceki şekli: Harcama yetkilisinin uygun görmesi ve karşılığı ödeneğin saklı tutulması kaydıyla; ilgili kanunlarda öngörülen haller ile gerçekleştirme işlemlerinin tamamlanması beklenilemeyecek ivedi giderler ve her yıl merkezi yönetim bütçe kanununda belirlenecek tutarların altında kalan giderler için avans vermek veya kredi açmak suretiyle ön ödeme yapılabilir

[92] Değişmeden önceki şekli : "diğer kamu idarelerinde üst yönetici tarafından ilgili idare bütçesinde açılacak özel bir tertibe" ibaresi, "diğer kamu idarelerinde ise üst yönetici tarafından idare bütçesinin ilgili tertibine" şeklinde değiştirilmiştir.

ve mahsup süresi,[93] mutemetlerin görevlendirilmesi ve diğer işlemlere ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığınca hazırlanacak ve Bakanlar Kurulunca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir. Diğer kamu idarelerinde ön ödemeye ilişkin usûl ve esaslar bu madde hükümleri dikkate alınmak suretiyle ilgili mevzuatlarında düzenlenir.

2.7.1992 tarihli ve 3833 sayılı Kanunun avans ve kredi işlemlerine ilişkin hükümleri saklıdır.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Gelirlerin Toplanması

Gelir politikası ve ilkeleri

MADDE 36 - Gelirlerin toplanmasında aşağıdaki ilkelere uyulur:

a) Maliye Bakanlığı, gelir politikaları ve uygulamaları konusunda ilkelerini, amaçlarını, stratejilerini ve taahhütlerini her mali yılbaşında kamuoyuna duyurur.

b) Mükellef ve sorumlulara vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerini kolayca yerine getirebilmeleri için gerekli hizmetler sağlanır.

c) Mükellef ve sorumluların vergiye uyumu teşvik edilir.

d) Hakların korunması ve yükümlülükler konusunda mükelleflerin bilgilendirilmesi için ilgili idareler tarafından gerekli önlemler alınır.

Gelirlerin dayanakları

MADDE 37 - Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır.

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin gelirlerinin kanuni dayanakları bütçelerinde gösterilir. Bütçelerde yer alan gelirler, ilgili kanunlarında belirtilen usullere göre tarh, tahakkuk ve tahsil edilir. Genel bütçe gelirlerinin tarh, tahakkuk ve tahsili Maliye Bakanlığı (Eklenen ibare; 24.12.2005 – 5436/10. md.) veya tarh ve tahakkuka ilgili mevzuatına göre yetkili idareler[94] tarafından yapılır.

---

[93] Eklenen ibare: "zorunlu hallerde yapılacak harcamalar için ön ödemenin tutarı ve mahsup süresi" ibaresi, eklenmiştir.

[94] Eklenen ibare: "veya tarh ve tahakkuka ilgili mevzuatına göre yetkili idareler" ibaresi, eklenmiştir.

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin topladığı vergi, resim, harç ve benzeri gelirlerden diğer idare, kurum ve kuruluşlara verilecek paylar, geliri toplayan kamu idaresi bütçesine bu amaçla konulacak ödeneklerden karşılanır. Mali yıl içinde kullanılabilecek ödenek miktarı, ilgili kanun hükümleri uyarınca tahsil edilen miktar dikkate alınarak hesaplanacak pay miktarını geçemez. Hesaplanan pay tutarının, bu amaçla tahsis edilen ödenek tutarını aşması halinde, aradaki farkı geçmemek kaydıyla ödenek eklemesi yapmaya genel bütçe kapsamındaki idarelerde Maliye Bakanı, diğer idarelerde üst yöneticiler yetkilidir.

Tahsili zamanaşımına uğrayan gelirlerin silinmesine ilişkin usul ve esaslar, ilgili kanunlardaki hükümler saklı kalmak üzere, Maliye Bakanlığınca belirlenir.

Gelirlerin toplanması sorumluluğu

MADDE 38 - Kamu gelirlerinin tarh, tahakkuk, tahsiliyle yetkili ve görevli olanlar, ilgili kanunlarda öngörülen tarh, tahakkuk ve tahsil işlemlerinin zamanında ve eksiksiz olarak yapılmasından sorumludur.

Özel gelirler

MADDE 39 - Özel gelirler karşılığında idarelere tahsis edilen özel ödenek miktarları, ilgili idarelerin bütçelerinde gösterilir. Mali yıl içinde kullanılabilecek özel ödenek miktarı, tahsil edilen özel gelir tutarını geçemez. Tahsil edilen özel gelirlerin ödenek tutarını aşması halinde, ödenek eklenemez.

Özel gelirlere ilişkin olarak ilgili kanunlarında belirtilen fiyatlandırılabilir mal ve hizmetlerin tarifeleri ile uygulamaya yönelik usul ve esaslar, Maliye Bakanlığının görüşü alınarak ilgili kamu idarelerince belirlenir.

Özel gelirlerin ödenek kaydına, gelecek yıla devrine, iptaline ilişkin yetki ve işlemler merkezi yönetim bütçe kanununda gösterilir.

Bağış ve yardımlar

MADDE 40 - Herhangi bir gerçek veya tüzel kişi tarafından, kamu hizmetinin karşılığı olarak veya kamu hizmetleriyle ilişkilendirilerek bağış veya yardım toplanamaz, benzeri adlar altında tahsilât yapılamaz.

Kamu idarelerine yapılan her türlü bağış ve yardımlar (Kaldırılan ibare; 06.08.2008 – 5793/46. md)[95] gelir kaydedilir. Nakdi olmayan bağış ve yardımlar, ilgili mevzuatına göre değerlemeye tâbi tutularak kayıtlara alınır. Kamu yararına kullanılmak üzere kamu idarelerine yapılan şartlı bağış ve yardımlar, dış finansman kaynağından sağlananlarda 28.3.2002 tarihli ve 4749 sayılı Kanun hükümleri saklı kalmak kaydıyla, hizmeti yapacak idarenin üst yöneticisi tarafından uygun görülmesi halinde, bütçede açılacak bir tertibe gelir ve şart kılındığı amaca harcanmak üzere açılacak bir tertibe ödenek kaydedilir. Bu ödenekten amaç dışında başka bir tertibe aktarma yapılamaz.

Bu ödeneklerden mali yılsonuna kadar harcanmamış olan tutarlar, bağış ve yardımın amacı gerçekleşinceye kadar ertesi yıl bütçesine devir olunarak ödenek kaydedilir. Ancak, bu ödeneklerden tahsis amacı gerçekleştirilmiş olanlardan kalan tutarlar, tahsis amacının gerçekleştirilmesi bakımından yetersiz olanlar ile yılı bütçesinde belirlenen tutarı aşmayan ve iki yıl devrettiği halde harcanmayan ödenekleri iptal etmeye genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinde Maliye Bakanı, diğer kamu idarelerinde üst yönetici yetkilidir.

Bağış ve yardımlar, kullanılmadığı veya amaç dışı kullanıldığı için geri istenildiği takdirde, bütçeye gider kaydıyla ilgilisine geri verilir. Şartlı bağış ve yardımın zamanında kullanılmaması nedeniyle doğacak zararlar ile amaç dışı kullanım nedeniyle yapılan harcamalar sorumluluğu tespit edilenlere ödettirilir.

ALTINCI BÖLÜM

Faaliyet Raporları ve Kesin Hesap

Faaliyet raporları

MADDE 41 - Üst yöneticiler ve bütçeyle ödenek tahsis edilen harcama yetkililerince, hesap verme sorumluluğu çerçevesinde, her yıl faaliyet raporu hazırlanır. Üst yönetici, harcama yetkilileri tarafından hazırlanan birim faaliyet raporlarını esas alarak, idaresinin faaliyet sonuçlarını gösteren idare faaliyet raporunu düzenleyerek kamuoyuna açıklar. Merkezî yönetim kapsamındaki kamu idareleri ve sosyal güvenlik kurumları, idare faaliyet raporlarının birer örneğini Sayıştaya ve Maliye Bakanlığına gönderir.

---

[95] Kaldırılan ibare: "bütçelerine"

Mahallî idarelerce hazırlanan idare faaliyet raporlarının birer örneği Sayıştay ve İçişleri Bakanlığına gönderilir. İçişleri Bakanlığı, bu raporları esas alarak kendi değerlendirmelerini de içeren mahallî idareler genel faaliyet raporunu hazırlar ve kamuoyuna açıklar. Raporun birer örneği Sayıştaya ve Maliye Bakanlığına gönderilir.

Merkezî yönetim kapsamındaki idareler ile sosyal güvenlik kurumlarının bir malî yıldaki faaliyet sonuçları, Maliye Bakanlığınca hazırlanacak genel faaliyet raporunda gösterilir. Bu raporda, mahallî idarelerin malî yapılarına ilişkin genel değerlendirmelere de yer verilir. Maliye Bakanlığı, genel faaliyet raporunu kamuoyuna açıklar ve bir örneğini Sayıştaya gönderir.

Sayıştay, mahallî idarelerin raporları hariç idare faaliyet raporlarını, mahallî idareler genel faaliyet raporunu ve genel faaliyet raporunu, dış denetim sonuçlarını dikkate alarak görüşlerini de belirtmek suretiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunar. Türkiye Büyük Millet Meclisi bu raporlar ve değerlendirmeler çerçevesinde, kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasına ilişkin olarak kamu idarelerinin yönetim ve hesap verme sorumluluklarını görüşür. Bu görüşmelere üst yönetici veya görevlendireceği yardımcısının ilgili bakanla birlikte katılması zorunludur.

İdare faaliyet raporu, ilgili idare hakkındaki genel bilgilerle birlikte; kullanılan kaynakları, bütçe hedef ve gerçekleşmeleri ile meydana gelen sapmaların nedenlerini, varlık ve yükümlülükleri ile yardım yapılan birlik, kurum ve kuruluşların faaliyetlerine ilişkin bilgileri de kapsayan malî bilgileri; stratejik plan ve performans programı uyarınca yürütülen faaliyetleri ve performans bilgilerini içerecek şekilde düzenlenir.

Bu raporlarda yer alacak hususlar, raporların hazırlanması, ilgili idarelere verilmesi, kamuoyuna açıklanması ve bu işlemlere ilişkin süreler ile diğer usûl ve esaslar, İçişleri Bakanlığı ve Sayıştayın görüşü alınarak Maliye Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir. (24.12.2005 – 5436/3. md.)[96]

---

[96] Değişmeden önceki şekli:
Faaliyet raporları
MADDE 41- Üst yöneticiler ve bütçeyle ödenek tahsis edilen harcama yetkilileri tarafından idari sorumlulukları çerçevesinde her yıl faaliyet raporları düzenlenir. Bu raporlar, stratejik planlama ve performans programları uyarınca yürütülen faaliyetleri, belirlenmiş

Kesin hesap kanunu

MADDE 42 - Türkiye Büyük Millet Meclisi, merkezi yönetim bütçe kanununun uygulama sonuçlarını onama yetkisini kesin hesap kanunuyla kullanır.

Kesin hesap kanunu tasarısı, muhasebe kayıtları dikkate alınarak, merkezi yönetim bütçe kanununun şekline uygun olarak Maliye Bakanlığınca hazırlanır. Bu tasarı, bir yıllık uygulama sonuçlarını karşılaştırmalı olarak gösteren değerlendirmeleri içeren gerekçesiyle birlikte izleyen mali yılın Haziran ayı sonuna kadar Bakanlar Kurulunca Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulur ve bir örneği Sayıştaya gönderilir.

Kesin hesap kanun tasarısının ekinde;

---

performans göstergelerine göre hedef ve gerçekleşme durumu ile meydana gelen sapmaların nedenlerini açıklayacak şekilde hazırlanır.

Harcama yetkilisi, birim faaliyet raporunu üst yöneticiye verir. Üst yönetici, birim faaliyet raporlarını esas alarak, idaresinin faaliyet sonuçlarını gösteren idare faaliyet raporunu hazırlar. İdare faaliyet raporu, Sayıştaya verilir ve üst yönetici tarafından kamuoyuna açıklanır. Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri ile sosyal güvenlik kurumları, idare faaliyet raporlarının bir örneğini Maliye Bakanlığına, mahalli idareler ise İçişleri Bakanlığına gönderir.

İçişleri Bakanlığı, mahalli idare faaliyet raporları üzerine değerlendirme raporu hazırlar, Sayıştaya gönderir ve kamuoyuna açıklar. Bu Raporun bir örneği de Maliye Bakanlığına gönderilir.

Merkezi yönetim kapsamındaki idarelerin ve sosyal güvenlik kurumlarının bir mali yıldaki faaliyet sonuçları, Maliye Bakanlığınca hazırlanacak Genel Faaliyet Raporunda gösterilir. İdare faaliyet raporları da dikkate alınarak hazırlanacak bu Raporda;

a) Bütçe gelir ve gider hedefleri ve gerçekleşmeleri ile meydana gelen sapmaların nedenleri,

b) Kamu borç yönetimi raporu kapsamında borç stokundaki gelişmeler ve borçlanmaya ilişkin diğer bilgiler,

c) Yılsonundaki varlık ve yükümlülüklerin durumunu gösterir cetvel ile bunlara ilişkin bilgiler,

d) Ödenek aktarmaları ve diğer ödenek işlemlerini gösteren cetvel,

e) Bütçenin uygulamasına ilişkin olarak Maliye Bakanlığı tarafından yapılan faaliyetler,

f) İdarelerin stratejik planlama ve performans programları uyarınca yürüttükleri faaliyetler ile belirlenmiş performans kriterlerine göre hedef ve gerçekleşme durumları hakkında genel değerlendirmeler,

g) Mahalli idarelerin mali yapılarına ilişkin değerlendirmeler,

h) Bütçeden yardım alan dernek, vakıf, birlik, kurum, kuruluş, sandık ve benzeri teşekküllerin faaliyetlerine ilişkin değerlendirmeler, yer alır.

a) Genel mizan,

b) Bütçe gelirleri kesin hesap cetveli ve açıklaması,

c) Bütçe giderleri kesin hesap cetvelleri ve açıklaması,

d) Bütçe gelir ve giderlerinin iller ve idareler itibarıyla dağılımı,

e) Devlet borçları ve Hazine garantilerine ilişkin cetveller,

f) Yılı içerisinde silinen kamu alacakları cetveli,

g) (Eklenen bent; 24.12.2005 – 5436/10. md.) Mal yönetim hesabı icmal cetvelleri,

h) Maliye Bakanlığı tarafından gerekli görülen diğer belgeler,

yer alır.

(24.12.2005– 5436/10. md.) Merkezî yönetim kapsamındaki kamu idareleri[97] bütçelerinin kesin hesabının düzenlenmesine ilişkin usûl ve esaslar Maliye Bakanlığınca belirlenir.

İdarelerin faaliyet raporları, genel faaliyet raporu, dış denetim genel değerlendirme raporu ve kesin hesap kanunu tasarısı ile merkezi yönetim bütçe kanunu tasarısı birlikte görüşülür. Ancak, bu raporlar ile genel uygunluk bildirimi Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonlarında öncelikle görüşülür.

Mahalli idare bütçeleri ile sosyal güvenlik kurumları bütçelerinin uygulama sonuçlarının kesin hesaba bağlanması, ilgili kanunlarındaki hükümlere göre yapılır.

Genel uygunluk bildirimi

MADDE 43 - Sayıştay, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri için düzenleyeceği genel uygunluk bildirimini, kesin hesap kanun tasarısının verilmesinden başlayarak en geç yetmiş beş gün içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunar.

Genel uygunluk bildirimi; dış denetim raporları, idare faaliyet raporları ve genel faaliyet raporu dikkate alınarak hazırlanır.

Kesin hesap kanunu tasarısı ve genel uygunluk bildiriminin Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne verilmiş olması, ilgili yıla ait Sayıştayca sonuçlandırılma-

---

[97] Değişmeden önceki şekli: "Kamu idareleri" ibaresi, "Merkezî yönetim kapsamındaki kamu idareleri" şeklinde değiştirilmiştir.

mış denetimleri önlemez ve hesapların kesin hükme bağlandığı anlamına gelmez.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Taşınır ve Taşınmaz Mallar

Taşınır ve taşınmaz işlemleri

MADDE 44 - Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerince, taşınır ve taşınmaz edinilmesi, yönetilmesi, trampası, elden çıkarılması, ecrimisilin tahsil ve takibinde izlenecek yöntem, Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin yönetimi ve korunması, işgalli malların tahliyesi gibi hususlar ilgili kanunlarında düzenlenir. (24.12.2005 – 5436/10. md.) Bu malların kaydı ile taşınırların muhafazası, kullanımı, mal yönetim hesabının verilmesi ve mal yönetim sorumlularıyla bunlar adına görev yapacak olanların belirlenmesine ilişkin usûl ve esaslar, Maliye Bakanlığınca hazırlanacak ve Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenir.[98]

(24.12.2005 – 5436/10. md.)Türk Silahlı Kuvvetleri (Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı dâhil) ile Millî İstihbarat Teşkilatı ve Emniyet Genel Müdürlüğünün (Kaldırılan ibare; 06.08.2008 – 5793/46. md)[99] taşınırlarının kayda alınması ile bunların yönetim ve iç denetimine ilişkin usûl ve esaslar Millî Savunma, İçişleri ve Maliye Bakanlıklarınca birlikte hazırlanarak Bakanlar Kurulunca yürürlüğe konulacak yönetmelikle belirlenir.[100]

Taşınır ve taşınmaz edinme

MADDE 45 - Genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri, kamu hizmetlerinin zorunlu kıldığı durumlarda gereken nicelikte ve nitelikte taşınır ve taşınmazları, yurt içinde veya yurt dışında, bedellerini peşin veya taksitle ödeyerek veya finansal kiralama suretiyle edinebilirler. Kamu idareleri, taşınmaz satın alma veya kamulaştırma işlemlerini yetki devri yoluyla bir başka kamu idaresi eliyle yürütebilir. Genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin

---

98 Değişmeden önceki cümle: Bu malların kaydı ile mal yönetim hesabının verilmesine ilişkin usûl ve esaslar Maliye Bakanlığınca hazırlanacak ve Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

99 Kaldırılan ibare: "savunma ve güvenlik amaçlı"

100 Değişmeden önceki şekli: Türk Silâhlı Kuvvetlerinin elinde bulunan taşınırların yönetim ve denetimi ilgili kanununda düzenlenir

edindiği taşınmazlar Hazine adına, diğer kamu idarelerine ait taşınmazlar ise tüzel kişilikleri adına tapu sicilinde tescil olunur. Hazine adına tescil edilen taşınmazlar Maliye Bakanlığı tarafından yönetilir. Bu tescil işlemleri, adına tescil yapılan idarenin taşınmazın bulunduğu yerdeki ilgili birimine bildirilir.

Kamu idarelerince üretilen malların kendi tüketimlerinde kullanılması halinde bunların bedelleri, rayiç bedel üzerinden ilgili ödenek tertibine gider ve karşılığı gelir kaydedilir.

Kamu idareleri, ihtiyaç fazlası taşınırları ile görmekle yükümlü olduğu kamu hizmetlerinde kullanılacağına ve amacına uygun kullanılmaması halinde geri alınacağına dair tapu kütüğüne şerh konulması kaydıyla taşınmazlarını diğer kamu idarelerine bedelsiz olarak devredebilir. Devredilmeyecek taşınır ve taşınmazlar ile devir ve kayıt işlemlerine ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığınca belirlenir.

Kamu idareleri arasındaki taşınmazların mülkiyetine ilişkin uyuşmazlıklar, görevli mahkemelerce çözümlenir.

Taşınır ve taşınmaz satışı

MADDE 46 - Genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin her türlü taşınır ve taşınmazlarının satışına Maliye Bakanlığı yetkilidir. Satış bedelleri genel bütçeye gelir kaydedilir. Diğer kamu idarelerine ait taşınır ve taşınmazların elden çıkarılması özel kanunlarında belirtilen yetkili organlarının kararıyla mümkündür.

Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin taşınmazlarından değeri her yıl merkezi yönetim bütçe kanununda belirtilen sınırın üzerinde olanlar, Bakanlar Kurulu kararıyla satılır.

Taşınmaz tahsisi

MADDE 47 - Kamu idareleri, kanunlarında belirtilen kamu hizmetlerini yerine getirebilmek için mülkiyetlerindeki taşınmazlarla Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerleri, birbirlerine ve köy tüzel kişiliklerine bedelsiz olarak tahsis edebilirler. Tahsis edilen taşınmaz, amaç dışı kullanılamaz.

Hazinenin özel mülkiyetindeki taşınmazlarla Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerleri tahsis etmeye, kamu ihtiyaçları için gerekli olmayanların tahsisini kaldırmaya Maliye Bakanlığı; diğer taşınmazları tahsis etmeye ve

tahsisini kaldırmaya ise maliki kamu idaresi yetkilidir. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin esas ve usûller Maliye Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Kanunlardaki özel hükümler saklıdır. (24.12.2005 – 5436/4. md.)[101]

Mal yönetiminde etkililik ve sorumluluk

MADDE 48 - Kamu idareleri, taşınırların yönetimi, kaydı, muhafazası ve kullanımından sorumludurlar. Taşınırların özelliğinden veya olağan kullanımından kaynaklanan yıpranma ile usulüne uygun olarak belirlenen firelerden dolayı sorumluluk aranmaz.

Kullanılmak üzere taşınır teslim edilen görevliler, taşınırın korunmasından ve taşınıra verilen zararlardan sorumludur. Kamu idareleri, verilen zararların sorumlularına ödettirilmesini sağlamakla yükümlüdür.

Kamu idarelerine ait malları edinme, kiralama, tahsis, yönetim, kullanma ve elden çıkarma işlemleri, mevzuatında öngörülen kurallar dâhilinde hizmetin amacına uygun olarak verimlilik ve tutumluluk ilkesine göre yapılır. Bu ilkeye aykırı eylem ve işlemlerden doğacak zararlardan, malların yönetimi veya kullanılması hususunda yetki verilenler sorumludur.

DÖRDÜNCÜ KISIM
Kamu Hesapları ve Mali İstatistikler
BİRİNCİ BÖLÜM
Kamu Hesapları

Muhasebe sistemi

MADDE 49 - Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür.

---

[101] Değişmeden önceki şekli:
Taşınmaz tahsisi
MADDE 47 - Kamu idareleri, kanunlarında belirtilen kamu hizmetlerini yerine getirebilmeleri için mülkiyetlerinde bulunan taşınmazları kendi aralarında bedelsiz olarak tahsis edebilir.
Tahsis, kamu hizmeti yerine getirildiği süre için devam eder. Tahsis edilen taşınmaz, tahsis amacı dışında kullanılamaz.

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur.

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Maliye Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilâtı Müsteşarlığı, Hazine Müsteşarlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenir. Bu standartlar Resmî Gazetede yayımlanır. Kurulun yapısı, çalışma usûl ve esasları ile diğer hususlar Maliye Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Bu Kurulda görevlendirilenlerin aslî görevleri devam eder. Başkan ve üyelere, ayda ikiden fazla olmamak üzere her toplantı günü için (3000) gösterge rakamının memur aylık katsayısıyla çarpımı sonucu bulunacak tutar üzerinden toplantı ücreti ödenir.

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerince uygulanacak çerçeve hesap planı ile düzenlenecek raporların şekil, süre ve türlerine ilişkin hususlar, Kurul tarafından belirlenen muhasebe ve raporlama standartları çerçevesinde, ilgili idarelerin de görüşü alınarak Maliye Bakanlığınca belirlenir ve Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe konulacak yönetmelikle düzenlenir.

Muhasebe işlemlerine, hesap planlarına ve işlemlerin muhasebeleştirilmesinde kullanılacak belgelerin şekil ve türlerine ilişkin düzenleme, beşinci fıkrada belirtilen yönetmeliğe uygun olarak, ilgili idarelerin görüşü alınmak suretiyle merkezî yönetim kapsamındaki kamu idareleri için Maliye Bakanlığınca; sosyal güvenlik kurumları için ilgili idarelerce, mahallî idareler için ise İçişleri Bakanlığınca Maliye Bakanlığının uygun görüşü alınmak suretiyle hazırlanır. Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin detaylı hesap planlarına ilişkin hususlar Maliye Bakanlığınca belirlenir. (24.12.2005 – 5436/5. md.)[102]

---

[102] Değişmeden önceki şekli:
Muhasebe sistemi

Kayıt zamanı [103]

MADDE 50 - Bir ekonomik değer yaratıldığında, başka bir şekle dönüştürüldüğünde, mübadeleye konu edildiğinde, el değiştirdiğinde veya yok olduğunda muhasebeleştirilir. Bütün mali işlemlerin muhasebeleştirilmesi ve her muhasebe kaydının belgeye dayanması şarttır.

(Kaldırılan ikinci fıkra; 24.12.2005 – 5436/10. md.)[104] (Kaldırılan üçüncü fıkra; 24.12.2005 – 5436/10. md.)[105]

Kamu gelir ve giderlerinin yılı ve mahsup dönemi

MADDE 51 - Kamu gelir ve giderleri tahakkuk ettirildikleri mali yılın hesaplarında gösterilir.

MADDE 49 - Muhasebe sistemi; mali raporların düzenlenmesi ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak ve karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde kurulur ve yürütülür.

Genel yönetim kapsamındaki idarelerde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, çerçeve hesap planı ile düzenlenecek raporların şekil, süre ve türleri; uluslararası standartlara uygun olarak ilgili idarelerin görüşü alınmak suretiyle Maliye Bakanlığı bünyesinde Sayıştay Başkanlığı, Maliye Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilâtı Müsteşarlığı, Hazine Müsteşarlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak bir kurul tarafından belirlenir ve Maliye Bakanlığının önerisi üzerine Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe konulur. Bu kurulun yapısı, çalışma usul ve esasları ile diğer hususlar Maliye Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Bu kurulda görevlendirilenlerin asli görevleri devam eder. Başkan ve üyelerine, ayda ikiden fazla olmamak üzere her toplantı günü için (3000) gösterge rakamının memur aylık katsayısıyla çarpımı sonucu bulunacak tutar üzerinden toplantı ücreti ödenir.

Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin çerçeve hesap planına uygun detaylı hesap planları ilgili idarelerin görüşü alınarak Maliye Bakanlığınca; merkezi yönetim kapsamı dışındaki kamu idarelerinin uygulayacakları hesap planları ise Maliye Bakanlığı ile ilgili idareler tarafından birlikte hazırlanır.

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile mali sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemler ile garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur.

103 Başlıktan kaldırılan ibare: "ve kullanılacak belgeler", (24.12.2005 – 5436/10).

104 Kaldırılan fıkra: Kamu borç yönetimine ilişkin olanlarda Hazine Müsteşarlığının uygun görüşünün alınması kaydıyla, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde mali işlemlerin gerçekleştirilmesi ve muhasebeleştirilmesinde kullanılacak belgelerle şekil ve türleri Maliye Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

105 Kaldırılan fıkra: Kullanılacak belgelerle ilgili yönetmelikler mahalli idareler için İçişleri Bakanlığı, sosyal güvenlik kurumları için bağlı veya ilgili oldukları bakanlıklar tarafından, Maliye Bakanlığının uygun görüşü alınmak suretiyle hazırlanır ve uygulanır.

(Ek fıkra: 29/6/2012-6338/14 md.) Tahakkuk ettirilecek giderler Devlet muhasebesi kayıtlarında ekonomik sınıflandırmanın dördüncü düzeyini de kapsayacak şekilde gösterilir.

Bütçe gelirleri tahsil edildiği, bütçe giderleri ise ödendiği yılda muhasebeleştirilir.

Kamu hesapları mali yıl esasına göre tutulur. Mali yılın bitimine kadar fiilen yapılmış olan ödemelerden mahsup edilememiş olanların, ödenekleri saklı tutulmak suretiyle, mahsup işlemleri mali yılın bitimini izleyen bir ay içinde yapılabilir. Zorunlu hallerde bu süre, Maliye Bakanlığı tarafından bütçe giderleri için bir ay, diğer işlemlerde (06.08.2008–5793/46. md.) iki[106] ayı geçmemek üzere uzatılabilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Mali İstatistikler

Kapsam, temel ilkeler ve kurumsal çevre

MADDE 52 - Mali istatistikler, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin mali işlemlerini kapsar.

Mali istatistikler, uluslararası standartlara uygun olarak bütünlük, güvenilirlik, kullanışlılık, yöntemsel geçerlilik ve ulaşılabilirlik ilkeleri çerçevesinde; yeterli mesleki eğitimi almış personel tarafından muhasebe kayıtlarındaki verilere dayanılarak ve istatistiksel yöntemler kullanılarak hazırlanır.

Mali istatistiklerin hazırlanmasında kamu idarelerinin yöneticileri uygun kurumsal çevrenin oluşturulması için gerekli önlemleri alır.

(Eklenen fıkra; 06.08.2008–5793/33. md.) Bu Kanunda yer alan genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri tanımına bağlı kalmaksızın; mali istatistiklerin derlenmesi amacıyla, uluslararası sınıflandırmalara uygun olarak, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Hazine Müsteşarlığı, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve Türkiye İstatistik Kurumunun da görüşünü almak suretiyle, ayrıca genel yönetim sektörü adıyla bir kapsam belirlemeye ve bu kapsamdaki kamu idarelerinin mali verilerini almaya Maliye Bakanlığı yetkilidir.

---

[106] Değişmeden önceki şekli: "beş" ibaresi "iki" şeklinde değiştirilmiştir.

Mali istatistiklerin hazırlanması ve açıklanması

MADDE 53 - Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine ait mali istatistikler, Maliye Bakanlığınca derlenir. Merkezi yönetim kapsamı dışındaki kamu idareleri mali istatistiklerini belirlenmiş ilkelere uygun olarak hazırlar ve belirlenen süreler içinde Maliye Bakanlığına gönderir.

Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerine ait mali istatistikler, Maliye Bakanlığınca aylık olarak yayımlanır. Sosyal güvenlik kurumları ve mahalli idarelere ait mali istatistikler ile merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerine ait mali istatistikler Maliye Bakanlığınca birleştirilerek, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine ait mali istatistikler elde edilir ve üçer aylık dönemler itibarıyla yayımlanır.

Mali istatistiklerin anlaşılabilir ve kullanıcılar için kolayca ulaşılabilir olması esastır.

(Eklenen fıkra; 06.08.2008–5793/34. md.) 52 nci maddenin son fıkrasına göre belirlenen kamu idarelerinden, mali istatistiklerine esas verilerini süresinde göndermeyenlere Maliye Bakanlığınca bir ay ek süre verilir. Ek süre sonunda da verilerin gönderilmemesi halinde, Maliye Bakanlığının talebi üzerine, ilgili kamu idaresinin üst yöneticileri tarafından mali hizmetler birimi yöneticisi ile muhasebe yetkilisine, her türlü aylık, ödenek, zam ve tazminat dâhil yapılan bir aylık net ödemeler toplamı tutarında idari para cezası verilir. İdari para cezası uygulanmış olması bilgi verme yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. İdari para cezaları, bu Kanunun 73 üncü maddesi hükümlerine göre tahsil edilir.

Mali istatistiklerin değerlendirilmesi

MADDE 54 - Bir yıla ait mali istatistikler izleyen yılın Mart ayı içinde; hazırlanma, yayımlanma, doğruluk, güvenilirlik ve önceden belirlenmiş standartlara uygunluk bakımından Sayıştay tarafından değerlendirilir ve bu amaçla düzenlenen değerlendirme raporu Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne ve Maliye Bakanlığına gönderilir. Bu raporda yer alan değerlendirmelere ilişkin olarak Maliye Bakanı gerekli önlemleri alır.

BEŞİNCİ KISIM
İç Kontrol Sistemi

İç kontrolün tanımı

MADDE 55 -(24.12.2005 – 5436/10. md.) İç kontrol; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.[107]

Görev ve yetkileri çerçevesinde, mali yönetim ve (24.12.2005–5436/10. md.) iç[108] kontrol süreçlerine ilişkin standartlar ve yöntemler Maliye Bakanlığınca, iç denetime ilişkin standartlar ve yöntemler ise İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından belirlenir, geliştirilir ve uyumlaştırılır. Bunlar ayrıca, sistemlerin koordinasyonunu sağlar ve kamu idarelerine rehberlik hizmeti verir.

İç kontrolün amacı

MADDE 56 – İç kontrolün amacı;

a) Kamu gelir, gider, varlık ve yükümlülüklerinin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yönetilmesini,

b) Kamu idarelerinin kanunlara ve diğer düzenlemelere uygun olarak faaliyet göstermesini,

c) Her türlü mali karar ve işlemlerde usulsüzlük ve yolsuzluğun önlenmesini,

d) Karar oluşturmak ve izlemek için düzenli, zamanında ve güvenilir rapor ve bilgi edinilmesini,

---

[107] Değişmeden önceki şekli: Kamu mali yönetiminin bir unsuru olarak iç kontrol, kamu idarelerinin mali işlem ve faaliyetlerine ilişkin tüm gelir, gider, varlık ve yükümlülüklerinin amacına ve mevzuatına uygun bir şekilde gerçekleştirilmesi için uygulanan mali yönetim, harcama öncesi kontrol ile harcama sonrası iç denetim faaliyetleridir.

[108] Değişmeden önceki şekli : "harcama öncesi" ibaresi, "iç" şeklinde değiştirilmiştir.

e) (24.12.2005–5436/10. md.) Varlıkların kötüye kullanılması ve israfını önlemek ve kayıplara karşı korunmasını,[109]

sağlamaktır.

Kontrolün yapısı ve işleyişi

MADDE 57 -(24.12.2005 – 5436/10. md.) Kamu idarelerinin malî yönetim ve kontrol sistemleri; harcama birimleri, muhasebe ve malî hizmetler ile ön malî kontrol ve iç denetimden oluşur.[110]

Yeterli ve etkili bir kontrol sisteminin oluşturulabilmesi için; mesleki değerlere ve dürüst yönetim anlayışına sahip olunması, mali yetki ve sorumlulukların bilgili ve yeterli yöneticilerle personele verilmesi, belirlenmiş standartlara uyulmasının sağlanması, mevzuata aykırı faaliyetlerin önlenmesi ve kapsamlı bir yönetim anlayışı ile uygun bir çalışma ortamının ve saydamlığın sağlanması bakımından ilgili idarelerin üst yöneticileri ile diğer yöneticileri tarafından görev, yetki ve sorumluluklar göz önünde bulundurulmak suretiyle gerekli önlemler alınır.

(Kaldırılan fıkra; 24.12.2005 -5436/10 md.)[111]

Ön Mali Kontrol [112]

Madde 58 - Ön malî kontrol, harcama birimlerinde işlemlerin gerçekleştirilmesi aşamasında yapılan kontroller ile malî hizmetler birimi tarafından yapılan kontrolleri kapsar.

Ön malî kontrol süreci, malî karar ve işlemlerin hazırlanması, yüklenmeye girişilmesi, iş ve işlemlerin gerçekleştirilmesi ve belgelendirilmesinden oluşur.

Kamu idarelerinde ön malî kontrol görevi, yönetim sorumluluğu çerçevesinde yürütülür.

---

[109] Değişmeden önceki şekli: e) İç kontrol faaliyetlerinin nesnel risk yönetim analizlerine göre belirlenmiş en riskli alanlar üzerinde yoğunlaşmasını,

[110] Değişmeden önceki şekli: Kamu idarelerinin mali yönetim ve kontrol sistemleri; mali hizmetler, harcama öncesi kontrol ve muhasebe hizmetlerinden oluşur.

[111] Kaldırılan fıkra: Kamu idarelerinin mali hizmetler birimi yöneticisi ile mali kontrol yetkilisi ve muhasebe yetkilisi olacak görevliler, Maliye Bakanlığınca görevin niteliği dikkate alınarak mesleki konularda eğitime tâbi tutulur ve bu eğitimi başarıyla tamamlayanlara sertifika verilir. Sertifika alamayanlar kamu idarelerinde bu kadrolara atanamazlar.

[112] Değişmeden önceki başlık: (24.12.2005-5436/6.md) Harcama öncesi kontrol

Harcama birimlerinde işlemlerin gerçekleştirilmesi aşamasında yapılacak asgarî kontroller, malî hizmetler birimi tarafından ön malî kontrole tâbi tutulacak malî karar ve işlemlerin usûl ve esasları ile ön malî kontrole ilişkin standart ve yöntemler Maliye Bakanlığınca belirlenir. Kamu idareleri, bu standart ve yöntemlere aykırı olmamak şartıyla bu konuda düzenleme yapabilir.(22.12.2005-5436/6 ncı md.)[113]

Mali kontrol yetkilisinin nitelikleri ve atanması

MADDE 59- (Kaldırılan madde; 24.12.2005 – 5436/10. md.)

---

[113] **Değişmeden önceki şekli:**
Harcama öncesi kontrol

MADDE 58 - Harcama öncesi kontrol süreci; ödenek tahsis edilmesi, yüklenmeye girişilmesi, ihale yapılması, sözleşme yapılması, mal veya hizmetin teslim alınması, işin gerçekleştirilmesi, ödeme emri belgesi düzenlenmesi ve harcama yetkilisi tarafından alınacak benzeri mali kararları kapsar.

Harcama öncesi kontrol görevi, ilgili kamu idaresinin yönetim sorumluluğu çerçevesinde mali kontrol yetkilisi tarafından yürütülür. Genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin merkez dışı birimlerinde harcama öncesi kontrol görevi il defterdarlıkları tarafından yerine getirilir.

Mali kontrol yetkilisi, alınacak mali kararların kullanılabilir ödenek tutarı, bütçe tertibi, ayrıntılı harcama programı ile harcamanın bütçe ve gider mevzuatına uygunluğunu kontrol eder. Mali kontrol yetkilisi tarafından vize edilen veya uygun görüş verilen mali işlemler gerçekleştirilir.

Harcama öncesi kontrol sürecinde uygun görülmeyen veya vize edilmeyen işlemlerin gerekçesi harcama yetkilisine yazılı olarak bildirilir. Harcama yetkilisinin ısrarı halinde, mali kontrol yetkilisine ve muhasebe yetkilisine yazılı olarak bildirilmiş olması kaydıyla mali işlemler gerçekleştirilir. Bu durumda harcama yetkilisi, kişisel sorumluluk üstlenmiş sayılır ve bu işlemler en geç beş iş günü içinde mali kontrol yetkilisince ilgili üst yönetici ile Maliye Bakanlığına ve Sayıştaya bildirilir.

Mali kontrol yetkilileri tarafından kontrole tâbi tutulacak kararların kamu idarelerinin merkez ve merkez dışı birimleri itibarıyla tutar ve türleri, kontrol, uygun görüş ve vize süreleri ile bunlara ilişkin işlemlerin usul ve esasları, risk alanları dikkate alınarak Maliye Bakanlığı tarafından belirlenir.

Mali kontrol yetkilileri, harcama talimatlarının kullanılabilir ödenek tutarına, tertibine ve ayrıntılı harcama programına uygunluğuna ve harcamaların bütçe ve gider kanunları ile diğer ilgili mevzuata uygunluğuna ilişkin yaptıkları vizelerden ve verdikleri uygun görüşlerden dolayı sorumludur. Mali kontrol yetkililerinin bu Kanuna göre yapacakları kontrollere ilişkin sorumlulukları, görevleri gereği incelemeleri gereken belgelerle sınırlıdır.

Harcama yetkilisi, mali kontrol yetkilisi veya muhasebe yetkilisi sıfat ve görevinden ikisi aynı kişide birleşemez. Bu görevleri yürütenler, bu Kanunda belirtilen görev ve yetkileri dışında harcama sürecinde başka görev alamazlar.

Mali Hizmetler Birimi

MADDE 60 - Kamu idarelerinde aşağıda sayılan görevler, malî hizmetler birimi tarafından yürütülür:

a) İdarenin stratejik plan ve performans programının hazırlanmasını koordine etmek ve sonuçlarının konsolide edilmesi çalışmalarını yürütmek.

b) İzleyen iki yılın bütçe tahminlerini de içeren idare bütçesini, stratejik plan ve yıllık performans programına uygun olarak hazırlamak ve idare faaliyetlerinin bunlara uygunluğunu izlemek ve değerlendirmek.

c) Mevzuatı uyarınca belirlenecek bütçe ilke ve esasları çerçevesinde, ayrıntılı harcama programı hazırlamak ve hizmet gereksinimleri dikkate alınarak ödeneğin ilgili birimlere gönderilmesini sağlamak.

d) Bütçe kayıtlarını tutmak, bütçe uygulama sonuçlarına ilişkin verileri toplamak, değerlendirmek ve bütçe kesin hesabı ile malî istatistikleri hazırlamak.

e) İlgili mevzuatı çerçevesinde idare gelirlerini tahakkuk ettirmek, gelir ve alacaklarının takip ve tahsil işlemlerini yürütmek.

f) Genel bütçe kapsamı dışında kalan idarelerde muhasebe hizmetlerini yürütmek.

g) Harcama birimleri tarafından hazırlanan birim faaliyet raporlarını da esas alarak idarenin faaliyet raporunu hazırlamak.

h) İdarenin mülkiyetinde veya kullanımında bulunan taşınır ve taşınmazlara ilişkin icmal cetvellerini düzenlemek.

i) İdarenin yatırım programının hazırlanmasını koordine etmek, uygulama sonuçlarını izlemek ve yıllık yatırım değerlendirme raporunu hazırlamak.

j) İdarenin, diğer idareler nezdinde takibi gereken malî iş ve işlemlerini yürütmek ve sonuçlandırmak.

k) Malî kanunlarla ilgili diğer mevzuatın uygulanması konusunda üst yöneticiye ve harcama yetkililerine gerekli bilgileri sağlamak ve danışmanlık yapmak.

l) Ön malî kontrol faaliyetini yürütmek.

m) İç kontrol sisteminin kurulması, standartlarının uygulanması ve geliştirilmesi konularında çalışmalar yapmak.

n) Malî konularda üst yönetici tarafından verilen diğer görevleri yapmak.

Alım, satım, yapım, kiralama, kiraya verme, bakım-onarım ve benzeri malî işlemlerden; idarenin tamamını ilgilendirenler destek hizmetlerini yürüten birim, sadece harcama birimlerini ilgilendirenler ise harcama birimleri tarafından gerçekleştirilir. Ancak, harcama yetkililiği görevi uhdesinde kalmak şartıyla, harcama birimlerinin talebi ve üst yöneticinin onayıyla bu işlemler destek hizmetlerini yürüten birim tarafından yapılabilir.

Malî hizmetler biriminin yapısı teşkilât kanunlarında gösterilir. Malî hizmetler birimlerinin çalışma usûl ve esasları; idarelerin teşkilat yapısı dikkate alınmak ve stratejik planlama, bütçe ve performans programı, muhasebe-kesin hesap ve raporlama ile iç kontrol fonksiyonlarının ayrı alt birimler tarafından yürütülebilmesini sağlayacak şekilde Maliye Bakanlığınca hazırlanarak Bakanlar Kurulunca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Harcama yetkilisi ile muhasebe yetkilisi görevi aynı kişide birleşemez. Malî hizmetler biriminde ön malî kontrol görevini yürütenler malî işlem sürecinde görev alamazlar.

(04.05.2007–5628/3. md.) İdarelerin malî hizmetler birimlerinde malî hizmetler uzman yardımcısı ve malî hizmetler uzmanı çalıştırılabilir. Malî hizmetler uzman yardımcısı kadrolarına veya pozisyonlarına atanabilmek için 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinde sayılan genel şartlara ilave olarak;

a) En az dört yıllık lisans eğitimi veren hukuk, siyasal bilgiler, iktisat, işletme, iktisadi ve idari bilimler fakültelerinden veya bunlara denkliği yetkili makamlarca kabul edilen yurt içi veya yurt dışındaki öğretim kurumlarından mezun olmak,

b) Yapılacak özel yarışma sınavında başarılı olmak,

c) Sınavın yapıldığı yılın başı itibarıyla 30 yaşını doldurmamış olmak,

şartları aranır.

Özel yarışma sınavı, Maliye Bakanlığı tarafından Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezine yaptırılacak yazılı sınav ve Maliye Bakanlığınca yapılacak sözlü sınavdan oluşur. Özel yarışma sınavında başarılı olanlar, ÖSYM tarafından başarı sırası ve yaptıkları tercihler dikkate alınarak belirlenir ve bunlar idarelerde malî hizmetler uzman yardımcısı kadro veya pozisyonlarına atanırlar. Bu kadro veya pozisyonlara atananlar en az üç yıl çalışmak ve başarılı olmak şartıyla, açılacak yeterlik sınavına girme hakkını kazanırlar. Maliye Bakanlığınca yapılacak yeterlik sınavında başarılı olanlar malî hizmetler uzmanı kadro veya pozisyonlarına atanırlar. Malî hizmetler uzman yardımcılığı döne-

minde veya yeterlik sınavında başarılı olamayanlar, istihdam şekline göre bulundukları kamu idarelerinde durumlarına uygun kadro veya pozisyonlara atanırlar. Özel yarışma sınavına katılacak adayların belirlenmesi, sınavların yapılması, atama ve yerleştirilmeleri, yetiştirilmeleri, yeterlik sınavları ile çalışma usûl ve esasları Maliye Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir. Malî hizmetler uzmanı kadrolarına atandıktan sonra en az üç yıl süreyle atandıkları idarelerde söz konusu kadrolarda 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa göre görev yapanlar, kendilerinin isteği ve idarelerinin muvafakati ile başka bir kamu idaresinin aynı unvanlı kadrolarına atanabilirler. (24.12.200–5436/7. md.)[114], [115]

---

[114] 60 ıncı maddenin son fıkrasının 4.5.2007-5628 sayılı kanunla değişmeden önceki, 24.12.2005-5436 sayılı kanun ile düzenlenmiş şekli : İdarelerin malî hizmetler birimlerinde malî hizmetler uzmanı çalıştırılabilir. Bunlar sınavın yapıldığı yılın başı itibarıyla 30 yaşını doldurmamış olmak kaydıyla, en az dört yıllık lisans eğitimi veren hukuk, siyasal bilgiler, iktisat, işletme, iktisadi ve idari bilimler fakültelerinden veya bunlara denkliği yetkili makamlarca kabul edilen yurt içi veya yurt dışındaki öğretim kurumlarından mezun olanlar arasından yapılacak özel yarışma sınavı sonunda mesleğe malî hizmetler uzman yardımcısı olarak alınırlar ve en az üç yıl çalışmak ve olumlu sicil almak şartıyla açılacak yeterlik sınavına girme hakkını kazanırlar. Yeterlik sınavında başarılı olanlar malî hizmetler uzmanı olarak atanırlar. Malî hizmetler uzmanlarının mesleğe giriş ve yeterlik sınavları ile çalışma usûl ve esasları Maliye Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

[115] **Maddenin 24.12.2005-5436 sayılı kanunla değişmeden önceki şekli:**
Malî hizmetler birimi –
MADDE 60 - Kamu idarelerinde aşağıda sayılan görevler, mali hizmetler birimi tarafından yürütülür:
a) Bütçeyi hazırlamak, izleyen iki yılın bütçe tahminlerini yapmak, bütçe kayıtlarını tutmak.
b) Bütçe ilke ve esasları çerçevesinde, ayrıntılı harcama programı ve hizmet gereksinimleri dikkate alınarak, ödenek gönderme belgelerini düzenlemek.
c) Harcama yapılması ve gelir elde edilmesine ilişkin mali işlemleri yürütmek.
d) Bütçe uygulama sonuçlarına ilişkin verileri toplamak, değerlendirmek ve bunların raporlanmasını sağlamak.
e) İdarenin bütçe kesin hesabını hazırlamak.
f) Stratejik plan ve performans programlarının hazırlanmasını koordine etmek ve sonuçlarının konsolide edilmesi çalışmalarını yürütmek.
g) İdarenin mülkiyetinde veya kullanımında bulunan taşınır ve taşınmazlara ilişkin kayıtları tutmak.
h) Mali kanunlar ile ilgili diğer mevzuatın uygulanması konusunda harcama yetkililerine gerekli bilgileri sağlamak.

Muhasebe hizmeti ve muhasebe yetkilisinin yetki ve sorumlulukları [116]

MADDE 61 - (24.12.2005–5436/10. md.) Muhasebe hizmeti; gelirlerin ve alacakların tahsili, giderlerin hak sahiplerine ödenmesi, para ve parayla ifade edilebilen değerler ile emanetlerin alınması, saklanması, ilgililere verilmesi, gönderilmesi ve diğer tüm malî işlemlerin kayıtlarının yapılması ve raporlanması işlemleridir. Bu işlemleri yürütenler muhasebe yetkilisidir. Memuriyet kadro ve unvanlarının muhasebe yetkilisi niteliğine etkisi yoktur.[117]

Muhasebe yetkilisi, bu hizmetlerin yapılmasından ve muhasebe kayıtlarının usulüne uygun, saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasından sorumludur. 9.12.1994 tarihli ve 4059 sayılı Kanun hükümleri saklı kalmak kaydıyla, genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin muhasebe hizmetleri Maliye Bakanlığınca yürütülür. Muhasebe yetkilileri gerekli bilgi ve raporları düzenli olarak kamu idarelerine verirler.

Muhasebe yetkilileri ödeme aşamasında, ödeme emri belgesi ve eki belgeler üzerinde;

a) Yetkililerin imzasını,

b) Ödemeye ilişkin ilgili mevzuatında sayılan belgelerin tamam olmasını,

c) Maddi hata bulunup bulunmadığını,

d) Hak sahibinin kimliğine ilişkin bilgileri,

kontrol etmekle yükümlüdür.

Muhasebe yetkilileri, ilgili mevzuatında düzenlenmiş belgeler dışında belge arayamaz. Yukarıda sayılan konulara ilişkin hata veya eksiklik bulunması halinde ödeme yapamaz. (24.12.2005-5436/10. md.) Belgesi eksik veya hatalı[118] olan ödeme emri belgeleri, düzeltilmek veya tamamlanmak üzere en geç bir iş günü içinde gerekçeleriyle birlikte harcama yetkilisine yazılı olarak

---

Mali hizmetler birimlerinin çalışma usul ve esasları, idarelerin teşkilat yapısı dikkate alınarak Maliye Bakanlığınca hazırlanarak Bakanlar Kurulunca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

[116] Değişmeden önceki başlık: "Muhasebe Hizmetleri" (24.12.2005-5436/10. md)

[117] Değişmeden önceki şekli: Gelirlerin tahsili, giderlerin hak sahiplerine ödenmesi, para ve parayla ifade edilebilen değerler ile emanetlerin alınması, saklanması, ilgililere verilmesi, gönderilmesi ve diğer tüm mali işlemlerin kayıtlarının yapılması ve raporlanması muhasebe hizmetidir.

[118] Değişmeden önceki şekli: "Mali kontrol yetkilisine de bildirilmek şartıyla, belgesi eksik veya hatalı" ibaresi, "Belgesi eksik veya hatalı" şeklinde değiştirilmiştir.

gönderilir. Hataların düzeltilmesi veya eksikliklerin giderilmesi halinde ödeme işlemi gerçekleştirilir.

Muhasebe yetkilileri işlemlerine ilişkin defter, kayıt ve belgeleri muhafaza eder ve denetime hazır bulundurur.

Muhasebe yetkilileri, 34 üncü maddenin (06.08.2008–5793/35.md.) ikinci[119] fıkrasındaki ödemeye ilişkin hükümler ile bu maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen ödemeye ilişkin kontrol yükümlülüklerinden dolayı sorumludur. Muhasebe yetkililerinin bu Kanuna göre yapacakları kontrollere ilişkin sorumlulukları, görevleri gereği incelemeleri gereken belgelerle sınırlıdır. (06.08.2008–5793/35. md.) Muhasebe yetkililerinin görev ve yetkilerinin yardımcılarına devredilmesine, muhasebe yetkililerinin herhangi bir nedenle görevlerinden ayrılmalarında muhasebe hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin düzenleme yapmaya ve sertifika sınavlarına girmeye hak kazanılması bakımından muhasebe yetkilisi yardımcısı eşiti görevleri belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir. [120]

Muhasebe yetkilisi adına ve hesabına para ve parayla ifade edilebilen değerleri geçici olarak almaya, vermeye ve göndermeye yetkili olanlar (24.12.2005-5436/10. md.) muhasebe yetkilisi[121] mutemedidir. (24.12.2005–5436/10. md.) Muhasebe yetkilisi mutemetleri doğrudan muhasebe yetkilisine karşı sorumludur. (24.12.2005–5436/10. md.) Muhasebe yetkilisi[122] mutemetlerinin görevlendirilmeleri, yetkileri, denetimi, tutacakları defter ve belgeler ve diğer hususlara ilişkin usûl ve esaslar Maliye Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

---

[119] Değişmeden önceki şekli: " birinci"

[120] Kaldırılan cümle: (24.12.2005- 5436/10. md ile eklenen ibare) Muhasebe yetkililerinin görev ve yetkilerinin yardımcılarına devredilmesine ilişkin düzenleme yapmaya Maliye Bakanlığı yetkilidir.

[121] Eklenen ibare: "yetkilisi" ibaresi eklenmiştir.

[122] Eklenen ibare: "yetkilisi" ibaresi eklenmiştir.

Muhasebe yetkilisinin nitelikleri ve atanması [123]

MADDE 62 - Muhasebe yetkilisi görevini yürütmek üzere atanacakların, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinde belirtilenler ile aşağıdaki şartları taşıması gerekir:

a) En az dört yıllık yüksek öğrenim görmüş olmak.

b) Kamu idarelerinin muhasebe hizmetlerinde en az dört yıl çalışmış olmak koşuluyla bu idarelerde muhasebe yetkilisi yardımcısı veya eşiti görevlerde bulunmak.

c) Muhasebe yetkilisi sertifikası almış olmak.

d) Son üç yıl içerisinde olumsuz sicil almamış olmak.

e) Aylıktan kesme ve kademe ilerlemesinin durdurulması cezası almamış olmak.

f) Görevin gerektirdiği bilgi ve temsil yeteneğine sahip olmak.

Ancak, belde ve nüfusu 25.000'in altında olan ilçe belediyeleri ile mahalli idare birliklerinde muhasebe yetkilisi görevini yürütmek üzere atanacakların, yukarıdaki fıkranın (c), (d), (e) ve (f) bentlerinde belirtilen şartları taşımaları kaydıyla, en az lise mezunu olmaları ve kamu idarelerinin muhasebe hizmetlerinde en az dört yıl çalışmış olmaları yeterlidir.

9.12.1994 tarihli ve 4059 sayılı Kanun hükümleri saklı kalmak kaydıyla genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinde muhasebe yetkilisi Maliye Bakanlığınca, diğer kamu idarelerinde ise üst yöneticiler tarafından atanır.

---

[123] Değişmeden önceki şekli: (DEĞİŞİK: 62 nci madde; 24.12.2005 -5436/8. md.)
Muhasebe yetkilisinin nitelikleri ve atanması
MADDE 62 - Muhasebe yetkilisi olarak atanacakların, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinde belirtilenler ile aşağıdaki şartları taşıması gerekir:
a) En az dört yıllık yüksek öğrenim görmüş olmak.
b) Kamu idarelerinin muhasebe hizmetlerinde en az dört yıl çalışmış olmak.
c) Görevin gerektirdiği bilgi ve temsil yeteneğine sahip olmak.
9.12.1994 tarihli ve 4059 sayılı Kanun hükümleri saklı kalmak kaydıyla, genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinde muhasebe yetkilisi Maliye Bakanlığınca, diğer kamu idarelerinde üst yöneticiler tarafından atanır.
Muhasebe yetkililerinin çalışma usûl ve esasları, Maliye Bakanlığınca hazırlanacak ve Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Muhasebe yetkilisi olacak görevliler, Maliye Bakanlığınca görevin niteliği dikkate alınarak meslekî konularda eğitime tâbi tutulur ve bu eğitimi başarıyla tamamlayanlara sertifika verilir.

(06.08.2008 – 5793/36. md.) Muhasebe yetkilisi sertifika programına başvuru şartları, adayların eğitimi, eğitim süresi, sertifika sınavı, sertifika verilmesi, bu işlemlerin genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri itibarıyla ayrı ayrı veya birlikte yapılması ile muhasebe yetkililerinin çalışma usûl ve esasları, Maliye Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulu tarafından yürürlüğe konulan yönetmelikle düzenlenir. [124]

İç denetim

MADDE 63 - İç denetim, kamu idaresinin çalışmalarına değer katmak ve geliştirmek için kaynakların ekonomiklik, etkililik ve verimlilik esaslarına göre yönetilip yönetilmediğini değerlendirmek ve rehberlik yapmak amacıyla yapılan bağımsız (24.12.2005 – 5436/10. md.) nesnel güvence sağlama ve danışmanlık faaliyetidir.[125]

(24.12.2005 5436 sayılı Kanunun 10/b-10 ile ikinci fıkra olarak düzenlenmiştir.) Bu faaliyetler, idarelerin yönetim ve kontrol yapıları ile mali işlemlerinin risk yönetimi, yönetim ve kontrol süreçlerinin etkinliğini değerlendirmek ve geliştirmek yönünde sistematik, sürekli ve disiplinli bir yaklaşımla ve genel kabul görmüş standartlara uygun olarak gerçekleştirilir. İç denetim, iç denetçiler tarafından yapılır. (24.12.2005-5436 sayılı Kanunun 10/b-10 ile eklenen ibare) Kamu idarelerinin yapısı ve personel sayısı dikkate alınmak suretiyle, İç Denetim Koordinasyon Kurulunun uygun görüşü üzerine, doğrudan üst yöneticiye bağlı iç denetim birimi başkanlıkları kurulabilir.[126]

---

[124] Değişmeden önceki şekli: Muhasebe yetkililerinin eğitimi ve bunlara sertifika verilmesi ile çalışma usûl ve esasları, Maliye Bakanlığınca hazırlanacak ve Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

[125] Değişmeden önceki şekli:"ve nesnel güvence sağlayan danışmanlık faaliyetidir."

[126] Değişmeden önceki şekli :
İç denetim
MADDE 63 - İç denetim, kamu idaresinin çalışmalarına değer katmak ve geliştirmek için kaynakların ekonomiklik, etkililik ve verimlilik esaslarına göre yönetilip yönetilmediğini değerlendirmek ve rehberlik yapmak amacıyla yapılan bağımsız ve nesnel güvence sağlayan danışmanlık faaliyetidir. Bu faaliyetler, idarelerin yönetim ve kontrol yapıları ile mali işlemlerinin risk yönetimi, yönetim ve kontrol süreçlerinin etkinliğini değerlendirmek ve geliştirmek yönünde sistematik, sürekli ve disiplinli bir yaklaşımla ve genel kabul görmüş standartlara uygun olarak gerçekleştirilir. İç denetim, iç denetçiler tarafından yapılır.

İç denetçinin görevleri

MADDE 64 - Kamu idarelerinin yıllık iç denetim programı üst yöneticinin önerileri de dikkate alınarak iç denetçiler tarafından hazırlanır ve üst yönetici tarafından onaylanır.

İç denetçi, aşağıda belirtilen görevleri yerine getirir:

a) Nesnel risk analizlerine dayanarak kamu idarelerinin yönetim ve kontrol yapılarını değerlendirmek.

b) Kaynakların etkili, ekonomik ve verimli kullanılması bakımından incelemeler yapmak ve önerilerde bulunmak.

c) Harcama sonrasında yasal uygunluk denetimi yapmak.

d) İdarenin harcamalarının, mali işlemlere ilişkin karar ve tasarruflarının, amaç ve politikalara, kalkınma planına, programlara, stratejik planlara ve performans programlarına uygunluğunu (24.12.2005 – 5436/10. md.) denetlemek[127] ve değerlendirmek.

e) Mali yönetim ve kontrol süreçlerinin sistem denetimini yapmak ve bu konularda önerilerde bulunmak.

f) Denetim sonuçları çerçevesinde iyileştirmelere yönelik önerilerde bulunmak.

g) Denetim sırasında veya denetim sonuçlarına göre soruşturma açılmasını gerektirecek bir duruma rastlandığında, ilgili idarenin en üst amirine bildirmek.

İç denetçi bu görevlerini, İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından belirlenen ve uluslararası kabul görmüş kontrol ve denetim standartlarına uygun şekilde yerine getirir.

İç denetçi, görevinde bağımsızdır ve iç denetçiye asli görevi dışında hiçbir görev verilemez ve yaptırılamaz.

İç denetçiler, raporlarını doğrudan üst yöneticiye sunar. Bu raporlar üst yönetici tarafından değerlendirmek suretiyle gereği için ilgili birimler ile mali hizmetler birimine verilir. İç denetim raporları ile bunlar üzerine yapılan işlemler, üst yönetici tarafından en geç iki ay içinde İç Denetim Koordinasyon Kuruluna gönderilir.

---

[127] Değiştirilen ibare: "izlemek"

İç denetçinin nitelikleri ve atanması

MADDE 65 - İç denetçi olarak atanacakların, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinde belirtilenler ile aşağıdaki şartları taşıması gerekir:

a) İlgili kamu idaresinin özelliği de dikkate alınarak İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından belirlenen alanlarda en az dört yıllık yüksek öğrenim görmüş olmak.

b) Kamu idarelerinde denetim elemanı olarak en az beş yıl veya İç Denetim Koordinasyon Kurulunca belirlenen alanlarda en az sekiz yıl çalışmış olmak.

c) Mesleğin gerektirdiği bilgi, ehliyet ve temsil yeteneğine sahip olmak.

d) İç Denetim Koordinasyon Kurulunca gerekli görülen diğer şartları taşımak.

Kamu idarelerine iç denetçi olarak atanacaklar, İç Denetim Koordinasyon Kurulu koordinatörlüğünde, Maliye Bakanlığınca iç denetim eğitimine tâbi tutulur. Eğitim programı, iç denetçi adaylarına denetim, bütçe, mali kontrol, kamu ihale mevzuatı, muhasebe, personel mevzuatı, Avrupa Birliği mevzuatı ve mesleki diğer konularda yeterli bilgi verilecek şekilde hazırlanır. Bu eğitimi başarıyla tamamlayanlara sertifika verilir. İç denetçi adayları için uygulanacak eğitim programının süresi, konuları ve eğitim sonucunda yapılacak işlemler ile diğer hususlar İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından hazırlanarak Maliye Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

(24.12.2005–5436/10 a-19. md.) İç denetçiler, bakanlıklar ve bağlı idarelerde, üst yöneticilerin teklifi üzerine Bakan, diğer idarelerde üst yöneticiler tarafından sertifikalı adaylar arasından atanır ve aynı usûlle görevden alınır.[128] İç denetçilerin kamu idareleri itibarıyla sayıları, çalışma usûl ve esasları ile diğer hususlar İç Denetim Koordinasyon Kurulunca hazırlanarak, Maliye Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

---

[128] Değiştirilmeden önceki cümle: İç denetçiler, üst yöneticiler tarafından sertifikalı adaylar arasından atanır.

İç denetim koordinasyon kurulu

MADDE 66 - Maliye Bakanlığına bağlı İç Denetim Koordinasyon Kurulu, yedi üyeden oluşur. Üyelerden biri Başbakanın, biri Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın, biri Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın, biri İçişleri Bakanının, başkanı dâhil üçü Maliye Bakanının önerisi üzerine beş yıl süre ile Bakanlar Kurulu tarafından atanır. Bunların 67 nci maddede belirtilen görevleri yapabilecek niteliklere sahip olması şarttır. Maliye Bakanı tarafından önerilecek adaylardan birinin ekonomi, maliye, muhasebe, işletme alanlarından birinde doktora derecesine sahip öğretim üyeleri arasından olması şartı aranır. Üyeler, bu sürenin sonunda yeniden atanabilirler.

Gerekli görülen hallerde İç Denetim Koordinasyon Kurulu, oy hakkı olmamak kaydıyla teknik yardım almak ve danışmak amacıyla uzman kişileri de toplantılara davet edebilir. Kurulun çalışma usûl ve esasları ile diğer hususlar İç Denetim Koordinasyon Kurulunun önerisi üzerine Maliye Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

İç Denetim Koordinasyon Kurulunda görevlendirilenlerin asli görevleri devam eder. Başkan ve üyelerine, ayda dörtten fazla olmamak üzere her toplantı günü için (3000) gösterge rakamının memur aylık katsayısıyla çarpımı sonucu bulunacak tutar üzerinden toplantı ücreti ödenir.

İç denetim koordinasyon kurulunun görevleri

MADDE 67 - İç Denetim Koordinasyon Kurulu, kamu idarelerinin iç denetim sistemlerini izlemek, bağımsız ve tarafsız bir organ olarak hizmet vermek üzere aşağıdaki görevleri yürütür:

a) İç denetime ilişkin denetim ve raporlama standartlarını belirlemek, denetim rehberlerini hazırlamak ve geliştirmek.

b) Uluslararası uygulamalar ve denetim standartlarıyla uyumlu risk değerlendirme yöntemlerini geliştirmek.

c) Kamu idarelerinin denetim birimleri ile işbirliğini sağlamak.

d) Yolsuzluk veya usûlsüzlüklerin ortadan kaldırılması için gerekli önlemlerin alınması konusunda önerilerde bulunmak.

e) Risk içeren alanlarda iç denetçilere program dışı özel denetim yaptırılması için kamu idarelerine önerilerde bulunmak.

f) İç denetçilerin eğitim programlarını düzenlemek.

g) İç denetçiler ile üst yöneticiler arasında görüş ayrılığı bulunması halinde anlaşmazlığın giderilmesine yardımcı olmak.

h) İdarelerin iç denetim raporlarını değerlendirerek sonuçlarını konsolide etmek suretiyle yıllık rapor halinde Maliye Bakanına sunmak ve kamuoyuna açıklamak.

i) (24.12.2005–5436/10-a/20. md.) İşlem hacimleri ve personel sayıları dikkate alınmak suretiyle idareler ile ilçe ve belde belediyeleri için iç denetçi atanıp atanmayacağına karar vermek.[129]

j) İç denetçilerin atanmasına ilişkin diğer usulleri belirlemek.

k) İç denetçilerin uyacakları etik kuralları belirlemek.

l) (Eklenen bent; 24.12.2005–5436/10-b/11. md.) Kalite güvence ve geliştirme programını düzenlemek ve iç denetim birimlerini bu kapsamda değerlendirmek.

ALTINCI KISIM
Dış Denetim

Dış denetim

MADDE 68 – Sayıştay tarafından yapılacak harcama sonrası dış denetimin amacı, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin hesap verme sorumluluğu çerçevesinde, yönetimin mali faaliyet, karar ve işlemlerinin; kanunlara, kurumsal amaç, hedef ve planlara uygunluk yönünden incelenmesi ve sonuçlarının Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne raporlanmasıdır.

Dış denetim, genel kabul görmüş uluslararası denetim standartları dikkate alınarak;

a) Kamu idaresi hesapları ve bunlara ilişkin belgeler esas alınarak, mali tabloların güvenilirliği ve doğruluğuna ilişkin mali denetimi ile kamu idarelerinin gelir, gider ve mallarına ilişkin mali işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygun olup olmadığının tespiti,

b) Kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli olarak kullanılıp kullanılmadığının belirlenmesi, faaliyet sonuçlarının ölçülmesi ve performans bakımından değerlendirilmesi,

---

[129] Değişmeden önceki şekli: İşlem hacimleri dikkate alınmak suretiyle idareler ile ilçe ve belde belediyeleri için iç denetçi atanıp atanmayacağına karar vermek.

suretiyle gerçekleştirilir.

Dış denetim sırasında, kamu idarelerinin iç denetçileri tarafından düzenlenen raporlar, talep edilmesi halinde Sayıştay denetçilerinin bilgisine sunulur.

Denetimler sonucunda; ikinci fıkranın (a) ve (b) bentlerinde belirtilen hususlarda düzenlenen raporlar, idareler itibarıyla konsolide edilir ve bir örneği ilgili kamu idaresine verilerek üst yönetici tarafından cevaplandırılır. Sayıştay, denetim raporları ve bunlara verilen cevapları dikkate alarak düzenleyeceği dış denetim genel değerlendirme raporunu Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunar.

Sayıştay tarafından hesapların hükme bağlanması; genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin gelir, gider ve mal hesapları ile bu hesaplarla ilgili işlemlerinin yasal düzenlemelere uygun olup olmadığına karar verilmesidir.

Dış denetim ve hesapların hükme bağlanmasına ilişkin diğer hususlar ilgili kanununda düzenlenir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Sayıştayın denetlenmesi [130]

MADDE 69 - (Eklenen ibare; 24.12.2005 -5436/10-b/12. md.) Türkiye Büyük Millet Meclisi ve[131] Sayıştayın denetlenmesi, her yıl Türkiye Büyük Millet Meclisi adına Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanı tarafından görevlendirilen ve gerekli mesleki niteliklere sahip denetim elemanlarından oluşan bir komisyon tarafından, hesaplar ve bunlara ilişkin belgeler esas alınarak yapılır.

YEDİNCİ KISIM

Yaptırımlar ve Yetkili Merciler

Ödenek üstü harcama

MADDE 70 - Kamu zararı oluşturmamakla birlikte bütçelere, ayrıntılı harcama programlarına, serbest bırakma oranlarına aykırı olarak veya ödenek gönderme belgelerindeki ödenek miktarını aşan harcama talimatı veren har-

---

[130] Değişmeden önceki başlık: Sayıştayın Denetlenmesi (24.12.2005 - 5436/10-b/12. md.)

[131] Eklenen ibare : Türkiye Büyük Millet Meclisi ve

cama yetkililerine, her türlü aylık, ödenek, zam ve tazminat dâhil yapılan bir aylık net ödemeler toplamının iki katı tutarına kadar para cezası verilir.

Kamu zararı

MADDE 71 - (04.05.2007 – 5628/4. md.) Kamu zararı; kamu görevlilerinin kasıt, kusur veya ihmallerinden kaynaklanan mevzuata aykırı karar, işlem veya eylemleri sonucunda kamu kaynağında artışa engel veya eksilmeye neden olunmasıdır.[132]

Kamu zararının belirlenmesinde;

a) İş, mal veya hizmet karşılığı olarak belirlenen tutardan fazla ödeme yapılması,

b) Mal alınmadan, iş veya hizmet yaptırılmadan ödeme yapılması,

c) Transfer niteliğindeki giderlerde, fazla veya yersiz ödemede bulunulması,

d) İş, mal veya hizmetin rayiç bedelinden daha yüksek fiyatla alınması veya yaptırılması,

e) İdare gelirlerinin tarh, tahakkuk veya tahsil işlemlerinin mevzuata uygun bir şekilde yapılmaması,

f) (Kaldırılan (f) bendi; 24.12.2005 – 5436/10. md.)[133]

g) Mevzuatında öngörülmediği halde ödeme yapılması,

esas alınır.

(24.12.2005–5436/10-a/21. md.) Kontrol, denetim, inceleme, kesin hükme bağlama veya yargılama sonucunda tespit edilen kamu zararı, zararın oluştuğu tarihten itibaren ilgili mevzuatına göre hesaplanacak faiziyle birlikte ilgililerden tahsil edilir.[134]

Alınmamış para, mal ve değerleri alınmış; sağlanmamış hizmetleri sağlanmış; yapılmamış inşaat, onarım ve üretimi yapılmış veya bitmiş gibi göste-

---

[132] Değişmeden önceki şekli : Kamu zararı, mevzuata aykırı karar, işlem, eylem veya ihmal sonucunda kamu kaynağında artışa engel veya eksilmeye neden olunmasıdır.

[133] Kaldırılan bent: f) Kamu kaynakları ile yükümlülüklerinin yönetilmesinde, değerlendirilmesinde, korunmasında veya kullanılmasında gerekli önlemlerin alınmaması veya özenin gösterilmemesi suretiyle öz kaynağın azalmasına sebebiyet verilmesi,

[134] Değişmeden önceki şekli: Kontrol, denetim, inceleme, kesin hükme bağlama veya yargılama sonucunda tespit edilen kamu zararı, zararın oluştuğu tarihten itibaren hesaplanacak kanuni faiziyle birlikte ilgililerden tahsil edilir.

ren gerçek dışı belge düzenlemek suretiyle kamu kaynağında bir artışa engel veya bir eksilmeye neden olanlar ile bu gibi kanıtlayıcı belgeleri bilerek düzenlemiş, imzalamış veya onaylamış bulunanlar hakkında Türk Ceza Kanunu veya diğer kanunların bu fiillere ilişkin hükümleri uygulanır. Ayrıca, bu fiilleri işleyenlere her türlü aylık, ödenek, zam, tazminat dâhil yapılan bir aylık net ödemelerin iki katı tutarına kadar para cezası verilir.

(04.05.2007 – 5628/4. md.) Kamu zararının, bu zarara neden olan kamu görevlisinden veya diğer gerçek ve tüzel kişilerden tahsiline ilişkin usûl ve esaslar, Maliye Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.[135]

Yetkisiz tahsil ve ödeme

MADDE 72 - Kanunların öngördüğü şekilde yetkili kılınmamış hiçbir gerçek veya tüzel kişi, kamu adına tahsilât veya ödeme yapamaz.

Yetkisiz tahsilât veya ödeme yapılması, kamu hizmeti karşılığında veya kamu hizmetleriyle ilişkilendirilerek bağış veya yardım toplanması veya başka adlarla tahsilat veya ödeme yapılması hallerinde; söz konusu tutarlar, yetkisiz tahsilat veya ödeme yapılanlardan alınarak, ilgisine göre bütçeye gelir kaydedilir veya ilgililerine iade edilmek üzere emanet hesaplarına kaydedilir. Ayrıca, bunlar hakkında ilgili kanunları uyarınca adli ve idari yönden gerekli işlemler yapılır.

Para cezaları ve yetkili merciler

MADDE 73 - Bu Kanunda belirtilen para cezaları, ilgili kamu idaresinin üst yöneticisi tarafından verilir. Para cezaları, karar verilmesini izleyen ay başından başlamak üzere ve herhangi bir hüküm almaya gerek kalmaksızın; ilgililerine yapılan her türlü aylık, ödenek, zam, tazminat dâhil bir aylık net ödemelerin dörtte biri oranında kesilerek tahsil olunur.

Zamanaşımı

MADDE 74 - Kamu zararının meydana geldiği ve bu Kanunda belirtilen para cezalarının verilmesini gerektiren fiilin işlendiği yılı izleyen mali yılın başından başlamak üzere (24.12.2005–5436/10-b/13. md.) zamanaşımını

---

[135] Değişmeden önceki şekli: Kamu zararlarının tahsiline ilişkin usul ve esaslar, Maliye Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

kesen ve durduran genel hükümler saklı kalmak kaydıyla[136] onuncu yılın sonuna kadar tespit ve tahsil edilemeyen kamu zararları ile para cezaları zamanaşımına uğrar.

SEKİZİNCİ KISIM
Diğer Hükümler

Maliye Bakanlığınca yürütülecek hizmetler

MADDE 75 -

(Kaldırılan birinci fıkra; 24.12.2005 – 5436/10. md.)[137]

Mali yönetim ve kontrol sisteminin tümüyle zaafa uğradığı, belirgin yolsuzluk veya kamu zararına yönelik emarelerin ortaya çıktığı durumlarda; ilgili Bakanın talep etmesi veya doğrudan Başbakanın onayı üzerine Maliye Bakanı, yetkili denetim elemanlarına, kamu idarelerinin tüm mali yönetim ve kontrol sistemlerini, mali karar ve işlemlerini mevzuata uygunluk yönünden teftiş ettirir. Bu teftişler sonucunda düzenlenecek raporların bir örneği İç Denetim Koordinasyon Kuruluna, bir örneği de gerekli işlemlerin yapılması için ilgili bakana gönderilir.

Kamu idarelerinin sorumluluğu

MADDE 76 - Mali karar ve işlemlere ilişkin her türlü kayıt, bilgi ve belgeler, kamu idareleri tarafından düzenli olarak muhafaza edilir.

Kamu idareleri ve görevlileri; mali yönetim ve kontrol sistemleri ile bütçenin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebeleştirilmesi, raporlanması işlemlerine ait bilgi ve belgeleri denetimle görevlendirilmiş olanlara ibraz etmek, görevin sağlıklı yapılmasını sağlayacak önlemleri almak ve her türlü yardım ve kolaylığı göstermek zorundadır.

---

136 Eklenen ibare: zamanaşımını kesen ve durduran genel hükümler saklı kalmak kaydıyla,

137 Kaldırılan fıkra: Yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde harcama öncesi kontrolün gereği gibi yerine getirilememesi, bu göreve atanacak nitelikte personel bulunamaması, kamu idaresinin iç denetçileri veya Sayıştay denetçileri tarafından risk ve usûlsüzlüklerin arttığının veya kontrol sistemlerinin yetersiz kaldığının tespit edilmesi durumunda; ilgili üst yöneticinin görüşü alınarak harcama öncesi kontrol görevi, izleyen mali yılın sonuna kadar, geçici olarak Maliye Bakanlığınca belirlenecek harcama öncesi kontrol yetkilisi tarafından yürütülür. Maliye Bakanlığı, ilgili üst yöneticinin uygun görüşü alınarak bu yetkinin kullanma süresini bir yıl daha uzatabilir.

Sosyal güvenlik kurumları ve mahalli idareler

MADDE 77 - Sosyal güvenlik kurumları ve mahalli idare bütçelerinin hazırlanması ve uygulanması ile diğer mali işlemleri, bu Kanun hükümleri saklı kalmak kaydıyla, ilgili kanunlarındaki hükümlere tâbidir. Ancak, sosyal güvenlik kurumları ve mahalli idarelerin ayrıntılı harcama programları ile finansman programları bütçeleriyle birlikte hazırlanır, görüşülür ve onaylanır. Ödenekler de bu usûl ve esaslara göre kullanılır.

Mali yönetim ve kontrol sisteminin tümüyle zaafa uğradığı, belirgin yolsuzluk veya kamu zararına yönelik emarelerin ortaya çıktığı durumlarda; il özel idareleri için ilgili vali, belediyeler için ilgili belediye başkanının talep etmesi veya doğrudan Başbakanın onayı üzerine İçişleri Bakanı, yetkili denetim elemanlarına, ilgili mahalli idarelerin tüm mali yönetim ve kontrol sistemlerini, mali karar ve işlemlerini mevzuata uygunluk yönünden teftiş ettirir. Bu teftişler sonucunda düzenlenecek raporların bir örneği İç Denetim Koordinasyon Kuruluna, bir örneği de gerekli işlemlerin yapılması için ilgili vali veya belediye başkanına gönderilir.

Kurumlardan alınacak hasılat payı

MADDE 78 - Kamu iktisadi teşebbüsleri ve kamu şirketlerinin gayrisafi hâsılatının yüzde onbeşine kadar tutarda bir bedel tahsil edilerek genel bütçeye gelir kaydedilir. Bu kapsamda bedel tahsil edilecek kurum ve kuruluşlar ile hâsılat payı oranları, ödeme yeri ve zamanı (27.04.2005 – 5335/28. md.) Bakanlar Kurulunca belirlenir.[138] Zamanında ödenmeyen hâsılat payları, (27.04.2005 – 5335/28. md.) Bakanlar Kurulunca belirlenen[139] oranda zam uygulanmak suretiyle 21.7.1953 tarihli ve 6183 sayılı Kanuna göre tahsil edilir. Hesaplanan zam, kurum ve kuruluşun bu payları ödeme yetkisi verilmiş görevlilerinden alınır. Ancak, Maliye Bakanlığınca verilmiş ek süreler için zam uygulanmaz.

(24.12.2005 – 5436/10-a/22. md.) Düzenleyici ve denetleyici kurumların üçer aylık dönemler itibarıyla oluşacak gelir fazlaları, her üç ayda bir izleyen ayın onbeşine kadar genel bütçeye aktarılır. Bu fıkra hükmü İstanbul Menkul Kıymetler Borsası hakkında da uygulanır. Söz konusu tutarların süresi

---

[138] Değişmeden önceki şekli: "merkezi yönetim bütçe kanununda gösterilir"
[139] Değişmeden önceki şekli: "merkezi yönetim bütçe kanununda belirtilen"

içinde ödenmemesi halinde, ödenmeyen tutarlar 6183 sayılı Kanuna göre gecikme zammı da uygulanmak suretiyle takip ve tahsil edilir.[140]

Kamu alacaklarının silinmesi

MADDE 79 - (Değişik: 29/6/2012-6338/15 md.)

Özel mevzuatındaki hükümler saklı kalmak üzere, idare hesaplarında kayıtlı olup 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun kapsamında izlenen kamu alacakları dışında kalan;

a) Zarurî veya mücbir sebeplerle takip ve tahsil imkânı kalmayan,

b) Tahsili için yapılacak takibat giderlerinin asıl alacak tutarından fazla olacağı anlaşılan,

kamu alacaklarından merkezî yönetim bütçe kanununda gösterilen tutarlara kadar olanların kayıtlardan çıkarılmasına üst yöneticiler yetkilidir. (a) bendine göre belirlenen tutarı aşan kamu alacaklarından silinmesi öngörülenler merkezî yönetim bütçe kanununda ayrıca gösterilir.

Yetki

MADDE 80 - Bu Kanun hükümlerinin uygulanmasına ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmaya Maliye Bakanlığı yetkilidir.

DOKUZUNCU KISIM
Yürürlükten Kaldırılan Hükümler, Geçici Maddeler ve Yürürlük

Yürürlükten kaldırılan hükümler

MADDE 81 - Bu Kanunun geçici maddelerindeki hükümler saklı kalmak kaydıyla;

a) 1050 sayılı Muhasebei Umumiye Kanunu ile ek ve değişiklikleri,

b) 832 sayılı Sayıştay Kanununun 30, 32, 33, 36, 37 nci maddeleri ile diğer maddelerinin bu Kanuna aykırı hükümleri,

c) Bu Kanun kapsamındaki kamu idarelerine ilişkin olarak, 4.1.1961 tarihli ve 211 sayılı Kanunun 98 – 106 ncı maddeleri hariç olmak üzere, diğer kanunlarla 1050 sayılı Muhasebei Umumiye Kanunu, 6245 sayılı Harcırah

---

[140] Değişmeden önceki şekli: "Düzenleyici ve denetleyici kurumların mali yıl sonunda oluşan gelir fazlaları, izleyen yılın Mart ayı içerisinde genel bütçeye gelir kaydedilir."

Kanunu ve 832 sayılı Sayıştay Kanununa tâbi olunmadığına dair istisna veya muafiyet getiren hükümleri,

d) 28.3.2002 tarihli ve 4749 sayılı Kanunun 14 üncü maddesinin üçüncü fıkrası,

e) 26.11.1999 tarihli ve 4481 sayılı Kanunun 15 inci maddesi,

f) Diğer kanunların bu Kanuna aykırı hükümleri,

yürürlükten kaldırılmıştır.

EK MADDE 1

(24.12.2005 – 5436/11. md.)

Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Sayıştayın muhasebe hizmetleri Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, Cumhurbaşkanlığı muhasebe hizmetleri ise Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri tarafından atanan muhasebe yetkilileri tarafından yerine getirilir.

Müşterek fon hesabı

EK MADDE 2

(12.07.2006 – 5538/20. md.)

Çeşitli mevzuatla kurulmuş fonların her türlü geliri Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde Hazine Müsteşarlığı adına açılan müşterek fon hesabına yatırılır. Bu hesaba yatırılan gelirlerden ilgili mevzuatında öngörülen fonlar arası pay ve kesintiler Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından yapılır.

Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonunun gelirleri, yapılan kesintilerden sonra kalan tutarlar üzerinden genel bütçenin (B) işaretli cetveline gelir kaydedilir. Bu Fon, hizmetlerini bütçenin (A) işaretli cetveline konulan ödeneklerle yerine getirir. Ancak, bu Fon gelirlerinden kredi anapara geri dönüşleri, kredi faizleri, borçlanma ve satış hâsılatı, genel bütçenin (B) işaretli cetveline gelir kaydedilmeksizin doğrudan müşterek fon hesabından ilgili Fonun gider hesabına aktarılır.

Kapsam dışında bırakılan fonların gelirleri ve harcamaları bütçe ile ilişkilendirilmez. Ancak, bunların müşterek fon hesabında toplanan gelirlerinden Maliye Bakanı ve Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın birlikte teklifi üzerine Başbakanın onayı ile belirlenecek oran ve tutarlarda kesinti yapılarak genel bütçeye gelir kaydedilebilir.

Fonlar, hizmet ve harcamalarını kendi mevzuatında yer alan esas ve usûllere göre yürütürler. Fon gelirlerinin tahsili, takibi, gelir kaydı, muhasebe-

leştirilmesi ve denetimine ilişkin süre, esas ve usûller Maliye Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığınca müştereken tespit edilir.

Kanun ve kanun hükmünde kararname ile kurulanlar hariç olmak üzere, hizmet alanı kalmayan fonlar Maliye Bakanı ve Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın birlikte teklifi üzerine Başbakanın onayı ile tasfiye edilebilir. Bunların tasfiyesine ilişkin her türlü düzenlemeyi yapmaya Maliye Bakanı ile Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir.

Maliye Bakanı ile Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın birlikte teklifi üzerine Başbakanın onayı ile fonların gider hesapları üzerinden aktarma yapılabilir. Aktarılan tutar, kendisine aktarma yapılan fonun gelir hesabı üzerinden müşterek fon hesabına, buradan da tamamı gider hesabına aktarılır.

Bütçe kapsamı dışındaki fonlardan kendi mevzuatına göre yapılan kesinti ile fonlar arası aktarmalardan sonra kalan tutar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından ilgili fonun gider hesabına aktarılır."

GEÇİCİ MADDE 1

Bu maddenin yürürlüğe girmesinden önce mali işlemleri Maliye Bakanlığı tarafından yürütülmekte olan kamu idarelerinde, mali yönetim ve kontrol sistemi kuruluncaya kadar, bu Kanun uyarınca yapılması gereken görevler, Maliye Bakanlığının birimleri tarafından yürütülür. Maliye Bakanlığınca belirlenecek kriterlerin yerine getirilmesi durumunda, bu kamu idarelerine yetki devri, Maliye Bakanlığının önerisi üzerine idareler itibarıyla gerçekleştirilir.

Diğer kamu idarelerinde, bu Kanunun öngördüğü mali yönetim ve kontrol sürecine ilişkin görevler, mali yönetim ve kontrol sistemi kuruluncaya kadar, görev ve yetki bakımından benzeri birim ve görevliler tarafından yürütülür. Bu kamu idarelerinde görev ve yetki bakımından benzeri birim ve görevliler, Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine ilgili üst yönetici tarafından belirlenir.

Maliye Bakanlığı, rehberlik ve koordinasyon görevleri çerçevesinde, kamu idarelerinde mali yönetim ve kontrol sistemlerinin oluşturulmasına yardımcı olur.

Geçiş dönemi 31.12.2007 tarihini geçemez.

GEÇİCİ MADDE 2

Bu Kanunda öngörülen tüzük, yönetmelik ve diğer düzenlemeler en geç 31.12.2004 tarihine kadar yayımlanır.

GEÇİCİ MADDE 3

Bu Kanunun 49 uncu maddesindeki Kurul tarafından belirleme yapılıncaya kadar, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe standartları Maliye Bakanlığınca belirlenir.

GEÇİCİ MADDE 4

Bu Kanunda öngörülen mali yönetim ve kontrol sistemine uyum sağlanması amacıyla, Kanun kapsamındaki idarelerle ilgili mevzuatta ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünde gerekli değişiklikler, en geç (24.12.2005 – 5436/10. md.) 31.12.2007 tarihine kadar yapılır. Genel bütçe kapsamındaki idarelerin, kamu görevi ve hizmeti dışında kalan ve ilgili kanunlarında belirtilen faaliyetleri ile mal ve hizmet teslimlerinden fiyatlandırılabilir nitelikte bulunanlardan sağlayacakları gelirleri düzenleyen kanun, (24.12.2005 – 5436/10. md.) 31.12.2007 tarihine kadar yürürlüğe konulur.[141]

GEÇİCİ MADDE 5

(24.12.2005 – 5436/9. md.)

31.12.2005 tarihi itibarıyla;

a) Maliye Bakanlığı kadrolarında Bütçe Dairesi Başkanı, Muhasebe Müdürü, Gelir Saymanlık Müdürü, Malmüdürü, Saymanlık Müdürü, Vergi Dairesi Müdürü, Vergi Müdürü, Askeri Defterdar, Devlet Muhasebe Uzmanı ve Muhasebe Denetmeni olarak görev yapanlar ile daha önce en az beş yıl bu görevlerde bulunanlar, kamu idarelerinde Muhasebe Yetkilisi; (Devlet Muhasebe Uzman Yardımcıları ile Muhasebe Denetmen Yardımcıları hariç) bunların yardımcıları ile kadro unvanı sayman olanlar ise Muhasebe Yetkilisi Yardımcısı,

b) Özel bütçeli idareler, mahallî idareler ve sosyal güvenlik kurumlarının muhasebe birimlerinde, birinci derecede sorumlu olarak çalışanlar ile daha önce bu görevi en az beş yıl yapmış olanlarla bu idarelerde bütçe dairesi başkanı, gelir ve gider dairesi başkanı, muhasebe daire başkanı, gelir müdürü, bütçe müdürü ve muhasebe müdürü olanlar anılan idarelerde Muhasebe Yetkilisi,

---

[141] Değişmeden önceki şekli: Maddedeki tarihler, 31.12.2004 şeklindeydi.

c) Sayıştay Denetçisi, Başbakanlık Müfettişi, Yüksek Denetleme Kurulu Denetçisi, Maliye Müfettişi, Hesap Uzmanı, Bütçe Kontrolörü, Muhasebat Kontrolörü, Gelirler Kontrolörü, Millî Emlak Kontrolörü, Tasfiye İşleri ve Döner Sermaye İşletmeleri Kontrolörü, Hazine Kontrolörü kadrolarında çalışmakta olanlar ile daha önce en az beş yıl bu görevlerde bulunanlar, kamu idarelerinde İç Denetçi,

d) Bakanlık, Müsteşarlık, Başkanlık ve Genel Müdürlüklerde Müfettiş veya Kontrolör olanlar ile daha önce en az beş yıl bu görevlerde bulunanlar, kendi idarelerinde, özel bütçeli idarelerde, mahallî idarelerde ve sosyal güvenlik kurumlarında İç Denetçi,

e) Muhasebe, Millî Emlak ve Vergi Denetmenleri ile bu görevlerde daha önce en az beş yıl bulunanlar, özel bütçeli idareler ile mahallî idarelerde; Belediye Müfettişi ve Hesap İşleri Murakıbı olanlar ile bu görevlerde daha önce en az beş yıl bulunanlar, mahallî idarelerde İç Denetçi,

olarak 31.12.2007 tarihine kadar atanabilirler.

31.12.2005 tarihi itibarıyla kamu idarelerinin muhasebe hizmetlerini birinci derece sorumlu olarak yürütmekte olanlar, bulundukları kamu idarelerinin muhasebe yetkililiği görevini 1.1.2006 tarihinden itibaren sertifikalı muhasebe yetkilisi atanıncaya kadar yürütürler. Bu kişiler, sertifika alamamaları halinde kadrolarına uygun bir göreve atanırlar. Ancak, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce saymanlık hizmetleri Maliye Bakanlığı tarafından yürütülen idarelerde muhasebe yetkilisi atanıncaya kadar muhasebe hizmetleri Maliye Bakanlığının belirleyeceği kişilerce yürütülür.

(a) ve (b) bentlerinde belirtilen muhasebe yetkilisi görevini yürütmek üzere atanacak olanların Maliye Bakanlığınca verilecek meslekî eğitimden geçmeleri ve yapılacak sınavda başarı göstererek sertifika almaları şarttır. Ancak, (a) ve (b) bentlerinde sayılanlardan sınavla bu kadrolara atanmış olanların muhasebe yetkilisi olarak atanmalarında sınav şartı aranmaz.

(c), (d) ve (e) bentlerinde belirtilen görevlere atananlar bu Kanunun öngördüğü sistemin uygulanmasına yönelik eğitime tâbi tutulurlar. Atamalarda ilgilinin ve idaresinin muvafakati alınır.

(Ek fıkra: 24/7/2008-5793/37 md.) Kamu idarelerinde muhasebe yetkilisi görevini yürütmek üzere üçüncü fıkraya göre sertifika almış olanlar arasından muhasebe yetkilisi atanması esastır. Bu şekilde sertifika almış olanlardan atama yapılamaması halinde, Maliye Bakanlığınca sertifika almış muhasebe yetkilisi atama zorunluluğu getirilinceye kadar, Maliye Bakanlığınca belirlenen

usul ve esaslara göre genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinde Maliye Bakanlığı, diğer kamu idarelerinde üst yöneticiler tarafından belirlenen kişiler muhasebe hizmetlerini yapmak üzere görevlendirilir.[142]

GEÇİCİ MADDE 6

(MÜLGA: 24.12.2005 -5436/10. md.)[143]

GEÇİCİ MADDE 7

(MÜLGA:; 24.12.2005 -5436/10. md.)[144]

---

[142] Değişmeden önceki şekli:
GEÇİCİ MADDE 5 - En geç 31.12.2004 tarihi itibarıyla;
a)Maliye Bakanlığı kadrolarında Bütçe Dairesi Başkanı, Muhasebe Müdürü, Gelir Saymanlık Müdürü, Malmüdürü, Saymanlık Müdürü, Vergi Dairesi Müdürü, Vergi Müdürü, Askeri Defterdar, Sayman, Devlet Muhasebe Uzmanı ve Muhasebe Denetmeni olarak görev yapanlar ile daha önce en az beş yıl bu görevlerde bulunanlar, kamu idarelerinde Muhasebe Yetkilisi; (Devlet Muhasebe Uzman Yardımcıları ile Muhasebe Denetmen Yardımcıları hariç) bunların yardımcıları ise Muhasebe Yetkilisi Yardımcısı,
Özel bütçeli idareler, mahalli idareler ve sosyal güvenlik kurumlarının muhasebe birimlerinde, birinci derecede sorumlu olarak çalışmakta olanlar ile daha önce bu görevi en az beş yıl yapmış olanlar, anılan idarelerde Muhasebe Yetkilisi,
b) Maliye Bakanlığı kadrolarında, Maliye Başkanı, Defterdar, Defterdar Yardımcısı, Bütçe Dairesi Başkanı, Muhasebe Müdürü, Malmüdürü, Saymanlık Müdürü (Müdür unvanı bulunmayan saymanlar hariç), Askeri Defterdar, Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü ile Muhasebat Genel Müdürlüğünde Şube Müdürü, Devlet Bütçe, Devlet Muhasebe, Devlet Gelir ve Devlet Malları Uzmanları, Maliye Uzmanı, Muhasebe, Vergi ve Milli Emlak Denetmeni olarak görev yapanlar ile daha önce en az beş yıl bu görevlerde bulunanlar, kamu idarelerinde Mali Kontrol Yetkilisi,
c) Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı, Başbakanlık ile Devlet Planlama Teşkilatı, Hazine, Dış Ticaret ve Gümrük Müsteşarlıklarının uzman kadrolarında görev yapanlar ile daha önce en az beş yıl bu görevlerde bulunanlar idarelerinde Mali Kontrol Yetkilisi,
d) Sayıştay Denetçisi, Başbakanlık Müfettişi, Yüksek Denetleme Kurulu Denetçisi, Maliye Müfettişi, Hesap Uzmanı, Bütçe Kontrolörü, Muhasebat Kontrolörü, Gelirler Kontrolörü, Milli Emlak Kontrolörü, Tasfiye İşleri ve Döner Sermaye İşletmeleri Kontrolörü, Hazine Kontrolörü kadrolarında çalışmakta olanlar ile daha önce en az beş yıl bu görevlerde bulunanlar, kamu idarelerinde İç Denetçi,
Bakanlık, Müsteşarlık, Başkanlık ve Genel Müdürlüklerde Müfettiş veya Kontrolör olanlar ile daha önce en az beş yıl bu görevlerde bulunanlar, kendi idarelerinde, özel bütçeli idarelerde, mahalli idarelerde ve sosyal güvenlik kurumlarında İç Denetçi,
Muhasebe, Milli Emlak ve Vergi Denetmenleri, Belediye Müfettişi ve Hesap İşleri Murakıbı olanlar ile bu görevlerde daha önce en az beş yıl bulunanlar, mahalli idarelerde İç Denetçi

[143] Kaldırılan GEÇİCİ MADDE 6 - Geçici 1 inci madde uyarınca kamu idarelerine mali yönetim ve kontrol görev ve yetkilerinin devredilmesine ve mali kontrol yetkilisi atanıncaya kadar, 26.5.1927 tarihli ve 1050 sayılı Kanunun 64 üncü maddesi uyarınca taahhüt ve sözleşme tasarılarının Maliye Bakanlığınca vize edilmesi işlemi devam eder. Maliye Bakanlığı bu süre içerisindeki vize işlemlerini, belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde kısmen veya tamamen maliye başkanlıkları, bütçe dairesi başkanlıkları ve il defterdarlıklarına yaptırabilir.

[144] Kaldırılan GEÇİCİ MADDE 7 - Kamu idarelerinde, bu Kanun hükümlerine göre sertifika almış mali hizmetler birimi yöneticisi atanıncaya kadar, bu idarelerde en az daire başkanı, eşiti ve daha üst yönetim ve denetim kadrolarında asgari üç yıl çalışmış, mesleğin gerektirdiği bilgi ve tecrübeye sahip olanlar mali hizmetler birimi yöneticisi olarak atanabilirler.
İlçe ve belde belediyeleri için bu maddedeki daire başkanı unvanı müdür olarak uygulanabilir.
Bu şekilde atananların görev süreleri en geç 31.12.2007 tarihine kadar devam edebilir.

GEÇİCİ MADDE 8

İç Denetim Koordinasyon Kurulu başkan ve üyeleri, bu Kanunun yayımını izleyen iki ay içerisinde atanırlar.

GEÇİCİ MADDE 9

Diğer kanunlarla 1050 sayılı Muhasebei Umumiye Kanununa yapılan atıflar, bu Kanuna yapılmış sayılır.

GEÇİCİ MADDE 10

İlk kez bu Kanunla Sayıştay denetimine tabi tutulan düzenleyici ve denetleyici kurumlar ile özel bütçeli idarelerin 31.12.2005 tarihine kadar olan işlemlerinin dış denetimi ilgili kanunlarındaki hükümlere göre yapılmaya devam edilir.

GEÇİCİ MADDE 11

Geçici Madde 11-(Mülga birinci fıkra: 24/7/2008-5793/38 md.)[145]

(24.12.2005 -5436/10. md.) Bu Kanun kapsamında kamu idarelerinde kurulmuş döner sermaye işletmeleri (06.08.2008 – 5793/38. md.) 31.12.2010 [146] tarihine kadar yeniden yapılandırılır.[147]

(24.12.2005 – 5436/10. md.) Döner sermaye işletmeleri yeniden yapılandırılıncaya kadar bunların bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması ve muhasebesi ile kontrol ve denetimi Maliye Bakanlığınca yürürlüğe konulacak yönetmelikle belirlenir. Fonların muhasebesi de bu Kanunun öngördüğü muhasebe sistemine göre yürütülür.[148]

(MÜLGA Dördüncü fıkra; 24.12.2005 – 5436/10. md.)[149]

---

[145] Kaldırılan fıkra: Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulan döner sermaye işletmeleri ve fonların bütçeleri, ilgili idarelerin bütçeleri içinde yer alır.

[146] Değişmeden önceki şekli: "31.12.2007" tarihi "31.12.2010"şeklinde değiştirilmiştir.

[147] Değişmeden önceki şekli: Bu Kanun kapsamındaki kamu idarelerinde kurulmuş döner sermaye işletmeleri ile fonlar, 31.12.2007 tarihine kadar tasfiye edilir.

[148] Değişmeden önceki şekli: Bu süre sonuna kadar döner sermaye işletmeleri ile fonların borç ve yükümlülüklerinin tasfiyesi için ilgili idarelerce gerekli tedbirler alınır. Bu süre sonunda varlıkları ve kadroları ilgili kamu idaresine devredilir.

[149] Kaldırılan fıkra: Döner sermaye işletmeleri ve fonların tasfiyesine ilişkin esas ve usuller, Maliye Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

GEÇİCİ MADDE 12

45 inci maddenin birinci fıkrası uyarınca Hazine adına tescil edilmesi gereken taşınmazlardan, ilgili kamu idarelerinin mülkiyetinde bulunanlar, bu idarelerin tüzel kişiliğinin sona erdiği tarihi izleyen altı ay içinde herhangi bir işleme gerek olmaksızın tapuda resen Hazine adına tescil edilir.

GEÇİCİ MADDE 13

Bu Kanunun yayımı tarihinden sonra kurulacak kamu idarelerinin kuruluş kanunlarında belirlenmemesi durumunda kuruluş bütçesinin ekli cetvellerden hangisine dahil olacağı Maliye Bakanlığınca belirlenir.

GEÇİCİ MADDE 14

Bu Kanunla verilmiş olan görevlerin gerektirdiği hizmetlerin etkili ve verimli bir şekilde yerine getirilmesi amacıyla Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu, Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü ve Maliye Yüksek Eğitim Merkezi Başkanlığında kullanılmak üzere, ekli (I) sayılı listede yer alan kadrolar ihdas edilerek 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye ekli (I) sayılı cetvelin Maliye Bakanlığına ait ilgili bölümlerine eklenmiş, ekli (II) sayılı listede yer alan kadrolar ise iptal edilerek anılan Kararnameye ekli (I) sayılı cetvelin Maliye Bakanlığına ait ilgili bölümünden çıkarılmıştır. Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulunda görevlendirilecek başkan yardımcısı Bakan onayı ile atanır ve bakanlıktaki genel müdür yardımcıları için ilgili mevzuatında öngörülen tüm haklardan aynen yararlanır.

Gelir ve ödenek kaydetme yetkisi

GEÇİCİ MADDE 15

(12.07.2006 – 5538/21. md.)

2006 yılında, ilgili mevzuatı gereğince özel gelir kaydedilmek üzere tahsil edilen tutarlar ile 40 ıncı maddeye göre tahsil edilen bağış ve yardımları, idare bütçelerinde söz konusu mevzuatta belirtilen amaçlar için tertiplenen ödenekten kullandırmak üzere genel bütçenin (B) işaretli cetveline gelir kaydetmeye ve bütçelenen ödenekten gelir gerçekleşmesine göre ilgili tertiplere aktarma yapmaya, yılı içinde harcanmayan ödenekleri (2005 yılından devredenler de dâhil) ertesi yıl bütçesine devren gelir ve ödenek kaydetmeye, bu hükümler çerçevesinde yapılacak işlemlere ilişkin esas ve usûlleri belirlemeye Maliye Bakanı yetkilidir.

GEÇİCİ MADDE 16

(04.05.2007 – 5628/5. md.)

Geçici 5 inci maddenin birinci fıkrasının (c), (d) ve (e) bentlerinde belirtilen kadrolarda 31.12.2006 tarihi itibarıyla çalışmakta olanlar ile daha önce en az beş yıl bu görevde bulunanlar da anılan madde hükümlerine göre iç denetçi kadrolarına atanabilirler.

GEÇİCİ MADDE 17

(04.05.2007 – 5628/5. md.)

22.12.2005 tarihli ve 5436 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinin altıncı fıkrasına göre ihdas edilerek kamu idarelerine tahsis edilen malî hizmetler uzmanı unvanlı boş bulunan kadrolara, ilgili kamu idarelerince talep edilecek sayıyı aşmamak üzere, aşağıda belirtilen şartları taşıyan adaylar arasından 31.10.2007 tarihine kadar bir defaya mahsus olmak üzere Maliye Bakanlığınca, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezine veya Millî Eğitim Bakanlığı Ölçme ve Değerlendirme Merkezine yaptırılacak yazılı sınav ve yerleştirme sonucuna göre atama yapılır.

Yapılacak sınava girebilmek ve malî hizmetler uzmanı kadrolarına atanabilmek için;

a) 5436 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinin altıncı fıkrasına göre ihdas edilerek malî hizmetler uzmanı kadrosunun tahsis edildiği kamu idarelerinin;

1) Strateji Geliştirme Başkanlığı, Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı, strateji geliştirme ve malî hizmetlere ilişkin hizmetlerin yerine getirildiği müdürlükler, İdarî ve Malî İşler Dairesi Başkanlıkları, İdarî ve Malî İşler Müdürlükleri ile döner sermayeli işletmeler hariç olmak üzere idarelerin muhasebe ve malî hizmetlerinin yerine getirildiği daire başkanlıkları veya müdürlüklerinde,

2) Mülga Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlıkları, Araştırma Planlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanlıkları ile Araştırma Planlama ve Koordinasyon Müdürlüklerinde,

b) Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü ile Muhasebat Genel Müdürlüğünde, kadroları Maliye Bakanlığına ait olmak kaydıyla döner sermayeli işletmeler dâhil olmak üzere muhasebe hizmetleri Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğünce yürütülen kamu idarelerinin muhasebe birimlerinde, malmüdürlüklerinin ise vezne ve muhasebe servislerinde,

Genel idare hizmetleri sınıfına dâhil kadrolarda sınav tarihi itibarıyla toplam en az üç yıl hizmeti bulunmak ve malî hizmetler uzman yardımcılığı giriş sınavına katılabilmek için gerekli öğrenim şartını taşımak gerekir. Hizmet süresinin hesabında sayılan birimler adına tahsis edilmiş kadrolarda fiilen görev yapılan süreler dikkate alınır.

Sınav komisyonunun oluşturulması, sınava katılabilecekler, sınav konuları, sınav ve yerleştirme ile söz konusu kadrolara atama ve atananların eğitimine ilişkin esas ve usûller Maliye Bakanlığınca belirlenir.

5436 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesi ve bu madde gereğince malî hizmetler uzmanı kadrolarına atandıktan sonra en az üç yıl süreyle atandıkları idarelerde söz konusu kadrolarda görev yapanlar, kendilerinin isteği ve idarelerinin muvafakati ile başka bir kamu idaresinin aynı unvanlı kadrolarına atanabilirler.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin olarak ortaya çıkabilecek tereddütleri gidermeye Maliye Bakanlığı yetkilidir

GEÇİCİ MADDE 18

(06.08.2008 – 5793/39. md.)

31/12/2012 tarihine kadar genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin mali tabloları, muhasebe ve raporlama standartları ile muhasebe tekniğine uygunluk açısından Maliye Bakanlığınca denetlenebilir.

GEÇİCİ MADDE 19

(06.08.2008 – 5793/39. md.)

2008-2015 yılları arasında, orman yangınları ile havadan mücadele hizmetlerinde kullanılmak maksadıyla Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından, acil sağlık hizmetlerinde kullanılmak maksadıyla Sağlık Bakanlığı tarafından, gerçek ve tüzel kişilerden her nevi hava aracı kiralanmasında bu Kanunun 28 inci maddesinde yer alan üç yıllık süre yedi yıl olarak uygulanır.

GEÇİCİ MADDE 20 (Ek: 30/3/2012-6287/25 md.)

Eğitimde Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) Projesi kapsamında Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullara internet erişim hizmetleri ve ağ altyapısının sağlanması için Millî Eğitim Bakanlığı ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığınca 2015 yılı sonuna kadar yapılacak mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinde üst yöneticinin onayıyla 15 yıla kadar gelecek yıllara yaygın yüklenmelere girişilebilir.

İç denetçi kadrolarına atanma

GEÇİCİ MADDE 21 (Ek: 3/4/2013-6456/ 39 md.)

Merkezî yönetim kapsamındaki idarelerde ve sosyal güvenlik kurumlarında mesleğe özel yarışma sınavıyla girip yeterlik sınavında başarılı olan ve başvuru tarihi itibarıyla yardımcılıkta geçen süre dâhil, denetçi, müfettiş, kontrolör, sigorta denetleme uzmanı, sigorta denetleme aktüeri, yasama uzmanı, düzenleyici ve denetleyici kurumlarda murakıp ve uzman ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 152 nci maddesinin "II-Tazminatlar" kısmının "A- Özel Hizmet Tazminatı" bölümünün (ğ) bendinde yer alanlardan merkez teşkilatına ait uzman unvanlı kadrolarda en az beş yıl çalışmış olanlar, iç denetçi aday belirleme sınavına katılabilmek için aranan yabancı dillerin birinde Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavından en az elli puan almış ve bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla kırk yaşını doldurmamış olmak şartıyla, kamu idarelerinin iç denetçi kadrolarına 31/12/2014 tarihine kadar atanabilirler.

Bu Kanun kapsamındaki idarelerde mesleğe özel yarışma sınavıyla girip yeterlik sınavında başarılı olan ve başvuru tarihi itibarıyla yardımcılıkta geçen süre dâhil mali hizmetler uzmanı olarak en az beş yıl çalışmış olanlar, iç denetçi aday belirleme sınavına katılabilmek için aranan yabancı dillerin birinde Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavından en az elli puan almış ve bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla kırk yaşını doldurmamış olmak şartıyla, kendi idareleri, yükseköğretim kurumları ve mahalli idarelerin iç denetçi kadrolarına 31/12/2014 tarihine kadar atanabilirler.

Mesleğe özel yarışma sınavıyla girip yeterlik sınavında başarılı olan ve başvuru tarihi itibarıyla yardımcılıkta geçen süre dâhil il eğitim denetmeni, muhasebe denetmeni, millî emlak denetmeni, sosyal güvenlik denetmeni veya mahalli idarelerde müfettiş olarak en az beş yıl çalışmış olanlar, iç denetçi aday belirleme sınavına katılabilmek için aranan yabancı dillerin birinde Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavından en az elli puan almış ve bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla kırk yaşını doldurmamış olmak şartıyla, yükseköğretim kurumları ve mahalli idarelerin iç denetçi kadrolarına 31/12/2014 tarihine kadar atanabilirler.

Geçici 5 inci ve geçici 16 ncı maddelere göre atanan iç denetçiler, iç denetçi aday belirleme sınavına katılabilmek için aranan yabancı dillerin birinde Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavından en az elli puan almış ve bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla kırk yaşını doldurmamış olmak

şartıyla, diğer idarelerin iç denetçi kadrolarına 31/12/2014 tarihine kadar naklen atanabilirler. Bunlar, daha önce kendilerine verilen Kamu İç Denetçi Sertifikalarını kullanmaya devam ederler.

Bu Kanun kapsamındaki idarelerde başvuru tarihi itibarıyla öğretim üyesi, tabip, diş tabibi, eczacı, veteriner, biyolog, hukuk müşaviri, Hazine avukatı, avukat, mühendis unvanlı kadrolarda en az beş yıl çalışmış olanlardan, iç denetçi aday belirleme sınavına katılabilmek için aranan yabancı dillerin birinde Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavından en az elli puan almış ve bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla kırk yaşını doldurmamış olanlar, belirli dönemlerde yapılacak sertifika eğitimlerine 31/12/2015 tarihine kadar doğrudan katılabilirler. Bu eğitimler sonucunda yapılacak sınavlarda başarılı olanlar kamu idarelerinin iç denetçi kadrolarına atanabilirler ve bunlara atandıkları idarede geçerli Kamu İç Denetçi Sertifikası verilir. İdarelerin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak bu fıkrada sayılan unvanlar dışında ilave unvanlar belirlemeye, mühendislere ilişkin olarak lisans mezuniyetine göre bölüm şartı getirmeye, bu fıkra kapsamındaki sertifika eğitimleri ve sınavlarına ilişkin usul ve esasları belirlemeye ve idarelerin özelliklerini göz önünde bulundurarak bu fıkraya göre atananların bir başka idareye naklen atanmalarına ilişkin usul ve esasları belirlemeye İç Denetim Koordinasyon Kurulu yetkilidir.

Birinci, ikinci ve üçüncü fıkralara göre atananlar İç Denetim Koordinasyon Kurulu koordinatörlüğünde Maliye Bakanlığı tarafından en az iki aylık sertifika eğitimine tabi tutulur ve eğitim tamamlandıktan sonra bunlara atandıkları idarede geçerli Kamu İç Denetçi Sertifikası verilir. Fiilen en az üç yıl iç denetçilik yaptıktan sonra İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından belli dönemlerde yapılacak sertifika sınavına girerek başarılı olanlara, bu Kanun kapsamındaki bütün idarelerin iç denetçi kadrolarına naklen atanmalarına imkân verecek nitelikte Kamu İç Denetçi Sertifikası verilir. Bu maddeye aykırı bir şekilde iç denetçi kadrolarına atananların atamaları ile verilmiş ise Kamu İç Denetçi Sertifikası iptal edilir. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye ve tereddütleri gidermeye İç Denetim Koordinasyon Kurulu yetkilidir.

Kamu Personeli Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavından veya Üniversitelerarası Kurul Yabancı Dil Sınavından en az elli puan almış olanlar da bu maddede aranan yabancı dil şartını yerine getirmiş sayılır.

Yürürlük

MADDE 82 - Bu Kanunun;

a) 30, 66, 67 ve 80 inci maddeleri ile geçici 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 12, 13, 14 ve 82 ile 83 üncü maddeleri yayımı,

b) 81 inci maddesinin (e) bendi ile geçici 6 ncı maddesi 1.1.2004,

c) Diğer hükümleri 1.1.2005,

Tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 83 - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

(I) SAYILI CETVEL

GENEL BÜTÇE KAPSAMINDAKİ KAMU İDARELERİ

(Değişik: I Sayılı Cetvel;24.10.2005 – 5436/12. md.)

1) Türkiye Büyük Millet Meclisi

2) Cumhurbaşkanlığı

3) Başbakanlık

4) Anayasa Mahkemesi

5) Yargıtay

6) Danıştay

7) Sayıştay

8) Adalet Bakanlığı

9) Millî Savunma Bakanlığı

10) İçişleri Bakanlığı

11) Dışişleri Bakanlığı

12) Maliye Bakanlığı

13) Millî Eğitim Bakanlığı

14) Bayındırlık ve İskân Bakanlığı

15) Sağlık Bakanlığı

16) Ulaştırma Bakanlığı

17) Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

18) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

19) Sanayi ve Ticaret Bakanlığı

20) Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığı
21) Kültür ve Turizm Bakanlığı
22) Çevre ve Orman Bakanlığı
23) Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği
24) Millî İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı
25) Jandarma Genel Komutanlığı
26) Sahil Güvenlik Komutanlığı
27) Emniyet Genel Müdürlüğü
28) Diyanet İşleri Başkanlığı
29) Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı
30) Hazine Müsteşarlığı
31) Dış Ticaret Müsteşarlığı
32) Gümrük Müsteşarlığı
33) Denizcilik Müsteşarlığı
34) Avrupa Birliği Genel Sekreterliği
35) Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu
36) Devlet Personel Başkanlığı
37) Özürlüler İdaresi Başkanlığı
38) Türkiye İstatistik Kurumu
39) Gelir İdaresi Başkanlığı
40) Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
41) Karayolları Genel Müdürlüğü
42) Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü
43) Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü
44) Tarım Reformu Genel Müdürlüğü
45) Petrol İşleri Genel Müdürlüğü
46) Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü
47) Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü
48) Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü
49) Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü
50) Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

(II) SAYILI CETVEL
ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER

A) YÜKSEKÖĞRETİM KURULU, ÜNİVERSİTELER VE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜLERİ

(Değişik: II Sayılı Cetvel;24.10.2005 – 5436/12. md.)

1) Yükseköğretim Kurulu

2) Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi

3) İstanbul Üniversitesi

4) İstanbul Teknik Üniversitesi

5) Ankara Üniversitesi

6) Karadeniz Teknik Üniversitesi

7) Ege Üniversitesi

8) Atatürk Üniversitesi

9) Orta Doğu Teknik Üniversitesi

10) Hacettepe Üniversitesi

11) Boğaziçi Üniversitesi

12) Dicle Üniversitesi

13) Çukurova Üniversitesi

14) Anadolu Üniversitesi

15) Cumhuriyet Üniversitesi

16) İnönü Üniversitesi

17) Fırat Üniversitesi

18) Ondokuz Mayıs Üniversitesi

19) Selçuk Üniversitesi

20) Uludağ Üniversitesi

21) Erciyes Üniversitesi

22) Akdeniz Üniversitesi

23) Dokuz Eylül Üniversitesi

24) Gazi Üniversitesi

25) Marmara Üniversitesi

26) Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

27) Trakya Üniversitesi
28) Yıldız Teknik Üniversitesi
29) Yüzüncü Yıl Üniversitesi
30) Gaziantep Üniversitesi
31) Abant İzzet Baysal Üniversitesi
32) Adnan Menderes Üniversitesi
33) Afyon Kocatepe Üniversitesi
34) Balıkesir Üniversitesi
35) Celal Bayar Üniversitesi
36) Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
37) Dumlupınar Üniversitesi
38) Gaziosmanpaşa Üniversitesi
39) Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü
40) Harran Üniversitesi
41) İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü
42) Kafkas Üniversitesi
43) Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
44) Kırıkkale Üniversitesi
45) Kocaeli Üniversitesi
46) Mersin Üniversitesi
47) Muğla Üniversitesi
48) Mustafa Kemal Üniversitesi
49) Niğde Üniversitesi
50) Pamukkale Üniversitesi
51) Sakarya Üniversitesi
52) Süleyman Demirel Üniversitesi
53) Zonguldak Karaelmas Üniversitesi
54) Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
55) Galatasaray Üniversitesi
(EK: Üniversiteler;17.03.2006 – 5467/5. md.)
56) Ahi Evran Üniversitesi
57) Kastamonu Üniversitesi

58) Düzce Üniversitesi
59) Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
60) Uşak Üniversitesi
61) Rize Üniversitesi
62) Namık Kemal Üniversitesi
63) Erzincan Üniversitesi
64) Aksaray Üniversitesi
65) Giresun Üniversitesi
66) Hitit Üniversitesi
67) Bozok Üniversitesi
68) Adıyaman Üniversitesi
69) Ordu Üniversitesi
70) Amasya Üniversitesi
(EK: Üniversiteler; 29.5.2007 – 5662/9. md.)
71) Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
72) Ağrı Dağı Üniversitesi
73) Sinop Üniversitesi
74) Siirt Üniversitesi
75) Nevşehir Üniversitesi
76) Karabük Üniversitesi
77) Kilis 7 Aralık Üniversitesi
78) Çankırı Karatekin Üniversitesi
79) Artvin Çoruh Üniversitesi
80) Bilecik Üniversitesi
81) Bitlis Eren Üniversitesi
82) Kırklareli Üniversitesi
83) Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi
84) Bingöl Üniversitesi
85) Muş Alparslan Üniversitesi
86) Mardin Artuklu Üniversitesi
87) Batman Üniversitesi
(EK: Üniversiteler; 31.5.2008 – 5765/3. md.)

88) Ardahan Üniversitesi

89) Bartın Üniversitesi

90) Bayburt Üniversitesi

91) Gümüşhane Üniversitesi

92) Hakkari Üniversitesi

93) Iğdır Üniversitesi

94) Şırnak Üniversitesi

95) Tunceli Üniversitesi

96) Yalova Üniversitesi

B) ÖZEL BÜTÇELİ DİĞER İDARELER

1) Savunma Sanayi Müsteşarlığı

2) Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu

3) Türkiye ve Orta-Doğu Amme İdaresi Enstitüsü

4) Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

5) Türkiye Bilimler Akademisi

6) Türkiye Adalet Akademisi

7) Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu

8) Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü

9) Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü

10) Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü

11) Orman Genel Müdürlüğü (EK: "11 sayılı sıra", diğer sıra numaraları teselsül ettirilmiştir; 12.07.2006 – 5538/19. md.)

12) Vakıflar Genel Müdürlüğü

13) Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü

14) Elektrik İşleri Etüd İdaresi Genel Müdürlüğü

15) Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü

16) Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü

17) Türk Akreditasyon Kurumu

18) Türk Standartları Enstitüsü

19) Millî Prodüktivite Merkezi

20) Türk Patent Enstitüsü

21) Ulusal Bor Araştırma Enstitüsü

22) Türkiye Atom Enerjisi Kurumu

23) Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı

24) İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi

25) Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı

26) Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı

27) GAP Bölge Kalkınma İdaresi

28) Özelleştirme İdaresi Başkanlığı

29)Kamu Denetçiliği Kurumu(EK: İbare; 13.10.2006 – 5548/36. md.)

30) Ceza ve İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İş Yurtları Kurumu

31) Meslekî Yeterlilik Kurumu(EK: İbare; 07.10.2006 – 5544/31. md.)

(III) SAYILI CETVEL

DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR

(Değişik: III Sayılı Cetvel;24.10.2005 – 5436/12. md.)

1) Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

2) Telekomünikasyon Kurumu

3) Sermaye Piyasası Kurulu

4) Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

5) Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu

6) Kamu İhale Kurumu

7) Rekabet Kurumu

8) Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurumu

(IV) SAYILI CETVEL.

SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARI

(Değişik: IV Sayılı Cetvel;24.10.2005 – 5436/12. md.)

(Değişik: IV Sayılı Cetvel; 20.05.2006 – 5502/42. md.)

1) Sosyal Güvenlik Kurumu

2) Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü

I) SAYILI LİSTE
İHDAS EDİLEN KADROLAR

SINIFI	UNVANI	KADRO DERECESİ	SERBEST KADRO ADEDİ	TUTULU KADRO ADEDİ	TOPLAM
GİH	Genel Müdür Yardımcısı	1	1	-	1
GİH	Başkan Yardımcısı	1	1	-	1
GİH	Daire Başkanı	1	3	-	3
GİH	Eğitim Merkezi Müdürü	1	1	-	1
GİH	Bilgi İşlem Merkezi Müdürü	1	1	-	1
	TOPLAM		7	-	7

(II) SAYILI LİSTE
İPTAL EDİLEN KADROLAR

SINIFI	UNVANI	KADRO DERECESİ	SERBEST KADRO ADEDİ	TUTULU KADRO ADEDİ	TOPLAM
GİH	Memur	8	7	-	7
	TOPLAM		7	-	7

5436 SAYILI KANUNUN 5018 SAYILI KANUNA İŞLENMEYEN MADDELERİ

5436 sayılı Kanunun ilk 12 maddesi doğrudan 5018 sayılı Kanunu ilgilendirdiğinden bu maddedeler 5018 sayılı Kanunun ilgili maddelerine işlenmiş olup; takip eden maddeleri aşağıdadır.

MADDE 13

a) 13.12.1983 tarihli ve 178 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin;

1) 10 uncu maddesinin son fıkrası,

2) 37 nci maddesinin son fıkrası,

3) Ek 4 üncü maddesinde yer alan ", mevzuata uygun bulunmayan giderler hakkında görüşleri ile birlikte Maliye Başkanına bilgi vermek" ibaresi,

4) Ek 1 inci, ek 2 nci, ek 3 üncü, ek 5 inci, ek 6 ncı ve ek 7 nci maddeleri,

yürürlükten kaldırılmıştır.

b) 14.7.1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 36 ncı maddesinin "Ortak Hükümler" bölümünün (A) fıkrasının (11) numaralı bendine "Gelir Uzman Yardımcıları," ibaresinden sonra gelmek üzere "Malî Hizmetler Uzman Yardımcıları," ibaresi, "Gelir Uzmanlığına," ibaresinden sonra gelmek üzere "Malî Hizmetler Uzmanlığına," ibaresi eklenmiştir.

c) 657 sayılı Kanunun 152 nci maddesinin "II-Tazminatlar" kısmının;

1) "A) Özel Hizmet Tazminatı" bölümünün;

- (f) bendine "Denetçi Yardımcıları" ibaresinden sonra gelmek üzere ",Başbakanlık, Bakanlık, Müsteşarlık, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği ve Gelir İdaresi Başkanlığı İç Denetçileri," ibaresi,

- (g) bendine "Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı" ibaresinden önce gelmek üzere ",Başkanlık, Müstakil Genel Müdürlük, Büyükşehir Belediyesi, Büyükşehir Belediyesi bulunan illerin İl Özel İdaresi ile Üniversiteler ve Yüksek Teknoloji Enstitüleri İç Denetçileri," ibaresi,

- (h) bendine "Sosyal Yardım Uzmanları ve bunların yardımcıları" ibaresinden sonra gelmek üzere ",(f) ve (g) bendinde sayılmayan İç Denetçiler" ibaresi,

- (i) bendine "Gelir Uzmanları," ibaresinden sonra gelmek üzere "Malî Hizmetler Uzmanları," ibaresi,

2) "E) Mülki İdare Amirliği Özel Hizmet Tazminatı" bölümünün (c) bendine, "Genel Müdürler," ibaresinden sonra gelmek üzere "Strateji Geliştirme Başkanı," ibaresi,

eklenmiştir.

d) 657 sayılı Kanuna ekli (I) sayılı Ek Gösterge Cetvelinin "I- Genel İdare Hizmetleri Sınıfı" bölümünün;

1) (d) bendine "Genel Müdürler," ibaresinden sonra gelmek üzere "Strateji Geliştirme Başkanları," ibaresi,

2) (g) bendinin sonuna "ile 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümlerine göre atanan İç Denetçiler," ibaresi,

3) (h) bendine "Gelir Uzmanları" ibaresinden sonra gelmek üzere "Malî Hizmetler Uzmanları," ibaresi,

eklenmiştir.

e) 657 sayılı Kanuna ekli (IV) sayılı Makam Tazminatı Cetvelinin;

1) 7 nci sırasında yer alan "(Bütçe Dairesi Başkanı hariç)" ibaresi, "(Bütçe Dairesi Başkanı dahil)" şeklinde değiştirilmiştir.

2) 8 inci sırasına (c) bendi olarak,

"c) Birinci dereceli kadroya atanmış İç Denetçiler 2000"

bendi eklenmiştir.

f) 10.2.1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanununun 33 üncü maddesinin (b) bendine "Silahlı Kuvvetler Denetleme ve Tetkik Kurulları Başkan ve Üyeleri," ibaresinden sonra gelmek üzere "5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümlerine göre atanan İç Denetçiler," ibaresi eklenmiştir.

g) 4.1.2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan ",genel ve katma bütçeli kuruluşlarda maliye memurunun, diğerlerinde ise" ibaresi "ve" şeklinde değiştirilmiş ve geçici 4 üncü maddesinin beşinci fıkrasının sonuna "Bu Kanunun 3 üncü maddesinin (g) bendinde yer alan parasal limit, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının Türkiye karasuları ile uluslararası sular dahilinde petrol ve doğalgaz arama, sondaj, üretim ve taşıma faaliyetleri ile ilgili olarak yapılacak her türlü mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinde uygulanmaz." cümlesi eklenmiştir.

h) 23.4.1981 tarihli ve 2451 sayılı Bakanlıklar ve Bağlı Kuruluşlarda Atama Usulüne İlişkin Kanuna ekli (2) sayılı cetvele "Bakanlıklardaki Kurul

Başkanları ve Üyeleri," ibaresinden sonra gelmek üzere "Strateji Geliştirme Başkanları," ibaresi eklenmiştir.

i) 4.11.1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 58 inci maddesinin (a) fıkrasının sonuna "Süreklilik arz eden hizmet alımları ile maliyeti yüksek ve ileri teknoloji ürünü olan tıbbî cihazların hizmet alımı yoluyla temini veya kiralanması için döner sermaye kaynaklarından gelecek yıllara yaygın yüklenmelere girişilebilir." fıkrası eklenmiştir.

k) 24.2.1983 tarihli ve 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununa ekli (I) ve (II) sayılı cetvellerde yer alan "Araştırma-Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı" ibareleri "Strateji Geliştirme Başkanlığı", "Araştırma-Planlama ve Koordinasyon Kurulu Üyeliği" ibareleri "Strateji Geliştirme Başkanlığı Daire Başkanlığı" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 14

a) 27.6.1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

EK MADDE 2

Kamu idarelerinin iç denetçi kadrolarında 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa göre istihdam edilenlere, en yüksek Devlet memuru aylığının (ek gösterge dâhil) % 200'ünü geçmemek üzere ek ödeme yapılabilir. Ek ödemenin miktarı ile esas ve usûlleri; personelin sertifika derecesi, görev yapılan birim ve iş hacmi, personelin çalışma süresi ve aylık derecesi gibi kriterler dikkate alınarak İç Denetim Koordinasyon Kurulunun önerisi ve Maliye Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenir. Bu ödemede 657 sayılı Kanunun aylıklara ilişkin hükümleri uygulanır ve bu ödemeden damga vergisi hariç herhangi bir vergi ve kesinti yapılmaz.

Kamu idarelerinin iç denetçi kadrolarında 657 sayılı Kanuna göre istihdam edilenlere, anılan Kanun ile bu Kanun Hükmünde Kararnamede belirtilen ödemeler dışında görev yaptıkları kurum personelinin yararlandığı tazminat, fazla mesai ve benzeri başka herhangi bir ödeme yapılmaz.

b) 31.12.1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 89 uncu maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiştir.

10. Bakanlar Kurulunca yardım kararı alınan doğal afetler dolayısıyla Başbakanlık aracılığıyla makbuz mukabili yapılan aynî veya nakdî bağışların tamamı.

c) 3.6.1949 tarihli ve 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun mükerrer 14 üncü maddesinin (1) numaralı fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiştir.

f) Bakanlar Kurulunca yardım kararı alınan doğal afetler dolayısıyla Başbakanlık aracılığıyla makbuz mukabili yapılan aynî veya nakdî bağışların tamamı.

d) 31.12.1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun geçici 67 nci maddesinin;

1) (1) numaralı fıkrasının ikinci paragrafı "Aynı menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracından değişik tarihlerde alımlar yapıldıktan sonra bunların bir kısmının elden çıkarılması halinde, ilk giren ilk çıkar yöntemi kullanılmak suretiyle, tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak alış bedeli belirlenir. Bir menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının alımından önce elden çıkarılması halinde, elden çıkarılma tarihinden sonra yapılan ilk alım işlemi esas alınarak üzerinden tevkifat yapılacak tutar tespit edilir. Aynı gün içerisindeki işlemlerde ağırlıklı ortalama yöntemi kullanılabilir. Alış ve satış işlemleri dolayısıyla ödenen komisyonlar ile Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınır." şeklinde değiştirilmiştir.

2) (1) numaralı fıkrasına (c) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki (d) bendi eklenmiş, altıncı paragrafında yer alan "tam mükellef kurumlara ait olan ve iki yıldan" ibaresi "tam mükellef kurumlara ait olup, İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören ve bir yıldan" şeklinde değiştirilmiş ve bu paragrafın sonuna "Tam mükellef kurumlara ait olup, İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler için, Gelir Vergisi Kanununun Mükerrer 80 inci madde hükümleri uygulanmaz." hükmü; fıkranın sonuna ise, "Bu maddenin uygulaması bakımından banka veya aracı kurumlar (işleme taraf olanlar) kendilerinde bulunan veya ulaştırılan bilgi ve belgeler kapsamında tarhiyattan sorumlu tutulurlar. Bilgilerin eksik veya yanlış olması nedeniyle eksik beyan edilen kısım için bildirimi yapan adına gerekli tarhiyat yapılır." paragrafı eklenmiştir.

d) Aracılık ettikleri menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının ödünç işlemlerinden sağlanan gelirler,

3) (4) numaralı fıkrası "Bankalar arası mevduat ile aracı kurumların borsa para piyasasında değerlendirdikleri kendilerine ait paralarına yürütülen faizler hariç olmak üzere, 75 inci maddenin ikinci fıkrasının (7), (12) ve (14) numaralı bentlerinde yazılı menkul sermaye iratlarından ödemeyi yapanlarca %15

oranında vergi tevkifatı yapılır. Bu fıkra kapsamında yapılan tevkifat tutarları 98 inci ve 119 uncu maddelerde belirtilen sürelerde beyan edilir ve ödenir. Bu iratlar üzerinden 94 üncü madde veya Kurumlar Vergisi Kanununun 24 üncü maddesi kapsamında ayrıca tevkifat yapılmaz." şeklinde değiştirilmiştir.

4) (9) numaralı fıkrasındaki "hazine bonosu faizleri" ibaresi "Hazine bonoları" şeklinde değiştirilmiş ve fıkradaki parantez içi hüküm kaldırılmıştır.

5) (10) numaralı fıkrasındaki parantez içi hüküm kaldırılmıştır.

6) (10) numaralı fıkrasından sonra gelmek üzere "11) Dar mükellefler de dâhil olmak üzere, bu madde kapsamında tevkifata tâbi tutulan ve yıllık veya münferit beyanname ile beyan edilmeyeceği belirtilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından doğan kazançları için takvim yılı itibarıyla yıllık beyanname verilebilir. Beyan edilen gelirden, aynı türden menkul kıymetler için yıl içinde oluşan zararların tamamı mahsup edilebilir. Beyan edilen gelir üzerinden %15 oranında vergi hesaplanır. Hesaplanan vergiden yıl içinde tevkif edilen vergiler mahsup edilir, mahsup edilemeyen tutar genel hükümler çerçevesinde red ve iade edilir. Şu kadar ki, mahsup edilemeyen zararlar izleyen takvim yıllarına devredilemez." şeklinde bir fıkra eklenmiş ve takip eden fıkra numaraları teselsül ettirilmiştir.

7) (11) numaralı fıkrasındaki "Türkiye'de faaliyette bulunan bankaları" ibaresi "Türkiye'de faaliyette bulunan bankalar ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasını" şeklinde değiştirilmiştir.

8) (13) numaralı fıkrası "Türkiye'de kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında 2006 yılında yapılan işlemlerden elde edilen kazançlar için (1) numaralı fıkrada belirtilen tevkifat oranı sıfır olarak uygulanır. Tam ve dar mükellef kurumların (Türkiye'de işyeri veya daimi temsilci aracılığıyla faaliyette bulunmayanlar hariç) 2006 yılında aralarında yaptıkları vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden doğan kazançları bakımından bu madde hükümleri uygulanmaz. Şu kadar ki, banka ve benzeri finans kurumları için Türkiye'de işyeri veya daimi temsilci aracılığıyla faaliyette bulunma şartı aranmaz. " şeklinde değiştirilmiştir.

9) (14) numaralı fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki (15) numaralı fıkra eklenmiş ve takip eden fıkra numaraları buna göre değiştirilmiştir.

15) Kurumlar Vergisi Kanununun 2 nci maddesinin 5281 sayılı Kanunla yürürlükten kaldırılmadan önceki (2) numaralı fıkrasında, Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan yatırım fonu olarak addolunmuş dar mükellefiyete

tâbi yatırım fonlarının vergilendirilmeye ilişkin 31.12.2005 tarihindeki bu statüleri;

a) 31.12.2005 tarihinden önce ihraç edilen menkul kıymetlerle (hisse senetleri hariç) sınırlı olmak üzere bu menkul kıymetlerin tamamı itfa edilinceye kadar,

b) 31.12.2005 tarihinde portföylerinde bulunan hisse senetleri için ise bu menkul kıymetlerin bu tarihten sonra portföyden ilk çıkış tarihine kadar,

devam eder.

10) (17) numaralı fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

17) Bu madde hükümlerinin uygulanmasına ilişkin esas ve usûlleri belirlemeye, vergiye tâbi işlemlere taraf veya aracı olanları verginin ödenmesinden sorumlu tutmaya Maliye Bakanlığı yetkilidir.

e) 5.5.2005 tarihli ve 5345 sayılı Gelir İdaresi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 9 uncu maddesinin sonuna "Bu görevler, vergi türleri veya mükellef grupları itibarıyla üç ayrı daire başkanlığı tarafından yürütülür." şeklinde bir fıkra ile 23 üncü maddesinin ikinci fıkrasının sonuna "Bakan bu yetkisini, madde hükmünde yer alan sınırlamalara bağlı kalmaksızın vergi uygulamaları bakımından gerekli gördüğü hallerde mükelleflerin bağlı olacağı vergi dairesi müdürlüğü veya vergi dairesi başkanlığını belirlemek ve bu belirlemeye bağlı olarak bu dairelerin yetki alanını yeniden oluşturmak şeklinde de kullanabilir." şeklinde bir cümle eklenmiştir.

MADDE 15

Teşkilât kanunlarında, Strateji Geliştirme Başkanlığı, Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı ve strateji geliştirme ve malî hizmetlere ilişkin hizmetlerin yerine getirildiği Müdürlük birimlerine ilişkin düzenleme yapılıncaya kadar ikinci fıkrada belirtilen görevler ile kanunlarla verilen diğer görevleri de yürütmek üzere;

a) Başbakanlık ve bakanlıklarda (Millî Savunma Bakanlığı hariç) Strateji Geliştirme Başkanlığı kurulmuştur.

b) Ekli (1) sayılı cetvelde yer alan kamu idarelerinin merkez teşkilâtlarında Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı, ekli (2) sayılı cetvelde yer alan kamu idarelerinin merkez teşkilâtlarında ise Müdürlük kurulmuştur.

c) Üniversiteler ile yüksek teknoloji enstitülerinde Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı kurulmuştur.

Aşağıda sayılan görevler ile 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununun 60 ıncı maddesinin birinci fıkrasında belirtilen görevler kamu idarelerinde Strateji Geliştirme Başkanlıkları, Strateji Geliştirme Daire Başkanlıkları ve strateji geliştirme ve malî hizmetlere ilişkin hizmetlerin yerine getirildiği müdürlükler tarafından yürütülür:

a) Ulusal kalkınma strateji ve politikaları, yıllık program ve hükümet programı çerçevesinde idarenin orta ve uzun vadeli strateji ve politikalarını belirlemek, amaçlarını oluşturmak üzere gerekli çalışmaları yapmak.

b) İdarenin görev alanına giren konularda performans ve kalite ölçütleri geliştirmek ve bu kapsamda verilecek diğer görevleri yerine getirmek.

c) İdarenin yönetimi ile hizmetlerin geliştirilmesi ve performansla ilgili bilgi ve verileri toplamak, analiz etmek, yorumlamak.

d) İdarenin görev alanına giren konularda, hizmetleri etkileyecek dış faktörleri incelemek, kurum içi kapasite araştırması yapmak, hizmetlerin etkililiğini ve tatmin düzeyini analiz etmek ve genel araştırmalar yapmak.

e) Yönetim bilgi sistemlerine ilişkin hizmetleri yerine getirmek.

f) İdarede kurulmuşsa Strateji Geliştirme Kurulunun sekretarya hizmetlerini yürütmek.

g) Bakan ve/veya üst yönetici tarafından verilecek diğer görevleri yapmak.

5018 sayılı Kanunun 60 ıncı maddesinin birinci fıkrasında malî hizmetler birimine verilen görevler, mahallî idarelerde ilgili mevzuatında yer alan hükümler çerçevesinde kurulacak birimler tarafından yerine getirilir. Bu maddede belirtilmeyen idarelerde söz konusu hizmetler, bu idarelerin mevcut yapılarında malî hizmetlerini yürüten birimler tarafından yerine getirilir.

MADDE 16

Ekli (1) sayılı listede yer alan Strateji Geliştirme Başkanı kadroları ihdas edilerek (A) bölümündeki kadrolar 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye ekli (I) sayılı cetvelin Başbakanlık ve bakanlıkların (Adalet ve Millî Savunma bakanlıkları hariç) merkez teşkilâtlarına ait ilgili bölümüne, (B) bölümündeki kadrolar ise anılan Kanun Hükmünde Kararnamenin (II) sayılı cetvelinin Adalet Bakanlığının merkez teşkilâtına ait ilgili bölümüne eklenmiştir. Aynı listenin (A) bölümünde yer alan daire başkanı kadroları Başbakanlığa ve Strateji Geliştirme Başkanlığı kurulan bakanlıklara dörder adet (Adalet Bakanlığı için 1

adet) tahsis edilmek üzere ihdas edilerek 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye ekli cetvellerin ilgili bölümüne eklenmiştir.

Ekli (2) sayılı listede yer alan Strateji Geliştirme Daire Başkanı kadroları ekli (1) sayılı cetvelde belirtilen kamu idarelerine tahsis edilmek üzere ihdas edilerek 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye ekli cetvellerin ilgili bölümüne eklenmiştir.

Ekli (3) sayılı listede yer alan kadrolar ihdas edilerek 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye ekli cetvelin yüksek öğretim kurumlarının ilgili bölümlerine eklenmiştir.

Ekli (4) sayılı listede yer alan kadrolar ekli (2) sayılı cetvelde belirtilen kamu idarelerine tahsis edilmek üzere ihdas edilerek 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye ekli cetvellerin ilgili bölümüne eklenmiştir.

Ekli (5) sayılı listede yer alan kadrolar ihdas edilerek 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye ekli (I) sayılı cetvelin Gelir İdaresi Başkanlığına ait ilgili bölümüne eklenmiştir.

Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile özel bütçeli idarelerden 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye tâbi olanların malî hizmetler birimlerinde kullanılmak üzere genel idare hizmetleri sınıfından üçüncü dereceli 800 adet Malî Hizmetler Uzmanı, sekizinci dereceli 400 adet Malî Hizmetler Uzman Yardımcısı kadrosu ihdas edilmiştir. Bu kadrolarda derece değişikliği yapmak suretiyle bu idarelerden uygun görülenlere tahsis etmeye Maliye Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri, özel bütçeli idareler ve sosyal güvenlik kurumlarından 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye tâbi olanlar için genel idare hizmetleri sınıfından dördüncü dereceli 1200 adet İç Denetçi kadrosu ihdas edilmiştir. Bu kadrolarda derece değişikliği yapmak suretiyle idarelerden uygun görülenlere tahsis etmeye İç Denetim Koordinasyon Kurulunun kararı ve Maliye Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Altı ve yedinci fıkra hükümlerine göre idarelere tahsis edilen kadrolar 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye ekli cetvellerin ilgili bölümüne eklenmiş sayılır.

Mahallî idarelerin iç denetçi kadroları İç Denetim Koordinasyon Kurulunun kararı ve İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile

ihdas edilir. İhdas edilen bu kadrolar ilgili mahallî idarenin norm kadrosuna dâhil edilmiş sayılır.

190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye ekli cetvelin Maliye Bakanlığı bölümünden Maliye Başkanı, Bütçe Dairesi Başkanı ve Bütçe Dairesi Başkan Yardımcısı kadroları çıkarılmıştır.

MADDE 17

Aşağıdaki hükümler ile teşkilât kanunları ve teşkilâtlanmaya ilişkin diğer kanunlarda yer alan araştırma planlama ve koordinasyon hizmetlerine yönelik kurul başkanlıkları, daire başkanlıkları ile şube müdürlükleri kurulması ve bunların görevlerine ilişkin hükümler yürürlükten kaldırılmıştır:

1) 4.6.1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununun 55 inci maddesinin altıncı fıkrasında yer alan "Araştırma Planlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanı" ibaresi.

2) 2.9.1971 tarihli ve 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanununun 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinde yer alan "Araştırma Planlama ve Koordinasyon Daire Başkanlığı" ibaresi.

3) 13.12.1983 tarihli ve 178 sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 19 uncu maddesinin (c) bendi ile 22 nci maddesi.

4) 13.12.1983 tarihli ve 180 sayılı Bayındırlık ve İskân Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 13 üncü maddesinin (c) bendi ile 16 ncı maddesi.

5) 13.12.1983 tarihli ve 181 sayılı Sağlık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 18 inci maddesinin (b) bendi ile 20 nci maddesi.

6) 29.3.1984 tarihli ve 2992 sayılı Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunun 14 üncü maddesinin (b) bendi ile 16 ncı maddesi.

7) 8.6.1984 tarihli ve 231 sayılı Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 11 inci maddesinin (b) bendi ile 13 üncü maddesi.

8) 26.9.1984 tarihli ve 3045 sayılı Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunun 15 inci maddesinin (c) bendi ile 18 inci maddesi.

9) 27.9.1984 tarihli ve 3046 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi ile üçüncü fıkrasının (c) bendi, 16 ncı maddesinin (k) bendi ve 24 üncü maddesi.

10) 8.1.1985 tarihli ve 3143 sayılı Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 17 nci maddesinin (b) bendi ile 19 uncu maddesi.

11) 9.1.1985 tarihli ve 3146 sayılı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 13 üncü maddesinin (c) bendi ile 16 ncı maddesi.

12) 14.2.1985 tarihli ve 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 14 üncü maddesinin (b) bendi ile 16 ncı maddesi.

13) 19.2.1985 tarihli ve 3154 sayılı Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 12 nci maddesinin (b) bendi ile 14 üncü maddesi.

14) 26.2.1985 tarihli ve 3155 sayılı Tarım Reformu Genel Müdürlüğünün Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun 11 inci maddesinin (b) bendi ile 13 üncü maddesi.

15) 31.10.1985 tarihli ve 3234 sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunun 15 inci maddesinin (b) bendi ile 17 nci maddesi.

16) 21.5.1986 tarihli ve 3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasının "danışma ve denetim birimleri" bölümünün (c) bendi.

17) 9.4.1987 tarihli ve 3348 sayılı Ulaştırma Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 16 ncı maddesinin (b) bendi ile 18 inci maddesi.

18) 4.4.1988 tarihli ve 320 sayılı Millî Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 16 ncı maddesinin (c) bendi ile 19 uncu maddesi.

19) 7.8.1991 tarihli ve 441 sayılı Tarım ve Köyişleri Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 14 üncü maddesinin (b) bendi ile 16 ncı maddesi.

20) 30.4.1992 tarihli ve 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 26 ncı maddesinin (b) bendi ile 28 inci maddesi.

21) 2.7.1993 tarihli ve 485 sayılı Gümrük Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 11 inci maddesinin (b) bendi ile 13 üncü maddesi.

22) 10.8.1993 tarihli ve 491 sayılı Denizcilik Müsteşarlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 10 uncu maddesinin (b) bendi ile ek 7 nci maddesi.

23) 24.11.1994 tarihli ve 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanunun 5 inci maddesinin (b) bendinde yer alan "Araştırma Planlama ve Koordinasyon Daire Başkanlığı," ibaresi.

24) 16.4.2003 tarihli ve 4848 sayılı Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanunun 17 nci maddesinin (b) bendi ile 19 uncu maddesi.

25) 1.5.2003 tarihli ve 4856 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 17 nci maddesinin (b) bendi ile 19 uncu maddesi.

26) 6.11.2003 tarihli ve 5000 sayılı Türk Patent Enstitüsü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun 20 nci maddesinin (a) bendi ile 21 inci maddesi.

3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununun 13 üncü maddesinde yer alan "Emniyet müdürü APK Uzmanı" ibareleri "Merkez Emniyet Müdürü", 55 inci maddesinde yer alan "Emniyet Müdürü APK Uzmanlarınca" ibaresi "Merkez Emniyet Müdürlerince", "Emniyet Müdürü APK Uzmanından" ibaresi "Merkez Emniyet Müdüründen", 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ekinde Emniyet Genel Müdürlüğüne ait cetvellerdeki Emniyet Hizmetleri Sınıfında yer alan "APK Uzmanı" ve diğer mevzuattaki "Emniyet müdürü APK Uzmanı" ibareleri "Merkez Emniyet Müdürü" olarak değiştirilmiş; bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte, Emniyet Hizmetleri Sınıfına dâhil APK Uzmanı kadrolarında bulunanlar, herhangi bir işleme gerek kalmaksızın, Merkez Emniyet Müdürü kadrolarına atanmış sayılırlar. 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 43 üncü maddesinin (B) bendinin üçüncü paragrafında belirtilen kadrolara atananlar hakkında uygulanan hükümler, Merkez Emniyet Müdürü kadrosuna atananlar hakkında da aynen uygulanır.

Teşkilât kanunlarında yer alan Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu başkanlıkları, Araştırma Planlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanlıkları ile Araştırma Planlama ve Koordinasyon müdürlüklerine yönelik birimler teşkilâtlarından çıkarılmıştır.

1.1.2006 tarihi itibarıyla; yukarıdaki hükümler uyarınca kaldırılan birimlere ait Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanı, Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkan Yardımcısı, Araştırma Planlama ve Koordinasyon Başkan Yardımcısı, Başkan Yardımcısı, Araştırma Planlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanı, Daire Başkanı ve Araştırma Planlama ve Koordinasyon Şubesi Müdürü kadroları iptal edilmiştir. İptal edilen bu kadrolarda bulunanlar, 31.12.2006 tarihine kadar, kazanılmış hak aylık dereceleri dikkate alınmak suretiyle bulundukları kamu idarelerinde başka bir kadroya atanırlar. Bunlar yeni bir kadroya atanıncaya kadar eski kadrolarına ait aylık, ek gösterge, her türlü zam ve tazminatları ile diğer malî haklarını almaya devam ederler ve bu süre içerisinde başka işlerde görevlendirilebilirler. Bunların eski kadrolarına bağlı olarak en son ayda almakta oldukları aylık, ek gösterge, sözleşme ücreti, ikramiye, her türlü zam ve tazminatları ile diğer malî hakları (fazla çalışma ücreti hariç) toplam net tutarının, atandıkları yeni kadrolarının aylık, ek gösterge, her türlü zam ve tazminatları, sözleşme ücreti, ikramiye ile diğer malî hakları (fazla çalışma ücreti hariç) toplam net tutarından fazla olması halinde, aradaki fark tutarı herhangi bir vergi ve kesintiye tâbi tutulmaksızın ve fark kapanıncaya kadar kurumlarında kaldıkları sürece ayrıca tazminat olarak ödenir. Söz konusu birimlerde görevli diğer personel ise kadrolarıyla birlikte 14.1.2006 tarihine kadar kendi idarelerinde ihtiyaç duyulan birimlere devredilir. Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren APK Uzmanı kadrolarına yeni atama yapılmaz, herhangi bir nedenle boşalması halinde, bu kadrolar hiçbir işleme gerek kalmaksızın iptal edilmiş sayılır.

3046 sayılı Kanunda sayılan görevleri dışında, kaldırılan Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu başkanlıkları ile Araştırma Planlama ve Koordinasyon Daire başkanlıklarına kanunlarla verilmiş olan görevler teşkilat kanunlarında yeni bir düzenleme yapılıncaya kadar Bakan ve/veya üst yöneticilerin onayı ile belirlenecek birimler tarafından yerine getirilir.

GEÇİCİ MADDE 1

Bu Kanunla kurulan Strateji Geliştirme Başkanlığında ihdas edilen Daire Başkanlığı kadrolarından ikisi (İçişleri ve Adalet bakanlıklarında biri) ile Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı kadrolarına (Emniyet Genel Müdürlüğü hariç), Bütçe Dairesi Başkanı ve Bütçe Dairesi Başkan Yardımcısı kadrolarında bulunan personel arasından, ilgili idarelerce 1.3.2006 tarihine kadar atama yapılabilir. Bütçe Dairesi Başkanı ve Bütçe Dairesi Başkan Yardımcısı kadrolarında

bulunanlar bu Kanuna ekli (2) sayılı cetvelde belirtilen idarelerde ihdas edilen Müdür kadrolarına da atanabilirler.

Yukarıda belirtilen şekillerde ataması yapılamayan Bütçe Dairesi Başkanları ve Bütçe Dairesi Başkan Yardımcıları Maliye Bakanlığı personeli atama ve görevde yükselme esaslarının belirlendiği yönetmelikle öngörülen aynı hizmet gruplarındaki durumlarına uygun kadrolara 31.12.2006 tarihine kadar atanırlar. Bunlar bu süre içerisinde başka işlerde görevlendirilebilirler.

Maliye Başkanı, Bütçe Dairesi Başkanı ve Bütçe Dairesi Başkan Yardımcısı kadrolarında bulunanlar, 31.12.2005 tarihi itibarıyla görev yaptıkları kamu idarelerinin 2005 yılına ait bütçe, muhasebe ve diğer iş ve işlemlerini 1.3.2006 tarihine kadar sonuçlandırmakla da sorumludurlar.

Bütçe Dairesi başkanlıklarında görev yapan Bütçe Dairesi Başkanı ve Bütçe Dairesi Başkan Yardımcısı kadrolarında bulunan personel dışındaki diğer Maliye Bakanlığı personeli bulundukları kadrolarıyla birlikte 1.1.2006 tarihi itibarıyla başka bir işleme gerek kalmaksızın bulundukları ilin defterdarlığına devredilir. Ancak bunlar halen bulundukları kadrolarda kaldıkları sürece 31.12.2006 tarihine kadar nezdinde görev yaptıkları kamu idaresinin Strateji Geliştirme Başkanlığı veya Strateji Geliştirme Daire Başkanlığında görev yapmaya devam ederler. Bunlardan sınav sonucunda Malî Hizmetler Uzmanı kadrolarına atanacaklar ile halen nezdinde görev yaptıkları idarelerin ve kendilerinin talep etmeleri halinde bu idarelerin kadrolarına atanacaklar için Maliye Bakanlığının muvafakati aranmaz.

Yukarıdaki hükümlere göre 31.12.2006 tarihine kadar Maliye Bakanlığı ve diğer kamu idarelerinin kadrolarına atanan personelin eski kadrolarına bağlı olarak en son ayda almakta oldukları aylık, ek gösterge, her türlü zam ve tazminatları ile diğer malî hakları (fazla çalışma ücreti hariç) toplam net tutarının, yeni kadrolarının aylık, ek gösterge, her türlü zam ve tazminatları, sözleşme ücreti, ikramiye ile diğer malî hakları (fazla çalışma ücreti hariç) toplam net tutarından fazla olması halinde aradaki fark tutarı herhangi bir vergi ve kesintiye tâbi tutulmaksızın ve fark kapanıncaya kadar atandıkları kurumlarda kaldıkları sürece ayrıca tazminat olarak ödenir.

Maliye Başkanı kadrolarında bulunanlar kadrolarının kaldırıldığı tarihten itibaren 31.12.2006 tarihine kadar kazanılmış hak aylık dereceleri dikkate alınmak suretiyle Maliye Bakanlığında başka bir kadroya atanırlar. Bunlar yeni bir kadroya atanıncaya kadar eski kadrolarına ait aylık, ek gösterge, her türlü zam ve tazminatları ile diğer malî haklarını almaya devam ederler ve bu süre

içerisinde başka işlerde görevlendirilebilirler. Bunların eski kadrolarına bağlı olarak en son ayda almakta oldukları aylık, ek gösterge, her türlü zam ve tazminatları ile diğer malî hakları (fazla çalışma ücreti hariç) toplam net tutarının, atandıkları yeni kadrolarının aylık, ek gösterge, her türlü zam ve tazminatları ile diğer malî hakları (fazla çalışma ücreti hariç) toplam net tutarından fazla olması halinde, aradaki fark tutarı herhangi bir vergi ve kesintiye tâbi tutulmaksızın ve fark kapanıncaya kadar kurumlarında kaldıkları sürece ayrıca tazminat olarak ödenir.

Maliye başkanlıkları ve Bütçe Dairesi başkanlıklarına ait demirbaş, makine-teçhizat ve yazılımları, her türlü kayıt ve belgeleri 1.1.2006 tarihi itibarıyla nezdinde görev yapılan kamu idaresine Maliye Bakanlığınca belirlenecek usûl ve esaslar çerçevesinde devredilir.

İç denetçi sayısı on ve üzerinde belirlenen kamu idareleri, 31.12.2006 tarihine kadar, tahsis edilen iç denetçi kadro sayılarının en fazla yarısına kadar atama yapabilir. Diğer kamu idarelerinin iç denetçi kadrolarına 31.12.2006 tarihine kadar atama yapılamaz. Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ile Orta Doğu Teknik Üniversitesi bu sınırlamaya tâbi değildir.

Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte; Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünün Şube Müdürü kadrolarında bulunan ve Devlet Bütçe Uzman Yardımcılığı giriş sınavına katılabilmek için gerekli öğrenim şartını taşıyanlardan, 30.6.2006 tarihine kadar bir defaya mahsus olmak üzere yapılacak ve usûl ve esasları Maliye Bakanlığınca belirlenecek yazılı ve sözlü sınavlarda başarılı olan en fazla 20 kişi Devlet Bütçe Uzmanı, Milli Emlak Genel Müdürlüğünün Şube Müdürü kadrolarında bulunan ve Devlet Malları Uzman Yardımcılığı giriş sınavına katılabilmek için gerekli öğrenim şartını taşıyanlardan, 30.6.2006 tarihine kadar bir defaya mahsus olmak üzere yapılacak ve usûl ve esasları Maliye Bakanlığınca belirlenecek yazılı ve sözlü sınavlarda başarılı olan en fazla 20 kişi Devlet Malları Uzmanı kadrolarına atanırlar.

2.1.2006 tarihi itibarıyla Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünün genel idare hizmetleri sınıfına dâhil kadrolarında bulunan ve Devlet Bütçe Uzman Yardımcılığı giriş sınavına katılabilmek için gerekli öğrenim şartını taşıyanlardan, 30.6.2006 tarihine kadar bir defaya mahsus olmak üzere yapılacak ve usûl ve esasları Maliye Bakanlığınca belirlenecek yazılı ve sözlü sınavlarda başarılı olan en fazla 30 kişiden; Bütçe Dairesi Başkan Yardımcısı ve Şef kadrosunda bulunanlar bir yıl, diğerleri ise üç yılsonunda yapı-

lacak Devlet Bütçe Uzmanlığı yeterlik sınavına girmeye hak kazanırlar ve bu sınavda başarılı olanlar Devlet Bütçe Uzmanı kadrolarına atanırlar.

En az dört yıllık yüksek öğrenim veren yüksek öğretim kurumlarının istatistik bölümünden mezun olup, 2.1.2006 tarihinde Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünde memur kadrolarında görev yapan personelden en az üç yıl hizmeti olan ve olumlu sicil alanlar, 15.1.2006 tarihi itibarıyla başka bir işleme gerek kalmaksızın istatistikçi kadrolarına atanmış sayılırlar.

Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü teşkilâtında Şube Müdürü, Muhasebe Müdürü, Malmüdürü, Saymanlık Müdürü ve Muhasebe Denetmeni kadrolarında bulunan ve Devlet Muhasebe Uzman Yardımcılığı giriş sınavına katılabilmek için gerekli öğrenim şartını taşıyanlardan, 30.6.2006 tarihine kadar bir defaya mahsus olmak üzere yapılacak ve usûl ve esasları Maliye Bakanlığınca belirlenecek yazılı ve sözlü sınavlarda başarılı olan en fazla 60 kişi Devlet Muhasebe Uzmanı kadrolarına atanırlar. Şube Müdürü kadrolarında bulunanlardan bu şekilde Devlet Muhasebe Uzmanı kadrolarına atananların kadro unvanları, atama tarihi itibarıyla Devlet Muhasebe Uzmanı olarak değiştirilmiştir. Muhasebat Genel Müdürlüğüne tahsis edilmiş Şube Müdürü kadro unvanlarından 8 adedi dışındakiler 30.6.2006 tarihi itibarıyla iptal edilmiş olup, bu sayının üzerindeki Şube Müdürleri Muhasebat Genel Müdürlüğüne tahsis edilmiş eşdeğer diğer kadrolara anılan tarihten önce atanır.

Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte Maliye Bakanlığı Milli Emlak Genel Müdürlüğünün merkez teşkilâtında genel idare hizmetleri sınıfına dâhil kadrolarında bulunan ve Devlet Malları Uzman Yardımcılığı giriş sınavına katılabilmek için gerekli öğrenim şartını taşıyanlardan, 30.6.2006 tarihine kadar bir defaya mahsus olmak üzere yapılacak ve usûl ve esasları Maliye Bakanlığınca belirlenecek yazılı ve sözlü sınavlarda başarılı olan en fazla 30 kişiden; şef ve uzman kadrolarında bulunanlar bir yıl, diğerleri ise üç yılsonunda yapılacak Devlet Malları Uzmanlığı yeterlik sınavına girmeye hak kazanırlar ve bu sınavda başarılı olanlar Devlet Malları Uzmanı kadrolarına atanırlar.

190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin eki cetvelin Maliye Bakanlığına ait bölümünde yer alan ve Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğüne tahsis edilmiş olan Şube Müdürü kadrolarından, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte boş olanların 5 adedi dışındakilerin kadro unvanı ile dokuzuncu fıkra

uyarınca atanacaklardan boşalacak kadroların unvanı Devlet Bütçe Uzmanı; Milli Emlak Genel Müdürlüğüne tahsis edilmiş Şube Müdürü kadrolarından, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte boş olanların 8 adedi dışındakilerin kadro unvanı ile dokuzuncu fıkra uyarınca atanacaklardan boşalacak kadroların unvanı Devlet Malları Uzmanı olarak değiştirilmiştir. Dokuzuncu fıkra çerçevesinde atama yapılmasına hak kazanamayanların bulundukları Şube Müdürü unvanlı kadrolar, her ne sebeple olursa olsun boşaldıkları tarihte ve herhangi bir işleme gerek kalmaksızın iptal edilmiş sayılır.

GEÇİCİ MADDE 2

16 ncı maddenin altıncı fıkrasına göre ihdas edilip kurumlara tahsis edilecek Malî Hizmetler Uzmanı unvanlı serbest kadro adedinin yarısını geçmemek üzere;

a) Strateji Geliştirme Başkanlığı veya Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı kurulan idarelerin,

1) Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu başkanlıklarında,

2) İdarî ve Malî İşler Dairesi başkanlıklarında,

3) Araştırma Planlama ve Koordinasyon Dairesi başkanlıklarında,

4) Strateji Geliştirme Daire başkanlıklarında,

5) İdarî ve Malî İşler Şube müdürlüklerinde,

6) Saymanlıklarında,

b) Geçici 1 inci maddenin dördüncü fıkrası uyarınca devredilen personel dâhil Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünde ve Muhasebat Genel Müdürlüğünde,

Genel idare hizmetleri sınıfına dâhil kadrolarda sınav tarihi itibarıyla fiilen toplam en az üç yıl hizmeti bulunmuş ve Malî Hizmetler Uzman Yardımcılığı giriş sınavına katılabilmek için gerekli öğrenim şartını taşıyanlar, 30.5.2006 tarihine kadar bir defaya mahsus olmak üzere Maliye Bakanlığınca Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığına veya Millî Eğitim Bakanlığı Ölçme ve Değerlendirme Merkezine yaptırılacak yazılı sınav ve yerleştirme sonucuna göre Malî Hizmetler Uzmanı kadrolarına atanırlar.

Sınav komisyonunun oluşturulması, sınav konuları ile sınav ve yerleştirmeye ilişkin usûl ve esaslar Maliye Bakanlığınca belirlenir.

GEÇİCİ MADDE 3

Genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinde kullanılan saymanlık otomasyon sistemi (say2000i) Maliye Bakanlığınca uygun görülen özel bütçeli

idarelerde de kullanılır. Sistemin kurulum, işletim ve kullanımına ilişkin usûl ve esaslar Maliye Bakanlığınca belirlenir.

Çeşitli kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde sayman unvanına yapılmış atıflar muhasebe yetkilisine yapılmış sayılır.

2005 Malî Yılı bütçesine ilişkin kesin hesap kanun tasarısı ile 2005 Mali Yılı katma bütçeli idareler bütçesine ilişkin kesin hesap kanun tasarısı, 26.5.1927 tarihli ve 1050 sayılı Muhasebei Umumiye Kanununa göre hazırlanır.

İlgili mevzuatında gerekli düzenleme yapılıncaya kadar, mevzuatta katma bütçeli idarelere yapılan atıflar, katma bütçeli idare iken 5018 sayılı Kanunla özel bütçeli idareler kapsamına alınan kamu idareleri bakımından, ilgisine göre bu idarelere yapılmış sayılır. Bu fıkranın uygulanmasında ortaya çıkabilecek tereddütleri gidermeye ve gerektiğinde düzenleme yapmaya Maliye Bakanı yetkilidir.

Bütçe Dairesi Başkan Ve Yardımcılarının Atanması

GEÇİCİ MADDE 4

(Ek madde: 01/07/2006 - 5538 S.K/30.mad)

Maliye Bakanlığında bütçe dairesi başkanı ve bütçe dairesi başkan yardımcısı kadrolarında bulunanlar, bu Kanunla ihdas edilen strateji geliştirme başkanlıklarındaki daire başkanı, strateji geliştirme daire başkanı ve müdür kadroları ile 1/3/2006 tarihli ve 5467 sayılı Kanunla kurulan üniversitelerin Strateji Geliştirme Dairesi Başkanı kadrolarının yanı sıra, anılan başkanlık ve daire başkanlıklarında istihdam edilmek üzere idarelerde şube müdürü veya müdür kadrolarına da, ilgili mevzuatlarında yer alan özel şartlar aranmaksızın 31/10/2006 tarihine kadar atanabilirler. Bu şekilde atananlar, geçici 1 inci maddenin beşinci fıkrası hükmünden yararlanır.

GEÇİCİ MADDE 5

(Ek madde : 01/07/2006 - 5538 S.K/30.mad)

MADDE 18 -

Bu Kanunun;

a) 9 uncu ve 12 nci maddeleri; 10 uncu maddesinin (a) fıkrasının (19), (20), (23) ve (24) numaralı bentleri; 13 üncü maddesinin (c) fıkrasının (1) numaralı bendi, (d) fıkrasının (2) numaralı bendi, (e) fıkrasının (2) numaralı bendi ile (f) fıkrası; 14 üncü maddesinin (a) ve (e) fıkraları; 16 ncı maddesinin

son fıkrası dışındaki hükümleri; geçici 1 inci ve geçici 2 nci maddeleri yayımı tarihinde,

b) 14 üncü maddesinin (b) ve (c) bentleri 26.12.2004 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde,

c) 13 üncü maddesinin (e) fıkrasının (1) numaralı bendi yayımını izleyen aybaşında,

d) 16 ncı maddesinin son fıkrası, Maliye Başkanı kadroları için 1.3.2006, Bütçe Dairesi Başkanı ve Bütçe Dairesi Başkan Yardımcısı kadroları için 31.12.2006 tarihinde,

e) 5 inci maddesiyle değiştirilen 5018 sayılı Kanunun 49 uncu maddesinin beşinci ve altıncı fıkraları 1.1.2007 tarihinde,

f) Diğer hükümleri 1.1.2006 tarihinde,

yürürlüğe girer.

MADDE 19 -

Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

(I) SAYILI CETVEL(1)(2)(3)(4)(5)(6)(7)(8)(9)(10)(11)
(Değişik: 22/12/2005-5436/12 md.)
GENEL BÜTÇE KAPSAMINDAKİ KAMU İDARELERİ[150]

1) Türkiye Büyük Millet Meclisi
2) Cumhurbaşkanlığı
3) Başbakanlık
4) Anayasa Mahkemesi
5) Yargıtay
6) Danıştay
7) Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu
8) Sayıştay
9) Adalet Bakanlığı

[150] Cetvellerle ilgili dipnotlar cetvellerin sonuna eklenmiştir.

10) Millî Savunma Bakanlığı
11) İçişleri Bakanlığı
12) Dışişleri Bakanlığı
13) Maliye Bakanlığı
14) Millî Eğitim Bakanlığı
(…) (7)
16) Sağlık Bakanlığı
17) Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı(8)
(…) (7)
19) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
(…) (7)
21) Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığı
22) Kültür ve Turizm Bakanlığı
(…) (7)
24) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (7)
25) Avrupa Birliği Bakanlığı (7)
26) Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (7)
27) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (7)
28) Ekonomi Bakanlığı (7)
29) Gençlik ve Spor Bakanlığı (7)
30) Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (7)
31) Gümrük ve Ticaret Bakanlığı (7)
32) Kalkınma Bakanlığı(7)
33) Orman ve Su İşleri Bakanlığı (7)
34) Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği
35) Millî İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı
36) Jandarma Genel Komutanlığı
37) Sahil Güvenlik Komutanlığı
38) Emniyet Genel Müdürlüğü
39) Diyanet İşleri Başkanlığı
40) Hazine Müsteşarlığı
(…)(8)
42) Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı
43) Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu
44) Devlet Personel Başkanlığı
45) Türkiye İstatistik Kurumu
46) Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
47) Gelir İdaresi Başkanlığı
(…)(11)
49) Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü

50) Meteoroloji Genel Müdürlüğü(9)
(…)(11)
52) Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü
53) Türkiye Halk Sağlığı Kurumu (10)
54) Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu(10)
55) (Ek:4/4/2013-6458/123) Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

(1) 1/7/2006 tarihli ve 5538 sayılı Kanunun 19 uncu maddesiyle bu cetvelde yer alan "45)Orman Genel Müdürlüğü" ibaresi çıkarılmış ve sıra numaraları yeniden teselsül ettirilmiştir.
(2) 16/5/2006 tarihli ve 5502 sayılı Kanunun 42 nci maddesiyle; bu cetvelde bulunan "Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı" ibaresi çıkarılmıştır.
(3) 29/5/2009 tarihli ve 5902 sayılı Kanunun 25 inci maddesiyle bu cetvele "38 – Türkiye İstatistik Kurumu" ibaresinden sonra gelmek üzere "39 – Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı" ibaresi eklenmiş ve sıra numaraları yeniden teselsül ettirilmiştir.
(4) 17/2/2010 tarihli ve 5952 sayılı Kanunun 18 inci maddesiyle bu cetvele 33 üncü sırasından sonra gelmek üzere "34) Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı" ibaresi eklenmiş ve sıra numaraları yeniden teselsül ettirilmiştir.
(5) 25/6/2010 tarihli ve 6001 sayılı Kanunun 43 üncü maddesiyle, bu cetvelde yer alan "43) Karayolları Genel Müdürlüğü" ibaresi çıkarılmış ve cetveldeki idarelerin sıra numaraları yeniden teselsül ettirilmiştir.
(6) 11/12/2010 tarihli ve 6087 sayılı Kanunun 46 ncı maddesiyle, bu cetvele 6 ncı sırasından sonra gelmek üzere "7) Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu" ibaresi eklenmiş ve diğer sıralar buna göre teselsül ettirilmiştir.
(7) 3/6/2011 tarihli ve 643 sayılı KHK'nin 13 üncü maddesiyle; bu cetvelde yer alan "15) Bayındırlık ve İskân Bakanlığı","18) Tarım ve Köyişleri Bakanlığı","20) Sanayi ve Ticaret Bakanlığı","23) Çevre ve Orman Bakanlığı", "30) Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ", "32) Dış Ticaret Müsteşarlığı ","33) Gümrük Müsteşarlığı","36) Avrupa Birliği Genel Sekreterliği","39) Özürlüler İdaresi Başkanlığı","46) Tarım Reformu Genel Müdürlüğü","49) Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü","50) Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, 51) Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 52) Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü" sıraları yürürlükten kaldırılmış olup, aynı cetvele 23 üncü sırasından sonra gelmek üzere "24) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 25) Avrupa Birliği Bakanlığı ,26) Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı , 27) Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı ,28) Ekonomi Bakanlığı, 29) Gençlik ve Spor Bakanlığı, 30) Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 31) Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, 32) Kalkınma Bakanlığı" sıraları eklenmiş ve diğer sıralar buna göre teselsül ettirilmiş, daha sonra bu sıra

29/6/2011 tarihli ve 644 sayılı KHK'nin 37 nci maddesiyle cetvelde yer aldığı şekilde değiştirilmiş ve teselsül ettirilmiştir.
(8) 26/9/2011 tarihli ve 655 sayılı KHK'nın 44 üncü maddesiyle; bu Cetvelin 17 nci sırası "Ulaştırma Bakanlığı" iken metne işlendiği şekilde değiştirilmiş ve aynı Cetvelin "41) Denizcilik Müsteşarlığı" sırası yürürlükten kaldırılmıştır.
(9) 10/10/2011 tarihli ve 657 sayılı KHK'nın 16 ncı maddesiyle bu cetvelde geçen "Devlet Meteoroloji İşleri" ibaresi "Meteoroloji" şeklinde değiştirilmiştir.
(10) 11/10/2011 tarihli ve 663 sayılı KHK'nın 58 inci maddesiyle bu Cetvele "53) Türkiye Halk Sağlığı Kurumu" ve "54) Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu" sıraları eklenmiştir.
(11) 11/10/2011 tarihli ve 662 sayılı KHK'nın 58 inci maddesiyle bu Cetveldeki "48) Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü" ve "51) Petrol İşleri Genel Müdürlüğü" sıraları yürürlükten kaldırılmıştır.

(II) SAYILI CETVEL (1)
(Değişik: 22/12/2005-5436/12 md.)
ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER

A) YÜKSEKÖĞRETİM KURULU, ÜNİVERSİTELER VE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜLERİ

1) Yükseköğretim Kurulu
2) Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı (1)
3) İstanbul Üniversitesi
4) İstanbul Teknik Üniversitesi
5) Ankara Üniversitesi
6) Karadeniz Teknik Üniversitesi
7) Ege Üniversitesi
8) Atatürk Üniversitesi
9) Orta Doğu Teknik Üniversitesi
10) Hacettepe Üniversitesi
11) Boğaziçi Üniversitesi
12) Dicle Üniversitesi
13) Çukurova Üniversitesi
14) Anadolu Üniversitesi
15) Cumhuriyet Üniversitesi
16) İnönü Üniversitesi
17) Fırat Üniversitesi
18) Ondokuz Mayıs Üniversitesi
19) Selçuk Üniversitesi

20) Uludağ Üniversitesi
21) Erciyes Üniversitesi
22) Akdeniz Üniversitesi
23) Dokuz Eylül Üniversitesi
24) Gazi Üniversitesi
25) Marmara Üniversitesi
26) Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
27) Trakya Üniversitesi
28) Yıldız Teknik Üniversitesi
29) Yüzüncü Yıl Üniversitesi
30) Gaziantep Üniversitesi
31) Abant İzzet Baysal Üniversitesi
32) Adnan Menderes Üniversitesi
33) Afyon Kocatepe Üniversitesi
34) Balıkesir Üniversitesi
35) Celal Bayar Üniversitesi
36) Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
37) Dumlupınar Üniversitesi
38) Gaziosmanpaşa Üniversitesi
39) Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü
40) Harran Üniversitesi
41) İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü
42) Kafkas Üniversitesi
43) Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
44) Kırıkkale Üniversitesi
45) Kocaeli Üniversitesi
46) Mersin Üniversitesi
47) (Ek: 16/5/2012-6307/4 md.) Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
48) Mustafa Kemal Üniversitesi
49) Niğde Üniversitesi
50) Pamukkale Üniversitesi
51) Sakarya Üniversitesi
52) Süleyman Demirel Üniversitesi
53) (Değişik: 30/3/2012-6287/22 md.) Bülent Ecevit Üniversitesi
54) Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
55) Galatasaray Üniversitesi
56) (Ek: 1/3/2006-5467/5 md.) Ahi Evran Üniversitesi
57) (Ek: 1/3/2006-5467/5 md.) Kastamonu Üniversitesi
58) (Ek: 1/3/2006-5467/5 md.) Düzce Üniversitesi
59) (Ek: 1/3/2006-5467/5 md.) Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

60) (Ek: 1/3/2006-5467/5 md.) Uşak Üniversitesi
61) (Ek: 1/3/2006-5467/5 md.; Değişik: 30/3/2012-6287/22 md.) Recep Tayip Erdoğan Üniversitesi
62) (Ek: 1/3/2006-5467/5 md.) Namık Kemal Üniversitesi
63) (Ek: 1/3/2006-5467/5 md.) Erzincan Üniversitesi
64) (Ek: 1/3/2006-5467/5 md.) Aksaray Üniversitesi
65) (Ek: 1/3/2006-5467/5 md.) Giresun Üniversitesi
66) (Ek: 1/3/2006-5467/5 md.) Hitit Üniversitesi
67) (Ek: 1/3/2006-5467/5 md.) Bozok Üniversitesi
68) (Ek: 1/3/2006-5467/5 md.) Adıyaman Üniversitesi
69) (Ek: 1/3/2006-5467/5 md.) Ordu Üniversitesi
70) (Ek: 1/3/2006-5467/5 md.) Amasya Üniversitesi
71) (Ek: 17/5/2007-5662/9 md.) Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
72) (Ek: 17/5/2007-5662/9 md.) Ağrı Dağı Üniversitesi (2)
73) (Ek: 17/5/2007-5662/9 md.) Sinop Üniversitesi
74) (Ek: 17/5/2007-5662/9 md.) Siirt Üniversitesi
75) (Ek: 17/5/2007-5662/9 md.;Değişik: 30/10/2013-6501/3 md.) Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
76) (Ek: 17/5/2007-5662/9 md.) Karabük Üniversitesi
77) (Ek: 17/5/2007-5662/9 md.) Kilis 7 Aralık Üniversitesi
78) (Ek: 17/5/2007-5662/9 md.) Çankırı Karatekin Üniversitesi
79) (Ek: 17/5/2007-5662/9 md.) Artvin Çoruh Üniversitesi
80) (Ek: 17/5/2007-5662/9 md.;Değişik: 19/4/2012-6296/4 md.) Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
81) (Ek: 17/5/2007-5662/9 md.) Bitlis Eren Üniversitesi
82) (Ek: 17/5/2007-5662/9 md.) Kırklareli Üniversitesi
83) (Ek: 17/5/2007-5662/9 md.) Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi
84) (Ek: 17/5/2007-5662/9 md.) Bingöl Üniversitesi
85) (Ek: 17/5/2007-5662/9 md.) Muş Alparslan Üniversitesi
86) (Ek: 17/5/2007-5662/9 md.) Mardin Artuklu Üniversitesi
87) (Ek: 17/5/2007-5662/9 md.) Batman Üniversitesi
88) (Ek: 22/5/2008-5765/3 md.) Ardahan Üniversitesi
89) (Ek: 22/5/2008-5765/3 md.) Bartın Üniversitesi
90) (Ek: 22/5/2008-5765/3 md.) Bayburt Üniversitesi
91) (Ek: 22/5/2008-5765/3 md.) Gümüşhane Üniversitesi
92) (Ek: 22/5/2008-5765/3 md.) Hakkari Üniversitesi
93) (Ek: 22/5/2008-5765/3 md.) Iğdır Üniversitesi
94) (Ek: 22/5/2008-5765/3 md.) Şırnak Üniversitesi
95) (Ek: 22/5/2008-5765/3 md.) Tunceli Üniversitesi

96) (Ek: 22/5/2008-5765/3 md.) Yalova Üniversitesi
97) (Ek: 1/4/2010-5979/4 md.) Türk-Alman Üniversitesi
98) (Ek: 14/7/2010-6005/2 md.) Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
99) (Ek: 14/7/2010-6005/2 md.) Bursa Teknik Üniversitesi
100) (Ek: 14/7/2010-6005/2 md.) İstanbul Medeniyet Üniversitesi
101) (Ek: 14/7/2010-6005/2 md.) İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi
102) (Ek: 14/7/2010-6005/2 md.; Değişik: 30/3/2012-6287/22 md.) Necmettin Erbakan Üniversitesi
103) (Ek: 14/7/2010-6005/2 md.; Değişik: 30/3/2012-6287/22 md.) Abdullah Gül Üniversitesi
104) (Ek: 14/7/2010-6005/2 md.) Erzurum Teknik Üniversitesi
105) (Ek: 31/3/2011-6218/2 md.) Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi
106) (Ek: 22/1/2013-6410/5 md.) Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

(1) 17/2/2011 tarihli ve 6114 sayılı Kanunun 11 inci maddesiyle, bu cetvelde yer alan "2 – Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi" ibaresi yerine "2 – Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı" ibaresi eklenmiş ve metne işlenmiştir.
(2)19/6/2008 tarihli ve 5773 sayılı Kanunun 2 nci maddesiyle 28/3/1983 tarihli ve 2809 sayılı Kanuna eklenen Geçici 38 inci maddesinde; 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununda Ağrı Dağı Üniversitesine yapılmış olan atıfların Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesine yapılmış sayılacağı hüküm altına alınmıştır.

B) ÖZEL BÜTÇELİ DİĞER İDARELER(1)(2)(3)(4)(5)

1) Savunma Sanayi Müsteşarlığı
2) Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
3) (Ek: 25/6/2009-5917/47 md.) Atatürk Araştırma Merkezi
4) (Ek: 25/6/2009-5917/47 md.)Atatürk Kültür Merkezi
5) (Ek: 25/6/2009-5917/47 md.)Türk Dil Kurumu
6) (Ek: 25/6/2009-5917/47 md.)Türk Tarih Kurumu
7) Türkiye ve Orta-Doğu Amme İdaresi Enstitüsü
8) Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
9) Türkiye Bilimler Akademisi
10) Türkiye Adalet Akademisi
11) Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu
12) Karayolları Genel Müdürlüğü

13) Spor Genel Müdürlüğü (4)
14) Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü
15) Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü
16) Orman Genel Müdürlüğü
17) Vakıflar Genel Müdürlüğü
18) (Değişik: 11/10/2011-KHK-663/58 md.) Türkiye Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü
(…)(6)
20) Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü
21) Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü
22) Türk Akreditasyon Kurumu
23) Türk Standartları Enstitüsü
(…)(5)
25) Türk Patent Enstitüsü
26) Ulusal Bor Araştırma Enstitüsü
27) Türkiye Atom Enerjisi Kurumu
28) Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
(…) (7)
30) Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (10)
31) (Mülga: 8/8/2011-648-KHK/19 md.)
32) GAP Bölge Kalkınma İdaresi
33) Özelleştirme İdaresi Başkanlığı
34) (Ek: 28/9/2006-5548/36 md.; İptal: Anayasa Mahkemesi'nin 25/12/2008 tarihli ve E.: 2006/140, K.: 2008/185 sayılı Kararı ile; Yeniden düzenleme: 14/6/2012-6328/35 md.) (8) Kamu Denetçiliği Kurumu
35) Ceza ve İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İş Yurtları Kurumu(9)
36) (Ek: 21/9/2006-5544/31 md.) Meslekî Yeterlilik Kurumu(9)
37) (Ek: 24/3/2010-5978/30 md.) Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı
38) (Ek: 28/12/2010-6093/14 md.) Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı
39) (Ek: 6/3/2011-KHK-643/13 md.) Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı
40) (Ek: 6/3/2011-KHK-643/13 md.) Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı
41) (Ek: 8/8/2011-KHK-649/60 md.)Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı
42) (Ek: 11/10/2011-KHK-662/58 md.) Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü

43) (Ek: 10/10/2011-KHK-658/12 md.)Türkiye Su Enstitüsü

44) (Ek: 11/10/2011-KHK-663/58 md.) Türkiye İlaç ve Tıbbî Cihaz Kurumu

45) (Ek: 21/6/2012-6332/22 md.) Türkiye İnsan Hakları Kurumu

---

(1) Bu bölüme; 1/7/2006 tarihli ve 5538 sayılı Kanunun 19 uncu maddesiyle "Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü" sırasından sonra gelmek üzere "11) Orman Genel Müdürlüğü" ibaresi eklenmiş ve sıra numaraları yeniden teselsül ettirilmiştir.

(2) Bu bölüme; 25/6/2009 tarihli ve 5917 sayılı Kanunun 47 nci maddesiyle "2)Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu" sırasından sonra gelmek üzere "3) Atatürk Araştırma Merkezi , 4) Atatürk Kültür Merkezi, 5) Türk Dil Kurumu, 6) Türk Tarih Kurumu" ibareleri eklenmiş ve sıra numaraları buna göre teselsül ettirilmiştir.

(3) 25/6/2010 tarihli ve 6001 sayılı Kanunun 43 üncü maddesiyle, bu bölüme "11) Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu" sırasından sonra gelmek üzere "12) Karayolları Genel Müdürlüğü" ibaresi eklenmiş, cetveldeki idarelerin sıra numaraları yeniden teselsül ettirilmiştir.

(4) 6/3/2011 tarihli ve 643 sayılı KHK'nin 13 üncü maddesiyle, bu bölümün 13 üncü sırası metne işlendiği şekilde değiştirilmiş, aynı bölüme" 39) Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı"," 40) Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı " sıraları eklenmiştir.

(5) 8/8/2011 tarihli ve 649 sayılı KHK'nin 60 ncı maddesiyle, bu cetvelde yer alan "24) Millî Prodüktivite Merkezi" sırası yürürlükten kaldırılmıştır.

(6) 11/10/2011 tarihli ve 662 sayılı KHK'nın 58 inci maddesiyle bu Cetveldeki "19) Elektrik İşleri Etüd İdaresi Genel Müdürlüğü" sırası yürürlükten kaldırılmıştır.

(7) 6/3/2011 tarihli ve 643 sayılı KHK'nin 13 üncü maddesiyle, "29) İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi" sırası yürürlükten kaldırılmıştır.

(8) Bu sırada yer alan "Kamu Denetçiliği Kurumu", 28/9/2006 tarihli ve 5548 sayılı Kanunun Anayasa Mahkemesi'nin 25/12/2008 tarihli ve E.: 2006/140, K.: 2008/185 sayılı Kararı ile tümüyle iptal edilmesinden dolayı yürürlükten kaldırılmış;14/6/2012 tarihli ve 6328 sayılı Kanunun 35 inci maddesi ile yeniden düzenlenmiştir.

(9) 28/9/2006 tarihli ve 5548 sayılı Kanunun 36 ncı maddesiyle bu bölüme "29) Kamu Denetçiliği Kurumu" ibaresinin eklenmesinden dolayı, bu kurumlara ait sıra numaraları yeniden teselsül ettirilmiştir.

(10) 24/10/2011 tarihli ve 656 sayılı KHK'nin 20 nci maddesiyle, bu bölümün 30 uncu sırasnda yer alan "Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı" ibare-

si "Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

(III) SAYILI CETVEL
(Değişik: 22/12/2005-5436/12 md.)
DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR

1) Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
2) Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (1)
3) Sermaye Piyasası Kurulu
4) Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
5) Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu
6) Kamu İhale Kurumu
7) Rekabet Kurumu
8) Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu (1)
9) Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu(2)

(1) 25/6/2009 tarihli ve 5917 sayılı Kanunun 47 nci maddesiyle; bu Cetvelde yer alan "Telekomünikasyon Kurumu" ibaresi "Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu", "Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurumu" ibaresi "Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

(2) 26/9/2011 tarihli ve 660 sayılı KHK'nin 32 nci maddesiyle, bu cetvele "9) Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu" sırası eklenmiştir.

(IV) SAYILI CETVEL
(Değişik: 16/5/2006-5502/42 md.)
SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARI

1- Sosyal Güvenlik Kurumu
2- Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü

BİLGİ EDİNME HAKKI KANUNU

Kanun Numarası : 4982
Kabul Tarihi : 9/10/2003
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih : 24/10/2003 Sayı : 25269

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç

Madde 1- Bu Kanunun amacı; demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin esas ve usûlleri düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2- Bu Kanun; kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetlerinde uygulanır.

1.11.1984 tarihli ve 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun hükümleri saklıdır.

(Ek fıkra: 12/7/2013-6495/33 md.) Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı tarafından uygulanan sınavlara ait soru ve cevaplar bu Kanun kapsamı dışındadır.

Tanımlar

Madde 3- Bu Kanunda geçen;

a) Kurum ve kuruluş: Bu Kanunun 2 nci maddesinde geçen ve kapsama dahil olan bilgi edinme başvurusu yapılacak bütün makam ve mercileri,

b) Başvuru sahibi: Bu Kanun kapsamında bilgi edinme hakkını kullanarak kurum ve kuruluşlara başvuran gerçek ve tüzel kişileri,

c) Bilgi: Kurum ve kuruluşların sahip oldukları kayıtlarda yer alan bu Kanun kapsamındaki her türlü veriyi,

d) Belge: Kurum ve kuruluşların sahip oldukları bu Kanun kapsamındaki yazılı, basılı veya çoğaltılmış dosya, evrak, kitap, dergi, broşür, etüt, mektup, program, talimat, kroki, plân, film, fotoğraf, teyp ve video kaseti, harita, elektronik ortamda kaydedilen her türlü bilgi, haber ve veri taşıyıcılarını,

e) Bilgi veya belgeye erişim: İstenen bilgi veya belgenin niteliğine göre, kurum ve kuruluşlarca, başvuru sahibine söz konusu bilgi veya belgenin bir

kopyasının verilmesini, kopya verilmesinin mümkün olmadığı hâllerde, başvuru sahibinin bilgi veya belgenin aslını inceleyerek not almasına veya içeriğini görmesine veya işitmesine izin verilmesini,

f) Kurul: Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunu,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM
Bilgi Edinme Hakkı ve Bilgi Verme Yükümlülüğü

Bilgi edinme hakkı

Madde 4- Herkes bilgi edinme hakkına sahiptir.

Türkiye'de ikamet eden yabancılar ile Türkiye'de faaliyette bulunan yabancı tüzel kişiler, isteyecekleri bilgi kendileriyle veya faaliyet alanlarıyla ilgili olmak kaydıyla ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde, bu Kanun hükümlerinden yararlanırlar.

Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden doğan hak ve yükümlülükleri saklıdır.

Bilgi verme yükümlülüğü

Madde 5- Kurum ve kuruluşlar, bu Kanunda yer alan istisnalar dışındaki her türlü bilgi veya belgeyi başvuranların yararlanmasına sunmak ve bilgi edinme başvurularını etkin, süratli ve doğru sonuçlandırmak üzere, gerekli idarî ve teknik tedbirleri almakla yükümlüdürler.

Bu Kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren diğer kanunların bu Kanuna aykırı hükümleri uygulanmaz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Bilgi Edinme Başvurusu

Başvuru usulü

Madde 6- Bilgi edinme başvurusu, başvuru sahibinin adı ve soyadı, imzası, oturma yeri veya iş adresini, başvuru sahibi tüzel kişi ise tüzel kişinin unvanı ve adresi ile yetkili kişinin imzasını ve yetki belgesini içeren dilekçe ile istenen bilgi veya belgenin bulunduğu kurum veya kuruluşa yapılır. Bu başvuru, kişinin kimliğinin ve imzasının veya yazının kimden neşet ettiğinin tespitine yarayacak başka bilgilerin yasal olarak belirlenebilir olması kaydıyla elektronik ortamda veya diğer iletişim araçlarıyla da yapılabilir.

Dilekçede, istenen bilgi veya belgeler açıkça belirtilir.

İstenecek bilgi veya belgenin niteliği

Madde 7- Bilgi edinme başvurusu, başvurulan kurum ve kuruluşların ellerinde bulunan veya görevleri gereği bulunması gereken bilgi veya belgelere ilişkin olmalıdır.

Kurum ve kuruluşlar, ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bir bilgi veya belge için yapılacak başvurulara olumsuz cevap verebilirler.

İstenen bilgi veya belge, başvurulan kurum ve kuruluştan başka bir yerde bulunuyorsa, başvuru dilekçesi bu kurum ve kuruluşa gönderilir ve durum ilgiliye yazılı olarak bildirilir.

Yayımlanmış veya kamuya açıklanmış bilgi veya belgeler

Madde 8- Kurum ve kuruluşlarca yayımlanmış veya yayın, broşür, ilân ve benzeri yollarla kamuya açıklanmış bilgi veya belgeler, bilgi edinme başvurularına konu olamaz. Ancak, yayımlanmış veya kamuya açıklanmış bilgi veya belgelerin ne şekilde, ne zaman ve nerede yayımlandığı veya açıklandığı başvurana bildirilir.

Gizli bilgileri ayırarak bilgi veya belge verme

Madde 9- İstenen bilgi veya belgelerde, gizlilik dereceli veya açıklanması yasaklanan bilgiler ile açıklanabilir nitelikte olanlar birlikte bulunuyor ve bunlar birbirlerinden ayrılabiliyorsa, söz konusu bilgi veya belge, gizlilik dereceli veya açıklanması yasaklanan bilgiler çıkarıldıktan sonra başvuranın bilgisine sunulur. Ayırma gerekçesi başvurana yazılı olarak bildirilir.

Bilgi veya belgeye erişim

Madde 10- Kurum ve kuruluşlar, başvuru sahibine istenen belgenin onaylı bir kopyasını verirler.

Bilgi veya belgenin niteliği gereği kopyasının verilmesinin mümkün olmadığı veya kopya çıkarılmasının aslına zarar vereceği hâllerde, kurum ve kuruluşlar ilgilinin;

a) Yazılı veya basılı belgeler için, söz konusu belgenin aslını incelemesi ve not alabilmesini,

b) Ses kaydı şeklindeki bilgi veya belgelerde bunları dinleyebilmesini,

c) Görüntü kaydı şeklindeki bilgi veya belgelerde bunları izleyebilmesini,

sağlarlar.

Bilgi veya belgenin yukarıda belirtilenlerden farklı bir şekilde elde edilmesi mümkün ise, belgeye zarar vermemek koşuluyla bu olanak sağlanır.

Başvurunun yapıldığı kurum ve kuruluş, erişimine olanak sağladığı bilgi veya belgeler için başvuru sahibinden erişimin gerektirdiği maliyet tutarı kadar bir ücreti bütçeye gelir kaydedilmek üzere tahsil edebilir.

Bilgi veya belgeye erişim süreleri

Madde 11- Kurum ve kuruluşlar, başvuru üzerine istenen bilgi veya belgeye erişimi onbeş iş günü içinde sağlarlar. Ancak istenen bilgi veya belgenin, başvurulan kurum ve kuruluş içindeki başka bir birimden sağlanması; başvuru ile ilgili olarak bir başka kurum ve kuruluşun görüşünün alınmasının gerekmesi veya başvuru içeriğinin birden fazla kurum ve kuruluşu ilgilendirmesi durumlarında bilgi veya belgeye erişim otuz iş günü içinde sağlanır. Bu durumda, sürenin uzatılması ve bunun gerekçesi başvuru sahibine yazılı olarak ve onbeş iş günlük sürenin bitiminden önce bildirilir.

10 uncu maddede belirtilen bilgi veya belgelere erişim için gereken maliyet tutarının idare tarafından başvuru sahibine bildirilmesiyle onbeş iş günlük süre kesilir. Başvuru sahibi onbeş iş günü içinde ücreti ödemezse talebinden vazgeçmiş sayılır.

Başvuruların cevaplandırılması

Madde 12- Kurum ve kuruluşlar, bilgi edinme başvurularıyla ilgili cevaplarını yazılı olarak veya elektronik ortamda başvuru sahibine bildirirler. Başvurunun reddedilmesi hâlinde bu kararın gerekçesi ve buna karşı başvuru yolları belirtilir.

İtiraz usulü

Madde 13- (17/11/2005 tarihli ve 5432 sayılı Kanunun 1 inci maddesi ile değişik) Bilgi edinme istemi reddedilen başvuru sahibi, yargı yoluna başvurmadan önce kararın tebliğinden itibaren onbeş gün içinde Kurul'a itiraz edebilir. Kurul, bu konudaki kararını otuz iş günü içinde verir. Kurum ve kuruluşlar, Kurulun istediği her türlü bilgi veya belgeyi onbeş iş günü içinde vermekle yükümlüdürler.

Kurula itiraz, başvuru sahibinin idarî yargıya başvurma süresini durdurur.

Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu

Madde 14- (17/11/2005 tarihli ve 5432 sayılı Kanunun 2 inci maddesi ile değişik) Bilgi edinme başvurusuyla ilgili yapılacak itirazlar üzerine, verilen kararları incelemek ve kurum ve kuruluşlar için bilgi edinme hakkının kulla-

nılmasına ilişkin olarak kararlar vermek üzere; Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu oluşturulmuştur.

Kurul; birer üyesi Yargıtay ve Danıştay genel kurullarının kendi kurumları içinden önerecekleri ikişer aday, birer üyesi ceza hukuku, idare hukuku ve anayasa hukuku alanlarında profesör veya doçent unvanına sahip kişiler, bir üyesi Türkiye Barolar Birliğinin baro başkanı seçilme yeterliliğine sahip kişiler içinden göstereceği iki aday, iki üyesi en az genel müdür düzeyinde görev yapmakta olanlar ve bir üyesi de Adalet Bakanının önerisi üzerine bu Bakanlıkta idarî görevlerde çalışan hâkimler arasından Bakanlar Kurulunca seçilecek dokuz üyeden oluşur.

Kurul üyeliğine önerilen adayların muvafakatları aranır.

Kurul Başkanı, kurul üyelerince kendi aralarından seçilir.

Kurul, en az ayda bir defa veya ihtiyaç duyulduğu her zaman Başkanın çağrısı üzerine toplanır.

Kurul üyelerinin görev süreleri dört yıldır. Görev süresi sona erenler yeniden seçilebilirler. Görev süresi dolmadan görevinden ayrılan üyenin yerine aynı usule göre seçilen üye, yerine seçildiği üyenin görev süresini tamamlar. Yeni seçilen Kurul göreve başlayıncaya kadar önceki Kurul görevine devam eder.

Kurul üyelerine 10.2.1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla fiilen görev yaptıkları her gün için uhdesinde kamu görevi bulunanlara (1000), uhdesinde kamu görevi bulunmayanlara ise (3000) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarda huzur hakkı ödenir. Bu ödemelerde damga vergisi hariç herhangi bir kesinti yapılmaz. Bir ayda fiilen görev yapılan gün sayısının dördü aşması halinde, aşan günler için huzur hakkı ödenmez.

Kurul, belirleyeceği konularda komisyonlar ve çalışma grupları kurabilir; ayrıca gerekli gördüğü takdirde, ilgili bakanlık ile diğer kurum ve kuruluşların ve sivil toplum örgütlerinin temsilcilerini bilgi almak üzere toplantılarına katılmaya davet edebilir.

Kurulun sekretarya hizmetleri Başbakanlık tarafından yerine getirilir.

Kurulun görev ve çalışmalarına ilişkin esas ve usuller Başbakanlıkça hazırlanarak yürürlüğe konulacak bir yönetmelikle düzenlenir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bilgi Edinme Hakkının Sınırları

Yargı denetimi dışında kalan işlemler

Madde 15- Yargı denetimi dışında kalan idarî işlemlerden kişinin çalışma hayatını ve mesleki onurunu etkileyecek nitelikte olanlar, bu Kanun kapsamına dahildir. Bu şekilde sağlanan bilgi edinme hakkı işlemin yargı denetimine açılması sonucunu doğurmaz.

Devlet sırrına ilişkin bilgi veya belgeler

Madde 16- Açıklanması hâlinde Devletin emniyetine, dış ilişkilerine, millî savunmasına ve millî güvenliğine açıkça zarar verecek ve niteliği itibarıyla Devlet sırrı olan gizlilik dereceli bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

Ülkenin ekonomik çıkarlarına ilişkin bilgi veya belgeler

Madde 17- Açıklanması ya da zamanından önce açıklanması hâlinde, ülkenin ekonomik çıkarlarına zarar verecek veya haksız rekabet ve kazanca sebep olacak bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır.

İstihbarata ilişkin bilgi veya belgeler

Madde 18- Sivil ve askerî istihbarat birimlerinin görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır.

Ancak, bu bilgi ve belgeler kişilerin çalışma hayatını ve meslek onurunu etkileyecek nitelikte ise, istihbarata ilişkin bilgi ve belgeler bilgi edinme hakkı kapsamı içindedir.

İdarî soruşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler

Madde 19- Kurum ve kuruluşların yetkili birimlerince yürütülen idarî soruşturmalarla ilgili olup, açıklanması veya zamanından önce açıklanması hâlinde;

a) Kişilerin özel hayatına açıkça haksız müdahale sonucunu doğuracak,

b) Kişilerin veya soruşturmayı yürüten görevlilerin hayatını ya da güvenliğini tehlikeye sokacak,

c) Soruşturmanın güvenliğini tehlikeye düşürecek,

d) Gizli kalması gereken bilgi kaynağının açığa çıkmasına neden olacak veya soruşturma ile ilgili benzeri bilgi ve bilgi kaynaklarının temin edilmesini güçleştirecek,

bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır.

Adlî soruşturma ve kovuşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler

Madde 20- Açıklanması veya zamanından önce açıklanması hâlinde;

a) Suç işlenmesine yol açacak,

b) Suçların önlenmesi ve soruşturulması ya da suçluların kanunî yollarla yakalanıp kovuşturulmasını tehlikeye düşürecek,

c) Yargılama görevinin gereğince yerine getirilmesini engelleyecek,

d) Hakkında dava açılmış bir kişinin adil yargılanma hakkını ihlâl edecek nitelikteki bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır.

4.4.1929 tarihli ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, 18.6.1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, 6.1.1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu ve diğer özel kanun hükümleri saklıdır.

Özel hayatın gizliliği

Madde 21- Kişinin izin verdiği hâller saklı kalmak üzere, özel hayatın gizliliği kapsamında, açıklanması hâlinde kişinin sağlık bilgileri ile özel ve aile hayatına, şeref ve haysiyetine, meslekî ve ekonomik değerlerine haksız müdahale oluşturacak bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

Kamu yararının gerektirdiği hâllerde, kişisel bilgi veya belgeler, kurum ve kuruluşlar tarafından, ilgili kişiye en az yedi gün önceden haber verilerek yazılı rızası alınmak koşuluyla açıklanabilir.

Haberleşmenin gizliliği

Madde 22- Haberleşmenin gizliliği esasını ihlâl edecek bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır.

Ticarî sır

Madde 23- Kanunlarda ticarî sır olarak nitelenen bilgi veya belgeler ile, kurum ve kuruluşlar tarafından gerçek veya tüzel kişilerden gizli kalması kaydıyla sağlanan ticarî ve malî bilgiler, bu Kanun kapsamı dışındadır.

Fikir ve sanat eserleri

Madde 24- Fikir ve sanat eserlerine ilişkin olarak yapılacak bilgi edinme başvuruları hakkında ilgili kanun hükümleri uygulanır.

Kurum içi düzenlemeler

Madde 25- Kurum ve kuruluşların, kamuoyunu ilgilendirmeyen ve sadece kendi personeli ile kurum içi uygulamalarına ilişkin düzenlemeler hakkındaki bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkının kapsamı dışındadır. Ancak,

söz konusu düzenlemeden etkilenen kurum çalışanlarının bilgi edinme hakları saklıdır.

Kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyeler

Madde 26- Kurum ve kuruluşların faaliyetlerini yürütmek üzere, elde ettikleri görüş, bilgi notu, teklif ve tavsiye niteliğindeki bilgi veya belgeler, kurum ve kuruluş tarafından aksi kararlaştırılmadıkça bilgi edinme hakkı kapsamındadır.

Bilimsel, kültürel, istatistik, teknik, tıbbî, malî, hukukî ve benzeri uzmanlık alanlarında yasal olarak görüş verme yükümlülüğü bulunan kişi, birim ya da kurumların görüşleri, kurum ve kuruluşların alacakları kararlara esas teşkil etmesi kaydıyla bilgi edinme istemlerine açıktır.

Tavsiye ve mütalaa talepleri

Madde 27- Tavsiye ve mütalaa talepleri bu Kanun kapsamı dışındadır.

Gizliliği kaldırılan bilgi veya belgeler

Madde 28- Gizliliği kaldırılmış olan bilgi veya belgeler, bu Kanunda belirtilen diğer istisnalar kapsamına girmiyor ise, bilgi edinme başvurularına açık hâle gelir.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Çeşitli ve Son Hükümler

Ceza hükümleri

Madde 29- Bu Kanunun uygulanmasında ihmâli, kusuru veya kastı bulunan memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında, işledikleri fiillerin genel hükümler çerçevesinde ceza kovuşturması gerektirmesi hususu saklı kalmak kaydıyla, tâbi oldukları mevzuatta yer alan disiplin cezaları uygulanır.

Bu Kanunla erişilen bilgi ve belgeler ticarî amaçla çoğaltılamaz ve kullanılamaz.

Rapor düzenlenmesi

Madde 30- Kurum ve kuruluşlar, bir önceki yıla ait olmak üzere;

a) Kendilerine yapılan bilgi edinme başvurularının sayısını,

b) Olumlu cevaplanarak bilgi veya belgelere erişim sağlanan başvuru sayısını,

c) Reddedilen başvuru sayısı ve bunların dağılımını gösterir istatistik bilgileri,

d) Gizli ya da sır niteliğindeki bilgiler çıkarılarak ya da bu nitelikteki bilgiler ayrılarak bilgi veya belgelere erişim sağlanan başvuru sayısını,

e) Başvurunun reddedilmesi üzerine itiraz edilen başvuru sayısı ile bunların sonuçlarını

gösterir bir rapor hazırlayarak, bu raporları her yıl Şubat ayının sonuna kadar Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna gönderirler. Bağlı, ilgili ve ilişkili kamu kurum ve kuruluşları raporlarını bağlı, ilgili ya da ilişkili oldukları bakanlık vasıtasıyla iletirler. Kurul, hazırlayacağı genel raporu, söz konusu kurum ve kuruluşların raporları ile birlikte her yıl Nisan ayının sonuna kadar Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne gönderir. Bu raporlar takip eden iki ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca kamuoyuna açıklanır.

Yönetmelik

Madde 31- Bu Kanunun uygulanması ile ilgili esas ve usûllerin belirlenmesine ilişkin yönetmelik, Kanunun yayımını takip eden altı ay içinde Başbakanlık tarafından hazırlanarak Bakanlar Kurulunca yürürlüğe konulur.

Yürürlük

Madde 32- Bu Kanun yayımı tarihinden itibaren altı ay sonra yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 33- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

DİLEKÇE HAKKININ KULLANILMASINA DAİR KANUN

Kanun Numarası	**:** 3071
Kabul Tarihi	**:** 1/11/1984
Yayımlandığı R.Gazete	**:** Tarih : 10/11/1984 Sayı : 18571
Yayımlandığı Düstur	**:** Tertip : 5 Cilt : 24 Sayfa : 64

Amaç:

Madde 1 – (Değişik: 2/1/2003-4778/23 md.)

Bu Kanunun amacı, Türk vatandaşlarının ve Türkiye'de ikamet eden yabancıların kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne ve yetkili makamlara yazı ile başvurma haklarının kullanılma biçimini düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 – (Değişik: 2/1/2003-4778/24 md.)

Bu Kanun, Türk vatandaşları ve Türkiye'de ikamet eden yabancılar tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi ile idarî makamlara yapılan dilek ve şikâyetler hakkındaki başvuruları kapsar.

Dilekçe hakkı

Madde 3 – Türk vatandaşları kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikayetleri hakkında, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne ve yetkili makamlara yazı ile başvurma hakkına sahiptirler.

(Ek: 2/1/2003-4778/25 md.)Türkiye'de ikamet eden yabancılar karşılıklılık esası gözetilmek ve dilekçelerinin Türkçe yazılması kaydıyla bu haktan yararlanabilirler.

Dilekçede bulunması zorunlu şartlar

Madde 4 – (Değişik: 2/1/2003-4778/26 md.)

Türkiye Büyük Millet Meclisine veya yetkili makamlara verilen veya gönderilen dilekçelerde, dilekçe sahibinin adı-soyadı ve imzası ile iş veya ikametgâh adresinin bulunması gerekir.

Gönderilen makamda hata

Madde 5 – Dilekçe, konusuyla ilgili olmayan bir idari makama verilmesi durumunda, bu makam tarafından yetkili idari makama gönderilir ve ayrıca dilekçe sahibine de bilgi verilir.

İncelenemeyecek dilekçeler

Madde 6 – Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne veya yetkili makamlara verilen veya gönderilen dilekçelerden;

a) Belli bir konuyu ihtiva etmeyenler,

b) Yargı mercilerinin görevine giren konularla ilgili olanlar,

c) 4 üncü maddede gösterilen şartlardan herhangi birini taşımayanlar,

incelenemezler.

Dilekçenin incelenmesi ve sonucunun bildirilmesi

Madde 7 – (Değişik: 2/1/2003-4778/27 md.)

Türk vatandaşlarının ve Türkiye'de ikamet eden yabancıların kendileri ve kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri konusunda yetkili makamlara yaptıkları başvuruların sonucu veya yapılmakta olan işlemin safahatı hakkında dilekçe sahiplerine en geç otuz gün içinde gerekçeli olarak cevap verilir. İşlem safahatının duyurulması halinde alınan sonuç ayrıca bildirilir.

Türkiye Büyük Millet Meclisine yapılan başvuruların incelenmesi

Madde 8 – (Değişik: 2/1/2003-4778/28 md.)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne gönderilen dilekçelerin, Dilekçe Komisyonunda incelenmesi ve karara bağlanması altmış gün içinde sonuçlandırılır. İlgili kamu kurum veya kuruluşları Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Komisyonunca gönderilen dilekçeleri otuz gün içinde cevaplandırır. İnceleme ve karara bağlamanın esas ve usulleri Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünde gösterilir.

(Ek fıkra: 1/12/2011-6253/41 md.) Dilekçe Komisyonu, görevleri ile ilgili olarak, kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile özel kuruluşlardan her türlü bilgi ve belgeyi almak, ilgilileri çağırıp bilgi almak, idari denetimin yapılmasını istemek, bilirkişi görevlendirmek ve yerinde inceleme yapmak yetkisine sahiptir. Bu yetkinin kullanılması durumunda kamu kurum ve kuruluşları ile kamu personeli, talep edilen bilgi ve belgeyi vermek, idari denetimi yapmak ve yerinde inceleme için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

Kaldırılan hüküm

Madde 9 – 26 Aralık 1962 tarih ve 140 sayılı Türk Vatandaşlarının Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Dilekçe ile Başvurmaları ve Dilekçelerin İncelenmesi ile Karara Bağlanmasının Düzenlenmesine Dair Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçici Madde 1 – (3071 sayılı Kanunun kendi numarasız geçici maddesi olup teselsül için numaralandırılmıştır.)

Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünde gerekli değişiklikler yapılıncaya kadar, 140 sayılı Türk Vatandaşlarının Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Dilekçe ile Başvurmaları ve Dilekçelerin İncelenmesi ile Karara Bağlanmasının Düzenlenmesine Dair Kanunun Dilekçe Komisyonunun çalışma esas ve usullerine ilişkin hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

Yürürlük

Madde 10 – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 11 – Bu Kanun hükümlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ile Bakanlar Kurulu yürütür.

SERMAYE PİYASASI KANUNU (İLGİLİ HÜKÜMLER)

Kanun Numarası : 6362
Kabul Tarihi : 6/12/2012
Yayımlandığı R.Gazete : 30/12/2012/28513

İKİNCİ BÖLÜM
Tedbirler

Bilgi suistimali ve piyasa dolandırıcılığı incelemelerinde uygulanacak tedbirler

MADDE 101 – (1) Kurul, 106 ncı ve 107 nci maddelerde sayılan fiilleri işlediğine dair makul şüphe bulunan gerçek veya tüzel kişiler ile tüzel kişilerin yetkilileri ile ilgili sermaye piyasası araçlarına ilişkin olarak;

a) Borsalarda geçici veya sürekli olarak işlem yapılmasının yasaklanması,

b) Takas yöntemlerinin değiştirilmesi,

c) Kredili alım, açığa satış, ödünç alma ve verme işlemlerine ilişkin sınırlamalar getirilmesi,

ç) Teminat yükümlülüğü getirilmesi veya yükümlülüğün değiştirilmesi,

d) Farklı pazar veya piyasalarda işlem görmesi veya farklı işlem esaslarının belirlenmesi,

e) Piyasa verilerinin dağıtım kapsamının sınırlanması,

f) İşlem veya pozisyon limiti getirilmesi,

dâhil piyasanın etkin ve sağlıklı işleyişini teminen gerekli her türlü tedbiri almaya ve bu tedbirlerin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.

(2) Kurul, 22 nci madde uyarınca kendi paylarını satın almak üzere bir programın uygulamaya konulması hâlinde, ilgili halka açık ortaklıkların yönetim, denetim veya sermaye bakımından doğrudan veya dolaylı olarak ilişkide bulundukları gerçek veya tüzel kişiler ile diğer ilgili kişilerin söz konusu halka açık ortaklığın paylarında işlem yapmasına sınırlama getirebilir.

Bildirim yükümlülüğü

MADDE 102 – (1) Bir işlemin 106 ncı ve 107 nci maddelerde sayılan suçları teşkil ettiğine dair herhangi bir bilgi veya şüpheyi gerektirecek bir hususun bulunması hâlinde, yatırım kuruluşları ile Kurulca belirlenecek sermaye piyasası kurumları bu durumu Kurula veya Kurulca belirlenecek diğer kurum ve kuruluşlara bildirmekle yükümlüdürler. Kurul, bildirim yükümlülüğünün usul ve esaslarını belirler.

(2) Kurula bildirimde bulunanlar, özel kanunlarda hüküm bulunsa dahi, bu madde çerçevesinde yapılan bildirimler ve bildirimde bulunulanlar hakkında, mahkeme, savcılık ve Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı dışında, işleme taraf olanlar dâhil, üçüncü kişiler ile kurum ve kuruluşlara bilgi veremez.

ALTINCI KISIM
İdari Para Cezası Gerektiren Fiiller ve Sermaye Piyasası Suçları
BİRİNCİ BÖLÜM
İdari Para Cezası Gerektiren Fiiller

İKİNCİ BÖLÜM
Sermaye Piyasası Suçları

Bilgi suistimali

MADDE 106 – (1) Doğrudan ya da dolaylı olarak sermaye piyasası araçları ya da ihraççılar hakkında, ilgili sermaye piyasası araçlarının fiyatlarını, değerlerini veya yatırımcıların kararlarını etkileyebilecek nitelikteki ve henüz kamuya duyurulmamış bilgilere dayalı olarak ilgili sermaye piyasası araçları için alım ya da satım emri veren veya verdiği emri değiştiren veya iptal eden ve bu suretle kendisine veya bir başkasına menfaat temin eden;

a) İhraççıların veya bunların bağlı veya hâkim ortaklıklarının yöneticileri,

b) İhraççıların veya bunların bağlı veya hâkim ortaklıklarında pay sahibi olmaları nedeniyle bu bilgilere sahip olan kişiler,

c) İş, meslek ve görevlerinin icrası nedeniyle bu bilgilere sahip olan kişiler,

ç) Bu bilgileri suç işlemek suretiyle elde eden kişiler,

d) Sahip oldukları bilginin bu fıkrada belirtilen nitelikte bulunduğunu bilen veya ispat edilmesi hâlinde bilmesi gereken kişiler,

iki yıldan beş yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılırlar. Ancak, bu suçtan dolayı adli para cezasına hükmedilmesi hâlinde verilecek ceza elde edilen menfaatin iki katından az olamaz.

Piyasa dolandırıcılığı

MADDE 107 – (1) Sermaye piyasası araçlarının fiyatlarına, fiyat değişimlerine, arz ve taleplerine ilişkin olarak yanlış veya yanıltıcı izlenim uyandırmak amacıyla alım veya satım yapanlar, emir verenler, emir iptal edenler, emir değiştirenler veya hesap hareketleri gerçekleştirenler iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin günden on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar. Ancak, bu suçtan dolayı verilecek olan adli para cezasının miktarı, suçun işlenmesi ile elde edilen menfaatten az olamaz.

(2) Sermaye piyasası araçlarının fiyatlarını, değerlerini veya yatırımcıların kararlarını etkilemek amacıyla yalan, yanlış veya yanıltıcı bilgi veren, söylenti çıkaran, haber veren, yorum yapan veya rapor hazırlayan ya da bunları yayanlar iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar.

(3) Birinci fıkrada tanımlanan suçu işleyen kişi pişmanlık göstererek, beş yüz bin Türk Lirasından az olmamak üzere, elde ettiği veya elde edilmesine sebep olduğu menfaatin iki katı miktarı kadar parayı, Hazineye;

a) Henüz soruşturma başlamadan önce ödediği takdirde, hakkında cezaya hükmolunmaz.

b) Soruşturma evresinde ödediği takdirde, verilecek ceza yarısı oranında indirilir.

c) Kovuşturma evresinde hüküm verilinceye kadar ödediği takdirde, verilecek ceza üçte biri oranında indirilir.

Bilgi suistimali ve piyasa dolandırıcılığı sayılmayan hâller

MADDE 108 – (1) Aşağıdaki hâller bilgi suistimali veya piyasa dolandırıcılığı sayılmaz:

a) TCMB ya da yetkilendirilmiş başka bir resmî kurum veya bunlar adına hareket eden kişiler tarafından para, döviz kuru, kamu borç yönetim politikalarının uygulanması veya finansal istikrarın sağlanması amacıyla işlem yapılması

b) Kurul düzenlemelerine göre uygulanan geri alım programları, çalışanlara pay edindirme programları ya da ihraççı veya bağlı ortaklığının çalışanlarına yönelik diğer pay tahsis edilmesi

c) Kurulun bu Kanun kapsamındaki fiyat istikrarını sağlayıcı işlemlere ve piyasa yapıcılığına ilişkin düzenlemelerine uygun olarak icra edilmeleri kaydıyla, münhasıran bu araçların piyasa fiyatının önceden belirlenmiş bir süre için desteklenmesi amacıyla sermaye piyasası araçlarının alım veya satımının yapılması yahut emir verilmesi veya emir iptal edilmesi

Usulsüz halka arz ve izinsiz sermaye piyasası faaliyeti

MADDE 109 – (1) Onaylı izahname yayımlama yükümlülüğünü yerine getirmeksizin sermaye piyasası araçlarını halka arz edenler ya da onaylı ihraç belgesi olmaksızın sermaye piyasası araçlarını satanlar iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin günden on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar.

(2) Sermaye piyasasında izinsiz olarak faaliyette bulunanlar iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin günden on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar. Bu kişiler, bu suçun icrası kapsamında aynı zamanda birinci fıkrada tanımlanan suçu da işledikleri takdirde, sadece bu fıkrada tanımlanan suçtan dolayı cezaya hükmedilir ve ceza yarı oranında artırılır.

Güveni kötüye kullanma ve sahtecilik

MADDE 110 – (1) Aşağıdaki fiiller güveni kötüye kullanma suçunun nitelikli hâlini oluşturur; ancak bu durumda 5237 sayılı Kanunun 155 inci maddesinin ikinci fıkrasına göre hükmolunacak ceza üç yıldan az olamaz:

a) Yatırım kuruluşuna, 58 inci madde kapsamındaki fon kuruluna ve 59 uncu madde kapsamındaki teminat sorumlularına; sermaye piyasası faaliyetleri sebebiyle veya emanetçi sıfatıyla veya idare etmek için veya teminat olarak veya her ne nam altında olursa olsun, kayden veya fiziken tevdi veya teslim edilen sermaye piyasası araçları, nakit ve diğer her türlü kıymeti kendisinin veya başkasının menfaatine satmak, kullanmak, rehnetmek, gizlemek veya inkâr etmek

b) Yönetim, denetim veya sermaye bakımından dolaylı veya dolaysız olarak ilişkili bulunduğu diğer bir teşebbüs veya şahısla emsallerine göre bariz şekilde farklı fiyat, ücret ve bedel uygulamak gibi örtülü işlemlerde bulunarak halka açık ortaklıkların kârını veya mal varlığını azaltmak [151]

---

[151] Bu bentte yer alan "…gibi..." ibaresi, 23/11/2013 tarihli ve 28830 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Anayasa Mahkemesi'nin 14/11/2013 tarihli ve E.: 2013/24, K.: 2013/133 sayılı Kararı ile iptal edilmiş olup, sözkonusu ibarenin yürürlüğü yine Anayasa Mahkemesi'nin 14/11/2013 tarihli ve E.: 2013/24,K.: 2013/43 (Yürürlüğü Durdurma) Kararı ile İptal Kararının Resmi Gazete'de yayımlanacağı tarihe kadar durdurulmuştur.

c) Halka açık ortaklıklar ve kolektif yatırım kuruluşları ile bunların iştirak ve bağlı ortaklıklarının, yönetim, denetim veya sermaye bakımından doğrudan veya dolaylı olarak ilişkide bulundukları gerçek veya tüzel kişiler ile emsallerine uygunluk, piyasa teamülleri, ticari hayatın basiret ve dürüstlük ilkelerine aykırı olarak farklı fiyat, ücret, bedel, şartlar içeren anlaşmalar veya ticari uygulamalar yapmak veya işlem hacmi üretmek gibi işlemlerde bulunarak kârlarını veya malvarlıklarını azaltmak veya kârlarının veya malvarlıklarının artmasını engellemek

(2) Yatırım kuruluşu, 58 inci madde kapsamındaki fon kurulu ve 59 uncu madde kapsamındaki teminat sorumluları bünyesinde tutulan kayıtları bozan, yok eden, değiştiren veya erişilmez kılan kişiler, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin günden on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar. Ancak 5237 sayılı Kanunun belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümlerinden mahkûmiyete bağlanan kanuni sonuçlar, bu suçtan mahkûm olanlar hakkında da uygulanır.

(3) Birinci fıkranın (b) ve (c) bentleri kapsamına giren güveni kötüye kullanma suçunu işleyen kişi, etkin pişmanlık göstererek 21 inci maddenin dördüncü fıkrasında yer alan ödemenin yanı sıra bunun iki katı parayı Hazineye;

a) Henüz soruşturma başlamadan önce ödediği takdirde, hakkında cezaya hükmolunmaz,

b) Soruşturma evresinde ödediği takdirde, verilecek ceza yarısı oranında indirilir,

c) Kovuşturma evresinde hüküm verilinceye kadar ödediği takdirde, verilecek ceza üçte biri oranında indirilir.

Bilgi ve belge vermeme, denetimin engellenmesi

MADDE 111 – (1) Kurul veya bu Kanuna göre görevlendirilenler tarafından istenen bilgi, belge ve elektronik ortamda tutulanlar dâhil kayıtları hiç veya istenen şekliyle vermeyen kişi bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kurul veya bu Kanuna göre görevlendirilen kişilerin görevlerini yapmalarını engelleyen kişi altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu engelleme sırasında görevli kişilere karşı cebir veya tehdit kullanılmış olması hâlinde ayrıca 5237 sayılı Kanunun ilgili maddelerine göre cezaya hükmolunur.

Yasal defterlerde, muhasebe kayıtlarında ve finansal tablo ve raporlarda usulsüzlük

MADDE 112 – (1) Kasıtlı olarak;

a) Kanunen tutmakla yükümlü oldukları defter ve kayıtları usulüne uygun tutmayanlar,

b) Saklamakla yükümlü oldukları defter ve belgeleri kanuni süresince saklamayanlar,
altı aydan iki yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar.

(2) Kasıtlı olarak;

a) Finansal tablo ve raporları gerçeği yansıtmayan şekilde düzenleyenler,

b) Gerçeğe aykırı hesap açanlar,

c) Kayıtlarda her türlü muhasebe hilesi yapanlar,

ç) Yanlış veya yanıltıcı bağımsız denetim ve değerleme raporu düzenleyenler ile düzenlenmesini sağlayan ihraççıların sorumlu yönetim kurulu üyeleri veya sorumlu yöneticileri,

5237 sayılı Kanunun ilgili hükümlerine göre cezalandırılır. Ancak, özel belgede sahtecilik suçundan dolayı cezaya hükmedebilmek için, sahte belgenin kullanılmış olması şartı aranmaz.

(3) Yatırım kuruluşları ile bu Kanunun Üçüncü Kısmının Dördüncü Bölümünde yer alan kurumlar, 5237 sayılı Kanunun 244 üncü maddesinde tanımlanan sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme suçu açısından banka veya kredi kurumu sayılır.

Sır saklama yükümlülüğü

MADDE 113 – (1) Kurul tarafından icra edilen inceleme veya denetim faaliyeti kapsamında istenen bilgi veya belgelere ilişkin olarak başkalarına açıklamada bulunanlar bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirleri

MADDE 114 – (1) 106 ncı ve 107 nci maddelerde tanımlanan suçların bir tüzel kişinin yararına olarak işlenmesi hâlinde ilgili tüzel kişi hakkında tüzel kişilere özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

Yazılı başvuru ve özel soruşturma usulleri

MADDE 115 – (1) Bu Kanunda tanımlanan veya atıfta bulunulan suçlardan dolayı soruşturma yapılması, Kurul tarafından Cumhuriyet başsavcılığına yazılı başvuruda bulunulmasına bağlıdır. Bu başvuru muhakeme şartı niteliğindedir.

(2) Başvuru üzerine kamu davası açılması hâlinde iddianamenin kabulü ile birlikte, bir örneği Kurula tebliğ edilir ve Kurul aynı zamanda katılan sıfatını kazanır.

(3) Bu Kanunda tanımlanan veya atıfta bulunulan suçlardan dolayı yapılan soruşturmada Cumhuriyet savcısı, Kurul meslek personelinden yararlanabilir. Bu suçlardan dolayı şüpheli veya tanık sıfatıyla kişilerin ifadesinin alınması sırasında Kurul meslek personelinin de hazır bulunması sağlanabilir.

(4) Bu Kanunda tanımlanan veya atıfta bulunulan suçlardan dolayı yapılan soruşturmada kovuşturmaya yer olmadığı kararının verilmesi hâlinde, Kurul bu karara karşı itiraza yetkilidir.

(5) 4/5/2007 tarihli ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunun 8 inci maddesi, 109 uncu maddede yer alan suçlar bakımından da uygulanır.

Görev ve yetki

MADDE 116 – (1) Bu Kanunda tanımlanan veya atıfta bulunulan suçlardan dolayı yargılama yapmaya Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun ihtisas mahkemesi olarak görevlendireceği asliye ceza mahkemeleri yetkilidir.

BANKACILIK KANUNU (İLGİLİ HÜKÜMLER)

Kanun Numarası	**:** 5411
Kabul Tarihi	**:** 19.10.2005
Yayımlandığı R.G.	**:** 01.11.2005/25983 (Mükerrer)

Yemin ve mal beyanı

MADDE 27.- Bankaların yönetim kurulu üyeleri ile müdürler kurulu başkan ve üyeleri, seçilmeleri veya atanmalarından sonra yerel ticaret mahkemesi huzurunda yemin etmedikçe göreve başlayamazlar. Bu kişiler ile genel müdür ve yardımcıları ve imza yetkisine sahip mensuplarından bölge müdürleri, şube müdürleri ve genel müdürlük merkez teşkilatında yer alan bölüm, kısım, grup ve bunlara eşdeğer isimler altında faaliyet gösteren birimlerin yöneticileri 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu hükümlerine tâbidirler.

Yemin ve mal beyanına ilişkin usûl ve esaslar Kurulca belirlenir.

İşlemlerin kayıt dışı bırakılması ve gerçeğe aykırı muhasebeleştirme

MADDE 156.- Bu Kanun kapsamındaki kuruluşların işlemlerinin kayıt dışı bırakılmasından, gerçek mahiyetlerine uygun düşmeyen bir şekilde muhasebeleştirilmesinden, kanunî ve yardımcı defter ve kayıtları, şubeleri, yurt içi ve yurt dışındaki muhabirleri ile hesap mutabakatı sağlanmadan yıl sonu bilançolarını kapatmalarından dolayı, bunları ve bunların düzenlenmesine esas olan her türlü belgeleri imza edenler bir yıldan üç yıla kadar hapis ve binbeşyüz günden az olmamak üzere adlî para cezası ile cezalandırılır. Gerçeğe aykırı

olarak düzenlendiğini bildiği halde bu belgeleri onaylayan bağımsız denetim kuruluşu görevlileri de aynı şekilde cezalandırılır.

Sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme

MADDE 157.- Bu Kanuna tâbi kuruluşlar, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 244 üncü maddesinde tanımlanan sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme suçu açısından banka veya kredi kurumu olarak kabul edilir.

Zimmet

MADDE 160.- Görevi nedeniyle zilyetliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu para veya para yerine geçen evrak veya senetleri veya diğer malları kendisinin ya da başkasının zimmetine geçiren banka yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile diğer mensupları, altı yıldan oniki yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılacakları gibi bankanın uğradığı zararı tazmine mahkûm edilirler.

Suçun, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi hâlinde faile on iki yıldan az olmamak üzere hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası verilir; ancak, adli para cezasının miktarı bankanın uğradığı zararın üç katından az olamaz. Ayrıca meydana gelen zararın ödenmemesi hâlinde mahkemece re'sen ödettirilmesine hükmolunur.

Faaliyet izni kaldırılan veya Fona devredilen bir bankanın; hukuken veya fiilen yönetim ve denetimini elinde bulundurmuş olan gerçek kişi ortaklarının, kredi kuruluşunun kaynaklarını, kredi kuruluşunun emin bir şekilde çalışmasını tehlikeye düşürecek şekilde doğrudan veya dolaylı olarak kendilerinin veya başkalarının menfaatlerine kullandırmak suretiyle, kredi kuruluşunu her ne suretle olursa olsun zarara uğratmaları zimmet olarak kabul edilir. Bu fiilleri işleyenler hakkında on yıldan yirmi yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adlî para cezasına hükmolunur; ancak, adlî para cezasının miktarı bankanın uğradığı zararın üç katından az olamaz. Ayrıca, meydana gelen zararın müteselsilen ödettirilmesine karar verilir.

Soruşturma başlamadan önce, zimmete geçirilen para veya para yerine geçen evrak veya senetlerin veya diğer malların aynen iade edilmesi veya uğranılan zararın tamamen tazmin edilmesi hâlinde, verilecek cezanın üçte ikisi indirilir.

Kovuşturma başlamadan önce, gönüllü olarak, zimmete geçirilen para veya para yerine geçen evrak veya senetlerin veya diğer malların aynen iade edilmesi veya uğranılan zararın tamamen tazmin edilmesi hâlinde, verilecek

cezanın yarısı indirilir. Bu durumun hükümden önce gerçekleşmesi hâlinde, verilecek cezanın üçte biri indirilir.

Zimmet suçunun konusunu oluşturan para veya para yerine geçen evrak veya senetlerin veya diğer malların değerinin azlığı nedeniyle, verilecek ceza üçte birden yarıya kadar indirilir.

Özel soruşturma ve kovuşturma

MADDE 166.- 160 ıncı maddenin üçüncü fıkrası kapsamına giren suçların soruşturma ve kovuşturmalarında aşağıdaki hükümler tatbik olunur:

a) Soruşturma, iş bölümü ilişkilerine göre, Cumhuriyet başsavcılarınca veya görevlendireceği Cumhuriyet savcılarınca bizzat yürütülür. Bu suçlar, görev sırasında veya görevden dolayı işlenmiş olsalar bile, Cumhuriyet savcılarınca doğrudan soruşturma yapılır.

b) Bu suçların soruşturma ve kovuşturmalarında, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 135 ilâ 138 inci maddeleri de uygulanır.

c) Bu suçlarla ilgili soruşturma ve kovuşturmalarda kolluk; soruşturma ve kovuşturma sebebiyle şüpheli, sanık, tanık, bilirkişi ve suçtan zarar görenleri, Cumhuriyet savcısının veya mahkeme naibinin veya istinabe olunan hâkimin emriyle belirtilen gün, saat ve yerde hazır bulundurmaya mecburdur. Bu emir, çağrılanlar hakkında kolluğa ihzar müzekkeresinde olduğu gibi zor kullanma yetkisi verir.

d) Cumhuriyet başsavcılıkları, bu suçların soruşturmasında gerekli olması hâlinde, geçici olarak yargı çevresi içerisinde veya dışındaki, genel bütçeli dairelere ve katma bütçeli idarelere, bütün kamu kurum ve kuruluşlarına, belediyelere, bankalara ait bina, araç, gereç ve personelden yararlanmak için istemde bulunabilirler. Bu istemler, ilgili kurum ve makamlarca geciktirilmeksizin yerine getirilir. Özürsüz olarak bu istemleri yerine getirmeyen sorumlu kişiler, üç aydan altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

e) Soruşturmanın gerekli kıldığı hâllerde, suç mahalli veya delillerin bulunduğu yerlere gidilerek soruşturma yapılır.

f) Soruşturmanın sonuçlanmasına kadar, bu suç faillerinin her türlü mal, alacak, para ve sair eşyalarına hâkim kararı, gecikmesinde sakınca olunan hallerde Cumhuriyet savcısının yazılı emri ile el konulur. Bu suçlara iştirak edenler ile suç faillerinin bu suçlar nedeniyle elde ettiği her türlü haksız kazanımın transferi sonucu elde edilen, kan ve kayın hısımlar ile üçüncü şahıslar

nezdindeki mal, alacak veya sair her türlü şeylere de Cumhuriyet savcısının yazılı emri ile el konulur.

g) El koyma kararı yirmidört saat içinde yetkili ve görevli sulh ceza hâkiminin onayına sunulur. Hâkim kırksekiz saat içinde kararını açıklar. Aksi halde el koyma hükümsüz kalır.

İnfaz

MADDE 167.- 160 ıncı maddede yazılı suçlardan dolayı mahkûm olanlar, Fona veya Hazineye olan borçları ve tazminatları ödemediği veya bu borçlar ve tazminatlar malvarlıklarından tahsil olunamadığı sürece, bunlar hakkında koşullu salıverilme hükümleri uygulanmaz.

DERNEK VE VAKIFLARIN KAMU KURUM VE KURULUŞLARI İLE İLİŞKİLERİNE DAİR KANUN

Kanun Numarası : 5072
Kabul Tarihi : 22/1/2004
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih :29/1/2004 Sayı :25361

Amaç ve kapsam

Madde 1- Bu Kanun; kamu kurum ve kuruluşlarını, kamu hizmetlerini veya personelini desteklemek üzere kurulan dernekler ve Türk Medenî Kanununa göre kurulan vakıflar ile bunların kamu kurum ve kuruluşları ile ilişkilerini düzenler ve kapsar.

Kanunla kurulan dernek ve vakıflar, bu Kanun kapsamı dışındadır. Ancak, bu vakıfların hangi esas ve usûllere göre faaliyette bulunacakları Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir.

Temel ilkeler

Madde 2- a) Dernek ve vakıflar, kamu kurum ve kuruluşlarının ismini alamaz, bu kurum ve kuruluşların hizmet binaları ve müştemilatı içinde faaliyet gösteremez ve bu kuruluşlara ait araç ve gereci kullanamaz.

b) Dernek ve vakıflar kamu kurum ve kuruluşlarının sundukları hizmetlerle ilgili olarak gerçek ve tüzel kişilerden ücret, bağış, katkı payı ve benzeri adlar altında herhangi bir karşılık alamaz.

c) Kamu hizmetlerinde kullanılan araç, gereç, evrak, form ve benzeri malzemenin, bu Kanun kapsamındaki dernek ve vakıflardan temin edilmesi istenemez.

d) Kamu görevlileri görev ünvanlarını kullanarak dernek ve vakıf organlarında görev alamaz.

e) Dernek ve vakıf organlarında görev alan kamu görevlileri, bu görevleri nedeniyle ücret, huzur hakkı veya başka bir ad altında herhangi bir karşılık alamaz.

f) Dernek ve vakıfların yardım toplama ve bağış kabul hizmetlerinde kamu görevlileri çalıştırılamaz.

g) Kamu kurum ve kuruluşlarının bütçelerinden bu Kanun kapsamındaki dernek ve vakıflara ödenek, yardım veya herhangi bir kaynak aktarılamaz.

h) Kamu kurum ve kuruluşları, personel maaş ve ücretlerinden, kaynağında kesinti yaparak bu Kanun kapsamındaki dernek ve vakıflara aktarma yapamaz.

ı) İhaleyi yapan kurum ve kuruluş bünyesinde bulunan veya bu kurum ve kuruluşlarla ilgili her ne amaçla kurulmuş olursa olsun vakıf ve dernekler ile bunların sermayesinin yarısından fazlasına sahip oldukları şirketler, bu kurum ve kuruluşların 2886 sayılı Devlet İhale Kanununa göre yapacakları ihalelere katılamazlar.

Cezalar

Madde 3- 2 nci maddede belirtilen ilkelere aykırı hareket eden kamu görevlileri ile dernek ve vakıf yöneticileri, eylemleri başka bir suç oluşturmadığı takdirde, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ayrıca dernek ve vakıf yöneticileri hakkında görevden alma işlemi uygulanır.

Hizmetin verilebilmesi için dernek veya vakfa bağış yapılması ya da kullanılacak malzemenin dernek veya vakıftan temin edilmesinin zorunlu kılınması nedeniyle, kamu hizmeti engellenmiş veya geciktirilmiş ise ceza yarı nispetinde artırılarak tatbik edilir.

Dernek tüzüğü veya vakıf senedi bu Kanuna aykırı olan veya bu Kanuna aykırı işlemleri tespit edilen dernek ve vakıflar, genel hükümlere göre kapatılır. Kapatılan dernek malları Hazineye, vakıf malları ise Vakıflar Genel Müdürlüğüne intikal eder. Bu dernek ve vakıfların yöneticileri hakkında birinci fıkra hükümleri uygulanır

Ek Madde 1- (Ek: 25/6/2009-5917/35 md.)

Türkiye Cumhuriyeti ile Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası arasında 5/4/1991 tarihinde imzalanan ve Bakanlar Kurulunun 14/6/1991 tarihli ve 91/1939 sayılı Kararı ile onaylanan milletlerarası andlaşma uyarınca kurulmuş olan Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı, kurulduğu tarih itibariyle kanunla kurulmuş vakıf niteliğini haizdir.

Geçici Madde 1- Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce kurulan dernek ve vakıflar, 31.12.2005 tarihine kadar, dernek tüzüklerini veya vakıf senetlerini bu Kanun hükümlerine uygun hale getirir.[152]

Dernek tüzüğünü veya vakıf senedini altı ay içinde bu Kanuna uygun hale getirmeyen veya bu Kanuna aykırı işlemleri tespit edilen dernek ve vakıflar, genel hükümlere göre kapatılır. Kapatılan dernek malları Hazineye, vakıf malları ise Vakıflar Genel Müdürlüğüne intikal eder. Ayrıca, dernek tüzüğünü veya vakıf senedini bu süre içinde bu Kanuna uygun hale getirmeyen yöneticiler hakkında 3 üncü maddenin birinci fıkrası hükümleri uygulanır.

Geçici Madde 2- (Ek: 17/9/2004-5234/ 24 md.)

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce kurulan dernek ve vakıfların kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili almış oldukları isimler ile tüzük ve senetlerindeki kamu görevlilerinin ünvanlarını kullanma hakları saklıdır.

Yürürlük

Madde 4- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 5- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

---

[152] Bu maddede yer alan "Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde" ibaresi, 17/9/2004 tarihli ve 5234 sayılı Kanunun 24 üncü maddesiyle "31.12.2005 tarihine kadar" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASININ ÖNLENMESİ HAKKINDA KANUN

Kanun Numarası : 5549
Kabul Tarihi : 11/10/2006
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih: 18.10.2006 – Sayı: 26323

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Kanunun amacı, suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin usûl ve esasları belirlemektir.

Tanımlar

MADDE 2 – (1) Bu Kanunda geçen;

a) Bakanlık: Maliye Bakanlığını,

b) Bakan: Maliye Bakanını,

c) Başkanlık: Malî Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığını,

ç) Koordinasyon Kurulu: Malî Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulunu,

d) Yükümlü: Bankacılık, sigortacılık, bireysel emeklilik, sermaye piyasaları, ödünç para verme ve diğer finansal hizmetler ile posta ve taşımacılık, talih ve bahis oyunları alanında faaliyet gösterenler; döviz, taşınmaz, değerli taş ve maden, mücevher, nakil vasıtası, iş makinesi, tarihi eser, sanat eseri ve antika ticareti ile iştigal edenler veya bu faaliyetlere aracılık edenler ile noterler, spor kulüpleri ve Bakanlar Kurulunca belirlenen diğer alanlarda faaliyet gösterenleri,

e) (Değişik: 7/7/2011 - KHK - 646/10 md.) Denetim elemanı: Vergi Müfettişleri, Gümrük ve Ticaret Müfettişleri, Bankalar Yeminli Murakıpları, Hazine Kontrolörleri, Sigorta Denetleme Uzman ve Aktüerleri, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ve Sermaye Piyasası Kurulu Uzmanlarını,

f) Suç geliri: Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerini,

g) Aklama suçu: 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 282 nci maddesinde düzenlenen suçu,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM
Yükümlülükler ve Bilgi Değişimi

Kimlik tespiti

MADDE 3 – (1) Yükümlüler, kendileri nezdinde yapılan veya aracılık ettikleri işlemlerde işlem yapılmadan önce, işlem yapanlar ile nam veya hesaplarına işlem yapılanların kimliklerini tespit etmek zorundadır.

(2) Kimlik tespitine esas belge nevilerini belirlemeye Bakanlık yetkili olup, kimlik tespitini gerektiren işlem türleri, bunların parasal sınırları ve konuyla ilgili diğer usûl ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

Şüpheli işlem bildirimi

MADDE 4 – (1) Yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir hususun bulunması halinde bu işlemlerin yükümlüler tarafından Başkanlığa bildirilmesi zorunludur.

(2) Yükümlüler, Başkanlığa şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğunu, yükümlülük denetimi ile görevlendirilen denetim elemanları ile yargılama sırasında mahkemeler dışında, işleme taraf olanlar dahil hiç kimseye açıklayamazlar.

(3) Yükümlülerin hangi faaliyetlerinden dolayı ve hangi usûl ve esaslara göre şüpheli işlem bildiriminde bulunacağı yönetmelikle belirlenir.

Eğitim, iç denetim, kontrol ve risk yönetim sistemleri ile diğer tedbirler

MADDE 5 – (1) Bakanlık; bu Kanunun amacına uygun olarak eğitim, iç denetim, kontrol ve risk yönetim sistemleri oluşturulması ve bu Kanunla getirilen yükümlülüklere uyumu sağlamak üzere, gerekli yetki ile donatılmış idarî düzeyde görevli tayin edilmesi de dahil, gereken tedbirlerin alınması konusunda, işletme büyüklükleri ve iş hacimlerini de dikkate alarak yükümlüleri ve uygulamaya ilişkin usûl ve esasları belirlemeye yetkilidir.

Devamlı bilgi verme

MADDE 6 – (1) Yükümlüler taraf oldukları veya aracılık ettikleri işlemlerden, Bakanlıkça belirlenecek tutarı aşanları Başkanlığa bildirmek zorundadırlar.

(2) Devamlı bilgi verme kapsamındaki işlem türleri, bilgilerin ne şekilde ve hangi sürelerde verileceği, kapsam dışında tutulacak yükümlüler ile uygulamaya ilişkin diğer usûl ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.

(3) Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin olarak, yükümlüler dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki kurum ve kuruluşlardan da Başkanlığa devamlı bilgi vermeleri istenebilir. Kimlerin, hangi usûl ve esaslara göre devamlı bilgi vereceği yönetmelikle belirlenir.

Bilgi ve belge verme

MADDE 7 – (1) Kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile tüzel kişiliği olmayan kuruluşlar, Başkanlık ve denetim elemanları tarafından istenilecek her türlü bilgi, belge ve bunlara ilişkin her türlü ortamdaki kayıtları, bu kayıtlara erişimi sağlamak veya okunabilir hale getirmek için gerekli tüm bilgi ve şifreleri tam ve doğru olarak vermek ve gerekli kolaylığı sağlamakla yükümlüdür.

(2) Yukarıdaki fıkraya göre talepte bulunulanlar savunma hakkına ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, özel kanunlarda yazılı hükümleri ileri sürerek bilgi ve belge vermekten kaçınamazlar.

Muhafaza ve ibraz

MADDE 8 – (1) Yükümlüler, bu Kanunla getirilen yükümlülüklere ve işlemlerine ilişkin her türlü ortamdaki; belgeleri düzenleme tarihinden, defter ve kayıtları son kayıt tarihinden, kimlik tespitine ilişkin belgeleri ise son işlem tarihinden itibaren sekiz yıl süreyle muhafaza ve istenmesi halinde yetkililere ibraz etmekle yükümlüdür.

Erişim sistemi

MADDE 9 – (1) Kanunları veya faaliyet konuları gereğince, ekonomik olaylara, servet unsurlarına, vergi mükellefiyetlerine, nüfus bilgilerine ve yasa dışı faaliyetlere ilişkin kayıt tutan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki kurum ve kuruluşların bilgi işlem sistemlerine Bakanlık ve ilgili Bakanlığın veya kamu kurumu niteliğindeki kurum ve kuruluşların yetkili organlarının birlikte belirleyeceği usûl ve esaslar dahilinde Başkanlıkça erişim sistemi kurulabilir.

(2) Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası hariç kamu sermayeli bankalar ile kamu iktisadî teşebbüsleri birinci fıkra kapsamı dışındadır.

Yükümlülerin korunması

MADDE 10 – (1) Bu Kanun gereğince yükümlülüklerini yerine getiren gerçek ve tüzel kişiler hiçbir şekilde hukukî ve cezaî bakımdan sorumlu tutulamaz.

(2) Özel kanunlarda hüküm bulunsa dahi şüpheli işlem bildiriminde bulunanlara dair, mahkeme dışında, üçüncü kişi, kurum ve kuruluşlara bilgi verilemez. Bu kişilerin kimliklerinin saklı tutulması ve güvenliklerinin sağlanması için mahkemece gerekli önlemler alınır.

Yükümlülük denetimi

MADDE 11 – (1) (Değişik: 7/7/2011 - KHK - 646/10 md.) Bu Kanun ve ilgili mevzuatla getirilen yükümlülüklerin denetimi, 2 nci maddede sayılan denetim elemanları vasıtasıyla yerine getirilir.

(2) Başkanlık, yükümlüler nezdinde yapılacak denetimin münferiden veya bir denetim programı kapsamında yapılmasını isteyebilir. Kendisinden talepte bulunulan birim bu talebin gereğini yerine getirmek zorundadır. (Değişik üçüncü cümle: 7/7/2011 - KHK - 646/10 md.) Görevlendirilecek denetim elemanları Başkanlığın talebi üzerine ilgili birim amirinin teklifi ve bağlı veya ilgili bulundukları Bakanın onayı ile belirlenir.

(3) Yükümlülük denetimiyle görevlendirilen denetim elemanları, bu Kanun kapsamında kamu kurum ve kuruluşları da dahil gerçek ve tüzel kişilerden ve tüzel kişiliği olmayan kuruluşlardan her türlü bilgi, belge ve kanunî defterleri istemeye ve bunlar nezdinde her türlü evrak ve kayıtları incelemeye, ilgililerden yazılı ve sözlü bilgi almaya yetkili olup ayrıca diğer kanunların kendilerine verdiği yetkileri de kullanır.

(4) Denetim elemanları, kendi görev alanlarına ilişkin olarak kurumlarınca verilen görevleri yaparken tespit ettikleri yükümlülük ihlâllerini Başkanlığa bildirir.

Uluslararası bilgi değişimi

MADDE 12 – (1) Başkanlığın görev alanına giren konularda uluslararası bilgi değişimini teminen, yabancı ülkelerdeki muadil kurumlarla uluslararası antlaşma niteliğinde olmayan mutabakat muhtıraları imzalamaya ve imzalanan mutabakat muhtıralarını değiştirmeye Malî Suçları Araştırma Kurulu Başkanı yetkilidir. İmzalanacak mutabakat muhtıraları ve değişiklikleri Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe girer.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Cezalar, Elkoyma ve Kararların Bildirimi

Yükümlülük ihlâlinde idarî ceza

MADDE 13 – (1) Bu Kanunun 3 ve 6 ncı maddeleri ile 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan yükümlülüklerden herhangi birini ihlâl eden yükümlülere Başkanlıkça beşbin Yeni Türk Lirası idarî para cezası verilir. Yükümlünün banka, finansman şirketi, faktoring şirketi, ikrazatçı, finansal kiralama şirketi, sigorta ve reasürans şirketi, emeklilik şirketi, sermaye piyasası kurumu veya yetkili müessese olması halinde, idarî para cezası iki kat olarak uygulanır.

(2) Bu Kanunun 3 üncü maddesi ile 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan yükümlülüklere uyulmaması durumunda yükümlülüğü yerine getirmeyen görevliye de ayrıca ikibin Yeni Türk Lirası idarî para cezası verilir.

(3) Bu Kanunun 5 inci maddesinde yer alan yükümlülüklere uymayan yükümlülere, eksikliklerin giderilmesi ve gerekli tedbirlerin alınması için 30 günden az olmamak üzere süre verilir. Verilen süre içinde eksiklikleri gidermeyen ve gerekli tedbirleri almayan yükümlülere birinci fıkra hükümleri uygulanır.

(4) Yükümlülüğün ihlâl edildiği tarihten itibaren beş yıl geçtikten sonra idarî para cezası verilemez.

(5) Bu madde ile ilgili diğer usûl ve esaslar Bakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Yükümlülük ihlâlinde adlî ceza

MADDE 14 – (1) Bu Kanunun 4 üncü maddesinin ikinci fıkrası ile 7 ve 8 inci maddelerindeki yükümlülükleri ihlâl eden kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu suç dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

Başkası hesabına işlem yapıldığının beyan edilmemesi

MADDE 15 – (1) Yükümlüler nezdinde veya aracılığıyla yapılacak kimlik tespitini gerektiren işlemlerde, kendi adına ve fakat başkası hesabına hareket eden kimse, bu işlemleri yapmadan önce kimin hesabına hareket ettiğini yükümlülere yazılı olarak bildirmediği takdirde altı aydan bir yıla kadar hapis veya beşbin güne kadar adlî para cezasıyla cezalandırılır.

Gümrük idaresine yapılacak açıklama

MADDE 16 – (1) Türk parası, döviz veya bunlarla ödemeyi sağlayan belgeleri yurt dışına çıkaran veya yurda getiren yolcular, gümrük idaresinin talebi üzerine bunlarla ilgili olarak tam ve doğru açıklama yapmakla mükelleftir.

(2) Yetkililerce talep edildiği halde herhangi bir açıklama yapılmaması veya yanlış ya da yanıltıcı açıklama yapılması halinde, yolcu beraberindeki değerler gümrük idaresi tarafından muhafaza altına alınır. Gümrük idaresince, açıklamada bulunmayan yolculara taşıdıkları değerin, tutar konusunda gerçeğe aykırı açıklamada bulunan yolculara ise taşıdıkları değer ile açıkladıkları değer arasındaki farkın onda biri kadar idarî para cezası kesilir. Ayrıca durum şüpheli sayılarak Başkanlığa bildirilmekle birlikte ilgili diğer mercilere de intikal ettirilir. Binbeşyüz Yeni Türk Lirasına kadar olan farklar için bu fıkra hükmü uygulanmaz.

Elkoyma

MADDE 17 – (1) Aklama ve terörün finansmanı suçunun işlendiğine dair kuvvetli şüphe bulunan hallerde 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 128 inci maddesindeki usûle göre malvarlığı değerlerine elkonulabilir.

(2) Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı da el koyma kararı verebilir. Hâkim kararı olmaksızın yapılan elkoyma işlemi yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim en geç yirmidört saat içinde onaylanıp onaylanmamasına karar verir. Onaylanmama halinde Cumhuriyet savcılığının kararı hükümsüz kalır.

Kararların bildirimi

MADDE 18 – (1) Aklama ve terörün finansmanı suçundan dolayı yapılan soruşturma sonucunda verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karar veya düzenlenen iddianame, kovuşturma sonucunda verilen hüküm ve bu Kanunun 17 nci maddesine göre verilen elkoyma kararının bir örneği izleyen ayın sonuna kadar ilgili Cumhuriyet savcılıkları ve mahkemelerce Başkanlığa gönderilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Başkanlık ve Koordinasyon Kurulu

Başkanlığın görev ve yetkileri

MADDE 19 – (1) Malî Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı doğrudan Maliye Bakanına bağlı olup görev ve yetkileri şunlardır:

a) Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi amacıyla politika hazırlamak ve uygulama stratejileri geliştirmek, bu amaçla kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak, ortak çalışmalar yapmak, görüş ve bilgi alışverişinde bulunmak.

b) Belirlenen politikalar çerçevesinde kanun, tüzük ve yönetmelik taslakları hazırlamak, bu Kanun ile buna ilişkin Bakanlar Kurulu kararlarının uygulanması konusunda düzenlemeler yapmak.

c) Suç gelirlerinin aklanması alanındaki gelişmeler ile aklama suçunun önlenmesi ve ortaya çıkarılmasına yönelik yöntemler konusunda araştırmalar yapmak.

ç) Suç gelirlerinin aklanmasını önlemek amacıyla sektörel çalışmalar yapmak, önlemler geliştirmek ve uygulamayı izlemek.

d) Kamuoyu duyarlılığını ve desteğini artırmaya yönelik çalışmalar yapmak.

e) Suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanının önlenmesi kapsamında veri toplamak, şüpheli işlem bildirimlerini almak, analiz etmek ve değerlendirmek.

f) Değerlendirme sürecinde gerek duyulduğunda kolluk ve diğer birimlerden kendi görev alanlarında inceleme ve araştırma yapılması talebinde bulunmak.

g) Bu Kanun kapsamına giren işlemler ile ilgili olarak, araştırma ve inceleme yapmak veya yaptırmak.

ğ) Yapılan araştırma ve inceleme sonucunda aklama suçunun işlendiği hususunda olguların varlığının tespiti halinde, Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre gerekli işlemler yapılmak üzere Cumhuriyet başsavcılığına suç duyurusunda bulunmak.

h) Cumhuriyet savcıları tarafından intikal ettirilen konuları incelemek ve aklama suçunun tespitine ilişkin talepleri yerine getirmek.

ı) Aklama veya terörün finansmanı suçunun işlendiğine dair ciddi şüphelerin mevcut olması durumunda konuyu ilgili Cumhuriyet savcılığına intikal ettirmek.

i) Kanun ve ilgili mevzuat kapsamında yükümlülük denetimi yapılmasını sağlamak.

j) Kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile tüzel kişiliği olmayan kuruluşlardan her türlü bilgi ve belgeyi istemek.

k) Bilgi ve ihtisasına ihtiyaç duyulması halinde, diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların Başkanlık bünyesinde geçici olarak görevlendirilmelerini talep etmek.

l) Görev alanına giren konularda uluslararası ilişkileri yürütmek, görüş ve bilgi alışverişinde bulunmak.

m) Yabancı ülkelerdeki muadil kurumlarla bilgi ve belge değişiminde bulunmak, bu amaçla uluslararası antlaşma niteliğinde olmayan mutabakat muhtırası imzalamak.

(2) Başkanlıkça birinci fıkranın (f) bendine göre kendisinden talepte bulunulan birim, bu talebin gereğini ivedi olarak yerine getirmek zorundadır.

(3) Başkanlık, aklama suçunun araştırılması ve incelenmesi görevlerini denetim elemanları vasıtasıyla yerine getirir. Görevlendirilecek denetim elemanları Başkanın talebi üzerine ilgili birim amirinin teklifi ve bağlı veya ilgili bulundukları Bakanın onayı ile belirlenir.

(4) Başkanlığın talebi üzerine görevlendirilecek denetim elemanları görevlendirme konusuna giren hususlarda bilgi ve belge istemeye, araştırma ve inceleme yapmaya, uygulamayı takip ve denetlemeye, bu maksatla her türlü evrakın tetkikine yetkilidir.

Koordinasyon Kurulu[153]

MADDE 20 – (1) Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin kanun taslakları ile Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe girecek yönetmelik taslaklarını değerlendirmek ve uygulamayla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon sağlamak üzere Malî Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu oluşturulmuştur.

(2) Koordinasyon Kurulu; Maliye Bakanlığı Müsteşarının başkanlığında, Gelir İdaresi Başkanı, Vergi Denetim Kurulu Başkanı, Malî Suçları Araştırma

---

[153] 7/7/2011 tarihli ve 646 sayılı KHK'nin 10 uncu maddesiyle, bu maddenin ikinci fıkrasında yer alan "Malî Suçları Araştırma Kurulu Başkanı, Maliye Teftiş Kurulu Başkanı, Maliye Hesap Uzmanları Kurulu Başkanı, Gelir İdaresi Başkanı" ibaresi "Gelir İdaresi Başkanı, Vergi Denetim Kurulu Başkanı, Malî Suçları Araştırma Kurulu Başkanı" şeklinde değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

Kurulu Başkanı İçişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı, Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdürü, Dışişleri Bakanlığı Ekonomik İşler Genel Müdürü, Hazine Kontrolörleri Kurulu Başkanı, Sigorta Denetleme Kurulu Başkanı, Hazine Müsteşarlığı Malî Sektörle İlişkiler ve Kambiyo Genel Müdürü, Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürü, Gümrük Müsteşarlığı Teftiş Kurulu Başkanı, Gümrük Müsteşarlığı Gümrükler Genel Müdürü, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Başkan Yardımcısı, Sermaye Piyasası Kurulu Başkan Yardımcısı ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Başkan Yardımcısından oluşur.[154]

(3) Görüş ve bilgilerine gerek duyulan kurum ve kuruluşların temsilcileri oy hakkı olmaksızın Koordinasyon Kuruluna çağrılabilir.

(4) Koordinasyon Kurulu yılda en az iki defa toplanır.

Bildirim ve bilgilerin değerlendirilmesi[155]

MADDE 21 – (Değişik: 26/9/2011-KHK-659/17)

(1) Bu Kanun kapsamında alınan bildirim ve bilgiler Başkanlıkta istihdam edilen Maliye Uzmanı ve Maliye Uzman Yardımcıları tarafından değerlendirilir.

Sırrın ifşaı

MADDE 22 – (1) Aşağıda yazılı kimseler görevlerinden ayrılsalar dahi, görevleri dolayısıyla kişilerin ve bu kişilerle ilgili kimselerin şahıslarına, muamele ve hesap durumlarına, işlerine, işletmelerine, servetlerine ve meslekleri-ne ilişkin olarak öğrendikleri sırları ifşa edemezler ve kendilerinin veya üçüncü şahısların yararına kullanamazlar:

a) Koordinasyon Kurulu Başkan ve üyeleri, denetim elemanları ile Kurul personeli.

---

[154] 11/10/2011 tarihli ve 662 sayılı KHK'nin 70 inci maddesi ile bu fıkrada yer alan "Hazine Kontrolörleri Kurulu Başkanı," ibaresinden sonra gelmek üzere "Sigorta Denetleme Kurulu Başkanı," ibaresi eklenmiş, aynı fıkrada yer alan "Banka ve Kambiyo" ibaresi "Malî Sektörle İlişkiler ve Kambiyo" şeklinde değiştirilmiştir.

[155] 26/9/2011 tarihli ve 659 sayılı KHK'nın 17 nci maddesiyle bu maddenin başlığı "Malî suçları araştırma uzmanı ve uzman yardımcısı" iken metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

b) Bilgilerine ve ihtisaslarına başvurulan kişiler.

c) Bu bilgileri görevleri dolayısıyla öğrenen diğer kamu görevlileri.

(2) Bu kişiler, öğrendikleri sırları ifşa etmeleri halinde, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu sırlar maddi menfaat karşılığında ifşa edildiğinde verilecek hapis cezası iki yıldan az olamaz.

(3) Bu Kanun uyarınca yabancı ülkelerdeki muadil kuruluşlara Başkanlıkça bilgi verilmesi sırrın ifşaı sayılmaz.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Çeşitli ve Son Hükümler

MADDE 23 – (1) Malî Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığında kullanılmak üzere ekli (1) sayılı listede yer alan kadrolar ihdas edilerek 13/12/1983 tarihli ve 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye ekli (I) sayılı cetvelin Maliye Bakanlığına ait bölümüne eklenmiştir.

MADDE 24 – (1) 13/12/1983 tarihli ve 178 sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin;

a) 2 nci maddesinin (r) bendi "r) Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin usûl ve esasları belirlemek." şeklinde,

b) 14 üncü maddesi başlığı ile birlikte;

"Malî Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı

MADDE 14 – Malî Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanunun 19 uncu maddesinde sayılan görevler ile çeşitli kanunlarla kendisine verilen görevleri yerine getirir." şeklinde,

c) 33 üncü maddesi;

"MADDE 33 – Malî Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu, Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanunun 20 nci maddesinde belirtilen şekilde oluşturulur ve aynı maddede verilen görevleri yerine getirir." şeklinde değiştirilmiştir.

Ek ödemeler[156]

MADDE 25 – (1) Koordinasyon Kurulunun başkan ve üyelerine her toplantı için (3000) gösterge rakamının memur aylık katsayısıyla çarpımı sonucunda bulunan tutar üzerinden toplantı ücreti ödenir.

(2) Başkanlıkta görev yapan;

a) (Mülga: 11/10/2011-KHK-666/1 md.)

b) (Mülga: 11/10/2011-KHK-666/1 md.)

c) Bu Kanun kapsamında görevlendirilen denetim elemanlarına (Altı ayı geçmemek üzere) (10000)

ç) (Mülga: 11/10/2011-KHK-666/1 md.)

d) (Mülga: 11/10/2011-KHK-666/1 md.)

e) (Mülga: 11/10/2011-KHK-666/1 md.)

gösterge rakamının memur aylık katsayısıyla çarpımı sonucunda bulunan tutarı geçmemek üzere Bakan onayı ile ek ücret ödenir.

(3) (Mülga: 11/10/2011-KHK-666/1 md.) (1)

(4) Bu ödemeler damga vergisi hariç herhangi bir vergi ve kesintiye tâbi tutulmaz.

Kaldırılan ve değiştirilen hükümler

MADDE 26 – (1) 13/11/1996 tarihli ve 4208 sayılı Kanunun 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 12 ve 14 üncü maddeleri, 2 nci maddesinin (a), (b), (d) ve (e) bentleri ile 15 inci maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları yürürlükten kaldırılmıştır.

(2) 4208 sayılı Kanunun 13 üncü maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları yürürlükten kaldırılmış ve ikinci fıkrası "Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin kontrollü teslimatına ilişkin yabancı ülke talepleri hakkında karar vermeye Ankara Sulh Ceza Mahkemesi yetkilidir." şeklinde değiştirilmiştir.

---

[156] 11/10/2011 tarihli ve 666 sayılı KHK ile bu maddede yapılan düzenlemeler; 10/10/2013 tarihli ve 28791 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Anayasa Mahkemesi'nin 27/12/2012 tarihli ve E.: 2011/139, K.: 2012/205 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir.

(3) Diğer mevzuatta yer alan "karapara" ibaresinden "suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri", "karapara aklama suçu" ibaresinden "aklama suçu" anlaşılır.

Yönetmelikler

MADDE 27 – (1) Bu Kanunun 2 nci maddesinin (d) ve (e) bentleri ile 3, 4, 6, 7, 11, 15, 16, 19 ve 20 nci maddelerinde belirtilen hususlara ilişkin usûl ve esaslar Bakanlar Kurulunca, Kanunun yayımı tarihini izleyen altı ay içinde çıkarılacak yönetmeliklerle düzenlenir.

Maktu tutarların artırımı

MADDE 28 – (1) Bu Kanunun 13 ve 16 ncı maddelerinde yer alan maktu tutarlar her yılın başından geçerli olmak üzere, bir önceki yıl için 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usûl Kanunu uyarınca belirlenen yeniden değerleme oranında artırılarak uygulanır. Hesaplamalarda on Yeni Türk Lirasına kadar olan tutarlar dikkate alınmaz.

EK MADDE 1 –(Ek:26/9/2011-KHK-659/17)

Başkanlık, aklama suçunun araştırılması ve incelenmesi ile yükümlülük denetimi görevlerini, denetim elemanları arasından Başkanın talebi üzerine ilgili birim amirinin teklifi ve bağlı veya ilgili bulundukları bakanın onayı ile belirlenerek Başkanlık emrinde üç yıla kadar geçici süreyle görevlendirilen denetim elemanları vasıtasıyla da yerine getirebilir. Bu süre aynı usul ve esaslar dahilinde üç yıla kadar daha uzatılabilir. Başkanlık emrinde görevlendirilen denetim elemanlarına görev süresi boyunca 25 inci madde uyarınca süre sınırlamasına tabi olmaksızın ek ödeme yapılır.

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Kanunda öngörülen düzenlemeler yürürlüğe girinceye kadar, mevcut düzenlemelerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

GEÇİCİ MADDE 2 – (1) Bu Kanunun 21 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen yabancı dil şartı, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte Malî Suçları Araştırma Uzman Yardımcısı olarak görev yapanlar için uygulanmaz.

MADDE 29 – (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 30 – (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

TANIK KORUMA KANUNU

Kanun Numarası : 5726
Kabul Tarihi : 27/12/2007
Yayımlandığı R.Gazete : 5/1/2008 Sayı : 26747

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç ve kapsam

MADDE 1 – (1) Bu Kanunun amacı, ceza muhakemesinde tanıklık görevi sebebiyle, kendilerinin veya bu Kanunda belirtilen yakınlarının hayatı, beden bütünlüğü veya mal varlığı ağır ve ciddi tehlike içinde bulunan ve korunmaları zorunlu olan kişilerin korunması amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin esas ve usûlleri düzenlemektir.

Tanımlar

MADDE 2 – (1) Bu Kanunun uygulanmasında;

a) Tanık: Ceza muhakemesinde tanık olarak dinlenen kişiyi, tanık sıfatıyla dinlenen suç mağdurlarını ve bu Kanunda belirtilen yakınlarını,

b) Kurul: Tanık Koruma Kurulunu,

c) Koruma birimi: İdarî yapısı, çalışma esas ve usûlleri ilgili kolluk teşkilâtının bağlı olduğu bakanlıkça belirlenen ve bu Kanun kapsamında haklarında koruma tedbiri uygulanmasına karar verilecek kişilerle ilgili olarak, gerekli koruma tedbirlerini uygulayacak olan kolluk birimlerini,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM
Tanık Koruma Tedbiri Alınması Gereken Suçlar, Tanık Koruma Tedbiri Kapsamına Alınacak Kişiler ve Tanık Koruma Tedbirleri

Tanık koruma tedbiri alınması gereken suçlar

MADDE 3 – (1) Bu Kanun hükümleri, aşağıda sayılan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir:

a) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda ve ceza hükmü içeren özel kanunlarda yer alan ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve alt sınırı on yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar.

b) Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla kurulan bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen alt sınırı iki yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar ile terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar.

Tanık koruma tedbiri kapsamına alınacak kişiler

MADDE 4 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre haklarında tanık koruma tedbiri uygulanabilecek kişiler şunlardır:

a) Ceza muhakemesinde tanık olarak dinlenenler ile 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 236 ncı maddesine göre tanık olarak dinlenen suç mağdurları.

b) (a) bendi hükümlerine göre dinlenenlerin nişanlısı, evlilik bağı kalmasa bile eşi, kan hısımlığından veya kayın hısımlığından üstsoy veya altsoyu, ikinci derece dahil kan veya ikinci derece dahil kayın hısımları ve evlatlık bağı bulunanlar ile yakın ilişki içerisinde olduğu kişiler.

(2) Tanık koruma tedbirleri, birinci fıkrada sayılanların kendilerinin veya bu Kanunda belirtilen yakınlarının hayatı, beden bütünlüğü veya mal varlığı ağır ve ciddi bir tehlike içinde bulunması ve korunmalarının zorunlu olması halinde uygulanabilir.

Tanık koruma tedbirleri

MADDE 5 – (1) Bu Kanun kapsamında bulunanlar hakkında uygulanabilecek tanık koruma tedbirleri şunlardır:

a) Kimlik ve adres bilgilerinin kayda alınarak gizli tutulması ve kendisine yapılacak tebligatlara ilişkin ayrı bir adres tespit edilmesi.

b) Duruşmada hazır bulunma hakkına sahip bulunanlar olmadan dinlenmesi ya da ses veya görüntüsünün değiştirilerek özel ortamda dinlenmesi.

c) Tutuklu veya hükümlü olanların durumlarına uygun ceza infaz kurumu ve tutukevlerine yerleştirilmesi.

ç) Fizikî koruma sağlanması.

d) Kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesi ve düzenlenmesi:

1) Adlî sicil, askerlik, vergi, nüfus, sosyal güvenlik ve benzeri bilgi ve kayıtlarının değiştirilmesi ve düzenlenmesi.

2) Nüfus cüzdanı, sürücü belgesi, pasaport, evlilik cüzdanı, diploma ve her türlü ruhsat gibi resmî belgelerin değiştirilmesi ve düzenlenmesi.

3) Taşınır ve taşınmaz mal varlığıyla ilgili haklarını kullanmasına yönelik işlemlerin yapılması.

e) Geçici olarak geçimini sağlama amacıyla maddî yardımda bulunulması.

f) Çalışan kişinin iş yerinin ya da iş alanının değiştirilmesi veya öğrenim görenin devam etmekte olduğu her türlü eğitim ve öğretim kurumunun değiştirilmesi.

g) Yurt içinde başka bir yerleşim biriminde yaşamasının sağlanması.

ğ) Uluslararası anlaşmalara ve karşılıklılık ilkesine uygun şekilde, geçici olarak başka bir ülkede yerleştirilmesinin sağlanması.

h) Fizyolojik görünümün estetik cerrahi yoluyla veya estetik cerrahi gerektirmeksizin değiştirilmesi ve buna uygun kimlik bilgilerinin yeniden düzenlenmesi.

(2) Bu maddede yazılı olan tedbirlerden biri veya birkaçı aynı anda uygulanabilir. Bununla birlikte aynı sonuç daha hafif bir tedbir ile elde edilebiliyor ise bu durum da göz önünde tutulur.

(3) Bu madde hükümlerine göre uygulanacak koruma tedbirlerinin esas ve usûlleri yönetmelikte gösterilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Tanık Koruma Tedbiri Kararları

Tanık koruma tedbiri kararlarını verecek makam ve merci

MADDE 6 – (1) Bu Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) ilâ (ç) bentlerinde sayılan tanık koruma tedbiri kararları; soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı tarafından, kovuşturma evresinde Cumhuriyet savcısı veya tanığın istemi üzerine veya re'sen mahkemece verilir. Karar verilmeden önce kolluk makamları ile diğer birimlerin hazırlayacağı değerlendirme raporları göz önünde tutulur.

(2) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, tanığın isteminin bulunması koşuluyla Cumhuriyet savcısından karar alınıncaya kadar, kolluk amirinin yazılı emriyle, geçici olarak 5 inci maddenin birinci fıkrasının (ç) bendinde belirtilen tedbir alınabilir. Bu tedbir, geciktirilmeksizin Cumhuriyet savcısının bilgisine sunulur.

(3) Kovuşturma evresinde tanıklık görevinin yapılmasından sonra, 5 inci maddenin birinci fıkrasının (d) ilâ (h) bentlerinde sayılan tanık koruma tedbirlerine ilişkin kararlar, tanığın istemi üzerine Kurul tarafından verilebilir. Kurul, kovuşturma evresinin sona ermesinden sonra (ç) bendinde belirtilen tedbire de karar verebilir.

(4) Bu madde hükümlerine göre;

a) Tanık koruma kararının alınmasında; korunan kişi veya yakınlarının karşı karşıya kaldığı tehlikenin ağırlığı ve ciddiliği, soruşturma ve kovuşturma konusu suçun önemi, tanığın yapacağı açıklamalar, alınacak tedbirin yaklaşık maliyeti, tanığın psikolojik durumu ve benzer mahiyetteki diğer özellikler de göz önünde bulundurulur.

b) Yapılacak istemlerde, mutlaka gerekçe gösterilir ve karara dayanak olabilecek hukukî ve fiilî nedenlere de yer verilir.

Tanık koruma tedbiri kararında bulunacak hususlar

MADDE 7 – (1) Tanık koruma tedbiri kararında aşağıdaki hususlara yer verilir:

a) Korunmasına karar verilen kişilerin açık kimlik ve adres bilgileri.

b) Tanıklık konusu olay.

c) Tanıklığa ilişkin bilgiler.

ç) Tedbir veya tedbirlerin şekli ve süresi.

d) Kararın istem üzerine veya re'sen verilip verilmediği.

e) Karara dayanak teşkil edecek hukukî ve fiilî sebepler.

f) Tanık anlatımlarının, soruşturma veya kovuşturma evresinde olayın nitelik ve kapsamına göre sağladığı veya sağlayacağı fayda.

g) Soruşturma veya kovuşturma konusu olayla sınırlı ve orantılı olmak üzere, karara dayanak teşkil edecek olan diğer hususlar.

Tanık koruma tedbirinin süresi, değiştirilmesi ve kaldırılması

MADDE 8 – (1) Bu Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasında sayılan koruma tedbirlerinin süresine, şeklinin değiştirilmesine, bu tedbirlerin kaldırılmasına veya tedbirlerin aynen devam etmesine, 6 ncı maddede belirtilen makam ve mercilerce re'sen veya hakkında tedbir uygulanan kişinin istemi üzerine kararın uygulandığı tarihten başlamak üzere ve en geç birer yıl aralıklarla karar verilir.

(2) Kararı uygulayan koruma birimi, karar tarihinden itibaren her yıl veya gerektiğinde bu süreyi beklemeden uygulama ve takip raporu düzenleyerek, kararı veren makam veya mercie gönderir. Raporda, uygulanan tedbir şekillerinin ve sürelerinin değiştirilmesine veya tedbirin sona erdirilmesine ilişkin öneriye de yer verilebilir.

(3) Birinci fıkraya göre, koruma tedbirinin kaldırılması halinde, hakkında tedbir uygulanan kişinin istemi üzerine şahsî hallerinin tedbirin uygulanmasın-

dan önceki hale getirilmesine tedbir kararını veren makamca karar verilir. Şahsî hâllerinin eski hale getirilmesi halinde bunun şekli, süresi, sonuçları, kararı veren makamca ve hakkında tedbir uygulanan kişi tarafından yapılacak işlemler ile diğer esas ve usûller yönetmelikte gösterilir.

(4) Aşağıda sayılan hâllerde tanık koruma tedbiri kaldırılabilir. Tanığın;

a) Koruma kararı verilmesine neden olan olay hakkında yanlış bilgi vermesi veya bildiği hususları açıklamaması,

b) Koruma kararı verilmesine neden olan olay hakkında yalan tanıklık veya iftiradan mahkûm olması,

c) Önceki kimlik bilgileri ile ilgili kendisinden talep edilen bilgiler hakkında yanlış beyanda bulunması,

ç) Koruma kararında belirtilen tedbirlere aykırı bir davranış içine girmesi,

d) Koruma sebeplerinin ortadan kalkması.

(5) Bu madde hükümlerine göre alınan kararlar, hakkında tedbir uygulanan tanığa gecikmeksizin bildirilir.

Haklarında koruma tedbiri kararı alınan tanıkların dinlenmelerinde uygulanacak usûller

MADDE 9 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre, haklarında tedbir kararı alınan tanıkların duruşmada dinlenmesi sırasında Ceza Muhakemesi Kanununun 58 inci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları uygulanır.

(2) Ceza Muhakemesi Kanununun 58 inci maddesinin üçüncü fıkrasının uygulanmasına mahkemece karar verilmesi hâlinde, dinleme sırasında tanığın görüntü veya sesi değiştirilerek tanınması engellenebilir.

(3) Tanığın, duruşma salonunda fiziksel görünümünü engelleyecek tarzda mahkemece tayin ve tespit edilecek bir usûle göre, dinlenmesine de karar verilebilir.

(4) Birinci ve ikinci fıkra hükümlerine göre, duruşmada hazır bulunma hakkına sahip olanlar bulunmadan tanığın dinlenmesi hâlinde, tanık tarafından verilen beyanlar, hâkim tarafından Ceza Muhakemesi Kanununun 58 inci maddesinde belirtilen sınırlamalara uymak koşuluyla, duruşmada hazır bulunma hakkına sahip olanlara açıklanır.

(5) Tanığın üçüncü fıkra hükmüne göre dinlenmesi hâlinde, Ceza Muhakemesi Kanununun 201 inci maddesinin uygulanmasında, tanığa sorulacak soruların bu Kanun kapsamında tanık hakkında uygulanan tedbirlerle orantılı ve amaca uygun olması gerekir. Bu amaçla, hâkim, sorulan soruların tanığa

sorulmamasına karar verebilir veya tanığı dinlerken dolaylı dahi olsa tanığın kimliğini ortaya çıkaracak soruların sorulmasına izin vermez.

(6) Bu madde hükümlerinin naip olunan hâkim veya istinabe suretiyle uygulanmasına görevli ve yetkili mahkemece karar verilebilir.

(7) Bu madde hükmüne göre alınan tanık ifadeleri, Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre duruşma sırasında hazır bulunanlar huzurunda verilmiş ifade hükmündedir.

(8) Bu Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerine göre, hakkında tedbir uygulanan tanığın beyanı tek başına hükme esas teşkil etmez.

(9) Haklarında tedbir kararı alınan tanıkların, keşifte dinlenmeleri sırasında da bu madde hükümleri uygulanır.

(10) Bu madde hükümleri, savunma hakkını kısıtlayacak şekilde uygulanamaz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Tanık Koruma Kararlarının Uygulanması

Koruma kararının alınmasında Cumhuriyet başsavcılıkları ile mahkemelerce uygulanacak usûller

MADDE 10 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre kararlar, gizlilik esaslarına uygun olarak verilir.

(2) Tedbir kararının kapsam ve niteliğine göre, tanığın beyanı farklı bir isim altında tutanağa kaydedilir ve sonraki işlemlerin bu isimle yürütülmesi sağlanır. Tutanak, ilgili Cumhuriyet savcısı veya hâkim ile görevli zabıt kâtibince imzalanır. Cumhuriyet başsavcılığı veya mahkemece bu Kanunda belirtilen kararlar, ayrı bir karar numarası verilmek suretiyle yerine getirilir. Tanığın gerçek kimlik ve adres bilgileri ile koruma kararı ayrı bir kartonda muhafaza edilir.

(3) Cumhuriyet savcısı, mahkeme veya hâkim tarafından bu Kanunda belirtilen işlemlerle ilgili olarak bir zabıt kâtibi görevlendirilir. Tanık koruma tedbirlerinin uygulanmasına ilişkin karar ve diğer belgeler, soruşturma evresinde Cumhuriyet başsavcılığınca, kovuşturma evresinde mahkemece bu kararlara mahsus yerlerde gizlilik esaslarına uygun olarak saklanır. Cumhuriyet başsavcılığınca veya mahkemece tanık koruma tedbirinin uygulanmasına ilişkin verilen karar ve diğer belgeler, soruşturma veya kovuşturma konusu suç dışında başka bir makam veya mercie gönderilemez.

(4) Bu Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde belirtilen tedbire ilişkin kararlar, gereğinin yerine getirilmesi amacıyla Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla, yargı çevresi içerisinde bulunan kolluk makamlarına gönderilir ve gecikmeksizin yerine getirilir.

(5) Bu madde hükümlerine göre, alınan tanık koruma tedbiri kararlarının saklanmasına ilişkin esas ve usûller yönetmelikte gösterilir.

Tanık koruma birimleri ve kolluk makamlarınca yapılacak işlemler

MADDE 11 – (1) Bu Kanun kapsamında alınacak tanık koruma tedbirlerini uygulamak üzere, Jandarma Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğünce tanık koruma birimleri kurulur. Bu birimlerde yeteri kadar hukukçu, idarî ve teknik uzman personel bulundurulur.

(2) Tanık koruma biriminde çalışan personel için, tanık koruma birimi tarafından verilen bilgilere göre geçici kimlik düzenlenebilir veya bunu sürdürebilmesi için belge verilebilir. Bu belgeler, tanığın korunması ile gözetilen kamu yararı veya somut diğer olgular da dikkate alınarak, soruşturma konusuyla orantılı ve amaca uygun olarak kullanılabilir.

(3) Bu Kanun hükümlerine göre, kolluk makamlarınca alınacak tedbirler ile yapılacak işlemlerin ve tanık koruma birimlerinin çalışma esas ve usûlleri yönetmelikte gösterilir.

Diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği ve yapılacak işlemler

MADDE 12 – (1) Kamu kurum ve kuruluşları ile diğer gerçek ve tüzel kişiler, bu Kanunun uygulanması ile ilgili olarak kendi görev alanına giren konularda, işbirliği ve yardımda bulunmakla yükümlüdür.

(2) Bu Kanun kapsamında alınan tedbir kararları, kamu kurum ve kuruluşları tarafından gecikmeksizin yerine getirilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tanık Koruma Kurulu

Tanık Koruma Kurulu

MADDE 13 – (1) Bu Kanunda belirtilen görevleri yapmak üzere, İçişleri Bakanlığında Tanık Koruma Kurulu kurulur.

(2) Kurul; mesleklerinde fiilen en az on beş yıl görev yapmış olmak koşulu ile; Adalet Bakanlığından idarî görevde çalışan birinci sınıf hâkimler arasından iki, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca Ankara'da görev yapan birinci sınıf adlî yargı hâkim veya Cumhuriyet savcıları arasından seçilecek bir, Milli Savunma Bakanlığından idarî görevde çalışan birinci sınıfa geçirilmiş

askeri hâkimler arasından bir, İçişleri Bakanlığı merkez teşkilâtından bir, Jandarma Genel Komutanlığından bir, Sahil Güvenlik Komutanlığından bir, Emniyet Genel Müdürlüğünden üç ve Gümrük Müsteşarlığı Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğünden bir üye olmak üzere toplam onbir üyeden oluşur. Kurul Başkanı, Kurul üyelerince kendi aralarından oy çokluğuyla seçilir. Kurul kararlarını oy çokluğuyla alır. Kurul, en az ayda bir defa veya ihtiyaç duyulduğunda her zaman Başkanın çağrısı üzerine toplanır. Kurul üyelerinin görev süreleri dört yıldır. Görev süresi sona erenler yeniden seçilebilirler. Kurulun sekretarya hizmetleri İçişleri Bakanlığı tarafından yerine getirilir.

(3) Kurul, koruma kararını verirken, bu kararı uygulayacak koruma birimince düzenlenecek olan korumanın şekli, süresi ve diğer özelliklerine ilişkin ön değerlendirme raporunu dikkate alır.

(4) Kurul üyelerine, 10/2/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla fiilen görev yaptıkları her gün için (1000) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarda huzur hakkı ödenir. Bu ödemelerde damga vergisi hariç herhangi bir kesinti yapılmaz. Bir ayda fiilen görev yapılan gün sayısının dördü aşması halinde, aşan günler için huzur hakkı ödenmez.

(5) Kurulun çalışma esas ve usûlleri yönetmelikte düzenlenir.

Kurulun görev ve yetkileri

MADDE 14 – (1) Kurulun görev ve yetkileri şunlardır:

a) Bu Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) ilâ (c) bentleri dışında kalan tedbirlere, bunların süresine, değiştirilmesine, kaldırılmasına ve hakkında tedbir uygulanan kişinin şahsî hallerinin tedbirin uygulanmasından önceki hale getirilmesine karar vermek.

b) Kararları, uygulanması için ilgili koruma birimine göndermek.

c) Bu Kanunun uygulanmasıyla ilgili olarak, bu Kanun kapsamında kalanlar ile diğer kişilerin veya kamu kurum ve kuruluşlarının yapacakları başvuru veya şikâyetleri incelemek ve bunları sonuçlandırmak.

ç) Bu Kanun hükümlerine göre alınan tedbirlerin uygulanmasını ve yerine getirilmesini denetlemek.

d) Kanunlar tarafından verilen diğer görevleri yapmak.

Mutabakat metni

MADDE 15 – (1) Kurul ile hakkında koruma kararı verilen kişi arasında, uygulanacak tedbirin şekli, süresi ve tarafların yükümlülükleri konusunda

bilgilendirilmiş tanığın rızası alındıktan sonra mutabakat metni hazırlanır. Kurul tarafından verilen kararlar, mutabakat metninin imzalanmasından sonra uygulanır.

(2) Mutabakat metninin düzenlenmesine ilişkin esas ve usûller yönetmelikte gösterilir.

Faaliyet raporu

MADDE 16 – (1) Kurul, koruma kararı verdiği kişiler ile uygulanan tedbirler hakkında hazırlayacağı faaliyet raporunu, her yıl Ocak ayı sonuna kadar İçişleri ve Adalet bakanlıklarına sunar.

(2) Bu rapor, içerik ve kapsamına göre, gerektiğinde ilgili bakanlıklar ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarına da gönderilebilir.

ALTINCI BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Yabancı tanıkların korunmasında uluslararası işbirliği ve yardımlaşma

MADDE 17 – (1) Türkiye'nin taraf olduğu ikili veya çok taraflı uluslararası anlaşmalar uyarınca, anlaşma bulunmaması halinde ise karşılıklılık esasına uygun olarak bir yabancı tanığın Türkiye'de korunmasına, Dışişleri Bakanlığının görüşü alınarak İçişleri Bakanı tarafından karar verilir.

(2) Yukarıdaki fıkra hükümlerinin uygulanmasında, yabancıların korunmasına ilişkin giderler talep eden ülke makamlarınca karşılanır. İkili veya çok taraflı uluslararası anlaşma hükümleri saklıdır.

Gizlilik kuralı

MADDE 18 – (1) Bu Kanun kapsamında alınan kararlar ve yürütülen işlemler gizlidir. Gizlilik, tedbir sona erdikten sonra da devam eder.

(2) Kamu kurum ve kuruluşları, bu Kanun kapsamında yapılan ve yürütülen işlemlerde gizlilik kuralına uygun olarak hareket eder ve kendi teşkilât veya birimlerinde gerekli tedbirleri alır.

(3) Koruma kararlarının alınmasında ve uygulanmasında yer alan kamu görevlileri ile bu işlemlerde her ne şekilde olursa olsun görev alan diğer kişiler, bu görevleri nedeniyle öğrendikleri bilgileri görev sona erdikten sonra da açıklayamazlar.

(4) Bu madde hükmü, hakkında tedbir uygulananlar için de geçerlidir.

(5) Bu Kanun hükümlerine göre alınan kararlarda ve yürütülen işlemlerde; kamu kurum ve kuruluşları ile bu kararların alınmasında ve uygulanma-

sında görev alan kamu görevlileri ile diğer kişilerin uymaları gereken gizlilik kuralına ilişkin esas ve usûller yönetmelikte gösterilir.

Tanık koruma giderlerinin karşılanması ve tazminatlar

MADDE 19 – (1) Bu Kanun uyarınca alınacak koruma tedbirlerinin yerine getirilmesine ilişkin giderler, İçişleri Bakanlığı bütçesine konulacak ödenekten 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 24 üncü maddesinde belirtilen esaslar doğrultusunda karşılanır.

(2) Koruma birimlerinde fiilen görev yapanlara, 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi en yüksek Devlet memuru aylığının ek gösterge dahil yüzde otuzbeşini geçmemek üzere, Maliye Bakanlığının uygun görüşü alınarak İçişleri Bakanlığınca belirlenecek usul ve esaslara göre tazminat ödenir. Bu tazminat, damga vergisi hariç herhangi bir vergiye tâbi tutulmaz ve kısmi statüde görev yapanlara ödenmez.

(3) Bu Kanun hükümlerine göre korunanın, koruma konusu tehlike sebebiyle ölümü, sakatlanması veya malvarlığını kısmen yahut tamamen yitirmesi hallerinde oluşan zararlar, genel hükümlere göre Devlet tarafından tazmin olunur.

Suç, yaptırım ve soruşturma usulü

MADDE 20 – (1) Bu Kanunun uygulanması nedeniyle öğrendikleri bilgi ve belgeleri açıklayan, yayınlayan veya her ne şekilde olursa olsun başkalarının bu bilgi ve belgeleri edinmesini ya da erişimini kolaylaştıranlar fiil başka bir suç oluştursa bile ayrıca, Türk Ceza Kanununun 258 inci maddesi hükmüne göre cezalandırılır.

(2) Bu Kanunda belirtilen yükümlülüklere aykırı hareket edenler ile bu maddede sayılan fiilleri işleyenler hakkında müsteşarlar, valiler ve kaymakamlar hariç olmak üzere, 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanmaz. Görevleri veya sıfatları sebebi ile özel soruşturma ve kovuşturma usûlüne tâbi olan sanıklarla ilgili kanun hükümleri saklıdır.

(3) Bu Kanunun uygulanmasında görevlerinin gereklerine aykırı davranan kamu görevlileri hakkında, tabi oldukları mevzuatta yer alan disiplin cezaları uygulanır.

Tanığa rücû edilmesi

MADDE 21 – (1) Bu Kanunun 8 inci maddesinin dördüncü fıkrasının (b) ve (ç) bentlerinde belirtilen sebeplerle tanık koruma tedbiri kararının kaldırılması hâlinde, karar tarihinden, bu tedbir kararının kaldırıldığı tarihe kadar, kararı

uygulayan makamlarca yapılan giderler kanuni faizleri ile birlikte tanıktan tahsil edilir, ödenmemesi hâlinde 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usûlü Hakkında Kanun hükümleri uygulanır.

Tanık koruma biriminde görev yapanlar, diğer görevliler, suçun aydınlatılmasında yardımcı olanlar ve yakınlarının korunması

MADDE 22 – (1) Tanık koruma biriminde görev yapan personel, bu Kanun kapsamına giren suçlara ait istihbaratta, soruşturmada veya kovuşturmada görev alan kolluk amir ve memurları ile diğer kamu görevlileri, bu suçlarda kullanılan gizli soruşturmacı, bu Kanun kapsamına giren suçların ortaya çıkartılmasında yardımcı olan muhbirler ile bunların yakınları hakkında bu Kanun hükümleri uygulanır.

(2) 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 20 nci maddesi hükmü saklıdır.

(3) 29/7/2003 tarihli ve 4959 sayılı Topluma Kazandırma Yasası hükümlerine göre haklarında koruma tedbiri uygulananlara bu Kanun hükümleri uygulanmaz.

Askeri ceza muhakemesinde uygulama

MADDE 23 – (1) Bu Kanun 25/10/1963 tarihli ve 353 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usûlü Kanunu hükümlerine göre gerçekleştirilecek ceza muhakemesi işlemlerinde de uygulanır.

(2) Bu Kanunda geçen Cumhuriyet başsavcılığı, askeri savcılığı; Cumhuriyet savcısı, askeri savcıyı; mahkeme askeri mahkemeyi; hakim askeri hakimi ifade eder.

Değiştirilen hükümler

MADDE 24 – *(4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ile ilgili olup yerine işlenmiştir.)*

Yönetmelik

MADDE 25 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre çıkarılması gereken yönetmelikler, Kanunun yayımı tarihinden itibaren altı ay içinde Adalet ve İçişleri bakanlıkları ile müştereken düzenlenir.

Kurulun oluşturulması

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Kanunun 13 üncü maddesiyle kurulan Tanık Koruma Kurulunda üye olarak görev alacak temsilciler, maddede belirtilen kurumlar tarafından Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay içinde belirlenerek İçişleri Bakanlığına bildirilir.

Yürürlük

MADDE 26 – (1) Bu Kanun yayımı tarihinden altı ay sonra yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 27 – (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

TÜRK CEZA KANUNU İLE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN [157]

Kanun Numarası	**:** 5918
Kabul Tarihi	**:** 26 Haziran 2009
Yayımlandığı R. Gazete	**:** 9 Temmuz 2009/27823

MADDE 1- 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 13 üncü maddesinin birinci fıkrasının (h) bendi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 2- 5237 sayılı Kanunun 55 inci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"(3) Bu madde kapsamına giren eşyanın müsadere edilebilmesi için, eşyayı sonradan iktisap eden kişinin 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun iyiniyetin korunmasına ilişkin hükümlerinden yararlanamıyor olması gerekir."

MADDE 3- 5237 sayılı Kanunun 165 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"MADDE 165- (1) Bir suçun işlenmesiyle elde edilen eşyayı veya diğer malvarlığı değerini, bu suçun işlenmesine iştirak etmeksizin, satan, devreden, satın alan veya kabul eden kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır."

MADDE 4- 5237 sayılı Kanunun 254 üncü maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"(4) Bu madde hükümleri, yabancı kamu görevlilerine rüşvet veren kişilere uygulanmaz."

---

[157] Kanunun genel gerekçesinde düzenlemelerin yolsuzlukla mücadeleye ilişkin olarak AB'ye uyum amacını taşıdığı belirtildiğinden, bu Kanuna kitabımızda yer verilmiş; TCK ve CMK'da yapılan değşiklikler ilgili bölümlerdeki madde metinlerine işlenmiştir.

MADDE 5- 5237 sayılı Kanunun 282 nci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, maddeye birinci fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş ve diğer fıkralar buna göre teselsül ettirilmiştir.

"(1) Alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkaran veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tâbi tutan kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

(2) Birinci fıkradaki suçun işlenmesine iştirak etmeksizin, bu suçun konusunu oluşturan malvarlığı değerini, bu özelliğini bilerek satın alan, kabul eden, bulunduran veya kullanan kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

MADDE 6- 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 3 üncü maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"(2) Barış zamanında, asker olmayan kişilerin Askeri Ceza Kanununda veya diğer kanunlarda yer alan askerî mahkemelerin yargı yetkisine tabi bir suçu tek başına veya asker kişilerle iştirâk halinde işlemesi durumunda asker olmayan kişilerin soruşturmaları Cumhuriyet savcıları, kovuşturmaları adlî yargı mahkemeleri tarafından yapılır."

MADDE 7- 5271 sayılı Kanunun 250 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi aşağıdaki şekilde, maddenin üçüncü fıkrasının son cümlesinde geçen "hâli dahil" ibaresi ise "hâlinde" şeklinde değiştirilmiştir.

"a) Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu ve uyarıcı madde imâl ve ticareti suçu veya suçtan kaynaklanan malvarlığı değerini aklama suçu,"

MADDE 8- 5271 sayılı Kanunun 253 üncü maddesinin üçüncü fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

"Uzlaştırma kapsamına giren bir suçun, bu kapsama girmeyen bir başka suçla birlikte işlenmiş olması hâlinde de uzlaşma hükümleri uygulanmaz."

MADDE 9- 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanununa 43 üncü maddeden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

"Tüzel kişilerin sorumluluğu

MADDE 43/A- (1) Daha ağır idarî para cezasını gerektiren bir kabahat oluşturmadığı hallerde, bir özel hukuk tüzel kişisinin organ veya temsilcisi ya

da organ veya temsilci olmamakla birlikte bu tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde görev üstlenen bir kişi tarafından;

a) 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun;

1) 157 nci ve 158 inci maddelerinde tanımlanan dolandırıcılık suçunun,

2) 235 inci maddesinde tanımlanan ihaleye fesat karıştırma suçunun,

3) 236 ncı maddesinde tanımlanan edimin ifasına fesat karıştırma suçunun,

4) 252 nci maddesinde tanımlanan rüşvet suçunun,

5) 282 nci maddesinde tanımlanan suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun,

b) 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 160 ıncı maddesinde tanımlanan zimmet suçunun,

c) 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan kaçakçılık suçlarının,

ç) 4/12/2003 tarihli ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanununun Ek 5 inci maddesinde tanımlanan suçun,

d) 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 8 inci maddesinde tanımlanan terörün finansmanı suçunun,

tüzel kişinin yararına olarak işlenmesi halinde, ayrıca bu tüzel kişiye onbin Türk Lirasından ikimilyon Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

(2) Bu madde hükümlerine göre idari para cezasına karar vermeye, birinci fıkrada sayılan suçlardan dolayı yargılama yapmakla görevli mahkeme yetkilidir."

GEÇİCİ MADDE 1 – Bu Kanunla, 5271 sayılı Kanunun 3 üncü ve 250 nci maddesinde yapılan değişiklik hükümleri, yürürlüğe girdiği tarihte devam etmekte olan soruşturma ve kovuşturmalarda da uygulanır.

MADDE 10- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 11- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

KABAHATLER KANUNUNUN İLGİLİ HÜKMÜ

Tüzel kişilerin sorumluluğu [158]

Madde 43/A- (Ek: 26/6/2009-5918/9 md.)

(1) Daha ağır idarî para cezasını gerektiren bir kabahat oluşturmadığı hallerde, bir özel hukuk tüzel kişisinin organ veya temsilcisi ya da organ veya temsilci olmamakla birlikte bu tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde görev üstlenen bir kişi tarafından;

a) 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun;

1) 157 nci ve 158 inci maddelerinde tanımlanan dolandırıcılık suçunun,

2) 235 inci maddesinde tanımlanan ihaleye fesat karıştırma suçunun,

3) 236 ncı maddesinde tanımlanan edimin ifasına fesat karıştırma suçunun,

4) 252 nci maddesinde tanımlanan rüşvet suçunun,

5) 282 nci maddesinde tanımlanan suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun,

b) 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 160 ıncı maddesinde tanımlanan zimmet suçunun,

c) 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan kaçakçılık suçlarının,

ç) 4/12/2003 tarihli ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanununun Ek 5 inci maddesinde tanımlanan suçun,

d) 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 8 inci maddesinde tanımlanan terörün finansmanı suçunun,

tüzel kişinin yararına olarak işlenmesi halinde, ayrıca bu tüzel kişiye onbin Türk Lirasından ikimilyon Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

(2) Bu madde hükümlerine göre idari para cezasına karar vermeye, birinci fıkrada sayılan suçlardan dolayı yargılama yapmakla görevli mahkeme yetkilidir.

Tüzel kişilerin bildirim yükümlülüğü

---

[158] 5326 sayılı Kabahatler Kanununa 5918 sayılı, 26.06.2009 tarihli Kanunla eklenen maddedir.

Madde 43/B – (Ek: 2/7/2012-6352/102 md.)

(1) 5411 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinde tanımlanan; bankalara, finansal kuruluşlara veya paranın sayım ve incelemesini yaparak bankalara destek hizmeti veren kuruluşlar ile mevzuat çerçevesinde dövize ilişkin işlemler yapmasına izin verilen şirketlere, her ne amaçla olursa olsun ibraz edilen paranın sahte olduğunun anlaşılması halinde, 5237 sayılı Kanunun 278 inci maddesinde düzenlenen bildirim yükümlülüğü yerine getirilmediği takdirde, bu maddede sayılan tüzel kişilere Cumhuriyet savcısı tarafından bin Türk Lirasından beşbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

BAŞBAKANLIK TEŞKİLATI HAKKINDA KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMENİN DEĞİŞTİRİLEREK KABULÜ HAKKINDA KANUN

(İlgili Hüküm)

Teftiş Kurulu Başkanlığı

Madde 20 – (Değişik : 18/5/1987 - KHK - 281/12 md.)

Teftiş Kurulu Başkanlığı Başbakan'ın veya yetkili kılması üzerine Müsteşarın emri veya onayı ile Başbakan adına aşağıdaki görevleri yapar:

a) Bütün kamu kurum ve kuruluşlarıyla, kamu iktisadi teşebbüslerinde teftişin etkin bir şekilde yürütülmesi hususunda genel prensipleri tesbit etmek ve personelin verimli çalışmasını teşvik edici teftiş sistemini geliştirmek,

b) 1. (a) bendinde sayılan kuruluşlarla bunların iştirak ve ortaklıklarında, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında, teftiş, denetim veya bu maksatla kurulmuş olan birimlerin görev, yetki ve sorumluluklarını haiz olarak her türlü inceleme, araştırma, soruşturma ve teftiş yapmak veya yaptırmak,

2. Vakıflarda, derneklerde, kooperatiflerde, her seviyedeki (…)[159] işveren teşekküllerinde teftiş, denetim veya bu maksatla kurulmuş olan birimlerin görev, yetki ve sorumluluklarını haiz olarak gerektiğinde her türlü inceleme, araştırma, soruşturma ve teftişi yapmak veya yaptırmak,

---

[159] Anayasa Mahkemesi'nin 2/6/2011 tarihli ve E.: 2009/50, K.: 2011/89 sayılı Kararı ile bu alt bentte yer alan "işçi ve" ibaresi iptal edilmiştir.

3. Gerektiğinde, imtiyazlı şirketlerle, özel kuruluşları da mali yönden teftiş ve denetlemek,

c) Başbakanlık merkez teşkilatında araştırma, inceleme ve soruşturma ile bağlı ve ilgili kuruluşlarında hertürlü inceleme, araştırma, teftiş ve soruşturma yapmak.

d) (Ek: 24/10/2011-KHK-661/29 md.) Avrupa Birliğinden sağlanan mali kaynakların kullanımıyla ilgili inceleme, araştırma ve soruşturma yapmak veya yaptırmak, bu konulara ilişkin inceleme ve soruşturmalarda uluslararası kuruluşlarla koordinasyonu sağlamak.

(Değişik ikinci fıkra: 24/10/2011-KHK-661/29 md.) Başbakanlık Müfettişliğine Müfettiş Yardımcısı olarak girilir. Teftiş Kurulunun çalışma usul ve esasları, Müfettiş Yardımcılarının seçilmesi, yetiştirilmesi ile diğer hususlar yönetmelikle düzenlenir.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU KANUNU

Kanun Numarası : 6328
Kabul Tarihi : 14/6/2012
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih: 29/6/2012 Sayı : 28338

BİRİNCİ BÖLÜM
Genel Hükümler

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Kanunun amacı; kamu hizmetlerinin işleyişinde bağımsız ve etkin bir şikâyet mekanizması oluşturmak suretiyle, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve önerilerde bulunmak üzere Kamu Denetçiliği Kurumunu oluşturmaktır.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Kanun; Kamu Denetçiliği Kurumunun kuruluş, görev ve çalışma usullerine ilişkin ilkeler ile Kamu Başdenetçisi ve kamu denetçilerinin niteliklerine, seçimlerine, özlük haklarına ve Kurum personelinin atanmaları ile özlük haklarına ilişkin hükümleri kapsar.

Tanımlar

MADDE 3 – (1) Bu Kanunun uygulanmasında;

a) Başdenetçi: Kamu Başdenetçisini,

b) Başdenetçilik: Kamu Denetçiliği Kurumu Başdenetçiliğini,

c) Başkanlık: Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığını,

ç) Denetçi: Kamu denetçisini,
d) Genel Kurul: Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunu,
e) İdare: Merkezî yönetim kapsamındaki kamu idareleri ile sosyal güvenlik kurumlarını, mahallî idareleri, mahallî idarelerin bağlı idarelerini, mahallî idare birliklerini, döner sermayeli kuruluşları, kanunlarla kurulan fonları, kamu tüzel kişiliğini haiz kuruluşları, kamu iktisadi teşebbüslerini, sermayesinin yüzde ellisinden fazlası kamuya ait kuruluşlar ile bunlara bağlı ortaklıklar ve müesseseleri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını, kamu hizmeti yürüten özel hukuk tüzel kişilerini,
f) Komisyon: Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Komisyonu ile İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyelerinden oluşan Karma Komisyonu,
g) Kurum: Kamu Denetçiliği Kurumunu,
ifade eder.
(2) Komisyonun Başkanı, Başkanvekili, Sözcüsü ve Kâtibi; Dilekçe Komisyonunun Başkanı, Başkanvekili, Sözcüsü ve Kâtibidir.

İKİNCİ BÖLÜM
Kuruluş, Görev ve Çalışma İlkeleri

Kuruluş

MADDE 4 – (1) Bu Kanunda belirtilen görevleri yerine getirmek amacıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bağlı, kamu tüzel kişiliğini haiz, özel bütçeli ve merkezi Ankara'da bulunan Kamu Denetçiliği Kurumu kurulmuştur.
(2) Kurum, Başdenetçilik ve Genel Sekreterlikten oluşur.
(3) Kurumda, bir Başdenetçi ve beş denetçi ile Genel Sekreter ve diğer personel görev yapar.
(4) Kurum, gerekli gördüğü yerlerde büro açabilir.

Kurumun görevi

MADDE 5 – (1) Kurum, idarenin işleyişi ile ilgili şikâyet üzerine, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve idareye önerilerde bulunmakla görevlidir.
(2) Ancak;
a) Cumhurbaşkanının tek başına yaptığı işlemler ile resen imzaladığı kararlar ve emirler,
b) Yasama yetkisinin kullanılmasına ilişkin işlemler,
c) Yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin kararlar,
ç) Türk Silahlı Kuvvetlerinin sırf askerî nitelikteki faaliyetleri,

Kurumun görev alanı dışındadır.

Başdenetçilik

MADDE 6 – (1) Başdenetçilik; Başdenetçi ve denetçilerden oluşur.
(2) Kurum, Başdenetçi tarafından yönetilir ve temsil edilir.

Başdenetçinin ve denetçilerin görevleri

MADDE 7 – (1) Başdenetçinin görevleri şunlardır:
a) Kuruma gelen şikâyetleri incelemek, araştırmak ve idareye önerilerde bulunmak.
b) Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmelikleri hazırlamak.
c) Yıllık raporu hazırlamak.
ç) Yıllık raporu beklemeksizin gerek gördüğü konularda özel rapor hazırlamak.
d) Raporları kamuoyuna duyurmak.
e) Yokluğunda kendisine vekâlet edecek denetçiyi belirlemek.
f) Birisi kadın ve çocuk hakları alanında görevlendirilmek üzere, denetçiler arasındaki iş bölümünü düzenlemek.
g) Genel Sekreteri ve diğer personeli atamak.
ğ) Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.
(2) Denetçilerin görevleri şunlardır:
a) Bu Kanunda verilen görevlerin yapılmasında Başdenetçiye yardımcı olmak.
b) Başdenetçi tarafından verilen görevleri yapmak.

Çalışma ilkeleri

MADDE 8 – (1) Başdenetçi, denetçiler arasında iş birliğini sağlar ve bunların uyumlu çalışmasını gözetir.
(2) Denetçiler, Başdenetçi tarafından görevlendirildikleri konu veya alanlarda tek başlarına çalışır ve önerilerini Başdenetçiye sunarlar.
(3) Kurum, faaliyetlerinde elektronik ortam ve iletişim araçlarının kullanılmasını gözetir.
(4) Denetçilerin Başdenetçi tarafından görevlendirilecekleri konu veya alanlara ve aralarındaki iş bölümüne ilişkin ilkeler yönetmelikle belirlenir.

Genel Sekreterliğin oluşumu ve görevleri

MADDE 9 – (1) Genel Sekreterlik; Kurumun idari ve mali işleriyle sekretarya hizmetlerini yerine getirir. Genel Sekreterlikte Genel Sekreter ve diğer idari personel görev yapar.
(2) Genel Sekreterliğin görevleri şunlardır:
a) Kurumun büro işlemini yürütmek.
b) Personelin şahsi dosyalarını tutmak.
c) Kurumun arşiv hizmetlerini yürütmek.

ç) 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile 22/12/2005 tarihli ve 5436 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 15 inci maddesi ve diğer mevzuatla mali hizmetler birimi ve strateji geliştirme birimlerine verilen görevleri yapmak.
d) Personelin izin ve emeklilik işlemlerini yürütmek.
e) Kurumda çalışan personelin özlük işleri ile sağlık ve sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek.
f) Kurumun görev alanıyla ilgili hususlarda bilişim sisteminin kullanılmasını sağlamak.
g) Kanunlarla verilen veya Başdenetçilik tarafından verilen diğer işleri yapmak.

Başdenetçi ve denetçilerin nitelikleri

MADDE 10 – (1) Başdenetçi veya denetçi seçilebilmek için aşağıdaki şartlar aranır:
a) Türk vatandaşı olmak.
b) Seçimin yapıldığı tarihte Başdenetçi için elli, denetçi için kırk yaşını doldurmuş olmak.
c) Tercihen hukuk, siyasal bilgiler, iktisadi ve idarî bilimler, iktisat ve işletme fakültelerinden olmak üzere dört yıllık eğitim veren fakültelerden veya bunlara denkliği kabul edilmiş yurt içi veya yurt dışındaki yükseköğretim kurumlarından mezun olmak.
ç) Kamu kurum ve kuruluşlarında, uluslararası kuruluşlarda, sivil toplum kuruluşlarında veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında ya da özel sektörde toplamda en az on yıl çalışmış olmak.
d) Kamu haklarından yasaklı olmamak.
e) Başvuru sırasında herhangi bir siyasi partiye üye olmamak.
f) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile kasten işlenen bir suçtan dolayı hapis cezasına ya da affa uğramış olsa veya hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmiş olsa bile Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının birinci kısmının bir ve ikinci bölümündeki suçlar, Devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, millî savunmaya karşı suçlar, Devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk suçları ile yabancı devletlerle olan ilişkilere karşı suçlardan veya zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak.

Adaylık ve seçim

MADDE 11 – (1) Başdenetçi veya denetçilerden birinin görev süresinin bitmesinden doksan gün önce, bu görevlerin herhangi bir sebeple sona ermesi

hâlinde ise sona erme tarihinden itibaren onbeş gün içinde durum, Kurum tarafından Başkanlığa bildirilir.
(2) Başkanlık tarafından ilân edilen başvuru süresi içinde, 10 uncu maddede yazılı nitelikleri taşıyanlardan, Başdenetçi veya denetçi aday adayı olmak isteyenler Başkanlığa başvuruda bulunurlar.
(3) Komisyon, Başdenetçi seçiminde başvuruda bulunan aday adayları arasından üç adayı, başvuru süresinin bittiği tarihten itibaren onbeş gün içinde belirleyerek Genel Kurula sunulmak üzere Başkanlığa bildirir.
(4) Genel Kurul, bildirim tarihinden itibaren onbeş gün içinde, Başdenetçi seçimlerine başlar. Başdenetçi gizli oyla seçilir.
(5) Başdenetçi, üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ile seçilir. Birinci oylamada bu çoğunluk sağlanamadığı takdirde ikinci oylamaya geçilir. İkinci oylamada da üye tamsayısının üçte iki çoğunluğunun oyu aranır. Bu oylamada üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu sağlanamadığı takdirde üçüncü oylamaya geçilir ve üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyunu alan aday seçilmiş sayılır. Üçüncü oylamada üye tamsayısının salt çoğunluğu sağlanamazsa, bu oylamada en çok oy alan iki aday için dördüncü oylama yapılır. Dördüncü oylamada karar yeter sayısı olmak şartıyla en fazla oy alan aday seçilmiş olur.
(6) Komisyon tarafından oluşturulacak alt komisyon, başvuruda bulunan aday adayları arasından, seçilecek denetçi sayısının üç katı kadar adayı, başvuru süresinin bittiği tarihten itibaren onbeş gün içinde belirler ve Komisyona sunar. Komisyon sonraki onbeş gün içinde denetçi seçimlerini yapar. Denetçiler, üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ile seçilir. Birinci oylamada bu çoğunluk sağlanamadığı takdirde ikinci oylamaya geçilir. İkinci oylamada da üye tamsayısının üçte iki çoğunluğunun oyu aranır. Bu oylamada üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu sağlanamadığı takdirde üçüncü oylamaya geçilir ve üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyunu alan aday seçilmiş olur. Üçüncü oylamada üye tamsayısının salt çoğunluğu sağlanamadığı takdirde en çok oy alan adaylardan, seçilecek aday sayısının iki katı kadar aday ile seçime gidilir. Dördüncü oylamada karar yeter sayısı olmak şartıyla en fazla oy alan aday seçilmiş olur. Birden fazla denetçi seçimi yapılacağı durumlarda adaylar için birleşik oy pusulası düzenlenir. Adayların adlarının karşısındaki özel yer işaretlenmek suretiyle oy kullanılır. Seçilecek denetçilerin sayısından fazla verilen oylar geçersiz sayılır.
(7) Seçimler, Kurumun Başkanlığa başvuruda bulunduğu tarihten itibaren en geç doksan gün içinde sonuçlandırılır.
(8) Bu maddede yer alan süreler, Türkiye Büyük Millet Meclisinin tatilde olması veya araverme sırasında işlemez.

Bağımsızlık ve tarafsızlık

MADDE 12 – (1) Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, Başdenetçiye ve denetçilere görevleriyle ilgili olarak emir ve talimat veremez, genelge gönderemez, tavsiye ve telkinde bulunamaz.

(2) Başdenetçi ve denetçiler, görevlerini yerine getirirken tarafsızlık ilkesine uygun davranmak zorundadır.

Andiçme

MADDE 13 – (1) Görevlerine başlarken Başdenetçi Genel Kurulda, denetçiler ise Komisyonda aşağıdaki şekilde andiçerler:

"Görevimi tam bir tarafsızlık, dürüstlük, hakkaniyet ve adalet anlayışı içinde yerine getireceğime, namusum ve şerefim üzerine andiçerim."

Görev süresi

MADDE 14 – (1) Başdenetçi ve denetçilerin görev süreleri dört yıldır.

(2) İstifa, ölüm veya görevden alınma gibi herhangi bir nedenle süresi bitmeden görevinden ayrılan Başdenetçi veya denetçinin yerine yeni seçilen Başdenetçi veya denetçinin görev süresi de dört yıldır.

(3) Bir dönem Başdenetçi veya denetçi olarak görev yapan bir kimse sadece bir dönem daha Başdenetçi veya denetçi seçilebilir.

(4) Başdenetçi veya denetçiliğe seçilenlerin görev yaptıkları sürede eski görevleriyle olan ilişikleri kesilir. Ancak kamu görevlisiyken Başdenetçiliğe veya denetçiliğe seçilenler, memuriyete giriş şartlarını kaybetme dışındaki herhangi bir nedenle görevlerinin sona ermesi, görevden ayrılma isteğinde bulunması veya görev sürelerinin dolması durumunda, otuz gün içinde eski kurumlarına başvurmaları hâlinde, atamaya yetkili makamlar tarafından otuz gün içinde mükteseplerine uygun bir kadroya atanırlar. Yüksek mahkeme üyeliğinden seçilenlerden görevi sona erenler, herhangi bir işleme gerek olmaksızın ve boş kadro şartı aranmaksızın, geldikleri yüksek mahkeme üyeliği görevine geri dönerler ve boşalan ilk üye kadrosu kendilerine tahsis olunur. Belirtilen atama yapılırken Başdenetçi veya denetçilerin Kurumda geçirdikleri süreler makam veya hâkim sınıfından olup da yüksek hâkimlik tazminatını almaya başladıktan sonra seçilenler için yüksek hâkimlik tazminatı ödenmesini gerektiren görevlerde geçmiş olarak değerlendirilir. Bu hükümler, akademik unvanların kazanılmasına ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla üniversitelerden gelen personel hakkında da uygulanır. Mükteseplerine uygun bir kadroya atamaları gerçekleşinceye kadar süresi dolması sebebiyle görevi sona eren Başdenetçi ve denetçilere almakta oldukları aylık ücret ile sosyal hak ve yardımların Kurum tarafından ödenmesine devam olunur. Mükteseplerine uygun kadrolara atananlara, atama yapıldığı tarih itibarıyla Kurum tarafından ödemede bulunulmasına son verilir.

Görevden alınma ve görevin sona ermesi

MADDE 15 – (1) Başdenetçinin veya denetçilerin 10 uncu maddede sayılan nitelikleri taşımadıklarının sonradan anlaşılması veya bu nitelikleri seçildikten sonra kaybetmeleri hâlinde, durumun Komisyon tarafından tespit edilmesini takiben Başdenetçinin görevinin sona ermesine Genel Kurul tarafından görüşmesiz olarak; denetçilerin görevinin sona ermesine ise Komisyon tarafından karar verilir.

(2) Seçilmeye engel bir suçtan dolayı kesin hüküm giyen veya kısıtlanan Başdenetçi hakkındaki kesinleşmiş mahkeme kararının Genel Kurulun; denetçi hakkındaki kesinleşmiş mahkeme kararının Komisyonun bilgisine sunulmasıyla Başdenetçi veya denetçi sıfatı sona erer.

Başdenetçi ve denetçilerin mali ve sosyal hakları

MADDE 16 – (1) Başdenetçiye Başbakanlık Müsteşarı; denetçilere Başbakanlık müsteşar yardımcıları için belirlenen her türlü ödemeler dâhil mali haklar tutarında aylık ücret ödenir. Başbakanlık Müsteşarı ve müsteşar yardımcılarına ödenenlerden, vergi ve diğer kesintilere tabi olmayanlar bu Kanuna göre de vergi ve diğer kesintilere tabi olmaz. 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve diğer mevzuat uyarınca Başbakanlık Müsteşarının yararlanmış olduğu sosyal hak ve yardımlardan Başdenetçi, Başbakanlık müsteşar yardımcılarının yararlanmış olduğu sosyal hak ve yardımlardan da denetçiler aynı esas ve usuller çerçevesinde yararlanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Kuruma Başvuru ve Yapılacak İşlemler

Başvuru ve usulü

MADDE 17 – (1) Kuruma, gerçek ve tüzel kişiler başvurabilirler. Başvuru sahibinin talebi üzerine başvuru gizli tutulur.

(2) Başvuru; başvuru sahibinin adı ve soyadı, imzası, yerleşim yeri veya iş adresini ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için vatandaşlık kimlik numarasını, yabancılar için pasaport numarasını, başvuru sahibi tüzel kişi ise tüzel kişinin unvanı ve yerleşim yeri ile yetkili kişinin imzasını, varsa, merkezi tüzel kişilik numarasını ve yetki belgesini içeren Türkçe dilekçe ile yapılır. Bu başvuru, yönetmelikte belirlenen şartlara uyulmak kaydıyla elektronik ortamda veya diğer iletişim araçlarıyla da yapılabilir.

(3) Yapılan başvurulardan;

a) Belli bir konuyu içermeyenler,

b) Yargı organlarında görülmekte olan veya yargı organlarınca karara bağlanmış uyuşmazlıklara ilişkin olanlar,
c) İkinci fıkrada belirtilen şartları taşımayanlar,
ç) Sebepleri, konusu ve tarafları aynı olanlar ile daha önce sonuçlandırılanlar, incelenmez.
(4) Kuruma başvuruda bulunulabilmesi için, 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununda öngörülen idari başvuru yolları ile özel kanunlarda yer alan zorunlu idari başvuru yollarının tüketilmesi gereklidir. İdari başvuru yolları tüketilmeden yapılan başvurular ilgili kuruma gönderilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, idari başvuru yolları tüketilmese dahi başvuruları kabul edebilir.

(5) Kuruma, illerde valilikler, ilçelerde kaymakamlıklar aracılığıyla da başvurulabilir.
(6) Başvurulardan herhangi bir ücret alınmaz.
(7) Kuruma, dördüncü fıkra uyarınca yapılacak başvuruya idare tarafından verilecek cevabın tebliği tarihinden, idare başvuruya altmış gün içinde cevap vermediği takdirde bu sürenin bitmesinden itibaren altı ay içinde başvurulabilir. Başvuru tarihi, dilekçenin Kuruma, valilik veya kaymakamlıklara verildiği, diğer hâllerde başvurunun Kuruma ulaştığı tarihtir.
(8) Dava açma süresi içinde yapılan başvuru, işlemeye başlamış olan dava açma süresini durdurur.

Bilgi ve belge istenmesi

MADDE 18 – (1) Kurumun inceleme ve araştırma konusu ile ilgili olarak istediği bilgi ve belgelerin, bu isteğin tebliğ edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde verilmesi zorunludur. Bu süre içinde istenen bilgi ve belgeleri haklı bir neden olmaksızın vermeyenler hakkında Başdenetçi veya denetçinin başvurusu üzerine ilgili merci soruşturma açar.
(2) Devlet sırrı veya ticari sır niteliğindeki bilgi ve belgeler, yetkili mercilerin en üst makam veya kurulunca gerekçesi belirtilmek suretiyle verilmeyebilir. Ancak, Devlet sırrı niteliğindeki bilgi ve belgeler Başdenetçi veya görevlendireceği denetçi tarafından yerinde incelenebilir.

Bilirkişi görevlendirilmesi ve tanık dinlenmesi

MADDE 19 – (1) İnceleme ve araştırma konusu ile ilgili olarak Başdenetçi veya denetçiler bilirkişi görevlendirebilir.
(2) 10/2/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümleri saklı kalmak üzere, bilirkişi olarak görevlendirilen kamu görevlilerine her inceleme ve araştırma konusu için (1.000), diğer kişilere her inceleme ve araştırma konusu için (2.000) gösterge rakamının memur aylık katsayısıyla çarpımı sonucu bulunacak miktarı geçmemek üzere görevlendirmeyi yapanın kararı ile bilirki-

şi ücreti ödenir. Bu ödemeler, damga vergisi hariç herhangi bir vergi ve kesintiye tabi tutulmaz.
(3) İnceleme ve araştırma konusu ile ilgili olarak Başdenetçi, denetçiler veya uzmanlar tanık ya da ilgili kişileri dinleyebilir.

İnceleme ve araştırma

MADDE 20 – (1) Kurum, inceleme ve araştırmasını başvuru tarihinden itibaren en geç altı ay içinde sonuçlandırır.
(2) Kurum, inceleme ve araştırma sonucunu ve varsa önerilerini ilgili mercie ve başvurana bildirir. Kurum, başvurana, işleme karşı başvuru yollarını, başvuru süresini ve başvurulacak makamı da gösterir.
(3) İlgili merci, Kurumun önerileri doğrultusunda tesis ettiği işlemi veya Kurumun önerdiği çözümü uygulanabilir nitelikte görmediği takdirde bunun gerekçesini otuz gün içinde Kuruma bildirir.

Dava açma süresinin yeniden işlemeye başlaması

MADDE 21 – (1) Başvurunun Kurum tarafından reddedilmesi hâlinde, durmuş olan dava açma süresi gerekçeli ret kararının ilgiliye tebliğinden itibaren kaldığı yerden işlemeye başlar.
(2) Başvurunun Kurum tarafından yerinde görülerek kabul edilmesi hâlinde; ilgili merci Kurumun önerisi üzerine otuz gün içinde herhangi bir işlem tesis etmez veya eylemde bulunmaz ise durmuş olan dava açma süresi kaldığı yerden işlemeye başlar.
(3) Kurumun, inceleme ve araştırmasını, başvuru tarihinden itibaren altı ay içinde sonuçlandıramaması hâlinde de durmuş olan dava açma süresi kaldığı yerden işlemeye başlar.

Raporlar

MADDE 22 – (1) Kurum, her takvim yılı sonunda yürütülen faaliyetleri ve önerileri kapsayan bir rapor hazırlayarak Komisyona sunar. Komisyon, bu raporu araverme ve tatil dönemleri hariç olmak üzere iki ay içinde görüşüp kendi kanaat ve görüşlerini de içerecek şekilde özetleyerek Genel Kurula sunulmak üzere hazırladığı raporu Başkanlığa gönderir. Komisyonun raporu Genel Kurulda ivedilikle görüşülür.
(2) Kurumun yıllık raporu, ayrıca Resmî Gazetede yayımlanmak suretiyle kamuoyuna duyurulur.
(3) Kurum; açıklanmasında fayda gördüğü hususları yıllık raporu beklemeksizin her zaman kamuoyuna duyurabilir.

Açıklama yapma yetkisi

MADDE 23 – (1) Kurumun faaliyetleri hakkında açıklama yapmaya Başdenetçi veya görevlendireceği denetçi yetkilidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Personele İlişkin Hükümler

Personelin atanması

MADDE 24 – (1) Genel Sekreter, en az dört yıllık yükseköğretim kurumu mezunu, Devlet Memurları Kanununa tabi görevlerde on yıl hizmeti bulunan ve aynı Kanunun 48 inci maddesinde yazılı şartlara sahip olanlar arasından Başdenetçi tarafından atanır.
(2) Diğer personel Başdenetçi tarafından atanır.

Kamu denetçiliği uzman yardımcılığı

MADDE 25 – (1) Kamu denetçiliği uzman yardımcılığına atanabilmek için, Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinde sayılan genel şartlar yanında aşağıdaki nitelikler de aranır:
a) Dört yıllık eğitim veren fakültelerden veya bunlara denkliği kabul edilmiş yurt içi veya yurt dışındaki yükseköğretim kurumlarından mezun olmak.
b) Yapılacak giriş sınavında başarılı olmak.
c) Sınavın yapıldığı yılın ocak ayının ilk günü itibarıyla otuzbeş yaşını doldurmamış olmak.

Kamu denetçiliği uzmanlığı

MADDE 26 – (1) 25 inci maddeye göre kamu denetçiliği uzman yardımcılığına atananlar, en az üç yıl çalışmak kaydıyla açılacak yeterlik sınavına girmeye hak kazanırlar. Sınavda başarılı olanlar, Kamu Personeli Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavında en az (C) düzeyinde puan veya uluslararası kabul görmüş yabancı dil seviye tespit sınavlarından bu puana denk puan almış olmak şartıyla kamu denetçiliği uzmanı unvanını alırlar. Sınavda başarılı olamayanlar, istekleri hâlinde Kurumunda veya Devlet Personel Başkanlığınca diğer kamu kurum ve kuruluşlarında uygun kadrolara atanırlar.
(2) Kamu denetçiliği uzman yardımcılarının mesleğe alınmaları, yetiştirilmeleri ve yeterlik sınavının şekli ile kamu denetçiliği uzman ve uzman yardımcılarının görev, yetki ve çalışmalarına ilişkin esas ve usuller yönetmelikle düzenlenir.

Personele uygulanacak hükümler ile personelin mali ve sosyal hakları

MADDE 27 – (1) Bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda Kurum personeli hakkında Devlet Memurları Kanunu hükümleri uygulanır.
(2) Genel Sekretere Başbakanlıktaki genel müdürlere uygulanan mali ve sosyal hak ve yardımlara ilişkin hükümler uygulanır.
(3) Kamu denetçiliği uzmanlarına aynı derecede bulunan Başbakanlık uzmanları, kamu denetçiliği uzman yardımcılarına Başbakanlık uzman yardımcıları ve Kurumun diğer personeline ise Başbakanlıkta aynı unvanlı ve aynı dereceli

kadrolarda çalışanlara uygulanan mali ve sosyal hak ve yardımlara ilişkin hükümler uygulanır. Başbakanlıkta emsali personele ödenenlerden vergi ve diğer kesintilere tabi olmayanlar bu maddeye göre de vergi ve diğer kesintilere tabi olmaz.

Kamu kurum ve kuruluşlarındaki personelin görevlendirilmesi

MADDE 28 – (Değişik: 12/7/2013-6495/54 md.)

Merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde, sosyal güvenlik kurumlarında, mahallî idarelerde, mahallî idarelerin bağlı idarelerinde, mahallî idare birliklerinde, döner sermayeli kuruluşlarda, kanunlarla kurulan fonlarda, kamu tüzel kişiliğini haiz kuruluşlarda, sermayesinin yüzde ellisinden fazlası kamuya ait kuruluşlarda, kamu iktisadi teşebbüsleri ile bunlara bağlı ortaklıklar ve müesseselerde çalışanlar ile hâkim ve savcılar, kendilerinin muvafakatları alınmak kaydıyla Kurumda görevlendirilebilir. Bu şekilde görevlendirilenlerin sayısı Kamu Denetçiliği Uzmanı kadro sayısının yüzde yirmisini aşamaz ve bu şekilde yapılacak görevlendirme süresi iki yılı geçemez. Ancak ihtiyaç hâlinde bu süre bir yıllık dönemler hâlinde uzatılabilir. Kurumun bu konudaki talepleri, ilgili kurum ve kuruluşlarca on iş günü içinde yerine getirilir. Bu şekilde görevlendirilen personel, kurumlarından aylıklı izinli sayılır. Bu personelin izinli oldukları sürece memuriyetleri ile ilgileri ve özlük hakları devam ettiği gibi, bu süreler yükselme ve emekliliklerinde de hesaba katılır ve yükselmeleri başkaca bir işleme gerek duyulmadan süresinde yapılır. Bunların Kurumda geçirdikleri süreler, kendi kurumlarında geçirilmiş sayılır.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Çeşitli Hükümler

Bütçe

MADDE 29 – (1) Kurumun gelirleri şunlardır:

a) Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesinden alınacak Hazine yardımı.

b) Diğer gelirler.

(2) Kurum bütçesinden bu Kanun kapsamındaki görevlerin gerçekleştirilmesine ilişkin giderler yapılır.

Yasaklar

MADDE 30 – (1) Başdenetçi, denetçiler, Genel Sekreter, kamu denetçiliği uzman ve uzman yardımcıları ile diğer personel, siyasi partilere üye olamazlar; herhangi bir siyasî parti, kişi veya zümrenin yararını veya zararını hedef alan bir davranışta bulunamazlar; görevlerini yerine getirirken dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayırımı yapamazlar; görevleri sebebiyle herhangi bir şekilde öğrendikleri mesleki veya ticari sırları görevle-

rinden ayrılmış olsalar bile açıklayamazlar, kendilerinin veya başkalarının yararına kullanamazlar.
(2) Başdenetçi, denetçiler, Genel Sekreter, kamu denetçiliği uzman ve uzman yardımcıları; kendilerinin, eşlerinin ve üçüncü dereceye kadar (bu derece dâhil) kan ve kayın hısımlarının şikâyetlerini inceleyemezler.
(3) Başdenetçi, denetçiler, Genel Sekreter, kamu denetçiliği uzman ve uzman yardımcıları ile diğer personel, bu görevleri süresince resmî veya özel hiçbir görev alamazlar, ticaretle uğraşamazlar. Bilimsel yayınlarda bulunma, görevleri veya meslekleri ile ilgili olarak davet edildikleri ulusal veya uluslararası kongre, konferans ve benzeri toplantılara katılma, derneklerde üyelik ve kâr amacı gütmeyen kooperatiflerde ortaklık hâlinde bu madde hükümleri uygulanmaz.

Başdenetçi veya denetçiler hakkında ceza soruşturması ve kovuşturması usulü

MADDE 31 – (1) Başdenetçi ve denetçilerin görevleri sebebiyle bir suç işledikleri öne sürüldüğü takdirde haklarında ceza soruşturması ve kovuşturması yapılabilmesi Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının iznine bağlıdır. İzin verilmesi veya verilmemesine ilişkin karara karşı itiraz mercii, Danıştayın ilgili dairesidir.
(2) Başdenetçi ve denetçiler hakkındaki soruşturma Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından yapılır. Açılacak kamu davası, Yargıtayın ilgili ceza dairesinde görülür. Temyiz mercii, Yargıtay Ceza Genel Kuruludur.
(3) Bu maddede hüküm bulunmayan hususlarda 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanır.
(4) Ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlara ilişkin suçüstü hâli genel hükümlere tabidir.

Genel Sekreter ve personel hakkında ceza soruşturması ve kovuşturması usulü

MADDE 32 – (1) Genel Sekreter, kamu denetçiliği uzman ve uzman yardımcılarının görevleri sebebiyle bir suç işledikleri öne sürüldüğü takdirde ceza soruşturması ve kovuşturması yapılabilmesi Başdenetçinin iznine bağlıdır. İzin verilmesi veya verilmemesine ilişkin karara karşı itiraz mercii Ankara Bölge İdare Mahkemesidir.
(2) Genel Sekreter, kamu denetçiliği uzman ve uzman yardımcıları ile diğer personel hakkındaki soruşturma, suçun işlendiği yer Cumhuriyet başsavcısı veya görevlendireceği Cumhuriyet savcısı tarafından yapılır. Açılacak kamu davası aynı yer mahkemesinde görülür.
(3) Bu maddede hüküm bulunmayan hususlarda, Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanır.

(4) Ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlara ilişkin suçüstü hâli genel hükümlere tabidir.

Emeklilik

MADDE 33 – (1) Başdenetçi, denetçiler, Genel Sekreter, kamu denetçiliği uzman ve uzman yardımcıları ile diğer personel, 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında sigortalı sayılır. Başdenetçi ve denetçilerin sigorta primine esas kazanç tutarları, Başdenetçi için Başbakanlık Müsteşarı, denetçiler için Başbakanlık müsteşar yardımcıları esas alınarak belirlenir. Bu görevleri sırasında 5510 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesi kapsamına girenlerin bu görevde geçen süreleri makam tazminatı ile temsil tazminatı ödenmesi gereken süre olarak değerlendirilir ve emeklilik yönünden Başdenetçi Başbakanlık Müsteşarı, denetçiler Başbakanlık müsteşar yardımcıları için belirlenmiş olan ek gösterge, makam tazminatı ile temsil tazminatından aynı usul ve esaslara göre yararlandırılır.

(2) Sosyal güvenlik kuruluşlarının herhangi birinden emekli aylığı almakta olanlardan Başdenetçi ve denetçi seçilenlerin, istekleri hâlinde emekli aylıkları kesilir ve 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında yeniden sigortalı sayılır. Bu şekilde emekli aylıklarını kestirmek suretiyle yeniden sigorta primi ödeyenlerin görev sürelerinin bitiminde emekli aylıkları genel hükümlere göre yeniden belirlenir.

(3) Başdenetçi ve denetçiler hakkında 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 40 ıncı maddesinin birinci fıkrası ile 5510 sayılı Kanunda yer alan yaş haddine ilişkin hükümler uygulanmaz.

Kadrolar

MADDE 34 – (1) Ekli listede yer alan kadrolar ihdas edilerek 13/12/1983 tarihli ve 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (I) sayılı cetvele Kamu Denetçiliği Kurumu bölümü olarak eklenmiştir.

Değişiklik yapılan hükümler

MADDE 35 – (1) (14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile ilgili olup yerine işlenmiştir.)

(2) (10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile ilgili olup yerine işlenmiştir.)

(3) (5/1/1961 tarihli ve 237 sayılı Taşıt Kanunu ile ilgili olup yerine işlenmiştir.)

Geçiş hükümleri

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Başdenetçi ve denetçilerin seçimi ile Kamu Denetçiliği Kurumu kurulur.

(2) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten onbeş gün sonra Başkanlık tarafından Başdenetçi ve denetçi seçimi için aday adaylığı başvuru süreci başlatılır ve 11 inci maddede öngörülen usule uyularak seçim sonuçlandırılır.
(3) Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmelikler, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren dokuz ay içinde yürürlüğe konulur.
(4) Başdenetçi ve denetçilerin seçimi tamamlandıktan sonra Başdenetçi tarafından doksan gün içinde; bir defaya mahsus olmak ve ekli listede yer alan Kamu Denetçiliği Uzmanı unvanlı serbest kadro adedinin yüzde ellisini geçmemek üzere, 25 inci ve 26 ncı maddelerdeki şartlar aranmaksızın, doktora yapmış üniversite öğretim elemanları veya kamu kurum ve kuruluşlarında görevli olup, mesleğe özel yarışma sınavı ile girilen ve belirli süreli meslek içi eğitimden sonra özel bir yeterlik sınavı sonunda atanmış olanlardan kamu denetçiliği uzmanı olarak atama yapılabilir. Kamu denetçiliği uzmanı olarak atanacakların mesleklerinde en az beş yıllık deneyime sahip olmaları gerekir.
(5) Bu Kanun hükümleri, mahallî idarelerin eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışları hakkında, bu Kanunun bütün hükümlerinin yürürlüğe girdiği tarihten bir yıl sonra uygulanmaya başlanır.

Yürürlük

MADDE 36 – (1) Bu Kanunun 17 nci maddesi yayımı tarihinden dokuz ay sonra, diğer maddeleri yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 37 – (1) Bu Kanun hükümlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ve Bakanlar Kurulu yürütür.

SPORDA ŞİDDET VE DÜZENSİZLİĞİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUN

(İlgili hükümler)

Kanun Numarası : 6222
Kabul Tarihi : 31/3/2011
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih: 14/4/2011 Sayı : 27905

Şike ve teşvik primi

MADDE 11 – (1) Belirli bir spor müsabakasının sonucunu etkilemek amacıyla bir başkasına kazanç veya sair menfaat temin eden kişi, bir yıldan üç yıla kadar[160] hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Kendisine menfaat temin edilen kişi de bu suçtan dolayı müşterek fail olarak cezalandırılır. Kazanç veya sair menfaat temini hususunda anlaşmaya varılmış olması halinde dahi, suç tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur.

(2) Şike anlaşmasının varlığını bilerek spor müsabakasının anlaşma doğrultusunda sonuçlanmasına katkıda bulunan kişiler de birinci fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3) Kazanç veya sair menfaat vaat veya teklifinde bulunulması halinde, anlaşmaya varılamadığı takdirde, suçun teşebbüs aşamasında kalmış olması dolayısıyla cezaya hükmolunur.

(4) Suçun;

a) Kamu görevinin sağladığı güven veya nüfuzun kötüye kullanılması suretiyle,

b) (Değişik:10/12/2011-6259/1 md.) Federasyon veya spor kulüpleri ile spor alanında faaliyet gösteren tüzel kişilerin, genel kurul ve yönetim kurulu başkan veya üyeleri, teknik veya idari yöneticiler ile kulüplerin ve sporcuların menajerleri veya temsilciliğini yapan kişiler tarafından,

c) Suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde,

ç) Bahis oyunlarının sonuçlarını etkilemek amacıyla,

işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(5) Suçun bir müsabakada bir takımın başarılı olmasını sağlamak amacıyla teşvik primi verilmesi veya vaat edilmesi suretiyle işlenmesi halinde bu madde hükümlerine göre verilecek ceza yarı oranında indirilir.

(6) Bu madde hükümleri;

a) Milli takımlara veya milli sporculara başarılı olmalarını sağlamak amacıyla,

---

[160] 10/12/2011 tarihli ve 6259 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle bu fıkrada yer alan "beş yıldan oniki yıla kadar" ibaresi "bir yıldan üç yıla kadar" şeklinde değiştirilmiştir.

b) Spor kulüpleri tarafından kendi takım oyuncularına veya teknik heyetine müsabakada başarılı olabilmelerini sağlamak amacıyla,
prim verilmesi veya vaadinde bulunulması halinde uygulanmaz.
(7) Suçun spor kulüplerinin veya sair bir tüzel kişinin yararına işlenmesi halinde, ayrıca bunlara, şike veya teşvik primi miktarı kadar idari para cezası verilir. Ancak, verilecek idari para cezasının miktarı yüzbin Türk Lirasından az olamaz.
(8) Müsabaka yapılmadan önce suçun ortaya çıkmasını sağlayan kişiye ceza verilmez.
(9) (Ek fıkra: 10/12/2011-6259/1 md.) Bu madde kapsamına giren suçlarla ilgili olarak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 231 inci maddesine göre hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilemez; verilen hapis cezası seçenek yaptırımlara çevrilemez ve ertelenemez.
(10) (Ek fıkra: 10/12/2011-6259/1 md.) Bu maddede tanımlanan suçların bir suç işleme kararının icrası kapsamında değişik zamanlarda birden fazla işlenmesi halinde, bunlardan en ağır cezayı gerektiren fiilden dolayı verilecek ceza dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılarak tek cezaya hükmolunur.
(11) (Ek fıkra: 10/12/2011-6259/1 md.) Bu maddede tanımlanan suçlardan dolayı cezaya mahkûmiyet halinde, kişi hakkında ayrıca Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesi hükümlerine göre, spor kulüplerinin, federasyonların, bünyesinde sportif faaliyetler icra edilen tüzel kişilerin yönetim ve denetim organlarında görev yapmaktan yasaklanmasına hükmolunur.

Yargılama ve usul hükümleri

MADDE 23 – (1) Bu Kanun kapsamına giren suçlardan dolayı yargılama yapmaya Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun ihtisas mahkemesi olarak görevlendireceği sulh veya asliye[161] ceza mahkemeleri yetkilidir.
(2) Ceza Muhakemesi Kanununun 135 inci maddesi hükümleri, 11 inci maddede tanımlanan suç bakımından da uygulanır.
(3) Bu Kanun hükümlerine göre idari para cezasına ve diğer idari yaptırımlara karar vermeye, Cumhuriyet savcısı yetkilidir.

---

[161]10/12/2011 tarihli ve 6259 sayılı Kanunun 6 ncı maddesiyle bu fıkrada yer alan "asliye veya ağır" ibaresi "sulh veya asliye" şeklinde değiştirilmiştir.

İCRA VE İFLAS KANUNU
(İlgili hüküm)

Kanun Numarası : 2004
Kabul Tarihi : 9/6/1932
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih : 19/6/1932 Sayı : 2128

Artırmadan çekilme :

Madde 345/b – (Ek: 9/11/1988-3494/59 md.; Değişik: 31/5/2005 - 5358/17 md.)

Bu Kanuna göre yapılan ihalelerde kendisine veya başkasına vaat olunan veya sağlanan yarar karşılığında artırmadan çekilen veya artırmaya katılmayan kimseye bir yıla kadar hapis ve bin güne kadar adlî para cezası verilir.

Aracılara da aynı ceza verilir.

DEVLET MEMURLARI KANUNU
(İlgili hükümler)

Kanun Numarası : 657
Kabul Tarihi : 14/7/1965
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih : 23/7/1965 Sayı : 12056

Mal bildirimi:

Madde 14 – Devlet memurları, kendileriyle, eşlerine ve velayetleri altındaki çocuklarına ait taşınır ve taşınmaz malları, alacak ve borçları hakkında, özel kanunda yazılı hükümler uyarınca, mal bildirimi verirler.

Ticaret ve diğer kazanç getirici faaliyetlerde bulunma yasağı:

Madde 28 – (Değişik: 30/5/1974 - KHK - 12; Değiştirilerek kabul: 15/5/1975 - 1897/1 md.)

Memurlar Türk Ticaret Kanununa göre (Tacir) veya (Esnaf) sayılmalarını gerektirecek bir faaliyette bulunamaz, ticaret ve sanayi müesseselerinde görev alamaz, ticari mümessil veya ticari vekil veya kollektif şirketlerde ortak

veya komandit şirkette komandite ortak olamazlar. (Görevli oldukları kurumların iştiraklerinde kurumlarını temsilen alacakları görevler hariç). (Ek cümle: 8/8/2011-KHK-650/38 md.; İptal cümle: Anayasa Mahkemesi'nin 18/7/2012 tarihli ve E.: 2011/113, K.: 2012/108 sayılı Kararı ile.; (…)[162] Yeniden düzenleme son cümle: 2/1/2014-6514/9 md.) Memurlar, mesleki faaliyette veya serbest meslek icrasında bulunmak üzere ofis, büro, muayenehane ve benzeri yerler açamaz; gerçek kişilere, özel hukuk tüzel kişilerine veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına ait herhangi bir iş yerinde veya vakıf yükseköğretim kurumlarında çalışamaz.

(Değişik ikinci fıkra: 8/8/2011-KHK-650/38 md.; İptal ikinci fıkra: Anayasa Mahkemesi'nin 18/7/2012 tarihli ve E.: 2011/113 K.: 2012/108 sayılı Kararı ile. Yeniden düzenleme: 2/1/2014-6514/9 md.) Memurların üyesi oldukları yapı, kalkınma ve tüketim kooperatifleri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve kanunla kurulmuş yardım sandıklarının yönetim, denetim ve disiplin kurulları üyelikleri ile özel kanunlarda belirtilen görevler bu yasaklamanın dışındadır.

Eşleri, reşit olmayan veya mahcur olan çocukları, yasaklanan faaliyetlerde bulunan memurlar bu durumu 15 gün içinde bağlı oldukları kuruma bildirmekle yükümlüdürler,

Hediye alma, menfaat sağlama yasağı:

Madde 29 – Devlet memurlarının doğrudan doğruya veya aracı eliyle hediye istemeleri ve görevleri sırasında olmasa dahi menfaat sağlama amacı ile hediye kabul etmeleri veya iş sahiplerinden borç para istemeleri ve almaları yasaktır.

(Ek fıkra: 25/5/2004-5176/9 md.) Kamu Görevlileri Etik Kurulu, hediye alma yasağının kapsamını belirlemeye ve en az genel müdür veya eşiti seviyedeki üst düzey kamu görevlilerince alınan hediyelerin listesini gerektiğinde her takvim yılı sonunda bu görevlilerden istemeye yetkilidir.

Denetimindeki teşebbüsten menfaat sağlama yasağı:

Madde 30 – Devlet memurunun, denetimi altında bulunan veya kendi görevi veya mensup olduğu kurum ile ilgisi olan bir teşebbüsten, doğrudan doğruya veya aracı eliyle her ne ad altında olursa olsun bir menfaat sağlaması yasaktır.

---

[162] Sözkonusu İptal Kararı 1/1/2013 tarihinden başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmiştir.

Gizli bilgileri açıklama yasağı:

Madde 31 – (Değişik: 12/5/1982 - 2670/11 md.)

Devlet memurlarının kamu hizmetleri ile ilgili gizli bilgileri görevlerinden ayrılmış bile olsalar, yetkili bakanın yazılı izni olmadıkça açıklamaları yasaktır.

KAMU GÖREVLERİNDEN AYRILANLARIN YAPAMAYACAKLARI İŞLER HAKKINDA KANUN

Kanun Numarası : 2531
Kabul Tarihi : 2/10/1981
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih : 6/10/1981 Sayı : 17480

Kapsam:

Madde 1– Bu Kanun, genel bütçeye dahil daire, kurum ve kuruluşlar ile katma bütçeli idarelerde, bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlarda, kanunla veya kanunların verdiği yetkiye dayanılarak kurulan fonlarda, belediyelerde, özel idarelerde 12 Mart 1964 gün ve 440 sayılı ve 12 Mayıs 1964 gün ve 468 sayılı Kanunlar kapsamına giren kuruluşlarda, sermayesinin yarısından fazlası ayrı ayrı veya birlikte Hazinece veya yukarıdaki daire, idare, kurum ve kuruluşlarca karşılanan yerlerde aylık, ücret veya ödenek almak suretiyle görev yapmış olanlar hakkında uygulanır.

Yasak ve Süresi

Madde 2 – Birinci madde kapsamına giren yerlerdeki görevlerinden hangi sebeple olursa olsun ayrılanlar, ayrıldıkları tarihten önceki iki yıl içinde hizmetinde bulundukları daire, idare, kurum ve kuruluşlara karşı ayrıldıkları tarihten başlayarak üç yıl süreyle, o daire, idare, kurum ve kuruluştaki görev ve ve faaliyet alanlarıyla ilgili konularda doğrudan doğruya veya dolaylı olarak görev ve iş alamazlar, taahhüde giremezler, komisyonculuk ve temsilcilik yapamazlar.

Özel kanunlardaki yasaklayıcı hükümler saklıdır.

İstisnalar

Madde 3– Seferberlik, manevra, tatbikat, atış ve konferans gibi öğrenim ve eğitim maksadıyla silah altına alındıktan sonra terhis edilen yedek subaylar hakkında bu Kanun hükümleri uygulanmaz.

Ancak, muvazzaflık hizmetini bitiren yedek subaylar, sadece kadrosunda, hizmet gördükleri kıta, karargah ve askeri kuruma ait işlerde ikinci madde hükmüne tabidirler.

(Ek üçüncü fıkra: 26/4/2007-5635/1 md.) Uzman tabipler, tıpta uzmanlık tüzüğüne göre uzman olanlar, tabipler, diş tabipleri ve eczacılar kendi nam ve

hesabına yaptıkları mesleki faaliyetleri ile ilgili olarak kurum ve kuruluşlarla tip sözleşmeler yapabilirler.

Ceza:

Madde 4– (Değişik: 23/1/2008-5728/378 md.)
Bu Kanuna aykırı harekette bulunanlar altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.

Kaldırılan Hükümler:

Madde 5– 28 Mayıs 1926 tarih ve 1339 sayılı Orduya Müteah-hitlik ve Komisyonculuktan Memnu Olanlar Hakkında Kanun ile 3 Ocak 1940 tarih ve 3762 sayılı Hizmetten Ayrılan Bazı Memur ve Müstahdemlerin Yapamayacakları İşler Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.
Geçici Madde 1 – (2531 sayılı Kanunun kendi numarasız geçici maddesi olup teselsül için numaralandırılmıştır.)
Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce, usulünce düzen-lenmiş sözleşmelere göre başlatılmış işlere ve hizmet sözleşmelerine bu Kanun hükümleri uygulanmaz.

Yürürlük:

Madde 6 – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme:

Madde 7 – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

ULUSLARARASI BELGELER

A- ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER

1.BİRLEŞMİŞ MİLLETLER YOLSUZLUKLA MÜCADELE SÖZLEŞMESİ

(18.05.2006 tarihli, 5506 sayılı Kanunla onaylanmış; 24.05.2006 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.)

GİRİŞ

Bu Sözleşmeye Taraf Devletler;

Demokrasinin kurum ve değerlerini, etik değerleri ve adaleti zayıflatan, sürdürülebilir kalkınmayı ve hukukun üstünlüğünü tehlikeye sokan yolsuzluğun toplumların istikrar ve güvenliğine yönelttiği sorun ve tehditlerin ciddiyetinin endişesini taşıyarak,

karapara aklama dâhil olmak üzere, özellikle örgütlü suçlar ve ekonomik suçlar gibi diğer suç türleri ile yolsuzluk arasındaki bağlantıdan da endişe duyarak,

Devlet kaynaklarının önemli bir bölümünü teşkil edecek boyutta varlıkların konu olduğu ve Devletlerin siyasî istikrar ve sürdürülebilir kalkınmasını tehdit eden yolsuzluk vakaları hakkında da endişe duyarak,

yolsuzluğun artık yerel bir mesele olmayıp, bütün toplum ve ekonomileri etkileyen, önlenmesi ve kontrol altına alınması için uluslar arası işbirliğini zorunlu kılan bir sınıraşan olgu olduğu inancını taşıyarak,

yolsuzlukla etkin mücadele edilmesi ve yolsuzluğun önlenmesi için kapsamlı ve çok yönlü bir yaklaşımın gerekli olduğuna inanarak, teknik yardımın mevcudiyetinin, kapasite geliştirmeyi ve kurumsal yapılanmayı da sağlamak suretiyle, Devletlerin yolsuzluğu önleme ve yolsuzlukla etkin mücadele etme güçlerinin artırılmasında önemli bir rol oynayabileceği inancını da taşıyarak,

haksız olarak kişisel servet edinmenin özellikle demokratik kurumlara, ulusal ekonomilere ve hukukun üstünlüğü ilkesine zarar vereceğine inanarak,

haksız olarak edinilmiş varlıkların uluslararası transferlerinin daha etkin bir biçimde önlenmesi, tespit edilmesi, caydırılması ve varlıkların geri verilmesi konusunda uluslararası işbirliğinin güçlendirilmesi kararlılığını taşıyarak,

mülkiyet hakkını karara bağlayacak hukuk davaları veya idarî davalar ile ceza davalarında temel hukuka uygunluk ilkelerini kabul ederek,

yolsuzluğun önlenmesi ve ortadan kaldırılmasının bütün Devletlerin ortak yükümlülüğü olduğunu ve bu alandaki çabaların etkili olması amacıyla, sivil toplum, hükümet-dışı kuruluşlar ve yerel toplum örgütleri gibi kamu sektörü dışındaki birey ve grupların da destek ve katkıları ile her bir Devletin diğeri ile işbirliği yapmasının zorunlu olduğunu hatırda tutarak,

kamusal işlerin ve kamu malvarlığının düzgün yönetimi, adil olma, sorumluluk ve yasa önünde eşitlik ilkelerini ve dürüstlüğü koruma ve yolsuzluğu reddetme kültürünün geliştirilmesi ihtiyacını da hatırda tutarak,

Suçun Önlenmesi ve Ceza Adaleti Komisyonu ile Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler ve Suç Ofisinin, yolsuzluğun önlenmesi ve yolsuzlukla mücadele alanındaki çabalarını takdir ederek,

Afrika Birliği, Avrupa Konseyi, Gümrük İşbirliği Konseyi (Dünya Gümrük Örgütü olarak da tanınır), Avrupa Birliği, Arap Ligi, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü ve Amerikan Devletleri Örgütü dâhil olmak üzere, bu alanda diğer uluslararası ve bölgesel örgütlerin yürüttükleri çalışmaları hatırda tutarak,

Amerikan Devletleri Örgütü tarafından 29 Mart 1996 tarihinde kabul edilen, Amerikan Devletleri Arasında Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi; Avrupa Birliği Konseyi tarafından 26 Mayıs 1997 tarihinde kabul edilen, Avrupa Toplulukları Görevlerini ya da Avrupa Birliği Üye Devlet Görevlilerini Kapsayan Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi; Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü tarafından 21 Kasım 1997 tarihinde kabul edilen Uluslararası Ticarî İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesi; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 27 Ocak 1999 tarihinde kabul edilen Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 4 Kasım 1999 tarihinde kabul edilen Yolsuzluğa Karşı Özel Hukuk Sözleşmesi ve Afrika Birliği Devlet ve Hükümet Başkanları tarafından 12 Temmuz 2003 tarihinde kabul edilen Afrika Birliği Yolsuzluğun Önlenmesi ve Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesini takdirle not ederek,

Birleşmiş Milletler Sınıraşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesinin 29 Eylül 2003 tarihinde yürürlüğe girişinden memnuniyet duyarak,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

BÖLÜM I
GENEL HÜKÜMLER

Madde 1

Amaç

Bu Sözleşmenin amaçları:

a) Yolsuzluğun önlenmesi ve yolsuzlukla mücadelenin daha etkin ve verimli kılınmasına yönelik önlemlerin teşvik edilmesi ve güçlendirilmesi;

b) Varlıkların geri alınması dâhil olmak üzere, yolsuzluğun önlenmesi ve yolsuzlukla mücadelede uluslararası işbirliği ve teknik yardımlaşmanın teşvik edilmesi, kolaylaştırılması ve desteklenmesi;

c) Dürüstlüğün, hesap verebilirliğin ve kamusal işler ile kamu mallarının düzgün yönetiminin teşvik edilmesidir.

Madde 2

Terimler

Bu Sözleşmenin amaçları bakımından:

a) "Kamu görevlisi": i) kıdemi göz önüne alınmaksızın, atanmış veya seçilmiş, sürekli veya geçici, ücretli veya ücretsiz, bir Taraf Devletin yasama, yürütme, adlî veya idarî bir görevinde bulunan herhangi bir kişi;

ii) bir Taraf Devletin iç hukukunun ilgili alanında uygulanan şekliyle, bir kamu kurumu veya bir kamu teşebbüsü de dâhil olmak üzere, bir kamu görevi ifa eden veya bir kamu hizmeti gören diğer bir kişi;

iii) bir Taraf Devletin iç hukukunda "kamu görevlisi" olarak tanımlanmış diğer kişileri ifade eder. Bununla birlikte, bu Sözleşmenin II. bölümünde yer alan bazı özel önlemler nedeniyle "kamu görevlisi", bir Taraf Devletin iç hukukunda tanımlandığı ve iç hukukun ilgili alanında uygulandığı şekliyle bir kamu görevi ifa eden veya kamu hizmeti gören kişi anlamına gelebilir.

b) "Yabancı kamu görevlisi", yabancı bir ülkenin yasama, yürütme, adlî veya idarî bir organında görev yapan, seçilmiş veya atanmış herhangi bir kişi; ve bir kamu kurumu veya kamu teşebbüsü de dâhil olmak üzere, yabancı bir ülke adına kamu görevi ifa eden herhangi bir kişi anlamına gelir.

c) "Uluslararası kamu kuruluşu görevlisi", bir uluslararası memur veya böyle bir kuruluş tarafından o kuruluş adına hareket etmeye yetkili kılınmış herhangi bir kişi anlamına gelir.

d) “Malvarlığı”, maddî veya gayri maddî, taşınır veya taşınmaz, somut veya soyut her türlü varlık ve bu tür varlıklara ilişkin tasarruf hakkını veya menfaati tevsik eden yasal belgeler veya araçlar anlamına gelir.

e) “Suç geliri”, bir suçun işlenmesinden kaynaklanan veya doğrudan ya da dolaylı olarak elde edilen malvarlığı anlamına gelir.

f) “Dondurma” ya da “el koyma”, bir mahkeme ya da diğer yetkili makamın emrine dayanılarak, malvarlığının transfer, dönüştürme, tasarruf veya hareketinin geçici olarak yasaklanması ya da malvarlığının muhafaza veya kontrolünün geçici olarak üstlenilmesi anlamına gelir.

g) “Müsadere”, uygulanabildiği hallerde belirli bir hakkın kaybını da kapsayan, malvarlığının bir mahkeme ya da diğer yetkili makamın emriyle sürekli olarak yitirilmesi anlamına gelir.

h) “Öncül suç”, işlenmesi sonucunda elde edilen gelir, bu Sözleşmenin 23 üncü maddesinde tanımlanan bir suçun konusu olabilecek herhangi bir suç anlamına gelir.

i) “Kontrollü teslimat”, bir suçun soruşturulması ve suçun işlenmesine karışmış kişilerin kimliklerinin tespiti amacıyla, yetkili makamların bilgisi ve gözetimi altında, yasadışı veya şüpheli sevkiyatın bir veya daha fazla Devletin ülkesinden dışarı çıkmasına, içinden geçmesine veya içeri girmesine izin verilmesi tekniğidir.

Madde 3

Kapsam

1. Bu Sözleşme, hükümlerine uygun olarak, yolsuzluğun önlenmesi, soruşturulması, kovuşturulması ve bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçların gelirlerinin dondurulması, bunlara el konulması, müsaderesi ve iadesine uygulanır.

2. Bu Sözleşmenin uygulanması amacıyla, aksi belirtilmediği sürece, Sözleşmede yer alan suçların Devletin malvarlığına zarar veya ziyan vermiş olması gerekli değildir.

Madde 4

Egemenliğin Korunması

1. Taraf Devletler, bu Sözleşmedeki yükümlülüklerini, Devletlerin egemen eşitliği, ülke bütünlüğü ve diğer Devletlerin içişlerine karışmama ilkelerine uygun bir biçimde yerine getireceklerdir.

2. Bu Sözleşmedeki hiçbir hüküm, bir Taraf Devlete, bir diğer Devletin ülkesi içinde, diğer Devletin iç hukukunun münhasıran kendi makamları için saklı tuttuğu yargı yetkisini kullanma ve işlevleri icra etme yetkisi vermeyecektir.

BÖLÜM II
ÖNLEYİCİ TEDBİRLER

Madde 5

Yolsuzluğa Karşı Önleyici Politikalar ve Uygulamalar

1) Her Taraf Devlet, hukuk sisteminin temel ilkelerine uygun olarak, toplumsal katılımı teşvik eden ve hukukun üstünlüğü, kamusal işlerin ve kamu mallarının düzgün yönetimi, dürüstlük, saydamlık ve hesap verebilirlik ilkelerini yansıtan, etkin ve eşgüdümlü yolsuzlukla mücadele politikaları geliştirecek, uygulayacak ya da sürdürecektir.

2) Her Taraf Devlet, yolsuzluğun önlenmesi amacıyla etkin uygulamaları oluşturmak ve teşvik etmek için çaba gösterecektir.

3) Her Taraf Devlet, ilgili yasal mevzuatını ve idarî önlemlerini, yolsuzlukla mücadele ve yolsuzluğun önlenmesine yönelik yeterliliklerini tespit etmek amacıyla düzenli aralıklarla değerlendirmeye almak için gayret gösterecektir.

4) Taraf Devletler, uygun olduğu ölçüde ve hukuk sistemlerinin temel ilkelerine uygun olarak, bu maddede belirtilen önlemleri teşvik etmek ve geliştirmek için birbirleriyle ve ilgili uluslararası ve bölgesel örgütlerle işbirliği yapacaklardır. Bu işbirliği, yolsuzluğun önlenmesini amaçlayan uluslararası program ve projelere katılımı kapsayabilir.

Madde 6

Yolsuzluğa Karşı Önleyici Birim ya da Birimler

1) Her Taraf Devlet, hukuk sisteminin temel ilkelerine uygun olarak;

a) Bu Sözleşmenin 5 inci maddesinde belirtilen politikaları uygulamak ve uygun olan hallerde, bu politikaların uygulanmasını kontrol ve koordine etmek;

b) Yolsuzluğun önlenmesi hakkında bilgiyi artırmak ve yaymak,

suretiyle veya benzer yollarla yolsuzluğu önleyen uygun birim ya da birimleri oluşturacaktır.

2) Her Taraf Devlet, hukuk sisteminin temel ilkelerine uygun olarak, bu maddenin 1 inci fıkrasında belirtilen birim ya da birimlere, görevlerini etkin bir biçimde ve gereksiz etkilerden uzak olarak yerine getirebilmeleri için gerekli özerkliği tanıyacaktır. Gerekli maddî kaynaklar ve uzman personel ile bu personelin görevini yerine getirmek için ihtiyaç duyduğu eğitim sağlanmalıdır.

3) Her Taraf Devlet, yolsuzluğun önlenmesi amacına yönelik özel önlemlerin geliştirilmesi ve uygulanmasında diğer Taraf Devletlere yardım edebilecek makam veya makamların isim ve adreslerini Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bildireceklerdir.

Madde 7

Kamu Sektörü

1) Her Taraf Devlet, uygun olan hallerde ve hukuk sisteminin temel ilkelerine uygun olarak, memurların ve uygun olan hallerde, seçimle gelmeyen diğer kamu görevlilerinin istihdamı, çalıştırılması, terfileri ve emeklilikleri için:

a) Verimlilik ve saydamlık ilkeleri ile liyakat, eşitlik ve yetenek gibi nesnel kıstaslara dayalı,

b) Özellikle yolsuzluğa müsait kamu görevleri için görevlilerin seçim ve eğitimi ile uygun olan hallerde, bu görevlilerin diğer görevlere rotasyonuna yönelik yeterli usûlleri kapsayan,

c) Taraf Devletin ekonomik kalkınmışlık düzeyini dikkate alarak, yeterli ücret ve adil maaş dereceleri geliştiren,

d) Kamu görevlilerinin, kamu görevlerinin doğru, onurlu ve düzgün bir biçimde ifasının gereklerini yerine getirebilmelerini sağlayacak ve onları, görevlerinin ifasının özünde mevcut olan yolsuzluk riski hakkında bilinçlerinin geliştirilmesine yönelik, uygulanabilir alanlarda davranış ilke ve standartlarına da atıfta bulunabilen, özel ve uygun eğitim ile donatacak öğretim ve eğitim programlarını teşvik eden,

sistemleri kabul etmek, uygulamak ve güçlendirmek için çaba sarf edeceklerdir.

2) Her Taraf Devlet ayrıca, bu Sözleşmenin amaçları ile uyumlu ve iç hukukunun temel ilkelerine uygun olarak, kamu görevleri için adaylık ve seçim ile ilgili kıstasları belirlemek üzere uygun yasal ve idarî önlemleri kabul etmeyi değerlendirecektir.

3) Her Taraf Devlet ayrıca, bu Sözleşmenin amaçları ile uyumlu ve iç hukukunun temel ilkelerine uygun olarak, kamu görevleri için seçilecek adayların finansmanında ve uygulanabilen hallerde, siyasî partilerin finansmanında saydamlığı artıracak uygun yasal ve idarî önlemleri almayı değerlendirecektir.

4) Her Taraf Devlet, iç hukukunun temel ilkelerine uygun olarak, saydamlığı teşvik edici ve çıkar çatışmalarını önleyici sistemleri kabul etmek, korumak ve güçlendirmek için çaba sarf edecektir.

Madde 8

Kamu Görevlileri İçin Davranış İlkeleri

1) Her Taraf Devlet, yolsuzlukla mücadele amacıyla, hukuk sisteminin temel ilkelerine uygun olarak, kamu görevlileri arasında, diğerlerinin yanı sıra dürüstlüğü, doğruluğu ve sorumluluğu geliştirecektir.

2) Her Taraf Devlet, kendi kurumsal ve hukuk sistemi çerçevesinde, kamu görevlerinin doğru, onurlu ve düzgün bir biçimde yerine getirilmesi için davranış ilke ve standartlarını uygulamaya özellikle çaba sarf edecektir.

3) Her Taraf Devlet, bu madde hükümlerinin uygulanması amacıyla, uygun olan hallerde ve hukuk sisteminin temel ilkelerine uygun olarak, 12 Aralık 1996 tarih ve 51/59 sayılı BM Genel Kurul Kararına Ek Kamu Görevlileri Uluslararası Davranış ilkeleri gibi bölgesel, bölgeler arası ve çok taraflı örgütlerin ilgili çalışmalarını dikkate alacaktır.

4) Her Taraf Devlet, iç hukukunun temel ilkelerine uygun olarak, kamu görevlilerinin görevlerini ifa ederken farkına vardıkları yolsuzluk vak'alarını ilgili makamlara rapor etmelerini kolaylaştıracak önlemleri almayı ve sistemleri kurmayı da değerlendirecektir.

5) Her Taraf Devlet, uygun olan hallerde ve iç hukukunun temel ilkelerine uygun olarak, kamu görevlilerini, diğerlerinin yanı sıra, kamu görevlerinin ifasına ilişkin olarak bir çıkar çatışması yaratabilecek nitelikteki meslek dışı faaliyetlerini, işlerini, yatırımlarını, mal varlıklarını ve aldıkları hediye veya edindikleri faydaları ilgili makamlara bildirmeye zorunlu kılacak önlemleri almaya ve sistemleri kurmaya çaba sarf edecektir.

6) Her Taraf Devlet, bu maddeye uygun olarak tahsis edilen ilke ve standartları ihlal eden kamu görevlilerine karşı, iç hukukunun temel ilkelerine uygun olarak, disiplin önlemlerini veya diğer önlemleri almayı değerlendirecektir.

Madde 9

Kamu Alımları ve Kamu Maliyesinin Yönetimi

1. Her Taraf Devlet, hukuk sisteminin temel ilkelerine uygun olarak, diğerlerinin yanı sıra yolsuzluğun önlenmesinde de etkili olan, saydamlığa, rekabete ve karar alma sürecinde nesnellik ölçütüne dayalı uygun tedarik sistemlerini kurmak için gerekli adımları atacaktır. Bu sistemler, diğerlerinin yanı sıra, aşağıdaki hususlara dayanacak ve tatbikatta uygun eşik değerleri dikkate alabilecektir:

a) Potansiyel ihale katılımcılarının ihale tekliflerini hazırlamalarına ve sunmalarına yeterince zaman tanıyacak biçimde, ihale davetlerine ve ilgili sözleşme şartlarına ilişkin olanlar dâhil olmak üzere, alım usulleri ve sözleşmeler hakkındaki bilgilerin kamuya duyurulması;

b) Seçim, ihale ölçütleri ve teklif kuralları dâhil olmak üzere, ihaleye katılım şartlarının önceden belirlenmesi ve yayımlanması;

c) Kuralların veya usûlün doğru olarak uygulandığını sonradan teyit etmeyi kolaylaştırmak amacıyla, kamu alım kararlarında nesnel ve önceden belirlenmiş ölçütlerin kullanılması;

d) Bu fıkra uyarınca ihdas edilen kurallara veya usule uyulmaması halinde, yasal müracaat hakkını sağlamak üzere, etkili bir itiraz sistemini de içeren etkili bir dâhili yeniden inceleme sisteminin oluşturulması;

e) Uygun olan hallerde, kamu alımından sorumlu personele yönelik olarak, belli kamu alımlarına ilişkin menfaat beyanı, personeli değerlendirme usulü ve eğitim şartları gibi konuları düzenlemek üzere önlem alınması.

2) Her Taraf Devlet, hukuk sisteminin temel ilkelerine uygun olarak, kamu maliyesinin yönetiminde saydamlığı ve hesap verilebilirliği geliştirmek için uygun önlemleri alacaktır. Bu önlemler, diğerlerinin yanı sıra;

a) Ulusal bütçenin kabul usulünü,

b) Gelir ve giderlere ilişkin raporların zamanında hazırlanmasını,

c) Bir muhasebe ve denetim standartları sistemini ve gereken gözetimi,

d) Etkili ve verimli bir risk yönetimi ile dâhili kontrol sistemlerini; ve

e) Uygun olan hallerde, bu fıkrada belirtilen koşullara uyulmaması durumunda düzeltici önlemleri kapsayacaktır.

3) Her Taraf Devlet, iç hukukunun temel ilkelerine uygun olarak, kamu gelir ve giderlerine ilişkin muhasebe defterlerinin, kayıtların, malî raporların

ve diğer belgelerin doğru tutulmasını sağlamak ve bu belgelerin tahrifini önlemek için gerekli hukukî ve idarî önlemleri alacaktır.

Madde 10

Kamuya Rapor Verme

Her Taraf Devlet, yolsuzlukla mücadelenin gereğini dikkate alarak, iç hukukunun temel ilkelerine uygun biçimde ve uygun olan hallerde, örgütlenmesi, işleyişi ve karar alma süreci dâhil olmak üzere, kamu yönetiminde saydamlığı artırmak için gerekli önlemleri alacaktır. Bu önlemler, diğerlerinin yanı sıra, aşağıdakileri içerebilir:

a) Toplum bireylerinin, uygun olan hallerde, kamu yönetiminin örgütlenmesi, işleyişi ve karar alma süreci hakkındaki bilgileri, ve özel yaşamın ve kişisel bilgilerin korunmasına özen göstererek, toplum bireylerini ilgilendiren kararlara ve yasal düzenlemelere ilişkin bilgileri edinmelerine olanak tanıyacak usûl ve düzenlemelerin kabul edilmesi;

b) Uygun olan hallerde, kamunun karar vermeye yetkili makamlara ulaşmasını kolaylaştırmak üzere idarî usûllerin basitleştirilmesi; ve

c) Kamu yönetimindeki yolsuzluk riskleri hakkında düzenli aralıklarla hazırlanacak raporları da kapsayabilecek bilgilerin yayımlanması.

Madde 11

Yargı ve Kovuşturma Hizmetlerine İlişkin Önlemler

1) Her Taraf Devlet, yargının bağımsızlığını ve yolsuzlukla mücadele alanındaki önemli rolünü hatırda tutarak, hukuk sisteminin temel ilkelerine uygun biçimde ve yargı bağımsızlığını zedelemeden, dürüstlüğü güçlendirmek ve yargı mensupları arasında yolsuzluğa fırsat verecek durumları önlemek için önlemler alacaktır. Bu önlemler, yargı mensuplarının davranış kurallarını içerebilir.

2) Bu maddenin 1 inci fıkrası uyarınca alınanlarla aynı etkideki önlemler, Taraf Devletlerin yargısının bir parçasını oluşturmayan, ancak yargı hizmetlerine benzer bağımsızlığa sahip olan kovuşturma hizmetleri için kabul edilebilir ve uygulanabilir.

Madde 12

Özel Sektör

1) Her Taraf Devlet, iç hukukunun temel ilkelerine uygun olarak, yolsuzluğun özel sektöre sirayetini önlemek ve özel sektörde muhasebe ve dene-

tim standartlarını yükseltmek amacıyla önlemler alacak ve uygun olan hallerde, bu önlemlerin ihlaline karşı etkin, orantılı ve caydırıcı hukukî, idarî ve cezaî yaptırımlar getirecektir.

2) Bu amaçlara ulaşmak için alınacak önlemler, diğerlerinin yanı sıra, aşağıdakileri içerebilir:

a) Yasa uygulayıcı kurumlar ile ilgili özel kuruluşlar arasında işbirliğinin geliştirilmesi;

b) Ticarî faaliyetlerin ve ilgili bütün mesleklerin doğru, onurlu ve düzgün bir biçimde yürütülmesi, çıkar çatışmalarının önlenmesi ve ticarî işletmelerin kendi aralarında ve Devlet ile akdî ilişkilerinde iyi ticarî uygulamaların kullanımının geliştirilmesine yönelik davranış ilkeleri dâhil olmak üzere, ilgili özel kuruluşların dürüstlüğünü korumaya yönelik standart ve usullerin geliştirilmesinin teşvik edilmesi;

c) Uygun olan hallerde, şirketlerin kuruluşu aşamasında ve yönetiminde yer alan tüzel ve gerçek kişilerin kimliklerine ilişkin önlemleri de içerecek şekilde, özel kuruluşlar arasında saydamlığın artırılması;

d) Kamu kurumlarınca ticarî faaliyetler için verilen lisans ve yardımlara ilişkin kurallar da dâhil olmak üzere, özel kuruluşları düzenleyen usûllerin kötüye kullanılmasının önlenmesi;

e) Önceden yürüttükleri veya idarecisi oldukları görevleri yeni faaliyetleri veya yeni işleri ile doğrudan ilişkili olan eski kamu görevlilerinin, görevlerinden istifa ettikten veya emekli olduktan sonra, uygun biçimde ve makul bir süre için mesleki faaliyetlerine veya özel sektörde istihdam edilmelerine kısıtlama getirilmesi yoluyla çıkar çatışmalarının önlenmesi;

f) Yapı ve büyüklüklerini dikkate alarak, özel girişimlerin, yolsuzluk faaliyetlerinin fark edilmesi ve önlenmesine yardımcı olacak yeterli iç denetim yollarına sahip olmasının ve bu özel girişimlerin muhasebe kayıtlarının ve gerekli malî raporlarının uygun denetim ve tasdik usullerine tâbi olmasının sağlanması.

3) Yolsuzluğun önlenmesi amacıyla her Taraf Devlet, defter ve kayıtların tutulmasına, malî raporların beyan edilmesine ve muhasebe ve denetleme standartlarına ilişkin kanun ve tüzüklerine uygun biçimde, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilmiş suçlardan herhangi birisinin işlenmesi amacına yönelik aşağıdaki eylemleri yasaklayacaktır:

a) Kayıt dışı hesap tutulması;

b) Kayıt dışı veya yeterince tespit edilmemiş işlemler yapılması;

c) Var olmayan gider kaydı tutulması;

d) Konusu çarpıtılarak borç kaydedilmesi;

e) Sahte belge kullanımı; ve

f) Muhasebe belgelerinin kasıtlı olarak yasanın öngördüğü süreden evvel imhası.

3) Hiçbir Taraf Devlet, bu Sözleşmenin 15 inci ve 16 ncı maddelerine uygun olarak ihdas edilmiş suçların kurucu unsurlarından biri olan rüşvet niteliğindeki giderlerin ve uygun olan hallerde, yolsuzluğu kolaylaştıran diğer giderlerin vergiden mahsup edilebilmesine izin vermeyecektir.

Madde 13

Toplumsal Katılım

1) Her Taraf Devlet, olanakları ölçüsünde ve iç hukukunun temel ilkelerine uygun olarak, yolsuzlukla mücadelede, yolsuzluğun önlenmesinde ve yolsuzluğun varlığı, nedenleri, boyutları ve yönelttiği tehdit hakkında toplumsal bilinci yükseltmek amacıyla sivil toplum, hükümet dışı kuruluşlar ve yerel toplum örgütleri gibi kamu sektörü dışındaki bireylerin ve grupların aktif katılımını geliştirmek için uygun önlemleri alacaktır. Bu katılım aşağıdaki önlemlerle güçlendirilmelidir:

a) Kamunun karar alma sürecine katkısının teşvik edilmesi ve saydamlığın artırılması;

b) Kamunun bilgiye etkin bir biçimde ulaşmasının sağlanması;

c) Yolsuzluğun hoş görülmemesine yönelik olarak kamuyu bilgilendirme faaliyetlerinin ve okul ve üniversite müfredatı dâhil olmak üzere kamu eğitim programlarının yürütülmesi;

d) Yolsuzlukla ilgili bilgiyi araştırma, alma, yayımlama ve dağıtma özgürlüğüne saygı gösterilmesi, teşvik edilmesi ve korunması. Söz konusu özgürlük sadece;

i) Başkalarının haklarına ve itibarına saygı gösterilmesi;

ii) Ulusal güvenlik veya kamu düzeni veya kamu sağlığı yahut ahlâkın korunması için,

gerekli olan hallerde ve kanunla belli kısıtlamalara tâbi tutulabilir.

2) Her Taraf Devlet, bu Sözleşmede atıfta bulunulan ilgili yolsuzlukla mücadele birimlerinin kamu tarafından bilinmesini sağlamak için uygun ön-

lemleri alacak ve kamunun, uygun olan hallerde, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilmiş suçlardan birini teşkil ettiği düşünülen herhangi bir vak' ayı, isim dahi belirtmeksizin bildirmek üzere bu birimlere ulaşmasını sağlayacaktır.

Madde 14

Karapara Aklamayla Mücadele Önlemleri

1) Her Taraf Devlet;

a) Karapara aklamanın her biçimini önlemek ve tespit etmek için, kendi yetkisi dâhilinde, para ve kıymetlerin transferi için resmî veya gayriresmî hizmet veren gerçek veya tüzel kişiler dâhil olmak üzere, bankalar ve bankalar dışındaki malî kuruluşlar ve uygun olan hallerde, özellikle karapara aklamaya müsait diğer kurumlar için kapsamlı bir düzenleyici ve denetleyici iç sistem oluşturacaktır. Bu sistem müşterinin ve uygun hallerde, yararlanıcı hesap sahibinin kimliğinin tespitini, kayıt tutulmasını ve şüpheli işlemlerin bildirilmesini zorunlu kılacaktır.

b) Bu Sözleşmenin 46 ncı maddesindeki hükümler saklı kalmak kaydıyla, (iç hukukunca uygun olan hallerde, adlî makamlar da dâhil karapara aklamayla mücadeleye hasredilmiş idarî makamlar, düzenleyici makamlar, kolluk makamları ve diğer makamların, iç hukukunda öngörülen koşullar dâhilinde, ulusal ve uluslararası düzeyde işbirliği yapma ve bilgi değişiminde bulunma olanağına sahip olmalarını sağlayacak ve bu amaçla, muhtemel karapara aklamaya ilişkin bilginin toplanması, analizi ve dağıtılması için ulusal bir merkez olarak hizmet verecek bir malî istihbarat biriminin kurulmasını değerlendirecektir.

2) Taraf Devletler, bilginin yerinde kullanımını temin etmek kaydıyla ve yasal sermayenin dolaşımını herhangi bir biçimde engellemeksizin, paranın ve kıymetli evrakın sınırları içindeki dolaşımının denetlenmesi ve izlenmesi için makul önlemlerin uygulanmasını değerlendireceklerdir. Bu tür önlemler, kişi ve kuruluşların önemli miktarda para ve kıymetli evrakın sınır ötesi nakline ilişkin bildirimde bulunma zorunluluğunu içerebilir.

3) Taraf Devletler, para havale edenler de dâhil olmak üzere, malî kuruluşların aşağıdaki hususları yerine getirmelerini sağlayacak uygun ve makul önlemleri uygulamayı değerlendireceklerdir:

a) Fonların elektronik transferine ve ilgili mesajlara ilişkin formlara transfer edenle ilgili doğru ve anlamlı bilgi konulması;

b) Bu bilginin, ödemelerin her aşamasında yer almasının sağlanması; ve

c) Kaynak hakkında tam bilgi içermeyen fonların transferlerinin sıkı bir incelemeye tâbi tutulması.

4) Taraf Devletler, bu maddeye dayanarak düzenleyici ve denetleyici bir dâhili rejim kurarken, bu Sözleşmenin diğer maddelerinin hükümleri saklı kalmak kaydıyla, bölgesel, bölgelerarası ve çok taraflı örgütlerin karapara aklamaya karşı ilgili girişimlerini kılavuz olarak kullanmaya davet olunurlar.

5) Taraf Devletler, karapara aklamayla mücadele etmek için, adlî makamlar, kolluk makamları ve malî yönden düzenleyici makamlar arasındaki küresel, bölgesel, alt-bölgesel ve ikili işbirliğini geliştirmek ve teşvik etmek için çaba göstereceklerdir.

BÖLÜM III
SUÇ OLARAK DÜZENLEME VE YASA UYGULAMA

Madde 15

Ulusal Kamu Görevlilerinin Rüşveti

Her Taraf Devlet, kasten işlenmesi halinde, aşağıdaki eylemleri suç olarak düzenleyen yasal ve diğer gerekli önlemleri alacaktır:

a) Bir kamu görevlisine, resmî görevlerinin ifası zımnında hareket etmesi veya hareket etmekten kaçınması için; kendisi ya da bir başka kişi yahut kuruluş lehine, doğrudan ya da dolaylı olarak, haksız bir menfaatin vadedilmesi, teklif edilmesi veya sağlanması;

b) Bir kamu görevlisinin, resmî görevlerinin ifası zımnında hareket etmesi veya hareket etmekten kaçınması için, kendisi ya da üçüncü bir kişi yahut kuruluş lehine, doğrudan ya da dolaylı olarak, haksız bir menfaat talep veya kabul etmesi.

Madde 16

Yabancı Kamu Görevlilerinin ve Uluslararası Kamu Kuruluşu Görevlilerinin Rüşveti

1) Her Taraf Devlet, kasten işlenmesi halinde, uluslar arası ticaretin yürütülmesinde iş ya da başka haksız menfaat elde etmek yahut sürdürmek amacıyla, yabancı bir kamu görevlisi veya bir uluslararası kamu kuruluşu görevlisine, resmî görevlerinin ifası zımnında hareket etmesi veya hareket etmekten kaçınması için, kendisi ya da bir başka kişi yahut kuruluş lehine, doğrudan ya da dolaylı olarak, haksız bir menfaatin vadedilmesini, teklif edilmesini veya sağlanmasını suç olarak düzenleyen yasal ve diğer gerekli önlemleri alacaktır.

2) Her Taraf Devlet, kasten işlenmesi halinde, yabancı bir kamu görevlisi veya bir uluslar arası kamu kuruluşu görevlisinin, resmî görevlerinin ifası zımnında hareket etmesi veya hareket etmekten kaçınması için kendisi ya da bir başka kişi yahut kuruluş lehine, doğrudan ya da dolaylı olarak, haksız bir menfaat talep veya kabul etmesini suç olarak düzenleyen yasal ve diğer gerekli önlemleri almayı değerlendirecektir.

Madde 17

Malvarlığının Kamu Görevlilerince Zimmete Geçirilmesi, Kötüye Kullanılması ya da Diğer Biçimlere Dönüştürülmesi

Her Taraf Devlet, kasten işlenmesi halinde, bir kamu görevlisinin, görevi gereği kendisine emanet edilen herhangi bir malvarlığını, kamu veya özel fonları ya da menkul kıymetleri yahut değer taşıyan diğer herhangi bir şeyi, kendisi ya da bir başka kişi yahut kuruluş menfaatine zimmetine geçirmesini, kötüye kullanmasını ve diğer biçimlere dönüştürmesini suç olarak düzenleyen yasal ve diğer gerekli önlemleri alacaktır.

Madde 18

Nüfuz Ticareti

Her Taraf Devlet, kasten işlenmesi halinde, aşağıdaki eylemleri suç olarak düzenleyen yasal ve diğer gerekli önlemleri almayı değerlendirecektir:

a) Bir kamu görevlisine veya bir başka kişiye, Taraf Devletin idaresinden veya bir kamu makamından kendisini buna teşvik eden kişi veya başka bir kişi lehine haksız bir menfaat elde etmeyi teminen gerçek veya sözde nüfuzunu kötüye kullanması için, doğrudan veya dolaylı olarak, haksız bir menfaatin vadedilmesi, teklif edilmesi veya sağlanması;

b) Bir kamu görevlisi veya başka bir kişinin, Taraf Devletin idaresinden veya bir kamu makamından haksız bir menfaat elde etmeyi teminen gerçek veya sözde nüfuzunu kötüye kullanması için, kendisi veya bir başka kişi lehine, doğrudan veya dolaylı olarak, haksız bir menfaat talep veya kabul etmesi.

Madde 19

Görevi Kötüye Kullanma

Her Taraf Devlet, kasten işlenmesi halinde, bir kamu görevlisinin, görevini yerine getirirken, kendisi ya da bir başka kişi yahut kuruluş lehine haksız bir menfaat sağlamak amacıyla, yasalara aykırı olarak bir işlem yapması ya da yapmaktan kaçınması suretiyle görevini ya da konumunu kötüye kullanmasını

suç olarak düzenleyen yasal ve diğer gerekli önlemleri almayı değerlendirecektir.

Madde 20

Haksız Zenginleşme

Her Taraf Devlet, anayasasına ve hukuk sisteminin temel ilkelerine bağlı olarak, kasten işlenmesi halinde, bir kamu görevlisinin yasal geliri ile bağlantılı olarak makul bir açıklama getiremediği, malvarlığında önemli bir artış olan haksız zenginleşmeyi suç olarak düzenleyen yasal ve diğer gerekli önlemleri almayı değerlendirecektir.

Madde 21

Özel Sektörde Rüşvet

Her Taraf Devlet, ekonomik, malî ve ticarî faaliyetler sırasında kasten işlenmesi halinde, aşağıdaki eylemleri suç olarak düzenleyen yasal ve diğer gerekli önlemleri almayı değerlendirecektir.

a) Bir özel sektör kuruluşunda herhangi bir sıfatla çalışan veya kuruluşu yöneten bir kişiye, görevini ihlal edecek biçimde hareket etmesi veya hareket etmekten kaçınması amacıyla, kendisi ya da bir başka kişi lehine, doğrudan ya da dolaylı olarak, haksız bir menfaatin vadedilmesi, teklif edilmesi veya sağlanması;

b) Bir özel sektör kuruluşunda herhangi bir sıfatla çalışan veya kuruluşu yöneten bir kişinin, görevini ihlal edecek biçimde hareket etmesi veya hareket etmekten kaçınması amacıyla, kendisi ya da bir başka kişi lehine doğrudan ya da dolaylı olarak, haksız bir menfaat talep veya kabul etmesi.

Madde 22

Özel Sektörde Zimmet

Her Taraf Devlet, ekonomik, malî ve ticarî faaliyetler sırasında kasten işlenmesi halinde, bir özel sektör kuruluşunda herhangi bir sıfatla çalışan veya kuruluşu yöneten bir kişinin, görevi dolayısıyla kendisine emanet edilen herhangi bir malvarlığını, özel fonları ya da menkul kıymetleri yahut değer taşıyan herhangi bir şeyi zimmetine geçirmesini suç olarak düzenleyen yasal ve diğer gerekli önlemleri almayı değerlendirecektir.

Madde 23

Suç Gelirlerinin Aklanması

1) Her Taraf Devlet, iç hukukunun temel ilkelerine uygun olarak, kasten işlenmesi halinde, aşağıdaki eylemleri suç olarak düzenleyen yasal ve diğer gerekli önlemleri alacaktır:

a) i) Malvarlığının yasadışı kaynağını gizlemek ya da değiştirmek yahut bir öncül suçun işlenmesine karışan bir kişiye eyleminin yasal sonuçlarından kurtulması için yardım etmek amacıyla, suç geliri olduğunu bilerek, bu malvarlığının dönüştürülmesi ya da transfer edilmesi;

ii) Bir malvarlığının, suç geliri olduğunu bilerek, gerçek mahiyetinin, kaynağının, yerinin, tasarrufunun, hareketlerinin ya da mülkiyetinin yahut malvarlığına ilişkin hakların gizlenmesi ya da değiştirilmesi.

b) Hukuk sisteminin temel kavramlarına bağlı kalarak;

i) Teslim alındığında suç geliri olduğu bilinen malvarlığının edinilmesi, bulundurulması ya da kullanılması;

ii) Bu maddeye uygun olarak ihdas edilen herhangi bir suçun işlenmesinde ya da işlenme teşebbüsünde yer almak, iştirak etmek veya tertip kurmak ve bu suçların işlenmesine yardım etmek, teşvikte bulunmak, kolaylaştırmak veya yol göstermek.

2) Bu maddenin 1 inci fıkrasındaki hükümlerin yerine getirilmesi veya uygulanması amacıyla:

a) Her Taraf Devlet, 1 inci fıkradaki hükümleri en geniş öncül suç grubuna uygulamaya çalışacaktır;

b) Her Taraf Devleti, en azından, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçların kapsamlı bir bölümünü öncül suç olarak hukukuna dâhil edecektir;

c) Yukarıdaki (b) bendinin amaçları bakımından öncül suçlar, ilgili Devletin hem yargı yetkisi dâhilinde, hem de dışında işlenen suçları kapsayacaktır. Bununla birlikte, bir Taraf Devletin yargı yetkisi dışında işlenen suçlar, sadece ilgili eylemin gerçekleştiği Devletin iç hukukunda bir adlî suç oluşturuyorsa ve bu madde hükümlerini yerine getirecek ya da uygulayacak Taraf Devletin ülkesinde işlenmesi halinde, o ülkenin hukukuna göre bir adlî suç oluşturacaksa, öncül suç teşkil edecektir;

d) Her Taraf Devlet, bu maddeyi yürürlüğe koyan yasalarının ve bu yasalarda yapılacak müteakip değişikliklerin ya da bunların bir tanımının örneklerini Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine sunacaktır;

e) Bir Taraf Devletin iç hukukunun temel ilkelerinin gerektirdiği hallerde, bu maddenin 1 inci fıkrasında düzenlenen suçların, öncül suç işleyen kişilere uygulanmaması sağlanabilir.

Madde 24

Gizleme

Bu Sözleşmenin 23 üncü maddesindeki hükümler saklı kalmak kaydıyla, her Taraf Devlet, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçlara iştirak edilmeksizin, söz konusu suçların işlenmesinden sonra kasten işlenmesi halinde, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçların sonucunda elde edildiğini bilerek bir malvarlığının gizlenmesini ve sürekli olarak alıkonulmasını suç olarak düzenleyecek yasal ve diğer gerekli önlemleri almayı değerlendirecektir.

Madde 25

Adaletin Engellenmesi

Her Taraf Devlet, kasten işlenmesi halinde, aşağıdaki eylemleri suç olarak düzenleyen yasal ve diğer gerekli önlemleri alacaktır:

a) Bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilmiş suçların işlenmesine ilişkin davalarda gerçek dışı tanık ifadesi verilmesini sağlamak ya da tanıklık yapılmasına yahut delil sunulmasına müdahalede bulunmak için fiziksel güç kullanımı, tehdit veya korkutmaya başvurulması veya haksız bir menfaatin vadedilmesi, teklif edilmesi veya sağlanması;

b) Yargı görevlileri ya da yasa uygulayıcıların, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilmiş suçların işlenmesine ilişkin resmî görevlerini yerine getirmelerine fiziksel güç kullanımı, tehdit ya da korkutma yoluyla müdahalede bulunulması, bu bentteki hiçbir hüküm, Taraf Devletlerin diğer sınıflardaki kamu görevlilerini koruyacak mevzuata sahip olma hakkına halel getirmez.

Madde 26

Tüzel Kişilerin Sorumluluğu

1) Her Taraf Devlet, hukuk ilkelerine uygun biçimde, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilmiş suçlara iştirak etmeleri durumunda tüzel kişilerin sorumluluğunu tesis etmek için gerekli önlemleri alacaktır.

2) Taraf Devletin hukuk ilkelerine bağlı kalınarak, tüzel kişilerin sorumluluğu cezaî, hukukî veya idarî olabilir.

3) Bu sorumluluk, suçları işleyen gerçek kişilerin cezaî sorumluluklarına etki etmez.

4) Her Taraf Devlet, özellikle, bu maddeye uygun olarak sorumlu tutulan tüzel kişilerin, malî yaptırımları da kapsayan etkin, orantılı ve caydırıcı cezaî ya da cezaî olmayan yaptırımlara tâbi olmasını sağlayacaktır.

Madde 27

İştirak ve Teşebbüs

1) Her Taraf Devlet, iç hukukuna uygun biçimde, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçların işlenmesine ortak, yardımcı veya teşvik edici gibi herhangi bir sıfatla iştiraki suç olarak düzenleyen yasal ve diğer gerekli önlemleri alacaktır.

2) Her Taraf Devlet, iç hukukuna uygun biçimde, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçların işlenmesine teşebbüsü suç olarak düzenleyen yasal ve gerekli diğer önlemleri alabilir.

3) Her Taraf Devlet, iç hukukuna uygun biçimde, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçlara hazırlık yapılmasını suç olarak düzenleyen yasal ve gerekli diğer önlemleri alabilir.

Madde 28

Bir Suçun Unsurları Olarak Bilgi, Kasıt ve Amaç

Bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen bir suçun unsurunu teşkil eden bilgi, kasıt ve amaç, nesnel vak'alara dayanan durumlardan çıkarılabilir.

Madde 29

Zamanaşımı

Her Taraf Devlet, uygun olan hallerde, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen herhangi bir suça yönelik adlî takibata başlamak için iç hukukunda uzun bir zamanaşımı süresi tesis edecek; suç isnat edilen kişinin adaletten kaçması halinde ise, daha uzun bir zamanaşımı süresi tesis edecek ya da zamanaşımının durmasını sağlayacaktır.

Madde 30

Kovuşturma, Yargılama ve Yaptırımlar

1) Her Taraf Devlet, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen bir suçun işlenmesini, o suçun ağırlığını dikkate alacak biçimde yaptırımlara tâbi tutacaktır.

2) Her Taraf Devlet, hukuk sistemine ve anayasal ilkelerine uygun olarak, kamu görevlilerine görevlerini ifa etmeleri için tanıdığı dokunulmazlık veya adlî ayrıcalıklar ile gerektiğinde, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçların soruşturulması, kovuşturulması ve yargılanması olasılığı arasında uygun bir denge kurmak ve sürdürmek için gerekli önlemleri alacaktır.

3) Her Taraf Devlet, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçları işleyenlerin kovuşturulmasına yönelik iç hukukundaki takdire dayalı tüm yasal yetkilerinin, bu suçlara ilişkin yasa uygulama önlemlerinin etkinliğini en üst düzeye çıkaracak ve bu tür suçların işlenmesinin caydırılması ihtiyacına gereken ehemmiyeti verecek biçimde kullanılmasını sağlamak için çaba gösterecektir.

4) Her Taraf Devlet, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçlar söz konusu olduğunda, iç hukukuna uygun biçimde ve savunma hakkına gereken saygıyı göstererek, devam eden ya da temyiz edilen davalarda tahliye kararı için öngörülecek şartların, davalının müteakip yargılamalarda hazır bulunması zorunluluğunu dikkate almasını sağlamak için uygun önlemleri alacaktır.

5) Her Taraf Devlet, hükümlülerin erken salıverilmesi veya şartla tahliye edilmeleri olasılığını değerlendirirken işlenen suçların ağırlığını göz önünde bulunduracaktır.

6) Her Taraf Devlet, hukuk sisteminin temel ilkelerine uygun olarak ve masumiyet ilkesini hatırda tutarak, kendisine bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen bir suç isnat edilen bir kamu görevlisinin, gerektiğinde, uygun makamlarca görevden el çektirilmesi, açığa alınması veya yeniden görevlendirilmesi için düzenleme yapmayı değerlendirecektir.

7) İşlenen suçun ağırlığının gerektirdiği hallerde, her Taraf Devlet, hukuk sisteminin temel ilkelerine uygun ölçüde, bu Sözleşmede belirtilen suçlardan mahkum olan kişilerin, mahkeme kararı veya diğer uygun yollarla, iç hukukunda belirtilen bir süre için;

a) Bir kamu görevini ifa etmekten; ve

b) Kısmen ya da tamamen Devlete ait bir işletmede görev yapmaktan, men edilmesi için düzenleme yapmayı değerlendirecektir.

8) Bu maddenin 1 inci fıkrası, yetkili makamların memurlara yönelik disiplin yetkilerinin kullanılmasına halel getirmez.

9) Bu Sözleşmede yer alan hiçbir husus, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçların ve yapılabilecek hukukî savunmaların ya da işlemin hukuka uygunluğunu denetleyen diğer hukuk ilkelerinin tanımının Taraf Devletin iç hukuku tarafından yapılacağı ilkesini ve bu suçların, Taraf Devletin iç hukukuna göre kovuşturulup cezalandırılmasını etkilemeyecektir.

10) Taraf Devletler, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçlardan mahkum olan kişilerin toplum ile yeniden bütünleşmesini teşvik etmek için çaba sarf edecektir.

Madde 31

Dondurma ve Müsadere

1. Taraf Devletler, iç hukuk sistemlerinin elverdiği en geniş biçimde aşağıdakilerin müsaderesinin sağlanması için gerekli önlemleri alacaklardır:

a) Bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçlardan elde edilen suç geliri veya değeri bunlara tekabül eden malvarlığı;

b) Bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçlarda kullanılmış veya kullanılması amaçlanan malvarlığı, teçhizat veya diğer araç-gereçler.

2. Taraf Devletler, muhtemel bir müsadere amacıyla, bu maddenin 1 inci fıkrasında bahsedilen herhangi bir malın tespitinin, izlenmesinin, dondurulmasının veya el konulmasının sağlanması için gerekli önlemleri alacaklardır.

3. Her Taraf Devlet, iç hukukuna uygun olarak, bu maddenin 1 inci ve 2 nci fıkralarına konu olan dondurulmuş, el konulmuş veya müsadere edilmiş malın yetkili makamlar tarafından yönetimini düzenlemek için yasal ve diğer gerekli önlemleri alacaktır.

4. Eğer suç geliri kısmen veya tamamen başka bir malvarlığına dönüştürülmüş veya çevrilmiş ise, söz konusu gelirin yerine bu malvarlığı, bu maddede belirtilen önlemlere tâbi tutulacaktır.

5. Eğer suç geliri meşru kaynaklardan kazanılan bir malvarlığı ile karıştırılmış ise, bu tür malvarlığı, dondurma veya el koymaya ilişkin yetkilere halel gelmeksizin, karıştırılmış suç gelirinin takdir edilen değerine kadar müsadereye tâbi olacaktır.

6. Suç gelirinden veya suç gelirinin dönüştürüldüğü veya çevrildiği malvarlığından veya suç gelirinin içine karışmış olduğu malvarlığından elde edilen kazanç veya diğer menfaatler de, suç gelirleri ile aynı biçim ve ölçüde, bu maddede belirtilen önlemlere tâbi tutulacaktır.

7. Bu madde ile bu Sözleşmenin 55 inci maddesinin amaçları bakımından, her Taraf Devlet, kendi mahkemelerini veya diğer yetkili makamlarını, ilgili banka kayıtlarının veya malî veya ticarî kayıtların ibrazı veya bunlara el konulması için emir vermeye yetkili kılacaktır. Taraf Devletler, bu maddenin hükümlerini uygulamaktan, bankacılık sırrı gerekçesiyle kaçınamayacaklardır.

8. Taraf Devletler, iç hukukunun temel ilkeleriyle ve yargılama ve diğer işlemlerin özüyle uyumlu olduğu ölçüde, bir sanığın, iddia edilen suç gelirinin veya müsadereye tâbi diğer malvarlığının meşru kaynağını göstermeye zorunlu kılınması olasılığını değerlendirebilirler.

9. Bu madde hükümleri, iyi niyetli üçüncü kişilerin haklarına zarar verecek biçimde yorumlanamaz.

10. Bu maddede yer alan hiçbir hüküm, söz konusu önlemlerin bir Taraf Devletin iç hukuk hükümlerine uygun ve tâbi olarak tanımlanması ve uygulanması ilkesini etkilemeyecektir.

Madde 32

Tanıkların, Bilirkişilerin ve Mağdurların Korunması

1) Her Taraf Devlet, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçlara ilişkin ifade veren tanık ve bilirkişilere ve uygun olduğu ölçüde, akraba ve yakınlarına yönelik muhtemel mukabele veya tehditlere karşı etkin koruma sağlamak için, iç hukuk sistemine uygun biçimde ve olanakları dâhilindeki uygun önlemleri alacaktır.

2) Bu maddenin 1 inci fıkrasında öngörülen önlemler, yargılama usulünden kaynaklanan haklar dâhil, sanığın haklarına halel getirmeksizin, diğerlerinin yanı sıra aşağıdakileri içerebilir:

a) Bu tür kişileri fiziksel olarak korumak için, ihtiyaca göre ve mümkün olduğu ölçüde onları başka yerlere yerleştirmek ve gerektiğinde, bu tür kişilerin kimlikleri ve bulundukları yerlere ilişkin bilgilerin açıklanmaması veya bu bilgilerin açıklanmasına sınırlama getirilmesi gibi usuller tesis etmek;

b) Video veya diğer uygun araçlar gibi iletişim teknolojisinden yararlanılarak ifade alınmasına izin verilmesi örneğinde olduğu üzere, tanık ve bilirkişilerin güvenliğini sağlayacak biçimde ifade vermelerini mümkün kılacak ispat kuralları tesis etmek.

3) Taraf Devletler, bu maddenin 1 inci fıkrasında söz konusu kişilerin başka yerlere yerleştirilmesi için, diğer Devletlerle anlaşmalar veya düzenlemeler yapmayı değerlendireceklerdir.

4) Bu madde hükümleri, tanıklık yapmaları halinde, mağdurlara da uygulanacaktır.

5) Her Taraf Devlet, iç hukukuna bağlı kalarak, ceza yargılamasının uygun aşamalarında mağdurun suç failleri hakkındaki görüş ve endişelerinin,

savunma hakkına halel gelmeyecek biçimde açıklanmasına ve değerlendirilmesine olanak tanıyacaktır.

Madde 33

İhbarda Bulunan Kişilerin Korunması

Her Taraf Devlet, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçlarla ilgili hususlarda yetkili makamlara makul gerekçelerle ve iyi niyetli olarak ihbarda bulunan kişileri haksız muamelelerden koruyacak uygun önlemleri iç hukuk sistemine dâhil etmeyi değerlendirecektir.

Madde 34

Yolsuzluk Eylemlerinin Sonuçları

Üçüncü kişilerin iyi niyetli olarak kazanmış olduğu haklar dikkate alınmak suretiyle, her Taraf Devlet, iç hukukunun temel ilkelerine uygun biçimde, yolsuzluğun sonuçlarına ilişkin önlemler alacaktır. Bu bağlamda, Taraf Devletler, yolsuzluğu, bir sözleşmenin iptal veya feshedilmesi, bir imtiyaz ya da benzer bir vesikanın geri alınması yahut diğer telafi edici önlemlerin alınmasına ilişkin yasal işlemlerde uygun bir etken olarak değerlendirebilirler.

Madde 35

Zararın Tazmini

Her Taraf Devlet, iç hukuk ilkelerine uygun biçimde, bir yolsuzluk eylemi sonucunda zarara uğrayan kişi ya da kuruluşların, tazminat almak gayesiyle zarardan sorumlu olanlar aleyhine dava açma hakkını haiz olmalarını sağlamak üzere gerekli önlemleri alacaktır.

Madde 36

Uzman Makamlar

Her Taraf Devlet, hukuk sisteminin temel ilkelerine uygun olarak, yasaları uygulama yoluyla yolsuzlukla mücadelede uzmanlaşmış bir birim ya da birimlerin yahut kişilerin mevcudiyetini sağlayacaktır. Bu birim ya da birimler yahut kişilere görevlerini etkin ve dış etkilerden bağımsız bir biçimde yerine getirebilmeleri için Taraf Devletin hukuk sisteminin temel ilkelerine uygun olarak gerekli bağımsızlık tanınacaktır. Bu kişilere ya da bu birim yahut birimlerin personeline görevlerini yerine getirmek için gerekli eğitim ve kaynaklar temin edilmelidir.

Madde 37

Yasa Uygulayıcı Makamlarla İşbirliği

1. Her Taraf Devlet, bu Sözleşme ile ihdas edilmiş olan bir suçun işlenmesine iştirak eden veya etmiş olan kişilerin, yetkili makamlara, soruşturmaya ve delil elde etmeye yönelik faydalı bilgi sunmasını ve suçluları suç gelirlerinden mahrum kılmaya ve bu gelirlerin geri alınmasına katkı sağlayacak somut yardımlarda bulunmasını teşvik etmek üzere uygun önlemleri alacaktır.

2. Her Taraf Devlet, uygun durumlarda, bu Sözleşme ile ihdas edilmiş bir suçla ilgili soruşturma ya da kovuşturmada önemli işbirliğinde bulunan bir sanığın cezasının hafifletilmesine olanak sağlamayı değerlendirecektir.

3. Her Taraf Devlet, iç hukukunun temel ilkelerine uygun olarak, bu Sözleşme ile ihdas edilen bir suçla ilgili soruşturma ya da kovuşturmada önemli işbirliğinde bulunan bir kişiyi kovuşturmadan muaf tutma olanağını sağlamayı değerlendirecektir.

4. Bu kişilerin korunması, bu Sözleşmenin 32 nci maddesinde öngörülen biçim uyarlanmak suretiyle yapılacaktır.

5. Taraf Devletlerden birinde oturan ve bu maddenin birinci fıkrasında atıfta bulunulan bir kişinin diğer bir Taraf Devletin yetkili makamlarıyla etkili işbirliği sağlayabilmesi halinde, ilgili Taraf Devletler, iç hukuklarına uygun olarak, bu maddenin 2 nci ve 3 üncü fıkralarında öngörülen uygulamanın diğer Taraf Devletçe yerine getirilmesi hususunda bir anlaşma veya düzenleme yapılmasını değerlendirebilirler.

Madde 38

Ulusal Makamlar Arasında İşbirliği

Her Taraf Devlet, iç hukukuna uygun olarak, bir tarafta kamu kurumları ve görevlileri, diğer tarafta adlî suçların soruşturulması ve kovuşturulmasından sorumlu makamlar arasında işbirliğini teşvik etmek üzere gerekli önlemleri alacaktır. Bu işbirliği aşağıdakileri içerebilir:

a) Bu Sözleşmenin 15, 21 ve 23 üncü maddeleri uyarınca ihdas edilen suçlardan birisinin işlendiğine inanmak için haklı nedenlerin mevcut olması halinde, kamu kurumları ve görevlilerinin kendi insiyatifleri ile cezaî soruşturma ve kovuşturmadan sorumlu makamları bilgilendirmeleri; veya

b) Talep olduğu takdirde, bu makamlara gerekli bütün bilgileri sağlamaları.

Madde 39

Ulusal Makamlar ile Özel Sektör Arasında İşbirliği

1. Her Taraf Devlet, iç hukukuna uygun olarak, ulusal soruşturma ve kovuşturma makamlarının özel sektör kuruluşları ile, özellikle malî kuruluşlarla, bu Sözleşme ile ihdas edilen suçların işlenmesini içeren hususlarda işbirliğini teşvik etmek üzere gerekli önlemleri alacaktır.

2. Her Taraf Devlet kendi vatandaşlarını ve mutat meskeni kendi ülkesinde bulunan diğer kişileri, bu Sözleşme ile ihdas edilen bir suçun işlenmesini ulusal soruşturma ve kovuşturma makamlarına ihbar etme hususunda teşvik etmeyi değerlendirecektir.

Madde 40

Bankacılık Sırrı

Her Taraf Devlet, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilmiş olan suçlara ilişkin cezaî soruşturmalarında, banka hesaplarının gizliliğine ilişkin yasalardan kaynaklanan engellerin aşılabilmesi amacıyla iç hukuk sisteminde uygun düzeneklerin mevcut bulunmasını sağlayacaktır.

Madde 41

Sabıka Kaydı

Her Taraf Devlet, uygun bulduğu şartlar ve amaçlar dâhilinde, suç isnat edilen bir kişinin başka bir Taraf Devletteki evvelki mahkumiyetini, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen bir suça ilişkin cezaî yargılamalarında kullanmak amacıyla gözönüne almak üzere gerekli yasal ve diğer önlemleri alabilir.

Madde 42

Yargı Yetkisi

1. Aşağıdaki durumlarda, her Taraf Devlet, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçlara ilişkin yargılama yetkisini tesis etmek için gerekli önlemleri alacaktır.

a) Suç, o Taraf Devletin ülkesinde işlenirse; veya

b) Suç, işlendiği sırada o Taraf Devletin bayrağını taşıyan bir gemide veya o Taraf Devletin mevzuatına uygun olarak kayıtlı olan hava taşıtında işlenirse.

2. Bir Taraf Devlet, bu Sözleşmenin 4 üncü maddesine bağlı olarak, aşağıdaki durumlarda bu tür suçlardan herhangi birisine ilişkin yargı yetkisini de tesis edebilir:

a) Suç, o Taraf Devletin bir vatandaşına karşı işlenirse; veya

b) Suç, o Taraf Devletin bir vatandaşı tarafından veya mutat meskeni o Taraf Devletin ülkesinde bulunan vatansız bir kişi tarafından işlenirse; veya

c) Suç, bu Sözleşmenin 23 üncü maddesinin 1 (b) (ii) bendinde belirtilen suçlardan birisiyse ve bu Sözleşmenin 23 üncü maddesinin 1 (a) (i) veya (ii) veya (b) (i) bentlerinde belirtilen bir suçun o Devletin ülkesi içinde işlenmesi amacıyla o Devletin ülkesi dışında işlenirse; veya

d)Suç Taraf Devlete karşı işlenirse.

3. Bu Sözleşmenin 44 üncü maddesinin uygulanması bakımından, her Taraf Devlet, suç isnat edilen ve kendi ülkesinde bulunan bir kişiyi, sırf vatandaş olması gerekçesiyle iade etmediği takdirde, bu Sözleşme ile ihdas edilen suçlara ilişkin yargı yetkisini tesis etmek üzere gerekli olabilecek önlemleri alacaktır.

4. Her Taraf Devlet ayrıca, suç isnat edilen kişi kendi ülkesinde bulunduğunda ve bu kişiyi iade etmediğinde, bu Sözleşme ile ihdas olunan suçlara ilişkin yargı yetkisini tesis etmek için gerekli önlemleri alabilir.

5. Eğer bu maddenin 1 inci veya 2 nci fıkrasına göre yargı yetkisini kullanan bir Taraf Devlete, herhangi bir başka Taraf Devletin aynı eylem dolayısıyla bir soruşturma, kovuşturma veya yargısal bir işlem yürüttüğü bildirildiyse veya söz konusu Taraf Devlet bunu herhangi bir biçimde öğrenmiş ise, bu Taraf Devletlerin yetkili makamları, uygun olan hallerde, yapacakları işlemlerin eşgüdümü amacıyla danışmalarda bulunacaklardır.

6. Bu Sözleşme, genel uluslar arası hukuk normları saklı kalmak kaydıyla, bir Taraf Devletin iç hukukuna uygun olarak tesis ettiği cezaî yargılama yetkisini kullanmasını ortadan kaldırmaz.

BÖLÜM IV
ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ

Madde 43

Uluslararası İşbirliği

1. Taraf Devletler, bu Sözleşmenin 44 ila 50 nci maddelerine uygun olarak cezaî konularda işbirliği yapacaklardır. Uygun olan hallerde ve iç hukuk sistemleri ile uyumlu olduğunda, Taraf Devletler, yolsuzluğa ilişkin hukukî

ve idarî hususlardaki soruşturma ve davalarda birbirlerine yardım etmeyi değerlendireceklerdir.

2. Uluslararası işbirliği konularında, çifte cezalandırılabilirliğin zorunlu olduğu hallerde, eğer adlî yardımlaşma talebine konu suçu oluşturan fiil iki Taraf Devletin yasalarına göre de bir adlî suç ise, kendisinden talepte bulunulan Taraf Devletin yasalarının bu suçu talepte bulunan Taraf Devletin yasalarıyla aynı kategoriye koymasına ya da aynı terminolojiyle adlandırmasına bakılmaksızın, bu zorunluluk yerine getirilmiş sayılır.

Madde 44

Suçluların İadesi

1. Bu madde, iadeye konu olan suçun hem talepte bulunan, hem de talepte bulunulan Taraf Devletlerin iç hukuklarına göre cezalandırılabilir olması kaydıyla, iade talebine konu olan kişinin talepte bulunulan Taraf Devletin ülkesinde bulunması halinde, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilmiş olan suçlara uygulanır.

2. Bu maddenin birinci fıkrasındaki hükme rağmen, bir Taraf Devlet, kendi iç hukuku izin verdiği takdirde, kendi iç hukukunda cezalandırılabilir olmasa dahi, bu Sözleşmede belirtilen suçlardan herhangi birisi nedeniyle bir kişiyi iade edebilir.

3. Eğer iade talebi birbirinden ayrı birkaç suçu içeriyorsa, bu suçların en az birinin bu madde kapsamında faili iade edilebilir nitelikte olması, diğerlerinin de hapis süresi nedeniyle faili iade edilebilir nitelikte olmamakla birlikte bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçlarla ilgili olması şartıyla, talepte bulunulan Taraf Devlet bu maddeyi anılan suçlar için de uygulayabilir.

4. Bu maddenin uygulandığı suçların herbiri, Taraf Devletler arasında suçluların iadesine ilişkin herhangi bir andlaşmaya, faili iade edilebilir suçlar olarak dâhil edilmiş sayılacaktır. Taraf Devletler, bu tür suçları, aralarında akdedilecek her iade andlaşmasına faili iade edilebilir suçlar olarak dâhil edecektir. İç hukuku izin veren bir Taraf Devlet, bu Sözleşmeyi iadeye esas olarak kullandığında, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilmiş olan hiçbir suçu siyasî suç olarak saymayacaktır.

5. Suçluların iadesini bir andlaşmanın mevcut olması koşuluna dayandıran bir Taraf Devlet, andlaşma akdetmemiş olduğu diğer bir Taraf Devletten bir iade talebi alması halinde, bu maddenin uygulandığı suçlar bakımından, bu Sözleşmeyi, suçluların iadesi için bir hukuksal dayanak olarak kabul edebilir.

6. Suçluların iadesini bir andlaşmanın mevcut olması koşuluna dayandıran bir Taraf Devlet;

a) Bu Sözleşmeye ilişkin onaylama, kabul, uygun bulma veya katılım belgelerinin tevdii sırasında, Sözleşmeye taraf diğer Devletlerle suçluların iadesi hususunda işbirliği için, bu Sözleşmeyi hukuksal dayanak olarak kabul edip etmeyeceğini Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bildirecek; ve

b) Bu Sözleşmeyi suçluların iadesi hususunda işbirliği için hukuksal dayanak olarak kabul etmezse, uygun olan hallerde, bu maddeyi uygulamak için, Sözleşmeye taraf diğer Devletlerle suçluların iadesi konusunda andlaşmalar yapmak için çaba gösterecektir.

7. Suçluların iadesini bir andlaşmanın mevcut olması koşuluna dayandırmayan Taraf Devletler, bu maddenin uygulandığı suçları kendi aralarında iade edilebilir suçlar olarak kabul edeceklerdir.

8. Suçluların iadesi, diğerlerinin yanı sıra, iade için asgari cezanın gerekliliğine ilişkin koşullar ve talepte bulunulan Taraf Devletin iadenin reddini dayandırabileceği nedenler dâhil, talepte bulunulan Taraf Devletin iç hukukunca veya uygulanabilir iade andlaşmalarınca belirlenmiş koşullara tâbi olacaktır.

9. Taraf Devletler, iç hukuklarına bağlı kalmak kaydıyla, bu maddenin uygulandığı herhangi bir suçla ilgili iade işlemlerini hızlandırmak ve delil sunma koşullarını kolaylaştırmak için çaba göstereceklerdir.

10. Talepte bulunulan Taraf Devlet, iç hukuk hükümlerine ve taraf olduğu suçluların iadesi andlaşmalarına bağlı kalmak kaydıyla, durumun gerekli ve acil olduğuna kanaat getirmesi halinde ve talepte bulunan Taraf Devletin istemi üzerine, iadesi istenen ve kendi ülkesinde bulunan bir kişiyi gözaltına alacak veya kişinin iade işlemleri sırasında hazır bulunmasını teminen diğer uygun önlemleri alacaktır.

11. Ülkesinde suç isnat edilen bir kişi bulunan Taraf Devlet, eğer bu maddenin uygulandığı bir suç bakımından bu kişiyi sırf kendi vatandaşı olduğu gerekçesiyle iade etmez ise, iade isteyen Taraf Devletin isteği üzerine, vakit geçirmeksizin, kovuşturma amacıyla, olayı kendi yetkili makamlarına iletmek zorundadır. Bu makamlar, anılan Taraf Devletin iç hukukundaki vahim nitelikli diğer suçlarda olduğu gibi karar alacak ve işlemleri de aynı biçimde yürüteceklerdir. İlgili Taraf Devletler, bu tür bir kovuşturmanın etkinliğini teminen, özellikle usûl ve ispata ilişkin konularda, birbirleriyle işbirliği yapacaklardır.

12. Bir Taraf Devlet, vatandaşı olan bir kişiyi iç hukukuna göre, yalnızca kişinin iadesinin veya tesliminin istendiği bir dava veya takibat sonucu çarptırılabileceği cezayı bu Taraf Devlette çekmesi için geri verilmesi koşuluyla iade veya teslim edebiliyorsa ve bu Taraf Devlet ile iadeyi isteyen Taraf Devlet gerek bu seçenek üzerinde, gerek uygun görecekleri diğer şartlarda anlaşmışlarsa, bu biçimde yapılacak şartlı bir iade veya teslim, bu maddenin 11 inci fıkrasında yer alan yükümlülüğün yerine getirilmesi için yeterli olacaktır.

13. Bir hükmün infazı amacıyla yapılan iade talebi, iadesi istenen kişinin talepte bulunulan Taraf Devletin vatandaşı olması nedeniyle reddedilirse, talepte bulunulan Taraf Devlet, talepte bulunan Tarafın başvurusu üzerine, kendi iç hukuku izin verirse ve yasaların gerektirdiği hususlara uygun olarak, talepte bulunan Tarafın iç hukukunca verilmiş cezanın veya geriye kalan kısmının infazını sağlama yollarını araştıracaktır.

14. Bu maddenin uygulandığı suçlarla bağlantılı olarak hakkında yargı işlemleri yürütülen herhangi bir kişiye, davanın bütün safhalarında, kişinin ülkesinde bulunduğu Taraf Devletin iç hukukunca sağlanan bütün hak ve güvencelerin kullanılması da dâhil olmak üzere, adil muamele garantisi verilecektir.

15. Eğer talepte bulunulan Taraf Devletin, talebin bir kişiyi cinsiyeti, ırkı, dini, vatandaşlığı, etnik kökeni veya siyasî görüşleri nedeniyle yargılamak veya cezalandırmak için yapıldığına veya bu nedenlerden herhangi biri bakımından, talebe uymanın anılan kişinin durumuna halel getireceğine inanmak için ciddi gerekçeleri bulunuyorsa, bu Sözleşmedeki hiçbir hüküm, iadeye ilişkin bir zorunluluk getirdiği biçiminde yorumlanmayacaktır.

16. Taraf Devletler, sırf suçun malî konuları da kapsadığının değerlendirildiği gerekçesiyle, suçluların iadesi talebini reddedemezler.

17. Talepte bulunulan Taraf Devlet, iadeyi reddetmeden önce, uygun olan hallerde görüşlerini sunmak ve iddialarına ilişkin bilgi sağlamak için kendisine geniş olanak tanımak amacıyla talepte bulunulan Taraf Devlete danışacaktır.

18. Taraf Devletler, iadenin sağlanması veya etkinliğinin arttırılması için, ikili veya çok taraflı anlaşmalar veya düzenlemeler yapmak için çaba harcayacaklardır.

Madde 45

Hükümlülerin Nakli

Taraf Devletler, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçlar nedeniyle hapse mahkum olmuş veya diğer hürriyeti bağlayıcı cezalara çarptırılmış kişilerin, cezalarını tamamlamak üzere kendi ülkelerine nakline ilişkin ikili veya çok taraflı anlaşmalar veya düzenlemeler yapmayı değerlendirebilirler.

Madde 46

Karşılıklı Adlî Yardım

1) Taraf Devletler, bu Sözleşmede belirtilen suçlara ilişkin soruşturma, kovuşturma ve yargılamalarda birbirlerine en geniş ölçüde karşılıklı adlî yardımı sağlayacaklardır.

2) Karşılıklı adlî yardım, bu Sözleşmenin 26 ncı maddesi uyarınca bir tüzel kişinin talepte bulunan Taraf Devlette sorumlu tutulabileceği suçlarla ilgili soruşturma, kovuşturma ve yargılamalar işlemleri bakımından, talepte bulunulan Taraf Devletin ilgili yasaları, andlaşmaları, anlaşmaları ve düzenlemelerine göre mümkün olan en geniş ölçüde sağlanacaktır.

3) Bu madde uyarınca sağlanacak karşılıklı adlî yardım, aşağıdaki amaçlardan herhangi birisi için talep edilebilir:

a) Delil toplamak veya kişilerin ifadesini almak;

b) Adlî belgelerin tebliğini sağlamak;

c) Arama, el koyma ve dondurma işlemlerini yerine getirmek;

d) Eşya ve yer incelemesi yapmak;

e) Bilgileri, delil olabilecek şeyleri ve bilirkişi görüşlerini temin etmek;

f) Resmî daire, banka, şirket veya ticaret kayıtları ve malî kayıtlar dâhil, ilgili belge ve kayıtların asıllarını veya onaylı suretlerini temin etmek;

g) Delil elde etme amacıyla suç gelirinin, malvarlığının, araç-gereçlerin ve diğer şeylerin tespiti veya takibi;

h) Kişilerin, talepte bulunan Taraf Devlette gönüllü olarak bulunmalarını kolaylaştırmak;

i) Talepte bulunulan Taraf Devletin iç hukukuna aykırı olmayan diğer her türlü yardımı sağlamak;

j) Bu Sözleşmenin V. bölümündeki hükümlere uygun olarak suç gelirlerinin tespiti, dondurulması ve takibi;

k) Bu Sözleşmenin V. bölümündeki hükümlere uygun olarak varlıkların geri alınması.

4) Bir Taraf Devletin yetkili makamları, iç hukuk saklı kalmak kaydıyla, önceden bir talep olmaksızın, cezaî konulara ilişkin bilgilerin soruşturma ve yargılamaları yürütmede veya başarılı bir biçimde sonuçlandırmada diğer bir Taraf Devletin makamlarına yardımcı olacağına veya o Taraf Devletin bu Sözleşmeye istinaden bir talepte bulunmasıyla sonuçlanacağına inandıkları takdirde, bu tür bilgileri anılan Taraf Devletin yetkili makamlarına iletebilirler.

5) Bu maddenin 4 üncü fıkrasına dayanılarak bilgi iletilmesi, bilgiyi temin eden yetkili makamların bulunduğu Devletteki soruşturma ve yargılamalara halel getirmeyecektir. Bilgiyi alan yetkili makamlar anılan bilginin gizli kalması talebine veya kullanımındaki sınırlamalara, geçici bir süre dahi olsa uyacaklardır. Bununla beraber, bu durum, bilgiyi alan Taraf Devleti, sanığın suçsuzluğunu gösterecek bilgileri kendi yargılama süreci sırasında açıklamaktan alıkoymayacaktır. Böyle bir durumda, bilgiyi alan Taraf Devlet, açıklamadan önce bilgiyi veren Taraf Devleti haberdar edecek ve talep edilmiş ise, bilgiyi veren Taraf Devlete danışacaktır. Eğer, istisnai bir durumda, önceden haber verme olanağı bulunmuyor ise, bilgiyi alan Taraf Devlet, bilgiyi veren Taraf Devleti gecikme olmaksızın açıklamadan haberdar edecektir.

6) Bu maddenin hükümleri, karşılıklı adlî yardımı tamamen veya kısmen düzenleyen veya düzenleyecek olan başka herhangi bir ikili veya çok taraflı andlaşmadan kaynaklanan yükümlülükleri etkilemeyecektir.

7) Eğer söz konusu Taraf Devletler bir karşılıklı adlî yardım andlaşmasıyla bağlı değillerse, bu maddeye dayanarak yapılan taleplerde, bu maddenin 9 ila 29 uncu fıkraları uygulanacaktır. Taraf Devletler bu tür bir andlaşmayla bağlı iseler, anılan Devletler bu maddenin 9 ila 29 uncu fıkralarını uygulamaya karar vermedikçe, o andlaşmanın ilgili hükümleri uygulanacaktır. İşbirliğini kolaylaştıracak ise, Taraf Devletlerin bu fıkraları uygulamaları kuvvetle teşvik edilir.

8) Taraf Devletler, bankacılık sırrı gerekçesiyle, bu maddeye istinaden karşılıklı adlî yardımda bulunmayı reddetmeyeceklerdir.

9) a) Talepte bulunulan Taraf Devlet, çifte cezalandırılabilirliğin bulunmadığı durumlarda bu maddeye istinaden bir yardım talebine karşılık verirken, bu Sözleşmenin 1 inci maddede öngörülen amaçlarını gözönünde bulunduracaktır;

b) Taraf Devletler, çifte cezalandırılabilirliğin bulunmadığı gerekçesiyle, bu maddeye istinaden yardımda bulunmayı reddedebilirler. Bununla beraber, talepte bulunulan Taraf Devlet, hukuk sisteminin temel kavramları ile uyumlu olan durumlarda, zorlayıcı eylem içermeyen yardım sağlayacaktır. Taleplerin çok cüz'i meblağlara ilişkin olması ya da aranılan işbirliği ya da yardımın bu Sözleşmenin başka hükümleri gereğince sağlanabilmesi hallerinde, yardım talepleri reddedilebilir;

c) Her Taraf Devlet, çifte cezalandırılabilirliğin bulunmadığı durumlarda, bu maddeye istinaden daha geniş ölçüde yardımda bulunabilmesini sağlamak için gerekli önlemleri almayı değerlendirebilir.

10) Bir Taraf Devletin ülkesinde tutuklu veya cezasını çekmekte olan ve teşhis, tanıklık veya başka suretle bu Sözleşmede belirtilen suçlara ilişkin soruşturma, kovuşturma veya yargısal işlemler için delil toplamada yardım sağlamak amaçlarıyla başka bir Taraf Devlette bulunması talep edilen bir kişi, aşağıdaki koşullar sağlandığı takdirde nakledilebilir:

a) Kişi bilerek ve özgürce rıza gösterirse;

b) Taraf Devletlerin uygun görebileceği koşullara tâbi olarak, her iki Taraf Devletin yetkili makamları anlaşırsa.

11) Bu maddenin 10 uncu fıkrasının uygulanması bakımından:

a) Nakledilecek kişinin bulunduğu Taraf Devlet başka türlü talep etmedikçe veya müsaade etmedikçe, kişinin nakledileceği Taraf Devlet, nakledilen kişiyi gözaltında tutma yetki ve yükümlülüğünü haiz olacaktır;

b) Her iki Taraf Devletin yetkili makamlarınca önceden veya herhangi bir biçimde kararlaştırıldığı üzere, kişinin nakledildiği Taraf Devlet, kişiyi gönderen Taraf Devlete geri teslim etme yükümlülüğünü gecikmeksizin yerine getirecektir;

c) Kişinin nakledildiği Taraf Devlet, gönderen Taraf Devletten kişinin geri teslimi için yeni bir iade süreci başlatmasını talep etmeyecektir;

d) Nakledilen kişinin, nakledildiği Taraf Devlette gözaltında geçirdiği süreler, gönderen Devlette çekmesi gereken cezadan indirilecektir.

12) Bu maddenin 10 uncu ve 11 inci fıkralarına uygun olarak kişiyi nakledecek Taraf Devlet kabul etmedikçe, nakledilen kişi, vatandaşlığına bakılmaksızın, nakleden Devletin ülkesinden ayrılışından evvelki eylemleri, ihmalleri veya mahkumiyetleriyle ilgili olarak, nakledileceği Devletin ülkesinde kovuşturulmayacak, gözaltına alınmayacak, cezalandırılmayacak veya kişisel özgürlüğü bağlayıcı herhangi bir sınırlamaya tâbi tutulmayacaktır.

13) Her Taraf Devlet, karşılıklı adlî yardım taleplerini alma ve bunları yerine getirme veya yerine getirilmesi için yetkili makamlara iletme sorumluluğuna ve yetkisine sahip merkezi bir makam belirleyecektir. Bir Taraf Devletin karşılıklı adlî yardıma ilişkin ayrı bir sisteminin olduğu özel bir bölge veya ülkesi olması halinde, o bölge veya ülke için aynı işleve sahip ayrı bir merkezi makam belirleyebilir. Merkezi makamlar, alınan taleplerin süratli ve uygun bir biçimde yerine getirilmesini veya iletilmesini sağlayacaklardır. Merkezi makam, yerine getirilmesi için talebi yetkili bir makama iletmesi halinde, talebin yetkili makam tarafından hızlı ve uygun bir biçimde yerine getirilmesini teşvik edecektir. Bu amaçla belirlenen merkezi makam, her Taraf Devletin bu Sözleşmeye ilişkin onaylama kabul veya uygun bulma veya katılım belgelerini tevdii sırasında, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bildirilecektir. Karşılıklı adlî yardım talepleri ve buna ilişkin herhangi bir yazışma Taraf Devletlerce belirlenmiş merkezi makamlara iletilecektir. Bu koşul, bir Taraf Devletin, bu taleplerin ve yazışmaların kendisine diplomatik kanallarla ve acil durumlarda, Taraf Devletlerin kararlaştırdıkları hallerde, mümkünse, Uluslararası Adlî Polis Teşkilatı kanalıyla ulaştırılmasını isteme hakkına halel getirmeyecektir.

14) Talepler yazılı olarak veya mümkünse yazılı kayıt elde edilmesini sağlayan herhangi bir yolla, talepte bulunulan Devletin kabul edebileceği bir dilde ve o Devletin, bildirimin sahih olup olmadığını tespit edebileceği koşullar altında yapılacaktır. Taraf Devletlerin her biri için kabul edilebilir olan dil veya diller, bu Sözleşmeye ilişkin onaylama, kabul veya uygun bulma veya katılım belgelerinin tevdii sırasında Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bildirilecektir. Acil durumlarda ve Taraf Devletlerce kararlaştırıldığı takdirde, talepler sözlü olarak yapılabilir, ancak derhal yazılı olarak teyit edilecektir.

15) Karşılıklı adlî yardım için olan bir talep şunları içerecektir:

a) Talebi yapan makamın adı;

b) Talebin ilgili olduğu soruşturma, kovuşturma veya yargılamanın konusu ve mahiyeti ve soruşturmayı, kovuşturmayı ve yargılamayı yürüten makamın adı ve görevleri;

c) Adlî belgelerin tebliği amacıyla yapılanların dışındaki taleplerde, ilgili olayların bir özeti;

d) İstenen yardımın tanımı ve talepte bulunan Taraf Devletin uyulmasını istediği herhangi bir özel usûlün açıklaması;

e) Mümkün olduğu takdirde, ilgili herhangi bir kişinin kimliği, yeri ve uyruğu; ve

f) Delilin, bilginin veya işlemin hangi amaçla istendiği.

16) Talepte bulunulan Taraf Devlet, talebin kendi iç hukukuna uygun olarak yerine getirilmesi için gerekli gördüğünde veya talebin yerine getirilmesine kolaylık sağlayabileceği durumlarda, ek bilgi talep edebilir.

17) Bir talep, talepte bulunulan Taraf Devletin iç hukukuna göre ve bu hukuka aykırılık teşkil etmediği ölçüde ve mümkün olduğunda, talepte belirtilen usullere uygun olarak yerine getirilecektir.

18) Mümkün olduğu ve iç hukukun temel ilkeleriyle uyumlu olduğu her durumda, bir kişi bir Taraf Devletin ülkesinde bulunduğunda ve bu kişinin diğer Taraf Devletin adlî makamları tarafından tanık veya uzman olarak dinlenmesi gerektiğinde, eğer söz konusu kişinin talepte bulunan Taraf Devletin ülkesinde şahsen hazır bulunması mümkün veya arzulanan bir durum değilse, talepte bulunulan Taraf Devlet, diğerinin talebi üzerine, dinlemenin video konferansıyla yapılmasına izin verebilir. Taraf Devletler, dinlemenin talepte bulunan Taraf Devletin bir adlî makamı tarafından yürütülmesine ve talepte bulunulan Taraf Devletin bir adlî makamının katılmasına karar verebilirler.

19) Talepte bulunan Taraf Devlet, talebe konu soruşturma, kovuşturma veya yargılamalar için talepte bulunulan Taraf Devlet tarafından sağlanan bilgiyi veya delili, talepte bulunulan Taraf Devletin önceden rızası olmaksızın, talepte belirtilen amaçlar dışında iletmeyecek veya kullanmayacaktır. Bu fıkradaki hiçbir hüküm, talepte bulunan Taraf Devleti, sanığın suçsuzluğunu gösterecek bilgi veya delili kendi yargılaması sırasında açıklamaktan alıkoymayacaktır. Bu son durumda, talepte bulunan Taraf Devlet, açıklamadan önce, talepte bulunulan Taraf Devleti haberdar edecek ve talep edilmişse, talepte bulunan Taraf Devlete danışacaktır. Eğer, istisnai bir durumda, önceden haber verme olanağı bulunmuyor ise, talepte bulunan Taraf Devlet, talepte bulunulan Taraf Devleti gecikmeksizin açıklama hakkında bilgilendirecektir.

20) Talepte bulunan Taraf Devlet, talepte bulunulan Taraf Devletten, talebin yerine getirilmesi bakımından zorunlu olmadığı ölçüde, yapılan talebin ve içeriğinin gizli tutulmasını isteyebilir. Eğer talepte bulunulan Taraf Devlet gizlilik zorunluluğuna uyamaz ise, talepte bulunan Taraf Devleti derhal bilgilendirecektir.

21) Karşılıklı adlî yardım talebi aşağıdaki hallerde reddedilebilir:

a) Talep bu maddenin hükümlerine uygun bir biçimde yapılmaz ise;

b) Talepte bulunulan Taraf Devlet, talebin yerine getirilmesinin, egemenliğine, güvenliğine, kamu düzenine veya diğer temel çıkarlarına zarar verebileceği kanaatinde ise;

c) Talepte bulunulan Taraf Devletin makamlarının, benzer herhangi bir suçun kendi yargı yetkileri dâhilinde soruşturma, kovuşturma ya da yargılamaya tâbi olması halinde, talep edilen işlemi yapması kendi hukukuna göre yasaklanmış ise;

d) Talebin kabul edilmesi, talepte bulunan Taraf Devletin karşılıklı adlî yardıma ilişkin hukuk sistemine aykırı ise.

22) Taraf Devletler, sırf suçun malî konuları da kapsadığının düşünüldüğü gerekçesiyle bir karşılıklı adlî yardım talebini reddedemezler.

23) Karşılıklı adlî yardıma ilişkin herhangi bir ret için gerekçe gösterilecektir.

24) Talepte bulunulan Taraf Devlet, karşılıklı adlî yardım talebini mümkün olan en kısa sürede yerine getirecek ve Taraf Devletçe gerekçeleri tercihen talepte belirtilen herhangi bir süreyi, mümkün olduğunca tam olarak göz önünde bulunduracaktır. Talepte bulunan Taraf Devlet, talebi karşılamak amacıyla talepte bulunulan Taraf Devletin aldığı önlemlerin durum ve safhasına ilişkin bilgi almak üzere makul taleplerde bulunabilir. Talepte bulunulan Taraf Devlet, talepte bulunan Taraf Devletin, talebin durumuna ve yerine getirilme safhasına ilişkin makul taleplerini yanıtlayacaktır. Talepte bulunan Taraf Devlet, istenen yardıma gerek kalmadığı takdirde, talepte bulunulan Taraf Devlete durumu derhal bildirecektir.

25) Karşılıklı adlî yardım, devam eden bir soruşturmayı, kovuşturmayı veya yargılamayı olumsuz etkileyebileceği gerekçesiyle, talepte bulunulan Taraf Devletçe ertelenebilir.

26) Bu maddenin 21 inci fıkrasına istinaden bir talebi reddetmeden veya bu maddenin 25 inci fıkrasına istinaden talebin yerine getirilmesini ertelemeden önce, talepte bulunulan Taraf Devlet, gerekli gördüğü bazı kayıt ve koşullarla yardımın yerine getirilip getirilemeyeceğini değerlendirmek üzere talepte bulunan Taraf Devlete danışacaktır. Eğer talepte bulunan Taraf Devlet, bu koşullara tâbi yardımı kabul ederse, söz konusu koşullara uyacaktır.

27) Bu maddenin 12 nci fıkrasının uygulanmasına halel gelmeksizin, talepte bulunan Taraf Devletin isteği üzerine, talepte bulunan Taraf Devletin ülkesindeki bir yargılamada delil sunmaya veya bir soruşturma, kovuşturma

veya yargılamada yardım etmeye rıza gösteren bir tanık, bilirkişi veya başka bir kişi talepte bulunulan Taraf Devletin ülkesinden ayrılışından evvelki eylemleri, ihmalleri veya mahkumiyetleriyle ilgili olarak, talepte bulunan Taraf Devletin ülkesinde kovuşturulmayacak, gözaltına alınmayacak, cezalandırılmayacak veya kişisel özgürlüğünü kısıtlayıcı herhangi bir sınırlamaya tâbi tutulmayacaktır. Bu tür bir güvence, bu tanık, bilirkişi veya başka kişinin hazır bulunmasının adlî makamlarca artık gerekli görülmediğinin resmen bildirildiği tarihten itibaren kesintisiz 15 gün veya Taraf Devletlerce kararlaştırılmış herhangi bir zaman dilimi zarfında ayrılma olanağına sahip olup da talepte bulunan Taraf Devletin ülkesinde kendi isteğiyle kaldığı veya bu ülkeyi terk ettikten sonra kendi isteğiyle geri döndüğü takdirde sona erecektir.

28) Bir talep yerine getirilirken ortaya çıkan olağan masraflar, ilgili Taraf Devletlerce aksi kararlaştırılmadıkça, talepte bulunulan Taraf Devletçe karşılanacaktır. Eğer talebi yerine getirmek için önemli veya olağan dışı masraflar gerekiyor veya gerekecekse, talebin hangi kayıt ve koşullarla yerine getirileceğini ve masrafların nasıl karşılanacağını belirlemek üzere, Taraf Devletler birbirlerine danışacaktır.

29) Talepte bulunulan Taraf Devlet;

a) Talepte bulunan Taraf Devlete, iç hukukuna göre kamuya açık olan elindeki resmî kayıtların, belgelerin veya bilginin örneklerini verecektir;

b) Kendi takdiriyle, tamamen, kısmen veya uygun gördüğü koşullara tâbi olarak, iç hukukuna göre kamuya açık olmayan resmî kayıt, belge ve bilgilerin örneklerini talepte bulunan Taraf Devlete verebilir.

30) Taraf Devletler, gerekli hallerde, bu madde hükümlerinin amaçlarına hizmet edecek, bunların uygulanmasını sağlayacak veya bu hükümleri güçlendirecek ikili veya çok taraflı anlaşma veya düzenlemeler yapma olanaklarını değerlendireceklerdir.

Madde 47

Ceza Yargılamalarının Nakli

Taraf Devletler, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçların kovuşturulması amacıyla ceza yargılamalarının birbirlerine nakledilmesi olanağını, bu naklin adaletin tecellisi bakımından yararlı görüldüğü durumlarda, özellikle birden fazla yargı yetkisinin söz konusu olduğu hallerde, kovuşturmanın tek merkezde toplanması düşüncesiyle değerlendireceklerdir.

Madde 48

Yasa Uygulamada İşbirliği

1) Taraf Devletler, bu Sözleşmede belirtilen suçlarla mücadeleye yönelik yasa uygulama faaliyetinin etkinliğinin arttırılması amacıyla, hukukî ve idarî sistemlerine uygun olarak, birbirleriyle yakın işbirliği yapacaklardır. Taraf Devletler, özellikle aşağıdaki hususlarda etkili önlemler alacaktır:

a) İlgili Taraf Devletlerin uygun görmeleri halinde, diğer suçlarla bağlantıları dâhil olmak üzere, bu Sözleşmede belirtilen suçların bütün yönlerine ilişkin bilgilerin çabuk ve güvenli değişimini kolaylaştırmak amacıyla yetkili makamlar, kurum ve hizmetler arasında iletişim kanallarını geliştirmek ve gerektiğinde tesis etmek;

b) Bu sözleşmede belirtilen suçlara ilişkin soruşturmaları yürütmek üzere aşağıdaki hususlarda diğer devletlerle işbirliği yapmak:

i. Bu tür suçlara karıştığından şüphe edilen kişilerin kimlikleri, bulundukları yer ve faaliyetleri veya diğer ilgili kişilerin yerleri;

ii. Bu tür suçların işlenmesinden elde edilen suç gelirinin veya malvarlığının hareketi;

iii. Bu tür suçların işlenmesinde kullanılan veya kullanılması amaçlanan malvarlığı, teçhizat ve diğer araç-gereçlerin hareketi;

c) Uygun olan hallerde, soruşturma ve analiz amacıyla, gereken kalemleri ve yeterli miktarda maddeyi sağlamak;

d) Uygun olan hallerde, bu Sözleşmede belirtilen suçların işlenmesi için başvurulan özel yol ve yöntemler hakkında diğer devletler ile sahte kimlik, tahrif edilmiş, değiştirilmiş ya da sahte evrak ve suçların gizlenmesi amacıyla başvurulan diğer yolları da içerecek biçimde bilgi değişiminde bulunmak;

e) Yetkili makamlar, kurum ve hizmetler arasında etkin eşgüdümü kolaylaştırmak ve ilgili Taraf Devletler arasındaki ikili anlaşma ve düzenlemelere bağlı kalarak irtibat görevlileri göndermek de dâhil olmak üzere, personel ve diğer uzmanların değişimini teşvik etmek;

f) Bu Sözleşmede belirtilen suçların erken teşhisi amacıyla bilgi değişiminde bulunmak ve uygun biçimde alınan idarî ve diğer önlemlerin eşgüdümünü sağlamak.

2) Bu Sözleşmenin uygulanması amacıyla Taraf Devletler, kolluk makamları arasında doğrudan işbirliğine ilişkin ikili veya çok taraflı anlaşma veya düzenlemeler yapmayı ve bu tür anlaşma veya düzenlemeler mevcut ise,

bunları değiştirmeyi değerlendireceklerdir. İlgili Taraf Devletler, aralarında bu tür anlaşma veya düzenlemelerin mevcut olmaması durumunda, bu Sözleşmede belirtilen suçlar bakımından karşılıklı yasa uygulama işbirliği için bu Sözleşmeyi temel olarak almayı değerlendireceklerdir. Taraf Devletler, uygun olduğu zaman, kolluk makamları arasındaki işbirliğini geliştirmek amacıyla, uluslararası ve bölgesel örgütler de dâhil olmak üzere, anlaşma ve düzenlemelerden tam olarak yararlanacaklardır.

3) Taraf Devletler, bu Sözleşmede belirtilen ve modern teknoloji kullanılarak işlenen suçlarla mücadele etmek için olanakları dâhilinde işbirliği yapmaya çaba sarf edeceklerdir.

Madde 49

Ortak Soruşturmalar

Taraf Devletler, bir veya daha fazla Devlette soruşturma, kovuşturma veya yargılama konusu olan meselelere ilişkin olarak, yetkili makamları aracılığıyla ortak soruşturma mercileri oluşturmak amacıyla, ikili veya çok taraflı anlaşma veya düzenlemeler yapmayı değerlendireceklerdir. Bu tür anlaşma veya düzenlemelerin mevcut olmaması halinde, ortak soruşturmalar her olay için ayrı ayrı yapılacak anlaşmalarla yürütülebilir. İlgili Taraf Devletler, ülkesinde bu tür bir soruşturma yürütülecek olan Taraf Devletin egemenliğine bütünüyle saygı göstereceklerdir.

Madde 50

Özel Soruşturma Teknikleri

1) Her Taraf Devlet, yolsuzlukla etkin biçimde mücadele etmek maksadıyla, iç hukuk sisteminin temel ilkelerinin elverdiği ölçüde ve iç hukukunda belirtilen şartlara uygun olarak, yetkili makamlarının, kendi ülkesinde, kontrollü teslimatı ve uygun gördüğü hallerde, elektronik veya diğer izleme biçimlerini ve gizli operasyonlar gibi diğer özel soruşturma tekniklerini uygun biçimde kullanmasına ve bu yöntemle elde edilen delillerin mahkemelerde kabul edilmesine izin vermek üzere, olanakları dâhilinde, gerekli önlemleri alacaktır.

2) Bu Sözleşmede belirtilen suçları soruşturmak amacıyla, Taraf Devletler gerektiğinde, bu tür özel soruşturma tekniklerinin uluslararası işbirliği çerçevesinde kullanımı için uygun ikili veya çok taraflı anlaşmalar veya düzenlemeler yapmaya teşvik olunur. Bu tür anlaşmalar veya düzenlemeler devletlerin egemen eşitliği ilkesine bütünüyle uyularak yapılacak ve uygulana-

cak ve bu anlaşma veya düzenlemelerin hükümlerine kesinlikle uyularak yürütülecektir.

3) Bu maddenin 2 nci fıkrasında öngörülen türde bir anlaşma veya düzenlemenin mevcut olmaması halinde, bu tür soruşturma tekniklerinin uluslararası çerçevede kullanımına yönelik kararlar her olay için ayrı ayrı alınacak ve gerektiğinde, bu kararlarda, yargı yetkisinin ilgili Taraf Devletlerce kullanılmasına ilişkin malî düzenlemeler ve anlaşmalar da göz önünde tutulabilecektir.

4) Kontrollü teslimatın uluslararası düzeyde uygulanmasına yönelik kararlar, ilgili Taraf Devletlerin rızasıyla, malların ve fonların tespiti ve dokunulmamış olarak veya tamamen veya kısmen yeri değiştirilmiş veya başkalarının yerine konmuş olarak sevkıyatın devam etmesine izin verilmesi gibi yöntemleri içerebilir.

BÖLÜM V
VARLIKLARIN GERİ ALINMASI

Madde 51

Genel Hüküm

Bu bölüm uyarınca varlıkların iadesi bu Sözleşmenin temel bir ilkesidir ve bu bakımdan Taraf Devletler birbirlerine en geniş ölçüde işbirliği ve yardım sağlayacaktır.

Madde 52

Suç Gelirlerinin Transferinin Önlenmesi ve Tespit Edilmesi

1. Bu Sözleşmenin 14 üncü maddesi saklı kalmak kaydıyla, her Taraf Devlet, yargı yetkisi dâhilindeki malî kuruluşların, müşterilerin kimliklerini doğrulamasını, yüksek meblağlı hesaplara yatırılan fonların yararlanıcı hesap sahiplerinin kimliklerini belirlemek üzere makul teşebbüslerde bulunmasını ve önemli kamu görevlerini ifa edenler, aileleri ya da yakınları tarafından yahut bunlar adına açılmak istenen ya da açılan hesaplar üzerinde yoğun bir inceleme yapmasını zorunlu kılmak amacıyla, iç hukukuna uygun biçimde gerekli önlemleri alacaktır. Bu tür yoğun incelemeler, yetkili makamlara rapor etmek amacıyla, şüpheli işlemleri tespit etmek üzere makul biçimde planlanacak ve malî kuruluşları, meşru müşterileri ile iş yapmaktan caydıracak ya da iş yapmayı yasaklayacak biçimde yorumlanmayacaktır.

2. Her Taraf Devlet, bu maddenin 1 inci fıkrasında belirtilen önlemlerin uygulanmasını kolaylaştırmak amacıyla, iç hukukuna uygun olarak ve karapa-

ra aklamaya karşı ilgili bölgesel, bölgelerarası ve çok taraflı örgütlerin girişimlerinden hareketle:

(a) Yargı yetkisi dâhilindeki malî kuruluşlar tarafından, hesapları üzerinde yoğun incelemeler yapılması beklenecek gerçek ya da tüzel kişi türleri, özel dikkat gösterilecek hesap ve işlem tipleri ve bu tür hesaplara ilişkin uygun hesap açma, işletme ve kayıt tutma önlemleri hakkında tavsiyeler yayınlayacak; ve

(b) Gerekli hallerde, diğer bir Taraf Devletin talebi üzerine ya da kendiliğinden, yargı yetkisi dâhilindeki malî kuruluşlara, bu kuruluşlar tarafından belirlenebilecek kişilere ek olarak, söz konusu kuruluşlar tarafından hesapları yoğun incelemeye tâbi tutulabilecek belirli gerçek ya da tüzel kişilerin kimliklerini bildirecektir.

3. Bu maddenin 2 (a) bendi bağlamında her Taraf Devlet, malî kuruluşlarının, uygun bir zaman süresince, bu maddenin 1 inci fıkrasında bahsedilen kişilere ait olanlar dâhil olmak üzere, hesap ve işlemler hakkında asgarî olarak müşterinin ve mümkünse yararlanıcı hesap sahibinin kimliklerine ilişkin bilgi içerecek biçimde yeterli kayıtları tutmasını sağlayacak önlemleri uygulayacaktır.

4. Bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçların gelirlerinin transferini önlemek ve tespit etmek amacıyla her Taraf Devlet, düzenleyici ve denetim birimlerinin yardımı ile, fiziksel varlığı bulunmayan ve denetim altındaki bir malî gruba bağlı olmayan bankaların kurulmasını önlemeyi teminen uygun ve etkili önlemleri uygulayacaktır. Bunun ötesinde, Taraf Devletler, malî kuruluşlarının, bu tür kuruluşlarla muhabir bankacılık ilişkisine girmesini ya da bu ilişkiyi sürdürmeyi reddetmesini ve hesaplarının, fiziksel varlığı bulunmayan ve denetim altındaki bir malî gruba bağlı olmayan bankalar tarafından kullanılmasına izin veren yabancı malî kuruluşlarla ilişki kurulmasına karşı çıkmasını zorunlu kılmayı değerlendirebilir.

5. Her Taraf Devlet, iç hukukuna uygun olarak, belli kamu görevlileri için etkili malî bildirim sistemleri kurmayı değerlendirecek ve ihlal halleri için uygun yaptırımlar öngörecektir. Her Taraf Devlet, aynı zamanda, gerektiğinde bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suç gelirlerini soruşturmak, talep etmek ve geri almak amacıyla, yetkili makamlarının, bu bilgiyi diğer Taraf Devletlerdeki yetkili makamlarla paylaşmasına izin vermek üzere gerekli önlemleri almayı değerlendirecektir.

6. Her Taraf Devlet, iç hukukuna uygun olarak, yabancı bir ülkedeki bir malî hesapta menfaati, imzası ya da diğer bir yetkisi bulunan belli kamu görevlilerinin, bu ilişkiyi uygun makamlara rapor etmesini ve bu hesaplara ait gerekli kayıtları muhafaza etmesini zorunlu kılmak için gerekli önlemleri almayı değerlendirecektir. Bu önlemler, aynı zamanda, ihlal halleri için uygun yaptırımlar içerecektir.

Madde 53

Malvarlığının Doğrudan Geri Alınmasına Yönelik Önlemler

Her Taraf Devlet, iç hukukuna uygun olarak:

(a) Bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen bir suçun işlenmesi suretiyle elde edilen malvarlığı üzerindeki mülkiyet ya da diğer bir hak iddiasını ispat edebilmek için diğer Taraf Devletlerin, kendi mahkemelerinde hukuk davası açabilmelerini;

(b) Mahkemelerinin, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçları işleyenlerin, bu suçlardan zarar gören diğer Taraf Devlete tazminat ödemesine hükmedebilmesini; ve

(c) Mahkemelerinin ya da yetkili makamlarının, müsadereye ilişkin karar verirken, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen bir suçun işlenmesi suretiyle elde edilen malvarlığı üzerindeki diğer bir Taraf Devletin mülkiyet iddiasını kabul edebilmesini teminen gerekli önlemleri alacaktır.

Madde 54

Müsadere Hususunda Uluslararası İşbirliği Yoluyla Malvarlığın Geri Alınması İçin Mekanizmalar

1. Her Taraf Devlet, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen bir suçun işlenmesi yoluyla kazanılan ya da bu suçta kullanılan malvarlığına ilişkin olarak bu Sözleşmenin 55 inci maddesi uyarınca karşılıklı adlî yardım sağlamak üzere, iç hukukuna uygun olarak:

a) Yetkili makamlarının, bir başka Taraf Devletin mahkemesi tarafından verilmiş bir müsadere kararını infaz etmesine izin vermek üzere gerekli önlemleri alacaktır.

b) Yargı yetkileri bulunduğunda, yetkili makamlarının, karapara aklama suçu veya yargı yetkisi dâhilinde olabilecek benzer bir suça ilişkin bir hüküm çerçevesinde veya iç hukukunun cevaz verdiği diğer usuller uyarınca, yabancı menşeli bu malvarlığına ilişkin müsadere emrini vermelerine izin vermek üzere gerekli önlemleri alacaktır.

c) Ölüm, firar ya da gaiplik nedenleriyle failin aleyhine dava açılamadığı hallerde veya diğer uygun hallerde cezaî mahkumiyet kararı olmaksızın, bu malvarlığının müsaderesine izin vermek üzere gerekli önlemleri almayı değerlendirecektir.

2. Her Taraf Devlet, bu Sözleşmenin 55 inci maddesinin 2 nci fıkrası uyarınca yapılan adlî yardımlaşma talebini yerine getirmek üzere, kendi iç hukukuna uygun olarak:

a) Talep eden Taraf Devletin yetkili makamları veya mahkemeleri tarafından verilmiş olan dondurma veya el koyma kararı üzerine, talep eden Taraf Devlet, talepte bulunulan Taraf Devlete, bu yönde hareket etmek için yeterli nedenlerin bulunduğuna ve bu malların nihayetinde bu maddenin 1 (a) bendinde öngörülen amaçlar doğrultusunda bir müsadere kararına tâbi olacağına inanmasını sağlayacak makul bir gerekçe göstermesi halinde, ilgili makamlarına, malvarlığını dondurma veya el koyma izni vermek için gerekli önlemleri alacak;

b) Talepte bulunulan Taraf Devletin, bu yönde hareket etmek için yeterli nedenlerin bulunduğuna ve bu malların nihayetinde bu maddenin 1 (a) bendinde öngörülen amaçlar doğrultusunda bir müsadere kararına tâbi olacağına inanmasını sağlayacak makul bir gerekçe sağlayan bir talep üzerine, yetkili makamlarına malvarlığını dondurma veya el koyma izni vermek için gerekli önlemleri alacak; ve

c) Yetkili makamlarına, bu tür malvarlığının edinilmesi ile ilgili bir yabancı tutuklama ya da suç isnadı gibi nedenlerle, müsadere amacıyla malvarlığını muhafaza etmek için izin vermek üzere ilave önlemleri almayı değerlendirecektir.

Madde 55

Müsadere Amacıyla Uluslararası İşbirliği

1. Bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen bir suç üzerinde yargı yetkisi bulunan diğer bir Taraf Devletten, bu Sözleşmenin 31 inci maddesinin 1 inci fıkrasında bahsedilen ve ülkesinde bulunan suç gelirleri, malvarlığı, teçhizat ve diğer araç-gereçlerin müsaderesi için talep alan bir Taraf Devlet, iç hukuk sistemi dâhilinde mümkün olan en geniş ölçüde;

(a) Bu talebi, bir müsadere kararının verilmesi ve böyle bir kararın verilmesi durumunda infazı amacıyla, kendi yetkili makamlarına iletecek; ya da,

(b) Bu Sözleşmenin 31 inci maddesinin 1 inci fıkrası ve 54 üncü maddesinin 1 (a) bendine uygun olarak talepte bulunan Taraf Devletin ülkesindeki bir

mahkeme tarafından verilen müsadere kararını, 31 inci maddenin 1 inci fıkrasında sözü edilen ve kendi ülkesinde bulunan suç geliri, malvarlığı, teçhizat veya diğer araç-gereçler ile bağlantılı olduğu ölçüde, talep çerçevesinde infaz edilmek üzere, yetkili makamlarına iletecektir.

2. Bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen bir suç üzerinde yargı yetkisi bulunan diğer bir Taraf Devletin talebi üzerine, gerek talepte bulunan Taraf Devlet, gerekse bu maddenin 1 inci fıkrası çerçevesinde yapılan talep uyarınca talep edilen Taraf Devlet tarafından verilecek karar gereğince müsadere yapılması amacıyla, talep edilen Taraf Devlet, bu Sözleşmenin 31 inci maddesinin 1 inci fıkrasında belirtilen suç gelirleri, malvarlığı, teçhizat veya diğer araç-gereçlerin tespiti, izlenmesi ve dondurulması veya el konulması için önlemler alacaktır.

3. Bu Sözleşmenin 46 ncı maddesinin hükümleri, uyarlanmak suretiyle bu maddeye de uygulanır. 46 ncı maddenin 15 inci fıkrasında belirtilen hususlara ek olarak, bu maddeye istinaden yapılan talepler aşağıdakileri de içerecektir:

a) Bu maddenin 1 (a) bendi ile ilgili bir talep olması durumunda, talepte bulunan Taraf Devletin kendi iç hukukuna uygun olarak müsadere kararının takibini yapabilmesine yetecek biçimde, mümkün olduğu ölçüde bulunduğu yer ve gerektiğinde tahmini değeri de dâhil olmak üzere, müsadere edilecek olan malvarlığının bir tanımı ve talepte bulunulan Taraf Devletin dayandığı vak'a beyanı;

b) Bu maddenin 1 (b) fıkrası ile ilgili bir talep olması durumunda, talepte bulunan Taraf Devletin çıkardığı ve talebe esas olan müsadere kararının yasal olarak geçerli bir örneği, bir vak'a beyanı ve kararın hangi ölçüde yerine getirilmesinin istendiğine ilişkin bilgi, iyi niyetli üçüncü kişilere yeterli bildirimde bulunan Taraf Devlet tarafından alınan önlemleri belirten bir beyan ve müsadere kararının nihaî olduğuna ilişkin bir beyan;

c) Bu maddenin 2 nci fıkrası ile ilgili bir talep olması durumunda, talepte bulunan Taraf Devletin dayandığı bir vakâ beyanı, talep edilen işlemlerin tanımı ve mevcut ise talebe esas kararın yasal olarak geçerli bir örneği.

4. Bu maddenin 1 inci ve 2 nci fıkralarında yer alan karar ve işlemler, talepte bulunulan Taraf Devlet tarafından, kendi iç hukuk hükümlerine ve usûl kurallarına veya talepte bulunan Taraf Devletle ilişkilerinde bağlı olduğu herhangi bir ikili veya çok taraflı anlaşma veya düzenlemeye uygun ve tâbi olarak yerine getirilecektir.

5. Her Taraf Devlet, bu maddeye işlerlik sağlayan kendi yasa ve düzenlemelerinin ve bu yasa ve düzenlemelerde sonradan yapılacak değişikliklerin birer örneğini veya bunların bir tanımını Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine iletecektir.

6. Eğer bir Taraf Devlet bu maddenin 1 inci ve 2 nci fıkralarında belirtilen önlemlerin alınmasını, ilgili bir andlaşmanın mevcudiyeti şartına bağlamışsa, o Taraf Devlet bu Sözleşmeyi gerekli ve yeterli bir andlaşma zemini olarak kabul edecektir.

7. Talepte bulunulan Taraf Devlet zamanlıca ve yeterli delil elde etmez ya da malvarlığının değeri çok az ise, bu madde çerçevesindeki işbirliği reddedilebilir ya da geçici önlemler kaldırılabilir.

8. Talepte bulunulan Taraf Devlet, bu madde gereğince alınmış olan herhangi bir geçici önlemi kaldırmadan evvel, talepte bulunulan Taraf Devlet, mümkün olduğunda, talepte bulunan Taraf Devlete önlemin sürdürülmesi lehine gerekçelerini sunması için bir şans tanıyacaktır.

9. Bu maddenin hükümleri iyi niyetli üçüncü kişilerin haklarına halel getirecek biçimde yorumlanmayacaktır.

Madde 56

Özel İşbirliği

İç hukukuna aykırı olmamak kaydıyla, her Taraf Devlet, bilgi göndermenin alıcı Taraf Devletin soruşturma, kovuşturma ve yargılamaları başlatmasına ya da yürütmesine yardımcı olacağını ya da Taraf Devleti Sözleşmenin bu bölümü çerçevesinde bir talepte bulunmaya yönelteceğini değerlendirmesi halinde, kendi yürüttüğü soruşturma, kovuşturma ve yargılamalara halel gelmeksizin, diğer Taraf Devlete, daha önce bir talebi olmaksızın, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçların gelirleri hakkında bilgi gönderebilmeyi teminen önlem almaya çaba gösterecektir.

Madde 57

Malvarlığının İadesi ve Tasarrufu

1. Bir Taraf Devlet tarafından bu Sözleşmenin 31 inci ya da 55 inci maddesine dayanarak müsadere edilmiş malvarlığı, bu maddenin 3 üncü fıkrası gereğince önceki yasal maliklerine iade edilmesi dâhil olmak üzere, o Taraf Devlet tarafından, bu Sözleşmenin hükümlerine ve iç hukukuna uygun olarak tasarruf edilecektir.

2. Her Taraf Devlet, diğer bir Taraf Devletin bu Sözleşmeye uygun bir talebi üzerine, iyi niyetli üçüncü kişilerin haklarını gözetmek suretiyle, yetkili makamlarının müsadere edilen malvarlığını iade edebilmelerini teminen, iç hukukunun temel ilkelerine uygun olarak, gerekli yasal ve diğer önlemleri alacaktır.

3. Talep edilen Taraf Devlet, bu Sözleşmenin 46 ncı ve 55 inci maddelerine ve bu maddenin 1 inci ve 2 nci fıkralarına uygun olarak:

(a) Bu Sözleşmenin 17 nci ve 23 üncü maddelerinde bahsedildiği üzere, kamu fonlarının zimmete geçirilmesi ya da zimmete geçirilen kamu fonlarının aklanması hallerinde, 55 inci maddeye uygun biçimde ve talepte bulunan Taraf Devletteki nihaî bir hükme dayanmak suretiyle müsadere yapılmışsa, ki talepte bulunulan Taraf Devlet müsadereye esas teşkil eden hükmün nihaî olması şartından sarfınazar edebilir, müsadere edilen malvarlığını talep eden Taraf Devlete iade edecektir;

(b) Bu Sözleşmede öngörülen diğer herhangi bir suç gelirine ilişkin olarak, 55 inci maddeye uygun biçimde ve talepte bulunan Taraf Devletteki nihaî bir hükme dayanmak suretiyle müsadere yapılmışsa, ki talepte bulunulan Taraf Devlet müsadereye esas teşkil eden hükmün nihaî olması şartından sarfınazar edebilir, talepte bulunan Taraf Devletin, müsadere edilen malvarlığına ilişkin önceki mülkiyet hakkını talepte bulunulan Taraf Devlete makul biçimde kanıtlaması ya da talepte bulunulan Taraf Devletin, müsadere edilen malvarlığını iade etmek üzere talepte bulunan Taraf Devletteki zararı kabul etmesi halinde, müsadere edilen malvarlığını talepte bulunan Taraf Devlete iade edecektir;

(c) Diğer bütün hallerde, müsadere edilen malvarlığını talepte bulunan Taraf Devlete iade etmeyi, bu malvarlığını önceki yasal maliklerine iade etmeyi ya da suç mağdurlarını tazmin etmeyi öncelikle değerlendirecektir.

4. Uygun olan hallerde, diğer Taraf Devletler aksini kararlaştırmadıkça, talepte bulunulan Taraf Devlet, müsadere edilen malvarlığının bu madde gereğince iade ya da tasarruf edilmesine neden olan soruşturma, kovuşturma ya da yargılamalardan kaynaklanan makul masrafları mahsup edebilir.

5. Uygun olan hallerde, Taraf Devletler, müsadere edilen malvarlığının nihaî tasarrufu amacıyla, her olay için ayrı ayrı anlaşmalar ya da karşılıklı kabul edilebilir düzenlemeler yapmayı da özel olarak değerlendirebilir.

Madde 58

Malî İstihbarat Birimi

Taraf Devletler, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçların gelirlerinin transfer edilmesinin önlenmesi, bununla mücadele edilmesi ve bu gelirlerin geri alınmasına yönelik yol ve yöntemlerin teşvik edilmesi amacıyla birbirleriyle işbirliği yapacak ve bu maksatla, şüpheli malî işlem raporlarını almak, analiz etmek ve yetkili makamlara iletmekten sorumlu bir malî istihbarat birimi kurmayı değerlendirecektir.

Madde 59

İkili ve Çok Taraflı Anlaşma ve Düzenlemeler

Taraf Devletler, Sözleşmenin bu bölümü uyarınca yürütülen uluslararası işbirliğinin etkinliğini artırmak amacıyla ikili ya da çok taraflı anlaşmalar veya düzenlemeler yapmayı değerlendirecektir.

BÖLÜM VI
TEKNİK YARDIM VE BİLGİ DEĞİŞİMİ

Madde 60

Eğitim ve Teknik Yardım

1. Her Taraf Devlet, gerekli olduğu ölçüde, yolsuzluğun önlenmesi ve yolsuzlukla mücadeleden sorumlu personeli için bilimsel eğitim programları başlatacak, yürütecek ve geliştirecektir. Bu eğitim programları, diğerlerinin yanı sıra, aşağıdaki konuları içerebilir:

(a) Delil toplama ve soruşturma yöntemlerinin kullanımı dâhil olmak üzere, yolsuzluğun önlenmesi, tespit edilmesi, soruşturulması, cezalandırılması ve kontrol edilmesine yönelik etkili önlemler;

(b) Stratejik yolsuzlukla mücadele politikasının geliştirilmesi ve planlanmasında kapasite oluşturulması;

(c) Sözleşmenin şartlarına uygun biçimde karşılıklı adlî yardım taleplerinin hazırlanması konusunda yetkili makamların eğitilmesi;

(d) Kuruluşların, kamu alımları dâhil olmak üzere kamu hizmet yönetimi ve kamu maliyesi yönetiminin ve özel sektörün değerlendirilmesi ve güçlendirilmesi;

(e) Bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçların gelirlerinin transfer edilmesinin önlenmesi, bununla mücadele edilmesi ve bu gelirlerin geri alınması;

(f) Bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçların gelirlerinin tespit edilmesi ve dondurulması;

(g) Bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçların gelirlerinin hareketinin ve bu gelirlerin transfer edilmesi, gizlenmesi ve değiştirilmesinde kullanılan yöntemlerin izlenmesi;

(h) Bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçların gelirlerinin iade edilmesini kolaylaştırmak için uygun ve etkili yasal ve idarî düzenek ve yöntemler;

(i) Yargı makamları ile işbirliği yapan mağdur ve tanıkların korunmasında kullanılan yöntemler; ve

(j) Ulusal ve uluslararası düzenlemeler ile lisan eğitimi.

2. Taraf Devletler, kapasitelerine uygun olarak, özellikle kalkınmakta olan ülkelerin yararına, bunların yolsuzlukla mücadele plan ve programlarına yönelik olarak, bu maddenin 1 inci fıkrasında belirtilen alanlardaki maddî destek ile eğitim dâhil olmak üzere, birbirine en geniş biçimde teknik yardım sağlamayı; ayrıca, iade ve karşılıklı adlî yardım alanlarında Taraf Devletler arasında işbirliğini kolaylaştıracak eğitim, yardım ve gerekli deneyim ile uzmanlık bilgisinin karşılıklı değişimini sağlamayı değerlendirecektir.

3. Taraf Devletler, gerekli olduğu ölçüde, uluslararası ve bölgesel örgütlerdeki ve ilgili ikili ve çok taraflı anlaşmalar ve düzenlemeler çerçevesindeki operasyonel ve eğitim faaliyetlerini en üst düzeye çıkarma çabalarını artıracaktır.

4. Taraf Devletler, yetkili makamlar ve toplumun katılımıyla, yolsuzlukla mücadele strateji ve eylem planlarını geliştirmek üzere, talep halinde, yolsuzluğun ilgili ülkelerdeki çeşitleri, nedenleri, etkileri ve maliyetine ilişkin değerlendirme, çalışma ve araştırmaları yürütmede birbirine yardım etmeyi değerlendirecektir.

5. Taraf Devletler, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçların gelirlerinin geri alınmasını kolaylaştırmak üzere, bu amaca ulaşılmasına yardımcı olabilecek uzmanların isimlerini birbirine bildirmek suretiyle işbirliği yapabilirler.

6. Taraf Devletler, işbirliği ve teknik yardımı teşvik etmek ve kalkınmakta olan ülkeler ile ekonomileri geçiş sürecinde olan ülkelerin özel problemleri ve gereksinmeleri dâhil olmak üzere, müşterek problemlerin tartışılmasını sağlamak üzere altbölgesel, bölgesel ve uluslararası konferans ve seminerlerden istifade etmeyi değerlendirecektir.

7. Taraf Devletler, kalkınmakta olan ülkeler ile ekonomileri geçiş sürecinde olan ülkelerin bu Sözleşmeyi uygulama çabalarına, teknik yardım program ve projeleri aracılığı ile malî katkıda bulunmak amacıyla gönüllü düzenekler kurmayı değerlendirecektir.

8. Her Taraf Devlet, bu Sözleşmenin uygulanmasına yönelik olarak kalkınmakta olan ülkelerdeki program ve projeleri Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler ve Suç Ofisi aracılığıyla desteklemek üzere, Ofise gönüllü katkılarda bulunmayı değerlendirecektir.

Madde 61

Yolsuzluğa İlişkin Bilgilerin Toplanması, Değişimi ve Analizi

1. Her Taraf Devlet, uzmanlarla danışma halinde, yolsuzluk suçlarının işlendiği hallerin yanı sıra, ülkesindeki yolsuzluk eğilimlerini analiz etmeyi değerlendirecektir.

2. Taraf Devletler, yolsuzlukla mücadele ve yolsuzluğun önlenmesine yönelik en iyi uygulamalar hakkındaki bilginin yanı sıra, mümkün olduğu ölçüde ortak tanımlar, standartlar ve metodolojilerin geliştirilmesi amacıyla, yolsuzluk ve bilgiye ilişkin istatistikleri ve analitik uzmanlığı geliştirmeyi ve bunları birbirleriyle ve uluslararası ve bölgesel örgütler aracılığıyla paylaşmayı değerlendirecektir.

3. Her Taraf Devlet yolsuzlukla mücadele politikalarını ve aldığı önlemleri izlemeyi ve bunların etkinlik ve verimliliğini ölçmeyi değerlendirecektir.

Madde 62

Diğer Önlemler: Sözleşmenin Ekonomik Kalkınma ve Teknik Yardım Aracılığıyla Uygulanması

1. Taraf Devletler, yolsuzluğun genel olarak toplum ve özellikle sürdürülebilir kalkınma üzerindeki olumsuz etkilerini göz önüne alarak, bu Sözleşmenin en uygun biçimde uygulanmasına olanak tanıyan önlemleri uluslararası işbirliği yoluyla, mümkün olan en geniş biçimde alacaktır.

2. Taraf Devletler, mümkün olduğu ölçüde ve uluslararası ve bölgesel örgütlerin yanı sıra birbirleriyle işbirliği içinde, aşağıdaki hususlar için somut çaba göstereceklerdir:

(a) Kalkınmakta olan ülkelerin yolsuzluğu önleme ve yolsuzlukla mücadele etme kapasitelerini güçlendirmek maksadıyla, bu ülkelerle değişik seviyelerdeki işbirliğini artırmak;

(b) Kalkınmakta olan ülkelerin etkin bir biçimde yolsuzluğu önlemek ve yolsuzlukla mücadele etmek için gösterdikleri çabaları desteklemek ve bu

Sözleşmeyi başarılı bir biçimde uygulamalarına yardım etmek için malî ve maddî yardımı artırmak;

(c) Kalkınmakta olan ve ekonomileri geçiş sürecinde olan ülkelere, bu Sözleşmenin uygulanması için duydukları ihtiyaçlarını karşılamaya yardımcı olmak için teknik yardım sağlamak. Bu maksatla, Taraf Devletler, bir Birleşmiş Milletler fonu düzeneğinde özel olarak bu amaçla belirlenen bir hesaba yeterli ve düzenli olarak gönüllü katkılarda bulunmaya çaba gösterecektir. Taraf Devletler, ayrıca, iç hukuklarına ve bu Sözleşmenin hükümlerine uygun olarak, bu Sözleşme hükümleri uyarınca müsadere edilmiş suç gelirlerinin veya malvarlığının parasal bir yüzdesini yahut bu paraya tekabül eden meblağı, söz konusu hesaba bağışlamayı özel olarak değerlendirebilirler;

(d) Diğer Taraf Devletleri ve malî kuruluşları, özellikle bu Sözleşmenin amaçlarına ulaşmalarına yardım edebilmek için kalkınmakta olan ülkelere daha fazla eğitim programları ve modern teçhizat sağlama suretiyle, gerektiğinde, bu maddeye uygun olarak yürütülen çabalara katılmaya teşvik ve ikna etmek.

3. Bu önlemler, mümkün olduğu ölçüde, mevcut dış yardım taahhütlerine veya ikili, bölgesel veya uluslararası düzeydeki diğer malî işbirliği düzenlemelerine halel getirmeyecektir.

4. Taraf Devletler, bu Sözleşmede öngörülen uluslararası işbirliği yöntemlerinin etkili olabilmesi ve yolsuzluğun önlenmesi, tespiti ve kontrol edilmesi için gerekli olan malî düzenlemeleri dikkate almak suretiyle, maddî ve lojistik yardım konusunda ikili veya çok taraflı anlaşmalar veya düzenlemeler yapabilirler.

BÖLÜM VII
UYGULAMA MEKANİZMALARI

Madde 63

Sözleşmeye Taraf Devletler Konferansı

1. Taraf Devletlerin bu Sözleşmedeki hedeflere ulaşabilmeleri için kapasitelerini ve aralarındaki işbirliğini artırmak, bu Sözleşmenin uygulanmasını teşvik etmek ve gözden geçirmek amacıyla, bu Sözleşmeye Taraf Devletler Konferansı kurulur.

2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Taraf Devletler Konferansını, bu Sözleşmenin yürürlüğe girmesini müteakip en geç bir yıl içinde toplayacaktır. Daha sonra, Taraf Devletler Konferansının olağan toplantıları Konferans tarafından kabul edilen usul kurallarına uygun olarak yapılacaktır.

3. Taraf Devletler Konferansı, usul kurallarını, gözlemcilerin kabulü ve katılımına ilişkin kurallar da dâhil olmak üzere, bu maddede öngörülen faaliyetlerin yürütülmesine yönelik kuralları ve bu faaliyetlerin yerine getirilmesinde ortaya çıkan masrafların ödenmesine ilişkin kuralları belirleyecektir.

4. Taraf Devletler Konferansı, bu maddenin 1 inci fıkrasında belirtilen hedeflere ulaşmak için, aşağıdakiler dâhil olmak üzere, faaliyetler ve çalışma usul ve yöntemleri üzerinde mutabakat sağlayacaktır:

(a) Gönüllü katkılarda bulunmanın teşvik edilmesi dâhil olmak üzere, Taraf Devletlerin, bu Sözleşmenin 60 ıncı ve 62 nci maddeleri ile II. ilâ V. bölümlerindeki faaliyetlerinin kolaylaştırılması;

(b) Diğerlerinin yanı sıra, bu maddede bahsedildiği üzere gerekli bilgilerin yayımlanması suretiyle, Taraf Devletler arasında, yolsuzluk model ve eğilimleri, yolsuzluğun önlenmesi ve yolsuzlukla mücadelede başarılı uygulamalar ve suç gelirlerinin iadesine ilişkin bilgi değişiminin kolaylaştırılması;

(c) İlgili uluslararası ve bölgesel örgüt ve düzenekler ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapılması;

(d) İş yükünün gereksiz yere artmasını önlemek amacıyla, diğer uluslararası bölgesel düzenekler tarafından yolsuzluğun önlenmesi ve yolsuzlukla mücadele çerçevesinde elde edilen gerekli bilgilerden uygun biçimde istifade edilmesi;

(e) Bu Sözleşmenin Taraf Devletler tarafından uygulanmasının düzenli aralıklarla gözden geçirilmesi;

(f) Bu Sözleşmenin ve uygulanmasının geliştirilmesi için önerilerde bulunulması;

(g) Taraf Devletlerin, bu Sözleşmenin uygulanmasına ilişkin teknik yardım ihtiyaçlarına önem verilmesi ve bu bağlamda, gerekli görülebilecek önerilerde bulunulması.

5. Bu maddenin 4 üncü fıkrasının amaçları bakımından, Taraf Devletler Konferansı, bu Sözleşmenin uygulanmasında alınan önlemlere ve karşılaşılan güçlüklere ilişkin gerekli bilgileri, Taraflarca temin edilen malumat ve kendisi tarafından tesis edilebilecek ek gözden geçirme düzenekleri aracılığıyla elde edecektir.

6. Her Taraf Devlet, bu Sözleşmeyi uygulamak için alınan yasal ve idarî önlemlerin yanı sıra, plan, program ve uygulamaları hakkındaki bilgileri Taraf Devletler Konferansına, Konferans tarafından talep edildiği biçimde temin

edecektir. Taraf Devletler Konferansı, diğerlerinin yanı sıra, Taraf Devletler ve yetkili uluslararası örgütlerce temin edilenler dâhil olmak üzere, bilgilerin alınması ve işleme tâbi tutulmasının en etkili yöntemini araştıracaktır. Taraf Devletler Konferansınca kabul edilecek usule uygun olarak akredite edilen ilgili sivil toplum örgütlerinin temin ettiği veriler de ayrıca değerlendirilebilir.

7. Bu maddenin 4 üncü ve 6 ncı fıkraları uyarınca, Taraf Devletler Konferansı, gerekli görürse, Sözleşmenin etkili biçimde uygulanmasına yardımcı olmak üzere uygun bir düzenek ya da birim kuracaktır.

Madde 64

Yazmanlık

1. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, bu Sözleşmeye Taraf Devletler Konferansına gereken yazmanlık hizmetlerini sağlayacaktır.

2. Yazmanlık:

a) Taraf Devletler Konferansına, bu Sözleşmenin 63 üncü maddesinde öngörülen faaliyetleri yürütmelerinde yardım edecek ve Taraf Devletler Konferansının oturumları için gereken düzenlemeleri ve hizmetleri sağlayacak;

b) Talep üzerine, Taraf Devletlere, bu Sözleşmenin 63 üncü maddesinin 5 inci ve 6 ncı fıkralarında öngörüldüğü üzere, Taraf Devletler Konferansına bilgi temin etmelerinde yardım edecek; ve

c) İlgili uluslararası ve bölgesel kuruluşların yazmanlıkları ile gerekli eşgüdümü sağlayacaktır.

BÖLÜM VIII
NİHAİ HÜKÜMLER

Madde 65

Sözleşmenin Uygulanması

1. Her Taraf Devlet, yasal ve idarî önlemler dâhil, iç hukukunun temel ilkelerine uygun olarak, bu Sözleşmedeki yükümlülüklerinin yerine getirilmesini sağlamak için gereken önlemleri alacaktır.

2. Her Taraf Devlet, yolsuzlukla mücadele ve yolsuzluğun önlenmesi için bu Sözleşme ile sağlananlardan daha sıkı ve ağır önlemleri alabilir.

Madde 66

Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraf Devletler, bu Sözleşmenin yorumlanmasına veya uygulanmasına ilişkin uyuşmazlıkları görüşme yoluyla çözmek için çaba gösterecektir.

2. İki veya daha fazla Taraf Devlet arasında, bu Sözleşmenin yorumlanmasına veya uygulanmasına ilişkin olarak makul bir süre içerisinde görüşme yoluyla çözülemeyen herhangi bir uyuşmazlık, bu Taraf Devletlerden birinin talebi üzerine, tahkime götürülecektir. Eğer tahkim talebinin yapıldığı tarihten 6 ay sonra, Taraf Devletler tahkimin oluşturulmasına ilişkin bir mutabakat sağlayamazlarsa, bu Taraf Devletlerden herhangi biri uyuşmazlığı, Divan'ın statüsüne uygun bir taleple, Uluslararası Adalet Divanı'na götürebilir.

3. Her Taraf Devlet, bu Sözleşmeye ilişkin imzalama, onaylama, kabul ya da uygun bulma yahut katılım sırasında, kendisini bu maddenin 2 nci fıkrası ile bağlı saymadığını bildirebilir. Diğer Taraf Devletler, böyle bir çekince koyan Taraf Devlet bakımından bu maddenin 2 nci fıkrası ile bağlı olmayacaktır.

4. Bu maddenin 3 üncü fıkrası uyarınca çekince koymuş herhangi bir Taraf Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bildirmek suretiyle, herhangi bir zamanda bu çekinceyi kaldırabilir.

Madde 67

İmza, Onay, Kabul, Uygun Bulma ve Katılım

1. Bu Sözleşme, 9-11 Aralık 2003 tarihleri arasında Meksika'nın Merida kentinde ve ondan sonra da 9 Aralık 2005 tarihine kadar New York'daki Birleşmiş Milletler Genel Merkezinde bütün Devletlerin imzasına açık olacaktır.

2. Bu Sözleşme, bu maddenin 1 inci fıkrası uyarınca, üyelerinden en az bir Devletin bu Sözleşmeyi imzalaması koşuluyla, bölgesel ekonomik bütünleşme örgütlerinin imzasına da açık olacaktır.

3. Bu Sözleşme, onaylamaya, kabule veya uygun bulmaya tâbidir. Onaylama, kabul veya uygun bulma belgeleri Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdi edilecektir. Bir bölgesel ekonomik bütünleşme örgütü, üye Devletlerinden en az biri öyle yaptığı takdirde, onaylama, kabul veya uygun bulma belgesini tevdi edebilir. Bu tür örgütler, onaylama, kabul veya uygun bulma belgelerinde, bu Sözleşmeyle düzenlenen konulara ilişkin yetkilerinin sınırını beyan edecektir. Bu örgütler yetkilerinin kapsamına ilişkin herhangi bir değişikliği de saklayıcıya bildirecektir.

4. Bu Sözleşme herhangi bir Devletin veya üye Devletlerinden en az birisi bu Sözleşmeye taraf olan herhangi bir bölgesel ekonomik bütünleşme örgütünün katılımına açıktır. Katılım belgeleri, Birleşmiş Milletler Genel Sekre-

terine tevdi edilecektir. Katılım sırasında, bölgesel ekonomik bütünleşme örgütü bu sözleşmeyle düzenlenen konulara ilişkin yetkilerinin sınırını beyan edecektir. Bu tür bir örgüt yetkilerinin kapsamına ilişkin herhangi bir değişikliği de saklayıcıya bildirecektir.

Madde 68

Yürürlüğe Girme

1. Bu Sözleşme, otuzuncu onaylama, kabul, uygun bulma veya katılım belgesinin tevdi edildiği tarihten sonraki doksanıncı günde yürürlüğe girecektir. Bu fıkranın amaçları bakımından, bölgesel bir ekonomik bütünleşme örgütü tarafından tevdi edilmiş herhangi bir belge, bu tür örgütlere üye Devletler tarafından tevdi edilenlere ilave olarak sayılmayacaktır.

2. Bu Sözleşmeyi otuzuncu belgenin tevdiinden sonra onaylayan, kabul eden, uygun bulan ya da katılan her Devlet veya bölgesel bir ekonomik bütünleşme örgütü bakımından, bu Sözleşme, bu Devlet ya da bölgesel ekonomik bütünleşme örgütünün ilgili belgeyi tevdiinden otuz gün sonraki tarih ile bu maddenin 1 inci fıkrası gereğince Sözleşmenin yürürlüğe gireceği tarihten hangisi daha sonra ise, o tarihte yürürlüğe girecektir.

Madde 69

Değişiklikler

1. Bu Sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beşinci yılın sonunda, bir Taraf Devlet bir değişiklik önerisinde bulunabilir ve bunu Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine sunabilir. Genel Sekreter, bunun üzerine, değişiklik önerisini Taraf Devletlere ve bu Sözleşmeye Taraf Devletler Konferansına, önerilerin görüşülmesi ve karara bağlanması amacıyla iletecektir. Taraf Devletler Konferansı her bir değişiklik üzerinde oydaşmaya varabilmek içen her türlü çabayı gösterecektir. Eğer oydaşmaya yönelik bütün çabalar tükenmiş ve anlaşmaya varılamamışsa, değişikliğin kabul edilmesi için son çare olarak Taraf Devletler Konferansında hazır bulunan ve oy kullanan Taraf Devletlerin üçte iki oy çokluğu aranacaktır.

2. Bölgesel ekonomik bütünleşme örgütleri, kendi yetkileri dâhilindeki konularda, bu maddedeki oy haklarını, bu Sözleşmeye Taraf olan kendi üye Devletlerinin sayısına eşit sayıda oyla kullanacaktır. Bu tür bir örgüte üye Devletler kendi oy haklarını kullanırlarsa, örgüt oy hakkını; örgüt oy hakkını kullanırsa, üye Devletler oy haklarını kullanamazlar.

3. Bu maddenin 1 inci fıkrası uyarınca kabul edilen bir değişiklik Taraf Devletlerce, onaya, kabule veya uygun bulmaya tâbidir.

4. Bir Taraf Devlet açısından bu maddenin 1 inci fıkrası uyarınca kabul edilen bir değişiklik, bu tür bir değişikliğe ilişkin onaylama, kabul veya uygun bulma belgesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdi edildiği tarihten doksan gün sonra yürürlüğe girecektir.

5. Yürürlüğe giren bir değişiklik, bağlanmaya dair rızalarını belirten Taraf Devletler için bağlayıcılık kazanacaktır. Diğer Taraf Devletler ise bu Sözleşmenin hükümleriyle ve daha önce onaylamış, kabul etmiş veya uygun bulmuş oldukları herhangi bir değişiklik ile bağlı kalmaya devam edeceklerdir.

Madde 70

Çekilme

1. Bir Taraf Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine yapacağı yazılı bir bildirimle bu Sözleşmeden çekilebilir. Bu tür bir çekilme, bildirimin Genel Sekreter tarafından teslim alınmasından bir yıl sonra yürürlüğe girecektir.

2. Bölgesel bir ekonomik bütünleşme örgütünün bu Sözleşmeye taraf olma durumu, örgütün üyesi bütün Devletlerin Sözleşmeden çekilmeleri halinde sona erer.

Madde 71

Saklayıcı ve Kullanılacak Diller

1. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, bu Sözleşmenin saklayıcısı olarak tayin edilmiştir.

2. Bu Sözleşmenin Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca metinlerinin eşit derecede geçerli olduğu özgün metni, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri tarafından saklanacaktır.

İlgili Hükümetleri tarafından usulüne uygun olarak yetkilendirilmiş altta imzaları bulunan tam yetkili temsilciler bu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

2.SINIR AŞAN ÖRGÜTLÜ SUÇLARA KARŞI BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÖZLEŞMESİ (15 KASIM 2000)

(30.1.2003 tarih ve 4800 sayılı Kanunla onaylanmıştır.)

Madde 1

Amaç

Bu Sözleşme'nin amacı sınır aşan örgütlü suçların önlenmesi ve daha etkili bir şekilde mücadele edilmesi için işbirliğini geliştirmektir.

Madde 2

Tanımlar

Bu Sözleşme'nin amaçları bakımından:

(a) "Örgütlü suç grubu" doğrudan veya dolaylı olarak mali veya diğer bir maddi çıkar elde etmek amacıyla belli bir süreden beri varolan ve bu Sözleşmede belirtilen bir veya daha fazla ağır suç veya yasadışı eylemi gerçekleştirmek amacıyla birlikte hareket eden, üç veya daha fazla kişiden oluşan yapılanmış bir grup anlamına gelir;

(b) "Ağır suç" üst sınırı dört yıl veya daha fazla hürriyetten mahrumiyeti veya daha ağır bir cezayı gerektiren bir suçu oluşturan davranış anlamına gelir;

(c) "Yapılanmış grup" belirli bir suçu derhal işlemek için tesadüfi olarak oluşturulmamış ve üyelerinin rollerinin şeklen belirlenmesi şartı olmayan, üyeliğinin devamlılığı veya gelişmiş bir yapısı olması gerekmeyen bir grup anlamına gelir;

(d) "Malvarlığı" gerek maddi gerek gayri maddi, taşınır veya taşınmaz, somut veya soyut her türlü varlık ve bu tür varlıklara ilişkin tasarruf hakkını veya ayni hakkı tevsik eden yasal belgeler veya araçlar anlamına gelir.

(e) "Suç geliri" suç teşkil eden yasadışı bir eylemden kaynaklanan veya doğrudan veya dolaylı olarak elde edilen herhangi bir mal anlamına gelir.

(f) "Dondurma" veya" "el koyma" mahkeme veya başka bir yetkili makamın emrine dayanılarak, malvarlığının devrinin, tebdilinin, tasarrufunun veya hareketinin geçici olarak yasaklanması veya malvarlığının muhafazasının veya kontrolünün geçici olarak üstlenilmesi anlamına gelir.

(g) "Müsadere", uygulanabildiği hallerde, belirli bir hakkın kaybını da kapsayan malvarlığının, mahkeme veya başka yetkili bir makamın emriyle, sürekli olarak kaybı anlamına gelir.

(h) "Öncül suç", işlenmesi sonucunda elde edilen gelir, bu Sözleşmenin 6'ıncı maddesinde tanımlanan suçun konusu olabilecek herhangi bir yasa dışı eylem anlamına gelir.

(i) "Kontrollü teslimat", bir suçun soruşturulması ve suçun icrasında yeralan kişilerin kimliklerinin tespiti amacıyla, yetkili makamların bilgisi ve gözetimi altında, yasadışı veya şüpheli sevkiyatın bir veya daha fazla devletin sınırlarından dışarı çıkmasına, içinden geçmesine veya içeri girmesine müsaade edilmesi yöntemidir.

(j) "Bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatı" belli bir bölgenin egemen devletleri tarafından oluşturulan, üye devletlerin kendisine bu Sözleşme tarafından düzenlenen konularda yetkiyi devrettiği ve kendi iç düzenlemeleri uyarınca imzalamaya, onaylamaya, kabule, uygun bulmaya veya katılıma usulüne uygun olarak yetkilendirilmiş bir teşkilat anlamına gelir; Bu Sözleşme bakımından "Taraf Devletler"e yapılan atıflar yetkilerinin sınırları dahilinde bu tür teşkilatlara uygulanır.

Madde 3

Kapsam

1. Bu Sözleşme, metinde başka türlü belirtilmediği takdirde, aşağıdaki suçların önlenmesinde, soruşturulmasında ve kovuşturulmasında uygulanır:

(a) Bu Sözleşmenin 5, 6, 8 ve 23. maddelerinde belirlenen suçlar; ve

(b) Bu Sözleşmenin 2. maddesinde tanımlanan ağır suçlar; sınır aşan nitelikte olduğunda ve suça örgütlü bir suç grubunun karıştığı durumlarda;

2. Bu maddenin 1. fıkrası bakımından bir suç aşağıdaki durumlarda sınıraşan niteliktedir:

(a) Suç birden fazla devlette işlendiğinde;

(b) Suç tek bir devlette işlendiğinde ancak, hazırlanma, planlama, idare veya kontrolünün önemli bir kısmının başka bir devlette gerçekleşmesi halinde;

(c) Suç tek bir devlette işlendiğinde ancak, birden fazla devlette suç teşkil eden faaliyetlerde bulunan örgütlü bir suç grubu suça karıştığında; veya

(d) Suç tek bir devlette işlendiğinde, ancak başka bir devlette önemli etkileri olduğunda.

Madde 4

Egemenliğin Korunması

1. Taraf Devletler bu Sözleşmedeki yükümlülüklerini devletlerin egemen eşitliği ve toprak bütünlüğü ve diğer devletlerin iç işlerine karışmama ilkelerine uygun bir biçimde yerine getirirler.

2. Bu Sözleşmedeki hiçbir hüküm bir Taraf Devlete başka bir devletin sınırlarında diğer devletin iç hukukunca kendi makamları için açıkça mahfuz tutulmuş yargılama yetkisini kullanmak ve görev ifasını üstlenmek için yetki vermez.

Madde 5

Örgütlü Bir Suç Grubuna Katılmanın Suç Haline Getirilmesi

1. Her Taraf Devlet, kasıtlı olarak işlenmeleri halinde aşağıdaki eylemlerin suç sayılmalarını sağlayacak yasal ve gerekli diğer önlemleri alacaktır:

(a) Aşağıdakilerden biri veya her ikisinin, teşebbüs halinde kalmış veya tamamlanmış bir suçtan bağımsız olarak başlı başına suç haline getirilmesi:

(i) Doğrudan ve dolaylı olarak mali veya diğer maddi bir menfaat elde etmek amacıyla bir veya birden fazla kişinin ağır bir suç işlemek için anlaşması ve iç hukukun gerektirdiği durumlarda bu anlaşmanın gerçekleşmesine yönelik olarak anlaşmanın taraflarından birinin bir eylemde bulunması veya bir örgütlü suç grubuna katılması;

(ii) Örgütlü suç grubunun amacını ve bu grubun genel suç faaliyetlerini veya söz konusu suçların işlenmesine yönelik niyetini bilerek;

a. Örgütlü suç grubunun suç faaliyetlerine;

b. İştirakinin yukarıda tanımlanan suçların gerçekleştirilmesine katkı sağlayacağını bilerek, örgütlü suç grubunun diğer faaliyetlerine;

fiilen katılan kişinin eylemleri.

(b) Örgütlü bir suç grubunun karıştığı ağır bir suçun işlenmesini örgütlemek, yönetmek, yardım etmek, teşvik etmek, kolaylaştırmak veya yol göstermek.

2. Bu maddenin 1. fıkrasında belirtilen bilgi, kasıt, amaç, hedef ve anlaşmanın varlığı, nesnel olaylara dayanan durumlardan anlaşılabilir.

3. Bu maddenin 1(a) (i) bendinde öngörülen suçlar bakımından, iç hukukları örgütlü suç gruplarının varlığı koşulunu arayan Taraf Devletler, iç hukuklarının örgütlü suç gruplarını içeren bütün ağır suçları kapsamasını

sağlayacaktır. Bu gibi Taraf Devletler ile bu maddenin 1 (a) (i) fıkrasında öngörülen suçlar bakımından iç hukukları, anlaşmanın icrası doğrultusunda bir fiilin varlığı koşulunu arayan Taraf Devletler, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterini, bu Sözleşmeyi imzalarken veya onaylama, kabul veya uygun bulma veya katılım belgelerinin tevdi edilmesi sırasında bu hususta bilgilendirirler.

Madde 6

Suç Gelirlerinin Aklanmasının Suç Haline Getirilmesi

1. Her Taraf Devlet kendi iç hukukunun temel ilkelerine uygun biçimde, aşağıda belirtilen eylemleri, kasten işlendiği takdirde, suç haline getirmek üzere yasal ve diğer gerekli önlemleri alacaktır.

(a) (ı) Suç geliri olduğu bilinen malvarlığının yasadışı kaynağını gizlemek veya olduğundan değişik göstermek veya öncül suçun işlenmesine karışmış olan herhangi bir kişiye işlediği suçun yasal sonuçlarından kaçınmasına yardım etmek amacıyla dönüştürülmesi veya devredilmesi;

(ii) Bir malvarlığının suç geliri olduğunu bilerek; gerçek niteliğinin, kaynağının, yerinin, kullanımının, hareketlerinin veya mülkiyetinin veya malvarlığına ilişkin hakların gizlenmesi veya olduğundan değişik gösterilmesi.

(b) Kendi hukuk sisteminin temel kavramlarına tabi olarak:

(i) Tesellüm anında bu tür bir malın suç geliri olduğunu bilerek; malın edinilmesi, bulundurulması veya kullanılması.

(ii) Bu maddede belirtilen suçlardan herhangi birini işlemeye veya teşebbüse örgütlü olarak veya suç işleme konusunda anlaşarak yardım, yataklık, kolaylaştırmak ve yol göstermek suretiyle katılmak.

2. Bu maddenin 1. fıkrasının yerine getirilmesi veya uygulanması bakımından;

(a) Her Taraf Devlet bu maddenin 1. fıkrasının öncül suçlara en geniş şekilde uygulanması için çaba gösterecektir.

(b) Her Taraf Devlet bu Sözleşmenin 2. maddesinde tanımlanan bütün ağır suçları ve Sözleşmenin 5, 8 ve 23. maddelerinde öngörülen suçları öncül suçlar kapsamına dahil edecektir. Öncül suçları yasalarında saymak suretiyle belirleyen Taraf Devletlerin mevcudiyeti halinde, bu devletler, asgari olarak, örgütlü suç gruplarıyla ilgili suçları en geniş biçimde yasalarına dahil edeceklerdir.

(c) Bu maddenin (b) bendinin amaçları bakımından, öncül suçlar sözkonusu Taraf Devletin hem yargı yetkisi dahilinde, hem de dışında işlenen suçları içerir. Bununla beraber, bir Taraf Devletin yargılama yetkisi dışında işlenen bir suçun öncül suç sayılması için ilgili eylemin, suçun işlendiği yerdeki devletin iç hukukuna göre suç teşkil etmesi ve bu maddeye başvuran ya da bu maddeyi uygulayan Taraf Devletin iç hukukuna göre orada işlenmesi halinde de suç teşkil edecek olması gerekir.

(d) Her bir Taraf Devlet, bu maddeyi yürürlüğe koyan kendi yasal düzenlemelerinin, bu yasal düzenlemelerdeki her türden değişikliğin birer örneğini ya da bunların bir tanımını Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine verecektir.

(e) Bir Taraf Devletin iç hukukunun temel ilkeleri gerekli kılarsa, bu maddenin 1. Fıkrasında öngörülen suçların öncül suç işlemiş kişilere uygulanmaması sağlanabilir;

(f) Bu maddenin 1. Fıkrasında öngörülen suçların unsuru olarak varlığı gerekli görülen bilgi, kasıt veya amaç, nesnel olaylara dayalı durumlardan anlaşılabilir.

Madde 7

Kara Para Aklamayla Mücadele Önlemleri

1. Her Taraf Devlet:

(a). Kara para aklamanın her biçimini önlemek ve tespit etmek için, kendi yetkisi dahilinde, bankalar ve bankalar dışındaki mali kuruluşlar ve gerektiğinde, özellikle karapara aklamaya müsait diğer kurumlar için kapsamlı bir iç düzenleyici ve denetleyici sistem oluşturacaktır; bu sistem kimlik tespiti, kayıt tutulması ve şüpheli işlemlerin bildirilmesi ihtiyaçlarına cevap verecektir.

(b). Bu Sözleşmenin 18. ve 27. madde hükümleri saklı kalmak koşuluyla, (iç hukuk uyarınca uygun olduğu takdirde adli merciler de dahil) kara para aklamayla mücadeleye hasredilmiş, idari, düzenleyici, kanun uygulayıcı makamların yanı sıra diğer makamların, kendi iç hukuklarınca öngörülen koşullar çerçevesinde, ulusal ve uluslararası düzeyde işbirliği yapmak ve bilgi değişiminde bulunmak imkan ve yetkisine sahip olmalarını sağlayacak ve bu amaçla, muhtemel kara para aklamaya ilişkin bilginin toplanması, analizi ve iletilmesi için ulusal bir merkez olarak hizmet verecek bir mali istihbarat biriminin kurulması ihtiyacını değerlendirecektir.

2. Taraf Devletler, meşru sermayenin dolaşımını herhangi bir şekilde engellemeksizin, bilginin yerinde kullanımını temin etmek kaydıyla, nakdin ve

parasal değeri haiz her türlü evrakın sınırları içindeki dolaşımının denetlenmesi ve izlenmesi için makul önlemlerin uygulanmasını göz önüne alacaklardır. Bu tür önlemler kişi ve kuruluşların önemli miktarda nakdin ve parasal değeri haiz her türlü evrakın sınırötesi nakline ilişkin bildirimde bulunmaları zorunluluğunu içerebilir.

3. Taraf Devletler bu maddeye dayanarak, düzenleyici ve denetleyici bir iç sistem kurarken, bu Sözleşmenin diğer maddelerinin hükümleri saklı kalmak koşuluyla, bölgesel, bölgelerarası ve çok taraflı teşkilatların kara para aklamaya karşı ilgili girişimlerini kılavuz olarak kullanmaya davet olunurlar.

4. Taraf Devletler, kara para aklamayla mücadele etmek için, adli, kanun uygulayıcı ve mali yönden düzenleyici merciler arasındaki küresel, bölgesel, alt-bölgesel ve ikili işbirliğini geliştirmek ve ilerletmek için çaba gösterecekleridir.

Madde 8

Yolsuzluğun Suç Haline Getirilmesi

1. Her Taraf Devlet, kasten işlenmesi halinde aşağıdaki eylemlerin suç haline getirilmesi için yasal ve diğer gerekli önlemleri alacaktır:

(a) Bir kamu görevlisine resmi görevlerinin yerine getirilmesi çerçevesinde bir işlem yapması veya yapmaktan kaçınması için, kendisi veya üçüncü bir kişi veya taraf lehine, haksız bir menfaatin doğrudan veya dolaylı olarak vaadedilmesi, teklif edilmesi ya da verilmesi;

(b) Bir kamu görevlisinin resmi görevlerinin yerine getirilmesi çerçevesinde bir işlem yapması veya yapmaktan kaçınması için, kendisi veya üçüncü bir kişi veya taraf lehine, haksız bir menfaati doğrudan veya dolaylı olarak talep etmesi veya kabulü;

2. Her Taraf Devlet, bu maddenin 1. fıkrasında söz edilen eylemlerin, yabancı kamu görevlileri veya uluslararası memurların katılımıyla gerçekleşmesi halinde, bunların suç haline getirilmesi için gerekli yasal ve diğer önlemleri almayı değerlendirecektir. Aynı şekilde, her Taraf Devlet yolsuzluğun diğer biçimlerini de suç haline getirmeyi değerlendirecektir.

3. Her Taraf Devlet bu maddeye göre ihdas edilen bir suça iştirak eylemini de suç haline getirmek için gerekli olabilecek benzer önlemleri alacaktır.

4. Bu maddenin 1. fıkrasının ve bu Sözleşmenin 9. maddesinin uygulanması bakımından, "kamu görevlisi", kamu görevi yapan veya iç hukukta tanımlandığı şekilde kamuya yönelik bir hizmet gören ve bu hizmeti veren

kişinin bulunduğu Taraf Devletin ceza yasasına göre de hizmeti bu şekilde uygulayan kişi anlamına gelir.

Madde 9

Yolsuzluğa Karşı Önlemler

1. Bu Sözleşmenin 8. maddesinde öngörülen önlemlere ek olarak, her Taraf Devlet uygun olduğu ve kendi yasal sistemiyle uyumlu olduğu kadarıyla, dürüstlüğü hakim kılmak ve kamu görevlilerinin yolsuzluğunu önlemek, ortaya çıkarmak ve cezalandırmak için yasal, idari veya diğer etkin önlemleri alacaktır.

2. Her Taraf Devlet kendi mercilerinin kamu görevlilerinin yolsuzluğunu önlemede, ortaya çıkarmada ve cezalandırmada etkinliğini sağlamak için, uygun olmayan etkilere maruz kalmamaları için yeterli bağımsızlığı sağlamak da dahil olmak üzere, önlemler alacaktır.

Madde 10

Tüzel Kişilerin Sorumluluğu

1. Her Taraf Devlet, örgütlü suç gruplarının karıştığı ağır suçlara iştirak etmeleri ve bu Sözleşmenin 5, 6, 8, ve 23. maddelerinde öngörülen suçlar açısından tüzel kişilerin sorumlu tutulmaları için gerekli olabilecek kendi hukuk ilkelerine uygun önlemleri alacaktır.

2. Taraf Devletin hukuk ilkelerine bağlı kalmak kaydıyla, tüzel kişilerin sorumluluğu cezai, medeni veya idari olabilir.

3. Bu tür bir sorumluluk, suç işlemiş olan gerçek kişilerin cezai sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

4. Her Taraf Devlet, özellikle bu maddeye uygun olarak sorumlu tutulan tüzel kişilerin parasal müeyyideler de dahil, etkin, orantılı ve caydırıcı cezai veya cezai olmayan müeyyidelere tabi olmasını temin edecektir.

Madde 11

Kovuşturma, Yargılama ve Yaptırımlar

1. Her Taraf Devlet, bu Sözleşmenin 5, 6, 8 ve 23. maddelerinde öngörülen bir suçun işlenmesini, o suçun ağırlığını dikkate alacak şekilde yaptırıma bağlayacaktır.

2. Her Taraf Devlet, bu Sözleşme kapsamındaki suçları işleyen kişilerin kovuşturmasıyla ilgili kendi iç hukukundaki takdire dayalı tüm yasal yetkilerin, bu suçlara yönelik tedbirlerinin etkinliğini en üst düzeye getirecek ve bu tür suçların işlenmesini caydırma ihtiyacını gözönünde bulunduracak şekilde kullanılmasını sağlamak için çaba gösterecektir.

3. Her Taraf Devlet, kendi iç hukuku uyarınca ve savunma hakkına saygı göstererek, bu Sözleşmenin 5, 6, 8 ve 23. maddelerinde öngörülen suçlar söz konusu olduğunda, duruşmaya veya temyize kadar tahliye kararları verilmesi hususundaki kuralların yargılama sürecinin müteakip aşamalarında davalının hazır bulunmasını sağlama gerekliliğini göz önünde bulundurarak belirlenmesi için gereken önlemleri alacaktır.

4. Her Taraf Devlet, mahkemelerinin veya diğer yetkili makamlarının bu tür suçlardan mahkum edilen kişilerin erken veya şartlı tahliyesi ihtimalini değerlendirirken, bu Sözleşmede ele alınan suçların ağırlığını da gözönünde tutmalarını sağlayacaktır.

5. Her Taraf Devlet, gerektiğinde, kendi iç hukukuna uygun olarak adli takibata başlanması için uzun bir dava zamanaşımı süresi ve suç isnat edilen kişinin adaletten kaçması durumunda ise, daha uzun bir zamanaşımı süresi tesis edecektir.

6. Bu Sözleşmede yer alan hiçbir husus, bu Sözleşmeye göre ihdas edilmiş suçların ve gerek yargılamanın gerek eylemlerin hukuka uygunluğunu denetleyen diğer hukuki ilkelerin tanımının bir Taraf Devletin münhasıran iç hukukuna bağlı olması ve bu tür suçların bu Taraf Devletin hukukuna uygun olarak kovuşturulması ve cezalandırılması ilkesine halel getirmez.

Madde 12

Müsadere ve El koyma

1. Taraf Devletler, iç hukuklarının elverdiği en geniş biçimde aşağıdakilerin müsaderesinin sağlanması için gerekli önlemleri alacaklardır:

(a) Bu Sözleşmede belirtilen suçlardan elde edilen gelir veya değeri bunlara tekabül eden malvarlığı;

(b) Bu Sözleşmede belirtilmiş suçlarda kullanılmış veya kullanılması amaçlanan malvarlığı, malzeme, teçhizat veya diğer araç-gereçler.

2. Taraf Devletler, muhtemel bir müsadere amacıyla, bu maddenin 1. fıkrasında bahsedilen herhangi bir malın tespitinin, izlenmesinin, dondurulmasının veya el konulmasının sağlanması için gerekli önlemleri alacaklardır.

3. Eğer suç geliri kısmen veya tamamen başka bir mala dönüştürülmüş veya çevrilmiş ise, söz konusu gelirin yerine bu mal, bu maddede belirtilen önlemlere tabi tutulacaktır.

4. Eğer suç geliri meşru kaynaklardan kazanılan bir mal ile karıştırılmış ise, bu tür bir mal, dondurma veya el koymaya ilişkin yetkiler saklı kalmak

kaydıyla, karıştırılmış suç gelirinin takdir edilen değerine kadar müsadereye tabi tutulacaktır.

5. Suç gelirinden veya suç gelirinin dönüştürüldüğü veya çevrildiği maldan veya suç gelirinin içine karışmış olduğu malvarlığından elde edilen kazanç veya diğer çıkarlar, bu maddede belirtilen önlemlere aynı şekil ve ölçüde tabi tutulacaktır.

6. Bu maddenin ve bu Sözleşmenin 13. maddesinin amaçları bakımından, her Taraf Devlet, kendi mahkemelerini veya diğer yetkili makamlarını, ilgili banka kayıtlarının veya mali veya ticari kayıtların ibrazı veya bunlara el konulması için emir verebilmeye yetkili kılacaktır. Taraf Devletler, bu maddenin hükümlerini uygulamaktan, banka gizliliği gerekçesiyle kaçınamayacaklardır.

7. Taraf Devletler, kendi iç hukuk ilkeleriyle, yargılama ve usule ilişkin diğer düzenlemelerinin özüyle uyumlu olduğu ölçüde, bir sanığın, iddia edilen suç gelirinin veya müsadereye tabi diğer malvarlığının meşru kaynağını göstermeye zorunlu kılınmasını değerlendirebilirler.

8. Bu madde hükümleri, iyi niyetli üçüncü kişilerin haklarına zarar verecek biçimde yorumlanamaz.

9. Bu maddede yer alan hiçbir hüküm, söz konusu önlemlerin bir Taraf Devletin iç hukukuna uygun ve tabi olarak tanımlanması ve uygulanması ilkesini etkilemeyecektir.

Madde 13

Müsadere Amacıyla Uluslararası İşbirliği

1. Bir Taraf Devlet, bu Sözleşmede belirtilen suçlara ilişkin olarak, bu Sözleşmenin 12. maddesinin 1. fıkrasında söz edilen kendi ülkesindeki suç geliri, malvarlığı, malzeme, teçhizat veya diğer araç-gereçlerin müsaderesi için yargılama yetkisine sahip bir başka Taraf Devletten aldığı talep üzerine, aşağıdaki hususları kendi yasal sistemi çerçevesinde mümkün olan en geniş ölçüde yerine getirecektir:

(a) Bu talebi, bir müsadere kararının verilmesi ve böyle bir kararın verilmiş olması durumunda infazı amacıyla, kendi yetkili makamlarına iletecektir; veya

(b) Talepte bulunulan bir Taraf Devlet, bu Sözleşmenin 12. maddesinin 1. fıkrasına uygun olarak talepte bulunan Taraf Devletin ülkesindeki bir mahkeme tarafından verilen müsadere kararını, 12. maddenin 1. fıkrasında söz

edilen, kendi ülkesindeki suç geliri, malvarlığı, malzeme, teçhizat veya diğer araç-gereçler ile bağlantılı olduğu ölçüde, talep çerçevesinde uygulamak amacıyla, kendi yetkili makamlarına iletecektir.

2. Bu Sözleşmede yer alan bir suç üzerinde yargılama yetkisini haiz diğer bir Taraf Devletin talebi üzerine, talepte bulunulan Taraf Devlet, muhtemel müsadere kararının, gerek talepte bulunan Taraf Devlet tarafından, gerek bu maddenin 1. fıkrasındaki bir talebe istinaden, talepte bulunulan Taraf Devlet tarafından verilebilecek müsadere kararının uygulanmasını teminen, bu Sözleşmenin 12. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen suç geliri, malvarlığı, malzeme, teçhizat veya diğer araç-gereçlerin tespiti, izlenmesi ve dondurulması veya el konulması için önlemler alacaktır.

3. Bu Sözleşmenin 18. maddesinin hükümleri, benzer şekilde bu maddeye de uygulanır. 18. maddenin 15. fıkrasında belirtilen hususlara ek olarak, bu maddeye istinaden yapılan talepler aşağıdakileri de içerecektir:

(a) Bu maddenin 1 (a) fıkrası ile ilgili bir talep olması durumunda, talepte bulunulan Taraf Devletin kendi iç hukukuna uygun olarak müsadere kararı almasına imkan sağlayacak şekilde, müsadere edilecek olan malvarlığının tanımının ve dayanılan olayların, talepte bulunan Taraf Devletçe belirtilmesi;

(b) Bu maddenin 1 (b) fıkrası çerçevesinde bir talep olması durumunda, talepte bulunan Taraf Devletin verdiği ve talebe esas olan müsadere kararının yasal olarak geçerli bir kopyası, olaylara ve kararın hangi ölçüde yerine getirilmesinin istendiğine ilişkin bilgiler;

(c) Bu maddenin 2. fıkrası çerçevesinde bir talep olması durumunda, talepte bulunan Taraf Devlet tarafından, talebe esas teşkil eden olaylara ilişkin bir açıklama ve yapılması istenen işlemlerin tanımı.

4. Bu maddenin 1. ve 2. fıkraları gereğince alınacak kararlar ve yapılacak işlemler, talepte bulunulan Taraf Devlet tarafından, kendi iç hukuk hükümlerine ve usul kurallarına veya talepte bulunan Taraf Devletle ilişkilerinde bağlı olduğu herhangi bir ikili veya çok taraflı antlaşmaya, anlaşmaya veya düzenlemeye uygun ve bağlı olarak, yerine getirilecektir.

5. Her Taraf Devlet, kendi kanun ve düzenlemelerinin bu maddeye işlerlik sağlayan hükümlerinin ve bu tür kanun ve düzenlemelerde sonradan yapılacak değişikliklerin örneklerini veya bunların bir tanımlamasını Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine iletecektir.

6. Eğer bir Taraf Devlet bu maddenin 1. ve 2. fıkralarında belirtilen önlemlerin alınmasını, ilgili bir antlaşmanın mevcudiyeti şartına bağlamışsa, o Taraf Devlet bakımından bu Sözleşmeyi, gerekli ve yeterli bir antlaşma zemini olarak kabul edecektir.

7. Eğer talebe konu olan suç, bu Sözleşme kapsamındaki bir suç değilse, bu maddede öngörülen işbirliği bir Taraf Devlet tarafından reddedilebilir.

8. Bu madde hükümleri, iyi niyetli üçüncü kişilerin haklarına zarar verecek biçimde yorumlanmayacaktır.

9. Taraf Devletler, bu maddeye istinaden taahhüt edilen uluslararası işbirliğini daha etkin kılmak için, ikili veya çok taraflı antlaşmalar, anlaşmalar veya düzenlemeler yapmayı gözönünde bulunduracaklardır.

Madde 14

Müsadere Edilmiş Suç Geliri veya Malvarlığının Tasarrufu

1. Bir Taraf Devlet tarafından, bu Sözleşmenin 12. maddesine veya 13. maddesinin 1. fıkrasına dayanarak müsadere edilmiş suç geliri veya malvarlığının tasarrufu, bu Taraf Devletin kendi iç hukukuna ve idari usullerine tabi olacaktır.

2. Taraf Devletler, bu Sözleşmenin 13. maddesi uyarınca, başka bir Taraf Devletin talebi üzerine bir tasarrufta bulunurken, iç hukukunun izin verdiği ölçüde ve talepte öngörüldü ise, suçun mağdurlarına tazminat verilebilmesi veya bu suç gelirinin veya malvarlığının yasal sahiplerine iade edilebilmesi için, müsadere edilmiş suç geliri veya malvarlığının talepte bulunan Taraf Devlete iade edilmesini öncelikle değerlendireceklerdir.

3. Bir Taraf Devlet, bu Sözleşmenin 12. ve 13. maddeleri uyarınca, başka bir Taraf Devlet tarafından yapılan bir talep üzerine tasarrufta bulunurken, aşağıdaki hususlarda anlaşmalar veya düzenlemeler yapılmasını özel bir önemle değerlendirebilir:

(a). Bu tür suç geliri veya malvarlığının veya bu tür suç geliri veya malvarlığının satışından elde edilen paranın veya bunların bir kısmının, bu Sözleşmenin 30. Maddesinin 2 (c) fıkrası uyarınca açılmış hesaba ve örgütlü suçlarla mücadelede uzmanlaşmış hükümetlerarası kuruluşlara katkı olarak verilmesi;

(b). Kendi iç hukukları veya idari usullerine uygun olarak, bu tür suç gelirleri veya malvarlığını veya bu tür suç gelirlerinin veya malvarlığının satışın-

dan elde edilen paranın, düzenli bir biçimde veya her olay için ayrı ayrı diğer Taraf Devletlerle paylaşımı.

Madde 15

Yargı Yetkisi

1. Aşağıdaki durumlarda, her Taraf Devlet, bu Sözleşmenin 5, 6, 8, ve 23. maddelerinde belirtilen suçlara ilişkin yargılama yetkisini tesis etmek için gerekli önlemleri alacaktır:

(a) Suçun kendi ülkesinde işlenmesi halinde; veya

(b) Suçun, bir Taraf Devletin bayrağını taşıyan bir gemide veya hava taşıtında işlenmiş olması, ve suçun işlendiği anda o gemi veya hava taşıtının, o Taraf Devletin mevzuatına uygun olarak kayıtlı olması.

2. Bir Taraf Devlet, bu Sözleşmenin 4. maddesinin hükmü saklı kalmak kaydıyla, aşağıdaki durumlarda bu tür suçlardan herhangi birisine ilişkin yargı yetkisi de tesis edebilir:

(a) Suç, o Taraf Devletin bir vatandaşına karşı işlendiğinde;

(b) Suç, o Taraf Devletin vatandaşı olan bir kişi tarafından veya o Devletin ülkesinde mutad olarak oturan vatansız bir kişi tarafından işlendiğinde; veya

(c) Suç:

(i) Bu Sözleşmenin 5. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen suçlardan biriyse ve o Devletin ülkesi dışında, o Devletin ülkesinde bir ağır suç işlemek amacıyla işlenmişse;

(ii) Bu Sözleşmenin 6. maddesinin 1(b)(ii) bendinde belirtilen suçlardan biriyse ve o Devletin ülkesi dışında, o Devletin ülkesi içinde bu Sözleşmenin 6. maddesinin 1(a)(i) veya (ii) veya (b)(i) bentlerinde belirtilen bir suçun işlenmesi amacıyla işlenmişse.

3. Bu Sözleşmenin 16. maddesinin 10. fıkrasının uygulanması bakımından, her Taraf Devlet, suç isnat edilen ve kendi ülkesinde bulunan bir kişiyi, sırf vatandaşı olması gerekçesiyle iade etmediği takdirde, bu Sözleşmedeki suçlara ilişkin yargılama yetkisini tesis etmek için gerekli olabilecek önlemleri alacaktır.

4. Her Taraf Devlet ayrıca, suç isnat edilen kişi kendi ülkesinde bulunduğunda ve bu kişiyi iade etmediğinde, bu Sözleşmede yer alan suçlara ilişkin yargılama yetkisini tesis etmek için gerekli olabilecek önlemleri alabilir.

5. Eğer, bu maddenin 1. veya 2. fıkrasına göre yargılama yetkisini kullanan bir Taraf Devlete aynı eylem dolayısıyla bir veya daha fazla Taraf Devletin bir soruşturma, kovuşturma veya yargısal bir işlem yürüttüğü bildirilmiş veya anılan Taraf Devlet bunu herhangi bir şekilde öğrenmiş ise, bu Taraf Devletlerin yetkili makamları, gereğine göre, yapacakları işlemlerin eşgüdümü amacıyla birbirlerine danışacaklardır.

6. Bu Sözleşme, genel uluslararası hukuk normları saklı kalmak kaydıyla, bir Taraf Devletin iç hukuku uyarınca tesis etmiş olduğu cezai yargılama yetkisinin kullanılmasını ortadan kaldırmaz.

Madde 16

Suçluların İadesi

1. Bu madde, bu Sözleşmede yer alan suçlarda veya 3. maddenin 1(a) veya (b) fıkrasında belirtilen bir suça örgütlü bir suç grubunun karıştığı durumlarda ve iadeye konu olan suçun hem talepte bulunan hem de talepte bulunulan Taraf Devletin iç hukuklarına göre cezalandırılabilir olması kaydıyla, iade talebine konu olan kişinin, talepte bulunulan Taraf Devletin ülkesinde bulunması halinde uygulanacaktır.

2. Eğer iade talebi, bazıları bu madde kapsamına girmeyen birbirinden ayrı birçok ağır suça ilişkin ise, talepte bulunulan Taraf Devlet bu maddeyi kapsama girmeyen suçlara da uygulayabilir.

3. Bu maddenin uygulandığı suçların her birinin, Taraf Devletler arasında suçluların iadesine ilişkin herhangi bir antlaşmaya, failin iade edilebileceği suçlar olarak dahil sayıldıkları kabul edilecektir. Ayrıca bu suçlar, Taraf Devletler arasında akdedilecek her iade antlaşmasına da faili iade edilebilir suçlar olarak dahil edilecektir.

4. Suçluların iadesini bir antlaşmanın bulunması koşuluna dayandıran bir Taraf Devlet, antlaşma akdetmemiş olduğu diğer bir Taraf Devletten alabileceği bir iade talebi karşısında, bu maddenin uygulandığı suçlarda, bu Sözleşmeyi, suçluların iadesine ilişkin yeterli bir yasal zemin olarak kabul edebilir.

5. Suçluların iadesini bir antlaşmanın bulunması koşuluna dayandıran Taraf Devletler:

(a) Bu Sözleşmeye ilişkin onaylama, kabul, uygun bulma veya katılım belgelerinin tevdii sırasında, Sözleşmeye Taraf diğer Devletlerle suçluların iadesi için işbirliğinde, bu Sözleşmeyi yasal zemin olarak kabul edip etmeyeceklerini Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bildirecekler; ve

(b) Bu Sözleşmeyi suçluların iadesi için işbirliğinde yasal zemin olarak kabul etmezlerse, gereğine göre, bu maddeyi uygulayabilmek için, bu Sözleşmeye Taraf diğer Devletlerle suçluların iadesi konusunda antlaşmalar yapmak için çaba göstereceklerdir.

6. Suçluların iadesini bir antlaşmanın bulunması koşuluna dayandırmayan Taraf Devletler, bu maddenin uygulandığı suçları, kendi aralarında faili iade edilebilir suçlar olarak kabul edeceklerdir.

7. Suçluların iadesi, diğer hususlar meyanında, iade için asgari cezanın gerekliliğine ilişkin koşullar ve talepte bulunulan Taraf Devletin iadenin reddini dayandırabileceği nedenler dahil, talepte bulunulan Taraf Devletin iç hukukunca veya yürürlükteki iade antlaşmalarınca belirlenmiş koşullara tabi olacaktır.

8. Taraf Devletler, kendi iç hukuklarına bağlı kalmak kaydıyla, iade işlemlerini hızlandırmak ve bu maddenin uygulandığı herhangi bir suçla ilgili delil sunma gerekliliklerini basitleştirmek için çaba göstereceklerdir.

9. Talepte bulunulan Taraf Devlet, kendi iç hukuk hükümlerine ve taraf olduğu suçluların iadesi antlaşmalarına bağlı kalmak kaydıyla, durumun gerekli ve acil olduğuna kanaat getirmesi halinde ve talepte bulunan Taraf Devletin istemi üzerine, iadesi istenen ve kendi ülkesinde bulunan bir kişiyi gözaltına alacak veya kişinin iade işlemleri sırasında hazır bulunmasını teminen, uygun diğer önlemleri alacaktır.

10. Suç isnat edilen bir kişi ülkesinde bulunan bir Taraf Devlet, bu maddenin uygulandığı suçlarda, bu kişiyi sırf kendi vatandaşı olduğu gerekçesiyle iade etmez ise, anılan Taraf Devlet iade isteyen Taraf Devletin isteği üzerine, vakit geçirmeksizin, kovuşturma amacıyla, olayı kendi yetkili makamlarına iletecektir. Bu makamlar, anılan Taraf Devletin iç hukukunda diğer ağır suçlarda olduğu gibi karar alacak ve işlemleri de aynı şekilde yürüteceklerdir. İlgili Taraf Devletler, bu tür bir kovuşturmanın etkinliğini teminen, özellikle usul ve ispata ilişkin konularda, birbirleriyle işbirliği yapacaklardır.

11. Bir Taraf Devlet, vatandaşı olan bir kişiyi iç hukukuna göre, yalnızca kişinin iadesinin veya tesliminin istendiği bir dava veya takibat sonucu çarptırılabileceği cezayı bu Taraf Devlette çekmesi için geri verilmesi koşuluyla iade veya teslim edebiliyorsa ve bu Taraf Devlet ile iadeyi isteyen Taraf Devlet gerek bu hususta, gerek uygun görecekleri diğer şartlarda anlaşmışlar ise, bu

şekilde yapılacak şartlı bir iade veya teslim, bu maddenin 10. fıkrasında yer alan yükümlülüğün yerine getirilmesi için yeterli olacaktır.

12. Bir hükmün infazı amacıyla yapılan iade talebi, iadesi istenen kişinin talepte bulunulan Taraf Devletin vatandaşı olması nedeniyle reddedilirse, talepte bulunulan Taraf Devlet, talepte bulunan Tarafın başvurusu üzerine, kendi iç hukuku izin verirse ve yasalarının gerektirdiği hususlara uygun olarak, talepte bulunan Tarafın iç hukukunca verilmiş cezanın veya bu cezanın geriye kalan kısmının infazını sağlama yollarını araştıracaktır.

13. Bu maddenin uygulandığı suçlarla bağlantılı olarak, hakkında yargı işlemleri yürütülen herhangi bir kişiye, davanın bütün safhalarında, bütün haklarının ve kişinin ülkesinde bulunduğu Taraf Devletin iç hukukunca sağlanan güvencelerin kullanılması da dahil olmak üzere, adil muamele garantisi verilecektir.

14. Eğer talepte bulunulan Taraf Devlet, talebin, bir kişiyi cinsiyeti, ırkı, dini, vatandaşlığı, etnik kökeni veya siyasi görüşleri nedeniyle yargılamak veya cezalandırmak için yapıldığına veya bu nedenlerden herhangi biri bakımından, talebe uymanın anılan kişinin durumuna halel getireceğine inanmak için ciddi nedenlerin varlığına kanaat getirirse, bu Sözleşmedeki hiçbir hüküm, iadeye ilişkin bir zorunluluk getirdiği biçiminde yorumlanmayacaktır.

15. Taraf Devletler, sadece suçun mali konuları da içerdiği gerekçesiyle, suçluların iadesi talebini reddedemezler.

16. Talepte bulunulan Taraf Devlet, iadeyi reddetmeden önce, gerektiğinde, görüşlerini sunmak ve iddialarına ilişkin bilgi sağlamak için kendisine geniş imkan tanımak amacıyla talepte bulunan Taraf Devletle istişare edecektir.

17. Taraf Devletler, iadenin sağlanması veya etkinliğinin arttırılması için, ikili veya çok taraflı anlaşmalar veya düzenlemeler yapmak için çaba harcayacaklardır.

Madde 17

Hükümlülerin Nakli

Taraf Devletler, bu Sözleşmede yer alan suçlar nedeniyle hapse mahkum olmuş veya diğer hürriyeti bağlayıcı cezalara çarptırılmış kişilerin, cezalarını tamamlamak üzere, kendi ülkelerine nakline ilişkin ikili veya çok taraflı anlaşmalara veya düzenlemelere girmeyi göz önünde bulundururlar.

Madde 18

Karşılıklı Adli Yardım

1. Taraf Devletler; 3. maddede öngörüldüğü üzere, bu Sözleşmede yer alan suçlara ilişkin soruşturmalarda, kovuşturmalarda ve yargı işlemlerinde birbirlerine en geniş ölçüde karşılıklı adli yardımı sağlayacaklar ve talepte bulunan Taraf Devletin, 3. maddenin 1(a) veya (b) fıkrasında belirtilen suçlar, bu suçların mağdurları, gelirleri, tanıkları, araçları veya delillerinin, talepte bulunulan Taraf Devlette olması ve suça örgütlü bir suç grubunun karışması dahil, mahiyetleri itibariyle sınıraşan suçlar olduklarından şüphelenmek için makul nedenler görmesi halinde, birbirlerine karşılıklılık esasına göre aynı şekilde yardım edeceklerdir.

2. Bu Sözleşmenin 10. maddesi uyarınca bir tüzel kişinin talepte bulunan Taraf Devlette sorumlu tutulabileceği suçlarla ilgili soruşturma, kovuşturma ve yargı işlemleri bakımından, talepte bulunulan Taraf Devletin ilgili yasaları, antlaşmaları, anlaşmaları ve düzenlemelerine göre, karşılıklı adli yardım mümkün olan en geniş ölçüde sağlanacaktır.

3. Bu madde uyarınca sağlanacak karşılıklı adli yardım, aşağıdaki amaçlardan herhangi birisi için talep edilebilir:

(a) Delil toplamak veya kişilerin ifadesini almak;

(b) Adli belgelerin tebliğini sağlamak;

(c) Arama, el koyma ve dondurma işlemlerini yerine getirmek;

(d) Eşya ve yer incelemesi yapmak;

(e) Bilgileri, delil olabilecek şeyleri ve bilirkişi görüşlerini temin etmek;

(f) Resmi daire, banka, şirket veya ticaret kayıtları ve mali kayıtlar dahil, ilgili belge ve kayıtların asıllarını veya onaylı kopyalarını temin etmek;

(g) Delil temin etme amacıyla suç gelirlerinin, malvarlığının, araç-gereçlerin ve diğer şeylerin tespiti ve takibi;

(h) Kişilerin, talepte bulunan Taraf Devlette gönüllü olarak mahkeme huzuruna çıkmalarını kolaylaştırmak;

(i) Talepte bulunulan Taraf Devletin iç hukukuna aykırı olmayan diğer her türlü yardımı sağlamak.

4. Bir Taraf Devletin yetkili makamları, iç hukuka uygun olmak kaydıyla, önceden bir talep olmaksızın, bu tür bilgilerin soruşturmaları ve yargılamayı yürütmede veya başarılı bir biçimde sonuçlandırmada diğer bir Taraf Devletin

makamlarına yardımcı olacağına veya bunların o Taraf Devletçe bu Sözleşmeye istinaden bir talep yapılmasıyla sonuçlanacağına inandıkları takdirde, suç teşkil eden konulara ilişkin bilgileri anılan Taraf Devletin yetkili makamlarına iletebilirler.

5. Bu maddenin 4. fıkrasına dayanılarak bilgi iletilmesi, bilgiyi temin eden yetkili makamların bulunduğu Devletteki soruşturma ve yargılamalara halel getirmez. Bilgiyi alan yetkili makamlar anılan bilginin gizli kalması talebine veya kullanımındaki sınırlamalara geçici bir süre dahi olsa uyacaklardır. Bununla beraber, bu durum, bilgiyi alan Taraf Devleti, sanığın suçsuzluğunu gösterecek bilgileri kendi yargılama süreci sırasında açıklamaktan alıkoymayacaktır. Böyle bir durumda, bilginin açıklanmasından önce, bilgiyi alan Taraf Devlet, bilgiyi veren Taraf Devlete bildirimde bulunacak ve talebi halinde, bilgiyi veren Taraf Devletle danışmada bulunacaktır. Önceden bildirimde bulunmanın mümkün olmadığı istisnai durumlarda, bilgiyi alan Taraf Devlet, açıklamanın yapıldığını, bilgiyi veren Taraf Devlete gecikme olmaksızın bildirecektir.

6. Bu maddenin hükümleri, karşılıklı yardımı tamamen veya kısmen düzenleyen veya düzenleyecek olan başka herhangi bir ikili veya çok taraflı antlaşmadan kaynaklanan yükümlülükleri etkilemeyecektir.

7. Eğer söz konusu Taraf Devletler bir karşılıklı adli yardım antlaşmasıyla bağlı değillerse, bu maddeye dayanarak yapılan taleplerde, bu maddenin 9 ila 29 uncu fıkraları uygulanacaktır. Taraf Devletler bu tür bir antlaşmayla bağlı iseler, anılan Devletler bu maddenin 9 ila 29 uncu fıkralarını uygulamaya karar vermedikçe, o antlaşmanın ilgili hükümleri uygulanacaktır. İşbirliğini kolaylaştıracak ise, Taraf Devletlerin bu fıkraları uygulamaları kuvvetle teşvik edilir.

8. Taraf Devletler, banka gizliliği gerekçesiyle, bu maddeye istinaden karşılıklı adli yardımda bulunmayı reddedemezler.

9. Taraf Devletler, talep konusu eylemin her iki taraf bakımından da suç sayılmaması gerekçesiyle, bu maddeye istinaden karşılıklı adli yardımda bulunmayı reddedebilirler. Bununla beraber, talepte bulunulan Taraf Devlet, eylemin kendi iç hukukuna göre bir suç teşkil etmemesi halinde dahi, uygun gördüğünde, kendi takdir ettiği ölçüde yardım sağlayabilir.

10. Bir Taraf Devletin ülkesinde tutuklu veya cezasını çekmekte olan bir kişi, teşhis, tanıklık veya başka suretle bu Sözleşmede belirtilen suçlara ilişkin soruşturma, kovuşturma veya yargısal işlemler için delil toplamada yardım

sağlamak amaçlarıyla başka bir Taraf Devlette bulunması talep edildiğinde, aşağıdaki koşullar sağlandığı takdirde nakledilebilir:

(a) Kişi, bilerek ve özgürce rıza gösterirse;

(b) Her iki Taraf Devletin yetkili makamları, anılan Taraf Devletlerin uygun gördüğü koşullarla mutabık kalırlarsa;

11. Bu maddenin 10. fıkrasının uygulanması bakımından:

(a) Nakledilecek kişinin bulunduğu Taraf Devlet başka türlü talep etmedikçe veya müsaade etmedikçe, kişinin nakledileceği Taraf Devlet, nakledilen kişiyi gözaltında tutmaya yetkili ve tutmakla yükümlüdür;

(b) Her iki Taraf Devletin yetkili makamlarınca önceden veya herhangi bir şekilde kararlaştırıldığı üzere, kişinin nakledildiği Taraf Devlet, kişiyi gönderen Taraf Devlete geri teslim etme yükümlülüğünü gecikmeksizin yerine getirecektir;

(c) Kişinin nakledildiği Taraf Devlet, gönderen Taraf Devletten kişinin geri teslimi için yeni bir suçluların iadesi süreci başlatmasını talep edemeyecektir.

(d) Nakledilen kişinin, nakledildiği Taraf Devlette gözaltında geçirdiği süreler, gönderen Devlette çekmesi gereken cezadan indirilecektir.

12. Bu maddenin 10. ve 11. fıkralarına uygun olarak, kişinin nakledildiği bir Taraf Devlet kabul etmedikçe, nakledilen kişi, vatandaşlığına bakılmaksızın, gönderen Devletin ülkesinden ayrılışından evvelki eylemleri, ihmalleri veya mahkumiyetleriyle ilgili olarak, nakledileceği Devletin ülkesinde kanuni takibe maruz bırakılamayacak, gözaltına alınamayacak veya şahsi hürriyeti bağlayıcı herhangi bir sınırlamaya tabi tutulamayacaktır.

13. Her Taraf Devlet, karşılıklı adli yardım taleplerini yerine getirmek veya yerine getirilmesi için yetkili makamlara iletmek üzere, bu talepleri kabul etme sorumluluğuna ve yetkisine sahip merkezi bir makam belirleyecektir. Bir Taraf Devletin karşılıklı adli yardıma ilişkin ayrı bir sisteminin olduğu özel bir bölge veya toprağı olması halinde, o bölge veya toprak için aynı işleve sahip ayrı bir merkezi makam belirleyebilir. Merkezi makamlar, alınan taleplerin süratli ve uygun bir biçimde yerine getirilmesini veya iletilmesini sağlayacaklardır. Merkezi makam, talebi yerine getirilmek üzere, yetkili bir makama iletmesi halinde, talebin, yetkili makam tarafından, hızlı ve uygun bir biçimde yerine getirilmesini teşvik edecektir. Bu amaçla belirlenen merkezi makam, her Taraf Devletin bu Sözleşmeye ilişkin onaylama, kabul veya uygun bulma

veya katılım belgelerini tevdii sırasında, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bildirilecektir. Karşılıklı adli yardım talepleri ve buna ilişkin herhangi bir yazışma Taraf Devletlerce belirlenmiş merkezi makamlara iletilecektir. Bu gereklilik, bir Taraf Devletin, bu taleplerin ve yazışmaların kendisine diplomatik kanallarla ve acil durumlarda, Taraf Devletlerin kararlaştırdıkları hallerde, mümkünse Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı (Interpol) kanalıyla ulaştırılmasını isteme hakkına halel getirmeyecektir.

14. Talepler yazılı veya, mümkünse yazılı kayıt sağlayan herhangi bir yolla, talepte bulunulan Devletin kabul edebileceği bir dilde ve o Devletin, bildirimin sahih olup olmadığını tespit edebileceği koşullar altında yapılacaktır. Taraf Devletlerin her biri için kabul edilebilir olan dil veya diller, bu Sözleşmeye ilişkin onaylama, kabul veya uygun bulma veya katılım belgelerinin tevdii sırasında Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bildirilecektir. Acil durumlarda ve Taraf Devletlerce kararlaştırıldığı takdirde, talepler sözlü olarak yapılabilir, ancak derhal yazılı olarak teyit edilecektir.

15. Karşılıklı adli yardım için olan bir talep şunları içerir:

(a) Talebi yapan makamın adı;

(b) Talebin ilgili olduğu soruşturma, kovuşturma veya yargı işlemlerinin konusu ve mahiyeti ve soruşturmayı, kovuşturmayı ve yargı işlemlerini yürüten makamın adı ve görevleri;

(c) Adli belgelerin tebliği amacıyla yapılanların dışındaki taleplerde, ilgili olayların bir özeti;

(d) İstenen yardımın tanımı ve talepte bulunan Taraf Devletin uyulmasını istediği özel bir usulün açıklaması;

(e) Mümkün olduğu takdirde, ilgili herhangi bir kişinin kimliği, yeri ve uyruğu; ve

(f) Delilin, bilginin veya işlemin hangi amaçla istendiği.

16. Talepte bulunulan Taraf Devlet, talebin kendi iç hukukuna uygun olarak yerine getirilmesi için, gerekli gördüğünde, veya talebin ifasına kolaylık sağlayabileceği durumlarda, ek bilgi talep edebilir.

17. Bir talep, talepte bulunulan Taraf Devletin iç hukukuna göre ve bu hukuka aykırılık teşkil etmediği ölçüde ve mümkün olduğunca talepte belirtilen usullere uygun olarak yerine getirilecektir.

18. Mümkün olduğu ve iç hukukun temel ilkeleriyle uyumlu olduğu her durumda, bir kişi bir Taraf Devletin ülkesinde bulunduğunda ve bu kişinin diğer Taraf Devletin adli makamları tarafından tanık veya uzman olarak dinlenmesi gerektiğinde, eğer söz konusu kişinin talepte bulunan Taraf Devletin ülkesinde şahsen hazır bulunması mümkün veya arzulanan bir durum değilse, talepte bulunulan Taraf Devlet, diğerinin talebi üzerine, dinlemenin video konferansıyla yapılmasına izin verebilir. Taraf Devletler, dinlemenin talepte bulunan Taraf Devletin yargısal makamları tarafından yürütülmesine ve talepte bulunulan Taraf Devletin yargısal makamlarının katılmasına karar verebilirler.

19. Talepte bulunan Taraf Devlet, talebe konu soruşturma, kovuşturma veya yargısal işlemler için talepte bulunulan Taraf Devlet tarafından verilen bilgiyi veya delili, talepte bulunulan Taraf Devletin önceden rızası olmaksızın, talepte belirtilen amaçlar dışında aktarmayacak veya kullanmayacaktır. Bu fıkradaki hiçbir hüküm, talepte bulunan Taraf Devleti sanığın lehine olan bilgi veya delili kendi yargı işlemleri sırasında açıklamaktan alıkoymayacaktır. Bu son durumda, talepte bulunan Taraf Devlet, açıklamadan önce, talepte bulunulan Taraf Devleti haberdar edecek ve talep halinde danışmada bulunacaktır. Önceden haber verme olanağı bulunmayan istisnai durumlarda, talepte bulunan Taraf Devlet, talepte bulunulan Taraf Devleti gecikmeksizin açıklama hakkında bilgilendirecektir.

20. Talepte bulunan Taraf Devlet, talepte bulunulan Taraf Devletten, talebin yerine getirilmesi bakımından zorunlu olmadığı ölçüde, yapılan talebin ve içeriğinin gizli tutulmasını isteyebilir. Eğer talepte bulunulan Taraf Devlet gizlilik gerekliliğine uyamaz ise, talepte bulunan Taraf Devleti derhal bilgilendirecektir.

21. Karşılıklı adli yardım aşağıdaki durumlarda reddedilebilir:

(a) Talep, bu maddenin hükümlerine uygun bir biçimde yapılmaz ise;

(b) Talepte bulunulan Taraf Devlet, talebin yerine getirilmesinin, egemenliğine, güvenliğine, kamu düzenine veya diğer temel çıkarlarına zarar verebileceği kanaatinde ise;

(c) Talepte bulunulan Taraf Devletin makamları, kendi yetkileri çerçevesinde soruşturma, kovuşturma veya yargı işlemleri veya davaya konu olması halinde, benzer herhangi bir suça ilişkin olarak talep edilen işlemin yerine getirilmesinden kendi Devletlerinin iç hukukuna göre men edilmiş ise;

(d) Talebin kabul edilmesi, talepte bulunan Taraf Devletin karşılıklı adli yardıma ilişkin yasal sistemine aykırı ise.

22. Taraf Devletler, karşılıklı adli yardım için yapılmış bir talebi sadece suçun mali konuları da içerdiği gerekçesiyle reddedemezler.

23. Karşılıklı adli yardıma ilişkin herhangi bir red için gerekçe gösterilecektir.

24. Talepte bulunulan Taraf Devlet karşılıklı adli yardım talebini mümkün olan en kısa sürede yerine getirecek ve gerekçeleri tercihen talepte yer alacak şekilde talepte bulunan Taraf Devletçe belirtilen herhangi bir süreyi, mümkünse tam olarak göz önünde bulunduracaktır. Talepte bulunulan Taraf Devlet, talepte bulunan Taraf Devletin talebin yerine getirilmesindeki safhaları ve sonucu ile ilgili makul sorularına yanıt verecektir. Talepte bulunan Taraf Devlet, istenen yardıma gerek kalmadığı takdirde, talepte bulunulan Taraf Devlete durumu derhal bildirecektir.

25. Karşılıklı adli yardım, devam eden bir soruşturmayı, kovuşturmayı veya yargı işlemini olumsuz etkileyebileceği gerekçesiyle, talepte bulunulan Taraf Devletçe ertelenebilir.

26. Bu maddenin 21. fıkrasına istinaden bir talebi reddetmeden veya bu maddenin 25. fıkrasına istinaden talebin yerine getirilmesini ertelemeden önce, talepte bulunulan Taraf Devlet, yardımı, gerekli gördüğü bazı kayıt ve koşullarla yerine getirip getirmemeyi değerlendirmek üzere talepte bulunan Taraf Devlete danışacaktır. Eğer talepte bulunan Taraf Devlet, bu şekildeki bir koşullu yardımı kabul ederse, bu koşullara uyacaktır.

27. Bu maddenin 12. fıkrasının uygulanmasına halel getirmeksizin, talepte bulunan Taraf Devletin isteği üzerine bir yargı sürecinde tanıklık etmeye veya talepte bulunan Taraf Devletin ülkesindeki bir soruşturmada, kovuşturmada veya adli takibatta yardıma rıza gösteren bir tanık, uzman veya başka bir kişi, talepte bulunulan Taraf Devletin ülkesinden ayrılışından evvelki eylemleri, ihmalleri veya mahkumiyetleriyle ilgili olarak, talepte bulunan Taraf Devletin ülkesinde kanuni takibe maruz bırakılamayacak, gözaltına alınamayacak veya şahsi hürriyeti bağlayıcı herhangi bir sınırlamaya tabi tutulamayacaktır. Bu tür bir güvence, bu tanık, uzman veya başka kişinin hazır bulunmasının adli makamlarca artık gerekli görülmediğinin resmen bildirildiği tarihten itibaren kesintisiz 15 gün veya Taraf Devletlerce kararlaştırılmış herhangi bir zaman dilimi zarfında ayrılma imkanına sahip olup da talepte bulunan Taraf

Devletin ülkesinde kendi isteğiyle kaldığı veya bu ülkeyi terkettikten sonra kendi isteğiyle geri döndüğü takdirde sona erecektir.

28. Bir talep yerine getirilirken ortaya çıkan olağan masraflar, ilgili Taraf Devletlerce aksi kararlaştırılmadıkça, talepte bulunulan Taraf Devletçe karşılanacaktır. Eğer talebi yerine getirmek için önemli veya olağandışı masraflar gerekiyor veya gerekecekse, talebin hangi kayıt ve koşullarla yerine getirileceğini ve masrafların nasıl karşılanacağını belirlemek üzere, Taraf Devletler birbirleriyle danışmada bulunacaklardır.

29. Talepte bulunulan Taraf Devlet:

(a) Talepte bulunan Taraf Devlete kendi iç hukukuna göre kamuya açık olan kendi elindeki resmi kayıt, belge veya bilgilerin örneklerini verecektir;

(b) Kendi takdiriyle, tamamen, kısmen veya uygun gördüğü koşullara tabi olarak kendi iç hukukuna göre kamuya açık olmayan resmi kayıt, belge veya bilgilerin örneklerini talepte bulunan Taraf Devlete verebilir.

30. Gerekli hallerde Taraf Devletler, bu madde hükümlerinin amaçlarına hizmet edecek, bunların uygulanmasını sağlayacak veya bu hükümleri güçlendirecek ikili veya çok taraflı anlaşma veya düzenlemeler yapma olanaklarını değerlendireceklerdir.

Madde 19

Ortak Soruşturmalar

Taraf Devletler bir veya daha fazla Taraf Devlette soruşturma, kovuşturma veya adli takibat konusu olan meselelere ilişkin yetkili makamları vasıtasıyla ortak soruşturma mercileri oluşturmak amacıyla ikili veya çok taraflı anlaşmalar veya düzenlemeler yapmayı değerlendireceklerdir. Bu tür anlaşmaların veya düzenlemelerin mevcut olmaması halinde, ortak soruşturmalar her olay için ayrı ayrı yapılacak anlaşmalarla da yürütülebilir. İlgili Taraf Devletler, topraklarında bu tür bir soruşturmanın yürütüldüğü Taraf Devletin egemenliğine bütünüyle saygı göstereceklerdir.

Madde 20

Özel Soruşturma Yöntemleri

1. Her Taraf Devlet, kendi iç hukuk sisteminin temel ilkelerince cevaz verilmişse, imkanları ölçüsünde ve kendi iç hukukunca belirlenmiş koşullara göre, gerekli gördüğünde, örgütlü suçla etkin olarak mücadele etmek amacıyla, kendi topraklarında yetkili makamlar tarafından kontrollü teslimatın uygun şekilde kullanımı ve elektronik veya başka biçimlerde izleme veya gizli ope-

rasyonlar gibi diğer özel soruşturma yöntemlerinin kullanımına imkan verecek önlemleri alacaktır.

2. Bu Sözleşmede belirtilen suçların soruşturması bakımından, Taraf Devletler, gerektiğinde, uluslararası işbirliği kapsamındaki bu tür özel soruşturma yöntemlerinin kullanımı için, uygun ikili veya çok taraflı anlaşmalar veya düzenlemeler yapmaya teşvik olunur. Bu tür anlaşmalar veya düzenlemeler devletlerin egemen eşitliği ilkesine bütünüyle uyularak yapılacak ve uygulanacak ve bu anlaşmaların veya düzenlemelerin hükümlerine kesinlikle uyularak yürütülecektir.

3. Bu maddenin 2. fıkrasında öngörülen türde bir anlaşma veya düzenlemenin mevcut olmaması halinde, uluslararası düzeydeki bu tür soruşturma yöntemlerinin kullanımına yönelik olarak her olay için ayrı ayrı karar alınacak; gerektiğinde bu kararlarda, yargı yetkisinin ilgili Taraf Devletlerce kullanılmasına ilişkin mali düzenlemeler ve anlaşmalar da göz önünde tutulabilecektir.

4. Kontrollü teslimatın uluslararası düzeyde uygulanmasına yönelik kararlar, ilgili Taraf Devletlerin rızasıyla, malların tespiti ve dokunulmamış olarak veya tamamen veya kısmen yeri değiştirilmiş veya başka bir malın yerine konmuş olarak sevkıyatın devam etmesine izin verilmesi gibi yöntemleri içerebilir.

Madde 21

Ceza Yargılamasının Nakli

Taraf Devletler, bu Sözleşmede belirtilen suçların kovuşturulması için ceza yargılaması işlemlerinin birbirlerine nakli olanağını, naklin adaletin tecellisi bakımından yararlı görüldüğü durumlarda, özellikle birden fazla yargı yetkisinin söz konusu olduğu hallerde kovuşturmanın tek merkezde toplanması düşüncesiyle, göz önüne alacaklardır.

Madde 22

Sabıka Kayıtlarının Tesisi

Her Taraf Devlet, suç isnat edilen kişinin başka bir devletteki geçmiş herhangi bir mahkumiyetini, bu tür bir bilgiyi bu Sözleşmede belirtilen suçlara ilişkin ceza davalarında kullanmak amacıyla, uygun göreceği koşullar ve amaçlarla dikkate almak için gerekli olabilecek yasal düzenlemeleri yapabilir veya diğer önlemleri alabilir.

Madde 23

Adaletin Engellenmesinin Suç Haline Getirilmesi

Her Taraf Devlet, kasıtlı olarak işlenmeleri halinde aşağıdaki eylemlerin suç sayılmalarını sağlayacak yasal ve gerekli diğer önlemleri alacaktır:

(a) Bu Sözleşmede belirtilen suçların işlenmesine ilişkin davalarda gerçek dışı tanık ifadesi elde etmek veya tanıklığa veya delil sunulmasına müdahale etmek için fiili kuvvet kullanımı, tehdit veya sindirme veya haksız bir çıkarın vaadi, teklifi veya verilmesi;

(b) Bu Sözleşmede belirtilen suçların işlenmesine ilişkin davalarda resmi görevlerin yargıç veya yasaları uygulayan memur tarafından yerine getirilmesine müdahale etmek için fiili kuvvet kullanımı, tehdit veya sindirme. Bu bentteki hiçbir husus, Taraf Devletlerin, diğer kamu görevlilerinin korunmasına yönelik yasal düzenleme yapma hakkını ortadan kaldırmayacaktır.

Madde 24

Tanıkların Korunması

1. Her Taraf Devlet, ceza davalarında bu Sözleşmede belirtilen suçlara ilişkin ifade veren tanıklara, gerektiğinde, akrabalarına ve onların yakınları olan diğer kişilere yönelik olabilecek öç alma veya sindirmelere karşı etkin koruma sağlamak için imkanları dahilindeki gerekli önlemleri alacaktır.

2. Bu maddenin 1. fıkrasında öngörülen önlemler, yargılama usulünden kaynaklanan haklar dahil sanığın haklarına halel getirmeksizin, aşağıdakileri içerebilir:

(a) Bu tür kişileri fiziksel olarak korumak için, ihtiyaca göre ve mümkün olduğu ölçüde onları başka yerlere yerleştirmek ve gerektiğinde, bu tür kişilerin kimlikleri ve bulundukları yerlere ilişkin bilgilerin açıklanmaması veya bu bilgilerin açıklanmasına sınırlama getirilmesi gibi usuller tesis etmek;

(b) Tanığın beyanlarının video bağlantısı veya diğer uygun araçlar dahil, iletişim teknolojisinden yararlanılarak alınması gibi tanıklığın, tanık güvenliğini garanti eden bir biçimde yapılmasına cevaz veren ispat kuralları tesis etmek.

3. Taraf Devletler, bu maddenin 1. fıkrasında söz edilen kişilerin başka yerlere yerleştirilmesi için, diğer Devletlerle anlaşmalar veya düzenlemeler yapmayı göz önünde bulunduracaklardır.

4. Bu madde hükümleri, tanıklık yapmaları halinde, mağdurlara da uygulanacaktır.

Madde 25

Mağdurlara Yardım ve Koruma Sağlanması

1. Her Taraf Devlet, özellikle öç alma veya sindirme tehdidi olması halinde, bu Sözleşmede belirtilen suçların mağdurlarına yardım sağlamak ve onları korumak için imkanları dahilindeki gerekli önlemleri alacaktır.

2. Her Taraf Devlet, bu Sözleşmede belirtilen suçların mağdurlarının zararlarının tazmini veya diğer şekillerde telafisi için uygun usulleri tesis edecektir.

3. Her Taraf Devlet, kendi iç hukukuna bağlı kalmak kaydıyla, savunma hakkına zarar vermeksizin ceza yargılamasının uygun aşamalarında faillere karşı mağdurların görüş ve endişelerinin ifade edilmesine ve göz önünde bulundurulmasına olanak sağlayacaktır.

Madde 26

Yasa Uygulayıcı Makamlarla İşbirliğini İlerletmek İçin Alınan Önlemler

1. Her Taraf Devlet, örgütlü suç gruplarında yer alan veya daha önce yer almış kişileri aşağıdaki şekilde davranmaya teşvik etmek için gerekli önlemleri alacaktır:

(a) Yetkili makamlara soruşturmada ve delil toplamada yararlı olabilecek, aşağıdaki ve benzer hususlarda bilgi sağlamak:

(i) Örgütlü suç gruplarının kimliği, mahiyeti, oluşumu, yapısı, yeri veya faaliyetleri;

(ii) Uluslararası bağlantılar dahil, diğer örgütlü suç gruplarıyla bağlantılar;

(iii) Örgütlü suç gruplarının işlemiş olduğu veya işleyebilecekleri suçlar.

(b) Yetkili mercilere, örgütlü suç gruplarını kaynaklarından veya suç gelirlerinden yoksun bırakmaya yarayabilecek gerçek, somut yardım sağlamak.

2. Her Taraf Devlet, uygun durumlarda, bu Sözleşmede belirtilen bir suçun soruşturulması veya kovuşturulmasında önemli işbirliği sağlayan bir sanığın cezasının hafifletilmesine olanak sağlamayı değerlendirecektir.

3. Her Taraf Devlet, kendi iç hukukunun temel ilkelerine uygun olarak, bu Sözleşmede belirtilen bir suçun soruşturulması veya kovuşturulmasında önemli işbirliği sağlayan bir kişinin kovuşturmadan muaf tutulmasına olanak sağlamayı değerlendirecektir.

4. Bu tür kişilerin korunması bu Sözleşmenin 24. maddesinde öngörüldüğü şekilde sağlanacaktır.

5. Bu maddenin 1. fıkrasında söz edilen bir Taraf Devlette bulunan bir kişinin başka bir Taraf Devletin yetkili mercileriyle önemli ölçüde işbirliğinde bulunabileceği hallerde, ilgili Taraf Devletler, kendi iç hukuklarına uygun olarak, bu işbirliğinden yararlanacak olan Taraf Devletin, bu maddenin 2. ve 3. fıkralarında öngörülen hususları sağlamasına ilişkin anlaşmalar veya düzenlemeler yapmayı düşünebilirler.

Madde 27

Yasa Uygulamada İşbirliği

1. Taraf Devletler, bu Sözleşmede belirtilen suçlarla mücadelede yasaların uygulanmasının sağlanmasına yönelik eylemlerin etkinliğini arttırmak için, ilgili iç yasal ve idari sistemleriyle uyum içinde, birbirleriyle yakın işbirliğinde bulunacaklardır. Her Taraf Devlet özellikle aşağıdaki hususlarda etkin önlemler alacaktır:

(a) İlgili Taraf Devletlerin yetkili makamları, kurumları ve kuruluşları arasında, gerektiğinde başka suç faaliyetleri ile bağlantılar dahil, bu Sözleşmede belirtilen suçların bütün yönlerine ilişkin güvenli ve hızlı bilgi alışverişini kolaylaştırmaya yönelik uygun görülebilecek iletişim kanalları kurmak ve bunları geliştirmek;

(b) Bu Sözleşmede belirtilen suçlara ilişkin araştırmaların yapılmasında diğer Taraf Devletlerle aşağıdaki konularda işbirliğinde bulunmak;

(i) Bu tür suçlara karıştığından şüphe edilen kişilerin kimlikleri, bulundukları yer ve faaliyetleri veya diğer ilgili kişilerin yerleri;

(ii) Bu tür suçlardan elde edilen suç geliri veya malvarlığının hareketleri;

(iii) Bu tür suçların işlenmesinde kullanılmış veya kullanmaya yönelik malzeme, teçhizat veya diğer araç-gereçlerin hareketleri;

(c) Uygun durumlarda, analiz veya soruşturma amaçlarıyla gereken maddelerden yeterli adet veya miktarlarda sağlamak;

(d) İlgili Taraf Devletler arasında personel ve diğer uzmanların değişimini arttırmak ve ikili anlaşmalara veya düzenlemelere bağlı kalmak kaydıyla, irtibat görevlilerinin gönderilmesi dahil, yetkili makamlar, kurum ve kuruluşlar arasında eşgüdümün etkinliğini sağlamak;

(e). Diğer Taraf Devletlerle, uygulanabildiği hallerde, örgütlü suç grupları tarafından kullanılan güzergahlar ve yöntemler veya sahte kimlik kullanımı,

tahrif edilmiş veya sahte belgeler veya faaliyetlerini gizlemek için kullanılan diğer araçlar dahil, kullanılan özel yol ve yöntemlerle ilgili bilgi değişiminde bulunmak.

(f). Bu Sözleşmede belirtilen suçların erken teşhis edilmesi amacıyla bilgi değişiminde bulunmak ve alınan idari önlemlerin ve alınan diğer uygun önlemlerin eşgüdümünü sağlamak.

2. Bu Sözleşmeye işlerlik kazandırmak amacıyla, Taraf Devletler, yasa uygulayıcı kuruluşlar arasında doğrudan işbirliği konusunda ikili veya çok taraflı anlaşmalar veya düzenlemeler yapmayı ve bu tür anlaşmaların veya düzenlemelerin mevcut olduğu durumlarda, bunları değiştirmeyi düşüneceklerdir. İlgili Taraf Devletler, aralarında bu tür anlaşmaların veya düzenlemelerin mevcut olmaması halinde, bu Sözleşmede belirtilen suçlarda bu Sözleşmeyi karşılıklı işbirliği için yasal dayanak olarak kabul edebilirler. Taraf Devletler, gereğine göre, yasa uygulayıcı kuruluşları arasında işbirliğini arttırmak için, uluslararası ve bölgesel kuruluşlar dahil, anlaşmalardan veya düzenlemelerden tam anlamıyla yararlanılmasını temin edeceklerdir.

3. Taraf Devletler modern teknolojinin kullanılması yoluyla işlenmiş sınıraşan örgütlü suçlarla mücadele etmek amacıyla, olanakları dahilinde işbirliğinde bulunmak için çaba göstereceklerdir.

Madde 28

Örgütlü Suçun Mahiyetine İlişkin Bilgilerin Toplanması, Değişimi ve Analizi

1. Her Taraf Devlet, kendi ülkesindeki örgütlü suçlara karışan profesyonel grupların ve kullanılan teknolojilerin yanı sıra, örgütlü suç eğilimlerinin, örgütlü suç eylemlerinin meydana geldiği koşulların, bilimsel ve akademik topluluklarla danışılarak analizini değerlendirecektir.

2. Taraf Devletler, örgütlü suç faaliyetlerine ilişkin analitik uzmanlığı uluslararası ve bölgesel teşkilatlar aracılığıyla geliştirmeyi ve birbirleriyle paylaşmayı düşüneceklerdir. Bu amaçla, ortak tanımlamalar, standartlar ve metodolojiler geliştirilmeli ve gerektiği gibi uygulanmalıdır.

3. Her Taraf Devlet, örgütlü suçla mücadelede uyguladığı politikaları ve aldığı önlemleri izlemeyi ve bunların etkinlik ve verimliliğini değerlendirmeyi göz önünde bulunduracaktır.

Madde 29

Eğitim ve Teknik Yardım

1. Her Taraf Devlet, gerekli olduğu ölçüde, savcılar, sorgu hakimleri ve gümrük personeli ve bu Sözleşmede belirtilen suçların önlenmesinden, ortaya çıkarılmasından, kontrolünden sorumlu diğer personel dahil, yasa uygulayıcı personeli için özel eğitim programları başlatacak, yürütecek ve geliştirecektir. Bu tür programlar personelin başka ülkede veya kuruluşta görevlendirilmesini ve personel değişimlerini kapsayabilir. Bu tür programlar, iç hukuka uygun olduğu ölçüde ve özellikle aşağıdakileri içerecektir:

(a) Bu Sözleşmede belirtilen suçların önlenmesinde, ortaya çıkarılmasında ve kontrolünde kullanılan yöntemler;

(b) Transit Devletlerdekiler dahil, bu Sözleşmede belirtilen suçlara karıştıklarından şüphe edilen kişiler tarafından kullanılan güzergahlar ve yöntemler ve bunlara karşı uygun önlemler;

(c) Kaçak eşya dolaşımının izlenmesi;

(d) Suç geliri, malvarlığı, malzeme, teçhizat veya diğer araç-gereçlerin hareketi ve kara para aklamada ve diğer mali suçlarda kullanılan yöntemlerin yanı sıra, bu tür gelirin, malvarlığının, malzeme, teçhizat veya diğer araç-gereçlerin nakli, saklanması veya görünümünün değiştirilmesi için kullanılan yöntemlerin ortaya çıkarılması ve izlenmesi;

(e) Delil Toplanması;

(f) Serbest ticaret bölgelerindeki ve serbest limanlardaki kontrol teknikleri;

(g) Elektronik izleme, kontrollü teslimat ve gizli operasyonlar dahil, kanun uygulamada gerekli modern kanun uygulama teçhizat ve teknikleri;

(h) Bilgisayarların, telekomünikasyon ağlarının veya modern teknolojinin diğer biçimlerinin kullanılması vasıtasıyla işlenen sınıraşan örgütlü suçla mücadelede kullanılan yöntemler; ve

(i) Mağdurları ve tanıkları korumada kullanılan yöntemler.

2. Taraf Devletler, bu maddenin 1. fıkrasında söz edilen alanlardaki uzmanlığı paylaşmaya yönelik araştırma ve eğitim programlarının planlanmasında ve uygulanmasında birbirlerine yardım edecekler ve bu amaçla, uygun hallerde, işbirliğini ilerletmek ve transit devletlerin özel problemleri ve ihtiyaçları dahil, ortak sorunlar hakkındaki fikir alışverişini teşvik etmek için bölgesel ve uluslararası konferanslar ve seminerlerden yararlanacaklardır.

3. Taraf Devletler, iadeyi ve karşılıklı adli yardımı kolaylaştıracak eğitim ve teknik yardımları teşvik edeceklerdir. Bu tür eğitimler ve teknik yardımlar dil eğitimini, merkezi makamlarda veya konuyla ilgili diğer kuruluşlardaki personelin başka ülkede veya kurumda görevlendirilmesini veya değişimlerini kapsayabilir.

4. İkili ve çok taraflı anlaşmaların veya düzenlemelerin bulunması halinde, Taraf Devletler, gerekli olan ölçüde, uluslararası ve bölgesel kuruluşlar içinde ve diğer ikili ve çok taraflı anlaşma veya düzenlemeler dahilinde, uygulama ve eğitim faaliyetlerini en üst seviyeye çıkarma çabalarını arttıracaklardır.

Madde 30

Diğer Önlemler

Sözleşmenin Ekonomik Kalkınma ve Teknik Yardım Yoluyla Uygulanması

1. Taraf Devletler, örgütlü suçun toplumun geneli üzerindeki ve özellikle sürdürülebilir kalkınma üzerindeki olumsuz etkilerini göz önünde tutarak, bu Sözleşmenin en uygun biçimde uygulanmasına olanak tanıyan önlemleri uluslararası işbirliği yoluyla, mümkün olan en geniş biçimde alacaklardır.

2. Taraf Devletler, mümkün olduğu ölçüde uluslararası ve bölgesel kuruluşlarla ve birbirleriyle işbirliği içinde, aşağıdaki hususlar için somut çaba göstereceklerdir:

(a) Kalkınmakta olan ülkelerin sınıraşan örgütlü suçları önleme ve bu suçlarla mücadele yeteneğini arttırmak amacıyla, bu ülkelerle çeşitli seviyelerde işbirliğini arttırmak;

(b) Kalkınmakta olan ülkelerin sınıraşan örgütlü suçlarla etkin bir biçimde mücadele etmek için gösterdikleri çabaları desteklemek ve bu Sözleşmeyi başarılı bir biçimde uygulamalarına yardım etmek için, maddi ve ayni yardımı arttırmak;

(c) Kalkınmakta olan ülkelere ve ekonomileri geçiş sürecinde olan ülkelere, bu Sözleşmenin uygulanmasındaki ihtiyaçlarının karşılanmasında teknik yardım sağlamak. Taraf Devletler, bu amaçla, Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın mali yardım düzenlemeleri çerçevesinde, özellikle bu amaç için belirlenmiş bir hesaba, yeterli ve düzenli olarak gönüllü katkılarda bulunmak için çaba göstereceklerdir. Taraf Devletler, ayrıca, kendi iç hukuklarına ve bu Sözleşmenin hükümlerine uygun olarak, bu Sözleşme hükümleri uyarınca müsadere edilmiş suç gelirinin veya malvarlığının bu paraya tekabül eden değerinin bir

yüzdesini, yukarıda söz edilen hesaba bağışlamayı özellikle değerlendirebileceklerdir;

(d) Diğer Taraf Devletleri ve mali kuruluşları, gerektiğinde, bu maddede öngörülen çabalara katılmaya, özellikle kalkınmakta olan ülkelerin bu Sözleşmenin amaçlarına ulaşmalarına yardım edebilmek için, onlara daha fazla eğitim programları ve modern teçhizat sağlamaya teşvik ve ikna etmek.

3. Bu önlemler, mümkün olduğu ölçüde, mevcut dış yardım taahhütlerine veya ikili, bölgesel veya uluslararası düzeydeki diğer mali işbirliği düzenlemelerine halel getirmeden alınacaktır.

4. Taraf Devletler, bu Sözleşme'de öngörülen uluslararası işbirliği ve sınıraşan örgütlü suçların önlenmesi, ortaya çıkarılması ve kontrolü için gerekli olan mali düzenlemelerin etkin olması düşüncesiyle, maddi ve lojistik yardım konusunda ikili veya çok taraflı anlaşmalar veya düzenlemeler yapabilirler.

Madde 31

Önleme

1. Taraf Devletler, sınıraşan örgütlü suçların önlenmesini amaçlayan ulusal projeleri geliştirmek, değerlendirmek, örnek uygulamaları ve politikaları oluşturmak ve ilerletmek için çaba gösterirler.

2. Taraf Devletler, iç hukuklarının temel ilkelerine uygun olarak, örgütlü suç gruplarının suç gelirleriyle yasal piyasalarda yer almalarına yol açacak mevcut veya gelecekteki olasılıkları, uygun olan yasal, idari veya diğer önlemlerle azaltmaya çaba gösterirler. Bu önlemler aşağıdaki hususlar üzerinde odaklanmalıdır:

(a) Kanun uygulayıcı makamlar veya savcılar ile sanayi dahil, özel kuruluşlar arasında işbirliğinin güçlendirilmesi;

(b) İlgili meslek dalları, özellikle avukatlar, noterler, mali danışmanlar ve muhasebeciler için davranış kurallarını içeren yasalar gibi ilgili toplumsal ve özel kuruluşlarda dürüstlüğü korumak için öngörülmüş standartların ve usullerin gelişiminin teşvik edilmesi;

(c) Kamu mercileri tarafından açılan ihalelerin ve ticari faaliyet için sağlanan mali teşviklerin ve verilen ruhsatların, örgütlü suç grupları tarafından kötüye kullanılmalarının önlenmesi;

(d) Tüzel kişilerin örgütlü suç grupları tarafından kötüye kullanılmalarının önlenmesi; Bu önlemler aşağıdakileri kapsayabilir:

(i) Tüzel kişilerin kurulmasında, yönetiminde ve finansmanında yer alan tüzel veya gerçek kişiler hakkında kamu kayıtlarının tutulması;

(ii) Bu Sözleşme kapsamında bulunan suçlardan mahkum olmuş kişilerin, kendi hukukuna tabi olan tüzel kişilerin yöneticisi olarak faaliyette bulunmalarını mahkeme kararı veya herhangi bir uygun usulle makul bir süre için engelleme imkanının sağlanması;

(iii) Tüzel kişilerin yöneticisi olarak faaliyetten men edilmiş kişiler için ulusal düzeyde kayıt sistemi kurulması; ve

(iv) Bu fıkranın, (d), (i) ve (iii) bentlerinde belirtilen kayıtlarda yer alan bilgilerin diğer Taraf Devletlerin yetkili makamlarıyla değişimi;

3. Taraf Devletler, bu Sözleşmede belirtilen suçlardan mahkum olmuş kişilerin topluma yeniden kazandırılmalarına yardımcı olmak için çaba göstereceklerdir.

4. Taraf Devletler, örgütlü suç grupları tarafından kötüye kullanıma açık olup olmadıklarını tespit etmek amacıyla, mevcut mevzuatı ve idari uygulamaları belirli aralıklarla değerlendirmek için çaba göstereceklerdir.

5. Taraf Devletler, sınıraşan örgütlü suçların varlığı, nedenleri, ağırlığı ve yarattığı tehdit konusunda toplumu bilgilendirmek için çaba göstereceklerdir. Bu bilgiler, uygun hallerde, kitle iletişim aracılığıyla yayılacak ve toplumun, bu tür suçları önlemeye ve bu tür suçlarla mücadeleye katılımını teşvik etmek için alınan önlemleri içerecektir.

6. Her Taraf Devlet, sınıraşan örgütlü suçları önlemek için alınan önlemlerin geliştirilmesinde diğer Taraf Devletlere yardım edebilecek makamının veya makamlarının isim ve adresini Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne bildirecektir.

7. Taraf Devletler, bu maddede söz edilen önlemlerin teşvikinde ve geliştirilmesinde birbirleriyle ve ilgili uluslararası ve bölgesel kuruluşlarla gerektiğinde ortak çalışma yapacaklardır. Buna, sınıraşan örgütlü suçların önlenmesini amaçlayan, toplumun marjinal kesimlerinde sınıraşan örgütlü suç faaliyetlerine karşı zafiyet yaratan koşulların iyileştirilmesi gibi uluslararası projelere katılım da dahildir.

Madde 32

Taraflar Konferansı

1. Taraf Devletlerin örgütlü suçla mücadeledeki kapasitelerini arttırmak ve bu Sözleşmenin uygulanmasını teşvik etmek ve gözden geçirmek için, Taraflar Konferansı kurulur.

2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Taraflar Konferansı'nı, bu Sözleşmenin yürürlüğe girmesini takiben en geç bir yıl içinde toplayacaktır. Taraflar Konferansı, (bu faaliyetlerin yürütülmesinden doğan harcamaların ödenmesine ilişkin kurallar dahil) usul kurallarını ve bu maddenin 3. ve 4. fıkralarında öngörülen faaliyetlerin yürütülmesine ilişkin kuralları belirleyecektir.

3. Taraflar Konferansı, aşağıdaki hususlar da dahil olmak üzere, bu maddenin 1. fıkrasında bahsedilen amaçlara ulaşmak için gerekli düzenlemeler üzerinde anlaşmaya varacaktır:

(a) Bu Sözleşme'nin 29, 30 ve 31. maddelerine göre Taraf Devletlerce yürütülen faaliyetlere, gönüllü katkıların toplanmasını teşvik etmek dahil, kolaylık sağlamak;

(b) Taraf Devletler arasında, sınıraşan örgütlü suçların işleniş şekilleri ve eğilimleri hakkında ve bu suçlarla mücadeledeki başarılı uygulamalar konusunda bilgi değişimini kolaylaştırmak;

(c) İlgili uluslararası ve bölgesel kuruluşlarla ve sivil toplum örgütleriyle işbirliğinde bulunmak;

(d) Bu Sözleşmenin uygulamasının belirli aralıklarla gözden geçirilmesi;

(e) Bu Sözleşmenin ve uygulamasının geliştirilmesi için tavsiyelerde bulunmak.

4. Bu maddenin 3 (d) ve (e) bentlerinin amaçları bakımından, Taraflar Konferansı, bu Sözleşmenin uygulanmasında alınan önlemlere ve uygulamada karşılaşılan güçlüklere ilişkin bilgi birikimini, Taraflarca temin edilen bilgiler ve Taraflar Konferansı'nca tesis edilmiş olabilecek tamamlayıcı gözden geçirme mekanizmaları vasıtasıyla elde edecektir.

5. Her Taraf Devlet, bu Sözleşmeyi uygulamak için alınan yasal ve idari önlemlerin yanı sıra, programları, planları ve uygulamaları hakkındaki bilgileri Taraflar Konferansı'na, Taraflar Konferansı'nca istendiği şekilde temin edecektir.

Madde 33

Sekreterya

1. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Taraflar Konferansı'na gereken sekreterya hizmetlerini sağlayacaktır.

2. Sekreterya:

(a) Taraflar Konferansı'na, bu Sözleşmenin 32. maddesinde belirtilen faaliyetleri yürütmesinde yardımcı olacak ve Taraflar Konferansı'nın oturumları için düzenlemeleri ve gerekli hizmetleri sağlayacaktır;

(b) Talep üzerine, Taraf Devletlere, bu Sözleşmenin 32. maddesinin 5. fıkrasında öngörüldüğü gibi, Taraflar Konferansına bilgi temin edilmesinde yardım edecek ve;

(c) İlgili uluslararası ve bölgesel kuruluşların sekretaryalarıyla gerekli eşgüdümü sağlayacaktır.

Madde 34

Sözleşmenin Uygulanması

1. Her Taraf Devlet, kendi iç hukukunun temel ilkelerine uygun olarak, bu Sözleşmedeki yükümlülüklerinin yerine getirilmesini sağlamak için yasal ve idari önlemler dahil gereken önlemleri alacaktır.

2. Bu Sözleşme'nin 5. maddesinin örgütlü bir suç grubunun varlığını gerekli saydığı haller hariç, bu Sözleşme'nin 5, 6, 8 ve 23. maddelerinde belirtilen suçlar, bu Sözleşme'nin 3. maddesinin 1. fıkrasında yer aldığı şekliyle örgütlü bir suç grubunun karışmasından veya suçun sınıraşan niteliğinden bağımsız olarak, her Taraf Devletin iç hukukunda suç haline getirilecektir.

3. Her Taraf Devlet, sınıraşan örgütlü suçları önlemek ve onlarla mücadele etmek için bu Sözleşmeyle sağlananlardan daha sıkı ve ağır önlemleri alabilir.

Madde 35

Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraf Devletler, bu Sözleşmenin yorumlanmasına veya uygulanmasına ilişkin uyuşmazlıkları müzakere yoluyla çözmek için çaba göstereceklerdir.

2. Makul bir zaman içersinde müzakere yoluyla çözülemeyen iki veya daha fazla Taraf Devlet arasında bu Sözleşmenin yorumlanmasına veya uygulanmasına ilişkin herhangi bir uyuşmazlık, bu Taraf Devletlerden birinin talebi üzerine, tahkime götürülecektir. Eğer tahkim talebinin yapıldığı tarihten itibaren

6 ay içersinde, Taraf Devletler, tahkime dair düzenlemelerde anlaşamazlarsa, bu Taraf Devletlerden herhangi biri uyuşmazlığı, Divan'ın Statüsü'ne uygun bir taleple, Uluslararası Adalet Divanı'na götürebilir.

3. Her Taraf Devlet, bu Sözleşmeye ilişkin imzalama, onaylama, kabul veya uygun bulma veya katılım sırasında, kendisini bu maddenin 2. fıkrasıyla bağlı saymadığını beyan edebilir. Diğer Taraf Devletler, böyle bir çekince koyan herhangi bir Taraf Devlete karşı bu maddenin 2. fıkrasıyla bağlı olmayacaklardır.

4. Bu maddenin 3. fıkrası uyarınca çekince koymuş herhangi bir Taraf Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne bildirmek suretiyle, bu çekinceyi her zaman kaldırabilir.

Madde 36

İmza, Onay, Kabul, Uygun bulma ve Katılım

1. Bu Sözleşme, 12-15 Aralık 2000 tarihleri arasında İtalya'nın Palermo kentinde ve ondan sonra da 12 Aralık 2002 tarihine kadar New York'taki Birleşmiş Milletler Genel Merkezi'nde bütün devletlerin imzasına açık kalacaktır.

2. Bu Sözleşme, bu maddenin 1. fıkrası uyarınca, üyelerinden en az bir devletin bu Sözleşmeyi imzalaması halinde, bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatlarının imzasına da açık olacaktır.

3. Bu Sözleşme, onaylamaya, kabule veya uygun bulmaya tabidir. Onaylama, kabul veya uygun bulma belgeleri Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne tevdi edilecektir. Bir bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatı, üye devletlerinden en az biri aynı işlemi yaptığı takdirde, onaylama, kabul veya uygun bulma belgesini tevdi edebilir. Onaylama, kabul veya uygun bulma belgesinde bu tür bir teşkilat, bu Sözleşmeyle düzenlenen konulara ilişkin yetkilerinin sınırını beyan edecektir. Bu tür bir teşkilat yetkilerinin kapsamına ilişkin herhangi bir değişikliği de saklayıcıya bildirecektir.

4. Bu Sözleşme herhangi bir devletin veya üyesi devletlerden en az birinin bu Sözleşmeye taraf olduğu herhangi bir bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatının katılımına açıktır. Katılım belgeleri Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne tevdi edilecektir. Katılımı sırasında, bölgesel bir ekonomik bütünleşme teşkilatı bu sözleşmeyle düzenlenen konulara ilişkin yetkilerinin sınırını beyan edecektir. Bu tür bir teşkilat yetkilerinin kapsamına ilişkin herhangi bir değişikliği de saklayıcıya bildirecektir.

Madde 37

Protokollerle İlişki

1. Bu Sözleşmeye bir veya daha fazla protokol eklenebilir.

2. Bir protokole taraf olabilmek için, bir devletin veya bölgesel bir ekonomik bütünleşme örgütünün bu Sözleşmeye de taraf olması gerekir.

3. Bu Sözleşmeye Taraf bir Devlet bir Protokol hükümleri uyarınca ayrıca taraf olmadıkça onunla bağlı olmaz.

4. Bu Sözleşmeye ek herhangi bir protokol, protokolün amacı dikkate alınarak, bu Sözleşmeyle birlikte yorumlanacaktır.

Madde 38

Yürürlüğe Giriş

1. Bu Sözleşme, kırkıncı onaylama, kabul, uygun bulma veya katılım belgesinin tevdi edildiği tarihten sonraki doksanıncı günde yürürlüğe girecektir. Bu fıkranın amaçları bakımından, bölgesel bir ekonomik bütünleşme teşkilatı tarafından tevdi edilmiş herhangi bir belge, bu tür teşkilatlara üye devletler tarafından tevdi edilenlere ilave olarak sayılmayacaktır.

2. Bu Sözleşme'ye ilişkin kırkıncı onaylama, kabul, uygun bulma veya katılım belgelerinin tevdiinden sonra, Sözleşme'yi onaylayan, kabul eden, uygun bulan ve Sözleşme'ye katılan her Taraf Devlet ve bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatı bakımından, bu Sözleşme ilgili belgenin tevdiini izleyen 30. gün yürürlüğe girecektir.

Madde 39

Değişiklikler

1. Bu Sözleşme'nin yürürlüğe girmesini takip eden beşinci yılın dolmasından itibaren, bir Taraf Devlet, değişiklik önerisinde bulunabilir ve bunu Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne yazılı olarak sunabilir, Genel Sekreter bunun üzerine, değişiklik önerisini Taraf Devletlere ve Taraflar Konferansı'na, önerilerin görüşülmesi ve karara bağlanması amacıyla iletecektir. Taraflar Konferansı her bir değişiklik üzerinde görüş birliğine varabilmek için her türlü çabayı gösterecektir. Eğer, görüş birliğine yönelik bütün çabalar tükenmiş ve anlaşmaya varılamamışsa, değişikliğin benimsenmesi için son çare olarak, Taraflar Konferansı toplantısında hazır bulunan ve oy kullanan Taraf Devletlerin üçte iki oy çokluğu aranacaktır.

2. Bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatları , kendi yetkileri dahilindeki konularda, bu maddedeki oy haklarını, bu Sözleşmeye taraf olan kendi

üyesi devletlerin sayısına eşit sayıda oyla kullanacaklardır. Bu tür bir teşkilata üye devletler kendi oy haklarını kullandıkları takdirde teşkilat oy kullanamayacak; teşkilatın oy hakkını kullanması halinde üye devletler ayrıca oy haklarını kullanamayacaklardır.

3. Bu maddenin 1. fıkrası uyarınca benimsenen bir değişiklik, Taraf Devletlerce, onaya, kabule veya uygun bulmaya tabidir.

4. Taraf bir Devlet açısından, bu maddenin 1. fıkrası uyarınca benimsenen bir değişiklik, bu tür bir değişikliğe ilişkin onaylama, kabul veya uygun bulma belgesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne tevdi edildiği tarihten itibaren doksan gün sonra yürürlüğe girecektir.

5. Yürürlüğe giren bir değişiklik bu değişiklikle bağlı olduğunu açıkça bildiren Taraf Devletler açısından bağlayıcı olacaktır. Diğer Taraf Devletler ise bu Sözleşmenin hükümleriyle ve daha önce onaylamış, kabul etmiş veya uygun bulmuş oldukları herhangi bir değişiklik ile bağlı kalmaya devam edeceklerdir.

Madde 40

Çekilme

1. Taraf bir Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne yapacağı yazılı bir bildirimle bu Sözleşme'den çekilebilir. Çekilme, bildirimin Genel Sekreter tarafından alınmasından bir yıl sonra geçerli olacaktır.

2. Bölgesel bir ekonomik bütünleşme teşkilatının bu Sözleşmeye taraf olma durumu, teşkilatın üyesi bütün devletlerin Sözleşmeden çekilmeleri halinde sona erecektir.

3. Bu maddenin 1. fıkrası uyarınca bu Sözleşmeden çekilme, bu Sözleşmeye ekli bütün protokollerden de çekilme sonucunu doğuracaktır.

Madde 41

Saklayıcı ve Kullanılacak Diller

1. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, bu Sözleşmenin saklayıcısı tayin edilmiştir.

2. Bu Sözleşmenin, Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca metinlerinin eşit derecede geçerli olduğu özgün metni Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nce saklanır.

Yukarıdaki hususları tasdiken, hükümetleri tarafından usulüne uygun olarak yetkilendirilmiş aşağıda imzaları bulunan temsilciler, bu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

3.OECD KONSEYİ ULUSLARARASI TİCARİ İŞLEMLERDE YABANCI KAMU GÖREVLİLERİNE VERİLEN RÜŞVETİN ÖNLENMESİ SÖZLEŞMESİ

(21 KASIM 1997)

(1 Şubat 2003 tarihinde onaylanmış ve 6 Şubat 2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.)

ÖNSÖZ

Taraflar,

Rüşvetin, ciddi ahlaki ve siyasi problemlere yol açtığını, iyi yönetim ve ekonomik kalkınmayı zaafa uğrattığını, uluslararası rekabet koşullarında sapmaya yol açtığını ve ticaret ve yatırımları da içeren uluslararası iş ilişkilerinde yaygın bir olay olduğunu dikkate alarak;

bütün ülkelerin uluslararası iş ilişkilerindeki rüşvetle mücadelede ortak sorumluluğu paylaştıklarını göz önünde tutarak;

uluslar arası iş ilişkileri ile bağlantılı olan kamu görevlilerinin aldığı rüşveti engellemek, caydırmak ve bu konuda mücadele etmek için etkili tedbirleri alma, özellikle her ülkenin yargılama yetkisine ve diğer temel hukuki ilkeleri ve Tavsiyede ortaya konulan üzerinde uzlaşmaya varılmış genel unsurlar ile uyumlu bir biçimde bu tip bir rüşvetin etkili ve koordineli bir çerçevede ve hızlı bir şekilde cezalandırma çağrısı yapan 23 Mayıs 1997 tarihli ve C(97) 123/FINAL sayılı İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) Konseyi tarafından kabul edilen Uluslararası İş İlişkilerinde Verilen Rüşvetle Mücadele Konusundaki Revize Edilmiş Tavsiye'yi dikkate alarak;

aralarında Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu, Dünya Ticaret Örgütü, Amerikan Devletleri Örgütü, Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği'nin faaliyetlerinin de olduğu kamu görevlilerinin aldığı rüşvetle mücadelede uluslararası işbirliği ve anlayışı ileri safhalara ulaştıran son gelişmeleri memnuniyetle karşılayarak;

rüşvetle mücadeleye yönelik olarak şirketlerin, iş örgütlerinin ve ticaret birliklerinin yanı sıra hükümet dışı örgütlerin gösterdiği çabalardan memnuniyet duyarak;uluslararası iş ilişkilerinde bireyler ve işletmeler tarafından rüşvetin talep edilmesini önlemede devletlerin oynadığı rolün öneminin farkına vararak;bu alanda sürecin başarıya ulaşabilmesi için ulusal düzeydeki çabala-

rın yanı sıra çok taraflı işbirliği, izleme ve takibin gerektiğinin farkına vararak;taraflarca alınan tedbirler arasında dengeyi sağlamak, bu dengeyi etkileyen bir zarara yol açmaksızın sözleşmenin onaylanmasını gerektiren Sözleşme'nin temel amacı ve hedefi olduğunu göz önüne alarak;aşağıdaki konular üzerinde uzlaşmaya varmışlardır:

1. Madde

Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvet Suçu

1. Taraflardan her biri, doğrudan doğruya veya aracılar vasıtasıyla, herhangi bir işi yapması veya bu işi yapmaktan imtina etmesi için ya da resmi görevlerini yerine getirmesi veya bunlardan kaçınması için görevliyi etkilemek maksadıyla, görevlinin kendi namına ya da üçüncü bir taraf adına yabancı bir kamu görevlisine verilen, bir vaat veya herhangi bir yasadışı ödeme veya her türlü menfaatin kendi hukuklarında bir suç olarak kabul edilmesi için gerekli olan tüm tedbirleri almalıdır.

2. Taraflardan her biri, yabancı bir kamu görevlisinin rüşvet eylemine kalkışmasında teşvik etme, yardım etme ve söz ve davranışlarıyla cesaretlendirme veya izin vermeyi de içeren suç ortaklığını cezayı gerektiren bir suç olarak kabul etmek için gereken tüm tedbirleri almalıdırlar.

3. Yukarıda 1. ve 2. paragraflarda belirtilen suçlar ve aşağıda yer alan suçlar "yabancı bir kamu görevlisine verilen rüşvet" olarak adlandırılacaklardır.

4. Bu Sözleşmenin amacı açısından:

a. "Yabancı kamu görevlileri" seçilmiş ya da atanmış olsun fark etmez, yabancı bir ülkede yasama, yönetim ya da yargısal bir makamda bulunan her hangi bir kişiye; kamu kurumu ya da kamu işletmeleri de dahil olmak üzere yabancı bir ülke için bir kamusal hizmeti yerine getiren her hangi bir kişiye ya da kamusal nitelikteki bir uluslararası örgütün bir görevlisine veya temsilcisine karşılık gelmektedir.

b. "Yabancı ülke" ulusal ya da yerel, her düzeydeki yönetimi içermektedir.

c. "Resmi görevlerini yerine getirme ile alakalı eylemleri yapması veya bunlardan kaçınması", görevlinin yetki ve salahiyetleri içinde olsun veya olmasın, kamu görevlisinin mevkiini her hangi bir şekilde kullanmasını içermektedir.

2. Madde

Adli Görevlilerin Sorumluluğu

Taraflardan her biri, kendilerine ait hukuki ilkelere göre, yabancı kamu görevlilerine verilen rüşvet ile ilgili olarak adli görevlilerin sorumluluğunu tesis için gerekli olan tedbirleri almalıdırlar.

3. Madde

Cezalar

1. Yabancı kamu görevlilerine verilen rüşvet etkili, orantılı ve caydırıcı niteliğe sahip cezalar ile cezalandırılmalıdır. Cezaların tarafların kendi kamu görevlilerinin gerçekleştirdiği rüşvet vakalarına uygulananlar ile karşılaştırılabilir türden olmalıdır ve gerçek kişilerde özgürlüğün kısıtlandığı durumlar da dahil olmak üzere yeterli karşılıklı hukuki yardım ve suçluların iadesine olanak sağlanmalıdır.

2. Adli görevlilerin cezai sorumluluğunun olmadığı ceza sistemine sahip olan tarafların var olması halinde adli görevlilerin yabancı kamu görevlilerine verilen rüşvet için, parasal cezalar da dahil olmak üzere, etkili, orantılı ve caydırıcı ağır ceza dışındaki yaptırımlara muhatap olmalarını sağlamalıdırlar.

3. Taraflardan her biri, yabancı kamu görevlilerine verilen rüşvet ve rüşvetten elde edilen kazancın ya da bu kazanca karşılık gelen mal değerinin müsadere veya hacze tabi olmasını veya denk bir etkinin meydana geleceği para cezalarının verilmesini sağlayan tedbirleri almalıdırlar.

4. Taraflardan her biri, yabancı kamu görevlilerine verdiği rüşvet suçundan dolayı yaptırımlara maruz kalmış kişilere ilave idari yaptırımları empoze etmeyi de göz önüne almalıdırlar.

4. Madde

Yargılama Yetkisi

1. Taraflardan her biri, suç kısmen ya da tamamen kendi topraklarında meydana gelmişse yabancı kamu görevlilerine verilen rüşvet konusunda kendi yargılama yetkisini tesis için gerekli tedbirleri alabilirler.

2. Yurt dışında işlenen suçlar için kendi vatandaşlarını yargılama yetkisine sahip olan taraflardan her biri aynı prensiplere göre, yabancı kamu görevlilerine verilen rüşvet konusunda da bunu gerçekleştirebilmek için gerekli olan tedbirleri almalıdırlar.

3. Bu sözleşmede tanımlanan suçlardan biri üzerinde birden fazla taraf yargılama yetkisine sahipse, taraflardan birinin isteği üzerine, ilgili taraflar

yargılama için kimin yetki sahibi olduğunu görüşmek üzere danışmalarda bulunmalıdırlar.

4. Taraflardan her biri, mevcut yargılama yetkilerinin yabancı kamu görevlilerine verilen rüşvete karşı mücadelede etkili olup olmadığını incelemeli ve etkili değilse, gerekli adımları atmalıdırlar.

5. Madde

Uygulama

Yabancı kamu görevlilerine verilen rüşvetin soruşturulması ve kovuşturulması tarafların uygulama ile alakalı kural ve ilkelerine tabidir. Taraflar, ulusal ekonomik çıkarlar, başka bir devlet ya da gerçek kişi veya ilgili tüzel kişilerle alakalı ilişkiler üzerindeki muhtemel etkiler konusundaki mülahazalardan etkilenmemelidirler.

6. Madde

Kısıtlamalarla İlgili Düzenlemeler

Yabancı kamu görevlilerine verilen rüşvet suçu için uygulanacak kısıtlamalar ile alakalı her düzenleme, bu suçun soruşturulması ve kovuşturulması için yeterli bir zaman dilimi bırakmalıdır.

7. Madde

Kara Para Aklama

Kara para aklama ile ilgili mevzuat açısından kamu görevlilerinin aldığı rüşveti suç haline getiren taraflardan her biri, rüşvetin meydana geldiği yere bakılmaksızın, yabancı kamu görevlilerine verilen rüşvet için benzer hükümleri uygulamalıdır.

8. Madde

Muhasebe

1. Yabancı kamu görevlilerine verilen rüşvetle etkin bir şekilde mücadele etmek için taraflardan her biri, yabancı kamu görevlilerine rüşvet verilmesi ya da verilen rüşvetin saklanması amacıyla, defter ve kayıtların tutulması, finansal hesapların açıklanması ve muhasebe ve denetim standartları ile ilgili kanun ve düzenlemeler çerçevesinde, bu kanun ve düzenlemelere tabi olan şirketlerce, defter dışı hesapların teşkili, defter dışı işlemlerin yapılması ya da belirli muamelelerin yetersiz bir şekilde yapılması, mevcut olmayan giderlerin kaydedilmesi, bazı yükümlülüklerin deftere yanlış bir şekilde işlenmesi ve sahte belgelerin kullanılmasının yasaklanması için gerekli olan tüm tedbirleri almalıdır.

2. Taraflardan her biri, bu tip şirketlerin defterleri, kayıtları, hesapları ve finansal hesaplarındaki bu tip eksiklik ve yanlışlar için etkili, orantılı ve caydırıcı idari ve cezai yaptırımları uygulamaya sokmalıdırlar.

9. Madde

Karşılıklı Hukuki Yardımlar

1. Taraflardan her biri, kanunları, ilgili anlaşmalar ve düzenlemeler çerçevesinde mümkün olan en üst düzeyde, bu Sözleşme'nin kapsamı içinde kalan suçlarla ilgili olarak taraflardan biri tarafından gündeme getirilen cezai soruşturma ve kovuşturmalar ile taraflardan biri tarafından bir gerçek kişiye karşı gündeme getirilen bu Sözleşme'nin kapsamı içerisinde kalan cezai niteliği olmayan soruşturma ve kovuşturmalar için karşı tarafa teşvik edici ve etkili bir şekilde hukuki yardım yapmalıdırlar. Talepte bulunulan taraf, herhangi bir ertelemede bulunmaksızın, talepte bulunan tarafa ilave bilgi veya gerekli diğer dokümanları vermelidir.

2. Taraflardan biri çifte suçluluğun var olduğu şartı ile karşılıklı hukuki yardımda bulunuyorsa, yardımın arandığı suç bu Sözleşmenin kapsamı içinde olması halinde, çifte suçluluğun mevcut olduğu varsayılır.

3. Taraflardan biri banka sırrı çerçevesinde bu Sözleşmenin kapsamına giren cezai konularda karşılıklı hukuki yardımda bulunmayı reddedemez.

10. Madde

Suçluların İadesi

1. Bir yabancı kamu görevlisine verilen rüşvet tarafların kanunları ve aralarında yaptıkları suçluların iadesi anlaşması çerçevesinde suçluların iade edilmesini gerektirecek bir suç olarak kabul edilmelidir.

2. Suçluların iadesini suçluların iadesi anlaşmasının varlığı koşuluna bağlayan taraflardan biri aralarında suçluların iadesi anlaşması olmayan başka birinden suçluların iadesine ilişkin bir taleple karşılaşırsa yabancı kamu görevlilerine verilen rüşvet suçu açısından bu Sözleşmenin suçluların iadesi için hukuki bir zemin olduğunu dikkate alabilir.

3. Taraflardan her biri suç işlemiş vatandaşlarının iade edilmesini ya da yabancı bir kamu görevlisine verilen rüşvet suçu için vatandaşlarını kovuşturabilmeyi temin için gerekli olan her türlü tedbiri alabilir. Yalnızca kendi vatandaşı olduğu gerekçesiyle yabancı bir kamu görevlisine verilen rüşvet ile ilgili olarak bir kişinin iadesini reddeden bir taraf, yargılama amacı ile bu olayı kendisinin yetkili makamlarına sunmalıdır.

4. Yabancı bir kamu görevlisine verilen rüşvet ile ilgili olarak suçluların iadesi ulusal kanunlarda, yürürlükteki anlaşmalarda ve tarafların düzenlemelerinde sınırları belirtilen şartlara tabidir. Taraflardan biri çifte suçluluğun varlığı koşuluna bağlı olarak suçluları iade ediyorsa suçlunun iadesinin istendiği suç bu Sözleşmenin 1. maddesinin kapsamı içinde ise bu koşul yerine getirilmelidir.

11. Madde

Sorumlu Otoriteler

Danışmalar ile ilgili 4. madde, 3. paragraf, karşılıklı hukuki yardımlar ile ilgili 9. madde ve suçluların iadesi ile ilgili 10. maddenin amaçları açısından taraflardan her biri, taraflar arasındaki diğer düzenlemelere zarar vermeksizin, taraflar bakımından bu konularda bir iletişim kanalı olarak hizmet etmek üzere talepte bulunma ve talepleri kabul etmekle sorumlu olan otorite ya da otoriteleri İktisadi Kalkınma ve İşbirliği Teşkilatı'nın Genel Sekreterliği'ne bildirmelidir.

12. Madde

İzleme ve Takip

Taraflar bu Sözleşmenin tam olarak uygulanmasını izlemek ve teşvik etmek için sistematik bir gözlemleme programı oluşturmalıdırlar. Bu, tarafların uzlaşması ile başka bir şekilde kararlaştırılmadıkça İktisadi Kalkınma ve İşbirliği Teşkilatı, Uluslararası İş İlişkilerinde Verilen Rüşvet İle İlgili Çalışma Grubu'nun çizdiği çerçeve içerisinde ... yapılacaktır ve taraflar bu organa uygulanabilecek kurallara uygun olarak programın maliyetini üstleneceklerdir.

13. Madde

İmza ve Sözleşmeye İştirak

1. Yürürlüğe girene kadar bu Sözleşme İktisadi Kalkınma ve İşbirliği Teşkilatı üyelerinin ve Uluslararası İş İlişkilerinde Verilen Rüşvet İle İlgili Çalışma Grubu'na tam üye olmaları için davet edilen üye olmayan ülkelerin imzasına açılacaktır.

2. Yürürlüğe girmesinden sonra bu Sözleşme, henüz imza atmayan İktisadi Kalkınma ve İşbirliği Teşkilatı üyelerinin ve Uluslararası İş İlişkilerinde Verilen Rüşvet İle İlgili Çalışma Grubu'na tam üye olan ülkelerin katılımına açık olacaktır. İmzalamayan ülkelerin her biri için Sözleşme, Sözleşmeye iştirak tarihini takip eden 60. günde yürürlüğe girecektir.

14. Madde

Sözleşmenin Onaylanması ve Tevdi Edilmesi

1. Bu Sözleşme kendi kanunlarına uygun bir şekilde, imzalayan ülkelerin tasdik etmesine, uygun bulmasına veya onaylamasına tabidir.

2. Tasdik etmenin, uygun bulmanın, onaylamanın veya katılmanın enstrümanları bu Sözleşmenin emanetçisi olarak hizmet verecek olan İktisadi Kalkınma ve İşbirliği Teşkilatı Genel Sekreterliği'ne tevdi edilecektir.

15. Madde

Yürürlüğe Girme

1. Bu Sözleşme, DAFFE/IME/BR(97)18/FINAL (ek)'de yer alan en fazla ihracat payına sahip olan ve ilk on ülkenin toplam ihracatının en az % 60'ını meydana getiren ilk on ülkeden beşinin Sözleşmeyi kabul, onama ve imzalamasına ilişkin enstrümanların tevdi edildiği tarihten itibaren 60. günde yürürlüğe girecektir. Sözleşmeyi imzalayan her bir ülke için deklarasyonu tevdi etmelerinden sonraki 60. günde bu Sözleşme yürürlüğe girer.

2. 31 Aralık 1998'den sonra yukarıda yer alan 1. paragrafa göre sözleşme yürürlüğe girmemiş olursa kabul, onay ve imzalama ile ilgili enstrümanlarını teslim eden anlaşmayı imzalamış her ülke 2. paragraf çerçevesinde bu sözleşmenin yürürlüğe girmesine hazır olduğunu bir yazı ile deklare edebilir. Sözleşme, bu tip bir katılım için en az iki katılımcının bu deklarasyonu teslim ettiği tarihten sonraki 60. günde yürürlüğe girer. Sözleşmeyi imzalayan her ülke için deklarasyonun teslimi tamamlanma tarihinden sonraki 60. günde sözleşme yürürlüğe girer.

16. Madde

Sözleşmenin Tahsisi

Taraflardan herhangi biri bu sözleşmenin değiştirilmesini teklif edebilir. Değişiklik teklifi, bu teklifin görüşülmesi amacıyla taraflarla bir toplantı yapılmasından en az altmış gün önce bu teklifi diğer ülkelere nakleden İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı teslim edilir. Tarafların uzlaşması yada tarafların uzlaşma ile kabul ettikleri başka bir vasıta ile kabul edilen bir değişiklik tarafların tümü tarafından imza edilmesi, kabul edilmesi veya onanması ile ilgili enstrümanın tesliminden 60 gün sonra veya değişiklik teklifinin kabul edildiği zaman taraflarca belirlenen diğer durumlarda yürürlüğe girer.

17. Madde

Sözleşmeden Çekilme

Taraflardan biri İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı emanetine yazılı bir bildiriyi teslim ederek bu sözleşmeden geri çekilebilir. Bu çekilme bildirinin kabul edildiği tarihten 1 yıl sonra geçerli olur. Çekilmeden sonra taraflarla henüz bir karara bağlanmamış olan çekilme işleminin geçerli olacağı tarihten önce yardım ve suçluların iadesi konularında sözleşmeden çekilen taraf arasında işbirliği devam eder.

4.AVRUPA KONSEYİ YOLSUZLUĞA KARŞI CEZA HUKUKU SÖZLEŞMESİ (27 OCAK 1999)

(14.01.2004 tarihli, 5065 sayılı kanunla onaylanmıştır.)

Strazburg, 27.1.1999

GİRİŞ

Bu Sözleşmeyi imzalayan Avrupa Konseyi üyesi Devletler ve diğer Devletler,

Avrupa Konseyi'nin amacının üyeleri arasında daha sıkı bir birliği gerçekleştirmek olduğunu dikkate alarak,

bu Sözleşme'ye imza atan diğer Devletlerle işbirliğini kuvvetlendirmenin önemini kabul ederek,

uygun bir mevzuatın ve eksiksiz koruyucu önlemlerin kabulü de dahil olmak üzere, bir öncelik olarak, toplumun yolsuzluğa karşı korunmasını hedefleyen ortak bir ceza politikası izlenmesi gerekliliğinin bilincinde olarak,

yolsuzluğun, hukukun üstünlüğü, demokrasi ve insan hakları için bir tehdit oluşturduğunun, iyi yönetim, hakkaniyet ve sosyal adalet ilkelerini temelden yıktığının, rekabeti bozduğunun, iktisadi gelişmeyi köstekleyiğinin ve demokratik kurumların istikrarını ve toplumun ahlâki temellerini tehlikeye attığının altını çizerek,

yolsuzlukla mücadelede etkinliğin, ceza hukuku alanındaki yoğun, hızlı ve uyumlu bir uluslararası işbirliğinden geçtiğinin bilincinde olarak,

Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu, Dünya Ticaret Örgütü, Amerikan Devletleri Kuruluşu, İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı ve Avrupa Birliği tarafından yürütülen faaliyetler de dahil olmak üzere, yol-

suzlukla mücadelede bilinçlenmeyi ve uluslararası seviyede işbirliğini geliştirmeye yönelik yeni gelişmeleri kutlayarak,

La Valetta'da 1994 yılında yapılan 19 uncu Avrupa Adalet Bakanları Konferansı tavsiye kararları doğrultusunda Kasım 1996'da Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen Yolsuzluğa Karşı Eylem Programını göz önünde bulundurarak,

bu doğrultuda, Avrupa Konseyi'nin yolsuzluğa karşı faaliyetlerine, Konsey'e üye olmayan Devletlerin katılımının önemini hatırda tutarak ve Yolsuzluğa Karşı Eylem Programı'nın ortaya çıkarılmasındaki değerli katkıları için onları kutlayarak,

öte yandan, 1997 yılında Prag'da yapılan 21 inci Avrupa Adalet Bakanları Konferansı'nda kabul edilen I numaralı kararın, Yolsuzluğa Karşı Eylem Programı'nı yürürlüğe koyma yolunda çağrıda bulunduğunu ve özellikle üye Devletler ve üye olmayan Devletlere eşit haklar tanıyacak şekilde açık olan, yolsuzluk eylemlerini eşgüdümlü olarak suç haline getiren, bu nevi suçların kovuşturulmasında kuvvetli bir işbirliği ve etkin bir takip mekanizması öngören bir ceza hukuku sözleşmesinin hazırlanmasını tavsiye ettiğini anımsayarak,

10 ve 11 Ekim 1997 tarihlerinde Strazburg'da yapılan İkinci Zirve Toplantısı sırasında Avrupa Konseyi Devlet ve Hükümet Başkanlarının, yolsuzluğun yaygınlaşmasının doğurduğu tehlikelere ortak çözümler aranmasını kararlaştırdıkları ve Yolsuzluğa Karşı Eylem Programı'na uygun olarak, örgütlü suç ve karapara aklama ile olan ilişkileri de dahil olmak üzere, yolsuzluğa karşı mücadeledeki işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla Bakanlar Komitesi'ni, özellikle uluslararası hukuki belgelerin hazırlanması çalışmalarını hızlı bir biçimde sonuçlandırmak ile görevlendiren bir eylem planını kabul ettikleri hatırda tutularak,

Bakanlar Komitesi'nin 101 inci toplantısı sırasında 6 Kasım 1997'de kabul ettiği Yolsuzlukla Mücadelede 20 Temel İlke'yi içeren ve Yolsuzluğa Karşı Eylem Programı'nın icrası için uluslararası hukuki belgelerin hazırlanmasının hızla sonuçlandırılması gerekliliğinin altını çizen (97) 24 sayılı Tavsiye Kararı'nı ayrıca dikkate alarak,

Bakanlar Komitesi'nin 4 Mayıs 1998 tarihindeki 102 nci dönem toplantısı sırasında, üyelerinin bu alandaki taahhütlerini yerine getirmelerine dikkat ederek, yolsuzlukla mücadeledeki kapasitelerini geliştirmeyi amaçlayan Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu (GRECO)'nu kuran kısmi ve genişletilmiş an-

laşmayı teyit eden (98) 7 sayılı kararının kabulü gözönünde bulundurularak,aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır.

Bölüm I

Tanımlar

Madde 1- Tanımlar

Bu Sözleşme'nin amacına uygun olarak:

a) "Kamu görevlisi" deyimi; Devletin ulusal kanunlarına göre bu görevi ifa ettiği ve ceza kanunu uygulamasında da "memur", "devlet memuru", "belediye başkanı", "bakan" veya "hakim" olarak yapılan tanım çerçevesinde değerlendirilmelidir;

b) Yukarıdaki fıkrada geçen "hakim" sözcüğü savcıları ve yargı görevini ifa edenleri kapsar;

c) Bir diğer Devletin kamu görevlisini alâkadar eden kovuşturma hallerinde, kovuşturmayı yapan Devlet, kamu görevlisi tanımını, bu tanımın kendi milli hukuku ile bağdaştığı ölçüde uygulayabilir;

d) "Tüzel kişi" teriminden, Devletler, Devlet yetkisini kullanan diğer kamu birimleri ve uluslararası kamu kuruluşları hariç kalmak kaydıyla, uygulanan milli hukuk gereğince bu statüye sahip tüm kişiler anlaşılır.

Bölüm II

Ulusal seviyede alınacak önlemler

Madde 2- Ulusal kamu görevlilerine rüşvet verilmesi

Taraflar, kendi iç hukuklarına uygun olarak, kamu görevlilerinden birine, bizzat kendisi veya bir başkası için, doğrudan ya da dolaylı olarak, görevlerinin ifasıyla ilgili bir işi yapmak veya yapmaktan kaçınması için, her türlü haksız menfaati vaat ve teklif etme veya verme fiilini, bilerek işlenmesi halinde, cezai yaptırım gerektiren bir suç haline getirmek amacıyla gerekli görülen yasal ve diğer önlemleri alırlar.

Madde 3- Ulusal kamu görevlilerinin rüşvet alması

Taraflar, kendi iç hukuklarına uygun olarak, kamu görevlilerinden birinin, görevlerinin ifasıyla ilgili bir işi yapmak veya yapmaktan kaçınmak için her türlü haksız menfaati, doğrudan ya da dolaylı olarak, bizzat kendi veya bir başkası için istemesi veya almasını veya bu konuda bir teklif ya da vaadi kabul etmesini, fiilin bilerek işlenmesi halinde, cezai yaptırım gerektiren bir suç haline getirmek amacıyla, gerekli görülen yasal ve diğer önlemleri alırlar.

Madde 4- Ulusal kamu meclisleri üyelerinin yolsuzluğu

Taraflar, kendi iç hukuklarına uygun olarak, 2 ve 3 üncü maddelerle ilgili fiillerin, yasama veya idari yetkiyi kullanan herhangi bir ulusal kamu meclisi üyesi olan bir şahısla ilgili olması durumunda, bunları cezai yaptırım gerektiren bir suç haline getirmek amacıyla gerekli görülen yasal ve diğer önlemleri alırlar.

Madde 5- Yabancı kamu görevlilerinin yolsuzluğu

Taraflar, kendi iç hukuklarına uygun olarak, 2 ve 3 üncü maddelerle ilgili fiillerin, bir başka Devletin kamu görevlisi ile ilgili olması durumunda, bunları cezai yaptırım gerektiren bir suç haline getirmek amacıyla gerekli görülen yasal ve diğer önlemleri alırlar.

Madde 6- Yabancı kamu meclislerinin üyelerinin yolsuzluğu

Taraflar, kendi iç hukuklarına uygun olarak, 2 ve 3 üncü maddelerle ilgili fiillerin, bir başka Devletin yasama veya idari yetkiyi kullanan herhangi bir kamu meclisi üyesi olan bir şahısla ilgili olması durumunda, bunları cezai yaptırım gerektiren bir suç haline getirmek amacıyla gerekli görülen yasal ve diğer önlemleri alırlar.

Madde 7- Özel sektörde rüşvet verilmesi

Taraflar, kendi iç hukuklarına uygun olarak, bir ticari etkinlik çerçevesinde, özel sektördeki bir kurumu yöneten veya o kurum için çalışan bir kimseye, bizzat kendisine veya bir başkasına, görevlerine aykırı bir işi yapmak ya da göreviyle ilgili bir işi yapmaktan kaçınması için her türlü haksız menfaati, doğrudan veya dolaylı olarak vermeyi vaat etme veya verme fiilinin, bilerek işlenmesi halinde, cezai yaptırım gerektiren bir suç haline getirmek amacıyla gerekli görülen yasal ve diğer önlemleri alırlar.

Madde 8- Özel sektörde rüşvet alınması

Taraflar, kendi iç hukuklarına uygun olarak, bir ticari etkinlik çerçevesinde, özel sektördeki bir kurumu yöneten veya o kurum için çalışan bir kimsenin, bizzat kendisi veya bir başkası için görevlerine aykırı bir işi yapmak ya da göreviyle ilgili bir işi yapmaktan kaçınması için haksız bir menfaati, doğrudan ya da üçüncü bir kişi vasıtasıyla, istemesi veya almasını veya bu konudaki bir teklifi veya vaadi kabul etmesini, fiilin bilerek işlenmesi halinde, cezai yaptırım gerektiren bir suç haline getirmek amacıyla, gerekli görülen yasal ve diğer önlemleri alırlar.

Madde 9- Uluslararası örgüt görevlilerinin yolsuzluğu

Taraflar, kendi iç hukuklarına uygun olarak, 2 ve 3 üncü maddelerle ilgili fiillerin, Tarafların üyesi olduğu her türlü uluslararası veya ulus-üstü bir örgüt ya da birimde, örgütün personel yönetmeliğine uygun olarak, memur ya da sözleşmeli görevli sıfatına sahip kişi ve ayrıca bu tür bir örgüt bünyesinde görevli olsun ya da olmasın, yukarıda anılan memur ya da görevlilerle aynı faaliyetleri yürüten her türlü şahısla ilgili olması durumunda, bunları cezai yaptırım gerektiren bir suç haline getirmek amacıyla gerekli görülen yasal ve diğer önlemleri alırlar.

Madde 10- Uluslararası parlamentolar üyelerinin yolsuzluğu

Taraflar, kendi iç hukuklarına uygun olarak, 4 üncü maddeyle ilgili fiillerin Tarafların üyesi olduğu bir uluslararası ya da ulus-üstü kuruluşun parlamenter meclisi üyesi ile ilgili olması durumunda, bunları cezai yaptırım gerektiren bir suç haline getirmek amacıyla gerekli görülen yasal ve diğer önlemleri alırlar.

Madde 11- Uluslararası mahkemelerin hakim ve görevlilerinin yolsuzluğu

Taraflar, kendi iç hukuklarına uygun olarak, 2 ve 3 üncü maddelerde belirtilen fiillerin, adli görevler ifa eden bütün şahıslar ya da yargı yetkisi Taraflarca kabul edilmiş mahkemelerin görevlileri ile ilgili olması durumunda, bunları cezai yaptırım gerektiren bir suç haline getirmek amacıyla gerekli görülen yasal ve diğer önlemleri alırlar.

Madde 12- Nüfuz ticareti

Taraflar, kendi iç hukuklarına uygun olarak, her türlü haksız menfaati doğrudan ya da dolaylı olarak, 2, 4 ila 6 ve 9 ila 11 inci maddelerde belirtilen, karar almaya muktedir herhangi bir kişi üzerinde bir etki yaratma yeteneğine sahip olduğunu belirten veya teyit eden herhangi bir kimseye, o şahıs ya da bir başka kişi için olsun ya da bu etkiyi sağlamak için ve etkinin ifade edilip edilmediğine ya da var sayılan etkinin istenen sonucu doğurup doğurmadığına bakılmaksızın, haksız bir menfaati bir karşılık olmak kaydıyla, vaat etmek, teklifte bulunmak ve vermek fiilini, bilerek işlenme halinde, cezai yaptırım gerektiren bir suç haline getirmek amacıyla, gerekli görülen yasal önlemleri alırlar.

Madde 13- Yolsuzluk suçlarından elde edilen gelirlerin aklanması

Taraflar, kendi iç hukuklarına uygun olarak, Avrupa Konseyi'nin Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi ve Elkonul-

masına İlişkin Sözleşmesi (Sözleşme No. 141) gereğince, anılan Sözleşme'nin 6 ncı maddesinin l ve 2 nci maddelerinde yazılı suçlardan birinden oluşması durumunda ve Tarafların bu suçlara ilişkin olarak çekince veya bildirim ileri sürmemesi veya bu suçları karapara aklama mevzuatı çerçevesinde vahim suçlar olarak addetmemeleri durumunda, bunları cezai yaptırım gerektiren bir suç haline getirmek amacıyla, gerekli görülen yasal önlemleri alırlar.

Madde 14- Muhasebe suçları

Taraflar, kendi iç hukuklarına uygun olarak ve çekince koymamaları veya bildirimde bulunmamaları ölçüsünde, aşağıda yazılı ve 2 ila 12 nci maddelerde belirtilen suçları işlemek, gizlemek ya da niteliğini değiştirmeye yönelik fiil ve ihmallerin, bilerek işlenmeleri halinde, cezai ya da diğer çeşit yaptırımlar gerektiren bir suç haline getirmek amacıyla, gerekli görülen yasal önlemleri alırlar:

a) yanlış ya da eksik bilgiler içeren bir fatura veya her türlü belge veya muhasebe kaydını düzenlemek veya kullanmak;

b) bir tediyeyi muhasebe kayıtlarına dahil etmeyi haksız şekilde ihmal etmek.

Madde 15- İştirak fiilleri

Taraflar, kendi iç hukuklarına uygun olarak, bu Sözleşme gereğince düzenlenen suçlara her türlü iştirak fiilini, cezai yaptırım gerektiren bir suç haline getirmek amacıyla gerekli görülen yasal ve diğer önlemleri alırlar.

Madde 16- Dokunulmazlık

Bu Sözleşme'nin düzenlemeleri, herhangi bir sözleşmenin, protokolün veya statünün ve onların uygulama metinlerinin, dokunulmazlıkların kaldırılması hakkındaki düzenlemelerine halel getirmez.

Madde 17- Yetki

1- Taraflar :

a) suçun kısmen veya tamamen kendi toprakları üzerinde işlenmesi durumunda,

b) suçun failinin vatandaşlarından, kamu görevlilerinden veya ulusal kamu meclislerinin üyelerinden biri olması halinde,

c) suçun kapsamına, aynı zamanda vatandaşları olduğu, kamu görevlilerinden veya ulusal kamu meclislerinin üyelerinden veya 9 ila 11 inci maddelerde belirtilen şahıslardan birinin, dahil olması halinde,

bu Sözleşme'nin 2 ila 14 üncü maddelerinde belirtilen suçlarla ilgili olarak, yetkilerini düzenlemek için gerekli görülen yasal ve diğer önlemleri alırlar.

2- Taraflar, imza sırasında veya onay, kabul, tasvip veya katılım belgesinin tevdii sırasında, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne yapacakları bir bildirim ile bu maddenin l/b ve l/c fıkralarında veya bu fıkraların herhangi bir bölümünde açıklanan yetki kaidelerini uygulamama ya da özel şartlar ya da hallerde uygulama hakkını saklı tuttuklarını belirtebilirler.

3- Taraflardan biri bu maddenin 2 nci fıkrasında öngörülen çekince olanağını kullandığı takdirde, suçun faili olarak kabul edilen kişinin ülkesinde bulunması ve diğer bir Taraf ülkesine iadesinin, yalnızca vatandaşı olması sebebiyle kabul edilmemesi durumunda, yetkisini bu Sözleşmede öngörülen suçlarla ilgili düzenlemek için gerekli gördüğü önlemleri alır.

4- Bu Sözleşme, Tarafların kendi iç hukuklarına uygun olarak düzenledikleri cezai konulardaki yetkilerinin ifasına mani olmaz.

Madde 18- Tüzel kişilerin sorumluluğu

1- Taraflar, bu Sözleşme gereğince düzenlenen rüşvet verme, nüfuz ticareti ve karapara aklama suçlarından dolayı, bu suçların, tüzel kişinin çıkarları doğrultusunda, o tüzel kişilikte etkili bir konumda bulunan herhangi bir gerçek kişi tarafından, kişisel ya da tüzel kişiliğin uzvunun bir parçası olarak :

- tüzel kişiliği temsil etme; ya da,
- tüzel kişilik adına karar alma; ya da,
- tüzel kişilikte denetim icra etme,

yetkisine dayanarak işlenmesi ve ayrıca, böyle bir tüzel kişinin yukarıda zikredilen suçlara tahrik veya teşvik etmek suretiyle iştirak etmesi halinde, tüzel kişilerin sorumlu tutulabilmelerini sağlamak amacıyla gerekli yasal ve diğer önlemleri alırlar.

2- Birinci fıkrada belirtilen hallerin haricinde, Taraflar, bir tüzel kişinin 1 inci fıkrada belirtilen bir gerçek kişi tarafından gözetim ve kontrol eksikliği nedeniyle aynı fıkrada belirtilen suçların anılan tüzel kişi namına onun otoritesindeki bir gerçek kişi tarafından işlenmesinin mümkün olması halinde, sorumlu tutulabilmesinin sağlanması amacıyla gerekli önlemleri alırlar.

3- Bir ve iki numaralı fıkralar gereğince tüzel kişinin sorumluluğu, birinci fıkrada belirtilen suçların faili, azmettireni veya iştirakçisi durumundaki gerçek kişiler hakkında ceza kovuşturması yapılmasını engellemez.

Madde 19- Yaptırımlar ve Önlemler

1- Bu Sözleşme gereğince düzenlenen suçların vahameti dikkate alınarak, Taraflar, 2 ila 14 üncü maddelerde düzenlenen suçlara ilişkin olarak, bunların gerçek kişiler tarafından işlenmeleri halinde, iadeye cevaz verecek hürriyeti bağlayıcı cezaları da içeren etkin, orantılı ve caydırıcı cezai ve cezai olmayan yaptırımlara tabi önlemleri öngörürler.

2- Taraflar, 18 inci maddenin 1 ve 2 numaralı fıkraları uyarınca düzenlenen sorumlulukla ilgili olarak, tüzel kişilerin para cezaları da dahil olmak üzere, etkili, orantılı ve caydırıcı cezai ve cezai olmayan yaptırımlara tabi tutulmasını sağlarlar.

3- Taraflar, bu Sözleşme ile düzenlenen suçlarla ilgili olarak elde edilen vasıta ve gelirleri, ya da bu gelirlere eşdeğer malvarlığını müsadere etmek ve onlardan yoksun bırakmak amacıyla gerekli gördükleri yasal ve diğer önlemleri alırlar.

Madde 20- Uzman makamlar

Taraflar, şahısların ve kurumların rüşvetle mücadelede uzmanlaşması için gerekli gördükleri önlemleri alırlar. Bunlar, yetkilerini her türlü yasadışı baskıdan uzak ve etkili olarak ifa etmek için, Tarafların hukuk sistemlerinin temel ilkeleri çerçevesinde gerekli bağımsızlığa sahip olacaklardır. Taraflar, bu makamların personelinin ifa ettikleri görevlere uyumlu bir formasyona ve mali kaynaklara sahip olmalarını gözetirler.

Madde 21- Ulusal makamlar arasında işbirliği

Taraflar, kamu makamlarının ve bu arada tüm kamu görevlilerinin, ulusal hukuka uygun olarak,

a) 2 ila 14 üncü maddelerde düzenlenen suçlardan birinin işlendiği yolunda makul sebeplerin varlığının bulunması durumunda, soruşturma ve kovuşturma ile ilgili makamları, kendi girişimleri ile haberdar etmeleri,

b) talep doğrultusunda, bahsekonu makamlara gerekli bilgileri sağlamaları,

suretiyle, suçların soruşturulması ve kovuşturulması ile görevli makamlarla işbirliği yapmaları için gerekli gördüğü uygun önlemleri alırlar.

Madde 22- Adaletle işbirliği yapanların ve tanıkların korunması

Taraflar,

a) 2 ila 14 üncü maddelerde düzenlenen suçlara ilişkin olarak bilgi sağlayan ya da bir başka şekilde soruşturma ve kovuşturma makamları ile işbirliği yapan kişilerin,

b) bu nevi suçlarla ilgili olarak ifade veren tanıkların,

etkin ve uygun şekilde korunmalarını sağlamak amacıyla gerekli gördükleri yasal ve diğer önlemleri alırlar.

Madde 23 - Delillerin toplanmasını ve suçtan kaynaklanan gelirlerin müsaderesini kolaylaştırmaya yönelik önlemler

1- Taraflar, 2 ila 14 üncü maddelerde düzenlenen suçlara ilişkin delillerin toplanmasını kolaylaştırmak amacıyla ve bu Sözleşme'nin 19 uncu maddesinin 3 üncü fıkrasında zikredilen tedbirlere maruz olan yolsuzluk vasıta ve gelirlerini, yahut bu gelirlere eşdeğer malvarlıklarını belirlemek, aramak, dondurmak ve el koymak için ulusal hukuka uygun olarak, hususi soruşturma tekniklerinin kullanımını gerektirecekler de dahil olmak üzere, yasal ve diğer önlemleri alırlar.

2- Taraflar, mahkemelerini veya diğer yetkili makamlarını, bu maddenin birinci paragrafında belirtilen önlemleri kullanmaları amacıyla, bankacılık, finansal ve ticari dosyaların iletilmesine ya da zaptına emir vermeleri için yetkili kılmak üzere gerekli gördükleri yasal ve diğer önlemleri alırlar.

3- Bankacılık sırrı bu maddenin 1 ve 2 numaralı fıkralarında belirtilen önlemlere bir engel teşkil etmez.

Bölüm III

Uygulamanın Takibi

Madde 24- Takip

Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu (GRECO) bu Sözleşme'nin Taraflarca uygulanmasını takip eder.

Bölüm IV

Uluslararası işbirliği

Madde 25- Genel ilkeler ve uluslararası işbirliğinde uygulanacak önlemler

1- Taraflar, yürürlükteki cezai konularda uluslararası işbirliği hakkındaki uluslararası belgelerin hükümlerine, yahut tek ya da karşılıklı mevzuat temelinde anlaşılan düzenlemelere ve ulusal hukuklarına uygun olarak, bu Sözleşme'nin uygulama alanına giren suçlara ilişkin soruşturma ve yargılama hususlarında, birbirleriyle mümkün olan en geniş biçimde işbirliği yaparlar.

2- Yukarıdaki 1 inci fıkrada belirtilen türden hiçbir uluslararası belgenin ya da düzenlemenin Akit Taraflar arasında yürürlükte bulunmaması durumunda, 26 ila 31 inci maddeler uygulanır.

3- Bu bölümün 26 ile 31 inci maddeleri, yukarıdaki 1 inci maddede belirtilen uluslararası belge veya düzenlemelerin hükümlerinin kapsamlarından daha elverişli olmaları halinde aynı şekilde uygulanır.

Madde 26- Karşılıklı yardımlaşma

1- Taraflar, kendi ulusal kanunlarına göre, bu Sözleşme'nin uygulama alanına giren suçları soruşturmak ve kovuşturmak yetkisine sahip makamlardan gelecek talepleri mümkün olan en geniş şekilde, gecikmeksizin yerine getirmek için yardımlaşırlar.

2- Bu maddenin birinci fıkrası anlamındaki yardımlaşma, talebi alan Tarafın, talebin ifasının, temel çıkarlarına, ulusal egemenliğine, ulusal güvenliğine veya kamu düzenine halel getireceği düşüncesinde olması durumunda reddedilebilir.

3- Taraflar, bu bölüm düzenlemeleri çerçevesinde, banka sırrını öne sürerek yardımlaşmayı reddedemeyeceklerdir. Kendi iç hukukları öngördüğü takdirde, Taraflar, banka sırrının kaldırılmasını içerecek bir işbirliği talebine, cezai konularda yetkili olan bir hakim, ya da savcı dahil diğer bir yargı makamı tarafından izin verilmesini talep edebilir.

Madde 27- İade

1- Bu Sözleşme'nin uygulama alanına giren suçlar, Taraflar arasında yürürlükte bulunan iade sözleşmeleri kapsamları içerisinde yer alan, iadeye cevaz veren suçlar olarak addedilir. Taraflar, aralarında akdedecekleri bütün iade anlaşmalarına, bu nevi suçları, iadeye cevaz veren suç olarak dahil edecekleri konusunda taahhütte bulunurlar.

2- İadeyi bir sözleşmenin mevcudiyetine bağlayan Taraflardan biri, kendisi ile iade sözleşmesi akdetmediği bir diğer Taraftan bir iade talebi aldığı takdirde, bu Sözleşme'ye uygun olarak ortaya konmuş bütün suçlar için, bu Sözleşme'yi iade için yasal bir temel olarak addedebilir.

3- İadeyi bir sözleşmenin mevcudiyetine bağlamayan Taraflar, bu Sözleşme'ye uygun olarak ortaya konmuş suçları iadeye cevaz veren suçlar olarak addederler.

4- İade, talebi alan Tarafın hukukunca öngörülen şartlara veya talebi alan Tarafın iadeyi reddedebileceği sebepler de dahil olmak üzere, uygulanabilir iade sözleşmelerine bağlıdır.

5- Bu Sözleşme'yle düzenlenen bir suç nedeniyle talep olunan iade, yalnızca talep konusu kişinin uyrukluğu nedeniyle reddediliyorsa veya talebi

alan Taraf iadeye konu suçla ilgili olarak kendini yetkili görüyorsa, talebi alan Taraf, talepte bulunan Taraf ile başka bir anlaşmaya varılmadıkça, olayı kovuşturulması için yetkili makamlarının önüne getirir ve alınacak kesin sonuçtan talep eden Tarafı uygun bir sürede haberdar eder.

Madde 28- Talep olmadan iletilen bilgiler

Kendi yürüttüğü soruşturma ve yargılamalara halel gelmeksizin, Taraflardan biri, önceden mevcut bir talep olmaksızın, bu bilgilerin açığa çıkmasının bu Sözleşme'ye uygun olarak ortaya konmuş suçlara ilişkin soruşturma ve kovuşturmalara başlamak veya tamamlamak üzere bilgileri alacak Tarafa yardımcı olacağını ya da o Tarafı bu bölüm dahilinde bir talepte bulunmaya sevk edeceğini farz ederek, bu Tarafa olaylara ilişkin bilgileri iletebilir.

Madde 29- Merkezi makam

1- Taraflar, bu bölüm uyarınca düzenlenecek talepleri göndermekle, onları cevaplamakla, ifa etmekle veya onları ifaya yetkili makamlara iletmekle yükümlü bir veya gerektiğinde birkaç merkezî makamı belirleyecektir.

2- Taraflar, imza anında veya onay, kabul, uygun bulma ya da katılma belgelerinin tevdii sırasında Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne bu maddenin birinci fıkrasının uygulaması ile ilgili olarak belirlenen makamları ve adreslerini iletirler.

Madde 30- Doğrudan iletişim

1- Merkezî makamlar birbirleriyle doğrudan haberleşirler.

2- Acil hallerde, adli yardım talepleri ve buna ilişkin iletişimler doğrudan talep eden Tarafın, savcılıkları da dahil olmak üzere, adli makamlarınca, talep olunan Tarafın benzer seviyedeki makamlarına gönderilebilir. Bu durumda, talep eden Tarafın merkezi makamı tarafından talebin bir kopyası aynı anda talep edilen Tarafın merkezi makamına gönderilmelidir.

3- Bu maddenin 1 inci ve 2 nci fıkralarının uygulanmasına ilişkin düzenlenen tüm talep ve iletişimler INTERPOL aracılığıyla da gönderilebilir.

4- Talep, bu maddenin 2 nci fıkrası uyarınca sunulmuşsa ve gereğini ifa için talebi alan makam yetkili değilse, talebi alan makam onu yetkili makamına iletir ve bu durumdan talep eden Tarafı doğrudan haberdar eder.

5- Bu maddenin 2 nci fıkrası uyarınca takdim edilen, zecri tedbirler içermeyen talep veya iletişimler talep edilen Tarafın yetkili makamına, talep eden Tarafın yetkili makamı tarafından doğrudan gönderilebilir.

6- Taraflar, imza anında veya onay, kabul, uygun bulma ya da katılma belgelerinin tevdii sırasında, bu bölümün uygulamasına ilişkin olarak yapılacak taleplerin, etkinliği sağlama düşüncesiyle, merkezi makamlarına yapılmasını Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne bildirebilirler.

Madde 31- Bilgi verme

Talebi alan taraf, talep eden Tarafı, vakit geçirmeksizin bu bölüm dahilinde alınan bir talep üzerine, yapılan işlem ve bu işlemin nihai neticesinden derhal haberdar eder. Talep edilen Taraf ayrıca talep eden Tarafı, istenen işlemlerin ifasını imkansız hale getiren veya ifasını hatırı sayılır ölçüde geciktirecek bütün durumlardan vakit geçirmeksizin haberdar eder.

Bölüm V

Nihai hükümler

Madde 32- İmza ve yürürlüğe giriş

1- Bu Sözleşme Avrupa Konseyi üyesi Devletlerin ve hazırlanmasına katılan üye olmayan Devletlerin imzasına açıktır. Bu Devletler :

a) onama, kabul etme veya uygun bulmaya ilişkin bir çekince ileri sürmeksizin imza ile; ya da,

b) müteakiben onama, kabul etme veya uygun bulma işlemleri ikmal edilmek üzere, onama, kabul etme veya uygun bulmaya bağlı imza ile,

Sözleşme'yle bağlanmaya ilişkin rızalarını belirtebilirler.

2- Onama, kabul ve tasdik belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne tevdii edilecektir.

3- Bu Sözleşme, ondört Devletin, 1 inci fıkra hükümleri uyarınca, Sözleşme'yle bağlı oldukları yolundaki muvafakatlerini ifade ettikleri tarihten sonraki üç ayı takip eden ayın ilk gününden itibaren yürürlüğe girecektir. Onama anında Yolsuzluğa Karşı Devletler Topluluğu'na (GRECO) üye olmayan böyle bir Devlet, bu Sözleşme'nin yürürlüğe girdiği gün kendiliğinden bu Topluluğa üye olacaktır.

4- Sözleşme'yle bağlı olduğu yolundaki muvafakatini bilahare ifade edecek olan her imzacı Devlet için, Sözleşme, 1 inci fıkra hükümlerine uygun olarak, Sözleşme ile bağlı olduğu yolundaki muvafakatini bildirdiği tarihten üç ay sonraki ayın ilk gününden itibaren yürürlüğe girecektir. Onama anında Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu (GRECO)'ya üye olmayan imzacı Devlet Sözleşme'nin kendisi için yürürlüğe girdiği gün bu Gruba kendiliğinden üye olacaktır.

Madde 33- Sözleşmeye katılım

1- Bu Sözleşme'nin yürürlüğe girmesinden sonra, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Sözleşme'ye taraf Devletlere danıştıktan sonra, Avrupa Topluluğu'nu ve Sözleşme'nin hazırlanmasına katılmamış bütün üye olmayan Devletleri, Avrupa Konseyi'nin Statüsü'nün 20/d maddesinde öngörülen çoğunluk kararıyla ve Bakanlar Komitesi'nde temsil edilmeye hakkı olan taraf Devletler temsilcilerinin oy birliği ile, bu Sözleşme'ye katılmaya davet edebilecektir.

2- Avrupa Topluluğu ve bütün katılımcı Devletler için, Sözleşme, katılım belgesinin Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne tevdiinden sonrasını takip eden üç aylık sürenin bitimindeki ayın ilk gününden itibaren yürürlüğe girecektir. Avrupa Topluluğu ve bütün katılımcı Devletler, katılım anında üye değillerse, GRECO'ya bu Sözleşme'nin kendileri için yürürlüğe girdiği gün kendiliğinden üye olacaklardır.

Madde 34- Bölgesel uygulama

1- Her Devlet, imza veya onay, kabul, tasdik veya katılım belgesinin tevdii sırasında bu Sözleşme'nin uygulanacağı bölge ya da bölgeleri belirleyebilir.

2- Taraflar, daha sonraki bir tarihte, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne yapacakları bir bildirimde, belirlediği diğer bir bölge için bu Sözleşme'nin uygulamasını genişletebilir. Sözleşme bu bölge için bu bildirimin Genel Sekreter tarafından alınmasını takip eden üç ayın bitimindeki ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.

3-Daha önceki iki paragraf uyarınca yapılmış olan, her bölgeyle ilgili olarak yapılan bildirimler, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne yönelik olarak yapılacak ihbar ile geri çekilebilecektir. Geri çekme, anılan ihbarın Genel Sekreter tarafından alınmasını takip eden üç ayın bitimindeki ayın ilk günü hüküm doğuracaktır.

Madde 35- Diğer sözleşme ve anlaşmalarla ilişki

1- Bu Sözleşme, özel sorunları düzenleyen çok taraflı uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan hak ve yükümlülüklere halel getirmez.

2- Sözleşme'ye Taraf olanlar, aralarında, bu Sözleşme'yle ilgili sorunları düzenleyen ikili ya da çok taraflı anlaşmaları, bu Sözleşme'nin düzenlemelerini tamamlamak ya da kuvvetlendirmek veya ilgili olduğu konulardaki ilkelerin uygulanmasını kolaylaştırmak amacıyla akdedebilirler.

3- İki veya daha fazla Tarafın, daha önceden bu Sözleşme ile düzenlenen bir konuda bir anlaşma veya andlaşma akdetmiş, ya da bu konuyla ilgili olarak ilişkilerini bir başka şekilde düzenlenmiş olması halinde, uluslararası işbirliğini kolaylaştırdığı ölçüde, bu Sözleşme yerine anılan anlaşma ya da andlaşmayı tatbik etmeye, yahut ilişkilerini aynı şekilde sürdürmeye yetkilidir.

Madde 36- Bildirimler

Her Devlet, imza veya onay, kabul veya katılım belgesinin tevdii sırasında, 5 inci maddeyle ilgili olarak yabancı kamu görevlilerinin, 9 uncu maddeyle ilgili olarak uluslararası örgütlerin görevlilerinin veya 11 inci maddeyle ilgili olarak uluslararası mahkemelerin hakimleri ve memurlarının rüşvet almalarını ve vermelerini, kamu görevlisi veya hakimin işlemde bulunmak ya da bulunmamak suretiyle görevini ihlal etmesi haline münhasır olacak biçimde suç haline getireceği yolunda bildirimde bulunabilir.

Madde 37- Çekinceler

1- Her Devlet, imza veya onay, kabul, uygun bulma veya katılım belgesinin tevdii sırasında, 4, 6 ila 8, 10 ve 12 nci maddelerde belirtilen fiilleri veya 5 inci maddede belirtilen rüşvet suçlarını iç hukukuna uygun olarak, tamamen veya kısmen suç haline getirmeyeceğine ilişkin çekince koyabilir.

2- Her Devlet, imza veya onay, uygun bulma, kabul veya katılım belgesinin tevdii sırasında, 17 nci maddenin 2 nci fıkrasındaki çekinceyi kullanacağını bildirebilir.

3- Her Devlet, imza veya onay, uygun bulma, kabul veya katılım belgesinin tevdii sırasında, 26 ncı maddenin 1 inci fıkrası uyarınca yapılan bir adli yardım talebini, talebin talep edilen Tarafça siyasi bir suç olarak addedilmesi durumunda reddedebileceğini bildirebilir.

4- Bir Devlet, bu maddenin 1, 2 ve 3 üncü fıkralarının uygulamasından, anılan fıkralarda belirtilen beşten fazla düzenlemeye çekince koyamaz. Başka hiçbir çekince kabul edilemez. Aynı türdeki 4, 6 ve 10 uncu maddelere ilişkin çekinceler tek bir çekince olarak addedilecektir.

Madde 38- Bildirim ve çekincelerin geçerliliği ve incelenmesi

1- 36 ncı maddede öngörülen bildirimler ve 37 nci maddede öngörülen çekinceler ilgili Devlet tarafından Sözleşme'nin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç yıl geçerlidir. Ancak, bu çekinceler aynı müddetteki süreler için yenilenebilir.

2- Bildirim ya da çekincenin müddetinin dolmasından on iki ay evvel, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, bu müddetin dolması ile ilgili olarak ilgili Devleti bilgilendirir. Müddetin bitiminden en az üç ay önce Devlet, Genel Sekreter'e, bildirim ya da çekinceyi muhafaza edeceğini, değiştireceğini veya geri çekeceğini tebliğ eder. Aksi halde, Genel Sekreter, bu Devleti, bildiriminin veya çekincesinin altı aylık bir süre için kendiliğinden uzamış sayılacağı yolunda bilgilendirir. Eğer, ilgili Devlet bu sürenin bitiminde çekincelerini muhafaza etmek veya değiştirmek kararını tebliğ etmezse, çekince veya çekinceler ortadan kalkar.

3- Taraflardan biri, 36 ve 37 nci maddelere uygun olarak bir bildirim veya bir çekince açıklamışsa, yenileme sırasında bunları ya da talep üzerine, muhafaza ediş sebeplerini doğrulayan açıklamaları, GRECO'ya bildirir.

Madde 39- Değişiklikler

1- Bu Sözleşme ile ilgili değişiklikleri bütün Taraflar teklif edebilir ve her talep Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından Avrupa Konseyi üyesi ülkelere ve 33 üncü maddedeki düzenlemeler doğrultusunda bu Sözleşme'ye katılan veya katılmaya davet edilen her üye olmayan Devlete iletilir.

2- Taraflardan birine teklif edilen her değişiklik, bu teklifi kendi görüşü ile birlikte Bakanlar Komitesi'ne sunacak olan Avrupa Suç Sorunları Komitesi'ne (CDPC) iletilir.

3- Bakanlar Komitesi teklif edilen değişikliği ve CDPC'nin görüşünü inceler ve bu Sözleşme'ye taraf olan Konsey üyesi olmayan Devletlere danıştıktan sonra değişikliği kabul edebilir.

4- Bu maddenin 3 üncü fıkrasına uygun olarak, Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen her değişiklik metni kabulleri için Taraflara iletilir.

5- Bu maddenin 3 üncü fıkrasına uygun olarak kabul edilen her değişiklik Tarafların tümünün onu kabul ettiklerini Genel Sekreter'e bildirmelerinden otuz gün sonra yürürlüğe girer.

Madde 40- İhtilafların halli

1- Avrupa Konseyi Suç Sorunları Komitesi bu Sözleşme'nin yorumlanması ve uygulanmasından bilgi sahibi edilecektir.

2- Bu Sözleşme'nin yorumlanması veya uygulanmasına ilişkin olarak Taraflar arasında ihtilaf bulunması halinde, Taraflar ihtilafı, aralarındaki ortak bir anlaşma çerçevesinde görüşme yoluyla veya Avrupa Suç Sorunları Komitesi'ne, ihtilaf halindeki Tarafları alacağı kararlarla bağlayacak bir hakem mah-

kemesine ya da Uluslararası Adalet Divanı'na götürmek de dahil olmak üzere, kendi seçtikleri diğer barışçı bir vasıtayla halletmeye çalışacaklardır.

Madde 41- Fesih

1- Taraflar, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne yapacakları bir tebligat ile her zaman bu Sözleşme'yi feshettiklerini bildirebilirler.

2- Fesih tebligatı, tebligatın Genel Sekreter tarafından alınmasından itibaren geçen üç ayın başlangıcındaki ayın birinci günü etki doğuracaktır.

Madde 42- Tebligatlar

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri bütün Avrupa Konseyi üyesi Devletlere ve bu Sözleşme'ye katılmış bütün Devletlere;

a) bütün imzalamaları,

b) bütün onama, kabul, tasvip ve katılım belgelerinin tevdiini,

c) 32 ve 33 üncü maddelerine uygun olarak bu Sözleşme'nin bütün yürürlüğe giriş tarihlerini,

d) 36 ve 37 nci maddeler gereğince yapılan bütün bildirim ve çekinceleri,

e) bu Sözleşme ile ilgili diğer bütün fiil, bildirim ve iletişimleri,

tebliğ edecektir.

Bu konuda gereğince yetkili kılınmış aşağıda imzası bulunanlar bu Sözleşme'yi imzalamışlardır.

Bu Sözleşme Fransızca ve İngilizce dillerinde ve her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere, Avrupa Konseyi'nin arşivinde saklanacak tek nüsha halinde Strazburg'da 27 Ocak 1999 tarihinde yapılmıştır. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri bu nüshanın onaylı bir örneğini bütün Avrupa Konseyi üyesi Devletlere, Sözleşme'nin hazırlanmasına katılmış üye olmayan Devletlere ve ona katılmaya davet edilmiş bütün Devletlere gönderecektir.

Çekince

Türkiye Cumhuriyeti Sözleşme'nin 37 nci maddesinin 1 inci fıkrasına göre, Sözleşme'nin 4, 7, 8 ve 10 uncu maddelerinde yer verilen fiillere ulusal mevzuatında kısmen veya tamamen cezai yaptırımı gerektiren bir suç olarak yer vermeme hakkını saklı tutar.

Not : Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunca Sözleşmenin çekince kaldırılmak suretiyle onaylanması uygun bulunmuştur

5.AVRUPA KONSEYİ YOLSUZLUĞA KARŞI ÖZEL HUKUK SÖZLEŞMESİ

(17.04.2003 tarihli 4852 sayılı Kanunla onaylanmış; 24.04.2003 tarihli 25088 sayılı Resmi Gazete'de de yayımlanmıştır.)

Strazburg, 4.12.1999

GİRİŞ

Bu Sözleşme'ye imza atan Avrupa Konseyi üyesi Devletler, diğer Devletler ve Avrupa Topluluğu,

Avrupa Konseyi'nin amacının üyeleri arasında daha sıkı bir birliği gerçekleştirmek olduğunu dikkate alarak,

yolsuzluğa karşı mücadelede uluslararası işbirliğinin öneminin bilincinde olarak,

yolsuzluk olgusunun, hukukun üstünlüğü, demokrasi ve insan hakları, hakkaniyet ve sosyal adalet için ciddi bir tehdit oluşturduğunun, ekonomik gelişmeyi engellediğinin ve piyasa ekonomilerinin düzgün ve dürüst işlemelerini tehlikeye koyduğunun altını çizerek,

yolsuzluğun bireyler, Devlet kurumları, uluslararası kuruluşlar ve şirketler için menfî sonuçlarını teyit ederek,

özellikle zarar görmüş kişilere hakkaniyete uygun bir tazminat sağlanması için yolsuzlukla mücadelede özel hukukun katkı sağlamasının önemine kani olarak,

19 uncu (Malta 1994), 21 inci (Çek Cumhuriyeti 1997) ve 22 nci (Moldova 1999) Avrupa Adalet Bakanları Konferanslarının sonuçlarını ve kararlarını hatırda tutarak,

Kasım 1996'da Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen Yolsuzluğa Karşı Eylem Programını gözönünde bulundurarak,

Aynı şekilde, Şubat 1997'de Bakanlar Komitesi tarafından onaylanan, yolsuzluk fiilleri neticesinde zarara uğrayan kişilerin zararlarının tazminine ilişkin hukuk davaları hakkında bir sözleşmenin hazırlanması imkânına dair çalışma gözönünde bulundurularak,

Bakanlar Komitesi'nin Kasım 1997'deki 101 inci oturumunda kabul edilen Yolsuzlukla Mücadelede 20 Temel İlke başlıklı (97) 24 sayılı Kararı, Bakanlar Komitesi'nin Mayıs 1998'de 102 nci oturumunda kabul edilen Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu (GRECO)'nu kuran kısmî ve genişletilmiş Anlaşma

ve 1 Mayıs 1999'da kabul edilen GRECO'yu kuran (99) 5 sayılı Kararı gözönünde bulundurularak,

Ekim 1997'de Strazburg'daki 2 nci Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi sırasında kabul edilen Sonuç Belgesi ve Eylem Plânı hatırda tutularak,

aşağıdaki gibi anlaşmışlardır.

BÖLÜM I

Ulusal seviyede alınacak önlemler

Madde 1 - Amaç

Taraflar kendi iç hukuklarında, tazminat elde edebilme imkânı da dahil olmak üzere, yolsuzluk fiili neticesinde zarar görmüş bir şahsın haklarını ve çıkarlarını savunmak üzere etkili başvuru yollarını öngörürler.

Madde 2 - Yolsuzluğun tanımı

Bu Sözleşme'nin amaçlarına uygun olarak "yolsuzluk" tabirinden, bir görevin olağan ifasına ya da haksız bir komisyondan veya hak edilmemiş bir yarardan veya böyle bir hak edilmemiş yarar vaadinden fayda sağlayanın, lazım gelen davranışına etki eden haksız bir komisyonun veya diğer hak edilmemiş bir yararın veya böyle bir yararla ilgili vaadin doğrudan ya da dolaylı olarak talep edilmesi, sunulması, verilmesi ya da kabul edilmesi anlaşılır.

Madde 3 - Zararların tazmini

1. Taraflar kendi iç hukuklarında yolsuzluk fiilinden dolayı zarara uğramış şahısların bu zararın tümünün tazmini amacıyla dava açmalarını öngörürler.

2. Bu tazminat, yoksun kalınan kazanç ve mameleke ilişkin uğranılan zararlar ile mamelek dışı zararları da kapsayabilir.

Madde 4 - Sorumluluk

1. Taraflar aşağıdaki şartların bir araya gelmesi halinde zararın tazmin edilmesini kendi iç hukuklarında öngörürler:

i) davalının yolsuzluk fiilini işlemesi veya yolsuzluk fiiline izin vermesi veya yolsuzluk fiilinin işlenmesini önlemek için makul önlemlerden imtina etmesi;

ii) davacının bir zarara uğraması; ve

iii) yolsuzluk fiili ile zarar arasında bir illiyet bağının bulunması.

2. Taraflar kendi iç hukuklarında birden fazla davalının aynı yolsuzluk fiilinden sorumlu olmaları halinde, müteselsilen sorumlu olacaklarını öngörürler.

Madde 5 - Devletin sorumluluğu

Taraflar kendi iç hukuklarında, kamu görevlilerinden birinin görevlerinin ifasından dolayı işlediği bir yolsuzluk fiilinden dolayı zarara uğrayan şahısların bu zararlarının, Taraf Devletin veya Taraf bir Devlet değil ise bu Tarafın yetkili makamları tarafından tazmin edilmesini talep etmelerini sağlayacak uygun düzenlemeleri yapacaklardır.

Madde 6 - Müterafık kusur

Taraflar, zararın meydana gelmesinde veya ağırlaşmasında davacının kusuru olması durumunda, koşulları da dikkate alınarak, tazminatta indirim yapılmasını veya tazminatın reddedilmesini öngören iç hukuk düzenlemelerini öngörürler.

Madde 7 - Süreler

1. Taraflar kendi iç hukuklarında zararın tazmininin, zarar gören şahsın zarardan veya yolsuzluk fiilinden ve sorumlu şahsın kimliğinden haberdar olmasının veya makûl süre içerisinde zarardan haberdar olabilmesinin bitiminden itibaren üç yıllık bir sürenin geçmesi ile zamanaşımına uğramasını öngörürler. Her durumda, yolsuzluk fiilinin işlendiği tarihten başlamak üzere en az on yıllık bir sürenin bitiminden sonra bu dava açılamaz.

2. Taraf Devletlerin sürelerin durmasını veya kesilmesini düzenleyen hukuk kuralları, gerektiğinde birinci paragraftaki sürelere de uygulanır.

Madde 8 - Sözleşmelerin geçerliliği

1. Taraflar kendi iç hukuklarında, konusu yolsuzluk işlemi olan her sözleşmenin veya bir sözleşmenin yolsuzluk işlemi olan her hükmünün yoklukla malûl olduğunu öngörürler.

2. Taraflar kendi iç hukuklarında, rızalarının bir yolsuzluk fiili ile geçersiz kılındığı her sözleşen tarafın, mahkemeden tazminat talep etme haklarına halel getirmeden, bu sözleşmenin iptalini talep edebilmesini öngörürler.

Madde 9 - Görevlilerin korunması

Taraflar kendi iç hukuklarında, iyi niyetle ve makul şüpheler temelinde, yolsuzluk fiillerini sorumlu kişi ya da makamlara ihbar eden görevlilere karşı doğrulanmamış her türlü haksız yaptırımın uygulanmaması amacıyla uygun bir koruma sağlamayı öngörürler.

Madde 10 - Bilançonun düzenlenmesi ve hesapların denetimi

1. Taraflar kendi iç hukuklarında şirketlerin yıllık hesaplarının açıklıkla düzenlenmesi ve bunların şirketin malî durumunun doğru bir görünümünü vermesi için gerekli önlemleri alırlar.

2. Yolsuzluk fiillerinin işlenmesini önlemek amacıyla Taraflar, yıllık hesapların şirketin malî durumunun doğru bir görünümünü verdiğini, hesapların denetimiyle görevli şahıslar vasıtasıyla güvence altına alındığını iç hukuklarında öngörürler.

Madde 11 - Delillerin elde edilmesi

Taraflar kendi iç hukuklarında, yolsuzluk fiili ile ilgili bir hukuk davası çerçevesinde delillerin elde edilmesi için etkin usûl kurallarını öngörürler.

Madde 12 - İhtiyatî tedbirler

Taraflar kendi iç hukuklarında, yolsuzluk fiili ile ilgili hukuk davaları sırasında tarafların hak ve çıkarlarını koruma amacıyla ihtiyatî hukukî tedbirleri öngörürler.

BÖLÜM II

Uluslararası işbirliği ve uygulamanın takibi

Madde 13 - Uluslararası işbirliği

Taraflar yolsuzluk olayları ile ilgili hukuk davalarına ilişkin sorunlarda, özellikle tebligatlara, yabancı ülkedeki delillerin elde edilmesine, yetkiye, yabancı mahkeme kararlarının tanıma ve tenfizine ve mahkeme harçlarına ilişkin olarak, taraf oldukları hukukî ve ticarî alanlardaki uluslararası işbirliğine ilişkin yürürlükteki uluslararası belgeler ile birlikte kendi iç hukuk belgelerine göre etkin biçimde işbirliğine giderler.

Madde 14 - Takip

Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu (GRECO) bu Sözleşme'nin Taraflarca uygulanmasının takibini sağlar.

BÖLÜM III

Nihaî hükümler

Madde 15 - İmza ve yürürlüğe giriş

1. Bu Sözleşme Avrupa Konseyi üyesi Devletlerin ve hazırlanmasına katılan üye olmayan Devletlerle Avrupa Topluluğu'nun imzasına açıktır.

2. Bu Sözleşme onama, kabul ve tasdike sunulacaktır. Onama, kabul veya tasdik belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne tevdi edilecektir.

3. Bu Sözleşme ondört Devletin 1 inci paragraf hükümleri uyarınca Sözleşmeyle bağlı oldukları yolundaki muvafakatlerini ifade ettikleri tarihin bitiminden sonraki üç ayı takip eden ayın ilk gününden itibaren yürürlüğe girecektir. Onama, kabul veya tasdik anında Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu

(GRECO)'na üye olmayan herhangi bir imzacı, Sözleşme'nin yürürlüğe girdiği gün kendiliğinden bu gruba üye olacaktır.

4. Sözleşmeyle bağlı olduğu yolundaki muvafakatini bilahare ifade edecek olan her imzacı için Sözleşme, 1 inci paragraf hükümlerine uygun olarak, Sözleşme ile bağlı olduğu yolundaki muvafakatini bildirdiği tarihten üç ay sonraki ayın ilk gününden itibaren yürürlüğe girecektir. Onay, kabul ve uygun bulma anında Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu (GRECO)'na üye olmayan her imzacı, Sözleşme'nin kendisi için yürürlüğe girdiği gün bu Gruba kendiliğinden üye olacaktır.

5. Avrupa Topluluğu'nun Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu (GRECO)'na iştirakine ilişkin özel koşullar Avrupa Topluluğu ile ortak bir anlaşmanın ihtiyacı halinde belirlenecektir.

Madde 16 - Sözleşmeye katılım

1. Bu Sözleşme'nin yürürlüğe girmesinden sonra Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Sözleşme'nin taraflarına danıştıktan sonra, Sözleşme'nin hazırlanmasına katılmamış bütün üye olmayan Devletleri, Avrupa Konseyi Statüsünün 20/d maddesinde öngörülen çoğunluk kararıyla ve Bakanlar Komitesinde temsil edilmeye hakkı olan Tarafların temsilcilerinin oy birliğiyle, bu Sözleşmeye katılmaya davet edebilecektir.

2. Katılan her Devlet için, Sözleşme katılım belgesinin Avrupa Konseyi Genel Sekreterine tevdiinden sonrasını takip eden üç aylık sürenin bitimindeki ayın ilk gününden itibaren yürürlüğe girecektir. Her katılan Devlet, katılım anında üye değilse GRECO'ya bu Sözleşmenin kendileri için yürürlüğe girdiği gün kendiliğinden üye olacaktır.

Madde 17 - Çekinceler

Bu Sözleşmenin düzenlemelerine hiçbir çekince kabul edilmez.

Madde 18 - Bölgesel uygulama

1. Her Devlet ve Avrupa Topluluğu, imza veya onay, kabul, tasdik veya katılım belgesinin tevdii sırasında bu Sözleşmenin uygulanacağı bölge ya da bölgeleri belirleyebilir.

2. Taraflar, daha sonraki bir zamanda Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yapacakları bir bildirimle, bildirimde belirlediği diğer bir bölge için bu Sözleşmenin uygulamasını genişletebilir. Sözleşme bu bölge için bu bildirimin Genel Sekreter tarafından alınmasını takip eden üç ayın bitimindeki ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.

3. Daha önceki iki paragraf uyarınca yapılmış olan, her bölgeyle ilgili olarak yapılan bildirimler Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yönelik olarak yapılacak ihbar ile geri çekilebilecektir. Geri çekme, anılan ihbarın Genel Sekreter tarafından alınmasını takip eden üç ayın bitimindeki ayın ilk günü hüküm doğuracaktır.

Madde 19 - Diğer sözleşme ve anlaşmalarla ilişki

1. Bu Sözleşme özel sorunları düzenleyen çok taraflı uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan hak ve zorunluluklara halel getirmez.

2. Sözleşme Tarafları, aralarında bu Sözleşmeyle ilgili sorunları düzenleyen ikili ya da çok taraflı anlaşmaları, bu Sözleşmenin düzenlemelerini tamamlamak ya da kuvvetlendirmek veya ilgili olduğu konulardaki ilkelerin uygulanmasını kolaylaştırmak ya da bu Sözleşmenin amaç ve ilkelerine halel getirmeksizin, konuyla ilgili, bu Sözleşmenin imzaya açılışı sırasında zorlayıcı özel bir sistem çerçevesinde akdedebilirler.

3. İki ya da daha fazla Tarafın, daha önceden bu Sözleşmeyle ilgili düzenlenen bir konuda bir anlaşma ya da sözleşme akdetmeleri ya da bu konuyla ilgili olarak ilişkilerini bir başka şekilde düzenlemeleri durumunda, bu Sözleşme yerine anılan anlaşma ya da sözleşmeyi uygulamaya yetkilidirler.

Madde 20 - Değişiklikler

1. Bu Sözleşmeyle ilgili değişiklikleri bütün Taraflar teklif edebilir ve her talep Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından Avrupa Konseyi üyesi ülkelere ve 16 ncı maddedeki düzenlemeler doğrultusunda bu Sözleşmeye katılan veya katılmaya davet edilen her üye olmayan Devlete ve Avrupa Topluluğu'na iletilir.

2. Taraflardan biri tarafından teklif edilen her değişiklik, bu teklifi kendi görüşü ile birlikte Bakanlar Komitesine sunacak olan "Avrupa Hukukî İşbirliği Komitesi" (Comité Européen de Coopération)'ne iletilir.

3. Bakanlar Komitesi teklif edilen değişikliği ve Avrupa Hukukî İşbirliği Komitesi (CDCJ) tarafından sunulan görüşü inceler ve Avrupa Konseyi üyesi olmayan bu Sözleşmeye Taraflarla da istişareden sonra değişikliği kabul edebilir.

4. Bu maddenin 3 üncü paragrafına uygun olarak Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen her değişiklik metni kabulleri için Taraflara iletilir.

5. Bu maddenin 3 üncü paragrafına uygun olarak kabul edilen her değişiklik Tarafların tamamının onu kabul ettiklerini Genel Sekretere bildirmelerinden otuz gün sonra yürürlüğe girer.

Madde 21 - İhtilâfların halli

1. Avrupa Hukukî İşbirliği Komitesi (CDCJ) bu Sözleşmenin yorumlanması ve uygulanmasından bilgi sahibi edilecektir.

2. Bu Sözleşmenin yorumlanmasına veya uygulanmasına ilişkin olarak Taraflar arasında ihtilaf bulunması halinde, ihtilafı aralarındaki ortak bir anlaşma çerçevesinde görüşme yoluyla veya Avrupa Hukukî İşbirliği Komitesine, ihtilaf halindeki Tarafları alacağı kararlarla bağlayacak olan bir hakem mahkemesine ya da Uluslararası Adalet Divanına götürmek de dahil olmak üzere, kendi seçtikleri diğer bir barışçı vasıtayla halletmeye çalışacaklardır.

Madde 22 - Vazgeçme bildirimi

1. Taraflar Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yapacakları bir tebligat ile her zaman bu Sözleşmeden vazgeçtiklerini bildirebilirler.

2. Vazgeçme bildirimi, bildirimin Genel Sekreter tarafından alınmasından itibaren geçen üç ayın başlangıcındaki ayın birinci günü etki doğuracaktır.

Madde 23 - Tebligatlar

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri bütün Avrupa Konseyi üyesi Devletlere ve bu Sözleşmeye katılmış bütün Devletlere:

a) bütün imzalamaları,

b) bütün onama, kabul, tasvip ve katılım belgelerinin tevdiini,

c) 15 ve 16 ncı maddelerine uygun olarak bu Sözleşmenin bütün yürürlüğe giriş tarihlerini,

d) bu Sözleşme ile ilgili diğer bütün fiil, bildirim ve iletişimleri,

tebliğ edecektir.

Bu konuda gereğince yetkili kılınmış aşağıda imzası bulunanlar bu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

Bu Sözleşme, Fransızca ve İngilizce dillerinde ve her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere, tek nüsha halinde Strazburg'da 4 Kasım 1999 tarihinde yapılmıştır. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri bu nüshanın onaylı bir örneğini bütün Avrupa Konseyi üyesi Devletlere, Sözleşmenin hazırlanmasına

katılmış üye olmayan Devletlere, Avrupa Topluluğuna ve ona katılmaya davet edilmiş bütün Devletlere gönderecektir.

6.SUÇTAN KAYNAKLANAN GELİRLERİN AKLANMASI, ARAŞTIRILMASI, ELE GEÇİRİLMESİ VE EL KONULMASINA İLİŞKİN SÖZLEŞME [163]

Strazburg, 8.XI.1990

Başlangıç

Aşağıda imzası bulunan Avrupa Konseyi Üyesi Devletler ve Diğer Devletler,

Avrupa Konseyi'nin amacının üyeleri arasında daha sıkı bir birliği sağlamak olduğunu düşünerek;

toplumun korunması amacına yönelik ortak bir ceza politikası izlenmesi ihtiyacını dikkate alarak;

giderek artan ölçüde uluslararası bir sorun haline gelen ağır suça karşı mücadelenin uluslararası düzeyde modern ve etkin yöntemleri gerektirdiğinin bilincinde olarak;

bu yöntemlerden birisinin, suçluların suçtan elde edilen gelirlerden mahrum edilmeleri olduğu inancıyla;

bu amaca erişilmesi için iyi işleyen uluslararası bir işbirliği sisteminin de kurulması gerektiğini düşünerek; aşağıdaki gibi anlaşmışlardı

Bölüm I

Terimlerin kullanılışı

Madde 1.- Terimlerin kullanılışı İşbu Sözleşmenin amaçları bakımından:

a. "Gelir", suçtan doğan herhangi bir ekonomik yarar anlamındadır. Suçtan doğan gelir, bu maddenin (b) bendinde tanımlandığı üzere, herhangi bir mal varlığından ibaret olabilir;

b. "Mal", maddî veya gayrimaddî, menkul veya gayrimenkul her çeşit mal ile bunlar üzerinde mülkiyet veya mal üzerindeki bir hakkı gösteren hukukî belge veya senetleri içerir;

---

[163] Türkiye Cumhuriyeti adına 27.09.2001 tarihinde imzalanan Sözleşme, 16.06.2004 tarihli, 5191 sayılı Kanun ile beyanlar ve çekinceler ile birlikte onaylanmış; 22.06.2004 tarihli, 25500 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

c. “Araçlar”, bir veya birden ziyade suçu işlemek için kısmen veya tümüyle herhangi bir şekilde kullanılan veya kullanılması amaçlanan herhangi bir mal anlamındadır;

d. “Zoralım”, bir veya birkaç suçla ilgili olarak yapılan kovuşturmayı takiben, mülkiyetten kesin olarak mahrumiyete dair bir mahkeme tarafından verilen bir ceza veya tedbir anlamındadır;

e. “Esas Suç”, işlenmesi sonucunda bu Sözleşmenin 6 ncı maddesinde tanımlanan, bir suçun konusu olabilecek gelirlerin meydana geldiği herhangi bir suç anlamındadır.

Bölüm II

Ulusal düzeyde alınacak önlemler

Madde 2.- Zoralım önlemleri

1.- Taraf olan her devlet, suç vasıtaları ile gelirlerini veya bu gelirlere eşdeğer malların zoralımını gerçekleştirmek için gerekli olan yasal ve diğer tedbirleri alacaktır.

2.- Taraflar, imza sırasında veya onay, kabul, tasvip ya da katılma belgelerini tevdi ederken, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine hitaben yapacakları bir beyan ile, bu maddenin 1 inci fıkrasının sadece bu beyanda belirtilen suçlara veya bu suç türlerine uygulanacağını ilan edebilirler.

Madde 3.- Araştırma önlemleri ve geçici önlemler

Taraflar, 2 nci maddenin 1 inci fıkrasına göre zoralıma tâbi olan bir malın tespitini ve takibini yapabilmek ve bu tür malın elden çıkarılmasına veya nakline yol açan herhangi bir muameleyi önleyebilmek için gerekli olabilecek yasal ve diğer önlemleri alacaktır.

Madde 4.- Özel araştırma yetkileri ve teknikleri

1.- Taraflar, 2 ve 3 üncü maddelerde belirtilen işlemleri yapmaları için mahkemelerinin ve diğer yetkili makamlarının, banka ve malî veya ticarî kayıtların gösterilmesini veya bunlara el konulmasını emretme yetkisi ile teçhiz olunmaları için gerekli olabilecek yasal ve diğer tedbirleri alacaklardır. Taraflar, banka hesaplarının gizliliği gerekçesiyle işbu madde hükümlerine riayet etmekten kaçınamayacaktır.

2.- Taraflar, gelirin tespiti ve takibini ve bununla ilgili delillerin toplanmasını kolaylaştıran özel soruşturma yöntemlerini kullanmak için gerekli olabilecek yasal ve diğer önlemleri almayı inceleyecektir. Bu gibi teknikler, banka havalelerinin izlenmesi, haberleşmenin takibi ve haberleşmeye el

konulması, bilgisayar sistemlerine girilmesi ve özel belgelerin gösterilmesi emirlerini ihtiva edebilir.

Madde 5.- Hukukî başvuru yolları

Taraflar, 2 ve 3 üncü maddeler gereğince alınan tedbirlerden etkilenen ilgili kimselerin haklarını korumak için gerekli olabilecek etkin hukukî yolları öngören yasal ve diğer tedbirleri alacaktır.

Madde 6.- Para aklama suçları

1.- Taraflar, kasıtlı olarak işlenen aşağıdaki fiillerin kendi iç mevzuatlarına göre suç sayılması için gerekli olabilecek yasal ve diğer tedbirleri alacaktır:

a. Suçtan kaynaklanan gelir olduğunu bilerek, bunun kanunsuz olan kaynağını gizlemek veya tebdil etmek veya esas suçun işlenmesine karışan herhangi bir şahsın, eyleminin hukukî sonuçlarından kaçmasına yardım etmek maksadıyla bir malın değiştirilmesi veya nakledilmesi,

b. Herhangi bir malın, bunun suçtan kaynaklanan gelir olduğunu bilerek, gerçek niteliğini, kaynağını, yerini, durumunu, hareketini, bu malla ilgili hakları ya da mülkiyetini gizlemek veya tebdil etmek; ve her Taraf Devletin anayasal ilkelerine ve hukuk düzenlerinin temel esaslarına bağlı olmak kaydıyla,

c. Teslim aldığı tarihte, suçtan hâsıl olduğunu bilerek, bir malın iktisabı, zilyetliği veya kullanılması,

d. Bu maddeye göre ihdas edilen suçların işlenmesine, işlenmesi için oluşturulan teşekküle veya anlaşmaya iştirak etmek, işlenmesine teşebbüs etmek, işlenmesine yardım etmek, kolaylaştırmak, yol göstermek.

2.- İşbu maddenin 1 inci fıkrasının yerine getirilmesi veya uygulanması amacıyla:

a. Esas suçun, Taraf Devletin ceza yargısı kapsamında olup olmadığı dikkate alınmayacaktır.

b. Bu fıkrada sayılan (1. fıkra) suçların, esas suçu işleyen kişiler bakımından geçerli olması zorunlu değildir.

c. Bu maddenin 1 inci fıkrasında belirtilen bir suçun unsuru olarak gerekli olan bilgi (vukufiyet), kasıt veya amaç gibi hususlar, nesnel, maddî koşullardan çıkarılabilir. (istidlâl edilebilir.)

3.- Taraflar sanığın:

a. Malın suçtan kaynaklandığını varsayması gerektiği;

b. Kazanç sağlamak amacıyla hareket ettiği;

c. Suç teşkil eden faaliyetlerin sürdürülmesini kolaylaştırmak amacıyla hareket ettiği,

durumlardan birinde ya da hepsinde, bu maddenin 1 inci fıkrasında belirtilen eylemlerden bazılarını veya tamamını kendi iç hukukuna göre suç saymak için gerekli gördüğü önlemleri alabilecektir.

4.- Taraflar, imza sırasında veya onay, kabul, tasvip ya da katılma belgelerini tevdi ederken, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne hitaben yapacakları bir beyan ile bu maddenin 1 inci fıkrasının, sadece bu beyanda belirtilen esas suçlara veya suç türlerine uygulanacağını ilan edebilirler.

Bölüm III
Uluslararası İşbirliği
Kısım 1
Uluslararası İşbirliğinin İlkeleri

Madde 7.- Uluslararası işbirliği için genel ilkeler ve önlemler:

1.- Taraflar, suçtan kaynaklanan gelirlerin ve araçların zoralımını amaçlayan soruşturmalar ve kovuşturmalar için birbirleriyle mümkün olan en geniş ölçüde işbirliği yapacaklardır.

2.- Taraflar, bu bölümdeki koşullar altında;

a. Suç gelir veya araçlarını oluşturan belli malların zoralımının yanısıra, suç gelirinin değerine karşılık gelen bir para tutarının ödenmesi suretiyle zoralımı,

b. Yukarıda (a) bendinde zikredilen her bir zoralım şekline ilişkin araştırma yardımı ve geçici önlemler

ile ilgili talepleri karşılamak için gerekli yasal ve diğer önlemleri alacaktır.

Kısım 2
Araştırma yardımı

Madde 8.- Yardım yükümlülüğü

Taraflar, araçların, gelirin ve zoralıma tâbi diğer malların tespiti ve izlenmesine talep üzerine yekdiğerine mümkün olan en geniş yardımı sağlayacaktır. Bu yardım, yukarıda zikredilen malların mevcudiyeti, yeri veya nakli, niteliği, hukukî statüsü veya değeri ile ilgili delili sağlayan ve güvenceye alan her türlü önlemi ihtiva edecektir.

Madde 9.- Yardımın yerine getirilmesi

8 inci maddede öngörülen yardım, talep edilen Tarafın iç hukukuna uygun olarak, bu hukuka aykırı olmadığı ölçüde, talepte belirtilen usullere uygun olarak yerine getirilecektir.

Madde 10.- Kendiliğinden bilgi verme

Herhangi bir Taraf; kendi soruşturma veya kovuşturmalarına halel gelmeksizin, herhangi bir talebin vukuundan önce, diğer Taraf Devletin bir soruşturma veya kovuşturmayı başlatmasına veya yürütmesine yardımcı olabileceğine veya bu bölüm gereğince talepte bulunmasına yol açabileceğine kani olduğu suç gelirleri ve araçları hakkındaki bir bilgiyi diğer Tarafa verebilir.

Kısım 3

Geçici önlemler

Madde 11.- Geçici önlemler alma yükümlülüğü

1.- Bir cezaî kovuşturma veya bir zoralım işlemi başlatan diğer bir Tarafın talebi ile bir Taraf Devlet, daha sonra bir zoralım talebine konu oluşturabilecek veya böyle bir talebi karşılayabilecek herhangi bir malla ilgili olarak, bu mal üzerinde herhangi bir işlemi, devir veya elden çıkarılmasını engellemek amacıyla bloke etmek ve el koymak gibi gerekli geçici önlemleri alacaktır.

2.- Bu Sözleşmenin 13 üncü maddesine uygun olarak bir zoralım talebi almış bulunan Taraf Devlet, talep edilmiş ise, talebe konu olan veya olabilecek olan herhangi bir mal hususunda talebi karşılayacak şekilde, bu maddenin 1 inci fıkrasında belirtilen önlemleri alacaktır.

Madde 12.- Geçici önlemlerin uygulanması

1.- Bu Sözleşmenin 11 inci maddesinde belirtilen geçici önlemler, talep edilen Taraf Devletin iç hukukuna uygun olarak, iç hukukun izin verdiği şekilde ve iç hukukla çatışmadığı ölçüde, talepte belirtilen usullere uygun olarak uygulanacaktır.

2. Bu maddeye uygun olarak alınmış herhangi bir geçici önlemin kaldırılmasından önce, talep edilen Taraf, mümkün olan her durumda, talebeden Tarafa önlemin devam etmesi lehindeki sebeplerini bildirme imkânını verecektir.

Kısım 4

Zoralım

Madde 13.- Zoralım yükümlülüğü

1.- Bir diğer Taraf Devletten, ülkesinde bulunan suçtan doğan gelirlerin veya araçların zoralımı talebini alan Taraf Devlet :

a. Bu gibi gelirler veya araçlarla ilgili olarak talebeden Tarafın bir mahkemesi tarafından verilen zoralım emrini yerine getirecek; veya

b. Bu talebi, bir zoralım emrinin alınması için kendi yetkili makamlarına sunacak ve bu şekilde karar alınması halinde onu infaz edecektir.

2.- Bu maddenin 1(b) bendinin uygulanması amacıyla herhangi bir Taraf Devlet, gerekli olduğu zaman, kendi iç hukuku uyarınca zoralım işlemlerini başlatma yetkisini haiz olacaktır.

3.- Bu maddenin 1 inci fıkrası hükümleri, zoralımın uygulanabileceği mal talep edilen Tarafta bulunuyor ise, suçtan doğan gelirin değerine eşit miktarda paranın ödenmesi şeklindeki zoralıma da keza uygulanacaktır. Bu hallerde, 1 inci fıkraya uygun zoralım infaz edilirken, talep edilen Taraf, ödeme gerçekleşmemiş ise, zoralım için uygun herhangi bir mal üzerinde talebi uygulayacaktır.

4. Zoralım talebinin belli bir malı ilgilendirmesi halinde Taraflar; talep edilen Tarafın, malın değerine tekabül eden miktarda paranın ödenmesi şeklinde zoralım işlemini icra etmesi hususunda anlaşabilirler.

Madde 14.- Zoralımın yerine getirilmesi

1.- Zoralımın 13 üncü madde gereğince alınması ve yerine getirilmesi usulleri talep edilen Taraf kanununa tâbi olacaktır.

2.- Talep edilen Taraf; talep eden Tarafın mahkûmiyet veya adlî kararında beyan edilen veya mahkûmiyet veya adlî kararın zımnen istinat ettiği, subut bulduğu kabul edilen hususlarla bağlı olacaktır.

3.- Taraf Devletler, imza sırasında veya onay, kabul, tasvip ya da katılma belgelerini tevdi ederken Avrupa Konseyi Genel Sekreterine hitap eden bir beyan ile bu maddenin 2 nci fıkrasının sadece kendi anayasal prensiplerine ve hukuk sisteminin temel esaslarına bağlı olarak uygulanacağını ilan edebilir.

4.- Zoralımın bir miktar paranın ödenmesini gerektirmesi halinde, talep edilen Tarafın yetkili makamı, bu miktarı, zoralımının yerine getirilmesi kara-

rının alındığı tarihteki döviz kuru üzerinden, o ülkenin (talep edilen Taraf) parasına çevirecektir.

5. Bu Sözleşmenin 13 üncü maddesinin 1 (a) bendinin uygulanması halinde, zoralım emrinin yeniden incelenmesine dair yapılacak başvuru konusunda karar verme yetkisine sadece talebeden Taraf sahip olacaktır.

Madde 15.- Zoralımı yapılan mal

Talep edilen Taraf tarafından zoralımı yapılan mal, taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça, bu Tarafın (Talep edilen Taraf) kendi iç hukukuna göre kullanılacaktır.

Madde 16.- Yerine getirme hakkı ve azami zoralım miktarı

1.- Bu Sözleşmenin 13 üncü maddesine göre yapılmış bir zoralım talebi, talep eden Tarafın zoralım emrini bizzat kendisinin yerine getirme hakkını etkilemez.

2.- Bu Sözleşmenin hiç bir hükmü, zoralım değeri yekûnunun, zoralım emrinde belirtilen para miktarını aşmasına imkân verecek şekilde yorumlanmayacaktır. Bir Taraf böyle bir şeyin olabileceğini tespit ederse, Taraflar böyle bir sonuca yol açmamak için istişarelerde bulunacaklardır.

Madde 17.- Temerrüt halinde hapis

Sözleşmenin 13 üncü maddesi gereğince yapılan bir talebin sonucu olarak, Talep eden Taraf talebinde o şekilde belirtmiş ise, Talep edilen Taraf, temerrüt halinde hapis veya hürriyeti kasıtlayan başka herhangi bir önlem uygulamayacaktır.

Kısım 5
İşbirliğinin Reddi veya Ertelenmesi

Madde 18.- Red sebepleri

1.- Bu bölümdeki işbirliği aşağıdaki hallerde reddolunabilir:

a. İstenilen husus talep edilen Tarafın hukuk sisteminin temel prensiplerine aykırı ise; veya

b. İstemin yerine getirilmesinin, talep edilen Tarafın egemenliğine, güvenliğine, kamu düzenine veya diğer temel menfaatlerine zarar vermesi muhtemel ise; veya

c. Talep edilen Tarafın görüşüne göre, talebin ilgili olduğu davanın önemi, istenilen doğrultuda bir harekette bulunmayı haklı kılmıyorsa; veya

d. Talebin ilgili olduğu suç, siyasî veya malî suç niteliğinde ise; veya

e. İstenilen hususta işlem yapılmasının, Talep edilen Tarafça "ne bis in idem" ilkesine aykırı olacağı düşünülmekteyse; veya

f. Talebin ilgili olduğu suç, Talep edilen Taraf ülkesinde işlendiği takdirde, bu Tarafın Kanununa göre suç teşkil etmiyorsa; bununla birlikte, bu red sebebi 2 nci Kısımdaki işbirliği sözkonusu olduğunda, ancak istenilen yardım zorlayıcı bir işleme taalluk ettiği takdirde geçerli olacaktır.

2.- Bu bölümün, istenilen yardım zorlayıcı bir işleme taalluk ettiği ölçüde 2 nci Kısmı, ve 3 üncü Kısmı gereğince yapılacak işbirliği, eğer istenilen tedbirler benzer bir dahili olay vuku bulduğunda, talep edilen Tarafın iç hukukuna göre soruşturma veya kovuşturma amacıyla alınamıyor ise, keza reddedilebilecektir.

3.- Talep edilen Devlet Kanununun gerekli kılması halinde, bu Bölümün, istenilen yardım zorlayıcı bir işleme taalluk ettiği takdirde 2 nci Kısmı ve 3 üncü Kısmı gereğince yapılacak işbirliği, eğer istenilen tedbirler veya benzer tesirleri olan başka tedbirler, Talep eden Devletin kanununa göre müsaade edilmemişse veya Talep eden Taraf yetkili makamları bakımından, talep, suçlarla ilgili olarak hareket eden ne bir Hâkim ve ne de Cumhuriyet Savcıları dahil olmak üzere, başka bir adlî makam tarafından müsaade edilmemişse keza reddolunabilecektir.

4.- Bu bölümün 4 üncü Kısmı gereğince yapılacak işbirliği keza aşağıdaki hallerde reddolunabilecektir:

a. Talebin ilgili olduğu suç tipi konusunda talep edilen Taraf Kanununda zoralım öngörülmemiş ise; veya

b. 13 üncü maddenin 3 üncü fıkrasından doğan yükümlülüğe zarar vermeksizin; suç ve

i. Suçtan doğan gelir olarak vasıflandırılabilecek bir ekonomik avantaj; veya

ii. Suç vasıtaları olarak vasıflandırılabilecek mal,

arasındaki ilişki ile ilgili olarak, Talep edilen Tarafın zoralımın sınırlarını belirleyen iç hukuk ilkelerine aykırı olacak ise; veya

c. Talep edilen Taraf kanunu gereğince zoralım kararı zamanaşımı nedeniyle artık verilemiyor veya uygulanamıyor ise; veya

d.- Talep, kendisine istinaden zoralım kararı alınan ya da alınması istenen, daha önce verilmiş bir hükümle veya hukukî nitelikteki bir kararla veya

böyle bir karar içinde yer alan bir veya birkaç suçun işlendiğine dair beyanla ilgili değilse; veya

e.- Zoralım işleminin talebeden Tarafta uygulanabilir olmaması veya hâlâ olağan itiraz yollarına tâbi bulunması sözkonusu ise; veya

f.- Bir şahıs aleyhinde çıkarılan zoralım emrinin, bu şahsın gıyabında verilen bir kararla ilgili olması ve talep edilen Tarafın görüşüne göre, talebeden Taraf tarafından böyle bir karara yol açacak şekilde yapılan kovuşturmaların suç isnad edilen herhangi bir şahsa tanınmakta olan asgarî savunma haklarını kaale almamış olması,

5.- Bu maddenin 4 (f) bendi bakımından verilmiş olan bir karar aşağıdaki hallerde gıyaben verilmiş sayılmayacaktır :

a. İlgili kişinin itirazını müteakip tefhim veya teyid edilmişse; veya

b. İlgili kişinin temyiz etmesi üzerine, karar bunu müteakip verilmişse,

6.- Bu maddenin 4 (f) bendine göre asgarî savunma haklarının tanınıp tanınmadığı incelenirken; talep edilen Taraf ilgili şahsın adaletten kasıtlı olarak kaçtığı vakıasını veya bu şahsın gıyapta verilen karara karşı bir hukukî itirazda bulunma imkânı olduğu halde bu yola başvurmamasını dikkate alacaktır. Aynı husus, ilgili şahsa duruşmada bulunması için usulüne uygun davet yapılmış olmasına rağmen, bu şahsın hazır bulunmaması ya da erteleme istememesi halinde de uygulanacaktır.

7.- Bir Taraf Devlet, banka mahremiyetini bu bölüm gereğince yapılacak herhangi bir işbirliğini reddetmek için bir sebep olarak öne sürmeyecektir. Kendi iç hukukunun öngörmesi halinde bir Taraf Devlet, banka mahremiyetinin kaldırılmasını içeren bir işbirliği talebinin, Hâkim ya da savcılar dahil suçlarla ilgilenen başka bir adlî makam tarafından verilmiş bir izne dayanması şartını arayabilir.

8. Bu maddenin 1 (a) bendindeki red sebebine halel gelmeksizin;

a. Talep eden Taraf yetkili makamları tarafından soruşturma altında tutulan veya bir zoralım emrine muhatap kılınan şahsın bir hükmî şahıs olması durumunda, talep edilen Taraf bunu, bu bölüm dairesinde yapılacak işbirliğine bir engel olarak saymayacaktır.

b. Aleyhinde suçtan hâsıl olan gelirin zoralımı kararı alınan gerçek kişinin daha sonra ölmesi veya aleyhinde suçtan hâsıl olan gelirin zoralımı kararı alınan bir hükmî şahsın sonradan feshedilmesi durumunda bu husus 13 üncü

maddenin 1 (a) bendine uygun olarak yardım yapılmasına bir engel olarak kabul edilmeyecektir.

Madde 19.- Erteleme

Talep edilen Taraf, bir talebin kendi makamları tarafından yapılan soruşturma ve kovuşturmalara zarar vermesi sözkonusu ise, bu talep üzerine yapacağı işlemi erteleyebilir.

Madde 20.- Bir talebin kısmen veya şartlı kabul edilmesi

Bu bölüm gereğince işbirliğini reddetmeden veya ertelemeden önce talep edilen Taraf, münasip olması halinde, talebeden Tarafla istişare yaptıktan sonra, talebin kısmen veya gerekli gördüğü şartlarla kabul edilmesi hususunu inceleyecektir.

Kısım 6

Tebligat ve üçüncü tarafların haklarının korunması

Madde 21.- Belgelerin tebliği

1.- Taraflar, geçici önlemler ve zoralımdan etkilenen şahıslara hukukî belgelerin tebliğ edilmesinde birbirlerine en geniş karşılıklı yardım imkânını sağlayacaktır.

2.- Bu maddenin hiçbir hükmü, gönderilen Tarafça imza sırasında veya onay, kabul, tasvip ya da katılma belgesini tevdi ederken Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne hitaben aksine bir beyan yapılmadıkça,

a. Hukukî belgelerin posta kanalıyla yurt dışında bulunan şahıslara doğrudan gönderilmesi imkânını;

b. Belgelerin menşei olan Tarafın adlî görevlilerinin, görevlilerinin veya diğer yetkili makamlarının, adlî belgeleri bu Tarafın konsolosluk makamları aracılığı ile veya gönderilen Tarafın adlî görevlileri, görevlileri veya başka yetkili makamları aracılığı ile tebliğ etme imkânını;

engellemeyecektir.

3. Gönderen Tarafta çıkarılan geçici önlemler veya zoralım emirlerinden etkilenen yurt dışındaki şahıslara adlî belgeler tebliğ edilirken, bu Taraf kendi kanununa göre hangi hukukî yolların mevcut olduğunu bu şahıslara belirtecektir.

Madde 22.- Yabancı kararların tanınması

1.- Talep edilen Taraf, 3 ve 4 üncü Kısımlar gereğince vaki işbirliği taleplerini incelerken, talebeden Tarafta alınan ve üçüncü kişiler tarafından öne sürülen hakları ilgilendiren her türlü adlî kararı tanıyacaktır.

2.- Tanıma aşağıdaki hallerde reddolunabilecektir:

a. Üçüncü taraflara haklarını ispat için yeterli fırsat tanınmamış ise, veya

b. alınan karar, talep edilen Tarafta aynı konuda esasen alınmış bir kararla çelişkili ise; veya

c. alınan karar talep edilen Tarafın kamu düzeni ile bağdaşmıyor ise; veya

d. alınan karar, talep edilen Taraf kanununun öngördüğü münhasır yargı hükümlerine aykırı ise.

Kısım 7

Usuli ve diğer genel kurallar

Madde 23.- Merkezî makam

1.- Sözleşen Taraflar, bu bölüm gereğince yapılacak talepleri göndermek ve cevaplandırmak, bu gibi talepleri yerine getirmek veya yerine getirecek makamlara iletmekten sorumlu olacak bir ya da gerekli ise birden fazla merkezî makam belirleyecektir.

2.- Her Taraf Devlet, imza sırasında veya onay, kabul, tasvip ya da katılma belgesini tevdi ederken, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine bu maddenin 1 inci fıkrasına uygun şekilde tayin edilen makamların isimlerini ve adreslerini bildirecektir.

Madde 24.- Doğrudan haberleşme

1.- Merkezî makamlar birbirleriyle doğrudan haberleşeceklerdir.

2.- Acele hallerde, bu bölüm gereğince vaki talepler veya bildirimler, Cumhuriyet Savcıları dahil olmak üzere talep eden Taraf adlî makamları tarafından, talep edilen tarafın adlî makamlarına doğrudan gönderilebilecektir. Bu durumda, bir nüsha da aynı zamanda talep eden Taraf merkezî makamı vasıtasıyla talep edilen Tarafın merkezî makamına gönderilecektir.

3.- Bu maddenin 1 inci ve 2 nci fıkraları gereğince vaki herhangi bir talep veya bildirim Uluslararası Adlî Polis Örgütü (Interpol) vasıtasıyla yapılabilecektir.

4.- Bu maddenin 2 nci fıkrasına uygun olarak bir talep yapılması ve merkezi makamın bu talebi incelemede yetkili olmaması halinde, bu makam

talebi yetkili millî makama havale edecek ve bu şekilde hareket ettiğini talebeden Tarafa doğrudan bildirecektir.

5.- Bu bölümün 2 nci Kısmı gereğince yapılan cebri işlemi gerektirmeyen talepler ya da yazışmalar, talep eden Tarafın yetkili makamları tarafından talep edilen Tarafın yetkili makamlarına doğrudan intikal ettirilebilecektir.

Madde 25.- Talep şekli ve diller

1.- Bu bölüm gereğince yapılacak tüm talepler yazılı olacaktır. Telefaks gibi modern haberleşme yolları kullanılabilecektir.

2.- Bu maddenin 3 üncü fıkrası hükmüne bağlı olmak kaydıyla, taleplerin veya bunlarla ilgili belgelerin tercümesi istenilmeyecektir.

3.- İmza sırasında veya onay, kabul, tasvip ya da katılma belgesini tevdi ederken, herhangi bir Taraf Devlet, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yapacağı bir beyanla, kendisine yapılan taleplerin ve bu talepleri destekleyen ilgili belgelerin kendi lisanına veya Avrupa Konseyinin resmî dillerinden birine veya beyanında belirteceği bir dile yapılmış tercümelerini gerekli kılmak hakkını muhafaza edebilir. Bu Taraf, bu vesileyle belirleyeceği başka herhangi bir dilde yapılan tercümeleri kabul etmeğe hazır olduğunu da beyan edebilir. Diğer Taraflar karşılıklılık kuralını uygulayabilirler.

Madde 26.- Onaylama

Bu bölümün uygulanması bağlamında gönderilen belgeler, tüm onaylama formalitelerinden muaf kılınacaktır.

Madde 27.- Talebin içeriği

1.- Bu bölüm gereğince işbirliği talebinde bulunulurken aşağıdaki hususlar belirtilecektir:

a. Talebi yapan makam ve soruşturma veya kovuşturmayı yürüten makam;

b. Talebin amacı ve sebebi,

c. Tebligat için talepte bulunma hali hariç olmak üzere, soruşturma veya kovuşturmalarla ilgili bilgiler (gün, yer ve suçun meydana geldiği hal ve şartlar) dahil meseleler,

d. işbirliğinin zorlayıcı eylemi gerektirdiği ölçüde;

i. Kanun hükümlerinin metni veya, bu mümkün olmazsa, uygulanacak kanun hakkında bir açıklama; ve

ii. Alınması istenen önlem veya benzer etkileri olan başka herhangi bir önlemin talep eden taraf ülkesinde de kendi mevzuatı çerçevesinde gerçekleştirilebileceğinin belirtilmesi;

e. Gerekli görülmesi halinde ve mümkün olduğu ölçüde,

i. İlgili kişi veya kişiler hakkında isim, doğum yeri ve tarihi, milliyetleri ve bulunulan mahal, hükmî şahıs ise idare merkezi, dahil ayrıntılar, ve

ii. İşbirliği istenilen malın bulunduğu mahal, ilgili şahıs veya şahıslarla irtibatı, suçla olan ilgisi yanında, diğer şahısların bu mal üzerindeki menfaatleri hakkında mevcut bilgi; ve

f. Talep eden Tarafın takip edilmesini arzu ettiği herhangi bir özel usuli işlem.

2.- Bir miktar paranın ödenmesiyle yerine getirilebilecek bir zoralım emrine konu mala el konması için 3 üncü Kısım gereğince yapılan bir geçici önlem talebi, aynı zamanda bu mal üzerinden geri alınacak azamî miktarı belirtecektir.

3.- Bu maddenin 1 inci fıkrasında zikredilen hususlara ek olarak 4 üncü Kısım gereğince yapılacak talep aşağıdaki unsurları ihtiva edecektir.

a. 13 üncü maddenin 1 (a) bendi ile ilgili talepte,

i. Talep edenTarafta mahkemenin verdiği zoralım emrinin onaylanmış aslı ve zoralım emrinde zikredilmemişse, bu emrin verilmesine esas olan sebeplerin beyanı;

ii. Zoralım emrinin yerine getirilir olduğuna ve herhangi bir olağan itiraz yoluna tâbi olmadığına dair talebeden Taraf yetkili makamının onayı;

iii. Uygulanması istenilen emrin kapsamı hakkında bilgi, ve

iv. Herhangi bir geçici önlemin alınmasının gerektiğine dair bilgi.

b. 13 üncü maddenin 1 (b) bendi ile ilgili talepte; talep edilen Tarafa kendi iç hukuku gereğince bir karar alınmasına imkân verecek şekilde talep eden Tarafça talebe esas olan olayların açıklanması,

c. Üçüncü tarafların hakları sözkonusu ise, bunların haklarını talep etmek imkânı bulunmuş olduklarını kanıtlayan belgeler.

Madde 28.- Hatalı talepler

1.- Bir talebin bu bölüm hükümlerine uygun olmaması halinde veya sağlanan bilgi, talep edilen Tarafın talebi incelemesine yeterli değilse, bu Taraf, talep eden Taraftan istemini ıslah etmesini veya ek bilgi ile ikmal etmesini isteyebilir.

2.- Talep edilen Taraf bu gibi değişikliklerin veya bilginin verilmesi için bir zaman sınırı tespit edebilir.

3.- Bu bölümün 4 üncü Kısmı gereğince yapılmış bir taleple ilgili olarak istenilen değişikliklerin veya ek bilginin alınmasını beklerken, talep edilen Taraf bu bölümün 2 veya 3 üncü Kısmından atıf yapılan önlemlerden herhangi birini alabilir.

Madde 29.- Taleplerin çokluğu

1.- Talep edilen Tarafın aynı kişi veya mal ile ilgili olarak bu bölümün 3 veya 4 üncü Kısımları gereğince birden fazla talep alması halinde, taleplerin çokluğu bu Tarafın geçici önlemlerin alınmasına taalluk eden talepleri işleme koymasına engel olmaz.

2. Bu bölümün 4 üncü Kısmı gereğince yapılan taleplerin çokluğu halinde, talep edilen Taraf talep eden Taraflarla istişare etmeyi düşünecektir.

Madde 30.- Sebep gösterme yükümlülüğü

Talep edilen Taraf, bu bölüm gereğince herhangi bir işbirliğini reddetme, erteleme veya şarta bağlı tutma hakkında alacağı herhangi bir kararın sebeplerini gösterecektir.

Madde 31.- Bilgi verme

1.- Talep edilen Taraf talep eden Tarafa aşağıdaki hususları derhal bildirecektir:

a. Bu bölüm gereğince yapılan talep hakkında başlatılan işlem;

b. Talebe istinaden uygulanan işlemin nihaî sonucu;

c. Bu bölüm gereğince herhangi bir işbirliğinin tamamen veya kısmen reddine, ertelenmesine veya şarta bağlanmasına dair alınan karar;

d. Talep edilen işlemin uygulanmasını imkânsız kılan veya muhtemelen önemli ölçüde gecikmesine yol açan şartlar; ve

e. Bu bölümün 2 veya 3 üncü Kısımlarına uygun geçici önlemlerin alınmış olması halinde, kendi iç hukukunda bu geçici önlemlerin otomatik olarak kaldırılmasına yol açan hükümler.

2.- Talep eden Taraf talep edilen Tarafa aşağıdaki hususları derhal bildirecektir;

a. Zoralım emrinin tamamen veya kısmen uygulanmasını sona erdiren herhangi bir yeniden inceleme, karar veya başka herhangi bir gelişme; ve

b. Bu bölüm gereğince yapılacak herhangi bir tasarrufu artık haklı kılmayacak fiilî veya hukukî bir gelişme.

3.- Bir Taraf Devlet, aynı zoralım emrine istinaden birden ziyade Taraftan zoralım isteminde bulunması halinde, bu talebin yerine getirilmesinden etkilenen tüm Taraflara keyfiyeti bildirecektir.

Madde 32.- Kullanmanın kısıtlanması

1. Talep edilen Taraf, talebin yerine getirilmesini, elde edilen delil veya bilginin kendisinin önceden rızası olmaksızın, talep eden Tarafın makamlarınca talepte belli edilenlerden başka soruşturma veya kovuşturmalarda kullanılamayacağı veya nakledilemeyeceği şartına tâbi tutabilir.

2.- Her Taraf Devlet, imza sırasında veya onay, kabul, tasvip ya da katılma belgelerini tevdi ederken Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne hitaben yapacağı bir beyan ile bu bölüm gereğince sağlanan bilgi veya delilin önceden rızası olmadan talep eden Taraf makamları tarafından talepte belli edilenden başka soruşturma veya kovuşturmalarda kullanılamayacağını veya nakledilemeyeceğini ilan edebilir.

Madde 33.- Gizlilik

1.- Talep eden Taraf, talep edilen Tarafın, talebin yerine getirilmesi için gerekli olmadıkça, talebin kapsamını ve vakaları gizli tutmasını isteyebilir. Talep edilen Taraf gizlilik gereksinmesine uyamaması halinde, keyfiyeti derhal talep eden Tarafa bildirecektir.

2.- Talep eden Taraf, kendi iç hukukunun temel prensiplerine aykırı değilse ve o şekilde davranması istenmiş ise, talep edilen Tarafca sağlanan bilgi ve delili, talepte tanımlanan soruşturma ve kovuşturmalar için zorunlu olduğu ölçüde açıklanması hali hariç, gizli tutacaktır.

3.- Kendi iç hukuk hükümlerine bağlı olarak, 10 uncu madde gereğince kendiliğinden verilen bir bilgiyi alan bir Taraf Devlet, bu bilgiyi sağlayan Tarafca istenilen gizlilik gereksinmesine uyacaktır. Taraf Devlet, böyle bir gereksinmeye uyamaz ise, keyfiyeti derhal bilgiyi nakleden Tarafa bildirecektir.

Madde 34.- Masraflar

Talebin karşılanmasıyla ilgili olağan masraflar Talep edilen Tarafca karşılanacaktır. Talebin karşılanması için önemli veya olağanüstü nitelikte masraf gerekli ise, taraflar talebin yerine getirilmesiyle ilgili şartlar ve masrafların nasıl üstlenileceği hususunda mutabık kalmak için istişare edeceklerdir.

Madde 35.- Zararlar

1.- Bölüm gereğince yapılacak işbirliği neticesinde bir fiil veya ihmalden doğan zararlar için bir şahıs tazminat davası açmış ise ilgili Taraflar münasip şekilde talep edilen meblağın nasıl paylaşılacağı hususunda birbirleriyle istişare etmeyi düşüneceklerdir.

2. Zarar dolayısıyla bir davaya maruz kalan Taraf, bu davada menfaati olan diğer Tarafa bu davayı haber vermeye gayret gösterecektir.

Bölüm IV

Nihaî hükümler

Madde 36.- İmzalama ve yürürlüğe girme

1.- Bu Sözleşme, Avrupa Konseyi'ne üye Devletler ve hazırlanmasına iştirak etmiş olanKonsey'e üye olmayan Devletlerin imzasına açılacaktır. Bu Devletler Sözleşme ile bağlı oldukları hususundaki rızalarını aşağıdaki şekilde beyan edebileceklerdir.

a. Onay, kabul veya tasvibe tâbi olduğu kaydı konulmaksızın imzalama, veya

b. Onaylama, kabul veya tasvibe tâbi olarak imzalama ve akabinde onaylama, kabul veya tasvip.

2.- Onaylama, kabul veya tasvip belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından muhafaza edilecektir.

3.- Bu Sözleşme, en az ikisi Avrupa Konseyi üyesi olan üç Devletin 1 inci fıkra hükmüne uygun şekilde sözleşme ile bağlı olduklarına dair muvafakatlarını beyan ettikleri tarihi takiben üç aylık bir sürenin dolmasından sonraki ayın birinci günü yürürlüğe girecektir.

4.- Sözleşme ile bağlanma iradesini daha sonra bildirecek her imzacı Devlet ile ilgili olarak Sözleşme, 1 inci fıkranın hükmüne uygun olarak Sözleşme ile bağlanma iradesinin ifade edildiği tarihten itibaren üç aylık sürenin bitimini takip eden ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.

Madde 37.- Sözleşmeye katılma

1.- Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden sonra, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Sözleşmeye taraf olan Devletlerle istişarede bulunduktan sonra, Bakanlar komitesine iştirake yetkili Taraf Devletler temsilcilerinin hepsinin olumlu oyunu içeren Avrupa Konseyi Statüsünün 20 nci (d) maddesinde öngörülen çoğunluk kararıyla, Avrupa Konseyine üye olmayan veya Sözleşmenin hazırlanmasına iştirak etmemiş herhangi bir devleti bu sözleşmeye katılmaya davet edebilir.

2.- Katılan herhangi bir devletle ilgili olarak Sözleşme, katılma belgesinin Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne tevdiinden sonra üç aylık sürenin dolmasını takip eden ayın birinci günü yürürlüğe girecektir.

Madde 38.- Ülkesel uygulama

1.- Herhangi bir Devlet imzalama sırasında veya onaylama, kabul tasvip veya katılma belgesini tevdi ederken bu Sözleşmenin ülkesinin belirli bölgelerinde tatbik edileceğini beyan edebilir.

2.- Herhangi bir Devlet daha sonraki bir tarihte Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne hitaben yapacağı bir beyan ile bu Sözleşmenin uygulanmasını ülkesinin bu beyanında belli edilen başka bir bölgesine teşmil edebilir. Bu bölge ile ilgili olarak Sözleşme; böyle bir beyanın Genel Sekreter tarafından alınmasından sonraki üç aylık sürenin dolmasını takip eden ayın birinci günü yürürlüğe girecektir.

3.- Ülkesel uygulama ile ilgili olarak, önceki iki fıkra gereğince yapılmış herhangi bir beyan, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne hitaben yapılacak bir ihbar ile geri alınabilir. Geri alma, böyle bir ihbarın Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından alındığı tarihten itibaren üç ayın dolmasından sonra takip eden ayın birinci günü geçerli olacaktır.

Madde 39.- Diğer anlaşma ve sözleşmelerle ilişki

1.- Bu Sözleşme özel konuları ilgilendiren uluslararası çok taraflı sözleşmelerden doğan hakları ve yükümlülükleri etkilemeyecektir.

2.- Bu Sözleşmeye taraf olanlar, bu Sözleşmede ele alınan konular hakkında birbirleriyle bu Sözleşmenin hükümlerinin tamamlanması veya kuvvetlendirilmesi veya Sözleşmede yer alan prensiplerin uygulanmasının kolaylaştırılması maksadıyla ikili veya çok taraflı anlaşmalar yapabilirler.

3.- İki veya daha ziyade Taraf Devlet bu Sözleşmede ele alınan herhangi bir konuda esasen anlaşma veya sözleşme yapmış veya bu konuda bir başka şekilde ilişki tesis etmişlerse, uluslararası işbirliğini kolaylaştırıyor ise, bu Sözleşme yerine yapmış oldukları o anlaşma veya sözleşmeyi uygulamaya veya ilişkilerini buna uygun olarak düzenlemeye yetkili olacaklardır.

Madde 40.- Çekinceler

1.- Herhangi bir Devlet, imza esnasında veya onay, kabul, tasvip ya da katılma belgelerini tevdi ederken, 2 nci maddenin 2 nci fıkrası; 6 ncı maddenin 4 üncü fıkrası, 14 üncü maddenin 3 üncü fıkrası, 21 inci maddenin 2 nci fıkrası, 25 inci maddenin 3 üncü fıkrası ve 32 nci maddenin 2 nci fıkrasında

öngörülen çekincelerden bir veya birden çoğunu kullanabilir. Başkaca çekince konulamaz.

2.- Önceki fıkra gereğince çekince koymuş bulunan herhangi bir Devlet, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne yapacağı bir ihbar ile bu çekincesini kısmen veya tamamen geri alabilir. Geri alma böyle bir ihbarın Genel Sekreter tarafından alındığı tarihte geçerli olacaktır.

3.- Bu Sözleşmenin bir hükmü ile ilgili çekince koyan sözleşen bir Taraf bu hükmün diğer bir Taraf Devletçe uygulanmasını talep edemeyecektir; bununla birlikte koyduğu çekince kısmi veya şartlı ise, bu hükmün kendisi tarafından kabul edildiği kadarıyla uygulanmasını öne sürebilir.

Madde 41.- Değişiklikler

1.- Herhangi birTaraf Devlet tarafından bu Sözleşmeye değişiklik yapılması teklif edilebilir ve bu öneri Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından Avrupa Konseyine üye devletlere ve 27 nci madde hükümlerine uygun olarak bu Sözleşmeye katılmış veya katılmaya davet olunmuş üye olmayan devletlere gönderilecektir.

2.- Bir Taraf Devletçe yapılan herhangi bir değişiklik teklifi önerilen değişiklik hakkında kendi görüşünü Bakanlar Komitesine sunacak olan Avrupa Suç Sorunları Komitesine gönderilecektir.

3.- Bakanlar Komitesi önerilen değişikliği ve Suç Sorunları Avrupa Komitesinin görüşünü inceleyecek ve değişikliği kabul edebilecektir.

4.- Bu maddenin 3 üncü fıkrasına uygun olarak Bakanlar Komitesi tarafından uygun bulunan herhangi bir değişiklik metni kabul edilmek üzere Taraf Devletlere iletilecektir.

5.- Bu maddenin 3 üncü fıkrasına uygun olarak kabul edilen herhangi bir değişiklik, Taraf Devletlerin tümünün değişiklikle ilgili kabullerini Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne bildirdikleri günü takip eden otuzuncu gün yürürlüğe girecektir.

Madde 42.- Uyuşmazlıkların çözümü

1.- Avrupa Konseyi Suç Sorunları Komitesi, bu Sözleşmenin yorumlanması ve uygulanması konularında bilgilendirilecektir.

2.- Taraflar, bu Sözleşmenin yorumlanması veya uygulanması bakımından aralarında uyuşmazlık doğması halinde, uyuşmazlığın Avrupa Suç sorunları Komitesine, kararları Tarafları bağlayıcı olacak olan bir Hakem Mahkemesine veya ilgili Taraflarca mutabık kalındığı üzere Uluslararası Adalet Divanına

intikal ettirilmesi dahil olmak üzere, uyuşmazlığı müzakere yoluyla veya tercih edecekleri başka herhangi bir barışçı yolla çözüme kavuşturacaklardır.

Madde 43.- Fesih

1.- Taraf Devletler, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne yapacakları bir ihbarla bu Sözleşmeyi her zaman feshedebilirler.

2.- Bu şekilde yapılan fesih, buna dair ihbarın Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından alındığı tarihten sonra üç aylık sürenin dolmasını takip eden ayın birinci günü geçerli olacaktır.

3.- Bununla birlikte, mevcut Sözleşme, böyle bir feshin yürürlüğe girdiği tarihten önce Sözleşme hükümlerine uygun olarak yapılan zoralım talebinin 14 üncü madde hükmünce yerine getirilmesi bakımından uygulanmaya devam olunacaktır.

Madde 44.- Bildirimler

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Avrupa Konseyine üye Devletlere ve bu Sözleşmeye katılan herhangi bir Devlete aşağıdaki hususları bildirecektir;

a. Herhangi bir imzalama işlemini;

b. Herhangi bir onay, kabul, tasvip veya katılma belgesinin tevdi olunduğunu;

c. 36 ve 37 nci maddelere uygun olarak Sözleşmenin yürürlüğe girdiği herhangi bir tarihi;

d. 40 ıncı maddenin 1 inci fıkrasına göre konan herhangi bir çekinceyi,

e. Bu Sözleşmeyi ilgilendiren başka herhangi bir işlem bildiri veya beyanı

usûlü veçhile yetkilendirilmiş olan, imzaları aşağıda bulunan temsilciler işbu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

Avrupa Konseyi arşivlerinde muhafaza edilmek üzere, her ikisi de eşit derecede geçerli olacak şekilde İngilizce ve Fransızca dillerinde tek nüsha halinde, 8 Kasım 1990 tarihinde Strazburg'da yapılmıştır. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri Sözleşmenin onaylı örneklerini Konsey üyesi ülkelere, Konsey üyesi olmamakla beraber Sözleşmenin yapılmasına katılan ülkelere ve Sözleşmeye katılmaya davet edilen herhangi bir başka ülkeye iletecektir.

1. Çekinceler :

a) 2 nci Maddenin 2 nci fıkrası uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti, Madde 2'nin 1 inci fıkrasının münhasıran ulusal mevzuatında tanımlanan suçlara uygulanacağını beyan eder.

b) 6 ncı Maddenin 4 üncü fıkrası uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti, 6 ncı Maddenin 1 inci fıkrasının, münhasıran ulusal mevzuatında tanımlanan suçlara uygulanacağını beyan eder.

c) 14 üncü Maddenin 3 üncü fıkrası uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti, 14 üncü Maddenin 2 nci fıkrasının, Türkiye Cumhuriyetinin anayasal ilkelerine ve temel hukuk kavramlarına uygunluğu ölçüsünde uygulanacağını beyan eder.

d) 21 inci Maddenin 2 nci fıkrası uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti, geçici önlemler ve zoralımdan etkilenen şahıslara adli belgelerin tebliğ edilmesi hakkındaki 2 nci fıkranın a ve b paragraflarında belirtilen usullerin, Türk topraklarında bulunan bir şahsa uygulanmasına, bunun Türk mevzuatında veya adlî belgeyi ileten Taraf ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki cezai konularda adli yardımlaşmaya dair ilgili uluslararası anlaşmalarda öngörülmüş olması halinde izin verilebileceğini ve adli belgelerin sadece Merkezî Makam aracılığıyla tebliğ edilmesi gerektiğini beyan eder.

e) 25 inci Maddenin 3 üncü paragrafı uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti, kendisine yapılacak taleplerin ve bu taleplere ilişkin belgelerin, Türkçe veya İngilizce çevirileriyle sunulması gerektiğini beyan eder.

f) 32'nci Maddenin 2'nci paragrafı uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti, Sözleşmenin III. Bölümü uyarınca Türk makamlarınca sağlanacak bilgi ve bulguların, ilgili Türk makamlarından önceden izin alınmaksızın, talepte bulunan Tarafın makamlarınca, talepte belirtilenden başka soruşturma ve kovuşturmalarda kullanılamayacağını beyan eder.

2. Beyanlar :

a) 23 üncü Maddenin 2 nci fıkrası uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti, aynı maddenin 1 inci paragrafı uyarınca belirlenen Merkezî Makamın aşağıda kayıtlı olduğunu beyan eder:

AdaletBakanlığı Ek Bina,

Millî Müdafaa Caddesi No: 22/8

06659, Bakanlıklar/Ankara/TÜRKİYE

b) Türkiye Cumhuriyeti, uyuşturucu kaçakcılığı, örgütlü suçlar ve terörizm arasındaki sıkı ilişkiye dikkat çeker ve Sözleşme hükümlerinin, 1988 yılında düzenlenen 16 ncı Avrupa Adalet Bakanları Konferansında kabul edilen 3 no.lu kararda belirtildiği üzere, terörist eylemlere de uygulanmasını beklediğini beyan eder.

B-ULUSLARARASI DİĞER BELGELER

1.Avrupa Konseyi Yolsuzlukla Mücadelede Yirmi Temel İlke Kararı (06 KASIM 1997)

Bakanlar Komitesi,

10 ve 11 Ekim 1997 tarihinde Strasbourg'da yapılan Hükümet ve Devlet Başkanları ikinci toplantısında benimsenen deklarasyon ve Eylem Planı doğrultusunda, özellikle "yolsuzluğa ve organize suçlara karşı mücadele" konusundaki III. Bölüm 2. paragrafı göz önüne alarak;

Yolsuzluğun Avrupa Konseyi'nin temel ilkelerine ve değerlerine bir tehdit oluşturduğunun, vatandaşların demokrasiye olan inançlarını zayıflattığının, hukuk devleti ilkesini zedelediğinin, insan haklarına karşı bir reddiye meydana getirdiğinin ve ekonomik ve sosyal gelişmeyi engellediğinin farkında olarak;

yolsuzlukla mücadelenin çok disiplinli olması gerektiğini ve bu çerçevede sırayla Valetta ve Prag'da yapılan Avrupa Adalet Bakanlarının 19. ve 21. konferansları tarafından kabul edilen kararların yanı sıra Yolsuzluğa Karşı Eylem Programı'nın da dikkate alınması gerektiğine kani olarak;

yolsuzluk üzerine çok disiplinli Grup tarafından hazırlanan yolsuzluğa karşı mücadelede yirmi temel ilke taslağını ele alarak,

ülkelerimizin bu konudaki çabalarına katılmak suretiyle yolsuzlukla mücadeleyi azimle sürdürmeye kararlı olarak,

aşağıda yer alan Yolsuzlukla Mücadelede Yirmi Temel İlke Kararı'nın kabul edilmesi konusunda mutabık kalır.

1. Yolsuzluğun önlenmesinde etkili tedbirler almak ve bu çerçevede kamuoyunun dikkatini konuya çekmek ve ahlaki davranışları teşvik etmek;

2. Ulusal ve uluslararası yolsuzlukların işbirliği içinde cezalandırılmasını sağlamak;

3. Yolsuzluk suçlarının önlenmesi, soruşturulması, kovuşturulması ve bu konuda hüküm verilmesi ile sorumlu olanların görev ve fonksiyonları ile örtüşen bir bağımsızlık ve özerklikten yararlanmalarını, kanun dışı etkilerden masun olmalarını, delillere ulaşmak için etkin araçlara sahip olmalarını ve yolsuzlukla mücadelede yetkililere yardım eden kişilerin korunmasını ve soruşturmaların gizliliğinin muhafazasını sağlamak;

4. Yolsuzluk suçları sonucu elde edilen kazanca el konulması ve suçluların bu kazançtan mahrum bırakılması için uygun tedbirleri almak;

5. Adli görevlilerin yolsuzluk suçlarında kalkan olarak kullanılmalarını engellemek amacıyla uygun tedbirleri almak;

6. Demokratik bir toplumun gerektirdiği ölçüde yolsuzluk suçlarının soruşturulması, kovuşturulması ya da hüküm verilmesinde dokunulmazlığı sınırlandırmak;

7. Yolsuzlukla mücadeleden sorumlu olan kişi ve kurumların uzmanlığını artırmak ve bunlara görevlerini ifa etmeleri için gerekli olan eğitim ve uygun araçlar olanağını sağlamak;

8. Mali mevzuatın ve bu mevzuatı uygulamakla görevli olan yetkililerin, özellikle yolsuzluk suçları ile bağlantılı olan diğer giderlerin mevcut kanunlarla veya uygulamada vergiden indirilmesini engelleyerek, etkin ve koordineli bir yapıda yolsuzlukla mücadele etmeye katkıda bulunmalarını sağlamak;

9. Kamu yönetiminin örgütlenmesi, işlemesi ve karar alma sürecinin, özellikle etkinliği artırma gereksinimi ile uyumlu bir şekilde mümkün olduğu kadar şeffaflığı artırarak, yolsuzluk ile mücadele etme ihtiyacını dikkate almasını sağlamak;

10. Kamu görevlilerinin hakları ve görevleri ile alakalı kuralların yolsuzlukla mücadelenin gereklerini almasını ve yeterli ve etkili disiplin tedbirlerinin yürürlüğe konulmasını ve davranış kuralları gibi uygun araçlar vasıtasıyla kamu görevlilerinden beklenen davranışların daha ileri düzeyde ayrıntılarıyla tanımlanmasının teşvik edilmesini sağlamak;

11. Kamu yönetiminin ve kamu kesiminin faaliyetlerine uygun denetim prosedürlerinin uygulanmasını sağlamak;

12. Denetim prosedürlerinin kamu yönetiminin dışındaki yolsuzlukların tespiti ve önlenmesinde rol oynamasını kabul etmek;

13. Kamusal sorumluluk ve hesap verme sorumluluğu sisteminin kamu görevlilerinin yolsuzlukla ilgili davranışlarının sonuçlarını dikkate almasını sağlamak;

14. Adil rekabeti teşvik eden ve yolsuzluk yapanlar üzerinde caydırıcı olan uygun ve saydam kamu alımları prosedürlerini benimsemek;

15. Parlamenterlerin davranış kurallarını benimsemelerini ve yolsuzluğa caydırıcı nitelikte olan siyasal partilerin ve seçim kampanyalarının finansmanı ile ilgili kuralların oluşturulmasını teşvik etmek;

16. Medyanın, ancak demokratik bir toplumda gerek duyulan sınırlama ve kısıtlamalara tabi olarak, yolsuzluk ile ilgili konularda bilgi edinme ve paylaşma özgürlüğüne sahip olmasını sağlamak;

17. Özellikle hakları ve çıkarları yolsuzluk nedeniyle etkilenen kişiler için etkili çözümler oluşturma konusunda olmak üzere, medeni hukukun yolsuzluk ile mücadele etmede söz konusu olan gereksinimleri dikkate almasını sağlamak;

18. Yolsuzluk ile ilgili araştırmaları teşvik etmek;

19. Yolsuzlukla mücadelenin tüm safhalarında, muhtemel organize suç ve kara para aklama bağlantısının göz önünde bulundurulmasını sağlamak;

20. Yolsuzlukla mücadelenin tüm aşamalarında en geniş biçimde bir uluslararası işbirliği geliştirmek.

Ve, Yolsuzlukla Etkili Bir Şekilde Mücadele Etmek Ve Yolsuzluğu Önlemek İle İlgili Olarak Dinamik Bir Sürecin Geliştirilmesine Yardımcı Olmak İçin Bakanlar Komitesi,

1. Ulusal otoriteleri bu ilkeleri kendi ulusal mevzuat ve uygulamalarında uygulamaya koymaya davet eder;

2. Yolsuzluk İle İlgili Çok-Disiplinli Grup (Multidisciplinary Group on Corruption-GMC)'a hızlı bir şekilde, yolsuzluğa karşı Eylem Programı ile uyumlu uluslararası hukuki enstrümanların özenle hazırlaması talimatını verir;

3. Yolsuzluk İle İlgili Çok-Disiplinli Grup'a (GMC), Avrupa Konseyi'nin nezaretinde, bu ilkelerin ve kabul edilen uluslararası hukuki enstrümanların uygulanmasının izlenmesi için uygun ve etkili bir mekanizmanın oluşturulmasını öneren bir taslak metni geciktirmeden sunması talimatını verir.

2.Avrupa Birliği Aday Ülkelerde Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesine İlişkin On İlke[164]

1. Devlet liderleri ve karar vericilerinin yolsuzlukla mücadele hususunda güvenilirliklerinin olması ve açık bir tutum sergilemeleri büyük önem taşımaktadır. Yolsuzluğu engelleyecek ve baskı altında tutacak önlemleri kapsayan yolsuzlukla mücadele stratejileri geliştirilmelidir ve uygulamaya

---

[164] European Union, "Ten Principles for Improving the Fight Against Corruption in the Candidate Countries"

konmalıdır. Bu stratejiler devletin her düzeyinde geniş çaplı ele alınıp tartışılmalıdır.

2. Aday ülke AB mevzuatına tam olarak uyum sağlamalıdır. Ayrıca temel uluslararası yolsuzlukla mücadele araçlarının tamamına taraf olunmalıdır ve uygulamaya konulmalıdır (BM, Avrupa Konseyi ve OECD Sözleşmeleri).

3. Yolsuzlukla mücadele yasaları önemli olmasına karşın, söz konusu yasaların uygun ve şeffaf yolsuzlukla mücadele birimlerince uygulanması daha fazla önem taşımaktadır. Uygun soruşturma teknikleri ve istatistikleri geliştirilmelidir. Yasaları uygulamakla yükümlü kurumların rolü sadece yolsuzlukla değil, aynı zamanda sahtecilik, vergi suçları ve kara para aklama konusunda da güçlendirilmelidir.

4. Kamu görevi her vatandaşa açık olmalıdır. Personel alma ve terfi etme objektif kriterlere ve liyakata dayanmalıdır. Ücretler ve sosyal haklar yeterli düzeyde olmalıdır. Kamu görevlileri mal beyanında bulunmalıdır. Hassas görevlerde rotasyon geçerli olmalıdır.

5. Kamu yönetiminde (yargı, emniyet, gümrük, vergi idaresi, sağlık sektörü ve kamu ihaleleri) dürüstlük, hesap verme sorumluluğu ve şeffaflık, denetim ve izleme standartları aracılığıyla güçlendirilmelidir.

6. Rehber ilkeler oluşturulmalı ve uygulama aşamasında gözlemlenmelidir.

7. İhbarda bulunan ve ifade verenlerin korunmasına ilişkin olarak hem kamu sektöründe ve hem de özel sektörde açık kurallar bulunmalıdır.

8. Medya ve eğitim yolu ile toplumun yolsuzluk konusundaki bilinci artırılmalıdır. Yolsuzluğun hoşgörü ile karşılanacak bir fenomen olmadığı ve cezai bir suç olduğu mesajı vurgulanmalıdır.

9. Politikacılarla iş çevresi arasında örtülü bağlantıların kurulmasının önlenmesi amacıyla, siyasi parti finansmanı ve siyasi partilerin dış mali kontrolüne ilişkin açık ve şeffaf kurallar getirilmelidir. Siyasi partilerin karar verme süreci üzerindeki etkileri çok güçlüdür ancak çoğunlukla rüşvete ilişkin yaptırımlardan muaf tutulmaktadırlar.

10. Rehber ilkeler ve dürüst şirketlere ilişkin beyaz listelerin yayımlanması gibi yollarla özel sektörün yolsuz faaliyetlerden kaçınması sağlanmalıdır.

3.Avrupa Konseyi Kamu Görevlileri İçin Davranış Kuralları [165]

(11 MAYIS 2000)

1. Madde - Yorum ve Uygulama

1. Bu Kurallar tüm kamu görevlilerine uygulanır.

2. Bu Kuralların amaçları açısından "kamu görevlisi" herhangi bir kamu otoritesi tarafından istihdam edilen kişidir.

3. Bu Kurallar kamu hizmeti gören özel organizasyonlarda istihdam edilen kişilere de uygulanabilir.

4. Bu Kurallar halk tarafından seçilen temsilcilere, hükümet üyelerine ve yargı mensuplarına uygulanamaz.

2. Madde

1. Bu Kurallar yürürlüğe girdiğinde, kamu yönetimi, bu Kurallar konusunda kamu görevlilerine bilgi vermekle yükümlüdür.

2. Bu Kurallar, kendileri hakkında bilgi verildiği andan itibaren kamu görevlilerinin istihdam edilmesini düzenleyen hükümlerin bir parçasını teşkil eder.

3. Her kamu görevlisi bu Kurallara uymak için gereken tüm faaliyetleri göstermekle yükümlüdür.

3. Madde - Kuralların Amacı

Bu Kuralların amacı kamu görevlilerinin davranış ve dürüstlükleri konusundaki standartları tespit etmek, bu standartları yerine getirmeleri açısından onlara yardım etmek ve kamu görevlilerinden görmeyi umduğu davranışlar konusunda vatandaşları bilgilendirmektir.

4. Madde - Genel İlkeler

1. Kamu görevlileri, görevlerini, kanunlara, kanunlara uygun talimatlara ve meslekleriyle ilgili ahlaki standartlara uygun bir şekilde yerine getirirler.

---

[165] Council of Europe, "Model Code of Conduct for Public Officials: Appendix to Recommendation No. R (2000)" 10. Kaynak: http://www.greco.coe.int/docs/codee.htm

2. Kamu görevlileri siyasi açıdan tarafsız davranmalı ve kamu otoritelerinin yasalara uygun politika, karar ve eylemlerini engellemeye teşebbüs etmemelidirler.

5. Madde

1. Kamu görevlileri, yasalara uygun biçimde atanmış ulusal, yerel ve bölgesel otoritelere sadakatle hizmet etmekle görevlidirler.

2. Kamu görevlilerinin dürüst, tarafsız ve verimli olmaları ve yalnızca kamusal yararı ve ilgili koşulları dikkate alarak, ustalık, doğruluk ve anlayışla, kendi yeteneklerini en iyi bir şekilde kullanarak, görevlerini ifa etmeleri beklenir.

3. Kamu görevlileri hem üstleri, meslektaşları ve alt düzeydeki personel ile olan ilişkilerinde hem de hizmet verdikleri vatandaşlar ile ilişkilerinde nazik ve saygılı olmalıdırlar.

6. Madde

Görevlerini yerine getirirken kamu görevlileri keyfi bir şekilde herhangi bir kişi, grup ya da kurumun aleyhine davranamazlar ve herkesin haklarını, görevlerini ve yasalara uygun çıkarlarını gözetir ve saygı duyarlar.

7. Madde

Karar verme aşamasında, kamu görevlileri, yalnızca ilgili meslekleri göz önünde tutarak yasalara uygun davranmalı ve takdir yetkilerini tarafsız bir şekilde kullanmalıdırlar.

8. Madde

1. Kamu görevlileri şahsi çıkarlarının kamusal pozisyonlarıyla çatışmasına izin vermemelidirler. Fiili, potansiyel veya görünürde olsun bu tip çıkar çatışmalarından kaçınmak kamu görevlilerinin sorumluluğundadır.

2. Kamu görevlileri, mevkileri dolayısıyla, kendi şahsi çıkarları için asla uygunsuz ve yasal olmayan menfaat elde etmemelidirler.

9. Madde

Kamu görevlileri, her zaman vatandaşların kamusal hizmetlerin dürüst, tarafsız ve etkin bir şekilde sunulduğuna olan güven ve inancını sürdürecek şekilde davranmakla yükümlüdürler.

10. Madde

Kamu görevlileri, yasalar tarafından başka bir şekilde belirtilmemişse, ilk hiyerarşik üstlerine karşı sorumludurlar.

11. Madde

Kamu görevlileri, resmi bilgilere erişme hakları dikkate alındığında, işinin bir sonucu olarak yada işi sırasında elde ettiği tüm bilgi ve dokümanlar açısından, buna uygun bir şekilde davranmakla mükelleftir.

12. Madde - Raporlama

1. Kendisinden, kötü yönetimi bünyesinde barındıran, bu Kurallarla uyumlu olmayan ve yasadışı, uygunsuz ve gayri ahlaki tarzda bir eylemde bulunmasının talep edildiğine kanaat getiren kamu görevlileri bu durumu, yasalara uygun bir şekilde ihbar etmelidirler.

2. Kamu görevlileri, bu Kuralların diğer kamu görevlileri tarafından ihlal edildiğini fark etmeleri durumunda bunu, yetkili otoritelere, yasalara uygun bir biçimde bildirmelidirler.

3. Yukarıda belirtilen hususlardan herhangi birini yasalara uygun bir şekilde rapor eden ve verilen cevabın kendilerini tatmin etmediğine inanan kamu görevlileri, konuyu, ilgili resmi kurumun en üst amirine yazıyla bildirmelidirler.

4. Herhangi bir sorun, ilgili kamu görevlisi tarafından kamusal hizmetlere yönelik mevzuatta yer alan prosedür ve başvuru yolları ile makul bir zeminde halledilemiyorsa, kamu görevlisi, kendisine verilen talimatları yerine getirmelidir.

5. Kamu görevlileri, kendi işlerini yaparlarken ortaya çıkan bilgiler ile kamusal hizmetlerle alakalı haberdar oldukları yasadışı veya cezai suç niteliğindeki faaliyetlere yönelik herhangi bir iddia veya şüpheyi yetkili makamlara bildirmelidirler.

6. Kamu yönetimi, yukarıda bahsedilenlerden herhangi birini mantıklı bir dayanak ve iyi niyetle rapor eden kamu görevlisine bir zarar gelmeyeceğini garanti etmelidir.

13. Madde - Çıkar çatışması

1. Çıkar çatışması, kamu görevlilerinin resmi görevlerini tarafsız ve objektif bir şekilde icra etmelerini etkileyen ya da etkiliyormuş gibi gözüken şahsi menfaatlere sahip olmaları halinde ortaya çıkar.

2. Kamu görevlilerinin şahsi çıkarları kendisine, ailesine, yakın akrabalarına, arkadaşlarına ya da iş bağlantısı veya siyasi ilişkileri olduğu kişi ya da kuruluşlara sağlanan her türlü menfaati içerir. Bunun yanı sıra bu şahıslarla ilgili mali ya da diğer türlerdeki her türlü yükümlülüğü kapsar.

3. Kamu görevlisi diğer şahısların bu tip bir durumda olduğunu bilen tek kişi olduğu için aşağıdaki konularda kişisel sorumluluğa sahiptir:

– Herhangi bir potansiyel ya da fiili çıkar çatışması konusunda uyanık olmak;

– Bu tip bir çıkar çatışmasından kaçınmak için gerekli adımları atmak;

– Bu tip bir çıkar çatışmasının farkına varır varmaz bunu üstlerine bildirmek;

– Böyle bir durumdan imtina etmek ya da çıkar çatışmasından kaynaklanan herhangi bir menfaatten kendisini tecrit etmek amacıyla verilecek nihai karara razı olmak.

4. Kamu görevlileri bu şekilde davranmanın gerektiği durumlarda herhangi bir çıkar çatışmasına sahip olmadıklarını beyan etmelidirler.

5. Kamusal hizmet sunmaya aday biri ya da kamusal hizmette yeni bir göreve gelen biri tarafından beyan edilen herhangi bir çıkar çatışması göreve atanmadan önce çözüme kavuşturulmalıdır.

14. Madde - Çıkarların beyan edilmesi

Kişisel ya da özel çıkarları resmi görevlerince etkilenebilecek bir mevkii işgal eden kamu görevlisi, atanmasından itibaren düzenli aralıklarla ve bu çıkarların niteliğinde ve boyutunda herhangi bir değişiklik olduğunda, bunu, yasaların gerektirdiği bir şekilde beyan etmelidir.

15. Madde - Kamu hizmeti dışındaki çıkarlar ile uyumsuzluğun olması

1. Kamu görevlisi, bu sıfatla yürüttüğü görevlerini uygun bir şekilde yerine getirmesini engelleyen ve bu görevleri ile mütenasip olmayan herhangi bir faaliyet ya da işlemle iştigal edemez veya ücret mukabili ya da ücretsiz herhangi bir görev ya da fonksiyon icra edemez. Bir faaliyetin görevle mütenasip olup olmadığı açık değilse üstlerden gerekli izin alınmalıdır.

2. Kamu görevlisinin, ister ücret mukabili isterse ücretsiz olsun, yasaların hükümlerine tabi olmak koşuluyla, belirli faaliyetleri yapmak veya kamu hizmetlerinde çalışmanın dışında bir pozisyonu ya da fonksiyonu kabul etmek için kamu hizmetleri işvereninin onayını araması ve bunu bildirmesi zorunludur.

3. Kamu görevlisi, bu sıfatla yürüttüğü görevlerini uygun bir şekilde yerine getirmesini engelleyebilecek herhangi bir derneğe ya da örgüte üyeliğini bildirmede kanuni zorunluluklara uymalıdır.

16. Madde - Siyasi veya kamusal faaliyet

1. Temel insan haklarına ve anayasal haklara saygılı olmak koşuluyla, kamu görevlisi siyasi veya siyasi müzakerelerle ilgili faaliyetlerden hiçbirisinin kamunun ve işvereninin güvenini veya görevlerini tarafsız bir şekilde ve sadakatle yerine getirme kabiliyetini azaltıcı yönde olmamasına dikkat göstermelidir.

2. Kamu görevlisi, görevlerini yerine getirirken kendisinin partizan siyasi amaçlar ile kullanılmasına müsaade etmemelidir.

3. Kamu görevlisi, bulunulan makam veya görevin doğası gereği, belirli kamu hizmeti sınıflarına yönelik olarak siyasi faaliyetlere, yasalara uygun bir biçimde getirilen her türlü kısıtlamaya itaat etmelidir.

17. Madde - Kamu görevlisinin kişisel dokunulmazlığının korunması

Kamu görevlisinin kişisel dokunulmazlığına gerektiği şekilde saygı gösterilmesi için tüm zorunlu adımlar atılmalıdır; söz konusu dokunulmazlık yasalarla sağlanmamışsa, buradaki kurallar uygulanmalıdır.

18. Madde - Hediyeler

Kamu görevlisi, iş bağlantısı veya politik ilişki içinde olduğu kişi ya da örgütlerden, kendisi, ailesi, yakın akrabaları ve arkadaşları için, görevini ifa ederken tarafsızlığını etkileyen veya etkiliyormuş gibi görünen ya da yürüttüğü görevle alakalı olarak bir mükafat niteliği taşıyan hediye, menfaat ya da yakınlık talep edemez.

19. Madde - Yasadışı tekliflere karşı reaksiyon

Kamu görevlisine yasadışı bir menfaat teklif edilirse kendisini korumak için aşağıdaki adımları atmalıdır:

– Delil olarak kullanmak amacıyla kabul etmeye gerek olmadan yasadışı menfaat reddedilmeli;

– Teklif yapan kişinin kimliği belirlenmeye çalışılmalı;

– Uzun temastan kaçınılmalı (ancak teklifin nedeninin bilinmesi delil gösterme açısından faydalı olabilir);

– Hediye reddedilemez veya gönderene iade edilemezse, muhafaza altına alınmalı, ancak mümkün olduğu kadar kısa süre için elde tutulmalı;

– Mümkünse yakınında çalışan iş arkadaşları gibi şahitler bulunmalı;

– Mümkün olan en kısa zamanda, tercihen resmi nitelik taşıyacak bir şekilde, bu girişim yazılı olarak kayıt altına alınmalı;

– Bu girişim en kısa zamanda üstlere yada yasal mercilere bildirilmeli;

– Bilhassa yasadışı menfaatin önerildiği konularda olmak üzere çalışmalara devam edilmelidir.

20. Madde - Başkaları tarafından etki altında bırakılmaya karşı hassasiyet

Kamu görevlisi, herhangi bir kişi yada kuruma karşı sağlanan menfaat karşılığında kendisini bir yükümlülük altında kalma durumuna sokmamalı veya bu durumda kalmış gibi gözükmemelidir. Ne resmi görev ve davranışlarında ne de özel hayatında uygunsuz bir şekilde başkalarının etkisi altına girmemelidir.

21. Madde - Resmi makamın kötüye kullanılması

1. Kamu görevlisi, yasalar tarafından böyle davranabilmekle yetkilendirilmişse, bu sıfatla ve kendi mevkii ile bağlantılı olarak, herhangi bir kişiye menfaat sağlamamalıdır.

2. Kamu görevlisi, resmi konumunu kullanarak ya da başkalarına şahsi menfaat temin ederek, diğer kamu görevlileri de dahil olmak üzere, hiçbir kişi yada kurumu şahsi çıkarları için etki altına almaya çalışmamalıdır.

22. Madde - Kamu otoritelerinin sahip olduğu bilgiler

1. Kamu görevlisi, kamu otoritelerinin sahip olduğu bilgiye ulaşmak amacıyla ulusal kanunlarca oluşturulan çerçeve göz önünde tutulmak koşuluyla, bilgileri kamuya, ancak istihdam edildiği otoriteye uygulanan kural ve gereklere göre ifşa edebilir.

2. Kamu görevlisi, sorumlu ya da vakıf olduğu bilgilerin güvenliğini ve güvenirliğini muhafaza altına almak için uygun adımları atmalıdır.

3. Kamu görevlisi, bilmesine gerek görülmeyen bilgilere erişmeye çalışmamalıdır.

4. Ayrıca kamu görevlisi, düzenli bir biçimde yayımlanması gereken resmi bilgileri elinde tutmamakla ve vakıf olduğu bilgileri başkalarına vermemekle yükümlüdür.

23. Madde - Kamusal ve resmi kaynaklar

Kamu görevlisi, takdir yetkisini kullanırken, bir yandan personelin diğer yandan kendisine emanet edilen kamu mallarının, kamusal hizmetlerin ve mali kaynakların etkin, verimli ve ekonomik bir şekilde kullanılmasını ve yönetilmesini sağlamalıdır. Kanunlar tarafından kendisine cevaz verilen durumlar hariç bunları özel çıkarları için kullanmamalıdır.

24. Madde - Dürüstlüğün kontrolü

1. İşe adam almakla veya terfi ettirmekle görevli olan kamu görevlisi, adayların yasal yönden ve dürüstlük açısından zorunlu olan şartlar konusunda uygun kontrollerini yapmalıdır.

2. Bu tip bir kontrolün sonucu, kendisini nasıl davranılacağı hususunda belirsizliğe sevk ediyorsa uygun tavsiyeler almalıdır.

25. Madde - Yöneticinin hesap verme zorunluluğu

1. Diğer kamu görevlilerini yöneten yada denetleyen kamu görevlisi çalıştığı kamu kurumunun politika ve amaçlarına uygun bir şekilde davranmalıdır. Kamu görevlilerinin kurumun politikasına ve amacına uygun olmayan eylemlerini engellemek için kendi pozisyonundaki bir kişiden istenilen makul adımları atmamışsa, kamu görevlisi, personelinin bu tip eylemlerinden dolayı sorumludur.

2. Diğer kamu görevlilerini yöneten veya denetleyen bir kamu görevlisi kendi işi ile alakalı personel tarafından gerçekleştirilen yolsuzluk eylemlerini önlemek amacıyla akılcı tedbirleri almalıdır. Bu tedbirler kural ve düzenlemeleri uygulamayı, eğitim ve bilgilendirme konusunda uygun çalışmalar yapmayı, personelinin karşı karşıya kaldığı parasal ve diğer zorlukların emareleri konusunda uyanık olmayı ve kişisel davranışlarıyla personeline dürüstlük ve edepli olma konusunda örnek olmayı kapsar.

26. Madde - Kamu görevinden ayrılma

1. Kamu görevlisi, kamu görevi haricinde iş imkanları elde etmek amacıyla kamusal görevini uygunsuz bir avantaj elde etmeye yönelik olarak kullanmamalıdır.

2. Kamu görevlisi, kendisi açısından fiili, potansiyel veya apaçık bir çıkar çatışmasına neden olabilecek başka iş olanaklarının ortaya çıkma ihtimaline yer vermemelidir. Çıkar çatışmasına yol açabilecek herhangi bir somut iş teklifini kabul ederse bu durumu üstlerine iletmelidir.

3. Eski kamu görevlisi, yasalara uygun olmak ve makul bir zaman dilimi içinde kalmak kaydıyla, daha önce üzerinde çalıştığı veya tavsiyelerde bulunduğu bir konuyla ilgili olarak, kendisine ya da bir kuruma belirli menfaatler sağlayacak şekilde, herhangi bir kişi ya da kurum için faaliyet gösteremez.

4. Eski kamu görevlileri, yasalar tarafından yetkilendirilmediği sürece, kamu görevlisi olduğu dönemde elde ettiği gizli bilgileri kullanamaz, ifşa edemez.

27. Madde - Eski kamu görevlileri ile ilişkiler

Kamu görevlisi, eski kamu görevlilerini, kamu hizmetlerinden ayrıcalıklı bir şekilde faydalandırmamalı, imtiyazlı muamelede bulunmamalıdır.

28. Madde - Bu Kuralların yaptırımlarının uygulanması

1. Bu Kurallar, bakanın ya da kamu kurumunun başında bulunan kişinin yetkisi altında yayınlanır. Kamu görevlisi bu Kurallara uygun bir şekilde davranmakla mükelleftir ve bundan dolayı Kurallardan ve bu Kurallarda meydana gelebilecek herhangi bir değişiklikten haberdar olmakla yükümlüdür. Nasıl bir yol takip edeceğinden emin olmadığı durumlarda uygun bir kaynaktan tavsiye almalıdır.

2. İkinci maddenin 2. paragrafı gereği, bu Kurallar, kamu görevlilerinin istihdamı ile ilgili koşulların bir kısmını meydana getirir.

3. İstihdam koşullarıyla ilgili olarak müzakerelerde bulunan kamu görevlisinin istihdam şartları içerisinde bu Kuralların gözlemlenmesini ve bu şartların bir parçasını teşkil etmesini uygulamaya koyacak bir hükmü içermelidir.

4. Diğer kamu görevlilerini yöneten ve denetleyen kamu görevlisi, bu Kuralları yerine getirdiklerini gözetlemekle ve ihlali halinde uygun disiplin fiillerini teklif etmekle sorumludur.

5. Kamu yönetimi bu Kuralları düzenli bir şekilde gözden geçirmelidir.

4.AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ

Siyasi Partilerin ve Seçim Kampanyalarının Finansmanında Yolsuzlukla Mücadele İçin Ortak Kurallar [166] [167]

I. SİYASİ PARTİLERİN DIŞ KAYNAKLARLA FİNANSMANI

Madde 1. Siyasi partilere kamu ve özel sektör desteği

Devlet ve vatandaşlar siyasi partileri desteklemek durumundadırlar.

Devlet siyasi partilere destek sağlamalıdır. Devlet desteği makul katkılarla sınırlanmalıdır. Devlet desteği mali de olabilir.

Devlet desteğinin verilmesi hususunda objektif, adil ve makul kriterler uygulanmalıdır.

Devletler, devlet ve/veya vatandaşların desteğinin siyasi partilerin bağımsızlıklarına müdahalede bulunmamasını sağlamalıdırlar.

Madde 2. Bir siyasi partiye yapılan yardımın tanımı

Yardım, bir siyasi partiye bilerek ekonomik ya da başka türlü çıkar sağlama faaliyetidir.

Madde 3. Yardımlara ilişkin genel prensipler

a. Siyasi partilere yapılan yardımları yönetirken devletlerin alması gereken önlemler;

- çıkar çatışmalarına meydan vermemek,
- yardımlarla ilgili hesap verme sorumluluğunu sağlamak ve gizli yardımlara meydan vermemek,
- siyasi partilerin faaliyetlerine zarar vermekten kaçınmak,
- siyasi partilerin bağımsızlığını güvenceye almak

amacıyla özel kurallar içermelidir.

b. Devletler;

---

[166] Bakanlar Komitesinin 8 Nisan 2003 tarihindeki 835'inci toplantısında kabul edilmiştir.

[167] Council of Europe, "Common Rules Against Corruption in the Funding of Political Parties and Electoral Campaigns", Rec(2003)

i. siyasi partilere yapılan yardımların, özellikle de sabit bir rakamın üzerindeki yardımların, kamuya maledilmesini sağlamalıdır;

ii. siyasi partilere yapılan yardımların miktarını sınırlayıcı kuralları yürürlüğe koyma olasılığını göz önünde bulundurmalıdır;

iii. belirlenmiş üst sınırların aşılmasına engel olmak için önlemler almalıdır.

Madde 4. Yardımların vergiden düşülmesi

Malî mevzuat siyasi partilere yapılan yardımların vergiden düşürülmesine imkan verebilir. Bu tür vergiden düşmeler sınırlanmalıdır.

Madde 5. Yasal kuruluşlardan alınan yardımlar

a. Yardımlarla ilgili genel prensiplere ilave olarak devletler;

i. yasal kuruluşlardan siyasi partilere yapılan yardımların bu kuruluşların ilgili defterlerine ve hesaplarına kaydedilmesini,

ii. hissedarların ya da yasal kuruluşların diğer herhangi bir üyesinin yardımlardan bilgisi olmasını,

sağlamalıdır.

a. Devletler, herhangi bir kamu kurumuna mal veya hizmet sağlayan yasal kuruluşların yardımlarını sınırlamayı, engellemeyi ya da sıkı biçimde düzenlemeyi amaçlayan önlemler almalıdırlar.

b. Devletler, hükümetin veya diğer kamu otoritelerinin kontrolü altındaki yasal kuruluşların siyasi partilere yardım yapmalarını yasaklamalıdır.

Madde 6. Bir siyasi partiyle bağı olan kuruluşlara yapılan yardımlar

4'üncü maddede bahsedilen vergiden düşmeyle ilgili olanlar hariç olmak üzere siyasi partilere yardımlarla alakalı kurallar, bir siyasi partiyle doğrudan ya da dolaylı biçimde ilişkisi bulunan veya bir siyasi partinin kontrolü altındaki tüm kuruluşlara uygulanmalıdır.

Madde 7. Yabancı kuruluşların yaptıkları yardımlar

Devletler yabancı kuruluşların yaptıkları yardımları kesin bir biçimde sınırlamalı, yasaklamalı ya da düzenlemelidir.

II. SEÇİLMİŞ GÖREVLİLERİN VE SEÇİMLERDEKİ ADAYLARIN FİNANSMANININ KAYNAKLARI

Madde 8. Seçimlerdeki adaylara ve seçilmiş temsilcilere finansman kurallarının uygulanması

Siyasi partilerin finansmanındaki kurallar gerekli değişiklikler yapılarak;

- seçimlerdeki adayların seçim kampanyalarının finansmanına,
- seçilmiş temsilcilerin siyasi faaliyetlerinin finansmanına

uygulanmalıdır.

III. SEÇİM KAMPANYASI HARCAMALARI

Madde 9. Harcamalardaki sınırlamalar

Devletler siyasi partilerin aşırı finansman ihtiyaçlarını engellemek amacıyla tedbirler almayı, örneğin seçim kampanyalarındaki harcamalar için sınırlamalar koymayı, göz önünde bulundurmalıdır.

Madde 10. Harcamaların kayıtları

Devletler, her aday, her aday listesi, her siyasi parti açısından seçim kampanyalarındaki, doğrudan ve dolaylı, tüm harcamaların ayrıntılı kayıtlarının tutulmasını sağlamalıdır.

IV. ŞEFFAFLIK

Madde 11. Hesaplar

Devletler, siyasi partilerin ve 6'ncı maddede belirtilen siyasi partilerle bağı olan kuruluşların uygun defterleri ve hesapları tutmasını sağlamalıdır. Mümkünse, siyasi partilerin hesapları 6'ncı maddede bahsedilen kuruluşların hesaplarını da içerecek biçimde konsolide edilmelidir.

Madde 12. Yardımların kayıtları

a. Devletler, bir siyasi partinin hesaplarının, parti tarafından kabul edilen tüm yardımları, her yardımın türü ve değeri de dahil, açıkça belirtmesini sağlamalıdır.

b. Yardımların belirli bir miktarın üzerinde olması durumunda, yardım verenler kayıtlardan belirlenebilmelidir.

Madde 13. Hesapların sunumu ve kamuya maledilmesi zorunluluğu

a. Devletler, siyasi partilerin, hesaplarını düzenli olarak ya da en azından yıllık olarak, 14'üncü maddede belirtilen bağımsız bir kuruma sunmasını sağlamalıdır.

b. Devletler, siyasi partilerin, 10'uncu madde ve mümkünse 12'nci maddede istenen bilgileri de kapsayacak şekilde 11'inci maddede belirtilen hesaplarını veya bu hesapların asgari bir özetini düzenli ya da en azından yıllık olarak kamuya maledilmesini sağlamalıdır.

V. GÖZETİM

Madde 14. Bağımsız gözden geçirme

a. Devletler, siyasi partilerin ve seçim kampanyalarının finansmanı konusunda bağımsız bir gözden geçirme sağlamalıdır.

b. Bağımsız gözden geçirme siyasi partilerin hesaplarını ve seçim kampanyalarıyla ilgili harcamalarını olduğu kadar bunların sunumunun ve kamuya maledilmesinin gözetimini de kapsamalıdır.

Madde 15. Uzman personel

Devletler, siyasi partilerin ve seçim kampanyalarının yasadışı finansmanıyla mücadelede yargı, polis ve diğer personelin uzmanlığını teşvik etmelidir.

VI. YAPTIRIMLAR

Madde 16. Yaptırımlar Devletler, siyasi partilerin ve seçim kampanyalarının finansmanıyla ilgili kuralların çiğnenmesi durumunda etkin, ölçülü ve caydırıcı yaptırımlarla karşı karşıya kalınmasını sağlamalıdır.

5.AVRUPA OMBUDSMANI İyi Yönetim İçin Davranış Kodu [168] (06 Eylül 2001)

1. Madde - Genel Hükümler

Kurumlar ve bunların görevlileri, vatandaşlarla olan ilişkilerinde, İyi Yönetim İçin Davranış Kodu'nu meydana getiren ve bundan sonra "Kot" olarak anılacak olan bu ilkelere uygun davranacaklardır.

2. Madde - Uygulamanın Kapsadığı Personel

1. Kot, Personel ile ilgili Düzenlemeler ve İstihdam Koşullarının uygulandığı tüm kamu görevlilerin ve diğer hizmetlilerin vatandaşlarla ilişkilerinde uygulanır. Bundan sonra görevli terimi, hem kamu görevlilerini hem de diğer hizmet verenleri belirtir.

---

[168] European Ombudsman Institute, "Code of Good Administrative Behaviour". Kaynak: http://www.euro- ombudsman.eu.int/recommen/en/oi980001.htm

2. Kurumlar ve yönetimleri bu Kodda yer alan hükümleri, özel hukuk sözleşmeleri çerçevesinde istihdam edilen şahıslar ile kamusal hizmetlerde görev yapan uzmanlar ve stajyerler gibi kurum adına çalışan diğer kişilere de uygulayabilmek için gereken önlemleri alırlar.

3. Vatandaş ifadesi, bir üye ülkede ikamet eden veya etmeyen ya da üye ülkenin nüfusuna kayıtlı olan veya olmayan gerçek ve tüzel kişiler anlamına gelir.

4. Bu Kodun amacı açısından:

(a) "Kurum" ifadesi bir Topluluk kurumunu veya birimi;

(b) "Görevli" ise Avrupa Topluluğundaki bir görevli veya diğer çalışan anlamına gelmektedir.

3. Madde - Uygulamanın Maddi Kapsamı

1. Bu Kot, özel hükümlerle düzenlenmediği sürece, Kurumların ve bunların yönetimlerinin vatandaşlarla olan tüm ilişkilerine uygulanan iyi yönetsel davranışlarla ilgili genel ilkelerini içerir.

2. Bu Kodda yer alan ilkeler kurum ile çalışanları arasındaki ilişkilere uygulanmaz. Bu ilişkiler personel ile ilgili düzenlemeler çerçevesinde yürütülür.

4. Madde - Yasalara Uygunluk

Görevli yasalara uygun davranır ve topluluk mevzuatında yer alan kuralları ve prosedürleri uygular. Görevli, yasal dayanağa sahip olan ve içeriği yasalara uygun olan kişisel hak ve çıkarları etkileyen kararları dikkate alır.

5. Madde - Ayrımcılığın Olmaması

1. Vatandaşların taleplerini yerine getirirken ve karar alırken görevli eşit muamele ilkesine saygı gösterilmesini sağlamalıdır. Aynı konumdaki vatandaşlar aynı muameleye tabi tutulmalıdır.

2. Yapılan muamelede herhangi bir farklılık ortaya çıkarsa görevli bunun sadece söz konusu özel durumla ilgili objektif özelliklerden kaynaklanmasını sağlamalıdır.

3. Görevli, vatandaşlar arasında milliyet, cins, ırk, renk, etnik veya sosyal menşe, genetik özellikler, dil, din ya da inanç, siyasi veya başka bir düşünce, azınlık üyesi olma, malvarlığı, maluliyet, yaş veya cinsel tercihlere dayalı herhangi bir haksız ve adaletsiz ayrımcılığın ortaya çıkmasından özenle kaçınmalıdır.

6. Madde - Orantılı Olma

1. Görevli kararları alırken uygulanacak tedbirlerin takip edilen amaç ile orantılı olmasını sağlamalıdır. Görevli, kısıtlamalar ve yükümlülükler, sürdürülen faaliyetin amacı ile makul bir ilişkiye sahip olmadığında, vatandaşların haklarını kısıtlamaktan veya onlara sorumluluk yüklemekten özellikle kaçınmalıdır.

2. Görevli, kararları alırken özel şahısların çıkarları ile kamu yararı arasında adil bir denge oluşturmalıdır.

7. Madde - Yetkinin Kötüye Kullanılmaması

Yetkiler yalnızca ilgili hükümlerin ortaya koyduğu amaçlar çerçevesinde kullanılmalıdır. Görevli, bu yetkileri yasal dayanağı bulunmayan ve kamu yararına yönelik olmayan amaçlar için kullanmamalıdır.

8. Madde - Tarafsızlık ve Bağımsızlık

1. Görevli tarafsız ve bağımsız olmalıdır. Vatandaşları olumsuz yönde etkileyen keyfi davranışların yanı sıra, hangi sebeple olursa olsun, her türlü imtiyazlı tutumdan kaçınmalıdır.

2. Görevlinin tutumu hiçbir şekilde şahsi, ailevi veya ulusal çıkarlar ya da politik baskıyla belirlenmemelidir. Görevli kendisini veya yakın akrabalarını ilgilendiren meseleler ile ilgili kararların alınmasına müdahil olmaktan kaçınmalıdır.

9. Madde - Objektif Olma

Görevli, kararları alırken, konuyla ilgisi olmayan unsurları dikkate almayarak, ilgili faktörleri gözönünde bulundurmalıdır ve söz konusu kararda, bu faktörlere hak ettikleri değeri vermelidir.

10. Madde - Meşru Beklentiler, Uyum ve Bilgilendirme

1. Görevli kendisinin üstlendiği idari davranışla birlikte Kurumun idari eylemleri ile de uyumlu olmalıdır. Görevli, bireysel bir olayda bu uygulamalardan farklı davranmak için meşru bir sebep söz konusu değilse, Kurumun rutin idari uygulamalarını takip etmelidir; bu sebepler yazılı olarak kayıt altına alınır.

2. Görevli, Kurumun geçmişteki uygulamaları doğrultusunda vatandaşların meşru ve makul beklentilerine saygı göstermelidir.

3. Görevli, gerekli olursa, kendi önüne gelen bir konuyla nasıl ilgilendiğini ve konuyla ilgilenirken hangi usulleri izlediğini kamuoyuna bildirir.

11. Madde - Adil Olma

Görevli tarafsız, adil ve makul bir şekilde davranmalıdır.

12. Madde - Nezaket ve Saygı

1. Görevli hizmet etmeyi düşünen, doğruluktan ayrılmayan, saygılı ve hürmetkar ve vatandaşlarla olan ilişkilerinde kendisine ulaşılabilir bir kişi olmalıdır. Yazışmalara, telefonlara, e-postalara cevap verirken mümkün olduğu kadar yardımcı olmalı ve sorulan soruları mümkün olduğunca tam ve eksiksiz cevaplandırmaya çalışmalıdır.

2. Görevli söz konusu meseleden sorumlu değilse vatandaşları uygun bir görevliye yönlendirmelidir.

3. Vatandaşlardan birinin haklarını ve çıkarlarını olumsuz şekilde etkileyen bir hata meydana gelmişse görevli bunun için özür beyan etmeli, kendi hatasından ortaya çıkan olumsuz etkileri en münasip biçimde düzeltmeli ve bu Kodun 19. maddesi uyarınca herhangi bir müracaat hakkı olan vatandaşlara bilgi vermelidir.

13. Madde - Mektuplara Vatandaşın Lisanı ile Cevap Verilmesi

Görevli, anlaşma dillerinden herhangi birisiyle Kuruma yazan Avrupa Birliği vatandaşına veya başka bir şahsa, cevabın aynı dilde verilmesini sağlamalıdır. Bu durum, imkan oldukça, birlikler (Hükümet Dışı Organizasyonlar) ve şirketler gibi tüzel kişilere de uygulanır.

14. Madde - Alındıların Teslim Edilmesi ve Yetkili Görevliye İletilmesi

1. Kuruma gelen her mektup ve şikayet başvurusuna iki haftalık süre içinde müstakil bir cevap verilmemişse, bu süre içinde bunların teslim alındığına ilişkin bir yanıt gönderilmelidir.

2. Gönderilerin teslim alındısına yönelik onay veya cevap, konuyla ilgilenen görevlinin telefon numarası ve adının yanı sıra çalıştığı birimi de belirtecek şekilde olmalıdır.

3. Çok fazla sayıda olması, çok fazla tekrar içermesi veya manasız ve maksatsız olmaları nedeniyle mektup ya da şikayet başvurularının suiistimalinin söz konusu olduğu durumlarda, gönderilerin teslim alındığına dair onay veya cevabın iletilmesine gerek yoktur.

15. Madde - Kurumun Yetkili Birimine Transfer Etme Yükümlülüğü

1. Kuruma gönderilen bir mektup ya da şikayet başvurusu Genel Müdüre, Müdüre veya ilgisi olmayan bir birime yönelirse, dosyanın gecikmeksizin Kurumun yetkili birimlerine ulaştırılması sağlanmalıdır.

2. Mektup ya da şikayeti ilk önce alan birim bu transferin sahibini bilgilendirir ve dosyanın ulaştırılacağı görevlinin ismini ve telefon numarasını bildirir.

3. Görevli, dokümanlardaki hatalar veya eksiklikler konusunda vatandaşları ve organizasyonları uyarmalı ve düzeltilmesi için onlara fırsat tanımalıdır.

16. Madde - Bilgilenme ve İfade Verme Hakkı

1. Kişilerin hak ve çıkarlarının söz konusu olduğu durumlarda görevli, karar verme sürecinin her aşamasında, savunma hakkına riayet edilmesini sağlamalıdır.

2. Herkes, alınan bir kararın kendi hak ve çıkarlarını etkilemesi durumunda, yazılı görüş bildirme ve, gerekli görürse, kararın alınmasından önce düşüncelerini sözlü olarak bildirme hakkına sahiptir.

17. Madde - Kararların Alınmasında Makul Süre

1. Görevli, Kuruma yapılan her talep ve şikayetle ilgili olarak verilecek kararların gecikme olmaksızın makul bir zaman limiti içerisinde verilmesini ve her hal ve karda bu sürenin belgenin tesliminden sonraki iki aydan daha geç olmamasını sağlamalıdır. Vatandaşların mektuplarını cevaplarken ve görevlinin amirlerine gönderdiği, alınan kararlar hususunda talimatların istendiği yönetsel notların cevapları için de aynı kural geçerlidir.

2. Bünyesinde barındırdığı meselelerin karmaşık olması nedeniyle Kuruma yapılan bir talep ya da şikayet yukarıda belirtilen sürede bir karara bağlanamazsa, görevli, şikayet ya da talep sahibini mümkün olduğu kadar kısa bir süre içerisinde haberdar etmelidir. Böyle bir durumda verilecek kesin karar en kısa zamanda muhataba bildirilmelidir.

18. Madde - Verilen Kararın Sebebini Bildirme Görevi

1. Kurumun, bir kişinin hak ve çıkarlarını olumsuz şekilde etkileyen her türlü kararının, dayandığı gerekçeler ve yasal dayanak açıkça gösterilmek suretiyle, sebepleri belirtilmelidir.

2. Görevli, eksik ya da belirsiz dayanaklara sahip olan veya bireysel muhakemeyi bünyesinde barındıran kararlardan sakınmalıdır.

3. Benzer kararların alakadar ettiği çok sayıda kişi olması nedeniyle alınan kararın sebeplerini ayrıntılı bir şekilde tespit etme imkanı yoksa ve bu nedenle tek tip bir cevap verilmişse, görevli, şahsi bir nedenle talep ettiğini belirten vatandaşlara bunu daha sonra sağlayacağını garanti etmelidir.

19. Madde - Daha Üst Bir Makama Başvurulabileceğinin Belirtilmesi

1. Bir kişinin hak ve çıkarlarını olumsuz yönde etkileyen bir Kurum kararı, bu kararın iptali için daha üst bir makama müracaat imkanlarını gösteren bir bilgiyi de bünyesinde barındırmalıdır. Bu bilgi başvuruların niteliğini ve başvurulacak organlarla birlikte hangi sürede yapılacağını da göstermelidir.

2. Kararlar, Avrupa Topluluğunu kuran anlaşmanın 230. ve 195. maddelerinde belirtilen koşullar çerçevesinde Ombudsman'a şikayetin iletilmesi ve dava açılması olanağına işaret etmelidir.

20. Madde - Kararın Bildirilmesi

1. Görevli, kişilerin hak ve çıkarlarını etkileyen kararların, karar alındıktan sonra en kısa sürede, ilgili kişi ya da kişilere yazılı olarak bildirilmesini sağlamalıdır.

2. Görevli, ilgili kişi ya da kişiler haberdar oluncaya dek kararı diğer kaynaklara iletmekten sakınmalıdır.

21. Madde - Verilerin Korunması

1. Bir vatandaşla ilgili şahsi bir veriyi ele alan görevli, Topluluk kurumlarının ve birimlerinin şahsi verilerin işlenmesi ve bunların serbestçe dolaşımı hakkında bireylerin korunmasıyla ilgili Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 18 Aralık 2000 tarihli Düzenlemesi (No: 45/2001) hükümlerine göre, bireyin mahremiyetine ve güvenliğine saygı göstermelidir.

2. Görevli şahsi verilerin meşru olmayan amaçlar ya da bu verilerin yetkili olmayan kişilere aktarılması için kullanılmasından özellikle kaçınmalıdır.

22. Madde - Bilgi Talepleri

1. Görevli, meseleyle ilgili sorumluluğu bulunduğunda, vatandaşların talep ettikleri bilgileri onlara sağlamalıdır. Mümkünse görevli, kendi yetki alanındaki yönetsel bir prosedürün nasıl gerçekleştirilebileceği hakkında bilgi vermelidir. Görevli iletilen bilginin açık ve anlaşılır olmasına özen göstermelidir.

2. Sözlü olarak talep edilen bilgi üstesinden gelinemeyecek kadar karmaşık ve kapsamlı ise görevli, ilgili şahsa talebini yazılı olarak formüle etmesini bildirmelidir.

3. Görevli, gizlilik nedeniyle talep edilen bilgiyi açıklayamazsa, bu Kodun 18. maddesine göre ilgili şahsa bilgiyi açıklayamamasının nedenlerini belirtmelidir.

4. Sorumluluğu bulunmayan konularda daha fazla bilgi talebi olması halinde görevli, talepte bulunan şahsı yetkili kişiye yönlendirmeli ve bu kişinin ismini ve telefon numarasını vermelidir. Topluluğun diğer kurum ya da birimi ile ilgili olarak daha fazla bilgi talebinin söz konusu olması halinde görevli, talepte bulunan şahsı bu kuruma ya da birime yöneltmelidir.

5. Görevli, mümkünse, talep edilen konuya bağlı olmak şartıyla, bilgi talebinde bulunan şahsı Kurumun vatandaşlara bilgi vermekle sorumlu servisine yönlendirmelidir.

23. Madde - Dokümanlara Halkın Erişimine Yönelik Talepler

1. Görevli, Kurumun dokümanlarına erişmeye yönelik taleplerin olması durumunda, Kurum tarafından kabul edilen kararlar ve (EC) 1049 /2001 No'lu Düzenlemede yer alan genel prensipler ve sınırlamalar uyarınca, bu dokümanlara erişme izni verir.

2. Görevli dokümanlara erişim için yapılan sözlü talebe uymazsa, vatandaşlara, bu taleplerini yazılı olarak formüle etmeleri bildirilir.

24. Madde - Uygun Kayıtların Tutulması

Kurumun departmanları, kendilerine gelen ve giden postaların, teslim aldıkları dokümanların ve aldıkları önlemlerin kayıtlarını uygun bir şekilde tutarlar.

25. Madde - Halkın Koda Erişimi

1. Kurum, bu Kodla elde ettikleri hakları vatandaşlara duyurmak amacıyla etkin önlemleri alır. Mümkünse, metni kendi web sitesinden elektronik ortamda da ulaşılabilir hale getirmelidir.

2. Komisyon, tüm kurumlar adına, bu Kodu bir kitapçık şeklinde bastıracak ve herkese dağıtacaktır.

26. Madde - Avrupa Ombudsmanı'na Şikayet Hakkı

Bu Kodda yer alan ilkelere uyma yönünde görevlilerin gösterdikleri her türlü başarısızlık, Avrupa Topluluğu'nu kuran Anlaşmanın 195. maddesi ve Avrupa Ombudsmanı Kanununa göre, Avrupa Ombudsmanı'na şikayete konu teşkil edebilir.

27. Madde - Uygulamanın Gözden Geçirilmesi

Her Kurum, bu Kodun kendisindeki uygulamanı iki yıllık faaliyeti sonunda gözden geçirecek ve bu gözden geçirmelerle ilgili Avrupa Ombudsmanı'na bilgi verecektir.

6.MALÎ EYLEM GÖREV GRUBU (Financial Action Task Force-FATF) TAVSİYE KARARLARLARI 2012 [169]

GİRİŞ

Mali Eylem Görev Grubu (FATF) üye ülkelerin Bakanları tarafından 1989 yılında kurulan hükümetlerarası bir organizasyondur. FATF'in görevi, karapara aklama, terörün finansmanı, kitle imha silahlarının yayılmasının finansmanıyla ve uluslararası finansal sistemin bütünlüğüne yönelik diğer tehditlerle mücadele için standartlar belirlemek ve yasal, düzenleyici ve operasyonel tedbirlerin etkin bir şekilde uygulanmasını teşvik etmektir. FATF, ayrıca, diğer uluslararası paydaşlarla işbirliği halinde uluslararası finansal sistemin kötüye kullanılmasını önlemek amacıyla ulusal düzeydeki zayıf noktaları tespit etmeye çalışmaktadır.FATF Tavsiyeleri ülkelerin karapara aklamayla, terörizmin finansmanıyla ve de kitle imha silahlarının yayılmasının finansmanıyla mücadele etmek için uygulamaları gereken tedbirlere yönelik olarak kapsamlı ve kalıcı bir çerçeve oluşturmaktadır. Ülkelerin çeşitli yasal, idari ve operasyonel çerçeveleri ve farklı finansal sistemleri vardır ve bu nedenle bu tehditlerle mücadele etmek üzere hepsi aynı tedbirleri alamamaktadır. Bu yüzden, FATF Tavsiyeleri ülkelerin özgün durumlarına uyarlanmış tedbirler vasıtasıyla uygulamaları gereken bir uluslararası standart oluşturmaktadır. FATF Tavsiyeleri, ülkelerin aşağıdaki hususları yerine getirmek için uygulayacakları asli tedbirleri düzenlemektedir: riskleri tespit etmek, politika ve ülke içi işbirliğini geliştirmek; karapara aklama, terörizmin finansmanı ve kitle imha silahlarının yayılmasının finansmanını izlemek; finansal sektöre ve diğer belirlenmiş sektörlere yönelik önleyici tedbirler uygulamak; yetkili makamların (örneğin, soruşturma, yasa uygulama, denetim makamları) yetkilerini ve so-

---

[169] Kara para aklama ile mücadelede gereken tedbirlerin alınması amacıyla, 1989'da Paris'teki G-7 zirvesinde kurulan Mali Eylem Görev Grubu (FATF)'a, 29 ülke ve iki bölgesel örgüt (Avrupa Komisyonu ve Körfez İşbirliği Konseyi) üyedir. Türkiye, FATF'ın 40 tavsiyesini ve son olarak yayımlanan 8 tavsiyesini kara para aklamayla mücadelenin Anayasası kabul etmektedir. Bunun bilinciyle Eylül 1991'de FATF'a üye olmuştur.

rumluluklarını diğer kurumsal tedbirleri ihdas etmek; tüzel kişilerin ve yasal oluşumların şeffaflığı ile gerçek faydalanıcı b ilgilerinin mevcut olması hususunu geliştirmek; uluslararası işbirliğini kolaylaştırmak.

İlk FATF Tavsiyeleri 1990 yılında finansal sistemlerin uyuşturucu gelirlerini aklayan kişiler tarafından kötüye kullanılmasıyla mücadele etmek için bir girişim olarak düzenlenmiştir. Tavsiyeler gelişen karapara aklama eğilimlerini ve tekniklerini yansıtmak ve kapsamı uyuşturucu gelirlerinin aklanmasının ötesine genişletmek üzere ilk defa 1996 yılında gözden geçirilmiştir. FATF, Ekim 2001'de görev tanımını terör eylemlerinin ve terör örgütlerinin finansmanı konusunu ele alacak şekilde genişletmiş ve Terörün Finansmanına ilişkin Sekiz Özel Tavsiyeyi (daha sonra dokuza çıkarılan) getirmek suretiyle önemli bir adım atmıştır. FATF Tavsiyeleri ikinci defa 2003 yılında gözden geçirilmiş ve Özel Tavsiyelerle birlikte 180 ülke tarafından üstlenilmiş ve karapara aklama ve terörün finansmanıyla mücadele için uluslararası standart olarak tüm dünyada kabul görmüştür.

FATF, üyelerinin üçüncü tur karşılıklı değerlendirmelerinin sona ermesini müteakip, FATF-Benzeri Bölgesel Kuruluşlar ve Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler gibi gözlemci kuruluşlarla işbirliği halinde FATF Tavsiyelerini gözden geçirmiş ve güncellemiştir. Değişiklikler yeni ve gelişmekte olan tehditleri ele almış, Tavsiyelerdeki gerekli istikrar ve kesinlik korunurken mevcut yükümlülüklerin birçoğunu açıklığa kavuşturmuş ve güçlendirmiştir.

FATF Standartları ayrıca daha yüksek risk durumlarına yönelik yükümlülükleri güçlendirmek ve ülkelere yüksek risklerin devam ettiği ya da uygulamanın geliştirilebileceği alanlara daha odaklı bir yaklaşım sağlama imkanı vermek üzere de gözden geçirilmiştir. Ülkeler öncelikle karşılaştıkları karapara aklama ve terörizmin finansmanı risklerini tespit etmeli, değerlendirmeli ve kavramalı, ardından da bu riskleri azaltmak amacıyla uygun tedbirler almalıdır. Risk bazlı yaklaşım ülkelere, FATF yükümlülükleri çerçevesinde, kaynaklarını daha etkili bir biçimde yönlendirmek ve risklerin niteliği ile orantılı önleyici tedbirler almalarını ve çabalarını en etkin biçimde odaklamalarını sağlamak üzere daha esnek bir tedbirler dizisi uygulama imkanı sağlamaktadır.

Terörizmin finansmanıyla mücadele çok önemli ve zorlu bir görevdir. Etkin bir kara para aklama ve terörün finansmanı ile mücadele sistemi genel olarak terörün finansmanını ele alma bakımından önem arz etmektedir ve daha önceden terörün finansmanına odaklanan tedbirlerin çoğu artık Tavsiye-

lerin geneline yayılmış ve Özel Tavsiyelere olan ihtiyacı ortadan kaldırmıştır. Bununla birlikte, FATF Tavsiyelerinin C Bölümünde terörün finansmanına münhasır bazı Tavsiyeler bulunmaktadır. Bunlar: 5. Tavsiye (terörün finansmanının suç sayılması); 6. Tavsiye (terörizmin ve terörün finansmanına yönelik hedeflenen finansal yaptırımlar); ve 8. Tavsiye'dir (kar amacı gütmeyen kuruluşların istismarının önlenmesine yönelik tedbirler). Kitle imha silahlarının yayılması da önemli bir güvenlik sorunudur ve 2008 yılında FATF'in görev tanımı kitle imha silahlarının yayılmasının finansmanını da içerecek şekilde genişletilmiştir. FATF, bu tehditle mücadele etmek için, BM Güvenlik Konseyinin bu yöndeki çağrısı ile hedeflenen finansal yaptırımların tutarlı ve etkili bir şekilde uygulanmasını amaçlayan yeni bir Tavsiyeyi (Tavsiye 7) kabul etmiştir.

FATF Standartları, Sözlük içindeki uygulanabilir tanımlarla birlikte, Tavsiyeleri ve bunlara ilişkin Açıklayıcı Notları içermektedir. FATF Standartlarında düzenlenen tedbirler, FATF'in bütün üyeleri ve FATF Benzeri Bölgesel kuruluşlar tarafından uygulanmalıdır ve bunların uygulanması FATF'in ortak değerlendirme metodolojisi esas alınarak Karşılıklı Değerlendirme ve Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankasının değerlendirme süreçleri aracılığıyla sıkı bir şekilde değerlendirilmektedir. Bazı Açıklayıcı Notlar ile sözlükteki tanımlar, yükümlülüklerin ne şekilde uygulanabileceğini gösteren örnekleri ihtiva etmektedir. Bu örnekler, FATF Standartlarının zorunlu unsurları değildir ve yalnızca kılavuzluk etmesi amacıyla dâhil edilmiştir. Örneklerin kapsamlı olmaması amaçlanmış ve bunlar her ne kadar yardımcı göstergeler olarak değerlendirilse de her duruma uygun olmayabilirler.

FATF, ayrıca ülkelere FATF Standartlarını uygulamada yardımcı olmak üzere Kılavuz En İyi Uygulama Belgeleri ve diğer tavsiyeleri yayımlamaktadır. Bu diğer dokümanlar, Standartlara uyumun değerlendirilmesi bakımından zorunluluk arz etmemektedir ancak ülkeler bunları FATF Standartlarını en iyi hangi şekilde uygulayabileceklerini düşünürken dikkate alabilirler. FATF'in internet sitesinde mevcut olan FATF Kılavuzu ve En İyi Uygulamalar Belgelerine ilişkin güncel bir liste Tavsiyelere ek olarak konulmuştur.

FATF özel sektör, sivil toplum ve diğer ilgili taraflarla, finansal sistemin bütünlüğünü temin etmede önemli ortaklar olarak, yakın ve yapıcı bir diyalog sürdürmeyi üstlenmiştir. Tavsiyelerin gözden geçirilmesi kapsamlı istişareyi gerektirmiş ve bu paydaşların yorum ve önerilerinden faydalanılmıştır. FATF ilerleyerek ve kendi görevlerine uygun olarak, gerektiğinde, küresel finansal

sisteme karşı ortaya çıkan tehditlere ve zayıf noktalara ilişkin yeni bilgilerin ışığında, standartlarda değişiklik yapmaya devam edecektir.

FATF, bütün ülkeleri karaparanın aklanması, terörün finansmanı ve kitle imha silahlarının yayılmasının finansmanıyla mücadeleye yönelik ulusal sistemlerini gözden geçirilmiş FATF Tavsiyeleri ile uyumlu hale getirmek için etkili tedbirler uygulamaya davet etmektedir.

KIRK TAVSİYE

A. KARAPARA AKLAMA VE TERÖRÜN FİNANSMANI İLE MÜCADELE POLİTİKALARI VE KOORDİNASYON

1. Risklerin Değerlendirilmesi ve Risk Bazlı Yaklaşımın Uygulanması

Ülkeler, kendi karapara aklama ve terörün finansmanı risklerini tespit etmeli, değerlendirmeli ve kavramalı; risklerini değerlendirmek için eylemleri koordine edecek bir makam ya da mekanizma ihdası da dahil gerekli tedbirleri almalı ve bu risklerin etkili bir şekilde azaltılmasını sağlamak amacıyla kaynakları tahsis etmelidir. Bu değerlendirmeyi esas alarak ülkeler, karapara aklama ve terörün finansmanının önlenmesine veya azaltılmasına yönelik tedbirlerin, tespit edilen risklerle orantılı olmasını sağlamak amacıyla risk bazlı bir yaklaşım uygulamalıdır. Bu yaklaşım, karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele sistemi için kaynakların etkin bir şekilde tahsis edilmesinde ve risk bazlı tedbirlerin FATF Tavsiyeleri genelinde uygulanmasında temel teşkil etmelidir. Ülkeler, daha yüksek seviyedeki riskleri tespit etmeleri halinde, kendi karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele sisteminin bu tür riskleri uygun şekilde gidermesini sağlamalıdır. Ülkeler, daha düşük seviyedeki riskleri tespit etmeleri halinde ise, FATF Tavsiyelerinin bazıları için belirli koşullarda basitleştirilmiş tedbirlerin uygulanmasına izin verebilirler.

Ülkeler, finansal kuruluşları ve finansal olmayan belirli iş ve meslekleri (FOBİM), karapara aklama ve terörün finansmanı risklerini tespit etmeye, değerlendirmeye ve bunları azaltmak için gerekli tedbirleri almaya mecbur kılmalıdır.

2. Ulusal İşbirliği ve Koordinasyon

Ülkelerin, tespit edilen risklere göre şekillendirilmiş ve düzenli olarak gözden geçirilmesi gereken ulusal karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele politikaları olmalı ve ülkeler bu politikalardan sorumlu ya bir yetkili makam belirlemeli ya da bir koordinasyon veya diğer bir mekanizmaya sahip olmalıdır.

Ülkeler, karapara aklama, terörün finansmanı ve kitle imha silahlarının yayılmasının finansmanıyla mücadele etmek için, politika belirleyicilerinin, mali istihbarat biriminin, yasa uygulama, denetim ve ilgili diğer yetkili makamlarının, politika belirleme ve operasyonel seviyede, aralarında işbirliği tesis edecek ve uygun olduğu takdirde politika ve faaliyetlerinin geliştirilmesini ve uygulanmasını ülke çapında koordine edecek etkili mekanizmalara sahip olmalarını sağlamalıdır.

B. KARAPARA AKLAMA VE MÜSADERE

3. Karapara Aklama Suçu

Ülkeler karapara aklamayı, Viyana ve Palermo Konvansiyonlarını esas alarak suç saymalıdır. Ülkeler karapara aklama suçunu, öncül suçları en geniş şekilde ihtiva edecek şekilde, bütün ağır suçlara uygulamalıdır.

4. Müsadere ve Geçici Tedbirler

Ülkeler, mevzuat düzenlemeleri de dahil olmak üzere, iyi niyetli üçüncü tarafların haklarına halel gelmeksizin, kendi yetkili makamlarının aşağıda belirtilenleri dondurma ya da el koyma ve müsadere etmelerini sağlamak için, Viyana, Palermo ve Terörizmin Finansmanı Konvansiyonundakilere benzer tedbirler almalıdır: (a) aklanan malvarlığı, (b) karapara aklama veya öncül suçlardan elde edilen gelirler ya da bu suçlarda kullanılan ya da kullanılması amaçlanan araçlar, (c) terörizmin, terör eylemlerinin ya da terör örgütlerinin finansmanından kaynaklanan veya bunların finansmanında kullanılan, kullanılması amaçlanan ya da kullanılması için tahsis edilen malvarlığı, ya da (d) malvarlığına tekabül eden değer.

Bu tedbirler şu yetkileri içermelidir: (a) müsadereye tabi malvarlıklarının tespiti, izlenmesi ve değerinin belirlenmesi, (b) malvarlığının herhangi bir şekilde alım-satımını, transferini veya üzerindeki diğer tasarrufları engellemek için el koyma ve dondurma gibi geçici tedbirlerin uygulanması, (c) müsadereye tabi malvarlığının, ülke tarafından dondurulabilmesi veya el konulabilmesi ya da geri alınabilmesine halel getiren eylemleri engelleyecek veya hükümsüz kılacak tedbirlerin alınması ve (d) uygun soruşturma tedbirlerinin alınması.

Ülkeler, kendi iç hukukunun temel prensiplerine uygun olduğu ölçüde, bu tür gelirlerin ya da araçların, bir cezai mahkûmiyet gerektirmeksizin müsadere (mahkûmiyete bağlı olmayan müsadere) edilmesine imkân verecek veya suçlu tarafından müsadereye tabi olduğu iddia edilen söz konusu malvarlığı-

nın meşru kaynağını göstermesini gerektirecek tedbirleri uygulamayı dikkate almalıdır.

C. TERÖRÜN FİNANSMANI VE KİTLE İMHA SİLAHLARININ YAYILMASININ FİNANSMANI

5. Terörizmin Finansmanı Suçu

Ülkeler, terörün finansmanını, Terörün Finansmanı Konvansiyonunu esas alarak suç saymalıdır ve sadece terör eylemlerinin finansmanını değil, belirli bir terör eylemi veya eylemleri ile bağlantılı olmasa bile terör örgütlerinin ve bireysel teröristlerin finansmanını da suç saymalıdır. Ülkeler, bu suçların karapara aklamanın öncül suçları olarak belirlenmesini temin etmelidir.

6. Terörün ve Terörizmin Finansmanıyla İlgili Olarak Hedeflenen Finansal Yaptırımlar

Ülkeler, terörün ve terörizmin finansmanının önlenmesi ve bastırılmasına ilişkin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin Kararlarına uymak amacıyla hedeflenen finansal yaptırım sistemleri uygulamalıdır. Bu kararlar ülkeleri, (i) 1267 (1999) ve müteakip kararlar da dahil olmak üzere Birleşmiş Milletler Şartının VII. Kısmı gereğince Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından veya bu Konseyin yetkisi dahilinde belirlenen veya (ii) 1373 (2001) sayılı karara uygun olarak ilgili ülke tarafından belirlenen kişi ya da kuruluşların fonlarını veya diğer malvarlıklarını gecikmeksizin dondurmaya ve herhangi bir fon veya diğer malvarlığının doğrudan veya dolaylı olarak bu kişi veya kuruluşların menfaatine sunulmamasını temine zorunlu kılmaktadır.

7. Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanına İlişkin Hedeflenen Finansal Yaptırımlar

Ülkeler, kitle imha silahlarının yayılmasının ve bunun finansmanının önlenmesi, bastırılması ve ortadan kaldırılmasına ilişkin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararlarına uymak amacıyla hedeflenen finansal yaptırımlar uygulamalıdır. Bu kararlar ülkeleri Birleşmiş Milletler Şartının VII. Kısmı gereğince Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından veya bu Konseyin yetkisi dahilinde belirlenen kişi ya da kuruluşların fonlarını veya diğer malvarlıklarını gecikmeksizin dondurmaya ve herhangi bir fon veya malvarlığının bu kişi veya kuruluşların menfaatine doğrudan veya dolaylı olarak sunulmamasını temine zorunlu kılmaktadır.

8. Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlar

Ülkeler, terörizmin finansmanı amacıyla istismar edilebilen kuruluşlara ilişkin kanun ve düzenlemelerin yeterliliğini gözden geçirmelidir. Kar amacı gütmeyen kuruluşlar istismara özellikle açıktır ve ülkeler bunların aşağıdaki şekillerde istismar edilmesini engelleyecek tedbirleri almalıdır;

(a) terör örgütleri tarafından yasal kuruluş görüntüsü verilmesi,

(b) yasal kuruluşların, malvarlığının dondurulması tedbirlerinden kaçmak amacı da dahil, terörün finansmanı amacıyla bir araç olarak kullanılması,

(c) yasal amaçlı fonların el altından terörist örgütlere yönlendirilmesinin gizlenmesi veya karartılması,

D. ÖNLEYİCİ TEDBİRLER

9. Finansal Kuruluşlara İlişkin Gizlilik Yasaları

Ülkeler, finansal kuruluşlara ilişkin gizlilik yasalarının FATF Tavsiyelerinin uygulanmasına engel olmamasını sağlamalıdır.

MÜŞTERİNİN TANINMASI VE KAYITLARIN SAKLANMASI

10. Müşterinin Tanınması

Finansal kuruluşların isimsiz veya bariz şekilde sahte isimlere ait hesap bulundurması yasaklanmalıdır. Finansal kuruluşlar; (i) iş ilişkisi tesis ederken, (ii) Arızi işlemler gerçekleştirirken : (i) uygulanabilir belirli bir limitin üzerindeki (15.000 ABD Doları/Avro) işlemler veya (ii) 16. Tavsiyenin Açıklayıcı Notu kapsamındaki elektronik transferler, (iii) karapara aklama veya terörün finansmanı şüphesi olduğunda, (iv) daha önce elde edilen müşteri kimlik bilgilerinin doğruluğu veya yeterliliği hakkında şüphe duyduğunda, müşterini tanı tedbirlerini uygulamaya zorunlu tutulmalıdır. Finansal kuruluşların müşterini tanı tedbirlerini uygulama zorunluluğuna ilişkin prensip yasa ile düzenlenmelidir. Her ülke, yasa veya uyulması zorunlu yasal düzenlemelerle belirli müşterini tanı yükümlülüklerini nasıl zorunlu hale getireceğini belirleyebilir. Alınması gereken müşterini tanı tedbirleri şunlardır: (a) Müşterinin kimlik tespitinin yapılması ve bu müşteriye ait kimlik bilgilerinin güvenilir, bağımsız kaynaklı belge, veri ya da bilgiler kullanılarak teyit edilmesi, (b) Gerçek faydalanıcının kimliğinin tespit edilmesi ve finansal kuruluş tarafından gerçek faydalanıcının kim olduğundan emin olacak şekilde kimliğinin teyidi için makul tedbirlerin alınması. Bu tedbirler, tüzel kişi ve yasal oluşumlar bakımından bunların sahiplik ve kontrol yapılarının finansal kuruluş tarafından anlaşılmasını da kapsamalıdır, (c) İş ilişkisinin amacı ve gerçek niteliğinin kavranılması ve uy-

gun olduğu ölçüde bunlar hakkında bilgi edinilmesi, (d) Gerçekleştirilmekte olan işlemlerin, kuruluşun müşterilerine ve gerektiğinde fonların kaynakları da dâhil olmak üzere bunların iş ve risk profillerine ilişkin bilgileri ile tutarlılığından emin olmak için iş ilişkisine sürekli olarak dikkat gösterilmesi ve bu iş ilişkisi süresince gerçekleştirilecek olan işlemlerin detaylı şekilde incelenmesi. Finansal kuruluşlar, yukarıda (a) ila (d) maddelerinde sayılan müşterini tanı tedbirlerinin her birini uygulamaya zorunlu tutulmalıdır, bununla birlikte söz konusu tedbirlerin kapsamını bu Tavsiyenin ve 1. Tavsiye'nin Açıklayıcı Notlarına uygun şekilde bir risk bazlı yaklaşım kullanarak tespit etmelidir. Finansal kuruluşlar müşteri veya gerçek faydalanıcının kimliğini, iş ilişkisinin tesisinden önce veya iş ilişkisi tesisi sırasında, arızi müşterilerde ise işlemin yapılması sırasında teyit etmeye zorunlu tutulmalıdır. Ülkeler, finansal kuruluşlara karapara aklama ve terörün finansmanı risklerinin etkili bir şekilde yönetildiği durumlarda ve teyit işleminin iş ilişkisinin normal akışını kesintiye uğratmaması gerektiği durumlarda, teyit işleminin iş ilişkisinin tesisini takiben makul olarak uygulanabilir en kısa sürede tamamlanmasına izin verebilir. Finansal kuruluşlar, yukarıdaki (a) ila (d) maddelerinde yer alan (bir risk bazlı yaklaşıma esas tedbirler kapsamında uygun değişiklik yapılan) yükümlülükleri yerine getiremediği durumda hesap açmamaya, iş ilişkisi tesis etmemeye veya işlem yapmamaya ya da iş ilişkisini sona erdirmeye zorunlu tutulmalı ve söz konusu müşteri ile ilgili olarak şüpheli işlem bildiriminde bulunmayı dikkate almalıdır. Bu tavsiyenin finansal kuruluşlarca, risk ve önemine göre mevcut müşterilere de uygulanması ve uygun zamanlarda bunlarla olan mevcut ilişkilerin dikkatle takip edilmesi gerekli olmakla birlikte, müşterini tanı ilkesinin gerektirdiği bu yükümlülükler yeni müşterilerin tümüne uygulanmalıdır.

11. Kayıt Tutma

Finansal kuruluşların, yetkili makamlardan gelecek bilgi taleplerini ivedilikle karşılayabilmek için, ulusal ve uluslararası işlemlere ilişkin gerekli bütün kayıtları en az beş yıl süreyle saklamaları zorunlu tutulmalıdır. Bu kayıtların, (varsa işleme konu para birimi ve miktarı da dahil olmak üzere) yapılan her bir işlemin tekrar ihdasına imkan verecek ve gerektiğinde suç fiilinin kovuşturulmasında delil olabilecek yeterlilikte olması gerekmektedir.

Finansal kuruluşların, müşterini tanı tedbirleri çerçevesinde elde edilen tüm kayıtları (ör: pasaport, kimlik kartı, sürücü belgesi ya da benzer belgeler gibi resmi kimlik belgelerinin örnekleri ya da kayıtları), hesap dosyalarını ve iş yazışmalarını, yürütülen herhangi bir analizin sonuçlarını da kapsayacak şe-

kilde (ör: karmaşık, olağandışı büyük işlemlerin geçmişini ve amacını belirlemek üzere yürütülen soruşturmalar) iş ilişkisinin sona erdirilmesinden veya arızi işlem tarihinden sonra en az beş yıl süre ile saklamaları zorunlu tutulmalıdır.

Finansal kuruluşlara müşterini tanı tedbirleri gereğince elde edilen bilgilerin ve işlem kayıtlarının saklanması zorunluluğu yasa ile getirilmelidir.

Müşterinin tanınması kapsamındaki bilgiler ve işlem kayıtları, gerekli yetki üzerine ulusal yetkili makamların istifadesine hazır bulundurulmalıdır.

BELİRLİ MÜŞTERİLER VE FAALİYETLER İÇİN İLAVE TEDBİRLER

12. Siyasi Nüfuz Sahibi Kişiler

Finansal kuruluşlara, yabancı siyasi nüfuz sahibi kişilerle ilgili olarak (ister müşteri ister gerçek faydalanıcı olsun) müşterinin tanınması hususundaki olağan tedbirleri uygulamanın yanı sıra:

a) Müşterinin ya da gerçek faydalanıcının siyasi nüfuz sahibi bir kişi olup olmadığının belirlenmesi için uygun risk yönetim sistemine sahip olması,

b) Bu tür iş ilişkisi tesis edilmesi (ya da mevcut müşteriler için devam ettirilmesi) için üst düzey yönetimden onay alması,

c) Fonların ve mal varlığının kaynağının tespiti için makul tedbirleri alması,

d) İş ilişkisini sürekli olarak sıkı bir şekilde izlemesi,

zorunluluğu getirilmelidir.

Finansal kuruluşlar, müşterinin ya da gerçek faydalanıcının yerli siyasi nüfuz sahibi bir kişi ya da uluslararası bir kuruluş tarafından üst düzey bir görev tevdi edilen veya edilmiş olan bir kişi olup olmadığını belirlemek için makul tedbirleri almaya zorunlu tutulmalıdır. Söz konusu kişilerle daha yüksek risk taşıyan iş ilişkilerinde, finansal kuruluşlara (b), (c) ve (d) paragraflarında yer alan tedbirleri uygulama zorunluluğu getirilmelidir.

Her tür siyasi nüfuz sahibi kişi ile ilgili yükümlülükler, siyasi nüfuz sahibi kişinin aile bireyleri ve yakınları için de uygulanmalıdır.

13. Muhabir Bankacılık

Finansal kuruluşlara, sınır ötesi muhabir bankacılık ilişkileri ve diğer benzeri ilişkiler ile ilgili olarak müşterinin tanınmasının gerektirdiği normal tedbirlere ilave olarak:

a) Muhatap kuruluşun işinin mahiyetini tam olarak anlamak ve karapara aklama veya terörün finansmanı yönünden soruşturma geçirip geçirmediği veya bir idari takibat yapılıp yapılmadığı hususları da dahil olmak üzere bu kuruluşun itibarını ve tabi olduğu denetimin kalitesini kamuya açık bilgileri kullanarak tespit etmek için yeterli bilgi toplama,

b) Muhatap kuruluşun karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadeleye ilişkin kontrollerini değerlendirme,

c) Yeni muhabir ilişkilerin tesisinden önce üst düzey yönetimin onayını alma,

d) Her bir kuruluşun sorumluluğunu ayrı ayrı açıkça kavrama,

e) "Aktarmalı muhabir hesaplarla" (payable-through accounts) ilgili olarak, muhabir bankanın hesaplarına doğrudan erişen müşteriye ilişkin müşterinin tanınması tedbirlerinin muhatap banka tarafından uygulandığından ve talep üzerine müşterinin tanınmasına yönelik ilgili bilgilerin muhabir bankaya sunulabileceğinden emin olma,

hususlarında zorunluluk getirilmelidir.

Finansal kuruluşların paravan bankalar ile muhabir bankacılık ilişkisine girmeleri ya da buna devam etmeleri yasaklanmalıdır. Finansal kuruluşlara, muhatap kuruluşların hesaplarının paravan bankalar tarafından kullanılmasına izin verilmediğinden emin olmaları zorunluluğu getirilmelidir.

14. Para veya Değer Transferi Hizmetleri

Ülkeler, para veya değer transferi hizmeti sağlayan gerçek veya tüzel kişilerin lisanslı veya kayıtlı olmaları ve bunların FATF Tavsiyelerinin gerektirdiği ilgili tedbirlere uyumunun sağlanması ve izlenmesinin temini amacıyla etkili sistemlere tabi olmaları için tedbir almalıdır. Ülkeler, para veya değer transferi hizmetini kayıtlı veya lisans sahibi olmaksızın yerine getiren gerçek veya tüzel kişileri tespit etmek ve bunlara uygun yaptırımlar uygulamak için tedbir almalıdır.

Bir acente olarak faaliyet gösteren gerçek ve tüzel kişilere de yetkili bir makam tarafından lisans verilmeli veya bu kişiler kayıt altına alınmalıdır ya da bu hizmetleri sağlayanlar, kendilerinin ve acentelerinin faaliyet gösterdikleri ülkelerdeki yetkili makamların erişim imkânının olduğu güncel bir acente listesi tutmalıdır. Ülkeler, acenteleri olan para veya değer transferi hizmeti sağlayıcılarının, bu acentelerin kendi karapara aklama ve terörün finansmanı

ile mücadele programlarına dâhil olmasını ve bu programlara uyumlarının izlenmesini temin etmeleri için tedbir almalıdır.

15. Yeni Teknolojiler

Ülkeler ve finansal kuruluşlar; (a) yeni teslimat mekanizmaları da dahil olmak üzere, yeni ürünlerin ve iş uygulamalarının geliştirilmesine, (b) hem yeni hem de mevcut ürünler için yeni veya gelişen teknolojilerin kullanımına bağlı olarak ortaya çıkabilecek karapara aklama veya terörizmin finansmanı risklerini tespit etmeli ve değerlendirmelidir. Finansal kuruluşlar bakımından böyle bir risk değerlendirmesi yeni ürünlerin, iş uygulamalarının ihdasından veya yeni ve gelişen teknolojilerin kullanımından önce yapılmalıdır. Finansal kuruluşlar bu riskleri yönetmek ve azaltmak için uygun tedbirler almalıdır.

16. Elektronik Transferler

Ülkeler, finansal kuruluşların elektronik transferlerde ve ilgili mesajlarda göndericiye (originator) ilişkin gerekli ve doğru bilgileri ve alıcıya (beneficiary) ilişkin gerekli bilgileri almalarını ve söz konusu bilgilerin ödeme zinciri boyunca elektronik transfer veya bağlı mesajda yer almasını temin etmelidir.

Ülkeler, finansal kuruluşların elektronik transferleri, gönderici ve/veya alıcıya ilişkin gerekli bilgileri eksik olanları tespit etmek amacıyla izlemelerini sağlamalı ve uygun önlemleri almalıdır.

Ülkeler, elektronik transferlerin uygulanmasında, terörizmin ve terörün finansmanının önlenmesi ve durdurulmasına ilişkin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 1267(1999) ve müteakip kararları ile 1373(2001) gibi kararlarında belirlenen yükümlülükler bakımından finansal kuruluşların listelenen kişi ve kuruluşlara dondurma tedbiri uygulamalarını sağlamalı ve bunlarla işlem yapmalarını yasaklamalıdır.

GÜVEN, KONTROLLER VE FİNANSAL GRUPLAR

17. Üçüncü Taraflara Güven

Ülkeler, finansal kuruluşların, 10. Tavsiyede belirlenen müşterinin tanınması tedbirlerinin (a) ila (c) maddelerinde belirtilen yükümlülükleri yerine getirmeleri ya da bir işe başlamaları için üçüncü kişilere güvenmelerine aşağıda belirtilen kriterlerin sağlanması şartıyla izin verebilirler. Bu izin verildiğinde, müşterinin tanınması tedbirleri ile ilgili nihai sorumluluk üçüncü kişiye güvenen finansal kuruluşta kalır.

Buna göre yerine getirilmesi gereken kriterler şunlardır:

a) Üçüncü tarafa güvenen bir finansal kuruluş, 10. Tavsiyede belirtilen müşterinin tanınması kapsamındaki (a) ila (c) maddelerinde belirtilen yükümlülüklerle ilgili gerekli bilgiyi derhal elde etmelidir.

b) Finansal kuruluşlar, kimlik bilgilerinin ve müşterinin tanınması yükümlülüklerine ilişkin diğer ilgili belgelerin kopyalarının, istenildiğinde üçüncü tarafça gecikmeksizin sağlanacağı konusunda emin olmak için yeterli tedbirleri almalıdır.

c) Finansal kuruluş güvenilen üçüncü tarafın, düzenleme, denetim veya izlemeye tabi tutulduğundan ve 10 ve 11. Tavsiyelere uygun olarak müşterinin tanınması ve kayıtların tutulması yükümlülükleri ile uyumlu tedbirlere sahip olduğundan emin olmalıdırlar.

d) Şartları karşılayan üçüncü tarafın hangi ülke orijinli olduğu tespit edilirken, ülkeler ülke riski düzeyinde mevcut olan bilgileri dikkate almalıdır.

Bir finansal kuruluş, aynı finansal grubun parçası olan üçüncü bir tarafa güven duyduğunda ve (i) söz konusu grup 10, 11 ve 12. Tavsiyelere uygun şekilde müşterinin tanınması ve kayıt tutma yükümlülüklerini ve 18. Tavsiyeye uygun şekilde karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele programları uyguluyorsa ve (ii) bu müşterinin tanınması ve kayıt tutma yükümlülükleri ile karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele programlarının etkin bir şekilde uygulanıp uygulanmadığı yetkili bir makam tarafından grup düzeyinde denetleniyorsa, ilgili yetkili makamlar finansal kuruluşun kendi grup programı yoluyla yukarıdaki (b) ve (c) maddeleri kapsamındaki tedbirleri uyguladığını farz edebilir ve yüksek ülke riskinin, grubun karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele politikaları yoluyla yeterli ölçüde azaltıldığı durumlarda (d) maddesinin güven için gerekli bir ön koşul olmadığına karar verebilir.

18. İç Kontroller ve Yurt Dışı Şube ve Bağlı Kuruluşlar

Finansal kuruluşlar, karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele programları uygulamaya zorunlu tutulmalıdır. Finansal gruplar, karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele amacıyla, grup içinde bilgi paylaşımı için politika ve prosedürler de dahil olmak üzere, grup genelinde karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele programları uygulamaya zorunlu tutulmalıdır.

Finansal kuruluşlar, yurt dışı şubelerinin ve hisse çoğunluğuna sahip oldukları bağlı kuruluşlarının, finansal gruba ait karapara aklama ve terörün

finansmanı ile mücadele programları yoluyla, FATF Tavsiyelerini uygulayan yurt dışındaki şubenin merkezinin bulunduğu ülkedeki yükümlülüklere uygun karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele tedbirlerini uygulamasını sağlamaya zorunlu tutulmalıdır.

19. Yüksek Riskli Ülkeler

Finansal kuruluşlar, hakkında FATF'in sıkı müşteri tanı tedbirleri uygulanmasını gerekli gördüğü ülke menşeli gerçek ve tüzel kişiler ile finansal kuruluşlarla yürütülen iş ilişkilerinde ve işlemlerde sıkı müşterini tanı tedbirleri uygulamaya zorunlu tutulmalıdır. Uygulanan sıkı müşterini tanı tedbirinin türü etkili ve risklerle orantılı olmalıdır.

Ülkeler, FATF'in böyle olmasını gerekli gördüğü durumlarda, uygun karşı tedbirleri uygulayabilmelidir. Ülkeler, FATF'in bu yöndeki herhangi bir talebinden bağımsız olarak da karşı tedbirleri uygulayabilmelidir. Söz konusu karşı tedbirler etkili ve risklerle orantılı olmalıdır.

20. Şüpheli İşlem Bildirimi

Bir finansal kuruluşun, fonların bir suç faaliyetinden elde edilen gelir olduğundan ya da terörün finansmanı ile ilgili olduğundan şüphe duyduğu veya şüphelenmesi için makul sebepleri olduğunda, bu şüphelerini mali istihbarat birimine derhal bildirmesi kanunla zorunlu tutulmalıdır.

21. Bilgi Sızdırma ve Gizlilik

a) Finansal kuruluşlar, bunların yöneticileri, memurları ve çalışanları şüphelerini mali istihbarat birimine iyi niyetle bildirdiklerinde, bunun altında yatan suç faaliyetinin ne olduğunu tam olarak bilmeseler dahi ve yasadışı faaliyetin gerçekten olup olmadığını dikkate alınmaksızın, sözleşmeyle veya herhangi bir yasal, düzenleyici ya da idari hükümle getirilmiş olan bilgi ifşasına ilişkin kısıtlamaları ihlal ettikleri için cezai ve hukuki sorumluluğa tabi olmaktan kanun ile korunmalıdır.

b) Finansal kuruluşların, bunların yöneticileri, memurları ve çalışanlarının şüpheli işlem bildiriminin veya ilgili bilginin mali istihbarat birimine iletildiğini ifşa etmeleri (bilgi sızdırma) kanunla yasaklanmalıdır.

FİNANSAL OLMAYAN BELİRLİ İŞ VE MESLEKLER (FOBİM)

22. FOBİM: Müşterinin Tanınması

10, 11, 12, 15, ve 17. Tavsiyelerde belirtilen müşterinin tanınması ve kayıt tutma yükümlülükleri aşağıdaki durumlarda finansal olmayan belirli iş ve mesleklere (FOBİM) uygulanır:

a) Kumarhaneler – Müşteriler uygulanabilir belirlenmiş eşik tutarında veya onun üstünde finansal işlem yaptıklarında,

b) Emlakçılar – Müşterileri için gayrimenkul alım satımı ile ilgili işlemlere aracılık ettiklerinde,

c) Değerli maden ve değerli taş ticareti ile uğraşanlar – Müşterileri ile uygulanabilir belirlenmiş eşik tutarında veya onun üstünde nakit işlem gerçekleştirdiklerinde,

d) Avukatlar, noterler, diğer bağımsız hukuk işleri ile uğraşanlar ve muhasebeciler – Müşterileri için aşağıdaki faaliyetlerle ilgili işlem yapmaya hazırlandıklarında veya işlem yaptıklarında;

gayri menkul alım satımı, müşterinin para, menkul kıymet veya diğer varlıklarının yönetilmesi, banka, mevduat veya menkul kıymet hesaplarının yönetilmesi, şirketlerin kurulması, faaliyette bulunması veya yönetimi için katkıların organize edilmesi, tüzel kişi veya yasal oluşumların kurulması, faaliyette bulunması veya yönetimi ile işletmelerin alım satımı,

e) Trust ve şirket hizmeti sağlayanlar – Bir müşteri için aşağıdaki faaliyetlerle ilgili olarak işlem yapmaya hazırlandıklarında veya gerçekleştirdiklerinde:

17 Tüzel kişilerin kurucu acentesi olarak hareket ettiklerinde, Bir şirketin müdürü veya sekreteri, bir ortaklığın ortağı veya diğer tüzel kişilerle ilgili olarak benzer pozisyonlarda bulunanlar gibi hareket ettiklerinde (veya bir başka kişiyi bu şekilde hareket etmesi için belirlediklerinde), Bir şirkete, ortaklığa veya diğer herhangi bir tüzel kişi veya yasal oluşuma merkez büro; iş adresi veya ikamet; yazışma veya idari adres sağladıklarında, Bir "express trust"ın kayyımı (trustee) gibi hareket ettiklerinde (veya bir başka kişiyi bu şekilde hareket etmesi için belirlediklerinde) veya yasal oluşumun başka bir şekli için aynı fonksiyonu icra ettiklerinde, Bir başka kişi adına vekil hissedar olarak hareket ettiklerinde (veya bir başka kişiyi bu şekilde hareket etmesi için belirlediklerinde).

23. FOBIM: Diğer Tedbirler

Aşağıdaki koşullarda 18 ila 21. Tavsiyelerde belirtilen yükümlülükler tüm finansal olmayan belirli iş ve mesleklere uygulanır:

a) Avukatlar, noterler, diğer bağımsız hukuk işleri ile uğraşanlar ve muhasebeciler, müşterileri adına veya onlar için 22.Tavsiyenin (d) maddesinde belirtilen faaliyetlerle ilgili bir finansal işlemle iştigal ettiklerinde, şüpheli işlemleri bildirmeye zorunlu tutulmalıdır. Ülkeler, denetim de dahil olmak

üzere muhasebecilerin diğer mesleki faaliyetlerinin bildirim yükümlülüğü kapsamına alınmasına kuvvetle teşvik edilir.

b) Değerli maden ve değerli taş ticareti ile uğraşanlar, müşterileriyle uygulanabilir belirlenmiş bir eşik tutarında veya onun üstünde nakit işlemle iştigal ettiklerinde, şüpheli işlem bildiriminde bulunmaya zorunlu tutulmalıdır.

c) "Trust" ve şirket hizmeti sağlayanlar, müşterileri adına veya onlar için 22.Tavsiyenin (e) maddesinde belirtilen faaliyetlerle ilgili bir işlemle iştigal ettiklerinde şüpheli işlem bildiriminde bulunmaya zorunlu tutulmalıdır.

E. TÜZEL KİŞİLERDE VE YASAL OLUŞUMLARDA ŞEFFAFLIK VE GERÇEK FAYDALANICILIK

24. Tüzel Kişilerde Şeffaflık ve Gerçek Faydalanıcılık

Ülkeler, tüzel kişilerin karapara aklama veya terörün finansmanı amacıyla istismar edilmesini önleyecek tedbirler almalıdırlar. Ülkeler tüzel kişilerin gerçek faydalanıcı ve kontrolüne ilişkin, yetkili makamlar tarafından zamanında elde edilebilir veya erişilebilir nitelikteki yeterli, doğru ve güncel bilginin mevcut olmasını sağlamalıdırlar. Özellikle, hamiline yazılı hisse senedi veya hamiline yazılı hisse senedi varantı çıkarabilen ya da vekil hissedarlara veya vekil yöneticilere izin veren tüzel kişilerin bulunduğu ülkeler, bunların karapara aklama veya terörün finansmanı için istismar edilmemesini sağlayacak etkili tedbirler almalıdır. Ülkeler, 10. ve 22. Tavsiye ile getirilen yükümlülüklere tabi olan finansal kuruluşların ve FOBİM'lerin, gerçek faydalanıcı ve kontrol bilgilerine erişimini kolaylaştıracak tedbirleri almayı göz önünde bulundurmalıdır.

25. Yasal Oluşumlarda Şeffaflık ve Gerçek Faydalanıcılık

Ülkeler, yasal oluşumların karapara aklama ve terörün finansmanı amacıyla istismar edilmesini önleyecek tedbirler almalıdırlar. Ülkeler, trust kurucusu (settlor), kayyım (trustee) ve faydalanıcılar (beneficiary) hakkındaki bilgiler dahil olmak üzere özellikle "express trust"lar hakkında yetkili makamlar tarafından zamanında elde edilebilir veya erişilebilir nitelikteki yeterli, doğru ve güncel bilginin mevcut olmasını sağlamalıdır. Ülkeler, 10. ve 22. Tavsiye ile getirilen yükümlülüklere tabi olan finansal kuruluşların ve FOBİM'in, gerçek faydalanıcı ve kontrol bilgilerine erişimini kolaylaştıracak tedbirleri almayı göz önünde bulundurmalıdır.

F. YETKİLİ MAKAMLARIN YETKİ VE SORUMLULUKLARI VE DİĞER KURUMSAL TEDBİRLER

DÜZENLEME VE DENETİM

26. Finansal Kuruluşların Düzenlenmesi ve Denetlenmesi

Ülkeler, finansal kuruluşların yeterli düzenleme ve denetime tabi olmalarını ve FATF Tavsiyelerini etkili bir biçimde uygulamalarını sağlamalıdır. Yetkili makamlar veya finansal denetleyiciler, suçluların veya onların suç ortaklarının bir finansal kuruluşta önemli bir hisseye veya kontrol hissesine sahip olmalarını veya bu hisselerin gerçek faydalanıcısı olmalarını ya da yönetim fonksiyonuna sahip olmalarını engelleyecek gerekli yasal veya düzenleyici tedbirleri almalıdır. Ülkeler, paravan banka kurulmasına veya bunların faaliyetlerine devam etmesine izin vermemelidir.

Temel Prensiplere tabi olan finansal kuruluşlar için, ihtiyaten uygulanan ve karapara aklama ve terörün finansmanı ile de ilgili olan düzenleyici ve denetleyici tedbirler, karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele amaçları için de benzer şekilde uygulanmalıdır. Bu husus, karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele için konsolide grup denetimi uygulanmasını da içermelidir.

Diğer finansal kuruluşlar sektördeki karapara aklama ve terörün finansmanı riski dikkate alınarak lisansa bağlanmalı veya kayıt altına alınmalı ve yeterli şekilde düzenlenmeli ve karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele kapsamında denetim veya gözetime tabi olmalıdır. Asgari olarak, finansal kuruluşların para veya değer transferi ya da para veya döviz değişimi hizmeti sağladığı durumlarda, bunlar lisansa bağlanmalı veya kayıt altına alınmalı ve ulusal karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele yükümlülüklerine uyumu izlemeye ve sağlamaya yönelik etkili sistemlere tabi olmalıdır.

27. Denetleyicilerin Yetkileri

Denetleyiciler, finansal kuruluşların, karapara aklama ve terörün finansmanıyla mücadele yükümlülüklerini denetlemek veya izlemek ve bu yükümlülüklere uyumunu sağlamak için teftiş yetkisi de dahil olmak üzere yeterli yetkilere sahip olmalıdır. Denetleyiciler, finansal kuruluşları bu kapsamdaki uyumunun izlenmesiyle ilgili her türlü bilgiyi sağlamaya mecbur tutmaya ve karapara aklama ve terörün finansmanıyla mücadele yükümlülüklerine uyulmaması durumunda 35.Tavsiye kapsamında yaptırım uygulamaya

yetkili kılınmalıdır. Denetleyiciler, mümkünse finansal kuruluşun lisansını iptal etme, kısıtlama veya askıya alma yetkileri de dahil olmak üzere, geniş bir kapsamdaki kurumsal ve finansal yaptırımlar tatbik etme yetkisine sahip olmalıdır.

28. FOBİM'in Düzenlenmesi ve Denetlenmesi

Finansal olmayan belirli iş ve meslekler, aşağıda belirtilen şekilde düzenleme ve denetleme tedbirlerine tabi olmalıdır:

a) Kumarhaneler, gerekli karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele tedbirlerini etkin bir şekilde uygulamalarını sağlayacak kapsamlı düzenleme ve denetleme sistemlerine tabi olmalıdır. Asgari olarak: Kumarhaneler lisansa bağlanmalı, Yetkili makamlar, suçluların veya onların suç ortaklarının bir kumarhanede önemli bir hisseye veya kontrol hissesine sahip olmalarını veya bu hisselerin gerçek faydalanıcısı olmalarını, kumarhanede yönetim fonksiyonuna sahip olmalarını ya da kumarhanenin işletmecisi olmalarını engelleyecek gerekli yasal veya düzenleyici tedbirleri almalı, Yetkili makamlar, kumarhanelerin, karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele yükümlülüklerine uyumunun etkili bir şekilde denetlenmesini sağlamalıdır.

b) Ülkeler, diğer FOBİM kategorilerinin karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele yükümlülüklerine uyumunun izlenmesi ve bu uyumun temin edilmesine yönelik etkili sistemlere tabi olmasını sağlamalıdır. Bu husus, risk duyarlı bir temelde gerçekleştirilmelidir. Bu, (a) bir denetleyici veya (b) üyelerinin karapara aklama ve terörün finansmanıyla mücadele yükümlülüklerini yerine getirmesini sağlayabilmesi durumunda, uygun bir özdüzenleyici kuruluş (self regulatory body) tarafından yapılabilir.

Söz konusu denetleyici veya öz-düzenleyici kuruluş ayrıca (a) suçluların veya onların suç ortaklarının mesleki olarak akredite olmalarını, önemli bir hisseye veya kontrol hissesine sahip olmalarını veya bu hisselerin gerçek faydalanıcıları olmalarını ya da yönetim fonksiyonuna sahip olmalarını engellemek için örneğin uygunluk ve yerindelik testi (fit and proper test) ile kişileri değerlendirme yoluyla gerekli tedbirleri almalı ve (b) 35. Tavsiyeye uygun olarak karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele düzenlemelerine aykırılık durumunda uygulanabilecek etkili, orantılı ve caydırıcı yaptırımlara sahip olmalıdır.

OPERASYONEL HUSUSLAR VE YASA UYGULAMA

29. Mali İstihbarat Birimleri

Ülkeler, (a) şüpheli işlem bildirimlerinin ve (b) karapara aklama, buna bağlı öncül suçlar ve terörün finansmanıyla ilgili diğer bilgilerin alınması ve analiz edilmesinde ve bu analiz sonuçlarının dağıtılmasında ulusal bir merkez olarak hizmet veren bir mali istihbarat birimi kurmalıdır. Mali istihbarat birimi, bildirimde bulunan kişilerden ilave bilgi edinebilmeli ve fonksiyonlarını uygun şekilde yerine getirmek için gerekli olan finansal, idari ve yasa uygulama bilgilerine zamanında erişim sağlayabilmelidir.

30. Yasa Uygulama ve Soruşturma Makamlarının Sorumlulukları

Ülkeler, belirlenmiş yasa uygulama makamlarının ulusal karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele politikaları çerçevesinde, karapara aklama ve terörün finansmanı soruşturmalarından sorumlu olmalarını sağlamalıdır. Belirlenmiş yasa uygulama makamları, en azından gelir sağlayan başlıca suçlarla ilgili tüm olaylarda, karapara aklama, buna bağlı öncül suçlar ve terörün finansmanının takibi sırasında proaktif paralel bir finansal soruşturma yürütmelidir. Bu husus, bağlı öncül suçun ülke dışında oluştuğu durumları da kapsamalıdır. Ülkeler, yetkili makamların müsadereye tabi veya tabi olabilecek olan ya da suç geliri olduğundan şüphe edilen malvarlığının hızlı bir şekilde tespit edilmesinden, izinin sürülmesinden ve dondurulması ve el konulması için girişimlerin başlatılmasından sorumlu olmalarını sağlamalıdır. Ülkeler ayrıca gerekli durumlarda finansal veya malvarlığı soruşturmalarında uzmanlaşmış sürekli veya geçici çok fonksiyonlu (multi-disipliner) gruplardan yararlanmalıdır. Ülkeler gerekli durumlarda diğer ülkelerdeki uygun yetkili makamlarla müşterek soruşturmalar yapılmasını sağlamalıdır.

31. Yasa Uygulama ve Soruşturma Makamlarının Yetkileri

Yetkili makamlar karapara aklama, buna bağlı öncül suç ve terörün finansmanına yönelik soruşturmaları icra ederken, bu soruşturma, kovuşturma ve ilgili uygulamalarda kullanılmak üzere tüm gerekli bilgi ve belgelere erişebilmelidir. Bu konudaki yetki, kişilerin ve taşınmazların aranması, tanık ifadelerinin alınması, delillerin elde edilmesi ve bunlara el konulması için finansal kuruluşlar, FOBİM ve diğer gerçek ve tüzel kişiler tarafından tutulan kayıtların temini için zorunlu tedbirleri kullanma yetkisini içermelidir.

Ülkeler, soruşturmaları yürüten yetkili makamların karapara aklama, buna bağlı öncül suçlar ve terörün finansmanı soruşturmaları için uygun, geniş kapsamlı soruşturma teknikleri kullanabilmelerini sağlamalıdır. Bu soruşturma teknikleri örtülü operasyonlar, haberleşmenin dinlenmesi, bilgisayar sistemlerine erişim ve kontrollü teslimatı içerir. Bunlara ilaveten ülkeler gerçek ya da tüzel kişilerin hesaplarının bulunup bulunmadığını ya da bu hesapları yönetip yönetmediklerini zamanında tespit etmek için uygun etkili mekanizmalara sahip olmalıdır. Ülkelerin ayrıca, yetkili makamların, sahibine önceden bildirmeksizin malvarlıklarını tespit edecek bir yönteme sahip olmalarını temin eden mekanizmaları olmalıdır. Yetkili makamlar karapara aklama, buna bağlı öncül suçlar ve terörün finansmanı soruşturmalarını yürütürken, mali istihbarat biriminin elinde bulunan ilgili tüm bilgileri isteyebilmelidir.

32. Nakit Kuryeler

Ülkeler, nakit para ya da para yerine geçen taşınabilir değerlerin fiziki olarak sınır ötesine naklini ortaya çıkarmak için, bir beyan ve/veya açıklama sistemini içeren uygun tedbirler almalıdır.

Ülkeler, yetkili makamlarının terörün finansmanı, karapara aklama veya öncül suçlar ile bağlantısı olduğundan şüphelenilen ya da yanıltıcı şekilde beyan edilen veya açıklanan nakit para ya da para yerine geçen taşınabilir değerlerin durdurulması ya da alıkonulmasına ilişkin yasal yetkiye sahip olmalarını sağlamalıdır.

Ülkeler, yanıltıcı beyan(lar)da bulunan ya da açıklama(lar) yapan kişilerle ilgili olarak etkili, orantılı ve caydırıcı yaptırımların uygulanabilmesini sağlamalıdır. Nakit para ya da para yerine geçen taşınabilir değerlerin terörün finansmanı, karapara aklama ya da öncül suçlar ile bağlantılı olması durumlarında ülkeler 4. Tavsiyeye uygun yasal tedbirler de dahil, söz konusu para ya da araçların müsaderesine imkân veren tedbirler almalıdır.

GENEL YÜKÜMLÜLÜKLER

33. İstatistikler

Ülkeler, karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele sistemlerinin etkililiği ve etkinliği ile ilgili konularda kapsamlı istatistikler tutmalıdır. Bu, alınan ve dağıtılan şüpheli işlem bildirimlerine; karapara aklama ve terörün finansmanı soruşturma ve kovuşturmaları ile mahkûmiyet kararlarına; dondurulan, el konulan ve müsadere edilen mal varlıklarına; karşılıklı adli

yardımlaşma veya diğer uluslararası işbirliği taleplerine ilişkin istatistikleri içermelidir.

34. Rehberlik ve Geribildirim

Yetkili makamlar, denetleyiciler ve Öz Düzenleyici Kuruluşlar, karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele etmek için ulusal tedbirlerin uygulanması ve özellikle şüpheli işlemlerin ortaya çıkarılması ve bildirilmesinde finansal kuruluşlar ve FOBİM'lere yardımcı olacak rehberler hazırlamalı ve geri bildirimde bulunmalıdır.

YAPTIRIMLAR

35.Yaptırımlar

Ülkeler, 6. ve 8 ila 23.Tavsiyeler kapsamında olan ve karaparanın aklanması ve terörün finansmanı ile mücadele yükümlülüklerine uymayan gerçek ve tüzel kişilere karşı uygulanabilir adli, hukuki veya idari bir dizi etkili, orantılı ve caydırıcı yaptırımların bulunmasını sağlamalıdır. Yaptırımlar sadece finansal kuruluşlar ve FOBİM'lere değil bunların müdür ve üst düzey yöneticilerine de uygulanabilir olmalıdır.

G. ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ

36. Uluslararası Araçlar

Ülkeler, 1988 tarihli Viyana Konvansiyonu, 2000 tarihli Palermo Konvansiyonu, 2003 tarihli Yolsuzluğa Karşı Birleşmiş Milletler Konvansiyonu ve 1999 tarihli Terörün Finansmanı Konvansiyonuna taraf olmak ve tam olarak uygulamak için acil tedbirler almalıdır. Ülkeler ayrıca, uygun olduğu ölçüde, 2001 tarihli Avrupa Konseyi Siber Suçlar Konvansiyonu, 2002 Tarihli Terörizme Karşı Inter-Amerikan Konvansiyonu ve 2005 tarihli Terörizmin Finansmanı ve Suç Gelirlerinin Araştırılması, Aklanması, El Konulması ve Müsaderesine Yönelik Avrupa Konseyi Konvansiyonu gibi diğer ilgili uluslararası sözleşmeleri onaylamaya ve uygulamaya teşvik edilmektedir.

37. Karşılıklı Adli Yardımlaşma

Ülkeler, karapara aklama, buna bağlı öncül suçlar ve terörün finansmanıyla ilgili soruşturma, kovuşturma ve ilgili yargı süreçlerinde mümkün olan en geniş kapsamda, hızlı, yapıcı ve etkili karşılıklı adli yardım sağlamalıdır. Ülkeler yardımın sağlanması için yeterli yasal dayanaklara sahip olmalı ve mümkünse işbirliğini güçlendirmek için uygun antlaşmalar, düzenlemeler ya da diğer mekanizmalara sahip olmalıdır. Ülkeler özellikle bu konuda;

a) karşılıklı adli yardımlaşma imkanını ortadan kaldırmamalı veya makul olmayan ya da yersiz kısıtlama getiren şartlar ileri sürmemelidir.

b) karşılıklı adli yardımlaşma taleplerine öncelik verilmesi ve bu taleplerin yerine getirilmesi için açık ve etkin süreçlere sahip olmalıdır. Ülkeler taleplerin etkili bir şekilde iletilmesi ve yerine getirilmesi için merkezi bir makamı ya da mevcut başka bir resmi mekanizmayı kullanmalıdır. Taleplere ilişkin gelişmeleri izlemek için bir vaka yönetim sistemi kurmalıdır.

c) sadece suçun mali hususları da kapsadığı gerekçesiyle adli yardım talebini geri çevirmemeli,

d) yasaların finansal kuruluşlar için gizlilik ve mahremiyeti muhafazayı öngördüğü gerekçesiyle adli yardım talebini reddetmemelidir,

e) iç hukukun temel prensiplerine tabi olarak, soruşturma ya da tahkikatın selametini korumak için, kendilerine gelen adli yardımlaşma taleplerinin ve bunların içerdiği bilgilerin gizliliğini sağlamalıdır. Talep edilen ülke gizlilik yükümlülüğünü karşılayamıyorsa bunu talep eden ülkeye derhal bildirmelidir.

Ülkeler, söz konusu yardım cebri tedbirleri içermediği takdirde, eylem her iki ülkede de suç sayılmasa (dual criminality) dahi, karşılıklı adli yardımlaşmayı yerine getirmelidir. Ülkeler, eylemin her iki ülkede de suç sayılmaması durumunda, geniş kapsamlı yardımlaşmayı mümkün kılacak gerekli tedbirleri almayı göz önünde bulundurmalıdır.

Karşılıklı adli yardımlaşma için eylemin her iki ülkede de suç sayılması (dual criminality) zorunlu olduğunda, suçun her iki ülkede de aynı kategoride olup olmadığına veya aynı terminolojiyle adlandırılıp adlandırılmadığına bakılmaksızın, her iki ülkenin söz konusu eylemi suç olarak kabul etmesi şartıyla bu zorunluluk yeterli sayılmalıdır.

Ülkeler, 31. Tavsiyede öngörülen yetki ve soruşturma tekniklerinden ve yetkili makamlarının kullanabileceği diğer herhangi yetki ve soruşturma tekniklerinden;

a) finansal kuruluşlar ve diğer kişilere ait bilgi, belge ya da delilin (finansal kayıtlar da dahil) ortaya çıkarılması, aranması ve el konulmasına ve tanık ifadelerinin alınmasına ilişkin olanların tamamının; ve

b) bunların dışındaki yetki ve soruşturma tekniklerinin geniş bir kısmının,

karşılıklı adli yardım taleplerinin ve ülkenin mevzuatının imkan vermesi durumunda yurt dışı adli veya yasa uygulama birimlerinden ülke içindeki

muadillerine doğrudan gelen taleplerin karşılanmasında da kullanılabilmesini sağlamalıdır.

Yargılama alanı çatışmasından kaçınmak için, birden çok ülkede soruşturmaya konu olan olaylarda adaletin sağlanması bakımından, sanıkların kovuşturulmasında en uygun muhakeme yerinin tespiti için mekanizmalar tesisine ve uygulanmasına dikkat gösterilmelidir.

Ülkeler, karşılıklı adli yardım taleplerinde bulunurken, herhangi acil bir ihtiyaç da dahil, taleplerin zamanında ve etkin bir şekilde yerine getirilmesini mümkün kılacak, nesnel ve hukuki bilgileri tam olarak sağlamak için tüm gayreti göstermeli ve talepleri hızlı araçlar kullanarak göndermelidir. Ülkeler yardım almak için, talepleri göndermeden önce, yasal zorunlulukları ve formaliteleri öğrenmek için tüm gayreti göstermelidir.

Karşılıklı adli yardımlaşmadan sorumlu makamlara (örneğin, merkezi bir otorite) yeterli finansal, beşeri ve teknik kaynaklar sağlanmalıdır. Ülkeler, söz konusu makamların personelinin, gizliliğe ilişkin olanlar da dahil yüksek mesleki standartlarının temini, ve bu personelin güvenilir ve uygun vasıflı olmalarını sağlayacak uygun süreçlere sahip olmalıdır.

38. Karşılıklı Adli Yardımlaşma: Dondurma ve Müsadere

Ülkelerin, yabancı ülkeler tarafından yapılan, aklanan malvarlığının; karapara aklama, öncül suçlar ya da terörün finansmanından elde edilen gelirlerin; bu suçların işlenmesinde kullanılan veya kullanılmak istenilen araçların; ya da bunlara tekabül eden malvarlığının tespiti, dondurulması, el konulması veya müsaderesi taleplerine cevap vermek için hızlı harekete geçme yetkisi bulunmalıdır. Söz konusu yetki, ülkenin temel iç hukuk prensiplerine aykırı olmadığı müddetçe mahkumiyet kararı gerektirmeyen müsadere (non-conviction-based confiscation) sürecine ve buna bağlı geçici tedbirlere dayanılarak yapılan taleplere cevap verebilmeyi kapsamalıdır. Ülkeler ayrıca, söz konusu malvarlığının, araçların ya da malvarlığına tekabül eden değerlerin yönetimi için etkili mekanizmalara ve müsadere edilen mal varlığının paylaşılmasını da içeren el koyma ve müsadere süreçlerinin koordinasyonuna yönelik düzenlemelere sahip olmalıdır.

39. Suçluların İadesi

Ülkeler, yersiz bir şekilde geciktirmeden, karapara aklama ve terörün finansmanıyla ilgili iade taleplerini yapıcı ve etkili bir şekilde yerine getirmelidir. Ülkeler ayrıca terörün finansmanı, terörist faaliyetler ya da terör örgütleri

kapsamında suçlanan kişilere güvenli bölgeler (safe havens) sağlanmaması için mümkün olan tüm tedbirleri almalıdır. Ülkeler özellikle:

a) Karapara aklama ve terörün finansmanını iadeye tabi suçlar olmasını sağlamalıdır.

b) İade taleplerinin zamanında yerine getirilmesi için, mümkünse öncelik verilmesi de dâhil, ülkenin açık ve etkin süreçlere sahip olmasını sağlamalıdır. Taleplere ilişkin gelişmeleri izlemek için vaka yönetim sistemi kurulmalıdır.

c) Taleplerin yerine getirilmesinde makul olmayan ya da yersiz biçimde kısıtlayıcı şartları ileri sürmemelidir.

d) Suçluların iadesi için yeterli hukuki bir çerçeve sağlamalıdır.

Her ülke ya kendi vatandaşlarını iade etmeli ya da sadece tabiiyeti gerekçe göstererek iadeyi gerçekleştirmemesi durumunda, iadeyi isteyen ülkenin talebi üzerine talepte belirtilen suçların kovuşturması amacıyla konuyu, yersiz bir gecikme olmaksızın, kendi yetkili makamlarına iletmelidir. Söz konusu yetkili makamlar, kendi iç hukukundaki diğer ağır nitelikteki suçların kovuşturmasında olduğu gibi karar vermeli ve tahkikatı yürütmelidir. İlgili ülkeler bu tür kovuşturmaların etkinliğini sağlayabilmek için özellikle delil ve usule ilişkin hususlarda birbirleriyle işbirliği yapmalıdır.

Suçluların iadesi için eylemin her iki ülkede de suç sayılmasının (dual criminality) gerekli olduğu durumlarda, söz konusu zorunluluk suçun her iki ülkede de aynı kategoride olup olmadığına veya aynı terminolojiyle adlandırılıp adlandırılmadığına bakılmaksızın, her iki ülkenin söz konusu eylemi suç olarak kabul etmesi şartıyla bu zorunluluk yeterli sayılmalıdır.

Ülkeler, temel iç hukuk prensiplerine uygun olarak, geçici tutuklamalar için ilgili makamlar arasında taleplerin doğrudan iletimine imkan veren, kişilerin sadece tutuklama emri ya da tutuklama kararına dayalı olarak iade edilmesini sağlayan ya da resmi iade davasından kendi rızasıyla vazgeçen kişiler için basitleştirilmiş iade imkanı getiren mekanizmalar gibi basitleştirilmiş iade mekanizmalarına sahip olmalıdır.

Suçluların iadesinden sorumlu makamlara yeterli finansal, beşeri ve teknik kaynaklar sağlanmalıdır. Suçluların iadesinden sorumlu makamlara yeterli finansal, beşeri ve teknik kaynaklar sağlanmalıdır. Ülkelerin, söz konusu makamların personelinin, gizliliğe ilişkin olanlar da dahil yüksek mesleki stan-

dartlara, güvenilirliğe ve münasip vasıflara sahip olmalarını sağlayacak uygun süreçleri bulunmalıdır.

40. Diğer İşbirliği Şekilleri

Ülkeler, yetkili makamlarının karapara aklama, buna bağlı öncül suçlar ve terörün finansmanı ile ilgili en geniş kapsamda hızlı, yapıcı ve etkili uluslararası işbirliği yapabilmelerini sağlamalıdır. Ülkeler bunu hem kendiliğinden hem de talep üzerine yapmalı ve işbirliğinin sağlanması için yasal bir dayanak bulunmalıdır. Ülkeler, yetkili makamlarını işbirliğinde bulunmak amacıyla en etkin araçları kullanmaları için yetkilendirmelidir. Yetkili bir makam, ikili ya da çok taraflı anlaşma ya da bir Mutabakat Muhtırası gibi düzenleyici işlemlere ihtiyaç duyarsa, bunlar en geniş katılımlı yabancı muadiller ile zamanında müzakere edilmeli ve imzalanmalıdır.

Yetkili makamlar, bilgi ya da diğer türlü yardım taleplerinin etkili iletimi ve yerine getirilmesi için açık kanallar ya da mekanizmalar kullanmalıdır. Yetkili makamlar, taleplere öncelik verilmesi, taleplerin zamanında yerine getirilmesi ve alınan bilginin korunması için açık ve etkin süreçlere sahip olmalıdır.

KISALTMALAR

FATF : Mali Eylem Görev Gücü (Financial Action Task Force)

FOBİM : Finansal olmayan belirli iş ve meslekler

TERİMLER SÖZLÜĞÜ

Bu tavsiyelerde aşağıdaki kısaltmalar kullanılmıştır:

"Lehdar (Hak Sahibi)" bir müşteri adına hareket eden ve/veya adına işlem yapılan gerçek kişi yada kişileri ifade etmektedir. Ayrıca bir tüzel kişilik yada ortaklık üzerinde nihai etkili kontrolü olan kişileri de içermektedir.

"Temel Prensipler":

Basel Komitesinin Bankacılık Denetimi hakkında yayınladığı "Etkin Bankacılık Denetimi için Temel Prensipleri",

Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonu tarafından yayınlanan "Menkul Kıymet Düzenlemeleri için Amaçlar ve Prensipleri",

Uluslararası Sigorta Murakabe Birliği tarafından yayınlanan "Sigorta Murakabe Prensipleri"ni ifade eder.

"Belirlenen suç kategorileri":

- Organize suç gruplarına katılma ve şantaj,

- Terörün finansmanı ve terörizmin
- İnsan ticareti ve göçmen kaçakçılığı,
- Çocukların cinsel istismarını da içeren cinsel sömürü,
- Uyuşturucu ve Psikotrop madde kaçakçılığı,
- Silah kaçakçılığı,
- Çalıntı ve diğer mal kaçakçılığı,
- Yolsuzluk ve rüşvet,
- Dolandırıcılık,
- Kalpazanlık,
- Ürün taklidi ve korsan üretim,
- Çevreye karşı suç işleme,
- Cinayet, ağır yaralama,
- Çocuk kaçırma, yasadışı alıkoyma ve rehin alma;
- Soygun ve Hırsızlık;
- Kaçakçılık;
- Gasp,
- Sahtecilik,
- Korsanlık,
- Menkul kıymet borsasında içerden öğrenenlerin ticareti ve piyasa manipülasyonu,

anlamını içermektedir.

Yukarıda listelenmiş her bir kategorideki öncül suç olarak nitelendirilecek suç çeşitleri hakkında karar verirken, her bir ülke kendi ulusal mevzuatına uygun olarak o suçları ve herhangi bir özel öğenin niteliğini cürüm kapsamına alacak tanımlamayı nasıl yapacağına karar verebilir.

"Belirlenen finansal olmayan iş ve meslek grupları",

Kumarhaneler(internet kumarhaneleri dahil);

Emlakçılar;

Kıymetli metal tacirleri;

Kıymetli taş tacirleri;

Avukatlar, noterler, diğer bağımsız hukuk işleri ile uğraşanlar ve muhasebeciler ki bu sadece danışmanlar, ortaklar yada mesleki kuruluşlar dahilinde

istihdam edilen meslek sahiplerini ifade etmektedir. Bunlar, diğer tip işlerde yada karapara aklamayla mücadele önlemlerine halihazırda tabi olabilecek devlet kurumlarında çalışan kişileri kastetmemektedir.

Kayyım Kurumları ve Şirket Hizmeti Sağlayanlar bu tavsiyeler gereğince başka bir yerde kapsama alınmayan tüm kişi ve meslekleri ve aşağıda sayılan hizmetleri üçüncü kişilere sağlayan işleri belirtmektedir:

- Tüzel kişiliği kuran bir acenta gibi hareket etmek;

- Bir şirketin müdürü yada sekreteri, bir ortaklığın ortaklarından biri, yada diğer tüzel kişiliklerle ilişkide bulunulan benzer pozisyonlarda ki kişiler gibi hareket etmek (ya da bir başka kişiyi bu tür hareket etmesi için görevlendirmek);

- Bir şirket için şirket merkezi; iş ve posta adresi, yazışma ve idari adres, bir ortaklık yada herhangi bir diğer tüzel kişilik yada anlaşmalar sağlamak;

- Bir kayyımlık kurumunun kayyımı gibi hareket etmek (yada bir başka kişiyi bu tür hareket etmesi için görevlendirmek);

- Bir başka kişi adına vekil hissedar gibi hareket etmek (yada bir başka kişiyi bu tür hareket etmesi için görevlendirmek);

"Belirlenen eşik" Açıklayıcı Notlarda düzenlenen miktarı belirtmektedir.

"Finansal kuruluşlar" bir müşteri adına yada onun için aşağıda sayılan bir yada daha fazla faaliyeti yürüten kişi yada tüzel kişiliği belirtmektedir.

- Mevduat kabulü, kamu ve özel bankacılık,

- Her türlü kredi verme, faktöring ve forfeiting,

- Finansal kiralama,

- Para yada kıymet transferi,

- Ödeme araçlarının yönetimi ve ihracı (kredi ve bankamatik kartı, çek,seyahat çeki, havale emri ve banka çekleri,elektronik paralar),

- Finansal teminat ve taahhütler,

- Para piyasası araçları, döviz, kambiyo, faiz oranı ve endeks araçları, transfer edilebilir menkul değerler, vadeli eşya alım-satımı,

- Menkul kıymet ihracı ve bunların ihracına aracılık,

- Portföy yönetimi,

- Başkaları adına nakit yada likit değerlerin idaresi,

- Başkaları adına fonların veya paranın diğer şekillerde yatırımı, idaresi yada yönetimi,

- Hayat sigortası yaptırılması ve diğer sigorta ile ilgili yatırımların plasmanı,

- Para ve döviz alım satımı,

işlerini yürüten gerçek ve tüzel kişilerdir.

Bir finansal faaliyet bir kişi yada kuruluş tarafından geçici yada çok sınırlı esaslarda yürütülüyorsa (miktar ve mutlak kriterini dikkate alarak) karapara aklama faaliyeti riskinin çok az olduğu durumda ülke karapara aklamayla mücadele önlemlerinin kısmen ya da tamamen uygulanmasının gerekli olmadığına karar verebilir.

Tam anlamıyla sınırlandırılmış ve haklı bir sebebe dayalı durumlarda ve karapara aklama riskinin düşüklüğünün kanıtlanmasıyla bir ülke Kırk Tavsiyenin bazılarının yada tümünün yukarıda belirtilen bazı finansal faaliyetlere uygulanmamasına karar verebilir.

"FIU" Malî İstihbarat Birimi, demektir.

"Yasal düzenlemeler" kayyımlık kurumları ya da diğer benzeri yasal düzenlemeler ifade etmektedir.

"Tüzel kişiler" hukuki şahıslar, vakıflar, ortaklıklar ya da dernekler, yada bir finansal kuruluş ile sürekli müşteri ilişkisine girebilen herhangi benzer teşekkülleri belirtmektedir.

"Muhabir bankacılık aracılığı ile yürütülen hesaplar" üçüncü kişilerin işlemlerini doğrudan yapmak için kullandıkları muhabir hesapları nitelemektedir.

"Siyasi kimliği ön planda olan kişiler" yabancı bir ülkede, üst düzey bir kamu görevi ile görevlendirilmiş örneğin Devlet yada Hükümet başkanı, üst düzey siyasiler, üst düzey hükümet görevlileri, adli ya da askeri personel, önemli siyasi parti çalışanları, kamu kurumu yöneticisi niteliğindeki kişileri ifade etmektedir. Siyasi kimliği ön planda olan söz konusu kişilerin aile bireyleri ya da yakın ilişkisi bulunanlar ile girilen iş ilişkileri kendileri ile olduğu kadar itibar riski taşımaktadır. Tanım yukarıda sayılan kategorilerdeki orta kademedeki ya da daha alt kademedeki kişileri kapsamamaktadır.

"Paravan banka" bir ülkede kurulmuş olan ancak hiçbir fiziki mevcudiyeti olmayan ve bir organize finansal kuruluşla herhangi bir organik bağı olmayan bankalardır.

"STR" şüpheli işlem bildirimini nitelemektedir.

"Denetçiler" karapara aklama ve terörizmin finansmanıyla mücadelede finansal kuruluşların yükümlülüklere uyumunu sağlamaktan sorumlu olarak belirlenmiş yetkili otoritelerdir.

"FATF tavsiyeleri" bu tavsiyeleri ve terörizmin finansmanına ilişkin FATF Özel Tavsiyelerini işaret etmektedir.

AÇIKLAYICI NOTLAR

Genel

1. Bu belgede "ülkeler" ifadesine atıf, bir devletin hükmü altındaki topraklar ya da bir devletin yargı yetkisinin geçerli olduğu yerler olarak anlaşılmalıdır.

2. Tavsiye 5-16 ve 21-22, finansal kurumların ya da belirlenen finansal olmayan kuruluşların ve meslek sahiplerinin belirli önlemler almaları gerektiğini belirtmektedir. Bu maddeler, ülkelerin, finansal kurumlar ya da finansal olmayan kuruluşlar ve mesleklerin her bir tavsiye ile uyumlu olmaya zorlayacak tedbirleri almalarını gerektirir. Tavsiye 5, 10 ve 13 ile getirilen temel yükümlülükler kanunda veya yönetmelikte yer almalıdır. Ayrıca bu tavsiyelerde öngörülen diğer hususlar da yükümlülüklerde olduğu gibi kanun, tüzük ya da yetkili otoriteler tarafından çıkarılacak diğer icraî belgelerle düzenlenecektir.

3. Bir konu hakkında yeterli konumda bulunan bir finansal kuruma başvurulduğunda söz konusu finansal kurum değerlendirmesindeki haklılığını yetkili makamlara sunmalıdır.

4. Ülkeler, Tavsiye 12 ve 16 ile uyumlu olarak, avukatlar, noterler, muhasebeciler ve diğer finansal olmayan kuruluş ve meslek sahiplerinin yaptıkları faaliyetlerle ilgili olarak bu iş ve meslek sahipleri belirtilen faaliyetler kapsamında olduğu sürece kanun ya da tüzük çıkarmak zorunda değildir.

5. Finansal kurumlara uygulanan bu açıklayıcı notlar, finansal olmayan kuruluş ve meslek sahiplerine de uygulanabilir.

Tavsiye 5, 12 ve 16:

Tavsiye 5 ve 12 ile düzenlenen işlemler için belirlenen limitler aşağıdaki gibidir:

Finansal kurumlar (Tavsiye 5'te belirtilen sürekli olmayan müşteriler için) - 15.000$/Euro

Internet kumarhaneleri de dahil kumarhaneler (Tavsiye 12'de düzenlenen) - 3.000$/Euro

Değerli maden ve taş satıcıları işlemlerini nakit olarak gerçekleştirdiklerinde (Tavsiye 12 ve 16 düzenlenen)-15.000$/Euro

Belirlenen limitlerin üzerindeki finansal işlemler, tek yada birbiriyle bağlantılı birden fazla işlemin yapıldığı durumları içerir.

Tavsiye 5

Müşterini Tanı İlkesi ve Bilgi Sızdırılması

1. Finansal kurumun, müşteri ile ilişkinin kurulması ya da devam ettirilmesi sırasında veya geçici işlemler yapılırken, bu işlemlerin karapara aklanması ya da terörün finansmanı ile ilgili olduğundan şüphelenmesi durumunda;

a) Yapılan işlemin sürekli ya da geçici olması veya hiçbir muafiyet ya da belirlenmiş limiti hesaba katmaksızın müşterinin kimliğini belirlemeye ve teyit etmelidir.

b) 13. tavsiye gereğince Malî İstihbarat Birimlerine ŞİB'de bulunmak

2. Tavsiye 14, finansal kuruluşlara, yöneticilerine, memur ve çalışanlarına Finansal İstihbarat Birimine şüpheli işlem ya da ilgili bir bilginin rapor edildiğini ifşa etme yasağı getirmiştir. Finansal kuruluşun Müşterini Tanı İlkesi (CDD) yükümlülüklerini yerine getirirken müşterinin gayri ihtiyari bu durumu fark etme riski söz konusudur. Müşterinin muhtemel bir şüpheli işlem bildirimi ya da incelemenin farkına varması, muhtemel bir karapara aklama ya da terörizmin finansmanı incelemesini tehlikeye atabilecektir.

3. Bu nedenle, bir finansal kuruluşta işlemin karapara aklama veya terörizmin finansmanıyla ilgisi olduğu şüphesi ortaya çıkmışsa, finansal kuruluşlar CDD yükümlülüklerini uygularken müşterinin bu konudan haberdar olma riskini de hesaba katarak hareket edeceklerdir. Eğer finansal kuruluş, CDD sürecini uygulamasının müşterinin durumu anlamasına neden olacağına dair ciddi emareler taşıyorsa, bu durumda CDD uygulamalarından vazgeçerek doğrudan şüpheli işlem raporu tanzim edebilecektir. Kuruluşlar çalışanların bu konuda duyarlı ve uyanık olmalarını sağlamakla görevlidir.

Tüzel kişiler ve ortaklıklara yönelik CDD uygulamaları

4. CDD ilkelerinin (a) ve (b) maddelerinin gerektirdiği uygulamalarının tüzel kişiler ve ortaklıklarla ilgili olması durumunda, finansal kuruluşlar, müşteri adına hareket ettiğini belirten kişinin böyle bir yetkisi olup olmadığını teyit etmeli ve bu kişiye ait kimlik tespitini yapmalıdırlar.

Müşteriye ait kimlik tespitinin ve teyidinin yeterli olarak yapılabilmesi için müşterinin ve mütevellilerin adı, tüzel kişiliğin yapısı, adresi, yöneticileri

ve müşterinin tüzel kişi olduğunu tevsik eden resmi ve özel belgeleri elde etmelidir.

Lehdar konumunda bulunan kişiye ait kimlik tespiti yapmalı ve bunun teyidi için gerekli tedbirleri almalıdırlar. Buna göre, tüzel kişiliğin idaresini yürüten gerçek kişilerin kimlik tespitlerinin yapılmasını gerekmektedir. Müşteri veya müteşebbis, bildirim ve ihbar yükümlülüğüne tabi olan ve hisseleri borsada işlem gören bir şirket ise, bu şirketin hissedarlarının kimliklerinin tespit ve teyidine gerek bulunmamaktadır.

İlgili bilgi veya veri kamu kayıtlarından, müşteriden veya güvenilir diğer kaynaklardan temin edilebilir.

Daha önce yapılmış kimlik tespiti ve bunların doğrulanmasına güven

5. Tavsiyede yer alan CDD önlemleri, finansal kuruluşların müşterilerin her işleminde tekrar tekrar kimlik tespiti yapmalarını ve bunları doğrulatmalarını gerektirmemektedir. Bilgilerin doğruluğundan herhangi bir şüpheye düşülmediği takdirde kuruluşlar daha önceden yapılmış bulunan kimlik tespiti ve bunların doğrulanması işlemlerine güvenebileceklerdir. Şüphe doğuracak durumlara örnek olarak müşteriyle ilgili kara para aklama şüphesinin oluşması veya müşterinin iş profiline uygun olmayan hesap hareketlerinin varlığı gösterilebilir.

Kimlik Bilgilerini Doğrulamada Zamanlama

6. Normal iş akışının kesilmemesi zaruri olduğu için iş ilişkisi kurulduktan sonra kimlik bilgilerinin doğrulanmasının kabul edilebilir olduğu durum türleri şunları içermektedir:

- Yüz yüze olmayan işlemler.

- Menkul kıymet işlemleri. Menkul kıymet sektöründe şirketler ve aracıların müşteri kendileriyle bağlantı kurduğu anda piyasa şartlarına göre işlemleri çok hızlı bir biçimde gerçekleştirmeleri gerekebilir ve kimlik bilgilerinin doğrulanması tamamlanmadan işlemin gerçekleştirilmesi gerekebilir.

- Hayat sigortası işlemleri. Hayat sigortası işlemine ilişkin olarak, ülkeler poliçe sahibi ile iş ilişkisi kurulduktan sonra sigorta poliçesinden faydalanan kişinin kimliğinin tespiti ve doğrulanmasına izin verebilir. Ancak bu tür durumlarda kimlik tespiti ve doğrulanması, ödeme anında veya daha önce yada poliçeden faydalanan kişi poliçe kapsamında kazandığı haklarını kullanmayı istediğinde gerçekleştirilmelidir.

7. Finansal kurumlar, kimlik bilgilerinin doğrulanmasından önce iş ilişkisinden yararlanan müşterinin tabi olacağı şartlara ilişkin olarak risk yönetimi

prosedürlerini benimsemeye de ihtiyaç duyacaklardır. Bu prosedürler, gerçekleştirilebilecek işlemlerin sayısı, miktarı ve/veya türünün kısıtlanması ve o iş ilişkisi türü için beklenen normların dışında gerçekleştirilen büyük hacimli veya karışık işlemlerin izlenmesi türünden bir önlemler setini içermelidir. Finansal kurumlar, yüz yüze olmayan işlemler için risk yönetimi tedbirleri örneklerine dair özel rehbere ilişkin olarak Basel CDD Dokümanı'na[170] (Kısım 2.2.6) başvurmalıdır.

Mevcut Müşterilerin Kimliklerinin Tespit Edilmesi Gereği

8. Mevcut müşterilerin kimlik tespitine ilişkin olarak Basel CDD Dokümanı'nda ortaya konan kurallar, müşteri hakkında gerekli özenin gösterilmesi süreci bankacılık faaliyeti ile bağlantılı kurumlara uygulandığında rehber görevini görmelidir ve uygun olduğunda diğer finansal kurumlara da uygulanabilir.

Basitleştirilmiş veya Azaltılmış CDD Önlemleri

9. Genel kural, müşterilerin işlemden faydalanan kişinin kimlik tespiti gerekliliğini de kapsayan tüm CDD önlemlerine tabi olmalarıdır. Bununla beraber karapara aklama veya terörizmin finansmanı riskinin daha düşük olduğu, müşterinin ve işlemden faydalanan kişinin kimliklerine ilişkin bilginin aleni olarak kullanılır durumda olduğu veya yeterli kontrol ve denetimlerin ulusal sistemde başka yerde varolduğu durumlar mevcuttur. Bu gibi durumlarda, bir ülkenin kendi Finansal kurumlarının müşteri ve işlemden faydalanan kişinin kimlik bilgilerini tespit ederken ve doğrularken basitleştirilmiş veya azaltılmış CDD önlemlerini uygulamasına izin vermesi makul olabilir.

10. Basitleştirilmiş veya azaltılmış CDD önlemleri uygulanabilecek müşterilere örnekler

Finansal kurumlar 40 Tavsiye kapsamında terörizmin finansmanı ve karapara aklamayla mücadele ile ilgili gereklere maruz kaldıklarında ve bu açıdan denetlendiklerinde.

---

[170] Basel CDD Dokümanı, Ekim 2001'de Bankacılık Denetimine İlişkin Basel Komitesi tarafından yayınlanan, Bankalarda Müşteri Hakkında Gerekli Özenin Gösterilmesine ilişkin rehber dokümana atıfta bulunmaktadır.

Düzenli şekilde bilgileri ifşa etmekle yükümlü kamu kurumları

Kamu idareleri yada teşebbüsleri

11. Kolaylaştırılmış yada azaltılmış CDD önlemlerinin, iş ve meslek gruplarının FATF Tavsiyeleri kapsamında terörizmin finansmanı ve karapara aklama ile mücadeleyle ilgili gereklere maruz kalması şartıyla belirlenen finansal olmayan iş ve meslekler tarafından lehdarlar adına tutulan ortak hesaplara da uygulanmalı ve bunlar, izleme ve tavsiyelere uyumun sağlanması bağlamında etkili sistemlere maruz kalmalıdır. Bankalar da, tutulan hesabın kurumun yada kendi müşterileri için özen gösterme usulünü yerine getiren finansal aracı olan müşterilere dayanmasına ilişkin durumlar konusunda rehberlik sağlayan Basel CDD dokümanına danışmalıdır. Uygun olduğu durumda, CDD dokümanı diğer bazı finansal kurumlar tarafından tutulan benzer hesaplarla ilgili olarak da rehberlik sağlayabilir.

12. Basitleştirilmiş CDD ya da azaltılmış önlemler bir çok değişik ürün ve işlem için de geçerlidir (sadece örnekteki işlemler), bu işlemler:

Yıllık prim tutarı 1000€/USD'den fazla olmayan yada tek prim tutarı 2500 €/USD'den fazla olmayan hayat sigortası poliçeleri.

(Feragat maddesi olmayan emeklilik sigorta poliçeleri ve bu poliçelerin tamamlayıcı olarak kullanılmaması. Çalışanlara emeklilikte yarar sağlayan emeklilik, emekli maaşı yada benzeri planlarda primlerin maaşlardan kesinti yoluyla yapılması ve bu planın kurallarının müşterinin karından feragat etmesine izin vermemesi.)

13. Ülkelerin, finansal kurumların söz konusu basitleştirilmiş önlemleri sadece kendi ülkelerindeki müşterilerine ya da FATF Tavsiyelerini etkili şekilde uygulayan ve bunlara uyumu açısından yeterli görünen diğer ülke müşterilerine uygulama konusunda karar vermeleri de gerekmektedir.

Basitleştirilen CDD önlemleri karapara aklama ya da terörizmin finansmanı ya da yüksek risk durumları olduğunda kabul edilmez.

6. Tavsiye

Ülkeler, kendi ülkelerinde önemli kamu görevlerini icra eden bireylere 6. tavsiyenin gereklerini uygulamaları yönünde teşvik edilmelidir.

9. Tavsiye

Bu Tavsiye taşeronluk ve acentelik ilişkilerinde uygulanmaz.

Bu tavsiye, finansal kurumlarının müşterileri ile ilgili olarak yaptıkları işlemler, hesaplar ve ilişkilere de uygulanmaz.

10. ve 11. Tavsiye

Sigorta işi ile ilgili olarak, "işlemler" kelimesi sigorta ürününün kendisi, prim ödemesi ve hakları (kâr) olarak anlaşılmalıdır.

13. Tavsiye

1. Tavsiyede yer alan suç faaliyeti şunları nitelemektedir:

a) Ülkede kara para aklamanın öncül suçunu oluşturan tüm suç fiilleri; veya

b) Asgari olarak 1. tavsiyenin gerektirdiği öncül suçları oluşturan fiiller

Ülkeler (a) şıkkındaki alternatifi kabul etmeleri konusunda kuvvetli bir şekilde teşvik edileceklerdir. Yapılmaya teşebbüs edilmiş işlemler de dahil tüm şüpheli işlemler işlemin miktarına bakılmaksızın rapor edilmelidirler.

2. tavsiye uygulanırken, ayrıca vergi konularını içerdiğinin düşünülüp düşünülmemesine bakılmaksızın şüpheli işlem bildirimleri mali istihbarat birimlerince rapor edilmelidir. Ülkeler, karapara aklayıcıların finansal kuruluşları şüpheli işlem bildiriminde bulunmaktan caydırmak için diğerlerine ilaveten kendi işlemlerinin vergi konuları ile ilgili olduğunu ileri sürmeye çalışabileceklerini dikkate almalıdırlar.

14. Tavsiye (dışarıya bilgi sızdırma)

Avukatlar, noterler, diğer bağımsız hukuk işleri ile uğraşanlar ve muhasebeciler bağımsız hukuk meslekleri ile uğraşanlar müşterilerinin yasadışı faaliyetle uğraşmaktan caydırmaları dışarıya bilgi sızdırma sayılmaz.

15. Tavsiye

Tavsiyede getirilen yükümlülüklerin her biri için alınacak olan önlemlerin kapsamı ve türü işyerinin büyüklüğü ve karapara aklama ve terörizmin finansmanı açısından taşıdığı riskin değerlendirilmesine uygun olmalıdır.

Finansal kuruluşlar için, uyum yönetimi düzenlemeleri yönetim seviyesinde bir uyum görevlisinin atanmasını da içermelidir.

16. Tavsiye

1) Her ülke, hangi konuların hukuk meslekleri ile uğraşanlar için ayrıcalıkların ve mesleki gizliklerinin kapsamına dahil olduğunu kendileri belirlerler. Bu normal olarak avukatların, noterlerin veya diğer bağımsız hukuk işleri ile uğraşan müşterilerinin birinden elde ettikleri veya aldıkları bilgileri içerir:

(a) müşterilerinin yasal pozisyonunu tespit etmek bağlamında, veya

(b) müşterilerini savunma ve temsil etme, veya hukuksal, idari, tahkimle ilgili veya aracılık işlemleri ile ilgili görevlerini yerine getirirlerken.

Muhasebeciler de gizlilik ve ayrıcalık yükümlülüklerine tâbi olduklarında, şüpheli işlem bildiriminde bulunmak zorunda değildirler.

2) Ülkeler; avukatların, noterlerin, bağımsız hukuk işleri ile uğraşanların ve muhasebecilerin Ş.İ.B.'ni, düzenleyici kuruluşlarla malî istihbarat birimi arasında işbirliği olması halinde, düzenleyici kuruluşlara göndermelerine izin verebilirler.

23. Tavsiye

23. tavsiye, salt kara parayla mücadele amacıyla finansal kuruluşlarda yönetim hakkına sahip hisselerin lisanslandırılmasının düzenli olarak gözden geçirilmesini getiren bir sistem gereksinimi olarak algılanmamalı, fakat FATF açısından finansal kuruluşlarda (özellikle banka ve banka dışı kurumlar) hissedarların kontrol edilmesinin arzu edildiğinin vurgulanması olarak algılanmalıdır. Hissedarların uygunluğuna dair testler zaten var olduğundan denetçiler dikkatlerini onların kara parayla mücadeledeki rollerine kaydırmalıdır.

25. Tavsiye

Sağlanacak geri bildirim (feedback) konusunda ülkeler "FATF Best Practice Guidelines on Providing Feedback to Reporting Financial Institutions and Other Persons" adlı rehberi dikkate almalıdır.

26. Tavsiye

Bir ülke malî istihbarat birimi kurmuş ise Egmont Grubuna üyelik için başvurmak zorundadır. Ülkeler Egmont Bildirgesi'ne (Statement of Purpose) ve Kara Para Aklama Vakalarında Malî İstihbarat Birimleri Arasında Bilgi Değişimi İlkeleri'ne uymalıdır. Bahsi geçen dokümanlar malî istihbarat birimlerinin görevleri ve işlevleri ve bu birimler arasında bilgi değişimi mekanizmaları hakkında önemli rehberlik yapmaktadır.

27. Tavsiye

Ülkeler; yetkili birimlerine, kara para aklama olaylarında delillerin ve olaya karışmış diğer kişilerin tespit edilebilmesi için tutuklamayı veya müsadereyi geciktirme veya bundan feragat etme yetkisi veren yasal düzenlemeler de dahil, ulusal düzeyde önlemler almalıdır. Bu tür önlemler olmadan kontrollü teslimat ve gizli operasyonlar gibi prosedürlerin kullanılması sonuç vermez.

38. Tavsiye

Ülkeler: Tamamı veya bir kısmı yargı, sağlık, eğitim veya diğer alanlarda kullanılmak üzere bir müsadere fonu kurmalı,müsaderenin işbirliği halinde gerçekleştirilen yasa uygulama faaliyetlerinin doğrudan veya dolaylı sonucu

olması halinde müsadere edilen varlıkların diğer ülkeler arasında veya diğer ülkelerle birlikte paylaşılmasına imkan verecek gerekli önlemleri almalıdır.

40. Tavsiye

Bu tavsiyede:

"Muhatap Birimler" (counterpart) sözcüğü aynı sorumluluk ve işlere sahip yetkilileri belirtir.

"Yetkili Otorite" (competent authority) terimi kara parayla mücadelede görevli, malî istihbarat birimi ve denetim birimleri de dahil, bütün idari ve yasa uygulayıcı birimleri belirtir.

2) İlgili yetkili otorite ve işbirliğinin doğası ve amacına bağlı olarak bilgi değişimi için farklı bilgi kanalları uygun olabilir. Bilgi değişiminde kullanılan mekanizmalara örnek olarak; iki veya çok taraflı anlaşma veya düzenlemeler, mutabakat muhtıraları, uygun uluslar arası veya bölgesel organizasyonlar üzerinden veya karşılıklılık temelinde bilgi değişimleri verilebilir. Fakat, tavsiye karşılıklı yasal yardımlaşma veya iade konularında işbirliğini kapsamamaktadır.

3) Muhatap birimler haricinde yabancı yetkililerle dolaylı bilgi değişimi yabancı otoritenin gönderdiği bilginin bir veya birkaç yerli birimden geçtikten sonra bilgi talep eden birime intikal etmesini kapsar. Bilgi talep eden yetkili otorite talebin niçin ve kimin adına istendiğini mutlaka belirtmelidir.

4) Mali istihbarat birimleri yabancı muhatap birimler adına, örneğin finansal bir işlemin analizi gibi, araştırma yapabilmelidir. Asgari olarak malî istihbarat birimi:

Şüpheli işlem bildirimlerini de içeren kendi veri tabanında araştırma, doğrudan veya dolaylı yoldan erişebildiği yasa uygulayıcı birimlerin veri tabanları, kamuya açık veri tabanları, idari veri tabanları ve ticari olarak erişilebilen veri tabanlarında araştırma yapmalıdır.

Buna izin verildiği takdirde, malî istihbarat birimi bilgi almak için diğer yetkili birimler ve malî kurumlarla kontak kurabilmelidir.

TERÖRÜN FİNANSMANI İLE MÜCADELEYE İLİŞKİN FATF ÖZEL TAVSİYELERİ

Sekreterya tarafından terörün finansmanı ile mücadeleye ilişkin hazırlanan taslak tavsiyeler ile ABD, İngiltere ve Fransa'nın önerilerinin tartışılması neticesinde aşağıdaki tavsiyeler son şeklini almış ve üzerinde uzlaşmaya varılarak onaylanmıştır;

1- Birleşmiş Milletler Belgelerinin Onaylanması ve Yürürlüğe Konması

Her ülke Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair 1999 tarihli Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ni onaylamak ve tam olarak uygulamak için acil önlemler almalıdır.

Ülkeler, terörist eylemlerin finansmanının önlenmesi ve durdurulmasına ilişkin Birleşmiş Milletler kararlarını, özellikle 1373 sayılı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararını derhal yürürlüğe koymalıdır.

2- Terörizmin, Terörist Eylemlerin ve Terör Örgütlerinin Finansmanının Suç Haline Getirilmesi

Her ülke, terörizmin, terörist eylemlerin ve terörist örgütlerin finansmanını suç haline getirmelidir. Ülkeler, bu suçların karapara aklamanın öncül suçları olarak düzenlenmesini temin etmelidirler.

3- Terörist Malvarlıklarının Dondurulması ve Müsaderesi

Terörist eylemlerin finansmanının önlenmesi ve durdurulmasına ilişkin Birleşmiş Milletler kararları uyarınca, her ülke terörizmin ve terörist örgütlerin finanse edilmesinde kullanılan paraların veya diğer malvarlıklarının gecikmeksizin dondurulması için gerekli önlemleri uygulamalıdır.

Her ülke, terörizmin, terörist eylemlerin veya terörist örgütlerin finansmanına ait veya bunların finansmanında kullanılan ya da kullanılması tasarlanan malvarlığına el konulması ve bu malvarlığının müsaderesi için yetkili otoritelere imkan sağlayan yasal önlemleri de içeren önlemler benimsemeli ve yürürlüğe koymalıdır.

4- Terörizmle İlgili Şüpheli İşlemlerin Bildirimi

Karaparanın aklanmasının önlenmesine dair yükümlülüklere tabi olan malî kurumlar veya diğer işletmeler veya varlıklar, fonların terörizm, terörist eylemler veya terörist örgütlerle bağlantılı veya ilgili olduğundan ya da bunun için kullanıldığından şüphelenirlerse ya da şüphelenmek için makul nedenleri olursa, şüphelerini yetkili otoritelere derhal bildirmelidirler.

5- Uluslararası İşbirliği

Karşılıklı yasal yardım veya bilgi değişimine dair bir anlaşma, düzenleme veya diğer bir mekanizmaya dayanarak, her ülke bir diğer ülkeye, terörizmin, terörist eylemlerin ve terörist örgütlerin finansmanına ilişkin davalar, idarî araştırma ve soruşturmalar ile cezai ve medeni uygulamalarda mümkün olan maksimum yardımı sağlamalıdır.

Ülkeler, terörizmin, terörist eylemlerin veya terörist örgütlerin finansmanı ile suçlanmış şahıslar için güvenli sığınaklar sağlanmamasını teminen olası tüm önlemleri almalı ve mümkün olduğu takdirde bu şahısların suçu işledikleri ülkeye iade edilmesi için yürürlüğe konmuş prosedürlere sahip olmalıdır.

6- Alternatif Havale Yöntemleri

Her ülke, gayriresmi bir para veya değer transfer sistemi veya ağı aracılığıyla transfer de dahil olmak üzere, para veya değer transferi hizmeti sağlayan şahıs veya tüzel kişiliklerin lisanslı veya kayıtlı olmaları ve bankalara ve banka dışı mali kurumlara uygulanan tüm FATF Tavsiyelerine tabi tutulmalarının sağlanabilmesi için gerekli önlemleri almalıdır. Her ülke, bu hizmeti yasadışı bir şekilde yerine getiren şahısların veya tüzel kişiliklerin idarî, medeni veya cezai yaptırımlara tabi olmasını temin etmelidir.

7- Elektronik Transfer

Ülkeler, para havale edenler de dahil olmak üzere malî kurumların fon transferlerinde ve ilgili mesajlarda havaleyi yapan kişiye ilişkin tam ve makul bilgileri (isim, adres, hesap numarası) temin etmelerini gerekli kılmak için önlemler almalıdır ve söz konusu bilgi transfer veya ödemeler zincirindeki mesajlarda yer almalıdır.

Ülkeler, para havale edenler de dahil olmak üzere malî kurumların, havaleyi yapan kişiye ilişkin tam bilgiyi (isim, adres, hesap numarası) içermeyen şüpheli fon transferi faaliyetlerini sıkı bir şekilde incelemelerini ve izlemelerini sağlamak için önlemler almalıdır.

8- Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlar

Ülkeler, terörizmin finansmanı amacıyla kötüye kullanılabilen varlıklarla ilgili kanun ve yönetmeliklerin yeterliliğini yeniden gözden geçirmelidir. Kar amacı gütmeyen kuruluşlar özellikle istismara açıktır ve ülkeler bunların;

(i) terörist örgütler tarafından yasal varlık süsü verilerek,

(ii) varlıkların dondurulması önlemlerinden kaçmak amacı da dahil olmak üzere, terörizmin finansmanının sağlanması amacıyla kendi çıkarları doğrultusunda kullanılarak,

(iii) yasal amaçlı fonların el altından terörist örgütlere saptırılmasını gizleyerek veya saklayarak,

kötüye kullanılmasını engelleyecek tedbirleri almalıdır.

9- Kuryeler Aracılığıyla Para Nakli

Ülkeler, nakit para ve para yerine geçen kıymetli evrakların fiziksel sınır ötesi naklini tespit etmek için bir bildirim sistemi yada diğer beyan yükümlülüklerini de içeren önlemler almalıdır.

Ülkeler, kendi yetkili makamlarının terörizmin finansmanı yada karapara aklama ile bağlantısı olduğundan şüphelenilen ya da yanlış olarak bildirilen ya da beyan edilen nakit ya da para yerine geçen kıymetli evrakların durdurulması ya da engellenmesine ilişkin yasal yetkilere sahip olmalarını sağlamalıdır.

Ülkeler, yanlış bildirim(ler) ya da açıklama(lar) yapan kişilerle ilgili olarak etkili, orantılı ve caydırıcı yaptırımların uygulamaya konmasını sağlamalıdır. Nakit para ya da para yerine geçen kıymetli evrakların terörizmin finansmanı ya da karapara aklama ile bağlantılı olması durumunda ülkeler söz konusu para ya da araçların müsaderesine imkan veren Tavsiye 3 ve Özel Tavsiye III'e uygun yasamaya ilişkin olanları da içeren önlemler almalıdır.

7. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, Uluslararası Ticari İlişkilerde Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadelede Birleşmiş Milletler Deklarasyonu [16 ARALIK 1996]

Genel Kurul,

Aralarında uluslararası ticari işlemlerdeki rüşvetin de bulunduğu bütün yolsuzluk uygulamalarını mahkum eden 15 Aralık 1975 tarih ve 3514 sayılı kararı göz önünde bulundurarak, ulusal kanun ve düzenlemelere uygun olmak şartıyla, bu tip yolsuzluk uygulamalarına karşı her devletin yasal düzenlemeye gitmek, uygun yasal düzenlemeleri araştırıp kabul etmek hakkının olduğunu teyit eder ve rüşvet de dahil olmak üzere yolsuzluk uygulamalarını önlemek için bütün hükümetleri işbirliğine çağırır,

Bunun yanı sıra Genel Kurul ile Ekonomik ve Sosyal Konsey'in gizli ödemeler ve uluslararası ticari işlemlerdeki rüşvetin kötü sonuçlarına dikkati çeken uluslararası şirketlerle ilgili davranış kurallarının hazırlanması konuları üzerinde daha ileri düzeydeki çalışmalara atıfta bulunur,

1996 yılında gerçekleştirdiği müstakil oturumu ile 51.oturumda Meclis'e sunduğu raporda Ekonomik ve Sosyal Konsey'e gizli ödemelerle ilgili uluslararası bir anlaşma taslağı hazırlamayı göz önüne almasını tavsiye eden 20 Aralık 1995 tarih ve 50/106 sayılı kararını da anımsatır,

Yolsuzluk ve rüşvetle mücadele için ulusal, bölgesel ve uluslararası alanda atılan adımların yanı sıra uluslararası ticari işlemlerdeki rüşvet ve yolsuzluk

ile alakalı uluslararası anlayış ve işbirliğini daha ileri bir düzeye çıkaran uluslararası forumlardaki gelişmeleri de takdirle karşılar,

Uluslararası rüşvetle ilgili bir maddeyi de içeren ve Mart 1996'da Amerikan Devletleri Örgütü (Organization of American States) tarafından kabul edilen Yolsuzluğa Karşı Amerikalılararası Konvansiyon (Inter-American Convention against Corruption)'a dikkati çeker,

Bu konu ile ilgili süregelen önemli çalışmalara ve diğer bölgesel ya da uluslararası forumlarda mevcut kararın hedefleri ile uyumlu olan çalışmalara, örneğin uluslararası rüşvetle mücadele etmek için Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi'nin süregelen çalışmaları ve etkin bir şekilde ve işbirliği içinde uluslararası ticari işlemlerde yabancı kamu görevlilerinin aldığı rüşveti cezalandırmak ve cezalandırma işlemini kolaylaştırıcı nitelikteki uygun uluslararası araçları ve yöntemleri araştırmak ve üye ülkelerde, halihazırda bu uygulama yoksa, bu tip rüşvetlerin vergi indirimine konu olmasını engellemek amacıyla bu tip indirimleri tekrar gözden geçirmek için İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'ne üye ülkelerin üstlendikleri yükümlülüklere, büyük önem verir,

1. Mevcut karara ekli olan Uluslararası Ticari İşlemlerdeki Yolsuzluk ve Rüşvete Karşı Birleşmiş Milletler Deklarasyonunu, , kabul eder;

2. Uluslararası ticari işlemlerdeki yolsuzluk ve rüşvet problemine işaret etmek için Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası ve bölgesel forumlar tarafından üstlenilen çalışmalara dikkatleri çeker ve ilgili bütün devletleri bu çalışmaları tamamlamaya davet eder;

3. Üye devletleri, Deklarasyonla uyumlu bir şekilde, uluslararası ticari işlemlerdeki yolsuzluk ve rüşvet ile mücadele etmek için her seviyede işbirliği yapmaya ve uygun tedbirleri almaya davet eder;

4. Ekonomik ve Sosyal Konsey'den ve ona bağlı organlardan, özellikle Suçların Önlenmesi ve Ceza Mahkemeleri Hakkındaki Komisyon'dan şunları rica eder:

(a) Uluslararası, bölgesel ya da ulusal bir faaliyeti herhangi bir yolla engellemeden, geciktirmeden veya yapılmasını imkansız bir hale getirmeden, uluslararası ticari işlemlerdeki yolsuzluk ve rüşvetin cezalandırılmasını teşvik edecek şekilde bu kararı ve ekli Deklarasyonu uygulamak için, hukuken bağlayıcı olan tüm uluslararası araçları da kapsayacak şekilde, bütün yolların araştırılması;

(b) Uluslararası ticari işlemlerdeki yolsuzluk ve rüşvet konusunun düzenli bir şekilde incelenmesinin sürdürülmesi;

(c) Bu kararın etkin bir şekilde uygulanmasının teşvik edilmesi.

5. Yetki alanı bu konuyu da kapsayan Ticaret ve Kalkınma Üzerine Birleşmiş Milletler Konferansı'nın da aralarında olduğu Birleşmiş Milletler Sisteminin diğer organlarını yetkileri çerçevesinde mevcut kararın ve Deklarasyonun hedeflerini gerçekleştirmek için faaliyette bulunmaya davet eder;

6. Deklarasyonun etkin bir şekilde uygulanması için aralarında çokuluslu şirketlerin ve uluslararası ticari işlemlerde bulunan bireylerin de bulunduğu özel ve kamu şirketlerini işbirliğinde bulunmaya teşvik eder;

7. Üye devletlere, ilgili kurumlara ve Birleşmiş Milletler'in uzman kurumlarına ve uluslararası, bölgesel ve hükümet dışı örgütlere, bu kararın kabul edilmesi, hükümlerinden yaygın bir şekilde haberdar olunması ve etkin bir şekilde uygulanması için bilgi verilmesini Genel Sekreter'den rica eder;

8. Ayrıca, Genel Kurul'un 53. oturumundaki görüşler doğrultusunda, mevcut kararın uygulanması konusunda gösterilen ilerlemeler; üye ülkeler, uluslararası ve bölgesel örgütler ve diğer ilgili kurumların uluslararası ticari işlemlerdeki yolsuzluk ve rüşvetle mücadele hususunda attıkları adımlar; bu çerçevede Suçların Önlenmesi ve Ceza Mahkemeleri Komisyonu ile Birleşmiş Milletler Sistemi'nin diğer organlarınca gerçekleştirilen çalışmaların sonuçları ve uluslararası ticari işlemlerdeki yolsuzluk ve rüşvetin ortadan kaldırılmasını ve toplumsal sorumluluğun artırılmasını teşvik eden bu karar doğrultusunda alınan tedbirler hakkında bir rapor hazırlamasını Genel Sekreter'den rica eder;

9. Üye ülkeleri ve yetkili olan uluslararası, bölgesel ve hükümet dışı örgütleri yukarıda belirtilen raporun hazırlanmasında Genel Sekreter'e yardım etmek için ilgili bilgiyi sağlamaya davet eder;

10. 53. oturumun geçici gündeminin, "İş ve Kalkınma" başlığı altında, bu kararın uygulaması ko-nusunda Genel Sekreter'in raporunun bir incelemesini de kapsamasına karar verir.

EK

ULUSLARARASI TİCARİ İLİŞKİLERDE RÜŞVET VE YOLSUZLUKLARLA MÜCADELEDE BİRLEŞMİŞ MİLLETLER DEKLARASYONU

Genel Kurul,

Bütün ülkelerde uluslararası ticari ilişkilerde istikrarlı ve şeffaf bir çevrenin, ekonomik ve sosyal kalkınmanın sağlanması ve çevrenin korunması ve yatırımların, finansmanın, teknolojinin, beceri ve yeteneklerin ve diğer önemli kaynakların ulusal sınırlar ötesinde hareket etmesi için son derece önemli olduğuna inanmaktadır,

İş yaptıkları ülkelerdeki kanun ve düzenlemelere uyulması ve faaliyetlerinin ekonomik ve sosyal gelişme ve çevrenin korunması üzerindeki etkilerini hesaba katmak suretiyle aralarında çok-uluslu şirketlerin ve uluslararası ticari işlemlerde bulunan kişilerin de olduğu özel ve kamusal şirketler için uygun ahlak standartlarının var olması gereğini ve toplumsal sorumluluğu teşvik etme ihtiyacını kabul eder,

Bunun yanı sıra bütün ülkelerde yolsuzluk ve rüşvetten kaçınmak ve bunlara karşı mücadele etmek için her düzeyde gösterilen etkin çabaların uluslararası ticari işlemlerde rekabet gücünü ve adaleti artıran, bütün ülkelerde şeffaf ve hesaba çekilebilir bir yönetimi, ekonomik ve sosyal kalkınmayı ve çevrenin korunmasını teşvik etmenin kritik bir parçasını oluşturan uluslararası ticaret çevresinin temel öğeleri olduğunu ve bu çabalara gittikçe artan bir düzeyde rekabetçi bir hale gelen globalleşmiş bir uluslararası ekonomide özellikle devam edilmesi gerektiğini kabul eder,

Aşağıda gözler önüne serilen Uluslararası Ticari İlişkilerde Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadelede Birleşmiş Milletler Deklarasyonu'nu ciddiyet ve vakarla takdim eder,

Bireysel olarak veya uluslararası ya da bölgesel organizasyonlar yoluyla her bir devletin kendi anayasasına ve temel hukuki ilkelerine ve ulusal kanun ve prosedürlere uygun olarak benimsenen kanun ve ilkelere tabi faaliyetleri gerçekleştiren üye devletler aşağıdaki hususlarda söz vererek kendilerini bağlarlar:

1. Özellikle uluslararası ticari ilişkilerde rüşveti yasaklayan mevcut kanunların etkin bir şekilde uygulanmasına çalışmak hususunda olmak üzere, uluslararası ticari ilişkilerde yolsuzluk, rüşvetin bütün türleri ve ilgili tüm yasadışı uygulamalarla mücadele etmek, bu amaçla kanuni düzenleme yoksa

kanuni düzenlemeye gitmek ve kendi yetkileri çerçevesinde bu Deklarasyon'un hedeflerini gerçekleştirmek için etkin ve somut eylemler gerçekleştirmek;

2. Mevcut Deklarasyonun uygulamasını daha da ileri götürerek uluslararası, bölgesel veya ulusal faaliyetleri engellemeksizin, geciktirmeksizin veya yapılmalarını imkansız bir hale getirmeksizin yabancı kamu görevlilerinin aldığı bu türden rüşveti etkin bir çerçevede ve işbirliği içinde cezalandırmak;

3. Rüşvet aşağıdaki öğeleri içerir:

(a) Çok-uluslu şirketler de dahil olmak üzere herhangi bir özel ya da kamu şirketi ya da herhangi bir kişi tarafından, doğrudan veya dolaylı bir şekilde, herhangi bir kamu görevlisine ya da başka bir ülkenin seçilmiş bir görevlisine bir işin gereğini yapmak veya uluslararası ticari ilişkilerle bağlantılı olarak bu görevli ya da temsilcinin bir işi yapmaktan imtina etmesini sağlamak gibi uygunsuz bir mülahaza ile verilen, verilmesi vaat edilen ya da önerilen herhangi bir ödeme, hediye ya da başka her türlü menfaat:

(b) Herhangi bir kamu görevlisi ya da başka bir ülkenin seçilmiş bir görevlisi tarafından, doğrudan veya dolaylı bir şekilde, bir işin gereğini yapmak veya uluslararası ticari ilişkilerle bağlantılı olarak bu görevli ya da temsilcinin bir işi yapmaktan imtina etmesi gibi uygunsuz bir mülahaza ile çok-uluslu şirketler de dahil olmak üzere herhangi bir özel ya da kamu şirketi ya da herhangi bir kişiden herhangi bir ödeme, hediye ya da başka bir menfaati rica ederek istemek, talep etmek veya almak ;

4. Herhangi bir özel yada kamu şirketi veya bir kişi tarafından bir kamu görevlisine ya da başka bir ülkenin seçilmiş bir temsilcisine ödenen rüşvetin vergiden indirilmesini, eğer hali hazırda böyle bir düzenleme yoksa, önlemek;

5. Uluslararası ticari ilişkilerdeki şeffaflığı artıran ve yolsuzluk, rüşvet ve benzeri yasadışı uygulamalarla mücadele etmek ve bunlardan kaçınmak için çok-uluslu şirketler de dahil olmak üzere özel ve kamusal şirketleri ve uluslararası ticari işlemlerle uğraşan kişileri teşvik eden muhasebe standartlarını ve uygulamalarını sürdürmek ve bunları geliştirmek;

6. Uluslararası ticari işlemlerde yolsuzluk, rüşvet ve benzeri yasadışı uygulamaları engelleyen iş kuralları, standartları ve en iyi uygulamalar'ın geliştirilmesini teşvik etmek ya da geliştirilmesini sağlamak;

7. Kamu görevlilerinin ya da seçilmiş temsilcilerin hali hazırdaki yasadışı zenginleşmelerini, bir suç olarak, soruşturmak;

8. Uluslararası ticari işlemlerdeki yolsuzluk ve rüşvet ile alakalı olarak meydana gelen ceza soruşturmaları ve diğer hukuk davaları konusunda mümkün olan en büyük desteği sağlamak ve bu konuda işbirliği yapmak. Karşılıklı yardımlaşma, mümkün olduğu ölçüde, ulusal yasaları veya ikili anlaşmalardaki hükümleri ya da etkilenen ülkelerin bu konuya uygulanabilen düzenlemelerini içermeli-dir ve mümkünse mahremiyet gereğini de dikkate almalıdır:

(a) Cezai soruşturmalarla ve diğer hukuki işlemlerle alakalı olarak dokümanların ve delillerin kopyalarını da sağlayarak dokümanların ve diğer bilgilerin ibraz edilmeli;

(b) Uluslararası ticari işlemlerdeki rüşvetle ilgili cezai işlemlere başlanmasında ve sonuçlandırılma-sında aynı suç konusunda başka devletlerin sahip olduğu yargılama hakkına dikkat edilmeli;

(c) Mümkün olduğu yerde suçluların iadesi işlemlerinin yapılması;

9. Uluslararası ticari işlemlerdeki rüşvetle uğraşan kişilerin kimlikleri ve yaptıkları muamelelerin kayıtları ve dokümanlarına ulaşmayı kolaylaştırmada işbirliğini artırıcı münasip eylemlere girişmek;

10. Bankacılıkla ilgili gizlilik hükümlerinin uluslararası ticari işlemlerdeki yolsuzluk, rüşvet ve ilgili diğer uygulamalarla alakalı cezai soruşturmaları ve diğer hukuki işlemleri engellememesini ve tam bir işbirliğinin bu tip işlemlerle ilgili bilgi elde etmek isteyen hükümetleri de kapsamasını sağlamak;

11. Bu Deklarasyonu destekleyici yönde gerçekleştirilen eylemler ulusal egemenlik ve üye devletlerin toprak bütünlüğünün yanı sıra mevcut anlaşma ve uluslararası kanunlara göre üye ülkelerin haklarına ve yükümlülüklerine tam anlamıyla saygılı olmalıdır ve insan hakları ve temel özgürlüklerle uyumlu olmalıdır.

12. Üye ülkeler, uluslararası ticari işlemlerde yabancı kamu görevlilerince alınan rüşvet eylemleri konusundaki yargılama eylemlerinin kanunların bulunduğu memleketin dışında uygulanması ile alakalı uluslararası hukukun ilkeleri ile uyumlu olmasını kabul ederler.

8. DÜNYA BANKASI "Yolsuzluk: İstikrarlı ve Adil Kalkınmaya Bir Engel"Başlıklı Bildirisi (7 EKİM 1996)

Yolsuzluk ekonomik verimliliği azaltır, kaynakları fakirlerden zenginlere aktarır, iş hayatının çalışma maliyetini artırır, kamu harcamalarında sapmalara yol açar ve yabancı yatırımcıları caydırır. Kalkınma programları ve insani

yardım için gerekli olan unsurları aşındırır. Resmi kalkınma yardımları gittikçe artan bir baskı altında kaldığından dolayı bu fonların nasıl kullanıldığı konusuna büyük bir önem verilmektedir.

Dünya Bankası, üyesi olan ülkelerin siyasi işlerine müdahale etmezken, kurulduğundan beri, borç verdiği fonların hedeflenen amaçlar doğrultusunda kullanılmasını ve mal ve hizmetlerle ilgili sözleşmelerin şeffaf ve maliyet-etkin bir çerçevede verilmesini sağlamayı istemektedir. Ancak, günümüzde, Banka, bunun da ötesine gitmekte; yolsuzluk ile mücadele etmeyi isteyen hükümetlere destek sağlamakta ve desteklediği programlarda yolsuzluğa hoşgörü ile yaklaşılmaması üzerinde önemle durmaktadır.

Yolsuzluğun Kontrol Edilmesinde Banka'nın Yaklaşımı

Yönetimin iyileştirilmesi ve yolsuzluğun kontrol edilmesi Banka faaliyetlerinin dört temel alanında desteklenmektedir: iktisat politikası reformu, kurumsal reform, güvene dayalı kontrol ve çok taraflı ortaklık.

İktisat Politikası Reformu

Banka'nın desteklediği iktisat politikası reformu, yönetimin iyileştirilmesine ve yolsuzluk uygulamalarında azalmaya yol açan beş alandaki reformları yürüten banka müşterilerine yapılan teknik yardımları, önerileri ve mali desteği içerir:

- İktisadi Reform: Ticaret rejiminin, mali sektörlerin ve yatırımla ilgili kanunların reformu, ihracat lisansları, döviz ve banka kredi tahsisleri gibi idari mekanizmalar yerini piyasa mekanizmasına bırakarak "rant kollama"nın etkilerini hafifletir.

- Vergi Reformu : Vergi sistemlerinin basitleştirilmesi ve güçlendirilmesi ile vergi toplama kapasitesinin kuvvetlendirilmesi gümrüklerde ve vergi idaresindeki yolsuzluğu azaltır.

- Düzenleyici Reformlar: Fiyat kontrollerinin ortadan kaldırılması, kamusal düzenlemelerin basitleştirilmesi ve rekabetçi olmayan piyasalarda faaliyette bulunan özel işletmeler ve kamu iktisadi teşebbüsleri ile ilgili düzenlemelerin güçlendirilmesi şeffaflığı ve kanunlara uymayı artırır.

- Özelleştirme: Kamunun sahip olduğu varlıkların özel sektör mülkiyetine devri yolsuzluk riskinin ortaya çıkmasına neden olduğundan Banka,

özellikle piyasa ekonomisine geçiş yapmakta olan ülkelerde bu sürecin şeffaf ve açık olması için yardımcı olmaya çalışmaktadır.

• Sektörel Politikalar: İyi düzenlenmiş çevresel ve sosyal hizmet politikaları yolsuzluk fırsatını azaltır. Banka müşterilerine bu alanlarda önemli başarılar göstermiş diğer borçluların tecrübelerine dayanarak en iyi uygulamalarla ilgili olarak önerilerini sunmaktadır.

Kurumsal Reform

Güçlü kamu ve özel sektör kurumlarının varlığı iyi yönetim ve yolsuzluğun caydırılması açısından son derece gereklidir. Banka aşağıdaki yollarla müşterilerinin kurumlarını güçlendirmelerine yardımcı olmaktadır:

• Kamu Mali Yönetim Reformu: Banka gittikçe artan bir oranda bütçelerini, mali yönetimlerini, muhasebe ve denetim sistemlerini modernize etmeleri için müşterilerine yardımcı olmaktadır.

• Kamu Hizmetleri Reformu: Ödeme ve istihdam koşulları, eğitim ve personel yönetimi gibi konulara önem vermek suretiyle Banka son on yıldır kamu hizmetleri alanında reform yapmaları için 40 ülkeye yardım etmektedir.

• Kamu Alımları: Kamu alımları ile ilgili yeni yasa ve düzenlemelerin planlanmasına ve bu düzenlemeleri uygulayacak kamu görevlilerin eğitimine yönelik Banka desteği üye ülkelerde şeffaflığın ve rekabetin artmasına yol açmaktadır.

• Yönetim: Hukuki, yargısal ve düzenleyici reformların yapılmasına yönelik Banka Desteği yolsuzluğun kontrol edilmesine yardımcı olmaktadır. Gazetecilere yönelik eğitim seminerleri türünden çalışmalar kamu yönetiminin tüm alanlarını basının dikkatle inceleyip bulgularını bildirmesi kabiliyetinin güçlenmesine yardımcı olmaktadır.

Güvene Dayalı Kontrol

İyi yönetim ve yolsuzluğun azaltılmasına yönelik Banka desteği Banka'nın kredilerindeki üst düzeydeki şeffaflığın ve Banka personelinin ahlak standartlarının sürdürülmesi çabaları sayesinde başarılmaktadır.

Banka Projelerindeki Yolsuzluğa Karşı Korunma: Ekonomi, verimlilik ve saydamlık ilkelerine dayanarak Banka'nın uzun bir süreden beri yerleşik olan kamu alımları, ödeme, rapor etme ve denetim ile ilgili prosedürleri ikinci bir

kişide olmayan prosedürlerdir ve dünyanın her tarafında uluslararası kurumlar ve devletler tarafından kopya edilmektedir. Banka kredilerinin himayesindeki finansal raporlar son zamanlarda denetimin tamamlanması için gerekli olan zamanı daraltmak suretiyle güçlendirilmiştir.

Kamu Alımları İle İlgili Kurallar

Banka'nın İcra Direktörleri Kurulu Banka kredileriyle alakalı dokümanlar ile kamu alımlarına yönelik kurallarla ilgili önemli iyileştirmeleri yakın bir zamanda onayladı.

Banka'nın Yeni Kuralları

• Banka, mevcut duruma çözüm bulmak amacıyla Banka'nın uygun gördüğü eylemler yapılmak-sızın ya da borçlu tarafından tam zamanında uygun tedbirler alınmaksızın sözleşmenin uygu-lanması sırasında borçlunun temsilcileri veya kamu alımları süresince krediden faydalananların yolsuzluk veya hileli bazı uygulamalar ile uğraştığı tespit edilirse kredinin uygun bir miktarını iptal edebilir;

• Banka'nın, sözleşmelerin performansı ile ilgili olarak sözleşme sahiplerinin ve vekillerin kayıtlarını ve hesaplarını teftiş etme ve Banka tarafından atanan denetçiler tarafından tam bir denetim yapmaya hakkı vardır;

• Banka, kendisi tarafından finanse edilen sözleşmelerin uygulanması ya da bu sözleşmeler için rekabet edilmesi sırasında yolsuzluğa yönelik veya hileli nitelik taşıyan bazı uygulamalara bulaşan firmaları tespit etmesi durumunda, bu firmaları belirli bir süre için ya da süresiz olarak, Banka tarafından finanse edilen sözleşmelerden çıkarabilir;

• Banka Personeli Arasındaki Ahlaki Standartlar: Banka dışından elde edilecek çıkarlar konusunda Banka personeline yönelik olarak yerleşik ve katı bir biçimde uygulanan kurallar ile disiplin tedbirleri Banka personelince sürdürülen en yüksek ahlaki standartları ortaya çıkarmaktadır.

• Banka İçi Prosedürlerdeki Değişimler: Banka tarafından yürütülen projelere kamunun ulaşabil-mesi, Bağımsız Teftiş Heyetinin oluşturulması ve Banka projelerinin dizaynına, hazırlanmasına, uygulanmasına ve tahminine daha fazla katılımcı bir yaklaşımın söz konusu olması portfolyo yönetimi ve denetleme ile performans ölçümüne daha çok önemin verilmesine yol açmaktadır.

Çok Taraflı Ortaklıklar

Yolsuzluğu azaltmak hükümetler, diğer çok taraflı kurumlar ve özel sektör ve sivil toplumdaki diğer ortaklar ile koordineli faaliyetlerin gerçekleştirilmesi sayesinde hızlandırılabilir.

Yolsuzluğun olumsuz etkileri ulusal sınırların ötesine ulaştığından dolayı uluslararası topluluğun işbirliğine dayalı ilgilerini gerektirmektedir. Aralarında İktisadi işbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), Avrupa Konseyi ve Amerikan Devletleri Örgütü (OAS)'nün de olduğu önemli uluslararası organizas-yonlar da yolsuzluk ile mücadeleye yönelik adımlar atmaktadırlar. Bu tip uluslararası örgütlerin gösterdikleri çabalar uluslararası anlaşmalar ile üyelerine yaptıkları tavsiyeler gibi uluslararası enstrümanların kullanımını içermektedir. Yolsuzluğa karşı inisiyatifler global iş örgütleri ile hükümet-dışı organizasyonlar tarafından da yürütülmektedir. Yolsuzluk ile mücadele eden ülkelere en geniş ölçekte desteğin verilmesini sağlamak amacıyla Banka işbirliği içinde çalışmayı ve iki taraflı ve çok taraflı inisiyatifler ile çabalarını koordine etmeyi istemektedir.

9. ULUSLARARASI YÜKSEK DENETİM KURUMLARI TEŞKİLATI (INTOSAI) Sahtecilik ve Yolsuzlukla Mücadelede Yüksek Denetim Kurumlarına Tavsiyeler(Montevideo Deklarasyonu) (KASIM 1998)

Sahtecilik ve yolsuzlukla mücadelede Yüksek Denetim Kurumları;
1.Yeterli düzeyde mali ve işlevsel bağımsızlığa ve denetim alanının genişliğine sahip olmak amacıyla çaba göstermelidirler.
2.Mali ve iç kontrol sistemlerinin verimliliğini ve etkinliğini değerlendirmede daha aktif rol üstlenmeli ve kendi tavsiyelerinin yerine getirilmesini ısrarla takip etmelidirler.
3.Sahtecilikle ilgili yüksek risk göstergelerini oluşturmak suretiyle denetim stratejilerini daha çok sahteciliğe ve yolsuzluğa açık alanlara ve faaliyetlere odaklamalıdırlar.
4.Denetim raporlarının ve gerekli bilgilerin kamuoyuna sunulması için etkin araçlar oluşturmalıdırlar.
5.Anlaşılır ve okuyucuya yararlı nitelikte uygun denetim raporları üretmelidirler.
6.Yolsuzlukla mücadele eden başka ulusal ve uluslar arası kuruluşlarla daha yakın işbirliği sağlamalı ve konuyla ilgili bilgi paylaşım fırsatlarını değerlendirmelidirler.

7.Sahtecilik ve yolsuzluk konularında diğer Yüksek Denetim Kurumlarıyla deneyim paylaşımını yoğunlaştırmalıdırlar.
8.Kamu hizmetleri için dürüst ve yetenekli kişilerin seçilmesine ve istihdamına imkan veren personel yönetim sistemleri oluşturulmasını teşvik etmelidirler.
9.Kamu görevlilerinin mali beyanlarıyla ilgili yönlendirici ilkeler oluşturulmasını desteklemeli ve bu ilkelere uygunluğu, süregelen denetimlerin bir parçası olarak izlemelidirler.
10.Kamu idaresine yönelik daha yetkin mesleki ahlak standartlarını ve ahlak kurallarını özendirmek amacıyla INTOSAI'nin "Mesleki Ahlak Kuralları"ndan yararlanmalıdırlar.
11.Dikkat çeken usulsüzlükler hakkında kamuoyundan bilgi almak ve bu bilgileri işlemek üzere etkin tanıtım araçlarının oluşturulmasını dikkate almalıdır.
12.INTOSAI'nin halihazırda oluşturulmuş bulunan komiteleri ve çalışma grupları aracılığıyla sahtecilik ve yolsuzlukla ilgili çalışmalarını sürdürmelidirler.

10. ARUSHA DEKLARASYONU Gümrük Kapılarında Dürüstlük İle İlgili Gümrükler İşbirliği Konseyi'nin Deklarasyonu (7 TEMMUZ 1993)

Gümrükler İşbirliği Konseyi,
Gümrüklerin bir ekonominin etkili bir şekilde yönetilmesinde temel bir enstrüman olduğuna ve kaçakçılıkla mücadelede ve meşru ticaret akımlarının artırılmasında hayati bir rol icra ettiğine DİKKATLERİ ÇEKEREK;
Yolsuzluğun herhangi bir toplumun etkin bir şekilde işlevini yerine getirmesini ortadan kaldırdığını ve gümrüklerin görevlerini yerine getirmesini azalttığını;
Yolsuzluğa bulaşmış bir gümrüğün:
•Devlete düzgün bir şekilde aktarılması gereken gelirleri sağlayamayacağını,
•Yasadışı muamelelere karşı mücadelede etkin olunamamasına yol açacağını, ve
•Meşru uluslararası ticaretin artmasını engelleyeceğini ve iktisadi kalkınmayı sekteye uğratacağını;
Gümrük görevlileri alışkanlık haline getirerek yasaları ihlal ederlerse, gümrüklerin kamunun onayına ve güvenine layık olma hakkına sahip olamayacağını, KABUL EDEREK;
Yolsuzlukla, ancak kapsamlı bir ulusal çaba içine girerek etkin bir şekilde mücadele edileceğini GÖZ ÖNÜNDE TUTARAK;
Bütün hükümetlerin öncelikli görevinin gümrüklerin yolsuzluğa bulaşmamalarını sağlamak olduğunu deklare eder. Bu tüm kamu görevleri ve özellikle gümrükler boyunca üst düzeyde bir dürüstlüğün tesisi ve idamesi için üst düzey siyasi ve idari mevkilerde buna yönelik kesin bir taahhüdü ve bağlılığı gerektirir.

Gümrüklerde dürüstlüğün sağlanmasına yönelik ulusal bir programın aşağıdaki temel faktörleri mutlaka dikkate alması gerekmektedir:

1. Gümrük mevzuatı açık ve kusursuz olmalıdır. İthalat tarifeleri mümkün olan yerlerde azaltılmalıdır. Tarife oranlarının sayısı indirilmelidir. Ticaretle ilgili idari düzenlemeler asgari bir düzeye çekilmelidir. Standart kurallara mümkün olduğunca az istisna getirilmelidir.
2. Gümrük prosedürleri basit, tutarlı ve kolayca anlaşılır olmalıdır ve son aşamada bağımsız bir mercie müracaat etme imkanını da içerecek şekilde, gümrük idaresinin kararlarına karşı bir üst makama başvurma prosedürünü de kapsamalıdır.
3. Otomasyon yolsuzluğa karşı güçlü bir araçtır ve otomasyona geçilmesine öncelik verilmelidir.
4. Yolsuzluğa imkan verecek fırsatları azaltmak için gümrük idaresi yöneticilerinin görevlerinin stratejik yönden ayrıma tabi tutulması, atamaların rotasyona tabi olması ve gümrük görevlilerinin rasgele bir şekilde, bazı durumlarda ise düzenli bir biçimde, teftiş edilmesi gibi tedbirler uygulamaya konulmalıdır.
5. Üretim hattı yöneticilerinin en önemli vazifeleri çalışma metotlarındaki ve çalışanların dürüstlüğündeki zayıflıkların belirlenmesi ve bu zayıflıkların düzeltilmesi için gerekli adımların atılması ile ilgilidir.
6. İç ve dış denetim son derece elzemdir ve etkin bir iç denetim gümrük prosedürlerinin yeterli ve doğru bir şekilde uygulanmasını sağlayan en faydalı araçtır. İç denetim düzenlemeleri şüphe edilen tüm yolsuzluk ve kötü yönetim uygulamalarını teftiş etme özel görevine sahip olan bir içsel birim tarafından hazırlanmalıdır.
7. Yönetim kendi çalışanlarına sadakati, işiyle gurur duymayı, grup içinde birlik duygusunu ve çalışanların yolsuzluk yapma ihtimallerini azaltacak tedbirlerin uygulanmasında işbirliği yapma arzusunu yavaş yavaş aşılamalıdır.
8. Gümrük görevlilerinin işe alınması ve terfi süreci objektif ve müdahaleden uzak olmalıdır. Bu süreç yüksek düzeyde bir ahlaka sahip olan ve bunu sürdürebilecek durumda bulunan kişileri belirleyebilecek araçları içermelidir.
9. Gümrük görevlileri için bir davranış kodu hazırlanmalı ve bunun önemi onlara tam olarak izah edilmelidir. İşten çıkarılmayı da içeren etkili disiplin tedbirleri mevcut olmalıdır.
10. Gümrük görevlileri, kariyerleri boyunca, ahlak ve dürüstlük konularını da bünyesinde barındıran yeterli bir mesleki eğitime tabi tutulmalıdırlar.
11. Gümrük görevlilerine verilen ücretler onlara iyi bir yaşam standardı sağlayacak düzeyde olmalıdır ve bazı durumlarda sağlık, konut ve teşvikler (ikramiye ve ödül) gibi sosyal menfaatleri de kapsamalıdır.

12. Gümrük idareleri, gümrük simsarları ve iş dünyasının ilgili sektörleri ile açık ve saydam bir ilişki geliştirmelidirler. Bu çerçevede irtibat komiteleri yararlı olabilir.

11. ULUSLARARASI TİCARET ODASI Rüşvet ve Yolsuzlukla Mücadeleye İlişkin Davranış Kuralları [1996]

Davranış kurallarının uluslararası iş ilişkilerinin kendi kendine düzenlenmesinin bir metodu olması ve bu kuralların devletler tarafından da desteklenmesi amaçlanmaktadır. Bu kuralların işletmeler tarafından gönüllülük esasına göre kabul edilmesi, ister işletmelerle kamu kurumları arasında isterse işletmelerin kendi aralarında olsun, yalnızca iş ilişkilerinde yüksek düzeyde bir dürüstlük standardının teşvik edilmesine yol açmayacak; bunun yanı sıra, şantaj ve kanunsuz teşebbüslere maruz kalan işletmelerin korunmasına da çok değerli katkılar sağlayacaktır.

Davranış kuralları, doğrudan doğruya bir yasal etkiye sahip olmamakla birlikte iyi ticari uygulamaları oluşturacak genel bir yapıya sahiptir. Yürürlükteki ulusal kanunların etkisini azaltmamaktadır ve ulusal hukuki sistemler değişmez bir yapıda olmadıklarından, bu kuralların sistemlerde gerekli değişikliklerin yapılması ile birlikte yine bu sistemlere tabi olacakları kabul edilmelidir.

İş dünyası her türlü şantaj ve kanunsuzluk ile rüşveti uygun bulmamaktadır. Ancak, dünyanın kimi yerlerindeki mevcut koşullar göz önüne alındığında şantaj ve rüşvete karşı oluşturulacak etkili bir programın aşamalar halinde uygulanması gerektiği kabul edilmelidir. En büyük öncelik politikacılar ile kıdemli bürokratları kapsayan büyük ölçekli şantaj ve rüşvetin sona erdirilmesine verilmelidir. Bunlar demokratik kurumlara büyük bir tehdit oluşturur ve ciddi iktisadi sapmalara yol açarlar. Rutin olayların üstesinden gelmek amacıyla düşük seviyedeki memurlara verilen küçük ödemelere de göz yumulmamalıdır. Yine de bunlar daha küçük problemleri temsil ederler. Üst düzeydeki şantaj ve rüşvet sona erdirildiğinde hükümetteki liderlerin daha ehemmiyetsiz olan yolsuzlukların temizlenmesi için adım atmaları ümit edilebilir.

Temel İlkeler

Bütün işletmeler, kendilerinin kuruldukları ve faaliyet gösterdikleri ülkenin yasa ve düzenleme-lerine uymalıdırlar ve bu davranış kurallarının hem lafzına hem de ruhuna uygun davranmalıdırlar.

Davranış kurallarının amacı açısından "işletme" terimi, devlet ya da mahalli idareler tarafından kontrol edilen işletmeler ile bunların iştirak ve bağlı şirketleri de dahil olmak üzere, kar amacı taşısın ya da taşımasın, iş ve ticaretle uğraşan kişi ya da kurumlara karşılık gelmektedir.

Temel Kurallar
1.Madde: Şantaj
Hiç kimse, doğrudan ya da dolaylı yollardan, rüşvet talep edemez veya rüşvet kabul edemez.
2. Madde: Rüşvet ve "Komisyon ve Paylar"
Hiç bir işletme, doğrudan ya da dolaylı yollardan, rüşvet öneremez ya da rüşvet veremez ve herhangi bir rüşvet talebi mutlaka reddedilmelidir.
İşletmeler;
(1)Diğer sözleşmeci tarafın çalışanlarına sözleşme gereği kendisine yapılacak ödemelerin belirli bir yüzdesini komisyon olarak veremez, ya da
(2)Yan mukavele, sipariş veya danışmanlık anlaşmaları gibi diğer teknikleri kamu görevlilerine, diğer sözleşmeci tarafın çalışanlarına, kendi akrabalarına veya iş ortaklarına ödemelerde bulunma kanalı olarak kullanamaz.
3. Madde: Temsilciler
İşletmeler;
(1)Herhangi bir temsilciye ya da acenteye yapılan ödemelerin bu temsilci ya da acente tarafından gerçekleştirilen yasal hizmetlerin karşılığından daha fazlasına denk gelmemesini;
(2)Bu ödemelerin hiç bir kısmının acente tarafından rüşvet olarak veya davranış kurallarının ihlali amacıyla verilmemesini; ve
(3)Kamu kurum ve işletmeleri ile olan ilişki ve muameleler nedeniyle ödemelerin bir kısmını alıkoyan temsilcilerin ad ve yaptıkları işlerin bir kaydının tutulmasını ve bu kayıtların, talep halinde, genel denetçilere ve karşılıklı güven ve itimat ilişkisi içinde daha az yetkiye sahip diğer kamu otoritelerine verilmesini, sağlamak için gerekli olan tedbirleri almalıdırlar.
4. Madde: Finansal Kayıtlar ve Denetim
(1)Bütün finansal muamelelerin, direktörler kurulunca veya eğer mümkünse buna karşılık gelen bir organ ya da denetçiler tarafından yapılacak teftiş için hazır olacak bir şekilde uygun muhasebe kayıtları tutulmalıdır.
(2)Kayıt dışı hesaplar ya da gizli hesaplar olmamalı ve ilgili muamelenin doğru ve uygun bir kaydı tutulmadan hiç bir doküman düzenlenmemelidir.
(3)İşletmeler mevcut davranış kuralları ile çelişen herhangi bir muamelenin ortaya çıkarılmasını sağlamak amacıyla bağımsız denetim sistemlerinin oluşturulması için gerekli tüm tedbirleri almalıdırlar. Bundan sonra uygun düzeltmelerin yapılmasına olanak tanınabilir.
5. Madde: İşletmelerin Sorumluluğu
Tam yetkili ve sorumlu olan işletmenin yönetim kurulu ya da benzeri bir organı:

(1)Davranış kurallarını ihlal eden işletme adına veya işletme tarafından yapılan herhangi bir ödemeyi engellemeyi amaçlayan uygun kontrol sistemlerini kurmak ve bunları geliştirmek de dahil olmak üzere gerekli tüm adımları atar;
(2)Davranış kuralları ile alakalı şikayetleri periyodik bir şekilde inceler ve bu tip incelemelerin yapılması amacıyla raporların hazırlanması için gerekli olan prosedürleri oluşturur; ve
(3)Davranış kurallarını ihlal eden herhangi bir yönetici ya da çalışana karşı gerekli tedbirleri alır.
6. Madde: Politik Bağışlar
Siyasi partilere, komitelere veya politikacılara yapılan bağışlar yalnızca mevcut kanunlara uygun bir şekilde yapılabilir ve bu bağışların halka ifşa edilmesi için gerekli olan tüm koşullara uyulur. Bu tip tüm bağışlar üst düzey şirket yönetimine bildirilmelidir.
7. Madde: Şirket Kuralları
Bu davranış kuralları genel niteliktedir ve işletmeler, gerekli olması halinde, Uluslararası Ticaret Odası kuralları ile uyumlu olacak şekilde kendi kurallarını oluştururlar ve kendi iş ilişkilerinde bu kuralları uygularlar. Bu kurallar örnekleri bünyelerinde barındırırlarsa faydalı olabilirler ve herhangi bir şantaj ya da rüşvet ilişkisine bulaşmış olan çalışanın ya da görevlinin şirket yönetimine rapor edilmesi için gerekli olan hareket tarzını da belirlemelidirler. Şirketler kendi kurallarının hükümlerinin hayata geçirilebilmesi için açık politikalar, standartlar ve eğitim programları geliştirmelidirler.

12. ULUSLARARASI HAKİMLER BİRLİĞİ MERKEZ KONSEYİ

Yolsuzlukla Mücadeleye Yönelik Tavsiyeler (27 EYLÜL 2001)

Yolsuzlukla mücadele ve güvenilirliğin korunması hakkında ilki 1999 yılında Washington'da, ikincisi ise 2001 yılında La Hey'de düzenlenen Global Forumlar, genel anlamda yolsuzlukla ilgilidir. Birleşmiş Milletlere dahil ya da dışındaki diğer uluslararası etkin kuruluşlar da, yargıdaki yolsuzluklarla mücadele amacıyla özel önlemler üzerinde çalışmaktadırlar. Ayrıca bazı ülkeler kendi yargı sistemleriyle ilgili düzenlemeler yapmak durumundadırlar. Bazı ülkeler ise yargıdaki yolsuzluk konusunda yanlış iddialarla uğraşmaktadırlar. Diğer bazı ülkelerde ise yargıda yolsuzluk hayret ver5ici bir husus olarak algılanmaktadır.
60 hakimler birliğinin global bir organizasyonu olan ve bu sıfatla tüm dünya hakimlerini temsil eden Uluslararası Hakimler Birliği Merkez Konseyi (IAJ), 27 Eylül 2001 tarihinde Madrid'de düzenlenen 44. yıllık toplantısında;

- "Tek bir ulusal güvenilirlik sistemi tüm ülkelere uygulanamaz" (31 Mayıs 2001 tarihinde La Hey'de düzenlenen 2. Global Forum'un mütalaalarla ilgili Raporun 7.maddesi) hükmünü be-nimseyerek;

- Birleşmiş Milletlerin 29 Kasım 1985'teki 29. Genel Kurulunda onayladığı "Yargı Bağımsızlığıyla ilgili Temel Prensipler-Sonuç 40/32", özellikle de 4. ve 5. prensipleri dikkate alarak;
- Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyin 24 Mayıs 1989 tarihli "Yargı bağımsızlığıyla ilgili Temel Prensiplerin uygulanmasına yönelik Prosedürler-Sonuç 1989/60", özellikle de 5.Prosedürü dikkate alarak;
- Uluslararası Hakimler Birliği Merkez Konseyi'nin 17 Kasım 1999'da oybirliğiyle onayladığı "Hakimler Evrensel Bildirgesi" ni gözönünde bulundurarak;
- Uluslararası Hakimler Birliği Merkez Konseyi Afrika bölgesel grubunca 22 Şubat 2001 tarihinde Togo'da kabul edilen "Yargıda Yolsuzluk" temasıyla ilgili Tavsiyeleri benimseyerek,

Uluslararası Hakimler Birliği Merkez Konseyi;

1.Yolsuzlukla mücadeleyle ilgili tüm kanunların etkin bir şekilde uygulanmasını,

2.Yargıda yüksek ahlaki ve mesleki standartlarla donatılmış bireylerin istihdam edilmesini ve hakimlere yönelik sürekli mesleki eğitimin sağlanmasını,

3.Yakimlerin ve diğer yargı çalışanlarının ücretlerinin ve destek hizmetlerinin önemli ve etkin biçimde iyileştirilmesini

tavsiye eder.

Bu tavsiyelerin etkin şekilde ve süratle uygulanmasını ve bağlayıcı olmasını teminen Uluslararası Hakimler Birliği Merkez Konseyi, Başkanlık Komitesine;

- Yargıdaki yolsuzlukların ya da yanlış yolsuzluk iddialarının üstesinden nasıl gelinebileceği hakkında ulusal düzeydeki yetkililere tavsiyelerde bulunabilecek, yüksek mesleki standartlarda ve saygınlıktaki (emekli) hakimlerden oluşan bir daimi danışma komitesi kurmasını,
- Hakimler Evrensel Bildirgesini, 2003 yılında Japonya veya Kore'de düzenlenecek olan yolsuzlukla mücadele ve güvenilirliğin korunması 3.Global Forumu'na sunmasını,

ısrar eder.

13. ULUSLARARASI PARA FONU (IMF) Mali Saydamlık İyi Uygulamalar Tüzüğü (1994)

1. ROLLERİN VE SORUMLULUKLARIN AÇIK OLMASI

1.1. Devlet Sektörünün ekonominin kalan kısmından açık bir şekilde ayrılması ile politika ve yönetim rollerinin çok iyi tanımlanması,

1.1.1.Devlet sektörü ve ekonominin geri kalan kısmı arasındaki sınır çok iyi tanımlanmış ve anlaşılır olmalıdır. Devlet sektörü, merkezi idareyi ve daha alt seviyedeki idareler ile bütçe dışı faaliyetleri de kapsamalıdır.

1.1.2.Ekonominin geri kalan kısmında devlet müdahalesi (yönetsel düzenlemeler ve mülkiyet eşitliği gibi) kamuya açık olmalı, ayırım gözetmeyen net kurallar ve uygulamalar esas alınmalıdır.
1.1.3.Devletin farklı kademeleri ile yürütme, yargı ve yasama organları arasındaki sorumlulukların dağılımı açıkça tanımlanmış olmalıdır.
1.1.4.Bütçe ile karşılanan faaliyetler ile ve bütçe dışı faaliyetlerin koordinasyonu ve yönetimi için açık mekanizmalar oluşturulmalı ve diğer kamu kurumlarına (örneğin Merkez Bankası, devlet kont-rolündeki finansal ve finansal olmayan kurumlar gibi) açık tanımlanmış düzenlemeler getirilmelidir.
1.2.Mali yönetim için açık bir yasal ve yönetsel bir çerçeve olması.
1.2.1. Mali yönetim, bütçe ve bütçe dışı faaliyetleri kapsayan kanunlar ve yönetsel kurallarla idare ediliyor olmalıdır. Herhangi bir devlet fonunun harcanması veya buna ilişkin taahhüt altına girilebilmesi için yasal bir yetkinin olması gerekir.
1.2.2. Vergiler ve yükümlülüklerin açık bir yasal dayanağı olmalıdır. Vergi kanunları kolayca ulaşılabilir ve anlaşılır olmalı, uygulamasında da idari takdire belirli kriterler yön vermelidir.
1.2.3. Kamu görevlileri için geçerli ahlaki standartlar açık ve iyi duyurulmuş olmalıdır.
2. BİLGİNİN KAMUYA AÇIK OLMASI
2.1.Hükümetin geçmiş, şimdiki ve projeksiyonu yapılmış dönemlere ait mali faaliyetlerine ilişkin tam bir bilgi setinin kamuya sağlanması.
2.1.1.Yıllık bütçe, merkezi hükümetin operasyonlarını detaylı bir şekilde kapsamasının yanında merkezi hükümetin bütçe dışı faaliyetleri hakkında da bilgi vermelidir. Ayrıca, genel idarenin toplam finansal durumunu sunabilmek için daha alt seviyedeki idarelerin de gelir ve giderleri hakkında yeterli bilgi sağlamalıdır.
2.1.2.Yıllık bütçede, bilgilerin karşılaştırılabilir olması bakımından, gelecek iki yıla ilişkin önemli bütçe bileşenleriyle beraber, önceki iki mali yılın bilgileri de yer almalıdır.
2.1.3.Yıllık bütçe ile birlikte, gerçekleşmesi muhtemel yükümlülüklere, vergi harcamalarına ve yarı mali nitelikteki aktivitelere bağlı mali sonuçlar yayınlanmalıdır.
2.1.4.Merkezi idare, borçlarının ve mali varlıklarının seviyesini ve yapısını düzenli olarak yayınlamalıdır.
2.2. Mali bilgilerin zamanında yayınlanması konusunda kamusal taahhüt,
2.2.1. Mali bilgilerin yayınlanması hususunda açık somut taahhütler olmalıdır.(Bütçe kanunlarında bunlarla ilgili bir madde olması gibi).
2.2.2. Mali raporlamaların yayın takvimi kamu oyuna önceden duyurulmalıdır.

3. BÜTÇE HAZIRLAMA, UYGULAMA VE RAPORLAMA SÜREÇLERİNİN AÇIK OLMASI

3.1. Bütçe metni mali politika hedeflerini, makro ekonomik çerçeveyi, bütçenin hangi politikalara dayandırıldığını ve tanımlanabilir başlıca mali riskleri içermelidir.

3.1.1. Yıllık Bütçenin yapısı, mali politika hedeflerini ortaya koyacak ve sürdürülebilir mali politikalar hakkında görüş verebilecek nitelikte olmalıdır.

3.1.2. Kabul edilen tüm kurallar (denk bütçe ve borçlanma sınırları gibi) açıkça belirlenmiş olmalıdır.

3.1.3. Yılık bütçe, kapsamlı ve tutarlı bir makro ekonomik çerçeve içerisinde sunulmalı ve bütçe hesaplarının esasında, ekonomik tahminler ve önemli parametreler (fiili vergi oranları gibi) dikkate alınmalıdır.

3.1.4. Mevcut yükümlülükler, yıllık bütçeye ilave edilen yeni politikalardan ayırt edilmelidir.

3.1.5.Yıllık bütçede, başlıca riskler hesaplanmalı ve ekonomik varsayımlardaki olan yada olabilecek değişiklikler ve maliyeti belirli olmayan başlıca harcama taahhütleri (örneğin mali yeniden yapılanma gibi) hesaplanmalıdır.

3.2.Bütçe verileri politik analiz yapmayı kolaylaştıracak ve sorumluluk arttıracak şekilde sınıflandırılmalı ve bu çerçevede sunulmalıdır.

3.2.1. Hükümet işlemleri; gelir, gider ve finansmanı ayrıştıracak brüt bazda raporlanmalı ve harcamalar ekonomik, fonksiyonel ve idari olmak üzere üç kategoride sınıflandırılmalıdır. Bütçe dışı faaliyetlere ilişkin veriler de benzer şekilde sınıflandırılmalı ve bütçe verilerinin sınıflandırması uluslararası karşılaştırmaya izin verecek şekilde olmalıdır.

3.2.2. Başlıca bütçe programları ile hangi hedeflere varılmak istendiği (örneğin ilgili sosyal göstergelerin geliştirilmesi gibi) ortaya konulmalıdır.

3.2.3.Hükümetin genel dengesi, hükümetin mali durumunun standart özet bir göstergesi olmalıdır. Sadece genel dengeye dayalı kararlar almanın doğru olmadığı ekonomik koşullarda, genel denge diğer mali göstergelerle (operasyonel denge, yapısal denge ya da birincil denge gibi) desteklenmelidir.

3.2.4.Yıllık bütçe ve nihai hesaplar, muhasebe sistemi (nakit veya tahakkuk bazlı) ve bütçe verilerinin hazırlanması ve sunulmasında kullanılan standartları içermelidir.

3.3. Ödeneklerin harcanması ve izlenmesi ile ilgili prosedürler açıkça belirlenmiş olmalıdır.

3.3.1. Kapsamlı ve bütünleşik bir muhasebe sistemi kurulmalıdır. Bu muhasebe sistemi gecikilmiş ödemelerin belirlenmesinde güvenilir bir dayanak sağlamalıdır.

3.3.2. İhale ve istihdam ile ilgili prosedürler, standart olmalı ve ilgili taraflarca ulaşılabilmelidir.

3.3.3. Bütçe uygulaması iç denetime tabi olmalı ve denetim süreci incelemeye açık olmalıdır.
3.4. Mali raporlama zamanında, etkin, kapsamlı ve güvenilir olmalı; bütçeden sapmaları tanımlamalıdır.
3.4.1. Yıl boyunca, bütçe ve bütçe dışı faaliyetlere ilişkin sonuçlar düzenli ve zamanında raporlanmalı ve başlangıç ödenekleri ile karşılaştırılmalıdır. Alt yönetim birimlerine ilişkin detaylı bilgilerin eksik olması halinde, mali durumlarına (banka borçlanması ve bono ihracı gibi) ilişkin göstergeler sunulmalıdır.
3.4.2. Bütçe dışı faaliyetlerle ilgili bütün bilgilerle birlikte, zamanında, kapsamlı ve denetlenmiş nihai bütçe hesapları yasama organına sunulmalıdır.
3.4.3. Başlıca bütçe programlarının hedefleri doğrultusunda ulaşılan sonuçlar yasama organına raporlanmalıdır.
4. DENETİMİN VE İSTATİSTİKİ VERİ YAYINLAMANIN BAĞIMSIZ OLMASI.
4.1.Mali bilgiler hem kamuya açık olmalı hem de bağımsız bir denetim organı tarafından denetlenmelidir.
4.1.1. Kamu hesaplarının doğruluğuna ve güvenilirliğine ilişkin periyodik raporları kamu oyuna ve yasama organına sunmakla yükümlü olan ulusal bir denetim kurumu veya eşdeğer bir kurum (Sayıştay), yasama organı tarafından görevlendirilmelidir.
4.1.2. Makro ekonomik tahminler (varsayımlarla birlikte) bağımsız uzmanların incelemesine açık olmalıdır.
4.1.3. Mali istatistiklerin doğruluğu ve güvenilirliği kurumsal bağımsızlığı bulunan bir istatistik dairesi ile güçlendirilmelidir.
9.1.2.21.PARLAMENTOLARARASI BİRLİK Parlamentoların ve Yüksek Denetim Kurumlarının Yolsuzlukla Mücadeledeki Rolleriyle İlgili Tavsiye Kararı (31 MAYIS 2001)
Parlamentolar halkı temsil etmek için seçilmişlerdir ve yasa yapmayı ve yürütmenin faaliyetlerini denetlemeyi içeren anayasal bir sorumluluğa sahiptirler. Bu durumda, yolsuzluğu ortadan kaldırmak için dünya ölçeğinde yürütülen mücadelede oynayacakları önemli bir rol mevcuttur.
Parlamentolar gerekli mevzuatı benimsemeli, ilgili uluslararası belgelerin onaylanmasına aktif biçimde katılmalı ve ulusal mevzuatı bu düzenlemelere uyarlamalıdırlar.Aynı şekilde, bütünüyle sorumlu ve şeffaf bir kamu yönetimi sağlamak amacıyla anayasal ve parlamentoya yönelik mekanizmalar ile mevcut diğer hukuki mekanizmalardan en iyi faydayı elde etmelidirler.
Bu görevlerini başarılı bir biçimde yerine getirmek için parlamentolar, bizzat kendileri bütünlük, güven ve yasalara uygunluğu geliştirmeli ve kolaylaştırmalıdırlar. Bu durum, parlamentoların seçim usulünün şeffaf ve prosedüre uygun olmasını ve toplumun dengeli bir şekilde temsilinin sağlanmasını gerektirir. Ayrıca parlamenterler, kendilerine uygulanacak dürüstlük kurallarını oluştur-

malıdırlar; diğerlerinin yanı sıra, mal bildirimi, çıkar çatışmalarını düzenleyen mevzuat vs. dahil etik/davranış kuralları.
Uluslararası toplum, bilinçlendirme programları, etkin parlamento usulleri ve yapıları (komisyonlar ve diğer kontrol mekanizmaları)oluşturulması yoluyla, parlamenterlerin kamusal faaliyetleri ilgilendiren bilgilere daha geniş biçimde ulaşmalarını ve kamusal faaliyetlerin yönetimine etkin şekilde katılabilmesi amacıyla parlamento ile sivil toplum arasında daha iyi bir etkileşim sağlayarak, özellikle gelişmekte olan ve yeni demokrasilerdeki ülkelerin parlamentoları olmak üzere, parlamentolara destek vermelidir.
Ayrıca, iyi uygulamaların paylaşımı ve parlamentoların yolsuzluğa karşı mücadeleye katkılarının koordinasyonu amacıyla parlamentolararası uluslararası işbirliği zorunludur. Parlamentolararası Birliği ve Uluslararası Parlamentolar Birliğini bu rolü oynamaya ve bu konuda parlamentoları daha iyi donatmak amacıyla katkıda bulunmaya teşvik etmek gerekmektedir.
Yüksek Denetim Kurumları ve bağımsız Ombudsman gibi diğer kurumların yolsuzluğa karşı mücadeledeki rollerinin önemini tanıyarak, parlamentolardan, bu tip kurumların oluşturulması ve işleyişi için gerekli kaynakların tahsisi ve bu kurumların çalışma ve raporlarının etkin şekilde izlenmesi de dahil gerekli yasal çerçeveyi hazırlamaları beklenmektedir.
Yolsuzluğa karşı mücadelede, Yüksek Denetim Kurumlarından ve bu kurumların teşkilatı olan "Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları Teşkilatı – (INTOSAI)"ndan beklenen destek, esas olarak, genel anlamda şeffaflık ve sorumluluğu geliştirmek, yolsuzluğa dar bir alan bırakan bir ortam hazırlamak ve bir iyi yönetim çerçevesi oluşturmak hususlarından ibarettir.
Yüksek Denetim Kurumlarının, Hükümetlerin faaliyetlerini ve harcamalarını denetlemek ve kamu yönetiminde sorumluluğu ve sağlıklı mali işleyişi geliştirmek şeklinde oynayacağı önemli roller bulunmaktadır. Vatandaşlar, Uluslararası Mali Kurumlar ve diğer kuruluşlar, sorumlu bir kamu yönetimini temin amacıyla ülkelerin Yüksek Denetim Kurumlarına güvenen ulusal hükümetlere daha fazla itimat etmelidirler. INTOSAI'nin desteği bu tip kurumlara deneyim ve bilgi paylaşımı çerçevesi sunmaktır. Yüksek Denetim Kurumları ise, küreselleşmeye bağlı olarak giderek artan riskler, özellikle de sahtecilik ve yolsuzluğun zararlı sonuçları, üzerinde durmalıdırlar.

14. ASYA-PASİFİK EKONOMİK İŞBİRLİĞİ Devlet İhalelerine İlişkin Bağlayıcı Olmayan İlkeler *(5 MART 1999)

Saydamlık

Giriş

1. Kamu alımları ile ilgili Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği (Asia Pacific Economic Cooperation-APEC)'in kollektif eylem planı çerçevesinde kamu alımları konusunda bağlayıcı olamayan bir dizi ilke, gönüllülük esasına dayanarak üyeler

tarafından benimsenmeleri için 1997-2000 yılları arasında geliştirilecektir. Bu çalışma gerçekleştirirken Kamu Alımları Uzmanlar Grubu (Government Procurement Experts Group-GPEG) saydamlık ilkeleriyle işe başlanmıştır.

2. Kamu Alımları Uzmanlar Grubu aşağıdaki paragraflarda yer alan kamu alımlarında saydamlık ilkeleriyle ilgili bir dizi unsur belirlemektedir. Uygulamaya ilişkin örnekler bu unsurları etkileyecek muhtemel yolları göstermek amacıyla seçilmiştir ve uygulamada bu unsurların nasıl yürürlüğe konacağına dair bir talimat oluşturulması amaçlanmamıştır. Bunun yanı sıra Kamu Alımları Uzmanlar Grubu tarafından hazırlanan kamu alanlarında saydamlık unsurlarının bağlayıcı olmadığı ve her bir ekonominin, tek tek her bir saydamlık unsurunun uygulanmasıyla ilgili olarak verilecek kararlarda en iyi pozisyonda olduğu ve kendi ekonomilerine özel nitelikleri ve spesifik bir saydamlık tedbirini benimsemenin ortaya çıkartacağı muhtemel fayda ve maliyetleri dikkate alarak bu unsurları pratik tedbirler haline getirmeye en iyi kendilerinin karar vereceği belirtilmelidir.

Saydamlığın Unsurları

3. Bu konudaki genel ilke şudur: İlgilenen bütün taraflara, konuyla ilgili ve yeterli bütün bilgiler, sürekli olarak, kolayca erişilebilecek bir şekilde ve tam zamanında ve maliyetsiz ya da makul bir maliyetle ve yaygın bir şekilde erişimi sağlayacak bir ortamda verilmelidir. Bu genel ilke, aralarında genel faaliyet çevresi, kamu alımları fırsatı, satın alma zorunlulukları, teklif değerlendirme kriteri ve kontratların bedelleri -bunlar 5-14. paragraflar arasında ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmektedir- olmak üzere kamu alımlarının bütün boyutlarına uygulanabilir.

Potansiyel tedarikçilerin bilgilenerek karar alabilmelerini olanaklı kılmak için bilgilerin yeterli ve konuyla ilgili olması. Örneğin, potansiyel tedarikçiler, katılıp katılmamak ve teklif hazırlayıp hazırlamamak ile ilgili kararlarını vermek için katılım koşulları ve katılmayı istedikleri alımlar için ortaya konulan gerekler ile alakalı bilgilere ulaşmak zorundadırlar.

Bilgilerin geçerliliğini ve alıcı için faydalı olmasını sağlamak için bu bilgilerin tam vaktinde temin edilmesi.

Kamu alımları ile ilgili sürecin tüm katılımcılar açısından adil olmasını ve adil olduğunun kabul edilmesini sağlamak için ilgilenen tüm tarafların erişimine açık olması.

Bilgilere pratik bir şekilde, kolayca ulaşılmasını sağlamak için makul bir maliyetle ya da sıfır maliyetle kolayca erişilebilen bir ortamın oluşturulması.

Saydam bir kamu alımları sisteminin sürdürülmesi hedefi, bu sistemin sürekli olarak saydam olarak kalması ile başarılabilir. Bunun yanı sıra bilgilerin güncelleştirilmesi ve değişikliklerden ilgili tarafların haberdar edilmesi ve derhal ek bilgilerin sağlanması da gereklidir.

4. Yukarıda ifade edilenlere rağmen aşağıdaki bilgiler saklanabilir: ticari açıdan hassas niteliğe sahip bilgiler, tedarikçiler bakımından adil rekabeti ortadan kaldıracak bilgiler, hukukun uygulanmasını engelleyecek olan bilgiler, ilgili ekonominin güvenliğine ve kamu yararına aykırılık taşıyan bilgiler. Bu tip bilgiler saklandığında talep üzerine bunun nedeni izah edilir.
Genel faaliyet çevresi
5. Kamu alımları ile ilgili kanunlar, düzenlemeler, yargı kararları, idari kurallar, politikalar (belirli tedarikçilere karşı yasaklamaları içeren politikalar gibi ayrımcı veya tercihli muamelenin söz konusu olduğu politikalar), prosedürler ve uygulamalar (alım metodunun seçimini de içeren) saydam olmalıdır.
6. Kamu alımlarına katılıp katılmama konusunda karar verebilmeleri için tedarikçilerin oyunun kurallarını bilmelerine müsaade edilmelidir. Bu konudaki uygulamalar şunları içerebilir:
Bu konudaki kuralların herkesin kolayca ulaşabileceği bir çerçevede yayınlanması.
Bu kurallara tabi olan kurum ya da kişilerle ilgili birer listenin yayınlanması.
Herhangi bir değişikliğin derhal yayınlanması.
Soru ve araştırmalar için bir temas noktasının teşkili.
Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği Örgütü Kamu alımları internet ana sayfasında yukarıdaki bilgilerin yer almasının sağlanması ve Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği Örgütü üyelerinin bireysel internet ana sayfaları ile Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği Örgütü Kamu alımları ana sayfası arasında bir bağlantının oluşturulması.
Kamu alımları için uygun ortam
7. Kamu alımları ile ilgili koşullar ve ortamlar saydam olmalıdır.
8. Bu durum, daha geniş bir katılımı sağlayarak alıcıların tercih imkanının ve rekabetin artmasına ve kamu alımlarında daha iyi bir performansın sağlanmasına yol açar. Kamu alımlarında performansı artıran uygulamalar şunlardır:
Tercih edilen teklif alma metodu ile açık ve daha rekabetçi ihalelerin yapılması. Başka teklif alma metotları kullanılıyorsa herhangi bir ihale davetinde kullanılması düşünülen metodun belirtilmesi.
Açık teklif verme yönteminin tercih edildiği yerlerde kamu alımları ile ilgili koşullar tedarikçilerin kolayca erişebilecekleri bir çevrede (ör. resmi gazeteler, gazeteler, ihtisaslaşmış ticaret gazeteleri, internet ve büyükelçilikler ya da konsolosluklar aracılığı ile) ilan edilmesi.
Karşı teklifi hazırlamaları ve bunu teklif etmeleri için ilgilenen tedarikçilere yeterli ve makul bir sürenin tanınması.
Kamuya ilan edilmeyen tekliflere ulaşmayı isteyen tedarikçiler için ihaleye katılanların kontrat-larının ayrıntılarının ...yayınlanması.

Kamunun bilgi talep etmesi, ön-değerlendirmeye yönelik teklif ve davetlerin talep edilmesi ve bir karşı teklif hazırlamaları ve bunu teklif etmeleri için ilgilenen tedarikçilere yeterli bir zaman verilmesi gibi prosedürler yoluyla ilgilenen tedarikçilere yüksek değere sahip alım gereklerinin erkenden iletilmesi.
Tedarikçilerin ön-değerlendirmelerinin yapılması için elverişli şart ve prosedürlerin hazırlanması.
Satın alma gerekleri
9. Tedarikçilere karşı tekliflerini hazırlamaları için gereken tüm bilgiler sağlanmalıdır.
10. Bunun için kamu alımları uygulamasına potansiyel bütün tedarikçilerin etkin ve verimli bir şekilde katılmalarının kolaylaştırılması gerekir. Bunun yanı sıra, potansiyel tedarikçiler spesifik şartları bildiklerinden alıcının operasyonel etkinliğini artırarak alıcı tarafından işleme konulması gereken cevap niteliğine haiz olmayan teklifler asgari düzeye indirilebilir. Bunlar arasında uygulamada şunlar yer alabilir:
Kamu alımları ilanında aşağıdaki bilgiler yer almalıdır: üretilen mal ve hizmetin nitelikleri, miktarı, teslim tarihi, teklif kapanış tarihleri ve tarihler, teklif dokümanlarının nereden temin edileceği, tekliflerin nereye teslim edileceği ile daha ayrıntılı bilgilerin elde edileceği diğer kontrat bilgileri.
Yukarıda bahsedilen bilgilerde bir değişiklik olması halinde bunların derhal ilan edilmesi.
Talep etmeleri halinde ihale dokümanlarının ve diğer bilgilerin derhal tedarikçilere verilmesi.
Mümkün olan yerlerde, uluslararası ya da diğer ilgili standartları kullanarak performans / işlev / operasyonel gereksinimler açısından şartnamelerin oluşturulması.
Teklif değerlendirme kriterleri
11. Tekliflerin değerlendirilmesine yönelik tüm kriterler saydam olmalı ve bu kriterlere göre teklifler değerlendirilmelidir.
12. Adalet ve dürüstlüğü artırmak için şu uygulamalara başvurulabilir:
Tercihli muamele düzenlemeleri de dahil olmak üzere kamu alımları ilanlarında ve/veya teklif belgelerinde tüm değerlendirme kriterleri yer almalıdır.
Alınan kararların uygun bir biçimde kaydı tutulmalıdır.
Kontrat hükümleri
13. Kontrat hükümleri saydam olmalıdır.
14. Bu hükümetin tedarikçilere ve kamuya hesap verme sorumluluğunun bir göstergesidir. Uygulamada şu tedbirler gerçekleştirilebilir:
Başarılı olan tedarikçinin adı ile teklifin değerini de içeren ihale sonuçlarının yayınlanması.

İhalede başarılı olmayan tedarikçilerin kontrat hükümlerine ilişkin bilgilerin yayınlandığı yer ve zamanın derhal ilan edilmesi.
Davanın yürürlükteki kanun ve kurallara göre ele alınması
15. Davanın yürürlükteki kanun ve kurallara göre ele alınması ve kamunun hesap verme sorumluluğu adil, açık ve tarafsız bir kamu alımı prosedürünün temel unsurudur ve şikayetlerin incelenmesi için bir kanalın mevcut olması saydamlığın gereğidir. Uygulamada bu konu şunları içermelidir:
İlk aşamada kamu alımlarını yapan kurum ile doğrudan doğruya yapılan danışmalar yoluyla bir çözüme bağlanmayan kamu alımları süreci ile alakalı tedarikçi şikayetlerinin incelenmesi amacıyla bir kişi ya da kurumun görevlendirilmesi. Bu kurum bağımsız bir otorite olarak tesis edilebilir.
İnceleme prosedürleri ile ilgili bilgilerin kolayca erişilebilir bir hale getirilmesi.
İnceleme sürecinin hem yurtiçi hem de yurtdışı tedarikçiler için eşit bir hale getirilmesi.
Performans denetimi ve açık ve etkili rekabet
Giriş
1. Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği'nin kamu alımları ile ilgili kollektif eylem planı çerçevesinde kamu alımları ile alakalı bağlayıcı olmayan bir dizi ilke üyelerin gönüllü olarak kabul etmeleri şartıyla 1997-2000 tarihleri arasında geliştirilecektir. Bu çalışmanın gerçekleştirilmesine Devlet İhaleleri Uzmanlar Grubu (GPEG) saydamlık ilkesi ile başlanmasına karar verdi. 22-23 Ağustos 1997'de yapılan altıncı toplantısında Devlet İhaleleri Uzmanlar Grubu saydamlık ilkesi ile alakalı bir dizi öğe tanımladı ve bu öğelerin nasıl uygulamaya sokulacağını gösteren bir örnekler listesi hazırladı.
2. 23-24 Şubat 1998'de yapılan yedinci toplantısında Devlet İhaleleri Uzmanlar Grubu performans denetimi ile açık ve etkili rekabet ilkeleri ile alakalı öğeleri belirledi ve bu unsurların nasıl pratiğe döküleceği ile ilgili örnekler hazırladı. Bunlar takip eden paragraflarda yer almaktadır.
3. Saydamlık ilkesi ile birlikte Devlet İhaleleri Uzmanlar Grubu tarafından belirlenen performans denetimine yönelik ilkeler ve açık ve etkin rekabet prensipleri bağlayıcı değildir. Üye ülkelerin her biri kendi ekonomilerine özgün özellikleri ve bu tedbirleri benimsemenin fayda ve maliyetlerini dikkate alarak bunlar arasından uygulanacak ilkelerin neler olduğu ve bu tedbirlerin uygulamaya nasıl geçirileceği konularında kendileri karar vereceklerdir. Bu çalışmada yer alan uygulamalarla ilgili örnekler performans denetimi ile etkin ve adil rekabet unsurlarını yürürlüğe koyacak muhtemel yolları göstermektedir ve kural koymamaktadır ve ayrıntı içermemektedir.
Performans denetimi

4. Genel ilke şudur: Kamu alımları ve prosedürleri kamu programları için kullanılacak mal ve hizmetlerin satın alınmasında en iyi performansın başarılmasına yönelik olmalıdır.
5. En iyi performansın elde edilmesi testi ürünün ya da hizmetin ömrü boyunca ortaya çıkacak fayda ve maliyetlerin kıyaslanması ile gerçekleştirilir. Satın alma maliyetleri tek başına toplam maliyetler için yeterli bir gösterge değildir. En düşük fiyatın önerildiği teklif mutlaka en iyi performansı vermez. Sağlanan tasarruf nedeniyle mükelleflerin ve tedarikçilerin elde ettiği faydalar kamu alımları sürecinde ve yönetimde yapılacak iyileştirmeler ile de elde edilebilir.
İhtiyaçların değerlendirilmesi
6. Kamu alımları faaliyetinin arzu edilen sonuçları doğru bir biçimde teşhis edilmelidir.
7. Bu alıcıların kamu alımlarının sonuçlarını değerlendirmelerine katkı sağlayacak olan faktörleri tespit etmelerine yardımcı olur. Alıcılar, bu tip eylemler ulaşılan performansın kalitesini etkilediğinden dolayı, hedeflerini yerine getirmeleri için gerekli olan performans ve vasıfları aşırı ya da eksik belirlememelidirler.
8. Uygulamada, kamu alımları faaliyetinin istenen sonuçları teşhis etmesinde alıcılar;
İhtiyaçların nerede, nasıl ve ne zaman ortaya çıktığını ve ne kadar süre ile ve hangi birim ve yer için bu ihtiyaçların söz konusu olduğunu;
Performans denetiminin sonuçlarını geliştiren yenilikçi çözümleri teşvik etmek için nasıl yapıla-cağından daha ziyade neyin başarılacağına odaklanarak program hedefleri ve işlevsel gereksinimleri;
Ortaya çıkan ihtiyacın mevcut kaynakların iyileştirilmesi ya da yerine başka kaynaklar konmasından mı ortaya çıktığını; yoksa, tamamen yeni gereksinimleri mi karşılayacağını;
Kurum içi kaynakların kullanılması da dahil olmak üzere diğer alternatifleri, dikkate almalıdır.
9. Alıcılar, bunun yanı sıra aşağıdaki konuları içeren bir iş stratejisi geliştirmelidirler:
Elde edilebilecek fonlarla ilgili mülahazalar;
İhtiyaçlarla ilgili ilk durumun analizi ve yeniden tanımlanması;
Teknik uzmanlardan ve kamu alımları konusundaki uzmanlardan ürünlere ulaşma, endüstri kapasitesi ve potansiyel risk ve kısıtlamalar konularında özel tavsiyeler alınması;
Kamu alımları ile alakalı herhangi bir riskin belirlenmesi ve bu riske karşı bir tutum geliştirilmesi;

Mal ve hizmetlerin bütün ömrü açısından umulan fayda ve maliyetlerin tespit edilmesi ve mümkün olduğu yerlerde finansal ve duyarlılık analizlerinin indirimli nakit akımlarının hesaplanmasını içermesi;
Bu kaynaklar belirlendiğinde ve proje timi atandığında, projenin onaylanma safhasında teknik ve ticari uzmanlığın gereksinimlerinin desteklenmesi de dahil olmak üzere proje yönetiminin maliyetlerinin belirlenmesi.
Uygun ihale metodunun seçimi
10. Her kamu alımları olayı için gerekli olan ihtiyaçları dikkate alarak, alıcılar, en iyi performans denetimi sonucunu verecek metodu seçerler. Bu seçim, tedarikçiler arasında bu rekabetten beklenilen yeterli menfaat elde edilecek şekilde, rekabetin teşvik edilmesini gerektirir.
11. Kamu alımlarının tek bir türü tüm gereksinimleri ve ihtiyaçları karşılayamaz. Alıcılar her bir satın alım işlemine göre bir dizi ihale metodundan en iyi performansı verecek olan ihale yöntemini seçerler.
12. Uygulamada açık ve rekabetçi ihale genellikle en fazla tercih edilen ihale yöntemi ise de uygun ihale metodunun seçiminde alıcılar şunlara dikkat etmelidirler:
İhalenin stratejik önemine;
İhalenin karmaşıklığına ve maliyetine;
İhalenin gerçekleştirileceği piyasanın ve ortamın karmaşıklığına;
Zorunluluk, mevcut mal ve hizmetler ile uyumlu olma ya da tek bir tedarik kaynağının söz konusu olması gibi kısıtlamalar.
Tedarikçilerin ve tekliflerinin değerlendirilmesi
13. Alıcılar, en iyi performansı sağlayacak teklifi belirlemek için tedarikçileri ve tekliflerini değerlendirirler.
14. Alıcılar:
Ürünün bütün ömrü açısından fayda ve maliyetini dikkate alarak teklifleri kapsamlı bir şekilde ve tamamen profesyonelce değerlendirmelidirler;
Muhtemel tedarikçilerin kapasitelerini, kabiliyetlerini ve yeterliliklerini değerlendirmeli ya da tespit etmelidirler;
Teklif edilen ürünlerin amaçlara uyma gereksinimi ile uyumlu olması ve nihai tüketicinin ihtiyaçlarını yansıtmasını sağlamalıdırlar;
İlgili riskleri hesaplamalı ve değerlendirmelidirler;
Mümkün olması halinde tasfiye etme gibi yollarla gereksiz maliyetlerden kaçınılmalı ve diğer maliyetleri azaltmalıdırlar;
Yürürlüğe giren kontratların tedarikçi ile alıcılar arasında üzerinde uzlaşmaya varılan hükümleri, koşulları ve yükümlülükleri tam ve bütüncül bir şekilde yansıtmasını sağlamalıdırlar.
15. Uygulamada, tedarikçilerin değerlendirilmesi bir ön-değerlendirme süreci ile gerçekleştirilir ve ihalenin değerlendirilmesinin de bir parçasını meydana

getirir. Tedarikçiler değerlendirilirken alıcılar onların yönetim açısından yeterliliklerini, finansal durumlarını, teknik yeterliliklerini ve hukuki durumları, daha önceki performansları ve kamu alımları ile ilgili gerekleri yerine getirmek için tedarikçilerin yeterlilikleri ile ilgili bir gösterge niteliğinde olan benzeri bilgileri, dikkate alırlar. Tedarikçilerin değerlendirilmesinin, uygun tedarikçilerin kaydedilmesi ile sonuçlanan ön-değerlendirme sürecinin bir parçası olduğu yerlerde alıcılar performans sonuçlarını yerine getirme kabiliyetlerinin teyidi için tedarikçileri düzenli bir şekilde tekrar tekrar değerlendirmeye tabi tutarlar.

16. Tekliflerin değerlendirilmesi, kamu alımlarında en iyi performansın elde edilmesini sağlamak için ürün-hizmetin bütün ömrü dikkate alınarak yapılmalıdır. Amaçlara uygunluk ve fiyat avantajının yanı sıra performans, kalite, güvenilir olma, teslimat, sabit maliyetler, değişken maliyetler, kefalet ve garantiler, satış sonrası destek ve tasarruf da dahil olmak üzere diğer bir çok faktörün dikkate alınması gereklidir.

17. Ayrıca, yasaklanmamışsa, müzakerelerin yapılması belirli koşullar altında ihale sonuçlarının değerinin iyileştirilmesi için dikkate alınabilir. Bu koşullar şunlardır:

Teklif ilanı ya da dokümanında belirtilen spesifik değerlendirme kriterleri bakımından hiç bir teklifin açıkça avantajlı olmadığı durumlar;

Yalnızca bir teklifin alınması;

Potansiyel tedarikçilerin ciddi itirazlarda bulunması veya öne sürülen şart ve durumlara alternatif önermeleri;

Mevcut koşullarda teklif fiyatlarının haksız ve makul olmaması; ya da

Müzakereleri yürüten taraflardan her biri için önemli risklerin mevcut olması.

18. İyi bir politik uygulama olması ve alıcılara müzakereleri yürütmeleri bakımından meşruiyet sağlamak için teklif ilanı ya da dokümanında, alternatif tekliflerin yapılması halinde ve bu alternatif teklifin daha iyi olması durumunda, alıcıların en iyi teklifi müzakere etme hakkının saklı olduğunun ifade edilmesi önerilir. Alıcılar müzakereleri planlı ve ahlaka uygun bir şekilde yürütmelidirler ve müzakere sürecinde farklı tedarikçiler arasında ayrımcılık yapmamalıdırlar. Taslak kontratın şartlarını ihtiva eden uygun bir şekilde hazırlanmış teklif dokümanı, teklif verenlerle yapılan müzakerelerin iyi tanımlanmış bir zeminde başlamasını sağlamalıdır. Yapılan müzakerelerin uygun bir şekilde kaydı tutulmalıdır.

Performans denetimini kendiliğinden sağlayan kamu alımları

19. Kamu alımları sistemi kendiliğinden performans denetimini sağlamalıdır.

20. Alıcılar, verimli, etkin, yeterli ve performans denetimini sağlamaya devam eden bir kamu alımı sistemi oluşturmak için kendilerinin kamu alımı sistemini düzenli bir şekilde gözlemlemeli ve geliştirmelidirler. Alıcıların ve kamu alımı

faaliyetinin tedarikçilerinin üstlendiği maliyetler mümkün olduğu kadar asgariye indirilmelidir.
21. Bu aşağıdaki uygulamaların gerçekleştirilmesiyle yerine getirilebilir:
Kamu alımları etkin bir şekilde planlanmalı ve alımlara başlamadan önce bu planlar onaylanma-lıdır;
Şartlar gereksiz yere karmaşık veya ağır olmamalıdır;
Kamu alımları faaliyeti gereksiz yere karmaşık, maliyetli veya zaman israf eder nitelikte olmamalıdır, ancak iyi performans verecek şekilde de dizayn edilmelidir;Ön değerlendirme, ihaleye katılanların sayısının aza indirilmesi ve aşamalı-ihale gerekli olduğu zamanlarda uygulanmalıdır;
Yapılacak düzenlemeler ve bürokrasi alıcılar ve satıcılar açısından gereksiz yere karmaşık veya maliyetli olmamalıdır;
Kamu alımları faaliyeti sonucunda ortaya çıkan kontratlar elde edilebilecek en yüksek değerde çıktıyı verebilecek şekilde düzenlenmelidir ve
Kamu alımlarında görevli olan kişiler eğitimli ve ehil olmalıdır.
Açık ve etkin rekabet
22. Genel ilke kamu alımları rejiminin açık olması ve kamu alımları metotlarının piyasa koşullarını karşılaması ve elde edilen menfaatle orantılı olarak tüm düzeylerde rekabeti artırmasıdır.
23. Kamu alımları rejimi saydam olmalı ve ihalelere halka ve özellikle potansiyel tedarikçilere açık olmalıdır. Ayrıca, tedarikçilerin rekabet güçlerini ve kazanma şanslarını kolayca karşılaştırabilecekleri öngörülebilir bir ihale çevresi oluşturulmalıdır.
24. Bu, sürekli olarak Devlet İhaleleri Uzmanlar Grubu tarafından belirlenen saydamlık ilkelerini ve uygulamalarına uygun bir şekilde hareket edebilerek başarılabilir.
Açık bir kamu ihaleleri çevresinde rekabeti teşvik etmek
25. Kamu alımları süreci, bir rekabetten elde edilecek menfaatin beklenen parasal değeri ile orantılı olmak koşuluyla tüm seviyelerdeki rekabeti artıracak şekilde dizayn edilmelidir.
26. Bu konuda yapılması gerekenler şunlardır:
Performans denetimi ilkeleri ve kamu alımları sistemin etkin bir şekilde çalışması ile uyumlu olmak koşuluyla potansiyel tüm yeni tedarikçilerin ihalelere girişinin sağlanması da dahil olmak üzere rekabet edebilecek potansiyel tedarikçilerin sayılarının azamileştirilmesinin sağlanması.
Kamu alımları prosedürlerinin piyasa koşullarını yerine getirmeye yetecek bir düzeyde esnek olmasının sağlanması ve
Alıcı ve satıcılar açısından gereksiz maliyetlerden kaçınılması.

27. Uygulamada, alıcılar her ihalenin kendi koşullarına bağlı olarak açık, sınırlı veya kısıtlı ihaleleri tercih edebilirler. Bununla ilgili mülahazalar yukarıda 10-12. paragraflarda belirtilmektedir.
28. Bir kamu alımının etkin bir rekabete yol açması için gerekli olan koşullar şunlardır:
Şartlar yeterli olmalı ve mümkünse uluslararası veya konu ile ilgili diğer standartlar kullanılarak performans/işlev/uygulama ile ilgili gerekler dikkate alınarak dizayn edilmelidir;
"Ya da eşdeğeri" ifadesi ihale dokümanlarında belirtilen ticari marka, patent, dizayn veya tür, menşe, üretici ya da tedarikçiye ilave edilmelidir;
İlgilenen tedarikçilerin ihaleye hazırlık yapabilmelerine olanak tanımak için ihaleler de yeterli bir zaman limiti kullanılmalıdır.
Uygulanabildiği ölçüde, ilgilenen tedarikçilerin başvurularını yapabilmeleri için yeteri kadar zaman tanınmalıdır.
Teklif davetleri yeterli bir zaman içerisinde yapılacak, piyasada etkin bir şekilde promosyona gidilmeli ve açık, az ve öz ve bilgi verici nitelikte olmalıdır;
29. Ayrıca, yeterli piyasa bilgisi, alıcıların kamu alımlarını en etkin şekilde yapmaları ve yeni tedarik kaynakları tespit etmeleri için kamu alımları sürecini planlama ve dizayn etmelerine yardımcı olur. Alıcılar, piyasayı ve ürün ve hizmetleri tanımak veya belirli gereksinimler için ortaya konulan çözümlerin temel özelliklerinin belirsiz olduğu durumlarda tedarikçileri çözüm sunmaya cesaretlen-dirmek için kazancı tescil daveti veya teklifler için talepte bulunma gibi metotları kullanabilirler.
Rekabeti kısıtlayan koşullara karşılık verme
30. Alıcılar, rekabete getirilen kısıtlamaların etkin bir şekilde performans denetimini gerçek-leştirmeye mahsus olmasını sağlamalıdırlar.
31. Rekabet, tekellerin veya kartellerin, sınırlı sayıda ehliyetli tedarikçilerin, acil gereksinimlerin, mevcut ürünlerle uyumluluk gereğinin ve tedarikçileri teklif vermeye ikna etmede zorlukların mevcut olduğu durumlarda sınırlandırılabilir. Alıcılar bu tip sınırlı rekabet koşullarında en iyi performansı sağlayacak kamu alımları metodunu tercih ederler.
Adil Muamele
Giriş
1. Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği (APEC)'nin kamu alımları ile ilgili kollektif eylem planı çerçevesinde, kamu alımları ile alakalı bağlayıcı olmayan bir dizi ilke, üye ülkelerin gönüllü bir şekilde kabul etmeleri için 1997-2000 yılları arasında geliştirilecektir. Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde Devlet İhaleleri Uzmanlar Grubu saydamlık ilkesi ile işe başlamaya karar verdi. 22-23 Ağustos 1997'de yapılan altıncı toplantısında Devlet İhaleleri Uzmanlar Grubu say-

damlıkla alakalı belirli unsurlar seti ile bu unsurların nasıl uygulamaya konulacağını gösteren bir örnekler listesi belirledi.
2. 23-24 Şubat 1998'deki yedinci toplantısında, Devlet İhaleleri Uzmanlar Grubu performans denetimi ile ilgili ilkeleri içeren bir dizi unsur ile açık ve etkin rekabet ve bunların uygulanması ile alakalı örnekler listesi konusunda karar aldı. Devlet İhaleleri Uzmanlar Grubu bunların yanı sıra 1999'a kadar bağlayıcı olmayan ilkelerin geliştirilmesini tamamlamaya ve 1998 Eylül'ünde yapacağı toplantıda adil muamele ilkesini görüşmeye karar verdi.
3. Sekiz Eylül 1998'deki toplantısında Devlet İhaleleri Uzmanlar Grubu adil muamele ilkeleri ile alakalı unsurları ve bu unsurların nasıl uygulanacağına dair örnek uygulamaları belirledi. Bunlar aşağıdaki 5-21. paragraflarda yer almaktadırlar.
4. Devlet İhaleleri Uzmanlar Grubu tarafından daha önce müzakere edilen ve kabul edilen ilkeler (saydamlık, performans denetimi, açık ve etkin rekabet) ile birlikte Devlet İhaleleri Uzmanlar Grubu tarafından geliştirilen adil muamele ilkesi de bağlayıcı nitelik taşımaz. Her üye ülke bunlara ilişkin her bir unsurun uygulanması konusunda kendi ekonomisine has özellikleri ve bu tedbirleri uygulaması halinde ortaya çıkacak fayda ve maliyeti dikkate alarak en iyi kararı yine kendisi verecektir. Bu çalışmada yer alan uygulamalarla ilgili örnekler, bu çalışmada belirlenen adil muamelenin unsurlarını yürürlüğe koymak için bazı muhtemel yolları göstermektedir ve katı kurallar koymayı veya ayrıntılı bir şekilde düzenleme yapmayı amaçlamamıştır. Bunun yanı sıra adil muamelenin unsurları ve Devlet İhaleleri Uzmanlar Grubu tarafından geliştirilen örnek uygulamalar ne kamu alımları ile ilgili Dünya Ticaret Örgütü müzakerelerine ne de Dünya Ticaret Örgütü'nde üye ülkelerin aldıkları pozisyona bir halel getirir.
Adil Muamelenin Unsurları
5. Genel ilke, kamu alımları sisteminin düzenlenmesi ve alıcıların kamu alımı faaliyetlerinin adil, makul olma ve eşitlik çerçevesinde ve dürüstlük ile yerine getirecek şekilde davranmalarıdır.
6. Adil muamele kamu alımlarında özellikle çok önemlidir zira kamusal fonların kullanılması söz konusudur ve kamu alımı faaliyeti bu nedenle halkın kontrolüne tabidir. Adil muamele kamu alımlarına halkın duyduğu güven ve inanç ile yükümlülükleri ve beklentileri açısından karşılıklı teklif edilen muamele için tüm tarafların açık bir anlayışa sahip olmalarını da kapsayan alıcı ve satıcılar arasında karşılıklı güven ve saygıyı artırır. Bu durum ise sonuçta katılımı artırır ve mal ve hizmet satın alımında en iyi performansın elde edilmesine katkı sağlar. Öte yandan gayri ahlaki davranışlar ihale edilen mal ve hizmetlerin kalitesini azaltır, ek maliyete yol açar ve ihaleyi açan kurumun imajına zarar verir.

Kamu alımı süreci
7. Kamu alımı süreci adil olmalı, adil görünmeli ve tüm taraflara karşı eşit muamele edilmelidir.
8. Aşağıdaki uygulamalarla hayata geçirilebilir:
İhale ve değerlendirme personeli ile teklif verenler ve muhtemel teklif verenler arasındaki kontrat resmi kamu alımı süreci başladığı andan itibaren resmi bazda yapılmalıdır;
İhaleye girenlerin tümüne adaletli ve eşit bir şekilde muamele edilmeli ve eşit fırsat sağlanmalıdır;
Teklifte bulunanların değerlendirilmesi ve teknik şartlar belirli tedarikçilere haksız bir menfaat ya da avantaj sağlama düşüncesiyle hazırlanmamalı, kabul edilmemeli ve uygulanmamalıdır;
Teklifler açılana dek mühürlenmeli ve bu tekliflerin geçersiz olduğu durumları belirleyen açık politika ya da düzenlemeler mevcut olmalıdır;
Teklifler, tekliflerin doğruluğunu ispatlayacak ve bu tekliflerin değerlendirmesini yapacak kamu görevlisine ulaşmadan önce bunların bir kopyasını elinde tutacak teklif açmaya yetkili bir grup tarafından açılmalıdırlar. Teklifte bulunanların adları ve teklif fiyatları bu grup tarafından düzenli bir şekilde kayıt altına alınmalıdır;
İhale sürecinin çeşitli safhaları için makul ve belirli bir zaman sınırı konulmalı ve tüm taraflarca bu sınırlamalara uyulmalıdır. Özellikle, geç yapılan tekliflerin hangi koşullarda kabul edileceği veya kabul edilip edilmeyeceği ile ilgili açıkça belirlenmiş bir politika olmalıdır;
Teknik şartlar ve değerlendirmeler, peşin hüküm sahibi olunmamasını ve teklifin gerekli olan tüm unsurları içerip içermediğinin tasdik edilmesini sağlamak için birden fazla değerlendirme personeli ya da bir komite tarafından ele alınmalıdır;
Teklif verenler listesini kısaltmaya yönelik süreç eşit ve adil bir çerçevede yapılmalıdır ve her müzakere planlı ve ahlaki ilkelere uygun bir şekilde gerçekleştirilmelidir;
Teklifler ilan edilen kriterlere göre değerlendirilmeli ve kontratlar bu ölçütler dikkate alınarak yapılmalıdır. Müzakerelerde bulunmak veya ihaleyi iptal etmek gibi alıcıların üstlenmeleri gereken her eylem ilan edilen ölçütler içine dahil edilmelidir.
9. Kamu alımları rejimi saydam olmalıdır. Bu dolandırıcılık ve yolsuzluk gibi problemlerin ortaya çıkmamasına yardımcı olur.
10. Uygulamada bu, sürekli olarak, saydamlık ilkelerine ve Devlet İhaleleri Uzmanlar Grubu tarafından belirlenen uygulamalara uygun hareket ederek gerçekleştirilebilir.

İhale Personeli
11. İhale personeli, tedarikçilere her zaman adil, tarafsız ve dürüst bir şekilde muamele etmelidir. Kamu alımlarında görevli olan kamu görevlileri;
- yasal ve mevzuatla ilgili zorunluluk ve yükümlülüklerle ilgili bilgi ve tavsiyelere,
- Davranış kodları gibi devletin tümüne yönelik tavsiyelere ve
- Çıkar çatışmaları ile ilgili prosedürler de dahil olmak üzere kurumlara özel ya da iş yeri ile ilgili talimatlar veya direktiflere uygun davranmalıdırlar.
Çıkarların ifşa edilmesi
12. İhale personeli kişisel çıkarlarının resmi görevlerinin uygun bir şekilde yerine getirilmesini engellemesine müsaade etmemelidirler. Ayrıca özel çıkarları ile resmi görevi arasında herhangi bir çıkar çatışması belirtisinin ortaya çıkmasına da izin vermemelidirler. Şahsi menfaatlerin daha önceden ve açık bir şekilde ifşa edilmesi yönetimin bir çıkar çatışmasının ortaya çıkmasını engellemesine olanak sağlayacaktır.
13. Uygulamada:
İhale personeli, kamusal görevleri ile çatışan ya da çatışma olasılığı yüksek olan veya kamu görevlerini ifa ederken davranışlarını uygunsuz bir şekilde etkileyen herhangi bir çıkarı, doğrudan doğruya ya da dolaylı yollarla elde ettiği herhangi bir çıkarı, ifşa etmelidir, ve
Kamu alımında bulunan kurumlar çıkar çatışmalarını belirlemek için sistematik yol ve yordama sahip olmalıdırlar. Örneğin, kamu alımı ile görevlendirilen bir kamu görevlisi kamusal görevi ile çatışan bir menfaate sahipse bu çıkarın dayanağı ortadan kaldırılmalı ya da görevli olan şahıs üstlendiği görevinden ayrılmalı veya görevine devam etmek için yönetimden izin almalıdır.
Hediye ve menfaat temini
14. İhale personeli davranışlarını etkileyen ya da etkilemesi mümkün olan hediye, çıkar ya da yakınlığı talep edemez, kabul edemez.Potansiyel tedarikçiler hediye, çıkar ya da yakınlık temin ederek ihale personelini etkileyecek şekilde davranamazlar.
15. Uygulamada:İhale personeli, kendileri, yakın akrabaları ya da kurumların tedarikçisi olmaya çalışan kişilerle bağlantılı olabilecek kişiler için menfaat ya da avantaj kabul edemez ya da bu menfaat ya da avantajı talep edemez;
İhale personeli, kendi kurumlarında geçerli olan kurallar buna izin vermediği sürece, tedarikçiler-den herhangi bir hediye ya da buna benzer bir menfaat temin edemezler veya bu yönde bir teklifi kabul edemezler;
Bir teklif, hediye ya da yakınlığın kabul edilebilir olup olmadığı üzerinde bir karara varamıyorlarsa ihale personeli teklifi reddetmeli ya da üstlerinin tavsiyesini almalıdırlar;

İhale personeli, menfaat teklif ederek veya buna benzer bir teşvik sağlayarak tedarikçilerin tarafsızlıklarını ve bağımsız davranma yeteneklerini ortadan kaldırmaya tevessül etmeleri halinde bunu derhal yönetime bildirmelidirler;
İhale personeli, mevcudiyetlerinin tedarikçilerle yakın bir ilişki içinde bulunduklarını ya da çıkar çatışmasının meydana geldiği hissinin oluşmasına yol açtığını ima eden durumların oluşmasından kaçınmalıdırlar;
İhaleye çıkan kurumlar kendi ihale personellerinin tedarikçiler tarafından kendilerine önerilecek menfaatleri kabul edip etmeyecekleri konusunda açık bir politikaya sahip olmalıdırlar. Bu tip bir imtiyaza izin verilmişse bunun değeri ve miktarı ile ilgili kısıtlamalar tespit edilmelidir. Böyle bir uygulamaya izin verilmesi, ihale personelini belirli tedarikçiler lehine davranmaları konusunda baskı altında bırakacağı için bu uygulamanın adalet ve eşitliğin gerekleri ile bağdaşmayacağı için bu konu son derece önemlidir.
Bilgilerin güvenilirliği ve doğruluğu
16. Ticari bakımdan hassas niteliğe sahip olan bilgiler muhafaza altında tutulmalı ve şahsi kazanç elde etmek için ya da adil, açık ve etkin bir rekabete zarar verecek bir tarzda kullanılmamalıdır. Görev-lerini ifa etmek maksadıyla ihale personeli tarafından temin edilen bilgiler doğru ve tarafsız olmalı ve aldatıcı niteliğe sahip olacak bir şekilde dizayn edilmemelidirler.
17. Uygulamada, ihale personeli:
Karşılaştırma yapmaları için ya da birbirleri ile rekabete sokmak için bir tedarikçinin veya ihaleye katılan tarafın verdiği fiyatları diğerine aktarmamalıdırlar;
Sözleşme yapan ilgili tarafın veya tedarikçinin ticari çıkarlarının korunması için sözleşme fiyatının ayrıntıları da dahil olmak üzere ticari anlaşmaların ayrıntılarını ifşa etmemelidirler;
Diğer taraflar kasıtlı veya kasıtsız olarak bu bilgileri ifşa etmesinler diye ticari açıdan hassas olan bilgileri fiziki olarak da muhafaza etmelidirler, ve
Görevleri sırasında elde ettikleri bilgileri, doğrudan doğruya veya dolaylı yollarla, kendilerine ya da diğer şahıslar adına para ile ifade edilmeyen bir menfaat temini için kullanmamalıdırlar.
18. İhaleyi yapan bir kurum ihale değerlendirme sürecine katkıda bulunmaları için danışmanlardan yararlanıyorsa bu danışmanlar da 12-14. paragraflarda yer alan ilkelere tabi olurlar. Bu tip danışmanların bulunduğu sözleşmeler bu sonucu ortaya çıkaracak bir hükmü içermelidirler. Bu tip sözleşmeler ihale değerlendirme sürecinde elde edilen bilgilerin değerlendirme süreci sonrasında belirli bir süre için ifşa edilmeyeceğini şart koşmalıdır.
Yetki ve sorumlulukların birbirlerinden ayrılması
19. Dolandırıcılık ve yolsuzlukların da aralarında bulunduğu gayri ahlaki davranışların ortaya çıkması riskini en aza indirgemek için ihalede bulunan bir kurum, ihaledeki yetki ve sorumlulukları birbirlerinden ayırmalıdır. Bu konu-

da uygulanacak metotlardan biri, önemli olan karar alma konuları sürekli olarak aynı kişinin kontrolünde kalmasın diye, görevlileri rotasyona tabi tutmaktır. Rotasyon, belirli bir personel ile bir tedarikçi arasında gelişmemesi gereken ilişkilerin ortaya çıkma riskini azaltabilir.

İhale kayıtları

20. Yapılan her kontrat için bir kayıt tutulmalıdır. Kayıt altına alınan bilgiler ihale sürecinde alınan kararların doğruluğunu ispat etmeye yetecek düzeyde olmalıdır.

21. Kayıtların iyi bir şekilde tutulması, 1999'da Devlet İhaleleri Uzmanlar Grubu tarafından kararlaştırılan hesap verme sorumluluğu ve davanın ele alınma süreci ile ilgili ilkeler çerçevesinde, daha ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

APEC Devlet İhaleleri Uzmanlar Grubu

12 Ekim 1998

Hesap verme sorumluluğu ve davanın ele alınma süreci

Giriş

1. Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği, devlet ihaleleri ile ilgili kollektif eylem planı çerçevesinde kamu ihaleleri ile ilgili bağlayıcı olmayan bir dizi ilkeyi, gönüllülük esas olmak üzere, üye ülkelerin kabulüne sunmak üzere geliştirmektedir. Devlet İhaleleri Uzmanlar Grubu (GPEG) bağlayıcı olmayan bu ilkelerin 1999'a kadar geliştirilmesi işleminin tamamlanması hedefi üzerinde anlaşmaya vardı. Şimdiye kadar Devlet İhaleleri Uzmanlar Grubu saydamlık, performans denetimi, açık ve etkin rekabet ile adil muamele ilkeleri konusundaki unsurlar ve örnek uygulamaları belirledi.

2. 4 Şubat 1999'daki dokuzuncu toplantısında Devlet İhaleleri Uzmanlar Grubu hesap verme sorumluluğu ve davanın ele alınma süreci ile ilgili ilkeler konusundaki unsurları ve bu unsurların nasıl uygulamaya konulacağı ile alakalı örnekleri belirledi.

3. Devlet İhaleleri Uzmanlar Grubu tarafından daha önceden müzakere ve kabul edilen ilkelerde olduğu gibi hesap verme sorumluluğu ve davanın ele alınma süreci ile alakalı ilkeler de bağlayıcı değildir. Her bir üye ülke, kendi ekonomisine has özellikleri ve bu ilkeleri uyguladığında karşı karşıya kalacağı fayda ve zararları göz önünde bulundurarak, bu unsurlardan hangilerinin uygulamaya konulması gerektiği konusunda karar vermek için en elverişli konumdadır. Bu çalışmada yer alan uygulamalarla ilgili örnekler, bu çalışmada belirlenen hesap verme sorumluluğu ve davanın ele alınma sürecinin unsurlarını yürürlüğe koymak için bazı muhtemel yolları göstermektedir ve katı kurallar koymayı veya ayrıntılı bir şekilde düzenleme yapmayı amaçlamamıştır. Bunun yanı sıra Devlet İhaleleri Uzmanlar Grubu tarafından geliştirilen örnek uygulamalar ve unsurlar ne kamu alımları ile ilgili Dünya Ticaret

Örgütü müzakerelerine ne de Dünya Ticaret Örgütü'nde üye ülkelerin aldıkları pozisyona bir halel getirir.
Hesap verme sorumluluğu ve davanın ele alınma sürecinin unsurları
4. Genel ilke olarak, kamu alımları ile ilgili kurumlar ile ihale personelinin hükümete, nihai tüketiciye, halka ve tedarikçilere karşı verimli, maliyet-etkin ve adil bir şekilde kamu alımlarının yapılmasının sağlanması bakımından sorumlu tutulmalıdırlar ve ihale sürecinin incelenmesi için mekanizmalar ve şikayetlerin araştırılması için yeterli kanallar olmalıdır.
İhale Süreci
5. Hükümetler ve kurumlar ihale yasaları/ düzenlemeleri/politikaları, uygulama ve prosedürlerini oluşturmalı ve bunları ilan etmelidirler ve ihaleye çıkan kurumlar ile ihale personeli bütün ihale süreci boyunca bunları ihlal etmeden uygulamalıdırlar.
Kayıtların tutulması
6. İhale sürecinde alınan kararların ve yapılan faaliyetlerin doğruluğunu ispatlayacak ölçüde ihale sürecinde alınan kararların ve yapılan faaliyetler ile bunların yapılmasının gerekçeleri de dahil olmak üzere bütün ihale sürecinin uygun bir şekilde kaydı tutulmalıdır.
7. Uygulamada, kaydının tutulması gereken konular şunlardır:
Satın alınacak mal ya da hizmetler kaleminin ayrıntılı olarak tarif edilmesi;
Kamunun parasının harcanması için gerekli olan onay;
İhale metodunun seçimi;
Verilen tekliflerin değerlendirilmesi ve seçimi ile ilgili ölçütler;
Teklifler sona ermeden önce teklifte bulunabilecek muhtemel kişilerle yapılan müzakereler;
Alınan tekliflerin açılması ve doğruluğunun ispatlanması;
İhaleye katılanların adları;
Geçersiz tekliflerin içeriği ve geçersiz olmalarının nedenleri;
Tekliflerin değerlendirilmesi sürecinde yapılan müzakereler ve tekliflerin açıklanması;
Tekliflerin seçimi ile ilgili kararlar;
Kontratların imzalanması ve sözleşme yapma yetkisinin verilmesi; ve
Bir kontratın değiştirilmesinin nedenleri.
Bağımsız Denetim
8. Denetim mekanizması hesap verme sorumluluğunun ve meselenin yürürlükteki mevzuata göre ele alınmasının sağlanması ve desteklenmesi için dikkate alınmalıdır. Bu mekanizmalar:
İçinde bulundukları şartlara, kapsamlarına ve hedeflerine göre bağımsız olacak bir şekilde çalışmalıdır ve incelenen kurum ve kuruluşların otoritesi, kontrolü ya da etkisine tabi olmamalıdır;

Bütün taraflara karşı tarafsız ve adaletle davranmalı ve bu şekilde davranılıyor görüntüsünü vermelidirler.
9. Uygulamada bu mekanizmalar şunları içermelidirler:
İlgili kurum ya da kuruluşun kamu kaynaklarını kullanırken etkinlik, verimlilik ve dürüstlüğe uygun bir şekilde davranmasını sağlamak için dizayn edilen yönetimin kontrolü ile iç denetim prosedürleri;
Bir ihale personeli ya da ihaleyle ilgilenen bir departmanın aldığı karar ya da gerçekleştirdiği faaliyetlerin aynı kurum içindeki başka bir görevli ya da kısım tarafından kurum-içi denetimi; ve
Ombudsman ve kamu denetim örgütü gibi hükümetin etkisinden bağımsız olan ya da olmayan başka bir kamu kurumunca yapılan inceleme.
İnceleme mekanizması
10. Bu mekanizmalar ihale süreci konusundaki şikayetlerin ya da ihaleyi yapan kurumla yapılan doğrudan danışmalar yoluyla çözüme bağlanamayan ihale kanunları / düzenlemeleri / politikaları / prosedürleri ile ilgili ihlallerin ele alınması için yürürlüğe konulmalıdırlar. Bu tip mekanizmalar yukarıda belirtilen şikayet ya da ilgili ihalede çıkarı olan tedarikçilerce gerçekleştirilen delile dayalı ihlallerin incelenmesi için bağımsız, tarafsız, saydam, uygun ve etkin prosedürler ortaya koymalıdır.
11. Uygulamada bu şunları içerebilir:
Şikayet ve delile dayalı ihlallerin objektif ve tarafsız bir şekilde incelenmesi amacıyla bir inceleme organının ya da incelemeyi yapacak bir kişinin belirlenmesi. Bu inceleme organı bir mahkeme, bağımsız bir inceleme organı, ihale ile doğrudan ilgili olmayan bir kamu kuruluşu ya da itibarlı bir özel sektör hakemlik/aracılık servisi olabilir. İnceleme organı ihaleden herhangi bir çıkar elde edecek konumda olmamalıdır ve üyeleri inceleme süresince dış etkilere karşı korunmalıdır;
İhalenin hazırlanması ya da ihaleye itiraz maliyeti ile sınırlı olmak kaydıyla ihlalin düzeltilmesi veya verilen zararın tazmini sağlanması;
İncelemenin kapsamı, hedefleri ve yapılan faaliyetler ile tüm tarafların hakları ve yükümlülükleri de dahil olmak üzere inceleme mekanizması ile ilgili bilgiler tüm tedarikçilere açık olması; ve
İnceleme mekanizmasının eşit bir şekilde iç ve dış tedarikçilere açık olmasının sağlanması.
Açıklık ve Saydamlık
12. İhale süreci açık ve saydam olmalıdır.
13.Açıklık ve saydamlık hesap verme sorumluluğunu ve meselenin yürürlükteki mevzuata göre ele alınmasını sağlar ve destekler. Uygulamada bu, aralarında Devlet İhaleleri Uzmanlar Grubu tarafından belirlendiği gibi kontratların

karara bağlanması da dahil olmak üzere, sürekli olarak saydamlık ilke ve uygulamalarına göre davranılarak başarılabilir.

15. AVRUPA GÜVENLİK VE İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI YOLSUZLUKLA MÜCADELE KONUSUNDA AGİT TARAFINDAN KABUL EDİLEN ÇEŞİTLİ BELGE VE KARARLAR

1995 OTTOWA AVRUPA GÜVENLİK VE İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI, PARLAMENTER ASAMBLESİ (AGİT-PA) NİHAİ BELGESİ

Parlamenter Asamble ,

19. reform sürecinde bulunan ülkelerden, sosyal ve ekonomik reformları parçalayan ve toplumdaki suçların artmasında zincirleme reaksiyon başlatan, insan haklarının büyük ölçüde ihlal edilmesine ve söz konusu ülkelerin vatandaşlarının fakirleşmesine yol açan ve onları yasallaşmış suç ilişkilerinin değişmez rehineleri haline getiren örgütlü suç ve özellikle idari yapıda görülen yolsuzlukla mücadele etmek için gerekli olan yasal ve diğer mekanizmaları güçlendirmelerini ister;

1997 VARŞOVA AGİT-PA NİHAİ BELGESİ

Parlamenter Asamble,

75. reform sürecinde bulunan ülkelerin hükümetlerine, reformları takip edecek, çevre sürecini izleyecek ve devlet faaliyetlerinde ekonomik suçlar ve yolsuzluklara karşı bekçilik görevi görecek, düzenleyici ve idare edici organları geliştirmeleri çağrısında bulunur;

1998 KOPENHAG AGİT-PA NİHAİ BELGESİ

Parlamenter Asamble,

65. Mafya suç örgütlerinin ve yolsuzluğun iş hayatına, kamu yönetimine, genel olarak ekonomiye ve piyasa şeffaflığına zarar verici, birbiri ile yakından bağlantılı iki olay olduğunu kabul eder;

89. ulusal parlamentoları AGİT içinde yolsuzluk ve organize suçla mücadele politikaların uyumlaştırılması sürecinin geliştirilmesinde, bunlarla mücadele edecek yasal ve idari tedbirlerin önerilmesinde ve organize suçun yöneltildiği tehditlerin kamuoyunda tartışılmasında özel bir yer almaya teşvik eder;

93. Paris Şartı'nın ilkelerini diğer bakanların toplantılarında da hatırlatır ve üye devletlerden yolsuzluk ve organize suçla mücadele için işbirliği şekillerini gözden geçirecek bakanlar düzeyinde bir toplantı yapmayı düşünmelerini ister;

AGİT EKONOMİ ŞARTI

9.Parlamenter Asamble ekonomik faaliyetler üzerinde organize suç ve yolsuzluğun etkilerini ve bunlardan kaynaklanan Avrupa güvenlik ve işbirliğine yönelik riskleri endişe ile not eder. Organize suç artan ölçüde topluma ve onun dayandığı yasal standartlara bir tehdit olmaya başlamıştır. Parlamenter Asamble üye devletlerin hükümetlerine organize suçla mücadelede gerekli

olan yasal ve hukuki zorlama tedbirlerini almaya ve organize suçun içerdiği tehditler ve bunlara karşı alınabilecek önlemler üzerinde AGİT içerisinde de bilgi değişiminde bulunmaya devam etmeleri çağrısında bulunur.

1998 OSLO BAKANLAR KONSEYİ DEKLARASYONU

15. AGİT Bakanlar Konseyi polislerin eğitim programlarını standardize etmeyi amaçlayan kurslar organize etme arzusundadır. Bu programlar polislikte insan onuru, demokratik toplumlarda polislik; modern polislik yetenekleri; yolsuzluk, organize suç, terörizm, uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadelede uzmanlık yetenekleri gibi konuları içerebilir.

1999 ST.PETERSBURG AGİT-PA NİHAİ BELGESİ

Parlamenter Asamble,

48. Tüm AGİT üyelerinden, organize suç ve yolsuzlukla mücadele etmek için çabalarını yoğunlaştırmalarını, her bir uluslararası antlaşmayı tam olarak uygulamalarını, aralarında ve uluslararası örgütlerin her biri ile etkili bir işbirliğinde bulunmalarını ve gerekli olduğunda üst düzey birimler arası yolsuzlukla mücadele mekanizmaları kurmalarını ister;

1999 İSTANBUL ZİRVE DEKLERASYONU

37. Bizler Şart'da hukukun üstünlüğüne olan taahhüdümüzü bir kez daha yineledik. Daimi Konsey'i; Ekonomik Kalkınma İşbirliği Örgütü, Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletler gibi örgütlerin bu konudaki çabalarını dikkate alarak, yolsuzlukla mücadele çabalarına nasıl en iyi katkıda bulunulabileceğini araştırmakla görevlendiriyoruz.

1999 AVRUPA GÜVENLİK ŞARTI

5. Ağır ekonomik sorunlar ve sağlıksız çevre koşulları güvenliğimize ciddi etkiler yapabilir. Ekonomi, bilim ve teknoloji ve çevre alanlarındaki işbirliği çok büyük önem arz etmektedir. Toplumsal haklara gerekli dikkat sarf edilirken, devam eden ekonomik ve çevresel reformlar, şeffaf ve istikrarlı iktisadi faaliyetler ve pazar ekonomisinin geliştirilmesi ile söz konusu tehditlere karşı yanıtımızı güçlendireceğiz. Daha önce benzeri görülmemiş düzeyde, bir çok ülkede devam eden başarılı ekonomik geçiş sürecini takdirle izliyoruz. AGİT bölgesinin bütününde güvenlik ve refaha katkıda bulunacak olan söz konusu reform sürecine devam etmeleri için onları teşvik ediyoruz.Yolsuzluklarla mücadele ve kanun hakimiyeti için AGİT'in tüm boyutlarında çabalarımızı artıracağız.

HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ VE YOLSUZLUKLA MÜCADELE

33. Hukuk devletine bağlılığımızı teyit ediyoruz. Yolsuzluğun AGİT'in ortak değerlerine büyük bir tehdit oluşturduğunun bilincindeyiz. Yolsuzluklar istikrarsızlık yaratır, güvenlik, ekonomik ve insani boyutun birçok veçhesini etkiler. Üye devletler,yolsuzlukla ve yolsuzlukları doğuran koşullarla mücadele etmeyi ve iyi yönetim ve toplumsal bütünlük için olumlu bir çerçeve yarat-

mayı üstlenirler.Yolsuzluklarla mücadele etmek için mevcut uluslararası araçları daha verimli kullanacaklar ve birbirlerine yardım edeceklerdir. AGİT, hukukun üstünlüğünü geliştirme gayretlerinin bir parçası olarak yolsuzluklara karşı güçlü kamu ve iş çevreleri oydaşmasına bağlı sivil toplum kuruluşlarıyla çalışacaktır.

POLİSLE İLGİLİ FAALİYETLER

44. Çatışmaların önlenmesi, kriz yönetimi ve kriz sonrası rehabilitasyon çabalarının ayrılmaz bir parçası olarak, AGİT'in sivil nitelikli polis faaliyetlerinin geliştirilmesi için çalışacağız. Bu faaliyetler aşağıdaki konuları kapsamaktadır:

-Terör, uyuşturucu trafiği, yolsuzluklara karşı ve toplumsal olaylara ilişkin yeni ve modern polis yetenekleri geliştirmek, ...

2000 BÜKREŞ AGİT-PA NİHAİ BELGESİ

İyi Yönetim: Bölgesel İşbirliği, Demokratik Kurumların Güçlendirilmesi, Şeffaflığın Artırılması, Hukukun Üstünlüğünün Pekiştirilmesi Ve Yolsuzlukla Mücadele

AGİT Parlamenter Asamblesi

33. Parlamenterlere, savunma konularında yolsuzluğu sınırlandırma fırsatının bir aracı olarak yürütmenin sorumluluğunu ve eylemlerinin dikkatle incelenmesi çağrısında bulunur;

45. AGİT Parlamenter Asamblesi'nin, hukukun üstünlüğü, insan hakları, şeffaflık, sorumluluk, yolsuzluk ve para aklama ile mücadele ve sürdürebilir kalkınma arasındaki bağlantılar hususundaki müzakerelerin ilerletilmesinde aktif bir role sahip olduğunu not eder;

48.İstanbul Zirvesi, yolsuzluğun AGİT'in paylaşılan değerlerine yönelik büyük bir tehdit oluşturduğunu belirlediğini ve Daimi Konsey'i, yolsuzlukla mücadele çabalarına nasıl en iyi şekilde katkıda bulunacağını incelemek ve 2000 yılında yapılacak olan bakanlar konseyi toplantısına bir rapor hazırlamakla görevlendirdiğini hatırlatır;

56.Pek çok Avrupa ülkesinde son zamanlarda patlayan yolsuzluk skandallarının ışığında, mevcut sözleşmeleri uygulayarak ve yolsuzluk ve para aklama ile mücadele edecek ilave yasal belgelerin yaratılması ve şeffaflık amaçlayan çabaların pekiştirilmesiyle İyi Yönetimin geliştirilmesi zorunluluğunu vurgular;

57.AGİT üyesi devletlere hükümetlerine, cezai yönetmeliklerin tam uygulamaları ve sürdürülebilir ekonomik kalkınmaya katkıda bulunan parlamenterlerin daha yoğun yasal çabalarını da içeren yolsuzlukla mücadele edici etkin tedbirler almaları çağrısında bulunur;

58.AGİT üyesi devletlere, Uluslararası İşlemlerde Rüşvetle Mücadele Sözleşmesi'ne katılmayı düşünmeleri çağrısında bulunur;

59.AGİT üyesi hükümetlere, sorumluluk konusunda standartlar ve kontroller koyarak, bu standart ve kontrolleri izleyecek bağımsız denetleme organlarını

geliştirerek ve güçlendirerek, idareyi reforme ederek ve prosedürleri basitleştirerek, memurlara kabul edilebilir bir geliri garanti ederek ve yolsuzlukla ve para aklama ile mücadele etme amacıyla ceza hukuku ilkelerini geliştirerek, beşeri ve kurumsal kapasiteleri güçlendirmeleri çağrısında bulunur;

75.Hükümetler ve uluslararası kuruluşların iyi yönetimi uygulamaları ve teşvik etmeleri, hukukun üstünlüğünü vurgulama ve yolsuzlukla mücadele etme sorumluluklarının altını çizer;

77.Yolsuzluk ve organize suçun iyi yönetim ve demokrasinin geliştirilmesi ile hukukun üstünlüğü ve insan haklarının uygulanmasına engel olduğunu, aynı zamanda güvenlik ve ekonomik gelişmeye bir tehdit oluşturduğunu kabul eder;

78.Yolsuzluk ve organize suçun hem Batı'yı hem de Doğu'yu etkileyen sınır aşan bir olay olduğunu, yolsuzluk ve organize suç ile mücadele için taraf devletler arasında güçlü ve iyi işleyen uluslararası bir işbirliği kurulmasının gerekli olduğunu belirtir;

80.Üst düzey kamu personelini ya da devleti, kurumlarını veya kamu görevlilerini hedef alan haber ve yayınlara cezai müeyyideler uygulayan kanunların, yolsuzlukları araştıran gazetecileri hedef aldığını not eder; üye ülkelerde, üst düzey kamu personelini ya da devleti, kurumlarını veya kamu görevlilerini hedef alan haber ve yayınlara cezai müeyyideler uygulayan kanunların değiştirilmesi için Varşova Deklarasyonu'nun çağrısını yineler;

82.Yolsuzluk, organize suç ve insan ticareti arasındaki bağlantıları kabul eder; tüm üye ülkelere insan trafiğini ortadan kaldırmaları için gerekli önlemleri almaları yönünde çağrı yapan Kadın ve Çocuk Ticareti ile ilgili St.Petersburg Deklarasyonu ile Avrupa Güvenlik Şartı'nın hatırlar; ve insan ticareti konusuna gösterilen ilgiyi, İstanbul Zirvesi ve AGİT İnsan Boyutu Ek Toplantısı'nda da dahil olmak üzere, vurgular;

83.Siyasi liderlerin, iyi yönetimin temel dayanaklarına ihanet ederek, güç kazanmak ve mevcut yolsuzluklara gizlemek amacıyla toplumların aşırı milliyetçilik ve hoşgörüsüzlük duygularına hitap ettiklerini fark eder; aşırı milliyetçi beyanlarda bulunmaları ya da diğerleri tarafından yapılan benzer beyanları kınamadıkları durumda tüm siyasi liderleri bu davranışlarından sorumlu tutmanın önemine inanır;

98.AGİT üyesi tüm ülkelerin Avrupa Güvenlik Şartı'nda belirtildiği gibi "AGİT'in tüm boyutlarında yolsuzluğun önlenmesi için savaşmaları" ile ilgili taahhütlerini yerine getirmeleri ve ilişkili uluslararası belgeler ile anlaşmalarda belirtildiği gibi yolsuzluğa karşı etkin cezalar geliştirmeleri yönünde çağrı yapar;

99.Tüm üye devletlerde, yolsuzlukla mücadelede uzmanlaşmış yetkililer bulunmasını, ilgili personelin iyi yetiştirilmiş olması ve baskıdan uzak bir

şekilde görevlerini yerine getirebilmeleri için gerekli özgürlüğe sahip olmalarını önerir;
102.Üst düzey yetkililerin, yasa adamlarının ya da vatandaşların, yolsuzlukla araştırma ya da cezalandırma düzeylerinde mücadele etmekte olan otoriterlerle işbirliği yapmalarını ya da bu kimselere yardımcı olmalarını engelleyen yasaların tüm üye devletlerde kaldırılmasını, ve bu tarz bir işbirliğini destekleyen yasaların kabul edilmesini tavsiye eder;
103.Yolsuzluk ya da organize suçun takibinde ya da cezalandırılmasında işbirliği yapan ya da yardımcı olan kişilerin güvenliklerinin sağlanması için üye devletlerin gerekli tedbirleri almalarını önerir;
104.Bankaların, mahkemeler ya da yetkili diğer otoritelere, yolsuzluk, organize suç ve para aklama ile ilgili olabilecek banka kayıtlarını ve bağlantılı diğer bilgileri sağlamalarını zorunlu hale getirmek için tüm üye devletlerin gerekli yasal düzenlemeleri yapmaları ve bu konuda uluslararası işbirliğini geliştirmelerini tavsiye eder;
105.Hükümetlerin yolsuzlukla mücadele için etkin eğitim ve bilgi kampanyaları geliştirmelerini ve uygulamalarını önerir;
108.İyi yönetimin desteklenmesinde ve yolsuzluğun önlenmesinde temel dayanaklardan biri olarak kabul edilen basın özgürlüğünün korunmasının öneminin altını çizerek, tüm devlet ve hükümetlerde basın özgürlüğünü engellemeyi ya da kısıtlamayı hedefleyen çabaların sona erdirilmesi için çağrı yapar;
110.Kamu yararının korunması için uygun bir yasal statünün tanımlanmasının ve kamu görevlileri ile memurlar için uygun çalışma ortamının sağlanmasının (yeterli eğitim, kabul edilebilir çalışma koşulları ve adil maaş da dahil olmak üzere), iyi yönetimin geliştirilmesinin ve yolsuzlukla mücadelenin temel taşlarından olduğunu göz önüne alır; ve kamu görevlileri ile memurlar için böyle bir ortamın yaratılması için gerekli tüm tedbirleri almaları için hükümetlere şiddetle çağrı yapar;
113.Diğer ülkelerdeki yolsuzluk suçlarının araştırılması ve cezalandırılması için hükümetlerin işbirliği yapmalarını, bilgi alışverişinde bulunmalarını ve gerekli her tür yardımı sağlamaları için seslenir;
115.Yolsuzlukla mücadele için bölgesel işbirliğinin geliştirilmesi ve desteklenmesi için bölgesel uygulamalara gidilmesini (yolsuzlukların izlenmesi ve gelecekteki yolsuzluk karşıtı girişimlerde eğitici örnekler olarak kullanılmak üzere bilgi alışverişi sağlayacak seminer ve konferansların düzenlenmesi de dahil olmak üzere), önerir;
117.Üye devletlerin:

a. Yolsuzlukla Mücadelede 20 Prensibi uygulamalarını ve Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen Kamu Görevlileri için Davranış Kuralları'nın hayata geçirmelerini önerir:

HELSİNKİ NİHAİ SENEDİ'NİN KABULUNUN 25. YILDÖNÜMÜ KARARI

17.Ekonomik reform ve refaha yönelik büyük bir tehdit oluşturan örgütlü suç ve yolsuzluk ile mücadele çabalarının ve hukukun üstünlüğünün önemini belirtir.

16. AVRUPA GÜVENLİK VE İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI (MEDYANIN BAĞIMSIZLIĞI VE YOLSUZLUKLA MÜCADELE KONUSUNDA TASKENT DEKLARASYONU)[171]

1.Medya, Doğu ve Batı ülkeleri için ciddi bir engel oluşturan yolsuzluğu toplum adına izleme konusundaki asli rolünü oynamada özgür olmalıdır.

2.Medya, ülkelerindeki ekonomik, ekolojik ve askeri kararlara ilişkin düzeltici işlevini özellikle büyüyen yolsuzluk tehlikesinin soruşturulması konusunda özgürce yerine getirmelidir.

3.Kendi çıkarlarını daha iyi savunmak amacıyla, bu Konferans çerçevesinde beş Orta Asya ülkesinden gazeteciler başlatılan görüş alış verişinde bulunmaya ve işbirliği yapmaya devam edeceklerdir..

4.Uluslararası topluluk medya özgürlüğü alanındaki gelişmeleri yakından izlemeye devam ederek, gazetecileri çalışmalarında desteklemelidir.

5.Gazeteciler, özellikle toplumdaki yolsuzluk olayları gibi tartşmalı konuları içeren mesleki amaçlarını gerçekleştirirken korunmalıdırlar.

6.Parlamento üyeleri yolsuzluk konusunda kamuoyunda yapılması gerekli tartışmalara yardımcı olmalıdırlar.

7.Bağımsız mahkemeler, gazetecilere ilişkin yasaların tümüyle ve adil bir biçimde uygulanmasını garanti etmelidirler.

26 ve 27 Eylül 2002 tarihinde Taskent, Özbekistan'da yapılan Dördüncü Merkezi Asya Medya Konferansında kabul edilmiştir.

---

[171] Prof. Dr. Ömer Faruk Gençkaya tarafından gayri resmi olarak çevrilmiştir. Haziran 2003

YÖNETMELİKLER

1. MAL BİLDİRİMİNDE BULUNULMASI HAKKINDA YÖNETMELİK

(10.08.1990 tarih ve 90 / 748 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan bu yönetmelik, 15.11.1990 tarih ve 20696 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.)

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

Amaç

Madde 1- Bu Yönetmeliğin amacı; 3628 sayılı Kanun gereğince verilecek olan mal bildiriminin şeklini, düzenleniş biçimini, sayısını, neleri kapsayacağını, merciine nasıl ulaştırılacağını ve bu Kanunun uygulanmasına ilişkin diğer esas ve usulleri düzenlemektir.

Haksız Mal Edinme

Madde 2- Mevzuata veya genel ahlaka uygun olarak sağlandığı ispat edilemeyen mallar veya ilgilinin sosyal yaşantısı bakımından geliriyle uygun olduğu kabul edilemeyecek harcamalar şeklinde ortaya çıkan artışlar, bu Yönetmeliğin uygulanmasında haksız mal edinme sayılır.

İKİNCİ BÖLÜM

Mal Bildiriminde Bulunacaklar ve Verileceği Merciler

Mal Bildiriminde Bulunacaklar

Madde 3- Aşağıda sayılanlar mal bildiriminde bulunmak zorundadırlar:

a) Her türlü seçimle iş başına gelen kamu görevlileri ve dışardan atanan Bakanlar Kurulu üyeleri (muhtarlar ve ihtiyar heyeti üyeleri hariç),

b) Noterler,

c) Türk Hava Kurumunun genel yönetim ve merkez denetleme kurulu üyeleri ile genel merkez teşkilatında ve Türk Kuşu Genel Müdürlüğünde, Türkiye Kızılay Derneğinin merkez kurullarında ve Genel Müdürlük teşkilatında görev alanlar ve bunların şube başkanları,

d) Genel ve katma bütçeli daireler, il özel idareleri, belediyeler ve bunlara bağlı kuruluş veya alt kuruluşlarda, kamu iktisadi teşebbüsleri (iktisadi devlet teşekkülleri ve kamu iktisadi kuruluşları) ile bunlara bağlı müessese,

bağlı ortaklık ve işletmelerde, özel kanunlarla veya özel kanunların verdiği yetkiye dayanılarak kurulan ve kamu hizmeti gören kurum ve kuruluşlar ile bunların alt kuruluşlarında veya komisyonlarında aylık, ücret ve ödenek almak suretiyle kamu hizmeti gören memurları, işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri ile yönetim ve denetim kurulu üyeleri,

e) Kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarında görevli olanlar ile bunların yönetim ve denetim kurulu üyeleri (5590 sayılı Kanuna göre kurulan oda ve borsaların oda ve borsa meclisi ile yönetim kurulu üyeleri dahil),(Mülga: 24/6/1995-KHK-557/21 md.)[172]

f) Siyasi parti genel başkanları, vakıfların idare organlarında görev alanlar, kooperatiflerin ve birliklerinin başkanları, yönetim kurulu üyeleri ve genel müdürleri, yeminli mali müşavirler, kamuya yararlı dernek yönetici ve deneticileri,

g) Gazete sahibi gerçek kişiler ile gazete sahibi şirketlerin yönetim ve denetim kurulu üyeleri, sorumlu müdürleri, başyazarları ve fıkra yazarları,

h) Özel kanunlarına göre mal bildiriminde bulunmak zorunda olanlar (konfederasyon, sendika ve sendika şubesi başkan ve yöneticileri dahil).

Eşlerin Mal Bildirimi

Madde 4- Her ikisi de 3 üncü madde kapsamında bulunan eşlerin herbiri ayrı ayrı mal bildiriminde bulunmak zorundadır. Bu takdirde, eşlerden herbiri, eşi ile velayeti altındaki çocuklarının da mallarını bildirirler.

Birden Fazla Mal Bildirimi

Madde 5- Kamu görevlilerinden asli görevleri uhdelerinde kalmak kaydıyla ikinci bir görevi yürütenler (yönetim kurulu veya danışma kurulu üyeliği gibi) ya da vekaleten tedvir edenler, sadece asli görevlerinden dolayı tek mal bildiriminde bulunurlar.

Kamu görevlisi olmayıp da 3628 sayılı Kanuna göre birden fazla mal bildiriminde bulunması gerekenler, bu mercilerden yalnız birine mal bildiri-

---

[172] Danıştay Onuncu Dairesinin 23/1/2013 tarihli ve E.: 2008/6190, K.: 2013/343 sayılı Kararı ile bu bent iptal edilmiştir.

minde bulunurlar. Ancak, mal bildiriminde bulunulan mercii, diğer kuruma da bilgi vermekle yükümlüdür.

Mal Bildiriminin Verileceği Merciler

Madde 6- Mal bildiriminin verileceği merciler şunlardır:

a) Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Bakanlar Kurulu üyeleri için, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı,

b) Kamu kurum ve kuruluşlarında görevli personel için, özlük işleri ile ilgili birimler,

c) Kurum, teşebbüs, teşekkül ve kuruluşların genel müdürleri ile yönetim ve denetim kurulu üyeleri için, ilgili bakanlıklar,

d) Yüksek mahkemelerin daire başkan ve üyeleri için, ilgili mahkemenin başkanı,

e) Noterler için Adalet Bakanlığı,

f) Diğer kurum ve kuruluşların memur ve hizmetlileri için, atamaya yetkili makamları,

g) Türk Hava Kurumu ile Türkiye Kızılay Derneğinde görev alanlar için, kurum ve dernek genel başkanlığı,

h) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında görevli olanlar için, kurum başkanlığı; bunların yönetim ve denetim kurulu üyeleri için, ilgili bulundukları bakanlıklar, (Mülga :24/6 /1995-KHK-557/21 md.)

i) Görevlerinden ayrılanlar için, bu görevlerinde iken bildirimlerini vermeleri gereken makam veya merci,

j) Siyasi parti genel başkanları için, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı,

k) Kooperatifler ve birliklerinin başkanları, yönetim kurulu üyeleri ve genel müdürleri için, kooperatiflerin ve birliklerinin denetimlerinin yapıldığı kuruluşlar,

l) Yeminli mali müşavirler için, Maliye ve Gümrük Bakanlığı,

m) Türk Hava Kurumunun, Türkiye Kızılay Derneğinin ve kamu yararına sayılan derneklerin genel yönetim ve merkez denetleme kurulu üyeleri için, İçişleri Bakanlığı; bunların şube başkanları için, bulundukları il valilikleri,

n) İl genel meclisi üyeleri için, ilgili valilikler, belediye meclisi üyeleri için, ilgili belediye başkanlıkları, belediye başkanları için, İçişleri Bakanlığı,

o) Mal bildirimi verecek son merciler için, kendi kuruluşlarının özlük işleri ile ilgili makam ve merci,

p) Gazete sahibi gerçek kişiler ile gazete sahibi şirketlerin yönetim ve denetim kurulu üyeleri sorumlu müdürleri, başyazarları ve fıkra yazarları için, bulundukları yer en büyük mülki amirliği,

r) Vakıfların idari organlarında görev alanlar için; Vakıflar Genel Müdürlüğü.

Sorumluluk

Madde 7- (15.05.2000 tarih ve 24050 sayılı Resmi Gazete'de 2.fıkra eklenmiştir.) 6 ncı maddede belirtilen merciler, mal bildirimlerinin süresi içinde verilmesini sağlamakla sorumludurlar. Bu merciler mal bildirimlerinin verilmesini izlemek için birim veya personel görevlendirirler.

"Ayrıca, müsteşarlar, merkez teşkilatları ile varsa bağlı ve ilgili kuruluşlarında görevli her düzeydeki kamu personelinin mal bildirimlerinin verilmesi, verilen mal bildirimlerine ilişkin olarak 18 nci madde uyarınca gerekli inceleme ve karşılaştırmaların yapılmasını sağlamak ve bu çerçevede yapılacak çalışmalar sonucunda, gerekli görülen hallerde personelin mal bildirimleri hakkında ilgili denetim birimlerince inceleme yapılması için girişimde bulunmak veya konuyu Cumhuriyet Başsavcılıklarına bildirmekle görevli ve sorumludur."

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Mal Bildirimleri

Mal Bildiriminin Konusu

Madde 8- 3 üncü maddede sayılanların kendilerine, eşlerine ve velayetleri altındaki çocuklarına ait bulunan;

a) Taşınmaz malları (arsa ve yapı kooperatif hisseleri dahil),

b) Kendilerine aylık ödenenler, net aylık tutarının beş katından; aylık ödenmeyenler ise Genel İdare Hizmetleri sınıfında birinci derecenin birinci kademesindeki şube müdürüne ödenen net aylığın beş katından fazla değer ve tutarındaki;

1) Para ve para hükmündeki kıymetli kağıtları,

2) Hisse senedi ve tahvilleri,

3) Altın ve mücevheratı,

4) Her türlü kara, deniz ve hava taşıt araçları, traktör, biçer-döver, harman makinası ve diğer ziraat makinaları, inşaat ve iş makinaları, hayvanlar, koleksiyon ve ev eşyaları ile diğer taşınır malları,

5) Hakları,

6) Alacakları,

7) Borçları,

8) Gelirleri,

mal bildirimine konu teşkil eder. (b) bendinde belirtilen mal, hak, alacak, borç ve gelirlerin ayrı ayrı toplam değerleri tek kalem halinde gösterilir.

Mallar, mal bildirimi tarihindeki değerleri esas alınmak suretiyle beyan olunur.

Genel İdare Hizmetleri sınıfında birinci derecenin birinci kademesindeki şube müdürüne ödenen her türlü zam ve tazminatlar dahil net aylık miktarı, aylıklara uygulanan katsayının belirlenmesini müteakip Maliye ve Gümrük Bakanlığınca tespit ve ilan olunur.

Mal Bildiriminin Verilme Zamanı

Madde 9- Mal bildirimlerinin;

a) 3 üncü maddede sayılan görevlere atanmada, göreve giriş için gerekli olan belgelerle birlikte,

b) Bakanlar Kurulu üyeleri için, atamayı izleyen bir ay içinde,

c) Seçimle gelinen görevlerde, seçimin kesinleşme tarihini izleyen iki ay içinde,

d) Yönetim ve denetim kurulları ile komisyon üyeliklerine seçilen veya atananlar için, göreve başlama tarihini izleyen bir ay içinde,

e) Görevi sona erenler ayrılma tarihini izleyen bir ay içinde,

f) Gazete sahibi gerçek kişiler ile gazete sahibi şirketlerin yönetim ve denetim kurulu üyeleri için, faaliyete geçme tarihini; sorumlu müdürleri, başyazarları ve fıkra yazarları için, bu işe veya görevlerine başlama tarihini izleyen bir ay içinde,

g) Özel kanunlarına göre mal bildiriminde bulunması gerekenler için, kanunlarında öngörülen süre içinde, verilmesi zorunludur.

(a) bendinde yazılı durumlarda mal bildirimi verilmedikçe atama işlemi yapılamaz.

Ek Mal Bildirimi

Madde 10- 3 üncü maddede sayılan görevlerde bulunanlar, eşleri, velayeti altındaki çocukları ve kendilerinin şahsi mal varlıklarında önemli bir değişiklik olduğunda, değişikliği izleyen bir ay içinde yeni edindikleri mal,

hak, gelir, alacak, ve borçlara münhasır olmak üzere ek mal bildirimi vermek zorundadırlar. 8 nci maddede gösterilen mahiyet ve miktardaki malın iktisabı ile hak, alacak veya gelir sağlanması veya borçlanılması, mal varlığında önemli değişiklik sayılır.

Mal Bildiriminin Yenilenmesi

Madde 11- 3 üncü maddede belirtilen görevlere devam edenler, sonu (o) ve (5) ile biten yılların en geç Şubat ayı sonuna kadar bildirimlerini yenilemek zorundadırlar.

Mal Bildirim Formunun Doldurulması

Madde 12- (21.01.2000 tarih ve 23940 sayılı Resmi Gazete'de(Mükerrer) yayımlanan değişikliğe göre) Ekli "Mal Bildirimi Formu" tek nüsha olarak doldurur ve tarih belirtmek suretiyle imzalanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Hediye ve Hibeler

Hediye ve Hibe

Madde 13- 3 üncü maddede belirtilen kamu görevlileri, milletlerarası protokol, mücamele veya nezaket kaideleri uyarınca veya diğer herhangi bir sebeple yabancı devletlerden, milletlerarası kuruluşlardan, sair milletlerarası hukuk tüzel kişiliklerinden, Türk uyruğunda olmayan herhangi bir gerçek veya tüzel kişi veya kuruluştan, aldıkları tarihteki değeri on aylık net asgari ücret toplamını aşan her hediye veya hibe niteliğindeki eşyayı, aldıkları tarihten itibaren bir ay içinde kendi kurumlarına teslim etmek zorundadırlar.

Ancak yabancı devlet adamları ve milletlerarası kuruluş temsilcileri tarafından verilen imzalı hatıra fotoğraflarının çerçeveleri bu madde hükümlerine dahil değildir.

Hediye ve Hibe Eşyalarda Yapılacak İşlem Madde 14- 3 üncü maddede belirtilen kamu görevlileri ve bunların eşlerine, milletlerarası protokol, mücamele veya nezaket kaideleri uyarınca veya diğer herhangi bir sebeple yabancı devletlerden, milletlerarası kuruluşlardan, sair milletlerarası hukuk tüzel kişiliklerinden, Türk uyruğunda olmayan herhangi bir gerçek veya tüzel kişi veya kuruluş tarafından verilen hediye veya hibe niteliğindeki eşyayı alan ilgilisi, bu eşya değerinin on aylık net asgari ücret toplamını aşan değerde olduğunu belirlemesi halinde; yurtiçinde aldıkları tarihten, yurtdışından yurda dönüşleri tarihinden itibaren on gün içinde bulundukları il defterdarlığına (takdir komisyonu başkanlığına) değer takdiri için kurumları vasıtasıyla gönde-

rir. Hediye veya hibe niteliğindeki bu eşyanın (yabancı devlet adamları ve milletlerarası kuruluş temsilcileri tarafından verilen imzalı hatıra fotoğraflarının çerçeveleri hariç) gerçek değerinin takdiri ile net asgari ücretin on aylık toplamını aşıp aşmadığı, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun değişik 72 nci maddesine göre kurulan takdir komisyonunca en geç on gün içinde tespit olunarak ilgiliye ve bağlı bulunduğu kuruma bildirilir.

Kıymet takdirini müteakip, takdir komisyonu tarafından ilgilisine geri verilen hediye veya hibe niteliğindeki eşyadan değeri net asgari ücretin on aylık toplamını aşanlar, ilgilisi tarafından en geç on gün içinde kendi kurumlarına verilir. Bu eşyalar, kurumca sergilenmek veya başka bir şekilde muhafaza edilmek suretiyle değerlendirilir veya ilgisi sebebiyle diğer bir kuruma tevdi edilebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Çeşitli Hükümler

Mal Bildirimlerinin Gizliliği

Madde 15- Mal bildirimleri, 6 ncı maddede belirtilen makam veya mercilerin ilgili birimlerinde, ilgililerin varsa sicil yoksa özel dosyalarında saklanır. Mal bildirimlerinin içeriği hakkında soruşturma ve kovuşturmaya yetkili merciler dışındakilere açıklama yapılmaz, bilgi verilemez.

Bilgi Verme Zorunluluğu

Madde 16- Özel kanunlarında aksine bir hüküm mevcut olsa dahi, ilgili kişiler ile özel ve kamu kuruluşları, 3628 sayılı Kanunla soruşturma ve kovuşturmaya yetkili kılınan kişi ve mercilerce istenen bilgileri eksiksiz vermek zorundadır.

Süresinde Mal Bildiriminde Bulunmama

Madde 17- Bu Yönetmelikte belirtilen süreler içinde mal bildiriminde bulunmayanlara, bildirimin verileceği mercilerce yazılı olarak ihtarda bulunulur. Bu ihtar, ilgilisine Tebligat Kanunu hükümlerine göre tebliğ olunur. İhtarın kendisine tebliğinden itibaren bir ay içinde bildirimde bulunmayanlar hakkında gerekli işlem yapılmak üzere yetkili Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulur.

Müfettiş ve muhakkikler de, soruşturma ile ilgili olarak verdikleri süre zarfında mal bildiriminde bulunmayan hakkında yetkili Cumhuriyet Başsavcısına suç duyurusunda bulunurlar.

Mal Bildirimlerinin Karşılaştırılması

Madde 18- (31.12.1999 tarih ve 23923 sayılı Resmi Gazete'de 2. ve 3.fıkra eklenmiştir.) Yeni ve ek bildirimler, 6 ncı maddede belirtilen yetkili merciler tarafından daha önceki bildirimler ile karşılaştırılır.

"6 ncı maddenin (b) ve (c) bentlerinde belirtilen mercilerde toplanan mal bildirimlerinde yer alan bilgiler, Başbakanlıkça belirlenecek esaslar çerçevesinde, kamu kurumları bilgisayarlarında mevcut bilgilerle bilgisayar ortamında ve gizliliği sağlanacak şekilde karşılaştırılır."

"Mal Bildirim Formu" ekteki şekilde değiştirilmiştir.

Yapılan karşılaştırma sonucunda gerçeğe aykırı bildirimde bulundukları veya haksız mal edindikleri, kaçırdıkları veya gizledikleri anlaşılanlar hakkında yetkili mercilerce Cumhuriyet Başsavcılıklarına suç duyurusunda bulunulur.

Madde 19- Bu Yönetmelik, 19/4/1990 tarihli ve 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanununun 22 nci maddesi uyarınca düzenlenmiştir.

Yürürlük

Madde 20- Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 21- Bu Yönetmelik hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

2.KAMU GÖREVLİLERİ ETİK DAVRANIŞ İLKELERİ İLE BAŞVURU USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 — Bu Yönetmeliğin amacı; kamuda etik kültürünü yerleştirmek, kamu görevlilerinin görevlerini yürütürken uymaları gereken etik davranış ilkelerini belirlemek, bu ilkelere uygun davranış göstermeleri açısından onlara yardımcı olmak ve görevlerin yerine getirilmesinde adalet, dürüstlük, saydamlık ve tarafsızlık ilkelerine zarar veren ve toplumda güvensizlik yaratan durumları ortadan kaldırmak suretiyle kamu yönetimine halkın güvenini artırmak, toplumu kamu görevlilerinden beklemeye hakkı olduğu davranışlar konusunda bilgilendirmek ve Kurula başvuru usul ve esaslarını düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 — Bu Yönetmelik; genel bütçeye dahil daireler, katma bütçeli idareler, kamu iktisadi teşebbüsleri, döner sermayeli kuruluşlar, mahalli idareler ve bunların birlikleri, kamu tüzel kişiliğini haiz olarak kurul, üst kurul, kurum, enstitü, teşebbüs, teşekkül, fon ve sair adlarla kurulmuş olan bütün kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan; yönetim ve denetim kurulu ile kurul, üst kurul başkan ve üyeleri dahil tüm personeli kapsar.

Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Bakanlar Kurulu üyeleri, Türk Silahlı Kuvvetleri, yargı mensupları ve üniversiteler hakkında bu Yönetmelik hükümleri uygulanmaz.

Hukuki dayanak

Madde 3 — Bu Yönetmelik, 25/5/2004 tarihli ve 5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 3 ve 7 nci maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 — Bu Yönetmelikte geçen;

a) Kanun: 25/5/2004 tarihli ve 5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunu,

b) Kurum ve kuruluş: 2 nci maddede geçen ve kapsama dahil kamu kurum ve kuruluşlarını,

c) Kamu görevlileri: 2 nci maddede geçen ve kapsama dahil kamu kurum ve kuruluşlarında görevli tüm personeli,

d) Kurul: Kamu Görevlileri Etik Kurulunu,

e) Etik davranış ilkeleri: Kamu görevlilerinin uyması gereken etik davranış ilkelerini,

f) Başvuru sahibi: Kanun kapsamında başvuru hakkını kullanarak Kurula veya yetkili disiplin kurullarına başvuran gerçek kişileri,

g) Bilgi: Kurum ve kuruluşların kayıtlarında yer alan 5176 sayılı Kanun kapsamında yapılacak inceleme ve araştırmalara ilişkin her türlü veriyi,

h) Belge: Kurum ve kuruluşların sahip oldukları 5176 sayılı Kanun kapsamında yapılacak inceleme ve araştırmalarla ilgili yazılı, basılı veya çoğaltılmış dosya, evrak, kitap, dergi, broşür, etüt, mektup, program, talimat, kroki, plan, film, fotoğraf, teyp ve video kaseti, harita, elektronik ortamda kaydedilen her türlü bilgi, haber ve veri taşıyıcılarını,ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Etik Davranış İlkeleri

Görevin yerine getirilmesinde kamu hizmeti bilinci

Madde 5 — Kamu görevlileri, kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde; sürekli gelişimi, katılımcılığı, saydamlığı, tarafsızlığı, dürüstlüğü, kamu yararını gözetmeyi, hesap verebilirliği, öngörülebilirliği, hizmette yerindenliği ve beyana güveni esas alırlar.

Halka hizmet bilinci

Madde 6 — Kamu görevlileri, kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde; halkın günlük yaşamını kolaylaştırmayı, ihtiyaçlarını en etkin, hızlı ve verimli biçimde karşılamayı, hizmet kalitesini yükseltmeyi, halkın memnuniyetini artırmayı, hizmetten yararlananların ihtiyacına ve hizmetlerin sonucuna odaklı olmayı hedeflerler.

Hizmet standartlarına uyma

Madde 7 — Kamu kurum ve kuruluşlarının yöneticileri ve diğer personeli, kamu hizmetlerini belirlenen standartlara ve süreçlere uygun şekilde yürütürler, hizmetten yararlananlara iş ve işlemlerle ilgili gerekli açıklayıcı bilgileri vererek onları hizmet süreci boyunca aydınlatırlar.

Amaç ve misyona bağlılık

Madde 8 — Kamu görevlileri, çalıştıkları kurum veya kuruluşun amaçlarına ve misyonuna uygun davranırlar. Ülkenin çıkarları, toplumun refahı ve kurumlarının hizmet idealleri doğrultusunda hareket ederler.

Dürüstlük ve tarafsızlık

Madde 9 — Kamu görevlileri; tüm eylem ve işlemlerinde yasallık, adalet, eşitlik ve dürüstlük ilkeleri doğrultusunda hareket ederler, görevlerini yerine getirirken ve hizmetlerden yararlandırmada dil, din, felsefi inanç, siyasi düşünce, ırk, cinsiyet ve benzeri sebeplerle ayrım yapamazlar, insan hak ve özgürlüklerine aykırı veya kısıtlayıcı muamelede ve fırsat eşitliğini engelleyici davranış ve uygulamalarda bulunamazlar.

Kamu görevlileri, takdir yetkilerini, kamu yararı ve hizmet gerekleri doğrultusunda, her türlü keyfilikten uzak, tarafsızlık ve eşitlik ilkelerine uygun olarak kullanırlar.

Kamu görevlileri, gerçek veya tüzel kişilere öncelikli, ayrıcalıklı, taraflı ve eşitlik ilkesine aykırı muamele ve uygulama yapamazlar, herhangi bir siyasi parti, kişi veya zümrenin yararını veya zararını hedef alan bir davranışta bulu-

namazlar, kamu makamlarının mevzuata uygun politikalarını, kararlarını ve eylemlerini engelleyemezler.

Saygınlık ve güven

Madde 10 — Kamu görevlileri, kamu yönetimine güveni sağlayacak şekilde davranırlar ve görevin gerektirdiği itibar ve güvene layık olduklarını davranışlarıyla gösterirler. Halkın kamu hizmetine güven duygusunu zedeleyen, şüphe yaratan ve adalet ilkesine zarar veren davranışlarda bulunmaktan kaçınırlar.

Kamu görevlileri, halka hizmetin kişisel veya özel her türlü menfaatin üzerinde bir görev olduğu bilinciyle hizmet gereklerine uygun hareket eder, hizmetten yararlananlara kötü davranamaz, işi savsaklayamaz, çifte standart uygulayamaz ve taraf tutamazlar.

Yönetici veya denetleyici konumunda bulunan kamu görevlileri, keyfi davranışlarda, baskı, hakaret ve tehdit edici uygulamalarda bulunamaz, açık ve kesin kanıtlara dayanmayan rapor düzenleyemez, mevzuata aykırı olarak kendileri için hizmet, imkan veya benzeri çıkarlar talep edemez ve talep olmasa dahi sunulanı kabul edemezler.

Nezaket ve saygı

Madde 11 — Kamu görevlileri, üstleri, meslektaşları, astları, diğer personel ile hizmetten yararlananlara karşı nazik ve saygılı davranırlar ve gerekli ilgiyi gösterirler, konu yetkilerinin dışındaysa ilgili birime veya yetkiliye yönlendirirler.

Yetkili makamlara bildirim

Madde 12 — Kamu görevlileri, bu Yönetmelikte belirlenen etik davranış ilkeleriyle bağdaşmayan veya yasadışı iş ve eylemlerde bulunmalarının talep edilmesi halinde veya hizmetlerini yürütürken bu tür bir eylem veya işlemden haberdar olduklarında ya da gördüklerinde durumu yetkili makamlara bildirirler.

Kurum ve kuruluş amirleri, ihbarda bulunan kamu görevlilerinin kimliğini gizli tutar ve kendilerine herhangi bir zarar gelmemesi için gerekli tedbirleri alırlar.

Çıkar çatışmasından kaçınma

Madde 13 — Çıkar çatışması; kamu görevlilerinin görevlerini tarafsız ve objektif şekilde icra etmelerini etkileyen ya da etkiliyormuş gibi gözüken ve kendilerine, yakınlarına, arkadaşlarına ya da ilişkide bulunduğu kişi ya da

kuruluşlara sağlanan her türlü menfaati ve onlarla ilgili mali ya da diğer yükümlülükleri ve benzeri şahsi çıkarlara sahip olmaları halini ifade eder.

Kamu görevlileri, çıkar çatışmasında şahsi sorumluluğa sahiptir ve çıkar çatışmasının doğabileceği durumu genellikle şahsen bilen kişiler oldukları için, herhangi bir potansiyel ya da gerçek çıkar çatışması konusunda dikkatli davranır, çıkar çatışmasından kaçınmak için gerekli adımları atar, çıkar çatışmasının farkına varır varmaz durumu üstlerine bildirir ve çıkar çatışması kapsamına giren menfaatlerden kendilerini uzak tutarlar.

Görev ve yetkilerin menfaat sağlamak amacıyla kullanılmaması

Madde 14 — Kamu görevlileri; görev, unvan ve yetkilerini kullanarak kendileri, yakınları veya üçüncü kişiler lehine menfaat sağlayamaz ve aracılıkta bulunamazlar, akraba, eş, dost ve hemşehri kayırmacılığı, siyasal kayırmacılık veya herhangi bir nedenle ayrımcılık veya kayırmacılık yapamazlar.

Kamu görevlileri, görev, unvan ve yetkilerini kullanarak kendilerinin veya başkalarının kitap, dergi, kaset, cd ve benzeri ürünlerinin satışını ve dağıtımını yaptıramaz; herhangi bir kurum, vakıf, dernek veya spor kulübüne yardım, bağış ve benzeri nitelikte menfaat sağlayamazlar.

Kamu görevlileri, görevlerinin ifası sırasında ya da bu görevlerin sonucu olarak elde ettikleri resmi veya gizli nitelikteki bilgileri, kendilerine, yakınlarına veya üçüncü kişilere doğrudan veya dolaylı olarak ekonomik, siyasal veya sosyal nitelikte bir menfaat elde etmek için kullanamazlar, görevdeyken ve görevden ayrıldıktan sonra yetkili makamlar dışında hiçbir kurum, kuruluş veya kişiye açıklayamazlar.

Kamu görevlileri, seçim kampanyalarında görev yaptığı kurumun kaynaklarını doğrudan veya dolaylı olarak kullanamaz ve kullandıramazlar.

Hediye alma ve menfaat sağlama yasağı

Madde 15 — Kamu görevlisinin tarafsızlığını, performansını, kararını veya görevini yapmasını etkileyen veya etkileme ihtimali bulunan, ekonomik değeri olan ya da olmayan, doğrudan ya da dolaylı olarak kabul edilen her türlü eşya ve menfaat hediye kapsamındadır.

Kamu görevlilerinin hediye almaması, kamu görevlisine hediye verilmemesi ve görev sebebiyle çıkar sağlanmaması temel ilkedir.

Kamu görevlileri, yürüttükleri görevle ilgili bir iş, hizmet veya menfaat ilişkisi olan gerçek veya tüzel kişilerden kendileri, yakınları veya üçüncü kişi

veya kuruluşlar için doğrudan doğruya veya aracı eliyle herhangi bir hediye alamazlar ve menfaat sağlayamazlar.

Kamu görevlileri, kamu kaynaklarını kullanarak hediye veremez, resmi gün, tören ve bayramlar dışında, hiçbir gerçek veya tüzel kişiye çelenk veya çiçek gönderemezler; görev ve hizmetle ilgisi olmayan kutlama, duyuru ve anma ilanları veremezler.

Uluslararası ilişkilerde nezaket ve protokol kuralları gereğince, yabancı kişi ve kuruluşlar tarafından verilen hediyelerden, 3628 sayılı Kanunun 3. maddesi hükümleri saklı kalmakla birlikte, sözkonusu maddede belirtilen sınırın altında kalanlar da beyan edilir.

Aşağıda belirtilenler hediye alma yasağı kapsamı dışındadır:

a) Görev yapılan kuruma katkı anlamına gelen, kurum hizmetlerinin hukuka uygun yürütülmesini etkilemeyecek olan ve kamu hizmetine tahsis edilmek, kurumun demirbaş listesine kaydedilmek ve kamuoyuna açıklanmak koşuluyla alınanlar (makam aracı ve belli bir kamu görevlisinin hizmetine tahsis edilmek üzere alınan diğer hediyeler hariç) ile kurum ve kuruluşlara yapılan bağışlar,

b) Kitap, dergi, makale, kaset, takvim, cd veya buna benzer nitelikte olanlar,

c) Halka açık yarışmalarda, kampanyalarda veya etkinliklerde kazanılan ödül veya hediyeler,

d) Herkese açık konferans, sempozyum, forum, panel, yemek, resepsiyon veya buna benzer etkinliklerde verilen hatıra niteliğindeki hediyeler,

e) Tanıtım amacına yönelik, herkese dağıtılan ve sembolik değeri bulunan reklam ve el sanatları ürünleri,

f) Finans kurumlarından piyasa koşullarına göre alınan krediler.

Aşağıda belirtilenler ise hediye alma yasağı kapsamındadır:

a) Görev yapılan kurumla iş, hizmet veya çıkar ilişkisi içinde bulunanlardan alınan karşılama, veda ve kutlama hediyeleri, burs, seyahat, ücretsiz konaklama ve hediye çekleri,

b) Taşınır veya taşınmaz mal veya hizmet satın alırken, satarken veya kiralarken piyasa fiyatına göre makul olmayan bedeller üzerinden yapılan işlemler,

c) Hizmetten yararlananların vereceği her türlü eşya, giysi, takı veya gıda türü hediyeler,

d) Görev yapılan kurumla iş veya hizmet ilişkisi içinde olanlardan alınan borç ve krediler.

Bu Yönetmelik kapsamına giren en az genel müdür, eşiti ve üstü görevliler, bu maddenin 5 inci fıkrası ve 6 ncı fıkranın (a) bendinde sayılan hediyelere ilişkin bir önceki yılda aldıklarının listesini, herhangi bir uyarı beklemeksizin her yıl Ocak ayı sonuna kadar Kurula bildirirler.

Kamu malları ve kaynaklarının kullanımı

Madde 16 — Kamu görevlileri, kamu bina ve taşıtları ile diğer kamu malları ve kaynaklarını kamusal amaçlar ve hizmet gerekleri dışında kullanamaz ve kullandıramazlar, bunları korur ve her an hizmete hazır halde bulundurmak için gerekli tedbirleri alırlar.

Savurganlıktan kaçınma

Madde 17 — Kamu görevlileri, kamu bina ve taşıtları ile diğer kamu malları ve kaynaklarının kullanımında israf ve savurganlıktan kaçınır; mesai süresini, kamu mallarını, kaynaklarını, işgücünü ve imkanlarını kullanırken etkin, verimli ve tutumlu davranırlar.

Bağlayıcı açıklamalar ve gerçek dışı beyan

Madde 18 — Kamu görevlileri, görevlerini yerine getirirken yetkilerini aşarak çalıştıkları kurumlarını bağlayıcı açıklama, taahhüt, vaat veya girişimlerde bulunamazlar, aldatıcı ve gerçek dışı beyanat veremezler.

Bilgi verme, saydamlık ve katılımcılık

Madde 19 — Kamu görevlileri, halkın bilgi edinme hakkını kullanmasına yardımcı olurlar. Gerçek ve tüzel kişilerin talep etmesi halinde istenen bilgi veya belgeleri, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununda belirlenen istisnalar dışında, usulüne uygun olarak verirler.

Üst yöneticiler, ilgili kanunların izin verdiği çerçevede, kurumlarının ihale süreçlerini, faaliyet ve denetim raporlarını uygun araçlarla kamuoyunun bilgisine sunarlar.

Kamu görevlileri, kamu hizmetleri ile ilgili temel kararların hazırlanması, olgunlaştırılması, alınması ve bu kararların uygulanması aşamalarından birine, bir kaçına veya tamamına, aksine yasal bir hüküm olmadıkça, o karardan doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenecek olanların katkıda bulunmasını sağlamaya dikkat ederler.

Yöneticilerin hesap verme sorumluluğu

Madde 20 — Kamu görevlileri, kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi sırasında sorumlulukları ve yükümlülükleri konusunda hesap verebilir ve kamusal değerlendirme ve denetime her zaman açık ve hazır olurlar.

Yönetici kamu görevlileri, kurumlarının amaç ve politikalarına uygun olmayan işlem veya eylemleri engellemek için görev ve yetkilerinin gerektirdiği önlemleri zamanında alırlar.

Yönetici kamu görevlileri, yetkisi içindeki personelin yolsuzluk yapmasını önlemek için gerekli tedbirleri alırlar. Bu tedbirler; yasal ve idari düzenlemeleri uygulamayı, eğitim ve bilgilendirme konusunda uygun çalışmalar yapmayı, personelinin karşı karşıya kaldığı mali ve diğer zorluklar konusunda dikkatli davranmayı ve kişisel davranışlarıyla personeline örnek olmayı kapsar.

Yönetici kamu görevlileri, personeline etik davranış ilkeleri konusunda uygun eğitimi sağlamak, bu ilkelere uyulup uyulmadığını gözetlemek, geliriyle bağdaşmayan yaşantısını izlemek ve etik davranış konusunda rehberlik etmekle yükümlüdür.

Eski kamu görevlileriyle ilişkiler

Madde 21 — Kamu görevlileri, eski kamu görevlilerini kamu hizmetlerinden ayrıcalıklı bir şekilde faydalandıramaz, onlara imtiyazlı muamelede bulunamaz.

Kamu görevlerinden ayrılan kişilere, ilgili kanunlardaki hükümler ve süreler saklı kalmak kaydıyla, daha önce görev yaptıkları kurum veya kuruluştan, doğrudan veya dolaylı olarak herhangi bir yüklenicilik, komisyonculuk, temsilcilik, bilirkişilik, aracılık veya benzeri görev ve iş verilemez.

Mal bildiriminde bulunma

Madde 22 — Kamu görevlileri, kendileriyle eşlerine ve velayeti altındaki çocuklarına ait taşınır ve taşınmazları, alacak ve borçları hakkında, 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu hükümleri uyarınca, yetkili makama mal bildiriminde bulunurlar.

Kurul, gerek gördüğü takdirde mal bildirimlerini inceleme yetkisine sahiptir. Mal bildirimlerindeki bilgilerin doğruluğunun kontrolü amacıyla ilgili kişi ve kuruluşlar (bankalar ve özel finans kurumları dahil) talep edilen bilgileri, en geç otuz gün içinde Kurula vermekle yükümlüdürler.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Etik Davranış İlkelerinin Uygulaması
ve
Etik Kültürün Yerleştirilmesi

Etik davranış ilkelerine uyma

Madde 23 — Kamu görevlileri, görevlerini yürütürken bu Yönetmelikte belirtilen etik davranış ilkelerine uymakla yükümlüdürler. Bu ilkeler, kamu görevlilerinin istihdamını düzenleyen mevzuat hükümlerinin bir parçasını oluşturur.

Bu Kanun kapsamındaki kamu görevlileri, bir ay içinde, Ek-1'de yer alan "Etik Sözleşme" belgesini imzalamakla yükümlüdürler. Bu belge, personelin özlük dosyasına konur.

Kurum ve kuruluşların yetkili sicil amirleri, personelin sicil ve performansını, bu Yönetmelikte düzenlenen etik davranış ilkelerine uygunluk açısından da değerlendirirler.

Personeli bilgilendirme

Madde 24 — Kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilen her düzeydeki personel, istihdama ilişkin koşulların bir parçası olarak etik davranış ilkeleri ve bu ilkelere ilişkin sorumlulukları hakkında bilgilendirilir.

Etik kültürün yerleştirilmesi ve eğitimi

Madde 25 — Kurul, etik kültürün yerleştirilmesi ve geliştirilmesi konusunda her türlü çalışmayı yapar, yaptırır, araştırma, yayın, anket, kamuoyu yoklaması, bilimsel toplantılar ve benzeri etkinlikler düzenler, kamu görevlileri için eğitim programları hazırlar, koordine eder, yürütür veya bu konularda bakanlıklar, diğer kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, mahalli idareler ve konusunda uzman sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapabilir.

Etik davranış ilkelerinin, kamu görevlilerine uygulanan temel, hazırlayıcı ve hizmet içi eğitim programlarında yer alması, kurum ve kuruluş yöneticilerince sağlanır.

Kurumsal etik ilkeleri

Madde 26 — Bu Yönetmelikle belirlenen etik davranış ilkeleri, kapsama dahil kurum ve kuruluşlarda uygulanır. Ayrıca, yürüttükleri hizmetin veya görevin niteliğine göre kurum ve kuruluşlar kendi kurumsal etik davranış ilkelerini düzenlemek üzere Kurulun inceleme ve onayına sunabilir.

Bilgi ve belge isteme yetkisi

Madde 27 — Bakanlıklar ve diğer kamu kurum ve kuruluşları, Kurulun başvuru konusu ile ilgili olarak istediği bilgi ve belgeleri süresi içinde vermek zorundadırlar.

Kurul, bu Yönetmelik kapsamındaki kuruluşlardan ve özel kuruluşlardan ilgili temsilcileri çağırıp bilgi alma yetkisine sahiptir.

İnceleme ve araştırma yetkisi

Madde 28 — Kurul, etik davranış ilkelerine aykırı davranış ve uygulamalar hakkında, resen veya yapılacak başvurular üzerine, gerekli inceleme ve araştırmayı yapmaya yetkilidir. Kurul, etik ilkelere aykırı davranış ve uygulamalar hakkında yapacağı inceleme ve araştırmalara esas olmak üzere gerektiğinde yetkili makamlar kanalıyla kurum ve kuruluşlardan bilgi ve belge toplayabilir.

Kurul inceleme ve araştırmasını etik davranış ilkelerinin ihlal edilip edilmediği çerçevesinde yürütür. Kurul yapacağı inceleme ve araştırmayı, en geç üç ay içinde sonuçlandırır.

Kurul, ayrıca kurum ve kuruluşlarda etik davranış ilkelerinin yerleştirilmesi ve geliştirilmesi konusunda faaliyet, inceleme ve araştırma yapabilir.

Etik komisyonu

Madde 29 — Kurum ve kuruluşlarda, etik kültürünü yerleştirmek ve geliştirmek, personelin etik davranış ilkeleri konusunda karşılaştıkları sorunlarla ilgili olarak tavsiyelerde ve yönlendirmede bulunmak ve etik uygulamaları değerlendirmek üzere kurum veya kuruluşun üst yöneticisi tarafından kurum içinden en az üç kişilik bir etik komisyonu oluşturulur.

Etik komisyonu üyelerinin ne kadar süreyle görev yapacağı ve diğer hususlar, kurum ve kuruluşun üst yöneticisince belirlenir. Etik komisyonu üyelerinin özgeçmiş ve iletişim bilgileri, üç ay içinde Kurul'a bildirilir. Etik komisyonu, Kurul ile işbirliği içinde çalışır.

Görüş bildirme

Madde 30 — Kurul, kurum ve kuruluşların, etik davranış ilkeleri konusunda uygulamada karşılaştıkları sorunlara yönelik olarak görüş bildirmeye yetkilidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Başvuru ve Resen İnceleme Usul ve Esasları

Başvuru hakkı

Madde 31 — 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına İlişkin Kanunda belirlenen esaslara göre, medeni hakları kullanma ehliyetine sahip Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşları ile Türkiye'de oturan yabancı gerçek kişiler başvuruda bulunabilirler. Herhangi bir nedenle Türkiye'de bulunup da başvuru nedeni sayılan etik ilkelerden birisine aykırı davranıldığına tanık olan yabancı, başvuru hakkı açısından Türkiye'de oturuyor kabul edilir. Başvuruda bulunabilmek için başvuranın menfaatinin etkilenmesi koşulu aranmaz.

Ancak, kamu görevlilerini karalama amacı güttüğü açıkça anlaşılan ve başvuranın kimliği tespit edilemeyen başvurular değerlendirmeye alınmaz.

Yargı organlarınca incelenmekte olan veya karara bağlanmış bulunan uyuşmazlıklar hakkında Kurula veya yetkili disiplin kurullarına başvuru yapılamaz. İnceleme sırasında yargı yoluna gidildiği anlaşılan başvuruların işlemi durdurulur. Daha önce Kurulca incelenmiş şikayet konusu, yeni kanıtlar gösterilmedikçe bir daha şikayet konusu yapılamaz ve incelenemez.

Başvuru biçimleri

Madde 32 — Başvurular;

a) Yazılı dilekçe,

b) Elektronik posta,

c) Tutanağa geçirilen sözlü başvuru yolları ile yapılır.

Başvuru usulü

Madde 33 — Başvuru, gerçek kişiler tarafından adı, soyadı, oturma yeri veya iş adresi ile imzayı kapsayan dilekçelerle, en az genel müdür ve Kurulca genel müdür düzeyinde oldukları kabul edilen EK-2 listede bulunan unvanlarda bulunanlar için Kurul Başkanlığına, diğer görevliler için ise kurum yetkili disiplin kurullarına yöneltilmek üzere ilgili kurum amirliğine yapılır.

Dilekçede, etik ilkeye aykırı davranış iddiasına ilişkin bilgi ve belgeler açık ve ayrıntılı olarak belirtilir. Elde bulunan belgeler dilekçeye eklenir. Başvuru konusu aykırı davranış iddiası, kişi, zaman ve yer belirtilerek somut biçimde gösterilir.

Başvuru dilekçelerinin daktilo ile yazılması veya bilgisayar çıktısı olması koşulu aranmaz. Dilekçelerin okunaklı ve anlaşılır olması yeterlidir. Başvuru-

nun Kurul kayıtlarına geçtiği tarih, başvuru tarihidir. Başvuru dilekçeleri posta yoluyla da Kurula gönderilebilir. Bu durumda dilekçenin Kurul kayıtlarına geçtiği tarih süre başlangıcına esas alınır. Başvurunun tutanağa geçirilmek koşuluyla sözlü yapılması durumunda başvuranın imzası ve adresi de tutanağa alınır.

Elektronik ortamda yapılacak başvurular

Madde 34 — Başvurunun; gerçek kişiler tarafından elektronik posta yoluyla yapılması halinde, başvuru sahibinin adı ve soyadı, oturma yeri veya iş adresi belirtilir. Türkiye'de oturan yabancıların bu yolla yaptıkları başvurularda, pasaport numarası ve uyruğu gösterilir. Elektronik posta yolu ile yapılacak başvurularda, başvurunun Kurulun elektronik posta adresine ulaştığı tarih başvuru tarihidir.

Başvuruların kabulü ve işleme konulması

Madde 35 — Başvuru dilekçeleri kaydedilir ve başvuran hazır ise tarih ve sayı içeren alındı verilir. Kurum ve kuruluşların herhangi bir birimine yanlışlıkla ulaşan başvuru dilekçeleri işleme konulmadan ilgisine göre yetkili disiplin kuruluna veya Kamu Görevlileri Etik Kurulu Başkanlığına gönderilir.

a) Kaydedilen başvuru en kısa zamanda Kurul Başkanı veya görevlendireceği üye tarafından bir raportöre verilir.

b) Raportör başvuruyu görev, konu ve kabul edilebilirlik yönlerinden inceleyerek bir ön rapor hazırlayıp Kurul Başkanına sunar.

c) Raportörün raporunda, başvuranın adı, soyadı, şikayet edilen kamu görevlisinin adı, soyadı, görevi, başvuru konusu, raportörün önerisi, adı, soyadı ile tarih ve imzası yer alır.

d) Rapor, Kurul Başkanı veya ilgili üye tarafından, gerekirse ilgili yerlerden gerekli ek bilgi ve belgeler de istenip eklenerek görüşülmek üzere Kurul gündemine alınır.

e) Kurul raporu görüşerek gerekirse incelemeyi derinleştirmek suretiyle ilgili yerlerden gerekli bilgi ve belgelerin istenmesine karar verir. Başvurunun kabul edilebilir bulunması durumunda, şikayet edilen kamu görevlisinin savunması alınır. Savunma süresi, istem yazısının kendisine bildirildiği tarihi izleyen günden itibaren 10 gündür. Sürenin son gününün resmi tatil gününe rastlaması durumunda, tatili izleyen çalışma günü sürenin son günü olarak kabul edilir.

f) Kendisinden bilgi istenen resmi ve özel kurum ve kuruluşlar istenen bilgi ve belgeleri belirlenen süre içinde Kurula vermekle yükümlüdürler.

g) Kurul incelemesini en geç üç aylık süre içinde bitirerek üye tam sayısının salt çoğunluğu ile karar verir. Bu süre, başvurunun kayda alındığı tarihte başlar.

h) Kurul Üyelerine, incelemelerin gerektirdiği durumlarda iş bölümü çerçevesinde görev verilebilir.

ı) İsim ve imza bulunmayan başvuru dilekçeleri ile 33 ve 34 üncü maddelerde belirtilen unsurları içermeyen elektronik posta yolu ile gönderilmiş başvurular işleme konulmaz ve mümkünse durum başvuru sahibine bildirilir.

Gerçeğe aykırı beyanları içerdiği sonradan anlaşılan başvurular, bu durumun anlaşıldığı tarihte işlemden kaldırılır.

Elektronik posta yoluyla yapılan başvurularda, başvuru sahibi gerçek kişilerin verdiği T.C. kimlik numarası, İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünün internet sayfasından başvuru sahibi tarafından verilen kimliğin doğru olup olmadığının tespiti amacıyla gerektiğinde sorgulanır. Gerçeğe aykırı ad ve soyadı ile yapılan başvurular işleme konulmaz.

Elektronik ortamda veya yazılı olarak alınan başvuruların bilgi veya belge güvenliği kurum ve kuruluşlarda genel hükümlere göre sağlanır. Kurula gönderilen bilgi ve belgeler ile Kurul tarafından edinilen bilgilerin değerlendirme ve incelenmesinde gizlilik derecesi bulunanların korunmasında ve saklanmasında gizlilik ilkesine uyulur. Kurul Başkanı ve Üyeleri ile sekretarya personeli, gizlilik ilkesinin gereklerine uymakla yükümlüdür. Bu yükümlülük Kurul Başkan ve Üyeleri ile diğer personelin görevlerinden ayrılmalarından sonra da devam eder. İncelenmesi biten belgeler yerine geri gönderilir.

Resen inceleme

Madde 36 — Kurulun inceleme yetkisi içinde bulunan bir kamu görevlisinin etik ilkelere aykırı davrandığının çeşitli yollarla öğrenilmesi üzerine Kurul resen inceleme yetkisini kullanabilir.

a) Bu konuda Kurul Başkanınca görevlendirilecek bir üyenin veya raportörün gözetiminde gerekli bilgiler toplanarak hazırlanan rapor Başkana sunulur.

b) Başkan tarafından belirlenecek gündemde konu Kurulda görüşülerek gerekirse inceleme derinleştirilmek suretiyle gerekli bilgi ve belgeler getirtilir.

İnceleme 35 inci maddede belirlenen usule göre tamamlanır, gerekli karar verilir.

Toplanma ve karar yeter sayısı ile kararlarda bulunacak hususlar

Madde 37 — Kurul, Başkan veya Başkanın özrü nedeniyle toplantıya katılamaması durumunda vekil olarak belirlediği Üyenin Başkanlığında üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve aynı çoğunlukla karar verir.

Kararlarda, başvuranın adı, soyadı ile şikayet edilen kamu görevlisinin adı, soyadı, görevi, karar tarih ve sayısı ile kararın dayandığı belge ve bilgiler, savunma ve inceleme sonucu ile karara katılan Başkan ve Üyelerin ad ve imzaları, varsa azlık oyu, raportörün adı, soyadı yer alır.

İncelenmekte olan başvuru konusunun yargıya götürüldüğü anlaşılırsa inceleme bulunduğu aşamada durdurulur ve yargı kararı sonucuna göre değerlendirilir.

Disiplin kurullarında inceleme ve karar verme usulü

Madde 38 — 5176 sayılı Kanun ile bu Yönetmelik kapsamında bulunan ve Kurulun görev alanı dışındaki kamu görevlilerinin etik ilkelere aykırı davrandığı yolunda disiplin kurullarına yapılan başvurular, yetkili disiplin kurullarınca bu Yönetmelikte düzenlenen etik davranış ilkeleri ile başvuru usul ve esasları çerçevesinde incelenir.

Bu kurulların verdiği etik ilkeye aykırı davranışın varlığı veya yokluğu konusundaki kararlar ilgili kurum veya kuruluş yetkilisine, hakkında başvuru yapılan kamu görevlisine ve başvuru sahibine bildirilir. Disiplin kurullarının kararları kamu oyuna duyurulmaz.

Kararlar üzerine yapılacak işlem

Madde 39 — Kararlar Başkan ve Üyeler tarafından imzalanmakla kesinleşir. Kesinleşen karar Başbakanlık Makamına sunulur. Kararlara karşı idari yargı yolu açıktır.

Kurul, başvuruya konu işlem veya eylemi gerçekleştiren kamu görevlisinin etik davranış ilkelerine aykırı işlem ve eylemi olduğunu tespit etmesi halinde bu durumu Başbakanlık, Kurul kararı olarak Resmî Gazete aracılığıyla kamu oyuna duyurur, ancak, Kurul kararlarının yargı tarafından iptali halinde Kurul, yargı kararını yerine getirir ve Resmî Gazete'de yayımlatır.

Etik ilkeye aykırı davranışın saptanamadığına ilişkin kararlar da Başbakanlık Makamına ve ilgililere yazılı olarak bildirilir. Bu kararlar kamu oyuna duyurulmaz. Kabul edilebilirliliği bulunmayan başvurular hakkında verilen kararlar yalnızca başvuru sahibine iletilir.

Madde 40 — Oluştuğu tarihi izleyen günden başlayarak iki yıl içinde yapılmayan etik ilkelere aykırı davranışlar hakkındaki başvurular incelenmez.

Geçici Madde 1 — Bu Yönetmeliğin Resmî Gazete'de yayımı tarihinden önce gerçekleşen etik ilkelere aykırı davranışlar şikayet ve ihbar konusu yapılamaz.

Geçici Madde 2 — Bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden itibaren üç ay içinde kapsam içindeki kamu görevlileri, 23 üncü maddede düzenlenen "etik sözleşme" belgesini imzalarlar ve bu belgeler personelin özlük dosyasına konulur.

Yürürlük

Madde 41 — Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 42 — Bu Yönetmelik hükümlerini Başbakan yürütür.

EK-1

Kamu Görevlileri Etik Sözleşmesi

Kamu hizmetinin her türlü özel çıkarın üzerinde olduğu ve kamu görevlisinin halkın hizmetinde bulunduğu bilinç ve anlayışıyla;

* Halkın günlük yaşamını kolaylaştırmak, ihtiyaçlarını en etkin, hızlı ve verimli biçimde karşılamak, hizmet kalitesini yükseltmek ve toplumun memnuniyetini artırmak için çalışmayı,

* Görevimi insan haklarına saygı, saydamlık, katılımcılık, dürüstlük, hesap verebilirlik, kamu yararını gözetme ve hukukun üstünlüğü ilkeleri doğrultusunda yerine getirmeyi,

* Dil, din, felsefi inanç, siyasi düşünce, ırk, yaş, bedensel engelli ve cinsiyet ayrımı yapmadan, fırsat eşitliğini engelleyici davranış ve uygulamalara meydan vermeden tarafsızlık içerisinde hizmet gereklerine uygun davranmayı,

* Görevimi, görevle ilişkisi bulunan hiçbir gerçek veya tüzel kişiden hediye almadan, maddi ve manevi fayda veya bu nitelikte herhangi bir çıkar sağlamadan, herhangi bir özel menfaat beklentisi içinde olmadan yerine getirmeyi,

* Kamu malları ve kaynaklarını kamusal amaçlar ve hizmet gerekleri dışında kullanmamayı ve kullandırmamayı, bu mal ve kaynakları israf etmemeyi,

* Kişilerin dilekçe, bilgi edinme, şikayet ve dava açma haklarına saygılı davranmayı, hizmetten yararlananlara, çalışma arkadaşlarıma ve diğer muhataplarıma karşı ilgili, nazik, ölçülü ve saygılı hareket etmeyi,

* Kamu Görevlileri Etik Kurulunca hazırlanan yönetmeliklerle belirlenen etik davranış ilke ve değerlerine bağlı olarak görev yapmayı ve hizmet sunmayı taahhüt ederim.

EK-2

KAMU GÖREVLİLERİ ETİK KURULUNUN YETKİ ALANINA GİREN EN AZ GENEL MÜDÜR, EŞİTİ VE ÜSTÜ KAMU GÖREVLİLERİ

A) TBMM ve Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğinde

- Genel Sekreter
- Genel Sekreter Yardımcısı
- Devlet Denetleme Kurulu Üyeleri

B) 1 — Başbakanlık ve Bakanlıklarda

- Müsteşar
- Müsteşar Yardımcısı
- Genel Müdür
- Teftiş Kurulu Başkanı
- Kurul Başkanı (Ek göstergesi 6400 ve üzerinde olanlar)
- Valiler
- Kaymakamlar
- Büyükelçiler, Daimi Temsilciler
- Başbakan Başmüşaviri

2 — Bağlı, İlgili ve İlişkili Kurum ve Kuruluşlarda

- Müsteşar
- YÖK Başkanı, Yürütme Kurulu Üyeleri, Genel Sekreteri ve ÖSYM Başkanı
- Müsteşar Yardımcısı
- Genel Müdür
- Teftiş Kurulu Başkanı ve Diğer Denetim Kurullarının Başkanları
- Genel Sekreter ve Genel Sekreter Yardımcıları (ek göstergesi 6400 ve üzeri)
- Başkan (ek göstergesi 6400 ve üzeri olanlar)

- Düzenleyici ve Denetleyici Kurum ve Kurul Başkan ve Yardımcıları
- Kurul Üyeleri
- Kurum ve Kuruluş Başkan Yardımcıları (ek göstergesi 6400 ve üzeri olanlar)
- Kamu İktisadi Teşekkülleri ve Bağlı Ortaklıklarının Genel Müdürü
- Kamu İktisadi Teşekkülleri Yönetim ve Denetim Kurulu Üyeleri

C) Mahalli İdarelerde
- Büyükşehir Belediye Başkanı
- İl ve İlçe Belediye Başkanları
- Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri ve Genel Sekreter Yardımcıları
- Büyükşehir Belediyesi ve Bağlı Kuruluşları Genel Müdürü
- Büyükşehir Belediyesi Teftiş Kurulu Başkanı
- İl Belediye ve İl Özel İdare Birlikleri ile bunların Üst Birlik Başkanları
- Büyükşehir Belediye Şirketleri Genel Müdürleri, Yönetim ve Denetim Kurulu Üyeleri
- Büyükşehir sınırları içindeki Belediye Başkanları

D) Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarında
- Yönetim Kurulu Başkanı
- Üst Birliklerde Başkan, Yönetim Kurulu Üyeleri ve Genel Sekreter

E) 5176 sayılı Kanun çerçevesinde; ilgili mevzuatında özlük hakları veya emeklilik yönünden müsteşar, müsteşar yardımcısı, genel müdür statüsünde olduğu belirtilenler, Kanun kapsamında bulunan kurum ve kuruluşlardaki diğer yönetim ve denetim kurulu üyeleri ile teşkilat yapısı ve yürüttükleri hizmetlerin niteliği dikkate alınarak Kurul tarafından en az genel müdür veya eşiti sayılan diğer Kamu Görevlileri.

3. DENETİM GÖREVLİLERİNİN UYACAKLARI MESLEKÎ ETİK DAVRANIŞ İLKELERİ HAKKINDA YÖNETMELİK

Resmi Gazete Tarihi: 14.09.2010

Resmi Gazete Sayısı: 27699

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç ve kapsam

Madde 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, 25/5/2004 tarihli ve 5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanun-larda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun kapsamında yer alan kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan denetim görevlilerinin uyacakları meslekî etik davranış ilkelerini belirlemektir.

(2) Bu Yönetmelik, 13/4/2005 tarihli ve 25785 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik hükümleri ile birlikte uygulanır.

Dayanak

Madde 2 – (1) Bu Yönetmelik, 5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 3 üncü ve 7 nci maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 3 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Denetim faaliyeti: Her türlü denetim, teftiş, inceleme, araş-tırma, soruşturma v.b. işlevleri,

b) Denetim görevlisi: Denetim birimlerinde başkan ve başkan yardımcısı kadrolarında bulunanlar da dâhil olmak üzere denetim, teftiş, soruşturma, kontrol, ön inceleme, inceleme ve araştırma görevini yapmak üzere değişik ad ve unvanlar altında istihdam edilen veya görevlendirilenleri,

c) Denetlenen: Denetime tâbi kamu görevlileri, kamu kurum ve kuruluşları ile özel hukuk gerçek ve tüzel kişilerini,

ç) Yakın: Denetim görevlisinin kan ve kayın hısımları ile denetim görevinin tarafsızlık ve dürüstlük içinde yapılmasını etkileyebilecek diğer kişileri,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Denetim Görevlilerine İlişkin Etik Davranış İlkeleri

Tarafsızlık ve Nesnellik

Madde 4 – (1) Denetim görevlileri;

a) Görevlerini herhangi bir baskı, etkileme ve yönlendirme olmaksızın yerine getirir; tarafsızlığına zarar verecek veya çevresinde böyle bir izlenim uyandıracak herhangi bir faaliyet veya ilişkinin içerisinde yer almaz; her türlü baskıya karşı tarafsızlığını muhafaza eder; siyasî, idarî, ekonomik, sosyal ve kültürel etkilerden kaçınır; tarafsızlığının etkilenmesi söz konusu olduğunda durumu yetkili makamlara bildirir.

b) Görevleriyle ilgili bilgi ve belgeleri toplarken, değerlendirirken, aktarırken ve sonuçlandırırken, önyargısız ve tarafsız şekilde hareket eder; kariyerinin gerektirdiği nesnellik ilkesine uyar.

c) Denetlenen birim ve taraflarca ileri sürülen bilgi, belge ve görüşleri alır; elde ettiği diğer bilgi ve belgelerle birlikte adil, tarafsız ve nesnel bir şekilde değerlendirir.

ç) Raporlarını; denetimin amacına uygun nitelikte, süresi içinde, somut, güvenilir ve geçerli kanıtlara dayalı olarak özlü, açık, tam ve kesin olarak düzenler.

d) Raporlarında yer verdikleri önlem ve tavsiyeleri gerekçeli olarak belirtir.

e) Denetimlerine tâbi kişi, kurum ve kuruluşlar nezdinde aracı-lıkta bulunamaz.

Eşitlik

Madde 5 – (1) Denetim görevlileri;

a) Denetim faaliyetlerini yerine getirirken; yasa önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket eder.

b) Dil, din, ırk, cinsiyet, tâbiyet, sosyal sınıf, yaş, evlilik, engellilik, sosyal ve ekonomik durum, siyasi düşünce ve benzeri diğer sebeplere dayanan farklılıkları gözetmeksizin görevlerini yerine getirir.

c) Denetim faaliyetini yerine getirirken, herhangi bir kişiye, zümreye ya da kuruma karşı önyargılı hareket etmez yahut bunları kayırıcı veya dışlayıcı faaliyetlerde bulunamaz.

Dürüstlük

Madde 6 – (1) Denetim görevlileri;

a) Çalışmalarını dürüstlük, doğruluk, dikkat ve sorumluluk duygusu içinde yürütür.

b) Yapılacak denetleme ve soruşturmalar konusunda başkala-rına görevleri ile ilgili olarak herhangi bir vaat veya taahhütte bulunamaz.

c) Görevlerinin saygınlığını ve güvenilirliğini zedeleyen görüntü, tavır ve davranıştan kaçınır.

ç) Kendilerine verilen görevi kapsamı ve süresi içinde yerine getirir; suç teşkil eden diğer eylem ve işlemlere vâkıf olduğunda konuyu yetkili makamlara bildirir.

Gizlilik

Madde 7 – (1) Denetim görevlileri;

a) Denetim faaliyetlerinin yürütülmesi ve raporlanması aşamalarında, denetledikleri konu ve kurumla ilgili gizliliğe uygun hareket eder; kanaatlerini yetkili makamlar dışında kimseye açıklayamaz.

b) Görevleri dolayısıyla öğrendikleri devlet sırrı, ticarî sır ve özel hayatın gizliliği ile ilgili bilgileri, kanunların öngördüğü durumlar dışında hiçbir kurum, kuruluş veya kişiye veremez ve açıklayamaz.

c) Denetim faaliyetleri sırasında edindiği herkese açık olmayan bilgileri kendi yararına veya başkalarının yarar ve zararına kullana-maz.

Çıkar Çatışmasından Kaçınma

Madde 8 – (1) Denetim görevlileri;

a) Görevleri sırasında ve görevleri ile ilişkili olarak kendi ve yakınlarının çıkarlarının söz konusu olabileceği her türlü durumdan kaçınır; bunlarla ilgili olarak denetim faaliyetlerine ve alınacak kararlara katılamaz, görüş bildiremez.

b) Son iki yıl içinde görev yaptıkları kurum, kuruluş ve bunların iştiraklerine yönelik denetim faaliyetlerine katılamaz.

c) Denetim faaliyetini yürütürken, yetki ve nüfuzunu kullanarak hizmetin gerekli kıldığı koşullar dışında, kurumlardan ek hizmet veya imkân talep etmez; kamu mal ve hizmetleri ile insan kaynaklarını hizmet gerekleri dışında kullanamaz ve kullandıramaz.

ç) Denetim faaliyetleri ile ilgili olarak görevini tarafsız ve nesnel bir şekilde yürütmesini engelleyecek potansiyel veya gerçek çıkar çatışması durumunu derhal kurum veya kuruluşuna bildirir ve konu ile ilgili görevden çekilme talebinde bulunur.

d) Görev, unvan ve yetkilerini kullanarak kendilerinin veya başkalarının kitap, dergi, kaset ve benzeri ürünlerinin satışını ve dağıtımını yaptıramaz; herhangi bir kurum, vakıf, dernek veya spor kulübüne yardım, bağış ve benzeri nitelikte menfaat sağlayamaz.

Nezaket ve Saygı

Madde 9 – (1) Denetim görevlileri, onur kırıcı, küçük düşürücü ve keyfi davranışlar sergilemez; baskıcı, hakaret ve tehdit edici uygulamalarda bulunmaz; birlikte görev yaptıkları ve denetledikleri kişilere karşı nazik ve saygılı davranır.

Yetkinlik ve Meslekî Özen

Madde 10 – (1) Denetim görevlileri;

a) Görevin gerektirdiği bilgi, beceri ve deneyime sahip olur ve görevlerine azami özen ve dikkat gösterir.

b) Denetim faaliyetinin amacına uygun bir şekilde yerine getirilebilmesi için meslekî bilgi, beceri ve bireysel yeteneklerini sürekli geliştirmeye gayret eder.

c) Denetim hizmetlerini yürütürken meslektaşları arasında ekip çalışmasına ve işbirliğine önem verir ve kendisinden beklenen gerekli desteği sağlar.

ç) Denetledikleri kurum ve kuruluşların çalışma şartlarını, yer-leşik mesai düzenini ve hizmet gereklerini olumsuz yönde etkileyen tutum ve davranışlardan kaçınır; kurum ve kuruluşların işleyiş düzenine, yönetim ve karar alma süreçlerine müdahale etmez.

d) Kurum ve kuruluşların yürüttüğü hizmetlerin hukuka ve etik ilkelere uygun olarak yerine getirilmesi, faaliyet ve işlemlerde hataların önlenmesi, kaynakların etkili, tutumlu ve verimli bir şekilde kullanılması amacına yönelik olarak rehberlik ve eğiticilik hizmetlerini de, görevinin bir parçası olarak görür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Uygulanmayacak Hükümler

Madde 11 – (1) Bu Yönetmelikte düzenlenen denetim görevli-leriyle ilgili etik davranış ilkelerine aykırı nitelik taşıyan kapsam içindeki kamu kurum ve kuruluşlarının yönetmeliklerinde yer alan hükümler uygulanmaz.

Yürürlük

Madde 12 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 13 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Başbakan yürütür.

4.BİLGİ EDİNME HAKKI KANUNUNUN UYGULANMASINA İLİŞKİN ESAS VE USULLER HAKKINDA YÖNETMELİK

Bakanlar Kurulu Kararının Tarihi : 19/4/2004 No : 2004/7189
Dayandığı Kanunun Tarihi : 9/10/2003 No : 4982
Yayımlandığı R.Gazetenin Tarihi : 27/4/2004 No : 25445
Yayımlandığı Düsturun Tertibi : 5 Cilt : 43 S :

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 - Bu Yönetmeliğin amacı, gerçek ve tüzel kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin 9/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun uygulanmasına dair esas ve usulleri düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 - Bu Yönetmelik; merkezi idare kapsamındaki kamu idareleri ile bunların bağlı, ilgili veya ilişkili kuruluşlarının, köyler hariç olmak üzere mahalli idareler ve bunların bağlı ve ilgili kuruluşları ile birlik veya şirketlerinin, T.C. Merkez Bankası, İMKB ve üniversiteler de dahil olmak üzere kamu tüzel kişiliğini haiz olarak enstitü, teşebbüs, teşekkül, fon ve sair adlarla kurulmuş olan bütün kamu kurum ve kuruluşlarının ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetlerinde uygulanır.

Hukuki dayanak

Madde 3 - Bu Yönetmelik, 9/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun 31 inci maddesi uyarınca hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 - Bu Yönetmelikte geçen;

a) Kurum ve kuruluş: 2 nci maddede geçen ve kapsama dahil olan bilgi edinme başvurusu yapılacak tüm makam ve mercileri,

b) Başvuru sahibi: 4982 sayılı Kanun ve bu Yönetmelik kapsamında bilgi edinme hakkını kullanarak kurum ve kuruluşlara başvuran gerçek ve tüzel kişileri,

c) Bilgi: Kurum ve kuruluşların kayıtlarında yer alan 4982 sayılı Kanun kapsamındaki her türlü veriyi,

d) Belge: Kurum ve kuruluşların sahip oldukları 4982 sayılı Kanun kapsamındaki yazılı, basılı veya çoğaltılmış dosya, evrak, kitap, dergi, broşür, etüt, mektup, program, talimat, kroki, plan, film, fotoğraf, teyp ve video kaseti, harita, elektronik ortamda kaydedilen her türlü bilgi, haber ve veri taşıyıcılarını,

e) Bilgi veya belgeye erişim: İstenen bilgi veya belgenin niteliğine göre, kurum ve kuruluşlarca, başvuru sahibine söz konusu bilgi veya belgenin bir kopyasının verilmesini, kopya verilmesinin mümkün olmadığı hallerde, başvuru sahibinin bilgi veya belgenin aslını inceleyerek not almasına veya içeriğini görmesine veya işitmesine izin verilmesini,

f) Kurul: Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunu,

g) Kanun: 9/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununu,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Bilgi Edinme Hakkı, Bilgi Verme Yükümlülüğü ve Bilgi Verme Usulü

Bilgi edinme hakkı

Madde 5 - Herkes, Kanun ve bu Yönetmelikte belirlenen esas ve usuller çerçevesinde bilgi edinme hakkına sahiptir.

Türkiye'de ikamet eden yabancılar ile Türkiye'de faaliyette bulunan yabancı tüzel kişiler, isteyecekleri bilgi kendileriyle veya faaliyet alanlarıyla ilgili olmak kaydıyla ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde, Kanun ve bu Yönetmelik hükümlerinden yararlanırlar. Bu kapsamdaki başvurular Türkçe olarak yapılır. Karşılıklılık ilkesi kapsamında bulunan ülkeler Dışişleri Bakanlığınca Resmi Gazetede ilan edilir.

Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden doğan hak ve yükümlülükleri saklıdır.

Bilgi verme yükümlülüğü kapsamında alınacak tedbirler

Madde 6 - Kurum ve kuruluşlar, Kanunda yer alan istisnalar dışındaki her türlü bilgi veya belgeyi, Kanunda ve bu Yönetmelikte belirlenen esas ve usullere göre başvuranların yararlanmasına sunmak ve bilgi edinme başvurularını etkin, süratli ve doğru sonuçlandırmak üzere gerekli idari ve teknik tedbirleri almakla yükümlüdür.

Kurum ve kuruluşlar, ellerinde mevcut olan ve bilgi edinme başvurusuna konu olabilecek bütün bilgi veya belgeleri, bilgi edinme hakkının kullanımını kolaylaştıracak şekilde tasnif ederler. Bu amaçla kurum ve kuruluşların belge kayıt, dosyalama ve arşiv düzeniyle ilgili gerekli idari ve teknik tedbirler alınır.

Bilgi edinme hakkının etkin olarak kullanılabilmesi ve bilgi edinme başvurularından kaynaklanan iş yükünün en aza indirilebilmesi amacıyla kurum ve kuruluşlar;

a) Görev ve hizmet alanlarına giren konulardaki bilgi veya belgelerin konularını ve bunların hangi birimde mevcut olduğunu ihtiva eden kurum dosya planlarını,

b) Görev ve hizmet alanlarına giren konulardaki temel nitelikli karar ve işlemlerini, mal ve hizmet alımlarını, satımlarını, projelerini ve yıllık faaliyet raporlarını,

c) Görev ve hizmet alanlarına giren konulardaki kanun, tüzük, yönetmelik, Bakanlar Kurulu kararı veya diğer düzenleyici işlemlerin neler olduğunu, yayımlanmışsa hangi tarihli ve sayılı Resmi Gazetede yayımlandığını, görev ve hizmet alanlarıyla ilgili mevzuatın değişiklikleri işlenmiş halini,

bilgi iletişim teknolojilerini kullanmak suretiyle kamuoyunun bilgisine sunarlar.

Kesinleşen faaliyet ve denetim raporları uygun vasıtalarla kamuoyunun incelemesine açık hale getirilir.

Kurum ve kuruluşlar, Kanun ve bu Yönetmelik hükümleri çerçevesinde, bilgi edinme hakkının etkin olarak kullanılabilmesi ve bilgi edinme başvurularından kaynaklanan iş yükünün en aza indirilebilmesi amacıyla kurumsal internet sayfalarını bu madde hükümlerine göre yeniden şekillendirir. Bu Yönetmelik kapsamındaki kurum ve kuruluşlar, bu bilgileri tek tek birimler bazında, aynı kurumsal internet sayfası üzerinden; zorunlu hallerde kurumsal internet sayfasından link verilmek suretiyle birime ait internet sayfası üzerinden kamuoyunun bilgisine sunarlar.

Kurum ve kuruluşlar, görev ve hizmet alanlarına giren konulardaki bilgi veya belgelerin konularını ve bunların hangi birimde mevcut olduğunu ihtiva eden kurum dosya planlarını, konuyla ilgili mevzuatta belirlenmiş ilkelere uygun olarak düzenlerler. Kurum dosya planları, kurum ve kuruluşların basın ve halkla ilişkilerle görevli birimlerinde oluşturulacak bilgi edinme birimlerinde bulundurulur ve bunlardan yeterli sayıda nüsha başvuru sahiplerinin istifadesine sunulur. Kurum dosya planlarının bir örneği de kurum ve kuruluşların kurumsal internet sayfalarından kamuoyunun bilgisine sunulur.

Bilgi edinme hakkının, elektronik ortamda kullanımını kolaylaştırmak maksadıyla, EK-1 ve EK-2'de yer alan başvuru formları ile kurum ve kuruluşların bilgi edinme birimlerinin elektronik posta yoluyla başvuru kabul edecek elektronik posta adresleri, kurum ve kuruluşların internet sayfalarında yayımlanır. Bu başvuru formları ayrıca, başvuru sahiplerinin istifadesi amacıyla bilgi edinme birimlerinde sürekli bulundurulur.

İhtiyari olarak yayımlanabilecek bilgi veya belgeler

Madde 7 - Kurum ve kuruluşlar, bilgi edinme hakkının etkin olarak kullanılabilmesi ve bilgi edinme başvurularından kaynaklanan iş yükünün en aza indirilebilmesi amacıyla, aşağıdaki türden bilgi veya belgeleri internet sayfaları üzerinden kamuoyunun bilgisine sunabilirler:

a) Teşkilat yapısı, görevler, bütçe, gelir ve giderler hakkındaki bilgi veya belgeler,

b) Personel sayısı ve statüleri hakkındaki bilgiler,

c) Verilen hizmetlere ilişkin bilgiler,

d) Karar alma, hizmet sunma ve politika oluşturma yöntemlerine ilişkin bilgiler,

e) Kamuyu etkileyen kararlar ve gerekçeleri, politikalar, bunlar hakkında idare tarafından yapılan değerlendirmeler ve bu kararların alınmasına dayanak teşkil eden temel bilgiler ve veriler,

f) Kayıt, dosyalama ve arşiv düzeninin tanıtımına ilişkin bilgiler,

g) Şikayet ve başvuruların yapılma usulü ve verileceği merci veya yetkili kişi hakkında bilgiler,

h) İstatistiki veriler, araştırma raporları, makaleler ve diğer belgeler.

Bilgi edinme birimlerinin oluşturulması

Madde 8- Kurum ve kuruluşların basın ve halkla ilişkilerle görevli birimlerinde, bilgi edinme hakkının etkin olarak kullanılabilmesi ve bilgi veya bel-

gelere erişimin zamanında sağlanabilmesi amacıyla bilgi edinme birimleri oluşturulur.

Bünyesinde basın ve halkla ilişkilerle görevli birimi veya bu birime benzer görevler ifa eden birim bulunmayan kurum ve kuruluşlar, bilgi edinme hakkının etkin olarak kullanılabilmesi ve bilgi veya belgelere erişimin zamanında sağlanabilmesi amacıyla, kurum ve kuruluş içindeki bir birim bünyesinde bilgi edinme birimleri oluştururlar veya doğrudan kurum yöneticisine bağlı bilgi edinme yetkilisi görevlendirirler.

Bilgi edinme birimlerinde, yeterli sayıda personel görevlendirilir. Bu birimlerin, bilgi edinme başvurusu yapılabilmesini kolaylaştıracak fiziki mekana ve teknik donanıma sahip olması esastır.

Bu birimlerde görevli personel, bilgi edinme hakkını kullanacak kişilerin istekleri halinde, başvurunun nasıl yapılacağı, talep edilen bilgi veya belgenin kurum ve kuruluşun hangi biriminde bulunabileceği ve başvuru sonrasındaki işlemler konusunda bilgi verir, açıklama yapar, gerekli yardımı sağlar ve bilgi edinme başvurularıyla ilgili işlemleri yapar.

Bilgi edinme başvurusunda bulunan kişilerin, kurum ve kuruluşların ellerinde hangi konularda ve ne türden bilgi veya belgeler bulunduğu konusunda bilgilenmelerini sağlamak amacıyla, 6 ncı madde uyarınca kurum ve kuruluşlarca hazırlanacak kurum dosya planları, bilgi edinme birimlerinde bulundurulur ve bunlardan yeterli sayıda nüsha başvuru sahiplerinin istifadesine sunulur.

Kurum ve kuruluşların teşkilat yapısına, görev ve hizmet alanlarına ilişkin bilgiler, tanıtma veya eğitim amaçlı broşürler ve yayınlar, yıllık faaliyet raporları ile bütçe ve harcamalarına ilişkin raporlar bilgi edinme birimlerinde bulundurulabilir. Kişiler bu tür tanıtıcı yayınlardan istifade edebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bilgi Edinme Başvurusu

Başvuru usulü

Madde 9 - Gerçek kişiler tarafından yapılacak bilgi edinme başvurusu; başvuru sahibinin adı ve soyadı, imzası, oturma yeri veya iş adresini içeren dilekçeyle, istenen bilgi veya belgenin bulunduğu kurum ve kuruluşa yapılır.

Tüzel kişiler tarafından yapılacak bilgi edinme başvurusu; tüzel kişinin unvanı ve adresi ile yetkili kişinin imzasını ve yetki belgesini içeren dilekçeyle, istenen bilgi veya belgenin bulunduğu kurum ve kuruluşa yapılır.

Dilekçede, istenen bilgi veya belgeler açık ve ayrıntılı olarak belirtilir. Bilgi veya belgeye erişimin kısa sürede sağlanabilmesi amacıyla, istenen bilgi veya belgenin konusu, varsa tarihi, sayısı ve kurum veya kuruluşun hangi biriminden istendiği ve ihtiyaç duyulan diğer hususlar dilekçede belirtilir.

Merkezi idarenin taşra teşkilatında bulunan bilgi veya belgelere ilişkin başvurular, valilik veya kaymakamlığa bağlı olarak faaliyette bulunan bilgi edinme yetkililerine veya taşra teşkilatında bulunan ilgili birimlere yapılır. İl ve ilçelerde bulunan birimler arasındaki koordinasyon ve bu işlemlere ilişkin raporların hazırlanması, valilik ve kaymakamlıklardaki bilgi edinme birimlerince sağlanır. Valilik ve kaymakamlıklarda bulunan bilgi edinme birimleri, merkez teşkilatını ilgilendiren konularda kendilerine yapılan başvuruları ilgili idareye gönderir ve durumu başvurana bildirir.

Başka bir kanun uyarınca yapıldığı belirtilmeyen başvurular, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında yapılmış sayılır.

Başvuru dilekçelerinin veya başvuru formlarının, daktiloyla doldurulması veya bilgisayar çıktısı olması şartı aranmaz. Ancak başvuru dilekçeleri veya formları okunaklı ve anlaşılır bir şekilde yazılır veya doldurulur.

Başvurunun kurum ve kuruluşa ulaştığı tarih başvuru tarihidir.

Başvuru dilekçeleri posta yoluyla da kurum ve kuruluşlara gönderilebilir.

Başvuru üzerine istenen bilgi veya belgeye erişimin kısa sürede sağlanabilmesi ve bilgi edinme taleplerinin kolaylıkla işleme konulabilmesi amacıyla, başvuru sahipleri bilgi edinme başvurusuna dair dilekçelerini verirken, gerçek kişiler için EK-1'de, tüzel kişiler için EK-2'de yer alan formlardan isterlerse yararlanabilirler. Ancak, elektronik posta ve faks yoluyla başvuru yapacak gerçek ve tüzel kişilerin EK-1 ve EK-2'de yer alan formları doldurmaları zorunludur.

Elektronik ortamda veya diğer iletişim araçlarıyla yapılacak başvurular

Madde 10 - Bilgi edinme başvurusu, kişinin kimliğinin ve imzasının veya yazının kimden neşet ettiğinin tespitine yarayacak başka bilgilerin yasal olarak belirlenebilir olması kaydıyla elektronik ortamda veya diğer iletişim araçlarıyla da yapılabilir.

Gerçek kişiler tarafından elektronik posta yoluyla yapılacak başvurular, başvuru sahibinin adı ve soyadı, oturma yeri veya iş adresine ilave olarak kimlik doğrulama amacıyla kullanılacak T.C. kimlik numarası belirtilmek suretiyle, istenen bilgi veya belgenin bulunduğu kurum ve kuruluşun bilgi

edinme biriminin elektronik posta adresine EK-1'de yer alan form doldurulmak suretiyle yapılır.

Tüzel kişiler tarafından elektronik posta yoluyla yapılacak başvurular, tüzel kişinin unvanı ve adresi ile yetkili kişinin T.C. kimlik numarası belirtilmek suretiyle ve yetki belgesiyle birlikte, istenen bilgi veya belgenin bulunduğu kurum ve kuruluşun bilgi edinme biriminin elektronik posta adresine EK-2'de yer alan form doldurulmak suretiyle yapılır. Yetki belgesi uygun elektronik araçlarla elektronik ortama aktarılarak gönderilir.

Gerçek veya tüzel kişiler tarafından, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu gereğince elektronik imza kullanılarak gönderilen başvurularda, T.C. kimlik numarası aranmaz.

Elektronik posta yoluyla yapılacak başvurularda, başvuru formunun kurum veya kuruluşun bilgi edinme biriminin elektronik posta adresine ulaştığı tarih, başvuru tarihidir.

Elektronik posta yoluyla yapılacak başvurular için, kurum ve kuruluşların bilgi edinme birimleri, bu amaçla kurumsal bir elektronik posta adresi oluşturur ve internet sayfalarında yayımlar.

Kurum ve kuruluşlar elektronik ortamda yapılan başvuruya elektronik ortamda cevap verebileceği gibi, istenen bilgi veya belgenin niteliğine göre yazıyla da cevap verebilir. İstenen bilgi veya belgenin bu yollarla verilmesinin mümkün olmadığı hallerde, söz konusu bilgi veya belgenin yerinde incelenebilmesi, not alınabilmesi, dinlenebilmesi, görülebilmesi veya izlenebilmesi imkanı sağlanır.

Başvuru dilekçeleri faks yoluyla da, kurum ve kuruluşlara gönderilebilir. Ancak faks yoluyla yapılacak başvurularda ayrıca, gerçek kişiler ile tüzel kişiliği temsile yetkili kişilerin T.C. kimlik numaraları belirtilir. Faks yoluyla iletilen dilekçelerde, dilekçe sahibi kendisine faks yoluyla cevap verilmesini isterse, cevap verilecek faks numarasını dilekçesinde ayrıca belirtir. Kurum ve kuruluşlar, faks yoluyla yapılan başvurulara, faks yoluyla veya elektronik ortamda cevap verebileceği gibi, istenen bilgi veya belgenin niteliğine göre yazıyla da cevap verebilir. İstenen bilgi veya belgenin bu yollarla verilmesinin mümkün olmadığı hallerde, söz konusu bilgi veya belgenin yerinde incelenebilmesi, not alınabilmesi, dinlenebilmesi, görülebilmesi veya izlenebilmesi imkanı sağlanır. Faks yoluyla gelen başvuru dilekçesinin kurum ve kuruluşların bilgi edinme birimlerine ulaştığı tarih, başvuru tarihidir.

Özürlüler tarafından yapılacak başvurular

Madde 11 - Başvuruda bulunan kimsenin kimliğini tespit etmeye yarayacak başka bilgi veya özel işaretlerin bulunması halinde, özürlüler bakımından bu bilgi veya özel işaretler imza yerine geçmek üzere kullanılır.

İstenecek bilgi veya belgelerin niteliği

Madde 12 - Bilgi edinme başvurusu, başvurulan kurum ve kuruluşların ellerinde bulunan veya görevleri gereği bulunması gereken bilgi veya belgelere ilişkin olmalıdır.

Kurum ve kuruluşlar; ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bir bilgi veya belge için yapılacak başvurular ile tekemmül etmemiş bir işleme ilişkin bilgi veya belge için yapılacak başvurulara olumsuz cevap verebilirler.

Belli bir tarihte açıklanacağı, duyurulacağı önceden belirtilmiş olup, zamanından önce açıklanması halinde kamu yararını zedeleyecek veya kişisel menfaat temin etmek için kullanılabilecek bilgi veya belgeler, belirtilen tarihten önce açıklanamaz, erişimi sağlanamaz.

Yayımlanmış veya kamuya açıklanmış bilgi veya belgeler

Madde 13 - Kurum ve kuruluşlarca yayımlanmış veya kitap, broşür, ilan ve benzeri yollarla kamuya açıklanmış bilgi veya belgeler, bilgi edinme başvurusuna konu olamaz.

Ancak birinci fıkrada belirtilen yollarla kamuoyuna açıklanmış veya kurum ve kuruluşlarca elektronik ortamda yayımlanmış kamunun erişimine açık bilgi veya belgelerin ne şekilde, ne zaman ve nerede yayımlandığı veya açıklandığı başvurana bildirilir.

Başvuruların kabulü, değerlendirilmesi ve işleme konulması

Madde 14 - Başvuru dilekçeleri veya formları, kurum ve kuruluşların bilgi edinme birimleri tarafından kabul edilir. Bilgi edinme birimleri, başvuru dilekçeleri veya formlarının 9 uncu maddede belirtilen şekilde verilip verilmediğinin kontrolünü yaptıktan sonra bunların evrak kayıtlarını yaparak hazır bulunmaları koşuluyla başvuru sahiplerine, başvurunun tarih ve sayısını gösteren bir makbuz verir.

Kurum ve kuruluşların bilgi edinme birimleri dışındaki herhangi bir birimine ulaşan başvuru dilekçeleri veya formlar, işleme konulmadan derhal bilgi edinme birimlerine gönderilir.

9 uncu maddede belirtilen unsurları içermeyen başvuru dilekçeleri veya formları ile 10 uncu maddede belirtilen unsurları içermeyen elektronik posta

yoluyla gönderilmiş başvuru dilekçeleri veya formları işleme konulmaz ve durum başvuru sahibine bildirilir.

Gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu sonradan anlaşılan başvuru sahiplerinin dilekçeleri veya formları, bu durumun anlaşıldığı tarihte hiç başvuru yapılmamış sayılarak işleme konulmaz.

Elektronik posta yoluyla yapılan bilgi edinme başvurularında, başvuru sahibi gerçek veya tüzel kişilerin verdiği T.C. kimlik numarası, İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünün internet sayfasından, başvuru sahibi tarafından verilen ad ve soyadın doğru olup olmadığının tespiti amacıyla gerektiğinde sorgulanır. Gerçeğe aykırı ad ve soyadla yapılan başvurular işleme konulmaz.

Başvuru dilekçesi veya formu kaydedildikten sonra, en geç iki iş günü içinde kurum veya kuruluşun ilgili birimlerine gönderilir. Bu yazıda; başvurunun hangi birim tarafından cevaplanacağı ve başvuru sahibine hangi tarihe kadar cevap verilmesi gerektiği belirtilir. Bu tür yazıların hızlı bir şekilde ilgili birimlere iletilmesi için gerekli yetki devri işlemleri ilgili mevzuata uygun olarak yapılır.

Elektronik posta yoluyla gelen başvurular ilgili birimlere, elektronik ortamda veya başvurunun bilgisayar çıktısı iletilmek suretiyle gönderilir. Ayrıca başvurunun hangi birim tarafından cevaplanacağı ve istenen bilgi veya belge hakkında başvuru sahibine hangi tarihe kadar cevap verilmesi gerektiği belirtilir.

Kurum ve kuruluşlardaki bilgi edinme birimleri, Kanun ve bu Yönetmelikte belirlenen esas ve usullere göre kurum ve kuruluşların ilgili diğer birimleriyle koordinasyon içinde görev ifa ederler.

Elektronik ortamda veya yazılı olarak alınan başvuruların bilgi veya belge güvenliği, kurum ve kuruluşlarda genel hükümlere göre sağlanır.

Başvuru sahiplerine yardım

Madde 15 - Bilgi edinme birimlerinde görevli personel, bilgi edinme başvurusunda bulunan kişilere yol göstermekle ve Kanun kapsamında sahip oldukları hakları kullanabilmeleri için yardımcı olmakla yükümlüdür. Görevli personel bu amaçla, dilekçe veya formlardaki şekil noksanlıklarını başvuru sahiplerine başvuru anında belirtir ve bunların nasıl giderileceği konusunda yol gösterir.

İstenen bilgi veya belgelerin belirsizliği

Madde 16 - Başvuru dilekçesi veya formuyla istenen bilgi veya belgeler, yeterince açık ve anlaşılır değilse, kurum ve kuruluşlar başvurunun hangi nedenlerle yeterince açık ve anlaşılır olmadığını başvuru sahibine bildirebilir ve ek bilgiler sunmasını isteyebilir.

Bu takdirde 20 nci maddedeki on beş günlük süre, belirtilen noksanlıkların tam olarak giderildiği tarihten itibaren başlar.

Başvuru dilekçelerinin diğer kurum ve kuruluşlara yönlendirilmesi

Madde 17 - İstenen bilgi veya belge, başvurulan kurum ve kuruluştan başka bir yerde bulunuyorsa, başvuru dilekçesi veya formu bu kurum ve kuruluşun bilgi edinme birimine gönderilir ve durum ilgiliye bildirilir.

Bu şekilde yönlendirilen başvurunun bilgi veya belgenin bulunduğu kurum ve kuruluşça alındığı tarihte başvuru yapılmış sayılır. Sürelerin başlangıcında önceki başvuru dikkate alınmaz.

Kendisine bilgi edinme başvurusunda bulunulan kurum ve kuruluş, talep edilen bilgi veya belge kendisinde bulunmakla birlikte, istenen bilgi veya belgenin başka bir veya birden fazla kurum ve kuruluştan neşet ettiğini veya görev alanına girdiğini tespit ederse, bilgi veya belgeye erişimi sağlamadan önce, söz konusu kurum ve kuruluşlardan görüş alabilir. Bu takdirde bilgi veya belgeye erişim otuz iş günü içinde sağlanır. Bu durumda, sürenin uzatılması ve gerekçesi başvuru sahibine on beş iş günlük sürenin bitiminden önce bildirilir.

Görüş sorulan kurum ve kuruluşa, görüş bildirmesi için beş iş gününden az süre verilemez. Görüş sorulan kurum ve kuruluş yetkilileri, ilgiliye süresinde cevap verilmesi konusunda, kendisine başvuru yapılan kurum ve kuruluş yetkilileriyle aynı sorumluluğu paylaşır.

Başvuru içeriğinin birden fazla kurum ve kuruluşu ilgilendirmesi durumunda, kendisine başvuru yapılan kurum ve kuruluş, diğer kurum ve kuruluşlardan istenen bilgi veya belgenin kendisinde bulunmayan kısmıyla ilgili olarak ilgili kurum ve kuruluşlardan bilgi veya belge talebinde bulunabilir. Bu takdirde bilgi veya belgeye erişim otuz iş günü içinde sağlanır. Bu durumda, sürenin uzatılması ve bunun gerekçesi başvuru sahibine on beş iş günlük sürenin bitiminden önce bildirilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Bilgi veya Belgelere Erişim

Başvuruların cevaplandırılması

Madde 18 - Bilgi edinme birimlerince iletilen başvurular, kurum ve kuruluşların ilgili birimlerince cevaplandırılır.

Başvuruya cevap verecek birimin, istenen bilgi veya belgeyi kurum ve kuruluş içindeki başka bir birimden sağlaması, başvuru ile ilgili olarak bir başka kurum ve kuruluşun görüşüne ihtiyaç duyulması veya başvuru içeriğinin birden fazla kurum ve kuruluşu ilgilendirmesi durumunda, 17 nci madde hükmü uygulanır.

Kurum ve kuruluşlar, bilgi edinme başvurularıyla ilgili cevaplarını yazılı olarak veya elektronik ortamda başvuru sahibine bildirirler. Ancak, başvuru sahibine elektronik posta yoluyla verilecek cevaplar, kurum ve kuruluşların bilgi edinme birimleri aracılığıyla gönderilir. Bu kapsamdaki bir başvuruya hazırlanan cevap, ilgili birim tarafından bilgi edinme birimlerine yazılı olarak veya elektronik ortamda gönderilir.

Başvurunun cevaplandığı tarih, kurum veya kuruluşun cevap yazısı üzerindeki tarihtir.

Bilgi edinme başvuruları hakkında gerekli inceleme ve araştırma, başvuruya cevap verecek birim tarafından yapılır ve başvurular, 20 nci maddede belirtilen süreler içinde cevaplandırılır.

Bütün başvurular olumlu veya olumsuz olarak cevaplandırılırken, başvuru sahibine gönderilecek yazının bir sureti, yazının ekleri hariç olmak üzere ayrıca bilgi edinme birimlerine gönderilir.

Başvurunun reddedilmesi halinde bu kararın gerekçesi ve buna karşı yapılabilecek başvuru yolları ve süreleri belirtilir.

Kamu görevlilerinin ihmali veya kusurlu davranışları nedeniyle, Kanunda belirtilen süreler içinde başvurunun cevaplandırılmaması, kurum ve kuruluşların cevap verme yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.

Daha önce cevaplandığı halde aynı kişiler tarafından yapılan tekrar mahiyetindeki başvurular ile soyut ve genel nitelikteki başvurular işleme konulmaz ve durum başvuru sahibine bildirilir.

Bilgi veya belgelere erişim usulü

Madde 19 - Kurum ve kuruluşlardan belge istenmesi halinde, başvuru sahibine istenen belgenin onaylı bir kopyası verilir. Elektronik ortamdaki bilgi

veya belgeler, elektronik posta, veri kopyalamaya yarayan diskler ve diğer araçlarla verilebilir.

Bilgi veya belgenin niteliği gereği kopyasının verilmesinin mümkün olmadığı veya kopya çıkarılmasının aslına zarar vereceği hallerde, kurum ve kuruluşlar başvuru sahibinin;

a) Yazılı veya basılı belgeler için, söz konusu belgenin aslını incelemesi ve not alabilmesini,

b) Ses kaydı şeklindeki bilgi veya belgelerde bunları dinleyebilmesini,

c) Görüntü kaydı şeklindeki bilgi veya belgelerde bunları izleyebilmesini,sağlarlar.

Bu amaçla, erişimin nasıl, ne zaman ve nerede sağlanacağı ile gerekli görülen diğer hususlar, başvuru sahibine erişim süresi içinde bildirilir. Bu şekilde erişim sağlanırken, bilgi veya belgenin değiştirilmesi, imhası, çalınması veya diğer riskler değerlendirilerek, başvuru sahibine en az bir görevli nezaret eder ve gerekli diğer tedbirler alınır.

Bilgi veya belgenin yukarıda belirtilenlerden farklı bir şekilde elde edilmesi mümkün ise, belgeye zarar vermemek şartıyla erişim sağlanır.

Bilgi veya belgeye erişim süreleri

Madde 20 - Kurum ve kuruluşlar, başvuru üzerine istenen bilgi veya belgeye erişimi on beş iş günü içinde sağlarlar.

Ancak istenen bilgi veya belgenin, başvurulan kurum ve kuruluş içindeki başka bir birimden sağlanması; başvuru ile ilgili olarak bir başka kurum ve kuruluşun görüşünün alınmasının gerekmesi veya başvuru içeriğinin birden fazla kurum ve kuruluşu ilgilendirmesi durumlarında bilgi veya belgeye erişim otuz iş günü içinde sağlanır. Bu durumda, sürenin uzatılması ve bunun gerekçesi başvuru sahibine on beş iş günlük sürenin bitiminden önce bildiriler.

Gizli bilgileri ayırarak bilgi veya belge verme

Madde 21- İstenen bilgi veya belgelerde, gizlilik dereceli veya açıklanması yasaklanan bilgiler ile açıklanabilir nitelikte olanlar birlikte bulunuyor ve bunlar birbirlerinden ayrılabiliyorsa, söz konusu bilgi veya belge, gizlilik dereceli veya açıklanması yasaklanan bilgiler çıkarıldıktan sonra başvuranın bilgisine sunulur. Ayırma gerekçesi başvurana yazılı olarak bildirilir.

Başvuru ücretleri

Madde 22 – (Değişik birinci fıkra: 31/10/2005-2005/9585 K.) Kurum ve kuruluşlar, elektronik posta yoluyla erişim sağlananlar dahil, erişimine olanak sağladıkları bilgi veya belgeler için başvuru sahibinden, bilgi veya belgelere erişimin gerektirdiği inceleme, araştırma, kopyalama, postalama ve diğer maliyet unsurları ile orantılı ölçüde ücret tahsil edebilir. Kurum ve kuruluşlarca uygulanacak bilgiye erişim ücret tarifesi Maliye Bakanlığınca belirlenir. Ancak erişimine olanak sağlanan bilgi veya belgelerin ilk on sayfalarının kopyaları için, postalama maliyeti dahil herhangi bir ücret alınmaz.

Kurum ve kuruluşlar erişimini sağlayacakları bilgi veya belgelerin, erişim maliyeti tutarı ve ödemenin nereye yapılacağı hakkında başvuru sahibini, başvuru tarihinden itibaren on beş gün içinde bilgilendirir. Ancak, istenen bilgi veya belgenin, başvurulan kurum ve kuruluş içindeki başka bir birimden sağlanması; başvuru ile ilgili olarak bir başka kurum ve kuruluşun görüşünün alınmasının gerekmesi veya başvuru içeriğinin birden fazla kurum ve kuruluşu ilgilendirmesi durumunda, kurum ve kuruluşlar erişim maliyeti tutarı ve ödemenin nereye yapılacağı hakkında başvuru sahibini, başvuru tarihinden itibaren otuz gün içinde bilgilendirir.

Bilgi veya belgelere erişim için gereken maliyet tutarının kurum ve kuruluş tarafından başvuru sahibine bildirilmesiyle, on beş veya otuz iş günlük süreler kesilir. Başvuru sahibi, bildirimin yapıldığı tarihten itibaren on beş iş günü içinde ödemeyi gerçekleştirdiğini gösteren belgeyi sunmadığı takdirde talebinden vazgeçmiş sayılır.

Kamu kurum ve kuruluşlarının, erişimine olanak sağladıkları bilgi veya belgeler için başvuru sahiplerinden talep edecekleri ücretler, ilgili kurum ve kuruluş bütçesine gelir olarak kaydedilmek üzere ilgili saymanlıklara veya bu saymanlıklar adına bankalar ve diğer finans kurumları veya PTT şubelerinde açılan hesaplara yatırılır.

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, erişimine olanak sağladıkları bilgi veya belgeler için başvuru sahiplerinden talep edecekleri ücretler, ilgili meslek kuruluşları adına açılan hesaba yatırılır.

Kanunda istisna sayılan bilgi veya belgelere ilişkin talepler

Madde 23 - Kanunda bilgi edinme hakkının istisnaları olarak düzenlenen konularda yapılan bilgi edinme başvuruları reddedilir ve ret kararı başvuru sahibine gerekçeli olarak bildirilir.

İtiraz usulü

Madde 24 - Bilgi edinme istemi Kanunun 16 ve 17 nci maddelerinde öngörülen sebeplerle reddedilen başvuru sahibi, yargı yoluna başvurmadan önce kararın tebliğinden itibaren on beş gün içinde Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna itiraz edebilir. İtiraz yazılı olarak yapılır. Kurul, bu konudaki kararını otuz iş günü içinde verir.

20 nci maddede belirtilen süreler içinde, kurum ve kuruluşlar tarafından başvuru sahibine olumlu veya olumsuz herhangi bir cevap verilmemesi halinde başvuru, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 10 uncu maddesi uyarınca altmış günün geçmesiyle reddedilmiş sayılır.

İkinci fıkra gereğince bilgi edinme istemi Kanunun 16 ve 17 nci maddelerinde öngörülen sebeplerle reddedilmiş sayılan başvuru sahibi, yargı yoluna başvurmadan önce dava açma süresinin başladığı tarihten itibaren on beş gün içinde Kurula yazılı olarak itiraz edebilir. Kurul, bu konudaki kararını otuz iş günü içinde verir.

Kurula itiraz, başvuru sahibinin idari yargıya başvurma süresini durdurur.

Kurul kararları

Madde 25 - Kurul; bilgi edinme başvurusuyla ilgili olarak yapılacak itirazlar üzerine, Kanunun 16 ve 17 nci maddelerinde öngörülen sebeplere dayanılarak verilen kararları inceler ve karara bağlar; kurum ve kuruluşlar için bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin olarak kararlar verir.

Kurul, bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin hususları düzenlemeye yetkilidir.

Kurul tarafından istenen bilgi veya belgeler

Madde 26 – Bilgi edinme istemi Kanunun 16 ve 17 nci maddelerinde öngörülen sebeplerle reddedilen başvuru sahiplerinin Kurula itirazı üzerine, Kurul başvurunun yapıldığı kurum veya kuruluştan her türlü bilgi veya belgeyi isteyebilir. Kurum ve kuruluşlar, Kurulun istediği her türlü bilgi veya belgeyi on beş iş günü içinde vermekle yükümlüdür.

İtiraz üzerine Kurul ayrıca, başvuru sahibi ile kurum veya kuruluşların, itiraz konusuyla ilgili yazılı veya şifahi görüşlerine başvurabilir, konuyla ilgili uzmanların görüşünü alabilir ve gerekli gördüğü diğer incelemelerde bulunabilir.

Kurula gönderilen bilgi veya belgeler ile Kurul tarafından edinilen görüş, değerlendirme ve incelemelerden gizlilik derecesi bulunanların korunmasında ve saklanmasında gizlilik ilkesine uyulur. Kurul başkan ve üyeleri ile bu bilgileri derleyen ve değerlendiren tüm personel gizlilik ilkesinin gereklerine uymakla yükümlüdür. Bu yükümlülük, Kurul başkan ve üyeleri ile diğer personelin görevlerinden ayrılmalarından sonra da devam eder.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Bilgi Edinme Hakkının Sınırları

Devlet sırrına ilişkin bilgi veya belgeler

Madde 27 - Açıklanması halinde Devletin emniyetine, dış ilişkilerine, milli savunmasına ve milli güvenliğine açıkça zarar verecek ve niteliği itibarıyla Devlet sırrı olan gizlilik dereceli bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

Ülkenin ekonomik çıkarlarına ilişkin bilgi veya belgeler

Madde 28 - Açıklanması ya da zamanından önce açıklanması halinde, ülkenin ekonomik çıkarlarına zarar verecek veya haksız rekabet ve kazanca sebep olacak bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

İstihbarata ilişkin bilgi veya belgeler

Madde 29 - Sivil ve askeri istihbarat birimlerinin görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

Ancak, bu bilgi ve belgeler kişilerin çalışma hayatını ve meslek onurunu etkileyecek nitelikte ise, istihbarata ilişkin bilgi ve belgeler aşağıda belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde bilgi edinme hakkına konu olurlar:

a) Bilgi edinme başvuruları bizzat ilgilisi veya konuya ilişkin olarak düzenlenen özel vekaletname ile yetkilendirilmiş olmak koşulu ile vekili tarafından yapılır.

b) Sivil ve askeri istihbarat birimlerinin görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi veya belgelerden, sadece kişilerin çalışma hayatını ve meslek onurunu etkileyici nitelikte olan ve ilgilisi hakkında bir işleme dayanak teşkil etmek üzere işlenmiş veya değerlendirilmiş bilgi veya belgeler bilgi edinme hakkı kapsamında değerlendirilir.

c) Kurum veya kuruluşların işlemlerine dayanak teşkil etmek üzere, istihbarat birimlerinden talep edilen ve istihbarat birimlerince değerlendirilmek suretiyle kurum veya kuruluşların istifadesine sunulan istihbari bilgi veya belgelere ilişkin bilgi edinme hakkı kapsamındaki başvurular, söz konusu

araştırma veya soruşturmanın yapılmasını talep eden kurum veya kuruluşun bilgi edinme birimine yapılır ve başvuruya erişim bu kurum veya kuruluşça sağlanır.

İdari soruşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler

Madde 30 - Kurum ve kuruluşların yetkili birimlerince yürütülen idari soruşturmalarla ilgili olup, açıklanması veya zamanından önce açıklanması halinde;

a) Kişilerin özel hayatına açıkça haksız müdahale sonucunu doğuracak,

b) Kişilerin veya soruşturmayı yürüten görevlilerin hayatını ya da güvenliğini tehlikeye sokacak,

c) Soruşturmanın güvenliğini tehlikeye düşürecek,

d) Gizli kalması gereken bilgi kaynağının açığa çıkmasına neden olacak veya soruşturma ile ilgili benzeri bilgi ve bilgi kaynaklarının temin edilmesini güçleştirecek, bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

Adli soruşturma ve kovuşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler

Madde 31 - Açıklanması veya zamanından önce açıklanması halinde;

a) Suç işlenmesine yol açacak,

b) Suçların önlenmesi ve soruşturulması ya da suçluların kanuni yollarla yakalanıp kovuşturulmasını tehlikeye düşürecek,

c) Yargılama görevinin gereğince yerine getirilmesini engelleyecek,

d) Hakkında dava açılmış bir kişinin adil yargılanma hakkını ihlal edecek,

nitelikteki bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu ve diğer özel kanun hükümleri saklıdır.

Özel hayatın gizliliği

Madde 32 - Kişinin izin verdiği haller saklı kalmak üzere, özel hayatın gizliliği kapsamında, açıklanması halinde kişinin sağlık bilgileri ile özel ve aile hayatına, şeref ve haysiyetine, mesleki ve ekonomik değerlerine haksız müdahale oluşturacak bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

Kamu yararının gerektirdiği hallerde, kurum ve kuruluşların kayıtlarında bulunan kişisel bilgi veya belgeler, kurum ve kuruluşlar tarafından, ilgili kişiye

en az yedi gün önceden haber verilerek yazılı rızası alınmak koşuluyla açıklanabilir.

Haberleşmenin gizliliği

Madde 33 - Haberleşmenin gizliliği esasını ihlal edecek bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

Ticari sır

Madde 34 - Kanunlarda ticari sır olarak nitelenen bilgi veya belgeler ile, kurum ve kuruluşlar tarafından gerçek veya tüzel kişilerden gizli kalması kaydıyla sağlanan ticari ve mali bilgiler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

Fikir ve sanat eserleri

Madde 35- Fikir ve sanat eserlerine ilişkin olarak yapılacak bilgi edinme başvuruları hakkında ilgili kanun hükümleri uygulanır.

Kurum içi düzenlemeler

Madde 36 - Kurum ve kuruluşların, kamuoyunu ilgilendirmeyen ve sadece kendi personeli ile kurum içi uygulamalarına ilişkin düzenlemeler hakkındaki bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkının kapsamı dışındadır. Ancak, söz konusu düzenlemeden etkilenen kurum çalışanlarının bilgi edinme hakları saklıdır.

Kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyeler

Madde 37 - Kurum ve kuruluşların faaliyetlerini yürütmek üzere, elde ettikleri görüş, bilgi notu, teklif ve tavsiye niteliğindeki bilgi veya belgeler, kurum ve kuruluş tarafından aksi kararlaştırılmadıkça bilgi edinme hakkı kapsamındadır.

Bilimsel, kültürel, istatistik, teknik, tıbbi, mali, hukuki ve benzeri uzmanlık alanlarında yasal olarak görüş verme yükümlülüğü bulunan kişi, birim ya da kurumların görüşleri, kurum ve kuruluşların alacakları kararlara esas teşkil etmesi kaydıyla bilgi edinme istemlerine açıktır.

Tavsiye ve mütalaa talepleri

Madde 38 - Tavsiye ve mütalaa taleplerine ilişkin başvurular bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

Gizliliği kaldırılan bilgi veya belgeler

Madde 39 - İlgili mevzuat uyarınca gizliliği kaldırılmış bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkının sınırları olarak Kanunda düzenlenen diğer istisnalar kapsamına girmediği takdirde bilgi edinme başvurularına açık hale gelir.

ALTINCI BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Arşiv malzemesi ve arşivlik malzemeler

Madde 40 – Başvuru sahiplerinin; Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü veya araştırma hizmeti veren diğer arşivlerde mevcut arşiv malzemesi ve arşivlik malzemeden yararlanma şartları, yükümlülükleri ve arşiv malzemesinin örneklerinin verilmesi hususunda, 31/1/2002 tarihli ve 2002/3681 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile tespit edilen hükümler, süre hariç olmak üzere uygulanır.

Yargı denetimi dışında kalan işlemler

Madde 41 – Yargı denetimi dışında kalan idari işlemlerden kişinin çalışma hayatını ve mesleki onurunu etkileyecek nitelikte olanlar, bilgi edinme hakkı kapsamına dahildir. Ancak bu şekilde sağlanan bilgi edinme hakkı, işlemin yargı denetimine açılması sonucunu doğurmaz.

Denetim ve ceza hükümleri

Madde 42 - Bilgi edinme hakkının kullanımı kapsamındaki başvurulara ilişkin uygulamalar, kurum ve kuruluş yöneticilerince mevzuat dahilinde denetlenir.

Kanunun ve bu Yönetmeliğin uygulanmasında ihmali, kusuru veya kastı bulunan memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında, işledikleri fiillerin genel hükümler çerçevesinde ceza kovuşturması gerektirmesi hususu saklı kalmak kaydıyla, tabi oldukları mevzuatta yer alan disiplin cezaları uygulanır.

Kanunda ve bu Yönetmelikte belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde erişilen bilgi ve belgeler ticari amaçla çoğaltılamaz, kullanılamaz, erişimi sağlayan kurum ve kuruluştan izin alınmaksızın yayınlanamaz. Bu madde hükmüne aykırı olarak erişilen bilgi veya belgeleri ticari amaçla çoğaltanlar, kullananlar veya yayınlayanlar hakkında kanunların cezai ve hukuki sorumluluğa ilişkin hükümleri uygulanır.

Eğitim

Madde 43 – Kurum ve kuruluşlar, Kanunun ve bu Yönetmeliğin uygulanması konusunda personeline gerekli eğitimi sağlar ve bu amaçla eğitim programları düzenler.

Rapor düzenlenmesi

Madde 44 - Kurum ve kuruluşlar, bir önceki yıla ait olmak üzere;

a) Kendilerine yapılan bilgi edinme başvurularının sayısını,

b) Olumlu cevaplanarak bilgi veya belgelere erişim sağlanan başvuru sayısını,

c) Reddedilen başvuru sayısı ve bunların dağılımını gösterir istatistik bilgileri,

d) Gizli ya da sır niteliğindeki bilgiler çıkarılarak ya da bu nitelikteki bilgiler ayrılarak bilgi veya belgelere erişim sağlanan başvuru sayısını,

e) Başvurunun reddedilmesi üzerine itiraz edilen başvuru sayısı ile bunların sonuçlarını,

gösterir bir rapor hazırlayarak, bu raporları her yıl Şubat ayının sonuna kadar Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna gönderirler. Bu raporlar, bilgi edinme birimlerinin koordinasyonunda hazırlanır. Bağlı, ilgili ve ilişkili kamu kurum ve kuruluşları raporlarını bağlı, ilgili ya da ilişkili oldukları bakanlık vasıtasıyla iletirler. Kurul, hazırlayacağı genel raporu, söz konusu kurum ve kuruluşların raporları ile birlikte her yıl Nisan ayının sonuna kadar Türkiye Büyük Millet Meclisine gönderir. Bu raporlar takip eden iki ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca kamuoyuna açıklanır.

Geçici Madde 1 - Kurum ve kuruluşlarda bir ay içinde 8 inci madde hükümlerine uygun olarak bilgi edinme birimleri oluşturulur.

Geçici Madde 2 - Kurum ve kuruluşlar, bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden itibaren üç ay içinde 6 ncı maddede belirtilen kurum dosya planlarını, bilgi edinme hakkının kullanımını kolaylaştıracak şekilde hazırlar ve bilgi iletişim teknolojilerini kullanmak suretiyle kamuoyunun bilgisine sunarlar.

Geçici Madde 3 - Kurum ve kuruluşların belge kayıt, dosyalama ve arşiv düzeninde ihtiyaç duyulan mevzuat değişiklikleri ve diğer düzenleyici işlemler altı ay içinde yapılır.

Geçici Madde 4 - Kurumsal internet sayfası bulunmayan kurum ve kuruluşlar iki ay içinde internet sayfalarını oluştururlar.

Geçici Madde 5 - Kurum ve kuruluşların bilgi edinme birimleri iki ay içinde elektronik posta yoluyla başvuru kabul edecek elektronik posta adreslerini oluşturarak internet sayfalarından kamuoyunun bilgisine sunarlar.

Geçici Madde 6 - 22 nci maddenin birinci fıkrasında belirtilen başvuru ücretlerine ilişkin ilkeler belirleninceye kadar, 2004 yılı için uygulanmak üzere kurum ve kuruluşlar tarafından tespit edilecek tarifelere göre ücret tahsil edilebilir. Ancak erişimine olanak sağlanan bilgi veya belgelerin ilk on

sayfalarının kopyaları için, postalama maliyeti dahil herhangi bir ücret alınmaz.

Yürürlük

Madde 45 - Bu Yönetmelik 24/4/2004 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 46 - Bu Yönetmelik hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

EK-1

BİLGİ EDİNME BAŞVURUSU FORMU (Gerçek Kişiler İçin)

<table>
<tr><td>Başvuru sahibinin adı ve soyadı:</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>Oturma yeri veya iş adresi:</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>Türkiye Cumhuriyeti Kimlik No:(Elektronik ortamda yapılacak başvurular için doldurulması zorunludur.)</td><td></td><td>Başvuruya hangi yolla cevap almak istersiniz?
Yazılı

Elektronik</td></tr>
<tr><td>Elektronik posta adresi:(Elektronik ortamda yapılacak başvurular için doldurulması zorunludur.)</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>İmzası:</td><td></td><td>4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu gereğince istediğim bilgi veya belgeler aşağıda belirtilmiştir.
Gereğini arz ederim.</td></tr>
<tr><td>İstenilen bilgi veya belgeler:
(Not:Ayrılan boşluk yetmediği takdirde, başvuru için boş sayfa / sayfalar kullanılabilir.)</td><td colspan="2"></td></tr>
</table>

EK-2

BİLGİ EDİNME BAŞVURUSU FORMU (Tüzel Kişiler İçin)

<table>
<tr><td>Tüzel kişinin unvanı:</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>Tüzel kişinin adresi:</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>Yetkili kişinin Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Numarası: (Elektronik ortamda yapılacak başvurular için doldurulması zorunludur.)</td><td></td><td>Başvuruya hangi yolla cevap almak istersiniz?
Yazılı Elektronik</td></tr>
<tr><td>Yetkili kişinin elektronik posta adresi:
(Elektronik ortamda yapılacak başvurular için doldurulması zorunludur.)</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>Yetkili kişinin imzası
Not: Yetki belgem ekte sunulmaktadır.</td><td></td><td>4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu gereğince istediğim bilgi veya belgeler aşağıda belirtilmiştir.
Gereğini arz ederim.</td></tr>
<tr><td>İstenen bilgi veya belgeler:

(Not: Ayrılan bölümdeki boşluk yetmediği takdirde, başvuru için boş sayfa/sayfalar kullanılabilir.)</td><td colspan="2"></td></tr>
</table>

5. SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASININ VE TERÖRÜN FİNANSMANININ ÖNLENMESİNE DAİR TEDBİRLER HAKKINDA YÖNETMELİK

(9 OCAK 2008 tarihli ve 26751 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.)

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç ve kapsam

MADDE 1- (1) Bu Yönetmeliğin amacı, 11/10/2006 tarihli ve 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanunun uygulanmasına yönelik olarak; suç gelirlerinin aklanmasının ve terörün finansmanının önlenmesi amacıyla yükümlüler, yükümlülükler, yükümlülüklere uyumun denetimi, gümrük idaresine açıklama yapılması ve diğer tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Hukuki dayanak

MADDE 2- (1) Bu Yönetmelik, 5549 sayılı Kanunun 27 nci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 3- (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Aktarmalı muhabir hesap: Muhabirlik ilişkisi kapsamında yabancı ülkede yerleşik bir finansal kuruluş tarafından Türkiye'de yerleşik bir finansal kuruluşta açılan ve yabancı finansal kuruluşun müşterilerine çek yazma imkânı da tanıyan hesap türünü,

b) Bakanlık: Maliye Bakanlığını,

c) Başkanlık: Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığını,

ç) Başkan: Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanını,

d) Denetim elemanı: Maliye Müfettişi, Hesap Uzmanı, Gümrük Müfettişi, Gelirler Kontrolörü, Bankalar Yeminli Murakıbı, Hazine Kontrolörü, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Uzmanı ve Sermaye Piyasası Kurulu Uzmanını,

e) Elektronik transfer: Gönderen adına bir finansal kuruluştan başka bir finansal kuruluştaki alıcıya elektronik araçlar kullanılmak suretiyle belli tutardaki para ve menkul kıymetin gönderilmesi amacıyla yapılan işlemi,

f) Finansal kuruluş: Bu Yönetmeliğin 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ila (h) bentlerinde sayılan yükümlüler ile bankacılık faaliyetleriyle sınırlı olarak Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğünü,

g) Kanun: 11/10/2006 tarihli ve 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanunu,

ğ) Malvarlığı: Para, değeri para ile temsil edilebilen taşınır veya taşınmaz, maddi veya gayri maddi her türlü mal ve haklar ile bunlar üzerindeki hakları tevsik eden her türlü yasal belge veya araçları,

h) (Değişik bent: RG- 02.01.2010 /27450) Gerçek faydalanıcı: Yükümlü nezdinde işlem gerçekleştiren gerçek kişileri, adına işlem yapılan gerçek kişi, tüzel kişi veya tüzel kişiliği olmayan teşekkülleri kontrolünde bulunduran ya da bunlara ait hesap ya da işlemin nihai faydalanıcısı durumunda olan gerçek kişi veya kişileri, 1

ı) Riskli ülkeler: Aklama ve terörün finansmanının önlenmesi konusunda yeterli düzenlemelere sahip olmayan, bu suçlarla mücadele konusunda işbirliği yapmayan veya yetkili uluslararası kuruluşlarca riskli kabul edilen ülkelerden Bakanlıkça duyurulanları,

i) (Değişik bent: RG- 02.01.2010 /27450) Sürekli iş ilişkisi: Yükümlü ile müşteri arasında hesap açılması, kredi veya kredi kartı verilmesi, kiralık kasa, finansman, faktoring, finansal kiralama, hayat sigortası veya bireysel emeklilik gibi hizmetler nedeniyle kurulan, niteliği itibarıyla devamlılık unsuru taşıyan iş ilişkisini,2

j) Tabela banka: Herhangi bir ülkede fiziki bir hizmet ofisi bulunmayan, tam gün çalışan personel istihdam etmeyen ve bankacılık işlemleri ile kayıtları açısından resmi bir otoritenin denetimine ve iznine tabi olmayan bankayı,

k) Uyum görevlisi: Kanun ve Kanuna dayanılarak yürürlüğe konulan mevzuatla getirilen yükümlülüklere uyumu sağlamak amacıyla, yükümlülerce tayin edilen gerekli yetkiyle donatılmış görevliyi,

l) Yolcu: Geçerli pasaport veya pasaport yerini tutan belgeler taşıyan ve Türkiye'ye girmek veya Türkiye'den çıkmak üzere giriş ve çıkış kapılarına gelen kişileri,

ifade eder.

Yükümlü

MADDE 4- (1) Kanunun uygulanmasında yükümlü, aşağıda sayılanlar ile bunların şube, acente, temsilci ve ticari vekilleri ile benzeri bağlı birimleridir:

a) Bankalar.

b) Bankalar dışında banka kartı veya kredi kartı düzenleme yetkisini haiz kuruluşlar.

c) Kambiyo mevzuatında belirtilen yetkili müesseseler.

ç) Ödünç para verme işleri hakkındaki mevzuat kapsamındaki ikrazatçılar, finansman ve faktoring şirketleri.

d) (Değişik bent: RG- 02.01.2010 /27450) Sermaye piyasası aracı kurumları, vadeli işlemler aracılık şirketleri ve portföy yönetim şirketleri.3

e) Yatırım fonu yöneticileri.

f) Yatırım ortaklıkları.

g) (Değişik bent: RG- 02.01.2010 /27450) Sigorta, reasürans ve emeklilik şirketleri ile sigorta ve reasürans brokerleri. 4

ğ) Finansal kiralama şirketleri.

h) Sermaye piyasası mevzuatı çerçevesinde takas ve saklama hizmeti veren kuruluşlar.

ı) Saklama hizmeti ile sınırlı olmak üzere İstanbul Altın Borsası Başkanlığı.

i) Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü ile kargo şirketleri.

j) Varlık yönetim şirketleri.

k) Kıymetli maden, taş veya mücevher alım satımı yapanlar.

l) Cumhuriyet altın sikkeleri ile Cumhuriyet ziynet altınlarını basma faaliyeti ile sınırlı olmak üzere Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü.

m) Kıymetli madenler borsası aracı kuruluşları.

n) Ticaret amacıyla taşınmaz alım satımıyla uğraşanlar ile bu işlemlere aracılık edenler.

o) İş makineleri dâhil her türlü deniz, hava ve kara nakil vasıtalarının alım satımı ile uğraşanlar.

ö) Tarihi eser, antika ve sanat eseri alım satımı ile uğraşanlar veya bunların müzayedeciliğini yapanlar.

p) Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü, Türkiye Jokey Kulübü ve Spor Toto Teşkilat Başkanlığı dâhil talih ve bahis oyunları alanında faaliyet gösterenler.

r) Spor kulüpleri.

s) Noterler.

ş) Savunma hakkı bakımından diğer kanun hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 35 inci maddesinin ikinci fıkrası kapsamındaki işlerden taşınmaz alım satımı, şirket, vakıf ve dernek kurulması, idaresi ve devredilmesi gibi işlerle sınırlı olmak üzere serbest avukatlar.

t) (Değişik bent: RG- 02.01.2010 /27450) Bir işverene bağlı olmaksızın çalışan serbest muhasebeci, serbest muhasebeci mali müşavir ve yeminli mali müşavirler. 5

u) (EK: RG- 02.01.2010 /27450) Finansal piyasalarda denetim yapmakla yetkili bağımsız denetim kuruluşları.

(2) (Değişik fıkra: RG- 02.01.2010 /27450) Merkezi yurt dışında bulunan yükümlünün Türkiye'deki şube, acente, temsilci ve ticari vekilleri ile benzeri bağlı birimleri birinci fıkra kapsamında yükümlü sayılır.

(Değişik numara: RG- 02.01.2010 /27450) (3) Merkezi Türkiye'de bulunan yükümlünün yurt dışındaki şube, acente, temsilci ve ticari vekilleri ile benzeri bağlı birimleri, faaliyet gösterdikleri ülkenin mevzuatı ve yetkili otoritelerinin izin verdiği ölçüde bu Yönetmelik hükümlerini uygulamak zorundadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Müşterinin Tanınmasına İlişkin Esaslar

Kimlik tespiti

MADDE 5- (1) Yükümlüler;

a) Sürekli iş ilişkisi tesisinde tutar gözetmeksizin,

b) İşlem tutarı ya da birbiriyle bağlantılı birden fazla işlemin toplam tutarı yirmibin (Değişik ibare : RG- 02.01.2010 /27450) TL 6 veya üzerinde olduğunda,

c) Elektronik transferlerde işlem tutarı ya da birbiriyle bağlantılı birden fazla işlemin toplam tutarı ikibin (Değişik ibare : RG- 02.01.2010 /27450) TL7 veya üzerinde olduğunda,

ç) (Mülga bent: RG- 02.01.2010 /27450)8

d) Şüpheli işlem bildirimini gerektiren durumlarda tutar gözetmeksizin,

e) Daha önce elde edilen müşteri kimlik bilgilerinin yeterliliği ve doğruluğu konusunda şüphe olduğunda tutar gözetmeksizin,

kimliğe ilişkin bilgileri almak ve bu bilgilerin doğruluğunu teyit etmek suretiyle müşterilerinin ve müşterileri adına veya hesabına hareket edenlerin kimliğini tespit etmek zorundadır.

(2) Kimlik tespiti, iş ilişkisi tesisinden veya işlem yapılmadan önce tamamlanır.

(3) (Değişik fıkra: RG- 02.01.2010 /27450) Sürekli iş ilişkisi tesisinde, iş ilişkisinin amacı ve mahiyeti hakkında bilgi alınır.

Gerçek kişilerde kimlik tespiti

MADDE 6- (Değişik fıkra: RG- 02.01.2010 /27450) (1) Gerçek kişilerin kimlik tespitinde; ilgilinin adı, soyadı, doğum yeri ve tarihi, uyruğu, kimlik belgesinin türü ve numarası, adresi ve imza örneği, varsa telefon numarası, faks numarası, elektronik posta adresi, iş ve mesleğine ilişkin bilgiler ile Türk vatandaşları için bu bilgilere ilave olarak anne, baba adı ve T.C. kimlik numarası alınır.10

(2) İlgilinin adı, soyadı, doğum yeri ve tarihi, anne ve baba adı, uyruğu ve kimlik belgesinin türü ve numarasına ilişkin bilgilerin doğruluğu;

a) Türk uyruklular için T.C. nüfus cüzdanı, T.C. sürücü belgesi veya pasaport,

b) Türk uyruklu olmayanlar için pasaport, ikamet belgesi veya Bakanlıkça uygun görülen kimlik belgesi,

üzerinden teyit edilir. Yetkililerce istenildiğinde sunulmak üzere teyide esas kimlik belgelerinin asıllarının veya noterce onaylanmış suretlerinin ibrazı sonrası okunabilir fotokopisi veya elektronik görüntüsü alınır yahut kimliğe ilişkin bilgiler kaydedilir.

(3) Sürekli iş ilişkisi tesisinde beyan edilen adresin doğruluğu; yerleşim yeri belgesi, ilgili adına düzenlenmiş elektrik, su, doğalgaz, telefon gibi abonelik gerektiren bir hizmete ilişkin olan ve işlem tarihinden önceki üç ay içinde düzenlenmiş fatura, herhangi bir kamu kurumu tarafından verilen belge veya Başkanlıkça uygun görülen diğer belge ve yöntemlerle teyit edilir. Teyide esas belgelerin okunabilir fotokopisi veya elektronik görüntüsü alınır yahut belgeye ait ayırt edici bilgiler kaydedilir.

(4) (Mülga fıkra: RG- 02.01.2010 /27450)11

Ticaret siciline kayıtlı tüzel kişilerde kimlik tespiti

MADDE 7- (Değişik fıkra: RG- 02.01.2010 /27450) (1) Ticaret siciline kayıtlı tüzel kişilerin kimlik tespitinde; tüzel kişinin unvanı, ticaret sicil numarası, vergi kimlik numarası, faaliyet konusu, açık adresi, telefon numarası, varsa faks numarası ve elektronik posta adresi ile tüzel kişiliği temsile yetkili kişinin adı, soyadı, doğum yeri ve tarihi, uyruğu, kimlik belgesinin türü ve

numarasına ilişkin bilgiler ve imza örneği ile Türk vatandaşları için bu bilgilere ilave olarak anne, baba adı ve T.C. kimlik numarası alınır.12

(2) Tüzel kişiliğin unvanı, ticaret sicil numarası, faaliyet konusu ve adresinin teyidi ticaret siciline tescile dair belgeler; vergi kimlik numarasının teyidi ise Gelir İdaresi Başkanlığının ilgili birimi tarafından düzenlenen belgeler üzerinden yapılır.

(3) Tüzel kişiyi temsile yetkili kişilerin kimlik bilgilerinin doğruluğu, 6 ncı maddede belirtilen kimlik belgeleri; temsil yetkileri ise tescile dair belgeler üzerinden teyit edilir.

(4) Yetkililerce istenildiğinde sunulmak üzere, teyide esas belgelerin asıllarının veya noterce onaylanmış suretlerinin ibrazı sonrası okunabilir fotokopisi veya elektronik görüntüsü alınır yahut kimliğe ilişkin bilgiler kaydedilir.

(5) Finansal kuruluşlar sürekli iş ilişkisi tesisinde, ilgili ticaret sicil memurluğu kayıtlarına başvurmak veya Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin veri tabanından sorgulama yapmak suretiyle kendilerine sunulan tescil belgelerinde yer alan bilgilerin güncelliğini ve doğruluğunu teyit eder.

(6) (Mülga fıkra: RG- 02.01.2010 /27450) 13

(7) Mevcut bir sürekli iş ilişkisi kapsamında, tüzel kişiyi temsile yetkili kişinin yazılı talimatıyla tüzel kişi adına işlem talep edilmesi durumunda, talimatın şirket yetkilisine ait olduğundan emin olmak kaydıyla, şirketi temsile yetkili kişinin kimlik bilgilerinin doğruluğu, kimlik belgelerinde yer alan bilgileri içeren noter onaylı imza sirküleri üzerinden teyit edilebilir.

Dernek ve vakıflarda kimlik tespiti

MADDE 8- (1) (Değişik birinci cümle: RG- 02.01.2010 /27450) Derneklerin kimlik tespitinde; derneğin adı, amacı, kütük numarası, açık adresi, telefon numarası, varsa faks numarası ve elektronik posta adresine ilişkin bilgiler ile derneği temsile yetkili kişinin adı, soyadı, doğum yeri ve tarihi, uyruğu, kimlik belgesinin türü ve numarasına ilişkin bilgiler ve imza örneği ile Türk vatandaşları için bu bilgilere ilave olarak anne, baba adı ve T.C. kimlik numarası alınır.14 Derneğin adı, amacı, kütük numarası ve adres bilgileri, dernek tüzüğü ile dernek kütüğündeki kayda ilişkin belgeler; derneği temsile yetkili kişilerin kimlik bilgilerinin doğruluğu, 6 ncı maddede belirtilen kimlik belgeleri; temsil yetkisi ise temsile yetkili olunduğuna dair belgeler üzerinden teyit edilir.

(2) (Değişik birinci cümle :RG- 02.01.2010 /27450) Vakıfların kimlik tespitinde; vakfın adı, amacı, merkezi sicil kayıt numarası, açık adresi, telefon

numarası, varsa faks numarası ve elektronik posta adresine ilişkin bilgiler ile temsile yetkili kişinin adı, soyadı, doğum yeri ve tarihi, uyruğu, kimlik belgesinin türü ve numarasına ilişkin bilgiler ve imza örneği ile Türk vatandaşları için bu bilgilere ilave olarak anne, baba adı ve T.C. kimlik numarası alınır.15 Vakfın adı, amacı, merkezi sicil kayıt numarası ve adres bilgileri, vakıf senedi ile Vakıflar Genel Müdürlüğünde tutulan sicile ilişkin belgeler; vakfı temsile yetkili kişilerin kimlik bilgilerinin doğruluğu, 6 ncı maddede belirtilen kimlik belgeleri; temsil yetkisi ise temsile yetkili olunduğuna dair belgeler üzerinden teyit edilir.

(3) Yetkililerce istenildiğinde sunulmak üzere teyide esas belgelerin asıllarının veya noterce onaylanmış suretlerinin ibrazı sonrası okunabilir fotokopisi veya elektronik görüntüsü alınır yahut kimliğe ilişkin bilgiler kaydedilir.

(4) (Mülga fıkra: RG- 02.01.2010 /27450)

(5) Yabancı dernek ve vakıfların Türkiye'deki şube ve temsilciliklerinin kimlik tespiti, İçişleri Bakanlığındaki kayda ilişkin belgeler esas alınmak suretiyle yapılır.

Sendika ve konfederasyonlarda kimlik tespiti

MADDE 9- (1) (Değişik birinci cümle: RG- 02.01.2010 /27450) Sendika ve konfederasyonların kimlik tespitinde; bu kuruluşların adı, amacı, sicil numarası, açık adresi, telefon numarası, varsa faks numarası ve elektronik posta adresi ile sendika veya konfederasyonu temsile yetkili kişilerin adı, soyadı, doğum yeri ve tarihi, uyruğu, kimlik belgesinin türü ve numarasına ilişkin bilgiler ve imza örneği ile Türk vatandaşları için bu bilgilere ilave olarak anne, baba adı ve T.C. kimlik numarası alınır. 17 Alınan bilgiler, bu kuruluşların tüzükleri ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bölge çalışma müdürlüklerinde tutulan sicile esas diğer belgeler; bu kuruluşları temsile yetkili kişilerin kimlikleri, 6 ncı maddede belirtilen kimlik belgeleri; temsil yetkisi ise tescile dair belgeler veya temsile yetkili olunduğuna dair belgeler üzerinden teyit edilir.

(2) Yetkililerce istenildiğinde sunulmak üzere teyide esas belgelerin asıllarının veya noterce onaylanmış suretlerinin ibrazı sonrası okunabilir fotokopisi veya elektronik görüntüsü alınır yahut kimliğe ilişkin bilgiler kaydedilir.

3) (Mülga fıkra: RG- 02.01.2010 /27450) 18

Siyasi partilerde kimlik tespiti

MADDE 10- (1) (Değişik birinci cümle: RG- 02.01.2010 /27450) (1) Siyasi parti teşkilatının kimlik tespitinde; siyasi partinin ilgili biriminin adı, açık

adresi, telefon numarası, varsa faks numarası ve elektronik posta adresi ile temsile yetkili kişinin adı, soyadı, doğum yeri ve tarihi, uyruğu, kimlik belgesinin türü ve numarasına ilişkin bilgiler ve imza örneği ile Türk vatandaşları için bu bilgilere ilave olarak anne, baba adı ve T.C. kimlik numarası alınır. Siyasi partilerin ilgili biriminin adı ve adresi, tüzükleri; temsile yetkili kişinin kimliği, 6 ncı maddede belirtilen kimlik belgeleri; yetki durumları ise temsile yetkili olunduğuna dair belgeler üzerinden teyit edilir.

(2) Yetkililerce istenildiğinde sunulmak üzere teyide esas belgelerin asıllarının veya noterce onaylanmış suretlerinin ibrazı sonrası okunabilir fotokopisi veya elektronik görüntüsü alınır yahut kimliğe ilişkin bilgiler kaydedilir.

3) (Mülga fıkra: RG- 02.01.2010 /27450)

Yurt dışında yerleşik tüzel kişilerde kimlik tespiti

MADDE 11- (1) Yurt dışında yerleşik tüzel kişilerin kimlik tespiti; Türkiye'de yerleşik tüzel kişiler için aranan belgelere ilgili ülkede tekabül eden belgelerin Türkiye Cumhuriyeti konsoloslukları tarafından onaylanan veya "Yabancı Resmi Belgelerin Tasdiki Mecburiyetinin Kaldırılması Sözleşmesi" çerçevesinde bu Sözleşmeye taraf ülke makamı tarafından tasdik şerhi düşülen örneklerinin noter onaylı Türkçe tercümeleri üzerinden yapılır.

Tüzel kişiliği olmayan teşekküllerde kimlik tespiti

MADDE 12-(1) (Değişik birinci cümle: RG- 02.01.2010 /27450) Apartman, site veya iş hanı yönetimi gibi tüzel kişiliği olmayan teşekküller adına yapılan işlemlerde; teşekkülün adı, açık adresi ile varsa telefon numarası, faks numarası ve elektronik posta adresi ile teşekkülü temsile yetkili kişinin adı, soyadı, doğum yeri ve tarihi, uyruğu, kimlik belgesinin türü ve numarasına ilişkin bilgiler ve imza örneği ile Türk vatandaşları için bu bilgilere ilave olarak anne, baba adı ve T.C. kimlik numarası alınır. 21 Teşekkül adına hareket eden kişinin kimlik bilgilerinin doğruluğu, 6 ncı maddede belirtilen kimlik belgeleri; teşekküle ait bilgiler ile teşekkül adına hareket eden kişinin yetki durumu ise noter onaylı karar defteri üzerinden teyit edilir.

(2) (Değişik birinci cümle: RG- 02.01.2010 /27450) Tüzel kişiliği olmayan iş ortaklıkları gibi teşekküllerin kimlik tespitinde; ortaklığın adı, amacı, faaliyet konusu, vergi kimlik numarası, açık adresi, telefon numarası, varsa faks numarası ve elektronik posta adresine ilişkin bilgiler ile ortaklığı temsile yetkili kişinin adı, soyadı, doğum yeri ve tarihi, uyruğu, kimlik belgesinin türü ve numarasına ilişkin bilgiler ve imza örneği ile Türk vatandaşları için bu bilgilere ilave olarak anne, baba adı ve T.C. kimlik numarası alınır. 22 Ortak-

lığın adı, amacı, faaliyet konusu ve adresine ilişkin bilgilerin doğruluğu, noter onaylı ortaklık sözleşmesi; vergi kimlik numarası, Gelir İdaresi Başkanlığının ilgili birimi tarafından düzenlenen belgeler; ortaklık adına işlem talep eden kişilerin kimliği, 6 ncı maddede belirtilen kimlik belgeleri; yetki durumları ise temsile yetkili olunduğuna dair belgeler üzerinden teyit edilir.

(3) Yetkililerce istenildiğinde sunulmak üzere teyide esas belgelerin asıllarının veya noterce onaylanmış suretlerinin ibrazı sonrası okunabilir fotokopisi veya elektronik görüntüsü alınır yahut kimliğe ilişkin bilgiler kaydedilir.

(4) (Mülga fıkra: RG- 02.01.2010 /27450) 23

Kamu kurumlarında kimlik tespiti

MADDE 13- (1) 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının müşteri olduğu işlemlerde, bunlar adına işlem yapan kişinin kimliği 6 ncı maddeye göre tespit edilir. Yetki durumu ise mevzuata uygun olarak düzenlenmiş yetki belgesi üzerinden teyit edilir.

Başkası adına hareket edenlerde kimlik tespiti

MADDE 14- (1) Tüzel kişiler veya tüzel kişiliği olmayan teşekküller adına bunları temsile yetkili kimselerin yetkilendirdiği kişilerce işlem talep edilmesi durumunda;

a) Tüzel kişiler veya tüzel kişiliği olmayan teşekküllerin kimlik tespiti, 7 ila 12 nci maddelere göre yapılır.

b) Tüzel kişi veya tüzel kişiliği olmayan teşekkülü temsile yetkili kimseler ile bunların yetkilendirdiği kişinin kimlik tespiti, 6 ncı maddedeki usule göre yapılır. Temsile yetkili kişinin kimlik tespitinin 6 ncı maddedeki kimlik belgeleri üzerinden yapılamaması halinde tespit, kimlik belgelerinde yer alan bilgileri içermek ve noter onaylı olmak kaydıyla vekâletname veya imza sirküleri üzerinden yapılabilir.

c) Temsile yetkili olanlarca yetkilendirilen kişilerin yetki durumu noter onaylı vekâletname veya temsile yetkili olanlar tarafından verilmiş yazılı talimat üzerinden yapılır. Temsile yetkili kimselerin yazılı talimat üzerindeki imzaları bunlara ait noter onaylı imza sirküleri üzerindeki imzalar ile teyit edilir.

(2) İşlemlerin gerçek kişi müşteri adına başka bir kişi tarafından yapılması durumunda müşteri adına hareket eden kişinin kimlik tespiti 6 ncı maddeye göre yapılır. Ayrıca müşteri adına hareket eden kimsenin yetki durumu

noter onaylı vekâletname üzerinden teyit edilir. Adına hareket edilen müşterinin kimlik tespiti 6 ncı maddeye göre yapılamadığı durumda noter onaylı vekâletname üzerinden yapılır. Adına hareket edilen müşterinin daha önce yapılan işlemler nedeniyle kimlik tespitinin yapılmış olması durumunda talep edilen işlem, yazılı talimat üzerinde yer alan müşteri imzasının yükümlü nezdindeki imza ile teyit edilmesi kaydıyla, adına hareket edilen müşterinin yazılı talimatı ile yapılabilir.

(3) Küçükler ve kısıtlılar adına bunların kanuni temsilcileri tarafından yapılan işlemlerde mahkeme kararıyla veli tayin edilenler ile vasi ve kayyımların yetkisi, ilgili mahkeme kararının aslı veya noter tasdikli sureti üzerinden teyit edilir. Anne ve babaların reşit olmayan çocukları adına işlem talep etmeleri durumunda adına işlem talep edilen çocuk ve işlemi talep eden velinin 6 ncı maddeye göre kimliğinin tespiti yeterlidir.

(4) Yetkililerce istenildiğinde sunulmak üzere teyide esas belgelerin asıllarının veya noterce onaylanmış suretlerinin ibrazı sonrası okunabilir fotokopisi veya elektronik görüntüsü alınır yahut kimliğe ilişkin bilgiler kaydedilir.

Teyide esas belgelerin gerçekliğinin kontrol edilmesi

MADDE 15- (1) Yükümlüler 6 ila 14 üncü maddeler kapsamında alınan bilgilerin teyidi amacıyla kullanılan belgelerin gerçekliğinden şüphe duydukları durumda imkânların elverdiği ölçüde, belgeyi düzenleyen kişi ya da kuruma veya diğer yetkili mercilere başvurmak suretiyle belgenin gerçekliğini doğrular.

Müteakip işlemlerde kimlik tespiti

MADDE 16- (1) Daha önce usulüne uygun olarak kimliği tespit edilenlerin sürekli iş ilişkisi kapsamındaki müteakip işlemlerinde, kimliğe ilişkin bilgiler alınarak bu bilgiler yükümlüde bulunan bilgilerle karşılaştırılır. Alınan bilgilerin doğruluğundan şüpheye düşülmesi halinde bu bilgilerin doğruluğu, teyide esas kimlik belgelerinin veya bunların noterce onaylanmış suretlerinin ibrazı sonrası bu belgelerde yer alan bilgilerin yükümlüde bulunan bilgilerle karşılaştırılması suretiyle yapılır.

Gerçek faydalanıcının tanınması ve tüzel kişilere özel dikkat gösterilmesi

MADDE 17- (1) Yükümlüler bir başkası hesabına hareket edilip edilmediğini ve işlemin gerçek faydalanıcısının kimliğini tespit etmek için gerekli tedbirleri alır. Bu kapsamda kendi adına ve fakat başkası hesabına hareket eden kimselere sorumluluklarını hatırlatmak amacıyla yükümlüler, gerekli duyuruları hizmet verdikleri tüm işyerlerine müşterilerin rahatça görebileceği

şekilde asarlar. Finansal kuruluşlar ayrıca sürekli iş ilişkisi tesisinde başkası hesabına hareket edilip edilmediğine ilişkin müşterinin yazılı beyanını alır. Bu beyan müşteri sözleşmesinde belirtilebilir veya uygun formlar kullanılarak alınabilir.

(2) İşlemi talep eden kimse, bir başkası hesabına hareket ettiğini beyan ettiğinde, 6 ila 14 üncü maddelere göre işlemi talep edenin kimliği ve yetki durumu ile hesabına hareket edilenin kimliği tespit edilir.

(3) (Değişik ibare: RG- 02.01.2010 /27450) Yükümlüler24 ticaret siciline kayıtlı tüzel kişilerle sürekli iş ilişkisi tesisinde, tüzel kişiliğin yüzde yirmibeşi aşan hisseye sahip gerçek ve tüzel kişi ortaklarının kimliğini 6 ve 7 nci maddelere göre tespit eder.

(4) (Değişik ibare: RG- 02.01.2010 /27450) Yükümlüler25 sürekli iş ilişkisi kapsamında müşterisi olan bir tüzel kişiliği gerçekte yöneten, kontrolünde veya sahipliğinde bulunduranlar hakkında doğru bilgilere ulaşmak için gerekli tedbirleri alır.

(5) Kişinin başkası hesabına hareket etmediğini beyan etmesine rağmen kendi adına ve fakat başkası hesabına hareket ettiğinden şüphelenilmesi halinde yükümlü gerçek faydalanıcıyı ortaya çıkarmak için makul araştırmayı yapar.

Özel dikkat gerektiren işlemler

MADDE 18- (1) Yükümlüler karmaşık ve olağandışı büyüklükteki işlemler ile görünürde makul hukuki ve ekonomik amacı bulunmayan işlemlere özel dikkat göstermek, talep edilen işlemin amacı hakkında yeterli bilgi edinmek için gerekli tedbirleri almak ve bu kapsamda elde edilen bilgi, belge ve kayıtları istenildiğinde yetkililere sunmak üzere muhafaza etmek zorundadır.

Müşteri durumunun ve işlemlerin izlenmesi

MADDE 19- (Değişik madde: RG- 02.01.2010 /27450 (1) Yükümlüler, müşterileri tarafından gerçekleştirilen işlemlerin; müşterilerinin mesleği, ticari faaliyetleri, iş geçmişi, mali durumu, risk profili ve fon kaynaklarına dair bilgiler ile uyumlu olup olmadığını sürekli iş ilişkisi kapsamında devamlı olarak izlemek ve müşterileri hakkındaki bilgi, belge ve kayıtları güncel tutmak zorundadır. Ayrıca bu müşterilerin kimlik tespitine ilişkin alınan telefon ve faks numarası ile elektronik posta adresine ilişkin bilgilerinin doğruluğu, risk temelli yaklaşım çerçevesinde gerektiğinde bu araçları kullanarak ilgiliyle irtibat kurulmak suretiyle teyit edilir. Finansal kuruluşlar sürekli iş ilişkisi dışında gerçekleştirilen işlemleri de risk temelli yaklaşımla izlemek amacıyla gerekli

tedbirleri alır. Finansal kuruluşlar bu amaçlarla uygun risk yönetim sistemi oluşturur.

Teknolojik risklere karşı tedbir alınması

MADDE 20- (1) Finansal kuruluşlar, yeni ve gelişen teknolojilerin getirdiği imkânların aklama ve terörün finansmanı amacıyla kullanılması riskine karşı özel dikkat göstermek ve bunu önlemeye yönelik uygun tedbirleri almak zorundadır.

(2) Finansal kuruluşlar yüz yüze olmayan işlemler yapılmasını mümkün kılan sistemleri kullanarak gerçekleştirilen hesaba para yatırma, hesaptan para çekme ve elektronik transfer gibi işlemlere özel dikkat göstermek, müşterinin mali profiline ve faaliyetlerine uygun olmayan veya faaliyetleriyle ilgisi bulunmayan işlemleri yakından izlemek, tutar ve işlem sayısı limiti belirlemek de dâhil uygun ve etkili tedbirleri almak zorundadır.

Üçüncü tarafa güven

MADDE 21- (1) Finansal kuruluşlar; müşterinin, müşteri adına hareket eden kişinin ve gerçek faydalanıcının kimliğinin tespiti ve iş ilişkisinin veya işlemin amacı hakkında bilgi elde etme konularında, müşteriyle ilgili olarak başka bir finansal kuruluşun aldığı tedbirlere güvenerek iş ilişkisi tesis edebilir veya işlem yapabilir. Bu durumda Kanun ve Kanuna ilişkin düzenlemeler kapsamında nihai sorumluluk üçüncü tarafa güvenerek işlem gerçekleştiren finansal kuruluşa aittir.

(2) Üçüncü tarafa güvenilebilmesi;

(Değişik bent: RG- 02.01.2010 /27450) a) Üçüncü tarafın, kimlik tespiti, kayıtların saklanması ve müşterinin tanınması kuralının gereklerini sağlayacak diğer tedbirleri aldığından, yurt dışında yerleşik olması durumunda ise ayrıca aklama ve terörün finansmanıyla mücadele alanındaki uluslararası standartlara uygun düzenleme ve denetlemelere tabi olduğundan,

b) Kimlik tespitine ilişkin belgelerin onaylı örneklerinin, talep edildiğinde üçüncü taraftan derhal temin edileceğinden,

emin olunması şartıyla mümkündür.

(3) Üçüncü tarafa güvenerek iş ilişkisi tesis eden veya işlem yapan finansal kuruluş müşterinin kimlik bilgilerini üçüncü taraftan derhal alır.

(4) (Değişik fıkra: RG- 02.01.2010 /27450) Finansal kuruluşların kendi aralarında müşterileri adına yaptıkları işlemler ile finansal kuruluşların acente ve benzeri birimleriyle ana hizmet birimlerinin uzantısı veya tamamlayıcısı

niteliğindeki hizmetleri yaptırdıkları kişilerle olan ilişkileri, üçüncü tarafa güven ilkesi kapsamında değildir.

(5) (EK: RG- 02.01.2010 /27450) Üçüncü tarafa güven ilkesi, üçüncü tarafın riskli ülkelerde yerleşik olması durumunda uygulanmaz.

İşlemin reddi ve iş ilişkisinin sona erdirilmesi

MADDE 22- (1) Yükümlüler, kimlik tespiti yapamadıkları veya iş ilişkisinin amacı hakkında yeterli bilgi edinemedikleri durumlarda; iş ilişkisi tesis etmez ve kendilerinden talep edilen işlemi gerçekleştirmezler. Bu kapsamda isimsiz veya hayali isimlere hesap açamazlar.

(2) Daha önce elde edilen müşteri kimlik bilgilerinin yeterliliği ve doğruluğu konusunda şüphe duyulması nedeniyle yapılması gereken kimlik tespit ve teyidinin yapılamadığı durumda iş ilişkisi sona erdirilir.

(3) Yükümlüler bu maddenin birinci ve ikinci fıkralarında belirtilen hallerin şüpheli işlem olup olmadığını da ayrıca değerlendirirler.

Muhabirlik ilişkisi

MADDE 23- (1) Finansal kuruluşlar yurt dışı muhabirlik ilişkilerinde;

a) Muhatap finansal kuruluşun aklama veya terörün finansmanı yönünden soruşturma geçirip geçirmediği ve ceza alıp almadığı, iş konusu, itibarı ve üzerindeki denetim yeterliliği hususlarında kamuya açık kaynaklardan yararlanarak sıhhatli bilgi edinmek,

b) Muhatap finansal kuruluşun aklama ve terörizmin finansmanıyla mücadele sistemini değerlendirmek, sistemin uygun ve etkin olduğundan emin olmak,

c) Yeni muhabir ilişkiler kurmadan önce üst düzey yöneticinin onayının alınmasını sağlamak,

ç) Kendilerinin ve muhatap finansal kuruluşun sorumluluklarını bu Yönetmeliğin Üçüncü Bölümündeki yükümlülükleri karşılayacak şekilde bir sözleşmeyle açıkça belirlemek,

d) Muhabirlik ilişkisinin aktarmalı muhabir hesapların kullanılmasını kapsadığı durumlarda muhatap finansal kuruluşun bu Yönetmeliğin Üçüncü Bölümündeki esaslar çerçevesinde yeterli önlemleri aldığından ve talep edildiğinde ilgili müşterilerin kimlik bilgilerini sağlayabileceğinden emin olmak,

için gerekli tedbirleri alır.

(2) Finansal kuruluşlar, tabela bankalarla ve hesaplarını tabela bankalara kullandırmadığından emin olamadıkları finansal kuruluşlarla muhabirlik ilişkisine giremezler.

Elektronik transferler

MADDE 24 - (Değişik madde RG- 02.01.2010 /27450) (29.06.2010 tarih ve 27626 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Geçici Madde 4 gereğince, söz konusu madde 1.1.2011 tarihinden itibaren yürürlüğe girecektir. Bu tarihe kadar, 24 üncü maddenin değiştirilmeden önceki şekli uygulanacaktır.)

(1) İki bin TL veya üzeri yurt içi ve yurt dışı elektronik transfer mesajlarında, gönderenin;

a) Adı ve soyadına, ticaret siciline kayıtlı tüzel kişinin unvanına, diğer tüzel kişiler ve tüzel kişiliği olmayan teşekküllerin tam adına,

b) Hesap numarasına, hesap numarasının bulunmadığı durumda işlemle ilgili referans numarasına,

c) Adresi veya doğum yeri ve tarihi veya müşteri numarası, vatandaşlık numarası, pasaport numarası, vergi kimlik numarası gibi göndereni belirlemeye yarayan bilgilerden en az birine,

yer verilmesi zorunludur.

(2) Bankaların kendi nam ve hesaplarına aralarında gerçekleştirdikleri transferler ile kart numaralarının mesajlarda kullanılması kaydıyla, kredi ve banka kartları kullanılarak gerçekleştirilen transferler birinci fıkra kapsamı dışındadır.

(3) Birinci fıkrada belirtilen bilgileri içermeyen elektronik transfer mesajı alan finansal kuruluş, söz konusu elektronik transferi iade eder veya bu mesajı gönderen finansal kuruluştan eksik olan bilgilerin tamamlanmasını sağlar.

(4) Gönderilen mesajların sürekli olarak eksik bilgiler içermesi ve bu bilgilerin talep edildiği halde tamamlanmaması halinde, alıcı finansal kuruluş tarafından; gönderici finansal kuruluştan gelen elektronik transferlerin reddedilmesi veya söz konusu finansal kuruluşla yapılan işlemlerin sınırlandırılması ya da iş ilişkisine son verilmesi hususları göz önünde bulundurulur.

Riskli ülkelerle ilişkiler

MADDE 25- (1) Finansal kuruluşlar, riskli ülkelerde yerleşik gerçek ve tüzel kişiler, tüzel kişiliği olmayan teşekküller ve bu ülkelerin vatandaşları ile girecekleri iş ilişkilerine ve işlemlere özel dikkat göstermek, görünürde makul hukuki ve ekonomik amacı bulunmayan işlemlerin amacı ve mahiyeti hak-

kında mümkün olduğu ölçüde bilgi toplamak ve bunları kayda geçirmek zorundadır.

Basitleştirilmiş tedbirler

MADDE 26 - (1) Bakanlıkça,

a)(Değişik bent: RG- 02.01.2010 /27450) Finansal kuruluşların kendi aralarında gerçekleştirdikleri işlemlerde,30

b) Müşterinin 5018 sayılı Kanuna göre genel yönetim kapsamında olan kamu idaresi veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu olduğu işlemlerde,

c) Maaş ödemesi anlaşması kapsamında toplu müşteri kabulü yoluyla iş ilişkisi tesisinde,

ç) (Değişik bent: RG- 02.01.2010 /27450) Çalışanlara ücretlerinden kesinti yapılmak suretiyle emeklilik hakları sağlayan emeklilik planları ile emeklilik sözleşmelerine ilişkin işlemlerde,31

d) Müşterinin halka açık ve hisseleri borsaya kote edilmiş şirket olduğu işlemlerde,

müşterinin tanınmasına yönelik tedbirler bakımından yükümlülerin daha basit tedbirler almalarına izin verilebilir. Bakanlık bu madde kapsamında uygulanabilecek tedbirler ile yukarıda sayılanlar dışında işlem türleri belirlemeye yetkilidir.

(2) Yükümlüler işlem nedeniyle aklama veya terörün finansmanı riskinin oluşabileceği durumlarda, basitleştirilmiş tedbirleri uygulayamazlar ve işlemin 27 nci maddeye göre şüpheli işlem olabileceğini göz önünde bulundururlar

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Şüpheli İşlem Bildirimine İlişkin Esaslar

Şüpheli işlem bildirimi

MADDE 27- (1) Şüpheli işlem, yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işleme konu malvarlığının; yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına, bu kapsamda terörist eylemler için ya da terör örgütleri, teröristler veya terörü finanse edenler tarafından kullanıldığına veya bunlarla ilgili ya da bağlantılı olduğuna dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir hususun bulunması halidir.

(2) Şüpheli işlemler yükümlüler tarafından tutar gözetilmeksizin Başkanlığa bildirilir. Şüpheli işlem bildirimi; gerçek kişi yükümlünün bizzat kendisi,

tüzel kişi yükümlünün kanuni temsilcileri, tüzel kişiliği bulunmayanların yöneticileri veya bunlar tarafından yetkili kılınanlar, uyum görevlisi atanan yükümlülerde ise bu görevliler tarafından yerine getirilir.

(3) Şüphe veya şüpheyi gerektiren makul bir sebebin olup olmadığı hususu gerektiğinde birden çok işlem bir arada ele alınarak değerlendirilir.

(4) Şüpheli işlemlerin devamlı bilgi verme kapsamında bildirilmiş olması şüpheli işlem bildirim yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.

(5) Başkanlık şüpheli işlem tipleri belirlemeye yetkilidir.

Şüpheli işlem bildirim formunun düzenlenmesi ve bildirimde süre

MADDE 28- (1) Yükümlüler şüpheli bir işlemle karşılaştıklarında işlem hakkında gerekiyorsa yetki ve imkânları ölçüsünde araştırma yaparak edinilen bilgi ve bulguları göz önüne alıp Şüpheli İşlem Bildirim Formu doldurmak suretiyle Başkanlığa şüpheli işlem bildiriminde bulunurlar.

(2) Şüpheli işlemler, işleme ilişkin şüphenin oluştuğu tarihten itibaren en geç on iş günü içinde Başkanlığa bildirilir.

(3) Bildirimde bulunulan işlemle ilgili olarak daha sonra yeni bilgi ve bulgular elde edildiği takdirde, tekrar Şüpheli İşlem Bildirim Formu doldurulur ve daha önce yapılan bildirime ek olduğu belirtilerek gecikmeksizin Başkanlığa gönderilir.

(4) Bakanlık, Şüpheli İşlem Bildirim Formlarının düzenlenmesine, bildirimlerin elektronik ortam ve bilgi iletişim araçları kullanılarak yapılması zorunluluğu getirilmesine ve şüpheli işlem bildirimlerinde elektronik imza kullanılmasına ilişkin usul ve esasları yükümlüler bazında ayrı ayrı belirlemeye yetkilidir.

(5) Başkanlıkça, bildirimlerin elektronik ortamda gönderilmesine yönelik rehberler çıkarılabilir ve bu rehberler elektronik ortamda yayımlanabilir. Bildirimler bu rehberlere uygun şekilde yapılır.

Şüpheli işlem bildirimlerinin gizliliği ve bildirimde bulunanların korunması

MADDE 29- (1) Yükümlüler, Başkanlığa şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğuna veya bulunulacağına dair, yükümlülük denetimi ile görevlendirilen denetim elemanlarına ve yargılama sırasında mahkemelere verilen bilgiler dışında, işleme taraf olanlar dâhil olmak üzere hiç kimseye bilgi veremezler.

(2) Bu yükümlülük şüpheli işlemi Başkanlığa bildiren kişi, kurum ve kuruluşlar veya bu kimselerin işlemi fiilen yapan ve yöneten mensupları veya

bunların kanuni temsilcileri ve vekillerinin yanı sıra şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğuna herhangi bir şekilde vakıf olan diğer personeli de kapsar. Uyum görevlisi tayin edilen yükümlülerde, uyum görevlisine yapılan dâhili bildirimler de gizlilik kapsamındadır. Şüpheli işlem bildirimlerini elektronik ortamda gerçekleştiren uyum görevlileri, sisteme erişimi sağlayan her türlü ortamdaki kart, şifre ve sair bilgi ve araçları hiç kimseye veremez.

(3) Yükümlüler yurt dışındaki merkezlerine veya şube, acente, temsilci ve ticari vekilleri ile benzeri bağlı birimlerine, müşterisi hakkında şüpheli işlem bildiriminde bulunduğuna dair hiçbir şekilde bilgi veremez.

(4) Şüpheli işlem bildirimi yükümlülüğünü yerine getiren gerçek ve tüzel kişiler, bunların uyum görevlileri, yükümlülerin kanuni temsilcisi, yöneticisi ve çalışanları hiçbir şekilde hukukî ve cezaî bakımdan sorumlu tutulamaz

Geri bildirim

MADDE 30- (1) Şüpheli işlem bildiriminde bulunan yükümlülere Başkanlıkça, bildirimin kayda alındığına dair bilgi verilir.

(2) (Değişik fıkra: RG- 02.01.2010 /27450) Başkanlık, alınan şüpheli işlem bildirimlerinin etkinliğine ilişkin olarak belli periyotlarla genel değerlendirme yapar. Ayrıca Başkanlık, şüpheli işlem bildirimlerine ilişkin istatistikî verileri, aklama ve terörün finansmanında kullanılan yöntemleri, oluşan eğilimleri, şüpheli işlem bildirimleri sonrası süreçler ve varılan sonuçlardan faydalanılarak hazırlanan örnek olayları, yıllık faaliyet raporları, rehberler ya da periyodik yayınlar yoluyla yayımlayabilir, eğitim amacıyla kullanabilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Bilgi ve Belge Vermeye İlişkin Esaslar

Bilgi ve belge verme

MADDE 31- (1) Kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile tüzel kişiliği olmayan kuruluşlar; Başkanlık ve denetim elemanları tarafından istenilecek her türlü bilgi, belge ve bunlara ilişkin mikrofiş, mikrofilm, manyetik teyp, disket ve benzeri ortamlar da dâhil olmak üzere her türlü ortamdaki kayıtlarını, bu kayıtlara erişimi sağlamak veya okunabilir hale getirmek için gerekli tüm bilgi ve şifreleri tam ve doğru olarak vermek ve gerekli kolaylığı sağlamak zorundadır.

(2) Kendisinden talepte bulunulanlar, savunma hakkına ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, özel kanunlarda yazılı hükümleri ileri sürerek bilgi ve belge vermekten kaçınamazlar.

(3) Yükümlüler yerinde yapılacak denetimler kapsamında defter ve belgeleri denetime hazır bulundurmak; tüm bilgi işlem sistemini, denetimin amaçlarına uygun olarak denetim elemanlarına açmak ve verilerin güvenliğini sağlamak zorundadır.

(4) Bilgi ve belgeler acil haller dışında yazılı olarak istenir. Yazıyla istenilen bilgi ve belgeler için yedi günden az olmamak üzere uygun bir süre verilir. Sözlü olarak bilgi ve belge talep edilmesi halinde bu talep yazı ile teyit edilir.

Yükümlüler tarafından devamlı bilgi verme

MADDE 32- (1) Yükümlüler taraf oldukları veya aracılık ettikleri işlemlerden, Bakanlıkça belirlenecek tutarı aşanları Başkanlığa bildirmek zorundadır.

(2)Mahiyeti itibarıyla birbiriyle bağlantılı işlemler tek bir işlem olarak değerlendirilir.

(3) Hafta sonu ve tatil günleri ile gece boyunca yapılan işlemler, bu işlemlerin yapıldığı zamanı takip eden ilk iş gününün işlemi olarak kabul edilir.

(4) Devamlı bilgi verme kapsamındaki işlem türleri, bilgilerin ne şekilde ve hangi sürelerde verileceği, kapsam dışında tutulacak yükümlüler ile uygulamaya ilişkin diğer usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.

(5) Bakanlık, devamlı bildirime ilişkin formların düzenlenmesine, her türlü elektronik bilgi iletişim araç ve ortamı yoluyla Başkanlığa bildirilmesine ve bildirimlerde elektronik imza kullanımına ilişkin usul ve esasları, yükümlüler bazında ayrı ayrı belirlemeye yetkilidir. Bildirimlerin elektronik ortamda yapılmasına yönelik uygulama tarihleri Başkanlıkça belirlenir.

(6) Başkanlıkça, bildirimlerin elektronik ortamda gönderilmesine yönelik rehberler çıkarılabilir ve bu rehberler elektronik ortamda yayımlanabilir. Bildirimler bu rehberlere uygun şekilde yapılır.

Devamlı bilgi vermede istisna ve muafiyetler

MADDE 33- (1) Yükümlülerce Başkanlığa devamlı bilgi verilmesinde, bankaların kendi aralarında kendi ad ve hesaplarına gerçekleştirdikleri işlemler ile finansal kuruluşların 5018 sayılı Kanuna göre genel yönetim kapsamındaki idareler, kamu iktisadi teşebbüsleri ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile yaptıkları işlemler devamlı bilgi verme yükümlülüğü kapsamında değildir.

Kamu kurumları tarafından devamlı bilgi verme

MADDE 34- (1) Kanunları gereğince yükümlülere kuruluş ve faaliyet izni veren veya bunlara ilişkin kayıt tutmak zorunda olan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki kurum ve kuruluşlar; yükümlülerin adı, soyadı veya unvanı, yüzde ondan fazla hisseye sahip ortakları, yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile genel müdür veya yöneticilerine ilişkin bilgiler ile iletişim bilgilerini Başkanlığa bildirirler.

(2) Birinci fıkrada belirtilen bilgilerde meydana gelen değişiklikler, ilgili kurum veya kuruluş tarafından değişikliği takip eden ayın onbeşinci gününe kadar Başkanlığa bildirilir.

(3) Birinci ve ikinci fıkralarda belirtilen hususların Kanunun 9 uncu maddesine istinaden kurulan erişim sistemi ile sağlanması halinde birinci fıkra hükmü uygulanmaz.

(4) Bildirime ilişkin diğer usul ve esasları belirlemeye Bakanlık yetkilidir.

ALTINCI BÖLÜM

Yükümlülük Denetimi

Denetimin kapsamı

MADDE 35- (1) Yükümlülük denetimi, yükümlülerin yükümlülüklere uyum durumunu tespit amacıyla yapılan yükümlülüklere uyum denetimi ile yükümlülük ihlallerini tespite yönelik yükümlülük ihlal incelemesini kapsar.

(2) Başkanlık, yükümlülük denetiminin münferiden veya bir denetim programı kapsamında yapılmasını isteyebilir. Başkanlık, uygulama zamanı konusunda ilgili denetim biriminin görüşünü alarak denetim programı hazırlayabileceği gibi bu birimin denetim programına yükümlülük denetiminin de dâhil edilmesini talep edebilir.

(3) Başkanlık yükümlülüklere uyum denetimlerinin ve yükümlülük ihlal incelemelerinin kapsam ve süresini belirlemeye yetkilidir.

(4) Kendisinden yükümlülük denetimi yapılması talebinde bulunulan birim bu talebin gereğini yerine getirmek zorundadır.

(5) Başkanlık yükümlülük denetimi konusunda diğer usul ve esasları belirlemeye, bu kapsamda denetim rehberleri hazırlamaya yetkilidir.

Denetime yetkililer ve yetkileri

MADDE 36- (1) Yükümlülük denetimleri denetim elemanları vasıtasıyla yerine getirilir.

(2) Yükümlülük denetimiyle görevlendirilen denetim elemanları, kamu kurum ve kuruluşları da dâhil gerçek ve tüzel kişilerden ve tüzel kişiliği olmayan kuruluşlardan her türlü bilgi, belge ve kanunî defterleri istemeye ve bunlar nezdinde her türlü evrak ve kayıtları incelemeye, ilgililerden yazılı ve sözlü bilgi almaya yetkili olup ayrıca diğer kanunların kendilerine verdiği yetkileri de kullanır.

(3) Yükümlüler, denetim esnasında denetim elemanlarına uygun çalışma ortamı sağlamak da dâhil gerekli her türlü kolaylığı göstermek zorundadır.

Denetim elemanının görevlendirilmesi

MADDE 37- (1) Başkanın görevlendirme talebi üzerine ilgili birim amirinin teklifi ve bağlı veya ilgili bulundukları Bakanın onayı ile yükümlülük denetimi yapmak üzere denetim elemanı görevlendirilir. Görevlendirme, talep tarihinden itibaren en geç on gün içinde yapılır.

(2) Münferiden yapılacak yükümlülük denetimi ile görevlendirilen denetim elemanı, göreve ilişkin Başkanlık yazısının kendisine tebliğinden itibaren en geç 15 gün içinde göreve başlayarak göreve başlama tarihini bu süre içinde Başkanlığa ve birimine yazılı olarak bildirir. Bir denetim programı kapsamında yapılan yükümlülük denetimlerinde denetim elemanı göreve fiilen başladığı tarihi Başkanlığa yazılı olarak bildirir.

(3) Denetim elemanları, Başkanlıkça, yürütmekte oldukları denetimlerde bağlantı kurularak kendilerine intikal ettirilen konuları, ayrı bir görevlendirme onayı aramaksızın ilk görevlendirme onayı kapsamında sonuçlandırır.

(4) Denetim sonuçlanmadan herhangi bir nedenle görevinden ayrılacak olan denetim elemanı, denetimde gelinen aşamaları gösterir bir devir raporu düzenleyerek Başkanlığa gönderir. İlgili birim, mevcut denetim elemanı görevinden ayrılmadan en az on gün önce, yeni denetim elemanı görevlendirir. Görevinden ayrılacak olan denetim elemanı devir raporunun bir örneğini ve ilgili tüm belgeleri, yeni görevlendirilen denetim elemanına bu süre içerisinde tutanakla teslim eder. Yeni görevlendirilen denetim elemanı tutanağın birer örneğini birimine ve Başkanlığa gönderir. İşe başlama ve ayrılma açısından tutanak tarihi esas alınır. Bu işlemlerin zamanında gerçekleştirilmesi hususunda ilgili birimce gerekli tedbirler alınır.

(5) Başkanlık, denetim için birden fazla denetim elemanından oluşan ekip teşkil edebilir. Başkanlık, denetim elemanlarından birini koordinasyonu sağlamak amacıyla görevlendirir. Koordinasyonu sağlayan denetim elemanı, ekip içerisinde bilgi ve belge akışını sağlar. Ekip çalışmalarının birlikte plan-

lanması, yürütülmesi, sonuçlandırılması ve raporların birlikte düzenlenmesi esastır.

(6) Birden fazla ekip oluşturulması halinde koordinasyonu sağlayan denetim elemanlarından biri genel koordinasyonu sağlamak üzere Başkanlıkça görevlendirilebilir.

(7) Yükümlülük denetiminin, denetime konu işlemlerin gerçekleştiği yerde yapılması esastır. Denetim elemanları, yanlarında memuriyet sıfatlarını gösteren fotoğraflı resmi bir belge bulundururlar ve gittikleri yerde işe başlamadan önce bu belgeyi ilgililere gösterirler.

(8) Hazırlanan raporun Başkanlıkça işleme konulmasına karar verilen tarihte görev sona erer. Bu durum, denetim elemanına ve bağlı olduğu birime bildirilir.

Denetim raporları

MADDE 38- (1) Yükümlülüklere uyum denetimi sonucunda yükümlülük uyum denetimi raporu, yükümlülük ihlal incelemesi sonucunda ise yükümlülük ihlali inceleme raporu düzenlenir.

(2) Denetim elemanları yükümlülüklere uyum denetimi sırasında tespit ettikleri yükümlülük ihlalleri için ayrıca yükümlülük ihlali inceleme raporu düzenler.

(3) Denetim raporlarına ilişkin usul ve esaslar Başkanlıkça belirlenir.

Raporlar üzerine yapılacak işlemler

MADDE 39- (1) Denetim elemanları tarafından düzenlenerek Başkanlığa sunulan raporlar, Başkanlıkça belirlenen rapor standartlarına uygunluk ve hukuki ya da maddi hata bulunup bulunmadığı yönünden değerlendirilir. (Değişik cümle: RG- 02.01.2010 /27450) Başkanlık tarafından yapılan değerlendirme sonucuna göre işlem tesis edilir.33

(2) Bu Yönetmeliğin Üçüncü Bölümü ile 27 nci ve 28 inci maddelerinde belirtilen hükümlere uymayan yükümlüler, bunların işlemi fiilen yapan çalışanları ve işlemin sonuçlandırılması bakımından görev ve sorumluluğu bulunan yöneticileri ile bu Yönetmeliğin 32 nci maddesinde belirtilen hükümlere uymayan yükümlüler hakkında idari para cezası uygulanır.

(3) Kanunun 5 inci maddesinde yer alan eğitim, iç denetim, kontrol ve risk yönetim sistemleri oluşturulması, uyum görevlisi tayini ile Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenecek diğer tedbirler kapsamındaki yükümlülüklere uymayan yükümlülere, Başkanlıkça eksikliklerin giderilmesi ve gerekli

tedbirlerin alınması için otuz günden az olmamak üzere süre verilir. Verilen sürede eksikliklerin giderilmemesi veya gerekli tedbirlerin alınmaması durumunda idari para cezası uygulanır.

(4) Yönetmeliğin 29 uncu, 31 inci ve 46 ncı maddelerindeki yükümlülüklerin ihlali konusunda düzenlenen yükümlülük ihlali inceleme raporu Başkanlıkça yetkili Cumhuriyet savcılığına gönderilir.

(5) Yükümlülük ihlali inceleme raporlarının Cumhuriyet başsavcılıkları nezdinde izlenmesi ve davaların takibi ile diğer usule ilişkin işlemler 8/1/1943 tarihli ve 4353 sayılı Kanun gereğince yapılır.

Bildirim

MADDE 40- (1) Denetim elemanları, kendi görev alanlarına ilişkin olarak kurumlarınca verilen görevler ile aklama suçu incelemeleri sırasında karşılaştıkları yükümlülük ihlallerini Başkanlığa yazılı olarak derhal bildirir.

(2) Yükümlü nezdinde herhangi bir kanunla verilmiş denetim yetkisini haiz olanlar, kendi birimlerince verilen görevlerin ifası sırasında, Kanun kapsamındaki bir yükümlülük ihlaliyle karşılaştıklarında durumu birimleri aracılığıyla Başkanlığa intikal ettirir.

(3) Yükümlülük denetimi sırasında aklama ve terörün finansmanına ilişkin herhangi bir hususun tespit edilmesi veya böyle bir durumun varlığından şüphe edilmesi halinde konu, denetim elemanları tarafından derhal Başkanlığa yazılı olarak bildirilir.

(4) Denetim elemanları, yükümlülük denetimleri sırasında, diğer kurumların görev alanını ilgilendiren mevzuata aykırı herhangi bir hususu tespit etmeleri veya böyle bir durumun varlığından şüphe etmeleri halinde konuyu ilgili birimlere intikal ettirerek, Başkanlığa da bilgi verir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Gümrük İdaresine Yapılacak Açıklama

Açıklama usul ve esasları

MADDE 41- (1) Türk parası, döviz veya bunlarla ödemeyi sağlayan belgeleri yurt dışına çıkaran veya yurda getiren yolcular, gümrük idaresinin talebi üzerine bunlarla ilgili olarak tam ve doğru açıklama yapmakla mükelleftir. Bu değerlerin yolcunun üzerinde, çantasında veya bagajında olması bu maddenin uygulanmasında farklılık arz etmez.

(2) Bu maddenin uygulanmasında, yolcu beraberinde bulunan bono, poliçe ve çekler ile seyahat çekleri, posta çekleri, yurt içinde veya yurt dışında

yerleşik kuruluşlarca verilen ödeme emri mahiyetindeki belgeler Türk parası veya dövizle ödemeyi sağlayan belge olarak kabul edilir. Bir tutarı ihtiva eden bu neviden belgenin, tarih, lehtar, imza, adres ve benzeri unsurlar bakımından eksik olması açıklama yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.

(3) Yolculardan açıklamada bulunmalarını istemeye gümrük idaresinin gümrük kapılarında görevli personeli yetkilidir.

(4) Yolcu beraberindeki değerler yolcu tarafından açıklama yapılmış olsun veya olmasın gümrük idaresinin yetkili personeli tarafından tespit edilir.

(5) Bu maddedeki bildirim mecburiyeti Türk parasının kıymetini koruma hakkındaki mevzuatla getirilen bildirim mecburiyetini ortadan kaldırmaz.

Tutanak düzenlenmesi

MADDE 42- (1) Kendisinden açıklama talep edilen yolcu ile ilgili tespitler bir tutanağa bağlanır.

(2) Düzenlenen tutanakta asgari aşağıdaki bilgilerin yer alması zorunludur:

a) Tutanağın düzenlendiği yer ve tarih.

b) Yolcunun, 6 ncı maddede sayılan bir kimlik belgesi üzerinden tespit edilen kimlik bilgileri.

c) Yolcunun mesleği veya iştigal konusu.

ç) Yolcunun beyan ettiği yerleşim yeri adresi ile gideceği adres ve varsa telefon numarası.

d) Yolcunun, beraberindeki değerlerin cinsi, miktarı, tutarı, kime ait olduğu konusundaki açıklamaları.

e) Yolcu beraberindeki değerlerin gümrük görevlilerince tespit edilen cins, miktar ve tutarları itibarıyla ayrıntılı listesi.

f) Kanunun 16 ncı maddesindeki mükellefiyet bakımından ortaya çıkan duruma ilişkin açıklamalar.

g) Tutanağın sayfa ve nüsha sayısı.

ğ) Yolcunun imzası.

h) Tutanağı düzenleyen görevlinin adı, soyadı, unvanı, sicil numarası ve imzası.

(3) Tutanaklar ilgili merci ve taraflara verilecek örnekler de dikkate alınarak yeterli sayıda düzenlenir.

Açıklama yapılmaması veya gerçeğe aykırı açıklama yapılması

MADDE 43- (1) Yetkililerce talep edildiği halde herhangi bir açıklama yapılmaması veya yanlış ya da yanıltıcı açıklama yapılması halinde, yolcu beraberindeki değerlerin nakli durdurulur ve bu değerler gümrük idaresi tarafından muhafaza altına alınır. Ayrıca durum şüpheli sayılarak düzenlenen tutanakla birlikte yedi gün içinde Başkanlığa bildirilmekle birlikte ilgili diğer mercilere de intikal ettirilir.

(2) Gümrük idaresince, beraberindeki değerler hakkında açıklama yapmayan yolcuya beraberindeki değerin, tutar konusunda gerçeğe aykırı açıklamada bulunan yolcuya beyan ettiği değer ile gerçek değer arasındaki farkın onda biri kadar idari para cezası verilir.

(3) Binbeşyüz (Değişik ibare : RG- 02.01.2010 /27450) Türk Lirasına34 kadar olan farklar için birinci ve ikinci fıkra hükümleri uygulanmaz.

(4) Gümrük idaresi tarafından talep edilecek açıklamaya ilişkin diğer usul ve esaslar Başkanlığın görüşü alınarak Gümrük Müsteşarlığı tarafından belirlenir.

Arama

MADDE 44- (1) Beraberindeki değerlerin tespiti için görevlilere gerekli kolaylığı sağlamayan yolcuların üst, eşya ve araçları Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliğine göre kolluk tarafından aranır.

Başkanlığa yapılacak bildirim

MADDE 45- (1) Gümrük Müsteşarlığı, 42 nci madde gereğince düzenlenen tutanaklardaki tespitlerin elektronik ortama kaydedilmesi ve kayıtların muhafazası için gerekli önlemleri alır. Başkanlık, elektronik ortama kaydedilen veriler kullanılarak istatistik hazırlanmasını ve verilerin çeşitli formatlarda Başkanlığa intikal ettirilmesini isteyebilir.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Muhafaza ve İbraz

Muhafaza ve ibraz yükümlülüğü

MADDE 46- (1) Yükümlüler her türlü ortamdaki, yükümlülüklerine ve işlemlerine ilişkin belgeleri düzenleme tarihinden, defter ve kayıtları ise son kayıt tarihinden; kimlik tespitine ilişkin belge ve kayıtları son işlem tarihinden itibaren sekiz yıl süre ile muhafaza etmek ve istenmesi halinde yetkililere ibraz etmek zorundadır. Yükümlü nezdindeki hesaplarla ilgili kimlik tespitine ilişkin belgelerin muhafaza süresinin başlangıç tarihi hesabın kapatıldığı tarihtir.

(2) Başkanlığa yapılan şüpheli işlem bildirimine veya uyum görevlisine yapılan dâhili bildirimlere yönelik belge ve kayıtlar, bildirime ek yapılan belgeler, uyum görevlilerince bildirimde bulunmama kararı verilen şüpheli işlemlere ilişkin yazılı gerekçeler, muhafaza ve ibraz yükümlülüğü kapsamındadır.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Diğer Hükümler

Merkezi Kayıt Kuruluşu

MADDE 47- Merkezi Kayıt Kuruluşunun, Yönetmeliğin Üçüncü ve Dördüncü Bölümündeki hükümler bakımından yükümlülüğü 14/5/2001 tarihli ve 2001/2475 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Merkezi Kayıt Kuruluşunun Kuruluş, Faaliyet, Çalışma ve Denetim Esasları Hakkında Yönetmelikte belirtilen Merkezi Kayıt Kuruluşu üyeleriyle sınırlıdır.

Döviz kurları

MADDE 48- (Değişik fıkra: RG- 02.01.2010 /27450) (1) Yabancı para ve yabancı para cinsinden ödemeyi sağlayan belge tutarlarının (Değişik ibare : RG- 02.01.2010 /27450) Türk Lirası35 karşılıklarının tespitinde, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından ilgili gün için ilan edilen gösterge niteliğindeki döviz alış kuru veya alım satıma konu olmayan bilgi amaçlı döviz kuru esas alınır.

Özel kayıtların tutulması

MADDE 49- (1) Bakanlık, yükümlüler için 32 nci maddede belirlenen işlemlerin mahiyeti ve niteliğine göre gerektiğinde özel kayıtların tutulmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.

Yürürlükten kaldırılan hükümler

MADDE 50- (1) 3/6/1997 tarihli ve 97/9523 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair 4208 Sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

ONUNCU BÖLÜM

Geçici ve Son Hükümler

GEÇİCİ MADDE 1- Kanunun 5 inci maddesi gereğince çıkarılacak Yönetmelik yürürlüğe girinceye kadar 3/6/1997 tarihli ve 97/9523 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair 4208 Sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin 14/A maddesi, 16 ncı maddesinin ikinci fıkrası ile 16/A maddesinin uygulanmasına devam olunur.

GEÇİCİ MADDE 2- (Değişik: 31/3/2008-2008/13460 K.)

(1) Yükümlüler, bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla sürekli iş ilişkisi içinde bulundukları müşterilerinin kimlik tespiti kapsamındaki bilgilerini 31/12/2008 tarihine kadar Yönetmeliğe uygun hale getirir. Bu maddenin uygulanmasında yükümlü grupları itibarıyla yapılacak işlemlerin kapsamı, sürelerin yeniden belirlenmesi, uygulamaya ilişkin diğer usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.

GEÇİCİ MADDE 3- (Ek: 31/3/2008-2008/13460 K.)

(1) 1/4/2008 ile 30/6/2008 tarihleri arasında yapılan işlemlere ait olup teyidi zorunlu olan adres ve diğer iletişim bilgilerinin teyidi, 5 inci maddenin üçüncü fıkrasında yazılı süreyle bağlı olunmaksızın, yükümlülerce 31/12/2008 tarihine kadar tamamlanır.

GEÇİCİ MADDE 4 – (Ek: 29/06/2010-27626 RG) (1) 28/12/2009 tarihli ve 2009/15720 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin 13 üncü maddesi ile değiştirilen 24 üncü madde hükmü 01/01/2011 tarihinden itibaren uygulanır. Bu tarihe kadar, 24 üncü maddenin değiştirilmeden önceki hükmünün uygulanmasına devam olunur.

Yürürlük

MADDE 51- (1)Bu Yönetmelik 1/4/2008 tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 52- (1)Bu Yönetmelik hükümlerini Maliye Bakanı yürütür.

6. SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASININ VE TERÖRÜN FİNANSMANININ ÖNLENMESİNE İLİŞKİN YÜKÜMLÜLÜKLERE UYUM PROGRAMI HAKKINDA YÖNETMELİK

Resmi Gazete Tarihi :16/09/2008
Resmi Gazete Sayısı :26999

BİRİNCİ KISIM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç ve kapsam

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, 11/10/2006 tarihli ve 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanunun uygulanmasına yönelik olarak; suç gelirlerinin aklanmasının ve terörün finansmanının önlenmesi amacıyla yükümlülerin uyum programı oluşturmaları ve uyum görevlisi atamalarına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Dayanak

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, 5549 sayılı Kanunun 5 inci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Bakanlık: Maliye Bakanlığını,

b) Başkanlık: Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığını,

c) Hizmet riski: Yüz yüze yapılmayan işlemler, özel bankacılık, muhabir bankacılık gibi hizmetler veya gelişen teknolojiler kullanılarak sunulacak yeni ürünler kapsamında maruz kalınabilecek riski,

ç) Kanun: 11/10/2006 tarihli ve 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanunu,

d) Müşteri riski: Müşterinin faaliyet gösterdiği iş kolunun, yoğun nakit kullanımı, yüksek değerli malların alım satımı veya uluslararası fon transferlerinin kolayca gerçekleştirilmesine imkân vermesi; müşterinin ya da müşteri adına veya hesabına hareket edenlerin, suç gelirlerinin aklanması veya terörün finansmanı amacıyla hareket etmesi sebebiyle yükümlülerin suistimal edilmesi riskini,

e) Nitelikli pay: Bir ortaklığın sermayesinin veya oy hakkının doğrudan veya dolaylı olarak yüzde on veya daha fazlasını teşkil eden paylar ile bu oranın altında olsa dahi yönetim kurullarına üye belirleme imtiyazı veren payları,

f) Risk: Yükümlülerin sundukları hizmetlerden, suç gelirlerinin aklanması veya terörün finansmanı amacıyla yararlanılması ya da yükümlülerin Kanun ve Kanun uyarınca çıkarılan yönetmelik ve tebliğlerle getirilen yükümlülüklere tam olarak uymamaları gibi nedenlerle yükümlülerin ya da yükümlü çalışanlarının maruz kalabilecekleri mali ya da itibari zarar ihtimalini,

g) Tedbirler Yönetmeliği: 9/1/2008 tarihli ve 26751 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmeliği,

ğ) Uyum birimi: Uyum görevlisine bağlı olarak çalışan ve uyum programının yürütülmesiyle görevli çalışanlardan oluşan birimi,

h) Uyum görevlisi: Kanun ve Kanuna dayanılarak yürürlüğe konulan mevzuatla getirilen yükümlülüklere uyumu sağlamak amacıyla istihdam edilen ve gerekli yetkiyle donatılmış görevliyi,

ı) Uyum programı: Suç gelirlerinin aklanmasının ve terörün finansmanının önlenmesine yönelik olarak oluşturulacak olan ve 5 inci maddede kapsamı belirlenen tedbirler bütününü,

i) Ülke riski: Yükümlülerin; aklama ve terörün finansmanının önlenmesi konusunda yeterli düzenlemelere sahip olmayan, bu suçlarla mücadele konusunda yeterli düzeyde işbirliği yapmayan veya yetkili uluslararası kuruluşlarca riskli kabul edilen ülkelerden Bakanlıkça duyurulanların, vatandaşları, şirketleri ve mali kuruluşları ile girecekleri iş ilişkileri ve işlemleri sebebiyle maruz kalabilecekleri riski,ifade eder.

İKİNCİ KISIM

Uyum Programı

BİRİNCİ BÖLÜM

Uyum Programı Oluşturulması

Uyum programı oluşturacak yükümlüler

MADDE 4 – (1) Tedbirler Yönetmeliğinin 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında sayılan yükümlülerden;

a) Bankalar (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ile kalkınma ve yatırım bankaları hariç),

b) Sermaye piyasası aracı kurumları,

c) Sigorta ve emeklilik şirketleri,

ç) Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü (Bankacılık faaliyetiyle sınırlı olmak üzere),

uyum programı oluşturur.

(2) Oluşturulan uyum programı, merkezi Türkiye'de bulunan yükümlünün yurt dışındaki şube, acente, temsilci ve ticari vekilleri ile benzeri bağlı birimlerini de faaliyet gösterdikleri ülkenin mevzuatı ve yetkili otoritelerinin izin verdiği ölçüde kapsar.

Uyum programının kapsamı

MADDE 5 – (1) Suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanının önlenmesi için, Kanun ve Kanun uyarınca çıkarılan yönetmelik ve tebliğlere gerekli uyumun sağlanması amacıyla risk temelli bir yaklaşımla oluşturulacak olan uyum programı aşağıdaki tedbirleri içerir:

a) Kurum politikası ve prosedürlerinin oluşturulması,

b) Risk yönetimi faaliyetlerinin yürütülmesi,

c) İzleme ve kontrol faaliyetlerinin yürütülmesi,

ç) Uyum görevlisi atanması ve uyum birimi oluşturulması,

d) Eğitim faaliyetlerinin yürütülmesi,

e) İç denetim faaliyetlerinin yürütülmesi.

(2) Uyum programı kapsamındaki risk yönetimi ile izleme ve kontrole ilişkin faaliyetler, yönetim kurulunun gözetim, denetim ve sorumluluğunda, uyum görevlisi tarafından yerine getirilir.

(3) Uyum programı kapsamındaki iç denetim faaliyetleri, yükümlülerin iç denetim birimleri ya da teftiş kurulları tarafından yerine getirilir.

Yönetim kurulunun yetki ve sorumluluğu

MADDE 6 – (1) Uyum programının bütününün, yükümlünün faaliyetlerinin kapsamı ve özelliklerine uygun bir biçimde, yeterli ve etkin bir şekilde yürütülmesinden, nihai olarak yönetim kurulu sorumludur.

(2) Yönetim kurulu, birinci fıkra kapsamında; uyum görevlisi atamak, uyum görevlisinin ve uyum biriminin yetki ve sorumluluklarını açık bir şekilde ve yazılı olarak belirlemek, kurum politikalarını, yıllık eğitim programlarını ve gelişmelere göre bunlarda yapılacak değişiklikleri onaylamak, uyum programı kapsamında yürütülen risk yönetimi, izleme ve kontrol ile iç denetim faaliyetlerinin sonuçlarını değerlendirmek, tespit edilen hata ve eksikliklerin zama-

nında giderilmesi için gerekli tedbirleri almak ve uyum programı kapsamındaki tüm faaliyetlerin etkin bir şekilde ve koordinasyon içerisinde yürütülmesini sağlamakla yetkili ve sorumludur.

(3) Yönetim kurulu, ikinci fıkra kapsamındaki yetkilerinin bir kısmını veya tamamını, bir veya birden fazla yönetim kurulu üyesine (açık bir şekilde ve yazılı olarak) devredebilir. Söz konusu yetki devrinin yapılması, yönetim kurulunun bu konudaki sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

İKİNCİ BÖLÜM

Kurum Politikası ve Prosedürleri

Kurum politikası

MADDE 7 – (1) Yükümlüler, uyum programı kapsamında, işletme büyüklüklerini, iş hacimlerini ve gerçekleştirdikleri işlemlerin niteliğini gözeterek, bir kurum politikası oluştururlar. Kurum politikası asgari düzeyde; risk yönetimi, izleme ve kontrol, eğitim ve iç denetime ilişkin politikaları içerir.

(2) Kurum politikasının amacı; yükümlünün, suç gelirlerinin aklanmasının ve terörün finansmanının önlenmesine ilişkin yükümlülüklere uyumunu sağlamaya ve müşterilerinin, işlemlerinin ve hizmetlerinin risk temelli bir yaklaşımla değerlendirilerek, maruz kalabileceği riskin azaltılmasına yönelik stratejilerin, kurum içi kontrol ve önlemlerin, işleyiş kurallarının ve sorumlulukların belirlenmesi ile kurum çalışanlarının bu konularda bilinçlendirilmesidir.

Kurum prosedürleri

MADDE 8 – (1) Kurum politikası kapsamında belirlenen tüm önlem ve işleyiş kurallarından kimlerin sorumlu olduğu, belirli risk limitlerine göre işlemlerin onaylanması, gerçekleştirilmesi, raporlanması ve izlenmesinden kimlerin veya hangi birimlerin sorumlu olacağı gibi hususlar açık şekilde prosedüre bağlanır.

(2) Prosedürlerin belirlenmesinde, yükümlünün işlemlerinin ve iş akışlarının risklere göre izlenmesi, kontrol edilmesi ve denetlenmesinde görev alacak personelin, aynı zamanda bu işlemleri gerçekleştiren personel olmamasını sağlayacak şekilde görev ve yetkilendirme yapılır.

Kurum politika ve prosedürlerinin oluşturulması

MADDE 9 – (1) Kurum politika ve prosedürleri; Kanun ve Kanun uyarınca çıkarılan yönetmelik ve tebliğlere uygun olacak şekilde, mümkün oldu-

ğunca yükümlü nezdindeki ilgili tüm birimlerin katılımının sağlanmasıyla ve uyum görevlisinin gözetim ve koordinasyonunda, yazılı bir şekilde oluşturulur.

(2) Kurum politika ve prosedürleri oluşturulurken, Kanun ve Kanun uyarınca çıkarılan yönetmelik ve tebliğlere aykırı olmamak şartıyla diğer ulusal ve uluslararası kuruluşlarca getirilen tavsiye, ilke, standart ve rehberlerden de faydalanılabilir.

(3) Kurum politikaları yönetim kurulu tarafından onaylanır.

Kurum politikalarının bildirimi

MADDE 10 – (1) Yükümlüler, oluşturdukları kurum politikalarını uyum görevlisi aracılığıyla Başkanlığa gönderir. Başkanlığa gönderilen kurum politikalarında sonradan yapılan değişiklikler de değişikliğin yapıldığı tarihten itibaren en geç otuz gün içerisinde Başkanlığa gönderilir.

(2) Yükümlülerin kurum politikalarını, ilgili personele, imzalarını alarak tebliğ etmeleri zorunludur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Risk Yönetimi

Risk yönetimi politikası

MADDE 11 – (1) Yükümlüler, kurum politikası kapsamında, işletme büyüklüklerini, iş hacimlerini ve gerçekleştirdikleri işlemlerin niteliğini gözeterek risk yönetim politikası oluştururlar. Risk yönetim politikasının amacı; yükümlünün maruz kalabileceği risklerin tanımlanması, derecelendirilmesi, izlenmesi, değerlendirilmesi ve azaltılmasını sağlamaktır.

(2) Risk yönetimi politikası asgari düzeyde; Tedbirler Yönetmeliğinin "Müşterinin Tanınmasına İlişkin Esaslar" başlıklı üçüncü bölümünde yer alan tedbirlere ilişkin kurum içi önlem ve işleyiş kurallarını kapsar.

Risk yönetimi faaliyetleri

MADDE 12 – (1) Risk yönetimine ilişkin faaliyetler asgari düzeyde;

a) Müşteri riski, hizmet riski ve ülke riskini esas alan risk tanımlama, derecelendirme, sınıflandırma ve değerlendirme yöntemlerinin geliştirilmesi,

b) Hizmetlerin, işlemlerin ve müşterilerin risklere göre derecelendirilmesi ve sınıflandırılması,

c) Riskli müşteri, işlem veya hizmetlerin izlenmesinin ve kontrol edilmesinin sağlanması; ilgili birimleri uyaracak şekilde rapor edilmesi; işlemin üst makamın onayı ile gerçekleştirilmesi ve gerektiğinde denetlenmesi için uygun işleyiş ve kontrol kurallarının geliştirilmesi,

ç) Risk tanımlama ve değerlendirme yöntemlerinin, risk derecelendirmesi ve sınıflandırma yöntemlerinin, örnek olaylar ya da gerçekleşen işlemler üzerinden geriye dönük olarak tutarlılıklarının ve etkinliklerinin sorgulanması, varılan sonuçlara ve gelişen koşullara göre yeniden değerlendirilmesi ve güncellenmesi,

d) Risk kapsamına giren konulara ilişkin ulusal mevzuat ve uluslararası kuruluşlarca getirilen tavsiye, ilke, standart ve rehberlerin takip edilerek gerekli geliştirme çalışmalarının yapılması,

e) Risk izleme ve değerlendirme sonuçlarının düzenli aralıklarla yönetim kuruluna raporlanması,faaliyetlerini kapsar.

Yüksek derecede riskli gruplara yönelik ilave tedbirler

MADDE 13 – (1) Yükümlüler, risk derecelendirmesi neticesinde yüksek riskli olarak belirledikleri gruplara yönelik olarak üstlenilecek riskin azaltılmasını teminen, asgari olarak aşağıda sayılan ilave tedbirleri almak zorundadır:

a) İşlemlerin ve müşterilerin sürekli olarak izlenmesine yönelik prosedürler geliştirmek,

b) İş ilişkisine girilmesini, mevcut iş ilişkisinin sürdürülmesini ya da işlemin gerçekleştirilmesini bir üst seviyedeki görevlinin onayına bağlamak,

c) İşlemin amacı ve işleme konu malvarlığının kaynağı hakkında mümkün olduğu ölçüde bilgi edinmek,

ç) Müşterinin tanınması kapsamında ilave bilgi ve belge temin etmek, sunulan bilgilerin teyidi ve tevsiki konusunda ilave önlemler almak.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İzleme ve Kontrol

MADDE 14 – (1) Yükümlüler, kurum politikası kapsamında, işletme büyüklüklerini, iş hacimlerini ve gerçekleştirdikleri işlemlerin niteliğini gözeterek, izleme ve kontrol faaliyetleri yürütürler.

(2) İzleme ve kontrolün amacı; yükümlülerin risklerden korunması ve faaliyetlerinin Kanuna ve Kanun uyarınca çıkarılan yönetmelik ve tebliğlerle, kurum politika ve prosedürlerine uygun olarak yürütülüp yürütülmediğinin sürekli olarak izlenmesi ve kontrol edilmesidir.

İzleme ve kontrol faaliyetleri

MADDE 15 – (1) İzleme ve kontrol faaliyetleri kapsamında; Kanun uyarınca getirilen yükümlülüklere uyumun sağlanmasıyla ilgili olarak yapılan

kontroller neticesinde tespit edilen eksiklikler, gerekli tedbirlerin alınması için ilgili birimlere raporlanarak sonuçları takip edilir.

(2) İzleme ve kontrol faaliyetleri çerçevesinde yükümlüler, bu faaliyetleri yürütecek personelin kurum içi bilgi kaynaklarına ulaşmasını temin etmek zorundadır.

(3) İzleme ve kontrol faaliyetleri asgari düzeyde;

a) Yüksek risk grubundaki müşteri ve işlemlerin izlenmesi ve kontrolü,

b) Riskli ülkelerle gerçekleştirilen işlemlerin izlenmesi ve kontrolü,

c) Karmaşık ve olağandışı işlemlerin izlenmesi ve kontrolü,

ç) Yükümlünün, risk politikasına göre belirleyeceği bir tutarın üzerindeki işlemlerin, müşteri profili ile uyumlu olup olmadığının örnekleme yöntemi ile kontrolü,

d) Birlikte ele alındıklarında, kimlik tespiti yapılmasını gerektiren tutarı aşan bağlantılı işlemlerin izlenmesi ve kontrolü,

e) Müşteriler hakkında elektronik ortamda yahut yazılı olarak muhafaza edilmesi gereken bilgi ve belgeler ile elektronik transfer mesajlarında yer verilmesi zorunlu bilgilerin kontrolü ve eksikliklerin tamamlatılması ve bunların güncellenmesi,

f) Müşteri tarafından yürütülen işlemin; müşterinin, işine, risk profiline ve fon kaynaklarına dair bilgiler ile uyumlu olup olmadığının iş ilişkisi süresince devamlı olarak izlenmesi,

g) Yüz yüze olmayan işlemler yapılmasını mümkün kılan sistemler kullanılarak gerçekleştirilen işlemlerin kontrolü,

ğ) Yeni sunulan ürünler ve teknolojik gelişmeler nedeniyle suistimale açık hale gelebilecek hizmetlerin risk odaklı kontrolü,faaliyetlerini kapsar.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Uyum Görevlisi ve Uyum Birimi

Uyum görevlisi atanması

MADDE 16 – (1) Yükümlüler, uyum programının yürütülmesi amacıyla uyum görevlisi atarlar. Uyum görevlisi, yönetim kuruluna veya yönetim kurulunun 6 ncı maddenin üçüncü fıkrasına göre yetkisini devrettiği bir veya birden fazla üyeye bağlı olacak şekilde atanır.

(2) 4 üncü maddenin birinci fıkrasının; (a), (c) ve (ç) bentlerinde sayılan yükümlülerin atayacakları uyum görevlilerinin uhdesinde satış, pazarlama ve iç denetimle, (b) bendinde sayılan yükümlülerin atayacakları uyum görevlisi-

nin uhdesinde ise satış ve pazarlamayla ilgili olmamak şartıyla, uyum programının yürütülmesini aksatmayacak diğer görevler bulunabilir.

(3) Yükümlüler, uyum görevlisi olarak atanacak kişinin;

a) Nüfus cüzdanının örneğini,

b) Lisans ve varsa lisansüstü diplomasının noter onaylı örneğini,

c) Mesleki deneyimine ilişkin bilgileri kapsayan ayrıntılı özgeçmişini,

ç) Atamaya ilişkin yönetim kurulu onaylı belgeyi,

d) Arşiv kaydını da içeren son altı ay içinde alınmış adli sicil belgesini,

Başkanlığa gönderir.

(4) Bildirilen kişi, uyum görevlisi olarak atanacaklarda aranan şartları haiz olup olmadığı açısından Başkanlıkça değerlendirmeye tabi tutulur. Üçüncü fıkrada belirtilen evrakın eklenmiş olduğu yazının Başkanlığa ulaştığı tarihten itibaren otuz gün içinde Başkanlıkça olumsuz görüş bildirilmediği takdirde uyum görevlisi atanmış sayılır. Bildirilen kişinin aranan şartları taşımaması halinde yükümlüler, durumun kendilerine Başkanlıkça bildirilmesini müteakip otuz gün içinde, atanmak üzere başka bir kişiyi Başkanlığa bildirir.

(5) Uyum görevlisinin herhangi bir nedenle görevinden ayrılması hâlinde, yükümlü ve görevden ayrılan uyum görevlisi tarafından, ayrılma nedeninin ayrılış tarihinden itibaren on gün içinde Başkanlığa yazılı olarak bildirilmesi zorunludur.

Uyum görevlisi olarak atanacaklarda aranan şartlar

MADDE 17 – (1) 16 ncı madde uyarınca uyum görevlisi olarak atanacak kişilerde aşağıdaki şartlar aranır:

a) T.C. vatandaşı olmak,

b) Kamu haklarından mahrum bulunmamak,

c) Taksirli suçlar hariç olmak üzere affa uğramış olsalar bile mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu ve diğer kanunlar uyarınca ağır hapis veya beş yıldan fazla hapis, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve diğer kanunlar uyarınca üç yıldan fazla hapis cezasıyla cezalandırılmamış olmak veya mülga 3182 sayılı Bankalar Kanunu ve 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile 5411 sayılı Bankacılık Kanununun ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun ve ödünç para verme işleri hakkında mevzuatın hapis cezası gerektiren hükümlerine muhalefet yahut mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu veya diğer kanunlar uyarınca basit veya nitelikli zimmet, zimmet, ihtilas, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma,

dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlar ile istimal ve istihlâk kaçakçılığı dışında kalan kaçakçılık suçları, resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma veya Devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlar ile Devlet sırlarını açığa vurma, Devletin egemenlik alametlerine ve organlarının saygınlığına karşı suçlar, Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, milli savunmaya karşı suçlar, Devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk, yabancı devletlerle olan ilişkilere karşı suçlar, vergi kaçakçılığı, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama ve terörün finansmanı suçlarından veya bu suçlara iştirakten hüküm giymemiş olmak,

ç) Türkiye'de (veya denkliği Yüksek Öğretim Kurulu'nca tanınmış yurt dışında) en az dört yıllık eğitim veren yüksek öğretim kurumlarından mezun olmak,

d) 4 üncü maddenin birinci fıkrasında sayılan finansal kuruluşlardan (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ile kalkınma ve yatırım bankaları dahil) herhangi birisi nezdinde idareci, uzman veya denetim görevlerinde veya Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde sayılan denetim elemanlığı görevlerinde ya da Başkanlık nezdinde idareci veya uzman görevlerinde en az beş yıl süreyle çalışmış olmak,

e) Yükümlü nezdinde veya yükümlünün iştiraklerinde nitelikli pay sahibi olmamak veya yönetiminde bulunmamak,

f) Yükümlünün nitelikli pay sahibi ortağının, yönetim kurulu üyelerinin veya genel müdürünün eşi veya ikinci dereceye kadar (bu derece dahil) kan veya sıhrî hısmı olmamak.

Uyum birimi

MADDE 18 – (1) Yönetim Kurulu, uyum görevlisinin bu Yönetmelikle getirilen görev ve sorumluluklarını etkin bir şekilde yerine getirebilmesini sağlamak amacıyla yükümlünün, işletme büyüklüğü, işlem hacmi, şube ve personel sayısı ya da karşılaşabileceği risklerin yüksekliği gibi unsurları göz önünde bulundurarak uyum görevlisine doğrudan bağlı olan ve uyum programının yürütülmesiyle görevli uyum biriminin oluşmasını ve uyum birimine yeterli personel ve kaynak tahsisi yapılmasını sağlar.

(2) Uyum biriminde çalışacak personel, şüpheli işlemlere konu teşkil edebilecek dahili bildirimlerin Kanun ve Kanun uyarınca çıkarılan yönetmelik ve tebliğler ile diğer bilgiler ışığında değerlendirilmesi sürecinde görev alabilir, ancak işlemin şüpheli işlem olarak Başkanlığa bildirilip bildirilmemesine karar veremez ya da Başkanlığa doğrudan şüpheli işlem bildiriminde bulunamaz.

Şüpheli işlem kapsamında uyum görevlisine yapılan dahili bildirimler de gizlilik kapsamında olduğundan, personelin bu yükümlülüğü ihlal etmeyecek şekilde çalışması için gereken tedbirler yönetim kurulu ve uyum görevlisi tarafından alınır.

Uyum görevlisinin görev, yetki ve sorumlulukları

MADDE 19 – (1) 16 ncı madde uyarınca atanacak uyum görevlilerinin görev ve sorumlulukları şunlardır:

a) Yükümlünün Kanun ve Kanun uyarınca çıkarılan düzenlemelere uyumunu sağlamak amacıyla gerekli çalışmaları yapmak ve Başkanlıkla gerekli iletişim ve koordinasyonu sağlamak,

b) Kurum politikası ve prosedürlerini oluşturmak ve kurum politikalarını yönetim kurulunun onayına sunmak,

c) Risk yönetimi politikasını oluşturmak, risk yönetimi faaliyetlerini yürütmek,

ç) İzleme ve kontrol politikalarını oluşturmak ve buna ilişkin faaliyetleri yürütmek,

d) Suç gelirlerinin aklanmasının ve terörün finansmanının önlenmesine yönelik eğitim programına ilişkin çalışmalarını yönetim kurulunun onayına sunmak ve onaylanan eğitim programının etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak,

e) Kendisine iletilen veya resen öğrendiği şüpheli olabilecek işlemler hakkında yetki ve imkânları ölçüsünde araştırma yaparak edindiği bilgi ve bulguları değerlendirmek ve şüpheli olduğuna karar verdiği işlemleri Başkanlığa bildirmek,

f) Bildirimlerin ve ilgili diğer hususların gizliliğinin sağlanmasına yönelik gerekli tedbirleri almak,

g) İç denetim ve eğitim faaliyetlerine ilişkin bilgi ve istatistikleri düzenli olarak tutmak ve bunları Yönetmelikte belirtilen sürelerde Başkanlığa göndermek.

(2) Başkanlıkla gerekli iletişim ve koordinasyonun sağlanması kapsamında; yükümlülerin Başkanlığa bilgi ve belge verme yükümlülüğü, uyum görevlisi vasıtasıyla yerine getirilir. Kendisinden bilgi ve belge istenilen yükümlü, söz konusu bilgi ve belgeleri Başkanlıkça belirlenen ve kendisine bildirilen biçim ve yönteme uygun olarak vermek zorundadır.

(3) Uyum görevlisi, görev ve sorumluluklarını yerine getirirken iyi niyetli, makul ve dürüst bir şekilde, tarafsız ve bağımsız bir irade ile hareket etmek zorundadır.

(4) Yönetim kurulu, uyum görevlisinin bağımsız bir irade ile karar verebilecek, yükümlü bünyesindeki tüm birimlerden kendi görev alanı ile ilgili her türlü bilgi ve belgeyi talep edebilecek ve bunlara zamanında erişebilecek yetkiyi haiz olmasını sağlar.

Uyum görevlisinin görevinden ayrılması

MADDE 20 – (1) Uyum görevlisinin izin, hastalık ve benzeri nedenlerle geçici olarak görevden ayrılması halinde kendisine vekalet edecek kişinin, 17 nci maddenin birinci fıkrasında sayılan şartları ((d) bendi hariç) haiz olması aranır. Vekalet edecek kişinin kimlik ve iletişim bilgileri derhal Başkanlığa gönderilir.

(2) Uyum görevlisine vekalet eden kişi, uyum görevlisinin tüm görev, yetki ve sorumluluklarını haizdir. Uyum görevlisi görevinden ayrıldığı dönem itibarıyla yürütülen işlerden sorumlu olmaz.

(3) Uyum görevlisine bir takvim yılı içinde altmış günden fazla süre ile vekalet edilemez.

(4) Uyum görevlisinin bu Yönetmelik ile aranan şartları kaybetmesi veya bu şartları haiz olmadığının sonradan anlaşılması veya görevinden ayrılması halinde, yeni görevlendirme, 16 ncı madde hükümlerine göre yükümlü tarafından en geç otuz gün içinde yapılarak Başkanlığa bildirilir. Uyum görevlisi yeniden atanana kadar yukarıdaki fıkralarda öngörülen usuller uygulanır.

ALTINCI BÖLÜM

Eğitim

Eğitim politikası

MADDE 21 – (1) Yükümlüler, kurum politikası kapsamında, eğitim faaliyetlerinin işleyişi, gerçekleştirilmesinden kimlerin sorumlu olacağı, eğitim faaliyetlerine katılacak personelin ve eğiticilerin belirlenmesi, yetiştirilmesi ve eğitim yöntemleri gibi hususları içerecek bir eğitim politikası oluştururlar.

(2) Eğitim politikasının amacı, Kanun ve Kanun uyarınca çıkarılan yönetmelik ve tebliğlerle getirilen yükümlülüklere uyumun sağlanması, personelin kurum politikası ve prosedürleri ile risk temelli yaklaşım konularında sorumluluk bilincinin artırılarak bir kurum kültürü oluşturulması ve personelin bilgilerinin güncellenmesidir.

Eğitim faaliyetleri

MADDE 22 – (1) Yükümlüler, suç gelirlerinin aklanmasının ve terörün finansmanının önlenmesi amacıyla işletme büyüklüklerine, iş hacimlerine ve değişen koşullara uyumlu olacak şekilde eğitim faaliyetleri yürütmek zorundadır.

(2) Eğitim faaliyetleri uyum görevlisi gözetiminde ve koordinasyonunda yürütülür. Yükümlüler eğitim faaliyetlerini, 23 üncü maddede belirtilen konuları içerecek şekilde ve belirli bir eğitim programı dâhilinde yürütürler. Eğitim programı uyum görevlisi tarafından ilgili birimlerin de katılımıyla hazırlanır. Eğitim programının etkin bir şekilde uygulanması uyum görevlisi tarafından gözetilir.

(3) Eğitim faaliyetleri, ölçme ve değerlendirme sonuçlarına göre ilgili birimlerin de katılımıyla gözden geçirilir ve ihtiyaca göre düzenli aralıklarla tekrarlanır.

(4) Yükümlüler, eğitim faaliyetlerinin kurum geneline yayılmasını temin edecek şekilde; seminer ve paneller düzenlenmesi, çalışma grupları oluşturulması, eğitim faaliyetlerinde görsel ve işitsel materyallerin kullanılması, internet, intranet veya extranet vb. üzerinden çalışan bilgisayar destekli eğitim programları gibi eğitim yöntemlerinden yararlanırlar.

Eğitim konuları

MADDE 23 – (1) Yükümlüler tarafından personele verilecek eğitimler asgari düzeyde;

a) Suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanı kavramları,

b) Suç gelirlerinin aklanmasının aşamaları, yöntemleri ve bu konuda örnek olay çalışmaları,

c) Suç gelirlerinin aklanmasının ve terörün finansmanının önlenmesi ile ilgili mevzuat,

ç) Risk alanları,

d) Kurum politikası ve prosedürleri,

e) Kanun ve ilgili mevzuat çerçevesinde;

1) Müşterinin tanınmasına ilişkin esaslar,

2) Şüpheli işlem bildirimine ilişkin esaslar,

3) Muhafaza ve ibraz yükümlülüğü,

4) Bilgi ve belge verme yükümlülüğü,

5) Yükümlülüklere uyulmaması halinde uygulanacak müeyyideler,

f) Aklama ve terörün finansmanı ile mücadele alanında uluslararası düzenlemeler,

konularını içerir.

Eğitim sonuçlarının bildirimi

MADDE 24 – (1) Yükümlüler, uyguladıkları eğitim faaliyetlerine ilişkin;

a) Eğitim tarihleri,

b) Eğitim verilen bölge veya iller,

c) Eğitim yöntemi,

ç) Toplam eğitim saati,

d) Eğitim verilen personelin sayısı ve toplam personel sayısına oranı,

e) Eğitim verilen personelin birim ve unvanlarına göre dağılımı,

f) Eğitimin içeriği,

g) Eğiticilerin unvanı ve uzmanlık alanları,

ile ilgili bilgi ve istatistikleri, her yılın Mart ayının sonuna kadar uyum görevlisi vasıtasıyla Başkanlığa bildirirler.

Başkanlıkça düzenlenecek eğitim faaliyetleri

MADDE 25 – (1) Başkanlık, yükümlü çalışanlarının eğitimi amacıyla, eğitim faaliyetleri düzenlemeye, internet üzerinden çalışan bilgisayar destekli uzaktan eğitim programları oluşturmaya ve yükümlü çalışanlarının bu programlara erişimini sağlayacak tedbirleri almaya yetkilidir.

(2) Başkanlık ayrıca yükümlüler nezdinde eğitim verecek eğiticilerin eğitilmesine yönelik eğitim programları düzenlemeye, bu programları başarı ile tamamlayanlara eğitici sertifikası vermeye yetkilidir. Yükümlüler, eğitim faaliyetlerinde görev alacak personelin, eğitici sertifikası verilen kimselerden olmasına özen gösterirler.

YEDİNCİ BÖLÜM

İç denetim

MADDE 26 – (1) İç denetimin amacı, uyum programının bütününün etkinliği ve yeterliği hususunda yönetim kuruluna güvence sağlamaktır.

(2) Yükümlüler, kurum politika ve prosedürlerinin, risk yönetimi, izleme ve kontrol faaliyetleri ile eğitim faaliyetlerinin yeterli ve verimli olup olmadığı, yükümlünün risk politikasının yeterliği ve etkinliği, işlemlerin Kanun ve Kanun uyarınca çıkarılan yönetmelik ve tebliğler ile kurum politika ve prosedürlerine

uygun olarak yürütülüp yürütülmediği hususlarının yıllık olarak ve risk temelli bir yaklaşımla incelenmesini ve denetlenmesini sağlarlar.

İç denetim faaliyetleri

MADDE 27 – (1) İç denetim neticesinde ortaya çıkarılan eksiklik, hata ve suistimaller ile bunların yeniden ortaya çıkmasının önlenmesine yönelik görüş ve öneriler yönetim kuruluna raporlanır.

(2) Denetimin kapsamı belirlenirken, izleme ve kontrol çalışmalarında tespit edilen aksaklıklar ve risk içeren müşteriler, hizmetler ve işlemler denetim kapsamına dahil edilir.

(3) Denetlenecek birimler ile işlemler belirlenirken yükümlünün işletme büyüklüğü ve işlem hacmi göz önünde bulundurulur. Bu kapsamda, yükümlü tarafından gerçekleştirilen işlemlerin tamamını temsil edebilecek nicelik ve nitelikte birim ve işlemin denetlenmesi sağlanır.

İç denetim sonuçlarının bildirimi

MADDE 28 – (1) İç denetim faaliyeti kapsamında gerçekleştirilen çalışmalara ilişkin olarak; yükümlünün yıllık işlem hacmi, toplam personel sayısı ve toplam şube, acente ve benzeri bağlı birimlerinin sayısı, denetlenen şube, acente ve benzeri birimlerin sayısı, bu birimlerde yapılan denetimlerin tarihleri, toplam denetim süresi, denetimde çalıştırılan personel ve denetlenen işlem sayısına ilişkin bilgileri içeren istatistikler, her yılın Mart ayı sonuna kadar uyum görevlisi tarafından Başkanlığa bildirilir.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Münhasıran Uyum Görevlisi Atanması

Münhasıran uyum görevlisi atayacak yükümlüler

MADDE 29 – (1) Tedbirler Yönetmeliğinin 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında sayılan yükümlülerden; Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ile kalkınma ve yatırım bankaları, bankalar dışında banka kartı veya kredi kartı düzenleme yetkisini haiz kuruluşlar, kambiyo mevzuatında belirtilen yetkili müesseseler, ödünç para verme işleri hakkındaki mevzuat kapsamındaki finansman ve faktoring şirketleri, reasürans şirketleri, finansal kiralama şirketleri ve sermaye piyasası mevzuatı çerçevesinde takas ve saklama hizmeti veren kuruluşlar (Ek ibare:RG-2/1/2010-27450) ile vadeli işlemler aracılık şirketleri bu Yönetmelikte bahsedilen uyum programını oluşturmaksızın idari düzeyde uyum görevlisi atamak zorundadır. Bu madde uyarınca atanacak uyum görevlisinin uhdesinde başka görevler de bulunabilir.

(2) Uyum görevlisi, yönetim kuruluna veya genel müdüre doğrudan bağlı olacak şekilde görevlendirilir. Görevlendirmeye ilişkin karar, yetkililerce talep edildiğinde ibraz edilmek üzere, yazılı olarak düzenlenir.

Münhasıran uyum görevlisi olarak atanacaklarda aranan şartlar

MADDE 30 – (1) 29 uncu madde uyarınca uyum görevlisi olarak atanacak kişilerde; 17 nci maddenin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerinde belirtilen şartlar aranır.

Münhasıran uyum görevlisi olarak atanacakların görev, yetki ve sorumlulukları

MADDE 31 – (1) 29 uncu madde uyarınca atanacak uyum görevlilerinin görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır:

a) Kendisine iletilen veya resen öğrendiği şüpheli olabilecek işlemler hakkında, yetki ve imkânları ölçüsünde araştırma yaparak edindiği bilgi ve bulguları değerlendirmek ve şüpheli olduğuna karar verdiği işlemleri Başkanlığa bildirmek,

b) Şüpheli işlemlerin değerlendirilmesinde ve Başkanlığa bildirilmesinde iyi niyetli, makul ve dürüst bir şekilde, tarafsız ve bağımsız bir irade ile hareket etmek, bildirimlerin gizliliğinin sağlanmasına yönelik gerekli tedbirleri almak,

c) Yükümlü bünyesindeki tüm birimlerden şüpheli işlemlerin değerlendirilmesi kapsamında gerekli her türlü bilgi ve belgeyi talep etmek,

ç) Yükümlünün, Kanun ve Kanun uyarınca çıkarılan yönetmelik ve tebliğlerle getirilen yükümlülüklere uyumunu sağlamak amacıyla eğitim, araştırma, geliştirme, gözetim, izleme ve kontrol çalışmalarını yürütmek ve Başkanlık ile gerekli iletişim ve koordinasyonu sağlamak.

Münhasıran uyum görevlisi olarak atananların görevinden ayrılması

MADDE 32 – (1) Uyum görevlisinin izin, hastalık ve benzeri nedenlerle geçici olarak görevden ayrılması halinde uyum görevlisine vekalet edecek kişinin, 30 uncu maddede sayılan şartları haiz olması aranır. Vekaleten görevlendirmeye ilişkin karar, yetkililerce talep edildiğinde ibraz edilmek üzere yazılı olarak düzenlenir, kararda vekalet edilen dönem açıkça belirtilir.

(2) Uyum görevlisine vekalet eden kişi, uyum görevlisinin tüm görev, yetki ve sorumluluklarını haizdir. Uyum görevlisi görevinden ayrıldığı dönem itibarıyla yürütülen işlerden sorumlu olmaz.

(3) Uyum görevlisine bir takvim yılı içinde altmış günden fazla süre ile vekalet edilemez.

(4) Uyum görevlisinin Yönetmelikte aranan şartları kaybetmesi veya bu şartları haiz olmadığının sonradan anlaşılması veya görevinden ayrılması halinde, yeni görevlendirme, 29 uncu madde hükümlerine göre yükümlü tarafından en geç otuz gün içinde yapılır. Uyum görevlisi yeniden atanana kadar yukarıdaki fıkralarda öngörülen usuller uygulanır.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Geçici ve Son Hükümler

Uyum görevlisi atanmasında süre

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) (Değişik birinci cümle:RG-26/9/2008-27009) 4 ve 29 uncu maddeler uyarınca uyum görevlisi atayacak olan yükümlüler durumlarına göre, Yönetmeliğin 17 nci ve 30 uncu maddelerinde yazılı şartları haiz uyum görevlisini 1/12/2008 tarihine kadar atarlar. Bu atama işlemi gerçekleştirilinceye kadar, şüpheli işlem bildirimlerinin, 3/6/1997 tarihli ve 97/9523 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair 4208 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik ve ilgili Genel Tebliğler uyarınca bildirilmesine devam olunur.

(2) (Ek:RG-2/1/2010-27450) Vadeli işlemler aracılık şirketleri, Yönetmeliğin 30 uncu maddesinde yazılı şartları haiz uyum görevlisini 2/2/2010 tarihine kadar atarlar.

Uyum görevlisi olarak çalışanların atanmasında usul

GEÇİCİ MADDE 2 – (1) Bu Yönetmeliğin yayımlandığı tarih itibarıyla 3/6/1997 tarihli ve 97/9523 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair 4208 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin 14/A maddesi uyarınca mevduat ve katılım bankalarında uyum görevlisi olarak çalışanlar, 17 nci maddede yer alan şartları taşımaları ve 16 ncı maddedeki usule uygun olarak atanmaları, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ile kalkınma ve yatırım bankalarında uyum görevlisi olarak çalışanlar ise 30 uncu maddede yer alan şartları taşımaları ve 29 uncu maddedeki usule uygun olarak atanmaları kaydıyla görevlerine devam edebilirler.

Uyum programı oluşturulmasında süre

GEÇİCİ MADDE 3 – (1) 4 üncü maddede belirtilmiş olan yükümlüler, uyum programlarını en geç 1/3/2009 tarihine kadar oluştururlar. Uyum prog-

ramı kapsamında belirlenen kurum politikalarına ilişkin belgeler de aynı tarihe kadar Başkanlığa gönderilir.

Yürürlük

MADDE 33 – (Değişik:RG-26/9/2008-27009)

(1) Bu Yönetmeliğin; uyum görevlisi atanması, uyum görevlisi olarak atanacaklarda aranan şartlar, uyum görevlisinin görev, yetki ve sorumlulukları, uyum görevlisinin görevinden ayrılması ile ilgili hükümleri 1/10/2008 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde, diğer hükümleri 1/3/2009 tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 34 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Maliye Bakanı yürütür.

EYLEM PLANLARI

1.TÜRKİYE'DE SAYDAMLIĞIN ARTTIRILMASI VE KAMUDA ETKİN YÖNETİMİN GELİŞTİRİLMESİ EYLEM PLANI

(Bakanlar Kurulunun 12.01.2002 tarih, 2002/3 sayılı prensip kararı ile kabul edilmiştir.)

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında da önemle vurgulandığı üzere, kamu yönetiminde insan kaynaklarını, yönetsel ilkeleri ve işleyişi de içine alan bütüncül, köklü ve kalıcı bir değişim ihtiyacı devam etmektedir. Bu çerçevede, kamu kuruluşlarının amaçlarında, görevlerinde, görevlerin bölüşümünde, teşkilat yapısında, personel sisteminde, kaynaklarında ve bunların kullanılış biçiminde, halkla ilişkiler sisteminde mevcut aksaklıkları ve eksiklikleri gidermek Hükümetimizin öncelikli gündem konusunu oluşturmaktadır.

Merkezi yönetimin görevlerinde zamanla meydana gelen artış, sistemin birçok noktada tıkanmasına ve hizmetin aksamasına yol açmakta; görevlerin merkez, taşra ve yerel yönetimler arasında ölçülü dağılımı yeterince sağlıklı biçimde gerçekleştirilememektedir.

Halka dönük bir yönetim anlayışının yerleştirilmesi ve devletin teşkilat yapısının fonksiyonel hale getirilmesi, önemini muhafaza etmekte, kamu kurum ve kuruluşlarında görev, yetki ve sorumluluk dengesinin iyi kurulamamış olması örgütsel etkinliği zayıflatmaktadır.

Kamu yönetiminin yeniden yapılandırılmasında verimlilik, etkinlik ve tutumluluğun, dolayısıyla da performansın artırılması, çalışanların performansını

etkin bir şekilde ölçen bir sisteme kavuşturulması, yetki devri ve esneklikle beraber hesap verme sorumluluğunun ve yönetsel saydamlığın güçlendirilmesi ve kamu hizmetlerinin sunumunda kalite anlayışının ve bu amaca yönelik yönetsel yöntemlerin yerleştirilmesi gerekmektedir. Kamu hizmetlerinin sunumunda vatandaşın memnuniyeti esas alınmak suretiyle, hizmet kalitesine ve sonuçlara odaklanarak kamu yönetiminin etkinliği ve güvenilirliğinin sağlanması amaçlanmaktadır.

Bu bağlamda, nitelikli kamu hizmeti sunumu için performans yönetimi, toplam kalite yönetimi gibi çeşitli çağdaş yönetim tekniklerinden tüm kamu kurumlarında yararlanılması, böylece kamu yönetiminin toplam yönetim kalitesinin artırılması gerekmektedir.

İş ve işlemlerin yeterince saydam olmaması, hesap verme sorumluluğunun tam olarak işlememesi yukarıda belirtilen bu genel amaçlara ulaşmayı engellemekte ve yolsuzlukların artmasına neden olmaktadır. Genellikle, yozlaşma, iltimas veya rüşvet kavramları ile eş anlamlı olarak kullanılan yolsuzluk olgusunun son yıllarda sadece ülkemizin değil küreselleşen dünyanın da ortak sorunu olduğu hususu gözden uzak tutulmamalıdır.

57. Hükümet Programında da belirtildiği gibi; hukuk devleti ilkesini zedeleyen, vatandaşın kanun önünde eşitliğini ortadan kaldıran ve siyasi otoriteye duyulan güveni zaafa uğratan, özetle toplum vicdanını rahatsız eden yolsuzluklarla etkili bir mücadele için, idarenin işleyişinde ve kaynakların dağılımında açıklık ve hesap verilebilirliğin esas alınması, bu konudaki yasal ve idari boşlukların giderilmesi gerekmektedir. Yıllık programlarda, Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programında ve Güçlü Ekonomiye Geçiş Programında kamuda saydamlığın ve etkinliğin sağlanması için temel ilke ve amaçlar ile önceliklere yer verilmek suretiyle bu konudaki kararlılık ortaya konulmuştur.

Bu çerçevede, ülkemizde saydamlığın artırılması ve kamuda etkin yönetimin geliştirilmesi amacıyla, Başbakanlık Makamı'nın 12/2/2001 ve 16/5/2001 tarihli Onaylarıyla, Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığı, Hazine Müsteşarlığı, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı temsilcilerinin bulunduğu bir Yönlendirme Komitesi ve bu Komiteye yardımcı olmak üzere bir Çalışma Grubu oluşturularak aşağıda belirtilen çalışmalar yapılmıştır.

Saydamlığın artırılması ve kamuda etkin yönetimin geliştirilmesi projesinde, hem "Türkiye'de Saydamlığın Artırılması ve Kamuda Etkin Yönetimin

Geliştirilmesi Eylem Planı"nı oluşturmak, hem de bu sürece aktif katılımlarını sağlamak amacıyla, meslek odaları temsilcileri, basın-yayın kuruluşları temsilcileri, sivil toplum örgütleri, KOBİ yetkilileri, öğretim üyeleri ve kamu yöneticileri ile çeşitli toplantılar yapılarak konuya ilişkin görüşleri alınmış ve söz konusu kuruluşlar tarafından hazırlanan raporlar ve diğer çalışmalardan yararlanılmıştır.

Saydamlığın artırılması, kamuda etkin yönetimin geliştirilmesi ve muhtemel yolsuzluk alanlarının belirlenmesi çalışmasında, diğer kuruluşların bu konudaki katkı ve birikimlerinden yararlanmayı amaçlayan 9/7/2001 tarihli ve 2001/38 sayılı Başbakanlık Genelgesi çıkarılmış, bütün kamu kurum ve kuruluşlarının kendi görev alanlarına giren konularda saydamlığın artırılması ve kamuda etkin yönetimin geliştirilmesine ilişkin önerileri alınmıştır.

12-13 Temmuz 2001 tarihlerinde Dünya Bankası uzmanlarının da katılımıyla bir çalışma toplantısı düzenlenerek Dünya Bankası'nın uluslararası deneyimiyle birlikte konuyla ilgili kamu kuruluşlarından yaklaşık 30 uzmanın (Gümrük Müsteşarlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü) konuya ilişkin görüş ve katkılarından yararlanılmıştır.

Türkiye'de saydamlığın artırılması ve kamuda etkin yönetimin geliştirilmesine yönelik olarak, 21 Eylül 2001 tarihinde geniş katılımlı bir uluslararası konferans düzenlenerek elde edilen sonuçlardan da faydalanılmıştır.

Kamu Harcama Yönetimi Reformu'nun uygulanması amacıyla Maliye Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve Sayıştay temsilcilerinden oluşturulan "Kamu Harcama Yönetimi Yönlendirme Komitesi"nin çalışmalarıyla da koordinasyon sağlanmıştır.

Hazırlanan "Türkiye'de Saydamlığın Artırılması ve Kamuda Etkin Yönetimin Geliştirilmesi Eylem Planı"nın temel amaçları şu şekilde sıralanabilir:

- Kamu hizmetlerinin sunumunda yaşanan problemlerin etkin yönetim bağlamında asgariye indirilmesi ve böylece Türkiye'de en fazla şikayet edilen ve vatandaşların haksız işlemlerle sıklıkla yüzyüze kaldıkları bazı çok önemli kamu hizmetlerinden (örneğin, imar işlemleri, yatırım teşvikleri ve şirket tescilleri) başlayarak topyekün bir kamu hizmet sunum standartları ve sürelerinin, sorumlu olacak görevlilerin kurumlar ve birimler bazında ivedilikle belirlenmesi yoluyla, kamu görevlilerinin işlemlerle ilgili takdir haklarının kesinlikle objektif kriterlere bağlanması.

- Haklı bir talebin karşılanması için aracı bulma veya ödeme yapma endişesinin kesinlikle ortadan kaldırılması.
- Rüşvet veya benzeri menfaat karşılığında haksız olan taleplerin karşılanmasına meydan verilmemesi için caydırıcı disiplin ve cezai yaptırımların uygulanmasında etkinliğin sağlanması.
- Yönetimi, yönetimin koyduğu objektif kurallara göre hem hiyerarşik olarak içten, hem de vergi ödeyenler açısından dıştan denetleyen ve sorgulayan çağdaş bir kamu yönetimine geçilmesi.
- Aşırı düzenleyici işlem yükünün de yolsuzluğa yol açtığı gerçeğinden hareketle, yatırımın ve özel teşebbüsün üzerindeki idari işlemlerin sayısının azaltılması. Yatırımcı sermaye önündeki engellerin de yukarıda açıklanan standart hizmet sunum süreleriyle eşgüdümlü hale getirilmesi ve işlemlerin mümkünse tek merkezden yürütülmesinin sağlanması.
- Kamuya ve siyasal sisteme duyulan güvenin güçlendirilmesi.

Çeşitli ülkelerde uygulanan çalışmalar da dikkate alınarak, ülkemizde kamu hizmetlerinin sunum şeklinden kaynaklanan problemlerin öncelikle giderilmesi, yani yolsuzluğu besleyen yapının ve hizmet sunum şeklinin değiştirilmesi gereği göz önünde tutularak sorun ve öneriler tespit edilmiştir. Ekte yer alan tablodan da görüleceği üzere, idarede açıklık ve hesap verilebilirliği teminen;

- Kamu hizmet sunumunda performans standartlarının oluşturulması,
- Kamu kuruluşları ile kamu vakıf ve dernekleri arasındaki ilişkilerin yeniden düzenlenmesi,
- Personel sisteminin iyileştirilmesi,
- Bilgi edinme hakkının geliştirilmesi ve kamu yönetiminde saydamlığın artırılması,
- Sağlık sisteminin iyileştirilmesi,
- Denetim sisteminin güçlendirilmesi,
- Yargı sisteminin iyileştirilmesi,
- Kara para aklama ile mücadelenin etkin hale getirilmesi,
- Seçim kampanyalarının finansmanında hesap verilebilirliğin ve saydamlığın artırılması,
- Mal beyanında hesap verilebilirliğin artırılması ve
- Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi

öncelikli hedefler olarak belli bir takvime bağlanmış ve atılması gerekli adımlar belirlenmiştir.

Ayrıca, Eylem Planı'nda belirtilen amaçlara ulaşılmasında etkinliğin ve koordinasyonun sağlanabilmesi için Başbakan tarafından belirlenen bakanlardan oluşan bir Komisyon ile sekretarya hizmetlerini yürütmek üzere üyeleri ile çalışma usul ve esasları Başbakanlıkça belirlenecek bir Kurul teşekkül ettirilir. Bakanlardan oluşan Komisyon, Kamu Harcama Yönetimi Reformu konusunda yapılan çalışmalarla gerekli koordinasyonu sağlar.

Türkiye'de Saydamlığın Artırılması ve Kamuda Etkin Yönetimin Geliştirilmesi Eylem Planı

ÖNCELİKLİ HEDEFLER			
Amaç	**Yapılması Gerekenler**	**Sorumlu Kuruluşlar**	**Önerilen Gerçekleşme Zamanı**
A. Kamu hizmet sunumunda performans standartlarının oluşturulması	1. Kamu hizmetinin sunulmasında performans standartlarının geliştirilmesi için 3 pilot alanın belirlenmesi (önerilen pilot alanlar: imar işlemleri, yatırım teşvikleri ,şirket tescili) Bu alanlar içinde: i) kamu hizmeti sunum standartları ve hizmetten yararlananların haklarının belirlenmesi, ii) müracaatlarda istenecek belgeler için standartların belirlenmesi, iii) kamu hizmetinin sunulmasında kamu görevlilerinin takdir yetkisinin objektif kriterlere bağlanması.	İmar işlemleri alanında İçişleri Bakanlığı ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Yatırım teşvikleri alanında Hazine Müsteşarlığı, Şirket tescili alanında Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca oluşturulan çalışma grupları.	6 ay içinde Çalışma Gruplarının oluşturulması. Çalışma Grupları oluşturularak performans standartlarının bir yıl içinde tanımlanması.
	2. Pilot programın ek alanlara yaygınlaştırılması.		Aralık, 2004 itibarıyla programın ek alanlara yaygınlaştırılması.
B. Kamu kuruluşları ile kamu vakıf ve dernekleri arasındaki ilişkilerin yeniden düzenlenmesi	3. Kurum ve kuruluşlarca kamu vakıflarına kaynak transferinin önlenmesi, bir kamu hizmetinin bedeli olarak vakıf ve derneklere gelir sağlanması yolunun ortadan kaldırılabilmesi ve kamu görevlilerinin vakıf ve derneklerde istihdamının kısıtlanması için kamu kuruluşları ile vakıf ve dernekler arasındaki ilişkileri düzenleyen yeni bir mevzuatın hazırlanması ve yürürlüğe konması.	Başbakanlık, Adalet Bakanlığı ve ilgili kuruluşlar	Aralık,2002
C. Personel sisteminin iyileştirilmesi	4. Tüm kamu kurum ve kuruluşlarında, norm kadroların tespiti, görev ve unvan tanımlarının yapılmasına ilişkin halen devam eden çalışmaların teşkilat analizleriyle uyumlaştırılarak tamamlanması.	Devlet Personel Başkanlığı, Maliye Bakanlığı ve ilgili kuruluşlar	Aralık, 2004
	5. Kamu hizmetinde terfi ve maaş sisteminin performansı da esas alan kriterlerle ilişkilendirilmesi.	Maliye Bakanlığı ve Devlet Personel Başkanlığı ile ilgili kuruluşlar	Aralık, 2003
	6. Kamu görevlileri ve yöneticileri için etik davranış kurallarının oluşturulması amacıyla bir yasa taslağının hazırlanması veya mevcut yasalarda değişiklik yapılması.	Başbakanlık ve ilgili kuruluşlar	Aralık, 2002

ÖNCELİKLİ HEDEFLER			
Amaç	**Yapılması Gerekenler**	**Sorumlu Kuruluşlar**	**Önerilen Gerçekleşme Zamanı**
D. Bilgi edinme hakkının geliştirilmesi ve kamu yönetiminde saydamlığın artırılması	7. Bu konuda daha önce yapılmış çalışmadan da faydalanılarak, idari usul ve bilgi edinme hakkında bir kanun taslağının hazırlanması veya mevcut yasalarda değişiklik yapılarak yurttaşların devletten bilgi talep etme hakkının ve kamu kuruluşlarının bu bilgileri verme sorumluluğunun tanımlanması.	Başbakanlık ve ilgili kuruluşlar	Aralık, 2002
E. Sağlık sisteminin iyileştirilmesi	8.Kamu kurumlarına ait sağlık hizmet birimlerinin tek elden planlanması ve hizmet sunumunda etkinliği sağlamak amacıyla parçalanmış yapıya son verilerek aynı çatı altında toplanması için gerekli tedbirlerin alınması 9. MERNİS bilgi sistemi de kullanılarak, "Yeşil kart" uygulamasından yararlanacakları tespit etmek amacıyla objektif kriterlerin geliştirilmesi ve haksız yararlanmaların önlenmesi. 10. i) Hasta kayıtlarında ve hizmet sırasının belirlenmesinde daha saydam bir sistem kurularak, sağlık personeli ve yönetiminin sağlık hizmetlerinin tahsisinde takdir yetkilerinin sınırlanması. ii) Sağlık kurumlarında mesai saatleri dışında hasta tedavi ve muayene hizmetlerinin özendirilmesi.	Sağlık Bakanlığı ve ilgili kuruluşlar	Ocak,2004
F. Denetim sisteminin güçlendirilmesi	11. Performans ve etkinlik denetimini de içerecek şekilde denetim standartlarının oluşturulması amacıyla Başbakanlık Teftiş Kurulu başkanlığında diğer denetim birimleri temsilcilerinden oluşan bir komisyon kurulması ve denetim standartlarının oluşturulmasında yürütülmekte olan çalışmaların göz önünde bulundurulması.	Başbakanlık ve ilgili kuruluşlar	Aralık,2002
	12. Tüm denetim birimlerini kapsayan bir yeniden yapılanmanın gerçekleştirilmesi, denetim standartlarının uygulamaya konulması, denetim personelinin işe alınma ve çalışma esaslarının belirlendiği bir Denetim Kanunu Taslağının hazırlanarak TBMM'ne sunulması. 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda değişiklik yapılarak ayrı bir denetim hizmetleri sınıfının ihdas edilmesi.	Başbakanlık ve ilgili kuruluşlar	Aralık, 2003
G. Yargı sisteminin iyileştirilmesi	13. 3628 ve 4208 sayılı Kanunlar kapsamında kalan davaların süratle sonuçlandırılmasını teminen mahkemelerin ihtisaslaşmasının sağlanması için bir yasa taslağı hazırlanarak TBMM'ne sunulması.	Adalet Bakanlığı ve ilgili kuruluşlar	Aralık, 2002
	14. Cumhuriyet Başsavcılığının gözetim ve denetiminde, suçları soruşturmak ve suçluları yakalamak, suç kanıtlarını toplamak ve adli makamlara teslim etmek üzere, güvenlik güçleri içerisinde uzmanlaşmış birimlerin oluşturulması.	Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve ilgili kuruluşlar	Aralık, 2004

ÖNCELİKLİ HEDEFLER			
Amaç	**Yapılması Gerekenler**	**Sorumlu Kuruluşlar**	**Önerilen Gerçekleşme Zamanı**
H. Karapara aklama ile mücadelenin etkim hale getirilmesi	15. Karapara aklama ile mücadelenin etkinliğinin sağlanması, aklamaya tabi gelirlere el konulması ve sürecin etkin ve hızlı işlemesinin sağlanmasını teminen öncül suç kapsamının yolsuzluk fiillerini içerecek şekilde ve uluslararası sözleşmeler ile diğer gereklere uygun olarak genişletilmesi için bir yasa değişikliği hazırlanarak Meclis'e sunulması.	Maliye Bakanlığı ve ilgili kuruluşlar	Aralık, 2002
	16. Mali Suçları Araştırma Kurulunda merkezi bir mali istihbarat veri tabanı kurulması için başlatılan proje çalışmalarına destek verilerek diğer veri tabanlarıyla bağlantının sağlanması.	Maliye Bakanlığı ve ilgili kuruluşlar	Aralık, 2004
I. Seçim kampanyalarının finansmanında hesap verilebilirlik ve saydamlığın artırılması	17. Mevcut Siyasi Partiler Kanununda değişiklik yapılarak, siyasi partilere ve adaylara, kişiler ve kuruluşlar tarafından belirli bir tutarın üzerinde yapılan bağışların, kamuya açıklanması zorunluluğunun getirilmesi. Bu bilgilerin, yayımlanması ve denetlenmesi sorumluluğunun Yüksek Seçim Kuruluna verilmesi.	Adalet Bakanlığı, Yüksek Seçim Kurulu	Aralık, 2003
	18. Beyan edilen bağışların ve denetim sonuçlarının yayımlanması için bir web sitesinin kurulması.	Yüksek Seçim Kurulu	Aralık, 2003
K. Mal beyanında hesap verilebilirliğin artırılması	19. 3628 sayılı Kanuna göre yapılan mal beyanlarının kamuya açık olması ve denetime tabi kılınması. Kamu görevlilerinin mal beyannamelerinin, asgari bir oran üzerinden (örneğin yüzde 2-3) tesadüfi yöntemle denetime tabi tutulması. Tüm üst düzey kamu yöneticilerinin mal beyannamelerinin düzenli denetiminin yapılabilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması.	İlgili Denetim Birimleri	Aralık, 2002
	20. İlgili kamu görevlisinin, belli bir ön denetimden geçmiş mal bildirim beyannamesinin, 2451 sayılı Kanuna göre yapılacak atama kararnamelerinin ekinde yer almasının sağlanması.	Başbakanlık ve ilgili kuruluşlar	Aralık, 2002
L. Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi	21. Merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında görev ve yetkilerin yeniden belirlenerek mahallinde yürütülebilecek hizmetlerin aşamalı olarak il özel idarelerine devredilmesi ve buna paralel olarak kaynakların yeniden tahsisisin sağlanması suretiyle yerel yönetimlerin gelirlerinin artırılarak güçlendirilmesi.	İçişleri Bakanlığı ve ilgili kuruluşlar	Haziran, 2004
	22. Yerel hizmetlerde daha fazla hesap verilebilirliği sağlamak amacıyla mahalli idarelerde performans denetimi sistemine geçilerek, mahalli idarelerin finansmanı sistemi ile ilişkilendirilecektir. Mahalli idarelerin, öz gelirlerinde harcama esnekliği tanınacak, buna karşılık genel bütçeden aldıkları payların belirli hizmetler için harcanması zorunluluğu getirilecek ve genel bütçeden aldıkları payların dağıtılmasında, artırılması ve azaltılmasında mahalli idarelerin "performans raporları" kriter olarak alınacaktır.	İçişleri Bakanlığı ve ilgili kuruluşlar	Haziran, 2003

2.TÜRKİYE CUMHURİYETİ 58 NCİ HÜKÜMET ACİL EYLEM PLANI

58 nci Hükümetin Başbakanı Sayın Abdullah Gül'ün ifadesi ile, Acil Eylem Planı; "...siyaset, bürokrasi ve ilgili kesimlerce takip edilecek kilometre taşlarının belirlendiği bir yol haritasıdır. AEP'nin gerçekleştirilebilir bir metin olmasına dikkat edilmiş, uygulamalar takvime bağlanmış ve sorumlu kuruluşlar belirlenmiştir. AEP özünü ve ruhunu kaybetmeden uygulama sürecinde ortaya çıkan ihtiyaçlara göre güncellenebilecek dinamik bir metindir."

Eylem Planının 5 inci maddesinin I/d bendi "Yolsuzlukla Mücadele"ye ayrılmış ve aşağıda belirtilen taahhütlerde bulunulmuştur:

a-) Yolsuzluklar Hakkında Ceza Hukuku Sözleşmesi ile Yolsuzluklar Hakkında Medeni Hukuk sözleşmesi onaylanacaktır.

b-) Yolsuzluk ve usulsüzlük konusunda cezalar caydırıcı hale getirilecektir.

c-) Görevden ayrıldıktan sonra yapılamayacak işlerle ilgili alanlar genişletilecek ve etkin bir şekilde uygulanacaktır.

d-) Siyasetin finansmanı saydam hale getirilecektir.

e-) Mevzuatımızdaki sır kavramı yeniden belirlenecektir.

f-) Yolsuzluk konusunda hükümet-kamu yönetimi-yargı-medya-sivil toplum diyalogu geliştirilecektir.

g-) Kanun gerekçelerinde kanunun getireceği fayda ve maliyetler yer alacaktır.

YOLSUZLUKLA MÜCADELE (58 inci Hükümet Acil Eylem Planından alınmıştır)						
KYR-39	Yolsuzluklar Hakkında Ceza Hukuku Sözleşmesi ile Yolsuzluklar Hakkında Medeni Hukuk Sözleşmesi onaylanacak	Dışişleri Bakanlığı				3 ay
KYR-40	Yolsuzluk ve usulsuz luk konusunda cezalar caydırıcı hale getirilecek	Adalet Bakanlığı		TCK ve diğer ceza mevzu atında değişiklik	Yolsuzluk ve usulsüzlük yapanlara verilecek cezalar caydırıcı niteliğe kavuşturulacaktır.	3-6 ay
KYR-41	Görevden ayrıldıktan sonra yapılamayacak işlerle ilgili alanlar genişletilecek ve etkin bir şekilde uygulanacak	Adalet Bakanlığı		Kanun değişikliği	Yolsuzlukların ve toplumun kirlenmesinde katkısı olan kamu gücünün görevden ayrıldıktan sonra da kullanımının önüne geçilmesi için bu uygulama şeffaf hale getirilecek ve etkin uygulanması sağlanacaktır.	6–12 ay
KYR-42	Siyasetin finansmanı şeffaf hale getirilecek	Adalet Bakanlığı	Siyasi Partiler	Siyasi Partiler Kanununda değişiklik	Siyasi partilerin de görüşleri alınarak, geniş bir mutabakat içerisinde siyasi partilerin finansman kaynakları ve limitleri açık bir şekilde belirlenecek, bunlara uymayanlar için müeyyideler ağırlaştırılacaktır.	6–12 ay
KYR-43	Mevzuatımızdaki "sır" kavramı yeniden belirlenecek	Adalet Bakanlığı	İçişleri Bakanlığı	Mevzuat değişikliği	Mevzuatımızda farklı kanunlarda geçen ticari sır, bankacılık sırrı, askeri sır, mahremiyet, gizli, gizlilik gibi kavramların kurum bazında yeniden tanımlanmasına imkan veren ve -ulusal güvenlik hariç- gizliliği teşvik eden tüm unsurları inceleyecek uzmanlık raporu doğrultusunda mevzuat değişikliği yapılacaktır.	6-12 ay
KYR-44	Yolsuzluk konusunda hükümet - kamu yönetimi-yargı-medya-sivil toplum diyalogu geliştirilecek	Başbakan	- Kamu Kuruluşları -Medya - Sivil Top. Örgütleri	-Toplantılar - Raporlar - Kampanya	Yolsuzlukla mücadelenin siyaset ile toplum işbirliğini gerektirdiği düşüncesinden hareketle, toplum genelinde yolsuzluğa karşı bir mücadele başlatma çabası içinde ilgili tüm taraflarla işbirliği yapılacaktır.	Sürekli
KYR-45	Kanun gerekçelerinde kanunun getireceği fayda ve maliyetler yer alacak	Başbakanlık	Tüm kamu kurum ve kuruluşları	Kanun değişikliği	Meclise sunulan kanun tasarı ve tekliflerinin gerekçelerinde, kanunun sağlayacağı fayda ve getireceği maliyetleri dikkate alınarak düzenleme yapılacaktır. Bu çerçevede, genel gerekçeler kanunlarla birlikte Resmi Gazetede yayınlanacaktır.	Sürekli

3. KAYIT DIŞI EKONOMİYLE MÜCADELE STRATEJİSİ EYLEM PLANI (2008-2010)[173]

GİRİŞ

Kayıt dışı ekonomi ile mücadelede başarı kazanılması ve kayıt dışılığın azaltılması için kayıt dışı ekonomi ile mücadelenin devlet politikası olarak benimsenmesi, bu konuda sürekli bir çalışma grubunun oluşturulması, stratejik eylem planının hazırlanması, kurumlar arası işbirliği ve eşgüdüm sağlanması ve etkin bir izleme ve değerlendirme sisteminin oluşturulması gerekmektedir. Şurası kesindir ki; kayıt dışılığı etkileyen dinamiklerin doğru analizine dayalı bir strateji ile etkin ve sonuç odaklı bir çözüm üretilebilecektir.

Bu çerçevede 2008 Yılı Programında, "Rekabet Gücünün Artırılması" gelişme ekseninin alt başlıklarından birisi "Ekonomide Kayıt Dışılığın Azaltılması" şeklinde belirlenmiştir. Buna yönelik olarak alınan politika öncelikleri ve tedbirlerinden ilki de "ilgili tüm tarafların katkısıyla kayıt dışı ekonomiyle mücadele stratejisinin oluşturulması" olmuştur.

Sorumlu kuruluşun Gelir İdaresi Başkanlığı olarak belirlendiği söz konusu tedbirde; işbirliği yapılan kurumlar Maliye Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Hazine Müsteşarlığı, Gümrük Müsteşarlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurumu ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'dur. Adı geçen kurumlarla yapılan toplantı ve çalışmalar sonucunda Haziran 2008'de "Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Stratejisi Eylem Planı" oluşturulmuştur.

Söz konusu kayıt dışı ekonomi ile mücadele stratejisinin amaç ve hedefleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

---

[173] Eylem Planının tamamına ve 2011-2013 eylem planına Gelir İdaresi Başkanlığı web sayfasından ulaşabilirsiniz.

AMAÇ/HEDEF

1.KAYIT İÇİ FAALİYETLERİ ÖZENDİRMEK

Kayıt İçi İstihdam Yaratma Potansiyelini Güçlendirmek

Gönüllü Uyumu Artırmak

2.DENETİM KAPASİTESİNİ GÜÇLENDİRMEK VE YAPTIRIMLARIN CAYDIRICILIĞINI ARTIRMAK

Denetim Kapasitesini Geliştirmek

Veri Tabanı Paylaşımı

Cezaların Caydırıcılığını Sağlamak

3.KURUMSAL VE TOPLUMSAL MUTABAKATI SAĞLAMAK VE GÜÇLENDİRMEK

Kurumsal İşbirliğini Sağlamak, Güçlendirmek ve Devam Ettirmek

Eğitim ve Tanıtım Yoluyla Toplumsal Mutabakatı Sağlamak ve Güçlendirmek

1. KAYIT İÇİ FAALİYETLERİ ÖZENDİRMEK

Kayıt dışılığın azaltılmasına kayıtlılığın özendirilmesi ile başlanmalıdır. Bu başlık altında kayıt dışı ile kayıt içi arasında tercih yapmak durumunda kalan girişimciler ve çalışanların bu alandaki fayda/maliyet analizlerini etkileyecek bütün kurumsal ve ekonomik tedbirler değerlendirilmelidir. Burada amaç kayıt içi ekonomik faaliyetlerin ve istihdamın, girişimciler ve çalışanlar üzerindeki maliyetinin hafifletilmesi olacaktır.

Çalışma hayatı ile ilgili olumsuz sonuçlar büyük ölçüde kayıt dışı istihdamdan kaynaklanmaktadır. Kayıt dışı istihdamın büyük boyutta olmasıyla birlikte çalışan nüfus sosyal güvenlik şemsiyesi altında kapsanamamakta, yeterli prim toplanamamakta, sosyal güvenlik kuruluşları da, başta finansman zorlukları olmak üzere çeşitli zorluklarla karşılaşmakta ve kendilerinden beklenen hizmetleri etkin olarak yerine getirememektedir. Çeşitli gerekçelerle kayıt dışı çalışma durumunda olanlar, sosyal güvenlik kapsamı dışında olma, çalıştıkları işyerinin ruhsatsız olması gibi nedenlerle, sağlıksız ortamlarda, işyeri ve iş güvenliği olmadan, pazarlık gücünden yoksun ve korumasız, istismara açık ve sigortasız olarak çalışmak zorunda kalmaktadır. Bu da iş hayatında sağlıksız bir ortamın oluşmasına ve çalışma ilişkilerinin ve işgücü piyasasının işleyişinin bozulmasına yol açmaktadır. Bu nedenle kayıt dışı istihdamın

uzun dönemde yaratacağı sosyal ve ekonomik olumsuzluklar konusunda kamuoyu bilinçlendirilecektir.

Vergi mevzuatı ne kadar mükemmel olursa olsun, vergi idaresi de ne kadar verimli ve etkin çalışır duruma getirilirse getirilsin, toplumda vergi bilinci ve ahlakı yerleşmediği sürece kayıt dışı ekonomi tam anlamıyla önlenemeyecektir. Vergi bilincinin ve ahlakının geliştirilmesi için basın ve yayın (yazılı veya görsel) organları yoluyla vergi kaçakçılığının utanç verici bir suç olduğu düşüncesi aşılanacak; kayıt dışılığın önlenmesine yönelik çalışmalar, toplum desteğini güçlendirici kampanyalarla sağlamlaştırılacaktır. Diğer taraftan kamu ile birlikte özel sektörün de işbirliği ile yürütülecek çalışmalarda, öncelikle kayıt dışılığın yoğun olarak görüldüğü sektörlerin temsilcilerinden de destek alınacaktır.

2. DENETİM KAPASİTESİNİ GÜÇLENDİRMEK VE YAPTIRIMLARIN CAYDIRICILIĞINI ARTIRMAK

Kayıt içini cazip kılmak için yaratılan yöntemlerin sağlıklı uygulanabilmesi açısından kayıt dışı ekonomik faaliyetlerde bulunanları saptama ve cezalandırma kapasitesi de güçlendirilecektir.

Denetimlerin daha etkin hale getirilmesiyle, mükelleflerin beyanlarının sürekli denetim altında bulundurulması, gerek kayıt dışında kalma gerekse kayıt altında olup eksik beyan güdüsü gibi dirençleri zamanla azaltacaktır. Denetim sonucunda ortaya çıkacak suçlara uygulanacak cezalar arttırılarak caydırıcılık özelliğine kavuşturulacaktır.

Denetimler, cezalandırma amacından çok bilinçlendirme ve eğitime yönelik olarak yapılacaktır. Çünkü amacımız, kişilerin yasalara uygun olarak hareket etmelerini sağlamaktır. Diğer taraftan etkin bir denetim yasalara uygun bir toplum yaratacağı için kayıp, kaçak en aza inecek, ekonomide yasalara uyanla uymayan arasındaki rekabet eşitsizliği de ortadan kalkacaktır.

3. KURUMSAL VE TOPLUMSAL MUTABAKATI SAĞLAMAK VE GÜÇLENDİRMEK

Genellikle ekonomik ve sosyal açıdan olumsuz sonuçları olan kayıt dışı ekonominin kayda alınabilmesi ve politikaların üretilebilmesi için alınacak önlemler çağdaş bir devlet olmanın gereğidir. Bunu gerçekleştirmek için toplumun tüm kesimlerinin ve birimlerinin çaba harcaması gerekmektedir. Kayıt dışılığın ülkeye ekonomik maliyetinin çok daha da ön plana çıkarılmasında yarar görülmektedir. Bu bağlamda kayıt dışılığın Türkiye'yi ikili bir yapı-

ya mahkum ettiği, verimsiz yapıyı koruyarak ve ekonominin daha verimli bir nitelik kazanmasını engelleyerek Türkiye'nin daha müreffeh bir geleceğe yol almasını engellediği vurgulanacaktır. Kayıt dışılığın sağladığı sanal sosyal koruma işlevinin, kayıt dışı ile mücadelede elde edilecek kazanımlar sayesinde güçlenen mali yapı ile Devlet tarafından daha iyi sağlanabileceği ifade edilecektir.

Ödediği vergilerin daha etkin kullanıldığını gören bireyler arasında vergi verme kültürü ve vergilendirilmemiş kazanca bakış açısı da değişecek ve böylelikle kayıt dışı ile mücadele için gerekli toplumsal desteğin elde edilmesi kolaylaşacaktır. Ayrıca toplumun daha doğru bilinçlendirilmesi amacıyla, kayıt dışılığın önlenmesine yönelik kampanyanın kamu/özel sektör işbirliği ile yürütülmesi sağlanacaktır. Bu bağlamda anılan kampanyanın sorumluluğunu üstlenecek kurumsal yapının, kayıt dışılığın yoğun olarak görüldüğü sektörlerin temsilcileri ile işbirliği yaparak kampanyalardan daha etkin sonuç alınması sağlanmış olacaktır. Bir sonraki aşamada ise bu kurumların da kayıt dışı ile mücadelede daha etkin bir rol oynamalarını sağlayacak yöntemler geliştirilecektir.

İZLEME VE DEĞERLENDİRME

Kayıt dışı ekonomiyle mücadele sürecinin izlenmesi, gecikme ve hedeften sapmaların belirlenmesi ve nedenlerinin araştırılması gerekli önlemlerin alınması açısından önemlidir. Bu nedenle, gelişmelerin belirlenen göstergelere ve takvime uygun olarak gerçekleşmediği hallerde de gecikme, hedeften sapma ve bunun için nedenlerinin koordinatör kuruluş tarafından raporlanması gerekmektedir. Diğer taraftan kayıt dışı ekonomiyle mücadele eylem planında yer alan eylemler teknolojik, ekonomik, kurumsal yapıda meydana gelen değişiklikler çerçevesinde ihtiyaç duyulduğunda güncellenebilecek; eylemler birleştirilebilecek, kaldırılabilecek veya yeni eylemler eklenebilecektir. Çünkü eylem planının dinamik olması başarıyı elde etmek için gerekli olan koşulların en önemlilerinden birisidir.

Kayıt dışı ekonomiyle mücadele stratejisi eylem planında uygulama sürecinin izlenmesi ve değerlendirilmesi eylem planında yer alan takvim ve performans göstergeleri doğrultusunda Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından yerine getirilecektir. Her bir eylem için belirlenen koordinatör kuruluş eylemleri izleyerek Gelir İdaresi Başkanlığına üçer aylık dönemler itibariyle raporlayacaktır. Raporlamada stratejikyonetim@gelirler.gov.tr e-posta adresi kullanılacaktır.

Sorumlu Kuruluş: Eylem Planında "Sorumlu Kuruluşlar" sütununda yer alan kurumlar, aslında işbirliği yapılacak kuruluşlardır. Ancak eylem planının sahiplenilmesi ve başarılı olabilmesi için "İşbirliği Yapılacak Kuruluş" ifadesi yerine daha güçlü bir ifade olan "Sorumlu Kuruluş" ifadesi kullanılmıştır. Sorumlu Kuruluşlar, gerçekleştirilecek eylem ile doğrudan veya dolaylı ilişkisi bulunan ve koordinatör kuruluşun işbirliği yaparak somut destek talep edeceği kuruluşlardır. Diğer taraftan sorumlu kuruluşlar arasında yer alan bazı kurumlar ise eylem planının hazırlanması sırasında işbirliği yapılan kurumlarla ortaklaşa proje gerçekleştirecekleri ifade edilen kamu kurum ve kuruluşlarıdır.

Koordinatör Kuruluş: Eylem Planında "Koordinatör Kuruluş" sütununda yer alan kurumlar, aslında öngörülen eylemi gerçekleştirerek süresinde sonuçlandırmaktan ve gelişmeleri Gelir İdaresi Başkanlığına doğrudan raporlamaktan sorumlu kuruluşlardır. Bazı eylemlerde (Örnek: 55 nolu Eylem) koordinatör kuruluş sütununda birden fazla kurum bulunabilir. Bu durumda o eyleme ilişkin olarak her bir koordinatör kuruluş kendi kurumunun gerçekleşme raporunu hazırlayacaktır.

Yapılan açıklamalar ışığında; bir eylem için bir ve/veya birden fazla sorumlu kuruluş bulunması halinde bu eyleme ilişkin raporlamanın koordinatör kuruluş tarafından yapılacağı tabiidir.

4. SAYDAMLIĞIN ARTIRILMASI VE YOLSUZLUKLA MÜCADELENİN GÜÇLENDİRİLMESİ STRATEJİSİ (2010-2014)

Bakanlar KuruluKarar Sayısı : 2010/56 (R.G. 22.02.2010 Sayı: 27501)

1. GİRİŞ

Kamu gücü ve kaynakları ile özel kuruluşlardaki görev, yetki ve kaynakların, toplumun zararına olarak özel çıkarlar için kullanılması şeklinde tanımlanabilen yolsuzluk; rekabeti engelleyerek ekonomik büyümeyi yavaşlatmakta, doğrudan yabancı sermaye girişini ve vergi gelirlerini azaltmakta, gelir dağılımını bozarak yoksulluğu artırmakta, kamu kaynaklarının israf edilmesine yol açarak eğitim, sağlık, güvenlik gibi zorunlu kamu yatırımlarını olumsuz etkilemekte, kamu kurumlarına, yöneticilerine ve adalet sistemine duyulan güveni zedelemekte ve toplumda ahlakî bozulmaya yol açmaktadır.

Saydamlığın artırılması ve yolsuzlukla mücadelede başarının sağlanabilmesi için, önceden belirlenmiş tedbirler ve faaliyetler içeren stratejiler önem taşımaktadır. Böylece, yolsuzlukla mücadelede öncelikli alanlar belirlenerek sonuca daha kararlı ve etkili bir şekilde gidilmesi mümkün olmaktadır. Ayrıca,

yolsuzlukla mücadele dönemsel bir çaba olmayıp, ekonomik ve sosyal hayattaki gelişmelere göre süreklilik gerektiren faaliyetler bütünüdür.

Bu vizyon çerçevesinde ilgili tüm kesimlerin katılımıyla "Saydamlığın Artırılması ve Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesi Stratejisi" geliştirilmiştir. Saydamlığın Artırılması ve Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesi Stratejisi (Strateji) hazırlanırken, 58 inci, 59 uncu ve 60 ıncı Hükümet programları, Türkiye Büyük Millet Meclisi Yolsuzlukları Araştırma Komisyonu Raporu, Dokuzuncu Kalkınma Planı, Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı ve çeşitli uluslararası kuruluşların Ülkemizle ilgili değerlendirmelerinden yararlanılmıştır. Ayrıca bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve ilgili uluslararası kuruluşların görüşleri de alınmıştır.

2. SAYDAMLIĞIN ARTIRILMASI VE YOLSUZLUKLA MÜCADELE ALANINDA SON YILLARDA YAPILAN BAŞLICA DÜZENLEMELER

Saydamlığın artırılması ve yolsuzlukların önlenmesi çerçevesinde Ülkemizde son yıllarda yapılan başlıca düzenlemeler aşağıda sıralanmıştır:

a) Kamu ihale sisteminde saydamlığın geliştirilmesi, kaynakların daha etkin ve verimli kullanılması ve daha az kaynakla daha fazla kamu hizmeti üretilmesi amacıyla, kamu kaynağı kullanan bütün kurumları kapsayan ve ihalelerde açıklığın ve rekabetin sağlanmasını ve şikâyetlerin incelenmesini teminen Kamu İhale Kurumu kurulmasını düzenleyen 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu.

b) Doğrudan yabancı yatırımların özendirilmesi, yabancı yatırımcıların haklarının korunması, yatırım ve yatırımcı tanımlarında uluslararası standartlara uyulması ve doğrudan yabancı yatırımların artırılması amacıyla; yatırımcıların ihtiyaç ve beklentilerini dikkate alarak hazırlanan, Ülkemizin uluslararası yatırımlara yönelik eşitlikçi ve liberal yaklaşımının yansıtılması olarak yatırımcıya açık ve anlaşılır mesajlar veren, yatırımcının değişik mevzuat gereği sahip olduğu haklar ve tâbi olduğu yükümlülükleri gösteren yasal bir rehber niteliğinde 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu.

c) Herkesin bilgi edinme hakkına sahip olduğunu ve kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, kanunda belirtilen istisnalar dışındaki her türlü bilgi ve belgeyi başvuranların yararlanmasına sunmak ve bilgi edinme başvurularının etkin, süratli ve doğru sonuçlandırılması için gerekli idarî ve teknik tedbirleri almakla yükümlü olduklarını hüküm altına almak ve medya organlarının ve kişilerin kamuya ait bilgilere

daha kolay ulaşabilmesini sağlamak amacıyla 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu.

ç) Harcama birimlerine gerekli esnekliğin sağlanması ve bütün kamu gelir ve giderlerinin bütçede gösterilmesi ile kamu kaynaklarının kullanımında uluslararası standartlara uygun iç kontrol ve denetim mekanizmalarının oluşturulması ve malî saydamlık bakımından güvenilir ve periyodik malî verilerin üretilmesi amacıyla 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu.

d) Kamu kurum ve kuruluşlarını, kamu hizmetlerini ve kamu personelini desteklemek üzere kurulan dernekler ve Türk Medeni Kanununa göre kurulan vakıfların kamu kurum ve kuruluşları ile olan ilişkilerinin yeniden düzenlenmesi suretiyle, kamu düzenini olumsuz yönde etkileyen ve toplumda hoşnutsuzluklara neden olan uygulamalara son verilmesi ve kamu kaynaklarının etkin olarak kullanılması amacıyla 5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun.

e) Kamu görevlilerinin uymaları gereken saydamlık, tarafsızlık, dürüstlük, hesap verebilirlik, kamu yararını gözetme gibi etik davranış ilkelerinin ve standartlarının belirlenmesi ve bu ilkelere aykırı davranan üst düzey kamu görevlilerine ilişkin şikâyetlerin Kamu Görevlileri Etik Kurulu tarafından incelenmesi ve sonuçlarının kamuoyuna duyurulması amacıyla 5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.

f) Basında demokratikleşmenin sağlanması ve özgür bir basın düzeninin oluşturulması ile düşüncelerin ve haberin en yaygın ve hızlı bir şekilde dolaşımını sağlayarak kamuoyunun bilinçli bir şekilde oluşması ve işlemesi amacıyla 5187 sayılı Basın Kanunu.

g) Yerel yönetimlerin kurumsal kapasitelerinin artırılması, katılım ve saydamlığın sağlanarak yerinden yönetim ilkesi ve demokrasinin güçlendirilmesi amacıyla 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 5355 sayılı Mahallî İdare Birlikleri Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanunu.

ğ) Kamu görevlileri tarafından işlenebilen rüşvet, irtikâp, zimmet ve suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama gibi yolsuzluk suçlarıyla birlikte, zamanaşımı sürelerini, suç işlemek yoluyla kazanç elde edilmesini engelleyecek etkin bir yaptırım olarak kazanç müsaderesini ve özel hukuk tüzel kişilerine uygulanacak güvenlik tedbirlerini yeniden düzenleyerek, yolsuzluk suçla-

rıyla mücadele bakımından etkin bir sistem kurulabilmesi amacıyla uluslararası sözleşmeler de dikkate alınarak hazırlanan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu.

h) Sivil toplumun güçlendirilmesi amacıyla dernek ve vakıf kurma hakkına ve faaliyetlerine getirilen kısıtlamaların kaldırılması, dernek işlemleri ve denetimlerinin basitleştirilmesi amacıyla 5253 sayılı Dernekler Kanunu ve 5737 sayılı Vakıflar Kanunu.

ı) Yolsuzluk suçlarıyla mücadelede etkin bir sistem kurulabilmesi için uluslararası sözleşmeler de dikkate alınarak; tutuklama, arama, hak ve alacaklara el koyma, hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararıyla telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi, gizli soruşturmacı görevlendirilmesi, teknik araçla izleme ve örgüt faaliyeti çerçevesinde cebir ve tehdit uygulanarak işlenen suçlarla mücadele amacıyla özel ağır ceza mahkemeleri kurulması gibi yeni koruma tedbirleri ve düzenlemeler getiren 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu.

i) Finansal piyasalarda güven ve istikrarın sağlanmasını, kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasını ve tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunmasını sağlamak amacıyla, sistemi engelleyen, bozan, verileri yok eden veya değiştiren ve gerçeğe aykırı muhasebeleştirme yapan banka ve finans kurumları için ağır yaptırımlar öngören 5411 sayılı Bankacılık Kanunu.

j) Sosyal sigortalar sisteminin yönetimini, işleyişi ile ilgili usûl ve esasları, finansman ve karşılanma yöntemlerini belirleyen, yönetim organlarında ve karar süreçlerinde ilgili sosyal tarafların etkin katılımını öngören, Emekli Sandığı, Bağ-Kur ve Sosyal Sigortalar Kurumunu birleştirerek sosyal güvenlik alanında mükerrer emeklilik ve hak sahipliğini ortadan kaldıran 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu.

k) Sosyal sigortalar ile genel sağlık sigortası hak ve yükümlülüklerini düzenleyen, kayıt dışı istihdamla mücadele çerçevesinde Sosyal Güvenlik Kurumu ile bankalar ve ilgili kurum ve kuruluşlar arasında bilgi paylaşım usûllerini belirleyen, Sosyal Güvenlik Kurumuna en geniş anlamıyla elektronik ortamda hizmet sunum yetkisi veren, ayrıca işçi ücretlerinin bankalar vasıtasıyla ödenmesi yükümlülüğü getirerek ücretlerde kayıtlılığı öngören 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu.

l) Ulusal ihtiyaçların yanı sıra uluslararası düzenlemeler de göz önünde bulundurularak hazırlanan ve suçla mücadelede malî sektörle işbirliğinin güçlendirilmesi, güçlü bir veri sistemi kurulması, bu suretle malî bilgilerden hareketle suça ve suçluya ulaşılması, yükümlülüklere uyumun takibinde etkin-

lik ve uluslararası gelişmelerle paralellik sağlanması amacıyla 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu.

m) Petrol piyasasının sağlıklı işleyebilmesini teminen, petrol kaçakçılığından kaynaklanan haksız rekabetin önlenerek, adil bir rekabet ortamının ve ürün güvenliğinin sağlanması ve petrol kaçakçılığı ile daha etkin mücadele edilebilmesi amacıyla 5576 sayılı Petrol Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.

n) Yolsuzlukla mücadele bağlamında uluslararası yükümlülüklerin yerine getirilmesi amacıyla, yabancı ülkede işlenen rüşvet suçundan yargılama yapılabilmesi için Adalet Bakanının izin vermesi şartının kaldırılması, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi ve suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçlarının kapsamının genişletilmesi, özel hukuk çerçevesinde faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişisinin organ veya temsilcisi ya da görevlileri tarafından; dolandırıcılık, ihaleye veya edimin ifasına fesat karıştırma, rüşvet, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama, zimmet, kaçakçılık, kaçak petrole ilişkin suçlar ile terörün finansmanı suçlarının tüzel kişinin yararına olarak işlenmesi hâlinde ayrıca bu tüzel kişiye idarî para cezası verilebilmesi amacıyla 5918 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.

Yapılan kanunî düzenlemelere ek olarak, akaryakıt kaçakçılığı ile mücadele kapsamında yürürlüğe konulan ulusal marker uygulaması, e-Devlet kapsamındaki uygulamalar, suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin çalışmalar, kamu yönetiminde saydamlık ekseninde yürütülen diğer çalışmalar, mevzuatın basitleştirilmesi, idarî yüklerin ve kırtasiyeciliğin azaltılması ile yerli ve yabancı yatırımcılar açısından yatırım ortamının iyileştirilmesine ilişkin çalışmalar ve Ülkenin her yerinden vatandaşların şikâyet ve taleplerine ilişkin başvuruları alan ve izleyen Başbakanlık İletişim Merkezinin (BİMER) kurulması, yolsuzlukların önlenmesi ve saydamlığın artırılması bağlamında önemli katkılar sağlamıştır.

Ayrıca, yolsuzlukla mücadelenin güçlendirilmesine doğrudan katkı sağlayacak nitelikte hazırlanarak kabul edilen Yargı Reformu Stratejisi ve Kayıtdışı Ekonomi ile Mücadele Stratejisi de uygulanmaya başlamıştır. Küreselleşme ve bilgi teknolojilerindeki gelişmeler sonucunda, suç kavramının ülke sınırlarını aşan bir yapıya büründüğü, suçlularla ve yolsuzlukla mücadelenin daha da

zorlaştığı bir gerçektir. Bu kapsamda, ülke tecrübelerinin paylaşımı ile ikili teknik ve adlî işbirliği büyük önem taşımaktadır.

Bu çerçevede Ülkemiz;

a) Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Özel Hukuk Sözleşmesini 2003 yılında,

b) Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesini 2003 yılında,

c) Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesini 2003 yılında,

ç) Avrupa Konseyinin Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi ve El Konulmasına İlişkin Sözleşmesini 2004 yılında,

d) Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesini 2004 yılında,

e) Hukuki veya Ticari Konularda Yabancı Ülkelerde Delil Sağlanması Hakkında Sözleşmeyi 2004 yılında,

f) Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesini 2006 yılında,

onaylamıştır.

Ayrıca, Ülkemiz yolsuzlukla mücadele alanında faaliyet gösteren Avrupa Konseyinin Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubuna (GRECO) 2004 yılında üye olmuştur.

Yukarıda bahsedilen düzenlemeler, çalışmalar ve uluslararası işbirliğine ilişkin uygulamalar neticesinde, Ülkemizin yolsuzlukla mücadele alanında önemli ilerlemeler kaydettiği ve bu ilerlemelerin yolsuzlukla ilgili değerlendirmeler yapan uluslararası kuruluşların çalışmalarına da yansıdığı görülmektedir. Örneğin, Ülkemiz, Uluslararası Saydamlık Örgütü tarafından yayınlanan Yolsuzluk Algılama Endeksinde 2003 yılında 3.1 puanla 133 ülke arasında 77 nci sırada yer alırken, 2009 yılında 4.4 puanla 180 ülke arasında 61 inci sıraya yükselmiştir.

Katedilen mesafe, yolsuzlukla mücadelede siyasi kararlılık ve sahiplenmenin önemini göstermekte, ancak suç ve suçlunun dinamik ve değişken profili, yolsuzlukla mücadelede aynı dinamizm ve kararlılığın sürdürülmesi gerektiğine de işaret etmektedir.

3. STRATEJİNİN AMACI

Bu Stratejinin amacı; 2002 yılından bu yana kararlılıkla sürdürülen reformların bir devamı niteliğinde, gelişen ve değişen şartları da göz önünde bulundurarak, saydamlığı engelleyen ve yolsuzluğu besleyen faktörlerin ortadan kaldırılması suretiyle daha adil, hesap verebilir, saydam ve güvenilir bir yönetim anlayışının geliştirilmesidir.

4. STRATEJİNİN TEMEL BİLEŞENLERİ

2010–2014 yılları arasında uygulanacak olan Stratejinin temel bileşenleri;

A) Önlemeye,

B) Yaptırımların Uygulanmasına,

C) Toplumsal Bilincin Artırılmasına,

yönelik tedbirler olmak üzere üç ana başlık altında toplanmıştır.

Bu temel bileşenler altında öngörülen ve aşağıda sıralanan tedbirlerin bazılarının hayata geçirilebilmesi için başta Anayasa olmak üzere kanunlarda ve diğer düzenleyici işlemlerde değişiklikler gerekebilecektir. Bu tedbirlere ilişkin Faaliyet Tablosu, Stratejinin ekinde yer almaktadır.

A) Önlemeye Yönelik Tedbirler

Saydamlığın, hesap verebilirliğin, etkin denetimin ve kurumsal kapasitenin artırılması suretiyle yolsuzluğu besleyen faktörlerin ortadan kaldırılmasına ilişkin olarak;

a) Siyasi partilerin ve seçim kampanyalarının finansmanında, açıklık ve şeffaflığa ilişkin uygulamaların geliştirilmesi ve denetimin etkinleştirilmesi,

b) Siyasi etik ile ilgili çalışmaların tamamlanması,

c) Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsman) kurulmasına ilişkin çalışmaların tamamlanması,

ç) Genel İdari Usul Kanununa ilişkin çalışmaların tamamlanması,

d) Yeni Sayıştay Kanununun yasalaşma sürecinin tamamlanması,

e) 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunundaki mal bildirimlerine ve diğer uygulamalara ilişkin hükümlerin gözden geçirilmesi,

f) Kamu görevinden ayrılanların yapamayacağı işlerle ilgili kanunî düzenlemelerin ve uygulama etkinliğinin gözden geçirilmesi,

g) Devlet sırları ve ticari sırlara ilişkin çalışmaların tamamlanması,

ğ) Kamu ihale sisteminin gözden geçirilmesi,

h) Yerel yönetimlerin imar, ruhsat ve diğer işlem süreçlerinde saydamlık ve hesap verebilirliğin artırılması,

ı) Yerel yönetimlerin iştirakleri üzerindeki denetim mekanizmalarının etkinliğinin gözden geçirilmesi,

i) Yerel yönetimlerde seçimle işbaşına gelenler için etik ilkelerin belirlenmesi ve izleme mekanizmalarının kurulması,

j) Denetim birimlerinin kapasitesinin güçlendirilmesi,

k) Denetim raporlarından hareketle yolsuzluğa açık risk alanlarının belirlenmesi ve gerekli tedbirlerin alınması,

l) Kamu Görevlileri Etik Kurulu rehberliğinde kamu yönetimi içerisindeki her bir meslek grubu için ayrı etik ilkelerin belirlenmesi ve çıkar çatışmalarının engellenmesi,

m) Özel sektör kuruluşlarında saydamlığın artırılması ve yolsuzluğun önlenmesi,

n) Sivil toplum kuruluşlarında saydamlığın artırılması ve yolsuzluğun önlenmesi,

o) Yolsuzluk suçlarına ilişkin yargılama sonuçları ile Devlet Personel Başkanlığında disiplin cezası alan kamu görevlileri hakkında oluşturulan veri tabanlarından yararlanılarak risk alanlarının belirlenmesi,

yönünde tedbirlerin alınması öngörülmektedir.

B) Yaptırımların Uygulanmasına Yönelik Tedbirler

Saydamlığın artırılması, yolsuzluk ile mücadelede ilgili kurumlar arasında koordinasyonun sağlanması ve bazı sınırlamaların kaldırılması suretiyle soruşturma, kovuşturma ve cezalandırmada etkinliğin geliştirilmesine ilişkin olarak;

a) Kamu görevlileriyle ilgili soruşturmalardaki izin sisteminin gözden geçirilmesi,

b) Kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarında meydana gelen yolsuzluk olaylarını yetkili mercilere bildirenlerin korunmasına ilişkin düzenlemelerin oluşturulması,

c) Yolsuzlukla mücadelede görev alan birimler arasında etkin işbirliği, bilgi paylaşımı ve koordinasyonun sağlanması,yönünde tedbirlerin alınması öngörülmektedir.

C) Toplumsal Bilincin Artırılmasına Yönelik Tedbirler

Toplumsal bilincin artırılmasına ilişkin olarak;

a) Vatandaşların, haksız bir uygulama ile karşılaştıklarında kanunlar ve idarî düzenlemelerle kendilerine tanınan haklar ile başvuruda bulunabilecekleri merciler konusunda bilgilendirilmesi,

b) Düzenli aralıklarla yolsuzluk algılama anketi yaptırılması,

c) Milli Eğitim Bakanlığı ders müfredatında dürüstlük konularının işlenmesi,

ç) Yolsuzlukla mücadele ve temiz toplum temasını içeren sosyal aktivitelerin desteklenmesi,

d) Radyo ve Televizyon Üst Kurulunca televizyon ve radyo yayınlarında dürüstlük konularına yer verilmesinin sağlanması,

e) Medya organlarının yolsuzlukla mücadeledeki rollerinin güçlendirilmesi,

f) Strateji doğrultusunda oluşturulan temel ilke ve yöntemlerin tüm kamuoyu, sivil toplum kuruluşları ve kamu görevlileri tarafından benimsenmesi amacıyla seminer, çalıştay ve konferanslar düzenlenmesi,

yönünde tedbirlerin alınması öngörülmektedir.

5. STRATEJİNİN UYGULANMASI

5/12/2009 tarihli ve 27423 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2009/19 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile; Stratejinin uygulamasını gerçekleştirmek üzere "Türkiye'de Saydamlığın Artırılması ve Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesi Komisyonu" ve "Türkiye'de Saydamlığın Artırılması ve Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesi Yürütme Kurulu" kurulmuştur. Başbakanlık Teftiş Kurulu ise Türkiye'de Saydamlığın Artırılması ve Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesi Komisyonu (Komisyon)'na ve Türkiye'de Saydamlığın Artırılması ve Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesi Yürütme Kurulu (Yürütme Kurulu)'na görevlerini yerine getirmede teknik destek sağlamak ve sekretarya hizmeti vermekle görevlendirilmiştir. Bu kapsamda, Komisyon yılda en az iki defa toplanmak suretiyle stratejide belirtilen amaçlara ulaşılmasında etkinliği ve koordinasyonu sağlayacaktır.

Yürütme Kurulu, üç ay içerisinde Stratejide yer alan tedbirler doğrultusunda ilgili sivil toplum kuruluşlarının da katılımıyla, yapılması gerekenleri ve sorumlu kuruluşları gösteren detaylı eylem planını hazırlayarak Komisyonun onayına sunacaktır. Yürütme Kurulu yılda en az dört kez toplanacaktır.

Yürütme Kurulu; yargı reformu çalışmaları, e-Devlet uygulamaları, kayıtdışı ekonominin kayıt altına alınması, örgütlü suçlar ve kara para aklama suçu gibi yolsuzlukla mücadele ile ilgili diğer konularda yürütülen çalışmaları da göz önünde bulunduracaktır.

6. SONUÇ

Bu Strateji, ekonomik ve sosyal hayatı olumsuz etkileyen, ahlakî değerleri aşındıran, vatandaşın kamu kurumlarına olan güvenini derinden zedeleyen yolsuzluğa karşı kurumsal kapasitenin geliştirilmesi ve saydamlığın artırılması amacıyla hazırlanmıştır.

Stratejideki tedbirlerin uygulanmasıyla; adil, hesap verebilir, saydam ve güvenilir bir yönetim anlayışının geliştirilmesi ve yolsuzluğa karşı toplumsal bilincin artırılarak yolsuzluk suçlarına yönelik eğilimlerin engellenmesi suretiyle sistemin etkinliğini artırmak amaçlanmaktadır.

Saydamlığın artırılması ve yolsuzlukla mücadelede son yıllarda önemli ilerlemeler kaydedilmiş olup, Stratejide belirlenen tedbirlerin hayata geçirilmesi ile bu çabalar daha da ileriye taşınmış olacaktır. Stratejide belirlenen tedbirlerin hayata geçirilmesi, toplumun tüm kesimlerinin refah düzeyinin artmasına da katkı sağlayacaktır.

EK

FAALİYET TABLOSU

00			**HAZIRLIK ÇALIŞMALARI**
	01		**Çalışma usûl ve esasları ile detaylı eylem planının belirlenmesi**
		01	Yürütme Kurulu ve çalışma gruplarının çalışma usûl ve esaslarının belirlenmesi
		02	Detaylı eylem planının hazırlanması ve kabulü
01			**ÖNLEMEYE YÖNELİK TEDBİRLER**
	01		**Siyasi partilerin ve seçim kampanyalarının finansmanında, açıklık ve şeffaflığa ilişkin uygulamaların geliştirilmesi ve denetimin etkinleştirilmesi**
		01	Çalışma Grubunun oluşturulması
		02	Yapılması gereken düzenlemelere ilişkin bir rapor hazırlanması ve Yürütme Kuruluna teslim edilmesi
		03	Rapora ilişkin Yürütme Kurulu önerisinin ilgili mercilere gönderilmesi
		04	Öneri doğrultusunda gerekli çalışmaların yapılması
	02		**Siyasi etik ile ilgili çalışmaların tamamlanması**
	03		**Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsman) kurulmasına ilişkin çalışmaların tamamlanması**
	04		**Genel İdari Usul Kanununa ilişkin çalışmaların tamamlanması**
	05		**Yeni Sayıştay Kanununun yasalaşma sürecinin tamamlanması**
	06		**3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunundaki mal bildirimlerine ve diğer uygulamalara ilişkin hükümlerin gözden geçirilmesi**
		01	Uygulamaya ilişkin aksaklıklar ve sorunların tespiti amacıyla çalışma grubu oluşturulması
		02	Yapılması gereken düzenlemelere ilişkin bir rapor hazırlanması ve Yürütme Kuruluna teslim edilmesi

		03	Rapora ilişkin Yürütme Kurulu önerisinin ilgili mercilere gönderilmesi
		04	Öneri doğrultusunda gerekli çalışmaların yapılması
	07		**Kamu görevinden ayrılanların yapamayacağı işlerle ilgili kanunî düzenlemelerin ve uygulama etkinliğinin gözden geçirilmesi**
		01	Uygulamaya ilişkin aksaklıklar ve sorunların tespiti amacıyla çalışma grubu oluşturulması
		02	Yapılması gereken düzenlemelere ilişkin bir rapor hazırlanması ve Yürütme Kuruluna teslim edilmesi
		03	Rapora ilişkin Yürütme Kurulu önerisinin ilgili mercilere sunulması
		04	Öneri doğrultusunda gerekli çalışmaların yapılması
	08		**Devlet sırları ve ticari sırlara ilişkin çalışmaların tamamlanması**
	09		**Kamu ihale sisteminin gözden geçirilmesi**
		01	Uygulamaya ilişkin aksaklıklar ve sorunların tespiti amacıyla çalışma grubu oluşturulması
		02	Yapılması gereken düzenlemelere ilişkin bir rapor hazırlanması ve Yürütme Kuruluna teslim edilmesi
		03	Rapora ilişkin Yürütme Kurulu önerisinin ilgili mercilere gönderilmesi
		04	Öneri doğrultusunda gerekli çalışmaların yapılması
	10		**Yerel yönetimlerin imar, ruhsat ve diğer işlem süreçlerinde saydamlık ve hesap verebilirliğin artırılması**
		01	Uygulamaya ilişkin aksaklıklar ve sorunların tespiti amacıyla çalışma grubu oluşturulması
		02	Yapılması gereken düzenlemelere ilişkin bir rapor hazırlanması ve Yürütme Kuruluna teslim edilmesi
		03	Rapora ilişkin Yürütme Kurulu önerisinin ilgili mercilere gönderilmesi
		04	Öneri doğrultusunda gerekli çalışmaların yapılması
	11		**Yerel yönetimlerin iştirakleri üzerindeki denetim mekanizmalarının etkinliğinin gözden geçirilmesi**
		01	Uygulamaya ilişkin aksaklıklar ve sorunların tespiti amacıyla çalışma grubu oluşturulması

		02	Yapılması gereken düzenlemelere ilişkin bir rapor hazırlanması ve Yürütme Kuruluna teslim edilmesi
		03	Rapora ilişkin Yürütme Kurulu önerisinin ilgili mercilere gönderilmesi
		04	Öneri doğrultusunda gerekli çalışmaların yapılması
	12		**Yerel yönetimlerde seçimle işbaşına gelenler için etik ilkelerin belirlenmesi ve izleme mekanizmalarının kurulması**
		01	Kamu Görevlileri Etik Kurulu tarafından, etik ilkelerin belirlenmesinde izlenecek genel ilkelerin tespit edilmesi
		02	Bu genel ilkeler çerçevesinde etik ilkelerin belirlenmesi
		03	Kamu Görevlileri Etik Kurulunun uygun görüşüyle etik ilkelerin yayımlanması ve uygulama etkinliği için gerekli idarî tedbirlerin alınması
	13		**Denetim birimlerinin kapasitesinin güçlendirilmesi**
		01	Denetim elemanlarının kamuda mevcut veri tabanlarına (tapu, araç, banka, vergi v.s) ulaşabilmelerinin sağlanması için bir çalışma grubunun oluşturulması
		02	Uygulamaya ilişkin aksaklıklar ve sorunların tespiti amacıyla çalışma grubu oluşturulması
		03	Kamuda denetim standartlarının oluşturulması
		04	Yapılması gereken düzenlemelere ilişkin bir rapor hazırlanması ve Yürütme Kuruluna teslim edilmesi
		05	Rapora ilişkin Yürütme Kurulu önerisinin ilgili mercilere gönderilmesi
		06	Öneri doğrultusunda gerekli çalışmaların yapılması
	14		**Denetim raporlarından hareketle yolsuzluğa açık risk alanlarının belirlenmesi ve gerekli tedbirlerin alınması**
		01	Uygulamaya ilişkin aksaklıklar ve sorunların tespiti amacıyla çalışma grubu oluşturulması
		02	Yapılması gereken düzenlemelere ilişkin bir rapor hazırlanması ve Yürütme Kuruluna teslim edilmesi
		03	Rapora ilişkin Yürütme Kurulu önerisinin ilgili mercilere gönderilmesi
		04	Öneri doğrultusunda gerekli çalışmaların yapılması

	15		**Kamu Görevlileri Etik Kurulu rehberliğinde kamu yönetimi içerisindeki her bir meslek grubu için ayrı etik ilkelerin belirlenmesi ve çıkar çatışmalarının engellenmesi**
		01	Kamu Görevlileri Etik Kurulu tarafından, mesleki etik ilkelerin belirlenmesinde izlenecek genel ilkelerin tespit edilmesi
		02	Mesleki etik ilkelerin belirlenmesi için çalışma gruplarının görevlendirilmesi ve mesleki etik ilkeleri taslaklarının hazırlanması
		03	Yapılması gereken düzenlemelere ilişkin bir rapor hazırlanması ve Yürütme Kuruluna teslim edilmesi
		04	Kamu Görevlileri Etik Kurulunun uygun görüşüyle mesleki etik ilkelerin yayımlanması ve uygulama etkinliği için gerekli idarî tedbirlerin alınması
	16		**Özel sektör kuruluşlarında saydamlığın artırılması ve yolsuzluğun önlenmesi**
		01	Uygulamaya ilişkin aksaklıklar, sorunlar ve mevzuattaki boşluklar çerçevesinde riskli alanların tespiti amacıyla çalışma grubu oluşturulması
		02	Yapılması gereken düzenlemelere ilişkin bir rapor hazırlanması ve Yürütme Kuruluna teslim edilmesi
		03	Rapora ilişkin Yürütme Kurulu önerisinin ilgili mercilere gönderilmesi
		04	Öneri doğrultusunda gerekli çalışmaların yapılması
	17		**Sivil toplum kuruluşlarında saydamlığın artırılması ve yolsuzluğun önlenmesi**
		01	Uygulamaya ilişkin aksaklıklar, sorunlar ve mevzuattaki boşluklar çerçevesinde riskli alanların tespiti amacıyla çalışma grubu oluşturulması
		02	Yapılması gereken düzenlemelere ilişkin bir rapor hazırlanması ve Yürütme Kuruluna teslim edilmesi
		03	Sivil toplum kuruluşlarının denetim ve malî bilgilerini kamuoyuna açıklama zorunluluğunun getirilmesi
		04	Rapora ilişkin Yürütme Kurulu önerisinin ilgili mercilere gönderilmesi
		05	Öneri doğrultusunda gerekli çalışmaların yapılması
	18		**Yolsuzluk suçlarına ilişkin yargılama sonuçları ile Devlet Personel Başkanlığında disiplin cezası alan kamu görevlileri hakkında oluşturulan veri tabanlarından yararlanılarak risk**

			alanlarının belirlenmesi
		01	Adli Sicil veri tabanındaki bilgilerden yararlanılarak yolsuzluk suçlarına ilişkin istatistiklerin oluşturulması
		02	Yolsuzluk suçlarına ilişkin soruşturma ve kovuşturmalarla ilgili veri tabanlarındaki bilgilerin ve istatistiklerin analiz edilerek risk alanlarının belirlenmesi
		03	Devlet Personel Başkanlığında oluşturulan disiplin suçlarına ilişkin veri tabanının tüm kamu görevlilerini kapsayacak şekilde uygulamaya konulması ve bu veri tabanından tüm kamu kurumlarının yararlanması
02			**YAPTIRIMLARIN UYGULANMASINA YÖNELİK TEDBİRLER**
	01		**Kamu görevlileriyle ilgili soruşturmalardaki izin sisteminin gözden geçirilmesi**
		01	Konuya ilişkin gerekli inceleme ve araştırmayı yapmak amacıyla çalışma grubu oluşturulması
		02	Yapılması gereken düzenlemelere ilişkin bir rapor hazırlanması ve Yürütme Kuruluna teslim edilmesi
		03	Rapora ilişkin Yürütme Kurulu önerisinin ilgili mercilere gönderilmesi
		04	Öneri doğrultusunda gerekli çalışmaların yapılması
	02		**Kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarında meydana gelen yolsuzluk olaylarını yetkili mercilere bildirenlerin korunmasına ilişkin düzenlemelerin oluşturulması**
		01	Konuya ilişkin gerekli inceleme ve araştırmayı yapmak amacıyla çalışma grubu oluşturulması
		02	Yapılması gereken düzenlemelere ilişkin bir rapor hazırlanması ve Yürütme Kuruluna teslim edilmesi
		03	Rapora ilişkin Yürütme Kurulu önerisinin ilgili mercilere gönderilmesi
		04	Öneri doğrultusunda gerekli çalışmaların yapılması
	03		**Yolsuzlukla mücadelede görev alan birimler arasında etkin işbirliği, bilgi paylaşımı ve koordinasyonun sağlanması**
		01	Konuya ilişkin gerekli inceleme ve araştırmayı yapmak amacıyla çalışma grubu oluşturulması
		02	Yapılması gereken düzenlemelere ilişkin bir rapor hazırlanması ve Yürütme Kuruluna teslim edilmesi

		03	Rapora ilişkin Yürütme Kurulu önerisinin ilgili mercilere gönderilmesi
		04	Öneri doğrultusunda gerekli çalışmaların yapılması
03			**TOPLUMSAL BİLİNCİN ARTIRILMASINA YÖNELİK TEDBİRLER**
	01		**Vatandaşların, haksız bir uygulama ile karşılaştıklarında kanunlar ve idarî düzenlemelerle kendilerine tanınan haklar ile başvuruda bulunabilecekleri merciler konusunda bilgilendirilmesi**
		01	Konuya ilişkin gerekli inceleme ve araştırmayı yapmak amacıyla çalışma grubu oluşturulması
		02	Yapılması gereken düzenlemelere ilişkin bir rapor hazırlanması ve Yürütme Kuruluna teslim edilmesi
		03	Rapora ilişkin Yürütme Kurulu önerisinin ilgili mercilere gönderilmesi
		04	Öneri doğrultusunda gerekli çalışmaların yapılması
	02		**Düzenli aralıklarla yolsuzluk algılama anketi yaptırılması**
	03		**Milli Eğitim Bakanlığı ders müfredatında dürüstlük konularının işlenmesi**
	04		**Yolsuzlukla mücadele ve temiz toplum temasını içeren sosyal aktivitelerin desteklenmesi**
	05		**Radyo ve Televizyon Üst Kurulunca televizyon ve radyo yayınlarında dürüstlük konularına yer verilmesinin sağlanması**
	06		**Medya organlarının yolsuzlukla mücadeledeki rollerinin güçlendirilmesi**
	07		**Strateji doğrultusunda oluşturulan temel ilke ve yöntemlerin tüm kamuoyu, sivil toplum kuruluşları ve kamu görevlileri tarafından benimsenmesi amacıyla seminer, çalıştay ve konferanslar düzenlenmesi**

SAYDAMLIĞIN ARTIRILMASI VE YOLSUZLUKLA MÜCADELENİN GÜÇLENDİRİLMESİ EYLEM PLANI

				Amaç	Sorumlu Kuruluş	İlgili Kurum/Kuruluş	Gerçekleşme Dönemi
01			ÖNLEMEYE YÖNELİK TEDBİRLER				
	1		Siyasi partilerin ve seçim kampanyalarının finansmanında, açıklık ve şeffaflığa ilişkin uygulamaların geliştirilmesi ve denetimin etkinleştirilmesi	Siyasi partiler ve seçim kampanyalarının finansmanının şeffaf hale getirilmesi ve denetim mekanizmalarının kurulması	Adalet Bakanlığı	Başbakanlık İçişleri Bakanlığı Maliye Bakanlığı Siyasi Parti Temsilcileri	24 Ay
		1	Çalışma Grubunun oluşturulması				1 Ay
		2	Yapılması Gerekenlere ilişkin bir raporlama hazırlanması ve Yürütme Kuruluna teslim edilmesi				6 Ay
		3	Rapora ilişkin Yürütme Kurulu önerisinin Komisyona sunulması				2 Ay
		4	Komisyonun karar vermesi				3 Ay
		5	Komisyonun kararı doğrultusunda gerekli çalışmaların sonuçlandırılması				12 Ay

02		Siyasi etik ile ilgili çalışmaların tamamlanması	Gelişmiş ülkelerdeki örneklerine uygun olarak siyasi etik kurallarının belirlenmesi	Çalışmalar TBMM'de devam etmektedir.		
03		Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsman) kurulmasına ilişkin çalışmaların tamamlanması	Vatandaşların idareden kaynaklanan şikâyetlerinin incelenmesi ve ilk elden sonuçlandırılması	Anayasal temeli oluşturulduktan sonra Adalet Bakanlığı tarafından çalışmalar tamamlanacaktır.		
04		Genel İdari Usul Kanununa ilişkin çalışmaların tamamlanması	İdarî işlemlerin yapılmasında uyulacak ilke, usul ve esasların belirlendiği taslağının tasarı haline getirilmesi	Başbakanlık	Adalet Bakanlığı İçişleri Bakanlığı Maliye Bakanlığı	12 Ay
05		Sayıştay Kanunu Teklifinin yasalaşma sürecinin tamamlanması	Tüm kamu kurum ve kuruluşlarının harcamalarının denetiminde etkinliğin artırılması	Çalışmalar TBMM'de devam etmektedir		
06		3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunundaki mal bildirimlerine ve diğer uygulamalara ilişkin hükümlerin gözden geçirilmesi	3628 sayılı Kanunun daha etkin uygulanması ve diğer kanunlarda yer alan istisna ve ayrıcalıkların kaldırılması	Adalet Bakanlığı	Başbakanlık, İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı	18 Ay
	1	Uygulamaya ilişkin aksaklık ve sorunların tespiti amacıyla çalışma grubu oluşturulması				1 Ay
	2	Yapılması gerekenlere ilişkin bir rapor hazırlanması ve Yürütme Kuruluna teslim edilmesi[2]				3 Ay
	3	Rapora ilişkin Yürütme Kurulu önerisinin Komisyona sunulması				2 Ay
	4	Komisyonun karar vermesi				2 Ay
	5	Komisyonun kararı doğrultusunda gerekli çalışmaların sonuçlandırılması				10 Ay

07		Kamu görevinden ayrılanların yapamayacağı işlerle ilgili kanuni düzenlemelerin ve uygulama etkinliğinin gözden geçirilmesi	Kamu görevi sırasında elde edilen bilgilerin, çevrenin ve sağlanan uzmanlığın görevden ayrıldıktan sonra kamu aleyhine ve özel çıkar temini için kullanılmamasının sağlanması	Devlet Personel Başkanlığı	Adalet Bakanlığı Maliye Bakanlığı Milli Savunma Bakanlığı	18 Ay
	1	Uygulamaya ilişkin aksaklık ve sorunların tespiti amacıyla çalışma grubu oluşturulması				1 Ay
	2	Yapılması gerekenlere ilişkin bir rapor hazırlanması ve Yürütme Kuruluna teslim edilmesi[2]				3 Ay
	3	Rapora ilişkin Yürütme Kurulu önerisinin Komisyona sunulması				2 Ay
	4	Komisyonun karar vermesi				2 Ay
	5	Komisyonun kararı doğrultusunda gerekli çalışmaların sonuçlandırılması				10 Ay
08		Devlet sırları ve ticari sırlara ilişkin çalışmaların tamamlanması	Sır ve gizlilik gerekçesiyle yapılamayan yolsuzlukla ilgili soruşturmaların önündeki engellerin kaldırılması	Çalışmalar TBMM'de devam etmektedir		
09		Kamu ihale sisteminin gözden geçirilmesi	Kamu İhale Kanununun etkin şekilde uygulanmasının sağlanması	Maliye Bakanlığı	Sayıştay, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Kamu İhale Kurumu	18 Ay
	1	Uygulamaya ilişkin aksaklık ve sorunların tespiti amacıyla çalışma grubu oluşturulması				1 Ay
	2	Yapılması gerekenlere ilişkin bir rapor hazırlanması ve Yürütme Kuruluna teslim edilmesi[2]				3 Ay
	3	Rapora ilişkin Yürütme Kurulu önerisinin Komisyona sunulması				2 Ay
	4	Komisyonun karar vermesi				2 Ay
	5	Komisyonun kararı doğrultusunda gerekli çalışmaların sonuçlandırılması				10 Ay

10		Yerel yönetimlerin imar, ruhsat vb. işlem süreçlerinde saydamlık ve hesap verebilirliğin artırılması	Yerel yönetimlerin iş ve işlemlerinde etkinlik ve hesap verebilirliğin artırılması	İçişleri Bakanlığı	Başbakanlık, Maliye Bakanlığı, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı	18 Ay
	1	Uygulamaya ilişkin aksaklık ve sorunların tespiti amacıyla çalışma grubu oluşturulması				1 Ay
	2	Yapılması gerekenlere ilişkin bir rapor hazırlanması ve Yürütme Kuruluna teslim edilmesi[2]				3 Ay
	3	Rapora ilişkin Yürütme Kurulu önerisinin Komisyona sunulması				2 Ay
	4	Komisyonun karar vermesi				2 Ay
	5	Komisyonun kararı doğrultusunda gerekli çalışmaların sonuçlandırılması				10 Ay
11		Yerel yönetimlerin iştirakleri[3] üzerindeki denetim mekanizmalarının etkinliğinin gözden geçirilmesi	Yerel Yönetimlerin iştirakleri üzerindeki denetim mekanizmasının etkinliğinin gözden geçirilerek şeffaf ve hesap verilebilir bir yönetim anlayışının sağlanması	İçişleri Bakanlığı	Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	18 Ay
	1	Uygulamaya ilişkin aksaklık ve sorunların tespiti amacıyla çalışma grubu oluşturulması				1 Ay
	2	Yapılması gerekenlere ilişkin bir rapor hazırlanması ve Yürütme Kuruluna teslim edilmesi[2]				3 Ay

KARARLAR VE BAŞBAKANLIK GENELGELERİ

AVRUPA BİRLİĞİ MÜKTESEBATININ ÜSTLENİLMESİNE İLİŞKİN TÜRKİYE ULUSAL PROGRAMININ UYGULANMASI, KOORDİNASYONU VE İZLENMESİNE DAİR KARAR [174]

Genel ilkeler

MADDE 1 – (1) Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı (Ulusal Program), Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılım sürecinde, kısa ve orta vadede gerçekleştirilmesi öngörülen çalışmaları kapsar.

(2) Ulusal Program, bu alanda yapılacak çalışmaların temel esas ve unsurlarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Takvim ve güncelleştirme

MADDE 2 – (1) Tüm kamu kurum ve kuruluşlarının, gerekli çalışmaları Ulusal Programda yer alan hedefler doğrultusunda ve belirlenen zamanda gerçekleştirmeleri esastır.

(2) Ulusal Program, yıllık gerçekleşmeler, Katılım Ortaklığı Belgesi, tarama sonu raporları, müzakere çerçeve belgeleri ve ilerleme raporları da dikkate alınarak, Ülkemizin ihtiyaç ve önceliklerine göre gerektiğinde güncelleştirilecektir.

İdari düzenlemeler ve hizmet içi eğitim

MADDE 3 – (1) Kamu kurum ve kuruluşları, Avrupa Birliği müktesebatının ulusal mevzuata aktarılması ve uygulanması için Ulusal Programda yer alan gerekli idari düzenlemeleri ve personellerinin hizmet içi eğitimini gerçekleştirir.

---

[174] İçeriğinde yolsuzlukla mücadeleyle ilgili öncelikli hedeflerin de yer aldığı Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar Bakanlar Kurulunca 24 Mart 2001 tarihinde kabul edildi.

Finansman

MADDE 4 – (1) Ulusal Programda yer alan hedeflere uyum ve bunların uygulanması için gerekli finansmanın karşılanmasında öncelikle Ulusal Programda yer alan ihtiyaçlar esas alınır.

(2) Kamu kurum ve kuruluşları, Ulusal Programda yer alan hedeflerin yerine getirilebilmesi için ihtiyaç duydukları finansmanın temininde, Mali İşbirliği Programı kapsamında Avrupa Birliği tarafından verilen katılım öncesi hibelerden yararlanmaları durumunda;

a) Mali İşbirliği Komitesinin görüşleri de alınarak Avrupa Komisyonu ile birlikte hazırlanan Mali İşbirliği Programında yer alan yatırım ile ilgili projeler, ulusal katkı paylarının karşılanabilmesi için yıllık programlarda yer almasının sağlanması amacıyla, Ulusal IPA (Katılım Öncesi Yardım Mekanizması) Koordinatörü tarafından Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderilir,

b) Kamu kurum ve kuruluşları, cari ve transfer harcamaları için Maliye Bakanlığına müracaat eder.

Ulusal Programın koordinasyonu

MADDE 5 – (1) Ulusal Programda yer alan hedeflerin belirlenen takvim içerisinde yerine getirilebilmesi için gerekli çalışmaların takip ve koordinasyonu Avrupa Birliği Genel Sekreterliği tarafından yürütülür. Kamu kurum ve kuruluşları bu koordinasyonun etkin bir şekilde yürütülmesi için Avrupa Birliği Genel Sekreterliği ile işbirliği içinde gerekli çalışmaları yapar.

İdarelerce yapılacak düzenlemeler

MADDE 6 – (1) Kamu kurum ve kuruluşları, Avrupa Birliği müktesebatına uyum çerçevesinde, görev alanlarına giren konuların gerçekleştirilebilmesi için Ulusal Programda yer alan tedbirler doğrultusunda gerekli düzenlemeleri gerçekleştirir. Kurumların idari düzenlemelerinde gerekli ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için bu konuda yetkili kurumlarca azami gayret gösterilir.

Genel Sekreterliğin görüşünün alınması

MADDE 7 – (1) Kamu kurum ve kuruluşlarınca, Ulusal Programda yer alan hedefler doğrultusunda mevcut mevzuatta değişiklik yapılması veya yeni mevzuat çıkarılması halinde, mevzuat taslakları, Avrupa Birliği Genel Sekreterliğinin koordinasyonunda Avrupa Birliği müktesebatına uyum açısından önceden incelenerek, Genel Sekreterliğin görüşü alındıktan sonra Başbakanlığa sevk edilir.

Ulusal Programın izlenmesi

MADDE 8 – (1) Türkiye'nin AB müktesebatına uyum sürecinde kat ettiği gelişmenin düzenli olarak izlenebilmesini ve Avrupa Komisyonuna iletilmesini teminen, kamu kurum ve kuruluşları, Avrupa Birliği Genel Sekreterliğinde oluşturulan "Avrupa Birliği Müktesebatına Uyum Ulusal Veri Tabanı"na düzenli olarak bilgi aktarır.

(2) Ulusal Programın Bakanlar Kurulunca kabulünün ardından, Ulusal Programda yer alan hukuki, idari ve kurumsal düzenlemelere ait tedbirlere ilişkin gerçekleşmeler, kamu kurum ve kuruluşları tarafından, 2009 yılının Ocak ayından başlamak üzere üç aylık dönemler itibarıyla dönem sonunu izleyen onbeş gün içinde Avrupa Birliği Genel Sekreterliğine bildirilir. Genel Sekreterlik, müteakip ayın ilk haftasında gelişmelere ilişkin olarak hazırlayacağı bir raporu Bakanlar Kuruluna sunar.

Yürürlük

MADDE 9 – (1) Bu Karar yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 10 – (1) Bu Karar hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞBAKANLIK GENELGELERİ

1."YOLSUZLUKLA MÜCADELENİN KOORDİNASYONU" KONULU 18.08.1993 TARİHLİ, 1993/25 SAYILI GENELGE

Geçmişte yapıldığı ileri sürülen veya gelecekte yapılabilecek yolsuzluk ve usulsüzlüklerin tesbiti ve sorumluları hakkında gerekli idari ve yasal işlemlere zaman geçirilmeden başlanılması daha önce de belirtilmişti.

Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığı, sözkonusu yolsuzlukların takibi ve sonuçlandırılmasının koordinasyonu ile yürütülen işlemlerin seyrini takip etmek ve her an bilgi alışverişini temin edecek şekilde gerekli tedbirleri almakla görevlendirilmiştir.

Bu itibarla, sözkonusu görevin etkin ve süratli bir şekilde yerine getirilmesi için, bütün kamu kurum ve kuruluşları Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığı ile koordinasyon içinde çalışacaklar ve aşağıda belirtilen görevleri sürdürmeye devam edeceklerdir.

1- Kamu Kurum ve Kuruluşlarının yetkili birimlerince yürütülmekte olan inceleme ve soruşturmalara devam edilecek; bundan sonra doğrudan kendilerine intikal edecek yolsuzluk ve usulsüzlük iddiaları da ele alınarak, süratle sonuçlandırılacaktır.

2- Kamu Kurum ve Kuruluşlarına, yolsuzlukların takibi ve sonuçlandırılmasının koordinasyonu ile görevli Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığı aracılığı ile intikal edecek konular ile basın ve yayın organlarında yeralan yolsuzluk ve usulsüzlük konuları, güncelliğini yitirmeden incelenerek gerektiğinde soruşturulacaktır.

3- Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulunca düzenlenen raporlar ile Bakanlık veya diğer mercilerce inceleme ve soruşturulması talep edilen konuların bir an önce ele alınarak inceleme ve soruşturulması sağlanacaktır.

4- Kamu kurum ve kuruluşlarının halen yürütmekte oldukları ve bundan sonra yürütecekleri inceleme ve soruşturmalar ile inceleme ve soruşturması tamamlanmış işlemler hakkında, koordinasyon ile görevli Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığının belirleyeceği esaslar dahilinde isteyeceği her türlü bilgi ve belgeler bu Başkanlığa bildirilecek, ayrıca, anılan Başkanlıkça gerekli görüldüğünde koordinasyon toplantıları düzenlenecektir.

Bilgilerini ve gereğini rica ederim.

Prof.Dr.Tansu ÇİLLER
Başbakan

2.“MAL BİLDİRİMİ” KONULU 13.07.2000 TARİHLİ, 2000/16 SAYILI GENELGE

3628 Sayılı *Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu'nun* 22 nci maddesi uyarınca çıkarılan *“Mal Bildiriminde Bulunulması Hakkında Yönetmelik”*in 18 inci maddesinin uygulanmasına ilişkin esaslar aşağıda belirtilmiştir.

1- Kamu görevlilerince Şubat 2000 ayının sonuna kadar verilmesi gereken mal bildirimlerinde yer alan bilgilerin, Yönetmeliğin 18 inci maddesi uyarınca, Başbakanlıkça belirlenecek esaslar çerçevesinde kamu kurum ve kuruluşlarının bilgisayarlarında mevcut bilgilerle bilgisayar ortamında karşılaştırılması gerekmektedir.

Ayrıca, Yönetmeliğin 7 nci maddesinde yapılan ve 15 Mayıs 2000 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan değişiklikle, Müsteşarlar kurumlarındaki her düzeydeki personelin mal bildirimlerine ilişkin olarak Yönetmeliğin 18 inci maddesi uyarınca yapılacak inceleme ve karşılaştırmaların yapılmasını sağlamakla görevli ve sorumlu tutulmuşlardır.

2- Kamu kurumları bilgisayarlarındaki bilgilerin derleme çalışmaları tamamlanıncaya kadar, ilk aşamada, mal bildirimlerinde yer alan bilgilerden taşıt ve tapu kayıtlarına ilişkin bilgilerin Emniyet Genel Müdürlüğü ile Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü bilgisayarlarındaki taşıt ve tapu bilgileri ile karşılaştırılması yapılacaktır.

3- Bu karşılaştırma için öncelikle Müsteşarlar, merkez teşkilatları ile varsa bağlı ve ilgili kuruluşları bünyesinde en az üç kamu görevlisinden oluşan bir komisyon kurulmasını sağlayacaklardır. Bu komisyonların sorumluluğu altında yapılacak çalışmalarda www.basbakanlik.gov.tr adresinde bulunan Başbakanlık web sayfasının *BYBS Projeleri* sayfasında yer alan *Mal Bildirim Formu Formatı* kullanılacak ve bu format kullanılarak mal bildirimlerindeki bilgiler ilişkisel veri tabanı yönetim sistemi yapısında bilgisayar ortamına aktarılacaktır.

4- Taşıt ve tapu bilgilerine ilişkin bilgisayar kayıtlarının derlenmesi ve müşterek karşılaştırma işlemi için Emniyet Genel Müdürlüğü ile Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü bünyelerinde birer komisyon daha oluşturulacaktır.

5- Mal bildirimleri ile bilgisayar kayıtlarında yer alan taşıt ve tapu bilgilerinin bilgisayar ortamında karşılaştırma işlemi; Başbakanlıkta bu amaçla oluşturulan komisyon, ilgili kamu kurum ve kuruluş komisyonu ile Emniyet Genel Müdürlüğü ile Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü bünyesinde oluşturulan Komisyonlarca müştereken sözkonusu iki Genel Müdürlük bilgi işlem merkezlerinde yapılacak ve durum bir tutanakla tespit edilecektir.

6- Karşılaştırma sonucunda bilgisayar ortamında belirlenecek "beyan-bilgi farklılıkları" ayrıca bir liste haline getirilerek ilgili komisyonlarca imzalanacaktır. Tutanak ve varsa liste bir yazı ekinde komisyon tarafından Müsteşara teslim edilecek ve Müsteşarlar, varsa bu farklılıkların ilgili birimlerince incelenmesini sağlayacaklardır. Bildiriminde fark görülen ilgili kamu görevlisinden de açıklama istenilerek yapılacak inceleme sonucuna göre durum gerektiğinde Cumhuriyet Başsavcılığına intikal ettirilecektir.

7- Yönetmeliğin 18 inci maddesinin birinci fıkrasına göre yeni ve ek bildirimlerin Yönetmeliğin 6 ncı maddesinde belirtilen yetkili merciler tarafından daha önceki bildirimlerle (kamu görevlisinin önceki mal bildirimlerinin dosyasında bulunmaması halinde ise halen çalıştığı kurumca önceki kurumuna verdikleri en son mal bildirimleri ilgili yerlerden istenilerek) karşılaştırılması ve sonucuna göre işlem yapılması uygulamasına devam edilecektir.

Bilgilerini ve gereğini önemle rica ederim.

Bülent ECEVİT
Başbakan

3."YOLSUZLUKLA MÜCADELE VE YÖNETSEL İYİLEŞTİRMELER" KONULU 09.07.2001 TARİHLİ, 2001/38 SAYILI GENELGE

Yolsuzluklarla mücadele ve yönetsel iyileştirmeler konusunda gerekli çalışmaları yürütmek üzere, 16.05.2001 tarih, 01/816 sayılı "OLUR" ile, Hazine Müsteşarlığı, Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığı, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı temsilcilerinin katılımı ile bir Yönlendirme Komitesi ve bu Komite'ye yardımcı olmak üzere Çalışma Grubu oluşturulmuştur.

Yönlendirme Komitesi tarafından kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyonu sağlamak, uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri ile teknik çalışmaları yürütmek, yolsuzluklarla mücadele ve yönetsel iyileştirmenin sağlanmasına ilişkin yöntemlerin esas ve usullerini belirlemek ve bunların bir plan dahilinde uygulamaya geçirilmesini sağlamak üzere gerekli çalışmalara başlanılmış bulunulmaktadır.

Söz konusu çalışmalarla Devlet idaresinde; çağdaş yönetim anlayışının uluslararası alanda kabul görmüş ilkeleri olan verimlilik, etkinlik ve tutumluluğun hakim kılınması, kamu kurum ve kuruluşlarınca sunulan hizmetlerin daha hızlı gerçekleştirilmesi, kamu hizmetlerinin ve kamu personelinin nitelik ve nicelik yönünden toplum ihtiyaçlarına cevap verir bir yapıya kavuşturulması, bununla birlikte işlemlerde şeffaflığın tesis edilerek yolsuzlukların önlenmesi gibi hedeflere ulaşılması amaçlanmaktadır.

Söz konusu amaçlara ulaşmayı sağlayacak yöntemlerin mümkün olan en kısa sürede ve sağlıklı bir şekilde belirlenebilmesi bakımından öncelikle her kamu kurum ve kuruluşunun kendi görev, yetki ve sorumluluk alanına giren konularda deneyim, görüş ve önerileri ile katkıda bulunabilecekleri bir çalışma yapmaları uygun görülmüştür.

Bu itibarla, bütün kamu kurum ve kuruluşlarınca;

1- Görev alanına giren faaliyet ve hizmetlerin, etkinlik ve verimlilik ilkeleri ışığında daha hızlı ve şeffaf bir biçimde yerine getirilebilmesi ve kurum bünyesinde yolsuzluk ve suiistimale açık alanlar varsa bunların ortadan kaldırılması için yapılabilecek,

a) Yasal,

b) İdari düzenlemeler,

2- Denetim birimlerince son beş yıllık dönem içinde düzenlenen soruşturma raporlarının sonuçlarının değerlendirilmesi suretiyle alınması gereken her türlü önlemler (Ayrıca ekteki form doldurulacaktır),

3- Kurum çalışanlarının eğitim, nitelik ve motivasyonlarının artırılmasına yönelik,

a) Yasal,

b) İdari düzenlemeler,

4- Çalışmaların başarıya ulaşabilmesi için özel sektör ve akademik çevrelerden sağlanabilecek katkılar,

5- Belirtilen konular dışında ilavesinde yarar görülen diğer hususlar,

olarak belirlenen konularda, kurum görüş ve önerilerini içeren çalışmaların, Bakanlıklar ve Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı bünyesinde kurumun en üst idari amirince belirlenecek bir birimin başkanlığında daimi bir komisyonun sorumluluğunda tamamlanması ve düzenlenecek raporların (aynı zamanda bilgisayar ortamında disketlere kaydedilerek) varsa daha önce yapılmış çalışmalarla birlikte kurum en üst idari amiri imzasıyla bir üst yazı ekinde 20.08.2001 Pazartesi gününe kadar Yönlendirme Komitesine intikal ettirilmek üzere Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığına gönderilmesini önemle rica ederim.

Bülent ECEVİT
Başbakan

SORUŞTURMA RAPORLARI BİLGİ FORMU

KURUMU :

SIRA NO	RAPORUN TARİH VE NO.SU	SORUŞTURMA TALEP EDİLEN GÖREVLİNİN UNVANI	İLGİLİ CEZA KANUNU MADDELERİ	BULUNDUĞU AŞAMA	YARGILAMA SONUCU

DÜZENLEYEN (İMZA)

4."TÜRKİYE'DE SAYDAMLIĞIN ARTTIRILMASI EYLEM PLANI ÇERÇEVESİNDE BAKANLAR KOMİSYONU KURULMASI" KONULU 23.05.2002 TARİHLİ 2002/15 SAYILI GENELGE

12.01.2002 tarihli ve P.2002/3 sayılı Bakanlar Kurulu Prensip Kararı ile kabul edilen Türkiye'de Saydamlığın Artırılması ve Kamuda Etkin Yönetimin Geliştirilmesi Eylem Planı'nda belirtilen amaçlara ulaşılmasında etkinliğin ve koordinasyonun sağlanabilmesi için, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı H. Hüsamettin ÖZKAN'ın başkanlığında, Devlet Bakanı Kemal DERVİŞ, Devlet Bakanı Faruk BAL, Devlet Bakanı Recep ÖNAL ve Maliye Bakanı Sümer ORAL'ın katılımıyla bir Komisyon oluşturulmuştur. Bu Komisyona mezkur Prensip Kararı eki cetvelde yer alan ve bakanlıklarını ilgilendiren konularda Devlet Bakanı Nejat ARSEVEN, Adalet Bakanı Prof. Dr. H. Sami TÜRK, İçişleri Bakanı R. Kazım YÜCELEN, Bayındırlık ve İskan Bakanı Prof.Dr.Abdülkadir AKCAN, Sağlık Bakanı Doç. Dr. Osman DURMUŞ, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar OKUYAN ve Sanayi ve Ticaret Bakanı A. Kenan TANRIKULU katılacaktır.

Bilgi ve gereğini önemle rica ederim.

Bülent ECEVİT
Başbakan

5.“TÜRKİYE’DE SAYDAMLIĞIN ARTTIRILMASI (…) EYLEM PLANI ÇERÇEVESİNDE TEKNİK KOMİSYON OLUŞTURULMASI” KONULU 11.06.2002 TARİHLİ, 2002/18 SAYILI GENELGE

İLGİ : 23.05.2002 tarih ve B.02.0.PPG.0.12-320-7809 (2002/15) sayılı genelge.

12.01.2002 tarihli ve P.2002/3 sayılı Bakanlar Kurulu Prensip Kararı’na istinaden “Türkiye’de Saydamlığın Artırılması ve Kamuda Etkin Yönetimin Güçlendirilmesi Eylem Planı” çerçevesinde, belirtilen amaçlara ulaşılmasında etkinliğin ve koordinasyonun sağlanması amacıyla, ilgi genelge ile oluşturulan komisyonun çalışmalarına yardımcı olmak ve gerekli hazırlıkları yürütmek üzere; Başbakanlık, Devlet Personel Başkanlığı, Maliye Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı’nın, kendi kuruluşları tarafından belirlenecek temsilcilerinden oluşan bir Teknik Kurul oluşturulmuştur. Bu Kurula, kuruluşlarını ilgilendiren konularda, yukarıda anılan Prensip Kararı ekindeki cetvelde yer alan kuruluşlardan da temsilciler katılacaktır.

Anılan Teknik Kurul’un çalışma usul ve esasları bilahare belirlenecektir. Kurul’un sekretarya hizmetleri Hazine Müsteşarlığınca yerine getirilecektir.

Ayrıca, Maliye Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı, DPT Müsteşarlığı ve Sayıştay temsilcilerinden oluşan “Kamu Harcama Yönetimi Reformu Yönlendirme Komitesi” de ilgi genelge ile oluşturulmuş bulunan Bakanlar Komisyonuna bağlı olarak çalışmalarını sürdürecektir.

Bilgi ve gereğini rica ederim.

Bülent ECEVİT
Başbakan

6.“KAMU GÖREVLİLERİ ETİK KURULU” KONULU 30.11.2004 TARİHLİ, 2004/27 SAYILI GENELGE

Dünyada ve ülkemizde yaşanan sosyal, ekonomik ve kültürel değişim, kamuoyunun eleştirisine açıklık ve değişim talebi, hızlı ve etkili iletişim olanakları ile sivil toplumun gelişimi; toplumun taleplerine karşı daha duyarlı, katılımcılığa önem veren, açıklık, saydamlık, hesap verebilirlik, tarafsızlık, dürüstlük ve objektiflik ilkelerine bağlı yeni bir kamu hizmeti anlayışının doğmasına yol açmıştır.

Yeni kamu hizmeti anlayışında, yönetimi, organizasyonları ve bireyleri yönlendiren temel ilkeler olan etik değerlere büyük önem verilmekte, bu değerlere bağlı bir yönetimin yolsuzlukları önlemede, kaliteli kamu hizmeti sunmada ve kamu yönetimine ve kurumlarına güveni sağlamada daha etkin ve başarılı olacağı kabul edilmektedir.

Nitekim, yeni kamu hizmeti anlayışına paralel olarak, gerek OECD ve Avrupa Konseyi gibi ülkemizin de üyesi olduğu uluslararası kuruluşların, gerek kamu kurumları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları gibi yerel dinamiklerin araştırma ve çalışmaları sonucunda ‘kamu yönetiminde etik’ konusu ülkelerin gündemine girmiş ve bir çok ülkede bu konuda faaliyet göstermek üzere kurum veya kurullar oluşturulmuştur. Bu kurum ve kurullar, kamu görevlilerinin uymaları gereken etik davranış kurallarını belirlemek, bu kurallara uygun işleyişi sağlamak ve etik kuralların ihlali halinde, yargısal ve idari denetimin yanında, dış denetim yapmakla görevli bulunmaktadır.

Ülkemizde de, kamu görevlilerinin uyacakları meslekî ve etik ilke ve kuralları belirlemek, bunların uygulanmasını gözetmek, kamu görevlilerinin görevlerini eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak yapmalarını sağlamak ve etik kültürü ülkemizde benimsetmek ve yerleştirmek amacıyla, 5176 sayılı Kanunla Kamu Görevlileri Etik Kurulu kurulmuş ve 10.8.2004 tarih ve 2004/7791 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla Başkanlık ve Üyeliklerine atama yapılan Kurul çalışmalarına başlamıştır.

Kurulun görev alanı içerisinde, genel bütçeye dahil daireler, katma bütçeli idareler, kamu iktisadi teşebbüsleri, döner sermayeli kuruluşlar, mahalli idareler ve bunların birlikleri, kamu tüzel kişiliğini haiz kurul, üst kurul, kurum, enstitü, teşebbüs, teşekkül, fon ve sair adlarla kurulmuş olan kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan tüm personel bulunmakta, Cumhurbaşkanı,

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Bakanlar Kurulu üyeleri, Türk Silahlı Kuvvetleri ve yargı mensupları ile üniversiteler kapsam dışında yer almaktadır.

Kanun kapsamında bulunan kurum ve kuruluşlarda görevli personel, seçilerek ya da atanarak getirildikleri görevleri güven verici bir şekilde, hukuka uygunluk, adalet ve dürüstlük ilkeleri çerçevesinde yerine getirmek zorunda olmanın yanısıra etik davranış ilkelerine uygun davranma sorumluluğuyla da bağlı olacaktır.

5176 sayılı Kanunun 3. maddesine göre Kamu Görevlileri Etik Kurulu,

- Kamu görevlilerinin görevlerini yürütürken uymaları gereken etik davranış ilkelerini hazırlayacağı yönetmeliklerle belirlemek,

- Etik davranış ilkelerinin ihlal edildiği iddiasıyla re'sen veya yapılacak başvurular üzerine gerekli inceleme ve araştırmayı yaparak sonucu ilgili makama bildirmek,

- Kamuda etik kültürünü yerleştirmek üzere çalışmalar yapmak veya yaptırmak ve bu konuda yapılacak çalışmalara destek olmak,

- Kanun kapsamındaki kurum ve kuruluşlardan başvuru konusu ile ilgili olarak bilgi ve belge istemek, ilgili temsilcileri çağırıp bilgi almak,

- Gerektiğinde mal bildirimlerini incelemek (Mal bildirimlerindeki bilgilerin doğruluğunun kontrolü amacıyla, ilgili kişi ve kuruluşlar -bankalar ve özel finans kurumları dahil- talep edilen bilgileri en geç otuz gün içinde Kurula vermekle yükümlüdürler.),

- Hediye alma yasağının kapsamını belirleme ve en az genel müdür veya eşiti seviyedeki üst düzey kamu görevlilerince alınan hediyelerin listesini gerektiğinde her takvim yılı sonunda bu görevlilerden istemek,

görev ve yetkilerine sahip bulunmaktadır.

Kurul, vatandaş odaklı, dürüst, güvenilir ve adil kamu hizmeti sunulmasında büyük önem taşıyan etik davranış ilkelerinin, kamu yönetimi, iş dünyası ve toplumsal yapıda benimsenmesi ve ülkemizde etik kültürün yerleşmesi amacıyla çalışmalarda bulunacaktır. Kurul çalışmalarını kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, özel sektör kuruluşları, meslek kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği içerisinde gerçekleştirecektir.

Kamu yönetiminde etik davranış ilkelerine uygunluğun iyi yönetişimin temeli olduğu bilinciyle, kamu görevlilerinin uyması gereken etik davranış kuralları ve hediye alma yasağının kapsamı ile bu kuralların ihlali iddiasıyla

yapılacak başvurularda izlenecek yönteme ilişkin yönetmelikler Kurul tarafından hazırlanacak ve kamuoyuna duyurulacaktır.

Bu itibarla, tüm kurum ve kuruluşlar tarafından, Kamu Görevlileri Etik Kurulu çalışmalarında ihtiyaç duyulacak konularda etkin işbirliği içinde bulunulması, Kurul tarafından istenen bilgi ve belgelerin süresi içerisinde verilmesi ve Kurul'un etkin ve verimli çalışmasını teminen her türlü destek ve katkının sağlanması hususunda gereğini önemle rica ederim.

Recep Tayyip ERDOĞAN
Başbakan

7. "YOLSUZLUKLA MÜCADELEDE ULUSLARARASI KURULUŞLARLA KOORDİNASYONUN SAĞLANMASI VE AVRUPA SAHTECİLİKLE MÜCADELE OFİSİ'NE (OLAF) MUHATAP KURULUŞ OLARAK BAŞBAKANLIK TEFTİŞ KURULU'NUN GÖREVLENDİRİLMESİ" KONULU 12.10.2006 TARİHLİ, 2006/32 SAYILI GENELGE [175]

12/1/2002 tarihli ve P.2002/3 sayılı Bakanlar Kurulu Prensip Kararı'na konu "Türkiye'de Saydamlığın Artırılması ve Kamuda Etkin Yönetimin Geliştirilmesi Eylem Planı" çerçevesinde 2002/56 sayılı Genelge ve 2003/17 sayılı Genelgeler ile "Türkiye'de Saydamlığın Artırılması ve Kamuda Etkin Yönetimin Geliştirilmesi Komisyonu" oluşturulmuştu.

Saydamlığın artırılması ve kamuda etkin yönetimin geliştirilmesi bağlamında görev ifa eden Komisyonun görevleri arasına yolsuzlukla mücadelede uluslararası kuruluşlarla işbirliğini sağlamak, yapılan çalışmalara ve alınması gereken tedbirlere ilişkin genel prensipleri belirlemek hususları dahil edilmiştir.

Başbakanlık Müsteşarının Komisyon üyesi olarak görevlendirilmesi, Başbakanlık Teftiş Kurulunun da Komisyonun çalışmalarında sekreterya hizmetlerini sağlaması uygun görülmüştür.

Ayrıca, Avrupa Birliği'nden sağlanan mali kaynakların kullanımıyla ilgili usulsüzlükler ve suistimaller konusunda yapılacak inceleme ve soruşturmalarda koordinasyonu sağlayacak muhatap kuruluş olarak Başbakanlık Teftiş

---

[175] 2009/19 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Kurulu Başkanlığı görevlendirilmiş ve Avrupa Sahtecilikle Mücadele Ofisi'ne (OLAF) bildirilmiştir.

Bu itibarla, yolsuzlukla mücadelede uluslararası kuruluşlarla koordinasyonu sağlamak, yapılan çalışmalara ve alınması gereken tedbirlere ilişkin genel prensipleri belirlemek üzere yapılacak çalışmalarda Komisyona; Avrupa Birliği'nden sağlanan kaynaklarla ilgili inceleme ve soruşturmalarda ise Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığına gerekli her türlü desteğin verilmesi hususunda bilgilerini ve gereğini önemle rica ederim.

31/12/2003 tarihli ve (2003/50) sayılı Genelge yürürlükten kaldırılmıştır.

Recep Tayyip ERDOĞAN
Başbakan

8."KAYIT DIŞI EKONOMİYLE MÜCADELE STRATEJİSİ EYLEM PLANI" KONULU 2009/3 SAYILI GENELGE [176]

Gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin iktisadi sorunları içerisinde kayıt dışı ekonomi ile mücadele büyük önem taşımaktadır. Ekonominin rekabet gücünün artırılması ve kamu finansmanının sağlıklı bir yapıya kavuşturulması ancak kayıt dışılığın azaltılması ile mümkündür.

Kayıt dışı ekonomi ile mücadelede başarı kazanılması ve kayıt dışılığın azaltılması; kurumlar arası işbirliği ve eşgüdümün sağlanması ve etkin bir izleme ve değerlendirme sisteminin oluşturulmasında, başta kamuoyu olmak üzere tüm tarafların desteği gerekmektedir.

Güçlü bir toplumsal ve siyasi iradeyle tüm kesimlerin katıldığı kapsamlı bir mücadele stratejisi oluşturulması, kayıt dışı ekonominin zararlarına yönelik olarak toplumun bilinçlendirilmesi, kayıt altına girmenin teşvik edilmesi, mevzuat ve işlemlerin basitleştirilmesi, etkin bir denetim ve ceza sisteminin geliştirilmesi, kuruluşlar arasında veri paylaşımının güçlendirilmesi ve ilgili kuruluşlar arasında etkin bir koordinasyon sağlanması amacıyla genelge ekinde yer alan, "Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Stratejisi Eylem Planı 2008–2010" hazırlanmıştır.

---

[176] Genelge ekindeki eylem planının tamamını 05.02.2009 tarihli, 27132 sayılı Resmi Gazete'de bulabilirsiniz.

Söz konusu eylem planı ile Dokuzuncu Kalkınma Planı, Hükümet Programı ve AB Müktesebatına Uyum Programı kapsamında yer alan politika öncelikleri, amaç ve hedeflere ulaşabilmek için yürütülmesi gereken yasal, idari ve diğer somut eylemler ortaya konulmaktadır.

Gelir İdaresi Başkanlığı'nın sorumlu kuruluş olarak belirlendiği "Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Stratejisi Eylem Planı"; Maliye Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Hazine Müsteşarlığı, Gümrük Müsteşarlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurumu ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ile koordinasyon içerisinde yürütülecektir. Gerek duyulan hallerde sendikalarla, meslek kuruluşlarıyla, sivil toplum örgütleriyle, ekonomik ve sosyal taraflarla da işbirliği yapılacaktır.

Kayıt dışı ekonomiyle mücadele stratejisi eylem planında uygulama sürecinin izlenmesi ve değerlendirilmesi, planda yer alan takvim ve performans göstergeleri doğrultusunda Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından yerine getirilecektir. Her bir eylem için belirlenen koordinatör kuruluş eylemleri izleyerek Gelir İdaresi Başkanlığına üçer aylık dönemler itibariyle raporlayacaktır.

Kayıt dışı ekonomiyle mücadele eylem planında yer alan eylemler teknolojik, ekonomik ve kurumsal yapıda meydana gelen değişiklikler çerçevesinde ihtiyaç duyulduğunda güncellenebilecektir.

Bilgilerini ve gereğini rica ederim.

Recep Tayyip ERDOĞAN
Başbakan

9.TÜRKİYE'DE SAYDAMLIĞIN ARTIRILMASI VE YOLSUZLUKLA MÜCADELENİN GÜÇLENDİRİLMESİ STRATEJİSİ KONULU 2009/19 SAYILI BAŞBAKANLIK GENELGESİ [177]

12/1/2002 tarihli ve P.2002/3 sayılı Bakanlar Kurulu Prensip Kararı çerçevesinde; Ülkemizde saydamlığın artırılması ve yolsuzlukla mücadelenin güçlendirilmesine yönelik strateji, plan, program ve gerekli diğer çalışmaları hazırlatmak, gerektiğinde kamuoyu ile paylaşmak ve uygulanmasını gerçekleştirmek, yolsuzlukla mücadelede uluslararası kuruluşlarla işbirliğini sağlamak, yapılan çalışmalara ve alınması gereken tedbirlere ilişkin genel prensipleri belirlemek konularında görev yapmak üzere "Türkiye'de Saydamlığın Artırılması ve Kamuda Etkin Yönetimin Geliştirilmesi Komisyonu" kurulmuş, komisyon üyeleri ise 2009/7 sayılı genelgenin 9'uncu maddesi ile belirlenmişti.

Söz konusu komisyonun adının "Türkiye'de Saydamlığın Artırılması ve Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesi Komisyonu " olarak değiştirilmesi uygun görülmüş ve "Kurullarda Görev Alacak Hükümet Üyeleri" konulu 2009/7 sayılı genelge eki "KURULLAR LİSTESİ" nin 9'uncu maddesi ekte belirtildiği şekilde yeniden düzenlenmiştir.

Ayrıca; saydamlığın artırılması ve yolsuzlukların önlenmesine yönelik strateji planları hazırlamak, yürürlüğe konması için gerekli çalışmaları yapmak, uygulamasını izlemek, koordine etmek, alınacak önlemleri belirleyerek uygulamaları denetlemek, kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları arasındaki koordinasyonu sağlamak, ilerleme raporlarını Komisyonun onayına sunmak, bu konulardaki güncel gelişmelere göre planda değişiklikler yapmak ve bu kapsamda verilecek diğer görevleri yerine getirmek üzere Başbakanlık Müsteşar Yardımcısının başkanlığında Adalet, İçişleri, Maliye, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlıkları Müsteşar Yardımcıları ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile en fazla üyeye sahip işçi sendikasının temsilcilerinden oluşan bir "Türkiye'de Saydamlığın Artırılması ve Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesi Yürütme Kurulu" oluşturulmuştur.

Komisyon ve Kurula görevlerinin yerine getirilmesinde sekretarya hizmeti vermek, şeffaflığın artırılması ve yolsuzlukla mücadelenin güçlendirilmesi

---

[177] 5.12.2009 tarihli 27423 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

konularında oluşturulacak çalışma gruplarına başkanlık yapmak veya yaptırmak, strateji geliştirerek Komisyon ve Kurula sunmak ve onaylanan strateji, plan, program ve raporların gereklerini yerine getirmek, bu konularda ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak üzere Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığı görevlendirilmiştir.

Ayrıca; Avrupa Birliği'nden sağlanan mali kaynakların kullanımıyla ilgili usulsüzlükler ve suiistimaller konusunda yapılacak inceleme ve soruşturmalarda Avrupa Sahtecilikle Mücadele Ofisi (OLAF) ile koordinasyonu sağlayacak muhatap kuruluş olarak Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığı belirlenmiş ve Yolsuzlukla Mücadele Koordinasyon Birimi (AFCOS) olarak görev yapması uygun görülmüştür.

2006/32 sayılı genelge yürürlükten kaldırılmıştır.

Sözkonusu Komisyon ve Kurulun görevlerini etkin bir şekilde yerine getirebilmeleri için kamu kurum ve kuruluşlarınca gereken her türlü destek ve yardımın sağlanmasını önemle rica ederim.

Recep Tayyip ERDOĞAN
Başbakan

EK 1

TÜRKİYE'DE SAYDAMLIĞIN ARTIRILMASI VE YOLSUZLUKLA MÜCADELENİN GÜÇLENDİRİLMESİ KOMİSYONU

Başkan	Cemil ÇİÇEK	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı
Üyeler	Adalet Bakanı, İçişleri Bakanı, Maliye Bakanı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı	

RAPORLAR

1) TBMM YOLSUZLUK ARAŞTIRMA KOMİSYONU RAPORU [178]

YOLSUZLUKLA MÜCADELE ÖNLEMLERİ VE YÖNTEMLERİ

Bu bölümde yolsuzluğa ilişkin önlemler analitik bir bakış açısıyla irdelenmiş, somut ve doğrudan uygulamaya yönelik öneriler bir sonraki bölümde ele alınmıştır.

1. YOLSUZLUĞU OLUŞTURAN KOŞULLARIN ORTADAN KALDIRILMASI

Yolsuzluğun ortaya çıkmasında kamu yönetiminde yerleşik yapılar yanında, yaklaşım ve anlayışlar da etkili olmaktadır. Bu bağlamda, demokratik hukuk devletinin tüm yönleriyle uygulanması, devlet yönetiminde saydamlığın sağlanması, yöneticilerin görevleriyle ilgili hesap vermesi, kamu kuruluşlarına güvenen artırılması, personel rejimi ve yönetim ilkelerinin belirlenmesi gibi hususlar önem taşımaktadır.

1.1. HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ VE HUKUKA BAĞLILIK ANLAYIŞININ YERLEŞTİRİLMESİ

Hukuk devleti, insan haklarına saygılı, bu hakları koruyan, toplum yaşamında adalete ve eşitliğe uygun bir hukuk düzeni kuran ve bu düzeni sürdürmekte kendini yükümlü sayan, hukuk kurallarına ve Anayasaya uyan işlem ve eylemleri yargı denetimine açık devleti ifade etmektedir.

Demokraside hukuk adalet süzgecinden, devlet de adil hukuk süzgecinden geçirilir; elde edilen hukukun üstünlüğünü benimsemiş devlettir. Hukukun amacı adaletsizliği önlemektir. Hukuk örgütlenmiş adalettir.(...)

---

[178] Türkiye Büyük Millet Meclisi Yolsuzlukların Sebeplerinin, Sosyal ve Ekonomik Boyutlarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu (10/9) Raporunun "Bir Olgu Olarak Yolsuzluk: Nedenler, Etkiler ve Çözüm Önerileri" başlıklı birinci kısmının 6 ve 7 no.lu bölümleri ile Kaynakça bölümünü içermektedir.

Adaletsiz hukuk,yalnızca' yanlış hukuk' değil, hukuk doğasından yoksun bir hükümler yığınıdır.[179]

Kopenhag Kriterleri'nin en önemli ilkelerinden *hukuk devleti* ve *hukukun üstünlüğü* kavramları iyi yönetişimin ve yolsuzlukla mücadelenin de "olmazsa olmaz" koşullarındandır.

Doksan üç ülkenin imzaladığı "8 nci Uluslararası Yolsuzluklarla Savaş Konferansı Lima Beyannamesi" ile açıklanan hükümlerden biri şudur: *Hükümetler yolsuzlukla savaşın bağlı olduğu hukukun üstünlüğü ilkesinin temel taşı olan adaletin bağımsızlığını, doğruluğunu ve politika dışı kalmasını sağlamalıdırlar.*

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın (AGİT), 1999 İstanbul Zirve Konferansında da yolsuzlukla *mücadele-hukukun üstünlüğü* ilişkisine vurgu yapılmıştır.

Devletin yurttaşa müdahalesini sınırlamayı, böylece devleti azaltıp, hukuku çoklaştırmayı amaçlayan kara Avrupası kaynaklı "hukuk devleti" yaklaşımandan farklı ve ek olarak; Anglo-Sakson kaynaklı *hukukun üstünlüğü* yaklaşımı; paylaşımcılığı ve toplumsal mutabakatı esas alarak, merkeziyetciliği en aza indirir, sivil toplum örgütlenmesinin önemli ve ağırlıklı olduğu katılımcılığı hayata geçirmeyi hedefler. Bunun doğal sonucu, *saydamlık* ve *hesap verebilirliktir*. Saydamlığın ve hesap verebilirliğin sağlandığı ortamlarda yolsuzlukların gelişme olanağı yoktur.

Devlet, 'çok hukuk, az devlet' formülünün de ötesinde hukukun üstünlüğünü yaşama geçirirse devleşmez; ama gerçekten devlet olur ve meşruluk katsayısı arttığından güçlenir.

Doçent Dr. Sami SELÇUK Yargıtay (Eski) Başkanı

1.2. YOLSUZLUK RİSKİ İÇEREN ALANLARA İLİŞKİN İDARİ VE YASAL DÜZENLEMELERİN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ

Bu alanda alınabilecek önlemlerin başında öncelikle, yolsuzluklara açık işlem ve kararların sayısının azaltılması gerekir. Yasal çerçeve yalınlaştırılmalı,

---

[179] Yargıtay Başkanı Doç. Dr. Sami Selçuk, 1999-2000 Yargı Yılı açılış konuşması metni.

işlemler en aza indirilmelidir. Böylece belli alanlarda kamu yönetiminin işleyişini denetleme ve değerlendirme aşırı uzmanlık gerektirir bir iş olmaktan çıkacaktır.

Devletin tekelinde kalması zorunlu görülen, ancak yolsuzluk riski yüksek olan işlev ve kararların, yolsuzluklara imkan vermeyecek şekilde yeniden düzenlenmesi ve bu süreçler için etkin bir denetim sisteminin oluşturulması da diğer bir önlemdir.

Kamu işlemlerinin basitleştirilmesi ve hızlandırılması da yolsuzluk risklerini azaltır. Bu amaçla, işlem ve süreçlerin yeniden gözden geçirilmesi, bilgisayar kullanılması, bazı ara işlemlerin kaldırılması, kurumlarda toplam kalite yönetiminin uygulanması gibi önlemler alınabilir. *Devletin kendi bilgi sistemi içinde var olan bilgiler yurttaştan istenmemelidir.*

Yasal düzenleme gerekli olan alanlardan biri medya ile ilgilidir. Medyada tekel ve kartel oluşumuna izin verilmemelidir. Aynı anda gazete ve TV kanalı sahibi olmayı engelleyen ve medya sahiplerinin kamu ihalelerine girmesini yasaklayan AB sistemi benimsenmelidir.

Türkiye'de devletin ekonomideki ağırlığı, bütün özelleştirme çalışmalarına rağmen devam etmektedir. Bu nedenle, ticaretle uğraşanın yolu mutlaka devlete düşmektedir. Ticaretle uğraşanların aynı zamanda medya kuruluşlarına da sahipse, birtakım ekonomik menfaatlerin elde edilmesinde medya kullanılabilmektedir. Burada yapılması gereken, devletin ekonomideki ağırlığının azaltılması yanında, yapılacak hukuki düzenlemeler ile ticaret ve medyanın sahipliğinin ayrılmasıdır.

Medyanın Türkiye'nin yakın geçmişinde iki büyük günahı vardır. Birincisi devlet üstünden zenginleşme politikası uğruna asli işini geri plana itmesi, ikincisi de parayı tapınma felsefesini yüceltmesidir. (....)Türkiye'de serbest rekabetin önünün açılması, ekonomisinin sağlıklı bir biçimde işlemesi için medya ile iktidarın çıkar bağının kesilmesi lazımdır.[180]

1.3. KAMU YÖNETİMİNDE SAYDAMLIĞIN SAĞLANMASI

Kamu yönetiminde saydamlık, özellikle, mali konularda önem taşımaktadır. Mali saydamlık,

---

[180] Ergun Babahan, *Sabah Gazetesi*, 20 Ekim 2002.

hükümetin yapısının ve işlevlerinin, mali politika planlarının, kamu sektörü hesaplarının ve mali hedeflerinin kamuoyuna açık olmasıdır. Kamu sektörü mali politikanın oluşturulması ve yürütülmesi ile ilgisi olan bütün kurum ve kuruluşlar olarak tanımlanabilir. Mali saydamlık, sorumluluğu güçlendirir ve sürdürülebilir olmayan nitelikteki politikaların getirmiş olduğu politik riskleri artırır.[181]

Uluslararası Para Fonu'nun "Mali Saydamlık Uygulamaları Tüzüğü"ne göre saydamlığın sağlanabilmesi için gerekli dört temel ilke şunlardır:

a-) Rollerin ve sorumlulukların belirgin olması

b-) Bilginin kamuya açık olması

c-) Bütçe hazırlama, Uygulama ve Raporlama süreçlerinin açık olması ve

d-) Denetimin ve istatistiksel veri yayınlamanın bağımsız olması.

Mali saydamlığın gerçekleştirilmesi konusunda, Türkiye'de ortaya çıkan eksiklikler ise, aşağıdaki gibi özetlenebilir:

a-) Bütçenin kapsamı çok dardır. Bütçe dışında döner sermayeler, fonlar, dernekler ve vakıflar aracılığıyla birçok bütçe dışı kamusal faaliyet gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla, kamusal kaynakların sınırlı bir bölümü TBMM denetiminden geçmektedir.

b-) Merkezi hükümetin gerçekleşmesi muhtemel yükümlülükleri, vergi harcamaları ve kamu bankaları, KİT'ler ve Merkez Bankası ile ilişkilerinden kaynaklanan yarı mali nitelikteki faaliyetleri bütçe metni ile birlikte açıklamasını öngören bir düzenleme bulunmamaktadır.

c-) Kamu gelir ve giderler ile ilgili varsayım ve tahminlerdeki sapmalar, gerçekleşmesi muhtemel yükümlülükler nedeniyle ortaya çıkabilecek mali risklerin raporlanmasına ilişkin bir yükümlülük de söz konusu değildir.

d-) Mali yönetimde yetki ve sorumluluklar arasında yeterli dengeler kurulamadığından yönetsel sorumluluğun değerlendirilmesinde de güçlüklerle karşılaşılmaktadır.

---

[181] DPT, *Kamu Mali Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması ve Mali Saydamlık, Özel İhtisas Komisyonu Raporu,* Ankara: DPT Yayınları, 2000, s.83.

e-) Bütçeler, yalnızca bütçe genel dengesinin anlaşılmasına imkan vermekte, ekonomik analizler yapmaya imkan verecek farklı bütçe açığı tanımlamaları kullanılmamaktadır.

f-) Nihai hesaplarının kapsamı çok kısıtlıdır. Mali faaliyetler bir bütün olarak değerlendirilememektedir.

Türkiye'de, konsolide bütçenin kapsamı çok dardır. Bütçe kanunu ile birlikte merkezi hükümetin bütçe dışı faaliyetlerine ilişkin herhangi bir rapor yayınlanmamaktadır. Konsolide bütçe içine yarı mali nitelikli faaliyetlerin katılması gerekmektedir. Bütçeyle ilişkisinin kurulması gereken bir çok kamusal harcama alanı bütçe dışında kalmakta, kamusal harcama alanı dışında kalan kısmında önemli bir oranı kamu kesimi genel dengesi dışında kalabilmektedir (döner sermaye, vakıf, dernek, yarı mali nitelikli faaliyetler, koşullu yükümlülükler, vergi harcamaları gibi).

Türkiye'de, kamu mali yönetiminde görev ve sorumlulukların çok kesin sınırlamalarla birbirinden ayrılamadığı, hatta çakıştığı ve sonuçta da ciddi bir koordinasyon sorunuyla karşılaşıldığı gözlenmektedir. Kamu yönetiminde sorumlulukların yerine getirilmesinin, doğru bir şekilde değerlendirilmesini sağlamak amacıyla, bütçe dışında yer alan, ancak bütçeden transfer alan bütçe dışı faaliyetlerin de, bütçenin tabi olduğu denetim ilkelerine tabi olması gerekir. Bu konuda, Türkiye'de ciddi sorunlar bulunmaktadır. Örneğin, konsolide bütçenin denetimi Sayıştay tarafından yerine getirilirken bütçe içi ve dışı harcamaların büyük bölümü, Sayıştay denetimi dışında tutulmuştur. Ayrıca, konsolide bütçe fonlarına ilişkin işlemler de farklı muhasebe ilkelerine göre kayıt edilmektedir. Tüm bu huhuslar, sorumlulukların denetlenmesinde bütünlüğü bozmakta, kamu faaliyetleri hakkında doğru değerlendirmeler yapılmasını engellemektedir. Düzenlenen bütçelerin, dayandıkları kanun ve düzenlemelerin ek bütçeler, yedek ödenek uygulamaları ve emanet kalemleri ile delinmesi sonucu etkinliklerini yitirmektedir. Türkiye'de bütçelerin etkinliğini kaybettiren bu uygulamalara sıkça rastlanmaktadır.

Bu kapsamda, Türkiye'deki duruma bakıldığında cari yıl yanında geleceğe ve geçmişe ilişkin verilerin düzenli, kapsamlı ve karşılaştırılabilir nitelikte elde edilmesinde çeşitli sorunlar olduğu bilinmektedir. Konsolide bütçe borçlarının seviyesi ve yapısı hakkında düzenli olarak bilgi yayınlanırken, finansal varlıklar hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Ayrıca, devletin varlık ve yükümlülüklerinden türetilen devlet bilançosu da yayınlanmamaktadır.

Türkiye'de, "Yıllık Programlar" ve Bütçe Tasarısı Metni ile birlikte Meclise sunulan "Genel Ekonomik Hedefler" ve "Bütçe Gerekçesi" ana hatlarıyla mali hedefleri, makro ekonomik çerçeveyi ve bütçenin hangi politikalara dayandırıldığını içermekte, ancak mali riskleri tanımlamamaktadır.

Türkiye'de, bütçe işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde genel olarak nakit bazlı kayıt sistemi kullanılmaktadır. Bu usûl, mali durumun değerlendirilmesini güçleştirmektedir. Ekonomi ve kamu mali durumu hakkında daha kapsamlı değerlendirmeler yapabilmek için, nakit bazlı tablolar yanında tahakkuk bazlı raporlamaları da yapabilmek gerekmektedir. Buradan elde edilecek verilerle devletin bilançosuna ulaşılması, böylece, diğer bilanço çıkaran sektörlerle kamu sektörünün karşılaştırılması mümkün olacaktır. Bundan sonra atılması gerekli adım ise, ülke ekonomisinin tümünde uygulanacak muhasebe standartlarının aynı olmasını sağlamaktır. Bu yaklaşım, sektörler arasında tam bir değerlendirme ve karşılaştırma yapılmasına imkan verecektir.

Türkiye'de, malî raporlamanın zamanında yapılması, etkin, kapsamlı ve güvenilir olmasında birtakım sorunlar bulunmaktadır. Bütçe kanunlarının ve bütçe kesin hesabının kapsamının dar olması, raporlama konusunda eksikliklere yol açmaktadır.

Türkiye'de, bütçe işlemlerinin yasalara uygunluğunu TBMM adına denetleyen ulusal denetim kuruluşu olan Sayıştay'ın denetim alanı, tıpkı bütçenin kapsamı gibi çok dardır. Böylece, kesin hesaplarda da kamu faaliyetlerinin bir bütün olarak değerlendirilmesi yapılamamaktadır. Halbuki, Sayıştay, Kurtuluş Savaşı sırasında yani savaş devam ederken, Kurtuluş Savaşı harcamalarını dahi denetlemiş bir kuruluşumuzdur. Ayrıca, Sayıştay'ın denetimi "performans denetiminden" çok "hukuki denetime" dayanmaktadır.

Kısaca, yolsuzluğun yönetsel nedenleri arasında saydığımız "Hesap Verme Mekanizmalarının Eksikliği" başlıklı bölümde yer alan tüm saptamalar dikkate alındığında, özellikle de hesap verme sorumluluğu yönünden, TBMM'nin rolünü ve etkisini güçlendiren düzenlemeler yapılmalıdır.

1.4. HESAP VERME SORUMLULUĞUNUN YERLEŞTİRİLMESİ

Hesap verme sorumluluğunun geliştirilmesi, kısaca, yolsuzluk faaliyetlerin zamanında tespit eden ve caydırıcı idari ve adli cezaları içeren etkin bir yaptırım sisteminin kurulmasını ifade eder.

Bu amaçla, raporumuzun çeşitli bölümlerinde değinilen; *bilgi edinme özgürlüğü, mali hesapların saydamlığı, açık ve saydam bütçe süreci, mali yönetim ve performans denetim sistemleri, Ombudsman ve yolsuzlukla mü-*

cadele birimi, yasama denetimi, zorlayıcı tedbirler, adli reform, özgür seçimler gibi olgu, kurum ve yapılanmalara ihtiyaç vardır. Bunlardan bazılarına ilişkin özet açıklamalara aşağıda yer verilmiştir:

Bilgi edinme özgürlüğü, devlette saydamlığa katkı sağladığı gibi, yönetim hizmetleriyle ilgili kurallar ve işlemler hakkında yurttaşların bilgi sahibi olmasını sağlar. Örneğin, Uganda'da bir aracın tescil edilmesi veya bir şirketin kurulması için gerekli olan mevzuatı, işlem aşamalarını ve ücretleri içeren bir metni, ilgili kamu birimlerin görünür bir yerine asmaktadır. Böylece, kamu görevlilerinin yurttaşlar tarafından oto kontrolünün yapılması mümkün olmakta ve küçük rüşvetler önlenebilmektedir.

Açık bütçe süreci, kamu harcamalarının ve gelirlerinin planlanması sürecinde yurttaşların katılımını sağladığı için, sorumluluk ilkesini geliştirmektedir. Örneğin Bolivya'da, El Salvador'da ve Paraguay'daki *adem-i merkeziyetçilik* programları yerel bütçe süreçlerine yurttaşların katılımını ve denetimini öngörmektedir.

Çağdaş mali yönetim ve denetim sistemleri, özellikle bilgisayar destekli yapısıyla saydamlığı artırmak ve kötü uygulamaları saptamak konusunda etkili olmaktadır. Mali yönetim sistemlerinin etkin olması için, ileri teknoloji kullanılmakta ve mali yazılımların üretilmesi, yüksek standartlara sahip muhasebe personeli ve denetçilerin yetiştirilmesi gibi faaliyetler sıklıkla söz konusu olmaktadır. Çağdaş mali yönetim sistemi uygulamalarından bazı örnekler, aşağıda yer almıştır:

- İş sahiplerine memurlara ve diğer ilgililere mükerrer ödeme yapılması gibi suiistimallerin ortaya çıkartılması amacıyla, mevcut bilgilerin bilgisayarlar aracılığıyla karşılaştırılması
- Kötü kullanılmaya elverişli faaliyetlerin kayıtlara yüklenmesi suretiyle bilgisayar destekli denetimlerin yapılması
- Yolsuzluğa açık olan alanlardaki olağan dışı sapmalara karşı otomatik uyarı mekanizmaları (örneğin, usulsüz krediler)
- Bütçe dışı harcamaların ortadan kaldırılması için, kamu fonlarının birleştirilmesi ve tek banka hesabının kullanılması

Zorlayıcı tedbirler kavramından, genellikle, yolsuzlukla mücadele yasaları anlaşılmaktadır. Bu yasalarda, yolsuzluğun tanımı, yolsuzluk eylemleri, el koyma ve zoralım hükümleri, muhbir ve tanık koruma kuralları, gizliliğin sınırları, memur ve kamu görevlisi tanımları, mal bildirimi kuralları, kamu görevlerinden ve ihalelerinden yasaklanma gibi hükümlere yer verilmektedir.

Bu raporun hazırlandığı tarihte, Viyana'da halen sürmekte olan "Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi" taslağı *ad hoc* komite çalışmaları sırasında, bazı ülkeler, "masumiyet" karinesini gündeme getirerek, yasa dışı zenginliği yönetimin ispat etmek zorunda olduğunu ileri sürmektedirler. Ayrıca, örneğin, Almanya'da kamu görevlilerinin mal bildirimi vermesi söz konusu değildir. Bu uygulama, özel hayata müdahale olarak kabul edilmektedir. Ancak Tayland ve Hong Kong gibi ülkelerde ise, suçlanan kamu görevlisinin ücretiyle uygun olmayan mal varlığının kaynaklarını kanıtlayamaması durumunda, yakın akrabaları da yasal olarak soruşturma kapsamına alınabilmektedir.

1.5. YURTTAŞIN DEVLETE OLAN GÜVENİNİN ARTIRILMASI

Yurttaşın devlete olan güveninin yeniden kazandırılmasının temel koşulu, devletin, yurttaşın ödediği vergiler karşısında hizmetlerinden yararlanan saygın bir "müşteri" olarak görmesidir. Bu anlayış, özellikle, kamu bürokrasisinin yurttaşa yaklaşımı ile belirlenir. Yansız, verimli ve etkili çalışan, hesap verebilen ve yaptığı işlemler saydam olan bir bürokrasi, etkin, güvenilir ve saygın bir devletin de temelini oluşturur. Kamu kurumlarına güvenin yeniden sağlanması için dikkate alınması gerekli ilkeler ve bunların uygulanma şekli aşağıdaki şemada gösterilmiştir:

1.6. İNSAN ODAKLI MÜCADELE YÖNTEMLERİ

İnsan unsurundan soyutlanmış, insanın özgür gelişimini toplumculuğun karşıtıymış gibi algılayan ideolojik yaklaşımların iflas ettiği yakın geçmişte görülmüştür. Buna karşılık, insanın özgür gelişmini ve girişimciliğini tümüyle bireyin çıkarlarının en çoklaştırılması olarak gören, bireyin çıkarlarının toplumsal çıkarlarla dengelenmesi anlayışını reddeden yaklaşımların da, günümüzde ciddi bir şekilde sorgulandığı bilinmektedir.

Erdem sıralamasının en başında bulunan "dürüstlük" kavramının tüm toplum tarafından aynı önemde anlaşılmasını sağlayacak örgün ve yaygın eğitim olanaklarından yararlanılmasının yanı sıra; ehliyetin, liyakatin önemine ve gerekliliğine de mutlaka inanmalı ve kadrolara seçimde nesnel ölçütleri kullanmalıyız.

Yolsuzlukları yok etme girişimleri, insan davranışlarını bir bütün olarak ele alma esasına dayandırılmalıdır. Yasal ve idari tedbirler tek başına yeterli değildir. Bunun dışında ve öncelikle, yönetici sınıfın iliklerine kadar işlemiş tutarlı bir ahlak anlayışının *mevcudiyeti gereklidir.*

Yolsuzlukla mücadele için sosyal, ekonomik ve politik planlamalar gereklidir.

Yolsuzluk olgusunu oluşturan unsurların birinin veya birkaçının ya da tamamının, yolsuzluğa eğilimli insanlar olmaksızın tek başına yolsuzluk olgusunu doğurabilmesi mümkün değildir. Yolsuzlukların ortaya çıkabilmesinde insan faktörü, insanın ahlak ölçüleri sonuç tayin edici önem arz etmektedir.

Nihai planda, yolsuzluk olaylarına engel olmak, iş başındaki görevlilerin ahlaki donanımlarının son derece yüksek olmasıyla mümkündür. İyi insanlara iyi yasalar ve iyi yasalara iyi insanlar destek olmadıkça, yolsuzluklar devam edecektir. Ancak iyi kamu görevlileri olmasının yolu da eğitimden geçmektedir.

Bürokrasinin bazı işlev ve kararları, göreli olarak, daha yüksek yolsuzluk riski içerir. Bu nitelikteki işlev ve kararlara ilişkin süreçler incelenerek, yolsuzluk olasılığını azaltacak düzenlemeler yapılması gerekir.

1.7. KAMU GÖREVLİLERİNİN MALİ DURUMLARININ İYİLEŞTİRİLMESİ VE ÜCRETLERDE ADALETİN SAĞLANMASI

Ülkemiz koşullarında yaşam standartlarına uygun ücret alamayan kamu görevlileri, sürekli olarak geçim sıkıntısından kurtulmanın yollarını aramaktadırlar. Bazı kamu görevlileri için bunun çözüm yolu, yolsuzluk yapmak şek-

linde olabilir. Bunu önlemenin yolu ise, kamu görevlilerine en azından ortalama hayat standardı sağlayacak bir ücret verilmesidir.

Ayrıca, geniş anlamda ülkedeki gelir dağılımı dengesizliği, dar anlamda da kamu kesiminde çalışanlar arasındaki ücret dengesizliği de kamu görevlilerinin yolsuzluklara karışmasına neden olabilir. Ülkemizde, özellikle memurlar, hem kendi aralarındaki ücret dengesizliği, hem de işçiler ile memurlar arasındaki ücret dengesizliği ve geniş anlamda ülkedeki gelir dengesizliği nedenleriyle, yoğun bir psikolojik baskı altındadır. Yıllardan beri devam eden bu olumsuz süreç sonucunda, rüşvet ve yolsuzluklar neredeyse açıktan konuşulur hale gelmiştir.

Diğer yandan, kamu görevlilerinin mal bildirimlerinin dikkatli takibi ile yolsuzluklara karışanların tespiti de, kamu görevlilerinin yolsuzluklara karışmasında caydırıcı olabilir. Bugünkü uygulamada mal bildirimleri, işlem şeklinde bir belgenin doldurulmasından ibaret kalmaktadır.

1.8 KAMU GÖREVLİLERİ İÇİN MESLEKİ ETİK KURALLARI BELİRLENMESİ

Yönetimde görev ve sorumlulukları açık ve anlaşılır biçimde tanımlayan yasal düzenlemelerin yanında, kamu görevlilerinin tutum ve davranışlarını şekillendirecek etik kuralların oluşturulması ve bu kuralların mesleki toplumsallaşma sürecinde bireye aktarılması gereklidir. Kamu yönetimimizin her sektörü için ayrı etik kuralları belirlenmeli ve bu kuralların uygulanmasını denetlemek için gerekli birimler oluşturulmalıdır.

Her sektör için belirlenecek mesleki ahlak ile kamu yöneticilerinin görevlerini yerine getirirken, kendilerini bağlı sayacakları yansızlık, tarafsızlık, kamu yararı, toplumsal eşitlik güvenilirlik, kararlılık, hukuka saygı, insana saygı, çalışkanlık, verimlilik, etkinlik gibi üst düzey etik standartlar belirlenir. Bu şekilde belirlenecek ilkeler ile kamu görevlileri teknik sorumluluk yanında, etik sorumlulukları da belirlenmiş olacaktır. Ayrıca, etik uygulamaları ile kamu görevlilerine, "hizmet aşkı," "mesleki vicdan" ve "kendi çıkarını toplum çıkarından üstün tutma" gibi değerlerin kazandırılmasına çalışılmalıdır. Kamu kurumlarımızda, içinde sürekli toplumun yararına çalışan, kendisini devletin sahibi olarak gören, gözeten ve kendisini kamu hizmetine adamış çok sayıda kamu görevlilerimiz bulunmaktadır. Uygulamaya konulacak mesleki etik ilkeleri, hem bu tür personelin sayısını artıracak, hem de kamu personelinin etik açıdan değerlendirilmesinde ödüllendirilmesinde kıstaslar sağlayacaktır.

Söz konusu değerler, "iyi yönetim"in temeli olup, aynı zamanda iyi bir kamu yöneticisinin sahip olması gereken özelliklerdir.

Kamu görevlilerinin ahlaki standartlarını geliştirmeye yönelik olarak yapılacak çalışmalar; yasal düzenlemeler yapma, işleyişe egemen olan ilkeleri yeniden belirleme ve özel bir kamu biriminin oluşturulması olmak üzere üç alanda gerçekleştirilmelidir.

Nolan Komitesi Kamu Yaşamında Standart İlkeler

1. Bencil Olmama: Kamu makamını ellerinde tutanlar, kararları alırken sadece kamu yararını esas almalıdırlar.

2. Bütünlük: Kamu makamını ellerinde tutanlar, görevlerini yerine getirirken kendilerini etkileyebilecek kurum dışı bireylerin veya örgütlerin mali veya diğer yükümlülükleri altına girmemelidirler.

3. Nesnellik: Kamu makamını ellerinde tutanlar, kamusal atamaların yapılması ve sözleşmelerin onaylanması dahil olmak üzere, kamusal işlerini yerine getirirken tercihlerini liyakat esasına göre yapmalıdırlar.

4. Hesap verme: Kamu makamını ellerinde tutanlar, kendi kararları ve eylemlerinden dolayı kamuya hesap verirler ve uygun denetime tabi tutulurlar.

5. Açıklık: Kamu makamını ellerinde tutanlar, aldıkları tüm kararlar ve yaptıkları tüm işlerde mümkün olduğunca açık olmalıdırlar. Kararlarının nedenlerini açıklamalı ve (kendilerindeki) bilgiyi daha geniş kapsamlı kamu yararı gerektirdiğinde gizlemelidirler.

6. Onur: Kamu makamını ellerinde tutanlar, kamusal işleriyle ilgili özel çıkarları açıklama ve kamu yararını açıklanması konusunda ortaya çıkabilecek herhangi bir çıkar çatışmasını çözmek üzere gerekli adımları atmak görevine sahiptirler.

7. Liderlik: Kamu makamını ellerinde tutanlar, (toplumda) liderlik göstererek ve örnek olarak, yukarıda sayılan ilkeleri savunur ve desteklerler.

Açıklama: Atanma ve seçim yoluyla kamu makamlarını ellerinde tutanlara ilişkin yönetim standartlarının belirlenmesi ve bu konulardaki değişikliklerle yönelik tavsiyelerde bulunmak amacıyla, 25 Ekim 1994'te dönemin İngiliz Başbakanı John Major'ın emriyle İngiliz Parlamentosu'nda "Kamu Yaşamında Standartlar Komitesi" kurulmuştur. Bir süre "Nolan Komitesi" olarak adlandırılan komitenin görev alanı, 12 Kasım 1997'den sonra siyasi partilerin finansmanı ve bu konudaki değişikliklere yönelik önerileri de içerecek biçimde genişletilmiştir. http://www.public-standards.gov.uk/

1.9- SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNİN ETKİNLİĞİNİN ARTIRILMASI

Sivil toplum kuruluşları, vatandaş ile devlet arasında iletişim ve eşgüdümü sağlayan kuruluşlardır. Bu örgütler, toplulukları örgütleme, eğitim, toplum içindeki grupların ekonomik ve sosyal hayata katılımını sağlama, siyasi ve sosyal etkileşimini kolaylaştırma dayanışmayı artırma ve kültürleri besleme yoluyla "saydamlık," "hesap verebilirlik" ve "katılımcılık" ilkesinin gerçekleştirilmesine hizmet etmektedirler.

Bu şekilde, *iyi yönetişimin* gerçekleştirilmesine olan katkılarının yanısıra, yolsuzluk konusunda kamu bilincini artırmak yolsuzlukla mücadeleye ilişkin eylem planları geliştirmek ve devlet faaliyetlerini izlemek suretiyle, yolsuzlukla mücadelede rol alabilirler.

Ülkemizin temiz bir toplum yapısına, saydam ve yolsuzluklardan arınmış bir kamu yönetimine kavuşturulmasında, siyasal yapılanmadaki çarpıklıkların etkisinin azaltılmasında, sivil toplum kuruluşlarının etkisi büyük olacaktır.

Özellikle, siyasal sistemin demokratik bir yapıya kavuşturulamadığı, siyasal partilerin yönetimlerin belli gruplarca ele geçirilmiş olduğu, bunun sonucunda yaratılan lider sultasının kırılmasının mümkün olamadığı ve bu durumun halkın özgür iradesini gerçekleştirilmesi için aşılmaz bir engel olduğu ülkemizde; sivil toplum kuruluşları, kamu yönetiminin sağlıklı işlemesine, yozlaşma ve yolsuzluklara karşı önemli katkılar sağlayabilir.

Kamu yöneticiliği mesleğine yönelik etik değer, kural ve standartların oluşturulmasında, devlet örgütlerinin yanında, dernek, vakıf, birlik gibi sivil toplum kuruluşları da etkili olabilir. Aynı zamanda, bu kuruluşlar üyeleri ya da vatandaşlardan gelen tepkilere göre, kamu görevlilerinin davranışlarını etik açıdan değerlendirerek, kamu yönetimi üzerinde etkide bulunabilirler.

Ancak sivil toplum kuruluşlarının bu şekilde etkide bulunabilmeleri ve ülkenin demokratik ve toplumsal yaşamına olumlu katkılar sağlayabilmeleri için, kendi yapılarının, yönetim biçimlerinin her türlü yozlaşmadan arınmış, saydam ve güvenilir olması, çıkar amaçlı değil, özveriye dayalı bir anlayışla gerçekleştirilmesi gerekir. Toplumsal Saydamlık Hareketi Derneği, TESEV, Yolsuzlukla Mücadele Derneği, Vatandaşın Vergisini Koruma Derneği, Devlet Denetim Elemanları Derneği, Türkiye Etik Değerler Merkezi ve Beyaz Nokta Vakfı gibi kuruluşlar, yaptıkları araştırmalar ile düzenledikleri konferans seminer ve benzeri faaliyetlerle yolsuzlukla mücadeleye katkıda bulunmaktadırlar.

2- YOLSUZLUKLARIN ORTAYA ÇIKARILMASI

2.1.YOLSUZLUKLA MÜCADELE İÇİN ETKİN KURUMSAL YAPILARIN OLUŞTURULMASI

Yolsuzlukları önlemenin temel koşullarının, hukukun üstünlüğü kavramının da unsurlarından olan *saydamlığın* ve *hesap verme sorumluluğunun* sağlanması olduğu kuşkusuzdur.

Bununla birlikte, özellikle, Uluslararası Saydamlık Örgütü'nün yolsuzluk algılama endekslerinde alt sıralarda yer alan ülkelerde yolsuzlukla mücadele için çeşitli yetkilerle donatılmış kurumsal yapıların oluşturulması zorunluluk haline gelmiştir. Yolsuzluğun dünya genelinde örgütlü bir suç haline gelmesi de, bu zorunluluğu doğuran nedenler arasındadır.

Öyle ki, 2000-2002 yılları arasında sadece 16 yolsuzluk vakasının görüldüğü Danimarka'da dahi 8 alt birimden oluşan bir polis örgütü bulunmaktadır. Almanya'da, polis örgütü bünyesinde yolsuzluklar konusunda analitik ve stratejik araştırmalar da yapan bir birim görev yapmaktadır.

Yolsuzlukla mücadele alanındaki kurumsal yapıların en etkilileri, bağımsız yolsuzlukla mücadele birimleridir. Bu kuruluşların soruşturma, önleme, eğitim işlevleri ve etkili istihbarat birimleri mevcuttur. Avusturalya, Kore, Singapur, Slovenya ve Botswana yolsuzlukla mücadele birimleri bu konudaki başlıca ve en başarılı örneklerdir.

Bazı ülkelerde ise, parlamentolar bünyesinde yolsuzlukla mücadele işlevini üstlenmek üzere daimi komisyonlar kurulmaktadır. Bunlara, Malta'da Yolsuzlukla Mücadele Daimi Komisyonunu ve Litvanya Ekonomik Suçları Araştırma Parlamento Komisyonunu örnek olarak verebiliriz. Tanzanya'da da Dünya Bankasının önerisi ve desteği ile 1998 yılında parlamento bünyesinde bir Yolsuzlukla Mücadele Komisyonu kurulmuştur.

Türkiye'de ise, birçok denetim kurumu ve birimi olmasına rağmen, doğrudan yolsuzluklarla mücadeleyi amaçlayan bir kurumsal yapı bulunmaktadır.

Bu nedenle, denetim birimlerinin ve süreçlerinin yeniden tanzimi, iyi yönetişimi sağlamada son derece etkili olduğu tüm ülkeler tarafından kabul edilen *Ombudsman* kurumu oluşturulması gibi önlemlerin yanı sıra, yolsuzluk sorunu ile doğrudan ilgilenecek bir birim oluşturulmasında yarar görülmektedir.

Ülkemizin örgüt iklimi, siyaset-bürokrasi ilişkileri ve özerkliğin "mutlak egemenlik" olarak algılanması olguları dikkate alındığında, ülkemiz açısından bu konudaki en doğru tercihin, TBMM bünyesinde kurulacak -soruşturma komisyonlarının yetkilerini de haiz- bir daimi komisyon olacağı düşünülmektedir.

Yolsuzluk komisyonları, yolsuzluk potansiyeli yüksek olan bazı kamu kuruluşlarını ve işlemlerini ya da belli yolsuzluk iddialarını araştırmak, soruşturmak, çözüm önerileri üretmek üzere, üyelikleri ve görev süreleri bu olaylarla sınırlı olan geçici alt komisyonlar kurabilmektedirler. Yasama meclislerince oluşturulan bu tür komisyonlara, yukarıda bazı örnekleri verilen, hem gelişmiş hem de azgelişmiş ülkelerde rastlanmaktadır. Örneğin, Hindistan'da 1962 yılında kurulan "Yolsuzluğu Önleme Komitesi" (başkanının soyadı ile anılan *Santhanam Komitesi*) ihalelerde ve çeşitli belge ve izinlerin verilmesinde, vergi alanlarında, güvenlik, eğitim ve sağlık hizmetlerinin yürütülmesinde, gümrüklerde ve yargı kuruluşlarında bir çok yolsuzluğu açığa çıkarmıştır.

Aynı şekilde, Filipinlerde kurulan Parlamento Komisyonun görevlendirdiği Yargıç Plana ve ekibi bir çok yolsuzluk olayının ortaya çıkartılmasında önemli başarılar sağlamışlardır.

2.2.DENETİMLERİN ETKİNLİĞİNİN ARTIRILMASI

Hesap verme sorumluluğunun ve saydamlığın sağlanmasında en temel unsurlardan biri sağlıklı bir denetim sistemidir. Türkiye'de, denetim kuruluşları açısından tam bir karmaşa söz konusudur. TBMM adına denetim iki başlı olarak Sayıştay ve Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu tarafından yürütülmekte, bunun yanında bir çok kamu kuruluşu Meclis adına yapılan denetimin dışında kalmaktadır. Esasen, yürütme erkine bağlı olan Yüksek Denetleme Kurulu'nun TBMM adına denetim yapması, sistemde yer alan önemli bir zaaf olarak görülmektedir.

TBMM adına denetimin, yürütmeden bağımsız olarak ve tek elden yürütülmesi gereklidir. Bu amaçla, en uygun çözümün, Başbakanlık Yüksek Denetim Kurulunun Sayıştay çatısı altında birleştirilmesi olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda, Sayıştay'ın denetim alanı da kamusal niteliği olan tüm kuruluşları içerecek şekilde tanımlanmalıdır. Örneğin, Yeni Zelanda Kamu Denetimi Kanununda denetimin kapsamı "Genel Denetçi, tüm kamu kuruluşlarının denetçisidir" şeklinde basit ve kapsamlı bir ifade ile denetim alanı tanımlanmaktadır.

Yürütme erki içinde yer alan denetim birimlerinin yapılanmasında da ciddi sorunlar vardır. Önceki bölümlerde de belirtildiği gibi, bazı alanlarda değişik denetim birimleri tarafından üst üste denetimler gerçekleştirilirken, bir kısım alanlar tamamen denetim dışı kalabilmektedir.

Denetim birimleri arasında eşgüdüm sağlanarak, denetim programlarındaki uygunsuzluklar giderilmelidir. Özellikle, aynı tür denetim yapan kurumların, aynı kamu kurumlarının denetiminde yoğunlaşmalarından ziyade, daha fazla sayıda kurumun etkin bir şekilde denetlenmesine çalışılmalıdır.

Türkiye'de, halen tüm denetim kurumları ve birimleri yalnızca "düzenlilik denetimi" yapmaktadırlar. Halbuki, çağdaş ülkelerde "performans denetimi" uygulanmaktadır. Yapılacak performans denetimi ile kamu hizmetlerinin verimli, etkili ve tutumlu gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin tespiti mümkün olacaktır. Bu şekilde yapılacak bir denetim yoluyla yolsuzlukların da önüne geçilmiş olacaktır.

Denetim işlevi de, hemen hiç işlememektedir. Yapılan denetimlerde büyük ölçüde işlerin yasa ve kurallara uygun olup olmadığı (biçim) üzerinde durulmakta, ama verimlilik ve etkililik yönünden bir değerlendirme yapılmamaktadır. Bunun sonucu olarak, kamuya büyük zararlar veren davranışlar, çoğu kez sorumlu tutulamamaktadır. Böylece bu tür davranışlar tekrarlanabilmektedir.

Yazılan raporlar, incelenerek değerlendirilmedikçe anlamsız kalmaktadırlar. İşlerin daha önce saptanan amaçlara (plan ve program hedeflerine) uygun olup olmadığı araştırılarak, sapmalar üzerinde durulmamaktadır.[182]

Uluslararası denetim standartları arasında yer alan "denetimin bağımsızlığı" ilkesi gerçekleştirilmelidir. Genellikle, denetim, kamu örgütünün başındaki amir adına yapıldığından, denetimin bağımsızlığı zedelenmektedir.

Denetim kurumlarınca yolsuzluk riski çok olan alanlar tespit edilmeli, denetimler bu alanlar üzerinde yoğunlaştırılmalı. Oransal olarak, gelir ve giderleri çok olan kurumların denetlenmesine ağırlık verilmelidir.

Türkiye'de yolsuzlukların yoğun olduğu diğer bir alan, KİT'ler ve fonlardır:

---

[182] Refik Çulpan, " Bürokratik Sistemin Yozlaşması," *Amme İdaresi Dergisi* 13 (2), 1980, s. 42.

Bugüne kadar Sayıştay denetimi dışında tutulan KİT'lerin Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu tarafından meslekten olmayan görevlilerce, şekli sayılabilecek nitelikte denetlenmesi ile KİT komisyonunda siyasi amaçlı denetlenmeleri, etkin ve caydırıcı olamamıştır. Fonlar ise kuruluşlarında Sayıştay denetiminin dışında özellikle tutulmuş ve merkezi denetim kuruluşlarınca denetlenmemiştir.

Böylece genel bütçe içinde yer alan birçok bakanlık ve kurumdan çok daha fazla kamu fonu kullanan kurumlar, gerçek denetimin dışında tutulmuşlardır.

Türkiye'nin, "bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler" mantığı içinde, denetim alanını daraltıp, yolsuzluk alanını genişleten bir zihniyetle uzun yıllar yönetildiğini daha önce vurgulamıştık. Bu anlayışın sonuçları, bugün her alanda, umulmadık devlet dairelerinde yolsuzluk zincirleri biçiminde ortaya çıkıyor.

Genel bütçe dışında kamu fonu kullanan kurumların birer birer denetimden çıkarılmasıyla işlerin hızlı yürümesinin yanından yolsuzlukların da aynı hızda yürümesi ve büyümesine yol açtığı bir gerçek.

KİT'lerin ve fonların merkez denetim kuruluşlarından kaçırılması ve bunun sağlanması amacıyla da yasayla denetim istisnaları getirilmesi, Türkiye'yi bir "yolsuzluk cenneti"ne dönüştürdü.[183]

Denetim sistemimiz, genel olarak, durağan bir görünüme sahiptir. Dünyada sürekli gelişme gösteren denetim olgusunun, ülkemize yansıması oldukça sınırlı düzeyde kalmıştır. Çağdaş gelişmelere ve yeniliklere kapalı kalmış olan denetim sistemimiz, kamu yönetimi önünde etkili olmaktan oldukça uzaktır.

Denetim sistemimizde bilgisayar teknolojisi yeterince kullanılmamakta, denetime yönelik çağdaş yöntem ve tekniklerden yararlanılmamakta, denetim kurumlarının çoğu geleneksel yöntemlerle denetimleri gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar.

Kamu adına yapılan bütün gelir ve giderler, iç ve dış denetime tabi olacak şekilde gerçekleştirilmelidir. Çağdaş denetim anlayışında iç denetimden ve dış denetimden beklenen faydalar farklıdır ve her ikisi de gereklidir. Ülke-

---

[183] Fikret Bila, "KİT'ler ve Fonlar," *Milliyet*, 11 Şubat 2001.

mizde, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), Savunma Sanayi Müsteşarlığı gibi, kendi bünyesinde iç denetim birimi bile olmayan bazı kuruluşlar bulunmaktadır.

Bütün kamu kuruluş ve fonlarının hem iç denetim birimince, hem de dış denetim birimince denetlenmesi sağlanmalıdır. Bu konuda, hiç bir kurum ya da kuruluşa ayrıcalık tanımamalıdır.

Türkiye'de denetim birimlerince gerçekleştirilen denetim şekli, esas olarak, "uygunluk denetimi"dir. Bu denetim şekliyle, yönetimin faaliyet ve işlemlerinin mevzuata uygun olup olmadığı denetlenmektedir.

Ancak çağdaş denetim anlayışında, faaliyet ve işlemlerin mevzuata uygun olup olmadığının kontrolü yeterli görülmemektedir. Kamuoyunun aydınlatılması açısından, kamusal kaynakların, kamu yararı yanında, çağdaş işletmecilik esaslarına uygun olarak kullanılıp kullanılmadığının da tespiti gereklidir.

Bu amaçla, kamu kaynaklarının "etkili, verimli ve tutumlu" kullanılıp kullanılmadığının tespitine yarayan, "performans denetimi" yaygınlaştırılmalıdır. Bu şekilde yapılacak denetimler ile hem halkın ödediği vergilerin "nasıl" kullanıldığı konusunda kamuoyu bilgilendirilmiş olacak, hem de kamu kaynaklarının kullanımından çeşitli şekilde çıkar sağlayanların önü kesilmiş olacaktır.

Türkiye'de, her denetim birimi, denetim planlamasını, diğer denetim birimlerinden bağımsız olarak kendisi gerçekleştirmektedir.

Diğer yandan, yapılan denetimler öncelikli ve riskli olanları dikkate alan stratejik plan ve programlara dayalı olarak yürütülmemektedir. Denetim alanlarının belirlenmesinde öncelikli ve riskli olanlara göre planlama yapılmadan denetim programlarının oluşturulması, yolsuzlukların ortaya çıkarılması ya da önlenmesi açısından, denetim etkinliğini yitirmesine yol açmaktadır.

Yukarıda belirtilen olumsuzlukların giderilebilmesi için, denetim birimleri arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlayacak ve yolsuzluk açısından riskli denetim alanlarını belirleyecek, ulusal düzeyde bir denetim örgütlenmesine ihtiyaç vardır. Bu amaçla, denetim konusunda ortak düzenlemeler yapmak, denetim standartlarını geliştirmek, denetim kuruluşları arasında iletişim ve eşgüdümü sağlamak, belli zamanlarda denetim şurası toplamak gibi görevleri yapmak üzere "Kamu Denetimi İstişare Kurulu" oluşturulması yönündeki görüşler uygulamaya geçirilebilir.

Denetimin yapısal sorunları yanında işleyişinde de önemli sorunlar ortaya çıkmaktadır. Denetimin etkinliği ile yakından ilgili olan bir konuda denetim sürecinin hızlandırılması ve denetimden sonuç alınmasıdır. Sayıştay dışındaki denetim birimlerinin çoğunda, raporların sonuçlandırılması, kurum amirinin ihtiyarındadır. Bu durum, yaptırımların uygulanmasında gecikmelerle ve çoğu zaman raporların işleme konulmaması ile kendini gösteren önemli bir sorundur. Diğer yandan, yargı ile sonuçlanmakta olan Sayıştay denetiminde ise, hem denetim ve yargılama çok gecikmekte hem de yargı kararları etkin bir şekilde uygulanmamaktadır. Örneğin, alt komisyon tarafından incelenen yabancı petrol şirketlerine ödenen kur farkı konusunda 1995 yılında yapılan ödemeler, Sayıştay tarafından yerinde ve sürekli inceleniyor olmasına rağmen, denetim ve yargılama süreci 2001 yılında tamamlanmış ve tazmin hükmü 2002 yılında kesinleşmiş ve bu güne kadar da hiçbir tahsilat yapılmamıştır.

Uygulanmakta olan denetim çalışmaları beklentileri karşılayacak ölçüde etkin değildir. Bunca denetim birimine rağmen, özellikle denetim birimlerinin yoğunlaşmış olduğu alanlarda bile yolsuzlukların önlenememesi bunun bir göstergesidir. Denetim sürecinin etkinleştirilebilmesi için aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- İşlemlere odaklanmış olan denetim yerine, iç kontroller üzerinde yoğunlaşan sistem tabanlı denetim anlayışına ağırlık verilmelidir.
- Kuruluşların yönetim sistemlerinin değerlendirilmesinin bir sonucu olarak, denetim faaliyetleri riskli alanlar üzerinde yoğunlaşmalıdır. Bu yaklaşım, hem denetlenecek kuruluşların seçimi, hem de denetlenen kuruluşun hangi faaliyetlerinin derinlemesine inceleneceğinin belirlenmesi sırasında göz önünde bulundurulmalıdır.
- Halen yürütülmekte olan düzenlilik denetimi yanında, performans denetimi uygulaması geliştirilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır.
- Yolsuzlukla mücadele konusunda tüm denetim birimlerinin hassas olması gerekmektedir. Yolsuzlukların tespiti, denetçilerin eğitiminin zorunlu bir parçası olmalıdır.
- Denetimin hızlandırılması ve denetimden sonuç alınmasının sağlanması gereklidir. Bu amaçla, Sayıştayın yargılama işlevinin hızlı ve etkin işlemesini sağlayacak bir düzenleme yapılması şarttır.

Ayrıca, Türkiye'de, denetim şekilciliği ön plana çıkardığından, katı uygulama örneklerine de tanık olunmakta ve yaptırımlar, özellikle, kamunun özel sektör üzerindeki denetimi alanında faaliyetlerin durdurulmasına kadar gidebilmektedir. Faaliyetin durdurulmasını sonucunu doğuran yaptırımların, aynı şartlardaki tüm taraflara eşit bir şekilde uygulanması, haksız rekabetin ortadan kaldırılması için zorunludur. Bu nedenle, devlet, özellikle ekonomik alanlardaki denetimini bütün piyasaya eşit ve aynı duyarlılıkta uygulayarak haksız rekabete yol açmamalıdır.

2.3.VATANDAŞLARIN YOLSUZLUKLARA KARŞI DUYARLILIĞININ ARTIRILMASI

Kamu işlemlerinin yapıldığı her yere polis, zabıta, müfettiş gibi bu işi kontrol edecek eleman görevlendirmek mümkün değildir. Kamu işlemlerinin yürütüldüğü süreçlerin her aşamasında kamuoyu vardır. Yolsuzluklara karşı kamuoyunda toplumsal bir kınama ve baskı ortamı oluşturulabilirse, kamu görevlilerinin yolsuzluk yapma eğilimleri azalacak, yolsuzluk yapanlar bile çeşitli biçimlerde uyarılacak ya da kınanacaktır.

Hiçbir ülke ve sosyal sistem yolsuzluklara karşı bağışıklık kazanamaz. Bu konudaki hayati nokta yolsuzlukla nasıl savaşılacağı noktasıdır. Yolsuzlukla mücadele sadece adli kovuşturma yolu ile değil aynı zamanda kararlılıkla ve bütünüyle toplum tarafından dışlanma ile mümkündür. Yolsuzluğu toplum dışında bırakma konusunda genel bir konsensus bulunmuyorsa ona karşı yapılan her eylem başarısızlığa mahkumdur. Bu konsensusun sağlanması devlet yönetimini icra edenlerin yüksek sosyal değerlere sahip olmalarına ve toplumun genelinin yolsuzluğun toplumsal üreme zemininin kurutulması konusundaki eğitiminin sağlanmasına bağlıdır.[184]

Siyasal sistemde, yasal otoritenin halk iradesi demek olduğu, otoriteyi kullananlarda bir bilinç olarak yerleşmeli, halk siyasal otoriteyi kendi iradesi olarak benimsemeli ve gerektiğinde yönlendirmelidir. Doğal olarak, bunun için gerekli demokratik mekanizmaların geliştirilmesi ihmal edilmemelidir.

---

[184] Seyyid Hüseyin El-Attas, *Toplumların Çöküşünde Rüşvet*, (çeviren, Cevdet Cerit), İstanbul: Pınar Yayınları, 1988, s. 127.

Halk iradesine dayalı siyasal otorite karşısında, kamu yönetiminin özerkleşme yönündeki eğilim ve çabası frenlenmelidir. Özerklik, yalnızca kamu yönetiminin uzmanlığının gerektirdiği ölçüde kalmalıdır.

Otoritenin kaynağının halk olduğu bilinci, kamu yönetimine de yerleşmelidir. Kamu yöneticisi kendisini efendi konumunda değil, halkın hizmetinde görmelidir.

Basın ve medya özgürlüğünü de kapsayan ifade özgürlüğü konusunda halkı bilinçlendirmek çok önemlidir. Kamu görevlilerinin kötü uygulamalarından hoşnutsuz olan halkın televizyon, radyo ve gazete gibi iletişim medyası yoluyla seslerini duyurabilecekleri öğretilmelidir. Politikacılar, halkın temel hakkı olarak onlara daha fazla enformasyon vererek yolsuzlukla savaşabilirler. Haklarını bilmeyen halklar kamu görevlilerinin kötü uygulamalarına özellikle maruz kalırlar. Bu bağlamda temel hakların kontrol boyutu olduğu kadar enformasyon boyutu da önemlidir.[185]

Yolsuzluklara karşı yürütülecek kampanyalar ile kamuoyu bilinçlendirilebilir. Bu amaçla, basın ve kitle iletişim araçlarından yararlanılabilir. Yolsuzlukların ülkeye verdiği zararlar konusunda toplumun her kesimi eğitilmelidir. Bu konuda, ayrıca, okullarda, kamu kurumlarında hizmet içi eğitim programlarında seminerler, konferanslar ve benzeri etkinlikler düzenlenebilir. Unutulmamalıdır ki, yolsuzluklara karşı kamuoyu oluşturmanın temel şartı, vatandaşları eğitmekten ve yolsuzluk konusunda bilinçlendirmekten geçer.

Şu bir altın kural olarak bilinmelidir ki; hiçbir yolsuzluk, hiçbir eğrilik daha onun altındaki basit bir eğrilik tabanı olmaksızın ayakta duramaz. Belki yolsuzlukların altın kuralı da her yolsuzluk daha basit bir başka yolsuzluğun eğriliği üstünde yer alabilir. Hepimiz kendimize dönerek, "ben hangi eğriliklerle benim üstümdeki daha büyük eğriliklere taban inşa ediyorum" diye kendimize sormamızda yarar var.

Ebeveynler, din görevlileri ve toplumun diğer üyeleri, geleceğin kamu görevlileri oldukları için çocuklara etik ve sorumluluk aşılamaya katılmaları için basın ve diğer medya tarafından teşvik edilebilirler. (....) Ebeveynler ço-

---

[185] M. John Mafunisa, "Developing a work ethic in public sector," Ömer Bozkurt ve J.V. Moniz (derleyenler), *Political and Administarive Corruption*, Brussels: International Institute of Administrative Sciences, 1999., s. 196.

cuklarına küçüklüklerinden itibaren ahlakı öğretmeliler. Toplumun bütün üyelerine ahlak ve sorumluluk aşılamak pozitif bir ulusal karakter geliştirmeye yardımcı olur.[186]

Sonuç olarak, yolsuzlukla mücadele, tüm bireylerin ve bütün toplumsal katmanların, bu arada devleti oluşturan erklerin topyekün katılımını ve katkısını gerektirir.

3. SUÇLULARIN CEZALANDIRILMASI ZARARLARIN TAZMİNİ

3.1. SUÇLULARIN CEZALANDIRILMASI, ZARARLARIN TAZMİNİ VE SUÇ GELİRLERİNİN MÜSADERESİNE İLİŞKİN ÖNLEMLER

3.1.1. ADALET HİZMETLERİNDE ETKİNLİK VE ÇABUKLUĞUN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ

Ülkemizde yolsuzlukla mücadelede, öncelikli tedbirlerden biri adaletin kısa zamanda gerçekleşmesini sağlamaktır. Sorunlar bölümünde ortaya konulduğu gibi, mevcut durumda mahkemeler yavaş işlemekte, yargılamalar "makul süre"de sonuçlandırılamamakta, dolayısıyla adil yargılanma hakkı zedelenmektedir. Bu durum ise, yolsuzluk ve suiistimale zemin hazırladığı gibi, vatandaşın yargıya güvenini sarsmakta ve gelecekte devletimizin bu yönden Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde giderek daha fazla mahkum edilmesi ve tazminat ödemesi riskini beraberinde getirmektedir.

Bu nedenle, mahkemelerin hızlı, adil ve etkili bir biçimde iş görebilmeleri için gereken fiziki imkan, yetişmiş yardımcı personel, hakim, cumhuriyet savcısı ve çağdaş donanım sağlanmalı ve iş yükü altında ezilmeleri mutlaka önlenmelidir.

Bu amaca ulaşmak için yapılması gerekenler, öneriler bölümünde "Yargı" başlığı altında ayrıca ifade edilmiştir.

---

[186] Ankara Ticaret Odası, *Yolsuzluk Kıskacında Türkiye*, Ankara: ATO Yayını, 2001, s. 41.

3.1.2. YOLSUZLUKLA MÜCADELE VE KARA PARA AKLAMAYA KARŞI SUÇ POLİTİKASI OLUŞTURULMASI

3.1.2.1. KARA PARA AKLAMA SUÇUNUN KAPSAMININ GENİŞLETİLMESİ

Kara para aklayıcıların ekonomik ve teknolojik gelişmelere yönelik müthiş uyum yetenekleri, yeni imkânlar ve hukukî boşlukları lehlerine kullanma becerileri karşısında, kara para aklama karşıtı mekanizmaların da, sürekli gözden geçirilme ve yenilenme ihtiyacı vardır.

Dolayısıyla, kara paranın aklanmasının önlenmesi ve cezalandırılmasına ilişkin bugünkü sistemimizin, uluslararası hukuk ve karşılaştırmalı hukuktaki düzenleme ve gelişmelerle, 4208 sayılı yasanın 6 yıllık uygulaması göz önüne alınarak gözden geçirilmesi yararlı olacaktır.

Yolsuzluklar ve kara para aklama ile mücadelenin günümüzdeki temel problemi, yolsuzluk ve aklama olaylarını saptama güçlüğü değildir. Sorun, adaletin önüne suçun delillerini getirmek, failleri tespit etmek ve mahkum ettirmek hususlarında ortaya çıkmaktadır.

Kara para aklama suçunun tanımının genişletilmesi ve malî ve ekonomik suçlar alanında uzman savcılık ve mahkemeler oluşturulması, artık tüm çağdaş ülkelerde ortak kara para aklama ile mücadele stratejisinin başlıca halkalarını oluşturmaktadır.

Hukukumuzda kara para aklamanın önlenmesine ilişkin 4208 sayılı yasa, kazuistik sistemi benimseyerek öncül suçları saymaktadır.

Ekonomik suçlardan doğan muazzam gelirler, aklama işlemi için kaçınılmaz olarak "malî mühendis" (mali konularda uzman) aklayıcıların katkısını gerektirmektedir. 4208 sayılı yasa aklama faillerinin cezalandırılması konusunda, özellikle, iki engelle karşı karşıyadır. Birinci engel, aklanan fonların yasa dışı kaynağının kanıtlanmasının güçlüğü, diğeri ise, kara para aklayıcının akladığı kara paranın öncül suçlardan elde edildiğini bildiğinin kanıtlanması zorluğudur.

Bu çifte ispat gerekliliği, çok sayıda suç faaliyetinden elde edilen büyük miktarlarda fonlar söz konusu olduğu ya da kara para aklamaya yönelik malî dolaşımların temiz paranın plasmanı (değerlendirilmesi) için kullanılan yöntemlere benzediği ölçüde daha da zorlaşmaktadır. Zaten, kara paranın aklamanmasının en büyük tehlikelerinden birisini yasal ve yasa dışı gelirlerin birbirine karışmasıdır.

Kara para aklama ile mücadele, aynı zamanda yolsuzluk ve örgütlü suçlarla mücadelenin en önemli tamamlayıcısı olup, emniyeti suiistimal suçu, insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı (TCK 201 a ve b), bankalar kanunu ve sermaye piyasası kanunundaki suçlar başta olmak üzere Türk Ceza Kanunu ve özel kanunlardaki tüm yolsuzluk ve çıkar amaçlı suçlarının kara para aklama suçunun öncül suçları arasına alınması gerekmektedir.

3.1.2.2. MALİ SUÇLARI ARAŞTIRMA KURULU'NUN (MASAK) YENİDEN YAPILANDIRILMASI

Çeşitli ülkeler önleyici anlamda kara para aklama karşıtı mevzuatlarını oluştururken, mali kurumlara, genelde, iki tür bildirim yapma yükümlülüğü getirmektedir. Bunlardan birincisi, belli bir üst sınırın üzerindeki nakit işlemlerinin bildirilmesi; ikincisi ise, herhangi bir sınıra bağlı olmaksızın şüpheli işlemlerin bildirilmesidir. Ülkemizde, şüpheli işlem bildirimi uygulaması yürürlükte olup, nakit işlem bildirimine ilişkin yetki mevzuatımızda yer almakla birlikte, bu yetki henüz kullanılmamıştır.

Kara para aklama ile mücadele ve şüpheli işlem bildirimlerini almak için oluşturulan malî istihbarat birimleri (Financial Intelligence Units, FIU) tüm dünyada büyük bir gelişme göstermiştir. Belirtmek gerekir ki, bu kuruluşların tamamı özellikle idarî nitelikte olanları(örneğin, Fransa'da TRACFIN ve ülkemizde MASAK) teknik anlamda istihbarat yapmak üzere yapılanmış değildir.

Bu kuruluşlar polisiye (İngiltere'de NCIS, Avustuya'da Kara Para Aklama İşlemleri Bildirim Birimi, Norveç'te OKOKRIM), bağımsız idarî (Belçika'da CTIF, Hollanda'da MOT) ya da vesayete tâbi idarî (Fransa'da Maliye Bakanlığına bağlı TRACFIN; ABD'de FINCEN, Avusturya'da AUSTRAC, İspanya'da Merkez Bankasına bağlı SEBLAC, Yunanistan ve Türkiye Mali İstihbarat Birimleri) ve adlî (Portekiz, Lüksemburg ve Danimarka'da Başsavcılık) nitelikte olabilirler.

İdarî nitelikte bir birim olsa bile, alınan şüpheli işlem bildiriminin derinleştirilmesinden sonra, kara para aklama karinesi ya da ciddi emaresi ortaya çıkması halinde dosya soruşturma için savcılığa iletileceğinden, amaç adlîdir. Cumhuriyet savcısı, Mali İstihbarat Birimi ile kolluğun koordinasyonunu sağlayacak olup, önemli bir role sahiptir. Fransa'da TRACFIN bünyesinde adlî sistemle ilişkileri sağlamak ve kolaylaştırmak amacıyla, bir savcı ve kendi birimleri ile işbirliğini kolaylaştırma bakımından da birer polis ve jandarma ile hazine temsilcileri görev yapmaktadır.

Belçika Mali Bilgileri İşleme Merkezi (CITIF) uzmanları tarafından incelenen bildirimlerin adlî makamlara iletilip iletilmeyeceğine üç hakim-savcı ve üç maliye kökenli üyenin yer aldığı altı kişilik kurulca karar verilmektedir. Halihazırda birimin başkanı Yargıtay savcısı kökenlidir. Birimde ayrıca üç polis temsilcisi ile bir gümrük temsilcisi anılan birimlerle bilgi alışverişini sağlama ve eşgüdüm amacıyla görev yapmaktadır.

Ülkemizde 4208 sayılı Kanun ile kurulan MASAK, kara paranın aklanmasının önlenmesine yönelik olarak; idari, düzenleyici, denetleyici işlevler verilmiş bir kamu kuruluşudur. Bu çerçevede, Kurul, mali istihbarat birimi işlevine haizdir ve kara paranın aklanmasının önlenmesine yönelik uluslar arası idari yardımlarda başvuru birimidir.

Kara para aklamayla mücadelede şüpheli işlemlerin bildirimi mekanizması merkezi bir öneme sahiptir. Bu mekanizmanın etkinliğinin sağlanmasında Mali İstihbarat Biriminin yapısı, işleyişi ve yükümlü guruplarını eğitmesi ve bilinçlendirmesi önem kazanmaktadır. Bu bağlamda, idari nitelik taşıyan Mali İstihbarat Birimleri bünyesinde yargı ve kolluk temsilcilerinin de görev yapması, mücadelenin etkinliği için şart olan kurumlar ve disiplinler arası işbirliğinin sağlanmasının önemli bir aracıdır. Bu bakımdan MASAK'ın Belçika ya da Fransa örnekleri dikkate alınmak suretiyle yeniden yapılandırılması ivedi bir ihtiyaç olarak görülmektedir.

Kara para aklama karşıtı mevzuatın etkinliği, bir yandan Mali İstihbarat Birimi ile mali sektör, diğer yandan da ilgili adlî makamlar, polisin değişik birimleri, mali kuruluşların denetim ve düzenleme kuruluşları arasında ve işbirliği yapabileceği yabancı makamlarla iyi bir işbirliğinden geçmektedir. MASAK'ın çok disiplinli bir yapıya kavuşması bu yönden de yararlı olacaktır.

MASAK şüpheli işlem bildiriminin analiz ve araştırması sonucu bir kara para aklama mekanizması keşfetmişse, paranın kaynağı belirlenememiş olsa bile dosyayı savcılığa iletmelidir. Çünkü, sadece kolluğun sahip olduğu yetkilerle yapılan suç soruşturması ile paranın "kara ya da ak" olduğu tespit edilebilir. Bu aşamada, ne suçlular ne de aklayıcılar şüpheden yararlanmamalıdır.

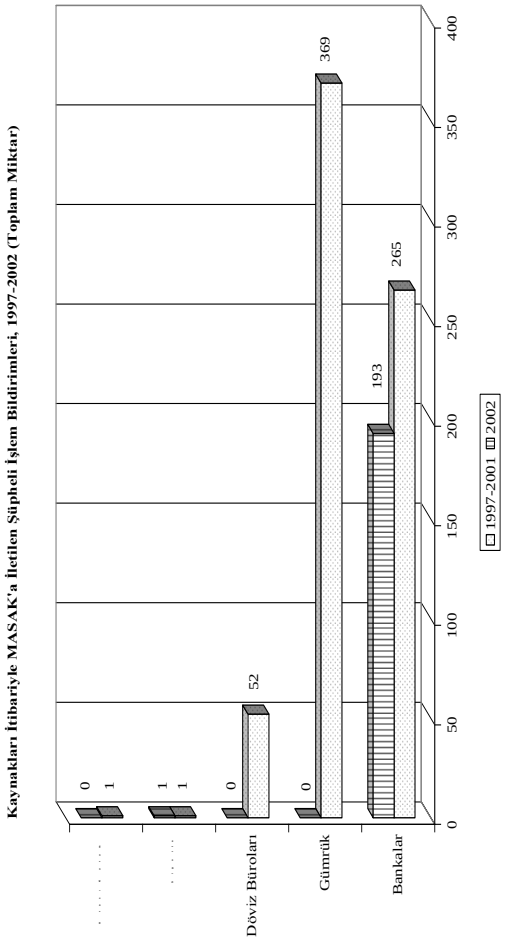

MASAK'a, kuruluşundan itibaren 2002 yılı içinde intikal eden şüpheli işlem bildirimi (ŞİB) sayıları ve kaynakları geçmiş dönemle karşılaştırmalı olarak, aşağıda sunulmuştur.[187]

---

[187] MASAK, *Faaliyet Raporu*, 2002.

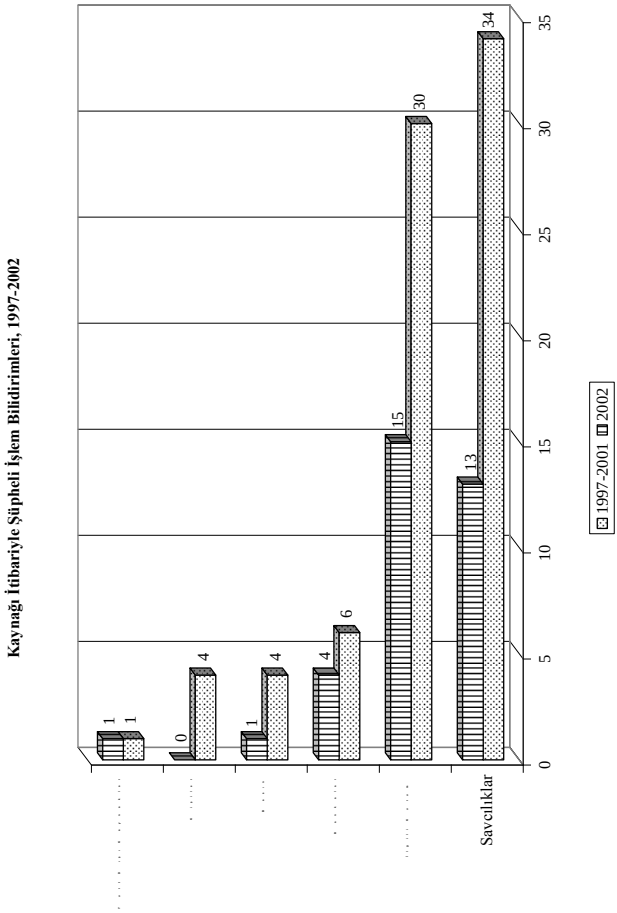

17 Şubat 1997 - 31 Aralık 2002 tarihleri arasında MASAK tarafından Cumhuriyet Savcılıklarına suç duyurusunda bulunulan 113 adet incelemenin bildirim kaynaklarına göre dağılımını gösteren tablo aşağıdaki gibidir.

Türkiye ile bazı FATF ülkelerinde ŞİB konusundaki karşılaştırmalı istatistikler aşağıdaki Tabloda verilmektedir. [188]

BAZI FATF ÜLKELERİNDE ŞÜPHELİ İŞLEM BİLDİRİMİ MİKTARI							
ÜLKE	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
DANİMARKA	200	174	254	-	-	335	246
ALMANYA	3282	2935	3289	-	-	-	-
YUNANİSTAN	-	-	-	38	-	-	-
İSPANYA	-	163	670	-	1095	1311	1108
İRLANDA	-	199	378	-	-	-	-
İTALYA	838	1937	3075	3600	2885	7464	3544
LÜKSEMBURG	-	75	77	-	-	-	-
AVUSTURYA	346	310	301	-	-	-	-
PORTEKİZ	17	85	115	129	105	166	235
FİNLANDİYA	223	190	232	206	186	348	1109
İSVEÇ	429	391	502	909	-	-	
İNGİLTERE	15007	13170	16125	14148	14129	14500	18408
TÜRKİYE	-	-	-	-		519*	68

Karşılaştırma, MASAK' ın aldığı şüpheli işlem bildirimlerinin sayısının yetersizliğini açık bir biçimde ortaya koymaktadır. Gerçekten, MASAK'a 17.2.1997-31.12.2002 arasındaki beş yıllık dönemde iletilen bildirim sayısı toplam 882'yken, Fransa'da bu rakam sadece 2001 yılında 3761, Belçika'da ise yılda ortalama 7500'dür.

3.1.3. ADLİ MAKAMLARIN UZMANLAŞTIRILMASI

Ülkemizde yargıda ekonomik ve malî suçlar alanında uzmanlaşma eksikliği, üzerinde önemle durulması gereken ivedi bir sorundur. Malî suçluluğun sosyal maliyetinin ölçülemeyecek boyutlarda ağır sonuçlara yol açtığı artık çok açık görülmektedir. Bir bankanın içinin boşaltılmasından elde edilen suç gelirleri milyar dolarlarla ifade edilmektedir. Halbuki, bin kadar ayrı büyük adî suçta bile böyle bir rakam söz konusu olmamaktadır.

---

[188] MASAK, *Faaliyet Raporu*, 2001.

Öncelikle, Türk Ceza Kanunu ve tüm özel kanunlar taranarak, büyük miktarlı yolsuzluk ve suiistimallere yol açtığı, ya da yol açma potansiyeli taşıdığı belirlenecek fiillere ilişkin suçlar ekonomik ve mali suçlar olarak sınıflandırılmalıdır. Bu suçlarda müeyyideler caydırıcı hale getirilmeli, zamanaşımı süreleri soruşturulma ve kovuşturulmalarına yetecek kadar uzun tutulmalıdır.

Yasal metinleri uygulayacak olan yargı sisteminin genelde uluslararası nitelik taşıyan bu karmaşık suçları etkili bir şekilde cezalandırabilmesi için, ilk etapta büyük illerde bünyesinde malî uzmanların yer aldığı; insan, yer, araç gereç, teknolojik imkanlar yönünden eksikliği bulunmayan ve gerekirse birden fazla yargı çevresinde yetkili ekonomik ve mali suç savcılıkları oluşturulması gerekmektedir. Bunu, ileride mali ve ekonomik suçlar alanında uzmanlık mahkemeleri izlemelidir.

Yargıtay Başsavcılığı bünyesindeki masalardan birinin ve Yargıtay ceza dairelerinden birisinin münhasıran kara para aklama ve yolsuzlukla bağlantılı suçlar dahil, malî ve ekonomik suçlar ve çıkar amaçlı örgüt suçlarına bakması sağlanmalıdır. Söz konusu savcılık ve mahkemelerde çalışacak hakim ve savcıların mali hukuk ya da ekonomi alanında yüksek lisans eğitimi yapmış ya da sınırlı olarak sayılacak ekonomik ve mali suçlar hakkında araştırma ve yayını olanlar arasından seçilmesine özen gösterilmelidir. Yabancı dil bilen hâkimlerin yurtiçi ve dışında ekonomik, malî suçlar ile örgüt suçluluğuna ilişkin eğitim programlarına iştiraki sağlanmalıdır.

Bu tür suçlarla mücadele eden polislerin yeterli bir teknolojik donanıma sahip olması şarttır. Gerekirse, ABD'de olduğu gibi, 4208 ve 4422 sayılı kanunların müsadere ve mülkiyetin devlete intikaline ilişkin hükümlerine konu değerlerin bir kısmının, bu amaçla kullanılmasına ilişkin yasal değişiklik yapılmalıdır.

3.1.4. SUÇ GELİRLERİNİN ZAPT VE MÜSADERESİ

Suç faaliyetleri karşısında hiç bir şey suçluları kazançlarından, servetlerinden ve lojistik desteklerinden mahrum etmekten daha etkili olamaz. Bu husus, en fazla yolsuzluk, kara para aklama ve çıkar amaçlı örgüt suçları için geçerlidir.

Günümüzde, devletler, kara para aklama karşıtı ceza mevzuatlarına hapis ve para cezalarının yanı sıra, müsadere tedbirlerini de eklemişlerdir. Çoğunlukla, müsadere ihtiyarî biçimde öngörülmüş olup, gerekliliğini ceza mahkemeleri serbestçe takdir etmektedirler. Ancak Türk hukuku, mahkumiyet

halinde otomatik olarak karar verilen mecburî bir müsadere mekanizması öngörmektedir.

Diğer yandan, ülkelerin çoğu, Viyana Sözleşmesi (Madde 5/1) ve Strazburg Sözleşmesi tarafından öngörülen "değer müsaderesini" kabul etmişlerdir. Genellikle değişik yerlere ve ülkelere yayılmış malvarlıklarının müsaderesinin zorluğunun bilincinde olan ülke mevzuatları, ceza mahkemelerine suçluların servetleri içinde bulunan suçlardan elde edilmiş kazançlara karşılık, malvarlığının müsaderesine imkân vermektedirler. 4208 sayılı yasanın 7 nci maddesi uyarınca hakim hapis cezası ve ağır para cezasına ek olarak, nemaları da dahil olmak üzere kara para kapsamındaki mal ve değerler ile bunların ele geçirilememesi halinde, bunlara tekabül eden mal varlığının müsaderesine de hükmeder.

İçinde bulunduğumuz elektronik çağda, muazzam tutarlar bir kaç dakikada tüm dünyayı dolaşabilmektedir. Kara para, kolaylıkla yasal ticarî gelirlerden elde edilen paraya karışabilir. Suç gelirleri alanındaki uluslararası cezaî işbirliği, adlî ve polisiye birimlere etkili araçların sağlanmasını gerektirir. Mallar (hava araçları, gemiler, para vb.) birkaç gün, bir kaç saat hatta bir kaç dakikada bir ülkeden diğer ülkeye yer değiştirebildiği için, suçla mücadele eden makamların, gerekli tedbirleri alabilmeleri amacıyla hızlı biçimde hareket etmeleri önem taşımaktadır. Ayrıca, suç kaynaklı malvarlıkları çok ender olarak bir müsadere davasının açıldığı bir devlet ülkesinde bulunur. Gerçekten, suçlular müsadere alanındaki yasalardan, paralarını başka bir ülkeye transfer etmek suretiyle kolayca kurtulabilirler. Bu durumda, bu alanda uluslararası işbirliği kaçınılmaz hale gelmektedir. Viyana, Strazburg ve Palermo Sözleşmeleri, yasadışı gelirlerin etkisizleştirilmesi alanında tam bir karşılıklı adlî yardımlaşma mekanizması kurmuşlardır.

Viyana Sözleşmesi, müsadere edilen malvarlığı üzerinde tasarruf yetkisini talepte bulunulan devlete vermektedir. Ancak devletlerin aralarında yapacakları bir anlaşmaya göre, müsadere edilen malvarlıklarını aralarında paylaşmaları ve müsadere edilen malvarlığının ya da bir bölümünün uyuşturucu ve psikotrop maddelerin suiistimali ve kaçakçılığı alanında uzmanlaşmış kurumlara devrini ihtiyarına bırakmaktadır.

Strazburg Sözleşmesinin 15 inci maddesine göre, "Talep edilen tarafça müsadere edilen malvarlığı, ilgili taraflar aksini kararlaştırmadıkça talep edilen tarafa ait olacaktır."

Ülkemizin bugüne kadar Strasburg Sözleşmesini onaylamamış olması nedeniyle, taraf ülkelerde Türkiye'den kaçırılan yolsuzluk fiillerine ilişkin gelirlerinin müsadere ettirilmesi mümkün olmamaktadır. Konuya ilişkin yürülükteki uluslararası sözleşmeler çerçevesinde yurt dışına kaçırılan yolsuzluk kazançları dahil suç gelirlerinin, kaynak ülkeye iadesi değil, talep eden ve talep edilen devletlerin aralarında yapacakları anlaşmaya göre paylaşılması mümkündür.

Türk hukukunda, sanık mahkum olduğunda müsadere konusu mallar, Devlet Hazinesine intikal eder. Dolayısıyla, taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerde önerilen müsadere edilen malvarlıklarının başka ülkelerle paylaşımı için mevzuatımızda yasal değişiklik gerekmektedir.

Bu alanda, Viyana, Strazburg ve Palermo sözleşmelerinin gerekleri ve Paris Deklarasyonu göz önüne alınarak; Fransa ve Belçika gibi iç hukukumuzda suç gelirlerine el koyma ve müsadereye ilişkin yabancı kararların infazına ilişkin kuralları içerecek, "Suç Gelirlerinin Zapt ve Müsaderesi Alanında Uluslararası İşbirliği Kanunu" çıkarılması düşünülmelidir.

4208 sayılı yasadaki el koyma ve müsadere ile 4422 sayılı yasadaki el koyma ve mülkiyetin devlete geçmesine ilişkin hükümlerin etkin biçimde uygulanması bu konuda suçluları suç gelirlerinden yoksun bırakma konusunda önemli ölçüde etkili olacaktır.

4208 sayılı yasanın 9 ve 4422 sayılı yasanın 6 ncı maddesi hak ve alacaklara tedbir konulmasını düzenlemektedir. Ancak bu tedbire karar verilmesi durumunda, tedbir konulan mevduat ve diğer menkul değerler ile ticarî ve sınaî faaliyetlerin idaresi konusunda tarafların ekonomik anlamda mağdur edilmesine engel olacak ayrıntılı düzenlemelere ihtiyaç vardır.

3.1.5. İLGİLİ MEVZUATTA YAPILMASI GEREKEN DÜZENLEMELER

3.1.5.1. ÇIKAR AMAÇLI SUÇ ÖRGÜTLERİYLE MÜCADELE HAKKINDA 4422 SAYILI KANUN

4422 sayılı yasanın 16 ncı maddesinde Türk Ceza Kanunu'nun 313 ve 201 a ve b fıkraları ile 4208 sayılı yasaya yer verilmemesi nedeniyle, kanıtlar genel hükümlere, yani CMUK'na göre toplanmaktadır. Anılan yasaların 4422 sayılı yasanın 16 nci maddesi kapsamına alınması delil toplama yönünden önemli bir kolaylık sağlayacaktır.

Kanunun 1/1 maddesindeki " ....teşebbüsün yönetimini ve denetimini ele geçirmek..." ibaresi kaynak İtalyan Ceza Kanunundaki gibi "yönetim veya

kontrolünü" şeklinde düzenlenmelidir. Zira, yönetim ve denetim birbiriyle bağlantılı kavramlar olsa da birbirinden ayrı olarak da ortaya çıkabilir. Denetimde, yasa ve kurallara uygun olup olmamanın incelenmesi yapıldığından "kontrol" şeklindeki bir ifade daha açık ve belirgin bir ifade olacaktır.

Yine bu bağlamda, "...ruhsat işlemlerinde nüfuz ve denetim elde etmek de, "nüfuz ve kontrol elde etmek" şeklinde düzenlenmelidir.

Uygulamadaki tereddütleri ortadan kaldırmak için, CMUK'na paralel olarak, yasanın 2/1 nci fıkrasındaki gizli tedbirlerin uygulanamayacağı kişi grupları ve bu tedbirlerin müdafiiler yönünden uygulama alanı belirtilmelidir.

3.1.5.2. MEMURLAR VE DİĞER KAMU GÖREVLİLERİNİN YARGILANMASI HAKKINDA 4483 SAYILI KANUN'UN YÜRÜRLÜKTEN KALDIRILMASI

Eşitlik ilkesine aykırı olarak, memurların korunduğu izlenimini veren ve "ceza yargılama usulünün tekliği" evrensel ikesiyle de bağdaşmayan 2.12.1999 tarih ve 4483 sayılı "*Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun*" yürürlükten kaldırılmalı; Anayasanın 129/son fıkrası bunu sağlayacak şekilde değiştirilmelidir.

3.1.5.3. KAMU GÖREVLERİNDEN AYRILANLARIN YAPAMAYACAKLARI İŞLERE DAİR KANUN

Kamu kuruluşlarında yolsuzluklara yol açan sebeplerden biri de, kamu personelinin, özellikle ekonomi alanında görev yapan kamu görevlilerinin bir bölümünün, yeterli tecrübe ve bilgi birikimini edindikten sonra, bu kazanımlarını daha çok kazanca dönüştürmek amacıyla özel sektöre transfer olmaları veya görevleri sonunda özel sektörde görev almaları oluşturmaktadır. Bu düşünce içinde olan kamu görevlileri, icra ettikleri kamu görevleri sırasında, özel sektörle yakın ilişkiler kurabilmektedirler. Zaman içinde bazı hallerde, bu özel sektör kuruluşlarının talep ve işlemlerinde, yetkilerin kötüye kullanıldığına ve menfaat sağlandığına tanık olunmaktadır.

Bu olumsuzlukları kısmen önlemek amacıyla, yasakları düzenleyen 2531 sayılı yasa 1981 yılında yürürlüğe konulmuştur. Bu kanunun 2 nci maddesinde yasak süresi ve suçun unsurları düzenlenmiştir. Bu maddede, suçun unsurları olarak, "hizmetinde bulundukları daire, idare, kurum ve kuruluşlara karşı" işlenmesi kuralı da sayılmıştır. Bu unsur, uygulamada, bu suçun oluşmasını önemli ölçüde zorlaştırmaktadır. Çünkü, görevden ayrılan kamu görevlisinin bu şekilde görev aldığında suçun oluşabilmesi için, kişinin aldığı görev sebebiy-

le hizmetinde bulunduğu kamu idaresine karşı işlenmesi gerekmektedir. Bu durum, kanunun uygulama alanını daraltmakta, dolayısıyla kamu görevinden ayrılanların kamudaki faaliyet alanlarıyla ilgili olarak, özel sektörde rahatça görev almalarına olanak sağlamakta, kanunun amacını bertaraf edebilmektedir. Bu sebeple, anılan unsurun kanun metninden çıkarılarak, amacına uygun olarak kanunun uygulama alanının genişletilmesi, ayrıca ceza miktarının artırılması yerinde olacaktır.

Kanunda, görevden ayrılan kamu görevlileri için yasaklama ve ceza hükmü getirilmesine karşın, kanunun ikinci maddesi anlamında yasaklı dönem içinde anılan kişileri çalıştıran özel sektör görevlileri için bir yasaklama ve ceza hükmü getirilmediği görülmektedir. Kanunun daha etkin şekilde sonuç verebilmesi için, bu tür kişileri yasaklı dönemde çalıştıran kişi, kurum ve kuruluşların da cezalandırılması uygun olacaktır.

2531 sayılı kanunda, kamu görevinden ayrıldıktan sonra yapılacak işler açısından sınırlama getirilmekle birlikte, üst düzey görevlere bilgi ve becerilerinden yararlanmak üzere özel sektör çalışanları arasından yapılacak atamalarda, herhangi bir kural, kayıt ve sınırlama bulunmamaktadır. Bazen, uygulamada bu tür atamalar yapılmaktadır. Özel sektörden kamu görevlerine atananların, her ne kadar bu kişi, kuruluş ve gruplarla organik bağlarını kestikleri kabul edilse de, bu kişi ve kuruluşların, atandıkları kamu idareleri nezdinde bulunabilecek talep ve işlemleriyle karşılaştıklarında nesnellikten uzaklaşabildikleri, menfaat karşılığı olmasa bile, kayırmacılık güdüsüyle yolsuz olarak adlandırılabilecek işlem ve kararlara imza atabildikleri bilinmektedir.

Bu alanda da, yeni düzenlemelerin yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu şekilde göreve atananların, özel sektörde belli süre içinde görev aldıkları kişi, kurum, kuruluşların, atandıkları kamu idaresi nezdindeki talep, işlem ve kararlarında yetki kullanmasının, bu kişi ve kurumların anılan idare yanındaki iş takiplerinin, bu konuda astı olarak görev yapan yetkililere talimat vermesinin yasaklanması, uymaması halinde cezai müeyyideye bağlanması ve yaptığı görevden alınmasına dair düzenlemeler yapılması yerinde olacaktır.

Ayrıca, uygulamanın bir yönetmeliğe bağlanması da gerekli görülmektedir.

3.1.5.4. BANKALAR KANUNU'NDA YAPILMASI GEREKEN DEĞİŞİKLİKLER

Özellikle son yıllarda, ülke ekonomisi ile milli çıkarlara en fazla zarar veren alanların başında finans sektöründeki krizler gelmektedir. Bu krizlere

etken olan nedenlerin birincisi, bankacılık alanında meydana gelen boyutları ve kapsamları büyük olan yolsuzluklardır.

Çeşitli usulsüz yöntemlerle üçüncü kişilere, bankaların büyük hakim sermayedarlarına verilen krediler bankalara geri dönmemiş, bankaların mali bünyeleri zayıflamış, bunun sonucu bu tip bankalara devletçe el konulmak zorunda kalınmıştır. Bankacılık kanununda ve diğer kanunlarda bu usulsüzlükleri yeterince tanımlayan düzenlemeler bulunmamaktadır.

Bankacılık Kanunu'nda, olumsuz istihbarat raporlarına ve şirketin mali bünyesindeki zaafiyetlere rağmen verilen kredilerin de suç tanımına alınmasında fayda bulunmaktadır. Mevcut mevzuatta, bu usulle verilen kredilerin geri dönmemesi halinde TCK'nun 510 uncu maddesinde düzenlenen "emniyeti suiistimal" suçundan takibat yapılabilmektedir. Ancak bu unsur aranmadan da, sadece önleyici olması için, kredi geri dönecek olsa bile usulsüz şekilde verilen kredilerin de müeyyideye bağlanması yerinde olacaktır.

Usulsüz kredi verilmesi yöntemlerinden biri, banka hakim sermayedarı kişi ya da grupların kurdurduğu paravan şirketlere sahip oldukları bankalardan veya back to back *(hortumlama) yöntemiyle muvazaa yaptıkları bankalardan kredi veyahutta değişik kaynak kullandırmaları, daha sonra çeşitli aşamalardan geçirilerek bu kaynak ve paraların banka hakim sermayedarlarına aktarılmasıdır. Bu şirketlerin paravan olarak kurulduğu ve paraların banka sahiplerine aktarıldığı ispatlanabildiğinde eylemleri zimmet veya dolandırıcılık suçunu oluşturabilmektedir. Ancak çoğu zaman çok karmaşık ekonomik faaliyetler sonucu bu paralar banka sahiplerine intikal ettirildiğinden bu unsurları kanıtlamak yargılama aşamasında mümkün olmamakta, genellikle eylemler emniyeti suiistimal suçu kapsamında değerlendirilmektedir. Ancak bu suçun Ceza Kanunu'ndaki müeyyidesi, verilen milyonlarca dolar zararın karşılığında hafif kalmakta, sonuçta verilecek cezalar kamu vicdanını tatmin etmemektedir. Bu sebeple, bankacılık sektöründe işlenen TCK'nun 510 uncu maddesindeki bu tip suçlar açısından, cezaların tatminkar seviyede arttırılması uygun olacaktır.*

BDDK, harcamaları ve bütçesi yönünden özel denetime tabi olmakla birlikte işlem ve kararları açısından yargı denetimi dışında herhangi bir teftiş ve denetime tabi bulunmamaktadır. Kuruma intikal eden, bankacılık sektörü ile ilgili mevzuata aykırılıkları düzenleyen murakıp raporları bu Kurul'da görüşülüp sonuca bağlanmaktadır. Bu görüşmelerde varılan kanaatlere göre, Bankalar Kanunu uyarınca, suç teşkil eden konuların Cumhuriyet savcılıklarına intikal ettirilmesi veya doğrudan Cumhuriyet savcılıklarına intikal eden soruş-

turmalarda soruşturma izni verilmesi BDDK'nun iznine bağlı bulunmaktadır. (Madde 24/1)

BDDK, bazen Cumhuriyet savcılıklarınca vaki başvurular üzerine veya kendisine intikal eden suç duyurularını çeşitli mülahazalarla izin vermemek suretiyle, yargı makamları tarafından soruşturulmasına engel olabilmektedir. Bu durum, yolsuzluklarla etkin mücadeleye mani olabildiği gibi, idarenin yargının yetkisini kullanması sonucunu da doğurmaktadır. İzin vermeme kararlarının, otomatik olarak, Danıştay denetimine tabi olması gerekmektedir.

Ayrıca, banka müfettişlerinin yeterli iş güvencelerine sahip olmamaları nedeniyle iç denetim işlevi uluslararası denetim standartlarından olan "bağımsızlık" ve "tarafsızlık" ilkelerine uygun olarak, yeterince yerine getirilememekte, mali bünyedeki zafiyetler gözden kaçabilmektedir. Bu nedenle, Bankalar Kanunu'nun 9/4 üncü maddesinde uygun değişiklikler yapma ihtiyacı vardır.

3.1.5.5. 1156 SAYILI KANUNA MUGAYİR TAHAKKUK VE TEDİYE MUAMELATINI İHBAR EDENLERE İKRAMİYE İTASINA DAİR KANUN

Bu kanun, 25.06.1927 tarihinde yürürlüğe girmiş olup, kanuna aykırı şekilde Hazine zararına olarak ödenen veya ödeme emrine bağlanan usulsüz işlemleri ihbar edenlere ikramiye verilmesini düzenlemektedir. Bu kanun yeterince uygulanmamaktadır.

Bu kanuna idarece işlerlik kazandırılması, yolsuzlukların ortaya çıkarılması ve önlenmesinde etkili olacaktır.

3.1.5.6. 3628 SAYILI MAL BİLDİRİMİNDE BULUNULMASI, RÜŞVET VE YOLSUZLUKLARLA MÜCADELE KANUNU

Mal bildirimi vermek zorunda olan geniş kesimler arasında; siyasi nitelikleri nedeniyle, "Her türlü seçimle iş başına gelen kamu görevlileri" ile "Siyasi Parti Genel Başkanları" sayıldığı halde, aynı siyasi nitelikleri gereği siyasi partilerin merkez yönetimleri ile il ve ilçe örgütlerinde başkan ve üye olarak görev alanların kanun kapsamında olmamaları bir eksiklik olarak düşünülmektedir.

3628 sayılı Kanunun en önemli hükümlerinden birisi, son olarak verilen mal bildirimlerinin yetkili merci tarafından daha önceki bildirimler ile karşılaştırılması yükümlülüğüdür. Ancak bu yükümlülük içindeki inceleme görevinin, hangi ölçülere göre yapılacağına dair açıklayıcı düzenlemeler mevcut değildir. Böyle bir düzenlemenin olmayışı, kanunun amaç ve ruhuna aykırı düşmektedir.

Bununla birlikte, kanunun dördüncü maddesinde "haksız mal edinme" ara başlığı altında ilgilinin sosyal yaşantısı bakımından, geliriyle uygun olduğu kabul edilemeyecek harcamalar şeklinde ortaya çıkan artışların; bu kanunun uygulamasında haksız mal edinme sayılacağı belirtildiği halde, yönetmelikte, bu harcamanın nasıl tespit edileceği ve bu tespite kimlerin yetkili olduğu hususunda da hükümler yoktur.

Kanunun üçüncü maddesi; kamu görevlilerinin genel anlamıyla "Türk uyruğunda" olmayan herhangi bir özel veya tüzel kişi veya kuruluştan aldıkları belli bir değerin üzerinde değere sahip hediyelerini kendi kurumlarına teslim etme zorunluluğunu getirdiği halde, Türk uyruğunda olan kişi ve kuruluşlardan kabul edilebilecek hediyeler ile ilgili bir düzenleme getirmemiştir. Buna karşılık, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 29 uncu maddesiyle kamu görevlilerinin hediye kabul etmeleri tamamıyla yasaklanmıştır. Ancak bu yasaklamaya rağmen, kamu görevlilerinin iş sahiplerinden hediye kabul etmeleri, hatta yönetici konumundaki kamu görevlilerine çok yüksek değerleri bulan hediyeler getirilmesi neredeyse olağan hale gelmiş; bazı içtihat kararlarında bile, kabul edilen hediyenin değerine göre bunun rüşvet olup olamayacağı hususunda görüş belirtilmiştir. Bu durumlar göz önünde tutularak, ilgili maddenin yeniden düzenlenmesi ile uygun görülürse bu nev'i alınacak hediyelerden belli bir değerin üzerinde olanların da kuruma teslim edilmesi yoluna gidilmelidir.

Mal bildirimlerinin verilme zamanını belirleyen altıncı maddenin (d) bendi, mal varlığında önemli bir değişiklik olduğunda, mal bildiriminin bir ay içinde yenilenmesini şart koşmaktadır. İlgili yönetmelikde, mal varlığındaki bu önemli değişikliği, kendilerine aylık ödenenlerin net aylık tutarının, aylık ödenmeyenlerin ise genel idare hizmetlerinin birinci derece birinci kademesindeki şube müdürüne ödenen net aylığın beş katından fazla olan değişiklik şeklinde belirlenmiştir. Bununla birlikte, günümüz ekonomik koşullarında günden güne değer kaybeden tasarruflarını çeşitli şekillerde değerlendirmeye çalışan kamu görevlisinin bu değişiklikleri bir ay içinde bildirmesi durumunda, belki de bir yıl içinde birkaç mal bildirimi verme zorunluluğu doğacaktır. Bu nedenle, bu sürenin makul bir hale getirilerek, yükümlünün zamanında mal beyanında bulunmamak gibi bir suçlamayla karşı karşıya kalması önlenmelidir. Ayrıca, bildirimlerin beş yılda bir yenilenmesi de kanımızca uzun bir dönemdir. Bu sürenin, orta ve üst yönetim kademelerinde görev yapanlar için iki yıla indirilmesi, bildirim formlarının önceki yıllar bildirimleri ile kıyaslama-

ları içerecek ve değişmelerin nedenlerini, artışlarının kaynaklarını gösteren bir yapıya kavuşturulması çok yararlı olacaktır. Mal bildirimlerinin üst görevlere atamalarda değerlendirilen, atama kararlarını etkileyen ve işlemin vazgeçilmez koşulu haline getirecek yasal düzenlemeler mutlaka yapılmalıdır.

Ayrıca, "Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun," "Gümrük Kanunu" ve benzeri kanunlarda olduğu gibi bu kanunun uygulanmasında da, ihbarı doğru çıkan muhbire ikramiye verilmesi düşünülebilir. Yukarıda değinmeye çalıştığımız düzenlemeler yanında, "ihbar ikramiyesi" hususunda da mevcut kanuna bir ilave yapılması, yolsuzlukları önlemede etkin olabilecektir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. SONUÇ

Yolsuzluğun önlenmesinin öncelikli koşulu, iyi yönetişimin sağlanmasıdır. Merkezi veya belirli bir otoriteye dayalı politika ve uygulama süreçlerini içeren *yönetim* kavramından farklı olarak, *yönetişim*, yurttaşların ve idarenin çıkarlarının birleştiği, hak ve sorumlulukların yaşama geçirildiği mekanizmaları, kurumları ve süreçleri kapsamakta; bir başka deyişle, tüm tarafların öznel beklentilerinin tatmin edildiği bir başarım setini ifade etmektedir.

Ulusal iyi yönetişim*, hükümetlerin alacakları kararların; yurttaşlar, sivil toplum kuruluşları ve siyasal kadroların geniş katılımı ile müştereken alındığı ve uygulamaların izlendiği ve denetlenebildiği bir ortama ihtiyaç gösterir.* Uluslararası iyi yönetişim *ise, ulus-devletler, sivil toplum kuruluşları, uluslararası örgüt ve kuruluşların ortaklaşa karar alıp uyguladıkları ve uygulamayı izleyip denetledikleri bir çerçeve içinde gelişir.*

Katılımcılığa ve demokratik taleplere cevap veren bir yönetime en fazla ihtiyacın olduğu alan ise yerel yönetimlerdir. Yerel yönetimler için iyi yönetişim, belediyelerin o bölgede yaşayanlarla birlikte ortaklaşa karar alma, uygulama ve denetleme süreçlerini yürütmeleri demektir. Sayıları -81'i il özel idaresi, 3228'i belediye olmak üzere- toplam 3309'u bulan yerel yönetimlerde iyi yönetişimin sağlanmasının öncelikli koşulu "Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı"na uyulmasıdır. OECD'nin yakın zamanda yaptığı bir iktisadi inceleme sırasında, yerel yönetimlerle ilgili olarak aşağıda ifade edilen altı alanda temel sorunlar saptanmıştır:[189]

1-) Merkezi ve yerel yönetimler arasındaki işlevlerin dağılımındaki karşılık,

2-) Yerel yönetimlerin mali kaynaklarının yetersizliği

3-) Yerel yönetimlerin teşkilatlanma biçiminin ve istihdam ettiği personelin yetersizliği

4-) Merkezi hükümetin gereksiz sıklıktaki vesayet uygulaması,

5-) Yerel ve merkezi yönetiminde saydamlık ve katılma yetersizliği,

6-) Yerel yönetimlerin merkezi hükümete aşırı ölçüde dayanması.

---

[189] OECD, *Economic Survey of Turkey*, 2000.

Kısaca, iyi yönetişim, yerel, ulusal ve uluslar arası düzeylerde gerçekleştirilmesi gereken bir hedef şeklinde ifade edilmektedir.

İyi yönetişimin unsurları aşağıdaki şekilde gösterilmiş ve bu unsurlara ilişkin işlevlere kısaca yer verilmiştir:

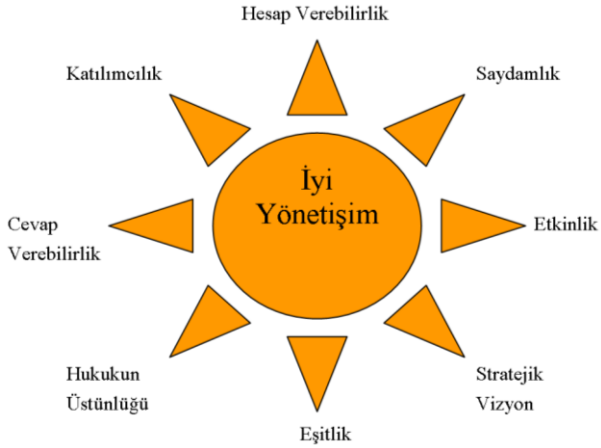

Katılımcılık: Tüm yurttaşların, gerek doğrudan, gerekse çıkarlarını temsil eden sivil toplum örgütleri aracılığıyla karar alma süreçlerine katılımını sağlanmaktadır.

Yönetim katmanları arasındaki çalışma uyumu, bazı kaynaklarda ayrı bir iyi yönetişim unsuru olarak görülmekte ise de, bu, bize göre, katılımcılığın bir alt başlığı olarak görülmektedir.

Hukukun Üstünlüğü: Yasalar adil olmalı ve tarafsız bir şekilde uygulanmalıdır. Etkin yönetişim için hukuk devleti uygulaması bir zorunluluktur.

Cezaların ağırlığından çok *muhakkaklığı* önemlidir. Uygulama yolsuzlukların karşılıksız kalmayacağını topluma kanıtlamalıdır.

Saydamlık: Saydamlık karar alma, uygulama ve denetim aşamalarındaki belirgin ve öngörülebilir süreç ve faaliyetlerin yanısıra, düzenleyici işlemlerin ve kararların etki alanına giren taraflarla işbirliği içinde ve anlaşılabilir bir dille üretilmesini içerir. Nihayet saydamlık, siyasal kararların uygulamasından etki-

lenenlerin tepkilerini içeren yasal ve yönetsel süreçlerin belirgin ve tutarlı bir içeriğe sahip olmasını gerektirir.[190]

Saydamlık, özgür bilgi akışı ve erişimi ile sağlanabilir. Yöntemler, bilgi ve belgeler ihtiyacı olanlar için kolaylıkla erişilebilir olmalıdır.

Cevap Verebilirlik: Kurumlar ve yöntemler, tüm yurttaşların talep ve ihtiyaçlarını adil ve eşit bir şekilde karşılamaya gayret etmelidir.

Eşitlik: Tüm yurttaşlar mevcut refah düzeylerini muhafaza etme ve geliştirme fırsatlarına sahip olmalıdırlar.

Etkinlik: Kurumlar kaynakların en iyi şekilde kullanılmasını sağlamak amacıyla etkinliği, verimliliği ve tutumluluğu esas alan performans yönetimi anlayışını benimsemelidir.

Ancak; sadece etkinlik tek başına yeterli değildir. Eğer karar alma süreci, katılımcı yöntemle güçlükle işleyen, karar üretemeyen bir biçim alırsa, o takdirde alınamayan kararlar iyi yönetişimi zaafa uğratacaktır. Bu nedenle, etkinliğin yanında etkili bir yönetim olmalı, liderliğin gereklerine ve karar alma ilkelerine uyulmalı; siyasal kararlarla uyum bozulmamalıdır.

Hesap Verebilirlik: Kamu, özel şirketler ve sivil toplum kuruluşlarında karar verme konumunda bulunanlar, kamuoyuna ve kurumsal paydaşlarına karşı hesap verebilmelidirler.

Stratejik vizyon: Liderler ve kamu yönetimi, iyi yönetişim konusunda görüşlere ve uzun vadeli bir perspektife sahip olmalı; gelişmenin sağlanması için gerekli olan unsurları tespit ederek bunları tedarik etmelidir.

Yolsuzlukla mücadelede kuşkusuz ki en önemli unsurlardan biri de; devlet, özel sektör ve sivil toplum örgütleri arasındaki işbirliğin sağlanmasıdır. Bu mücadelede devletin alacağı önlemler tek başına yeterli olamaz. Özel sektör de kendi içinde hesap verilebilirliği ve saydamlığı sağlayacak süreç ve mekanizmaları kurmalıdır. Sivil toplum örgütleri de yolsuzluk konusunda kamu bilinci ve yolsuzlukla mücadeleye ilişkin örgütsel eylem planları ve projeler hazırlamalıdırlar.

Yolsuzlukla mücadelenin üç ana unsuru olan; *eğitim, önleme* ve *soruşturma* birbirini tamamlayan süreçlerdir ve hiç birinin ihmal edilmemesi gereği, dünya deneyiminden çıkan somut bir sonuçtur.

---

[190] *agk.*,:9; EU, 2001:10.

Dünya Bankası tarafından geliştirilen ve altı göstergeden (ifade özgürlüğü ve hesap verme, siyasi istikrar ve düzen, hükümetin etkililiği, düzenleyici kapasitesinin niteliği, hukuk devleti ve yolsuzluğun kontrolü) oluşan "iyi yönetişim" ve Uluslararası Saydamlık Örgütü tarafından yayınlanan 2002 Yılı Yolsuzluk Algılama Endeksi (YAE) arasındaki ilişki aşağıda gösterilmiştir. Tablodan görüleceği gibi, yolsuzluk algılama endeksinde alt sıralarda yer alan ülkelerde, iyi yönetişim koşulları bulunmamakta ya da etkilerini azaltmaktadır. Buna karşılık, iyi yönetişim koşullarını geliştirerek ve bunların hayata geçirilmesini sağlayarak yolsuzlukları en aza indirmek olanaklıdır.

Dünya Demokrasi ve İyi Yönetimin Merkezi'nin "Yolsuzluğa karşı alınacak önlemler" başlığı altında irdelediği kurumsal yaklaşım ise, aşağıdaki gibi özetlenmektedir:

- Ekonomik faaliyetlerde devletin rolünü azaltmak, hukukun üstünlüğünü artırmak, (*yetkiyi sınırlamak)*
- Saydamlığı, denetimi ve yaptırımları geliştirmek (*hesap verebilirlik*)
- Kamu hizmetlerinde istihdam koşullarını yeniden düzenlemek (*güdüleri geliştirmek*)

İYİ YÖNETİŞİM VE YOLSUZLUK ALGILAMA ENDEKSLERİ, 2002

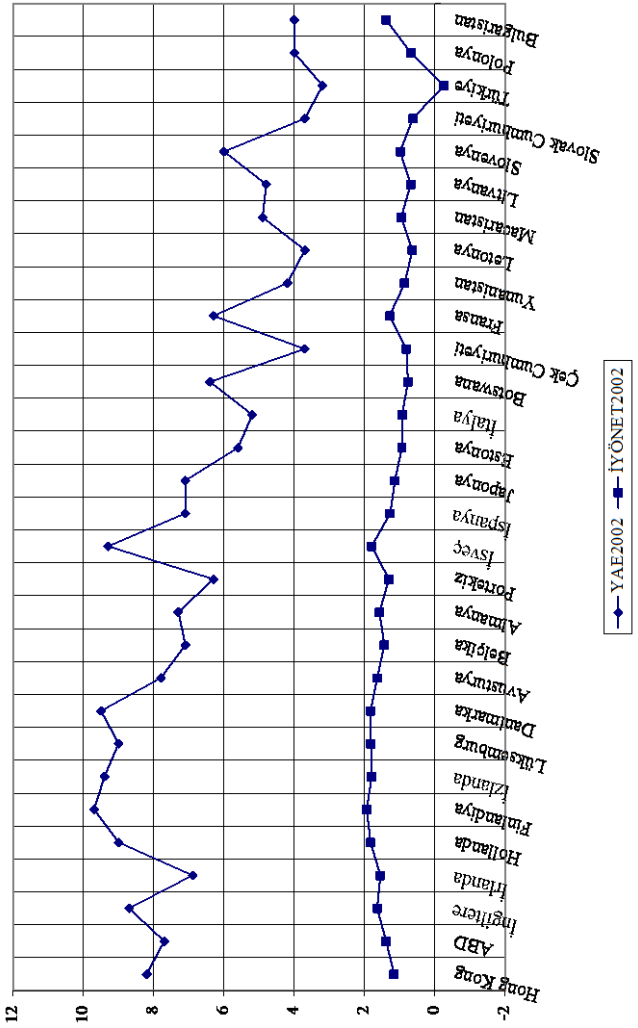

2. ÖNERİLER

Önerilerimiz; yasama, yürütme ve yargı alt başlıklarından oluşmaktadır. Bu bölümde, -raporun genel düşünce sistematiğinden ayrılmaksızın- rapor içeriğinde yer alan çözümleme ve değerlendirmelere koşut, somut ve uygulamaya yönelik önerilere yer verilmiştir. Sektörel incelemelerle ilgili ayrıntılı önerilere, Raporun diğer kısımlarında yer verilmiştir.

2.1.YASAMA

2.1.1. Anayasanın "yasama dokunulmazlığı" başlıklı 83 üncü maddesi Avrupa Birliği üye ülkeleri ortak normlarına, uluslararası sözleşmelerin bu konuda getirdiği kısıtlamalara, Türkiye Büyük Millet Meclisi Yasama Dokunulmazlığı Konusunda Meclis Araştırma Komisyonu'nun tespit ve bulgularına göre, özellikle, yolsuzluk ve rüşvet suçlarını kapsayacak şekilde sınırlandırılmalıdır.

2.1.2. Başbakan ve bakanlar hakkındaki iddialar nedeniyle, TBMM üye tam sayısının onda biri oranındaki önerge yeter sayısına ulaşılamaması veya soruşturma önergesinin reddedilmesi veya komisyonun Yüce Divana sevke gerek görmemesi hallerinde iddialar, adli yargı mercilerinin denetim alanı dışında kalmaktadır. Bu durumun "kuvvetler ayrılığı" prensibiyle çelişmesi bir yana, çoğu kez önerge yeter sayısına ulaşılamaması nedeniyle sadece "suskun kalarak" bir anlamda beraat kararı verilmesi kamu vicdanını yaralamaktadır. Dolayısıyla, Başbakan ve bakanların cezai sorumluluğu yargı süreçleri sonunda belirlenmeli; Anayasanın 100 üncü maddesi bu doğrultuda değiştirilmelidir.

2.1.3. Birçok ülkede örnekleri bulunan ve yolsuzlukla mücadelede etkin rol oynayan Yolsuzlukla Mücadele Daimi Komisyonunun kurulması için Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünde gerekli değişiklikler yapılmalı ve bu komisyona, soruşturma komisyonlarının yetkileri ile -hakim, savcı ve emniyet ve istihbarat görevlileri de dahil olmak üzere uzmanlardan oluşan- geçici alt komisyonlar oluşturma yetkisi verilmelidir.

2.1.4. Yurttaşların idareyle ilgili şikayetlerini incelemeye ve sonuçlandırmaya yetkili kişi olan Ombudsman kurumunun ayırt edici iki özelliği "anayasal bağımsızlık" ve parlamento tarafından seçilmesidir. Anayasal dayanağı olmayan ombudsman kurumunun yeterli etkinliği sağlayamayacağı evrensel uygulamalardan bilinmektedir. Bu nedenle, 1971' de Viyana'da toplanan "*İnsan Hakları Üzerine Avrupa Parlamentosu Konferansı*" ve "*Lima deklarasyonu*" başta olmak üzere birçok uluslararası belgede kurulması önerilen Om-

budsman Kurumunun Türkiye'de de kurulması için öncelikle gerekli Anayasa değişiklikleri yapılmalıdır. (Anayasa değişikliği taslağı örnek metnine ekler bölümünde yer verilmiştir)

2.1.5. Sayıştay ve Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu tarafından yapılan incelemelerin, TBMM'nin iki ayrı Komisyonunda (KİT ve Plan ve Bütçe Komisyonları) değerlendirilmesi ve parlamentonun idare üzerindeki hesap denetimini iki ayrı komisyonda yürütmesi, parçalı bir görünüm yaratmakta ve parlamentonun idare üzerindeki denetiminde eşgüdüm sorunları yaşanabilmektedir. Bu itibarla; Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu -Fransa örneğinde olduğu gibi- tüzel kişiliğini koruyarak Sayıştay'a bağlanmalıdır. TBMM İçtüzüğünde de değişiklik yapılarak Kamu Hesapları Komisyonu kurulmalı, KİT Komisyonu ve Plan ve Bütçe Komisyonu'nun bu konudaki görev ve yetkileri kaldırılmalı; 3356 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile Fonların Türkiye Büyük Millet Meclisince Denetlenmesinin Düzenlenmesi Hakkında Kanunda ve diğer kanunlarda gerekli değişiklikler yapılmalıdır. (BYDK'nın Sayıştay'a bağlanmasına dair örnek yasa taslağı "Ekler" bölümünde kayıtlıdır)

Uygulamada hesap verme sorumluluk sistemi, en net biçimde, raporlama olarak karşımıza çıkmaktadır. Belirli bir işe yönelik olarak hazırlanmış planlarla varılan sonuçlar, etkin ve düzenli bir raporlamayla karşılaştırılabilecek ve yerine getirilmeyen görevlerle ilgili herhangi bir sorumluluk ortaya çıktığı takdirde, mevzuatla tespit edilen yaptırımlar uygulanabilecektir.

Bu nedenle; Bakanlıkların yıllık olağan faaliyet raporlarını TBMM Kamu Hesapları Komisyonu'na; Bakanlıklara bağlı ve ilgili kuruluşların da bağlı veya ilgili oldukları bakanlıklara faaliyet raporları sunmalarını sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.

2.1.6. Genel ceza yargılama usulü sisteminden ayrılan ve bu konudaki evrensel uygulamalarla bağdaşmayan memur yargılama sistemi, memurlar ile diğer kamu görevlilerine ayrıcalıklı bir yargılama statüsü sağlamaktadır. Bu ayrıcalığa imkan sağlayan Anayasanın 129 uncu maddesinin son fıkrası yürürlükten kaldırılmalıdır.

2.1.7. Türkiye Büyük Millet Meclisi gündemindeki yolsuzlukla mücadeleye ilişkin kanun tasarısı ve teklifleri öncelikle görüşülmelidir.

2.1.8. Türkiye'nin imzaladığı, fakat henüz onaylamadığı yolsuzlukla mücadele konulu uluslararası sözleşmeler, en kısa sürede onay için yüce meclisin takdirine sunulmalıdır.

2.1.9. Türkiye Büyük Millet Meclisi İç Tüzüğü gereğince, yasa tasarı ve tekliflerinin Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulması aşamasında genel ve madde gerekçelerinin belirtilmesi zorunluluğu söz konusuysa da, yasaların toplumsal, siyasal ve ekonomik etkisinin belirtilmesine dair bir öngörü bulunmamaktadır. Bu nedenle, 58. Hükümet AEP'de de belirtildiği gibi TBMM İç Tüzüğü değişikliği esnasında buna ilişkin düzenlemelere yer verilmesi de düşünülmelidir.

2.1.10. Araştırma komisyonları önündeki en büyük engel olarak bulunan TBMM İç Tüzüğü 105 nci maddesi son fıkrasındaki "ticari sır" kavramının kaldırılması gerekmektedir.

2.1.11. Siyasetin finansmanı konusunda saydamlığın sağlanması amacıyla, Anayasa'nın 69/son fıkrası hükmü uyarınca partilerin ve adayların seçim harcamalarının beyan ve denetlenmesiyle ilgili gerekli düzenlemeler 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanun'da yapılmalıdır.

2.1.12. Her düzeyde seçilmiş parti yöneticilerinin görevde bulundukları süre içerisinde bulunamayacakları faaliyetler 2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nda düzenlenmelidir.

2.1.13. Yolsuzluk Kapsamında Değerlendirilen Suçların Af ve Erteleme Yasaları Kapsamı Dışında Tutulması İçin Anayasa Değişikliği Yapılmalıdır.

2.2.YÜRÜTME

2.2.1. Bazıları daha önceki yasama döneminde TBMM'ye sevkedilen

a-) Kamu Denetçiliği Kurumu Kurulması (Ombudsman),

b-) Türkiye Adalet Akademisi Kurulması,

c-) Uzlaştırma Kurullarının Kuruluşu Görev ve Yetkileri,

d-) Adli Kolluk Kurulması

hakkındaki kanun taslakları kısa sürede Bakanlar Kurulu tasarısı halinde yeniden gündeme getirilmelidir.

2.2.2. Kamusal denetimin tarafsızlığının, bağımsızlığının sağlanması; kamuda performans denetiminin yerleştirilmesi ve performans denetimi standartlarını yayımlayacak kurumsal bir yapının oluşturulması amacıyla yürütülen çabalar, sürdürülmelidir. Bu cümleden olmak üzere, 12.1.2002 tarih, 2002/3 sayılı Bakanlar Kurulu prensip kararının eki eylem planının F. Bendinin 11 ve 12 nci maddeleri ve Başbakanlık Makamının 8.2.2003 tarih M:054 sayılı Onayı uyarınca hazırlanan *657 sayılı Devlet Memurları Kanununda*

Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Taslağı ile *Kamu Denetimi Temel Kanunu taslağı* kısa sürede Bakanlar Kurulu tasarısı haline getirilmelidir.

2.2.3. 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu, yolsuzlukla mücadelede yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle, sözkonusu kanunun özellikle mal bildirimi sürelerine ve denetimine ilişkin hükümlerinin uygulanabilir ve izlenebilir şekilde yeniden düzenlenmiş maddelerini, 4208, 2531 ve 1156 sayılı Kanunların revize edilmiş biçimlerini, Sermaye Piyasası Kanunu gibi özel kanunların yolsuzluk sayılan fiillere dair ceza hükümlerini, Türk Ceza Kanununun yolsuzluk kapsamında sayılabilecek düzenlemelerini, yolsuzluk fiillerinden elde edilecek gelirlerin zapt ve müsaderesi ile yargılama usullerini, muhbir ve tanık koruma programlarını ve konuyla ilgili tüm çağdaş hükümleri bir arada toplayacak ve böylece bu konudaki mevzuat dağınıklığını giderecek bir Yolsuzlukla Mücadele Kanunu tasarısı hazırlanmalıdır.

Sözkonusu tasarıda, yolsuzluk fiillerini ihbar edenlere ikramiye verilmesine ve faal nedamet haline etkinlik ve işlerlik kazandıracak düzenlemelere yer verilmesi hususu da düşünülmelidir.

(Makedonya Yolsuzlukla Mücadele Kanununun Türkçe'ye çevrilmiş tam metni ile bazı ülke kanunları alt başlıklar halinde ya da ana hatları ile "Ekler" bölümünde yer almıştır.)

2.2.4. Bir çok ülke mevzuatında suç sayılan:

- *Kayırmacılık, nüfuz suistimali, hediye ve ikram kabul etme,* (Almanya Hessen Eyaletinin Hediye ve Mükafat Kabul edilmesine dair esaslarla ilgili 19 Aralık 1995 tarihli bilgi broşürü "ekler" bölümündedir.) *sermaye piyasaları dışında da menfaat temini amacıyla dahili bilginin üçüncü kişilere sızdırılması ve sebepsiz zenginleşme* fiillerine,
- 27.1.1999 tarihli Avrupa Konseyi Yolsuzluklarla Mücadeleye İlişkin Ceza Hukuku Sözleşmesinin 14 üncü maddesinde belirtilen "yolsuzluk fiillerinin işlenmesi, gizlenmesi veya üstünün örtülmesi için," "*yanlış veya eksik bilgiye dayalı bir fatura ya da herhangi bir muhasebe belgesini düzenlemek ya da kullanmak", "yasalara aykırı bir biçimde herhangi bir ödeme kaydının yapılmaması"* gibi muhasebe suçlarına ve
- Özel sektördeki aktif ve pasif rüşvet suçlarına

İlişkin olarak hazırlanacak, "Yolsuzlukla Mücadele Kanunu"nda "yolsuzluk eylemleri" başlığı altında yer verilmelidir.

2.2.5. Bilgiye erişim ve Kamu Etik Kurulu kanun taslakları ivedilikle Bakanlar Kurulu tasarısı haline getirilmelidir.

2.2.6. İdari usule ilişkin hükümlerin çeşitli yasalarda dağınık bir şekilde bulunması, bu hükümleri tek bir yasada toplayan bir idari usul yasamızın olmayışı, kamu görevlilerinin kastı veya bilgisizliği de eklenince işlerin uzamasına, aynı soruna çelişkili çözümler üretilmesine veya ilgilinin hakkını kaybetmesine neden olmaktadır. Bütün bunlar, çoğu kez, yurttaşın sabrını tüketmekte; iş sahipleri *vazgeçmek* veya *işini yasal olmayan yollardan yaptırmak* seçenekleriyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Çoğunlukla da ikinci seçenek tercih edilmekte, böylece ya politik etkilere ya da rüşvete başvurulmaktadır. Dolayısıyla idari usul noksanlığı, rüşvet fiilinin oluşumu için son derece elverişli bir ortam yaratmaktadır. Bu nedenle, çalışmaları sürdürülen İdari Usul Kanunu taslağı, ivedilikle Bakanlar Kurulu tasarısı haline getirilmelidir.

2.2.7. Kamu Mali Yönetimi ve Mali Kontrol Kanun taslağı; denetime ilişkin hükümler, adem-i merkeziyetçilik, hesap verme mekanizmaları ve anayasa aykırılıkları yönünden, gerek uluslararası aktörler, gerekse Devletin önemli kuruluşları tarafından eleştirilmektedir. Bu nedenle; anılan Kanun taslağı; mali saydamlık, hesap verme sorumluluğuna ilişkin mekanizmalar, denetim ve merkeziyetçiliğe yönelik eleştirilerin tümünü kapsayacak şekilde değişik kamu kuruluşlarından üyelerin katılımıyla oluşturulacak bir komisyonda yeniden ele alınmalıdır.

2.2.8. Kaynağını Anayasanın 167 inci maddesinden alan ve düzenleyici ve denetleyici işlevleri bulunan idari ve mali özerkliğe sahip bağımsız üst kurum ve kuruluşların, karar bağımsızlıklarına hiç bir şekilde zarar verilmeksizin, faaliyetlerini genel siyasetle uyumlu bir biçimde sürdürmelerini teminen hükümetle olan ilişkilerini, harcama ve hesap sistemini, kararların ve faaliyetlerin usul ve esaslarını, faaliyet raporlarının bu raporumuzda önerilen TBMM Kamu Hesapları Komisyonunda incelenmesini; özetle, çalışma alanına, yükümlülüklere ve hesap verme sorumluluğuna dair standartları içeren bir çerçeve yasa tasarısının hazırlanması hükümetin faaliyet öncelikleri arasına alınmalıdır.

2.2.9. Avrupa'daki 35 ülkenin ve ayrıca Amerika Birleşik Devletlerinin üye olduğu Yolsuzluğa Karşı Avrupa Devletler Grubu'na (Group States Against Corruption-GRECO) üye olunması hususu, 17.4.2003 gün, 4852 sayılı Kanunla kabul edilen Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Özel Hukuk Sözleşmesi-

nin 15 nci maddesinin 4 üncü fıkrasına göre zorunluluktur. Bu nedenle üyelik işlemlerine ilişkin hazırlıklar ivedilikle Bakanlar Kurulu gündemine alınmalıdır.

2.2.10. 57 nci ve 58 nci Cumhuriyet hükümetleri tarafından hazırlanan eylem planları ile bu raporda yer alan düşünce ve önerilerin dikkate alındığı "*yolsuzlukla mücadele*" konulu yeni bir master plan hazırlanmalı ve planın hazırlanmasından önce bir devlet bakanının eşgüdümünde Uluslararası Saydamlık Örgütünün modellediği "*Ulusal Güvenlik Sütunları*"nın her birini temsil eden kesimlerin (yasama, yargı, Sayıştay, Başbakanlık Teftiş Kurulu, Devlet Personel Başkanlığı, medya, sivil toplum kuruluşları, özel sektör, uluslararası aktörler) katılımıyla atölye çalışmaları (workshop) düzenlenmelidir.

2.2.11. Yolsuzlukların önlenmesine yönelik en etkili araçlardan birincisi, yolsuzluktan elde edilen gelirleri oluşturan mal ve para hareketlerinin takibi, bunların aklanmasının önlenmesi ve etkin hızlı el koyma ve zoralım mekanizmalarının işletilmesidir.

Türkiye, OECD bünyesindeki Mali Eylem Görev Gücü'nün (Financial Action Task Force-FATF) Eylül 1991'den bu yana üyesidir. Bu nedenle; FATF'ın ayrı zamanlarda iki ayrı metin halinde yayımlanmış karaparanın aklanmasıyla mücadeleye yönelik toplam 48 tavsiyesine uygun tüm donanımın sağlanması öncelikler arasında olmalıdır.

Aynı şekilde, 7-8 Şubat 2002 tarihinde Paris'te AB üyesi 15 ülke ve 13 aday ülkenin katılımıyla düzenlenen konferans sonrasında yayımlanan Paris Deklarasyonu hükümleri de yerine getirilmelidir.

Bu cümleden olmak üzere, öncelikle sermaye hareketlerinin saydamlığı sağlanmalıdır. Bu nedenle işlemlerin ve işlem yapanların izlenebilirliği öncelikli hedef olmalıdır. Ancak; bu mücadelede, aşağıdakileri içeren çeşitli engellerle karşılaşma olasılığı yüksektir:

- Belli yasal kuruluşlara (dernekler, müesseseler, vakıflar, limited şirketler) ve bazı hesaplara erişilmezlik,
- Banka sırlarını da içeren farklı mesleki gizlilikler hususunda müfettişlerin, soruşturma ve araştırma makam ve mercilerinin engellenmesi,
- Çalışma biçimleri, (fon havaleleri ve bankalar arası transferler, karaparanın aklanması sürecinde kağıt izinin (*paper trail*) silinmesini sağlayacak elektronik para uygulaması ve e-cash sistemi gibi)

Bu engellere karşılık alınabilecek önlemler ise:

- Ekonomik olarak yararlanan kişi tespit edilmiyorsa, vakıf veya fonları kullanarak yapılan işlemlerin mali istihbarat birimlerine sistematik olarak bildirilmesinin temini,
- Mali işlem yapan ve işlemden yararlananların kimlik tespiti ve şüpheli işlem bildirimiyle ilgili yönetmelik hükümlerinin, Avrupa Birliğinin 2001/97/EC sayılı direktifinde kayıtlı miktar ve yükümlüleri kapsayacak şekilde genişletilmesi ve uygulamanın titizlikle takibi,
- Tüm mali kuruluşlar tarafından tutulan bilgilere tüm kamu denetim elemanlarının ve TBMM Araştırma komisyonlarının ulaşımının sağlanması,
- Belirli bir miktarın üzerindeki nakit ödemelerin sınırlandırılması,
- Takas odaları, döviz büroları, Internet üzerinden aracılık faaliyetinde bulunan kişi ve kurumlar ile bunlara benzer tüm kuruluşların ruhsata tabi tutulması ve bunlara getirilecek yükümlülüklerin açık bir şekilde ihlali halinde cezai yaptırımların uygulanması,
- Internette yapılan mali işlemleri gerçekleştirenlerin kimlik tespitinin servis sağlayıcılar tarafından yapılması ve bildirilmesine dair düzenlemelerin yapılması,
- Uluslararası mali mesajlarda işlem yapanın kimlik tespitinin uluslararası alanda standart hale getirilmesidir.

Öte yandan kişilerin mal varlıklarının izlenebilmesi yönünden "MERNİS" Projesi hayati bir önem taşımaktadır. Bu bağlamda, T.C. Kimlik numarası uygulaması dikkate alınarak, sosyal güvenlik kurumları ve vergi dairelerinde kullanılan sicil numaralarını da birleştiren tek bir ulusal kimlik numarasını taşıyan manyetik kimlik kartları hazırlanmalı; bankalarda, finans kurumlarında, döviz bürolarında, sermaye piyasası şirketlerinde, aracı kurumlarda yapılan belirli miktarı aşan tüm işlemler, tüm taşıt ve gayrimenkul alım ve satımları ile yapı kooperatifleri üyelik kayıtları bu kimlik kartlarına işlenmelidir.

Bu konuda E-devlet olanaklarından da azami ölçüde yararlanılmasına öncelik verilmelidir.

2.2.12. Yolsuzluğun en sık görüldüğü kamu ihaleleri alanı, aynı zamanda parasal büyüklükler yönünden de önem taşımaktadır.

Kamu alımları bakımından en önemli ilke saydamlıktır. Saydamlığın sağlanabilmesi için ilgilenen taraflara, konuyla ilgili ve yeterli bütün bilgiler, sürekli olarak, kolayca erişilebilecek bir şekilde, zamanında, ücretsiz veya makul

bir maliyetle ve yaygın erişimi sağlayacak bir ortamda verilmelidir. Ayrıca, kamu alımları ile ilgili kanunlar, düzenlemeler, idari kurallar, politikalar, işlemler, şartnameler, sözleşme taslakları ve alım yönetimini de içeren uygulamaları saydam olmalıdır.

Bunun dışında, kamu alımları, mutlaka alım ve satım programlarına uygun olmalı ve mal ve hizmetin satın alınmasında hedef en iyi performansın sağlanmasına yönelik olmalıdır.

Saydam bir ihalede öncelikli koşul, rekabetin sağlanmasıdır.

Bu nedenle; bu konuda, kurumlar; plan, program ve bütçelerini de dikkate almak suretiyle potansiyel ihtiyaçlarının bir envanterini yaparak, ticaret ve sanayi odalarıyla da işbirliğine gitmek suretiyle her alım konusuyla ilgili potansiyel tedarikçileri belirtilmeli ve bilgi-işlem ortamına kaydetmelidir. İhaleye çıkıldığında, önceden belirlenmiş ilan yöntemlerinin dışında sözkonusu bilgi-işlem ortamına kayıtlı tüm tedarikçilere ulaşılmalıdır.

Bunun dışında; Devlet İhale Kanunu, uygulamadaki aksaklıklar da dikkate alınarak, yeniden gözden geçirilmeli ve OECD ve Avrupa Birliği müktesebatına uygun ve Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği Kamu Alımları Uzmanlar Grubunun hazırladığı *"Devlet İhalesine İlişkin Bağlayıcı Olmayan İlkeler"* metnin de dikkate alındığı bir Kamu İhale Kanunu hazırlanmalıdır.

Kamu İhale Kanunu'nun uygulanmasıyla ilgili olarak, Sayıştay denetimi sırasında tespit edilen ve Sayıştay yargılaması sonucunda ilama bağlanan usulsüz ödemelerin tahsili sırasında tahsilat tutarına uygulanacak faiz oranının yıllık yüzde 10'u geçemeyeceği hükmünü içeren 832 Sayılı Sayıştay Kanunu'nun 64 üncü hükmü günün değişen koşullarına uygun olarak yeniden gözden geçirilmelidir.

2.2.13. Gümrüklerin sağlıklı bir ekonominin etkili bir şekilde yönetilmesi için en temel enstrümanlardan biri olduğu ve kaçakçılıkla mücadele ile meşru ticaretin kapasitesinin güçlendirilmesinde yaşamsal bir önemi bulunduğu şüphesizdir.

Yolsuzluğa bulaşmış bir gümrüğün:

- Devlete düzgün bir şekilde aktarılması gereken gelirleri sağlayamayacağı,
- Yasadışı işlemlere karşı mücadeleyi zaafa uğratacağı,
- Meşru uluslar arası ticaretin artmasını ve iktisadi kalkınmayı engelleyeceği,

Açıktır.

Bu nedenle, gümrükler, yolsuzlukla mücadelede öncelikli alanlar arasındadır.

Gümrükler İşbirliği Konseyi'nin "*Gümrük Kapılarında Dürüstlük ile İlgili İlkeler*" deklarasyonu, gümrüklerde yolsuzlukla mücadele konusunda bu güne kadar geliştirilmiş en uygun önlemler demetini içermektedir.

Sözkonusu deklarasyonda yer alan toplam 12 ilke, Gümrük Müsteşarlığı tarafından bir eylem planı haline getirilmeli ve eylem planı dahilinde yapılan mevzuat çalışmaları, pilot uygulamalar ve diğer etkinlikler, üç ayda bir adli ve idari soruşturma istatistikleriyle birlikte, Başbakanlığa veya Gümrük Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Devlet Bakanlığına raporlanmalıdır.

2.2.14. Yolsuzlukla Mücadele Kanununun yasallaşması aşamasına kadar, Başbakanlıkça *Yolsuzlukla Mücadelenin rehber ilkelerini ve mücadele işlemlerini içeren bir yönerge* çıkarılmalıdır. (Almanya Hessen Eyaletinin Federal Yönetimde Yolsuzluğun Önlenmesine Dair 17 Haziran 1998 tarihli Başbakanlık Yönergesi eklidir)

2.2.15. Yolsuzluğun yoğun veya kronik olduğu alanlarda (kredi, ihale, gümrük, trafik vb.) pilot çalışmaların yapılması ve bu çalışmalar sırasında risklerin belirlenmesi amacıyla proje grupları oluşturulmalıdır. Bu bağlamda Avrupa Birliği-Türkiye Mali İşbirliği Programı çerçevesinde Avrupa Birliği Komisyonu uzmanlarınca hazırlanan "*Türkiye'de Yolsuzluğa Karşı Program*" başlıklı rapor ve eki projenin uygulamaya konulması için Dışişleri Bakanlığı ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliği'nce yürütülen çalışmalar hızlandırılmalıdır. (Proje ve rapor eklidir)

2.2.16. Ülkemizde; yasa, tüzük ve yönetmelikler, karmaşık bir görüntü çizmektedir. Öte yandan, kanun taslaklarının Başbakanlığa sunulmadan önce ilgili kurum ve kuruluşlardan görüş alınmasına dair 3056 sayılı yasa hükmü ve tüzüklerin yayımlanmadan Danıştay incelemesine tabi tutulmasını zorunlu kılan Anayasanın 155 inci, Danıştay Kanunun 48 nci maddesi dışında mevzuatların hazırlanması sürecinde bir danışma ve katılma mekanizması söz konusu değildir. Bu karmaşıklığı ortadan kaldıracak ve kanun, tüzük ve yönetmeliklerin bunlardan etkilenecek olanlarla görüş alış-verişini içeren bir süreç sonunda tamamlanmasını öngören genel bir mevzuat reformunun saydamlığa önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu nedenle, Adalet Bakanlığının koordinatörlüğünde, Sayıştay, Başbakanlık Başmüfettişliği, üniversiteler, Devlet Personel Başkanlığı Devlet Planla-

ma Teşkilatı, TODAİE ve Türkiye Barolar Birliği temsilcilerinden oluşacak bir Mevzuat Reformu çalışma grubu kurulmalıdır.

2.2.17. Takdir yetkisinin sınırlandırılması, takdir yetkisini genişleten kırtasiyeciliğin en aza indirilerek kamu işlemlerinde beyanın esas alınması, buna karşılık yalan beyana ilişkin yaptırımların arttırılması ile ilgili hükümlere de İdari Usul Kanunu taslağında yer verilmelidir.

2.2.18. 8 Kasim 1990'da imzalanan ve 1 Eylül 1993'te yürürlüğe giren Avrupa Birliği Kara Para Aklama Konvansiyonuna gore, "*taraflardan biri bu konvansiyon hükümlerine ilişkin olarak banka sırrı kavramı çerçevesinde işbirliği yapmaktan kaçınamaz".*

15- 16 Ekim 1999 tarihinde Tampere'de (Finlandiya) yapılan Avrupa Konseyi Başkanlık toplantısında kara para aklama konusunda alınan özel önlemlere (X-55) ilişkin karara gore, bankacılık ve diğer ticari faaliyetlerle ilgili uygulanabilecek sır hükümlerini dikkate almaksızın, mali istihbarat birimleri (Financial Intelligence Unıts FIU) gibi yargı makamları da yargı denetimine tabi olmak kaydıyla para aklama konusundaki soruşturmalar gerektirdiğinde bilgi almaya yetkili kılınmışlardır.

Amsterdam Anlaşmasının 255 inci maddesi uyarınca uygulamaya konulan "*Avrupa Parlamentosu, Konseyi ve Komisyonu Bilgilerine Kamunun Ulaşmasına İlişkin 30 Mayıs 2001 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konseyi kararı"*nın ((EC) No. 1049/2001) 4 üncü maddesinde bilgi edinme hakkına sınırlamalar getirilmiştir. Kamu yararı çerçevesinde, kamu güvenliği, savunma ve askeri konular, uluslararası ilişkiler ile Birliğin veya üye devletlerden birinin mali, parasal veya ekonomi politikaları nedeniyle yetkili kurum bilgi vermekten kaçınabilir. İkinci olarak, kişisel bilgilerin korunmasına ilişkin Birlik mevzuatına uygun olarak bireyin mahremiyet ve varlığının korunmasına zarar verecek bilgiler ilgili otoriteler tarafından açıklanmayabilir. Son olarak, ilgili kurum, bilgilerin açıklanmasında öncelik taşıyan bir kamu yararı bulunmadığı hallerde, fikri mülkiyet hakları da dahil olmak üzere, gerçek veya tüzel kişilerin ticari çıkarlarının, mahkeme kararlarının ve yasal her türlü kararın ve teftiş, soruşturma ve denetim amaçlarının korunmasına zarar verecek bilgileri açıklamayı reddedebilir.

Bu itibarla; 22 inci dönem TBMM komisyonlarında görüşülmekte olan Bilgi Edinme Hakkı Kanun Tasarısı'nın "Bilgi Edinme Hakkının Sınırları" başlığını taşıyan Dördüncü Bölümü ve uluslar arası normlar dikkate alınarak; Anayasa'nın 26 ncı, Türk Ceza Kanunu'nun 132, 138, 195, 197, 198, 199,

200, 229, 364 ve 365 nci maddelerinde "*Devlet sırrı", "meslek sırrı", "özel yaşama ilişkin sır", "memuriyet sırrı","fen ve sınai sır"* başlıkları altında ve bunların dışında Bankalar Kanununda, Avukatlık Kanununda, Türk Ticaret Kanununda ve Vergi Usul Kanunu gibi bazı kanunlarda ve diğer mevzuatta düzenlenen "sır" kavramı da, yukarıda 7.2.2 16 no.lu madde içeriğinde kurulması önerilen Mevzuat Reformu Çalışma Grubu tarafından ele alınarak objektif tanımı, ölçütleri ve TBMM Araştırma Komisyonları da başta olmak üzere Devletin inceleme ve araştırma kuruluşlarının tetkik olanakları belirlenmelidir.

2.2.19. Kara paranın aklanmasının önlenmesiyle ilgili uluslararası Wolfsberg bankacılık kurallarının Türk bankacılık sisteminde uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bankalar Birliği tarafından değerlendirilmelidir.

2.2.20. Risk Denetimi ve performans denetimi başta olmak üzere, çeşitli denetim etkinlikleri yönünden en az dış denetim kadar önemli olan iç denetim, özellikle bankacılık sistemi içinde yaşamsal ağırlıktadır. İç denetimin gücü ve etkinliği ile doğru orantılı olarak bankanın mali bünyesindeki zafiyetler de tespit edilmekte ve ortadan kaldırılabilmektedir. Ancak, Bankalar Kanunu uyarınca istihdamı zorunlu olan banka müfettişlerinin görevlerini sağlıklı bir biçimde yapmalarının önündeki en önemli engel, potansiyel işten çıkartılma riskidir. Bu nedenle 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun 9/4 üncü maddesinin bu riski en aza indirecek tarzda yeniden düzenlenmesi için bir taslak çalışması yapılması BDDK'ca düşünülmelidir. (Bir örnek taslak ektedir.)

2.2.21. Mülki amirlerin ve yerel yönetimlerin desteği ile yerel ve kurumsal ombudsmanların kurulması özendirilmelidir.

2.2.22. Katılımcılığa ve demokratik taleplere cevap veren bir yönetime en fazla ihtiyacın olduğu alan yerel yönetimlerdir. Yerel yönetimler için iyi yönetişim, belediyelerin o bölgede yaşayanlarla birlikte ortaklaşa karar alma, uygulama ve denetleme süreçlerini yürütmeleri demektir. Yerel yönetimlerde iyi yönetişimin sağlanmasının öncelikli koşulu Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartına uyulmasıdır.

OECD'nin yakın zamanda yaptığı bir iktisadi tarama sırasında yerel yönetimlerle ilgili olarak altı alanda temel sorunlar saptanmıştır:

a-) Merkezi ve yerel yönetimler arasındaki işlevlerin dağılımındaki karışıklı,

b-) Yerel yönetimlerin mali kaynaklarının yetersizliği,

c-) Yerel yönetimlerin teşkilatlanma biçiminin ve istihdam ettiği personelin yetersizliği,

d-) Merkezi hükümetin gereksiz sıklıktaki vesayet uygulaması,

e-) Yerel ve merkezi yönetiminde saydamlık ve katılma yetersizliği,

f-) Yerel yönetimlerin aşırı ölçüde merkezi hükümete dayanması.

Yerel yönetimlerde iyi yönetişimin, dolayısıyla yolsuzlukların önlenmesi için öncelikle bu temel sorunların çözüme kavuşturulması zorunludur.

2.2.23. Kamu kurumlarının belirlenecek tutarı aşan tüm ihaleleri, sürekli olarak bilgi-işlem ortamına kaydedilmeli ve Kamu İhale Kurumu tarafından on-line izlenmelidir.

2.2.24. Kamu yatırım projeleri ekonomik ve sosyal gereksinimlere uygun olarak belirlenmeli, yatırımlar gerçekçi fizibilite raporlarına dayanmalı ve zamanında tamamlanmalıdır. Bu süreçlere ilişkin yetkili ve sorumlular belirlenmeli, kamu tüzel kişiliğini temsil eden en üst idari amir yatırımlarının zamanında tamamlanmasından birinci derecede sorumlu tutulmalıdır. Belirli bir bütçenin üstündeki tüm yatırımlar, yatırım süreci içinde eş zamanlı olarak ilgili ve yetkili denetim birimlerince performans denetimine tabi tutulmalıdır. Ayrıca yatırım işlemlerinde arsa temini, zemin etüdü, avan proje ve faaliyet planları hazırlanmadan finansman sağlanmadan veya finansman anlaşmaları yapılmadan ihale süreci başlatılmamalıdır.

2.2.25. Yetki, sorumluluk, risk, atama usulü, temsil gibi ölçütler ve *kurum yöneticileri ile performans sözleşmesi imzalanması* gibi uygulamalar da dikkate alınarak aynı ya da benzer işi yapan personel arasındaki ücretler dengelenmeli; adil bir ücret sistemi oluşturulmalı ve *ücret = performans* ilişkisini kuran sistemlerin hayata geçirilmesi amacıyla Maliye Bakanlığı, Milli Prodüktivite Merkezi ve Devlet Personel Başkanlığınca ortaklaşa proje grupları kurulmalıdır.

2.2.26. *İmar kararları, mahalli idare veya merkezi idareden alınan izin, lisans ve ruhsatlar, kaynak tahsisleri, teşvikler, kamu idareleri-müteahhitlik ilişkileri,* KOBİ'ler ve tüm reel sektör üzerindeki düzenleyici işlem yükü, 7.2.3.6 no.lu öneride sözü edilen Mevzuat Reformu Çalışma Grubu tarafından ele alınmalı ve bu alanlara ilişkin işlemlerin yeterli saydamlıkta hizmetin gerektirdiği sayıda ve standart hizmet sunum süreleri içinde tamamlanmasına dair ilkelerle, yaptırımlar belirlenmelidir.

Ayrıca; kamu yönetimimizde kamu kurumlarının sundukları hizmetlere ilişkin genel standartları belirleyen bir düzenleme bulunmamaktadır. Görevle-

re, karar alma süreçlerine, performansa ve bilgilendirmeye yönelik referans noktaları tespit edilemediğinden, bunların kamuoyuna sunulmasıyla ilgili bir mekanizma yoktur. Ortada nesnel ölçütlerin bulunmaması kıyaslama yapılmasını da güçleştirmektedir. Bu nedenle kamu kurum ve kuruluşlarının sundukları hizmetlerle ilgili standart oluşturma olgusu da Mevzuat Reformu Çalışma Grubunun öncelikleri arasında olmalıdır.

2.2.27. Tüm kamu kurum ve kuruluşlarının, kamu yararına aykırı olarak vakıf ve dernek yöneticileri ile üyelerine çıkar sağlamak amacıyla vakıflara ve derneklere kaynak aktarması yasaklanmalı; vakıf, dernek veya döner sermayelere "*zorunlu*" bağış sistemi engellenmelidir.

2.2.28. Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca ticari ve mesleki etik kuralları belirlenmeli, kurallara aykırı davrandığı saptanan firmalar teşhir edilmelidir.

2.2.29. Medya-ticaret ilişkileri Avrupa Birliği ülklelerindeki ağırlıklı uygulamalar ve bu konudaki uluslararası belgeler dikkate alınarak yeniden düzenlenmeli; Radyo Televizyon Üst Kurulu Kanununun ilgili hükümleri mutlaka uygulanmalıdır.

2.2.30. Kişisel inisiyatifi fazlasıyla ön plana çıkaran ve bu nedenle de kamu kurumlarının özelleştirilmesinde yolsuzluklara neden olan Özelleştirme Yasası saydamlığa ve katılımcılığa öncelik verecek şekilde değiştirilmelidir. Özelleştirme İdaresi tarafından bu amaçla bir yasa taslağı hazırlanmalıdır.

2.3.31. Ekonomik süreçlerde mümkün olan ölçüde serbestleştirmeye gidilmelidir. Gümrük vergilerinin, kotaların, döviz kuru kısıtlamalarının, fiyat kontrollerinin ve ruhsat zorunluluklarının kaldırılması ya da azaltılması, yetkililerin rüşvet alma olanaklarını ortadan kaldırmaktadır. Bu tedbirler işlem maliyetlerini azaltıp, rekabeti arttırdığından uluslararası bazı örgütlere katılım açısından da önemli bir ön koşuldur. Örneğin, Meksika, GATT'a (Dünya Ticaret Örgütü'nden (WTO) önce aynı işi yapan kuruluş) katılabilmek için lisansa bağlı ithalat oranını yüzde 92'den yüzde 22'ye ve ortalama gümrük vergisini yüzde 23,5'den yüzde 12,5'e düşürmüştür.

2.2.32. Orta öğretimde yolsuzlukla mücadele konusu müfredata alınmalı ve bu konuda kompozisyon yarışmaları düzenlenmelidir.

2.2.33. 1 Ocak 2002 tarihinden bu yana Slovakya Polis Akademisi'nde uygulandığı gibi, ülkemizde de Polis Koleji, Polis Akademisi ve TODAİE'nin ders programları arasına "*yolsuzlukla mücadele*" konusu alınmalıdır.

2.2.34. Afiş, karikatür, bilgisayar destekli proje yarışmaları, kısa metrajlı televizyon filmi, atölye çalışmaları gibi etkinliklerle halkın yolsuzluklara karşı

duyarlılığı arttırılmalıdır. Bu konuda görev, öncelikle sivil toplum kuruluşlarına ve medyaya düşmektedir.

Raporumuzun "3.2.2 (Yolsuzluğun) Ekonomik Kalkınmayı Etkilemesi" başlıklı bölümünde ayrıntılarıyla açıklandığı üzere, Türkiye, eğer Botswana'nın Dünya Saydamlık Örgütünün (Transparency International) 2002 yılı sıralamasındaki konumunda bulunmuş olsaydı; 245 trilyon tutarında daha fazla okul ve 137,2 trilyon lira tutarında daha fazla hastane yapılabilecekti. GSMH'deki kayıp da -yine Botswana'nın bulunduğu konuma göre- yaklaşık 15 katrilyon Türk lirasıdır. Dolayısıyla, bu somut saptamalar ve benzerleri -yapılabilecek okul, hastane v.b'nin sayıları da gösterilmek suretiyle- sivil toplum kuruluşlarının broşürlerinde, kısa metrajlı televizyon filmlerinde ve diğer medya araçlarında yer almalıdır.

2.2.35. Memur ve diğer kamu görevlilerinin yolsuzlukla mücadele konusunda hizmet içi eğitimlerine yönelik olarak Devlet Personel Başkanlığınca gerekli plan ve programlar yapılmalıdır.

2.3. YARGI

2.3.1. "Hukuk devleti"ve "hukukun üstünlüğü" gerçek anlamıyla yerleştirilmeli ve sorunların hukuk içinde adil bir şekilde çözüleceğine dair hukuk bilincinin tüm vatandaşlarda oluşması sağlanmalıdır.

2.3.2. Adalet hizmetlerinde etkinlik ve çabukluğun gerçekleştirilmesi için gerekli yasal, yapısal, teknik, maddi, eğitsel vs. tüm önlemler vakit geçirilmeksizin alınmalı ve uygulamaya geçirilmelidir. Adalet örgütünün teknolojik ve ekonomik gelişmeler doğrultusunda teknik altyapı sorunları çözülmelidir.

2.3.3. Adli kolluk kurulmalıdır. Hazırlık soruşturmasının hızlı ve adil yapılması için gerekli önlemler alınarak duruşmaların makul sürede ve adil olarak sonuçlanması sağlanmalıdır.

2.3.4. Yargıçların ve savcıların örgütlü suçlar, haksız rekabet, döviz işlemleri, sigortacılık, kara para aklama, sermaye piyasası suçları gibi ekonomik ve mali suçluğa ilişkin alanlarda gerekli eğitimi alması sağlanmalıdır.

2.3.5. İlk aşamada büyük illerde malî uzmanların yer aldığı, insan, yer, araç gereç, teknolojik imkanlar yönünden eksikliği bulunmayan ve gerekirse birden fazla yargı çevresinde yetkili ekonomik ve mali suç savcılıkları ve mahkemeleri oluşturulmalıdır.

2.3.6.Yargıtay Başsavcılığı bünyesindeki masalardan birinin ve Yargıtay ceza dairelerinden birisinin münhasıran kara para aklama ve yolsuzlukla

bağlantılı suçlar dahil, malî ve ekonomik suçlar ve çıkar amaçlı örgüt suçlarına bakması sağlanmalıdır.

2.3.7.Yargının yolsuzluklarla mücadelesine etkinlik ve ivme kazandıracak aşağıdaki yasal değişiklikler gerçekleştirilmelidir :

- Taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerde önerilen müsadere edilen malvarlıklarının başka ülkelerle paylaşımı için mevzuatımızda yasal değişiklik yapılmalıdır.
- 4208 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin 11 inci bendindeki MASAK tarafından araştırma ve inceleme için görevlendirilebilecek denetim elemanları arasına Gümrük Müfettişleri ve Gümrük Kontrolörleri de alınmalıdır.
- Kamu Görevlerinden Ayrılanların Yapamayacakları İşlere Dair Kanuna işlerlik kazandırılmalıdır.
- Bankacılık sektöründe işlenen TCK'nın 510 uncu maddesindeki suçlar açısından cezalar tatminkar seviyede arttırılmalıdır.
- Bankalar Kanunundaki suçların soruşturulması için BDDK'nın izin vermeme kararları res'en Danıştay denetimine tabi tutulmalıdır. Yine, Bankalar Kanunun 3/8 inci fıkrasında BDDK'nın Kurul üyeleri ve personelinin işlediği suçlar açısından getirilen izin sistemi de kaldırılmalıdır.
- TCK'nun 240 ıncı maddesi yeniden düzenlenmeli ve bu maddedeki cezaların devlete verilen ekonomik ve maddi zararlarla orantılı olarak artırılmasını temin edecek değişiklikler yapılmalıdır.
- Yolsuzluk eylemleri genelde şirket aracılığıyla yapıldığından bireysel sorumluluğun tüzel kişi sorumluluğu ile örtülmesi olasılığı dikkate alınarak, Ticaret hukuku yeniden gözden geçirilmelidir.
- Kara para aklama suçunun kapsamı genişletilmelidir.
- GRECO'nun ülke incelemelerine ilişkin raporlarındaki tavsiyeler göz önüne alınarak, 4422 sayılı yasanın 16 ncı maddesinde yeralan ve telefon dinleme, gizli izleme gibi özel araştırma tedbirlerinin kullanılmasına imkan verilen suçlar arasına kara para aklama ve yolsuzlukla ilgili suçlar da alınmalıdır.
- Yolsuzlukla ilgili suçlarda yaptırımlar caydırıcı hale getirilmeli, zamanaşımı süreleri soruşturulma ve kovuşturulmalarına yetecek kadar uzun tutulmalı ve zamanaşımını durduran sebepler yeniden belirlenmelidir.

YARARLANILAN VE
ATIFTA BULUNULAN KAYNAKLAR

- Abed, George T. Ve Sanjeev Gupta (derleyenler), *Governance, Corruption, and Economic Performance* (Yönetişim, Yolsuzluk ve Ekonomik Performans), Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2002.
- Adaman, Fikret, Ali Çarkoğlu ve Burhan Şenatalar, *Hane Halkı Gözünden Türkiye'de Yolsuzluğun Nedenleri ve Önlenmesine İlişkin Öneriler*, İstanbul :TESEV Yayını, , 2001.
- Akgüç, Öztin , *Politikada Gerçeği Arayış*, İstanbul: Bağlam Yayıncılık., 1991.
- Aktan, Coşkun Can, *Temiz Toplum ve Temiz Siyaset*, İzmir: T Yayınları, 1994.
- Aktan , Coşkun Can ,*Yolsuzlukla Mücadele Stratejileri*, Ankara: Hak-İş Yayınları, 2002.
- Aktan, Coşkun Can, *Politik Yozlaşma ve Kleptokrasi*, İstanbul: Afa Yayınları, 1999.
- Aktan, Coşkun Can, *Kirli Devletten Temiz Devlete*, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 1999.
- Al Waahab, İbrahim, *Swedish Institution of Ombudsman*, Stockholm, 1979.
- Alemdar, Korkmaz, *Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar*, İstanbul: Afa Yayınları, 1999.
- Alexander, Herbert ve Rei Shiratori (derleyenler), *Comparative Political Finance Among the Democracies* (Demokrasilerde Siyasetin Karşılaştırmalı Finansmanı), Boulder: Westview, 1994.
- Alkan, Türker (derleyen), *Siyasal Ahlak ve Siyasal Ahlaksızlık*, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1993.
- Altay, Asuman, *Yozlaşma ve Temiz Toplum Arayışları*, Ankara: Doğuş Matbaası, 1994.
- Altay, Rüştü ve Coşkun Sabri, "Türk İdari Yargısının İdarede Yolsuzlukların Önlenmesine ve Denetime Katkısı," *Yönetimde Yolsuzluk ve Denetim*

Kamu Yönetimi Uzmanları Derneği, Ankara: Maliye Müfettişleri Derneği yayını,1996.

- Altuğ, Osman, *Kayıt Dışı Ekonomi*, İstanbul: Cem Ofset Matbaacılık A.Ş., 1994.
- Ardanıç Bülent, Ergun Turgay. "Siyasal Nitelikli Yüksek Yönetici Atamaları", *Amme İdaresi Dergisi*, 13(2), 1980.
- Arınç, Bülent, "Siyasal Yozlaşmaya karşı Hukuki Tedbirler," *Yeni Türkiye*, 3 (14), 1997.
- Atay, Cevdet, *Devlet Yönetimi ve Denetimi*, Alfa Yayını, İstanbul, 1999.
- Atiyas, İzak ve Şerif Sayın , "Devletin Mali Performans Saydamlığı," *Kamu Maliyesinde Saydamlık*, İstanbul: TESEV Yayını, 2001.
- Ankara Ticaret Odası (ATO), *Yolsuzluk Kıskacında Türkiye*, Ankara: ATO yayını, 2001.
- Bal, Faruk, "OECD Geçiş Ekonomilerinde Yolsuzlukla Mücadele Ağı Yıllık Toplantısı Konuşma Metni," 26.03.2002, İstanbul.
- Başbakanlık Dış İlişkiler Başkanlığı, *OECD'nin Düzenleyici Reform İncelemeleri, Türkiye'de Düzenleyici Reformlar: Ekonomik İyileşme İçin Önemli Destek*, Ankara: Başbakanlık Basımevi, 2002.
- Bayar, Yavuz, "Türk Kamu Yönetiminde Rüşvet", *Amme İdaresi Dergisi*, 12 (3), 1979.
- Berberoğlu, Eniz, *Susurluk 20 Yıllık Domino Oyunu*, 4. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 1998.
- Berkman, A. Ümit, *Azgelişmiş Ülkelerde Kamu Yönetiminde Yolsuzluk ve Rüşvet*, Ankara : TODAİE yayınları, 1983.
- Berkman, A. Ümit, "Yolsuzluk ve Rüşvete Karşı Önlem," *Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2 (1), 1988.
- Beyaz Nokta Vakfı, "RÜŞVET" Nedenler, Nedenler Arası İlişkiler, Nedenlerin Ağırlıkları ve Mücadele Yolları, Bölüm I- Nedenler, İlişkiler ve Ağırlıkları, Ankara: Beyaz Nokta Vakfı, 1995.
- Bila, Fikret, "KİT'ler ve Fonlar," *Milliyet*, 11 Şubat 2001.
- Bilgin, M. Hüseyin,"Politik Yozlaşmaya Ekonomik Bir Bakış ve Türkiye İçin Alternatif Öneriler,"*Yönetimde ve Siyasette Etik Sempozyumu Bildirileri*, Adapazarı: Adapazarı Ticaret Odası Yayını,1997.

- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), *Corruption and Good Governence* (Yolsuzluk ve İyi Yönetişim), 1997.
- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, *Sürdürüleblilir Kalkınma ve Yönetişim, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi Türkiye Ulusal Raporu TEMA III*, İstanbul: IULA-EMME, 2002.
- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, *Human Development Report 2003*, New York and Oxford: Oxford University Press, 2003.
- Braun, Miguel ve Rafael di Tella, "Inflation and Corruption (Enflasyon ve Yolsuzluk)," yayınlanmamış seminer tebliği, Harvard Üniversitesi, 4 Şubat 2000.
- *Bütün Yönleriyle Susurluk, Uluslararası Susurluk Konferansı'na Sunulan Bildiriler*, İstanbul: Kaynak Yayınları, 1998.
- Cem, İsmail, *Türkiye'de Geri Kalmışlığın Tarihi*, İstanbul: Cem Yayınevi, 1989
- Ceylan, Musa, "Demokrasi ve Gizlilik," *Türk İdareciler Dergisi*, 403, 1994.
- Çetin, Bilal, *Soygun: Hayali İhracatın Boyutları*, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1989.
- Cingi, Selçuk, "Yolsuzluk Olgusu ve Ekonomik Analizi Üzerine Notlar" *Hacettepe Üniversitesi., İ.İ.B.F. Dergisi*, 12, 1994.
- Çınar, Kerim, *Kamu Yönetiminde Yozlaşma ve Rüşvet*, İstanbul: TÜGİAD, 1997.
- Corrado, Anthony ve diğerleri (derleyenler), *Campaign Finans Reform: A Handbook* (Kampanyaların Finansmanının Reformu: Bir Kaynak Kitap), Washington, D.C.: The Brookings Institution, 1997.
- Çoker, Ziya, *Yönetimde Yeniden Yapılanma*, Ankara: Çetin Ofset, 1995
- della Porta, Donatella ve Alberto Vanucci, *Corrupt Exchanges: Actors, Resources, and Mechanisms of Political Corruption* (Yolsuz Değişimler: Aktörler, Kaynaklar ve Siyasi Yolsuzluk Mekanizmaları), New York: Walter de Gruyter, 1999.
- della Porta, Donatella ve Yves Meny (derleyenler), *Democracy and Corruption in Europe* (Avrupa'da Demokrasi ve Yolsuzluk), London and Washington, D.C.: Pinter, 1997.

- Devlet Denetleme Kurulu, *Yolsuzluklarla Mücadeleye Yardımcı Olmak Maksadıyla Alınması Gereken Tedbirlere İlişkin İnceleme Raporu*, Ankara: Devlet Denetleme Kurulu Yayınları, 1994.
- Devlet Denetleme Kurulu, *Türkiye'de Yerel Yönetimler (Gelişmeler – Sorunları –Çözüm Arayışları*), Ankara: Devlet Denetleme Kurulu Yayınları, 1995.
- Devlet Denetleme Kurulu, *Türkiye'de Denetim Organlarının Yapısı, İşleyişi, Sorunlar ve Öneriler*, Ankara: Devlet Denetleme Kurulu Yayınları, 1995.
- Devlet Denetleme Kurulu, *Yolsuzluklarla Mücadeleye Yardımcı Olmak Maksadıyla Alınması Gereken Tedbirlere İlişkin İnceleme Raporu*, Ankara: Devlet Denetleme Kurulu Yayınları, 1996.
- Devlet Planlama Teşkilatı, *Kayıtdışı Ekonomi, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara: DPT Yayınları, 2001.
- Devlet PlanlamaTeşkilatı, *8. Beşyıllık Kalkınma Planı Kamu Mali Yönetiminin Yeniden Yapılandırılmasını ve Mali Saydamlık Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara: DPT Yayınları, 2002.
- Doğaner, Seçkin, *Soygunun Öteki Adı- Devlet İhalesi*, İstanbul: İletişim Yayınları 1999.
- Dündar, Nihat, "Karapara ve Karaparanın Aklanması Suçu," *Türk İdare Dergisi*, 68 (413), 1996.
- Dünya Ticaret Örgütü (World Trade Organization), *Transparency* (Saydamlık), WT/WGTI/W/109, 2002.
- Dünya Bankası (The World Bank), *Helping Countries Combat Corruption Program at the World Bank since 1997* (1997'den Bu Yana Dünya Bankası'nın Yolsuzlukla Mücadele Eden Ülkelere Yardım Programı), 2000.
- Dünya Bankası ve Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası, *The 1999 Business Environment and Enterprise Performance Surveys (BEEPS)*, 2001.
- El-Attas, Hüseyin, *Toplumların Çöküşünde Rüşvet*, (çeviren. Cevdet Cerit), İstanbul: Pınar Yayınları, 1988.
- Elliott, Kimberly, *Corruption As an International Policy Problem; Overview and Recommendations*, (Yolsuzluk, Uluslararası Bir Siyasa Sorunu:

Değerlendirme ve Öneriler), Washington, D.C.: Institute For International Economics, 1997.

- Emre, Cahit (derleyen), *İyi Yönetişim Arayışında Türkiye'de Mülki İdarenin Geleceği*, Ankara: Türk İdari Araştırmalar Vakfı, 2002.
- Ergül, Ergin, *Kara Para Endüstrisi ve Aklama Suçu*, Ankara: Yargı yayınevi, 2001.
- Ergül, Ergin, "Uluslararası Hukukta Karaparanın Aklanmasıyla Mücadele ve Ulusal Hukuklara Yansımaları," *Adalet Dergisi*, 94 (15), Nisan 2003.
- Esmer, Yılmaz, *Devrim, Evrim, Statüko: Türkiye'de Sosyal, Siyasal, Ekonomik Değerler*, İstanbul: TESEV Yayını, 1999.
- Gençkaya, Ö. Faruk, "Siyasi Partilere ve Adaylara Devlet Desteği, Bağışlar ve Seçim Giderlerinin Sınırlandırılması," *Siyasi Partilerde Reform*, İstanbul: TESEV Yayını, 2000.
- Gençkaya, Ö. Faruk, "Türkiye'de Parlamento Reformu: Tarihsel Bir Değerlendirme," *TBMM'nin Etkinliği*, İstanbul: TESEV Yayını, 2000.
- Gençkaya, Ö. Faruk, *Devletleşen Partiler, Türkiye'de Siyasi Partilerin Başlıca Gelir Kaynakları*, Ankara: ANSAV yayınları, 2002.
- Gençosman, Kemal Zeki, *Yakın Tarihimizde Yolsuzluk ve Rüşvet Olayları*, İstanbul: ŞDL yayınları, 1976.
- Gerring, John ve Strom C. Thacker, "Do Liberal Policies Deter Political Corruption? (Liberal Politikalar Siyasi Yolsuzluğu Önler mi?)" yayınlanmamış makale, Stanford Üniversitesi, Şubat 2003.
- Glynn, Patrick, *The Globalization of the Corruption*, (Yolsuzluğun Globalleşmesi), Washington, D.C.: Institute For International Economics, 1997.
- Gupta, Sanjeev, Luiz de Mello ve Raju Sharan, "Corruption and Military Spending (Yolsuzluk ve Askeri Harcamalar)," *European Journal of Political Economy*, 17, 2001.
- Güran, Sait, *Memurlar Hakkında Kayırma ve Liyakat Sistemleri*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi yayını, 1980.
- Gündüz, A.Yılmaz, "Demokratik Süreç İçerisinde Politik Yozlaşma ve Rant Ekonomisi," *Banka ve Ekonomik Yorumlar*, 33 (10), 1996.
- Hablemitoğlu, Necip, *Köstebek*, İstanbul: Toplumsal Dönüşüm yayınları, 2003.

- Hatemi, Hüseyin, *Basın Ahlakı*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1976.
- Heimann, Fritz F., *Combatting International Corruption: the Role of The Business Community* (Uluslararası Yolsuzlukla Mücadele: İş Dünyasının Rolü, Washington, D.C. :Institute For International Economics, 1997.
- İba, Şeref, *Parlamenterler Denetim Yolları, Etkinliği Ve Susurluk Örneği*, Ankara:Bilgi Yayınevi, 1997.
- İba, Şeref, Türkiye'de Meclis Başkanlığı ve Başkanlık Divanı, Ankara: Nobel Yayınevi, 2001.
- Johnston, Michael, *Public Officials, Private Interests and Sustainable Democracy; When Politics and Corruption Meet* (Kamu Görevlileri, Özel Çıkar ve Sürdürülebilir Demokrasi, Siyaset ve Yolsuzluk Nerede Karşı Karşıya Gelir), Washington, D.C.: Institute For International Economics, 1997.
- Johnston, Michael ve Victor T. LeVine (derleyenler), *Political Corruption-A Handbook* (Siyasi Yosuzluk-El Kitabı), İkinci Baskı, New Brunswick ve London: Transaction Publishers, 1990.
- Kalaycıoğlu, Ersin, "Türk Siyasal Sisteminde Değişim, Siyasal Patronaj ve Yozlaşma," *Politik Yozlaşma ve Şeffaf Yönetim Sempozyumu*,14-15 Nisan, İzmir, 1994.
- Kar, Muhsin ve Asım Balcı, "Yolsuzluklar ve İktisadi Kalkınma, Nedenler, Etkiler, Çözümler," *Türk İdare Dergisi*, 71 (423), 1999
- Kanmaz, Günay, "Rüşvet ve Yolsuzluklar ve Bunlarla Mücadele Yolları," *Uzman-Der Dergisi*, 2 (8), 1999.
- Karaca, Yüksel, "Yolsuzluklar Büyümeye Nasıl Zarar Verir?" *Maliye Dergisi*, 133, 2000.
- Kelkitlioğlu, Murat, *Hortum- Egebank Nasıl Soyuldu?* İstanbul: Metis Yayınları, 2001.
- Kılıçdaroğlu, Kemal, "Kayıtdışı Ekonomi ve Bürokrasi," *Vergi Dünyası*, 16(190), 1997.
- Kılıçdaroğlu, Kemal, "Yolsuzluk Ekonomisi," *Vergi Dünyası*, 16(190), 1997.
- Klitgaard, Robert, *Controlling Corruption* (Yolsuzluğu Kontrol Etmek), Berkeley: Univeristy of Califonia Press, 1988.

- Koçi Bey, *Koçi Bey Risalesi* (Sadeleştiren: Zuhuri Danışman), İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1985.
- Kongar, Emre, *21. Yüzyılda Türkiye, 2000'li yıllarda Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 15.Basım, 1998.
- Konrad Adenauer Vakfı, *Türk Gençliği 98, Suskun Kitle Büyüteç Altında*, Ankara: Mat Ofset Foto, ty.
- Kömürcü, Güler, *Şubat 2001 Krizinin Ardındaki Yolsuzlukların Çetelesi, Güler Kömürcü'den Buza yazılanlar*, İstanbul: Su Yayınları, 2001.
- Köse, H.Ömer, *Dünyada ve Türkiye'de Yüksek Denetim*, Ankara: Sayıştay Yayınları, 2000.
- Kuntay Çelik, Selen Işıl Koçağra ve Kadir Güler, Karapara Aklama, Ankara: Masak yayını, 2000.
- Little, Walter ve Eduardo Posada-Carbo (derleyenler), *Political Corruption in Europe and Latin America* (Avrupa ve Latin Amerika'da Yolsuzluk), London: McMillan ve New York: St. Martin's Press, 1996.
- Mafunisa, M. John, "Developing a work ethic in public sector," Ömer Bozkurt ve J.V. Moniz (derleyenler), *Political and Administrative Corruption* (Siyasal ve İdari Yolsuzluk), Brussels: International Instiute of Administrative Sciences, 1999.
- Mauro, Paolo, *The Effects of the Corruption on Growth, Investment, and Government Expenditure; A Cross Country Analysis* (Yolsuzluğun Büyüme, Yatırım ve Hükümet Harcamaları Üzerindeki Etkisi: Ülkelerarası Bir Karşılaştırma), Washington, D.C.:Institute For International Economics, 1997.
- Mumcu, Ahmet, *Tarih İçindeki Genel Gelişimiyle Birlikte Osmanlıda Rüşvet* (Özellikle Adli Rüşvet), 2.Baskı, İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1985.
- Mercan, Faruk, *Niso (Nesim Malki'nin Sıradışı Hikayesi)*, İstanbul: Zaman Kitap, 2001.
- Oktay, Cemil, *Yükselen İstemler Karşısında Türk Siyasal Sistemi ve Kamu Bürokrasisi*, İstanbul: İ.Ü. S.B.F. yayınları, 1983.
- Öğünç, Fethi ve Gökhan Yılmaz, "Estimating the Underground Economy in Turkey (Türkiye'de Yer Altı Ekonomisinin Hesaplanması)," T.C. Merkez Bankası Araştırma Müdürlüğü, Tartışma Tebliği, Eylül 2000.

- Ökçesiz, Hayrettin, *İstanbul Barosu Çevresi Adli Yargıda Yolsuzluk Araştırması*, Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul: Ekol Kitaplığı, 2001.
- Özay, İlhan (derleyen), *Gün Işığında Yönetim*, İstanbul: Alfa Yayıncılık, 1996.
- "Ekonomik Düzenlemelerin Denetimine İlişkin En İyi Uygulamalara Yönelik Yönlendirici İlkeler," M. Hakan Özbaran (çeviren), Sayıştay, 2002. http://www.sayistay.gov.tr/yayin/yayin2.asp?id=92
- Özbilen, Şevki, "Ekonomik Yozlaşmanın Nedenleri ve Sonuçları," *Finans Dünyası Dergisi*, 100, 1998.
- Özbilen, Şevki, "Siyasal Yozlaşmadan Ekonomik Yozlaşmaya," *Finans Dünyası Dergisi*, 99, 1998.
- Özbudun, Ergun, *Parlamenter Rejimde Parlamentonun Hükümeti Murakabe Vasıtaları*, Ankara: AÜHF Yayınları, 1962.
- Özek, Çetin, *Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Kararlarının İncelenmesi Konusuyla İlgili Bazı Sorunlar*, İstanbul: İÜHF Yayını, 1994.
- Özer, M. Akif, "Türkiye'de Kamu Bürokrasisi ve Yozlaşma," *Sayıştay Dergisi*, 37 (4), 2000.
- Özsemerci, Kemal, *Türk Kamu Yönetiminde Yolsuzluklar, Nedenleri, Zararları ve Çözüm Önerileri*, Ankara: Sayıştay Başkanlığı, Ekim 2002.
- Özsemerci, Kemal, Türk Kamu Yönetiminde Yolsuzluklar, Nedenleri, Zararları ve Çözüm Önerileri, Yüksek Lisans Tezi, TODAİE, Ankara, Ekim 2002.
- Özsoylu, A.Fazıl, *Yeraltı Ekonomisi*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1999.
- Özsoylu, Ahmet Fazıl, *Türkiye'de Kayıt Dışı Ekonomi*, İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 1996.
- Öztürk, Namık Kemal, "Yolsuzluklarla Mücadelede İtalyadan Ders Alınabilirmi?" *Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Dergisi*, 34 (1), 2001.
- Pieth, Mark, *International Cooperation to Combat Corruption* (Yolsuzlukla Mücadelede Uluslararası İşbirliği), Washington, D.C.: Institute For International Economics , 1997.
- Pope, Jeremy, *TI Reader on Codes on Conduct* (Uluslararası Saydamlık Örgütü, Yönetim İlkeleri Okuma Kitabı), Berlin: Transparency International, 1999.

- Rose-Ackerman, Susan, *The Political Ecomomy of the Corruption* (Yolsuzluğun Politik Ekonomisi), Washington, D.C.: Institute For International Economics, 1997.
- Rose-Ackerman, Susan, *Corruption and Government, Causes, Consequences, and Reform* (Yolsuzluk ve Yönetim, Nedenler, Sonuçlar ve Reform), Cambridge: Cambridge Univeristy Press, 1999.
- Ruzindana, Augustine, *The Importance of Leadership in Fighting Corruption in Uganda* (Uganda'da Yolsuzlukla Mücadelede Liderliğin Önemi), Washington, D.C.: Institute For International Economics, 1997.
- Sali, A. Osman, *Mali Alanın Anayasal Çerçevesi*, Ankara, 1994.
- Saner, Ali İhsan, *Devletin Rantı Deniz*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2000.
- Savaş, Vural.F, *Anayasal İktisat*, İstanbul: Beta Yayıncılık, 1989.
- Savaş, Vural.F, "Politik Yozlaşma Ortamında Refah Devletinden Minimal Devlete," *PolitikYozlaşma ve Şeffaf Yönetim Sempozyumu*, 14-15 Nisan,İzmir,1994.
- Saygılıoğlu, Nevzat ve Selçuk Arı, *Etkin Devlet, Kurumsal Bir Tasarı ve Politika Önerileri*, İstanbul: Sabancı Üniversitesi Yayınları, 2003.
- Selçuk, Faruk, *Alacakaranlık Kuşağı, Türkiye Ekonomisi Üzerine Görüşler ve Yazılar*, 2003, http://www.bilkent.edu.tr/%7Efaruk/alaca.PDF
- Selçuk, Sami, *Zorba Devletten Hukukun Üstünlüğüne*, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 1998.
- Sheldon S., Steinber ve David Austern., *Hükümet, Ahlak ve Yöneticiler*, (Çeviren: Turgay Ergun), Ankara: TODAİE Yayını, 1996.
- Soopramien, Raj, Kishor Uprety ve W. Paati Ofosu-Amaah, *Combatting Corruption, A Comparative Review of Selected Legal Aspects of State Practice and International Initiatives* (Yolsuzlukla Mücadele, Devlet Uygulaması ile Uluslararası Girişimlerin Seçilmiş Yasal Yönlerine İlişkin Karşılaştırılmalı Bir Değerlendirme), Washington, D.C.: The World Bank, 1999.
- Söylemez, Alev, "Medya Ekonomisi Üzerine," *Ekonomik Yaklaşım*, 8(27), 1997.
- Stapenhurst, Rick ve Sahr Kpundeh (derleyenler), *Curbing Corruption, Toward a Model for Building National Integrity* (Yolsuzluğu Denetlemek,

Ulusal Bütünlük Oluşturmaya Yönelik Bir Modele Doğru), Washington, D.C.: The World Bank, 1999.

- Şaylan Gencay, "Toplumsal Değişme, Yönetsel Bozulma ve Yolsuzluk," *Amme İdaresi Dergisi*, 8 (4), 1975.
- Şaylan, Gencay. "Krizin Nedenleri: Liyakatın Çöküşü, Merkeziyetçilik ve Yolsuzluk." *Görüş Dergisi*, 45, Ekim-Kasım 2000.
- Şener, Nedim, *Tepeden Tırnağa Yolsuzluk*, İstanbul: Metis Yayınları, 2001.
- Şener, Nedim, *Naylon Holding*, İstanbul: Om Yayınevi, 2002.
- Talu, Umur, *Dipsiz Medya*, İstanbul: İletişim yayınları, 2000.
- Tanzi, Vito, "Corruption Around the World: Causes, Consequences, Scope, and Cures (Dünya'da Yolsuzluk: Nedenler, Sonuçlar, Kapsam ve Çözümler)," George T. Abed ve Sanjeev Gupta, (derleyenler), *Governance, Corruption & Economic Performance* (Yönetişim, Yolsuzluk ve Ekonomik Performans), Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2002,
- Tanzi, Vito, "Dünya Çapında Yolsuzluk Nedenleri, Sonuçları, Boyutları, Çözüm Yolları," (çeviren, Gamze Kösekahya), *Maliye Dergisi* , 136, 2001.
- Tarhan, R. Bülent, "Demokratik Kitle Ögütleri ve Denetim (Söyleşi)," *Denetim*, 6 (65), 1998.
- Tarhan, R. Bülent, "Kamusal Alanın Denetiminde Bir Araç: Ombudsmanlık Kurumu," *T.C. Orman Bakanlığı Teftiş Kurulu, Denetim Mevzuatı ve Uygulaması*, Ankara: Rekmay Lt. Şirketi, 1999.
- Tarhan, R. Bülent, "Türkiye'de Bir Ombudsman Kurulabilir mi?" *Yeni Yüzyıl Gazetesi*, 4 Mart 1996.
- Tekeli, İlhan ve Gencay Şaylan,"Rüşvet Kuramı," Amme İdaresi Dergisi, 7 (3), 1974.
- Tutum, Cahit, "Yönetimin Siyasallaşması ve Partizanlık," *Amme İdaresi Dergisi*, 9(4), 1976.
- *TBMM Susurluk Komisyonu Raporu*, Ankara: Ayyıldız Yayınları, 1997.
- Turan, İlter, *TBMM'nin Etkinliği*, İstanbul: TESEV yayını, 2000.
- *Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt ve Tutanakları*, 1920-2002.

- *Türkiye Büyük Millet Meclisi Susurluk Meclis Araştırması Komisyonu Raporu*, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 27.5.1997 tarihli 98 inci Birleşim Tutanağına eklidir.
- T.C. Maliye Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı, *Uluslararası Mali Standartlar*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 2002.
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), *Avrupa Birliğine Tam Üyelik Sürecinde Türkiye'de Yönetimin Yeniden Yapılanması*, Ankara: TOBB Yayını, 2000.
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, *Savurganlık Ekonomisi*, Ankara: TOBB yayını, 2001.
- Toker, Murat, *Mali Saydamlık ve Türkiye*, Ankara: Sayıştay Başkanlığı yayınları, 2002.
- Türkiye Genç İş Adamları Derneğ (TÜGİAD), *2000'li Yıllara Doğru Türkiye'nin Önde Gelen Sorunlarına Yaklaşımlar : Kamu Yönetiminde Yozlaşma ve Rüşvet*, İstanbul: TÜGİAD Yayınları, 1997
- Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği (TÜSİAD), *21. Yüzyılda Yeni Bir Devlet Modeline Doğru, OPTİMAL DEVLET*, İstanbul: TÜSİAD Yayınları, 1995.
- Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği, *Kamu Yönetimi Reformu Araştırması*, İstanbul: TÜSİAD Yayınları, 2002.
- Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği, *Bağımsız Düzenleyici Kurumlar ve Türkiye Uygulaması*, İstanbul: TÜSİAD Yayınları, 2002.
- Uluslararası Economic İşbirliği Teşkilatı (OECD), *Economic Survey of Turkey* (Türkiye Ekonomik Araştırması), 2000.
- Uluslararası Saydamlık Örgütü (TI), *Global Corruption Report 2001* (Global Yolsuzluk Raporu 2001), Berlin.
- Uluslararası Saydamlık Örgütü, *Global Corruption Report 2002* (Global Yolsuzluk Raporu 2002), Berlin.
- Uluslararası Saydamlık Örgütü, *Global Corruption Report 2003* (Global Yolsuzluk Raporu 2003), Berlin.
- Uluslararası Saydamlık Örgütü, *Corruption Fighters' Tool Kit, Civil Society Experiences and Emerging Strategies* (Yolsuzlukla Mücadele Edenler İçin

Yardım Kaynağı, Sivil Toplum Deneyimleri ve Ortaya Çıkan Stratejiler), Berlin.

- Uluslararası Saydamlık Örgütü, *Sourcebook 2002, Confronting Corruption: The Elements of a National Integrity System* (Kaynak Kitap 2002, Yolsuzlukla Karşı Durmak: Ulusal Bütünlük Sisteminin Unsurları), Berlin.
- Yörüker, Sacit, "Yeni Konseptler ve Gelişmeler Temelinde Kontrol ve Denetim Sistemlerimize İlişkin Bir Değerlendirme," 2. Kamu Mali Yönetim Reformu Arenası, Sunum Metni, Ankara, 2-3 Nisan 2003.
- Warren, Mark E., "Corrupting Democracy (Demokrasiyi Yolsuzluğa Bulaştırmak)," Amerikan Siyasi Bilimler Derneği Yıllık Toplantısında sunulmuş tebliğ, Boston, 29 Agustos-1 Eylül 2002.
- Weber, Max, *Essays in Sociology (Sosyoloji Yazıları)*, H.H. Gert ve C. Wright Mills (çevirenler ve derleyenler), New York: Oxford University Press, 1946.
- Wertheim, W. F. "Sociological Aspects of Corruption," Arnold J. Heidenheimer, (derleyen), *Political Corruption: Readings in Comparative Analysis* (Siyasal Yolsuzluk: Karşılaştırmalı Çözümlemeler Konusunda Okumalar), New Brunswick, NJ: Transaction Books, 1970.
- Williamson, John, "What Washington Means by Policy Reform (Siyasa Reformuna Göre Washington'un Anlamı)," John Williamson, derl., *Latin American Adjustment: How Much Has Happened?* (Latin Amerkan Uyumu: Ne Kadar Gerçekleşti?), Washington, D.C.: Institute for International Economics, 1990.
- Yavuzyiğit, Musa Hikmet, "Türkiye'de Rüşvet ve Yolsuzlukların Nedenleri İle Çözüm Yollarının Tartışılması," *Sayıştay Dergisi*, 23, 1996.
- Yeldan, Erinç, "The Impact of Financial Liberalization and the Rise of Financial Rents on Income Inequality, The Case of Turkey (Mali Liberalleşme ve Mali Rantların Artmasının Gelir Eşitsizliğine Etkisi, Türkiye Örneği)," Working papers No. 206, The United Nations University, Kasım 2000.
- *Yeni Türkiye Dergisi*, Yolsuzluk Özel Sayısı I ve II, Ocak

2) AVRUPA KOMİSYONU TÜRKİYE 2013 YILI İLERLEME RAPORU
(İlgili bölümler)
(Brüksel, 16 Ekim 2013, SWD (2013) 417)

GİRİŞ

2. SİYASİ KRİTERLER VE GÜÇLENDİRİLMİŞ SİYASİ DİYALOG

2.1. Demokrasi ve hukukun üstünlüğü

Parlamento

Yolsuzluk suçlarına ilişkin olarak yasama dokunulmazlığının kapsamı çok geniş iken, terörle mücadele mevzuatındaki eksiklikler ve Anayasa'nın 14. maddesinin kısıtlayıcı bir şekilde yorumlanması, milletvekillerinin ifade özgürlüğüne yönelik tehdit oluşturmaya devam etmektedir (*Bkz. Fasıl 23-Yargı ve temel haklar*)

Yolsuzlukla mücadele

Ulusal Yolsuzlukla Mücadele Stratejisi'nin uygulanmasına devam edilmiştir. Strateji'nin tam anlamıyla uygulanması, çalışma gruplarının yolsuzlukla ilgili meseleler hakkındaki politika önerilerinin takip edilmesi ve sivil toplumla etkin işbirliği kurulması için ilave çaba gerekmektedir. Kurumsal yapılanma güçlendirilmelidir. Somut sonuçlar elde edilmesi için daha fazla siyasi irade gereklidir. Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu'nun (GRECO) tavsiyelerine uyulması bir öncelik olmaya devam etmektedir. Bu bağlamda, yasaklanmış finansman kaynakları, hibe tavanları, adayların bir seçim kampanyası sırasında mal varlıklarını açıklama ve mali bilgilerini sunma yükümlülüğü hakkındaki hükümler dâhil olmak üzere, siyasi partilerin finansmanı konusunun ele alınması gerekmektedir. Yolsuzluk davalarında yasama dokunulmazlığının geniş kapsamının daraltılması ve dokunulmazlığın kaldırılmasına yönelik objektif kriterlerin tanımlanması için tedbirlerin alınması gerekmektedir. Siyasetçilerin ve kamu görevlilerinin açıkladıkları mal varlıklarının doğrulanmasına yönelik düzenlemelerin güçlendirilmesi gerekmektedir. Türkiye yolsuzluk davalarında verilen mahkeme kararları hakkında bazı istatistikler toplamaktadır, ancak yolsuzluk davalarıyla ilgili soruşturma, iddianame ve mahkûmiyet kararlarına ilişkin ayrıntılı bir izleme mekanizması geliştirilmesine yönelik çaba harcanması gerekmektedir. Yolsuzlukla mücadele davalarına ilişkin süreçteki tarafsız-

lık konusunda endişeler devam etmektedir. Türkiye'nin, tüm yolsuzluk vakalarında caydırıcı cezalar verilmesini temin etmesi gerekmektedir.

Yolsuzlukla mücadele politikası alanındaki gelişmelerin ayrıntılı bir incelemesi için bkz. Fasıl 23 – Yargı ve Temel Haklar

4. ÜYELİK YÜKÜMLÜLÜKLERİNİ ÜSTLENEBİLME YETENEĞİ

4.4.Fasıl 4: Sermayenin Serbest Dolaşımı

Kara paranın aklanması ile ve terörizmin finansmanı ile mücadele konusunda, Türkiye Şubat 2013'te Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanunu ve Mayıs ayında ise uygulama yönetmeliğini yürürlüğe koymuştur. Söz konusu Kanun, Mali Eylem Görev Gücü (FATF) tarafından tespit edilen pek çok eksikliği ele almakta ve teröristlerin malvarlıklarının dondurulmasına ilişkin yasal bir zemin sağlanmaktadır. Bahse konu gelişme, Türkiye'nin bu alanda uluslararası standartları karşılaması bakımından önemli bir adımdır. Bununla birlikte yeni Kanun, FATF tarafından tespit edilen eksikliklerin tamamını karşılamamaktadır. Sonuç olarak, Görev Gücü Türkiye'yi hala kara paranın aklanması ve terörizmin finansmanıyla mücadele konusunda stratejik yetersizlikleri olan ülkeler listesinde tutmaya devam etmektedir.

Mali Suçları Araştırma Kuruluna (MASAK) yapılan şüpheli işlem bildirim sayısı 2011 yılında 8.739 iken 2012 yılında 15.318 olarak gerçekleşmiştir. Bu bildirimler çoğunlukla bankacılık sektörüne ilişkindir. Terörizmin finansmanına ilişkin şüpheli işlem bildirimi sayısı 332'ye yükselmiştir. Mahkûmiyet, müsadere, el koyma ve varlıkların dondurulması ile ilgili sonuçlar sınırlı olmaya devam etmektedir. Türkiye, Suç Gelirlerinin Aklanması, Araştırılması, El Konması ve Müsaderesi ile Terörizmin Finansmanı Hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ni (CETS 198) 2007 yılında imzalamış olmasına rağmen henüz onaylamamıştır.

4.5. Fasıl 5: Kamu Alımları

Genel ilkeler bakımından, üç yıldan bu yana taslak halde bulunan Kamu Alımları Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı henüz kabul edilmemiştir. İstisnalar ve yerli ürün tercihleri konularının hâlâ ele alınması gerekmektedir. Uluslararası rekabete daha açık hale gelinmesine rağmen, yerli istekliler lehine fiyat avantajı sağlanması daha yaygın olarak kullanılmıştır. 2011 yılında toplam sözleşme bedelleri içinde yerli isteklilere fiyat avantajı sağlanması oranı %34 iken, 2012 yılında bu oran %41 olarak gerçekleşmiştir. 2011 yılın-

da eşik değerin üzerinde yer alan sözleşmelerin %9'una yerli istekliler lehine fiyat avantajı uygulanırken, 2012 yılında bu oran %11 olmuştur. Yasal çerçevenin tutarlılığını sağlamak için, Kamu İhale Kanunu'nun kapsamının AB müktesebatı ile uyumlu hale getirilmesi gereklidir.

Kamu ihalelerinin sonuçlandırılmasıyla ilgili olarak, Kamu İhale Kanunu kapsamı dışında sonuçlandırılan ihalelerin sayısında ve değerinde bir azalma söz konusudur. Kamu İhale Kurumu (KİK), istisnaya tabi olanlar dâhil olmak üzere, tüm ihale ilanlarının yayımlanmasına imkan tanıyan Elektronik Kamu Alımları Platformunun (EKAP) kapsamını genişletmiştir. KİK, AB tarafından finanse edilen Kamu Alımları Alanında Eğitim Sağlanmasına Yönelik Çok Yararlanıcılı Programda aktif bir rol üstlenmektedir.

Maliye Bakanlığı, politika oluşturulması ve uygulanmasının koordinasyonundan sorumludur. Maliye Bakanlığı, Kamu İhale Kurumu ve Kalkınma Bakanlığının idari kapasiteleri kademeli olarak artmıştır. Pazarın işleyişi ve rekabet pek çok sektörde yeterli düzeydedir. Bu alandaki hazırlık ileri düzeydedir.

Türk kamu ihale mevzuatı ile AB müktesebatı arasındaki birtakım uyumsuzluklar devam etmektedir. Su, enerji, ulaştırma ve posta sektörlerinde faaliyet gösteren kuruluşların alımlarına yönelik ayrı bir mevzuat bulunmamaktadır ve bu sektörlerle ilgili kurallar, AB'nin Sektörler Direktifinde öngörülenden daha kısıtlayıcıdır. 2013 yılında kamu alımları için belirlenen eşik değerler ve maliyet sınırları, AB'de öngörülen değerlerin üstünde olmaya devam etmiştir. Şeffaflığın ve etkinliğin arttırılması amacıyla imtiyazlar ve kamu-özel işbirliğine ilişkin daha tutarlı bir yasal çerçevenin oluşturulması ve AB müktesebatı ile daha fazla uyum sağlanması gerekmektedir.

Şikâyetlerin incelenmesi direktiflerine uyum bakımından, önceki yıllardakine benzer seviyede, tüm ihalelerin %4,4'ü için şikâyette bulunulmuştur. Türkiye'nin şikâyet inceleme mekanizmalarına ilişkin mevzuatını AB müktesebatıyla daha da uyumlu hale getirmesi gerekmektedir.

Sonuç

Kamu alımları konusunda sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Kurumlar yeterli idari kapasite ile çalışmaya devam etmektedir. Türkiye'nin takvime bağlı bir eylem planını da içeren uyum stratejisini kabul etmesi ve başta istisnalar, su, enerji, ulaştırma ve posta sektörlerinde faaliyet gösteren kuruluşların alımları ile imtiyazlar ve kamu-özel işbirliği konuları olmak üzere, mevzuatını daha da uyumlu hale getirmesi gerekmektedir. Şikâyetlerin incelenmesi sisteminin

halen gözden geçirilmesi gerekmektedir. Bu konudaki hazırlıklar nispeten ileri düzeydedir.

4.23. Fasıl 23: Yargı ve Temel Haklar (Bkz. Siyasi Kriterler)

Yolsuzlukla mücadele politikası

2010-2014 Ulusal Yolsuzlukla Mücadele Stratejisi ve Eylem Planının uygulanmasına devam edilmiştir. Yolsuzlukla ilgili konulardan sorumlu çalışma grupları çalışmasını tamamlamış ve Stratejinin uygulanmasını denetleyen Bakanlar Komitesine rapor vermişlerdir. Çalışma gruplarının politika önerileri ülke genelinde yıllık yolsuzluk algısı anketleri yürütülmesini ve yolsuzluğa ilişkin verilerin kapsamlı bir şekilde izlenmesini içermektedir. Bu çalışmalar henüz yapılmamıştır. Çalışma grupları, sınırlı ve ad hoc biçimde sivil toplumla temasa geçmiştir. Sivil toplumun, Stratejinin güncellenmesi ve uygulamasının izlenmesi süreçlerine daha fazla katılım sağlaması yolsuzlukla mücadelede fayda sağlayacaktır.

Başbakanlık Teftiş Kurulu'nun yolsuzlukla mücadele konusundaki yasal yetkilerinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Hâlihazırda Kurul, Stratejinin uygulanmasına teknik ve sekretarya desteği sağlamakta olup; yolsuzlukla mücadele politikası geliştirilmesi ve uygulanmasından sorumlu daimi bir kurum bulunmamaktadır. Kurulun operasyonel bağımsızlığının ve tam zamanlı personel dâhil olmak üzere yeterli insan kaynağının sağlanması gerekmektedir.

Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubunun (GRECO) tavsiyelerine uyum konusunda ilerleme kaydedilmemiştir. Siyasi partilerin finanse edilmesi ve yasaklanmış finansman kaynaklarının, hibe tavanlarının, adayların mal varlıklarını açıklama ve özel mali bilgilerini seçim kampanyası süresince sunma yükümlülüklerinin düzenlenmesine ilişkin GRECO tavsiyeleri doğrultusunda bir kanunun kabul edilmesi önceliklidir.

Yolsuzlukla ilgili davalarda, milletvekillerinin ve bazı kamu görevlilerinin geniş kapsamlı dokunulmazlıklarına ilişkin bir değişiklik yapılmamış ve bu dokunulmazlıklarını kaldırmak üzere objektif kriterler oluşturulmamıştır. Seçilmiş tüm kamu görevlileri, atanmış bazı kamu görevlileri ve siyasiler her beş yılda bir veya malvarlıklarında önemli bir değişiklik olması halinde mal beyanında bulunurlar. Ancak, bu varlıkların etkili bir biçimde doğrulanmasına yönelik düzenlemelerin güçlendirilmesi gerekmektedir. Akademik veya askeri personel için etik davranış kuralları bulunmamaktadır. Kamu Görevlileri Etik

Kurulu ve Etik Komisyonları, kararlarını disiplin yaptırımlarıyla uygulayamamaktadır.

Türkiye, yolsuzlukla ilgili davalardaki mahkeme kararlarına ilişkin istatistiksel verileri rüşvet, zimmete geçirme, dolandırıcılık ve yetkinin kötüye kullanılması bazında toplamaktadır. Sonuç olarak, bu dört suç kapsamında 2012 yılında 3902 mahkûmiyet, 15.265 beraat ve 69 tutuklama gerçekleşmiştir. Soruşturma, iddianame ve mahkûmiyet kararlarına ilişkin kapsamlı bir izleme mekanizmasının geliştirilmesi için çaba sarf edilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Yolsuzlukla ilgili verilere ilişkin kapsamlı bir izleme mekanizmasının oluşturulmasına yönelik politika önerisinin hayata geçirilmesi bu bağlamda hayati önem arz etmektedir.

Kasım ayında, Yargıtay'ın bir dairesi Deniz Feneri yardım derneği hakkındaki yolsuzluk iddiaları davasında görevli önceki savcılar hakkında beraat kararı almıştır. Bu karar, müdahiller tarafından temyiz edilmiştir. Savcıların, davadan alınarak resmi belgelerde sahtecilik ve yetkinin kötüye kullanılmasıyla suçlanmaları, yargının bağımsızlığı konusunda endişelere yol açmıştır. İlk savcılar davadan el çektirildikten sonra, iddianame örgütlü suç faaliyetlerine atıfta bulunmayacak şekilde değiştirilerek dava görülmeye devam etmiştir.

İzmir Büyükşehir Belediye Başkanının ve diğer görevlilerin yolsuzluk ve suç örgütü üyeliği ile suçlandıkları dava devam etmiştir. Ocak ayında Eskişehir Büyükşehir Belediyesi görevlilerine yönelik yolsuzluk iddiaları hakkında soruşturma başlatılmıştır.

İhaleye fesat karıştırma suçuna verilen hapis cezalarının süresi kısaltılmıştır. İhaleye fesat karıştıran devlet memurlarına verilen hapis cezaları 5-12 yıldan 3-7 yıla indirilmiştir. Kamu kurumu zarara uğratılmadığında, ceza daha da azaltılarak 1-3 yıla indirilmektedir. Türkiye'nin yolsuzlukla ilgili tüm vakalara yönelik caydırıcı cezalar getirmesi gerekmektedir.

Sonuç

2010-2014 Ulusal Yolsuzlukla Mücadele Stratejisi ve Eylem Planının uygulanmasına devam edilmiştir. Ancak, politika geliştirilmesi ve uygulanmasının izlenmesine yönelik kurumsal çerçevenin açıklığa kavuşturulması ve güçlendirilmesi gerekmektedir. Siyasi partilerin finansmanı ve milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kapsamına ilişkin konular henüz ele alınmamıştır. Uygulamada etkili sonuçlar elde edilmek isteniyorsa soruşturma, iddianame ve mahkûmiyet kararlarına ilişkin bir izleme mekanizması oluşturmak üzere

daha güçlü bir siyasi iradeye ve sivil toplumun katılımına ihtiyaç duyulmaktadır.

4.32. Fasıl 32: Mali Kontrol

Kamu iç mali kontrolü (KİMK) konusunda, Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı yürürlüğe girmiştir. Maliye Bakanlığı bünyesindeki Mali Yönetim ve Kontrol Merkezi Uyumlaştırma Birimi (MYK-MUB) eğitim ve farkındalık arttırma faaliyetleri gerçekleştirmiştir. Yeni KİMK Politika Belgesi henüz tamamlanmamıştır. KİMK ve mali teftiş arasındaki uyuma ilişkin bir politika belirlenmesi gerekmektedir. İç denetim fonksiyonu kamu kurumlarının kuruluş mevzuatında henüz açıkça tanımlanmamıştır. İç denetim, kamu idarelerinde henüz tam olarak uygulanmaya başlamamış olup, merkezi ve yerel yönetim düzeyinde hala daha fazla iç denetçi ataması yapılması gerekmektedir. İç denetçi sayısı fiilen azalmıştır.

Dış denetim konusunda, Sayıştay Başkanlığı 2013-2017 Stratejik Planı'nı ve yeni Performans Bilgisi Denetimi Rehberi'ni yayımlamıştır. Sayıştayın kamu idarelerini her yönden denetleme yetkisi bulunmasına karşın, hâlihazırda mevcut Rehber çerçevesinde herhangi bir performans bilgisi denetimi gerçekleştirilmemiştir. Denetim Geliştirme ve Eğitim Merkezi faaliyete geçmiştir. Sayıştayın denetim görevini yerel yönetimler düzeyinde layıkıyla yerine getirebilmesi için denetim personeli sayısını artırması gerekmektedir. Anayasa Mahkemesi, Sayıştay Kanunu'nda Temmuz 2012'de Hükümet inisiyatifiyle yapılan ve Sayıştayın Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları Teşkilatı (INTOSAI) standartlarına uyum sağlama konusundaki yetkilerini önemli ölçüde kısıtlayan değişiklikleri yürürlükten kaldırmıştır. Artık, Sayıştay Kanunu'nun uygulanması gerekmektedir. Sayıştayın yeni denetim teknikleri ve kavramlarının denetim personeli tarafından "içselleştirilmesini" sağlaması gerekecektir. Denetim raporlarının TBMM'de takibinin sağlanması ve raporların incelenmesi için Meclisin yeterli teknik uzmanlıkla desteklenen gerekli kurumsal yapıyı tesis etmesi gerekecektir.

AB'nin mali çıkarlarının korunması konusunda, Başbakanlık Teftiş Kurulu (BTK) şüpheli yolsuzluk vakalarında Avrupa Komisyonu ile geliştirilmiş işbirliğini sürdürmüştür. AFCOS'un bağımsızlığını güçlendirmek amacıyla, Başbakan AB fonları ile ilgili teftiş başlatılmasına ilişkin onay yetkisini BTK'ya devretmiştir. BTK'nin AB fonlarını etkileyen usulsüzlükleri inceleme sürecine ilişkin taslak rehberleri ve AFCOS Eğitim Stratejisi güncellenmiştir. Türk Ceza Kanunu, Avrupa Topluluklarının Mali Çıkarlarının Korunmasına İlişkin Kon-

vansiyon (PIF Konvansiyonu) ve Protokolleri ile uyumludur. Konvansiyonun fiilen uygulanmasının dikkatle izlenmesi gerekmektedir.

Türkiye, avronun sahteciliğe karşı korunması konusunda Pericles Programına katılım sağlamaya devam etmektedir. Sahte Para İzleme Sistemi; Hazine Müsteşarlığı, Merkez Bankası, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı arasında uygulanmaya devam etmektedir. Sahte paraları tedavülden kaldırmayan tüzel kişilere yaptırımlar uygulanmaktadır. Türkiye'nin Europol ile Operasyonel İşbirliği Anlaşması'nı yürürlüğe koymak amacıyla, Europol ile işbirliğini güçlendirmeye yönelik Yol Haritasında belirtilen adımları atması gerekecektir.

Sonuç

Mali kontrol konusunda bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Ancak, KİMK politika belgesinin güncellenmesi, KİMK ve mali teftiş arasında uyum sağlayacak bir politika belirlenmesi, kamu idaresinde iç ve dış denetim işlevlerinin güçlendirilmesi ve Türkiye'nin Yolsuzlukla Mücadele Koordinasyon Biriminin (AFCOS) güçlendirilmesi konularında yapılması gerekenler bulunmaktadır. Sonuç olarak, bu konudaki hazırlıklar nispeten ileri düzeydedir.

4.33. Fasıl 33: Mali ve Bütçesel Hükümler

KDV kaynağı ve idari kapasitenin oluşturulması konusunda, istatistiki KDV matrah hesabı için hazırlıklar henüz başlamamıştır. Türkiye'nin üyelikle birlikte öz kaynaklar sistemine gerekli katkıda bulunmasını teminen, KDV'deki ve gümrük vergilerindeki yolsuzlukla mücadele çalışmalarını hızlandırması gerekecektir.

3) AVRUPA GÜVENLİK VE İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI'NIN (AGİT) YOLSUZLUKLA MÜCADELE ULUSLARARASI ÇABALARINA KATKILARI HAKKINDA RAPOR (26 Kasım 2000)

I.SUNUŞ

Yolsuzluk, hükümetlerin ve toplumların bunu kontrol altına alma mücadelelerinde devamlı bir özen göstermeleri ve yükümlülükte bulunmalarını gerektiren sürekli bir tehdit olarak tanımlanmak-tadır. Ulusal düzeyde yapılan yolsuzlukla mücadelenin, uluslararası işbirliği ile tamamlanması zorunluluğu giderek daha aşikar bir hale gelmiştir. Son yıllarda bu soruna verilen dikkatin artması sonucu bir dizi uluslararası girişim başlamıştır.

AGİT, yolsuzlukla mücadele çabalarına katkıda bulunmayı taahhüt etmiştir. AGİT ulusal, bölgesel ve uluslararası çabalara getirebileceği ek katkılar üzerinde yoğunlaşan çok-düzeyli bir yakla-şımdan yanadır. Bunun nasıl en iyi yapılacağının incelenmesi ise yolsuzlukla savaşta üye devletlerin ana sorumluluklarını belirleyen Avrupa Güvenlik Şartı'nın 33.paragrafı (3) ile başlamıştır. Sorun, hukukun üstünlüğü altında adil ve dürüst bir şekilde ele alınmaktadır.

İstanbul Zirve Deklarasyonu, daha açık bir şekilde, yolsuzlukla savaşa katkıda bulunmanın, diğer örgütlerin çabalarını dikkate alan AGİT gündeminin bir parçasını oluşturduğunu ifade etmiştir.

Temmuz 2000 tarihinde 9. AGİT Parlamenter Asamblesi Genel Kurulu tarafından kabul edilen Bükreş Deklarasyonu, yolsuzlukla savaşta kullanılacak etkin stratejilerin belirlenmesini sağlayacak ulusal tedbirleri ele almıştır.

AGİT'in yolsuzlukla mücadele çabalarına yapacağı muhtemel katkıları belirlenirken aşağıdaki unsurlar da dikkate alınmalıdır:

Yolsuzluğu ortadan kaldıracak başarılı bir strateji, aynı zamanda yolsuzluk karşıtı bir ortamı da güçlendirecek şekilde, sorunun kökenlerini ele almalıdır. Bu tip stratejilerin geliştirilmesinde, hukukun üstünlüğü, iyi yönetim ve ekonomik faktörlerdeki açıklar ile organize suçların rolü, şeffaflığın artması ve kamunun desteği de dikkate alınmalıdır. Diğer taraftan yolsuzlukla savaş, bu alanlardaki diğer çabaların tamamlayıcı bir kısmını oluşturmalıdır.

Yani yolsuzluk karşıtı bir strateji; norm koyma, uygulama/zorlama, takip, bilinç artışı ve şeffaflığın ilerlemesinin birleşiminden oluşmalıdır.

II. ULUSLARARASI ÇERÇEVE

Yolsuzluğa karşı uluslararası girişimlerin kapsamlı bir değerlendirmesine bu raporda yer verilmemiştir. Rapor, AGİT dışındaki mevcut faaliyetler, özellikle norm koyma ve izleme alanındaki hali hazırdaki girişimler üzerinde yoğunlaşmaktadır.

1. Norm Koyma ve İzleme

Birlemiş Milletler: 1. Suç Kongresinin kabul ettiği Deklarasyona ve BM Genel Kurulu'nun (BMGK) kararlarına uygun olarak Suç Önleme ve Ceza Adaleti Komisyonu (CCPCJ) yolsuzluğa karşı etkin uluslararası yasal belgelerin değerlendirilmesi için 9. oturumunda (Nisan 2000) bir ''yol haritası''nı benimsemiştir. BMGK'nun onaylamasına bağlı olarak, 10. oturumundan önce devletlerin yorumlarını sunmalarına da imkan vererek BM Genel Sekreteri'nden, yolsuzluğu ele alan benzeri uluslararası yasal belgelerin, diğer dokü-

manların ve tavsiyelerin analizini CCPCJ'ye sunması istenmiştir. 10. oturumunda CCPCJ bu raporu ele alacak, değerlendirecek ve yolsuzluğa karşı yasal belgelerin geliştirilmesi için tavsiyeler ve kılavuz ilkeler belirleyecektir. Sınır aşan Organize Suç Sözleşmesi ve protokolleri müzakeresinin sonuçlanması üzerine BMGS, bu tip belgelerin müzakeresinde, taslak bir referans hazırlamak üzere bir hükümetlerarası uzman grubu toplayacaktır. Bu taslak referans, BMGK'nun 56. oturumunda kabule sunulacaktır. Bu belge kabul edilir edilmez, bu tip belgelerin müzakeresi için geçici bir komite çalışmalarına başlayacaktır.

Uluslararası Para Fonu (IMF): IMF, çok önemli makro ekonomik sonuçları doğurabilecek olan yolsuzluk üzerinde yoğunlaşmıştır. IMF, rüşvet ve yolsuzluğun ekonomik iyileştirme programlarını baltalama tehdidi altında bulunan ülkelere mali yardımda bulunmayı reddedeceğini belirtmiştir. Üye devletleri, Mali Şeffaflıkta İyi Uygulama Yasasını hayata geçirimleri için teşvik etmektedir. Yasa şunlara dayanmaktadır: hükümetin rolleri ve sorumlulukları açık olmalıdır; hükümet faaliyetleri hakkında kamuoyuna bilgi verilmelidir; bütçenin hazırlanması, uygulanması ve rapor verme açık bir şekilde yapılmalıdır; ve mali bilgi, bağımsız değerlendirmenin konusu olmalıdır.

Avrupa Konseyi: 1994 yılında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Yolsuzluk Disiplinleri Grubunu kurdu ve Grubu, yolsuzluğa karşı uluslararası düzeyde belirlenecek eylem programına dahil edilmek üzere hangi tedbirlerin uygun olacağı ve taslak model yasaları ya da seçilmiş alanlarda bu konudaki uluslararası sözleşmelerin değerlendirmesi de dahil idari yasalar ile bu dokümanlarda yer alan yükümlülüklerin takip mekanizmalarını incelemekle görevlendirmiştir. Kasım 1997 tarihinde ''yolsuzlukla savaş için 20 kılavuz ilke'' yi Bakanlar Konseyi Komitesi kabul etti.

Yolsuzluk Ceza Hukuku Sözleşmesi 27 Ocak 1999 tarihinde imzaya açıldı ve şu ana kadar 30 ülke tarafından imzalandı. Sözleşme, yolsuzluğu geniş bir düşünce olarak kabul etti ve yerel, yabancı ve uluslararası memurların aktif ve pasif yolsuzlukları, özel işlemlerde aktif ve pasif rüşvet, yolsuzluk sürecinin aklanması ve hesaplarda yolsuzluk da dahil olmak üzere yolsuzluk suçlarına cezalandırma getirmektedir. Sözleşme, üye olamayan devletlerin katılımına da açıktır.

Yolsuzluk Ceza Hukuku Sözleşmesi, 1 Mayıs 1999 tarihinde yürürlüğe giren Yolsuzluğa karşı Avrupa Konseyi Devletler Grubunda (GRECO Antlaşması) belirlenen takip mekanizmalarını da sağlamaktadır. İlk GRECO oturumu

Ekim 1999 tarihinde gerçekleşmiştir. GRECO, üyelerinin yolsuzlukla mücadele etme kapasitelerinin geliştirilmesini amaçlamaktadır. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen yolsuzlukla mücadelede 20 Kılavuz İlke, GRECO tarafından devletlerin buna ne kadar uyduklarının takibinde kullanılmaktadır. GRECO Avrupa Konseyine üye olan ve üye olmayan tüm devletlerin katılımına açıktır. Ceza Yasası Sözleşmesinin ya da Yolsuzluğa Karşı Ülkeler Grubunun Kurulması Genişletilmiş Kısmi Antlaşmasına taraf olmak, GRECO'ya katılıma ve onun takip prosedürlerinin kabul edilmesine imkan verecektir.

Yolsuzluk Medeni Hukuk Sözleşmesi, Eylül 1999 yılında kabul edilmiş ve 13 devlet tarafından imzalanmıştır. Sözleşme yolsuzluk eyleminden kaynaklanan zararların tazmini için sivil çareleri ele almaktadır. Üye olmayan devletlerin katılımına da açıktır ve taraf olan ülkeler otomatik olarak GRECO takip sistemini kabul etmiş olmaktadırlar.

Güvensizlik ve yolsuzluğu ele alan ceza düzenlemelerinde belirlenen temel standartların zorlan-dığı Kamu Görevlileri Davranış Model Yasası, Mayıs 2000 tarihinde Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilmiştir.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD): 15 Şubat 1999 tarihinde yürürlüğe giren Uluslararası İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerinin Rüşvet Almasıyla Mücadele Sözleşmesi OECD üyesi olmayan ülkelerin katılımına da açıktır. Üye olmayan ama sözleşmeyi imzalayan devletler Arjantin, Brezilya, Şili ve Slovakya'dır. OECD üyesi 29 ülkenin tamamı imzalamıştır. Sözleşme, her ülkenin şirket faaliyetlerinden ve toprakları üzerinde yaşananlardan sorumlu olduğunu dikkate alarak yabancı görevlilere rüşvet verilmesinin ortadan kaldırılmasını hedeflemektedir. Sözleşme rüşvetin geniş ve açık bir tanımını yapmakta ve ülkelerden buna karşı yaptırımda bulunmalarını ve birbirlerine yasal yardım yapmalarını istemektedir.

Buna ilaveten OECD 3 dizi tavsiye kabul etmiştir. Bu tavsiyeler, ülkelerin muhasebe, kamu istihdamı ve yabancı kamu görevlilerinin rüşvet almaları durumunda cezalandırılmaları konularında almak zorunda oldukları tedbirleri belirlemektedir.

1999 yılında OECD Yolsuzluk Karşıtı Birimi yolsuzluk, rüşvet, para aklama ve benzeri me-selelerde anında bilgi ve kaynak sağlama hizmeti başlatmıştır. Bu hizmet hükümet organları, işlet-meler, sivil toplum örgütleri, uluslararası örgütler ve bireylere yolsuzluğu frenlemek için daha etkin politikalar ve uygulamalar hakkında bilgi vermektedir.

Avrupa Birliği (AB): 1996 yılında AB Konseyi ulusal ve Topluluk memurlarının aktif ya da pasif yolsuzluklarını cezalandıran Avrupa Topluluğu Mali Çıkarlarını Koruma Sözleşmesi Protokolünü kabul etmiştir. 1997 yılında yolsuzluğa karışan Topluluk görevlileri ve ulusal görevliler hakkında Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesini kabul edilmiştir. Sözleşme aktif ve pasif yolsuzluğu tanımlamakta ve soruşturma esnasında yardımlaşma ve iade koşullarına yer vermektedir. 1997 yılında kabul edilen Yasadışı Kazanılmış Para Sözleşmesinin İkinci Protokolü'nde yolsuzluğun aklanması sürecinin cezalandırılmasına yer vermiştir.

Aralık 1998'de kabul edilen Özel Sektörde Yolsuzluğun Cezalandırılması Ortak Eylem Belgesinde, işlerini yaparken aktif ya da pasif yolsuzlukta bulunanların cezalandırılmasını koşula bağlanmıştır. Birlik daha ileri bir aşamada bu yaklaşımı gözden geçirecektir.

Mayıs 1997 tarihinde Avrupa Komisyonu Yolsuzlukla Mücadelede Avrupa Birliği Politikası hakkında Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Belgesini kabul etmiştir. Bu belge AB içinde ve AB'nin diğer üye olmayan ülkelerle ilişkilerindeki yolsuzluk hakkında kapsamlı bir politika belirlemiştir.

4. II. AGİT FAALİYETLERİ

1. AGİT Kurumları ve 2000 Yılı AGİT Faaliyetleri

Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Ofisi (ODIHR)

ODIHR, demokrasinin geliştirilmesi, şeffaf yapılanma ile etkili ve güvenilir bir adaleti sağlamaya çalışmaktadır. Bu ilkeler çerçevesinde, ODIHR yolsuzlukla mücadelede şeffaf, sorumlu ve hukuk düzenine dayanan bir demokrasinin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Hukuk düzeninin ve iyi yönetimin geliştirilmesi alanındaki temel faaliyeti ise seçim süreci ile ilgilidir. ODIHR kaynaklarının büyük bir kısmını seçim öncesi ve sonrasındaki seçim sürecini iyileştirmeyi amaçlayan teknik yardımın geliştirilmesine tahsis etmiştir. ODIHR tarafından üstlenilen teknik seçim yardımı projeleri uzmanlar düzeyinde toplantılar yapılması ya da seçim yasasının geliştirilmesi gibi yasal yardımları da içermektedir. ODIHR ayrıca seçim idaresi kitapçığının yapılmasına yardımcı olmakta ve kolluk güçlerinin seçim süreci hakkında eğitilmelerini sağlamakta, oy süreci eğitiminin verilmesi ve yerel gözlemci eğitim projelerini idare etmekle ve seçimle ilgili meselelerin çözümünde yardımcı olmaktadır.

Yasal değerlendirme projeleri, devlet yapısının reforme edilmesi, ombudsman kurumlarına yardımcı olmak ve yolsuzluğa karşı bilgi ağı kurmak gibi bazı ODIHR faaliyetleri de yolsuzluğun önlenmesini hedeflemektedir. ODIHR, adaletin idari organlarına yardımcı olarak, AGİT yükümlülük-lerine dayalı bir adaletin, üçüncü devletlerin etkisinden uzak bağımsız bir kurum olmasını amaçla-maktadır. Benzer şekilde polise yardımcı olan programlar, kamu ile olan ilişkilerini daha da yakın-laştırmaları ve kamuya karşı sorumluluklarını güçlendirmeleri yollarını verir. Bu tür girişimler kamuyu zorlayıcı organları, yolsuzluk olaylarında gerekli bilgiyi toplamak için daha iyi bir duruma koyabilir.

Yolsuzluğa karşı çalışmaların önemli bir aracı da, ombudsmana ve ulusal insan hakları ku-rumlarına yardımcı olmaktır. Gerekli bağımsızlığa sahip oldukları sürece devlet makamlarının perfor-mansının izlenmesinde iyi bir yol sunabilir ve böylece yolsuzluğa karşı savaşa katkıda bulunabilirler.

AGİT Ekonomi ve Çevre Faaliyetleri Koordinatörü Ofisi (OCEEA)

AGİT Ekonomi ve Çevre Faaliyetleri AGİT Forumunun 8. toplantısı Nisan 2000 tarihinde Prag'da yapılan toplantısında yolsuzlukla mücadelede şeffaflık, iyi yönetim ve güçlü kurumlara duyulan gereksinimi ele almıştır.

Mayıs 2001 tarihinde yapılan Ekonomi Forumunun 9. toplantısı, ekonomi meselelerinde iyi yönetim ve şeffaflık meselesine adanmıştır.

AGİT Ekonomi Forumunun ilk hazırlık toplantısında Şeffaflık ve İyi Yönetimin geliştirilmesinde global, bölgesel ve ulusal enstrümanlar ile şeffaflık ve iyi yönetimin geliştirilmesinde kamu eğitiminin ve sivil toplumun önemi ele alınmıştır.

AGİT Parlamenter Asamblesi

Temmuz 2000 tarihinde Bükreş'te yapılan 9. Yıllık Toplantısında AGİTPA iyi yönetimi, sürdürülebilir kalkınma ve bölgelerarası işbirliğinin bir ön koşulu olarak belirlemiştir. AGİTPA '' AGİT'in ve kurumlarının demokrasi sürecinin desteklenmesi, hukukun üstünlüğünün ve sivil toplumun geliştirilmesi, seçim süreçlerinin izlenmesi ve böylece de iyi yönetimin geliştirilmesindeki özel rolünü memnunlukla karşılamıştır.'' Demokrasi, İnsan Hakları ve İnsani Meseleler Komitesinin kararında Asamble, hukukun üstünlüğü ve yolsuzlukla mücadelede tamamlayıcı bir yaklaşım getiren bir fikirler dizini sunmuştur.

AGİTPA Ekim 2000 tarihinde ''organize suç ve yolsuzluk'' konulu bir seminer düzenlemiştir. Müzakerelerin ana konusunu organize suç ve yolsuzluğun ekonomik kalkınma ve çatışma sonrası rehabilitasyon süreci üzerindeki çarpıtıcı etkileri ile yolsuzluk ve suçla mücadelede uluslararası stratejiler oluşturmuştur.

2. İstanbul Zirvesi Sonrası Başkanlık Faaliyetleri

İstanbul Deklarasyonu'nun 37. paragrafı uyarınca Başkanlık Mart 2000 tarihinde üye devletlerden gelen uzmanlardan oluşan, mevcut enstrümanları gözden geçiren ve hukuk düzeninin geliştirilmesi ve yolsuzluğu besleyen faktörlerle mücadeleyi ele alan bir toplantı yapmıştır.

Uzmanlar, mevcut en iyi uygulamaların dikkate alınması hususunda anlaşmışlardır. Ayrıca yolsuzlukla savaşta sadece önleyici mekanizmaların değil aynı zamanda sivil toplum katılımı da dahil iyi yönetimin ilerletilmesi gibi kapsayıcı çalışmaların da üstlenilmesi gerekliliğini vurgulamışlardır.

Avrupa Güvenlik Şartı AGİT'e yolsuzluk eylemlerine karşı güçlü bir kamu ve iş çevresinde görüş birliğini taahhüt eden sivil toplum örgütleri ile çalışma görevi vermiştir. Yolsuzlukla mücadelede AGİT'in yaklaşımı sadece hükümetlerle sınırlı değildir. Ayrıca özellikle yerel uygulama faaliyetleri üzerinde de odaklanmalıdır.

AGİT Ekonomi Forumunun 8. toplantısında Başkanlık, hukukun üstünlüğü, iyi yönetim ve yolsuzlukla mücadele gereksinimi meselelerinde ikinci uzmanlar toplantısını gerçekleştirmiştir.

AGİT'in uluslararası çabalara yapabileceği katkılardan bir tanesi de yolsuzluk olayına halkı bilinçlendirerek, mevcut norm ve standartlar konusunda bilgi dağıtarak ve yolsuzlukla mücadelede sivil toplumu ve sivil toplum örgütlerini destekleyerek, daha fazla siyasi dikkat verilmesini sağlamaktır. ODIHR ve OCEEA arasında AGİT faaliyetleri çerçevesinde daha yakın bir işbirliğinin, hukuk düzeninin ve yolsuzluk karşıtı faaliyetlerin AGİT'in çalışmaları ile bütünleştirilmesi için gerekli olabileceğini belirttiler.

AGİT, demokrasinin geliştirilmesi, adaletin etkin idaresi ve şeffaflığını sağlamaya yönelik çalışmalarda da bulunmaktadır. Bu göstergeler çerçevesinde AGİT, yolsuzluk olayının ele alınmasına daha fazla katkıda bulunabilir. Uzmanlar, bu alandaki AGİT çalışmalarının mevcut girişimlerin tekrarı olmaktan kaçınması ve önceliğin mevcut norm ve girişimlere yardımcı olmaya verilmesi gerektiği konusunda anlaşmışlardır.

Katılımcı kalkınma, insan hakları ve demokratikleşmenin iyi yönetim düşüncesi ile bütünleştirme çabalarıyla AGİT, hukuk düzeninin geliştirilmesi ve yolsuzluğu besleyecek faktörlerle mücadelede bilimsel bir yaklaşım izlemektedir. AGİT'in, kurumlarının ve misyonlarının değişik faaliyetlerine, bir dizi yolsuzluk karşıtı tedbirler de dahil edilmektedir.

5. III. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

1. Genel Görüşler

Katılımcı devletler arasında, aşağıdakiler hususunda genel bir anlaşma olduğu görülmektedir:

1. - Yolsuzluk olayı AGİT'in görevinin ve çalışmalarının tamamlayıcı bir parçası olarak ele alınmalıdır.

2. - Yolsuzluğun ele alınması ve hukuk düzeninin geliştirilmesi, AGİT'in tüm mekanizmalarında artırılmalıdır.

3. - Başarılı stratejiler, çok boyutlu ve hukuk düzeni, iyi yönetim, ekonomik kalkınma ile organize suç da görülen boşluklardan uzak olmalıdır.

4. - AGİT ve mevcut AGİT taahhütleri yolsuzlukla mücadelede çok boyutlu olmalıdır.

5. - Yolsuzluk sorununun ekonomik ve yasal zorlayıcı boyutları, uluslararası yetkin örgütler tarafında ele alınmaya devam etmelidir.

6. - Standart ve normlarla ilgili olarak öncelik diğer örgütlerin mevcut norm koyan faaliyetlerine verilmelidir.

7. - AGİT'in rolleri arasında, siyasi partiler ve devlet kurumlarını da içeren siyasi süreci etkileyici bir olay olarak yolsuzluğun değişik boyutlarını ele alma da bulunmaktadır.

8. - Tüm boyutlarıyla yolsuzluğu artırıcı bütçesel ve kaynaksal uygulamalar – eğer varsa- normal uygulamalar ile birlikte ele alınmalıdır.

11. 2. Öneriler

İki uzman toplantısı sırasında katılımcılar, AGİT çalışmalarının, kurumlarının ve misyon faaliyetlerinin nasıl daha da tamamlanacağı ve güçlendirileceği hususunda pek çok öneride bulunmuşlardır.b Bunlar:

9. - Devletleri, mevcut yolsuzlukla ilgili uluslararası antlaşmaları onaylamaları ve uygulamalarını ele almaya teşvik etmek;

10. -Yolsuzlukla savaşı, AGİT'in hukuk düzeninin güçlendirilmesi çalışmalarına entegre etmek için:

11. - ODIHR'ın aşağıda yer alan benzeri faaliyetlerini desteklemek:

-Yolsuzluğu kamu oyunu bilinçlendirme kampanyalarında ele almak;

-Kamu eğitim programlarını hukuk düzeni, yolsuzluk ve politikalar arasındaki bağlantılar hususundaki müzakereleri dahil edecek şekilde genişletmek;

-Şeffaflığı artırıcı kuralları belirleyen seçim yardımları vermek;

-Yönetimde genel olarak şeffaflık ve açıklığı geliştirmek;

12.- Ekonomi ve Çevre Faaliyetleri Koordinatörü Ofisinin İstanbul Zirve Deklarasyonunun 29. paragrafı uyarınca düzenli raporlar hazırlaması

-AGİT kurumlarını, AGİT misyonlarının '' iyi yönetim ve hukukun üstünlüğü ile bağlantılı'' faaliyetlerinde işbirliği yapmalarını teşvik etmek.

13. - Sivil toplum örgütleri ile diyalogu güçlendirmek/ yolsuzluk karşıtı bilgi ağı kurulmasına yardımcı olmak;

14.-2001 Ekonomi Forum ve hazırlayıcı seminerlerinin, iyi yönetim, hukukun üstünlüğü ve şeffaflığın geliştirilmesine katkılarını desteklemek;

15.- Mevcut enstrümanlar ve girişimler, en iyi uygulamalar ve alınan dersler hususlarında misyonlara bilgi vermek;

16.- Ulusal ve bölgesel eylem için kısa ve uzun dönem önceliklerin tanımlanmasına yardımcı olmak;

17. - Benzeri yasal düzenlemeler hakkında kamuoyunun bilincini artırmak ve uygulanmaları ve takip edilmelerine kamuoyu katılımını teşvik etmek;

18. - AGİT Medya Temsilcisinin faaliyetlerini destekleyerek araştırmacı gazeteciliği geliştirmek;

19. - Özel çıkar gruplarının lobi faaliyetlerinin başlaması ile bağlantılı meselelerini ele almak;

20 -Yolsuzlukla ilgili, uluslararası bilgi merkezleri ile işbirliği yapmak;

21. -Yolsuzluk hakkındaki uluslararası forumlara katılmak ve uluslararası takip mekanizmaları-nın sonuçlarına dikkat çekmek;

22.-Kamu görevlilerine ve hakimlere eğitim vermek ve bunu geliştirmek;

23. - AGİTPA vasıtasıyla ulusal yasamaya dahil olmak;

24. -Yasa zorlayıcı birimlerin, kamu ile daha yakın bir işbirliği kurmalarına yardımcı olmak ve böylece de kamuya karşı sorumluluklarını artırmak.

Bu rapor İstanbul Zirve Deklarasyonu'nun 37. maddesi uyarınca hazırlanmıştır. İstanbul 'da verilen görevin bir ilerleme raporudur ve yolsuzluğu kapsamlı olarak ele alma iddiasında değildir fakat AGİT'in yolsuzlukla mücadelede konusundaki ulusal ve uluslararası çabalara yapabileceği katkılar üzerinde yoğunlaşmıştır.

Bu raporun amacına uygun olarak yolsuzluk terimi, AGİT'in konusuna giren, istikrarsızlık yaratıcı potansiyele sahip geniş çaplı, ve/veya geniş ölçekli ve/veya sistematik yolsuzluklar anlamında kullanılmıştır. Yolsuzluk çok yaygın ya da sistematik hale geldiğinde hukuk düzenine, ulusal kurumların otoritesine ve kalkınmaya açık bir tehlike oluşturur; bu kısır döngüde organize suçun tüm şekillerini beslemekte ve beslenmektedir, böylece de hukuksuzluk devleti olmaya giden yola katkıda bulunmakta, ulusal, bölgesel ve uluslararası istikrarı tehlikeye atmaktadır.

'Hukuk devletine bağlılığımızı teyit ediyoruz. Yolsuzluğun AGİT'in ortak değerlerine büyük bir tehdit oluşturduğunun bilincindeyiz. Yolsuzluklar istikrarsızlık yaratır, güvenlik, ekonomik ve insani boyutun birçok veçhesini etkiler. Üye devletler, yolsuzlukla ve yolsuzlukları doğuran koşullarla mücadele etmeyi ve iyi yönetim ve toplumsal bütünlük için olumlu bir çerçeve yaratmayı üstlenirler. Yolsuzluklarla mücadele etmek için mevcut uluslararası araçları daha verimli kullanacaklar ve birbirlerine yardım edeceklerdir. AGİT, hukukun üstünlüğünü geliştirme gayretlerinin bir parçası olarak yolsuzluklara karşı güçlü kamu ve iş çevreleri oydaşmasına bağlı sivil toplum kuruluşları ile çalışacaktır.

4. GRECO[191] TÜRKİYE RAPORLARI

4.1. YOLSUZLUĞA KARŞI DEVLETLER GRUBU (GRECO) I. VE II. AŞAMA TÜRKİYE DEĞERLENDİRME RAPORU (6-10 Mart 2006-Strasbourg)

GİRİŞ

1. Türkiye, 1 ocak 2004 tarihinde, ilk değerlendirme aşamasının tamamlanmasından sonra ve ikinci aşama devam ederken GRECO'ya katıldı. Böylece, Türkiye ilk ve ikinci aşama konularını kapsayan bir sürece dahil oldu. (3. paragrafla karşılaştırınız). GRECO değerlendirme ekibi İngiltere'den Kamu Hayatı Standartları Komitesi Sekreter yardımcısı Dr. Richard Jarvis, Sırbistan ve Karadağ'dan Yolsuzlukla Mücadele İnisiyatıfi ajansı Hukuk Danışmanı Ana Nikolic, Bulgaristan Adalet Bakanlığı, uluslararası Hukuk işbirliği Departmanı Başkanı Georgi Rupchev ve Belçika'dan Savcı Isabelle Van Heers'den oluşmuştur. Avrupa Konseyi Sekreteryasından bir heyetle birlikte Sözkonusu ekip, 23-27 Mayıs 2005 tarihleri arasında Türkiye'yi ziyaret etmiştir. Bu ziyaret öncesinde bu heyete Değerlendirme Anketi cevapları, (Greco Eval I/II (2004) 2E REV,birinci ve ikinci kısımlar) ilgili yasal metinler ve diğer belgeler sunulmuştur.

---

[191] Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu: 4 Mayıs 1998 tarihinde gerçekleştirilen 102. Avrupa Konseyi (AK) Bakanlar Komitesi toplantısında alınan (98) 7 sayılı ilke kararı ile, "1 Mayıs 1999 tarihi itibariyle bir 'genişletilmiş kısmi anlaşma' şeklinde" Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu (GRECO) kurulması yetkisi tesis edilmiş olup, iş bu yetkiye dayanarak 17 kurucu üye devlet tarafından (99) 5 sayılı ilke kararı ile GRECO 1 Mayıs 1999 günü itibariyle kurulmuştur. GRECO, yolsuzlukla mücadele alanında uluslararası ünü ve prestiji haiz, esnek ve etkin bir mekanizmadır Tam üyelik için aranan tek koşul, GRECO tarafından değerlendirilmeye alınmayı kayıtsız şartsız olarak kabul etmek ve "karşılıklı değerlendirme" aşamalarına herhangi bir çekince koymaksızın katılmaktır. GRECO'ya Avrupa Konseyi üyesi ülkelerin yanı sıra, ABD de üyedir. GRECO'ya katılım sürekli artmakta olup, 13 Ocak 2011 tarihinde Gruba katılan Belarus ile birlikte üye sayısı 49'a ulaşmıştır. Ülkemiz, ulusal ve uluslararası alanda önemli bir sorun halini alan yolsuzluk olgusuyla mücadele konusundaki irade ve kararlılığının bir göstergesi olarak, 1 Ocak 2004 tarihinde GRECO'ya üye olmuştur. GRECO'nun amacı, dinamik karşılıklı değerlendirme süreci (a dynamic process of mutual evaluation) ve emsal baskısı (peer pressure) mekanizmalarını işletmek suretiyle üyelerinin Avrupa Konseyi tarafından oluşturulan yolsuzlukla mücadele standartlarına uygunluğunu değerlendirmek ve bu yolda kapasitelerinin artırılmasına yardımcı olmaktır.

2. GRECO değerlendirme ekibi Başbakanlık (Teftiş Kurulu, Etik Kurulu ve Bilgi Edinme Kurulu'nun da içinde olduğu çeşitli bölümler), Adalet Bakanlığı (Adalet Akademisinin de dahil olduğu değişik birimler), Cumhuriyet Başsavcılığı, Yargıtay, Anayasa Mahkemesi, Danıştay, İçişleri Bakanlığı(Polis Akademisi ve TADOC'un da aralarında bulunduğu değişik birimler), Polis, Jandarma, Maliye Bakanlığı (aralarında MASAK'ın da bulunduğu değişik birimler), Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Meclis Dokunulmazlıklar Komisyonu, Kamu İhale Kurumu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu ve Sayıştay ile toplantılar yaptı. Ayrıca, Ankara Barosu, TESEV, İstanbul Ticaret Odası ve Uluslararası Şeffaflık Örgütü Türkiye Şubesi yetkilileriyle de görüşmeler yapıldı.

3.GRECO'nun, tüzügünün 10.3 maddesine göre;

İlk değerlendirme aşamasında aşağıdaki konularla ele alınmasına karar verdiği hatırlatılır. Yolsuzlukla mücadele ve yolsuzluğu önlemede yer alan milli organların bağımsızlığı, uzmanlaşması ve bu organlara sağlanacak araçlar : 3 nolu Rehber ilke: yolsuzluğu önleme, soruşturma, kovuşturma ve yargılama ile görevli yetkililer: yasal statü, yetkiler, delil toplama araçları, bağımsızlık ve özerklik); Rehber ilke 7: yolsuzlukla mücadelede rol olan organlar ve uzmanlaşmış kişiler, bunların emrindeki araçlar)

Bağışıklıkların kapsamı : Rehber ilke 7(yolsuzlukla ilgili soruşturmadan, kovuşturmadan ve yargılamadan bağışıklık,)

İkinci değerlendirme aşaması aşağıdaki konuları ele almalıdır:

Yolsuzluk gelirleri : Rehber ilke 4 (yolsuzluk gelirlerine elkoyma ve müsadere), Rehber ilke 19,(yolsuzluk ve kara para aklama/organize suç arasındaki bağlantı), tamamlayıcı olarak, Yolsuzluğa Karşı Ceza Sözleşmesini (ETS 173) onaylamış olan taraflar için, anılan sözleşmenin 3,13 ve 23 maddeleri.

Kamu yönetimi ve yolsuzluk4: Rehber ilke 9(kamu yönetimi) ve 10(kamu görevlileri)

Tüzel kişiler ve yolsuzluk5: Rehber ilke 5(tüzel kişiler), ve 8 (mali mevzuat), tamamlayıcı olarak, Yolsuzluğa Karşı Ceza Sözleşmesini (ETS 173) onaylamış olan taraflar için, anılan sözleşmenin 14, 18 ve 19/ 2. maddeleri.

4. Bu rapor bu soru formuna verilen cevaplar ve yapılan ziyarette elde edilen bilgiler doğrultusunda hazırlanmıştır. Bu raporun asıl amacı, Türk yetkililer tarafından 3. paragrafta belirtilen hükümlerden çıkan yükümlülükleri yerine getirmek amacıyla alınan tedbirlerin etkinliğini değerlendirmektir.Bu rapor her bir konuda; durumun anlatımı ve devamında eleştirel bir analiz

içermektedir. Sonuçlar, GRECO tarafından yapılmış ve Türkiye'ye hitap eden tavsiyelerin listesini içermekte ve Türkiye'nin bu değerlendirme konusu hükümlere olan uyum düzeyini artırmayı hedeflemektedir.

TÜRKİYE'DE YOLSUZLUKLA MÜCADELE POLİTİKASINA GENEL BAKIŞ

a) Durumun Tasviri

Yolsuzluğun Algılanması

5. Türkiye Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Vakfı'nın (TESEV) 2001 yılı yolsuzluk araştırması, yolsuzluk konusunun Türkiye'de çözülmesi gereken en büyük problemlerden biri olarak değerlendirildiğini göstermiştir. Araştırma yolsuzluğun devlet sektöründe hem merkezi hem de yerel yönetimlerde yaygın olduğunu belirtmektedir. Özelleştirme programları ve kamu ihaleleri kaygıların olduğu spesifik alanlardır. Yolsuzluk, Türkiye'ye yabancı sermaye girişinin önündeki ana engellerden biri olarak gözükmektedir.

6. Sivil toplum temsilcileri, kayırmacılık ve benzer nitelikteki olguları da içeren geniş anlamdaki yolsuzluğun Türkiye'de köklü bir şekilde yerleştiğini iddia etmektedir. Son yıllarda ortaya çıkan yolsuzluk skandalları, yolsuzluğun siyasetin en yüksek kademelerinde, devlet kurumlarında ve hatta yargıda bile var olduğunu göstermiştir. Sivil toplum temsilcileri bu olayların çok az kısmının soruşturmaya tabi tutulduğunu ve hiçbiri hakkında cezaya hükmedilmediğini de iddia etmiştir. Hükümet yetkilileri tarafından bu değerlendirmeye itiraz edilmiştir.

7. Ülkede yolsuzluğun incelenmesinde rol almış uluslararası organizasyonlar tarafından da yolsuzluk bu şekilde algılanmaktadır.

8. Ülkedeki yolsuzluk ile organize suçlar arasında bir bağlantı olduğu Türk tarafı tarafından. kabul edilmektedir. Yürütülen adli soruşturmalar bu tip bağlantıları ortaya çıkarmıştır. Yolsuzluk soruşturmaları her zaman devlet görevlileri ile ilişkilendirilmekte iken özel rüşvet(özel kuruluşlar arasında) suç kapsamına alınmamaktadır. Bununla birlikte, yeni ceza yasası kamu şirketlerine ilişkin olarak bazı sınırlı özel rüşvet tanımlamaları getirmektedir.(Bakınız, paragraf 21)

9. Dünya Bankası ve Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası, 2005 yılında, Türkiye'de, organize suç ve yolsuzluk düzeyinin iş dünyasında yüksek olduğu sonucuna varmıştır.

10. Türkiye, Uluslararası Şeffaflık Örgütünün 2004 yılı Yolsuzluk Algılaması Endeksinde 3,2 (10 üzerinden) notu ile 77. (145 ülke içinde) sırada yer

almıştır. Benzer değerler 2001- 2003 yılları için de verilmiştir. Uluslararası Şeffaflık Örgütünün 2005 yılı Yolsuzluk Endeksinde Türkiye 3,5 (10 üzerinden) notu ile 65. (159 ülke içinde) sırada yer almıştır. Bu rakamlar, Türkiye'yi Avrupa'da yolsuzluğun en çok görüldüğü ülkeler grubuna koymaktadır. 1997 yılında Şeffaflık Örgütünün bir şubesi Türkiye'de açılmıştır.

Yolsuzluğa Karşı Önlemler

11. Greco Değerlendirme Ekibiyle görüşen Türk yetkilileri, Türkiye'deki yolsuzluğun yönetimin düzgün işleyişini tehdit eden önemli bir sorun olduğunu kabul etmektedirler. Yolsuzluk ile mücadeleye son yıllarda öncelik verilmiştir. Yolsuzluk ile mücadele, ayrıca, Türkiye'nin Avrupa Birliği Katılım müzakerelerinde de öncelikle ele alınan bir konudur.

12. 2001 yılında, Kamu yönetiminde şeffaflığı ve verimliliği arttırmaya yardımcı olmak amacı ile Başbakanlık Teftiş Kurulu, Hazine Müsteşarlığı, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ile Maliye Bakanlığına bağlı Mali Suçları Araştırma Kurulu'nun katılımıyla bir Yolsuzlukla Mücadele Yönlendirme Komitesi ve bu komite çalışmalarına yardım etmek amacıyla bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Ayrıca, Maliye Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve Sayıştay'ın temsilcilerinin katılımıyla Kamu Harcamaları Yönetimi Reformu Yönlendirme Komitesi kurulmuştur.

13. Greco Değerlendirme Ekibi, bu komitelerin; meslek kuruluşları, medya, sivil toplum örgütleri, küçük ve orta ölçekli işletmeler, akademisyenler ve kamu yöneticileriyle işbirliği halinde ülke çapında yolsuzlukla mücadele politikasının zeminini hazırladığı hususunda bilgilendirilmiştir. 2001 yılının Eylül ayında düzenlenen "Şeffaflığın Arttırılması ve Türkiye'nin Kamu Sektörünün İyi Yönetimi" konulu uluslararası konferans, yolsuzlukla mücadele hususundaki ulusal stratejinin arkasında bulunan diğer bir itici faktördür.

14. Ocak 2002'de Bakanlar Kurulu "Saydamlığın Artırılması ve Kamuda Etkin Yönetimin Geliştirilmesi Eylem Planı"nı bir Bakanlar Kurulu Kararı şeklinde kabul etmiştir. Planın temel amaçları; kamu görevlilerinin takdire dayalı yetkileri, kamu ödeme rejimi, yolsuzluğa karışmış kamu görevlilerine karşı önleyici müeyyideler ile disiplin ve ceza müeyyidelerinin etkin uygulanması, kamu idaresi denetim sisteminin modernizasyonu, özel işletmeler ve yatırımcılara uygulanan idarî formalitelerin azaltılması ve daha genel olarak, siyasî sistem ve kamu sektöründe güvenin arttırılması alanlarını kapsayacak şekilde geniştir.

15. Eylem Planı daha spesifik olarak; kamu hizmet sunum standartlarının oluşturulmasına, kamu kurumları ile kamu vakıf ve dernekleri arasındaki ilişkinin düzenlenmesine, kamu idaresinin insan kaynakları sisteminin geliştirilmesine, saydamlığın artırılmasına, bilgiye ulaşmanın kolaylaştırılmasına, teftiş ve denetim sisteminin güçlendirilmesine, adlî sistemin geliştirilmesine, kara para aklama ile mücadelenin güçlendirilmesine, seçim kampanyalarının finansmanında malî sorumluluk ve şeffaflığın artırılmasına, mal bildirimlerinde hesap verilebilirliğin artırılmasına ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesine öncelik vermiştir. Bu Eylem Planı, Planın uygulamasının koordinasyonu için Bakanlıklar arası bir komite kurulmasını da içermektedir.

16. Eylem Planının 2002 yılında kabul edilmesiyle, yukarıda bahsedilen Yolsuzlukla Mücadele Yönlendirme Komitesi ortadan kalkmıştır. Eylem Planını takip eden Acil Eylem Planı, 2002 yılının Kasım ayında seçilen 58. Hükümet tarafından , 2003 yılının Ocak ayında açıklanmıştır. Acil Eylem Planı Avrupa Birliği ile işbirliği içinde bulunan Hükümetin belirlediği, kamu hizmetlerinin geliştirilmesi, uzmanlaşmış yolsuzlukla mücadele birimlerinin güçlendirilmesi ve kamu bilincinin arttırılması alanlarında teknik işbirliği amacıyla yolsuzluğa karşı mücadeleye özgü ayrı bir bölümü içermektedir. Acil Eylem Planı'nın uygulamasına ilişkin sorumluluk, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına verilmiş ve 2002'deki Eylem Planı'nda öngörülen eylem planının uygulamasını koordine edecek bakanlar komitesi ilk olarak 2002/56 sayılı Başbakanlık Genelgesi aracılığıyla Mayıs 2002'de kurulmuştur. Bu komite Adalet Bakanı, Maliye Bakanı ve iki Devlet Bakanı olmak üzere 4 Bakandan oluşmaktadır. Bakanlar komitesine başkanlığını Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanının yaptığı bir teknik komite yardımcı olmaktadır.

17. 2003 yılı Ocak ayında, yolsuzluğun sebepleri ile ekonomik ve sosyal boyutlarını analiz etmek ve yolsuzluğa karşı mücadelede etkili gerekli tedbirleri belirlemek amacıyla bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulmuştur. Bu Komisyon; Temmuz 2003'de, kamu ihaleleri, özelleştirme faaliyetleri ve diğer alanlarda bir dizi yolsuzluk olaylarına karıştıklarından şüphe edilen birçok politikacı, bir eski başbakan, eski bakanlar ile bazı kamu görevlilerinin soruşturulması öngören raporunu yayınlamıştır. Meclis Komisyonu, diğer hususların yanı sıra, üst düzey resmi görevlilerin dokunulmazlığının sınırlandırılmasını ve bazı yolsuzluk soruşturmalarının Başbakanlık Teftiş Kurulu tarafından yürütülmesini önermiştir. Kurul tarafından oluşturulan komisyonlar aracılığıyla toplam 29 soruşturma gerçekleştirmiştir.

18. Yolsuzlukla mücadeleye yönelik bu tür çabalar, son yıllarda Kamu ihale Kanunu (2003), Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (2003), Bankalar Kanununda Değişiklik yapan Kanun (2003), Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması Hakkında Kanun (2004) gibi birçok yeni yasanın çıkarılmasına ve mevcut yasalarda değişiklik yapılmasına neden olmuştur. Şeffaflık ve basın özgürlüğü özel ilgi alanları olmuş, bu bağlamda Bilgi Edinme Kanunu (2003), Basın Kanunu (2004) gibi yeni kanunlar çıkarılmış ve Anayasada değişikliklilerin yapılmıştır. Hukuk reformu aynı zamanda kanun çalışmalarına da odaklanmış ve yeni Ceza Kanunu, yeni Ceza Usul Kanunu ve Kabahatler Kanunu 2005 yılında yasalaşmıştır.

19. Hükümet, sivil toplum örgütlerinin yolsuzlukla mücadeleye geniş katılımlarının ve bu alandaki kamu bilincinin artmakta olduğunu ve bunların da yolsuzluğa karşı mücadelede en temel araç olarak değerlendirildiğini belirtmiştir. Greco Değerlendirme Ekibi ile görüşen sivil toplum örgütleri temsilcileri, Adalet Bakanlığı'nın da içinde bulunduğu birkaç istisna dışında kamu kuruluşlarının, yolsuzlukla mücadele çalışmalarına sivil toplum kuruluşlarını yeterince dahil etmediklerini iddia etmişlerdir. Sivil toplum örgütleri temsilcileri ayrıca, yolsuzlukla mücadele amacıyla alınan önlemlerin yeteri kadar koordine edilmediğini ve uzun döneme yönelik olmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca, Türkiye'nin Avrupa Birliğine Katılımına ilişkin 2004 tarihli rapora göre, sivil toplumla diyaloğun güçlendirilmesi ve yolsuzlukla mücadele için bağımsız bir organ kurulması teşvik edilmektedir. Avrupa Birliğinin 2005 yılı raporunda, yolsuzlukla mücadele eden kurumların güçlendirilmesinin gerektiği ve özellikle de teftiş sisteminin gözden geçirilerek güçlendirilmesinin yolsuzlukla mücadelede etkinliğin sağlanması için gerekli olduğu belirtilmektedir.

20. Türkiye, yolsuzlukla mücadelede alanında görev yapan uluslararası organizasyonlarda aktif rol almaktadır. Bu durum, yolsuzlukla mücadeleye yönelik iç projelerin kurulmasında önemli bir girdi sağlamıştır. Türkiye, Avrupa Birliğine üyelik için başvuran bir devlettir ve daha önce bahsedildiği gibi yolsuzluk, Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinin hazırlık aşamasında ele alınan bir konudur. Türkiye, Avrupa

Konseyi Yolsuzlukla Mücadele Ceza Hukuku Sözleşmesi'ni (Sözleşme No:173) 2003 yılında onaylamış ve 2004 yılında Yolsuzlukla Mücadele Devletler Grubu (GRECO) üyesi olmuştur. Türkiye, Suçtan Kaynaklanan Gelirlerinin Aklanması, Araştırılması, Ele geçirilmesi ve Elkonulması Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ni (Sözleşme No:141) onaylamıştır. Türkiye, Mali Eylem

Görev Grubu (FAFT) ve OECD'nin Rüşvetle ilgili Çalışma Grubu üyesidir ve OECD'nin Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesine taraftır. Türkiye, Yolsuzluğa Karşı Birleşmiş Milletler sözleşmesini imzalamıştır.

Ceza Mevzuatı

21. Kamu sektöründe rüşvet almak ve vermek Ceza Kanunu'nun 252. maddesinde düzenlenmiştir. Madde şu şekildedir:

MADDE 252.- (1) Rüşvet alan kamu görevlisi, dört yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Rüşvet veren kişi de, kamu görevlisi gibi cezalandırılır. Rüşvet konusunda anlaşmaya varılması hâlinde, suç tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur.

(2) Rüşvet alan veya bu konuda anlaşmaya varan kişinin, yargı görevi yapan, hakem, bilirkişi, noter veya yeminli mali müşavir olması hâlinde, birinci fıkraya göre verilecek ceza üçte birden yarısına kadar artırılır.

(3) Rüşvet, bir kamu görevlisinin, görevinin gereklerine aykırı olarak bir işi yapması veya yapmaması için kişiyle vardığı anlaşma çerçevesinde bir yarar sağlamasıdır.

(4) Birinci fıkra hükmü, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu kurum veya kuruluşlarının ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının iştirakiyle kurulmuş şirketler, bunların bünyesinde faaliyet icra eden vakıflar, kamu yararına çalışan dernekler, kooperatifler ya da halka açık anonim şirketlerle hukukî ilişki tesisinde veya tesis edilmiş hukukî ilişkinin devamı sürecinde, bu tüzel kişiler adına hareket eden kişilere görevinin gereklerine aykırı olarak yarar sağlanması hâlinde de uygulanır.

(5) (Değişik: 29.06.2005 - 5377/28 md.) Yabancı bir ülkede seçilmiş veya atanmış olan, yasama veya idarî veya adlî bir görevi yürüten kamu kurum veya kuruluşlarının, yapılanma şekli ve görev alanı ne olursa olsun, devletler, hükümetler veya diğer uluslararası kamusal örgütler tarafından kurulan uluslararası örgütlerin görevlilerine veya aynı ülkede uluslararası nitelikte görevleri yerine getirenlere, uluslararası ticarî işlemler nedeniyle, bir işin yapılması veya yapılmaması veya haksız bir yararın elde edilmesi veya muhafazası amacıyla, doğrudan veya dolaylı olarak yarar teklif veya vaat edilmesi veya verilmesi de rüşvet sayılır.

22. Nüfuz ticareti, önceki Ceza Kanunda ayrı bir suç olarak düzenlenmişti. Bununla birlikte, yeni Ceza Kanununda (2005) dolandırıcılığın nitelikli

formu olarak düzenlenmiştir. 158. maddenin 2. fıkrası, "Kamu görevlileriyle ilişkisinin olduğundan, onlar nezdinde hatırı sayıldığından bahisle ve belli bir işin gördürüleceği vaadiyle aldatarak, başkasından menfaat temin eden kişi, iki yıldan yedi yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar para cezasına hükmolunur" şeklinde düzenlenmiştir.

23. Karapara aklama suçu, Ceza Kanununun 282. maddesinde (2005'teki değişiklik) aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir:

(1) Alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkaran veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tabi tutan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır .

(2) Bu suçun, kamu görevlisi tarafından veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğin icrası sırasında işlenmesi hâlinde, verilecek hapis cezası yarı oranında artırılır.

(3) Bu suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, verilecek ceza bir kat artırılır.

(4) Bu suçun işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

(5) Bu suç nedeniyle kovuşturma başlamadan önce suç konusu malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini sağlayan veya bulunduğu yeri yetkili makamlara haber vererek ele geçirilmesini kolaylaştıran kişi hakkında bu maddede tanımlanan suç nedeniyle cezaya hükmolunmaz.

24. Organize suç örgütü kurma ve üyesi olma Ceza Kanunu'nun 220. maddesinde aşağıdaki şekilde cezalandırılmıştır:

(1) Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenler, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması hâlinde, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ancak, örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerekir.

(2) Suç işlemek amacıyla kurulmuş olan örgüte üye olanlar, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Örgütün silâhlı olması hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza dörtte birinden yarısına kadar artırılır.

(4) Örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi hâlinde, ayrıca bu suçlardan dolayı da cezaya hükmolunur.

(5) Örgüt yöneticileri, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı ayrıca fail olarak cezalandırılır.

(6) Örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişi, ayrıca örgüte üye olmak suçundan dolayı cezalandırılır.

(7) Örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişi, örgüt üyesi olarak cezalandırılır.

(8) Örgütün veya amacının propagandasını yapan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

b. Analiz

25. Greco Değerlendirme Ekibi tarafından toplanan bilgiye göre, Türkiye uzun zamandır yolsuzluktan geniş ölçüde etkilenmekte ve bu problemin yargı da dahil olmak üzere tüm ülke kurumlarında yaygın olduğu görülmektedir. Ayrıca, siyasi düzeydeki yolsuzluğun, kamu tarafından kaygıyla algılandığı anlaşılmaktadır.

26. Türk Hükümeti, Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı'nın (TESEV) 2001 araştırmasına göre Türkiye'de üzerinde durulması gereken en önemli üçüncü konu olan yolsuzlukla mücadelede kararlı olduğunu belirtmiştir. Bu araştırma, katılanların çoğunun, devlet sektöründe yolsuzluğun yüksek olduğunu (%80) düşündüklerini göstermektedir. Bu oldukça kötümser tablo, diğer uluslararası araştırmalar ve Greco Değerlendirme Ekibi tarafından toplanan raporlardaki bilgilerle örtüşmektedir.

Bununla birlikte Greco Değerlendirme Ekibi durumun iyileştirilmesi için son yıllarda çok şey yapıldığını ve bu bağlamda Avrupa Birliğine giriş sürecinin önemli bir rol oynadığını kaydetmiştir.

27. Yolsuzlukla mücadelede Hükümetin temel başarısı, 2003 yılında Acil Eylem Planının izlediği ve 2002 yılında Bakanlar Kurulu Kararnamesi olarak çıkarılan "Saydamlığın Artırılması ve Kamuda Etkin Yönetimin Geliştirilmesi Eylem Planı" idi. Eylem Planlarının geniş yelpazesi altında, etkili uygulamayı gerektiren ve zaman içinde yolsuzlukla mücadeleye yardımcı olacak potansiyel öneme sahip bir dizi yasal değişiklikler yapılmıştır. (Örneğin, Bilgi Edinme Kanunu, Kamu İhale Kanunu, Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu)

28. Hükümet, çabaları nedeniyle takdir edilmelidir. Bazı önlemlerin tam etkisi, daha çok yeni olan yasal düzenlemelerin uygulanması ve yürürlüğe konulmasına kadar değerlendirilemeyecektir. Greco Değerlendirme Ekibi, yolsuzlukla mücadelede etkinliğini değerlendirebilmek üzere, yapısal değişikliklerdeki sonuçları tercihen iki üç yıllık zaman süreci içerisinde ölçmenin önemli olacağı görüşündedir. Greco Değerlendirme Ekibi yolsuzluğa karşı önlemlerin etkinliğinin izlenmesi için sistemlerin geliştirilmesini tavsiye etmektedir.

29. Greco Değerlendirme Ekibi, yolsuzluğa karşı umut verici gözüken programların devamlılığının, önlemleri almakla yükümlü iktidardaki hükümetler ve münferit bakanlıklardan yeterli ölçüde bağımsız uygulama ve denetim olmadığı takdirde olumsuz olarak etkilenebileceğini ifade etmektedir. Ayrıca, GRECO değerlendirme ekibi sivil toplumun reformlara istenen ölçüde katılamayışları hususuna da önem vermektedir.

30. Yolsuzlukla Mücadele Yönlendirme Komitesi tarafından hazırlanan 2002 Eylem Planı, Planın uygulamasının koordine edilmesi için Bakanlıklar arası bir Komite kurulmasını öngörmektedir. Bu Planı, sonradan Acil Eylem Planı (AEP) izlemiş ve aynı zamanda ortadan kalkan Yönlendirme Grubu'nun yerini Bakanlar Komitesi almıştır. O zamandan beri uygulama ve izleme yetkisi tümüyle, hükümete (Bakanlar Komitesi) aittir.

31.Hükümet tarafından yolsuzlukla mücadeleye atfedilen önem, yolsuzluğun yaygınlığı ve kamu sektörünün karmaşıklığı göz önünde bulundurulduğunda, merkezî koordinasyon/ gözden geçirme organının eksikliği yolsuzlukla mücadele politikası sisteminde ciddi bir boşluk olarak gözükmektedir. Greco Değerlendirme Ekibinin ziyaretinden sonra Türk yetkililer bu duruma itiraz ettiler ve hükümetin Bakanlar Komitesi aracılığıyla bu fonksiyona zaten sahip olduğunu iddia ettiler. Greco değerlendirme ekibi sözü edilen Komite ile ziyareti esnasında herhangi bir toplantı yapmamıştır ve bu Komitenin her halukarda hükümete bağlı olduğunu anlamaktadır. Uzun vadede yeterli bağımsızlıkla donatılmış böyle bir yapının varlığı, yolsuzlukla mücadele stratejilerinde devamlılığı sağlamak için önemli bir adım olacaktır. Ayrıca böyle bir yapı, sadece kamu görevlilerinden oluşmayıp, sivil toplum temsilcilerini de kapsamalıdır. Böylelikle hem yapıya geniş bir uzmanlık sağlayacak hem de yolsuzluğa karşı mücadelede Hükümetin sivil toplum da sürece katma taahhüdü hakkında kamuya verilmiş önemli bir sinyal olacaktır. Greko Değerlendirme Ekibi, yolsuzluk konusunda yeni stratejiler önermek ve yolsuzluğa karşı

ulusal stratejilerin uygulanmasını izlemekten sorumlu olacak şekilde bir kurumun görevlendirilmesini tavsiye etmektedir. Böyle bir kurum, kamu yönetimini olduğu kadar sivil toplumu da temsil etmeli ve izleme fonksiyonunda bu kuruma belli ölçüde bağımsızlık verilmelidir.

32.Greco Değerlendirme Ekibi, özel kuruluşlar arasındaki yolsuzluğun Türkiye'de suç olmadığını kaygıyla not etmektedir. Bununla birlikte, yeni Ceza kanunu bu bağlamda sınırlı bir cezalandırma getirmektedir. (bakınız para.21) Greco Değerlendirme Ekibi, kamu sektöründe olduğu kadar özel sektörde de mevcut olan her çeşit yolsuzluğun cezalandırılmasının yolsuzlukla mücadeleye ek bir

katkıda bulunacağı düşüncesindedir. Bu aynı zamanda, önleyici bir tedbir olarak halka açık bir işaret verecektir. Bununla birlikte, suç sayma birinci ve ikinci değerlendirme aşamalarında detaylı olarak ele alınmamıştır.

II. YOLSUZLUĞUN ÖNLENMESİ VE YOLSUZLUKLA MÜCADELEDE ROL ALAN ULUSAL KURUMLARIN BAĞIMSIZLIĞI VE UZMANLAŞMASI VE BU KURUMLARA SAĞLANAN ARAÇLAR

a. Mevcut Durum:

33. Sadece Yolsuzlukla mücadeleye özgü belirli bir polis birimi yoktur. Bunun yerine, diğer görevlerine ek olarak, kendi yetki alanlarındaki yolsuzluğu araştırma yetkisi olan birçok devlet kurumu vardır.

34. Beşinci bölümde anlatıldığı gibi, kamu yönetimi ile ilgili olarak, her Bakanlık ve Devlet dairesi kendi iç teftiş sistemine sahiptir (Teftiş Kurulu). Sahtecilik, görevi kötüye kullanma ve ihmal gibi suçlar büyük ölçüde bu yapılar tarafından soruşturulmakta olup, bu husustaki ana kurala (anayasal) göre polis veya savcılık ancak sözkonusu idare amirinin izni sonrasında olaya müdahil olabilir. Ancak, 3628 sayılı yasayla, rüşvet ve benzer diğer bazı suçlar bakımından, yolsuzlukla ilgili suçların ilgili idari amir veya Bakanın izni aranmaksızın doğrudan savcılığa gönderilmesi gerektiğini ifade eden bir istisna getirilmiştir. Organize suçlar ve kaçakçılık suçlarında da doğrudan kovuşturma yapılmaktadır. izin sistemine getirilen istisnaların, kamu görevlilerinin yargılanması hakkındaki yüzyıllık mevzuatın modernize edilmesi sonucunda ortaya çıktığı not edilmelidir.

35. Bu bölüm, genel kolluk sistemi, kovuşturma ve adliye ile sınırlıdır.

Kolluk Makamları

36. İçişleri Bakanlığı, Türkiye'de iç güvenlik ve kamu düzeninin sağlanmasından sorumludur. Bu fonksiyon, şehirlerde Emniyet Genel Müdürlüğü, kırsal alanlarda da Jandarma Genel Komutanlığı tarafından yerine getirilmektedir. Her iki yapı da, önleyici olduğu kadar araştırıcı polis yetkisine sahiptir ve yolsuzlukla mücadelede birimleri vardır. Ancak hiçbir birimi sadece yolsuzlukla uğraşmamaktadır.

Polis (Emniyet)

37. Emniyet teşkilatı, bir Genel Müdür ve beş yardımcısı tarafından yönetilmektedir. Personel kadrosu yaklaşık 194.000 kişiden oluşmaktadır. Genel Müdürlüğün, Merkezi ve yerel olmak üzere iki teşkilatı bulunmaktadır. Merkez teşkilatı çeşitli görevleri olan 27 bölüme ayrılmıştır. Yüksek seviyede eğitim sağlayan Polis Akademisi ile temel eğitim veren Polis Koleji de Merkez Teşkilatına bağlıdır. Üstelik, Türkiye'deki diğer tüm kamu kurumları gibi Polis, kötü işleyiş ve yolsuzluk gibi bir kısım iç soruşturmalara ilişkin kendi teftiş kuruluna sahiptir.

38. Taşra teşkilatı, her bir ilde bir tane olmak üzere, 81 il Emniyet Müdürlüğü, 749 ilçe polis birimi, 21 sınır birimi, 9 serbest bölge polis istasyonu, 898 polis merkezi ve 285 polis istasyonuna ayrılmıştır.

39. Kaçakçılık ve Organize Suçlar Daire Başkanlığı (KOM); organize suçlarla bağlantılı olması halinde, yolsuzluk ve kara para aklama da dahil olmak üzere mali suçlar, uyuşturucu ticareti, korsancılık, kalpazanlık, sahtecilik, doğal ve kültürel varlıkların yasadışı ticareti, organ ve doku kaçakçılığı, insan ticareti, siber suçlar, çıkar amaçlı suç örgütleri, silah, mühimmat ve nükleer madde kaçakçılığı gibi suçlarla ilgilenir. Bu Bölüm, 400'ü merkezde diğerleri 81 il teşkilatında olan 4000 den fazla görevliden oluşmaktadır. Greco Değerlendirme Ekibine verilen istatistiklere göre, KOM 2002-2004 yılları arasında gümrükler, banka, tarım, vergiler vb. ilgili alanlarda zimmet, rüşvet vb. ile ilgili 38 olayla ilgilenmiştir.

40. Yolsuzluk suçlarının organize suçla bağlantılı olmaması halinde ise, bu suçlarla genel polis birimleri diğer bir ifadeyle asayiş polisi ilgilenmektedir. Greco Değerlendirme Ekibi 2002-2004 yılları arasında, her yıl yaklaşık 150-160 rüşvet soruşturması yapıldığı konusunda bilgilendirilmiştir (2005'de 44

dava). Bu olaylar normalde, merkezden herhangi bir müdahale olmaksızın bölgesel seviyede Asayiş polisi tarafından ele alınmaktadır.

Polisin Eğitimi

41. Yeni alınacak polislerin lise mezunu olmaları gerekmektedir. Eğitim, polis meslek yüksek okullarından birinde iki yıllık temel eğitim ve öğretimden oluşmaktadır. Üst düzey polis adayları orta okuldan sonra Polis Kolejlerinden birisinde başlamakta, ve 4 yıllık bir eğitimden sonra mezun olacakları Polis Akademisine devam etmektedirler. İlk üç yılın müfredatı genel polis konularına, 4. yıl ise uzmanlaşma konularına ayrılır. Yolsuzluk suçunun, suç soruşturma teknikleri, organize suçlar ve karapara aklama eğitiminin bir parçası olduğu konusunda Greco Değerlendirme Ekibine bilgi verildi. Dördüncü yılda, "Yolsuzluk ve Mali Suç" konulu bir ders olduğu hakkında da Greco Değerlendirme Ekibine bilgi verilmiştir. Polis Akademisinin, yolsuzluğun araştırılması ve soruşturulmasıyla ilgili belirli sorunlar üzerine herhangi bir bilimsel araştırma yaptığına dair bir bilgi yoktur.

42. Hizmetiçi eğitim, gerektiğinde, örneğin yeni yasaların nasıl uygulanacağı gibi konularda değişik polis birimlerinde verilir.

43. Bu eğitime ek olarak, Türk Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlar Akademisi (TADOC) 2000 yılında Birleşmiş Milletler ile Türkiye tarafından kuruldu. Avrupa Birliği (Phare) ile ortaklaşa finanse edilen bu eğitim merkezi, Türk polisinin yanısıra, büyük ölçüde CIS ülkelerinden olmak üzere, bölge ve bölge dışı ülkelerin polisine de hitap etmektedir. Organize suç gruplarıyla mücadele koşullarını geliştirmeyi ve sürdürmeyi amaçlayan TADOC, farklı ülkelerin değişik kurumlarından gelen adayları bütünleştirerek işbirliği zemini geliştirdi. Binlerce kolluk görevlisi TADOC tarafından organize edilen eğitime katıldı.

Jandarma

44. Jandarma Genel Komutanlığı savaş zamanında ve sıkıyönetim kanunun geçerli olduğu bölgelerde ordu bünyesinde çalışan askeri güvenlik kuvvet birimidir. Bununla beraber, barış zamanında kırsal bölgelerde polisin görevini üstlendiğinden dolayı İçişleri Bakanlığının sorumluluğu altındadır. Jandarmanın yaklaşık 40.000 çalışanı bulunmaktadır.

45. Jandarmanın ilk eğitimi (Jandarma Eğitim Merkezi) ceza genel ve usul hukuku ile askeri eğitiminin bir birleşimidir. Bu eğitimden sonra, yeni

yasaların uygulanması eğitimi gibi gerektiğinde verilen seminerler ve kurslar dışında, düzenli bir hizmetiçi eğitimi bulunmamaktadır.

46. Jandarma Merkez Komutanlığında bulunan Kaçakçılık ve Organize Suçlar Birimi (Polisteki KOM'un karşılığı), kaçakçılık ve organize suç bağlantılı benzeri suçlarla ilgilenmekte ve bu çerçevede yolsuzluk konusunda da uzmanlaşmış bulunmaktadır. Greco Değerlendirme Ekibine, bu birimde yaklaşık 800 kişinin olduğu bildirilmiştir.

Gümrükler

47. 1993'ten beri, Gümrükler, Maliye Bakanlığından ayrılmış, Başbakanlığın bir Müsteşarlığı olarak düzenlenmiştir. Ayrıca, Gümrükler, 18 bölgesel Müdürlüğü ve bunlara bağlı 143 şubeden oluşmaktadır. Gümrüklerin, Gümrük Kanunu'nda ve diğer ilgili mevzuatta belirtilen gümrük politikasını belirlemek, gümrük vergilerini toplamak, malları kontrol ve teftiş etmek, malları korumak gibi, çok çeşitli görevleri vardır. Gümrüklerin, tüm kara sınırlarında, kaçakçılığı önleme, teftiş etme, soruşturma ve bu tür olayları kovuşturma yükümlülüğü de bulunmaktadır. Görevlerini yerine getirmek amacıyla, Müsteşarlık, Gümrüklerin Muhafazası, Gümrüklerin Kontrolü, AB ve Dış ilişkiler Genel Müdürlükleri gibi çok sayıda hizmet biriminden ve Teftiş Kurulu, Araştırma, Planlama ve Koordinasyon gibi alt birimlerden oluşmaktadır.

48. Gümrük Teftiş Kurulu, Müsteşarlıktaki en üst düzey soruşturma birimidir. Kurul, kolluk kuvvetinin yetkilerine sahip ve çok sayıda kişinin ve kuruluşun karıştığı karmaşık olaylarla ilgilenen 102 gümrük müfettişinden oluşmaktadır. Genel Müdürlükte, ayrıca, gümrük bağlantılı suçu önleme, ortaya çıkarma ve soruşturma yetkisini haiz Kontrol Birimleri bulunmaktadır. Greko Değerlendirme Ekibine, Gümrüklerin, diğerlerinin yanı sıra, soruşturma yetkilerini haiz personelin eğitimi yoluyla, yolsuzlukla mücadeleye büyük önem verdiği bildirilmiştir. Entegrasyon eğitim kursları da verilmiştir. Ayrıca, bütün gümrük personeli etik beyanname imzalamışlardır. Bütün Gümrük memurlarının, periyodik olarak malvarlığı beyannamesi vermeleri gerekmektedir.

Gümrükler

47. 1993'ten beri, Gümrükler, Maliye Bakanlığından ayrılmış, Başbakanlığın bir Müsteşarlığı olarak düzenlenmiştir. Ayrıca, Gümrükler, 18 bölgesel Müdürlük olarak düzenlenmekte ve ülkede bunların içinde 143 şube bulunmaktadır.Gümrüklerin, Gümrük Kanunu'nda ve diğer ilgili mevzuatta belirtilen gümrük politikasını belirlemek, gümrük vergilerini toplamak, malları kont-

rol ve teftiş etmek, malları korumak gibi, çok çeşitli görevleri vardır. Gümrüklerin, tüm kara sınırlarında (kara sınırları boyunca) kaçakçılığı önleme, teftiş etme ve soruşturma ve bu tür olayları kovuşturma yükümlülüğü de bulunmaktadır. Görevlerini yerine getirirken, Müsteşarlık, Gümrüklerin Muhafazası, Gümrüklerin Kontrolü, AB ve Dış ilişkiler Genel Müdürlükleri gibi çok sayıda hizmet birimlerinden ve Teftiş Kurulu, Araştırma, Planlama ve Koordinasyon gibi alt birimlerden oluşmaktadır.

48. Gümrük Teftiş Kurulu, Müsteşarlıktaki en üst düzeydeki soruşturma birimidir. Kolluk kuvvetinin yetkilerine sahip ve çok sayıda kişinin ve kuruluşun karıştığı (dahil olduğu) karmaşık olaylarla ilgilenen 102 gümrük müfettişinden oluşmaktadır. Genel Müdürlükte, ayrıca, gümrük bağlantılı (ilintili) suçu önleme, ortaya çıkarma ve soruşturma yetkisini haiz Kontrol Birimleri bulunmaktadır. Greco Değerlendirme Ekibine, Gümrüklerin, diğerlerinin yanı sıra, soruşturma yetkilerini haiz personelin eğitimi yoluyla, yolsuzlukla mücadeleye büyük önem verdiği bildirilmiştir. Ayrıca, bütün gümrük personeli etik (ahlaki) beyanname imzalamışlardır. Bütün Gümrük memurlarının, periyodik olarak (dönem dönem) malvarlığı beyannamesi vermeleri gerekmektedir.

MASAK

49. Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) Türkiye'de mali araştırma birimidir.. Karapara aklama suçlarının araştırılması ve soruşturulması amacıyla çok yönlü bir kurum olarak 4208 sayılı Kanun ile 1997 yılında kurulmuştur. Maliye Bakanlığı müfettişleri, denetçileri ve gelir kontrolörleri, yeminli banka murakıpları, hazine kontrolörleri ve sermaye piyasası kurulu uzmanlarından oluşmaktadır. MASAK, karapara aklama suçlarını araştırma ve soruşturma yetki ve görevine sahiptir. MASAK şüpheli işlemlere ilişkin bilgi toplar, verileri analiz eder, karapara aklama soruşturmalarının koordinasyonunu sağlar ve bu kapsamda yolsuzluk ana hedefi olmamasına rağmen, yolsuzluğu içeren durumlarla karşılaşabilir. MASAK bir suç işlendiği sonucuna varırsa bunu Savcılığa intikal ettirir. Greco Değerlendirme Ekibine Mayıs 2005'te, MASAK'ın kuruluşundan beri 3792 şüpheli işlem aldığı bildirilmiştir.

50. Greco Değerlendirme Ekibine ayrıca, organize suçlarla mücadelenin güçlendirilmesi ve özellikle kolluk makamlarının kapasitesinin arttırılması amacıyla İçişleri Bakanlığı ve MASAK tarafından birkaç twinning projesi yapıldığı bildirilmiştir

Yargı (savcılık ve yargılama)

Savcılık

51. Savcılık birimi her biri bir başsavcı tarafından temsil edilen 81 İl (52 İlçe olmak üzere toplam 133 merkezde) teşkilatından oluşmaktadır. Mahkeme Teşkilatının bulunduğu tüm il ve ilçelerde bir Başsavcılık bulunmaktadır. Daha küçük yerlerde sadece bir savcı bulunabilmektedir. Ankara bölgesinde 172 savcı ve İstanbul'da 491 savcı görev yapmaktadır. Savcılar idari açıdan Adalet Bakanlığına bağlıdır. Yolsuzluk davalarında uzmanlaşmış savcılara imkan veren özel bir teşkilatlanma yoktur, ancak Ankara ve İstanbul gibi illerde devlet memurlarının işlediği suçlara bakan savcılar bulunmaktadır.

Mahkemeler

54. Türkiye'de mahkeme sistemi ile ilgili son zamanlarda önemli değişiklikler olmuştur. Örneğin, Devlet Güvenlik Mahkemeleri kaldırılmış ve yerine özellikle organize suçlara bakan bölgesel Ağır Ceza Mahkemeleri kurulmuştur. İstinaf Mahkemeleri (geçmişte olmayan) 2004 yılında kurulmuş, ayrıca aile uyuşmazlıkları, ticari davalar ve çocuk yargısı gibi alanlarda yeni uzmanlaşmış mahkemeler kurulmuştur. Bu değişiklikler sonrasında Türkiye'de mahkeme sistemi; Anayasa Mahkemesi, Uyuşmazlık Mahkemesi, Askeri Mahkemeler, İdari Mahkemeler (5. Bölümde açıklanmıştır) ve Genel Mahkemelerden oluşmaktadır. Genel Mahkemeler, ilk dereceli mahkemeler (hukuk ve ceza) ve Avrupa Birliği ile yakın işbirliği çerçevesinde adli yargı reform programı kapsamında yeni yasama çalışmaları sürdürülen ikinci derece yargı merci olan istinaf mahkemelerinden oluşmaktadır. Genel Mahkemelerin en üst yargı mercii Yargıtay'dır.

Hakimler

53. Türkiye'de bir kariyer hakimliği sistemi olup, genç hukukçular arasından yoğun yazılı ve sözlü sınavlar sonrasında bir kurul tarafından mesleğe atama yapılmaktadır. Greco Değerlendirme Ekibine, 2004 yılı itibariyle 400 kişilik kadro için 4000 başvuru yapıldığı bilgisi verilmiştir. Adaylar iki yıl süren bir eğitimden geçmektedirler. Hakim (savcı) olarak atanan kişiler atanmalarından itibaren 5 yıl sonra Adalet Bakanlığına Tetkik Hakimi olarak atanabilirler. Fakat bu otomatik işleyen bir süreç değildir. Hakimler ayrıca Cumhurbaşkanlığı ve Başbakanlıkta da görev alabilirler. Hakimlik mesleğinde 3. sınıf, 2. sınıf, 1. sınıfa ayrılmış ve 1. sınıf olmak üzere 4 derece vardır.

54. Bir taraftan Anayasa'da hakimlerin görevleri sırasında bağımsız oldukları, kararlarını hiç bir kurum, makama ve kişinin müdahalesi olmaksızın hukuk ve vicdani kanaatlerine göre verecekleri (Madde 138), hakim ve savcıların atanma, ilerleme ve haklarının yargının bağımsızlığı ilkesi doğrultusunda yasayla düzenleneceği (Madde 140) ve hakimlerin Anayasada belirtilen yaştan önce azlolunamayacağı, emekli edilemeyeceği ve ödenek ve diğer özlük haklarından mahrum edilemeyeceği (Madde 139) öngörülmüştür. Diğer taraftan da Anayasada hakimlerin idari açıdan Adalet Bakanlığına bağlı oldukları (madde 140) yer almaktadır.

55. Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (Anayasanın 159. maddesi) bütün hakim ve savcıların atamasından sorumludur. Bu Kurula Adalet bakanı başkanlık eder ve Adalet Bakanlığı Müsteşarı ve Cumhurbaşkanı tarafından atanan beş Yüksek hakim (üçü Yargıtay ve ikisi Danıştay üyesi bunların yedekleri) bu Kurulun üyesidirler.

56. 2802 Sayılı Hakim ve Savcılar Kanunu'na göre Adalet Bakanlığında başkanı Adalet Bakanına bağlı olan ve belli sayıda Müfettişin görev yaptığı bir Teftiş Kurulu bulunmaktadır. Bu Kurul, mesleğin icrası esnasındaki performansa, verilen kararların kalitesine ve davranışların etik ve meslekî ilkelere uygun uygunluğuna göre hakim ve savcıları denetler. Hakim ve savcılar sonraki kariyerleri açısından önemli olan 1 den 100'e kadar notlar alırlar (zayıf, orta, iyi, pekiyi). Adalet Bakanlığı mahkemeleri iki yılda bir ve gerektiğinde bir tür performans denetimine tabi tutar (hakimlerin kararları değerlendirilmez). Müfettiş, (Bakanlıkta çalışan hakim ve savcılardan oluşan) Teftiş Kuruluna bir rapor sunar, ancak Teftiş Kurulunun vermiş olduğu kararlara ait nihai sorumluluk Adalet Bakanına aittir. Teftiş sonrasında ilgili hakime tavsiyelerde bulunulabilir. Disiplin işlemleriyle ilgili sadece Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu yetkilidir.

57. Hakim ve savcıların görevleri sırasında bir suç işleyip işlemediklerine ilişkin soruşturma ancak Adalet Bakanının izni ile yapılabilir. 2802 Sayılı Yasa ve 3628 Sayılı Yasanın 17/3. maddesine göre hakkında bir suç isnadı yapılan hakim ve savcılar Adalet Bakanı'nın izni ile yargılanır. Bununla hakim ve savcıların mesleklerini icra esnasındaki bağımsızlıkları amaçlanmaktadır.

Eğitim

58. Hükümetin yargının güçlendirilmesi taahhüdünün bir parçası olarak Adalet Akademisi, hakim ve savcılara bağımsız bir eğitim verilmesi amacıyla 2003 yılında kurulmuştur.Greco Değerlendirme Ekibi'nin ziyareti sırasında

eğitim konular Adalet bakanlığının Eğitim Dairesi Başkanlığı ile beraber yürütülmekte idi, buna göre Eğitim Dairesi hizmet içi eğitim, Akademi de hizmet içi eğitim ve ilk eğitim ile ilgilenmekteydi. Örneğin, Bakanlığın Eğitim Dairesi hakim ve savcıların yeni Ceza Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu ile ilgili eğitimlerini yürütmekteydi. Greco Değerlendirme Ekibine, Adalet Akademisinin tam olarak hizmete geçirilemediği ve gelecekte hakim ve savcılara da burada eğitim verilmesinin beklendiği bildirilmiştir.(Adalet Akademisi'nin incek'teki binası 2005 yılının Ağustos ayında hizmete girmiştir)

59. Greco Değerlendirme Ekibine, Adalet Akademisinde, Ceza Kanunu (rüşvet vs.) ve Ceza Muhakemesi Kanunu (özel soruşturma tekniklerinin kullanılması) ve etik kuralları ve kanunu (2004 tarihli) konusunda kurslar verildiği bildirilmiştir.

Yolsuzluğun soruşturulması ve yargılanması

60. Kural olarak Ceza Adalet sistemi mecburî soruşturma ilkesi üzerine kurulmuştur (CMK Madde 160). Ancak, cezanın ortadan kaldırılmasını gerektiren şahsi sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren koşulların veya şahsi cezasızlık sebebinin varlığı halinde cumhuriyet savcısı kamu davasını açmayabilir (Madde 171).

61. Cumhuriyet Savcıları, yargısal faaliyetleri dahilinde herhangi bir olay hakkındaki soruşturmayı denetleme, iddianame düzenleme ve kovuşturma yapma yetkilerine sahiptir. Kanun, Savcılara delil toplama ve sunma ve ilk ifadelerinin alınması için yakalananlar da dahil olmak üzere sanık haklarını koruma yetkisi vermiştir (Madde 160/2). Savcıya her türlü araştırmayı yapma, soruşturmanın yetki çevresini belirleme ve dava öncesi soruşturma aşamasında adli kolluğu idare etme konularında açıkça yetki verilmiştir (Madde 161).

62. Soruşturma sistemi şu şekilde işler: bir suçun işlendiğini öğrenen Cumhuriyet savcısı kamu davasını açmaya yer olup olmadığını değerlendirmek ve suçlunun kimliğinin kesinleştirilmesi için bir hazırlık soruşturması yapar (Madde 160). Eğer soruşturma evresinde belirli bir kişi aleyhine yeterli deliller bulunmaktaysa, bir kamu davasının açılması için yetkili mahkemeye hitaben bir iddianame düzenlenir (Madde 170).

63. Cumhuriyet savcısı soruşturma kapsamında ihtiyaç duyduğu bir bilgiyi herhangi bir kamu görevlisinden talep edebilir (Madde 161/4). Soruşturmayı doğrudan veya adli kolluk aracılığıyla yapmaya yetkilidir. Adli kolluk el koyduğu olayları, yakalanan kişiler ile uygulanan tedbirleri emrinde çalıştıkları Cumhuriyet savcısına derhal bildirmek ve savcının yasal usul ile ilgili olarak

verdiği emirleri yerine getirmekle ile yükümlüdür (Madde 161/2). Gerektiğinde, savcı soruşturma tedbirlerinin uygulanmasına izin verilmesini yetkili hakimden talep edebilir (Madde 162)

64. Cumhuriyet savcısına bir suç ile ilgili olarak ihbar yapıldığında savcı kovuşturma için herhangi bir neden görmez ve hazırlık soruşturması sonucunda takipsizlik kararı verirse, mağdura ve de daha önceden sorgulanmış şüpheliye bu kararı bildirir (Madde 172/1). Suçtan zarar gören kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karara karşı on beş gün içinde en yakın ağır ceza mahkemesi başkanına itirazda bulunabilir. Eğer itiraz yerinde görülürse davaya başlama için dosya tekrar savcıya gönderilir. Eğer Mahkeme itirazı reddederse, böyle bir işlem sonrasında kamu davasının açılması ancak yeni bir delilin varlığı halinde mümkündür (Madde 173/6).

65. İddianame ve soruşturma belgelerinin iletilmesinden itibaren 7 gün içinde soruşturma evresine ilişkin bütün belgeleri inceleyen mahkeme eğer iddianamenin 170. maddede belirtilen unsurları içermediğine karar verirse, bu eksiklikleri belirtmek suretiyle iddianameyi ilgili savcıya iade eder. (Madde 174/1). Savcı iade kararına itiraz edebilir. Cumhuriyet savcısı eksikliklerin giderilmesi sonrasında mahkemeye iddianameyi yeniden iletir (madde 174/3).

66. Kamu davası veya son soruşturma, iddianamenin yargılamayı yapacak mahkemeye savcı tarafından iletilmesi ile başlar (Madde 175). Son soruşturma iki aşamadan oluşur: duruşmaya hazırlık ve duruşma. Amacı tüm delillerin mahkeme önünde değerlendirilmesi ve bu sayede mahkumiyet veya beraat kararı verilmesidir. Bu süreç esansında Cumhuriyet savcısı davayı kamu adına temsil eder. Suçtan zarar gören şahıs kovuşturmaya veya kamu davasına müdahil olabilir (Madde 234) ve bu müdahale ile davanın tarafı haline gelir.

67. Türk hukukuna göre şahsın veya cemiyetin ceza davası açmasına imkan veren actio popularis yoktur ve Türk hukuku herhangi bir soruşturmanın yürütülmesi yetkisini Cumhuriyet savcısına vermiştir.

Özel Soruşturma Teknikleri

68. Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ile Mücadele Kanunu (4422 Sayılı Yasa) iletişimin dinlenilmesi, gizli takip ve ajanların kullanılması gibi özel soruşturma tekniklerinin kullanımına imkan vermektedir. Ancak yolsuzluk suçları için bunun ancak organize şekilde işlenmesi halinde bu tekniklerin uygulanması

mümkündür. Bu teknikler Kaçakçılıkla Mücadele (KOM) gibi birimler tarafından uygulanmaktadır.

69. Greco Değerlendirme Ekibine, 1 Haziran 2005 tarihli Ceza Muhakemesi Kanununda (4422 sayılı Kanunun yerini alan) her türlü rüşvet suçunda uygulanabilecek olan iletişimin dinlenmesi, tespiti ve kayda alınması (Madde 103) ve teknik araçlarla izleme (Madde 139) gibi özel soruşturma tekniklerinin kullanılabileceği bildirilmiştir. Yolsuzlukla ilgili olarak gizli soruşturmalar, sadece yolsuzluğun organize suçun bir parçası olması halinde uygulanabilecektir.

Tanık Koruma

70. Kanun, kimliğin ve adreslerin gizlenmesi gibi tanık koruma tedbirleri içermektedir; (CMK Madde 58) Ancak, bu tedbirler sadece organize şekilde işlenmesi halinde yolsuzluğa uygulanmaktadır. Greco Değerlendirme Ekibine, Hükümetin, tanık korumaya ilişkin yeni bir kanun hazırlama süreci içinde olduğu bildirilmiştir. Ayrıca, 2001 yılında KOM bünyesinde bir tanık koruma birimi kurulmuş, görevi organize suç soruşturmalarına ilişkin tanık koruma ile sınırlandırılmıştır.

b. Analiz

71. Türkiye'nin kolluk kuvvetleri ile ilgili sistemi değişik aktörlerden oluşmaktadır. Türk yasasının içinde yolsuzluk suçları devlet memurları ile ilgili olduğundan, yolsuzlukla bağlantılı soruşturmaların başlangıç noktasını çoğu kez ilgili idare oluşturmaktadır. V. Bölümde anlatıldığı gibi bütün bakanlıklar ve kurumların kendi soruşturma sistemleri, genellikle teftiş kurulunca icra edilen, bir çeşit "dahili polis" bulunmakta ve bu denetimi yapan kişilerin normal polis kuvvetlerine benzer yetki ve görevleri bulunmaktadır. Prensip olarak kamu idaresindeki suçlar, bu sebeple, ilgili birimin idari amirinin olayın savcılığa intikaline izin vermesinden önce kurum içi ön soruşturmadan geçmektedir. Bu kurala 3628 sayılı yasada istisnaların bulunduğu doğrudur; bu kanuna göre; yolsuzluk vb suçlara dair şüpheler, birim amirinin herhangi bir izni olmaksızın savcılığa intikal ettirilirken, diğer taraftan diğer suçlar (görevin kötüye kullanılması ve ihmal gibi) izin sistemine tabidir.

72. Bir takım avantajları olmasına rağmen teftişler ve yüzyıllık geçmişe dayanan izin sistemi, devlet memurlarına bir çeşit bağışıklık sağlamaktadır (III. Bölümde daha ayrıntılı açıklanmıştır) ve dahası kamu sektöründeki suç soruşturmaları iç teftişin filtresinden geçip geldiği için, savcı ve polise suçun soruşturmasında ikincil bir rol vermektedir. 1990 tarihli 3628 sayılı yasa ile getiri-

len istisnalar doğru yönde atılmış bir adımdır, ancak özellikle soruşturmanın ilk aşamasında tespit edilmesi zor olan yolsuzluk suçu gibi bazı suçların istisna tutulması, uygulamada değişik yorumların ortaya çıkmasına yol açabilecektir.

73. Ayrıca, bu şekilde idarelerin iç teftiş kurulları tarafından soruşturulması, kamuoyunda "idareler kendisini soruşturuyor" şeklinde algılanabilir; hattâ, kurum amirinin nihai olarak bir olayın disiplin meselesi olarak mı yoksa ceza davası mı olarak ele alınacağını karar verebiliyor olması bu algıyı pekiştirebilir. Böyle bir durum idarede yolsuzluğa ilişkin spekülasyona yol açabilir. Greco Değerlendirme Ekibi, bir suçun işlendiğine ilişkin önemli derecede şüphe bulunması halinde (bir disiplin konusunun aksine) kural olarak ilgili idarenin iznine tabi olmadan savcı veya polise soruşturma için iletilmesi gerektiği görüşündedir. Bu konu Raporun diğer bölümlerinde de tartışılmıştır

(III. Bölüm-bağışıklık ve V. Bölüm-kamu idaresi)

74. Greco Değerlendirme Ekibi, kolluk kuvveti yapısının, organize suçu, ticareti ve kaçakçılığı soruşturmak için çeşitli kurumlarda (Polis, Jandarma ve Gümrük vb.) yüksek düzeyde uzmanlaştığını not etmiştir. Bu tür suçlar için uzmanlaşmış birimler bulunmaktadır. Ayrıca, TADOC tarafından bu alanlarda, aynı zamanda uluslararası organize suçla mücadelede uzman kolluk kuvvetlerini bir araya getirmeyi ve eğitmeyi de amaçlayan uzmanlık eğitimi de verilmektedir. Organize suçun bir bölümü olarak yolsuzluk da bu uzmanlaşma konularına dahil edilmiştir.

75. Organize suçla bağlantısı olmayan yolsuzlukla ilgili olarak kolluk kuvvetlerinin uzmanlaşma seviyesi daha az gelişmiştir. Greco Değerlendirme Ekibi, poliste veya savcılıkta, yalnızca yolsuzluk soruşturmalarına özgü özel bir birimin olmadığını öğrenmiştir. Bazı bölgelerde ve/veya büyük illerde, Ankara, İstanbul gibi yolsuzluk suçlarında bir nebze uzmanlaşmış savcıların bulunduğu söylenmiştir. Ancak, özellikle yolsuzluk suçlarına bakan, ne merkezi bir savcılık birimi ne de polis teşkilatı bulunmaktadır. Türkiye'de tanımlanan yolsuzluk suçu genellikle kamu görevlileriyle bağlantılı olduğundan ve ön soruşturmalar teftiş kurullarınca yapıldığından bu durum anlaşılabilirdir. Ancak, Türkiye'de yolsuzluk suçlarının fazlalığı ve özel sektörde yolsuzluğun kısıtlı tanımlanmış olması karşısında Greco Değerlendirme Ekibi, çok yönlü genel merkezi bir yolsuzlukla mücadele biriminin yolsuzluğun ortaya çıkarılması için gerekli bir kolluk ortamını sağlayacağı ve yolsuzluk sorununa daha iyi bir bakış açısı sağlayacağı düşüncesindedir. Böyle bir birim çeşitli kolluk makamları arasında, örneğin şu anda aynı veri tabanını kullanmayan polis ve jandarma arasın-

da, daha iyi bir bilgi alışverişini sağlama potansiyeline sahip olacaktır . Sonuç olarak Greco Değerlendirme Ekibi, yolsuzlukla mücadelede kolluk kuvvetlerine tavsiyede bulunacak ve yolsuzluk suçlarında soruşturma ve adli tahkikat yapacak, ilgili veri tabanlarına erişim de dahil olmak üzere kolluk kuvvetleri arasında bilgi paylaşımını sağlayacak merkezi bir ihtisas biriminin kurulmasını veya mevcut kurumlardan birisinin bu amaçla görevlendirilmesini tavsiye eder.

76. Hem polis hem de jandarmadaki personel, yolsuzluk suçları da dahil olmak üzere her tür suç ile ilgili kapsamlı bir ilk eğitim almaktadırlar. Greco Değerlendirme Ekibi, özellikle yolsuzlukla mücadele konusunda verilen eğitimin yeterli olup olmadığını değerlendirecek konumda değildir. Greco değerlendirme ekibi yolsuzluk kursunu içeren Polis Akademisi 4.sınıf müfredatını memnuniyetle karşılamıştır. Öte yandan Greco değerlendirme ekibi uluslar arası organize suçların bir parçası olan yolsuzluğun TADOC tarafından ele alındığını tespit etmiş ise de odaklanmanın yolsuzluktan ziyade daha çok kaçakçılığa yönelik olduğu gözlemlenmiştir. Greco Değerlendirme Ekibi, daha kapsamlı uzmanlık eğitiminin kolluk kuvvetlerine verilmesi gerektiği görüşündedir. Özellikle, Polis ve Jandarmaya verilen soruşturma metodolojisi mümkün olduğunca koordineli olmalıdır. Önceki tavsiyeyi tamamlamak üzere, Greco Değerlendirme Ekibi, yolsuzluk davalarında uzmanlaşmış bütün kolluk görevlilerine yolsuzluğun tespiti ve ortaya çıkarılması konusunda düzenli eğitim verilmesini tavsiye eder.

77. Greco Değerlendirme Ekibi, Anayasaya göre yargının yasama ve yürütmeye karşı bağımsız olduğunu, hakimlerin görevleri sırasında Anayasa, kanunlar ve vicdani kanaatlerini dikkate almak zorunda olduklarını kabul eder. Aynı zamanda hakim ve savcılar idari bakımdan Adalet bakanlığına bağlıdırlar. Tüm hakim ve savcı atamalarının Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından yapılması onların bağımsızlığını sağlamaya yöneliktir. Ancak, Yüksek Kurulun iki üyesinin Bakanlıktan olması ve bunlardan Adalet Bakanının Kurula başkanlık etmesi sebebiyle Kurul ile Bakanlık arasında bir bağ vardır. Ayrıca, hakimlerin hizmet içi eğitimini fiilen Adalet Bakanlığı yürütmektedir. Değerlendirme Ekibinin ziyareti sırasında, kurulmasından itibaren iki yıl geçen Adalet Akademisi tam olarak faaliyete geçmemişti ve sadece hakimlerin ilk eğitimi ile ilgileniyordu. Greco Değerlendirme Ekibi, hakimlerin görevleri ile ilgili olarak, sonuçları gelecekteki kariyerlerini önemli derecede etkileyecek olan, Adalet Bakanlığına bağlı adalet müfettişlerinin sürekli dene-

timi ve değerlendirmesi altında olduklarını not etmiştir. Greco Değerlendirme Ekibi, yargı bağımsızlığının, yürütmeye idari açıdan yeterli derecede bağlı olma ile dengelenmesi gerektiğinin tamamen farkındadır. Ancak, yargı bağımsızlığı, Adalet bakanlığının etkisinin özellikle hakimlerin yükselme ve teftişi ile ilgili konularda azaltılması halinde, dahada gelişecektir. Greco Değerlendirme Ekibi, yargının Adalet Bakanlığından bağımsızlığının, teftiş ve atama ile ilgili olarak, daha da artırılmasını tavsiye eder.

78. Adalet Akademisi, yürütmeden bağımsız bir birim olarak iki yıldır varlığını sürdürmektedir. Şu anda sadece hakim adaylarına eğitim vermekte olup, ancak önümüzdeki yıllarda sorumluluğuna hakim ve savcıların eğitimi de dahil olacaktır. Bu ziyaret sırasında edinilen bilgilerden, Adalet Akademisinin, yeni binasına yakın bir tarihte taşınmış olması sebebiyle, eğitim hizmetlerini tam olarak sağlayacak konumda olmadığı anlaşılmıştır.

79. Greco Değerlendirme Ekibi, eğitimin Adalet Bakanlığı dışında verilmesi suretiyle yargı bağımsızlığının sağlanması gerektiği düşüncesindedir. Bu sebeple Adalet Akademisin kurulması önemli bir adımdır ve tam olarak faaliyete geçmesi bir an evvel sağlanmalıdır. Adalet Bakanlığı tarafından Ceza Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu ile ilgili olarak verilen geniş kapsamlı eğitimin geçici bir nitelik arzettiği ve Adalet Akademisinin tam olarak faaliyete geçmesinin beklendiği anlaşılmıştır. Greco Değerlendirme Ekibi, hakim ve savcıların mali suçlar, kara para aklama ve benzeri alanlardaki uzmanlıklarının artırılması gerektiğini ve o tarihte eğitimlerinin büyük bir bölümünü kişisel çalışmalarıyla tamamlayan hakim ve savcılara yönelik olarak yeni eğitim türlerinin verilmesi gerektiğini öğrenmiştir. Örneğin Adalet Akademisi okul eğitimine alternatif olarak elektronik bilgi araçlarından ve hakim savcılara yönelik bilgi ağlarından yararlanmayı sağlayabilir. Greco Değerlendirme Ekibi, hakim ve savcılara yeni mevzuat ve özellikle yolsuzluk suçlarının soruşturulması ve yargılanması ile yakından ilgili ekonomik ve mali konularda eğitim imkanlarının artırılmasını tavsiye eder.

III. DOKUNULMAZLIKLARIN KAPSAM VE GENİŞLİĞİ a) Durumun tasviri

80. Anayasaya göre, aşağıdaki üst derece kamu görevlileri, cezaî takibatlarda bağışıklık çeşitlerinden faydalanırlar:

- Cumhurbaşkanı
- Parlamento üyeleri

- Başbakan ve bakanlar

81. Ayrıca, hakim ve savcıların görevleri esnasında bir suç işleyip işlemediklerine ilişkin soruşturmalar sadece Adalet Bakanı'nın izni ile başlatılabilir.

82. Ek olarak, kamu görevlileri ve diğer kamu çalışanları, bağlı bulundukları bakan veya hizmet birimi amirinin izni olmaksızın bir suçtan dolayı (yolsuzluk vs hariç) kovuşturulamazlar.

83. Cumhurbaşkanı görevi sırasında işlemiş olduğu bir suçtan dolayı yakalanamaz ve cezaî takibata konu olamaz. Cumhurbaşkanı ancak ülkeye ihanetten, Parlamentonun üçte birinin önerisi ve dörtte üçünün kararı ile suçlanabilir (105. madde).

84. Parlamenter Dokunulmazlığı Anayasa'nın 83. maddesinde düzenlenmiştir. Parlamenterler, Parlamenterlik görevleri sırasında verdikleri oylardan, yaptıkları konuşmalardan, Meclis önünde açıkladıkları görüşlerinden veya o oturum Başkanlık Divanının teklifi üzerine Meclisçe başka bir karar alınmadıkça bunları Meclis dışında tekrar etmekten veya açıklamaktan dolayı sorumlu olmazlar. (Madde 83/1)

85. Ayrıca, seçimden önce veya sonra bir suç işlediği şüphesi altında olan bir Milletvekili, Parlamento dokunulmazlığına karar verilmedikçe tutulamaz, sorgulanamaz, tutuklanamaz, yargılanamaz. Bu koşul bir parlamenterin ağır cezalık bir suçtan suçüstü halinde yakalanması ve seçimlerden önce başlatılan soruşturmalarla ilgili uygulanmaz. (Madde 83/2). Ancak böyle bir durumda yetkili makam Parlamento'yu zaman geçirmeksizin bilgilendirecektir.

86. Bir Parlamento Üyesine gerek seçiminden önce gerekse sonra verilmiş olan suçla ilgili cezanın infazı üyeliği sona erinceye kadar durdurulur; üyeliği süresince zamanaşımı işlemez (Madde 83/3). Tekrar seçilen milletvekili hakkında soruşturma ve kovuşturma Meclisin yeniden dokunulmazlığı kaldırmasına bağlıdır (Madde 83/4).

87. Başbakan ve Meclisten atanan diğer Bakanlara yönelik Parlamento soruşturmaları, Parlamento'nun toplam üye sayısının onda birinin önerisi ile talep edilebilir. Meclis bu talep üzerine en geç bir ay içinde değerlendirme yapar ve gizli oylamayla karar verir. Bir soruşturma açmaya karar verilmesi durumunda bu soruşturma, Meclisteki siyasi partilerin Meclisteki üye sayılarına orantılı olarak Komisyona vermek hakları olan üye sayısının üç katı olarak

gösterecekleri adaylar arasından her parti için ayrı ad çekmek suretiyle oluşturulacak onbeş kişilik bir Komisyon tarafından yapılır. Komisyon soruşturmanın sonuçlarına ilişkin raporunu iki ay içinde Meclise sunmalıdır. Belirlenen süre içinde tamamlanamazsa Komisyona iki aylık ek ve son süre verilir. Bu sürenin sonunda rapor Meclis Başkanlığına sunulur, üyelere on gün içinde dağıtılır ve dağıtımından sonra on gün içinde tartışılır. Bir kimsenin Yüce Divan önüne götürülmesi kararı, gizli oyla ve toplam üye sayısının mutlak çoğunluğu ile alınır. (Madde 100).

88. Parlamentoda grubu olan siyasi partiler, parlamento dokunulmazlığı (Madde 83/5) ve parlamento soruşturmaları (Madde 100/4) ile ilgili görüşme yapamaz veya karar alamazlar.

89. Anayasa'nın 148. maddesine göre Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kurulu Üyeleri, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay, Askeri Danıştay Başkan ve Üyeleri, bunların Başsavcıları, Başsavcı vekilleri, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ve Sayıştay Başkan ve Üyeleri, görevleri ile ilgili işledikleri suçlar nedeni ile Anayasa Mahkemesi tarafından Yüce Divan sıfatı ile yargılanırlar. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı veya Başsavcı Vekili, Yüce Divan'da savcı sıfatı ile hareket eder. Yüce Divanın kararları kesindir.

90. Anayasanın 144. maddesi hakim ve savcıların denetimi ile ilgilidir. Görevleri ile ilgili bir suç işleyip işlemediklerine ilişkin soruşturma, Adalet Bakanı'nın izni ile adalet müfettişleri tarafından yapılır. Adalet Bakanı soruşturma veya araştırmanın soruşturulan hakim veya savcının üstü olan bir hakim veya savcı tarafından yapılmasını isteyebilir. Yukarıdaki hükümler Hakimler ve Savcılar Kanununa yansıtılmıştır. (Madde 82-98)

91. Suç işledikleri iddia edilen bütün kamu görevlileri ve diğer kamu çalışanları hakkındaki kovuşturma, kanunda belirtilen durumlar hariç, kanunun gösterdiği idari makamların iznine tabidir (Anayasa Madde 129). Anayasadan başka 4483 Sayılı Kanunda devlet memurlarının ve diğer kamu görevlilerinin soruşturulması ile ilgili özel hükümler vardır. Bu kanunun 3 ve 5. maddelerine göre, devlet memurunun bağlı olduğu makam 30 gün içinde bir ön soruşturma yapar ve soruşturmaya ilişkin görüş verir. Yetkili Bölge İdare Mahkemesi veya bazı durumlarda Danıştay, soruşturma açılmasına ilişkin görüşe ilgili kişi tarafından itiraz edilmesi durumunda veya soruşturmaya yer olmadığına ilişkin görüşe Cumhuriyet Savcısı tarafından itiraz edilmesi halinde, son makam olarak karar verir. Yargılama yapılmasına ilişkin kararlar ilgili ceza mahkemesinin önüne gelir.

92. Devlet memurları ve diğer kamu görevlileri, yolsuzluk davalarında 4483 Sayılı Kanunla getirilen ayrıcalıklardan yararlanamazlar. 3628 Sayılı Kanun gereğince, malvarlıklarını açıklayamadıkları tespit edilen veya yolsuzluktan veya benzer suçları işlediklerinden şüphe edilen devlet memurları ve diğer kişiler, Cumhuriyet Savcısı tarafından doğrudan soruşturmaya konu edilebilecektir. (II ve V. Bölümlere de bakınız)

Analiz

93. Greco Değerlendirme Ekibi Türkiye'de farklı şekillerde dokunulmazlıktan yararlananların çokluğundan rahatsızlık duymaktadır. Dokunulmazlık konusunun sivil toplum tarafından büyük ölçüde tartışıldığı ve tepki çektiği not edilmelidir. Yolsuzluk bağlamında sorunlu alanlardan biri olarak, Yasama Dokunulmazlığının kapsamı gösterilebilir.

94. Anayasa da düzenlendiği şekliyle dar anlamda dokunulmazlıktan yararlanan üst düzey görevliler Cumhurbaşkanı, Başbakan ve ilke olarak aynı zamanda milletvekili olan Bakanlarla sınırlıdır.

95. Anayasa'nın 100.maddesi ile T.B.M.M İçtüzüğünün 107-113 maddeleri Başbakan ve Bakanlar hakkında meclis soruşturması ile ilgili detaylı usulleri ve ana ilkeleri düzenlemektedir.

96. Greco Değerlendirme Ekibi açısından, milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılmasını düzenleyen maddeler (Anayasanın 83.maddesi ile Meclis Tüzüğü'nün 131-134.maddeleri arasında düzenlenmiştir) dokunulmazlığın kaldırılması için ilgili komisyonlara değerlendirme yapmaya imkan veren yeterli ölçütler getirmemiştir. Savcılık dokunulmazlığın kaldırılması için Adalet Bakanlığına talepte bulunur. Bundan sonra, anılan Bakanlıkça talep Başbakanlığa sunulur. Başbakan konuyu ilgili Meclis Komisyonuna iletir. İlgili Meclis Komisyonu Genel Kurulda görüşülmeden önce konuyu alt komisyonlara araştırılmak üzere gönderebilir. Dokunulmazlığın kaldırılması için objektif ölçütler konulmamıştır. Bu bakımdan yapılan değerlendirmeler siyasi nitelik arzetmektedir. Greco Değerlendirme Ekibi sürecin bir aydan fazla uzadığı konusunda da bilgilendirilmiştir.

97. 2002 yılından bu yana, 50'si görevin kötüye kullanılmasına ilişkin olmak üzere, 115 milletvekili hakkında 206 dokunulmazlığın kaldırılması talebinde bulunulmuş, taleplerin hiçbirinde dokunulmazlığın kaldırılmasına karar verilmemiştir. Mevcut yasama dokunulmazlığı sistemi ve uygulamaları, yolsuzluk ile mücadelede, soruşturma, kovuşturma, hüküm verme noktasında aşılmaz bir engel oluşturmaktadır. Bu yüzden Greco Değerlendirme Ekibi

Milletvekillerinin dokunulmazlığı sisteminin, dokunulmazlıkların kaldırılmasına ilişkin kararlarda spesifik ve objektif ölçütler kullanılacak şekilde yeniden değerlendirilmesi ve kararların siyasî etkilerden uzak ve savcı tarafından iletilen talepteki esaslara dayalı olarak verilmesinin sağlanmasını tavsiye eder.

98. Ayrıca, 4483 sayılı Memurlar Ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun ve Anayasa ilgili kişiler hakkında ön soruşturma ve kovuşturma yapılması için ilgili idare tarafından izin verilmesi sistemini öngörmektedir. Anayasanın 129.maddesinin 5.fıkrasına göre, memurların ve diğer kamu görevlilerinin işledikleri suçlardan dolayı kovuşturma açılması, kanunla belirlenen istisnalar dışında, kanunun gösterdiği idari merciin (birim amirinin) iznine bağlıdır. Kamu görevlilerine bir tür bağışıklık kazandıran iç teftiş ve izin sisteminin yaklaşık 100 yıllık bir geçmişe sahip olduğu hatırda tutulmalıdır. 1990 tarihli 3628 sayılı kanunla getirilen istisnalar isabetlidir ve 4483 sayılı yasanın çıkarılmasıyla izin sistemi, birtakım suçların bu kapsamdan çıkarılmasıyla sınırlandırılmıştır.

99. Greco Değerlendirme Ekibine göre, yolsuzluk ve benzeri suçlar hariç olmak üzere, kamu görevlilerinin kovuşturulması için idari izin alınması sistemi, bütün kamu görevlilerine fiili olarak ceza kovuşturmasından bağışıklık anlamına gelmektedir. 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu (18. maddesi) yolsuzluk olaylarının doğrudan Savcılıklara bildirilmesi ve savcılığın ilgili idari merciin iznini almaksızın soruşturma başlatması gerektiğini ifade eder.

100.Greco Değerlendirme Ekibi ayrıca 3628 sayılı Kanun (17/2 maddesi) ile getirilen doğrudan soruşturma sisteminin, müsteşarlar, valiler, kaymakamlar, rektörler ve Yüksek Öğretim Kurumu Başkanı hakkında uygulanmayacağını not etmiştir.

101.Bahsedildiği üzere, suç işlediğinden şüphe edilen hakimler ve savcılar hakkındaki soruşturma Adalet Bakanı'nın izni ile Adalet Müfettişleri tarafından yapılır (Anayasa madde 144).

102.Greco Değerlendirme Ekibine göre, ön idari soruşturma ve kovuşturma için idari izin sisteminin, teoride yolsuzluk olaylarına uygulanmamasına rağmen, ilke olarak yolsuzlukla bağlantılı suçları kovuşturma ve soruşturmakla görevli adli mercilerin ve kolluk görevlilerinin kapasitelerini etkilemektedir. Bu nedenle, Greco Değerlendirme Ekibi, savcılık soruşturması için gerekli olan idari iznin yapılacak cezai takibatların etkinliği üzerindeki etkisinin analiz edilmesi ile ceza yargılaması bağışıklığından fiilen yararlanan kamu görevlileri

kategorisini azaltmak amacıyla idari izin sisteminin yeniden düzenlenmesinin değerlendirilmesini tavsiye etmektedir.

IV. Yolsuzluktan elde edilen kazançlar

a. Durum Değerlendirmesi

Müsadere ve suçtan elde edilen gelirler ve diğer araçlara el konulması

103.Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 38.maddesi müsaderenin bir güvenlik tedbiri olduğunu öngörmektedir. Müsadere bir tedbir niteliğindedir, bu tedbirin uygulanması Türk Ceza Kanununun 54 ve 55 maddelerinde ve belli oranda da özel kanunlarda düzenlenmiştir. TCK 54 ve 55. maddeleri sırasıyla eşya müsaderesi ve kazanç müsaderesi kavramlarını düzenlemektedir. Müsadere yolsuzluk da dahil herhangi bir suçta uygulanabilmektedir.

104.TCK'nın 54 maddesi'ne göre iyi niyetli üçüncü kişilere ait olmamak koşuluyla, kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan kaynaklanan eşyanın müsaderesine hükmolunur. Suçun işlenmesinde kullanılması tasarlanan eşya, kamu güvenliği, kamu sağlığı veya genel ahlâk bakımından tehdit teşkil etmesi durumunda müsadere edilir. (1) Birinci fıkra kapsamına giren eşyanın, ortadan kaldırılması, elden çıkarılması, tüketilmesi veya müsaderesinin başka bir surette imkânsız kılınması hâlinde; bu eşyanın değeri kadar para tutarının müsaderesine karar verilir.(2) Suçta kullanılan eşyanın müsadere edilmesinin işlenen suça nazaran daha ağır sonuçlar doğuracağı ve bu nedenle hakkaniyete aykırı olacağı anlaşıldığında, müsaderesine hükmedilmeyebilir. (3)Üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım ve satımı suç oluşturan eşya da müsadere edilir.(4) Bir şeyin sadece bazı kısımlarının müsaderesi gerektiğinde, tümüne zarar verilmeksizin bu kısmı ayırmak olanaklı ise, sadece bu kısmın müsaderesine karar verilir. (5) Birden fazla kişinin paydaş olduğu eşya ile ilgili olarak, sadece suça iştirak eden kişinin payının müsaderesine hükmolunur.

105.TCK'nın 55.maddesine göre Suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddî menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançların müsaderesine karar verilir. Bu fıkra hükmüne göre müsadere kararı verilebilmesi için maddî menfaatin suçun mağduruna iade edilememesi gerekir. Müsadere konusu eşya veya maddî menfaatlere elkonulamadığı veya bunların merciine teslim edilmediği hâllerde, bunların karşılığını oluşturan değerlerin müsaderesine hükmedilir. Bu değer mahkeme tarafından belirlenir.

106.Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu'nun (1 Haziran 2005 tarihi itibariyle yürürlüğe giren TCK'nın 54 ve 55. maddeleri, 4422 sayılı bu yasanın anılan hususla ilgili hükümlerinin yerini almıştır.) 4.maddesinin 1 .fıkrasına göre, Suçun işlenmesinde kullanılmak üzere saklanan veya suçun işlenmesinde kullanılan ve suçtan elde edilen kazanç veya suçtan kaynaklanan her türlü kazanç, eşya veya değer veya bunların yerine geçen değer müsadere edilir. Müsadere edilecek değerin belirlenmesinde gelirin elde edilmesi için harcanan masrafların mahsup edilmesini düzenleyen herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.

107.İkincil suç gelirlerinin (bir başka mal varlığına dönüştürülmüş veya nakledilmiş) veya araçların müsaderesi de mümkündür.

108.Mahkumiyet'e hükmedilmediği hallerde müsadere (in rem müsadere) mümkün değildir

109.iyiniyetli olmayan üçüncü kişilere ait malvarlığı da müsadere edilebilir.

110.ispat yükü savcıya aittir ve müsadere için gereken ispat seviyesi mahkumiyet için gerekenle (makul şüpheden öte) aynıdır. Ancak, 3628.sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu'nun 4. maddesi gereğince ispat yükünün bir kimsenin geliriyle orantılı olmayan malvarlığını edinmiş olması gibi bazı özel hallerde ispat yükünün tersine çevrilmesini öngörür. Böyle bir durumda aynı Kanunun 14.maddesi gereğince elde edilen malvarlığı yasadışı olarak kabul edilir ve elde eden kişi bunun meşruiyetini ispat etmediği müddetçe bu mal varlığı müsadere edilir. Böyle bir durumda değer müsaderesi de mümkündür.

111.Müsadere konusunda düzenleme 2005 yılında kabul edilmiş olup ve 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğü girmiştir. Bu sebeple, bu düzenlemeler çerçevesinde müsaderenin uygulanmasına ilişkin istatistiki bilgi mevcut değildir.

Geçici Tedbirler

112.Geçici bir tedbir niteliğinde olan elkoyma, yeni Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren)123 ve 124. maddelerinde düzenlenmiştir. Elkoyma yolsuzluk da dahil olmak üzere her suç tipi ve herhangi bir malvarlığı belge, banka veya mali kayıtlarla ilgili olarak uygulanabilir.

113.Aynı kanunun 123.maddesinde "ispat aracı olarak yararlı görülen ya da eşya veya kazanç müsaderesinin konusunu oluşturan malvarlığı değerleri, muhafaza altına alınır. Yanında bulunduran kişinin rızasıyla teslim etmediği bu tür eşyaya elkonulabilir" şeklindedir. 124.madde'de ise 123 üncü Maddede yazılı eşya veya diğer malvarlığı değerlerini yanında bulunduran kişi, istem üzerine bu şeyi göstermek ve teslim etmekle yükümlüdür.(2) Kaçınma hâlinde bu şeyin zilyedi hakkında 60. Maddede yer alan disiplin hapsine ilişkin hükümler uygulanır' hükmü yer almaktadır. (Ancak, şüpheli veya sanık ya da tanıklıktan çekinebilecekler hakkında bu hüküm uygulanmaz)

114.Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 127. maddesine göre, kolluk görevlileri, hakim kararı üzerine ya da gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet Savcısının yazılı emri ile elkoyma işlemini gerçekleştirilebilirler. Kolluk görevlisinin açık kimliği, el koyma işlemine ilişkin tutanağa geçirilir. (2) Cumhuriyet Savcısı tarafından verilen yazılı emir 24 saat içinde hakim onayına sunulur. Hakim kararını el koymadan itibaren 48 saat içinde açıklar, aksi halde elkoyma kendiliğinden kalkar.(3)

Zilyedliğinde bulunan eşya veya diğer malvarlığı değerlerine el konulan kimse, hakimden her zaman bu konuda bir karar vermesini isteyebilir. (4) El koymaya ihtiyaç kalmaması durumunda malvarlığı derhal geri verilir. (Madde 129-4 ve 130)

115.Ceza Muhakemesi Kanunun 128. maddesine göre malvarlıklarını çeşitli suçlardan elde ettiklerine dair haklarında kuvvetli şüphe bulunan kişilerin menkul veya gayrimenkul mallarına (taşınmazlar, araçlar, banka hesapları, şirketlerdeki hak ve alacaklar, hisseler, menkul kıymetler, kiralık kasa mevcutları, diğer mal varlığı değerleri) el konulabilir.

116.CMK.132 ve 133. maddelerinde elkonulan malvarlığının idaresi hakkında bazı düzenlemeler mevcuttur. Bu tür malvarlığı korunacaktır. Elkonulan malvarlığının işletmesi ile ilgili olarak özel bir birim mevcut değildir ancak bir şirketin işletmesi ile ilgili olarak bir "kayyum" atanması ihtimali söz konusudur. Kayyumun masrafları şirket tarafından karşılanacaktır.

117.Bilgisayarlarda ve bilgisayar program ve arşivlerinde arama, kopyalama ve el koyma 134. maddede düzenlenmiştir. Buna göre, bir suç dolayısıyla yapılan soruşturmada, başka surette delil elde etme imkanı bulunmaması halinde, Cumhuriyet Savcısının istemi üzerine şüphelinin kullandığı bilgisayar kütüklerinde arama yapılmasına, bilgisayar kayıtlarından kopya çıkarılmasına,

bu kayıtların çözülerek metin haline getirilmesine hakim tarafından karar verilir.

118.Elkoymanın uygulanması vs. konularda istatistik mevcut değildir. Uluslararası İşbirliği

119.Anayasanın 90. maddesine göre, Türkiye'nin imzalayıp onayladığı tüm uluslararası sözleşmeler kanun hükmündedir. Bunun sonucu olarak, Türkiye'nin uluslararası adli yardımlaşma ile ilgili olarak özel bir kanunu bulunmadığından, müsadere ile ilgili taleplerin yerine getirilmesi ya da uluslararası yolsuzlukla ilgili davalarda verilen tedbirler hakkında ikili ve çok taraflı sözleşmeler doğrudan uygulanabilir.

120.Türkiye, adli ve polis işbirliğine ilişkin olarak, ceza işlerinde karşılıklı adli yardımlaşma konusunda - özellikle yolsuzlukla ilgili olmamakla birlikte genel nitelikli, ikili ve çok taraflı sözleşmelere taraftır. Türkiye, Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardımlaşma Avrupa Sözleşmesi (ETS 030), Suçtan Elde Edilen Gelirlerin Araştırılması, Elkonulması ve Müsadere Sözleşmesi (ETS 141), Ceza Yargılarının Uluslararası Değeri Avrupa Sözleşmesine (ETS 070) taraftır. Türkiye ayrıca komşu ülkelerle olanlar da dahil olmak üzere cezai yardımlaşma konusunda ikili anlaşmalar yapmıştır.

121.Karşılıklı yardımlaşma talepleri Türk adli makamları tarafından ilgili devletlere Merkezi Makam olan Adalet Bakanlığınca iletilmektedir. Müsadere/tedbir konularında Türkiye'nin talep edilen devlet olması halinde, talep eden ülke ve Türkiye'nin taraf olduğu sözleşmeler ışığında Merkezi Makam talebin uygunluğunu değerlendirmektedir.

Aklama

122.4208 sayılı Karaparanın Aklanmasına Dair Kanunun 2/b maddesine göre aklama cezai bir suç olarak düzenlenmişti. Türk Ceza Kanununda (5237 sayılı) 2005 yılında yapılan değişiklik ile 5 yıla kadar hapis cezasını gerektiren (kamu görevlisi ile ilgili hallerde 7,5 yıla kadar) 282. madde kapsamına alınmıştır. Her türlü rüşvet suçları aklamanın öncül suçudur.

123.Yapılan işlemlere konu para ve para ile temsil edilebilen değerlerin, yasadışı yollardan elde edildiğine dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir husus bulunması halinde şüpheli işlemler söz konusu olabilmektedir (4208 sayılı Kanun). Aşağıda sayılan kurumlar şüpheli işlemleri bildirmekle yükümlüdür: Bankalar, özel finans kurumları, bankalar dışında asli faaliyeti kredi kartı ihraç etmek olan kurumlar, ödünç para verenler,

sigorta ve reasürans şirketleri, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Takas ve Saklama Bankası A.Ş, Sermaye piyasası aracı kurumları ve portföy yönetim şirketleri, yatırım fonu yöneticileri, yatırım ortaklıkları, kıymetli madenler borsası aracı kuruluşları, kıymetli maden, taş veya mücevherlerin alım-satımını yapanlar, kambiyo mevzuatında belirtilen yetkili müesseseler, Posta İşletmesi Genel Müdürlüğü dahil her türlü posta ve kargo şirketleri, finansal kiralama şirketleri, ticaret amacıyla gayrimenkul alım-satımı ile uğraşanlar veya buna aracılık edenler, talih oyunları salon işletmeciliği yapanlar, deniz, hava ve kara nakil vasıtalarının alım-satımı ile uğraşanlar, tarihi eser, antika, sanat eseri koleksiyoncuları ve alım-satımı ile uğraşanlar veya bunların müzayedeciliğini yapanlar, spor kulüpleri, Noterler, Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü, Tapu Sicil Müdürlüğü, Türkiye Jokey Kulübü.

124.Yükümlüler, mali istihbarat birimi MASAK'a (II. Bölümde tanımlanmıştır.) durumu bildirmekle yükümlülüklerini yerine getirirler. Gecikmesinde sakınca görülen hallerde şüpheli işlem ve işleme taraf olanlar derhal Başkanlığın yanı sıra Cumhuriyet savcılığına da bildirilir.

b. Analiz

125.Greco Değerlendirme Ekibi tarafından gerçekleştirilen ziyaret zamanında, yeni Ceza Kanunu (TCK) ve Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) yürürlüğe girmemişti. (Yürürlüğe giriş tarihi: 1 Haziran 2005). Greco Değerlendirme Ekibi o tarihte yürürlükte olan eski yasa hükümlerini analiz etmeyi uygun bulmadı. Greco Değerlendirme Ekibi, bu yüzden, uygulamaya ilişkin konuları bir tarafa bırakarak yeni hükümler üzerinde yorum yapmaya karar verdi.

126.Greco Değerlendirme Ekibi Türkiye'nin müsadere ve elkoyma kurumları bakımından sağlam bir yasal yapının ihdas edildiğini ve bu yapının yolsuzluk davalarına özellikle de organize suçlarla ilişkili yolsuzluk olaylarına uygulanabilir nitelikte olduğu inancındaydı. Müsaderenin kullanılması zorunludur. Değer müsaderesi mümkündür ve üçüncü bir kişinin malına elkonulabilir.

127.Normal şartlar altında ispat külfeti savcıya aittir. Ancak, kişinin mal beyanı doğrultusunda ispat külfeti zanlıya geçebilir. Müsadere ancak bir suçun varlığı ve mahkumiyet halinde mümkündür. Mahkumiyet hükmü olmadığı hallerde müsadere müessesesini (in rem) uygulama imkanı bulunmamaktadır. Bu, sistemin zayıf bir noktası olarak görülebilir. Ancak, halihazırda

yeni kanunların henüz test edilmediği dikkate alındığında, Greco Değerlendirme Ekibi bu bağlamda bir değerlendirme yapmaktan kaçınmıştır.

128.Greco Değerlendirme Ekibi, CMK'nın 127. maddesi hükmü doğrultusunda elkoyma için bir mahkeme kararı veya gecikmesinde sakınca olan hallerde bir savcı kararı gerektiğini not etmektedir. Hiç bir hal ve şartta kolluk kuvvetleri kendi inisiyatifleri ile hareket ederek elkoyma işlemini gerçekleştiremezler. Bu hüküm keyfi elkoymayı engellemek amacıyla ihdas edilmiş olmakla birlikte, belli durumlarda ve daha sonra tasdik edilmek şartıyla savcının sözlü izniyle elkoyma uygulanabilir.

129.Greco Değerlendirme Ekibine göre; son kanunlar, pratikteki uygulamanın iyileştirmesi amacıyla, takip tedbirleri ile desteklenmelidir. Kılavuz ilkelerin ve eğitimin geliştirilmesi, özellikle kolluk, savcılık ve yargı için gerekli görünmektedir. Ayrıca Greco Değerlendirme Ekibi yasaların pratikte nasıl uygulandığına ilişkin tam bir değerlendirme yapılmasının da gerekli olduğuna inanmaktaydı. Buna hazırlık olmak üzere istatistikleri de içerecek şekilde, müsadere ve el koymanın uygulanması ve bu uygulamanın hangi hallerde yapılamadığına ilişkin sistematik bilgi toplamak ve çok uzak olmayan bir gelecekte sistemin etkinliğini analiz etmek yararlı olabilir. Sonuç olarak, Greco Değerlendirme Ekibi, birtakım kılavuz ilkelerin oluşturulmasını ve müsadere ve el koymaya ilişkin yeni yasaları uygulayacak olan görevlilerin (kolluk, hakim ve savcıların) iyi bir şekilde eğitilmesini ve uygulamada sistemin nasıl çalıştığını değerlendirmek amacıyla, müsadere ve geçici tedbirlerin uygulanması veya uygulamadaki başarısızlığa ilişkin detaylı bilgiler toplanmasını tavsiye etmektedir.

KAMU İDARESİ VE YOLSUZLUK

a. Durumun açıklanması

130.Kamu idaresi; 1982 Anayasasında yeralan kuvvetler ayrılığı, hukukun üstünlüğü, anayasal hükümet ve özellikle idarenin bütünlüğü (mad. 123), genel ve idari mahkemeler marifetiyle yargısal denetim (mad.125.) ve idarenin yasallığı (mad.126) gibi belli siyasi ve hukuki prensiplere dayanmaktadır.

131.Anayasanın yapısına ve idari sistemin ilkelerine göre, 'İdare' yürütmenin bir uydusu değildir; yürütme erki içindedir ancak ayrı bir varlıktır. Yürütme ile yakın ilişki içinde ve yürütme, yasama ve yargının denetimi altında çalışır. Bakanların ve kabinenin tamamıyla siyasi eylemleri kamu idaresinin kapsamına girmez.

132.Kamu idaresi, merkezi ve yerel olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Anayasanın 126. maddesi, coğrafi, ekonomik şartlar ve kamu hizmetlerinin gerekleri doğrultusunda, ülkenin, illere, illerin de ilçelere bölündüğünü, belirtir. Bununla ilgili olarak, 127. madde, illerin, belediyelerin ve köylerin, toplu mahalli ihtiyaçlara göre, kanunen tüzel kişiliği haiz olarak kurulan ve kendiliğinden idare prensibine göre idare edilen yerinden yönetim birimlerince yönetilmesi gerektiğini öngörür. Anayasanın 123. maddesi, ulusal, bölgesel, kentsel ve kırsal idarelerin birlik ve uyum içinde çalışması gerektiğini belirtir.

Yolsuzlukla Mücadele Politikası

133.Kamu idaresinde yolsuzlukla mücadele; Türkiye'de birçok programın ve bir kaç projenin özellikle de, 2002 tarihinde Bakanlar Kurulu kararıyla çıkarılan Kamu Sektöründe İyi Yönetimin ve Şeffaflığın Artırılması İle İlgili Eylem Planının ve bunu müteakip yukarıda anlatılan 2003 tarihli Acil Eylem Planının (I. Bölüm, Türkiye'de yolsuzluğa karşı Politikanın gözden geçirilmesi) bir parçasıdır.

134.Türk Kamu İdaresi Reformu büyük ölçüde genel olarak iyi yönetim ve özellikle de şeffaflık konularına yoğunlaşmaktadır.

135.Eylem Planı, kamu idaresinde yolsuzluğun büyük sebepleri olarak görülen şeffaflık ve etkinliğin olmayışını ele almayı hedeflemektedir. Eylem Planının stratejik hedefleri, kamu hizmetlerinin dağıtımındaki yolsuzluğun risklerini minimize etmeyi, yolsuzluğa bulaşan görevlilere karşı cezai ve disiplin yaptırımlarını uygulamayı, kamu idaresinde denetim ve kontrol mekanizmalarını ihdas etmeyi, yatırım ve işlere ilişkin usulleri basitleştirmeyi ve bürokrasiyi azaltmayı, siyaset sistemi ve kamu sektöründe güveni artırmayı içermektedir. Bu hedefler operasyonel düzeyde net bir amaçlar listesine dönüştürülmüştür. Acil Eylem Planı için öncelikli alanlardan biri de kamu hizmetlerinin iyileştirilmesidir.

136.Bu halen devam eden reform sürecinin devamı kapsamında yeni yasalaştırma ve mevcut yasaların değiştirilmesi sürekli bir şekilde sürdürülmektedir; örneğin, kamu ihale, mali yönetim ve kontrol, kamu belgelerine erişime ilişkin mevzuat, kamu görevlilerinin etik kuralları gibi. Ayrıca, mevcut kurumlar modernize edilmekte olup, Etik Kurulu gibi yeni kurumlar ihdas edilmiştir.

137.Uygulamanın genel koordinasyonu, Devlet Planlama Müsteşarlığına ve Başbakanlık Teftiş Kurulunun teknik destek sağladığı Bakanlar Komitesine tevdi edilmiştir

Şeffaflık

138.Şeffaflık kamu idaresinin en önemli alanlarından biri olarak kabul edilmekte olup, 2003 tarihinde Bilgi Edinme Kanunu'nun (4982) kabul edilmesi bu bağlamdaki asıl başarılardan birisiydi. Bilgi talepleriyle ilgilenebilmek amacıyla her kurumun ayrı birimler ihdas ettikleri hususu Greco Değerlendirme Ekibine bildirilmiştir. Ayrıca, bilgi edinme hakkı ile ilgili düzenlemeler doğrultusunda, her kamu kuruluşunun ayrı bir web sayfasına sahip olması gerekmekte olup, merkezi birimlerin çoğu ve yerel yönetimlerin bazılarının kendi web sayfaları bulunmaktadır. Devlet Organizasyon Veri Tabanı, bütün bakanlıkların ve diğer kamu kurumlarının teşkilat yapısı ve Internet adresleri hakkında bilgi verirler. (http//proje.basbakanlık.gov.tr/dtvt/)

139.Bilgi Edinme Yasası, tüm kamu yetkilileri için (merkezi ve yerel) bilgi edinme ile ilgili taleplerin karşılanmasına ilişkin kuralları ihtiva etmektedir. Bu yasanın temel ilkesi doğrultusunda, yine bu yasayla kısıtlanmış haller hariç olmak üzere, herkesin ister vatandaş isterse yabancı olsun bilgi edinmeye hakkı vardır. Yargıya intikal etmiş davalar, milli güvenliğe ilişkin bilgiler, ülkenin ekonomik çıkarları, sivil veya askeri istihbarat, adli veya idari soruşturma, özel hayat, iletişimin gizliliği, ticari sırlar, iç düzenlemeler ve memorandum ve danışma talepleri bilgi edinme hakkı kapsamı dışında kalan durumlardır. Keza, halihazırda kamuya açık bilgiler (Internet, broşür, kitapçık, vs) yasanın kapsamı dışındadır. Talebe konu bilginin bazı kısımları gizli ise, bu kısım çıkarılır ve talep eden kişi bu kısmın çıkarıldığından yazılı olarak haberdar edilir.

140.Bilgi edinme talepleri yazılı olarak yapılır ve istenen bilgi dilekçede ayrıntılı olarak belirtilir. Dilekçe sahibinin ad ve adresinin belirtilmesi zorunludur, ancak talep nedeninin belirtilmesine gerek yoktur. 2004 yılında kabul edilen 5070 sayılı Elektronik imza Kanunu hükümlerine uygun olarak elektronik posta yoluyla yapılan başvurular da kabul edilir.

141.Her türlü bilgi ve belgenin tedarik edilmesi, başvuruların bir an önce, etkin ve doğru bir şekilde incelenip gözden geçirilmesi amacıyla idari ve teknik önlemleri alması kamu kuruluşlarından istenmektedir. ilgi kamu kurumu, talebi 15 işgünü içerisinde değerlendirmek zorundadır. içerik itibariyle talep birden çok kamu kurumunu ilgilendiriyorsa veya başka bir kamu kurumunun kanaati gerekiyorsa veya başka bir kamu kurumunun bir ünitesi bilgiyi elde tutuyorsa bu süre 30 güne uzatılabilir. Bilgi talebi yeterince açıklanmamışsa veya detay gerekiyorsa, bilgi talebinde bulunan kişiden daha fazla bilgi

vermesi istenebilir. Keza, dilekçe bilgiyi elinde bulunduran başka bir kuruma da yönlendirilebilir. (Mad.7) Dilekçe sahibi her durumdan haberdar edilmelidir. Kamu kurumu, bilginin verilmesine ilişkin talebin reddini gerektiren yasal gerekçeleri açıklamalıdır. (Mad. 9)

142.Bilginin temin edilmesi için alınan masraf ilgili kamu organı için ek irat olarak kaydedilir. Greco Değerlendirme Ekibine verilen bilgilere göre, alınan bu paranın makul olması gerekmektedir, ancak, bu konuda herhangi bir kılavuz hüküm de gösterilmiş değildir.

143.Bilgi edinme talebinin reddine ilişkin karara karşı 15 gün içinde Bilgi Edinme itiraz Kuruluna başvurulabilir ve en sonunda da idare mahkemesine gidilebilir. itiraz Kurulunun Sekreteryasını Başbakanlık yürütmektedir ve Bakanlar Kurulu tarafından atanan 9 üyeden oluşur. Belirli durumlarda kamu kurumları bu Kurula görüş sorabilir. Greco Değerlendirme Ekibine, Kurulun kurulduğu 2004 yılından bu yana 749 itiraz başvurusunun yapıldığı ve inceleme sonucunda bunlardan 362 kararın değiştirildiği bildirilmiştir. Kamu kurumlarından gelen 52 görüş talebi olmuştur.

144.Her bir kamu kurumu Kurul tarafından alınan, kabul ve reddedilen başvuru sayısı gibi konulara ilişkin istatistiki bilgiler içeren rapor sunar, ki bu bilgiler sonradan TBMM'ne yıllık olarak bildirilecektir. 2004 yılında bilgi amacıyla 395556 başvuru yapılmış ve bunların 20474'ü reddedilmiştir.

145.Türkiye e-Dönüşüm Projesinin, kamu ve özel sektör ortaklığını kapsadığı hususunda Greco Değerlendirme Ekibi bilgilendirilmiştir. Proje ile vatandaşın devlet işlerini hızlandırma, bilgi teknolojisindeki gelişmelere paralel olarak kamu hizmetlerini vatandaşa yakınlaştırma, bu hizmetlerde kırmızı çizgiyi engelleme ve şeffaflık ile sürat sağlama amaçlanmaktadır. Türkiye e-Dönüşüm Projesinin amaçları, aşamaları ve kurumsal yapısı konularında Başbakanlık Genelgesi yayımlanmıştır. Proje kapsamında önceden öngörülebilir aktiviteleri yerine getirmek üzere SPO bünyesinde Bilgi Edinme Bürosu kurulmuştur. Projenin yüksek düzeyde yönlendirme ve denetimiyle görevli Danışma Kurulu'nun kuruluşu yönündeki çalışma da tamamlanmıştır. Eylem Planı çeşitli çalışma gruplarının katkılarıyla tamamlanmak üzereydi. Rapordaki e-devlet projesi Başbakanlık, Bakanlıklar, kolluk kuvvetleri (polis, gümrük), sosyal güvenlik gibi hemen hemen kamu yönetimi altındaki her birimde mevcuttur.

146.Türkiye'de kanun tasarılarının sivil toplum örgütleri, üniversiteler ve meslek örgütlerine, görüşlerinin bildirilmesi amacıyla genellikle gönderilmesi-

ne rağmen, kamu danışmanlığına başvurma zorunluluğu yoktur. Gerektiğinde, sözü edilen kurum ve kuruluşların üyeleri ya da temsilcilerinin TBMM'nde görüşlerini açıklamalarına izin verilir. Cumhurbaşkanı Anayasa değişikliği getiren kanunları referanduma sunabilir. Kanun tasarısının, Meclis tarafından üçte ikiden daha az bir oyla kabul edilmesi halinde, tasarı referanduma sunulmak zorundadır. Referanduma sunulan Anayasa değişikliği getiren kanunlar geçerli oy oranının yarısından fazlasının kabulünü gerektirir. Yerel idarelere ilişkin mevzuat kamu danışmanlığına başvuru konusunda herhangi bir hüküm içermemektedir. Referanduma başvurma ve sivil toplum örgütleri, üniversiteler, ticari birliklerin de dahil olduğu İl Meclisi kurma imkanı mevcuttur.

İdari kararlara itiraz

147.Kamu idaresi kararlarına karşı ilgili kişi tarafından idari başvuru yoluyla itiraz edilebilir. Kararı veren ya da bunun hiyerarşik üstü olan makam kararı yeniden inceleyebilir. Nihaî olarak idare mahkemesine itiraz yoluna başvurulabilir. İdari kararlara itiraz usulü İdari Yargılama Usulü Kanununda (2577 sayılı Kanun) düzenlenmiştir. Mahkemeye başvurmadan önce üst makam aracılığıyla idari işlemin kaldırılması, geri alınması veya değiştirilmesi talep edilebilir. Üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan talepte bulunulabilir. Altmış gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır. Başvurunun reddedilmesi veya reddedilmiş sayılması halinde dava açma süresi yeniden işlemeye başlar ve başvurma tarihine kadar geçmiş süre de hesaba katılır. (Madde 11/paragraf 2)

148.İlgililer, haklarında idari davaya konu olabilecek bir işlemin veya eylemin yapılması için idari makamlara başvurabilirler (Madde 10). Altmış gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır. İlgililer altmış günün bittiği tarihten itibaren dava açma süresi içinde, davanın konusuna göre Danıştay'a, idare ve vergi mahkemelerine dava açabilirler.

149.İdari yargı sisteminde idare mahkemeleri (60) ve vergi mahkemeleri (48) ilk derece mahkemeleridir. Bölge idare mahkemeleri basit davalarda üst mahkeme ve bazı davalarda da ilk derece mahkemesi olarak görev yapar. Danıştay Türkiye'de idari temyiz üst mahkemesidir ve aynı zamanda Cumhurbaşkanı ve hükümete danışmanlık yapmak gibi başka görevleri de vardır.

Başka görevlerinin yanı sıra yolsuzlukla da mücadele eden teftiş kurulları

Teftiş Kurulları

150.Türkiye, tarihi 19. Yüzyıla kadar giden güçlü bir dahili denetim geleneğine sahiptir. Her bakanlığın/kuruluşun yanı sıra bazı bağımsız müsteşarlıklarda ve kamu iktisadi teşebbüslerinde teftiş kurulu vardır. Bakana/kuruluşun en üst amirine doğrudan bağlı teftiş kurulları, denetim ve polisin yetkilerine benzer yetkiler ile soruşturmalar yapar. Teftiş kurulları, ayrıca, kurum içinde suçun önlenmesi ve bu amaçla kuralların ve düzenlemelerin gözden geçirilmesi için de çalışır. Teftiş kurulları, bakana/kuruluşun en üst amirine doğrudan bağlıdırlar ve raporları doğrudan bu makamlara sunarlar. Aynı zamanda, örneğin yıllık raporların sunulması ve Başbakanlık Teftiş Kurulunun talebi üzerine soruşturmaların yürütülmesinde olduğu gibi, Başbakanlık Teftiş Kurulu ile koordinasyon halinde çalışmak zorundadırlar.

151.Yolsuzluk olayı ile karşılaşan herhangi bir teftiş kurulu, 3628 sayılı Kanunun 17 ve 18'inci maddeleri uyarınca, bu durumu Savcılığa iletmekle yükümlüdür (ve burada asıl kural olan idari amirin onayına gerek yoktur.)

Maliye Bakanlığı Teftiş Kurulu

152.Bütün bakanlıklarda olduğu gibi, Maliye Bakanlığı'nda da bir Teftiş Kurulu vardır. Ancak bu kurulun yetkisi tamamen Maliye Bakanlığıyla sınırlı değildir. Bütün hesaplar Maliye Bakanlığıyla bağlantılı olduğundan, Kurul, herhangi bir bakanlığın/organın hesap denetimlerini ve soruşturmalarını yürütür. Başbakanlık Teftiş Kurulu, Maliye Bakanlığı Teftiş Kurulu'nun hiyerarşik olarak üstünde yer almasına ve teftiş kurulları arasında organizasyonel bağlantı bulunmamasına rağmen, bunlar arasında zaman zaman işbirliği gerçekleşmektedir.

153.Greco Değerlendirme Ekibine bu kurulun, asli görev olan yıllık mali ve vergi hesabı denetiminin yanı sıra, yolsuzlukla mücadelede özel bir görevinin bulunduğu bildirildi. Kurul tarafından sağlanan 2000-2002 yıllarına ait istatistiklere göre "yolsuzluk işlerinin" vergi kaçakçılığı alanında, gümrüklerde ve bankacılık sektöründe çok sık görülür.

Başbakanlık Teftiş Kurulu

154.Başbakanlık Teftiş Kurulu diğer teftiş kurullarının hiyerarşik olarak üstündedir ve Başbakana doğrudan bağlıdır. Bu kurul hem merkezi hem de yerel idareleri denetleyebilir. Denetim alanı, her çeşit soruşturma, denetim, teftiş ve araştırmayı kapsar ve Kurul görevini ifada en geniş yasal yetkilerle donatılmıştır. Kurul, yargı sistemi hariç olmak kaydıyla, teftiş sistemine ilişkin denetim ve soruşturmanın genel ilkelerini belirler. Kurul diğer kuruluşların

teftiş kurullarını koordine eder ve birden çok kurumu ilgilendiren soruşturmaları yürütür.

155.Greco Değerlendirme Ekibine Başbakanlık Teftiş Kurulunun, kamu yönetiminde yolsuzlukla mücadele politikasının uygulanmasında koordinasyonu sağlamakla görevli olduğu bildirildi.

Kamu Görevlileri Etik Kurulu

156.Kamu Görevlileri Etik Kurulu, 2004 yılında 5176 sayılı Kanunla Başbakanlık bünyesinde kurulmuştur. Kurulun ayrı bir kamu kuruluşu niteliği yoktur ve personeli Başbakanlık tarafından sağlanmaktadır. Etik Kurulu genel itibariyle eski büyükelçiler, hakimler ve profesörler gibi emekli kişilerden oluşmaktadır. Kurulun genel amacı, kamu sektöründe merkezi ve yerel yönetim düzeylerinde yönetici sınıf için etik ilkelerini belirlemektir. Kamu sektöründe uygulanacak bir dizi etik ilkeleri içeren ve Etik Kurulu tarafından hazırlanan Yönetmelik, Başbakanlık tarafından Nisan 2005 tarihinde kabul edildi.

157. Etik Kurulunun disiplin soruşturması yapma ve disiplin cezası uygulama yetkisi bulunmamaktadır. Ancak, Kurul, Etik İlkelere ilişkin ihlalleri soruşturur ve bu incelemenin sonuçları Resmi Gazetede yayımlanabilir. Kurulun kamu görevlilerine etik eğitimi verilmesini sağlamayı planladığı GET 'e bildirildi.

Sayıştay

158.Anayasanın 160 ve 164'üncü maddelerine istinaden kurulan Sayıştay, yargı yetkisi bulunan kurulsal bir organdır. Sayıştay denetimlerini Parlamento adına yürütür ve Parlamentoya karşı sorumludur. Sayıştay yüksek düzeyde bağımsızlığa sahiptir; kendi bütçesini hazırlar ve yönetir, denetim programıyla birlikte Parlamentoya sunduğu raporların da esas ve usullerini belirler. Sayıştay, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri ile sosyal güvenlik kurumlarının bütün gelir ve giderleri ile mallarının dış denetimini yapmakla görevlidir. Ayrıca Sayıştay, mahalli idarelerin gelir ve giderlerini de denetler.

159.Son dönemde modernize edilen Sayıştay, uygunluk denetimini, tüm işlemler ve bu işlemleri destekleyen belgeleri esas alarak gerçekleştirir. 1996 yılından bu yana ise Sayıştay, kamu kurumlarının kaynaklarını ne ölçüde verimli, etkin ve tutumlu kullandıklarını incelemeye de yetkili kılınmıştır. 2005 yılı resmi verilerine göre Sayıştayın denetim yetkisi kapsamında 6723

adet kamu hesabı bulunmaktadır. Bu hesaplardan 942 adedi denetime tabi tutulmuştur.

160.Sayıştay denetimi iki aşamada gerçekleşmektedir: bunlardan ilki kamu hesaplarının denetçiler tarafından denetlenmesi ve diğeri ise kamu görevlilerinin sorumluluklarını tespit eden ve adına "ilam" denilen yasal bir doküman ile sonuçlanan hesapların dairelerce yargılanması aşamasıdır. Sayıştay, kamu hesaplarına yönelik Genel Uygunluk Bildirimleri ile gerekli gördüğü diğer hususlarda Parlamentoya raporlar sunar. Son olarak, Sayıştay, denetimine giren kurumlarca mali konularda düzenlenen yönetmelikler hakkında istişari mütalaa verir. Bu yönetmelikler Sayıştayın görüşü alınmaksızın yürürlüğe girmezler. Sayıştay Kanununda 2003 yılında yapılan değişiklikle Parlamentonun talebi üzerine Sayıştay, talep edilen konuyla sınırlı olmak kaydıyla, denetimine tabi olup olmadığına bakılmaksızın özelleştirme, teşvik, borç ve kredi uygulamaları dahil olmak üzere, tüm kamu kurumlarının hesap ve işlemlerini denetlemekle yetkilidir.

161.GRECO Değerlendirme Ekibi, Sayıştayın, bakanlıklar ve diğer kamu kurumlarında iç denetim fonksiyonunu Sayıştayın müdahalesi olmaksızın gerçekleştiren Teftiş Kurullarıyla herhangi bir işbirliğinde bulunmadığı bilgisine ulaşmıştır. Ayrıca GRECO Değerlendirme Ekibi, geçmiş dönemde Sayıştayın Teftiş Kurullarının raporlarına kolaylıkla ulaşamadığı sonucuna varmıştır. Ancak, Sayıştayın iç denetim birimleri tarafından hazırlanan raporlara erişimini düzenleyen 5018 sayılı Kanunun 2006 yılından itibaren yürürlüğe girmesi ile bu bağlamda bir gelişme beklenmektedir. Sayıştay derinlemesine bir soruşturma ihtiyacı hissettiği taktirde ilgili Teftiş Kurulunun yardımını talep eder.Sayıştayın soruşturma yetkisi yoktur ve bir suçun işlendiği şüphesi ile karşılaştığında bu durumu ilgili kamu kurumuna ya da Cumhuriyet Savcılığına ihbar eder. GRECO Değerlendirme Ekibi, 2000 yılından bu yana her yıl ortalama 20-30 raporun Cumhuriyet Savcılıklarına bildirildiği bilgisine ulaşmıştır.

Devlet Denetleme Kurulu

162.Devlet Denetleme Kurulu, Anayasa'nın 108. maddesine göre, idarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli şekilde işlemesinin ve geliştirilmesinin sağlanması amacıyla Cumhurbaşkanlığı Makamına bağlı olarak 1984'te kurulmuştur. Cumhurbaşkanının isteği üzerine, tüm kamu kurum ve kuruluşlarında, sermayesinin yarısından fazlasına bu kurum ve kuruluşların sahip olduğu her türlü teşebbüste, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluş-

larında, her düzeydeki işçi ve işveren meslek kuruluşları ile kamuya yararlı dernekler ve vakıflarda, her türlü inceleme, araştırma ve denetlemeleri yapar.

Kamu ihale Kurumu

163.2002 yılında, ihale sektöründe şeffaflığı sağlamak ve yolsuzluğun önüne geçmek amacıyla yeni bir Kamu ihale Kanunu (4734 sayılı) kabul edildi. Kanun, Maliye Bakanlığı'na bağlı, ancak, görevlerini yerine getirmekte bağımsız Kamu ihale Kurumu'nu ihdas etmiştir. Kurul üyeleri, görev süreleri dolmadan önce normal olarak görevlerinden alınamazlar. Hiçbir kurum, makam, kuruluş ve kişi Kurumun kararlarını etkilemek amacıyla emir ve talimat veremez. Kamu ihale Kurumu'nun ihale usullerindeki görev ve yetkileri şunlardır: 1) ihale esas ve usulünün hukuka aykırılığını iddia eden şikayetleri değerlendirmek ve sonuçlandırmak; 2) kamu ihalesiyle ilgili her türlü mevzuatı hazırlamak, geliştirmek ve uygulamayı yönlendirmek; 3) ihale mevzuatı hakkında eğitim vermek ve ulusal ve uluslararası koordinasyonu sağlamak; 4) Yapılan ihaleler ve sözleşmelerle ilgili Kurum tarafından belirlenen şekilde bilgi toplamak, adet, tutar ve diğer konular itibariyle istatistikler oluşturmak ve yayımlamak. 5)ihalelere katılmaktan yasaklanan kişilerin sicillerini tutmak; 6) araştırma faaliyetlerinde bulunmak, gibi.

164.Kazanan isteklinin onaylanmasından önce, sözleşmeye taraf idare, ihaleye katılanın, ihalelere katılmaktan yasaklanmadığından emin olmalıdır. Bunun teyidi, her olayda, Kamu ihale Kurumu tarafından verilmelidir.

165.Kamu ihale Kurumu, başarısız isteklilerin şikayetleri için aynı zamanda bir itiraz merciidir, ancak şikayet öncelikle sözleşmenin tarafı olan idareye yapılmalıdır. Kurum, inceleme görevini yerine getirirken, sorunu çözmeden önce her türlü kamu veya özel kurum veya kişiden belgeler, bilgi ve yorumlar isteyebilir. 2004 yılında Kamu ihale Kurumu'na yapılmış 1892 başvuru vardı. (toplam ihale miktarının 2%si) Nihaî olarak idare mahkemesine de başvurulabilir.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

166. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, malî ve idarî özerkliği olan bağımsız kamu tüzel kişiliği statüsündedir. Bankacılık sektöründe çeşitli faaliyet lisansları vermektedir. Banka tasarruflarının korunmasını sağlamak amacıyla 2000 yılında kurulmuştur. Kurum, kredi sisteminin verimli çalışmasını sağlamak ve banka tasarruf sahiplerinin haklarını tehlikeye sokabilecek her türlü işlemi veya eylemi önlemek için her türlü kararı almakta ve uygulamakta yetkili ve yükümlüdür. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme

Kurumu, yolsuzluğun önlenmesiyle ilgili olarak önemli bir görev üstlenmiş ve etik kurallar getirmiştir.

Ombudsmanlık

167.Türkiye'de ombudsmanlık (parlamento ombudsmanlığı türünde) yoktur. Bununla birlikte, Adalet Bakanlığı tarafından Ombudsmanlık Kanunu Tasarısı hazırlanmış ve 2 Haziran 2004'te Başbakanlığa gönderilmiştir.10

İstihdam, Kariyer ve Önleyici Tedbirler

168.İnsan kaynakları mevzuatı, kamu görevlilerinin statülerine göre değişen çok sayıda kanun ile bunların ilgili alt mevzuatından oluşur. Devlet memurları (1965 tarihli 657 sayılı Kanunun 4-A maddesi); aslî ve sürekli nitelikteki kamu hizmetlerini ifa eden devlet görevlileri olarak tanımlanır. Politika geliştirme, araştırma, planlama ve kontrolde çalışanlar da devlet memurları kabul edilir. Süre sınırlaması olmaksızın istihdam edilirler. Devlet memurları, sendika kurma hakkına sahip olmakla birlikte toplu pazarlık veya grev hakkına sahip değillerdir. Geçici Personel; Bir yıldan daha az veya mevsimlik işler için istihdam edilir. Kendi kuruluşlarının tavsiyesiyle Devlet Personel Başkanlığının ve Maliye Bakanlığının muvafakatiyle istihdam edilirler, ancak Bakanlar Kurulu nihaî kararı verir. Sözleşmeli Personel 657 sayılı Kanunun 4-B maddesine göre meslekî bilgiye sahip kişilere ihtiyaç duyulan istisnaî hallerde istihdam edilir. İşe alan kurumun tavsiyesiyle Devlet Personel Dairesinin ve Maliye Bakanlığının olumlu görüşlerine dayanılarak Bakanlar Kurulunun nihaî kararıyla işe alınırlar. Bu personelin amacı, kalifiye kişilerin tatmin edici ücretlerle istihdam edilmesini sağlamaktır. İşçiler, devlet memurları, sözleşmeli personel ve geçici personel olarak tanımlanmayanlardır. 4857 sayılı İş Kanununa tabîdirler. Sendika kurma ve toplu pazarlık ve grev yapma hakkına sahiptirler. Kamu görevlilerinin (işçilerin) çeşitli yan ödemeleri vardır. Bu ödemeler, ücretli tatilleri, ücretli mazeret izinlerini ve devlet katkılı öğlen yemeklerini içerir. Bedava veya devlet katkılı ulaşım ve lojman da içerebilir.

169.Devlet Memurları aşağıdaki genel koşulları taşımalıdırlar (Devlet Memurları Kanunu 48. md.) :

- Türk vatandaşlığı;
- Kamu haklarından mahrum bulunmamak;
- 6 aydan fazla hapis cezasına mahkum olmamak;
- Askerlik hizmetiyle bir ilgisinin olmaması;
- Kural olarak, 18 yaşından küçük olmamak;

- Kural olarak, ortaokul mezunu olmak.

170.Hem devlet memurları hem de kamu işçileri bakımından kamu görevlileri için yeni bir genel giriş sınav sistemi 1999 yılında yürürlüğe girmiştir. Sınavlar Yüksek Öğretim Kurumu'na bağlı, bağımsız bir kuruluş olan Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından düzenlenmektedir.

171.Kariyer sistemi yukarıda belirtilen genel sınavı müteakip belirli bir göreve yönelik özel sınavla atanarak başlar. Yeni alınan personel belirli bir süre adaylık ve eğitim döneminden geçmek zorundadır. Bu süreci ancak başarıyla geçtikten sonra, devlet memuru olurlar. Devlet memurluğuna atanma, Anayasaya sadık kalmaya ve Cumhuriyet kanunlarına sadakatle bağlı olmaya söz veren yemini izler.

172.Daha yüksek bir göreve terfi için temel koşulları, devlet memurunun en az bir yıl süreyle çalışmış olması ve olumlu sicil almış olmasıdır. Belirli görevlere terfi özel sınavlar gerektirebilir. Kamu idaresinin üst kademelerinde işe alma sınavsız yapılmaktadır.

173.Aralık 2005 tarihi itibariyle, devlet tarafından işletilen kurumlarda 1.678.865'i devlet memuru, 32.365'i sözleşmeli personel, 70.486'ı işçi, 211.576'ı geçici işçi ve 347.953'ü de personel olmak üzere toplam 2.341.245 kamu çalışanı bulunmaktaydı.

Eğitim

174. Devlet memurlarının her türlü eğitimi normalde kendi kurumları tarafından yapılmakta ve bu eğitimlerin kapsamı da bu kurumlar tarafından saptanmaktadır. Greco Değerlendirme Ekibine, adaylık süresi zarfında, Anayasa'da ve diğer temel yasalarda ve düzenlemelerde yer alan kamu idaresinin temel prensiplerini kapsayan temel eğitimin olması gerektiği bildirilmiştir. Ayrıca, ilgili kurumlar tarafından hizmet içi eğitim verilmekte ve bu hususu ilgili kurumlar her yıl Başbakanlığa (Devlet Personel Başkanlığına) rapor etmek zorundadırlar. Greco Değerlendirme Ekibine, örneğin Devlet Planlama Teşkilatı aracılığıyla eğitimi koordine eden bir uygulamanın olmadığı bildirilmiştir.

175.Greco Değerlendirme Ekibine çeşitli teftiş kurulu çalışanları için yolsuzluk hakkında yoğunlaştırılmış eğitim kurslarının düzenlendiği ifade edilmiştir.

176.Ayrıca, Türkiye ve Ortadoğu Kamu İdaresi Enstitüsü devlet memurlarına kısa süreli ve uzun süreli eğitim programları (1956'dan beri) sunmaktadır. Kısa süreli eğitim programları, bakanlıkların ve kamu kurumlarının talebi-

ne açıktır. Şartları ve kriterleri adı geçen kamu kurumu tarafından belirlenmektedir. Bir buçuk yıl süren uzun dönem eğitim programlarına katılmak için, kamu sektörü görevlileri tarafından, belli bir süre devlet memuru olarak çalışmış olmak, kamu kurumu tarafından aday olarak gösterilmek ve giriş sınavında iyi notlar almak gibi yerine getirilmesi gereken koşullar bulunmaktadır. Bu programın başarıyla tamamlanması ödüllendirilmektedir (maaş artışı ve terfi teşvikleri).

177.1999 yılından bu yana objektif kriterlerin daha fazla kullanılması ile personel terfileri adayların ancak belli hizmet içi kurslara katılıp sınavları geçmesi sonrası yapılmaktadır.

Menfaat Çatışmaları

178.3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu, özellikle kamu sektöründe, yolsuzluğun önüne geçmeyi amaçlamaktadır. Türkiye, devlet memurları arasında yolsuzluğu önlemek amacıyla tüm devlet memurlarının malvarlığı beyanında bulunmalarını zorunlu kılmıştır. Ancak, mal beyanında bulunma zorunluluğu devlet memurlarını aşarak öncelikle seçilmiş kamu görevlilerini de kapsamaktadır. Bu Kanuna göre, kamu görevlileri her 5 yılda bir kişisel parası ve mülkü hakkında bildirimde bulunmalıdır. Malvarlığı beyanı özel bir formla yapılmakta ve taşınır ve taşınmaz malların yanı sıra alacakları ve borçları da göstermelidir. İlgili kişinin geliriyle uygun olduğu kabul edilemeyecek harcamalar (mallar), kişi tarafından makul sebepler gösterilmedikçe haksız olarak elde edilmiş sayılır.(4. md.) Ayrıca yeni Etik Yasası menfaat çatışmalarının ortadan kaldırılması amacıyla bir dizi hükümler içermektedir (madde 13 vd.).

179.Özel sektöre geçen kamu görevlilerinin durumu ile ilgili olarak, 2531 sayılı Kanun, devlet memurlarının çalıştıkları yerden ayrılmalarından itibaren iki yıl süre boyunca çalıştıkları kamu kuruluşu ile ilişkileri olan bir firmada çalışamayacaklarını ve 3 yıl süreyle de firmayı temsil edemeyeceklerini düzenlemektedir. (3.md.) Ayrıca, 657 sy. Kanun, devlet memurlarının, emekli olduktan sonra bile yetkili Bakanın izni olmaksızın, kamu hizmetiyle ilgili gizli bilgileri ifşa edemeyeceklerini belirtmektedir. (31. md.)

180.Kamu idaresinde, polis, vergi memuru, muhasebeci ve yerel denetçiler gibi meslek gruplarında olduğu gibi personel rotasyonu sistemi vardır. Ancak, bunlar rüşvet ile mücadele araçları kadar öncelikli kullanılmaz.

HEDİYELER:

181.Devlet Memurları Kanunu 29 uncu maddesine ve Kamu Görevlileri Etik Kanunu 15 nci maddesine göre kamu görevlileri genel kural olarak hediye ve menfaat temin edemezler. Ancak 3628 sayılı Kanunun 3 uncu maddesi uluslararası ilişkiler bağlamındaki hediyelerin kabul edilebileceğini kayda bağlar ancak hediye belli bir oranı aşarsa (10 aylık gelirinden fazla 10x250 Avro) hediye yetkili makama bildirilmelidir. Bu değerin altındaki hediyeler de Etik Kuruluna bildirilmelidir. Hediye alma yasağının kapsamını ve üst düzey kamu görevlilerinin alabileceği hediyelerin listesini belirlemek Etik Kurulun öncelikli görevleri arasındadır.

Etik Kuralları

182.Kamu Yönetiminde 1965 ten bu yana (657 sayılı DMK) yürürlükte olan bazı davranış kuralları yürürlükte bulunmaktadır. Bu yasa meşruiyet, sadakat (madde 2), yansızlık ve siyasi tarafsızlık (madde 7), sorumluluk (madde 10-11) ve amirlerine ve görevine saygıyı (madde 8) belirler.

183.Çağdaş yönetimin artan karmaşıklığı ve kamu ve özel sektör arasındaki zorlu sınır çizgisi daha fazla standardı zorunlu kılmıştır. Sonuç olarak, Kamu Görevlileri Etik Kurulu 2004 yılında 5176 sayılı kanunla kurulmuştur. Amacı tüm kamu görevlilerince uyulması gerekli kuralları belirlemek ve uygulanmasını incelemektir. Üst düzey kamu görevlileri, kamu iktisadi teşekküllerinde, kurum ve kuruluşlarda, fonlarda ve diğer tüm kamu organizasyonlarında çalışanlar da dahil olmak üzere Kurulun yetki alanındadır. (Kurulun tanımına bakınız)

184.Daha önce de bahsedildiği üzere, Etik Kurulu Etik Yasasını hazırlamıştır. Yasa Nisan 2005 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Yasa, kamu yönetiminde çalışan tüm personeli kapsar. Dürüstlük, tarafsızlık, saygı, çıkar çatışması, hediyeler ve şeffaflıkla ilgili etik davranış ilkeleri ve uygulamaları hakkında 42 madde içerir. Aynı zamanda malvarlıklarının açıklanması ve eğitim gibi hususları da kapsamaktadır.

Yolsuzluğun bildirilmesi

185.Ceza Kanununun 279. maddesi uyarınca, devlet memurları, görevleri sırasında haberdar oldukları suçu ihbar ile sorumludur; "Kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini görevi ile bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar

hapis cezası ile cezalandırılır." Etiğe aykırı davranışları bildirmeye ilişkin genel kılavuz ilkeler yeni Etik Yasasında yer almaktadır.

186.3628 Sayılı Yasada yer alan genel hükümlere ek olarak, yeni Etik Yasası yolsuzluğu ihbar edenlerle ilgili bazı korumalar içermektedir.

187.Türk Sisteminin özelliği gereği, kamu çalışanları hakkında yürütülecek ceza soruşturmalarında, kanunda aksi öngörülmedikçe, ana kural olarak idari makamın izni gerekmektedir (Anayasa, 129.m.). 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu uyarınca, rüşvet ve kaçakçılık gibi suçlar, 18. madde kasamı dışında bırakılmıştır ve ilgili idari makamın iznine başvurmadan savcılığa iletilmelidir.

Disiplin usulleri / kovuşturma

188.Kamu sektöründe disiplin usulleri ve cezai kovuşturmanın uygulanması Anayasanın 129. maddesinde düzenlenmiştir. Kamu çalışanları ve kamu meslek kuruluşları üyeleri disiplin cezaları ile cezalandırılabilir. Hemen hemen tüm disiplin soruşturmaları müfettişler tarafından başlatılır..

189.Devlet memurlarının çalıştığı bölümler, disiplin tedbirleri için asli sorumluluğa sahiptir. Disiplin Amirleri ve Disiplin Kurulu Yönetmeliği uyarınca, disiplin yaptırımlarına amirler tarafından karar verilir. Bakanlar ve Başbakan en yüksek disiplin amirleridir. Onları, Başbakanlık Müsteşarı, Bakanlık Müsteşarları vb. izler. İllerde, vali, kaymakam ve belediye başkanı olmak üzere benzer bir hiyerarşi düzeni bulunmaktadır.

190.Aynı zamanda her kuruluş merkezinde bir Yüksek Disiplin Kurulu ve disiplin kurulları, her ilde veya kuruluş bölgesel çapta çalışıyorsa her bölgede bir disiplin kurulu vardır. Hem Yüksek Disiplin Kurulları hem de Disiplin Kurulları 5 üyeden oluşur.

191.657 sayılı Kanunun 125. maddesi uyarınca yaptırımlar; uyarı, kınama, maaştan kesme, bir yıldan üç yıla kadar kademe ilerlemesinin durdurulması ve ihraçtır. Kamu çalışanları savunma hakkına ve uyarma ve kınama cezaları hariç olmak üzere diğer yaptırımlara karşı yargı yoluna başvurma hakkına sahiptirler. Uyarma ve kınama cezalarına karşı bir üst disiplin amirine, onun kararlarına karşı da disiplin kuruluna başvurulabilir. Bütün disiplin cezalarına karşı ise İdari mahkemelerde dava açmak mümkündür.

192.Tamamlanmış bir disiplin soruşturması aynı eylem için ceza soruşturması açılmasına engel değildir. (657 Sayılı Kanunun 125. maddesi) Ceza davası sonucu açıklanan hükümde yeralan olgular disiplin soruşturmasında

delil olarak kullanılabilir. Cezai süreç sonucunda mahkumiyet verilmişse genellikle disiplin soruşturması da ek olarak uygulanır ve beraat halinde ise disiplin soruşturmasının açılması yine mümkündür.

193.5176 sayılı Etik Kurulu Kanunu uyarınca, Etik Kurulu tarafından yapılan soruşturmanın genel hükümler çerçevesinde ceza soruşturması veya disiplin soruşturması yapılmasına engel teşkil etmeyeceği hususu da belirtilmelidir.

Analiz

194.Greco Değerlendirme Ekibi Türkiye'de kamu idaresinin katı bir yasal çerçeveye sahip olduğunu ve Anayasa ve diğer ilgili kanunlarda çok iyi tanımlandığı izlenimini edinmiştir. Son birkaç yıldır kamu idaresi olağanüstü bir modernleşme sürecinden geçmiş, bunda AB üyelik sürecinin de etkisi olmuştur. Greco Değerlendirme Ekibinin elde ettiği bilgiler, kamu idaresinin yolsuzluktan önemli ölçüde etkilendiğini ve hükümetin büyük reformlarla bu sorunun üstesinden gelmeye kararlı olduğunu gösterdi. 2002 yılından bu yana yolsuzluğa karşı bir strateji bulunmakta ve kamu idaresi üzerinde odaklanan strateji gereklerinin yerine getirilmesine çalışılmaktadır. Greco Değerlendirme Ekibi, stratejinin güncelliğini ne dereceye kadar koruduğunu değerlendirememektedir. Ancak pek çoğu yeni mevzuat şeklinde olan önemli sayıda tedbirin getirilmiş olmasından memnuniyet duymaktadır.

195.Yolsuzlukla mücadele stratejisi sivil toplumun katılımıyla geliştirilmiş olmasına rağmen, uygulama aşaması kapalıdır ve Hükümet çevrelerine hasredilmiştir.. Bunun için geçerli sebepler olabilir, ancak bağlantıların ve kontrolün tamamen Başbakanlığın elinde olduğu Türk kamu yönetiminin hiyerarşik yapısını dikkate alacak olursak, Greco Değerlendirme Ekibi bu yaklaşımın reformların içeriği açısından kapsamı gereksiz yere sınırlandırıldığını düşünebilir. Böyle bir yaklaşımın, kamunun reformlara ilişkin bilinci ve kamu yönetiminde reforma ilişkin desteği açısından olumsuz etkisi olabilir. Greco Değerlendirme Ekibi reformların uygulanmasında ve denetiminde kapsamlı bir mekanizmanın eksikliğini belirtmiştir. (Bölüm 1. yukarıda "Türkiye'de Yolsuzlukla Mücadeleye Bakış")

196.2003 yılında kabul edilen Bilgi Edinme Kanunu, kamu yönetiminin şeffaflığını arttırmak için atılmış önemli bir adımdır. Greco Değerlendirme Ekibi kanunun çoğunlukla uygulandığını ve kamu yönetimi tarafından bilgilerin yayınlanması konusunda (örneğin web sitelerinde) çok olumlu bir yaklaşımı ortaya koyduğunu bildirmekten memnuniyet duymaktadır. Greco Değer-

lendirme Ekibi bununla birlikte, hangi bilgilerin Kanun kapsamında elde edilebileceği konusunda açıklık olmadığını (örneğin devletin güvenliğini etkileyecek konularda) bildirmektedir ve bunun bilgi taleplerinde Bakanlıklarca gereksiz biçimde tutucu davranılmasına yol açabileceğinden endişe duymaktadır. Bu bağlamda Greco Değerlendirme Ekibi, bu alanların açıklığa kavuşturulması için yasal düzenlemelerin kısa zamanda Meclise iletileceğini öğrenmiş olmaktan memnuniyet duymuştur.Greco Değerlendirme Ekibi bilgi edinme taleplerine ilişkin ücretler konusundaki politikanın açık olmadığını not etmekte, ayrıca ücretlerin makullüğü ve elde edilen gelirin her makamca açık olmayan düzenlemelerle ele alınacağından endişe duymaktadır. Türkiye genelinde adil ve yeknesak bir sistem kurulması amacıyla , Greco Değerlendirme Ekibi, Bilgi Edinme Kanunu çerçevesinde yapılan taleplerden alınacak masraflara ilişkin olarak bütün kamu idareleri için merkezi seviyede rehber ilkeler belirlenmesini önermektedir.

197.Greco Değerlendirme Ekibi, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun Kanun uyarınca alınan kararlara karşı başvuruları ele alma ve tespit etmedeki başarılı işleyişinden memnuniyet duymuştur. Yapısı itibariyle kamu güvenini sağlayacak olan bu Kurul, başvuruları değerlendirmede aktif olmasının yanı sıra, kamu kurumlarına Kanunun yorumlanmasında tavsiyede bulunmada ve hangi bilgilerin açıklanacağı, hangi bilgilerin açıklanmayacağı konusunda Kanundaki tanımsal belirsizliklerde görüş ortaya koymada, aktif bir rol üstlenmiştir. Bağımsızlık konusunda Greco Değerlendirme Ekibi, Kurul'un resmî statüsünün bir bakıma belirsiz olduğunu ve ne kendi bütçesine ne de sürekli görev yapan personele sahip olduğunu bildirmektedir (Sekreterya, Başbakanlıkça yürütülmektedir). Kurulun önemine binaen Greco Değerlendirme Ekibi, Kurulun Başbakanlıktan bağımsız olmasının, etkin uygulama ve kamunun Kanuna güveni için vazgeçilmez olduğu görüşündedir. Greco Değerlendirme Ekibi Bilgi Edinme İtiraz Kurulunun bağımsızlığının güçlendirilmesini; bu Kurulun Bilgi Edinme Yasasını uygulayan kamu kurumlarına kılavuz ve danışma makamı olarak hareket etmesine ve itirazları dinleme ve değerlendirme rolünü üstlenmesine imkan verecek derecede yeterli personel ve kendine özgü bütçesi olacak şekilde açık resmi bir yapıya kavuşturulmasını tavsiye etmektedir.

198.Her ne kadar Greco Değerlendirme Ekibi, kamu görevlilerine ilişkin bazıları genel bazıları özel nitelikte pek çok değişik yasal yükümlülükler ve kurallar bulunduğu konusunda bilgilendirilmiş ise de, görünüşe göre (Etik

Kurul tarafından Etik İlkelere ilişkin yönetmeliğin yayımından önce) beklenen etik davranışlara ilişkin ortak bir anlayış bulunmamaktadır. Bankacılık düzenlemelerine ilişkin olarak yaşanan bir kaç büyük sorundan sonra, nispeten yeni bir kurum olan Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu (BDDK) tarafından geliştirilen etik çerçeve, bu genel değerlendirmenin bir istisnasıdır. Bu etik çerçeve, bankacılık denetiminde yer alan görevlilerden beklenen davranış biçimlerini ve bu kuralların ihlalinin sonuçlarını açıkça ortaya koymaktadır.

199.Greco Değerlendirme Ekibi, Etik Kurulunun kurulmuş olmasından ve bu Kurul tarafından Etik İlkelerin belirlenmiş olmasından dolayı memnuniyetini ifade etmektedir. Greco Değerlendirme Ekibi, Etik Kurulunun kendisine ait personelinin ve geleceğe yönelik bir iş planının bulunmayışından dolayı endişe duymaktadır. Ayrıca, üst düzey kamu görevlileri hakkında (etik ilkelerin ihlali gerekçesi ile) yapılacak soruşturmaların Kurulun görev alanına sokulması ile Kurulun Hükümete karşı bağımsızlığının tehlikeye atılacak olması nedeniyle bu durumların üstesinden gelmek özellikle zorlaşacaktır. Greco Değerlendirme Ekibi Etik kurallarının idari mekanizma içinde yerleştirilmesini ve bu amaca mafuf yeni kurallar yapılmasını sağlayacak şekilde, yeterli bütçe ve personel vermek suretiyle Etik Kurulu'nun yeterince bağımsız olmasının sağlanmasını; kamu idaresindeki yolsuzluk ve etik davranış konularına ilişkin çalışma yapılmasını ve üst düzey görevlilere karşı yapılan şikayetlerin çok iyi bir şekilde incelenmesini tavsiye etmektedir.

200.Etik ilkelere ilişkin Yönetmelik, Türkiye'de kamu yönetiminde uygun davranış kültürünün yerleştirilmesinde önemli bir adımdır. Diğer yandan Greco Değerlendirme Ekibine göre, kamu hizmetlerinde söz konusu etik ilkelerin etkin uygulanmasının sağlanması açısından daha pek çok şeye ihtiyaç bulunmaktadır. Yeni Yönetmeliğin etkin tanıtımı ve benimsenmesi kamu yönetiminde iyi davranış ilkelerinin yerleşmesi ve yolsuzlukla mücadelede önemli bir ilk adım niteliği taşıyacaktır. Sonraki adım kamu görevlilerinin yolsuzlukla mücadeleyi de içerecek şekilde etik ilkeler konusunda eğitilmesi ve geliştirilmesi olmalıdır. Greco Değerlendirme Ekibi, kolluk görevlilerinin büyük oranda etik eğitimi almalarından ve bazı alt birimlerin kamu görevlilerine yönelik eğitim ve geliştirme programlarında etik davranış ve yolsuzlukla mücadele konularına yer verilmesinden memnuniyet duymaktadır. Ayrıca, Greco Değerlendirme Ekibi bütün bakanlıklarda ve kamu kurumlarında hizmet içi ve hizmet öncesi eğitim programlarına yeni Etik Yönetmeliğinin temel ilkelerinin ve yolsuzlukla mücadele politikalarının dahil edilmesini önerir.

Başbakanlık Devlet Personel Başkanlığı, Etik Kurulu ile birlikte çalışarak bakanlıklar ve kurumlar için ortak bir eğitim sistemi hazırlama işini yapacak en uygun birim olarak görülmektedir. Greco Değerlendirme Ekibi Yeni Etik Kanunu ve yolsuzluğa karşı politikalar hakkında bütün devlet memurlarının eğitiminde kullanılacak olan eğitim materyallerinin geliştirilmesini ve bütün Bakanlıklar ve sivil hizmet birimlerinden bu eğitimi, müfredatlarının bir parçası haline getirmelerinin istenmesini; bunun devlet memurlarının ilk eğitimleri ve sonraki hizmet içi eğitimlerinin en temel bölümü olduğunun güvence altına alınmasını tavsiye eder.

201.Bütün kamu görevlilerinin kural olarak hediye kabul etmelerinin yasaklanmış olması Greco Değerlendirme Ekibi tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. Her ne kadar uluslar arası ilişkilerden kaynaklanan istisnaya ilişkin parasal limit yüksek olsa da istisna kapsamının darlığından dolayı Greco Değerlendirme Ekibi bu konuya ilişkin bir tavsiyede bulunmaktan kaçınmaktadır.

202.Kamu yönetimi üzerindeki iç kontrolün ilk aşaması denetim ve soruşturma fonksiyonlarını birleştiren ve mali performans ve yönetim denetimini içeren teftiş rejimleri aracılığıyla yerine getirilmektedir. Prensip olarak, bu teftiş sistemi yolsuzluk vakalarını açığa çıkarmak için temel iç mekanizmaları sağlamalı ve gelecek için gerekli düzenleme ve önleyici tedbirleri önermeli ve uygulamalıdır. Ayrıca, dış denetim Sayıştay tarafından yerine getirilmektedir ve bu kuruluş 2006 yılı başından itibaren iç denetim raporları dahil ilgili tüm bilgilere erişebilecektir. Bununla birlikte, daha temel olarak, Greco Değerlendirme Ekibi, teftiş sistemindeki mükerrerlikler (Bakanlık, Başbakanlık, Maliye Bakanlığı), yolsuzluk iddialarını araştırma konusunda kimin sorumlu (polis veya savcı dahil) olacağına ilişkin belirsizlik ve her bir teftiş rejiminin çalışmasında siyasi veya diğer etki ihtimalinin, kamu yönetimine olan güven ile yolsuzlukla mücadele önlemlerinin etkinliğini azaltabileceği konusunda endişe taşımaktadır. Sonuç olarak, Greco Değerlendirme Ekibi, genel kamu yönetimi ve ceza usul hukuku reformları ışığında, teftiş sisteminin organizasyon, fonksiyon ve rolünün, hiyerarşi ve sorumlulukların daha açık belirlenmesi amacıyla, yeniden tanımlanması gerektiği görüşündedir. Greco Değerlendirme Ekibi, kamu yönetimiyle ilgili devam eden reformlar ve uzmanlaşmış durumdaki kolluk sistemi ışığında, Teftiş Kurulları sisteminin reforme edilmesinin değerlendirilmesini tavsiye eder.

203.Greco Değerlendirme Ekibi, Ombudsmanlık kurumunun kurulmasını teşvik etmektedir. Böyle bir kurumun kamu yönetimi üzerinde zaten mevcut kontrol mekanizmasında önemli bir tamamlayıcı olacağı görüşündedir. Greco Değerlendirme Ekibine göre, Ombudsman'a, daha geniş kamuoyu alanını kapsayan açık bir yetki ve genel olarak kötü yönetimi içeren bir yetki alanı (yolsuzlukla ilgili şikayetleri hariç bırakmayan) ve yürütmeden tam bir bağımsızlık verilmelidir. Kanun tasarısının Meclise iletildiği Greco Değerlendirme Ekibine bildirilmiş olmakla beraber, söz konusu taslağın içeriği konusunda detaylı bilgi verilmemiştir. Greco Değerlendirme Ekibinin görüşüne göre, böyle bir yasanın uygulanması için çok iyi hazırlanması gereklidir ve en azından kamunun bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır. Greco Değerlendirme Ekibi Kamuoyundan gelen kötü yönetime ilişkin şikayetler ile ilgilenmek üzere geniş yetkiye sahip, Yürütmeden bağımsız bir Ombudsmanlık kurumunun kurulmasına yüksek öncelik verilmesini; buna ilişkin mevzuatın kabul edilmesi sonrasında tüm Türkiye çapında bilinçlendirme kampanyası yapılmasının sağlanmasını tavsiye eder.

204.Ceza Kanununa göre, kamu görevlilerinin suçun meydana geldiğini bildirme konusunda yasal yükümlülükleri mevcuttur. Böyle bir yükümlülük, örneğin kamu görevlileri için Kamu Görevlileri Etik ilkeler Yönetmeliğinde daha detaylı kurallar getirilmesi ve belli bir durumun nasıl yorumlanacağı her zaman açık olmadığından, etkili olması için eğitimle desteklenebilir. Ayrıca, bildirme yükümlülüğüne, tercihen yolsuzluk yapan şüpheliyi rapor eden kişilerin korunmasının eşlik etmesi gerekmektedir. Greco Değerlendirme Ekibi, iyi niyetle yolsuzluk şüphesini bildiren kamu görevlilerinin (ihbarcı) korunmasının sağlanmasını ve bildirimlerin en iyi şekilde ele alınmasını ayrıca yolsuzluğun bildirilmesine ilişkin eğitim ve rehber ilkeler getirilmesini ve tavsiye eder.

205.Disiplin takibatı ve önlemlere ilişkin istatistiklerin olmaması halinde, mevcut sistemin etkinliğinin değerlendirilmesi mümkün değildir. Greco Değerlendirme Ekibi, kamu idaresinde disiplin usul ve cezalarının uygulanmasına ilişkin istatistik oluşturulmasını tavsiye eder.

206.Son olarak, Greco Değerlendirme Ekibi, Anayasanın 129. maddesindeki, yolsuzluk gibi, bazı suçlarda istisnalar olmasına rağmen, kamu görevlilerinin kovuşturulmasının ilgili idari makamın iznine bağlı olacağına ilişkin hüküm üzerinde ilgiyle durmaktadır. Greco Değerlendirme Ekibi, raporun daha önceki bölümlerinde tartışılan bu kuralın sadece suçların ve dokunul-

mazlıkların teknik soruşturulması için değil, aynı zamanda modern kamu yönetimi ilkelerine de aykırı olması sebebiyle sorunlu olduğu görüşündedir.

VI: TÜZEL KİŞİLER VE YOLSUZLUK

a. Durumun tasviri Tüzel kişilerin tanımı

207.Türkiye'de tüzel kişiliği haiz bir takım farklı türlerde kurumlar bulunmaktadır: dernekler, vakıflar ve kamu şirketlerinin de dahil olduğu ticaret şirketleri. Ticaret şirketleri (TTK 136) kollektif, komandit, limited, anonim, kooperatif, adi ya da sınırlı sorumlu ortaklıklardan (adi ortaklıkların tüzel kişiliği bulunmamaktadır) oluşur. Tüzel kişiler ya özel ya da kamusaldır. Özel teşebbüsler normalde "adi ortaklıklar" veya "ticaret şirketleri" olarak kurulurlar.

a) Dernekler : Kâr paylaşma amacı olmaksızın bilgi ve faaliyetlerini sürekli olarak birleştiren en az yedi kişiden oluşan tüzel kişilerdir (Dernekler Kanunu madde 1). Kâr paylaşım amacı dışındaki amaçlar yardım/hayır, siyasi, bilimsel, sanatsal veya diğer amaçları kapsamaktadır. Dernekler, üyelerine kâr sağlama amacı ile kurulmuş olmamalarına karşın, ticari işletme işletebilirler. Ticari işletme işleten dernekler, tacirlere ilişkin yasalara tâbidir. Ticari işletme işleten derneklerin, tacirlere ilişkin yükümlülükleri yerine getirmesi (Ticaret Kanunu, madde18, Medeni Kanun, madde 54/II) ve işletmelerini ticaret siciline kaydettirmeleri gerekmektedir. Derneklerin oluşumu, diğer bazı tüzel kişilerin aksine, oldukça kolay ve şekil şartlarından muaftır. Derneğe tüzel kişilik kazanması için, kurucuların yalnızca dernek tüzüğünü hazırlamaları ve bunu imzalayarak en üst yerel makama sunmaları gerekmektedir (Ticaret Kanunu Madde 45, Dernekler Kanunu Madde 9).

b) Vakıflar : Dernek veya şirketlerden farklı olarak vakıf, belirli bir amaç için kendisine fon tahsis edilen bir tüzel kişiliktir (Ticaret K. M.73). Bu nedenle bir vakıfta önemli olan mülkiyettir; üyeler, ortaklar veya hissedarlar bulunmaz. Vakıflar, gerçek veya tüzel kişiler tarafından kurulabilir. Vakfın amacı belirli olmak kaydıyla ticari veya gayri ticari olabilir. Mülkiyet, para veya alacaklar vakfın amacına tahsis edilmeli ve tahsis edilen miktar amacın gerçekleştirilmesi için yeterli olmalıdır. (Tic.K.m.80 A). Vakfın tüzel kişilik kazanabilmesi için mahkeme tarafından tescil edilmesi gerekmektedir. (Tic. K. m.45 ve 74) Aynı zamanda Vakıflar Genel Müdürlüğünde merkezi bir sicil mevcuttur.

c) Kamu Şirketleri: Kısmen özel hukuk hükümlerine tabi olan kamusal şirketler, devletin özel anlaşmalar yolu ile taraf olması suretiyle kurulur. Bu işletmeler, genel hükümlere göre veya özel düzenlemeler yoluyla kurulurlar.

İktisadi Devlet Teşekkülleri olarak adlandırılırlar ve ticari hayatta Borçlar Kanunu, Medeni Kanunun Genel Hükümleri ve Ticaret Kanununa tabidirler. Tacir sayılırlar. 2929 sayılı Kanun, ticari prensiplere göre kar amaçlı çalışan İktisadi Devlet Teşekkülleri ile temelde kamu hizmetine yönelik çalışan Kamu İktisadi Kuruluşları arasında ayrım yapar. KİK'ler hem pazarın gereksinim duyduğu malları hem de Devletin tekeli altındaki malları üretirler. 1994 tarihli Özelleştirme Kanununun 34. maddesinde Kamu İktisadi Kuruluşu; "... sermayesinin tamamı Devlete ait olup, tekel niteliğindeki mal ve hizmetleri kamu yararı gözeterek üretmek ve pazarlamak üzere kurulan ve gördüğü bu kamu hizmeti dolayısıyla ürettiği mal ve hizmetler imtiyaz sayılan kamu iktisadi teşebbüsüdür." şeklinde tanımlanmıştır.

d) Adi ortaklık: Ortaklıkların en basit şekli Adi ortaklıklardır. Ortaklardan ayrı olarak bir hukukî kişilikleri yoktur.

e) Kollektif Şirket : Ticaret Kanununda düzenlenen ve adi ortaklıklardan daha gelişmiş bir yapısı olan şirkettir. Adi ortaklıklarda olduğu gibi sermayesi veya işgücünü ortak bir amaç için ortaya koymayı taahhüt eden iki veya daha fazla kişinin bir araya gelmesiyle kurulur. Kollektif şirketin kendi mal varlığı ve tüzel kişiliği olmasına rağmen ortaklar da şirketin borçları nedeniyle sorumludurlar. Bu sorumluluk, ortaklar arasında sınırsız ve müşterek ancak şirket malvarlığına göre ikincildir. Alacaklılar alacaklarını öncelikle şirket tüzel kişiliğinden talep etmelidirler. Ancak şirket malvarlığının borçları karşılamakta yetersiz kalması halinde şirket ortaklarına dönülebilir. (TTKm. 178).Sadece gerçek kişiler bir kolektif şirket kurabilirler.(TTKm.153). Kolektif şirketler veya diğer ticaret şirketleri gibi tüzel kişiler kolektif şirket kuramaz veya ortağı olamazlar. Kolektif şirketler ancak ticari bir işletmeyi işletmek amacıyla kurulabilirler. (TTK m. 153)

f) Komandit Şirketler : Komandit şirketler sınırlı sorumlu ve sınırsız sorumlu ortaklardan oluşur. Sınırsız sorumlu ortaklar şirketin idaresinde ve temsilinde görev alırlar ve sorumlulukları sınırsızdır. Sınırlı sorumlu ortakların sorumluluğu prensip olarak ortaklık sözleşmesinde vaat ettikleri sermaye ile sınırlıdır. Ancak isimleri ortaklığın ticarî unvanında yer almış ise sorumlulukları sınırsız hale gelebilir. Normal olarak sınırlı sorumlu ortaklar şirketi temsil edemezler ve yönetime katılımları sınırlıdır. Bununla birlikte şirketin işlemlerinde denetim hakları vardır. Kollektif şirketin tabi olduğu hükümler genel olarak komandit şirketlerin komandite ortaklarına da uygulanır. (Tic. K. m.247,256,267).

g) Limited Şirketler (TTK 503-556) en az 2 en fazla 50 gerçek veya tüzel kişinin ortak olduğu ve tüzel kişiliği haiz ticaret şirketidir. Bu şirketler en az 5000 YTL sermaye ile kurulur ve kuruluşu tescil ile gerçekleşir. Ortakların sorumluluğu taahhüt ettikleri sermaye ile sınırlıdır. En düşük sermaye taahhüdü 25 YTL veya katları olabilir. Bu şirketler hisse senedi ve tahvil çıkaramazlar. Yirmiden fazla ortağı olan limited şirketlerde en az bir denetçi atanması zorunludur. Bankalar, Özel Finans Kurumları, Sigorta Şirketleri, Finansal Kiralama Şirketleri, Factoring Şirketleri, Holding Şirketler, Döviz Bürosu İşleten Şirketler, Umumi Mağazacılık Şirketleri, Serbest Bölge Kurucusu ve İşleticisi olan Şirketler, Sermaye Piyasası Kanununa Tabi ve Halka Açık Şirketler limited şirket olarak kurulamazlar.

h) Anonim Şirketler: Anonim şirketler tüzel kişiliği haiz ticari birliklerdir. Belirli bir sermayeleri vardır. Ana sözleşmede en az 50 bin Yeni Türk lirası gibi bir sermaye taahhüt edilmelidir. Bu miktar anonim şirketin başlangıçtaki mali gücünü yansıtır ve üzerinde hisse senetleri çıkarılan paylara bölünür. Gerçek veya tüzel kişiler hisse karşılığında belirli miktar bir sermayeyi şirkete koyabilir veya koymayı taahhüt edebilirler. Hisse ya da tahvilleri halka arz edilmiş veya 250'den fazla hissedarı bulunan anonim şirketler 1981 tarihli 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa tabidir. Bir anonim şirket en 5 kişinin bir araya gelmesi ile kurulabilir ve ancak tescil ile varlık kazanır. Anonim şirketler başka anonim şirketlerin kurucusu da olabilirler.

i) Kooperatifler : Kooperatif şirketler tüzel kişiliği haiz olup, en az 7 gerçek ve tüzel kişi ortak tarafından belirli ekonomik çıkarların özellikle de meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla kurulan ortaklıklardır. Kooperatiflerin değişen bir sermayesi ve değişen sayıda gerçek veya tüzel kişi ortağı olabilir. Kooperatif kurulmadan önce Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'ndan izin alınması gereklidir. İmzaları noter tarafından tasdikli en az 7 ortak tarafından imzalamış ana sözleşme Sanayi ve Ticaret Bakanlığına ibraz edilir. Bakanlığın izninden sonra kooperatif, Ticaret Siciline kayıt ve Ticaret Sicil Gazetesinde ilan edilir.

Tescil

208.Tüzel kişiler hakkında tutulan üç tür sicil vardır: Ticaret Sicili (Devlet gözetiminde Ticaret Odası tarafından tutulur), Merkezi Vakıf Sicili (Vakıflar Genel Müdürlüğü) ve Dernekler Sicili (İçişleri Bakanlığı). Üç sicil kaydı da

halka açıktır. Greco Değerlendirme Ekibi tarafından gerçekleştirilen ziyaret sırasında üç sicil kaydına da internet üzerinden ulaşılamıyordu.

209.Tüm tacirler ve şubeler (tüzel kişi olsun olmasın) Ticaret sicilinde tescil edilme hususunda zorunlu tutulmuşlardır. (ticaret siciline kayıt olmak zorundadır.) İşletmenin mali durumunda meydana gelen değişiklikler de ayrıca tescil edilmelidir. Örneğin bir tüccarın iflası Ticaret Sicilinde tescil edilmelidir. Sicil, halka açıktır. Herkes ticaret sicilinde yer alan belgeleri, sertifikaları inceleyebilir ve fotokopilerini talep edebilir. (Tic. K.m.37 II). Tescilin amacı, kamuyu bilgilendirmek, diğerleri yanı sıra ticari bir işletmenin varlığını ve bir ticari işletmeyi idare ve temsil yetkisine sahip olan kişilerin isimleri ile temsilin şeklini ispatlamaktır. Tescilin kanunen gerekli olduğu durumlarda tescil ve ilan ilgili kişilerin görevidir. (Tic. K.m 29) Kanun zorunlu olmayan bir kısım bilgilerin sicil kayıtlarında yer almasına izin verebilir.Tescil zorunluluğunun zamanında yerine getirilmemesi veya verilen bilgilerin doğru olmaması halinde müeyyideler (para ve hapis cezaları) söz konusu olabilmektedir.

210.Tüzel kişiliklerin aksine tüccar olma şartlarını taşıyan bir gerçek kişi tescil olmaksızın da tacir sayılır. Bunlar iyi niyetli üçüncü kişilerin uğradığı zararlara karşı bütün mal varlıkları ile sorumludur. Gerçek kişiler için tescil açıklayıcı bir etki doğurur. Ticaret ismi gibi belirli hususların aleniyetini sağlar. Bazı durumlarda ise tescilin yaratıcı etkisi vardır. Bir kısım işlemlerin geçerlilik kazanması için tescil temel şarttır. Bir durum usulüne uygun olarak tescil ve ilan edildiğinde 3.kişilerin bu olaydan haberdar oldukları kabul edilir.

Tüzel kişilere getirilen faaliyet sınırlamaları

211.Ceza Kanununun 53. maddesi, kastî bir suçtan mahkûmiyet halinde bir kısım mesleklerin icrasını meneder. Böyle bir durumda kişi; vakıfların, derneklerin, şirketlerin veya kooperatiflerin hukukî organlarında yönetici veya denetmen olma hakkından mahrum bırakılabilir.

212.Ticarî yasaklar veya benzer kısıtlamalar hakkında herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Sorumluluk ve tüzel şahısların müeyyideleri

213.Türk hukukuna göre sadece gerçek şahıslar suç işleyebilir. Anayasa madde 38'de cezai sorumluluğun şahsi olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte, tüzel kişinin adına veya menfaatine işlenmiş rüşvet (Türk Ceza Kanunu 253. madde), güveni kötüye kullanma (madde 169) ve karapara aklama suçlarında "özel güvenlik tedbirleri" yoluyla tüzel kişilerin cezalandırılması mümkün olabilir. Tedbirler; ehliyetin geri alınması, mala el koyma (TCK

madde 60) gibi idarîdir. Böyle bir tedbiri, menfaatin sadece muhtemel olması halinde dahi uygulamak mümkündür.

214.Özel güvenlik tedbirleri, gerçek şahısların cezalandırılmadığı veya teşhis edilemediği durumlarda uygulanamazlar. Gerçek şahsın cezalandırılması ve tüzel kişiye karşı özel tedbire hükmolunmasına aynı yargılamada karar verilir.

215.Türk Ticaret Kanununun 321 ve 542'nci maddeleri uyarınca temsile veya idareye yetkili olanların görevlerini yaptıkları sırada işledikleri haksız fiillerden şirket sorumludur. Tüzel kişilerin temsilci veya organlarının bir eyleminden kaynaklanan sorumluluğu Kabahatler Kanunu Madde 8'de düzenlenmiştir. Tüzel kişiler organ veya temsilcilerinin işlemlerinden veya çalışanlarının görevleri ile ilgili işlemlerinden sorumludur. Gerçek kişi de temsilcisinin işlemlerinden sorumludur. idari yaptırımlar, para cezaları ve el koyma gibi tedbirlerden oluşur.

216.Sorumluluk veya hükmü şahıslara uygulanan tedbirler/müeyyidelere ilişkin bir kayıt (sicil) tutulmamaktadır. (Kamu alımları dışında, Bkz.5. Bölüm)

Vergi indirimi

217.Makamlara göre, ödeme kolaylıkları, rüşvet ve yolsuzluk ile bağlantılı diğer harcamalar bunu öngören bir hüküm bulunmadığından (amortisman payı nedeniyle) vergi indirimine tabi tutulmazlar. 193 sayılı Gelir vergisi Kanununun 40. ve 41. maddelerinde indirime tabi ödemeler sayılmıştır.

Vergi Kurumları

218.Ceza Kanununun 279. maddesi uyarınca kamu görevlisi, görevini ifa ederken haberdar olduğu suçu bildirme yükümü altında olacaktır. 213 sayılı Vergi Usulü Kanunun 367. maddesi uyarınca vergi kaçaklığını araştıran ve rapor eden vergi uzmanları (maliye müfettişleri) defterdarlığın görüşünü aldıktan sonra durumdan Cumhuriyet Savcısını haberdar etmek zorundadır. Dahası, MASAK'a, karapara aklama vakalarını rapor etmekle yükümlüdürler.

219.Cezai soruşturma için gerekli vergi kayıtlarına ulaşmaya savcının ve polisin tam yetkisi olduğu konusunda Greco Değerlendirme Ekibi bilgilendirildi.

Muhasebe Kuralları

220.Temel bir kural olarak bütün tüzel şahıslar ve ticari ortaklıklar muhasebe kayıtlarını muhafaza etmek zorundadır. Pek çok değişik yasal kaynak,

muhasebe standartlarına ilişkin yol göstericidir. Ticari faaliyetlere ilişkin muhasebenin muhafaza edilmesi (defter tutma) konusunda temel gereklilik en son 1956 da gözden geçirilen Ticaret Kanunu'ndan kaynaklanmaktadır. Birinci kitabın 5. bölümünde, muhasebenin asgari seviyesi belirtilmektedir.1994'te Maliye Bakanlığı muhasebenin temel kavramlarını ve kurallarını düzenlemek ve mali tabloların hazırlanması amacıyla, tek düzen hesap planını ortaya koymuştur. Tek düzen hesap planının amacı, şirketlerin icraatlarının ve sonuçlarının adil ve gerçek yansımasını sağlamaktır.Vergi Usul Kanunu, mali bilginin gereği gibi kaydedilmemesinin müeyyidelerini de kapsayacak şekilde mali bilginin kaydı ile ilgili ticari faaliyet gerekliliklerini ve kapsamlı kuralları düzenlemiştir. Vergi Hukuku ne tür ve hangi bilginin kayıt edileceğini ve muhafaza edileceğinin kurallarını göstermiştir.Genel muhasebe kuralları ve bunların uygulamaları konusunda 1992 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan Muhasebecilik Sisteminin Uygulanması Genel Tebliği yol gösterici rehber niteliğindedir.

Muhasebe Suçları

221.Gizleme, değiştirme, saklama veya bir belgenin yok edilmesi gibi muhasebe evrakında yapılan hileli eylemlerin her türü, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 359. maddesi uyarınca suç olarak düzenlenmiştir. Cezası 6 aydan 3 yıla kadar hapistir. Vergi kaçakçılığı ile ilgili ek müeyyidelerin uygulanması mümkündür.

Muhasebeciler, denetçiler ve avukatların rolü

222.Serbest Muhasebecilik Kanunu'nun 43. maddesi ile uzman muhasebecilerin ve onların çalışanlarının, görevlerinin ifası sırasında elde edilen bilgileri ifşa etmeleri yasaklanmıştır. Fakat aynı madde, suçlara ilişkin bilgilerin yetkili organlara bildirilmesi yükümlülüğünü getirmektedir. Buna ek olarak, bu yasa vergi ve yargı organlarınca yapılan araştırma ve soruşturmalarla ilgili olarak gizlilik gerekleri konusunda istisna tanımaktadır.

223.Her ne kadar Karaparanın Aklanmasına İlişkin 4208 sayılı Kanun kapsamında muhasebeciler ve denetçiler sorumlu taraf değillerse de, muhasebeci ve denetçilerin de bu kapsama alınarak sorumluluğun genişletilmesi yönünde adımlar atıldığına ilişkin Greco Değerlendirme Ekibi bilgilendirilmişti.

b. Analiz

224.Ticaret Kanunu, özel ve kamusal nitelikte çeşitli tiplerde tescile tabi tüzel kişilikleri tanımlamıştır. Greco Değerlendirme Ekibi, şayet tescil, tüzel kişilerin, tüzel şahısların ve/veya rüşvet gibi uygunsuz faaliyetlerin arkasındaki kişilerin korunması amacıyla kullanılmasında araç olarak hizmet ediyorsa, sicilde yer alan bilgilerin doğruluk ve güvenilirliğinin oldukça önem arz ettiğini hatırlatmaktadır. Dahası sunulan bilgilerin çok külfetli kontrolü, verimli kayıt sistemini riske atmaktadır.Türkiye'deki kayıt sürecinde bütün sorumluluk kayda ilişkin bilgileri sunan şahsa aittir ve her ne kadar kayıt zorunlu ise de bilginin zamanında verilmemesi ya da yetersiz olması halinde ciddi bir yaptırım bulunmamaktadır. Greco Değerlendirme Ekibi en azından tüzel kişinin arkasındaki gerçek kişinin kimliği ile ilgili uygulanan benzer kontrollerle ilgilenmektedir. Böyle bir kontrolün mutlaka kayıt organı tarafından yapılması zorunluluğu yoktur. Avukat, noter vb tarafından bir sertifika doğrultusunda uygulama veya kimlik belgesinin sunumu şeklinde olabilir. Greco Değerlendirme Ekibi kayda ilişkin doğru bilginin zamanında verilmesinin teşviki amacıyla tüzel kişilerin kayıt prosedürünün güçlendirilmesini tavsiye etmektedir

225.Tüzel kişiler için tutulan siciller kural olarak kamuya açıktır. Ancak, uygulamada farklı kurumlar tarafından tutulan üç tip sicil kaydının olması ve şirket sicillerinin farklı ticaret odaları tarafından tutulması nedeniyle, uygulamada bu kayıtlara ulaşılması nispeten daha zordur. Greco Değerlendirme Ekibi bu tür farklı sicil kayıtlarının mümkün olduğu ölçüde koordine edilmesinin ve internet erişimine açılmasının yararlı olacağı görüşündedir. Greco Değerlendirme Ekibi, farklı çeşitteki tüzel kişilere ilişkin kayıt bilgilerine ulaşılmasını kolaylaştırmak için gerekli tedbirlerin alınmasını tavsiye eder.

226.Ceza Kanununun 20/2 maddesi, bir suça katılması halinde tüzel kişilerin cezalandırılamayacağını ancak haklarında emniyet tedbirlerinin uygulanabileceğini öngörmektedir. Özel hukuk tüzel kişilerine uygulanabilecek 2 tip güvenlik tedbiri vardır: İzinlerin kaldırılması ve müsadere (TCK madde 60). Güvenlik tedbirleri, rüşvet (TCK madde 253), dolandırıcılık (madde 169) ve kara para aklama (madde 282/4) suçlarında uygulanabilmektedir. TCK 60. maddesinin sadece özel hukuk tüzel kişilerini belirtmiş olmasına rağmen Türk yetkililer kamu işletmelerinin de ceza kanunu çerçevesinde güvenlik tedbirlerine konu olabileceğini (kesinleştirilmesi gerek), yani cezaî sorumluluğu olan tüzel kişiler uygulamasının kapsamının, Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi standartlarına uygun olduğunu belirtmektedirler. Diğer taraftan Greo

Değerlendirme Ekibi, Ceza Kanununun, tüzel kişilerin temsilci veya yetkili organlarının gözetim ve denetim eksikliği nedeniyle kendi yetkileri altındaki kişilerin suç işlemesi halinde güvenlik tedbiri uygulamasını açıkça düzenlemediğini tespit etmiştir. Son olarak Greco Değerlendirme Ekibi, Ceza Kanununun tüzel kişilerin yolsuzluk suçlarına karışması halinde malî müeyyide uygulanmasına imkân vermediğini tespit etmiştir. Yeni Ceza Kanunu 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girdiği ve bu kanun kapsamında bugüne kadar herhangi bir tüzel kişi hakkında cezai takibat yapılmadığı dikkate alındığında Greco Değerlendirme Ekibi, anılan güvenlik tedbirlerinin etkinliğini veya pratik uygulamasını değerlendirme imkanı bulamamıştır. Bununla beraber, Greco Değerlendirme Ekibi, Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesinin 18. ve 19. maddelerindeki standartların, yeni Ceza Kanununda kısmen karşılandığı görüşündedir. Greco Değerlendirme Ekibi, Türk Ceza Kanunu'nun tüzel kişilere güvenlik tedbirleri uygulanmasına ilişkin hükümlerinin, Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Ceza Sözleşmesindeki tüzel kişilerin sorumluluğuna ilişkin standartlarla tam uyum içerisinde olmasının sağlanmasını tavsiye etmektedir.

227.Dahası Greco Değerlendirme Ekibi, hakim ve savcılara, tüzel kişilerin sorumluluklarına ilişkin hükümler konusunda herhangi bir özel eğitim programı düzenlenmediğini tespit etmiştir.

228.Türk Vergi Mevzuatı, örneğin 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ve 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu "avanta" ödemeleri, rüşvet ve diğer yolsuzlukla bağlantılı harcamaların gider kabul edilmesini açıkça yasaklamamıştır. Türk yetkililer, Greco Değerlendirme Ekibine rüşvet ve yolsuzlukla ilgili harcamaların vergiden düşülmesine izin veren herhangi bir hüküm bulunmadığına göre, bunların gider gösterilemeyeceğini belirtmektedirler. Gelir Vergisi Kanunu (madde 40 ve 41) ve Kurumlar Vergisi Kanunu (madde 14-15), gider kabul edilen ve edilmeyen harcamaların/ödemelerin listesini içermektedir.

229.Greco Değerlendirme Ekibi, devlet memurlarının (vergi memurları dahil) suçu ihbar yükümlülüğünün (Vergi Usul Kanunu madde 367) ve aksine davranış hali için öngörülen cezaî sorumluluğunun yolsuzluk suçlarını da (TCK 279/1 maddesi) kapsadığına dikkati çeker. Yine Greco Değerlendirme Ekibi, vergi memurlarının, yolsuzluk suçlarının tespitinde uzmanlaşmalarını ve yetkililer ve yargı makamları ile irtibat kurmalarını sağlar şekilde yeterli bir eğitim ve rehberliğe tabi tutulmadıklarını tespit etmiştir. Greco Değerlendirme Ekibinin ziyareti sırasında, yolsuzlukla ilişkili harcamaların tespit edilmesi konusundaki ilkelerin, OECD'nin Vergi Denetçilerinin Rüşvete Karşı Duyarlılığı

Hakkında El Kitabı çerçevesinde gözden geçirilmekte olduğu bildirilmiştir. Greco Değerlendirme Ekibi, uygun eğitim ve kılavuz ilkelerin verilmeyişinin vergi memurlarının yolsuzluğa karşı mücadeleye etkin katılımını engelleyeceğini göz önüne alarak, yetkilileri, ihbar yükümlülüğünü yerine getirme koşullarını iyileştirmek için gerekli önlemleri almaya özendirir. Bu sebeple Greco Değerlendirme Ekibi Vergi makamları için, yolsuzluk suçlarının ortaya çıkarılması ve bildirim yükümlülüklerinin etkili bir şekilde yerine getirilmesi konularında özel eğitim ve/veya kılavuz ilkelerin getirilmesini tavsiye eder.

230.Greco Değerlendirme Ekibi, defter tutma yükümlülüğün ihlali konusunda Vergi Usulü Kanunu tarafından -hapis cezası dahil olmak üzere- etkin, orantılı ve caydırıcı önlemler getirildiği görüşündedir.

231.Serbest muhasebeciler için suç işlendiği şüphesini ihbar etmek yükümlülüğü, Serbest Muhasebeciler Kanununun 43. maddesinden kaynaklanmaktadır. Greco Değerlendirme Ekibi, defter ve kayıtların yolsuzluk ve kara para aklamanın tespiti için önemli kaynaklar olduğuna ve muhasebe ve denetleme faaliyetleri sırasında yolsuzluğu tespit etme konusundaki duyarlılığın önemine işaret eder. Bu bağlamda Greco Değerlendirme Ekibi, muhasebeciler ve denetçilerin Karapara Aklanmasının Önlenmesi Hakkındaki 4208 sayılı kanun kapsamında olmadıklarını, yani kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmeliğin 3. maddesinde sayılan "yükümlüler" listesinde yer almadıklarını tespit etmiştir. Türk yetkililer, Greco Değerlendirme Ekibine, Serbest muhasebeciler, mali müşavirler ve yeminli mali müşavirlerin TCK'nın 279. maddesi uyarınca tıpkı memurlar gibi öğrendikleri bir suç unsurunu bildirmek zorunda olduklarını ifade etmişlerdir. Greco Değerlendirme Ekibinin ziyareti sırasında, muhasebecilerin ve denetçilerin (avukatlar hariç) yukarıda anılan kanun kapsamına alınması yönünde değişiklik çalışmalarının yapıldığı bildirilmiştir. Bu nedenle Greco Değerlendirme Ekibi, Yasal ve düzenleyici tedbirler de dahil olmak üzere, kara para suçlarının araştırılması ve bildirimine yönelik politikalara, maliyeciler ve deneticilerin de katılımını sağlamak için gerekli tedbirlerin alınmasını tavsiye eder.

SONUÇ

232. Türkiye'de yolsuzluk, tüm kamu kesimi, idare ve yargıda bulunduğu ifade edilen büyük bir sorundur . Türk makamları tarafından bu durum açıkça kabul edilmekte ve yolsuzluk sebeplerini önleme, yolsuzluk suçlarının soruşturulması ve kovuşturulması da dahil olmak üzere bir dizi tedbirler uygulanmaktadır. Bu amaçla bir çok yolsuzlukla mücadele stratejisi kabul edilmiş-

tir. Bu stratejilerin uygulanmasında sorumluluk hükümete aittir. Bu bağlamda, sadece süregelen reformlarla ilgili kamuoyunun bilinçlendirilmesi değil, sivil toplumun da buna katılımının sağlandığı daha geniş uygulama ve izleme mekanizmaları yararlı olacaktır.

233. Son zamanlarda, Ceza Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu gibi çok sayıda temel kanun kabul edilmiştir. Etkinliğinin iyi bir şekilde değerlendirilebilmesi için önce bunların tam olarak uygulanması gereklidir. Bilgiye erişim ile ilgili olarak yeni bir kanun çıkarılması ve bununla itiraz imkanı getirilmiş olması özellikle ümit vaat etmektedir. Ayrıca, Etik Kurulu'nun kurulmuş olması bir başka önemli gelişmedir. Bu birim daha fazla bağımsızlıkla donatılmış, daha güçlü bir yasal statüye kavuşturulmalıdır. Gelecekte etik konusunda eğitime öncelik verilmelidir ve kurulması ertelenen Ombudsmanlık müessesesi kamu kesimindeki kötü yönetim ile ilgili olarak kamuya güçlü bir kontrol mekanizması sağlayacaktır.

234.Bazı cezai kovuşturma bağışıklık çeşitlerinden yararlanan görevli sayısı önemli boyutlardadır. Türkiye'de çok tartışmalı bir konu olan Milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılması, objektif ölçütlere dayanmalıdır. Ayrıca, bir kamu görevlisi hakkında bir suçtan dolayı cezai takibat yapılabilmesi için ilgili bakanın veya kamu kurumu başkanının izninin gerekmesi usulü yeniden gözden geçirilmelidir. Yolsuzluk suçlarının doğrudan savcılığa iletilmesine (resmi bir onay olmaksızın) imkan veren mevzuatın bir kaç yıldır yürürlükte olduğu da not edilmelidir.

235.Yargı bağımsızlığı ile ilgili olarak birçok şey yapılmıştır. Bu amaca yönelik olarak, özellikle de hakimlerin denetimi bakımından daha fazla çaba gösterilmesi değerlendirilmelidir.

236.Kamu kesiminde bütün suçlarla ilgili ön soruşturmalar genel kolluk makamları tarafından değil, büyük ölçüde iç teftiş kurulları tarafından yapılmaktadır. Yolsuzlukla ilgili davaların soruşturulmak üzere bir an evvel savcılığa iletilmesine rağmen, yolsuzluk suçlarında kolluk kuvvetlerinin ve savcıların uzmanlaşması ve aralarındaki koordinasyonunun güçlendirilmesi gerekli görünmektedir. Yolsuzluk suçlarından elde edilen gelirlerin müsaderesi ve el konulmasının yeni Ceza Kanununda düzenlenmesi yasal açıdan etkili gibi görünmektedir, ancak değerlendirme yapılmadan önce uygulamada ne şekilde işlediğine bakılmalıdır.

237.Tüzel kişiler kanunda çok iyi tanımlanmıştır ve hepsinin sicile kaydolma mecburiyeti bulunmaktadır. Tüzel kişilerin cezaî sorumluluğu bulun-

mamakla birlikte tüzel kişilere uygulanacak koruma tedbirleri bulunmaktadır. Bu tedbirlerin Yolsuzlukla Mücadele Ceza Sözleşmesi ile tam uyumlu olması temin edilmelidir.

238.Yukarıdaki bilgiler ışığında GRECO, Türkiye'ye aşağıdaki tavsiyelerde bulunmaktadır:

i) İlgili değişik sektörlerde yolsuzluğa karşı alınan tedbirlerin etkilerini izlemek için sistemler geliştirilmesi;

ii) Yolsuzluk konusunda yeni stratejiler önermek ve yolsuzluğa karşı ulusal stratejilerin uygulanmasını izlemekten sorumlu olacak şekilde bir kurumun görevlendirilmesi, böyle bir kurum, kamu yönetimini olduğu kadar sivil toplumu da temsil etmeli ve izleme fonksiyonunda bu kuruma belli ölçüde bağımsızlık verilmeli,

iii) Yolsuzlukla mücadelede kolluk kuvvetlerine tavsiyede bulunacak ve yolsuzluk suçlarında soruşturma ve adli tahkikat yapacak, ilgili veri tabanlarına erişim de dahil olmak üzere kolluk kuvvetleri arasında bilgi paylaşımını sağlayacak merkezi bir ihtisas biriminin kurulması veya mevcut kurumlardan birisinin bu amaçla görevlendirilmesi,

iv) Yolsuzluk konusunda uzmanlaşmış tüm kolluk kuvveti mensuplarına yolsuzluk, yolsuzluğun ortaya çıkartılması ve soruşturulması ile ilgili düzenli eğitim verilmesi veya varolan eğitimin artırılması

v) Yargının, eğitim, denetim ve atanma ile ilgili olarak Adalet Bakanlığına karşı bağımsızlığının daha da artırılması (80.paragraf)

vi) Hakim ve savcılara mahsus bir eğitim kurumu olan Adalet Akademisinin tam faaliyete geçirilmesinin sağlanması; hakim ve savcıların özellikle iktisat ve maliye gibi yolsuzluk suçlarının kovuşturulması ve yargılaması ile ilgili alanlarda eğitimlerinin sağlanması (82. paragraf)

vii) Milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılması sisteminin, dokunulmazlıkların kaldırılmasına ilişkin kararlarda objektif ölçüler kullanılacak şekilde yeniden düzenlenmesi ve kararların siyasî etkilerden uzak ve savcı tarafından iletilen talepteki esaslar çerçevesinde verilmesinin güvence altına alınması;

viii) Savcılık soruşturması için gerekli olan idari iznin yapılacak cezai takibatların etkinliği üzerindeki etkisinin analiz edilmesi ile ceza yargılaması bağışıklığından fiilen yararlanan kamu görevlileri kategorisini azaltmak amacıyla idari izin sisteminin yeniden düzenlenmesinin değerlendirilmesi,

ix) Müsadere ve el koymaya ilişkin yeni kuralları uygulayacak olan kamu görevlilerine (kolluk, savcı ve hakim) sıkı eğitim verilmesi, kılavuz ilkeler belirlenmesi ve uygulamada sistemin nasıl işlediğini değerlendirebilmek için müsadere ve tedbirlerin kullanımı ile kullanımındaki başarısızlıklar konusunda ayrıntılı bilgi toplanması,

x) Bilgi Edinme Kanunu çerçevesinde yapılan taleplerden alınacak masraflara ilişkin olarak bütün kamu idareleri için merkezi seviyede rehber ilkeler belirlenmesi;

xi) Bilgi Edinme İtiraz Kurulunun bağımsızlığının güçlendirilmesi; bu Kurulun Bilgi Edinme Yasasını uygulayan kamu kurumlarına kılavuz ve danışma makamı olarak hareket etmesine ve itirazları dinleme ve değerlendirme rolünü üstlenmesine imkan verecek derecede yeterli personel ve kendine özgü bütçesi olacak şekilde açık resmi bir yapıya kavuşturulması;

xii) Etik kurallarının idari mekanizma içinde yerleştirilmesini ve bu amaca mafuf yeni kurallar yapılmasını sağlayacak şekilde, yeterli bütçe ve personel vermek suretiyle Etik Kurulu'nun yeterince bağımsız olmasının sağlanması; kamu idaresindeki yolsuzluk ve etik davranış konularına ilişkin çalışma yapılması ve üst düzey görevlilere karşı yapılan şikayetlerin çok iyi bir şekilde incelenmesi;

xiii)Yeni Etik Kanunu ve yolsuzluğa karşı politikalar hakkında bütün devlet memurlarının eğitiminde kullanılacak olan eğitim materyallerinin geliştirilmesi ve bütün Bakanlıklar ve sivil hizmet birimlerinden bu eğitimi, müfredatlarının bir parçası haline getirmelerinin istenmesi; bunun devlet memurlarının ilk eğitimleri ve sonraki hizmet içi eğitimlerinin en temel bölümü olduğunun güvence altına alınması;

xiv)Kamu yönetimiyle ilgili devam eden reformlar ve uzmanlaşmış durumdaki kolluk sistemi ışığında, Teftiş Kurulları sistemi reformunun değerlendirilmesi,

xv) Kamuoyundan gelen kötü yönetime ilişkin şikayetler ile ilgilenmek üzere geniş yetkiye sahip, Yürütmeden bağımsız bir Ombudsmanlık kurumunun kurulmasına yüksek öncelik verilmesi; buna ilişkin mevzuatın kabul edilmesi sonrasında tüm Türkiye çapında duyarlılık kampanyası yapılmasının sağlanması;

xvi)İyi niyetle yolsuzluk şüphesini bildiren kamu görevlilerinin (ihbarcı) korunmasının sağlanmasını ve bildirimlerin en iyi şekilde ele alınmasını ayrıca yolsuzluğun bildirilmesine ilişkin eğitim ve rehber ilkeler getirilmesini

xvii)Kamu idaresinde disiplin usul ve cezalarının uygulanmasına ilişkin istatistik oluşturulması.

xviii)Farklı çeşitteki tüzel kişilere ilişkin kayıt bilgilerine ulaşılmasını kolaylaştırmak için gerekli tedbirlerin alınması;

xix)Türk Ceza Kanunu'nun tüzel kişilere güvenlik tedbirleri uygulanmasına ilişkin hükümlerinin, Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Ceza Sözleşmesindeki tüzel kişilerin cezaî sorumluluğuna ilişkin standartlarla tam uyum içerisinde olduğunun güvence altına alınması:

xx) Vergi makamları için, yolsuzluk suçlarının ortaya çıkarılması ve bildirim yükümlülüklerinin etkili bir şekilde yerine getirilmesi konularında özel eğitim ve/veya kılavuz ilkelerin getirilmesi

xxi)Yasal ve düzenleyici tedbirler de dahil olmak üzere, kara para suçlarının araştırılması ve bildirimine yönelik politikalara, maliyeciler ve deneticilerin katılımını sağlamak için gerekli tedbirlerin alınması.

239. Greco son olarak, Türkiye'yi, 30.2 no.lu Usul Kuralı hükmü uyarınca, yukarıda belirtilen tavsiyelerin uygulanması hususunda 30 Eylül 2007 tarihine kadar bir rapor sunmaya davet etmektedir.

4.2. Birinci ve İkinci Aşama Ortak Değerlendirmesi Türkiye Uygunluk raporu

(GRECO 37.Genel Kurulu Tarafından Kabul Edilmiştir (Strasbourg, 31 Mart-4 Nisan 2008)

I. GİRİŞ

1. GRECO, Türkiye'nin Birinci ve ikinci Aşama Ortak Değerlendirme Raporunu 27. Genel Kurulunda (6-10 Mart 2006) kabul etti. Bu rapor (Greco I. ve II. Aşama Değ. Raporu (2005) 3E), Türk yetkililerinin verdiği yetkiye dayanarak GRECO tarafından 30 Kasım 2006 tarihinde kamuya açıklandı.

2. GRECO içtüzüğünün 30.2 sayılı maddesine uygun olarak, Türk yetkilileri, Tavsiyeleri uygulamak için aldıkları tedbirlere ilişkin Durum Raporunu (RS Raporu) 1 Ekim 2007 tarihinde sundu. Durum Raporunun değiştirilmiş bir versiyonu 28 Şubat 2008 tarihinde sunuldu.

3. GRECO içtüzüğünün 31.1 sayılı maddesine uygun olarak, GRECO, uyum prosedürü için Raportörler görevlendirmek üzere Almanya ve Karadağ'ı

seçti. Almanya adına Bay Matthias KORTE ve Karadağ adına ise Bayan Vesna RATKOVIC Raportör olarak görevlendirildiler. Raportörler Uyum Raporunun hazırlanmasında GRECO Sekreteryası tarafından desteklendi.

4. Uyum Raporunun amacı, Ortak Değerlendirme Raporunda yer alan tavsiyelere uyum amacıyla Türkiye makamlarınca alınan tedbirleri değerlendirmektir.

II. ANALİZ

5. Ortak Değerlendirme Raporunda GRECO tarafından Türkiye'ye yönelik 21 tavsiyede bulunulduğu hatırlatılmıştır. Bu tavsiyelerle uyum aşağıdaki gibidir.

Tavsiye i.

6. GRECO, ilgili değişik sektörlerde yolsuzluğa karşı alınan tedbirlerin etkilerini izlemek için sistemler geliştirilmesini tavsiye eder.

7. Türk yetkilileri, Etik Kurulu tarafından, Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliğinin desteği ile 2007-2009 yılları arasında uygulanacak olan ve diğerlerinin yanısıra, Türkiye'de yolsuzlukla mücadele stratejilerinin izlenmesi, koordinasyonu ve yönetimi iyileştirmek için önerilerin hazırlanacağı ve Etik Kuralları, Bilgi Edinme Kanunu, Ceza Kanunu'na ilişkin yasal tedbirler gibi son yıllarda uygulanan yolsuzlukla mücadele tedbirlerinin etkinliğini değerlendirmek üzere çalışmaların geliştirileceği "Türkiye'de Yolsuzluğun Önlenmesi için Etik" konulu ortak bir projenin başladığını belirtmişlerdir. Üstelik yetkili makamlar, "iyi Yönetimin Geliştirilmesi ve Türkiye'de Şeffaflığın Güçlendirilmesi Bakanlar Komitesi"nin 58. ve 59. Hükümetlerin yolsuzlukla mücadele politikalarını izleyen ve bunun yanısıra şeffaflığı güçlendiren ve diğerlerine ilaveten, bir dizi yapılan faaliyetleri, ulaşılan hedefleri, milli kalkınma planlarına ve strateji belgelerine uygun olarak atılacak adımlar ile birlikte uluslararası sözleşme ve anlaşmalardan kaynaklanan yerine getirilmeyen yükümlülükleri içeren yolsuzluğu ortadan kaldırmaya yönelik yasal ve idari uygulamalar konusunda bir rapor hazırladığını bildirmişlerdir.

8. GRECO, yapılan faaliyetlerin listesini ve karşılanan hedefleri de içeren 58. ve 59. Hükümetin yolsuzlukla mücadele politikalarına ilişkin Bakanlık Komitesinin izleme raporu ile ilgili sağlanan bilgileri not eder. GRECO, tavsiyenin daha spesifik olarak, yolsuzlukla mücadele tedbirlerinin etkinliğini izlemek üzere sistemler geliştirilmesini hedeflediğini hatırlatır, ancak yetkili makamlar tarafından sunulan bilgiler, Bakanlar Komitesi Raporunun daha ileri

geniş çaplı izleme için yararlı bir temel oluşturabileceğini önermektedir. Bu çerçevede GRECO, son yıllarda uygulanan yolsuzlukla mücadele tedbirlerinin etkinliğinin değerlendirilmesini amaçlayan ayrıntılı çalışmaların "Türkiye'de Yolsuzluğun Önlenmesi için Etik" ortak projesinin temel bileşenlerinden biri olduğunu kabul eder. GRECO projeye sağlanan uluslararası katkıyı içtenlikle karşılar ve ilgili makamları, bu alandaki çabalarını güçlü bir şekilde sürdürmeye teşvik eder.

GRECO tavsiye (i) in tatminkar bir şekilde ele alındığına karar verir.

Tavsiye ii.

10. GRECO, yolsuzluk konusunda yeni stratejiler önermek ve yolsuzluğa karşı ulusal stratejilerin uygulanmasını izlemekten sorumlu olacak şekilde bir kurumun görevlendirilmesini, böyle bir kurumun, kamu yönetimini olduğu kadar sivil toplumu da temsil etmesini ve izleme fonksiyonunda bu kuruma belli ölçüde bağımsızlık verilmesini tavsiye eder.

11. Yetkililer, "Türkiye'de Şeffaflığın Güçlendirilmesi ve iyi Yönetimin Geliştirilmesi Bakanlar Komitesi" ne 2006/32 Sayılı Başbakanlık Genelgesi ile, yolsuzlukla mücadelede genel ilkeler belirleme ve uluslararası örgütlerle koordinasyon kurma görevi verildiğini belirtir. Aynı Komite 22 Temmuz 2007 seçimlerini müteakip yeniden yapılandırıldı ve halihazırda başkanlığını içişleri Bakanı yapmaktadır. Yetkililer, kamu kurumlarının yolsuzlukla ve dolandırıcılıkla mücadele politikalarının izlenmesi ve kamu kurumları ile Hükümete teknik rehberlik sağlamada Komisyonun yararlı bir araç olduğunun kanıtlandığını belirtir. Yetkililer ayrıca kanun uygulayıcı birimler arasındaki işbirliğine, Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından yürütülen bakanlıklararası soruşturmalardaki koordinasyona, Hükümet birimlerinin karaparanın aklanması olaylarındaki bir istişari komite aracılığıyla mevcut olan işbirliğine ve Meclisin araştırma komisyonları vasıtasıyla dolandırıcılık ve yolsuzluk suçlarının soruşturulmalarındaki rolüne referansta bulunurlar.

12. GRECO yolsuzlukla mücadelenin geliştirilmesini amaçlayan değişik Devlet makamlarının ve farklı türlerde işbirliği türlerinin mevcudiyetini kabul eder. Belirtilen ve halihazırda içişleri Bakanın başkanlığının yaptığı Bakanlar Komitesi, Türkiye'de Devletin ve özellikle uygulayıcı birimlerin yolsuzlukla mücadeledeki güçlü etkisinin diğer bir örneğini teşkil etmektedir. Bununla beraber, tavsiye, belirli ölçüde Hükümetten bağımsız ve sivil toplumun da dahil olduğu bir gözetim makamının oluşturulmasını amaçlıyordu. Böyle bir

makamın amacı, kanun uygulayıcı birimlerince yerine getirilen zorlayıcı tedbirlerin koordinasyonu ile karıştırılmamalıdır.

13. GRECO tavsiyenin yerine getirilmediğine karar verir. Tavsiye iii.

14. GRECO, yolsuzlukla mücadelede kolluk kuvvetlerine tavsiyede bulunacak ve yolsuzluk suçlarında soruşturma ve adli tahkikat yapacak, ilgili veri tabanlarına erişim de dahil olmak üzere kolluk kuvvetleri arasında bilgi paylaşımını sağlayacak merkezi bir ihtisas biriminin kurulması veya mevcut kurumlardan birisinin bu amaçla görevlendirilmesini tavsiye eder.

15. Yetkililer, Polis, Jandarma ve Sahil Güvenlik birimleri tarafından belli hakları kullanmaktan yasaklanan (ör: kamu hizmetlerinden yasaklılık) kimseleri, çalınan ve kaybolan motorlu taşıtları, ateşli silahları ve kimlik kayıtlarını ilgilendiren bilgilere ilişkin kayıtların tutulduğunu ve online olarak da ulaşılabilen bu bilgilerin paylaşımının sağlandığını belirtmektedir. Yetkililer ayrıca Valinin başkanlığında, il Emniyet Müdürü, Jandarma Komutanı ve Cumhuriyet başsavcısının katılımıyla, yolsuzluk olaylarını da içeren karşılıklı bilgi paylaşımı için illerde düzenlenen "Asayiş Toplantıları"nı da bildirmektedirler. Üstelik, yetkililer, son dört yıl içerisinde yolsuzluk ve kara para aklama suç olaylarında 36 ortak soruşturma yürüten polis, jandarma ve sahil güvenlik birimleri arasındaki stratejik ve operasyonel işbirliğinde bir artış olduğunu ve karmaşık yolsuzluk olaylarında, Cumhuriyet savcısının gözetiminde adlî kolluk makamlarını ve düzenleyici/denetleyici idari makamlarını da içeren Birimlerarası Görev Gücü kurma imkanını da ifade etmektedirler. Son olarak yetkililer, Emniyet Genel Müdürlüğü (interpol-Europol-Sirene Dairesi Başkanlığı) altında uluslararası suçlar açısından milli düzeyde kanun uygulayıcı birimleri arasında işbirliğini güçlendirmek amacıyla "Türk Milli Bürosu" nun kurulduğunu bildirmektedirler.

16. GRECO kanun uygulayıcı birimler arasındaki işbirliği ve bilgi paylaşımına ilişkin sağlanan bilgileri not eder. Ancak rapor edilen tedbirlerin bazıları Değerlendirme Raporu Kabul edilmeden önce de

kullanılmıştı. Karşılıklı bilgi paylaşımı gibi diğer bazılarının ise yeni ve doğru istikamette olduğu gözükmektedir. Bununla beraber, bu tavsiyenin nedeni yolsuzluk suçlarında soruşturma yetkisine sahip uzmanlaşmış bir birimin olmayışıydı. GRECO son zamanlarda kurulan Türk Milli Bürosu'nun görünüşte böyle bir uzmanlaşmış birim olmadığını ve bundan dolayı bu tarz uzmanlaşmış bir birimin kurulduğunun henüz bildirilmediğini not eder.

17. GRECO tavsiye iii nin yerine getirilmediğine karar verir. Tavsiye iv.

18. GRECO, yolsuzluk konusunda uzmanlaşmış tüm kolluk kuvveti mensuplarına yolsuzluk, yolsuzluğun ortaya çıkartılması ve soruşturulması ile ilgili düzenli eğitim verilmesi veya varolan eğitimin artırılmasını tavsiye eder.

19. Yetkililer, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Fakültesi tarafından verilen yolsuzluğa ilişkin değişik kurslardan ve Mayıs-Haziran dönemlerinde toplam 3812 kişinin katıldığı "Türkiye'de Yolsuzlukla Mücadele ve Türk Polisinin Rolü" konulu konferansların düzenlendiğini belirtir. Üstelik yetkililer, kanun uygulayıcılarına yönelik ve diğerlerine ek olarak 953 görevlinin (Adalet Bakanlığı, Gümrük Müsteşarlığı, MASAK, Jandarma ve EGM) de dahil edildiği Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından "Karaparanın Aklanması, Suçun Mali Kaynakları ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadelenin Güçlendirilmesi Projesi" çerçevesinde Nisan 2005-Nisan 2007 arasında yapılan eğitim faaliyetlerine, tüm kanun uygulayıcı birimlerinden 650 görevlinin Mart 2004-Kasım 2005 arasında "Organize Suçlarla Mücadelenin Güçlendirilmesi Projesi" çerçevesinde eğitimine, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi Başkanlığından (KOM) 77 görevlinin "Sahtecilik Suçlarında Uzmanlaşma Eğitimi" kapsamında eğitimine, KOM Dairesi Başkanlığından 74 görevlinin "Nitelikli Dolandırıcılık ve Yolsuzlukla Mücadelede Uzmanlaşma Eğitimi" kapsamında eğitilmesine ve karaparanın aklanması ve yolsuzluğun da dahil olduğu, değişik Bakanlıklar, merkezi ve yerel polis birimleri, jandarma, gümrükler ve sahil güvenlik temsilcilerinin katılımıyla gerçekleştirilen uluslararası suçla mücadelede periyodik interpol Eğitim Kurslarına (sonuncusu Nisan 2007'de yapıldı) değinir.

20. GRECO değişik kanun uygulayıcı birimlerin görevlilerine yönelik, yolsuzlukla mücadelenin boyutlarını da içeren yoğun eğitim faaliyetleri düzenlendiğinin rapor edildiğini not eder. GRECO bu tarz eğitim faaliyetlerinin organize edilmesine devam edilmesi ve daha ziyade yolsuzluğun ortaya çıkarılması ve soruşturulması konularına yoğunlaşılması ile bu alanda jandarma ve polis arasında koordineli eğitimin güçlendirilmesi hususlarında yetkilileri teşvik eder.

21. GRECO tavsiye iv ün tatminkar bir şekilde yerine getirildiğine karar verir. Tavsiye v.

22. GRECO, hâkimlerin, denetim ve atanma ile ilgili olarak Adalet Bakanlığına karşı bağımsızlığının daha da artırılmasını (80.paragraf) tavsiye eder.

23. Yetkililer, Adalet Akademisi Yönetim Kurulundan iki temsilcinin (Danıştay ve Yargıtay üyesi) eklenmesi ile sözlü sınav kurulu üyelerinin sayılarının yediye yükseltildiğini ve sözlü sınavın hâkim ve Cumhuriyet savcısı adayı olarak kabullerinde uygunluklarının değerlendirilmesindeki rolünün 30 %'a indirildiğini belirtirler. Yetkililer ayrıca hâkim ve savcıların atanma ve terfilerinden sorumlu olan Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun yapısının değişmediğini belirtir. Üstelik, yetkililer hâkimlerin denetiminin halen Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı'nca yapıldığını, ancak bazı prosedürlerin değiştiğini vurgular: 27 Ocak 2007 tarihli Teftiş Kurulu Yönetmeliği uyarınca, Adalet Bakanlığı adalet müfettişleri raporlarını 1'den 100'e kadar sayısal notlar kullanarak standart tarzda hazırlamak, "düşük" ve "orta" not verdiği değerlendirmelerini delille desteklemek zorunda olup, hâkimlerin Bilgi Edinme Hakkı Kanunu (madde 95) kapsamında bilgi notları olarak görülen teftiş kayıtlarını inceleme ve müfettişlerin tavsiyelerine itirazda bulunma hakları bulunmaktadır (madde 87). Yetkililer, 2006 yılından beri, değerlendirme raporlarının - kesin olmayıp, sonuç değerlendirme Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından yapılır- idari yargı denetimine tabi olduğunu ifade eder.

24. GRECO sağlanan bilgiyi not etmiştir. Görünen odur ki hâkim ve savcıların denetim ve terfilerine ilişkin usulî güvenceler yanı sıra hâkim ve savcı adaylarının sınav usullerine ilişkin küçük değişiklikler yapılmış olmakla birlikte GRECO yürütme erki -Adalet Bakanlığı- karşısında hâkimlerin bağımsızlığı temel sorununa ilişkin gerçek bir ilerleme görmemiştir. Hâkimlerin tayin ve denetimleri halen Adalet Bakanlığına sıkı bir şekilde bağlıdır.

25. GRECO v no'lu tavsiyenin yerine getirilmediğine karar verir. Tavsiye vı

26. GRECO, Hakim ve savcılara mahsus bir eğitim kurumu olan Adalet Akademisinin tam faaliyete geçirilmesinin sağlanması; hakim ve savcıların özellikle iktisat ve maliye gibi yolsuzluk suçlarının kovuşturulması ve yargılaması ile ilgili alanlarda eğitimlerinin sağlanmasını (82. paragraf) tavsiye eder.

27. Yetkililer, Akademinin 2005 yılında yeni yerleşkesine taşınmasının, son zamanlarda yasalaşan bir kısım düzenlemelerin yanı sıra, 2006 yılında 5,503,000 TL. (2,696,470 Avro), 2007 yılında 7,882,000 TL. (3,832,780 Avro) ve 2008 yılında 8,757,000 TL.(4,290,930 Avro)'lik bir bütçe ayrılmasının, 2005'ten bu yana "Adaletin Modernleştirilmesi ve Ceza Reformu" projesi çerçevesinde 800 hâkim ve savcının katılımı ile 11 sempozyum düzenleyen Adalet Akademisi'nin faaliyetlerinin daha da geliştirilmesini mümkün kıldığını

belirtmişlerdir. Ayrıca Adalet Akademisi, hâkim-savcı adayları (440 adaydan 244'ü bugüne kadar eğitilmiştir) ile hâkimler ve savcılar için "insan Hakları Standartlarının içselleştirilmesi ve Yerel Kapasitenin Güçlendirilmesi" hakkında Utrecht Üniversitesi ile bir işbirliği programı başlattı ve artan bir şekilde yerinden eğitim faaliyetlerine (planlanan katılımcı hâkim ve savcılar: 2007'de 850, 2008'de 1650, 2009'da 1700) odaklanmaya başladı. Bunun yanı sıra, yetkili makamlar özel konularda eğitimlere ilişkin; Haziran 2006-Şubat 2007 dönemi boyunca hizmet öncesi eğitimin bir parçası olarak 737 hâkim ve savcı adayının müsadere, el koyma, kaçakçılık, karapara aklama hakkında seminerlere katıldıklarını, ilâveten adayların yolsuzluk ve karapara aklama gibi kamu yönetiminin işleyişi ve güvenirliliği aleyhine işlenen cürümler konusunda eğitildiklerini ve 2007-2009 uzun dönem eğitim programı için belli konularda hizmetiçi eğitim kurslarının planlandığını (80 hâkim ve savcı için yolsuzluk, karapara aklama ve kaçakçılık hakkında 5 günlük kurs, 120 hâkim ve savcı için bankacılık hukuku ve uluslararası ödeme sistemlerine ilişkin suçlar konusunda 5 günlük kurs, özel soruşturma teknikleri konusunda 100 hâkim ve savcı için 5 günlük kurs) belirttiler.

28. GRECO, Adalet Akademisi tarafından hâkim ve savcılar için verilen eğitim faaliyetlerindeki rapor edilen artışı takdirle karşılamaktadır. GRECO, özellikle, yolsuzluk suçlarının soruşturulması ve yargılanmasına ilişkin, ekonomi ve finans gibi uzmanlık konularında, gelecekte daha fazla eğitim verilebileceğinin beklendiğini değerlendirmektedir.

29. GRECO vi no'lu tavsiyenin tatminkar bir şekilde ele alındığına karar verir. Tavsiye vii.

30. GRECO, milletvekili dokunulmazlığı sisteminin, dokunulmazlığın kaldırılması talepleri hakkında karar verilirken, savcılar tarafından iletilen taleplerin esasına bağlı kalacak, bu kararların siyasi değerlendirmelerden uzak bir şekilde, spesifik ve objektif ölçütler kullanılacak şekilde yeniden gözden geçirilmesini tavsiye eder.

31. Yetkililer, tavsiyenin yeni oluşan Parlamentoya (Temmuz 2007) iletildiğini ve bu hususun, parlamento tarafından anayasa reformu çerçevesinde ya da bağımsız olarak ele alınmasının beklendiğini belirtmektedirler.

32. Bu konuda daha fazla bilgi mevcut olmadığından, GRECO yalnızca, tavsiye vii'nin yerine getirilmediğine karar verir.

Tavsiye viii.

33. GRECO, Savcılık soruşturması için gerekli olan idari iznin yapılacak cezai takibatların etkinliği üzerindeki etkisinin analiz edilmesi ile ceza yargılaması bağışıklığından fiilen yararlanan kamu görevlileri kategorisini azaltmak amacıyla idari izin sisteminin yeniden düzenlenmesinin değerlendirilmesini tavsiye eder.

34. Cezai takibatın etkinliğinde idari kovuşturma izninin etkisini analiz etmek ve cezai takibattan bağışık olan kamu görevlisi kategorilerinin azaltılması amacıyla, idari ön soruşturma ve idari kovuşturma izin sisteminin yenilenmesinin değerlendirmesi bakımından, Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdürlüğü, Uluslararası Hukuk ve Dış ilişkiler Genel Müdürlüğü, Ceza işleri Genel Müdürlüğü, Adlî Sicil ve istatistik Genel Müdürlüğünden birer temsilci ile Memur suçlarına bakmakla görevli bir Başsavcı Vekili ve Başbakanlık Teftiş Kurulu'ndan bir Başmüfettişten oluşan bir çalışma grubunun oluşturulduğu yetkililer tarafından bildirilmiştir. Çalışma grubunun, Adlî Sicil ve istatistik Genel Müdürlüğü ile Ankara Cumhuriyet Başsavcılığından alınan bilgileri incelediği ve olası reform projeleri bağlamında daha fazla değerlendirme yapılabilmesi için Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdürlüğü ile Başbakanlık Teftiş Kurulu'na bir rapor sunulduğu ilgililer tarafından ifade edilmiştir.

35. GRECO, cezai takibatın etkinliğinde idari kovuşturma izninin etkilerini rapor eden analizi not etmiştir. Ancak, idari ön soruşturma ve idari kovuşturma izninin yenilenmesine ilişkin somut bir değerlendirmeye yer verildiği gözükmemektedir.

36. GRECO, viii nolu tavsiyenin kısmen yerine getirildiğine karar verir. Tavsiye ix.

37. GRECO, Müsadere ve el koymaya ilişkin yeni kuralları uygulayacak olan kamu görevlilerine (kolluk, savcı ve hakim) sıkı eğitim verilmesi, kılavuz ilkeler belirlenmesi ve uygulamada sistemin nasıl işlediğini değerlendirebilmek için müsadere ve tedbirlerin kullanımı ile kullanımındaki başarısızlıklar konusunda ayrıntılı bilgi toplanmasını tavsiye eder.

38. Yetkililer, 27 Nisan 2007'de "Suçtan elde edilen gelirlere el konulması ve suçtan elde edilen gelirlerin aklanması soruşturmalarında ilkeler ve Usuller" hakkında detaylı bir kılavuzun tüm merkez ve taşra polis birimlerine gönderildiğini rapor etmişlerdir.Yetkililer ayrıca, el koyma ve müsadereye ilişkin rehber ilkelerin Temmuz 2007'de hâkim ve savcılar, kanun uygulayıcı birimler ve MASAK temsilcileri için düzenlenen bir seminerde ele alındığı ve bu ilkelerin Adalet Bakanlığı'nın Internet sitesinde yayımlandığını belirtmişler-

dir. Yetkililer, bunun yanı sıra, uluslararası adlî işbirliği konuları, el koyma ve müsaderenin uygulanmasına ilişkin detaylı bilgilerin Bakanlık Genelgeleri ile düzenlenmiş olduğunu belirtmişlerdir.

39. Eğitim faaliyetleriyle ilgili olarak yetkililer, Nisan 2005 ve 2007 tarihleri arasında "Karapara aklamayla mücadele, suçların mali kaynakları ve terörizmin finansmanı" konusunda Avrupa Birliği Eşleştirme Projesi çerçevesinde, Adalet Bakanlığı personelinden ve tüm kanun uygulayıcı birimlerden olmak üzere 953 kamu görevlisine, suçtan elde edilen gelirlere el konulması ve müsaderesi konularında eğitim verildiğini belirtmişlerdir. Ayrıca, Adalet Bakanlığınca Ocak 20052006 döneminde, müsadere ve el koyma hakkında yeni kurallar içeren yeni Ceza Kanunu ve Ceza Usul Kanunu hakkında birtakım eğitim faaliyetleri; hâkim ve savcılar ile kanun uygulayıcı birimlerin katılımı ile mal varlıklarının müsaderesine ilişkin soruşturma ve kovuşturma teknikleri hakkında üç seminer (Şubat ve Mart 2006, Birleşik Devletler Büyükelçiliği işbirliğiyle), "Yolsuzlukla mücadelede metotlar ve uygulamalar" konulu Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi hükümlerinin ve ulusal uygulamaların 30 hâkim ve savcı yanı sıra Türk ve Amerikalı uzmanlar tarafından ele alındığı bir seminer (Mayıs 2007'de Birleşik Devletler Büyükelçiliği işbirliğiyle), "Yolsuzlukla mücadelede arama, el koyma ve müsadere tedbirleri" konulu MASAK ve kanun uygulayıcı makamlar yanı sıra 40 hâkim ve savcının katıldığı bir eğitim semineri (Temmuz 2007), el koymanın yanı sıra özellikle organize suçlarla ilgilenen hâkim ve savcılar için "Suç gelirlerine el konulması ve müsaderesi" konulu bir seminer (Ekim 2007) ve 63 hâkim ve savcının katılımıyla "Suçtan elde edilen gelirlerin müsaderesi" konusu da dahil olmak üzere "Terörizmle mücadele, terörizmin finansmanı ve karapara aklama" hakkında bir çalıştay (Şubat 2008) düzenlendiğini bildirmişlerdir.

40. Son olarak, makamlar tarafından Adalet Bakanlığınca UYAP veri tabanından (Ulusal Yargı Ağı) geçici tedbirler ve müsaderenin uygulanmasına ilişkin bilgilerin toplanması için istatistiki formlar hazırlandığı ve toplanan veriler ışığında uygulamada sistemin ne şekilde işlediğini değerlendirmek üzere Uluslararası Hukuk ve Dış ilişkiler, Kanunlar ve Ceza işleri Genel Müdürlüklerinden personelin yer aldığı Bakanlık içerisinde bir çalışma grubu kurulduğu bildirilmiştir.

41. GRECO, sağlanan bilgiyi not eder ve IX no'lu tavsiyenin tatminkar bir şekilde yerine getirildiğine karar verir.

Tavsiye x.

42. GRECO, Bilgi Edinme Kanunu çerçevesinde yapılan taleplerden alınacak masraflara ilişkin olarak bütün kamu idareleri için merkezi seviyede rehber ilkeler belirlenmesini tavsiye eder.

43. Yetkililer, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu uyarınca bilgi talep edildiğinde alınacak masraflara ilişkin tüm kamu idareleri için merkezi düzeyde bir rehber ilkenin Maliye Bakanlığı'nın 1 Mart 2006 tarihli "Bilgi ve belgeye erişim hakkında genel tebliğ" içerisinde yer aldığını belirtmişlerdir . Bu Tebliğ, uygulama prensipleri ve usulleri yanı sıra masrafları gösteren bir tarife içermektedir. Örneğin, burada sağlanan yazılı ya da basılı bilginin ilk on sayfasının ücretsiz olduğu, (posta ücreti dahil), alınacak ücretin inceleme, araştırma, yazma, kopyalama ve diğer masraf unsurları ile orantılı olması gerektiği ve ücretin masraf miktarını geçemeyeceği ve masraf duyurusunda bulunması gereken masrafın unsurları ve sebeplerine ilişkin bir açıklamanın yer aldığı belirtilmektedir. Son olarak yetkililer, tarife uyarınca, prensip olarak yazılı ve basılı bilgi ve belge ile kurumlar ve kuruluşlar tarafından tutulan ve basılması yasak olmayan bilgi ve belgenin ilgili idari birim tarafından belirlenecek ilk on sayfadan sonraki her sayfası için renksiz çıktı alma, tarama, fotokopi ya da örnek alma için 0.5 YTL (0.25 Avro) ve renkli çıktı, tarama ya da fotokopi almak için 1 YTL (0.49 Avro), araştırma ve gözden geçirmeden kaynaklanan diğer masraf unsurları ve harcamalar için ilave bir miktar sayfa başına 5 YTL (2.45 Avro) geçmeyecek şekilde ya da 100 YTL (49 Avro) toplam bedel karşılığında sağlanmaktadır. Buna karşın, elektronik posta yoluyla bilgi ve belge gönderilmesi, inceleme, araştırma, baskı, tarama, örnek alma ve diğer masraf unsurlarından kaynaklanan harcamalar haricinde ücretsizdir.

44. GRECO sağlanan bilgileri not eder ve x no'lu tavsiyenin tatminkar bir şekilde yerine getirildiğine karar verir.

Tavsiye xi.

45. GRECO, Bilgi Edinme itiraz Kurulunun bağımsızlığının güçlendirilmesi; bu Kurulun Bilgi Edinme Yasasını uygulayan kamu kurumlarına kılavuz ve danışma makamı olarak hareket etmesine ve

itirazları dinleme ve değerlendirme rolünü üstlenmesine imkan verecek derecede yeterli personel ve kendine özgü bütçesi olacak şekilde açık resmi bir yapıya kavuşturulmasını tavsiye eder.

46. Yetkililer, Bilgi Edinme ve Değerlendirme Kurulu'nun bağımsızlığının güçlendirilmesi için, Başbakanlık Halkla ilişkiler Başkanlığı çerçevesinde, Kurula özgü bir bütçenin oluşturulması için çalışmalar yapıldığını bildirmişler-

dir. Ayrıca, Kurulun sekreteryası görevini üstlenen personel sayısının üçten altıya çıkarıldığını ve bu personelin sadece "Bilgi Edinme Kurulu"yla ilgili işlere bakmak üzere görevlendirildiğini belirtmişlerdir.

47. GRECO, "Bilgi Edinme Kurulu" sekreteryanın güçlendirilmesini ve Kurula özgü bir bütçenin oluşturulması hazırlık çalışmalarını not eder. Bununla birlikte, GRECO, Kurula özgü bir bütçenin henüz bir tahsis edilmediğini ve Kurulun bağımsızlığının güçlendirilmesi için başka bir önlemin alındığının bildirilmediğini not eder.

48. GRECO xi nolu tavsiyenin kısmen yerine getirildiğine karar verir. Tavsiye xii.

49. GRECO, Etik kurallarının idari mekanizma içinde yerleştirilmesini ve bu amaca mafuf yeni kurallar yapılmasını sağlayacak şekilde, yeterli bütçe ve personel vermek suretiyle Etik Kurulu'nun yeterince bağımsız olmasının sağlanması; kamu idaresindeki yolsuzluk ve etik davranış konularına ilişkin çalışma yapılması ve üst düzey görevlilere karşı yapılan şikayetlerin çok iyi bir şekilde incelenmesini tavsiye eder.

50. Yetkililer, Etik Kurulu Sekreteryasının personel sayısının beşten ona çıkarıldığını (altı uzman, dört idari görevli) ve 5176 sayılı yasanın 2. maddesi uyarınca, Etik Kurulu'nun ulaşım, iaşe ve katılım masraflarının ve diğer ihtiyaçlarının Başbakanlık Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü bütçesinden karşılandığını bildirmektedirler.

51. GRECO Etik Kurulu Sekreteryasının güçlendirildiğini öğrenmekten memnuniyet duyar. Bununla birlikte, Kurul kendisinin finansmanını sağlayan hükümete hala sıkı şekilde bağımlıdır. Etik Kurul'un yeterli düzeyde bağımsızlığın sağlanması, özellikle de, üst düzey görevliler hakkındaki şikayetleri uygun bir şekilde soruşturabilecek ve proaktif çalışmalar yapabilecek uygun ve düzenli bir bütçenin verilmesi konusunda herhangi bir tedbir alındığı bildirilmemiştir. Tavsiyenin karşılanması bakımından ek çaba sarfedilmesi gerekmektedir.

52. GRECO xii nolu tavsiyenin kısmen yerine getirildiğine karar verir. Tavsiye xiii.

53. GRECO, yeni Etik Kanunu ve yolsuzluğa karşı politikalar hakkında bütün devlet memurlarının eğitiminde kullanılacak olan eğitim materyallerinin geliştirilmesi ve bütün Bakanlıklar ve sivil hizmet birimlerinden bu eğitimi, müfredatlarının bir parçası haline getirmelerinin istenmesi; bunun devlet

memurlarının ilk eğitimleri ve sonraki hizmet içi eğitimlerinin en temel bölümü olduğunun güvence altına alınmasının sağlanmasını tavsiye eder.

54. Yetkililer, "Kamu Görevlileri Etik Davranış ilkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" uyarınca, etik davranış ilkeleri ve görevlerinden doğacak sorumlulukları hakkında her düzeydeki kamu görevlilerinin bilgilendirilmesinin (Madde 24) ve idarecilerin bu ilkelerin temel eğitim ve meslek içi eğitim programlarına dahil edilmesini temin etmelerinin gerekli olduğunu belirtmektedirler (Madde 25). Ayrıca, Türkiye'de etik kültürünün teşvik edilmesini amaçlayan "Türkiye'de Yolsuzluğun önlenmesi için Etik" projesinin, Avrupa Birliğinden alınacak mali destekle (1.5 milyon Euro), 2007-2009 dönemi içerisinde uygulanmasının beklendiği bildirilmiştir. Bu proje, merkezi ve yerel yönetim organlarının yönetici ve çalışanlarının eğitimini, karar verme süreçlerine dahil edilecek etik kurallar hakkında bilgileri, başka ülkelerin etik uygulamaları hakkında analizi, eğitim modulü ve eğiticilerin eğitimi hakkında bilgileri içermektedir. Son olarak, yetkililer, kamu görevlilerinin, 'Mesleki Etik ilkeleri' hakkında kamu kurumları tarafından yapılacak eğitimi de amaçlayan Başbakanlık genelgesi taslağına atıf yapmaktadırlar .

55. GRECO, kamu görevlilerine etik kuralları konusunda verilecek eğitim hakkındaki yasal gerekliliği, 'Türkiye'de Yolsuzluğun önlenmesi ve için Etik' projesi hazırlık çalışmalarını, ve kamu görevlilerinin bu alandaki eğitimini hedefleyen Başbakanlık genelgesi taslağı hakkındaki bilgiyi not etmektedir. Bununla birlikte, anılan proje henüz uygulamaya geçirilmemiş ve tüm kamu görevlileri Etik Kanunu ile ilgili olarak tavsiyede belirtildiği şekilde eğitim almış gözükmemektedir.

56. GRECO xiii nolu tavsiyenin kısmen yerine getirildiğine karar verir. Tavsiye xiv.

57. GRECO, kamu yönetimiyle ilgili devam eden tüm reformlar ve daha uzmanlaşmış bir kolluk sistemi ışığında, Teftiş Kurulları sistemi reformunun değerlendirilmesini tavsiye eder.

58. Yetkililer, 2003 tarih ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu kapsamında, denetim işlemlerindeki boşlukların doldurulması ve diğer kontrol organlarıyla etkin bir iletişimin sağlanması amacıyla iç Denetim Koordinasyon Kurulu'nun oluşturulduğunu bildirmektedirler. Bu amaçla, iç Denetim Koordinasyon Kurulu; denetim ve rapor etme standartlarına ve etik kurallarına karar verme, denetime ilişkin kılavuz ilkelerin hazırlanması ve geliştirilmesi, risk değerlendirme metotlarının geliştirilmesi, iç denetçilerin

eğitimi için eğitim programlarının organize edilmesi, iç denetçiler ile idari organların yöneticileri arasındaki anlaşmazlıkların çözülmesine yardım edilmesi, idarecilerin iç denetim raporlarının değerlendirilmesi ve güçlendirilmesi, bunların yıllık bir rapor şeklinde Maliye bakanına sunulması ve kamuya duyurulması ve son olarak, kalite garanti ve iyileşme programı geliştirilmesi ve uygulamasının denetlenmesi yetkileriyle donatılmıştır. Yetkililer 5018 sayılı yasanın, son anayasa değişiklikleri ve yasal düzenlemelerle birlikte, iç denetim standartlarını INTOSAI standartlarına uygun hale getirdiğini ve bu amaçla, Sayıştay'a ek birtakım yetkiler ve denetim kapasiteleri verdiğini ve iç ve dış denetim mekanizmaları arasında yakın bir işbirliği önerdiğini belirtmektedirler. Yetkililer yukarıda bahsedilen değişiklerin uygulanmasının hala devam ettiğini ve ihtiyaçların kontrol yapısındaki boşlukların doldurulması ve yetki örtüşmesinin (overlapping) önlenmesi amacıyla mevcut teftiş kurulları ile ayarlanacağını, farklı kontrol organlarının birlikte varolmasının etkinlikle sağlanacağını eklemektedirler. Bununla birlikte, iç Denetim Koordinasyon Kurulu ve belli başlı teftiş kurulllarınca daha sık bir şekilde yapılan toplantılar, çözülmesi gerekli olan problemli alanların tanımlanmasına yardım etmiştir.

59. GRECO, sağlanan bilgilerin sadece kamu yönetiminin denetlenmesi sistemlerinin iyileştirilmesine ilişkin reformlar hakkında olduğunu not etmektedir. Bununla birlikte, tavsiyenin asıl amacı, yolsuzluk olaylarının soruşturmasında, Teftiş Kurullarının yeniden yapılandırılması, özellikle de, diğer kamu idareleri (denetim birimleri gibi) ile kanun uygulayıcıları birimlerin rolleriyle ilgilidir. Bu alanda herhangi bir bilgi iletilmemiştir.

60. GRECO xiv no'lu tavsiyenin yerine getirilmediğine karar verir. Tavsiye xv.

61. GRECO, kamuoyundan gelen kötü yönetime ilişkin şikayetler ile ilgilenmek üzere geniş yetkiye sahip, yürütmeden bağımsız bir Ombudsmanlık kurumunun kurulmasına yüksek öncelik verilmesi, buna ilişkin mevzuatın kabul edilmesi sonrasında tüm Türkiye çapında duyarlılık kampanyası yapılmasının sağlanmasını tavsiye eder.

62. Yetkililer, Ombudsmanlık kurumunu teşkilini öngören 5548 sayılı Kanunun Resmi Gazetede yayımlandığını ve 13 Aralık 2006 tarihinde yürürlüğe girdiğini bildirmektedirler. Bununla birlikte, Cumhurbaşkanı sözkonusu yasayı Anayasa Mahkemesine götürmüş ve Mahkeme, 27 Ekim 2006 tarihinde, 'Ombudsmanlık kurumu bir başkan ve en az beş üyenin seçimi ile kurulur' şeklindeki geçici birinci maddesinin yürürlüğünü durdurmuştur. Yasa, bu

nedenle, anılan mahkeme tarafından, davanın esası hakkında verilecek karara değin askıya alınmıştır.

63. GRECO, Kamu Denetçiliği Kurumu Yasasının kabul edilmesini ve Kamu Denetçiliği Kurumunun kurulması amacıyla yapılan tavsiyenin ciddiye alındığını not eder. Bununla birlikte, sözkonusu yasa Anayasa Mahkemesi tarafından askıya alındığından, GRECO, bu aşamada xv nolu tavsiyenin ancak kısmen yerine getirildiğine karar verir.

Tavsiye xvi.

64. GRECO, iyi niyetle yolsuzluk şüphesini bildiren kamu görevlilerinin (ihbarcı) korunmasının sağlanmasını ve bildirimlerin en iyi şekilde ele alınmasını ayrıca yolsuzluğun bildirilmesine ilişkin eğitim ve rehber ilkeler getirilmesini tavsiye eder.

65. Yetkililer; hayatı, vucut bütünlüğü ya da malları,-ya da kanunda sayılan akrabaları- ciddi tehlike altında olan tanık ve mağdurların korunmasına ilişkin yasanın kabul edildiğini ve Haziran 2008 tarihinde yürürlüğe gireceğini bildirmektedirler. Sadece belli suç tipleri için öngörülen bu korumanın, tanığın ceza yargılamasında önemli rol oynadığı hallerde zorunlu olduğu ve yasanın 3. maddesi uyarınca bir suç örgütü kapsamında işlenen rüşvet suçları bakımından tanık koruması öngörüldüğü yetkililer tarafından belirtilmektedir. Yetkililer ayrıca, 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanununun 18. maddesi hükmü uyarınca, ihbarcı'ların kimliğinin rızaları olmaksızın açıklanamayacağını ifade etmektedirler.

66. GRECO, tanık koruma ile ilgili yasanın kabul edildiğini not etmektedir. Bununla birlikte, yolsuzluğun bildirilmesi ile ilgili eğitim ve kılavuz ilkelerin ayrıca raporların uygun bir şekilde ele alınmasının açık bir şekilde belirlenmediği, öte yandan, Değerlendirme raporunun kabulü tarihinde ihbarcılara tanınan gizlilik hakkının dışında ihbarcıların korunması hakkında herhangi bir düzenleme yapıldığına ilişkin hiçbir gösterge olmadığı anlaşılmaktadır.

67. GRECO xvi nolu tavsiyenin yerine getirilmediğine karar verir. Tavsiye xvii.

68. GRECO, kamu idaresinde disiplin usul ve cezalarının uygulanmasına ilişkin istatistik oluşturulmasını tavsiye eder.

69. Yetkililer kamu görevlileri hakkındaki temel bilgiler için tek ve merkezi bir veri tabanı kurma ve bunu ilgili kurumlara sunma projesini bildirirler (PER-NET). Yetkililer PER-NET projesinin Devlet Personel Başkanlığının so-

rumluluğunda hayata geçirileceğini ve bunun şeffaflığı, katılımı, hesap verebilirliği ve bilgi edinmek için serbest erişimi ve personelin dengeli dağıtımı ve kamu sektöründe hızlı karar almayı garanti edecek şekilde dizayn edildiğini belirtirler. Yetkililer disiplin önlemleri hakkındaki istatistiki bilgilerin merkezileştirilmiş veri tabanının içine entegre edilmesinin halen değerlendirme aşamasında olduğunu açıklarlar. Bu sürecin hızlandırılması için Devlet Personel Başkanlığınca disiplin önlemlerine ilişkin istatistiki verinin toplanması hakkında bir genelge taslağı Başbakanlığa sunulmuştur.Yetkililer bu konudaki bazı istatistiki verilerin halihazırda ilgili Bakanlıklarda mevcut olduğunu belirtirler.

70. GRECO, disiplin önlemleri hakkında Bakanlık düzeyinde varolan istatistiki veriye ilişkin olarak sağlanan bilgiyi ve kamu görevlileri için tek merkezileştirilmiş veri tabanı kurulması projesinin yanı sıra disiplin önlemleri verilerinin bu proje içine muhtemel entegrasyonunun değerlendirilmesini not eder. GRECO, kamu idaresinde disiplin soruşturmaları ve önlemlerinin kullanımı üzerine kapsamlı istatistik oluşturma ve bunları kamu görevlileri için merkezileştirilmiş veri tabanına entegre etme çabalarında ısrar etmeleri için yetkilileri cesaretlendirir.

71. GRECO, xvıı.tavsiyenin kısmen yerine getirildiğine karar verir. Tavsiye xviii.

72. GRECO, farklı çeşitteki tüzel kişilere ilişkin kayıt bilgilerine ulaşılmasını kolaylaştırmak için gerekli tedbirlerin alınmasını tavsiye eder.

73. Yetkililer, Yüksek Planlama Kurulu tarafından 11 Temmuz 2006 tarihinde kabul edilmiş olan "Bilgi Toplumu Stratejisi"nin uygulamaya konulması için bir eylem planının parçası olan tüzel kişilerin merkezi sicil sisteminin kurulmasının, her bir tüzel kişiye tek bir numara tahsis etmek sureti ile, şirketler, dernekler, kooperatifler ve öteki tüzel kişiler hakkındaki bilgiyi, ticari siciller, bankalar, vergi idaresi ve hükümet organları tarafından tüzel kişiler hakkındaki işlemlerde kullanılmak üzere entegre etmeyi amaçladığını bildirirler. Yetkililer, Sanayi ve Ticaret Bakanlığının yetkisi altında, bu projenin uygulanmasının son aşamasında olduğunu ve gerekli yasal ve organizasyonel altyapının ve on-line şirket işlemleri, tek nokta bilgi portalı, iş usullerinin elektronik çevre ve şirket istatistikleri sistemlerine entegrasyonu yolu ile takdimi ve pilot uygulamaların gerçekleştirilmesini izleyeceğini işaret ederler. Yetkililer, halen Parlamento gündeminde bulunan taslak Türk Ticaret Kanununun (24. madde) on-line erişilebilir merkezi sicil sisteminin kurulması için yasal dayanağı teşkil etmesinin öngörüldüğünü eklerler.

74. GRECO, tüzel kişiler için merkezi sicil sistemi kurulması projesine ilişkin olarak sağlanan bilgiyi not eder. GRECO, planlanan önlemler hayata geçirildiğinde, tek nokta bilgi portalı ve şirket istatistik sistemleri dahil olmak üzere, çeşitli biçimlerdeki tüzel kişilerin sicil bilgisine erişimi kolaylaştırıcı uygun önlemler olarak kabul edilebileceğini gözönüne alır.

75. GRECO xviii tavsiyenin kısmen yerine getirildiğine karar verir. Tavsiye xix.

76. GRECO, Türk Ceza Kanunu'nun tüzel kişilere güvenlik tedbirleri uygulanmasına ilişkin hükümlerinin, Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Ceza Sözleşmesindeki tüzel kişilerin cezaî sorumluluğuna ilişkin standartlarla tam uyum içerisinde olduğunun güvence altına alınmasını tavsiye eder.

77. Yetkililer şu ana kadar, 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren Ceza Kanunu tarafından öngörülen tüzel kişilere güvenlik tedbirlerinin tatbikinde güçlükle karşılaşılmadığını ileri sürdüler. Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdürlüğü'nün Ceza Kanununun ilgili hükümlerinin büyük oranda "Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi"nin ortaya koyduğu standartlara uyumlu olduğu sonucuna vardığını, fakat tavsiyenin nasıl tam olarak yerine getirileceğine ilişkin değerlendirmelerin halen devam etmekte olduğunu bildirirler. Yetkililer bu amaçla, Ocak 2008 tarihinde, GRECO, FATF ve OECD gözden geçirme süreçleri kapsamında, gerekli yasal değişiklikleri belirlemek ve yapmak üzere Adalet Bakanlığı bünyesinde bir çalışma grubu kurulduğuna işaret ederler.

78. GRECO, Adalet Bakanlığının xix. tavsiyeyi gözönüne aldığını ve ceza kanununun ilgili hükümlerinin analizi sonrası, tüzel kişilere ilişkin olarak Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesinin standartlarına nasıl tam olarak uyum sağlanacağına ilişkin değerlendirmelerin halen devam ettiğini kaydeder. Bununla beraber, değerlendirme raporunun 226. paragrafında tanımlanan bu standartlara tam uyumun sağlanması için henüz atılmış somut bir adım mevcut değildir.

79. GRECO xix tavsiyenin kısmen yerine getirildiğine karar verir.

Tavsiye xx.

80. GRECO, vergi makamları için, yolsuzluk suçlarının ortaya çıkarılması ve bildirim yükümlülüklerinin etkili bir şekilde yerine getirilmesi konularında özel eğitim ve/veya kılavuz ilkelerin getirilmesini tavsiye eder.

81. Yetkililer "Vergi Denetmenleri için OECD Rüşvet Farkındalık El Kitabı"nın vergi denetmenlerine dağıtıldığını ve vergi denetmenlerinin hizmetiçi eğitim programları için bir rehber gibi hizmet ettiğini ifade ederler. Ayrıca, "Vergi Yetkililerinin Yolsuzluk Suçlarını Belirleme ve Bildirim Yükümlerinin Yerine Getirilmesi için Spesifik Rehber ilkeler"in, Maliye Bakanlığı Gelir idaresi Başkanlığı tarafından, Adalet Bakanlığı ile işbirliği içinde, Teftiş Kurulu ve Gelir Kontrolörleri'nin görüşleri alındıktan sonra hazırlandığını bildirirler. Yetkililer bu rehber ilkelerin Mart 2008'de ilgili insan kaynakları bölümüne gönderildiğini ve 2008 hizmet içi eğitim programına dahil edildiğini belirtirler.

82. GRECO Rüşvet Farkındalık El Kitabının dağıtımını ve Vergi Denetmenlerinin eğitim programlarında kullanımı ile vergi görevlilerinin yolsuzluk suçlarını belirleme ve bildirim yükümlülüklerinin yerine getirilmesine ilişkin rehber ilkeler oluşturan bir el kitabı bilgilerini dikkate alır. GRECO rehber ilkelerin 2008 hizmet içi eğitim programına dahil edilmesini not eder ve yetkililerin, vergi görevlilerine bu alanda daha ileri spesifik eğitim verilmesi çabalarını teşvik eder.

83. GRECO xx tavsiyenin tatminkar şekilde yerine getirildiğine karar verir. Tavsiye xxi.

84. GRECO, yasal ve düzenleyici tedbirler de dahil olmak üzere, kara para suçlarının araştırılması ve bildirimine yönelik politikalara, maliyeciler ve deneticilerin katılımını sağlamak için gerekli tedbirlerin alınmasını tavsiye eder.

85. Yetkililer, karapara aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele sisteminin, MASAK tarafından, ulusal ve GRECO tavsiyeleri de dahil olmak üzere uluslararası gereklilikler gözönüne alınarak gözden geçirildiğini bildirirler. 9 Ocak 2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan "Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik"in 4. maddesi uyarınca, yetkili muhasebeciler, mali müşavirler ve yeminli mali müşavirlerin karapara aklama ve terörözmin finansmanı suçlarında şüpheli işlem bildirimi ile yükümlü olduklarına işaret ederler. Yetkililer 4 Ağustos 2007 tarihinde yürürlüğe giren "Aklama Suçu incelemesi Hakkında Yönetmelik"in 17. maddesi uyarınca, incelemeciler (MASAK adına karapara aklama incelemeleri yapan, Mali Müfettişler, Vergi Müfettişleri, Gümrük Müfettişleri, Gelir Kontrolörleri, Yeminli Banka Murakıpları, Hazine Kontrolörleri, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu ve Sermaye Piyasası Kurulu Uzmanları) görevlerini yerine getirirken karşılaştıkları karapara

aklama ve terörizmin finansmanına dair ciddi şüpheleri ve göstergeleri idari birimleri kanalı ile MASAK'a bildirmek zorundadırlar.

86. GRECO, tavsiyesi gözönüne alınarak, Karapara aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele sisteminde yapıldığı bildirilen yasal reformları ve diğerlerinin yanı sıra vergi denetmenleri, banka murakıpları ve banka denetmenlerinin karapara aklama ve terörizmin finansmanı suçuna ilişkin şüpheli işlemleri ve muhasebeciler ve denetmenleri de kapsayan bildirim yükümleri ihdas edilmesini memnuniyetle karşılar.

87. GRECO xxi tavsiyenin tatminkar bir şekilde yerine getirildiğine karar verir.

III. SONUÇLAR

88. Yukarıdaki açıklamalar ışığında, GRECO, Türkiye'nin, Birinci ve ikinci Aşama Ortak Değerlendirme Raporunda yer alan tavsiyelerin üçte birini tatminkar bir şekilde yerine getirdiği veya tatminkar bir şekilde ele aldığına karar verir. iv, ix, x, xx ve xxi no.lu tavsiyeler tatminkar bir şekilde yerine getirilmiş; i ve vi no.lu tavsiyeler ise tatminkar bir şekilde ele alınmıştır. viii, xi, xii, xiii, xv, xvıı, xviii ve xix no.lu tavsiyeler kısmen yerine getirilmiş ; ii, iii, v, vii, xiv, ve xvi no.lu tavsiyeler ise yerine getirilmemiştir.

89. Türkiye, diğer faaliyetlere ilave olarak, kanun uygulayıcıları için yolsuzluğun belirlenmesi ve soruşturulması hakkında eğitim faaliyetlerini artırarak, el koyma ve müsadere hakkında rehber ilkeler oluşturarak ve yolsuzluk karşıtı önlemlerin etkilerini izlemek için sistemler geliştirerek mevcut yolsuzlukla mücadele mevzuatının pratik uygulamasını sağlamak için çaba göstermiştir. Ayrıca, kamu idaresinde disiplin önlemlerinin kullanımı hakkında istatistik oluşturma ve tüzel kişilere merkezi sicil sistemi geliştirme dahil olmak üzere yolsuzlukla mücadeleyi teşvik için ilave önlemlerin hazırlık çalışmaları halen sürmekte; ceza soruşturması bağışıklığından fiilen yararlanan kamu görevlisi kategorilerinin azaltılması da değerlendirilmektedir. Bununla beraber, Türkiye'nin, GRECO'nun tavsiyelerini yerine getirmek için çok daha aktif olarak çalışabileceği anlaşılmaktadır. GRECO, özellikle sivil toplum katılımlı denetim organına, milli yolsuzlukla mücadele stratejilerinin uygulanmasını izleme sorumluluğu verilmesi ile yeni stratejiler önerme görevi tevdi edilmesi tavsiyesi gibi temel öneme sahip çok sayıda tavsiyesinin karşılanmamış olmasından endişe duymaktadır. Hala ele alınmayan diğer büyük problemlerden birisi küçük düzeltmelere karşın hala yürütme organına yani, Adalet Bakanlığına yakın bağlantısı olan yargının bağımsızlığıdır. Ayrıca, Teftiş Kurulları

sistemi reformunun gözönüne alınması tavsiyesi ele alınmamıştır. GRECO, Türk makamlarını, yerine getirilmemiş tavsiyelerin en süratli şekilde ele alınması için çabalarında ısrarlı olmaya teşvik eder.

90. GRECO, Türk heyet başkanını, 31 Ekim 2009 tarihine kadar, ii, iii, v, vii, viii, xi, xii, xiii, xiv, xv, xvi, xvii, xviii ve xix tavsiyelerin yerine getirilmesine ilişkin ilave bilgi sunmaya davet eder.

91. GRECO son olarak, Türk makamlarını, en kısa sürede, raporun yayımlanmasına onay vermeye, resmi diline tercüme etmeye ve bu tercümeyi kamuya açık hale getirmeye davet eder.

4.3. Birinci ve İkinci Aşama Ortak Değerlendirmesi Türkiye Ek Uyum Raporu

GRECO 47. Genel Kurulu Tarafından Kabul Edilmiştir. (Strasbourg, 7-11 Haziran 2010)

I. GİRİŞ

1. GRECO, Türkiye'nin Birinci ve İkinci Aşama Ortak Değerlendirme Raporunu 27. Genel Kurulunda (10 Mart 2006) kabul etti. Bu raporda (Greco I. ve II. Aşama Değ. Raporu (2005) 3E), Türkiye'ye 21 tavsiye yöneltildi ve rapor 30 Kasım 2006 tarihinde kamuya açıklandı.

2. Türkiye, GRECO uyum usulü uyarınca gereken Durum Raporunu 1 Ekim 2007 tarihinde gönderdi. Bu rapora dayanarak, ve genel bir tartışma sonrasında, GRECO 37. Genel Kurulunda (4 Nisan 2008)Türkiye Ortak Birinci ve İkinci Aşama Uyum Raporunu (RC Raporu) kabul etti, bu rapor 4 Kasım 2008'de kamuya açıklandı. Uyum Raporu (Greco RC-I/II (2008) 2E), iv, ix, x, xx ve xxi tavsiyelerinin tatmin edici bir şekilde yerine getirildiği ve i ve vi tavsiyelerinin tatmin edici bir şekilde ele alındığı sonucuna vardı. viii, xi, xii, xiii, xv, xvii, xviii ve xix tavsiyeleri kısmen yerine getirildi ve ii, iii, v, vii, xiv ve xvi tavsiyeleri yerine getirilmedi; GRECO, uygulanma konusunda ek bilgi talep etti. Bu bilgi 11 Kasım 2009 tarihinde sağlandı ve 11 Mayıs 2010 tarihinde güncellendi.

3. Bu Ortak Birinci ve İkinci Aşama İncelemesi Ek Uyum Raporunun amacı, GRECO Usul Kurallarının 31. Kural, 9.1. paragrafı gereğince, 2. paragrafta belirtilen ek bilgiler ışığında ii, iii, v, vii, viii, xi, xii, xiii, xiv, xv, xvi, xvii, xviii ve xix tavsiyelerinin uygulanmasını değerlendirmektir.

II. ANALİZ Tavsiye ii.

4. GRECO, yolsuzluğa karşı yeni stratejiler önermek ve yolsuzlukla mücadele ulusal stratejilerin uygulanmasını denetlemekten sorumlu olacak bir kurumun görevlendirilmesini tavsiye etmiştir. Böyle bir kurum, kamu yönetimini olduğu kadar sivil toplumu da temsil etmeli ve izleme fonksiyonunda bu kuruma belli ölçüde bağımsızlık verilmelidir.

5. GRECO, Türk yetkililer yolsuzlukla mücadele ulusal stratejileri denetleme sorumluluğunu kamu yönetimini olduğu kadar sivil toplumu da temsil eden ve belli ölçüde bağımsızlık sahibi bir kurum yerine başkanlığını İçişleri Bakanının yaptığı ve kolluk kuvvetlerinin güçlü etkisi altında olan "Türkiye'de Şeffaflığın Güçlendirilmesi ve İyi Yönetimin Geliştirilmesi Bakanlar Komitesi" ne verdiğinden Uyum Raporunda bu tavsiyenin yerine getirilmediği sonucuna vardığını hatırlar.

6. Türk yetkililer, 29 kamu kurum, 3 uluslararası organizasyon (AB, OECD ve Dünya Bankası) ve 9 sivil toplum örgütü (TUSIAD, TEPAV, TÜRK-İŞ ve Uluslararası Şeffaflık Örgütü gibi) dahil 41 kuruma danışarak ve bunlardan görüş alarak Başbakanlık Teftiş Kurulu tarafından hazırlanan Yolsuzlukla Mücadele Strateji Planının 22 Şubat 2010'da Bakanlar Kurulu tarafından kabul edildiğini bildirmişlerdir. Yeni yolsuzlukla mücadele stratejileri oluşturmak ve bunların uygulanmasını yönetip izlemek üzere Başbakan Yardımcısı ve 4 Bakandan (Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı) oluşan bir Bakanlar Komisyonu atanmıştır. Komisyonun yetkisi başkanlığını Başbakanlık Müsteşar Yardımcısının yaptığı ve diğer dört Bakanlığın müsteşar yardımcılarından oluşan -Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı- bir Yürütme Komitesi tarafından kullanılır. Komitede, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği başkanı ve Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TURK-İŞ) başkanı da bulunur. Gerektiğinde, Komite diğer kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör ve sivil toplum örgütlerinden temsilciler de davet edebilir.

7. GRECO sağlanan bilgiyi dikkate alır. Türkiye'nin çeşitli bakanlıklar aracılığıyla kamu idaresinin önemli alanlarını temsil eden yeni bir denetim organı kurmuş olmasını memnuniyetle karşılar. Ayrıca Kurulun bazı temsilcilerinin iş dünyası ve sendikalar kanalıyla sanayi ve ticaret alanındaki örgütleri temsil etmesini de memnuniyetle karşılar. Bununla beraber, GRECO daha geniş kamu yararını temsil eden ve özellikle yolsuzlukla mücadele odaklı bir sivil toplum temsilcisinin bu önemli organa daimi olarak katılmak üzere davet

edilmemiş olması nedeniyle üzgündür. Bu kanuni boşluk da bu organın bağımsızlık seviyesini etkiler.

GRECO ii. tavsiyesinin kısmen yerine getirildiği sonucuna varır.

Tavsiye iii.

8. GRECO kolluk kuvvetleri arasında bilgi paylaşmak ve önleyici ve soruşturma tedbirler üzerine kolluk kuvvetlerine tavsiye sağlamak için yolsuzluk olaylarında araştırma yetkisine sahip uzman bir birim oluşturulması veya görevlendirilmesini tavsiye etmiştir.

9. GRECO - çeşitli kolluk kuvvetleri arasında bilgi paylaşımı ve işbirliğini geliştirmek için bir dizi tedbir alınmış olmasına rağmen - bu tedbirlerin hiçbiri tavsiyede istenildiği üzere soruşturma yetkisi olan uzman bir birimin oluşturulması veya görevlendirilmesi sonucunu doğurmadığından Uyum Raporunda bu tavsiyenin uygulanmadığı sonucuna vardığını hatırlar.

10. Şimdi Türk yetkililer 2009'da kabul edilen İçişleri Bakanlığı Strateji Planının (2010-2014) yolsuzluk suçlarını soruşturmak için gereken, uluslararası işbirliği dahil, ilgili kolluk kuvvetleri organları arasında her türlü işbirliğini güçlendirmek için daha ileri idari, hukuki ve diğer düzenlemeleri öngördüğünü bildirmişlerdir.

11. GRECO sağlanan bilgiyi dikkate alır, bununla beraber, tavsiyeye uymak için somut bir tedbir bildirilmemiştir.

12. GRECO iii. tavsiyenin yerine getirilmediği sonucuna varmıştır. Tavsiye v.

13. GRECO hakimlerin Adalet Bakanlığı karşısında denetlenme ve atanmaya ilişkin bağımsızlığının daha da güçlendirilmesini tavsiye eder.

14. GRECO Uyum Raporunda aday hakimler ve savcıların sınavında yapılan küçük değişikliklerin yanı sıra bazı usuli teminatların sağlandığını, ancak birincil konu olan hakimlerin yürütme gücü, ör., Adalet Bakanlığı, karşısındaki atanma ve denetlenmeye ilişkin bağımsızlığı konusunda gerçek bir ilerleme bildirilmediğinin belirtildiğini hatırlar. Tavsiyenin yerine getirilmediğine karar verilmişti.

15. Türk yetkililer şimdi, bir yargı reformu stratejisi hazırlamak amacıyla Ocak 2008'de Adalet Bakanlığının değişik birimlerinin geniş katılımıyla bir Komisyon oluşturulduğunu bildirmişlerdir. Ardından Komisyon tarafından "Yargı Reformu Stratejisi Taslağı" hazırlanmış ve kamuoyu görüşleri için Nisan 2008'de Adalet Bakanlığının web sitesinde yayınlanmıştır. Taslak aynı zaman-

da 20-25 Mayıs 2008 tarihleri arasında ülke genelindeki Cumhuriyet Başsavcıları, Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri Adalet Komisyonları Başkanları, Bölge İdare Mahkemeleri Başkanları ve Adalet Bakanlığı üst düzey yöneticileri arasında görüşülmüştür. Konu 18-20 Haziran 2008 tarihlerinde Türkiye Barolar Birliği tarafından düzenlenen "Adalet Bakanlığı Yargı Reformu Strateji Belgesi Gölgesinde Yargı Reformu" konulu sempozyumda ele alınmıştır. Taslak Kasım 2008 tarihinde Hakimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna (HSYK), Anayasa Mahkemesine, Yargıtay'a, Danıştay'a, Askeri Yargıtay'a, Askeri Yüksek İdare Mahkemesine, Milli Savunma Bakanlığına, Türkiye Barolar Birliğine, Türkiye Noterler Birliğine, Barolara ve Hukuk Fakültelerine gönderilmiştir. Gelen görüşler şeffaflığı sağlamak üzere bu amaçla oluşturulmuş bir internet sitesinde yayımlanmış ve tartışmaya açılmıştır. Ayrıca, 8-10 Haziran 2009 tarihlerinde Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi, Milli Savunma Bakanlığı, Türkiye Barolar Birliği, Türkiye Noterler Birliği, Hukuk Fakülteleri ve Baroların temsilcilerinin katılımıyla bir çalıştay düzenlenerek "Yargı Reformu Stratejisi" tartışılmıştır. Söz konusu belge en son olarak 24 Ağustos 2009 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilmiş ve içinde yargının bağımsızlığını güçlendirme konusu şu şekilde yer almıştır: "Ülkemizde Kuml'un oluşumu ve çalısma şekli ile ilgili uzun yıllardan bu yana çesitli kesimlerce dile getirilen ve bilimsel çalışmalarda yer alan bazı eleştiriler bulunmaktadır. Bu nedenle Kurulun objektiflik, tarafsızlık ve şeffaflık temelinde, uluslararası belgeler ışığında, geniş tabanlı temsil esasına göre yeniden yapılandırılması; kararlarına karşı etkili bir itiraz sisteminin getirilmesi ve yargı yolunun açılması hedeflenmektedir."

16. Yetkililer HSYK'da yargının daha geniş temsilini sağlamak için "Yargı Reformu Stratejisi Eylem Planı"nın diğerlerinin yanı sıra şu unsurları da içerdiğini belirtmişlerdir. (üç daire oluşturulacak ve üye sayısı 7'den 22'ye çıkarılacak). Anayasa değişikliğine göre, HSYK'nın Başkanı Adalet Bakanıdır ve Adalet Bakanlığı Müsteşarı HSYK'nın tabii üyesidir. Kurulun dört asıl üyesi, nitelikleri kanunda belirtilen; yüksek ögretim kurumlarının hukuk, iktisat ve siyasal bilimler dallarında görev yapan ögretim üyeleri, üst kademe yöneticileri ile avukatlar arasından Cumhurbaşkanınca, üç asıl ve üç yedek üyesi Yargıtay üyeleri arasından Yargıtay Genel Kurulunca, iki asıl ve iki yedek üyesi Danıştay üyeleri arasından Danıştay Genel Kurulunca, bir asıl ve bir yedek üyesi Adalet Akademisi üyeleri arasından Adalet Adademisi Genel Kurulunca, yedi asıl ve dört yedek üyesi adlî yargı hâkim ve savcıları (birinci sınıf) arasından

adlî yargı hâkim ve savcılarınca, üç asıl ve iki yedek üyesi idarî yargı hâkim ve savcıları (birinci sınıf) arasından idarî yargı hâkim ve savcılarınca seçilir. Süresi biten üyeler yeniden seçilebilir. Ayrıca, HSYK'ya mali özerklik ve müstakil bina sağlanması planlanmıştır. Net bir kuvvetler ayrılığı sağlamak için Teftiş Kurulunun (Adalet Bakanlığı yerine) HSYK'ya bağlanması öngörülmüştür. Üçüncü olarak, HSYK'nın sekreterya hizmetlerinin Adalet Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü tarafından yürütüldüğü şu andaki sistemin aksine, HSYK kendi Sekretaryasına sahip olacaktır. Anayasa değişikliği sürecinde ilk adım olarak Anayasa'nın 159. maddesi değişikliği Meclis tarafından kabul edilmiştir. Anayasa değişiklikleri Mecliste 550 oydan 336'sı ile kabul edilmiştir. Cumhurbaşkanı değişikliği onaylamıştır. Ancak, oyların üçte ikisiyle kabul edilmediğinden (367 oy), değişiklik 12 Eylül 2010 tarihinde referanduma sunulacaktır.

17. GRECO sağlanan bilgiyi dikkate alır. "Yargı Reformu Stratejisi Eylem Planı"nın titiz ve şeffaf bir şekilde hazırlandığı ve 24 Ağustos 2009 tarihinde Bakanlar Kurulunda varılan sonuçların umut verici reformlar sağladığı anlaşılmaktadır. GRECO, daha geniş bir yargı mensubu yelpazesini içerdiğinden, Meclise sunularak kabul edilen ve Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun (HSYK) reformunu amaçlayan tedbirlerin devam eden Anayasa değişikliği sürecinde önemli bir ilerleme teşkil ettiğini vurgular. Ancak, HSYK'da Adalet Bakanlığının halen, HSYK'nın üç Dairesinde olmasa da genel kurul toplantılarının başkanlığını yürüten Bakan tarafından temsil edildiğini kaydeder. Her halükarda, GRECO yargının yürütme erkine karşı bağımsızlığını güçlendirmeyi amaçlayan -devam etmekte olan- önemli reformları memnuniyetle karşılar.

18. GRECO v. tavsiyenin kısmen yerine getirildiği sonucuna varır. Tavsiye vii.

19. GRECO Meclis üyelerinin dokunulmazlığı sistemini dokunulmazlıkların kaldırılması talepleri konusunda karar verirken uygulanacak belirli ve tarafsız kriterler oluşturacak ve dokunulmazlığa ilişkin kararların siyasi düşüncelerden bağımsız ve savcı tarafından gönderilen talebin esaslarına dayalı olmasını sağlayacak bir şekilde yeniden gözden geçirilmesini tavsiye etmiştir.

20. GRECO Uyum Raporunda Türk Parlamentosunun bu tavsiyeyi daha geniş bir anayasal reform çerçevesinde veya bağımsız olarak ele almasının beklendiğinin belirtildiğini hatırlar. Ancak, başka gelişme sağlanmamıştır ve Uyum Raporunda bu tavsiyenin yerine getirilmediği sonucuna varılmıştır.

21. Türk yetkililer şimdi bu tavsiyeye ilişkin başka bir adım atılmadığını belirtirler.

22. GRECO vii. tavsiyenin halen yerine getirilmediği sonucuna varır.

Tavsiye viii.

23. GRECO kovuşturma için gereken idari iznin ceza davasının etkinliği üzerine etkilerinin analiz edilmesini ve ceza davasında dokunulmazlıktan fiilen yararlanan kamu görevlileh kategorilerini azaltmak için hazırlık idari soruşturma sisteminin ve kovuşturma için gereken idari iznin yeniden düzenlenmesinin değerlendirilmesini tavsiye etmiştir.

24. GRECO kovuşturma için gereken idari iznin ceza davalarının etkinliği üzerine etkilerinin analiz edildiği halde, o sırada sistemin yeniden düzenlenmesi değerlendirilmediğinden Uyum Raporunda bu tavsiyenin kısmen yerine getirildiği sonucuna varıldığını hatırlar.

25. Türk yetkililer şimdi kovuşturma için gereken idari izin sisteminin etkilerine ilişkin analizlerin ilgili kurumların temsilcileri arasında görüşüldüğünü ve bunun sonucunda özellikle bu tavsiyede ortaya konan konuyu Stratejinin üç ana unsurlarından biri olan "Zorlayıcı Tedbirler" başlığı altında "Yolsuzlukla Mücadele Strateji Planı"na dahil etme kararı verildiğini bildirirler. Bu nedenle kovuşturma için gereken idari izin bu çerçevede gözden geçirilecektir.

26. GRECO, yolsuzluk suçlarının soruşturulması ve kovuşturulmasında kolluk kuvvetleri ve savcılık makamların kapasitesini olumsuz şekilde etkileyebileceği düşünülen kovuşturma için idari izin alanında yeniden düzenlemeyi değerlendirmeye ilişkin tavsiyenin ikinci bölümünün tamamlanması olarak yorumlanan bu ek bilgiyi dikkate alır.

27. GRECO viii. tavsiyenin tatmin edici şekilde ele alındığı sonucuna varır. Tavsiye xi.

28. GRECO Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunun bağımsızlığının güçlendirilmesini; bu Kurulun Bilgi Edinme Yasasını uygulayan kamu kurumlarına kılavuz ve danışma makamı olarak hareket etmesine ve itirazları dinleme ve değerlendirme rolünü üstlenmesine imkan verecek derecede yeterli personel ve kendine özgü bütçesi olacak şekilde açık resmi bir yapıya kavuşturulmasını tavsiye etmiştir.

29. GRECO Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu Sekretaryasının yeni personelle güçlendirilmesine ve Kurula kendi bütçesini verme hazırlıkları yapılmış olmasına rağmen Uyum Raporunda Kurula henüz bütçe tahsis edil-

mediği ve Kurulun bağımsızlığını artırmak amacıyla hiçbir tedbir bildirilmediği sonucuna varıldığını hatırlar.

30. Türk yetkililer şimdi Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna merkezi Hükümet bütçesinden (2009 yılı için 27/12/2008 tarihinde kabul edilen 5828 sayılı Bütçe Kanunu) kendi bütçesine ilişkin kaynakların sağlandığını bildirirler. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunun sekretarya fonksiyonlarını yürütmek üzere görevlendirilen Başbakanlık Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı için bütçeye "Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu" harcama kalemi eklenmiştir. Bu harcama kalemi altında, Kurulun toplantı ücretleri, seyahat masrafları ve mal ve hizmet alımı harcamaları kapsanmıştır. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu 2008'de 23 toplantı yapmıştır. Yetkililer, ayrıca Kurulun 2008'de Türkiye çapında çeşitli makamların kamudan bilgi edinme taleplerine verilen 81.466 olumsuz cevaptan 1.305'ine ilişkin şikayet aldığını ve ardından idare mahkemelerine 424 başvuru yapıldığını bildirmişlerdir.

31. GRECO sağlanan bilgiyi dikkate alır ve yetkililerin Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna kendine özgü bütçesinin verildiği ve personel sayısının artırıldığını doğruladığı sonucuna varır. Kurulun - Başbakanlık içinde - daha yüksek derecede işlevsel bağımsızlığı şartları bu nedenle güçlendirilmiştir. GRECO bu bağlamda Kurulun kararlarının, nihayetinde, (bağımsız) idare mahkemelerinin yargısal denetimine bağlı olduğunu hatırlar.

32. GRECO xi. tavsiyenin tatmin edici bir şekilde yerine getirildiği sonucuna varır.

Tavsiye xii.

33. GRECO kamu idaresinde etik davranışlar ve yolsuzluğa ilişkin özellikle endişe uyandıran alanlarda etkin çalışmalar yapmak ve üst düzey kamu görevlilerine karşı yapılan şikayetlerin düzgün şekilde soruşturulması için kamu idaresinde yeni etik kurallarının geliştirilmesini ve bunların uygulamaya konmasını sağlamak amacıyla uygun bütçe ve personel sağlanması yoluyla Etik Kurula yeterli bağımsızlık sağlanmasını tavsiye etmiştir.

34. GRECO, Etik Kurulu sekretaryası personelinin artırıldığı halde, Kurulun hala Hükümete bağımlı olduğu ve etkin çalışmalar yapmasını ve üst düzey kamu görevlilerine karşı yapılan şikayetleri düzgün şekilde soruşturmasını sağlayacak uygun, düzenli bütçe sağlamak için tedbir alınmadığından Uyum Raporunda bu tavsiyenin kısmen yerine getirildiği sonucuna varıldığını hatırlar. Bu tavsiyenin amacının tamamen karşılanabilmesi için daha ileri çaba gerekmektedir.

35. Türk yetkililer şimdi 1 Ocak 2009'dan beri inceleme ve denetlemeleri yapmak üzere Adalet Bakanlığından iki ve İçişleri Bakanlığından bir toplam üç müfettişin (iki adalet müfettişi ve bir içişleri müfettişi) Etik Kurulunda geçici olarak görevlendirildiğini bildirirler. Kurulun bütçesi daha önce Başbakanlık Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü içinde "temsil ve konaklama giderleri" altında kapsanırken, 2009 Bütçesinde yapılan bir değişiklik Etik Kurulunu değişik bir Kamu Hizmeti işlevi olarak tanımlar. Yetkililer ayrıca Etik Kurulunun Kurulması Hakkında Kanunda (5176 Sayılı Kanun) değişiklik hazırlamak üzere Kurul içinde bir komisyon kurulduğunu ve 3 Ağustos 2009 tarihinde görüş almak için çeşitli kuruluşlara -Etik Kurulunun bağımsızlığı, Kurulun kendi personelinin olması ve Kurulun kendi bütçesinin oluşturulmasının yanı sıra yetkisinin vakaları araştırmak üzere genişletilmesini (kanundan 4/4 maddesinin çıkarılması) amaçlayan- bir değişiklik taslağı metni gönderildiğini bildirirler.

36. GRECO, sağlanan bilgiyi dikkate alır. Etik Kurula daha fazla bağımsızlık sağlamayı amaçlayan kanun değişikliği dahil, başka tedbirler alınmaya başlanmış görünmektedir. Ancak, bu süreç halen devam etmektedir.

37. GRECO xii. tavsiyenin kısmen yerine getirildiği sonucuna varır. Tavsiye xiii.

38. GRECO yeni Etik Kanunu ve yolsuzluğa karşı politikalar hakkında bütün devlet memurlarının eğitiminde kullanılacak olan eğitim materyallerinin geliştirilmesi ve bütün Bakanlıklar ve kamu hizmet birimlerinden bu eğitimi, müfredatlarının bir parçası haline getirmelerinin istenmesi; bunun devlet memurlarının adaylık eğitimleri ve sonraki hizmet içi eğitimlerinin en temel bölümü olduğunun güvence altına alınmasının sağlanmasını tavsiye etmiştir.

39. GRECO, kamu görevlilerinin etik davranış ilkeleri konusunda bilgilendirilmeleri ve yöneticilerin bu ilkelerin entegrasyonunu sağlamalarını temin eden "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ve Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik"; Avrupa Birliği işbirliğiyle bir etik kültürü geliştirmeyi amaçlayan (2007-2009 için planlanan) "Türkiye'de Yolsuzluğun Önlenmesi için Etik" eğitim programı şeklinde bir dizi tedbir askıda olduğundan, Uyum Raporunda bu tavsiyenin kısmen yerine getirilmiş olarak değerlendirildiğini hatırlar. Yetkililer ayrıca Başbakanlığın "Mesleki Etik İlkeleri" üzerine eğitim sağlamayı amaçlayan bir taslak genelgeye değinmişlerdir.

40. Türk yetkililer şimdi Kamu Personeli Uygulama Genelgesinin Kasım 2008'de Resmi Gazetede (no. 27066) yayımlandığını bildirirler. Genelgenin

3. maddesi gereğince, kurumlar personellerine mesleki etik ilkeleri ve yolsuzlukla mücadele konusunda eğitim sağlamalıdır. Eğitim, adaylık ve hizmet içi eğitimi kapsamaktadır. Eğitimin pratikteki uygulamasına ilişkin olarak, yetkililer 2008 ve 2009 tarihlerinde Ankara'da "Yolsuzluğun Önlenmesi için Etik Projesi" çerçevesinde üst düzey kamu görevlilerine yönelik 15 ve diğer kamu personellerine yönelik 25 eğitim toplantısı düzenlendiğini bildirmiştir. Ek olarak, Haziran ve Kasım 2009 arasında 81 ilin üst düzey yöneticilerinin katıldığı 10 Bölgesel Etik Liderlik Semineri düzenlenmiştir. Kasım 2009'da sona eren projeyi, kamu hizmetinde etik kültürünü güçlendirmek için yeni bir proje izleyecektir. Proje Avrupa Birliği desteklidir ve ülke genelinde daha fazla etik eğitimi sağlamak için Etik Komisyonu ile işbirliği içinde 2011-2013 yılları arasında uygulanması planlanmaktadır. Yetkililer son olarak ülke genelinde etik eğitiminde kullanılacak eğitim materyallerinin ve bu materyallerin kullanımı için bir kılavuzun hazırlandığını ve bazı kamu görevlilerinin etik eğitmenleri olarak eğitildiğini bildirirler. Etik Kurulu tarafından düzenlenen eğitimin dışında, etik eğitimi çeşitli idarelerde de sağlanmaktadır.

41. GRECO sağlanan bilgiyi dikkate alır. Eğitim için düzenli bir çerçeve sağlamak amacıyla daha başka eğitim prensipleri kabul edilmiş olmasını memnuniyetle karşılar. Ayrıca, AB destekli etik eğitim projesi (2007-2009) uygulanmış ve 2011-2013 için yine AB destekli bir başka projeyle devam edecek görünmektedir. GRECO, Türkiye'nin özel olarak seçilmiş personel yoluyla çeşitli kamu kuruluşlarında düzenli eğitim sağlamasından memnuniyet duyar. GRECO, bu şekilde memurlar için etik eğitiminin kurumsallaştırılması için yapılan önemli ilerlemeden memnundur. GRECO, yetkilileri, etiği memurların uzun dönem düzenli eğitiminin en önemli unsuru olarak tutma çabalarını devam ettirmeleri için destekler.

42. GRECO xiii. tavsiyenin tatmin edici bir şekilde ele alındığı sonucuna varır. Tavsiye xiv.

43. GRECO devam eden tüm kamu yönetimi ve daha uzmanlaşmış bir kolluk sistemi reformları ışığında, Teftiş Kurulları sistemi reformunun değerlendirilmesini tavsiye etmiştir.

44. GRECO, Türk yetkililer Teftiş Kurullarının reformuna ilişkin herhangi bir ilerleme bildirmediklerinden uyum Raporunda bu tavsiyenin yerine getirilmediğini hatırlar.

45. Türk yetkililer, şimdi bu tavsiyenin Bakanlar Kurulu tarafından 2009-2013 Yolsuzlukla Mücadele Strateji Planı çerçevesinde değerlendirildiğini

bildirirler. Stratejinin temel unsurlarından biri olan önleyici tedbirlere ilişkin bölüm çeşitli Bakanlık ve kamu kurumlarının Teftiş Kurullarını güçlendirmeyi amaçlayan bir dizi iyileştirici tedbir öngörmektedir. Bu amaçla, çalışmalarında standartları belirlemek ve uygun veritabanlarına (tapu, araç, banka, vergi kayıtları gibi) erişimlerini sağlamak için bir çalışma grubu oluşturulacaktır. Ek olarak, AB destekli "Yolsuzlukla Mücadele Stratejilerinin ve Uygulamalarının Koordinasyonunun Güçlendirilmesi" projesi de teftiş kurullarının güçlendirilmesiyle ilgilenmektedir. Hükümet tarafından da kabul edilen proje 2010 yılının son çeyreğinde uygulanacaktır. Projenin ana faydalanıcıları, Başbakanlık Teftiş Kurulu ile İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Tarım Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığının teftiş kurulları ve denetim birimleridir.

46. GRECO, teftiş kurullarına ilişkin bazı reformların değerlendirildiğini ve bu kurulları güçlendirmek için bazı tedbirlerin alınmakta olduğunu gösteren bu bilgiyi dikkate alır. Ancak, GRECO asıl sorunun bu kurulların kapasitesinin güçlendirilmesi olmadığını hatırlar. Daha net olarak, GET, iç Teftiş rejimleri (Bakanlık, Başbakanlık ve Maliye Bakanlığı) arasındaki potansiyel mükerrerlik riski, kimin yolsuzluk iddialarını araştıracağı konusundaki belirsizlikler (polis ve savcılar dahil) ve Bakanlık Teftiş Kurullarının çalışmalarındaki potansiyel siyasi ve diğer etkiler gibi yolsuzluğu önleme tedbirlerinin etkinliğini ve vatandaşların kamu yönetimine olan güvenini azaltan etkenlerden endişe duymaktadır. Bu nedenle, GET teftiş kurulu sisteminin organizasyonu, rolü ve işlevinin, kamu idaresinin genel reformları ışığında, özellikle kolluk kuvvetleriyle olan ilişkisinde, açık sınırlama, hiyerarşi ve sorumluluk sağlamak amacıyla tekrar tanımlanması gerektiği görüşündedir." (Değerlendirme Raporu para. 202). GRECO, öngörülen reformların bir adım olduğunu dikkate alır, ancak, amacın devam eden süreçte, bu daha kapsamlı değerlendirmeleri de dahil etmek olduğunu ümit eder. Bu açıdan, GRECO bu tavsiyeyle hedeflenen reformların tamamının göz önünde bulundurulmuş olduğu sonucuna varamamaktadır.

GRECO xiv. tavsiyenin kısmen yerine getirildiği sonucuna varır.

Tavsiye xv.

47. GRECO kamuoyundan gelen kötü yönetime ilişkin şikayetler ile ilgilenmek üzere geniş yetkiye sahip, yürütmeden bağımsız bir Kamu Denetçiliği Kurumunun kurulmasına yüksek öncelik verilmesi, buna ilişkin mevzuatın

kabul edilmesi sonrasında tüm Türkiye çapında bilinçlendirme kampanyası yapılmasının sağlanmasını tavsiye etmiştir.

48. GRECO, Uyum Raporu kabul edildiği sırada Mecliste halihazırda kabul edilmiş olan Kamu Denetçiliği Kanununu (5548), Kanunun uygulanmasını ve bu nedenle böyle bir kurumun kurulmasını geçici olarak durdurma kararı (27 Ekim 2006'da) veren Anayasa Mahkemesine gönderilmiş olduğundan, bu tavsiyenin kısmen yerine getirilmiş olduğunu hatırlar.

49. Türk yetkililer 25 Aralık 2008'de Kamu Denetçiliği Kanunu'nun Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildiğini bildirirler. Yeni bir kanunun hazırlanması Adalet Bakanlığının yeni önceliği olmuş ve böyle bir kurumun kurulması "Yargı Reformu Strateji Belgesi"nde öngörülmüştür. 6 Mayıs 2010 tarihinde Meclis, böyle bir tedbir amacıyla Anayasa'yı değiştirme işleminde ilk adım olarak bir Meclis kamu denetçiliği kurmak için Anayasa'nın 74. maddesinin değişiklik taslağını onaylamıştır.

50. GRECO, kamu denetçiliği kurumunun kurulmasının Hükümetin önceliği olarak kalmış olmasını ve Anayasa'nın 74. maddesinin değişikliğinin Mecliste onaylanmış olmasının yetkililerin kamu denetçiliği kurumunun kurulmasına verdikleri yüksek önemi gösteren önemli bir başarı olduğunu dikkate alır. GRECO, yetkilileri sürecin devamında da çabalarına devam etmeleri için destekler.

51. GRECO xv. tavsiyenin tatmin edici şekilde ele alındığı sonucuna varır. Tavsiye xvi.

52. GRECO yolsuzluğun bildirilmesine ilişkin eğitim ve rehber ilkeler getirilmesini ve bildirimlerin en iyi şekilde ele alınmasını ayrıca iyi niyetle yolsuzluk şüphesini bildiren kamu görevlilerinin (ihbarcı) korunmasının sağlanmasını tavsiye etmiştir.

53. GRECO o tarihte Türk yetkililer ne yolsuzluğun bildirilmesine ilişkin eğitim ve rehber ilkeler oluşturmak için ne de ihbarcı korunmasına ilişkin belirli herhangi bir tedbir bildirmediğinden Uyum Raporunda bu tavsiyenin yerine getirilmediğini hatırlar.

54. Türk yetkililer şimdi Adalet Bakanlığı tarafından, Başbakanlık ve Kamu Görevlileri Etik Kurulu işbirliğiyle "Yolsuzluğun Bildirilmesine İlişkin Kılavuz İlkeler" (uluslararası standartlar, anayasal standartlar ve mevzuatın yanı sıra tüzüklerden oluşan bir belge) hazırlandığını ve yayınlandığını bildirirler. Ayrıca, 19 Eylül 2009 tarihinde Bakanlar Kurulu "Devlet Memurlarının Müra-

caat ve Şikayetleri Hakkında Yönetmelik'! değiştirmiştir. Bildirme yükümlülüğüne ilişkin 11. madde şöyledir: "...Devlet memurları, görevleri sırasında haberdar oldukları konusu suç teşkil eden durumları yetkili makamlara bildirmekle yükümlüdürler." Ek olarak, aynı Yönetmeliğin 14. maddesine "İhbar yükümlülüğünü yerine getiren Devlet memurlarına ihbarlarından dolayı bir ceza verilemez, doğrudan veya dolaylı olarak hizmet koşulları kısmen de olsa ağırlaştırılamaz ve değiştirilemez." fıkrasının eklendiğini bildirmişlerdir. Ayrıca, yetkililer bir yükümlülük olan yolsuzluğu bildirmenin iş akdini feshetme nedeni olarak kullanılamayacağını açıkça belirtmek için İş Kanunu (No: 4857)nun 18. maddesinin (18 Şubat 2009 tarihli, 5838 sayılı kanunla) değiştirildiğini bildirmişlerdir. Son olarak, yolsuzluğun bildirilmesi eğitimine ilişkin olarak yetkililer, Etik Kurulu tarafından düzenlenen tüm eğitim çalışmalarında kamu görevlileri arasında yolsuzluğun bildirilmesi ve ihbarcıların korunması konularında bilincin artırılmasına büyük önem verildiğini belirtmişlerdir. Teorik yönler açıklanmış ve ayrıca örnek olaylar da kullanılmıştır.

55. GRECO Türk yetkililer tarafından alınan tedbirleri memnuniyetle karşılar. Bu tavsiyenin eskizsiz bir şekilde ele alındığını ve çeşitli Bakanlıklar ile Etik Kurulunun da işin içinde olduğunu dikkate alır. Bildirilen tedbirler, mevzuat değişikliği, yeni yönetmeliklerin hazırlanması ve ilgili eğitimi devam ettirme ile ilişkilidir. Türk yetkililer, kamu idaresinde yolsuzluğun önlenmesinin yanı sıra, tespiti açısından çok büyük öneme sahip bir alandaki bu başarıları için takdir edilmelidirler.

56. GRECO xvi. tavsiyenin tatmin edici şekilde yerine getirildiği sonucuna varır. Tavsiye xvii.

57. GRECO kamu idaresinde disiplin soruşturmaları ve yaptırımlarının kullanılmasına ilişkin istatistik oluşturulmasını tavsiye etmiştir.

58. GRECO Uyum Raporunun kabulü sırasında yetkililerin, o sırada disiplin tedbirlerine ilişkin istatistiklerin toplanmasını düzenlemek amacıyla bir genelge hazırlayan Başbakanlık Devlet Personel Başkanlığının sorumluluğu altında, kamu görevlileri hakkında temel bilgileri için merkezi bir veri tabanı oluşturma aşamasında olduğunu hatırlar. GRECO, tavsiyenin kısmen yerine getirildiği sonucuna varmıştı.

59. Türk yetkililer şimdi "Kamu Personeli Uygulama Genelgesi"nin (No: 2008/1) yürürlüğe girdiğini ve 26 Kasım 2008 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlandığını bildirirler. Halihazırda 104 kuruluş sisteme bağlıdır ve 31 Mart 2009'dan beri 37 kurum, verilen disiplin cezaları verilerini sisteme girmiştir.

Ayrıca, değişik nedenlerle verilen 1355 disiplin cezası bu sistem aracılığıyla Devlet Personel Başkanlığına gönderilmiştir.

60. GRECO sağlanan bilgiyi dikkate alır ve disiplin soruşturmalarının/yaptırımlarının kullanılmasına ilişkin istatistiklerin mevcudiyetini memnuniyetle karşılar.

61. GRECO xvii. tavsiyenin tatmin edici şekilde yerine getirildiği sonucuna varır. Tavsiye xviii.

62. GRECO farklı tüzel kişi türlerinin sicil bilgilerine ulaşımı kolaylaştırmak için uygun tedbirlerin alınmasını tavsiye etmiştir.

63. GRECO Uyum Raporuna göre, bu tavsiyenin kısmen yerine getirilmiş olduğunu hatırlar; tüzel kişilerin elektronik ortamda merkezi sicil sistemini kurmaktan sorumlu Sanayi ve Ticaret Bakanlığı projenin uygulanma yolunda olduğunu gösteren tedbirler almıştır.

64. Türk yetkililer, 16 Nisan 2010 tarihinde Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Merkezi Tüzel Kişilik Bilgi Sisteminin Resmi Gazete'de (No: 27554) yayımlandığı tarihte yürürlüğe girdiğini bildirirler.

65. GRECO, sağlanan bilgiyi dikkate alır ve xviii. tavsiyenin tatmin edici şekilde yerine getirildiği sonucuna varır.

Tavsiye xix.

66. GRECO Türk Ceza Kanunu'nun tüzel kişilere güvenlik tedbirleri uygulanmasına ilişkin hükümlerinin, Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesindeki (ETS173) tüzel kişilerin cezaî sorumluluğuna ilişkin standartlarla tam uyum içerisinde olduğunun güvence altına alınmasını tavsiye eder.

67. GRECO, Adalet Bakanlığının tavsiyenin gerekliliklerini değerlendirmek amacıyla bir çalışma grubu kurması ve Ceza Kanunu'nun ilgili hükümlerinin analizi sonrası, tüzel kişilere ilişkin olarak Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi'nin standartlarına nasıl tam olarak uyum sağlanacağına ilişkin değerlendirmelerin halen devam etmesi nedeniyle Uyum Raporunda bu tavsiyeye kısmen yerine getirildiği sonucuna varıldığını hatırlar. Ancak, o sırada Değerlendirme Raporunun 226. paragrafında tanımlanan bu standartlara tam olarak uyumu sağlayacak somut adımlar atılmamıştı.

68. Türk yetkililer, Adalet Bakanlığı bünyesinde yukarıda belirtilen değerlendirmelerin sonucunda 26 Haziran 2009 tarih ve 5918 sayılı Kanun ile Kabahatler Kanunu'na "Tüzel Kişilerin Sorumluluğu"na ilişkin 43/A maddesinin

eklendiğini bildirirler. Bu kanuna göre, bir tüzel kişi temsilcisi veya temsilci olmamakla birlikte bu tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde görev üstlenen bir kişi tarafından, diğerlerinin yanı sıra, yolsuzluk veya kara para aklama suçlarının tüzel kişinin yararına işlenmesi halinde ayrıca bu tüzel kişiye 10.000 Türk Lirasından (5.000 Avro) 2.000.000 Türk Lirasına (1.000.000 Avro) kadar idarî para cezası verilir.

69. GRECO sağlanan bilgiyi dikkate alır ve yukarıda belirtilen Kabahatler Kanunu değişikliğini memnuniyetle karşılar ve xix._tavsiyenin tatmin edici bir şekilde yerine getirildiği sonucuna varır.

III. SONUÇLAR

70. Türkiye Birinci ve İkinci Aşama Ortak Uyum Raporunda yer alan sonuçlara ek olarak ve yukarıdakiler ışığında GRECO, xi, xvi, xvii, xviii ve xix. tavsiyelerin tatmin edici şekilde yerine getirildiği ve viii, xiii ve xv. tavsiyelerin tatmin edici şekilde ele alındığı sonucuna varır. ii, v, xii ve xiv. tavsiyeler kısmen yerine getirilmiştir. iii ve vii. tavsiyeler yerine getirilmemiştir.

71. Bu Ortak Birinci ve İkinci Aşama İncelemesi Ek Uyum Raporunun kabulüyle GRECO, Türkiye'ye yapılan 21 tavsiyeden 15'inin tatmin edici şekilde yerine getirildiği veya ele alındığı sonucuna varır. GRECO, Uyum Raporunun kabulünden bu yana Türkiye'nin birçok tavsiyenin pratik olarak yerine getirilmesi için ilave çabalar gösterdiğini dikkate alır. Yerine getirilmeyi bekleyen tedbirler önemlidir ve anayasa reformunu içermektedir. GRECO, özellikle yolsuzlukla mücadele gözetim organlarının temsilinin genişlemesi, yargının bağımsızlığının güçlendirilmesi ve dokunulmazlık sisteminin reformu ve son olarak Kamu Denetçiliği Kurumunun kurulmasına ilişkin olarak yakın gelecekte yeni ilerlemelerin bildirileceğini ummaktadır.

72. Bu Birinci ve İkinci Aşama Ortak Ek Uyum Raporunun kabulü Türkiye'ye ilişkin Birinci ve İkinci Ortak Değerlendirme Aşaması uyum sürecini sona erdirmektedir. Ancak, Türk yetkililer isterlerse ii, iii, v, vii, xii ve xiv. tavsiyelerin yerine getirilmesine ilişkin gelişmeleri GRECO'ya bildirebilirler.

73. GRECO son olarak, Türk makamlarını, en kısa sürede, Ek Uyum raporunu resmi diline tercüme etmeye ve bu tercümeyi yayımlanmaya davet eder.

4.4. Üçüncü Aşama İncelemesi Türkiye'de Suç Haline Getirme (ETS 173 ve 191, GPC 2) Değerlendirme Raporu

(Tema I)

(GRECO 46. Genel Kurulu Tarafından Kabul Edilmiştir (Strasbourg, 22-26 Mart 2010)

I. GİRİŞ

1. Türkiye GRECO'ya 2004'te katılmıştır. GRECO, Türkiye konusundaki Birinci ve İkinci Aşama Değerlendirme Ortak Raporunu (Greco Eval I Rep (2005) 3E) 27. Genel Kurulunda (10 Mart 2006) kabul etmiştir. Sözü edilen Değerlendirme Raporu ve buna ilişkin Uyum Raporu, GRECO'nun ana sayfasında bulunmaktadır (http://www.coe.int/greco).

2. GRECO'nun şimdiki Üçüncü Aşama İncelemesi (1 Ocak 2007'de başlatıldı) şu konuları ele almaktadır:

- Konu I - Suç haline getirme: Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi'nin (ETS 173) 1a ve 1b, 2-12, 15-17. maddeleri ve 19. maddenin 1. fıkrası, Ek Protokolünün (ETS 191) 1-6. maddeleri ve Rehber İlkeler 2 (yolsuzluğun suç haline getirilmesi).

- Konu II -Siyasi Partilerin Finansmanında şeffaflık: Siyasi Partilerin ve Seçim Kampanyalarının Finansmanında Yolsuzluğa Karşı Ortak Kurallar Tavsiyesinin Rec(2003)4 8, 11, 12, 13b, 14 ve 16. maddeleri ve - daha genel olarak - Rehber İlke 15 (siyasi partilerin ve seçim kampanyalarının finansmanı).

3. 19 ve 20 Ekim 2009'da Türkiye'ye bir yerinde ziyaret gerçekleştiren GRECO Konu I Değerlendirme Ekibi (bundan sonra GET olarak belirtilecektir) Sayın Adalet Bakanlığı Cezai Adalet Genel Müdürlüğü 1. Bürosuna bağlı Yargıç Fabrizio GANDINI (İtalya) ve Stockholm İstinaf Mahkemesi Hakimi Sayın Kazimir ABERG'den (İsveç) oluşmuştur. GET'e GRECO Sekreteryasından Sayın Michael JANSSEN tarafından eşlik edilmiştir. Ziyaret öncesinde GET'e Değerlendirme Soru formunun (Greco Eval III (2009) 6E, Tema I belgesi) kapsamlı cevapları ve ilgili mevzuat örnekleri temin edilmiştir.

4. GET şu hükümet organizasyonlarının görevlileriyle görüşmüştür: Adalet Bakanlığı, Ankara Başsavcılığı, Ankara Adliyesi (hakimler), Yargıtay (hakimler ve savcılar), Başbakanlık Teftiş Kurulu ve Polis. GET, ayrıca Ankara Barosu ve Ankara Barolar Birliği, Ankara, İstanbul ve Konya Üniversiteleri

(Hukuk Fakülteleri), ve Sivil Toplum Örgütlerinin (TEPAV-Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, TESEV-Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı, Uluslararası Şeffaflık) temsilcileriyle de görüşmüştür.

5. Suç Haline Getirme konusundaki GRECO Üçüncü Aşama İncelemesi Konu I raporu, soru formuna verilen cevaplar ve yerinde ziyaret sırasında edinilen bilgiler doğrultusunda hazırlanmıştır. Bu raporun temel amacı 2. fıkrada belirtilen hükümlerden kaynaklanan gerekliliklere uymak için Türk yetkililer tarafından alınan tedbirleri değerlendirmektir. Rapor, durumun tanımı ardından eleştirel analizi içermektedir. Sonuç bölümü GRECO tarafından kabul edilen ve söz konusu hükümlere uyum seviyesini artırmak için Türkiye'ye yöneltilen bir tavsiyeler listesi içermektedir.

6. Konu II - Siyasi Partilerin Finansmanında Şeffaflık raporu Greco Eval III Rep (2009) 5E - Tema II'de ele alınmıştır.

II. SUÇ HALİNE GETİRME

Durumun tanımı

7. Türkiye, Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi 'ni (ETS 173) 29 Mart 2004'te imzalamış ve Sözleşme Türkiye açısından 1 Temmuz 2004'te hiçbir çekince olmaksızın yürürlüğe girmiştir. Türkiye, Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi Ek Protokolünü (ETS 191) imzalamamıştır.

8. Yeni Türk Ceza Kanunu (bundan sonra TCK) 1 Haziran 2005'te yürürlüğe girmiştir. 1926 tarihli eski TCK'ye kıyasla yabancı ve uluslararası kamu görevlilerine rüşvete özel bir hüküm de dahil olmak üzere tümüyle gözden geçirilmiş ve düzeltilmiş rüşvet hükümleri (TCK 252. maddede) içermektedir. TCK'nın rüşvetle ilgili hükümlerinde yapılan son değişiklikler 2009'da getirilmiştir ve özellikle rüşvet suçları üzerinde yargı yetkisi ve özel "etkin pişmanlık" savunmasıyla ilgilidir.

Ulusal kamu görevlilerine rüşvet (ETS 193'ün 1-3 ve 19. maddeleri)

9. Türk ceza mevzuatı altındaki rüşvet suçları sistemi, basit ve nitelikli rüşvet arasındaki ayrım üzerine kurulmuştur. Nitelikli rüşvet kamu görevlisinin görev ihlalini gerektirir, TCK'nin 252. maddesinin 3. fıkrasına bakınız: "Rüşvet, bir kamu görevlisinin, görevinin gerekliliklerine aykırı olarak bir işi yapması veya yapmaması için bir kişiyle vardığı anlaşma çerçevesinde bir yarar sağlaması olarak tanımlanmıştır". 1926 eski Ceza Kanunu'nun tersine yeni mevzuat bir kamu görevlisinin görevine aykırı olmadan bir işi yapması veya yapmaması gibi - basit - durumlara özgü belirli rüşvet hükümleri içermemektedir.

10. Nitelikli rüşvet durumunda, TCK 252. madde, 1. fıkra rüşvet alma ve verme suçunu düzenler - ki suç taraflar arasında rüşvet anlaşması veya rüşvet alma ya da verme şeklinde işlenebilir. Aynı maddenin 2. fıkrası belirli kamu görevlileri kategorilerine rüşveti ele almakta ve artırılmış yaptırımlar getirmektedir. 4. fıkra rüşvet suçunu kamu görevlisi olmayan belirli kişi kategorilerine genişletmekte; 5. fıkra yabancı ve uluslararası kamu görevlilerine rüşveti cezalandırmaktadır.

11. Yetkililer basit rüşvet almada, örneğin, Yargıtay'a göre kanunun yorumlanması için mahkemeler tarafından göz önünde bulundurulması gereken ilgili hükümlerin "Gerekçeleri"nde belirtildiği üzere , "irtikap" (TCK 250. madde) veya "görevin kötüye kullanılması" (TCK 257. madde, 3. fıkra) hükümlerinin uygulandığını belirtmişlerdir. Kararları bağlayıcı olmayan ancak genel olarak diğer mahkemeler tarafından uyulan Yargıtay, bu yorumları bir çok kararıyla onaylamıştır. TCK'nin 252. maddesinin Gerekçesine göre "... izlenen suç politikası gereğince, haklı bir işin gördürülmesi amacıyla kamu görevlisine menfaat temininin, rüşvet suçunu oluşturmayacağı kabul edilmiştir. Çünkü bu gibi durumlarda, menfaati temin eden kişi, işinin en azından zamanında yapılmayacağı konusunda bir endişeyle hareket etmektedir. Bu nedenle, haklı bir işin gördürülmesi amacına yönelik olarak menfaat sağlanması hâlinde, irtikap suçunu oluştuğunu kabul etmek gerekir." Dahası, TCK'nin 257. maddesinin Gerekçesi "... kamu görevlisinin, görevinin gereklerine uygun davranmak amacıyla kişilerden menfaat temin etmesi durumunda ise, rüşvet suçu değil, kural olarak irtikap suçu oluşur. Ancak, kişinin menfaat sağlamak amacıyla bir başkası tarafından icbar edildiği yönünde somut delilin bulunmaması durumunda, fiil görevi kötüye kullanma olarak değerlendirilir" şeklinde belirtilmektedir.

12. Basit rüşvet vermeye ilişkin olarak, yetkililer içtihada göre kamu görevlilerine "hakaret"i cezalandıran TCK'nin 125. maddesinin 3 a. fıkrasında kapsama alındığını belirtmişlerdir. Yargıtay tarafından düzenlenen içtihada göre, TCK'nin 252. maddesinin 3. fıkrasında belirtilen rüşvetin tanımı sadece nitelikli rüşveti içermektedir, fakat "haklı bir işin yapılmasını sağlamak için rüşvet teklif etme fiili, kamu görevlisinin onur ve itibarına saldırı olarak kabul edildiğinden TCK'nin 125/3. maddesi gereğince kamu görevlisine hakaret suçunu oluşturur...".

TCK 252. Madde: Rüşvet

(1) Rüşvet alan kamu görevlisi, dört yıldan on iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Rüşvet veren kişi de kamu görevlisi gibi cezalandırılır. Rüşvet konusunda anlaşmaya varılması hâlinde, suç tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur.

(2) Rüşvet alan veya bu konuda anlaşmaya varan kişinin, yargı görevi yapan, hakem, bilirkişi, noter veya yeminli mali müşavir olması hâlinde, birinci fıkraya göre verilecek ceza üçte birden yarısına kadar artırılır.

(3) Rüşvet, bir kamu görevlisinin, görevinin gereklerine aykırı olarak bir işi yapması veya yapmaması için kişiyle vardığı anlaşma çerçevesinde bir yarar sağlamasıdır.

(4) Birinci fıkra hükmü, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu kurum veya kuruluşlarının ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının iştirakiyle kurulmuş şirketler, bunların bünyesinde faaliyet icra eden vakıflar, kamu yararına çalışan dernekler, kooperatifler ya da halka açık anonim şirketlerle hukukî ilişki tesisinde veya tesis edilmiş hukukî ilişkinin devamı sürecinde, bu tüzel kişiler adına hareket eden kişilere görevinin gereklerine aykırı olarak yarar sağlanması hâlinde de uygulanır.

(5) Yabancı bir ülkede seçilmiş veya atanmış olan, yasama veya idarî veya adlî bir görevi yürüten kamu kurum veya kuruluşlarının, yapılanma şekli ve görev alanı ne olursa olsun, devletler, hükümetler veya diğer uluslararası kamusal örgütler tarafından kurulan uluslararası örgütlerin görevlilerine veya aynı ülkede uluslararası nitelikte görevleri yerine getirenlere, uluslararası ticarî işlemler nedeniyle, bir işin yapılması veya yapılmaması veya haksız bir yararın elde edilmesi veya muhafazası amacıyla, doğrudan veya dolaylı olarak yarar teklif veya vaat edilmesi veya verilmesi de rüşvet sayılır.

TCK 250. Madde: İrtikap

(1) Görevinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatte bulunulmasına bir kimseyi icbar eden kamu görevlisi, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Görevinin sağladığı güveni kötüye kullanmak suretiyle gerçekleştirdiği hileli davranışlarla, kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatte bulunulmasına bir kimseyi ikna eden kamu görevlisi, üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) îkinci fıkrada tanımlanan suçun kişinin hatasından yararlanarak işlenmiş olması hâlinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

TCK 257. Madde: Görevi Kötüye Kullanma

(...) (3) İrtikâp suçunu oluşturmadığı takdirde, görevinin gereklerine uygun davranması için veya bu nedenle kişilerden kendisine veya bir başkasına çıkar sağlayan kamu görevlisi, birinci fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

TCK 125. Madde: Hakaret

(1) Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden ... veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır. Mağdurun gıyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilât ederek işlenmesi gerekir.

(3) Hakaret suçunun;

a) Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı, (...) İşlenmesi hâlinde, cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz.

Suçun unsurları

"Ulusal kamu görevlileri"

13. Yukarıda belirtilen yerinde hükümler, TCK'nin 6. maddesinin 1c fıkrasında tanımlanan "kamu görevlisi" terimini içermektedir. Ayrıca, TCK'nin 252. maddesinin 2. fıkrasının nitelikli rüşvet hükmü, diğerleri arasında, TCK'nin 6. maddesinin 1d fıkrasında tanımlandığı üzere "yargı görevi yapan" kavramını da belirtmektedir. Yetkililerin açıklamalarına göre, TCK'nin 252. maddesinin 2. fıkrasında belirtilen ve "yargı görevi yapan kişileri", hakemleri, uzman tanıkları, noterleri ve profesyonel mali müfettişleri de içeren kişi kategorileri kamu görevlisi kavramının alt kategorileridir.

TCK 6. Madde: Tanımlar

(1) Ceza kanunlarının uygulanmasında;

c) Kamu görevlisi deyiminden; kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi,

d) Yargı görevi yapan deyiminden; yüksek mahkemeler ve adlî, idarî ve askerî mahkemeler üye ve hâkimleri ile Cumhuriyet savcısı ve avukatlar,anlaşılır.

14. Yetkililer "kamu görevlisi" kavramının - hukuki doktrin ve içtihat temelinde - kamu adına bir hizmetin yapılmasına iştirak eden ve kamu hukukuna göre örneğin seçilmiş temsilciler (muhtarlar, milletvekilleri, il veya ilçe meclisi üyeleri gibi), seçim kurulları görevlileri, tanıklar, uzmanlar ve çevirmenler dahil mahkemeler gibi yetkili kamu idareleri tarafından görevlendirilen bir kişi olarak anlaşılması gerektiğini belirtmişlerdir.

"Vaat etmek, teklif etmek veya vermek" (rüşvet verme)

15. Nitelikli rüşvet vermeyle ilgili olarak, TCK'nin 252. maddesinin 1. fıkrası sadece "vermek" kelimesini kullanır, ancak "r

görevlisi tarafından reddedilen bir vaat veya bir teklifin rüşvete teşebbüs kabul edildiğini

TCK'nin 35. maddesinin 2. fıkrası gereğince teşebbüs durumlarında ceza dörtte bir ila dörtte üç oranında azaltılmaktadır.

TCK 35. Madde: Suça Teşebbüs

(1) Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur.

(2) Suça teşebbüs hâlinde fail, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine on üç yıldan yirmi yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine dokuz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Diğer hâllerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilir.

TCK 36. Madde: Gönüllü Vazgeçme

(1) Fail, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçer veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlerse, teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz; fakat tamam olan kısım esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılır.

16. Basit rüşvet vermeye ilişkin olarak, TCK'de belirli bir hüküm yoktur. Yetkililer Yargıtay tarafından düzenlenen içtihada göre bir rüşvet vaadi veya teklifinin "hakaret" suçu (TCK 125. madde, 3a fıkrası) tarafından kapsanmakta olduğunu açıklamışlardır. Ayrıca, hukuki doktrine göre rüşvetin gerçekten de kamu görevlisine teslim edilmiş olması durumunda kamu görevlisinin "görevi kötüye kullanma" ve rüşvet verenin "görevi kötüye kullanma"ya iştirak (TCK 38/39. maddeleriyle bağlantılı olarak TCK 257. madde, 3. fıkrası) nedeniyle

cezalandırılacaklarını belirtmişlerdir. Bu açıklamayı destekleyen içtihat/mahkeme kararı yoktur.

"Talep etme veya alma, teklifi veya vaadi kabul etme " (rüşvet alma)

17. Nitelikli rüşvet almaya ilişkin olarak, TCK'nin 252. maddesinin 1. fıkrası sadece "almak" kelimesini kullanır fakat "tarafların rüşvet konusunda anlaşmaya varması

bir yarar talep etmesinin böyle bir teşebbüsü oluşturduğunu onaylamışlardır.

18. Basit rüşvet alma durumlarına ilişkin olarak, TCK'de belirli bir hüküm yoktur. Zorlayıcı nitelikteki talepler "irtikap" hükümleri (TCK 250. madde) kapsamındadır. Yetkililer hukuki doktrine göre, böyle bir talebin reddedilmesinin "irtikap"a teşebbüsü oluşturduğunu ve TCK 35. maddeye bağlantılı olarak TCK 250. madde gereğince cezalandırıldığını belirtmişlerdir. "kamu görevini kötüye kullanma" (TCK 257. madde, 3. fıkra) hakkındaki yerinde hüküm, görevlinin mali yarar "sağladığı", örneğin aldığı ve/veya kabul ettiği, durumları kapsamaktadır. Gerçekleşmeyen bir teklif veya vaadin kabul edilmesine ilişkin olarak, yetkililer bu tür durumların "kamu görevini kötüye kullanma"ya (TCK 35. maddeyle bağlantılı olarak TCK 257. madde, 3. fıkra) teşebbüs oluşturduğunu belirten hukuki doktrine atıfta bulunmuşlardır.

"Herhangi bir haksız yarar"

19. TCK'nin 252. maddesinin 3. fıkrasında tanımlanan nitelikli rüşvet - alma veya verme - "yarar" terimini içermektedir; "haksız" unsuru aktarılmamıştır. Yetkililer, kanunda yarar kavramının unsurları tanımının yapılmadığını ancak bunun akademisyenlere ve uygulayıcılara bırakıldığını, ve hukuki teoriye göre bu kavramın maddi olan ve olmayan yararları (ör., cinsel nitelikte olan, lüks bir otel odasında konaklatma) da içeren geniş bir şekilde yorumlanması gerektiğini; bir eşiğin olmadığını, yararın miktarının önemli olmadığını açıklamışlardır. Yetkililer bu kuralın tek istisnasının uluslararası ilişkiler kapsamındaki hediyelerin kabul edilebileceğini öngören 3628 sayılı Yasa'nın 3. maddesi olduğunu, ancak belirli bir değeri geçmesi (on aylık asgari ücretten fazla) halinde hediyenin yetkililere gönderilmesi gerektiğini; bu değerin altındaki hediyelerin ise yine de Kamu Görevlileri Etik Kurulu'na bildirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

20. Basit rüşvet vermeye ilişkin olarak, TCK'nin 125. maddesi, yarar kavramına hiçbir şekilde değinmemektedir. Basit rüşvet almayla ilgili olarak, TCK

250. maddesindeki "irtikap" hükümleri ve TCK 257. madde, 3. fıkra hükmü rüşvet hükümleriyle aynı terimi (yarar) kullanmaktadır.

"Doğrudan veya dolaylı olarak"

21. Ne nitelikli rüşvet alma ve verme hükümleri ne de "irtikap", "kamu görevinin kötüye kullanılması" ve "hakaret" hükümleri, eski Ceza Kanunu'nun rüşvet hükümlerinin tersine, suçun doğrudan veya dolaylı olarak işlenilip işlenemeyeceğini belirtmektedir. Yetkililer, bazı akademisyenlere göre, herhangi bir tarafın doğrudan veya dolaylı olarak talep veya teklif etmesinin ve bunları kabul etmesinin rüşvet suçunu oluşturmaya yeterli olduğunu belirtmişlerdir.

"Kendisi veya başkası için"

22. Eski Ceza Kanunu'nun tersine, yeni TCK'nin ilgili hükümlerinde "kendisi veya başkası için" terimleri açıkça belirtilmemiştir. Ancak, yetkililer kanun koyucuların bu detayı düzenleme ihtiyacı duymamış olmalarından dolayı yararın kamu görevlisinin kendisine veya bir başkasına sağlanabileceğini öngören doktrine ve bu nedenle genel iştirak hükümlerinin uygulandığı hususuna değinmişlerdir.

"görevlerinin ifasıyla ilgili bir işi yapma veya yapmaktan kaçınma"

23. TCK'nin 252. maddesi hem illegal - fiilleri hem ihmalleri içermektedir, 3. fıkra şöyle demekte: "...

veya yapmaması için kişiyle vardığı anlaşma çerçevesinde bir yarar sağlamasıdır." Yetkililer bu hükümdeki "görev"in anlamının görevlinin yetkili olduğu kurumu yöneten

tanımlandığını açıklamışlardır. Tamamen veya kısmen görevlinin yetkileri dışında kalan fiiller ve ihmallere ilişkin olarak, TCK 255. maddeye değinmişlerdir.

TCK 255. Madde: Yetkili Olmadığı Bir İş İçin Yarar Sağlama

(1) Görevine girmeyen ve yetkili olmadığı bir işi yapabileceği veya yaptırabileceği kanaatini uyandırarak yarar sağlayan kamu görevlisi, bir yıldan beş yıla kadar hapis ve adlî para cezası ile cezalandırılır.

24. Basit rüşvet vermeyle ilgili olarak, TCK'nin 125. maddesi kamu görevlisinin görevlerinin ifasıyla ilgili bir işi yapma veya yapmaktan kaçınma konusuna hiç değinmemektedir. Basit rüşvet almayla ilgili olarak, TCK'nin 250. maddesindeki "irtikap" hükümleri "g hükümlerin gerekçelerine göre, bir kamu görevlisi tarafından bir işin yapılması ve "Kasten işlenen suç "

25. Hem rüşvet verme hem de rüşvet alma suçları sadece kasten işlenebilir. TCK'nin 21. maddesindeki kasıt hükmüne göre: "

Yaptırımlar

26. Nitelikli rüşvet alma ve verme - kamu görevlisinin görevinin gereklerine uymamasına ilişkin durumlar - 4 ila 12 yıl hapis cezasıyla cezalandırılır. Rüşveti alan kişi "bir adli görevli", hakem, uzman tanık, noter veya profesyonel mali müfettiş ise uygulanacak ceza üçte bir ila yarı oranda artırılır. Bir rüşvet üzerinde anlaşmanın yanı sıra bir rüşvet alma ve vermenin tamamlanmış nitelikli rüşvet suçlarını oluşturduğu anımsanmalıdır. Buna karşın, yetkililere göre, teklif, vaat ve talep rüşvete teşebbüs olarak cezalandırılır. TCK 35. madde uyarınca, teşebbüs durumlarında ceza dörtte bir ila dörtte üç oranında azaltılır.

27. Basit rüşvet verme durumlarıyla ilgili olarak - kamu görevlisinin yasal fiil veya ihmalini gösteren durumlarda - kamu görevlisine karşı işlenen "hakaret" suçları 1 ila 2 yıl hapis cezası gerektirir. Basit rüşvet almaya ilişkin olarak, "irtikap" suçları icbar durumunda 5 ila 10 yıl ve aldatma durumunda 3 ila 5 yıl (bir kişinin hatasından yararlanarak işlendiği takdirde 1 ila 3 yıl); görevi kötüye kullanma suçları 1 ila 3 yıl hapis cezası gerektirir.

28. Karşılaştırılabilir cezai suçlar için "ihaleye fesat karıştırma" (TCK 235. madde), "edimin ifasına fesat karıştırma" (TCK 236. madde) veya "zimmet" (TCK 247. madde) gibi benzer yaptırımlar da vardır.

29. TCK'nin 61. maddesine göre, mahkeme cezayı şu etmenleri göz önünde bulundurarak belirler: suçun işleniş biçimi; suçun işlenmesinde kullanılan araçlar; suçun işlendiği yer ve zaman; suç konusunun önemi ve değeri; zarar veya tehlikenin büyüklüğü; kasıt veya dikkatsizliğe ilişkin hatanın derecesi ve failin amaç ve saikı. Suç olası kasıtla işlendiği takdirde (ör., fail bir suçun hukuki tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen bir fiil işlerse) ceza üçte bir ila yarı oranında azaltılır. Teşebbüs halinde ceza dörtte bir ila dörtte üç oranında azaltılır. Yardım edenlere uygulanacak ceza yarı oranında azaltılır. Ayrıca, takdiri indirim nedenleri olduğu takdirde mahkeme failin geçmişini, sosyal ilişkilerini, suçu işledikten sonraki ve mahkeme sırasındaki davranışlarını ve cezanın failin geleceği üzerindeki potansiyel etkilerini göz önünde bulundurarak cezayı altıda bir oranına kadar indirir.

30. Yukarıda belirtilen cezalara ek olarak, "belirli hakları kullanmaktan yoksun bırakma" güvenlik tedbiri rüşvet suçunu işleyen kamu görevlilerinin milletvekili olmasını veya Devlet, bir il, belediye veya köy idaresinde görev-

lendirilen ya da bunlara atanan bir kamu görevlisi olarak veya onların kontrol ya da denetiminde olan bir kurum veya teşebbüste veya bunların hizmetinde çalışmalarını; oy kullanmalarını veya seçilmelerini ve diğer siyasi haklarını kullanmalarını; vasi olarak hareket etmelerini veya vesayet ve kayyımlık rolüne atanmalarını; vakıf, dernek, ticaret birliği, şirket, kooperatif veya siyasi parti gibi yasal bir kuruluşun idarecisi veya denetçisi olmalarını; ve mesleki bir organizasyonun (kamu kuruluşunun veya organizasyonunun yapısında olan) iznine tabi herhangi bir mesleği veya ticareti mesleki veya tüccar olarak kendi sorumlulukları altında

yasaklar (TCK 53. madde, 1. fıkrasına bakınız). Genel olarak, bu hüküm mahkumiyet süresinin tamamlanması süresince etkilidir; ancak, uygulanan mahkumiyet 1. fıkrada belirtilen hakların veya yetkilerin kötüye kullanılmasıyla ilgili bir suç nedeniyle verildiğinde failin bu haklarını uygulanan mahkumiyetin bir buçuk ila iki katı süre boyunca kullanması yasaklanır; bu, mahkumiyet bittikten sonra yürürlüğe girer.

Ulusal kamu meclisleri üyelerine rüşvet (ETS 173, 4. madde)

31. Yetkililer, ulusal kamu meclisleri üyelerinin TCK'nin 6. maddesinin 1c fıkrasında ör., "kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette

şeklinde tanımlanan "kamu görevlisi"ni içeren nitelikli rüşvet alma ve vermeyi suç haline getiren TCK'nin 252. maddesinde ele alındığını belirtmişlerdir. Basit rüşvet alma ve vermeyle ilgili olarak, bir kamu görevlisine "hakaret" (TCK 125. madde, 3a fıkra), "irtikap" (TCK 250. madde) ve "kamu görevini kötüye kullanma" (TCK 257. madde, 3. fıkra) hükümleri de "kamu görevlisi" kavramına değinirler. Ulusal kamu görevlisine rüşvet altında detayları verilen suçun unsurları ve uygulanabilir yaptırımlar aynı zamanda ulusal kamu meclisleri üyelerine rüşvet için de geçerlidir. Yetkililer, diğerleri arasında, belediye meclisleri ve belediye daimi encümeni üyelerine rüşvete ilişkin pek çok Yargıtay kararından alıntı yapmıştır.

Yabancı kamu görevlilerine rüşvet (ETS 173, 5. madde)

32. Yabancı kamu görevlilerine rüşvet - OECD Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlisine Rüşvetle Mücadele Sözleşmesi gereklerine uyum sağlamak amacıyla - TCK'nin 252. maddesinin belirli hükmünde düzenlenmiştir fakat sadece uluslararası ticari işlemler kapsamındaki (basit veya nitelikli) rüşvet vermeye ilişkindir. Buna karşın, bu kapsam dışındaki rüşvet verme ve rüşvet alma ele alınmamıştır. Yetkililer TCK 252. madde, 5. fıkrası-

nın ulusal rüşvet hükümlerinin genel gerekliliklerinin yabancı kamu görevlilerine rüşvette geçerli olmaması yönüyle özerk olduğunu açıklamışlardır. Bu hüküm "haksız yarar" ve suçun dolaylı olarak işlenmesi kavramlarının yanı sıra bir yararı teklif etme, vaat etme veya vermeyi açıkça içerdiğinden 1 ila 4. fıkralardaki genel rüşvet hükümlerinden daha detaylıdır. "Yabancı kamu görevlisi" kavramı "yabancı bir ülkede seçilmiş veya atanmış meclis görevlisi, bir kamu kuruluşunun adli veya idari görevlerle görevlendirilmiş bir üyesi olan bir kişi, (...) veya yabancı bir ülkede uluslararası nitelikte bir görev yürüten herhangi bir kişi" şeklinde aktarılmıştır. Ulusal kamu görevlisine rüşvet altında detaylandırılmış uygulanabilir yaptırımlar yabancı kamu görevlisine rüşvette de geçerlidir. Yabancı kamu görevlisine rüşvete ilişkin içtihat/mahkeme kararı bulunmamaktadır.

TCK 252. Madde: Rüşvet

(5) Yabancı bir ülkede seçilmiş veya atanmış olan, yasama veya idarî veya adlî bir görevi yürüten kamu kurum veya kuruluşlarının, yapılanma şekli ve görev alanı ne olursa olsun, devletler, hükümetler veya diğer uluslararası kamusal örgütler tarafından kurulan uluslararası örgütlerin görevlilerine veya aynı ülkede uluslararası nitelikte görevleri yerine getirenlere, uluslararası ticarî işlemler nedeniyle, bir işin yapılması veya yapılmaması veya haksız bir yararın elde edilmesi veya muhafazası amacıyla, doğrudan veya dolaylı olarak yarar teklif veya vaat edilmesi veya verilmesi de rüşvet sayılır.

Yabancı kamu meclisleri üyelerine rüşvet (ETS 173, 6. madde)

33. Yetkililere göre, yabancı kamu meclisleri üyelerine rüşvet "yabancı bir ülkede seçilmiş veya atanmış meclis görevlisi, bir kamu kuruluşunun adli veya idari görevlerle görevlendirilmiş bir üyesi olan bir kişi, (...) veya yabancı bir ülkede uluslararası nitelikte bir görev yürüten herhangi bir kişi" kavramını içeren TCK'nin 252. maddesinin 5. fıkrasında ele alınmıştır. Ancak, bu hüküm sadece uluslararası ticari işlemler kapsamındaki (basit veya nitelikli) rüşvet verme durumlarında geçerlidir. Yabancı kamu görevlisine rüşvet altında detaylandırılan suç unsurları ve ulusal kamu görevlisine rüşvet altında detaylandırılan uygulanabilir yaptırımlar yabancı kamu meclisleri üyelerine rüşvette de geçerlidir. Yabancı kamu meclisleri üyelerine rüşvete ilişkin içtihat/mahkeme kararı bulunmamaktadır.

Özel sektörde rüşvet (ETS 173, 7 ve 8. maddeler)

34. TCK'nin 252. maddesinin 4. fıkrası altında 1. fıkranın genel rüşvet hükmü kamu anonim şirketleri ve kısmen veya tamamen kamu mülkiyeti

altındaki özel sektör şirketleri gibi özel sektörde iş yapan belirli teşekkül türleri için de uygulanır. Yetkililer bu hükmün bu teşekküller adına hareket eden kişilerin hem rüşvet almasını hem de rüşvet vermesini ele aldığını açıklamışlardır.

TCK 252. Madde: Rüşvet

(4) Birinci fıkra hükmü, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu kurum veya kuruluşlarının ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının iştirakiyle kurulmuş şirketler, bunların bünyesinde faaliyet icra eden vakıflar, kamu yararına çalışan dernekler, kooperatifler ya da halka açık anonim şirketlerle hukukî ilişki tesisinde veya tesis edilmiş hukukî ilişkinin devamı sürecinde, bu tüzel kişiler adına hareket eden kişilere görevinin gereklerine aykırı olarak yarar sağlanması hâlinde de uygulanır.

Suçun unsurları

35. Aşağıda detaylandırılan belirli unsurlar gereğince ulusal kamu görevlisine rüşvet altında tanımlanan unsurlar TCK 252. madde 4. fıkrasına da uygulanır - belirli yolsuzluk fiilleri hariçtir: tarafların bir yarar konusunda anlaşmış olmalarını ancak yararın verilmemiş olmasını içeren 1. fıkra genel rüşvet hükmünün tersine, TCK'nin 252. maddesinin 4. fıkrası rüşvet verenin yararı sağlamış olmasını gerektirir. Ancak, yetkililere göre, bir yararın vaat veya teklif edildiği ancak verilmediği, ya da bir vaat veya teklifin kabul edildiği durumlar rüşvete teşebbüsü oluşturmakta ve TCK 35. maddeyle bağlantılı olarak TCK 252. madde, 4. fıkra altında cezalandırılmaktadır.

"Herhangi bir görevde özel sektör teşekkülleri için çalışan ya da özel sektör teşekküllerini yöneten kişiler"

36. TCK'nin 252. maddesinin 4. fıkrası "

(kanunda kamu kuruluşu olarak sayılan), bir şirket (sözü edilen mesleki kuruluş, veya bir kamu kuruluşu veya bir kamu işletmesi iştirakiyle kurulmuş şirket, bunların bünyesinde faaliyet icra eden vakıflar), kamu yararına çalışan bir dernek, bir kooperatif, ya da halka

kelimelerini kullanmaktadır.

"İş faaliyeti esnasında"; "... görevin ihlali"

37. TCK'nin 252. maddesinin 4. fıkrası rüşvetin iş faaliyeti esnasında oluşmasını açıkça gerektirmemektedir, fakat özel sektör adına hareket eden kişi tarafından "görevin ihlali yoluyla" işlenmiş olmasını gerektirmektedir. Dahası, bu hüküm "bu tür teşekküllerle

Yaptırımlar

38. Ulusal kamu görevlilerine rüşvet altında detaylandırılan yaptırımlar, TCK 252. madde 4. fıkra kapsamına giren suçlar için de geçerlidir.

Uluslararası organizasyonların görevlilerine rüşvet (ETS 173, 9. madde)

39. Uluslararası organizasyonların görevlilerine rüşvet, "diğer bir uluslararası kamu teşekkülü, Devlet veya hükümet (yapısı ve faaliyetine bakılmaksızın) tarafından kurulan uluslararası bir organizasyonda çalışan bir kişi veya yabancı bir ülkede uluslararası nitelikte bir görev yürüten herhangi bir kişi" kavramını içeren TCK 252. maddesi 5. fıkrası hükmü (yukarıdaki 32. paragrafa bakınız) tarafından düzenlenmiştir. Yetkililer GET'e bu kavramın sözleşmeli çalışanları, destek personelini ve kamu görevlilerine karşılık gelen faaliyetleri yapan kişileri de kapsayacak genişlikte olduğunu belirtmişlerdir. Ancak, TCK'nin 252. maddesinin 5. fıkrası sadece uluslararası ticari işlemler kapsamındaki (basit veya nitelikli) rüşvet verme vakalarında geçerlidir. Buna karşın, bu kapsam dışındaki rüşvet verme ve rüşvet alma ele alınmamıştır. Yabancı kamu görevlisine rüşvet altında detaylandırılmış suç unsurları ve ulusal kamu görevlisine rüşvet altında detaylandırılmış uygulanabilir yaptırımlar uluslararası organizasyonların görevlilerine rüşvet için de geçerlidir. Uluslararası organizasyonların görevlilerine rüşvete ilişkin içtihat /mahkeme kararı bulunmamaktadır.

Uluslararası parlamenter meclisleri üyelerine rüşvet (ETS 173, 10. madde)

40. Yetkililer uluslararası parlamenter meclisleri üyelerine rüşvetin TCK'nin 252. maddesinin 5. fıkrasında (yukarıdaki 32. paragrafa bakınız) ele alındığını fakat sadece uluslararası ticari işlemler kapsamındaki (basit veya nitelikli) rüşvet vermeye ilişkin olduğunu belirtmişlerdir. Yabancı kamu görevlisine rüşvet altında detaylandırılmış suç unsurları ve ulusal kamu görevlisine rüşvet altında detaylandırılmış uygulanabilir yaptırımlar yabancı parlamenter meclisleri üyelerine rüşvet için de geçerlidir. Yabancı parlamenter meclisleri üyelerine rüşvete ilişkin içtihat/mahkeme kararı bulunmamaktadır.

Hakimlerin ve uluslararası mahkemelerin görevlilerine rüşvet (ETS 173, 11. madde)

41. Yetkililer hakimlerin ve uluslararası mahkemelerin görevlilerine rüşvetin TCK'nin 252. maddesinin 5. fıkrasında (yukarıdaki 30. paragrafa bakınız) suç haline getirildiğini fakat sadece uluslararası ticari işlemler kapsamındaki

(basit veya nitelikli) rüşvet vermeye ilişkin olduğunu belirtmişlerdir. Yabancı kamu görevlisine rüşvet altında detaylandırılmış suç unsurları ve ulusal kamu görevlisine rüşvet altında detaylandırılmış uygulanabilir yaptırımlar hakimlerin ve uluslararası mahkemelerin görevlilerine rüşvet için de geçerlidir. Hakimlerin ve uluslararası mahkemelerin görevlilerine rüşvete ilişkin içtihat/mahkeme kararı bulunmamaktadır.

Nüfuz Ticareti (ETS 173, 12. madde)

42. Yetkililere göre, nüfuz ticareti TCK'nin 158. maddesinin 2. fıkrasında sadece basit şekliyle suç haline getirilmiştir. TCK'nin 158. maddesi "dolandırıcılık"ın nitelikli şekillerini ele alır.

TCK 158. Madde: Nitelikli Dolandırıcılık

(1) Dolandırıcılık suçunun (...) işlenmesi hâlinde, iki yıldan yedi yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adlî para cezasına hükmolunur.

(2) Kamu görevlileriyle ilişkisinin olduğundan, onlar nezdinde hatırı sayıldığından bahisle ve belli bir işin gördürüleceği vaadiyle aldatarak, başkasından menfaat temin eden kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

Suçun unsurları

"Karar almaya muktedir [kamu görevlileri] üzerinde bir etki yaratma yeteneğine sahip olduğunu belirtir veya teyit eder"

43. Bu kavram TCK'nin 158. maddesinin 2. fıkrasında "k

olduğundan, onlar nezdinde hatırı sayıldığından bahisle ve belli bir işin gördürüleceği vaadiyle aldatarak" kelimeleri kullanılarak uygulanmıştır. Yetkililer nüfuzun uygulanıp uygulanmamasının veya amaçlanan sonuca götürüp götürmemesinin bir önemi olmadığını beyan etmişlerdir. Yargıtay bu konuda "dolandırıcılık suçunun oluşması için dolandırma fiilinin aldatıcı olması gerektiği"ni ve aldatma fiilinin diğer kişi tarafından hemen fark edilmesi halinde aldatıcı unsurun olmadığını belirtmiştir. "uygunsuz" terimi kullanılmamıştır ve TCK'nin 158. maddesinin 2. fıkrası hükmü nüfuz satıcısının (amaçlanan veya gerçek) fiillerinin veya ihmallerinin yasal olup olmaması açısından bir fark yaratmamaktadır.

Diğer yapıcı unsurlar

44. "haksız yarar" unsuru "kazanç" olarak aktarılmıştır. Yetkililer bu terimin rüşvet hükümlerinde kullanılan "yarar" terimiyle aynı, geniş anlamda anlaşılması gerektiğini, böylece hem maddi hem de maddi olmayan yararı içerdiğini belirtmişlerdir. Sadece bir yararın alınması ele alınmıştır, oysaki bir

teklif veya vaadin talep veya kabul edilmesinden söz edilmemiştir. TCK'nin 158. maddesinin 2. fıkrası suçun dolaylı olarak işlenmesine veya üçüncü taraf yararlanıcılara değinmemektedir.

Yaptırımlar

45. "Nitelikli dolandırıcılık" 2 ila 7 yıl arasında hapis cezası ve 5.000 güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. TCK'nin 52. maddesi gereğince bir adli para cezası "

üzere belirlenen tam gün sayısının, bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ile

Adli para cezasının günlük miktarı en az 20 YTL (9 Avro) ve en çok 100 YTL/46 Avrodur ve kişinin kişisel ve ekonomik şartlarına göre belirlenmektedir.

Ulusal hakemlere rüşvet (ETS 191, 1. maddenin 1 ve 2. fıkraları ve 2 ve 3. maddeler)

46. Ulusal hakemler TCK'nin 252. maddesinin 2. fıkrasında nitelikli rüşvet alma ve verme hükümlerinin uygulandığı ve artırılmış yaptırımlara tabi olan kişi kategorileri arasında açıkça belirtilmiştir. Buna karşın, basit rüşvet durumlarını kapsaması düşünülen "hakaret" (TCK 125. madde, 3a. fıkra), "irtikap" (TCK 250. madde) ve "görevi kötüye kullanma" (TCK 257. madde, 3. fıkra) hükümleri hakemlerden açıkça bahsetmemekte fakat basitçe TCK'nin 6. maddesinin 1c fıkrasında belirtildiği üzere "kamu görevlileri" kavramına değinmektedir. Yetkililer bu kavramın "kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi" tanımını içerdiğinden ulusal hakemleri de içerecek genişlikte olduğunu belirtmişlerdir (yukarıdaki 13. paragrafa bakınız). Hakemlik bağlayıcı bir karar vererek çatışmayı çözmek için her iki tarafın bir hakem görevlendirebileceğini öngören Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 516-536. maddelerinde düzenlenmiştir. Yetkililer, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu yargı yetkisi verdiğinden ve kararları yetkili mahkemeye gönderildiğinden ve temyiz edilebildiğinden ulusal hakemlerin TCK'nin 6. maddesinin 1c) fıkrası bağlamında bir kamu görevi yürüttüklerinin altını çizmişlerdir. Ulusal kamu görevlilerine rüşvet altında detaylandırılan suçun unsurları ve uygulanabilir yaptırımlar ulusal hakemlere rüşvet için de geçerlidir.

Yabancı hakemlere rüşvet (ETS 191, 4. madde)

47. Yetkililer yabancı hakemlerin "y ve görev alanı ne olursa olsun) devletler, hükümetler veya diğer uluslararası kamusal örgütler tarafından kurulan uluslararası örgütlerin görevlileri veya aynı ülkede uluslararası

kavramına değinen TCK'nin 252. maddesinin 5. fıkrasında ele alındığını belirtmişlerdir (yukarıdaki 32. paragrafa bakınız). Daha belirgin olarak, yetkililere göre, yabancı bir ülkede hakem görevi gören kişiler "yabancı bir ülkede

bir üyesi" terimiyle ve uluslararası bir organizasyonda hakem şeklinde veya uluslararası tahkim anlaşması temelinde bir görev yürüten kişiler "(yapılanma şekli ve görev alanı ne olursa olsun) devletler, hükümetler veya diğer uluslararası kamusal örgütler tarafından kurulan uluslararası örgütlerin görevlileri veya yabancı bir ülkede uluslararası nitelikte görevleri yerine getirenler" terimiyle ele alınmışlardır. TCK'nin 252. maddesinin 5. fıkrası sadece uluslararası ticari işlemler kapsamındaki (basit veya nitelikli) rüşvet verme durumlarını suç haline getirmektedir. Buna karşın, bu kapsam dışındaki rüşvet verme ve rüşvet alma ele alınmamıştır. Yetkililere göre, yabancı kamu görevlisine rüşvet altında detaylandırılan suç unsurları ve ulusal kamu görevlisine rüşvet altında detaylandırılan uygulanabilir yaptırımlar yabancı hakemlere rüşvet için de geçerlidir. Yabancı hakemlere rüşvete ilişkin içtihat/mahkeme kararı bulunmamaktadır.

Ulusal jürilere rüşvet (ETS 191, 1. maddenin 3. fıkrası ve 5. madde)

48. Yetkililer TCK'nin 6. maddesinin 1c) fıkrasında - ör., "kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi" olarak - tanımlanan "kamu görevlisi" kavramının ulusal jürileri kapsamaya yetecek genişlikte olduğunu belirtmişlerdir. Yetkililere göre, ilgili suçların unsurları - "nitelikli rüşvet" (TCK 252. madde), "hakaret" (TCK 125. madde, 3a fıkrası), "irtikap" (TCK 250. madde) ve "görevi kötüye kullanma" (TCK 257. madde, 3. fıkra) - ve ulusal kamu görevlilerine rüşvet altında detaylandırılmış uygulanabilir yaptırımlar ulusal jürilere rüşvet için de geçerlidir. Ancak, Türk adalet sisteminde ulusal jürilerin olmadığını da belirtmişlerdir.

Yabancı jürilere rüşvet (ETS 191, 6. madde)

49. Yetkililer uluslararası ticari işlemler kapsamına giren yabancı jürilere (basit veya nitelikli) rüşvet vermenin, diğerlerinin yanı sıra, "yabancı bir ülkede seçilmiş veya belirtmişlerdir. Buna karşın, uluslararası ticari işlemler kapsamı dışındaki rüşvet verme ve rüşvet alma TCK'nin 252. maddesinin 5. fıkrasında ele alınmamıştır. Yetkililere göre, yabancı kamu görevlisine rüşvet altında

detaylandırılmış suç unsurları ve ulusal kamu görevlisine rüşvet altında detaylandırılmış uygulanabilir yaptırımlar yabancı jürilere rüşvet için de geçerlidir.

Diğer sorular

İştirak fiilleri

50. Yukarıda belirtilen tüm cezai suçların işlenmesine yardım ve yatakçılık Türk mevzuatında suç haline getirilmiştir. TCK'nin 38. maddesinin 1. fıkrasına göre, b

suç işlemeye azmettiren kişi, genel olarak, işlenen suça uygun ceza ile cezalandırılır. TCK'nin 39. maddesinin 1. fıkrası gereğince bir suçun işlenmesine yardım eden kişinin cezası, genel olarak, sekiz yılı geçmemek kaydıyla, yarı oranında indirilir. Son olarak, TCK'nin 37. maddesinin 2. fıkrası uyarınca bir suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişinin de bir fail olarak sorumlu tutulduğu belirtilmelidir.

Yargı yetkisi

51. Tüm cezai suçlarda geçerli olan TCK'nin genel bölümündeki ilgili hükümlere göre yargı yetkisi, ilk olarak, Türk veya yabancı vatandaşlar tarafından tamamen veya kısmen Türkiye sınırlarında (bölgesellik ilkesi) işlenen fiiller için kurulmuştur, TCK'nin 8. maddesine bakınız.

52. Yurt dışında işlenen suçlarla ilgili olarak - yurt dışında suç işleyen ve Türkiye'de yakalanan Türk vatandaşları ve yabancılar üzerinde yargı yetkisi kuran, Adalet Bakanının talebi üzerine - 13. maddenin 1. fıkrasının h bendi 9 Temmuz 2009 tarihinde yürürlüğe giren 26 Haziran 2009 tarihli Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile kaldırılmıştır. Yine de, yetkililer Türkiye'nin vatandaşları, kamu görevlileri veya ulusal kamu meclisleri üyeleri tarafından işlenen (TCK 10. maddenin 1. fıkrası ve 11. maddenin 1. fıkrası altında) veya aynı zamanda Türk vatandaşı olan kamu görevlilerinin veya kamu meclislerinin üyelerinin karıştığı (TCK 12. maddenin 1. fıkrası) rüşvet ve nüfuz ticareti suçları üzerinde yargı yetkisi kurduğunu belirtmişlerdir. Türk kamu görevlileri veya ulusal meclis üyeleri tarafından işlenen suçlara ilişkin olarak, yetkililer hukuki teoriye göre Türk vatandaşı olup olmadığına bakılmaksızın TCK'nin 10. maddesinin 1. fıkrasının uygulanabileceğini belirtmişlerdir.

TCK 10. Madde: Görev Suçları

(1) Yabancı ülkede Türkiye namına memuriyet veya görev üstlenmiş olup da bundan dolayı bir suç işleyen kimse, bu fiile ilişkin olarak yabancı

ülkede hakkında mahkûmiyet hükmü verilmiş bulunsa bile, Türkiye'de yeniden yargılanır.

TCK 11. Madde: Vatandaş Tarafından İşlenen Suç

(1) Bir Türk vatandaşı, 13 üncü maddede yazılı suçlar dışında, Türk kanunlarına göre aşağı sınırı bir yıldan az olmayan hapis cezasını gerektiren bir suçu yabancı ülkede işlediği ve kendisi Türkiye'de bulunduğu takdirde, bu suçtan dolayı yabancı ülkede hüküm verilmemiş olması ve Türkiye'de kovuşturulabilirliğin bulunması koşulu ile Türk kanunlarına göre cezalandırılır.

(2) Suç, aşağı sınırı bir yıldan az hapis cezasını gerektirdiğinde yargılama yapılması zarar görenin veya yabancı hükümetin şikâyetine bağlıdır. Bu durumda şikâyet, vatandaşın Türkiye'ye girdiği tarihten itibaren altı ay içinde yapılmalıdır.

TCK 12. Madde: Yabancı Tarafından İşlenen Suç

(1) Bir yabancı, 13 üncü maddede yazılı suçlar dışında, Türk kanunlarına göre aşağı sınırı en az bir yıl hapis cezasını gerektiren bir suçu yabancı ülkede Türkiye'nin zararına işlediği ve kendisi Türkiye'de bulunduğu takdirde, Türk kanunlarına göre cezalandırılır. Yargılama yapılması Adalet Bakanının istemine bağlıdır.

(2) Yukarıdaki fıkrada belirtilen suçun bir Türk vatandaşının veya Türk kanunlarına göre kurulmuş özel hukuk tüzel kişisinin zararına işlenmesi ve failin Türkiye'de bulunması hâlinde, bu suçtan dolayı yabancı ülkede hüküm verilmemiş olması koşulu ile suçtan zarar görenin şikâyeti üzerine fail, Türk kanunlarına göre cezalandırılır.

Zamanaşımı

53. Zamanaşımı süresi söz konusu suça uygulanabilecek yaptırımın ağırlığı tarafından belirlenmektedir. Bu temelde, kamu ve özel sektörde nitelikli "rüşvet" alma ve verme (TCK 252. madde), "nitelikli dolandırıcılık" (TCK 158. maddenin 2. fıkrası) ve "irtikap" (TCK 250. madde) suçları için öngörülen zamanaşımı süresi 15 yıldır. "Kamu görevini kötüye kullanma" (TCK 257. maddenin 3. fıkrası) ve kamu görevlisine "hakaret" (TCK 125. maddenin 3a fıkrası) suçları için zamanaşımı süresi 8 yıldır.

Savunmalar

54. TCK'nin 254. maddesi özel sektörde işlenen nitelikli rüşvet alma ve verme suçlarına (TCK 252. madde) uygulanabilen özel bir savunma sağlamaktadır - "etkin pişmanlık". Rüşveti veren, alan veya rüşvet suçuna katılan bir başka kişi bir soruşturma başlatılmadan önce yetkili makamlara haber verirse cezadan muaf tutulmaktadır. Rüşvet alanın "etkin pişmanlığı" durumlarında kişi alınan rüşveti yetkililere teslim etmelidir; rüşvet verenin "etkin pişmanlığı" durumlarında rüşvet müsadere edilmekte ve rüşvet verene iade edilmektedir. Bu özel "etkin pişmanlık" savunması ne yabancı kamu görevlilerine rüşvet veren kişiler ne de "irtikap", "kamu görevini kötüye kullanma" ve "hakaret" suçlarının failleri için geçerlidir.

TCK 254. Madde: Etkin Pişmanlık

(1) Rüşvet alan kişinin, soruşturma başlamadan önce, rüşvet konusu şeyi soruşturmaya yetkili makamlara aynen teslim etmesi hâlinde, hakkında rüşvet suçundan dolayı cezaya hükmolunmaz. Rüşvet alma konusunda başkasıyla anlaşan kamu görevlisinin soruşturma başlamadan önce durumu yetkili makamlara haber vermesi hâlinde de hakkında bu suçtan dolayı cezaya hükmolunmaz.

(2) Rüşvet veren veya bu konuda kamu görevlisiyle anlaşmaya varan kişinin, soruşturma başlamadan önce, pişmanlık duyarak durumdan soruşturma makamlarını haberdar etmesi hâlinde, hakkında rüşvet suçundan dolayı cezaya hükmolunmaz; verdiği rüşvet de kamu görevlisinden alınarak kendisine iade edilir.

(3) Rüşvet suçuna iştirak eden diğer kişilerin, soruşturma başlamadan önce, pişmanlık duyarak durumdan soruşturma makamlarını haberdar etmesi hâlinde, hakkında bu suçtan dolayı cezaya hükmolunmaz.

55. Ek olarak, TCK'de 28. maddenin 1. fıkrasında genel bir hüküm vardır. Buna göre, "karşı koyamayacağı veya kurtulamayacağı cebir ve şiddet veya muhakkak ve ağır bir korkutma veya tehdit sonucu" cezai suç işleyen kimseye ceza verilmez.

İstatistikler

56. Yetkililer tarafından gönderilen istatistiklere göre 2007'de ceza mahkemelerine 1.325 sanığı içeren 554 "nitelikli rüşvet" suçları (TCK 252. madde) davası açılmıştır (2006'da 987 sanık ile 447 dava). 2007'de verilen kararlarla

ilgili olarak, 1.119 sanıktan 662'si hüküm giymiştir (2006'da 1.307 sanıktan 782'si).

57. "Görevi kötüye kullanma" suçuna (belirli basit rüşvet alma suçları kapsaması düşünülen 3. fıkra da dahil TCK 257. madde) ilişkin olarak, 2007'de ceza mahkemelerine 11.590 dava açılmıştır (2006'da 12.004 dava); 2007'de 19.682 sanıktan 6.458'i hüküm giymiştir (2006'da 22.071 sanıktan 7.909'u). "Nitelikli dolandırıcılık"a ilişkin olarak (2. fıkradaki pasif nüfuz ticaretinin belirli şekilleri dahil TCK 158. madde), 2007'de ceza mahkemelerine 7.468 dava açılmıştır (2006'da 3.217 dava); 2007'de 17.571 sanıktan 6.343'ü hüküm giymiştir (2006'da 5.889 sanıktan 1.953'ü).

IV. ANALİZ

58. GET, Türkiye'de rüşvetin suç haline getirilmesinin yasal çerçevesini oldukça karmaşık bulmuştur. Rüşvete ilişkin temel hükümler 1 Haziran 2005'te yürürlüğe giren yeni Türk Ceza Kanunu'nun 252. maddesinde düzenlenmektedir. Önceden ayrı suçlar olan rüşvet alma ve verme, taraflar arasında anlaşmanın önemli bir unsur olduğu "anlaşma suçu" olarak rüşvet kavramından esinlenerek tek bir suç olarak birleştirilmiştir. Eski temel rüşvet suçlarının sadece bir yararı "verme" ve "alma"yı kapsadığını, oysa yeni suçun rüşvetin verilip verilmediğine bakılmaksızın rüşvet anlaşmasını suç haline getirdiğini belirtmek önemlidir. Ancak, aynı zamanda mevcut TCK'nin 252. maddesinin 3. fıkrasında "Rüşvet, bir kamu görevlisinin, görevinin gereklerine aykırı olarak bir işi yapması veya yapmaması için kişiyle vardığı anlaşma çerçevesinde bir yarar sağlamasıdır." Şeklinde belirtildiği üzere şimdi rüşvet suçunun oluşması için her zaman anlaşma gerekmektedir. Bu tanım temelinde, aynı maddenin 1. Fıkrası genel rüşvet alma ve verme suçunu tesis etmektedir; 2. fıkra kamu görevlilerinin belirli kategorinin rüşvetini ele almakta, artırılmış cezalar sağlamaktadır; 4. fıkra rüşvet suçunu özel sektörde çalışan belirli kişi kategorilerine genişletmektedir. Ek olarak, 5. fıkra yabancı ve uluslararası kamu görevlilerine rüşvet verilmesi suçunu 3. fıkradaki tanımın geçerli olmadığı özerk bir suç haline getirmektedir. Rüşvetin tanımının belirli özellikleri, yukarıda alıntılandığı üzere, taraflar arasında bir anlaşmanın gerekliliği ve kamu görevlisinin görevinin gereklerine aykırı davranmasıdır. Bu daha dar içerikten ortaya çıkan boşlukları ele almak için - ör., "teklif etmek", "vaat etmek" ve "talep etmek" unsurları - diğer suçların yanı sıra teşebbüs ve iştirak konusundaki genel kurallara atıfta bulunulmuştur. GET tarafından görüşülen yetkililer ve diğer muhataplar bu konudaki yorumlarını ilgili hükümlerin altını çizen "gerekçeler" -

örneğin, kanun koyucuların, Yargıtay'a göre, kanunun yorumlanması için mahkemeler tarafından göz önünde bulundurulması gereken açıklayıcı notları - Yargıtay'ın içtihadı (kararları bağlayıcı değildir ancak diğer mahkemeler tarafından genel olarak saygı görür) ve yasal doktrin üzerine kurmuşlardır. Türk yetkililer, bu ek açıklamaların ışığında, açıkça mevcut ceza kanununun rüşvet suçlarının kovuşturulması ve yargılanmasında yeterli temeli sağladığını düşünmektedirler. Ancak GET Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşme'sinin (ETS 173) (bundan böyle:

Sözleşme) gereklerine ilişkin aşağıda genel hatlarıyla belirtilen bir çok önemli eksiklik belirlemiştir.

59. İlk olarak, ulusal kamu görevlilerine rüşvetin taraflar arasında anlaşmayı gerektirmesinden dolayı, tek taraflı rüşvet fiilleri - yani (reddedilen) bir rüşvet teklifi, vaat veya talebi - doğrudan kapsanmamıştır. Bunun aksine, TCK'nin 252. maddesinin 5. fıkrası yabancı ve uluslararası kamu görevlilerine rüşvet teklif etmeyi, vaat etmeyi ve vermeyi açıkça suç haline getirmiştir. Görüşmeler sırasında, bu hükmün OECD Uluslararası Ticari İşlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Rüşvet ile Mücadele Sözleşmesi gerekleri örnek alınarak yapıldığı açıklanmıştır. GET ulusal ve yabancı rüşvette - bir ve aynı maddede düzenlenmiş olan - tamamen farklı sistematik yaklaşımlar ve ulusal rüşvetin dar kapsamı konusunda endişelidir. GET, Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi'nin şüpheye yer bırakmaksızın çeşitli yolsuzluk uygulaması türlerini kapsamak ve bu konuda açık bir sinyal göndermek için çok geniş bir rüşvet suçları kavramını benimsediğini hatırlatmak istemektedir. Bu nedenle, Sözleşme'de rüşvet alma ve verme suçları 2 ve 3. maddelerde birbirinden ayrı olarak, tek taraflı fiilleri açıkça kapsayacak ve taraflar arasında anlaşma gerektirmeyecek şekilde yorumlanmıştır.

60. Bu kapsamda, yetkililer, Yargıtay tarafından oluşturulan içtihada göre, bu tek taraflı fiillerin rüşvete teşebbüs oluşturacağını, TCK'nin 252. maddesinin 1. fıkrası ile TCK'nin 35. maddesi uyarınca cezalandırılır olduğunu belirtmişlerdir. Ancak, GET ilgili içtihadın Sözleşme'nin 2 ve 3. maddelerinde belirtilen tüm olası yolsuzluk hareketleri türlerinin yeterli şekilde suç haline getireceğini garanti ettiğine ikna olmamıştır. Uygulamada, belirli durumlarda, örneğin bir kişinin günlük küçük hizmetler için ya da geleceğe yönelik daha büyük proje veya sözleşmeler için görevlinin desteğini almak amacıyla yarar sağladığı ya da bir görevlinin- açık olmadan- rüşvet istemesi gibi durumlarda, rüşvet üzerinde anlaşmaya varma teşebbüsünü tespit ve ispat çok zor olacak-

tır. Ayrıca, GET, teşebbüsün sadece suçun, "kişinin (rüşvet verenin) kendi kontrolü dışındaki durumlar nedeniyle" tamamlanmadığı ve failin gönüllü olarak eylemini gerçekleştirmekten vazgeçmediği durumlarda cezalandırılabileceğinin altını çizmektedir. Bu koşullar kişinin teklifini (veya vaadi ya da talebi), örneğin rüşvetin alıcısı tarafından açıkça reddedilmeden önce, çekmesi durumlarında neredeyse kesin olarak yerine getirilmemiş olacaktır. Son olarak, teşebbüs durumunda cezada dörtte bir ila dörtte üç arasında indirim uygulandığının altı çizilmelidir. GET'in muhataplarının Türk Ceza Kanunu'nun 252. maddesinin 1. fıkrasındaki yüksek seviyedeki yaptırımları, yani dört ila on iki yıl arasında hapis cezasını, işaret etmelerine rağmen, GET'in yolsuzluk eylemlerinin bazı temel tipleri durumlarında önemli ceza indirimleri konusunda güçlü kaygıları vardır. Hepsinin ötesinde, GET, tek taraflı rüşvet eylemlerinin, açık olarak kınanması, bu eylemlerin rüşvet anlaşmaları ile aynı kurallara tabi tutmak ve yasal mevzuattaki muhtemel boşluklardan kaçınmak için açık şekilde cezalandırılması gerektiği görüşündedir. Bu önemli alanda rüşvet yasası net olmak zorundadır.

61. İkinci olarak, TCK'nin 252. maddesinin 1-4 fıkraları, kamu görevlisinin görevi ihlalini anlatarak sadece "nitelikli rüşveti" kapsarken, aynı maddenin 5. Fıkrası, yetkililerin belirttiğine göre, görev ihlali olsun veya olmasın yabancı ve uluslararası görevlilere rüşvet verilmesini cezalandırmaktadır. Yurtiçi bağlamında, görev ihlali olmayan "basit rüşvet" davaları başka suçlar altında ele alınmaktadır. Daha net olmak gerekirse, yetkililer, Yargıtay'a göre rüşvet vaadi ve teklifinin kamu görevlisinin onur ve saygınlığına saldırı olarak değerlendirildiğini ve dolayısıyla "hakaret" suçu kapsamında

(TCK'nin 125. maddesinin 3a fıkrası) cezalandırıldığını; hukuki doktrine göre, rüşvet vermenin "görevi kötüye kullanma" eylemine iştirak teşkil ettiğini (TCK'nin 257. maddesinin 3. fıkrası ile beraber 38/39 maddeleri); kanun koyucunun açıklamasına ve Yargıtay'a göre, zorlama niteliğindeki taleplerin "irtikap" hükümleri tarafından kapsanmakta olduğunu (istek reddedildiğinde bu durumun "irtikap"a teşebbüs teşkil ettiğini); kanun koyucunun açıklamasına ve Yargıtay'a göre, bir teklif veya vaat ve zorlama niteliği taşımayan talebin kabul edilmesinin "görevi kötüye kullanma" suçunu teşkil ettiğini (doktrine göre, teklif, vaat veya talebin gerçekleşmediği durumların "görevi kötüye kullanmaya" teşebbüs teşkil ettiğini); anlatmışlar, kamu görevlisinin görevi dışındaki eylem ve eylemsizlikleri konusunda ise yetkililer "yetkisi dışındaki bir iş için yarar sağlama" suçuna atıfta bulunmuşlardır (TCK'nin 255. maddesi).

62. Bu bağlamda, GET, bir taraftan TCK'nin 252. maddesinin 1-4 fıkralarındaki, diğer taraftan da aynı maddenin 5. fıkrasındaki tamamıyla farklı sistematikteki yaklaşım ile ilgili endişelerini yinelemek zorundadır. Ayrıca, Sözleşme'nin 2 ve 3. maddelerinde atıfta bulunulan ve "görevi ihlal" unsurunu taşımayan yolsuzluk eylemlerinin belirli türlerinin "hakaret", "irtikap" ve bazı başka suçlar gibi değerlendirilmesi kaygı vericidir. Bu suçlar, demokratik kurumların istikrarını ve toplumun ahlaki temellerini tehdit eden ve iyi yönetişimi engelleyen bir suç olan yolsuzluğun belirgin karakterini yansıtmamaktadır. Ayrıca, GET'e göre birebir yansıtmadan Sözleşme'nin kapsadığı suçların yerine sayılan bu suçlardan bazıları için uygulanan yaptırımlar, özellikle "hakaret" suçu durumunda olmak üzere (en yüksek ceza iki yıl hapis cezası), kayda değer şekilde daha düşüktür. Ek olarak, GET yukarıda anlatılan sistemin oldukça karmaşık olduğunu düşünmektedir ve ilgili mahkeme kararları tarafından kısmen onaylanmış olduğundan GET'in, Sözleşme'nin 2 ve 3. maddeleri anlamında rüşvetin her durumunun bahsedilen bu suçlar tarafından tam olarak karşılanıp karşılanmadığına dair şüpheleri vardır. Örneğin, bir kamu görevlisi yetkisi dışında eylemde bulunduğunda, GET, TCK'nin 255. maddesinin yalnızca "yarar sağlama" (alma) unsurunu içerdiğini ve yolsuzluğun diğer tiplerini içermediğini belirtir. Ayrıca, kamu görevlisinin yetkisinin kapsamı konusunda kandırmasını gerektirmektedir. Bunun aksine, Sözleşme'nin 2 ve 3. maddeleri bu tür sınırlamalar içermez.

63. Sonuç olarak, GET, Türk mevzuatının yolsuzlukla ilgili ortaya çıkması muhtemel eylemlerin önemli bir kısmını kapsamaya izin vermiş olabileceğini kabul etmektedir. Ancak, teşebbüs ve iştirak ve diğer pek çok cezai suç ile ilgili genel kuralların kullanılmasını gerektiren rüşvet suçlarının karmaşık yapısı ve dar kavramı konusunda endişelidir. GET'in görüşüne göre, Türk mevzuatı ne tür bir davranışın rüşvet teşkil ettiğini açıkça belirleyememektedir. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 2 ve 3. maddelerine uygun olarak açık ve öngörülebilir, uyumlu ve kapsamlı yasal çerçeve sağlamak ve kanunun uygulanmasında doğabilecek boşluklardan kaçınmak için mevzuatın baştanbaşa gözden geçirilmesi gerektiğini beyan etmektedir. Rüşvet kanununun yarar "teklifi" ve "talebi" gibi esas unsurlarının kapsanması içtihada ve "hukuki doktrine" dayandırılamaz, tam olarak düzenlenmesi gerekir. Sonuç olarak, GET, (i) rüşvet suçlarının kapsamlı, tutarlı ve açık tanımlarını sağlamak, ve (ii) (a) tarafların rüşvet üzerinde anlaşmaya varıp varmadıklarına bakılmaksızın rüşvet vaat, teklif ve talepleri, (b) görevi ihlal teşkil edip etmediğine ya da görevlinin yetki

alanı kapsamına girip girmediğine bakılmaksızın kamu görevlisinin görevi sırasında yerine getirdiği veya getirmediği eylemlerin tamamını belirsizliğe mahal vermeyecek şekilde tespit etmek için mevcut ceza kanununu gözden geçirmeyi tavsiye eder.

64. GET, ne nitelikli rüşvet hakkındaki genel hükmün (TCK 252. madde, 1. fıkra) ne de basit rüşveti kapsadıkları düşünülen hükümlerin (TCK 125. madde, 3a fıkrası, 250. madde ve 257. madde, 3. fıkra) dolaylı olarak işlenen rüşvet suçunu, ör., aracılar yoluyla işlenen rüşveti, açık bir şekilde kapsadıklarına dikkat çeker. Yetkililer, akademisyenlerin hem doğrudan hem de dolaylı rüşvetin ilgili hükümler tarafından kapsandığını düşündüklerine işaret etmiş, görüşülen hukukçuların bazıları da TCK'nin 37-41 maddelerinde düzenlenen "suça iştirak" ile ilgili TCK'nin genel hükümlerine atıfta bulunmuşlardır. Ancak bu görüşü destekleyecek hiçbir içtihat mevcut değildir. Ayrıca, GET, yukarıdaki hükümlerin aksine, TCK'nin 252. maddesinin 5. fıkrasının yabancı ve uluslararası kamu görevlilerinin rüşvet verme eylemini dolaylı olarak işlemesini açıkça düzenleyip düzenlemediği konusunda endişelidir. GET, tutarlılık ve açıklık bakımından bütün yolsuzluk suçlarının aynı temel unsurları içermesinin ne kadar önemli olduğunu vurgulamak ister. Dolayısıyla, rüşvet olaylarında uygulanan mevzuatın hiç şüphe götürmeyecek şekilde yurtiçi rüşvet suçlarını dolaylı olarak işlemeyi de kapsaması için gözden geçirilmesi gerektiği fikrindedir.

65. Rüşvetin faydalanıcıları bakımından, ne nitelikli rüşvet hakkındaki hükümler, ne de basit rüşvet verme suçunu kapsadığı düşünülen "hakaret" suçu hakkındaki hükümler, yararın kamu görevlisinin kendisi için ya da aynı zamanda üçüncü şahıslar niyetine sağlanıp sağlanmadığını belirtmektedir. Yukarıdaki hükümlerin ifadeleri, rüşvetten faydalanan üçüncü şahıs olduğunda, örneğin görevli ya da çalışan yakınlarından biri, bir siyasi parti ya da bir şirket için yarar sağlıyorsa, rüşvet suçlarının cezalandırılıp cezalandırılmadığı konusunda ciddi şüpheler uyandırmaktadır. Yetkililer, kanun koyucunun bu detayı düzenlemeye gerek duymadıklarını ve hukuki teoriye göre bu durumların rüşvet hükümleri tarafından kapsanacağını belirtmişlerdir; üçüncü taraf faydalanıcılar ise, duruma göre, ya temel iştirak ya da yardım/yataklıktan cezalandırılabilir. Ancak, bu iddiaları destekleyecek mahkeme kararı sağlanamamış ve ziyaret sırasında görüşülen bazı hukukçular bu bağlamda birbiriyle çelişen görüşler ifade etmişlerdir. Ayrıca, GET, TCK'nin diğer bazı hükümlerinin- özellikle de 250. madde (irtikap) ve 257. Madde, 3. fıkra (görevi kötüye

kullanma)- üçüncü faydalanıcı kavramını açık şekilde içerdiğine dikkat çeker. GET, Sözleşme'nin 2 ve 3. maddeleri tarafından gerekli kılınan kapsamı şüpheye yer vermeksizin sağlamak için rüşvetle ilgili hükümlerde üçüncü taraf faydalanıcılara açıkça değinmeye ihtiyaç olduğu konusunda güçlü izlenimlere sahiptir. Yukarıdaki paragraflar ışığında ve paragraf 62'de verilen tavsiyenin destekleyicisi olarak, GET, rüşvet suçlarının, aracılar yoluyla işlenen rüşvet vakaları ile yararın görevlinin kendisi için değil de üçüncü taraf için sağlanmasının amaçlandığı durumları net olarak kapsayacak şekilde anlamlandırılmasının sağlanmasını tavsiye eder.

66. Kamu sektörü rüşvet suçları kapsamındaki kişi kategorileri hakkında, yolsuzlukla ilgili bütün hükümler "kamu görevlisi" kelimesini kullanmaktadır. Bu terim TCK'nin 6. maddesinin 1c fıkrasında "kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi" olarak tanımlamıştır. GET'e, bu kavramın çok geniş ve esnek olduğu ve Sözleşme'nin 4. maddesinde bahsedilen ulusal kamu meclisleri üyeleri de dahil olmak üzere Sözleşme'nin 1a maddesinde bahsedilen tüm kişi kategorilerini kapsadığı belirtilmiştir. Yetkililer, "kamu görevlisi" kavramının, hukuki doktrin ve içtihat temelinde, kamu adına hizmet yapan ve kamu hukukunda örneğin seçilmiş temsilciler (muhtar, milletvekili, belediye ve il meclisi üyesi gibi) veya memur statüsü olmayan kamu işçisini kapsayan kişi olarak anlaşılması gerektiğini belirtmişlerdir. Genel "kamu görevlisi" kavramına ek olarak, TCK'nin 252. maddesinin 2. fıkrasındaki nitelikli rüşvet suçu artırılmış yaptırımlara konu

olan belirli kişi kategorilerinden bahseder: TCK'nin 6. maddesinin 1d fıkrasında tanımlanan "yargı görevi yapan kişiler", hakem, bilirkişi, noter veya yeminli mali müşavirler. GET'e bu kategorilerin "kamu görevlisi" kavramının alt kategorileri olduğu açıklanmıştır.

67. Yabancı ve uluslararası kamu görevlileri ulusal mevzuatı OECD Rüşvetle Mücadele Sözleşmesi gereklerine uyumlu hale getirmek amacıyla TCK'nin 252. maddesinin belirli bir fıkrası (5. fıkra) tarafından ele alınmıştır. Bu hüküm,"Yabancı bir ülkede seçilmiş veya atanmış olan, yasama veya idarî veya adlî bir görevi yürüten kamu kurum veya kuruluşlarının, yapılanma şekli ve görev alanı ne olursa olsun, devletler, hükümetler veya diğer uluslararası kamusal örgütler tarafından kurulan uluslararası örgütlerin görevlilerine veya aynı ülkede uluslararası nitelikte görevleri yerine getirenlere" rüşvet verilmesini suç haline getirir. Yetkililere göre, bu hüküm, Yolsuzluğa Karşı Ceza Huku-

ku Sözleşmesi'nin 5, 6, 9, 10 ve 11. maddelerine uygun olarak yabancı kamu görevlilerini, yabancı kamu meclisleri üyelerini, uluslararası kuruluş görevlilerini, uluslararası parlamenter meclisleri üyelerini, uluslararası mahkeme hakimleri ve görevlilerini kapsayacak kadar geniştir. Yetkililer ayrıca TCK'nin 252. maddesinin 5. fıkrasının yurt içi rüşvet hükümlerinin genel gerekliliklerinin uygulanmaması bakımından özerk olduğuna dikkat çekmişlerdir. Bu açıklamalara göre, ne bir anlaşma ne de görevi ihlal gerekmekte olup dolayısıyla basit ve nitelikli rüşvet vakaları bu şekilde kapsam içine alınmaktadır.

68. GET, TCK'nin 252. maddesinin 5. fıkrasının nispeten geniş kapsamına dikkat çeker. Ancak, Sözleşme'nin Türk ceza hukukuna düzgün bir şekilde aktarımında halen birkaç büyük eksiklik mevcuttur. İlk olarak, bu hüküm sadece rüşvet verme eylemini ele almaktadır. Dolayısıyla, Türkiye'de yabancı ve uluslararası kamu görevlilerinden rüşvet almak cezalandırılmamıştır. İkinci olarak, sadece uluslararası ticari faaliyetler kapsamında işlenen suçlar dahil edilmiştir. Bu iki sınırlandırma OECD Sözleşmesi'nin uygulanışı ile ilgilidir. GET, Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi'nin bu tür kısıtlamalar içermediğini vurgulamak ister. Ek olarak, GET'in Sözleşme tarafından ele alınan yabancı ve uluslararası tüm görevlilerin Türk mevzuatı tarafından etkin bir şekilde kapsanıp kapsanmadığına dair bazı şüpheleri vardır. Ziyaret sırasında, bu tür görevlilere rüşvet ile ilgili hiçbir mahkeme kararı mevcut olmayıp, dolayısıyla bu hükmün tam sınırını test etmek mümkün olmamıştır. Özellikle, TCK'nin 252. maddesinin 5. fıkrası sadece "yabancı bir ülkede seçilmiş veya atanmış kişi"ye atıfta bulunurken, TCK'nin 6. maddesinin 1c fıkrasında kamu görevlisinin genel tanımı dahilinde "atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette katılan kişi" ifadesi yer almaktadır. GET, TCK'nin 252. maddesinin 5. fıkrasının daha dar olan ifadesinin, yabancı bir ülke ya da uluslararası kuruluş için, ilgili ülke ya da kuruluş düzenlemelerine göre seçilmeden ya da atanmadan kamu görevi yürüten kişiler bakımından uygulamada boşluklara yol açabileceğini düşünmektedir. Dolayısıyla, yasal belirlilik ve açıklık açısından, GET, Sözleşme'nin 5, 6, 9, 10 ve 11. maddelerinde atıfta bulunulan kişi kategorilerinin şüphe götürmeyecek şekilde kapsanması için TCK'nin 252. maddesinin 5. fıkrasında yapılması gereken yasal değişiklikler çerçevesinde uygun düzenlemelerin yapılmasını tavsiye eder. Bunların ışığında, GET, uluslararası ticari faaliyetler dahilinde olsun ya da olmasın bütün yabancı kamu görevlilerinin, yabancı kamu meclisleri üyelerinin, uluslararası kuruluş görevlilerinin, uluslararası parlamenter meclisleri

üyelerinin, uluslararası mahkeme hakimleri ve görevlilerinin rüşvet verme ve aynı kişilerden rüşvet almasının, Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi'nin (ETS 173) 5, 6, 9, 10 ve 11. maddelerine göre açık olarak cezalandırılmasının sağlanmasını tavsiye eder.

69. Sözleşme'nin Ek Protokolünde ele alınan yolsuzluk suçlarının failleri olarak jüriler ve hakemler konusunda, GET, ilk olarak, bu belgenin Türkiye tarafından imzalanmadığa veya onaylanmadığına dikkat çeker. İkinci olarak, bu kişi kategorileri ilgili ulusal mevzuat tarafından tamamıyla ele alınmamıştır. Bir yandan, yetkililer GET'e "kamu görevlisinin" TCK'nin 6. maddesinin 1c fıkrasındaki "kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi" şeklindeki tanımının yerel jüri ve hakemleri (hakemlerden, ayrıca TCK'nin 252. maddesinin 2. fıkrasında da bahsedilmiştir) kapsayacak kadar geniş olduğunu ikna edici şekilde açıklamışlardır. Öte taraftan, yabancı jüri ve hakemler konusunda, yetkililer tekrar, uygulama kapsamı Ek Protokolün 4 ve 6. maddelerine ters olarak uluslararası ticari faaliyetler kapsamında işlenen rüşvet verme eylemiyle sınırlı olan TCK'nin 252. maddesinin 5. fıkrasına atıfta bulunmuşlardır. Ayrıca, yabancı bir jüri veya hakemin TCK'nin 252. maddesinin 5. fıkrasındaki "yasama veya idarî veya adlî bir görevi yürüten kamu kurumunun üyesi' olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği tartışmalıdır. Sonuç olarak, GET, uluslararası ticari faaliyetlerin kapsamı içinde ya da dışındaki, yabancı jüri ve hakemlere rüşvet verilmesi ve rüşvet alınmasının Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi Ek Protokolünün (ETS 191) 4 ve 6. maddelerine göre açık olarak cezalandırılmasını ve bu belgenin en kısa sürede imzalanıp onaylanmasını sağlamayı tavsiye eder.

70. Özel sektörde rüşvet, sadece özel sektörde eylemde bulunan çok sınırlı sayıdaki teşekküller, mesela kamu katılımlı veya kamu yararına hareket eden belli teşekküller bağlamında cezalandırılmıştır. Daha net olmak gerekirse, TCK'nin 252. maddesinin 4. fıkrası, 252-1'deki genel kamu sektörü rüşvet hükmünü "(kanunda kamu kurumu niteliğinde sayılan) meslek kuruluşları, (kamu kurum veya kuruluşlarının ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının iştirakiyle kurulmuş) şirketler, bunların bünyesinde faaliyet icra eden vakıflar, kamu yararına çalışan dernekler, kooperatifler ya da halka açık anonim şirketler adına hareket eden kişi" olarak genişletmiştir. GET, sadece işletme teşekkülleri ile sınırlı kalmayıp çıkar amacı gütmeyen kuruluşları da kapsar gibi görünen bu kavramın Sözleşme'nin gereklerinin kısmen ötesine

geçmekte olduğunu ekler. Ancak, öte taraftan, bu kavramın Sözleşme'nin 7 ve 8. maddelerinde gerekli kılınan (iş eyleminde bulunan) tüm özel sektör teşekküllerini kapsamazken sadece kamuya açık ve kamunun yararına hareket edenleri kapsadığı açıktır. Ayrıca, GET, Sözleşme "her görevde özel sektör teşekkülleri için çalışan ya da bu teşekkülleri yöneten kişiler"e atıfta bulunurken, TCK'nin 252. maddesinin 4. fıkrasının sadece yukarıda bahsedilen teşekküller "adına" söz konusu teşekkül içerisinde bir dereceye kadar sorumluluk öngörerek hareket eden kişileri kapsadığını hatırlatmak ister. Dolayısıyla, özel sektörde rüşvet hakkında kapsamlı bir hükmün oluşturulması gerekli olacaktır. Böyle bir hüküm, TCK'nin 252. maddesinin 4. fıkrasının mevcut haliyle açık olarak karşılamadığı Sözleşme'nin 7 ve 8. maddelerindeki tüm unsurlarla tam uyumluluk sağlanması için dikkatli bir şekilde tasarlanmalıdır. Bu hüküm, yolsuzluk eylemlerinin farklı türlerine değil sadece "çıkar sağlama"ya değinmekte; ayrıca, aracılar yoluyla ya da üçüncü kişiler için alınan veya verilen rüşvetleri açık olarak düzenlememekte; ve de Sözleşme'de öngörülmeyen hukuki ilişki tesisinde veya tesis edilmiş hukuki ilişkinin devamı sürecinde bu teşekküllere yarar sağlanması şeklinde bir sınırlama içermektedir. Yukarıdakilerin ışığında, GET, Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi'nin (ETS 173) 7 ve 8. maddelerine göre, özel sektör teşekküllerinde her görevde çalışan ya da bu teşekkülleri yöneten her kişiye uygulanabilir şekilde özel sektörde rüşvet almayı ve vermeyi cezalandırılmasını tavsiye eder.

71. Nüfuz ticareti konusunda, yetkililer TCK'nin 158. maddesi 2. fıkrasında düzenlenen "nitelikli dolandırıcılık" hakkındaki hükme atıfta bulunmuşlardır. Ancak, GET'in görüşüne göre, bu suç türünün nüfuz ticareti ile pek ilgisi yoktur - ayrıca bu hüküm Türkiye'nin çekince koymadığı Sözleşme'nin 12. maddesindeki önemli ve belirli unsurları atlamaktadır . "Nitelikli dolandırıcılık"ın esası bu tür bir nüfuz satışı değil, nüfuz kullananın güç kullanma kabiliyeti konusunda aldatmasıdır. Yargıtay'a göre, "dolandırıcılık suçunun ortaya çıkması için hileli davranışların aldatmaya yönelik olması gerekir" ve bu unsur eğer diğer kişi aldatmaya yönelik davranışı anında kavrarsa ortadan kalkmaktadır. Başka bir değişle, kamu yetkilileri üzerinde nüfuz kullanma pozisyonunda bulunan ve bu nüfuzu kullanan kişi tarafından çıkar sağlanması TCK'nin 158. maddesinin 2. fıkrasında cezalandırılmamıştır. Bunun aksine, Sözleşme'nin 12. maddesi nüfuz ticaretini "nüfuzun kullanılıp kullanılmadığına ya da öngörülen nüfuzun niyet edilen sonuca neden olup olmadığına bakmaksızın" ele almaktadır. Görüşmeler sırasında, nüfuz ticaretinin belirli

şekillerini cezalandırabilecek "yetkili olmadığı bir iş için yarar sağlama" (TCK 255. madde) ve "kamu görevlisinin ticareti" (TCK 259. madde) gibi başka çeşitli hükümlerden bahsedilmiştir. Ancak, GET, ilk olarak, görüşülen muhataplar arasında tam olarak hangi hükümlerin nüfuz ticareti olaylarına uygulanacağı konusunda anlayış birliği olmadığına dikkat çeker. İkinci olarak, yukarıda bahsedilen suçlar, Sözleşme'nin 12. maddesine göre kapsam olarak daha dardır. Bu hükümler de aldatma unsuru gerektirmekte (TCK 255. madde) ya da sadece kamu görevlisinin eylemlerini cezalandırıp kamu görevlisi üzerinde nüfuz iddia eden kişilerin eylemlerini cezalandırmamakta (TCK 255 ve 259. maddeler) ve nüfuz satışının sadece pasif formunu cezalandırmaktadır. GET, yukarıdakilerin ışığında, nüfuz ticaretinin Türkiye'de yeterli düzeyde cezalandırılmadığı sonucuna varmıştır. Sonuç olarak, GET, Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi'nin (ETS 173) 12. maddesine göre, nüfuz kullananın aldatıp aldatmamasına bakılmaksızın nüfuz ticaretinin cezalandırılmasını tavsiye eder.

72. Sonuç olarak, Türk kanunlarında rüşvet suçları için var olan yaptırımlar, Sözleşme'nin 19. maddesinin 1. fıkrasındaki gerekliliklere uyum sağlıyor gibi görünmektedir. Aynı zamanda, yaptırımlar sistemi, önceki paragraflarda analiz edilen Türk rüşvet yasasının karmaşıklığını yansıtmaktadır. Cezaların seviyesi, suçun kamu görevlisinin görevi ihlal ettiği (nitelikli rüşvet) ya da etmediği (basit rüşvet) anlamına gelip gelmemesine göre değişmektedir. Nitelikli rüşvet alma ve verme 4 ila 12 yıl arası hapis cezası ile cezalandırılır. Eğer rüşvet alan "yargı görevi yapan", hakem, bilirkişi, noter veya yeminli mali müşavir ise uygulanacak ceza üçte birden yarısına kadar arttırılır. Bunun aksine, rüşvete teşebbüs durumlarında, örneğin teklif, vaat ya da talebin reddi durumlarında, cezalar dörtte birinden dörtte üçe kadar indirilir. GET, yolsuzluk eylemlerinin temel türleri için yukarıda bahsedilen bu önemli yaptırım indirimleri (bakınız paragraf 60) konusundaki endişelerini ifade eder. Basit rüşvet alma ve verme eylemlerini kapsadığı düşünülen suçlar konusunda, GET, içtihat ve doktrinin atıfta bulunduğu çeşitli suçların farklı düzeylerde yaptırım sağladığına dikkat çeker ve "hakaret" için uygulanan nispeten daha düşük en yüksek cezalar konusundaki endişelerini yineler (bakınız paragraf 62). Kamu görevlilerine karşı işlenen "hakaret" suçu 1 ila 2 yıl arasında hapis cezası; irtikap, icbar durumunda 5 ila 10, aldatma durumunda 3 ila 5 arasında hapis cezası (kişinin hatasından yarar sağlama durumunda 1 ila 3 yıl arası); "görevi kötüye kullanma" ise 1 ila 3 yıl arası hapis cezası gerektirmektedir. Bu

raporda düzenlendiği üzere Türk rüşvet kanununun revizyonuyla birlikte - basit ve nitelikli rüşvet durumlarını içine alacak şekilde - yaptırımlar sistemine ilişkin yukarıda sözü edilen endişelere cevap vermek için özen gösterilmelidir.

73. TCK'nin 254. maddesi hükümlerine göre, kamu sektöründe nitelikli rüşvet alma ve verme eylemlerini gerçekleştiren failler "etkin pişmanlık" durumunda cezasız bırakılmaktadırlar. Bu özel savunma, soruşturma başlamadan önce yetkili makamları bilgilendirmesi şartıyla sadece rüşvet veren tarafından değil, rüşvet alan veya rüşvet suçuna katılan üçüncü bir kişi tarafından dahi kullanılabilir. Rüşvet alanın "etkin pişmanlık" durumlarında, kişi aldığı rüşveti yetkililere teslim etmek zorundadır. GET, bu savunmanın otomatik yapısından endişe duymaktadır. Yetkili mahkeme tarafından, "etkin pişmanlık" duyan kişinin durumu ve saiklarının gözden geçirilmesine imkan yoktur. Eğer kişi savcılık öğrenmeden önce suçu bildirirse, mahkeme kişi hakkında cezaya hükmetmez. İlke olarak, bu savunmanın, örneğin rüşvet veren tarafından daha fazla yarar sağlamak için rüşvet alana baskı uygulanması gibi, kötüye kullanılması yoluyla çok ciddi yolsuzluk davaları tamamen cezasız kalabilir. Bu bağlamda, son hukuki değişikliklerin ardından "etkin pişmanlık" savunmasının artık yabancı kamu görevlileri için kullanılamayacağının altının çizilmesi gerekir. GET, bu savunmanın yurt içindeki kamu görevlileri bağlamında neden sürdürülmesi gerektiğini anlayamamıştır ve TCK'nin 254. maddesinin bu halinin yolsuzlukla mücadeleye kattığı değerin ne olduğu GET'e net olarak açıklanamamıştır. Ayrıca GET, rüşvet verenin, "etkin pişmanlık duyması" hâlinde, verdiği rüşvetin kendisine iade edileceğini düzenleyen TCK'nin 254. maddesinin 2. fıkrasındaki hükmün tartışmalı olduğu görüşündedir. Son olarak, GET tarafından görüşülen bazı hukukçular, savcı suçtan haberdar olmadığı ve davayı açmadığı sürece, bu savunmanın (özellikle merkezi ve yerel idarelerin teftişinden sorumlu Başbakanlık Teftiş Kurulunca gerçekleştirilenler olmak üzere) ön soruşturmaların başlatılmasından sonra da uygulanabileceğini iddia etmişlerdir. Böyle bir durum suçun tespit edildiği durumlarda bile muafiyete yol açabilir. Ziyaret sonrasında, yetkililer TCK'nin 254. maddesinin gerekçesine göre "etkin pişmanlık"ın bir kamu görevlisi hakkında soruşturmanın (idari olanlar dahil) başlatılmadığı durumlarla sınırlı olduğunu belirtmişlerdir. Ancak GET, kanunu uygulayan bazı uygulayıcıların ifade ettiği çelişkili görüşler hakkında endişesini sürdürür ve uygulamada hazırlık soruşturmalarının başlatılmasından sonra "etkin pişmanlık"ın kullanılamamasını sağlamak için gereken önlemlerin alınması gerektiğini düşünür. GET, yukarıdakilerin

ışığında, (i) "etkin pişmanlık" durumlarında kamu sektöründe rüşvet alma ve verme suçunu işleyenlere sağlanan cezadan otomatik olarak ve neredeyse tamamen muaf olma durumunu analiz etmeyi ve buna göre gözden geçirmeyi, ve bu tür durumlarda rüşveti verene verdiği rüşvetin tazminini ortadan kaldırmayı (ii) kanunu uygulayan uygulayıcılar dahil herkese ön soruşturmanın başlamasından sonra "etkin pişmanlık"ın kullanılması durumlarında cezadan muaf tutulmanın uygulanmadığını açıklamayı tavsiye eder.

74. Mülkilik ve vatandaşlık yargı yetkisi ilkeleri yolsuzlukla ilgili tüm suçlarda uygulanmaktadır. Türk kanunları ilk olarak kısmen ya da tamamen Türkiye'de işlenmiş veya neticesi Türkiye'de ortaya çıkmış suçlar için uygulanır (TCK'nin 8. maddesi). İkinci olarak, yurt dışında işlenen suçlar için, Türk "kamu görevlileri" (ulusal kamu meclisleri üyeleri de dahil - bakınız paragraf 66) tarafından ya da Türkiye tarafından özel görev verilmiş ve görevi sırasında suç işleyen kimse tarafından (TCK 10. madde); Türk vatandaşlar tarafından (TCK 11. madde); ve Türkiye'nin, vatandaşının ya da Türk kanunlarına göre kurulmuş tüzel kişinin zararına Türk vatandaşı olmayan biri tarafından (TCK 12. madde) işlenen ceza suçları konusundaki yargı yetkisi Türkiye'ye aittir. Yetkililer yukarıda belirtilen tüm hükümlerin TCK'nin 12. maddesinin 1. fıkrası dahil tüm yolsuzlukla ilişkili suçlara ve Türkiye'nin zararına olarak işlenen suçlar kapsamına (örneğin, yabancı bir kamu görevlisi tarafından işlenen ancak bir Türk kamu görevlisinin dahil olduğu rüşvet) uygulandığını belirtmişlerdir. Yurt dışında Türk kamu görevlileri veya ulusal kamu meclisleri üyeleri tarafından işlenen suçlarla ilgili olarak, yetkililer, TCK'nin 10. maddesinin 1. fıkrasının, söz konusu kişilerin Türk vatandaşı olup olmadığına bakılmaksızın uygulanabileceğini açıklamışlardır. TCK'nin 11. maddesinin 1. fıkrası ve 12. maddesinin 1. fıkrasında yer alan "aşağı sınırı bir yıldan az olmayan hapis cezasını gerektiren bir suç" koşulu, "irtikap", "görevi kötüye kullanma" ve "hakaret" dahil olmak üzere yolsuzlukla ilgili tüm suçlar bağlamında yerine getirilmektedir. GET, yurtdışındaki vatandaşlar tarafından işlenen suçları kapsayan (Sözleşme'nin 17. maddesinin 1b fıkrası gereğince) ya da iki ülkede de suç sayılma gereğinin oluşmasına bakılmaksızın vatandaşları içine alan (Sözleşme'nin 17. maddesinin 1c fıkrasının gerektirdiği üzere) yukarıda bahsedilen yargılama yetkisi kurallarının geniş olmasını takdirle karşılar. Ancak, GET, TCK'nin 12. maddesinin 1. fıkrası altındaki vatandaş olmayanlar tarafından işlenen ancak Türk vatandaşlarının dahil olduğu suçların kovuşturulmasının ancak Adalet Bakanının talebi üzerine yapılabileceğinin endişeyle altını çiz-

mektedir. Bu gereklilik Sözleşme tarafından öngörülmeyen gereksiz bir sınırlamayı oluşturmaktadır. Ayrıca, - Türkiye'nin zararına işlenen suçlar üzerinde yargı yetkisi kuran - TCK 12. madde, 1. fıkranın yurtdışında yabancılar tarafından işlenen fakat aynı zamanda Türk vatandaşı olan uluslararası organizasyonların görevlilerini, uluslararası parlamenter meclisleri üyelerini ve uluslararası mahkemelerin hakimleri ve savcılarını içeren suçlara uygulanabilir olmadığı ortaya çıkmaktadır. Sonuç olarak, GET sadece Türk mevzuatının Sözleşme'nin 17. maddesinin 1.c fıkrasıyla tam olarak uyumlu olmadığı sonucuna varabilmekte ve (i) vatandaş olmayanlar tarafından işlenen ancak, aynı zamanda, Türk vatandaşı olan Türk kamu görevlilerinin veya Türk meclisleri üyelerinin dahil olduğu yolsuzluk suçları fiillerinin kovuşturulmasının Adalet Bakanının talebi üzerine yapılabileceği (TCK 12. madde, 1. fıkra) şartının kaldırılmasını; ve (ii) yurt dışında yabancılar tarafından işlenen fakat, aynı zamanda, Türk vatandaşı olan uluslararası organizasyonların görevlilerini, uluslararası parlamenter meclisleri üyelerini ve uluslararası mahkemelerin hakimleri ve savcılarını içeren yolsuzluk suçları üzerinde yargı yetkisi tesis etmesini tavsiye etmektedir.

V. SONUÇLAR

75. Rüşvet ve nüfuz ticaretinin suç haline getirilmesi konusunda Türk yasal çerçevesi oldukça karmaşık olup Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi (ETS 173) kapsamındaki gerekliliklerle ilgili bir çok eksiklik içermektedir. İlk ve en önemlisi, rüşvet suçlarının dar kavramının, kamu görevlisinin görevini ihlal etmeden ya da taraflar

arasında bir anlaşma olmadan ortaya çıkan yolsuzluk eylemini dışarıda tutmasıdır. Dolayısıyla, kanun koyucunun açıklayıcı notları, hukuki doktrin ve Yargıtay'ın içtihadı, gereksiz ölçüde dar olan rüşvet suçlarını karşılaması için pek çok başka ceza hükümlerine atıfta bulunmaktadır. Bu temelde, hukukçular bazı fark edilebilir boşlukları doldurabilir ve yolsuzluk nedeniyle ihmal edilemeyecek sayıdaki mahkumiyetleri güvence altına alabilirler. Ancak, mevcut sistem tam anlamıyla kapsamlı ve uyumlu olmayıp, kuşkusuz ne tür hareketlerin rüşvet teşkil edeceğinin açıkça belirlenmesi amacıyla Sözleşme'nin ilgili maddelerinin Türk ceza hukukuna tamamen aktarılmasının baştanbaşa gözden geçirilmesi gerekmektedir. Ek olarak, yabancı ve uluslararası kamu görevlilerine rüşvet sadece verme anlamında ve uluslararası ticari faaliyetler kapsamında cezalandırılmıştır. Aynı boşluk, Türkiye'nin en kısa zamanda taraf olması gereken Yolsuzluğa Karşı Ceza Sözleşmesi Ek Protokolünde

(ETS 191) tanımlanan jüri ve hakemlere rüşvet bağlamında da söz konusudur. Özel sektörde rüşvet, sadece "kamu yararına hareket eden" veya kamu katılımındaki sınırlı sayıdaki teşekkül bağlamında cezalandırılmaktadır. Nüfuz ticareti tahmin edildiği gibi- sadece alma şekilde olmak üzere- Sözleşme'de belirtilen standartların gerisinde kalan "aldatma yoluyla nitelikli hırsızlık" suçu tarafından ele alınmaktadır. Son olarak, "etkin pişmanlık" özel savunmasının sağladığı soruşturma başlamadan önce suçu açıklayan rüşvet vereni cezadan muaf tutma ihtimalinin kötüye kullanılma risklerini sınırlamak için gözden geçirilmesi gerekmektedir.

76. GRECO, yukarıdakiler ışığında, Türkiye'ye şu tavsiyelerde bulunur:

i. (i) rüşvet suçlarının kapsamlı, tutarlı ve açık tanımlarını sağlamak, ve (ii) (a) tarafların rüşvet üzerinde anlaşmaya varıp varmadıklarına bakılmaksızın rüşvet vaat, teklif ve talepleri, (b) görevi ihlal teşkil edip etmediğine ya da görevlinin yetki alanı kapsamına girip girmediğine bakılmaksızın kamu görevlisinin görevi sırasında yerine getirdiği veya getirmediği eylemlerin tamamını belirsizliğe mahal vermeyecek şekilde tespit etmek için mevcut ceza kanununu gözden geçirmeyi (paragraf 63);

ii. rüşvet suçlarının, aracılar yoluyla işlenen rüşvet vakaları ile yararın görevlinin kendisi için değil de üçüncü taraf için sağlanmasının amaçlandığı durumları net olarak kapsayacak şekilde anlamlandırılmasının sağlanmasını

(paragraf 65);

iii. uluslararası ticari faaliyetler dahilinde olsun ya da olmasın bütün yabancı kamu görevlilerinin, yabancı kamu meclisleri üyelerinin, uluslararası kuruluş görevlilerinin, uluslararası parlamenter meclisleri üyelerinin, uluslararası mahkeme hakimleri ve görevlilerinin rüşvet verme ve aynı kişilerden rüşvet almasının, Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi'nin (ETS 173) 5, 6, 9, 10 ve 11. maddelerine göre açık olarak cezalandırılmasının sağlanmasını (paragraf 68);

iv. uluslararası ticari faaliyetlerin kapsamı içinde ya da dışındaki, yabancı jüri ve hakemlere rüşvet verilmesi ve rüşvet alınmasının Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi Ek Protokolünün (ETS 191) 4 ve 6. maddelerine göre açık olarak cezalandırılmasını ve bu belgenin en kısa sürede imzalanıp onaylanmasını sağlamayı (paragraf 69);

v. Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi'nin (ETS 173) 7 ve 8. maddelerine göre, özel sektör teşekküllerinde her görevde çalışan ya da bu

teşekkülleri yöneten eden her kişiye uygulanabilir şekilde özel sektörde rüşvet almayı ve vermeyi cezalandırılmasını (paragraf 70);

vi. Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi'nin (ETS 173) 12. maddesine göre, nüfuz kullananın aldatıp aldatmamasına bakılmaksızın nüfuz ticaretinin cezalandırılmasını (paragraf 71);

vii. (i) "etkin pişmanlık" durumlarında kamu sektöründe rüşvet alma ve verme suçunu işleyenlere sağlanan cezadan otomatik olarak ve neredeyse tamamen muaf olma durumunu analiz etmeyi ve buna göre gözden geçirmeyi, ve bu tür durumlarda rüşveti verene verdiği rüşvetin tazminini ortadan kaldırmayı (ii) kanunu uygulayan uygulayıcılar dahil herkese ön soruşturmanın başlamasından sonra "etkin pişmanlık"ın kullanılması durumlarında cezadan muaf tutulmanın uygulanmadığını açıklamayı (paragraf 73);

viii. (i) vatandaş olmayanlar tarafından işlenen ancak, aynı zamanda, Türk vatandaşı olan Türk kamu görevlilerinin veya Türk meclisleri üyelerinin dahil olduğu yolsuzluk suçları fiillerinin kovuşturulmasının Adalet Bakanının talebi üzerine yapılabileceği (TCK 12. madde, 1. fıkra) şartının kaldırılmasını; ve (ii) yurt dışında yabancılar tarafından işlenen fakat, aynı zamanda, Türk vatandaşı olan uluslararası organizasyonların görevlilerini, uluslararası parlamenter meclisleri üyelerini ve uluslararası mahkemelerin hakimleri ve savcılarını içeren yolsuzluk suçları üzerinde yargı yetkisi tesis etmesini (paragraf 74).

77. Usul Kurallarının 30.2 Kuralına uygun olarak, GRECO Türk makamlarını 30 Eylül 2011 tarihine kadar yukarıda geçen tavsiyelerin uygulanışına ilişkin rapor vermeye davet eder.

78. Son olarak, GRECO, Türk makamlarını mümkün olan en kısa sürede bu raporu yayınlama yetkisi vermeye, ulusal dillerine tercüme ettirmeye ve bu tercümeyi kamuoyuna duyurmaya davet eder.

8 Yargıtay Beşinci Ceza Dairesinin 20.06.2007 tarih ve 2007/1416-2007/5069 sayılı kararı; 01.04.2008 tarih ve 2008/3303-3093 sayılı kararı; 02.07.2009 tarih ve 2008/3971-2009/8861 sayılı kararı.

4.5. Üçüncü Değerlendirme Turu Parti Finansmanında Şeffaflık hakkında Türkiye Değerlendirme Raporu (Tema II)

(GRECO'nun 46. Genel Kurul Toplantısında kabul edilmiştir. (Strazburg, 22-26 Mart 2010)

I. GİRİŞ

1. Türkiye GRECO'ya 2004 yılında katılmıştır. GRECO, Türkiye hakkında Birinci ve İkinci Ortak Değerlendirme Turu Raporunu (Greco Eval I Rep (2005) 3E) 27. Genel Toplantısında kabul etmiştir (10 Mart 2006). Bahsi geçen Değerlendirme Raporuna ve buna eşdeğer Uyum Raporuna GRECO'nun ana sayfasından erişilebilir (http://www.coe.int/greco).

2. GRECO'nun mevcut Üçüncü Değerlendirme Turu (1 Ocak 2007'de başladı) aşağıdaki temalarla ilgilidir:

- Tema I- Suç Haline Getirme: Yolsuzluğa karşı Ceza Hukuku Sözleşmesinin (ETS 173) 1a ve 1b,2-12,15-17 ve 19 paragraf 1 maddeleri, Ek Protokolün (ETS 191) 1-6 maddeleri ve Rehber İlke 2 (yolsuzluğun suç haline getirilmesi)

- Tema II-Parti finansmanında şeffaflık: Siyasi Parti ve Seçim Kampanyaları Finansmanında Yolsuzluğa karşı Ortak Kurallar Tavsiyesinin (Rec(2003)4) 8,11, 12, 13b, 14 ve 16. maddeleri ve -daha genel olarak- Rehber İlke 15 (siyasi partilerin ve seçim kampanyalarının finansmanı)

3. 21-23 Ekim 2009 tarihleri arasında Türkiye'ye yerinde inceleme ziyaretinde bulunan Tema II GRECO Değerlendirme Ekibinde (bundan sonra GET olarak anılacaktır), Cumhurbaşkanlığı Yürütme Ofisi Kolluk Kuvvetleri Koordinasyon Dairesi'nden Baş Danışman Inam KARIMOV (Azerbaycan), Murcia Üniversitesi Siyasal Bilimler ve Kamu Yönetimi Bölümünden Fernando JIMENEZ SANCHEZ (İspanya) ve Kanada Uluslararası Kalkınma Ajansı Demokratik Yönetişim Ofisi'nden Müdür Patricia PENA (Kanada) yer almıştır. GET'e, GRECO Sekreteryasından Michael JANSSEN yardımcı olmuştur. Ziyaret öncesinde GET'e, Değerlendirme sualnamesine (belge Greco Eval III (2009) 1E, Tema II) için verilmiş kapsamlı yanıtlar ile ilgili mevzuatın nüshaları sunulmuştur.

4. GET, şu hükümet kuruluşlarından görevlilerle bir araya gelmiştir: Anayasa Mahkemesi, Yüksek Seçim Kurulu, Meclis Anayasa Komisyonu ve Meclis Adalet Komisyonu, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, Maliye Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Sayıştay. GET, bunlara ek olarak şu siyasi partilerin temsilcileriyle bir araya gelmiştir: Demokratik Toplum Partisi, Adalet ve Kalkınma Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi. Ayrıca GET sivil toplum örgütlerinin (TEPAV - Economic Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, TESAV - Türkiye Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Vakfı, Uluslararası Şeffaflık), İstanbul ve Ankara'daki üniversitelerin ve medya temsilcileriyle de görüşmüştür.

5. Parti Finansmanında Şeffaflık hakkında GRECO Üçüncü Değerlendirme Turu Tema II raporu, ankete verilen yanıtlar ve yerinde inceleme ziyareti sırasında edinilen bilgilere dayalı olarak hazırlanmıştır. Raporun temel amacı, Türk makamları tarafından paragraf 2'de belirtilen hükümlerden kaynaklanan gerekliliklere uyum sağlamak için benimsenen tedbirleri değerlendirmektir. Raporda, mevcut durum açıklaması ve bunu takiben de eleştirel bir analiz yer almaktadır. Sonuç kısmında, söz konusu hükümlere uyum düzeyini geliştirmek için Türkiye'yi hedef alan ve GRECO tarafından kabul edilen tavsiye listesi mevcuttur.

6. Tema I-Suç Haline Getirme raporu, Greco Eval III Rep (2009) 6E-Theme I'de yer almaktadır.

II. PARTİ FİNANSMANINDA ŞEFFAFLIK-GENEL KISIM

Hukuki çerçeve

7. Türkiye Anayasası, Devletin "siyasi partilere yeterli düzeyde ve hakça mali kaynak sağlaması" kuralı da dahil olmak üzere siyasi partiler ve onların finansmanı ile ilgili bazı genel ilkeler ortaya koymaktadır. Siyasi partilerin teşkilatlanması ve faaliyetleri hakkında ayrıntılı hükümler, 22 Nisan 1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nda (bundan sonra SPK olarak anılacaktır) yer almaktadır. SPK, siyasi partilerin kamusal ve özel finansmanı, parti finansmanının saydamlığı, denetim ve yaptırımlar hakkında düzenlemeleri içermektedir. Bu konuda uygulanan mevcut rejime göre, son genel seçimlerde % 7'den fazla oy alan siyasi partilere doğrudan kamusal finansman tahsis edilmektedir. SPK, en son 2005 yılında değiştirilmiş olup, Meclis, daha fazla siyasi bölünmeyi engellemek için, parlamentoda (TBMM) en az üç koltuğa sahip daha küçük siyasi partilere de yıllık kamusal finansmanının tahsis edildiği SPK'nın geçici 16. Maddesini yürürlükten kaldırmıştır. 26 Nisan 1961 tarih ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkında Kanun, 10 Haziran 1983 tarih ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu ve 1984 tarih ve 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi hakkında Kanun, siyasi partilerin ve bağımsız adayların seçimlere katılımını düzenlemekte, ancak seçim kampanyalarının finansmanı ve saydamlığı hakkında herhangi bir düzenleme içermemektedir.

Siyasi partilerin tanımı

8. Anayasanın 68. maddesine göre, siyasi partiler demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır; önceden izin almadan kurulabilirler ve faaliyetlerini, Anayasa ve kanun hükümleri içerisinde sürdürmek zorundadırlar.

Siyasi partilerin tüzük ve programları ile faaliyetleri, Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz; sınıf veya zümre diktatörlüğü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı veya yerleştirmeyi amaçlayamaz; vatandaşları suç işlemeye teşvik edemez.

9. Siyasi partiler, SPK'nın 3. maddesinde "Anayasa ve kanunlara uygun olarak, milletvekili ve mahalli idareler seçimleri yoluyla, tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmaları ve açık propagandaları ile milli iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir Devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması amacını güden ve ülke çapında faaliyet göstermek üzere teşkilatlanan tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar" olarak tanımlanır.

10. Siyasi Partiler, ilgili belgelerin İçişleri Bakanlığına verilmesiyle tüzelkişilik kazanırlar. SPK'nın 7. Maddesine göre, siyasi partilerin teşkilatı, merkez organları ile il, ilçe ve belde teşkilatlarından, Türkiye Büyük Millet Meclisi Grupları (bu gruplar, partiler tarafından en az 20 milletvekilinden oluşturulan gruplardır) ile il genel meclisi ve belediye meclisi gruplarından ibarettir. Siyasi partilerin tüzüklerinde ayrıca kadın kolu ve gençlik kolu ve benzeri yan kuruluşlarla, yabancı ülkelerde yurtdışı temsilcilikleri kurulması öngörülebilir. Bu kollar ve yan kuruluşların tüzel kişiliği yoktur. SPK'nın 13. Maddesine göre, siyasi partilerin merkez organları büyük kongre, genel başkan ile diğer karar, yönetim, icra ve disiplin organlarından ibarettir. Ek olarak, parti tüzüğünde danışma ve araştırma amaçlı ihtiyari kurullar da teşkil olunabilir.

Siyasi partilerin kurulması ve kaydı

11. Siyasi partilerin kurulması, SPK'nın 8. maddesi ile düzenlenmiştir. Bir siyasi parti, partiye üye olma yeterliğine sahip en az 30 Türk vatandaşı tarafından kurulur; yani hâkimler ve savcılar, Sayıştay dahil yüksek yargı organları mensupları, kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri, yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri, Silahlı Kuvvetler mensupları ile yükseköğretim öncesi öğrenciler hariç, 18 yaşını doldurmuş bütün vatandaşlar siyasi parti kurabilirler; ayrıca, kamu hizmetlerinden yasaklılar ve belirli suç türlerinden hüküm giyenler (örneğin, irtikap, yolsuzluk gibi "yüz kızartıcı suçlar") siyasi partilere üye olamazlar.

Siyasi partilerin genel merkezi Ankara'da bulunur. Bir parti, bütün kurucu üyeler tarafından imzalanan bir bildirim (partinin adı, genel merkez adresi, kurucuların adı, soyadı doğum yeri ve tarihi, öğrenim durumları, meslek veya sanatlarıyla ikametgâhlarını gösteren bir bildirim), kurucuların nüfus kayıt örnekleri ve adli sicil kayıtları, her kurucunun siyasi parti kurucusu olabilme şartlarını taşıdıklarını belirten imzalı beyannamesi ve kurucular tarafından imzalanmış parti tüzüğü ve programını içerecek bir başvuru ile İçişleri Bakanlığı tarafından kayıt altına alınır. İçişleri Bakanlığı, kuruluş bildirimi ve alındı belgesinin onaylı birer örneği ile bildirim eklerinin birer takımını üç gün içinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı (Bundan sonra YCB olarak geçecek) ile Anayasa Mahkemesine gönderir.

12. Haziran 2009'da Siyasi Partiler Siciline kayıtlı 62 parti bulunmaktaydı. Herkes , amacın belirtildiği yazılı bir taleple Sicil hakkında bilgi alabilir.

Seçimlere katılma

13. Türkiye, mevcut Anayasası 1982 tarihinde kabul edilen çok partili sisteme sahip parlamenter bir Cumhuriyettir. Parlamento (Türkiye Büyük Millet Meclisi), 10 Mayıs 2007'de bir anayasa reformu paketi kabul etmiş; bu paket daha sonra 21 Ekim 2007'de yapılan referandumda halk tarafından onaylanmıştır. Bu paket, Türkiye'de Cumhurbaşkanının yenilenebilir 5 yıllık süre ile halkoyuyla seçilmesi, hükümetin görev süresinin beş yıldan dört yıla indirilmesi ile parlamentoda oturumların toplanma yeter sayısını toplam üye sayısının 1/3'ü ve karar yeter sayısını da hazır bulunan üyelerin salt çoğunluğu şeklinde değiştirmiştir (ancak ancak karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamaz). Mayıs 2008'de kabul edilen farklı bir anayasal değişiklikle, milletvekili seçilebilme yaşı 30'dan 25'e indirilmiştir. Tek meclisli ulusal Parlamento, 81 ili temsil eden ve nispi temsil usulü ile seçilen 550 milletvekilinden oluşur. Seçimler, serbest ve gizli oyla yapılır, eşit, doğrudan, genel oy ve oyların açık sayımı ve tasnifine dayalı olarak yürütülür. Siyasi partilerin seçimlere katılabilmesi için illerin en az yarısında (ve her il için, merkez ilçe de dahil olmak üzere bütün ilçelerinin en az üçte birinde) oy verme gününden en az altı ay evvel teşkilat kurmuş ve büyük kongrelerini yapmış olması veya Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunması şarttır. Ülke genelinde geçerli oyların %10'unu geçmeyen partiler milletvekili çıkaramazlar. Bunun aksine, kendi seçim bölgelerinde kullanılan oyların basit çoğunluğuyla seçilebilen bağımsız adaylar için seçimlerde bu tür bir baraj söz konusu değildir.

14. Mahalli idareler, belediye başkanları, belediye meclisleri ve muhtarlar beş yılda bir parti adayları ve bağımsız adaylar arasından iki farklı yöntemle seçilir. Her düzeydeki belediye başkanlığı seçimlerinde (büyükşehir, şehir ve ilçe), muhtarlık ve ihtiyar heyeti seçimlerinde basit çoğunluk sistemi uygulanır. Bunun aksine, bir aday, yerel meclislerde (il genel meclisi ve belediye meclisi) sandalye kazanmak için bu seçim bölgesindeki geçerli oyların onda birinden bir oy fazlasını almalıdır.

15. Silah altında bulunan er ve erbaşlar, askeri öğrenciler, taksirli suçlardan hüküm giyenler ceza infaz kurumlarında hükümlü olarak bulunanlar, kısıtlı olanlar ve kamu hizmetinden yasaklı olanlar dışında 18 yaşını doldurmuş her Türk vatandaşı oy kullanma hakkına sahiptir. 25 yaşını dolduran her Türk milletvekili seçimlerinde ve yerel seçimlerde aday olmaya yeterlidir. Ancak, ilkokul mezunu olmayanlar, kısıtlılar, zorunlu askerlik hizmetini yapmamış olanlar, kamu hizmetinden yasaklılar, taksirli suçlar hariç toplam bir yıl veya daha fazla hapis veya uzun süreli hapis cezasına çarptırılanlar ; irtikap, yolsuzluk, rüşvet, hırsızlık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlar ile kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma veya Devlet sırlarını açığa vurma, terör eylemlerine karışma ve bu tür faaliyetleri tahrik ve teşvik suçundan hüküm giyenler affa uğramış olsalar bile milletvekili seçilemezler. Hakimler ve savcılar, yüksek yargı organları mensupları, yüksek öğretim kurumlarındaki öğretim elemanları, Yükseköğretim Kurulu üyeleri, kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri ile yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri ve silahlı kuvvetler mensupları görevlerinden istifa etmedikleri sürece seçimlere katılamazlar ve milletvekilli adayı olamazlar.

16. Milletvekili seçimleri ve yerel seçimler, seçimlerin adil ve düzen içinde yönetimi ile ilgili bütün işlemleri yapma, seçim konularıyla ilgili bütün yolsuzlukları, şikâyet ve itirazları inceleme ve kesin karara bağlama ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin seçim tutanaklarını kabul etmekle görevli Yüksek Seçim Kurulu denetiminde seçim kurulları tarafından yürütülür. Yüksek Seçim Kurulunun kararları aleyhine başka bir merciye başvurulamaz.

17. Siyasi partiler seçimlere katılabilmek için seçime katılacakları seçim çevrelerine ait aday listelerini Yüksek Seçim Kuruluna sunmak zorundadırlar. Bağımsız milletvekili adaylığı için yapılacak başvuru, ilgili il seçim kuruluna ya da yerel seçimler söz konusuysa ilgili ilçe seçim kuruluna adaylık için aranan şart ve nitelikleri taşıdığını belirten yazı ile yapılır. Bağımsız adaylık için başvu-

ranlar, en yüksek derecedeki Devlet memurunun brüt aylığı kadar parayı Hazineye emaneten yatırır. Siyasi partilerin ortak aday listesi sunarak seçime katılmak için anlaşma yapmaları yasaktır ve bir aday aynı seçimde sadece bir siyasi partiden ve bir seçim çevresinden aday olabilir. Adaylıklar kesinleştikten sonra, Yüksek Seçim Kurulu bütün adayları oy verme gününden önceki ellibeşinci gün, seçim çevreleri itibariyle Resmi Gazete ve radyo ile ilan eder.

18. Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkında Kanunun 49. maddesine göre, seçim propagandası dönemi oy verme gününden önceki onuncu günün sabahında başlar ve oy verme gününden önceki gün akşam 6'da biter. Aynı kanunun 50. maddesine göre, resmi seçim kampanyası süresi boyunca genel yollar üzerinde, mabetlerde, kamu hizmeti görülen bina ve tesislerde ile ilçe seçim kurullarınca gösterilecekler başka meydanlarda toplu olarak sözlü propaganda yapılması yasaktır; ayrıca, açık yerlerde güneş battıktan doğuncaya kadar toplu olarak sözlü propaganda yapılamaz.

Parlamentoda partilerin temsili

19. Son genel seçim 22 Temmuz 2007'de yapılmıştır. Bu seçimlere toplam 15 parti ve 699 bağımsız aday katılmıştır; 26 bağımsız aday Parlamentoya seçilmiştir. Daha sonra bunlardan 21 tanesi Demokratik Toplum Partisine katılmış ve bazı milletvekilleri de parti değiştirmişlerdir. Haziran 2009 itibariyle meclisteki koltuk dağılımı şu şekildedir:

Parti İsimleri	Koltuk Sayısı
Adalet ve Kalkınma Partisi	338
Cumhuriyet Halk Partisi	97
Milliyetçi Hareket Partisi	69
Demokratik Toplum Partisi	21
Bağımsız Milletvekili	10
Demokratik Sol Parti	8
Türkiye Partisi	1
Boş	0
Toplam	550

Bu süre zarfında bazı değişikliklerin olduğuna da dikkat edilmelidir. Özellikle, Aralık 2009'da Demoratik Toplum Partisi Anayasa Mahkemesi

tarafından kapatılmıştır. Daha sonra, eski Demokratik Toplum Partili milletvekillerinden ve bir bağımsız milletvekilinden oluşan bir meclis grubu olarak Barış ve Demokrasi Partisi kurulmuştur.

Siyasetin finansmanı sistemine genel bakış

Finansman kaynakları

20. Anayasanın 68. Maddesinin 8. paragrafı, devletin siyasi partilere yeterli düzeyde ve hakça mali yardım yapmasını gerektirmektedir. Siyasi partiler Kanununun 61. maddesine göre, Devlet yardımına ek olarak siyasi partilerin izin verilen (yasal) finansman kaynakları şunlardır: parti üyelerinden alınacak üyelik aidatı; partili milletvekillerinden alınacak milletvekilliği aidatı; milletvekili, belediye başkanlığı, belediye meclis üyeliği ve il genel meclis üyeliği adaylarından alınacak ve partinin yetkili merkez organlarınca tespit edilen özel aidat; parti bayrağı, flaması, rozeti ve benzeri rumuzların satışından sağlanacak gelirler; parti yayınlarının satış bedelleri; üye kimlik kartlarının ve parti defter, makbuz ve kâğıtlarının sağlanması karşılığında alınacak paralar; parti tarafından tertiplenen balo, eğlence ve konser faaliyetlerinden sağlanacak gelirler; parti malvarlığından elde edilecek gelirler ve bağışlar.

21. Siyasi Partiler Kanununun 66. Maddesi, siyasi partilere bağışları düzenler. Buna göre, siyasi partiler, yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan, Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden herhangi bir suretle ayni veya nakdi yardım ve bağış alamazlar. Ayrıca, Genel ve katma bütçeli dairelerle mahalli idareler ve muhtarlıklar, kamu iktisadi teşebbüsleri, özel kanunla veya özel kanunla verilen yetkiye dayanılarak kurulmuş bankalar ve diğer kuruluşlar, kamu iktisadi teşebbüsü sayılmamakla beraber ödenmiş sermayesinin bir kısmı Devlete veya bu fıkrada adı geçen kurum, idare, teşebbüs, banka veya yukarıda geçen kuruluşlara ait müesseseler, siyasi partilere hiçbir suretle taşınır veya taşınmaz mal veya nakit veya haklar bağışlayamaz ve bu gibi mal veya hakların kullanılmasını bedelsiz olarak bırakamazlar; bağlı oldukları kanun hükümleri dışında siyasi partilere ayni hakların devrine dair tasarruflarda bulunamazlar. Bunun aksine, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, işçi ve işveren sendikaları ile bunların üst kuruluşları, dernekler, vakıflar ve kooperatifler, özel kanunlarında yer alan hükümlere uymak koşuluyla siyasi partilere maddi yardım ve bağışta bulunabilirler.

22. Siyasi partilerin finansmanıyla ilgili yukarıda bahsedilen genel kurallar seçim kampanyalarının finansmanı için de geçerlidir. Seçim kanunları bu

bağlamda özel kurallara yer vermemekte ve bağımsız adayların seçim kampanyası finansmanını düzenlememektedir.

23. Siyasi partilerle ilişkili olan ya da onların kontrolü altında bulunan teşekküller ile siyasi partilere bağlı kuruluşların finansmanı yukarıda adı geçen kanunlar tarafından özel olarak düzenlenmemiştir. Yetkililer GET'e, siyasi partilerin gençlik ve kadın kolları ve eğitim kolları gibi partiler tarafından finanse edilen ve onlardan bağımsız olarak gelir ve kazanç sağlayamayan kuruluş ve teşekküllerinin olabileceğini belirtmişlerdir. Ayrıca, Türk hukuk sisteminin siyasi partilere bağlı örgütleri - vakıf ve dernek gibi- öngörmeğini belirtmişlerdir.

Doğrudan kamu finansmanı

24. Siyasi Partiler Kanunu'nun Ek 1. Maddesinde yer alan aşağıdaki düzenlemelere göre, siyasi partilere düzenli yıllık gelir kaynağı olarak kamu finansmanı sağlanmaktadır:

a) İlk olarak, Yüksek Seçim Kurulunca son milletvekili genel seçimlerine katılma hakkı tanınan ve Milletvekili Seçimi Kanununun 33. maddesindeki genel barajı aşmış bulunan (şu anda ülke çapında %10, bakınız paragraf 13) siyasi partilere her yıl Hazineden ödenmek üzere o yılki genel bütçe gelirleri "(B) Cetveli" (Devlet bütçesinin vergi gelirlerini içerir) toplamının beşbinde ikisi oranında

ödenek mali yıl için konur. Bu ödenekler, siyasi partiler arasında, bu partilerin genel seçim sonrasında Yüksek Seçim Kurulunca ilan edilen toplam geçerli oy sayıları ile orantılı olarak bölüştürülmek suretiyle ödenir. Bu ödemelerin o yılki genel bütçe kanununun yürürlüğe girmesini takiben on gün içinde tamamlanması zorunludur.

b) İkinci olarak, milletvekili genel seçimlerinde toplam geçerli oyların % 7'sinden fazlasını alan siyasi partilere de Devlet yardımı yapılır. Bu yardım en az Devlet yardımı alan siyasi partinin almış olduğu yardım (yukarıda a paragrafındaki kurallar gereğince) ve genel seçimlerde aldığı toplam geçerli oy esas alınarak kazandıkları oyla orantılı olarak yapılır, ancak bu yardım üçyüzelli Türk Lirasından/TL (163 Euro) az olamaz. Bu gideri karşılamak için her yıl Maliye Bakanlığı bütçesine yeterli ödenek konulur.

c) Bir siyasi parti, Siyasi Partiler Kanununun hükümlerine aykırı olarak bağış kabul eder, mal veya gelir eder ve Siyasi Partiler Kanununun 76. maddesi hükmüne görebu gelirleri Hazineye irad kaydedilirse, Hazineye irad

kaydedilen gelirin toplam değerinin iki katı ilgili partiye tahsis edilen Devlet yardımından indirilir.

d) Seçim yıllarında yıllık Devlet yardımı artırılır. Paragraf a ve b'deki kurallar temel alınarak hesaplanan yardım miktarları, milletvekili genel seçiminin yapılacağı yıl üç katı, mahalli idareler genel seçim yılı için iki katı olarak ödenir. Her iki seçim aynı yıl içerisinde yapıldığında bu ödemenin miktarı üç katı geçemez. Bu ödemeler, Yüksek Seçim Kurulunun seçim takvimine dair kararının ilanını izleyen 10 gün içinde yapılır.

25. Yetkililer ayrıca miktarını Yüksek Seçim Kurulunun belirleyeceği sandık kurulu üyeleri ve çalışanlarına ödenecek gündelikleri (vergisiz) içeren seçim dönemi özel finansman araçlarından bahsetmişlerdir. Bu kurullar başkan, başkan yardımcısı (kamu görevlisi) ve beş üyeden (söz konusu seçime katılan siyasi partilerin temsilcileri) oluşur. Yetkililer, 2009 yılındaki son yerel seçimlerde sandık kurulu üyelerine ve çalışanlarına 150 milyon TL/ 69.7 milyon Euro ödendiğini belirtmişlerdir.

26. Yetkililer, 2007-2009 döneminde siyasi partilere doğrudan kamu finansmanı ile ilgili olarak aşağıdaki bilgileri vermişlerdir:

SİYASİ PARTİLERE DEVLET YARDIMI (2007-2009)				
	2007	2008	2009	TOPLAM
DOĞRU YOL PARTİSİ	39.313.704	0	0	39.313.704
CUMHURİYET HALK PARTİSİ	79.874.760	20.476.032	49.898.358	150.249.150
MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ	34.438.203	13.995.780	34.106.531	82.540.514
ADALET VE KALKINMA PARTİSİ	141.216.258	45.685.556	111.331.837	298.233.651
GENÇ PARTİ	29.862.765	0	0	29.862.765
TOPLAM TL	324.705.690	80.157.368	195.336.726	600.199.784
TOPLAM EURO	(150.890.734 EURO)	(37.249.128 EURO)	(90.772.977 EURO)	(278.912.823 EURO)

27. Devlet yardımı alabilen partilerin görevlilerinin verdikleri bilgiye göre, Devlet yardımı, şu anda kamu finansmanına hak kazanmış üç parti tarafından elde edilen toplam gelirin yaklaşık ortalama % 90'ının teşkil etmektedir.

Dolaylı kamu finansmanı

28. Parlamento (milletvekili) seçimlerine katılan kayıtlı tüm partiler, genel seçimler süresince radyo ve televizyon yayınlarına katılabilirken, yerel seçimler sırasında katılamamaktadırlar; tahsis edilen süre ve diğer usuller Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkında Kanunun 52-55/A maddelerinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Bu kanunun 52. Maddesi-

ne göre, seçimlere katılan her siyasi partiye yayın döneminde (oy verme gününden önceki 7 nci günden itibaren oy verme gününden önceki gün akşam saat 6'ya kadar) ilk gün 10, son gün 10 dakika olmak üzere iki tanıtım yayını sağlanır. Parlamentoda grubu bulunan partilerin her birine, ilaveten 10'ar dakika verilir; iktidar partisine -veya koalisyon durumunda iktidar partilerinden büyük olanına- 20 dakikalık, iktidar partilerinden diğerlerine 15'er dakikalık, ana muhalefet partisine ilaveten 10 dakikalık süre verilir. Radyo ve televizyonlarda paralı propaganda yayını, Anayasa Mahkemesi tarafından eşitlik ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle 1987 yılında kaldırılmıştır. Siyasi partiler ve adaylar gazete veya dergilerde paralı reklam vermeye izinlidirler. Seçim dönemlerindeki yayınlar Yüksek Seçim Kurulu tarafından idare edilmekte ve Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) tarafından denetlenmektedir. Seçim dönemlerine ilişkin yukarıda bahsedilen kurallardan ayrı olarak, hükümete, faaliyetlerini anlatması için her ay Devlet televizyonunda (TRT, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu) 30 dakikalık serbest yayın hakkı verilmiştir.

29. SPK'nın 61. Maddesine göre, siyasi partilerin malvarlıklarından elde ettikleri gelirler dışında elde ettiği diğer gelirlerinden hiçbir vergi, resim ve harç alınmaz. Bu kural, bağımsız adayların seçim kampanyaları için elde ettiği gelir için uygulanmamaktadır.

Özel Finansman

30. Üyelik aidatları, SPK'nın 62. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, parti üyelerinden alınacak giriş aidatının miktarı ile üyelik aidatının alt ve üst sınırları parti iç tüzüğünde gösterilir. Üyelik aidatının hesaplanması ve miktarına ilişkin bir kısıtlama yoktur. Ancak, her üye aylık veya yıllık üyelik aidatını ödemek zorundadır. Parti üyesi, vermeyi kabul ettiği aidatın miktarını, parti tüzüğüne uygun olmak şartıyla, kayıtlı bulunduğu teşkilat kademesi başkanlığına yazı ile bildirerek artırabilir. Bir siyasi partiye mensup milletvekillerinin ne kadar aidat ödeyeceği, aday aidatlarının miktarı ve bu suretle toplanan paraların grup faaliyetlerine ve parti merkezine hangi miktarlarda ayrılacağı, ilgili partinin parlamento grubu tarafından belirlenir. Ancak, bu miktar milletvekili ödeneğinin net bir aylık tutarını geçemez.

31. Türk uyrukluğundaki gerçek ve tüzel kişilerinin yukarıdaki istisnalar haricinde (özellikle kamunun sahip olduğu şirketler, bakınız paragraf 20) siyasi partilere bağış yapmasına izin verilmiştir. Siyasi partilerin, aldıkları bağışların kayıtlarını tutmaları ve

bağışın bağışçıya ya da yetkili temsilcisine veya vekiline ait olduğunu gösterir makbuz düzenlemeleri zorunludur. Yetkililer, siyasi partilerin katkının miktarı ve türünün yanında katkıda bulunanın adı, soyadı ve adresini de belirtmelerinin zorunlu olmasından dolayı isimsiz bağışların yapılamayacağını belirtmişlerdir. SPK'nın 66. maddesi, bir takvim yılında tek bir gerçek ya da tüzel kişinin bir siyasi partiye yapabileceği toplam bağış miktarı için bir tavan oluşturmaktadır (örneğin, bu miktar 2009 yılı için 23,473 YTL/10,908 Eurodur); bu miktar her takvim yılı başlangıcında Vergi Usul Kanunu hükümleri ışığında belirlenen ve ilan edilen bir değerde artırılır. Bu tavan, kendi kuruluş kanunlarındaki özel hükümlere göre siyasi partilere katkıda bulunabilecek yukarıda belirtilen belirli kuruluşlara uygulanmaz (örneğin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları işçi ve işveren sendikaları vb. bakınız paragraf 21).

32. Siyasi partiler, ikametleri ile amaç ve faaliyetleri için gerekli olanlardan başka taşınmaz mal edinemezler. Partiler, amaçları içinde olmak şartıyla sahip oldukları taşınmaz mallardan gelir sağlayabilirler.

33. SPK'nın 67. maddesine göre, siyasi partiler hiçbir gerçek ve tüzel kişiden kredi veya borç alamazlar. Ancak, ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kredili veya ipotek karşılığı mal satın alabilirler. Yetkililer, para toplama faaliyetleri konusunda, SPK'nın bir partinin parti tarafından tertiplenecek balo, eğlence ve konser gibi sosyal faaliyetlerden gelir elde edebileceğini düzenleyen 61. maddesine atıfta bulunmuşlardır. Aynı madde siyasi partilere, parti bayrağı, flaması, rozeti ve benzeri rumuzların ve de parti yayınlarının satışından gelir elde etme; üye kimlik kartı ve parti defter, makbuz ve kâğıtlarının sağlanması karşılığında para alma izni de verir. Bu özel durumlar dışında, siyasi partilerin ticari faaliyette bulunması yasaktır.

34. Yetkililer GET'e siyasi partilere ve bağımsız adaylara yapılan bağışların vergi indirimine konu olmadığını belirtmişlerdir.

Gider

35. Siyasi partilerin giderlerine dair nicel sınırlamalar olmayıp sadece nitel sınırlamalar mevcuttur. SPK'nın 70. maddesine göre, siyasi partilerin giderleri amaçlarına aykırı olamaz. Harcamalar parti adına yapılmalı ve yetkili

organ ya da merciin kararına dayandırılmalıdır; SPK'nın 71. maddesine göre, Siyasi partilerin yapacakları giderler, sözleşmeler ve girişecekleri yükümlülükler; genel merkezde parti tüzelkişiliği adına, illerde il yönetim kurulu adına ve ilçelerde ilçe yönetim kurulu adına yetkili kılınan kişi veya kurulca yapılır. SPK'nın 72. maddesi, siyasi partilerin, üyelerine ve diğer gerçek ve tüzel kişilere her şekilde borç vermesini yasaklamıştır. Son olarak, SPK'nın Ek 1. Maddesine göre, kamu finansmanı yalnızca partinin ihtiyaçları ve faaliyetleri için kullanılabilir.

III. PARTİ FİNANSMANINDA SAYDAMLIK-ÖZEL KISIM (i) Saydamlık (Tavsiye Rec(2003)4'ün 11, 12 ve 13b maddeleri)

Defterler ve hesaplar

36. SPK 60. maddesine göre, her kademedeki siyasi parti organları üye kayıt defteri, karar defteri, gelen ve giden evrak kayıt defteri, gelir ve gider defteri ile demirbaş eşya defteri tutmak zorundadırlar. Yetkililere göre, "her kademedeki parti organları" terimi, siyasi parti kişi, organ ve kurullarını, yani SPK 13-20 maddelerinde tanımlandığı üzere merkezi teşkilat, genel kurul, başkan, merkez karar, yönetim ve icra organları, merkez disiplin kurulu ile il ve ilçe teşkilatlarını içermektedir. Gelir ve gider defteri, faturalar ve diğer ilgili kaynak belgeler ile birlikte, parti için sağlanan her türlü gelirin (Sağlanan gelirin türü ve miktarıyla, bağış yapanın adı, soyadı ve adresi, makbuzu düzenleyenin sıfatı, adı, soyadı ve imzasını gösterecek şekilde) ve her parti adına yapılan türlü giderin (alınan mal/malları ve alım yerini ayrıntısıyla gösterir; belirli bir tavana, örneğin 2009'da 60 TL/28 Euro'ya kadar olan harcamalar hariç tutulmak üzere) ayrıntılı kayıtlarını içerir. Yetkililer, üyelik kayıt özetlerinin tutulmasına, bütçe ve kesin hesapların hazırlanıp yayınlanmasına dair usuller ile parti organ ve komisyonları için gerekli görülen başka defter zorunlulukların parti tüzük ve yönetmeliklerinde düzenlendiğini belirtmişlerdir.

37. SPK'nın 73. maddesine göre, siyasi partilerin kesin hesapları bilanço esasına göre düzenlenir. Parti merkezi ve bağlı ilçeler de dahil olmak üzere partilerin iller teşkilatı her bütçe yılını izleyen Nisan ayı sonuna kadar, bir evvelki yıla ait uygulama sonuçlarını gösteren kesin hesaplarını hazırlarlar. İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesin hesaplar, merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanır ve birleştirilir. Yetkililere göre, kesin hesaplar kadın ve gençlik kolları ile benzeri kuruluşları da içerir; bu kuruluşlar gelir sağlamazlar ve faaliyetler giderleri parti teşkilatı tarafından karşılanır.

38. Siyasi partilerin ve bağımsız adayların seçim kampanyalarının finansmanı hakkında Türk mevzuatında ayrıca defter tutma gerekliliği öngörülmemektedir.

39. Türk mevzuatı, Vergi Usul Kanununa dayanarak tüzel kişilerin harcamalarını (siyasi partilere bulundukları yardımlar da dahil) vergi mercilerine beyan etmeleri şeklindeki genel zorunluluk dışında, bağış sahipleri için belirli bir kayıt zorunluluğu getirmemiştir.

Rapor verme yükümlülükleri

40. Siyasi Partiler Kanununun 74. maddesine göre, Siyasi partilerin mali denetimi Anayasa Mahkemesince yapılır. Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin Kanuna uygunluğunu denetler. Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Başsavcılığa YCB'ye göndermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri 100 TL/46.47Euro'yu aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir. Faturalar ve diğer ilgili kaynak belgeler de teslim edilmelidir.

41. Kayıtların saklanmasına ilişkin olarak, yetkililer, siyasi partilerin gelirlerine ilişkin belgeleri Anayasa Mahkemesinin ilk inceleme kararının ilgili partiye bildirilme tarihinden itibaren beş yıl, giderlere ait belgeleri ise, Anayasa Mahkemesinin ilk kesin hesap inceleme kararının ilgili partiye bildirildiği tarihinden itibaren beş yıl saklamak zorunda olduklarını belirtmişlerdir.

Yayınlama Zorunluluğu

42. Siyasi partiler mali kayıtlarını yayınlamak zorunda değillerdir. Ancak, yetkililer, uygulamada siyasi partilerin ya yazılı olarak web sayfalarında ya da sözlü bildirimle parti hesap özetlerini açıkladıklarını belirtmişlerdir.

43. Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan mali denetimler Resmi Gazetede yayımlanır.

Hesap kayıtlarına erişim

44. Siyasi partilerin yıllık hesapları bir sonraki yılın Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesi'ne teslim edilir. Mahkeme, ayrıca, kesin hesaplara ait bilgilerin belgelendirilmesini siyasi partilerden her zaman isteyebilir. Yetkililer, Anayasa Mahkemesinin yıllık parti hesaplarının denetimini yapmak

üzere siyasi partilerin genel merkezlerinde ve yerel teşkilatlarında doğrudan doğruya veya kendi üyeleri arasından görevlendireceği bir naip üye veya mahallin en kıdemli adli veya idari yargı hâkimi niyabetinde inceleme ve araştırmalar yapabileceğini ve bu maksatla yeminli bilirkişi görevlendirebileceğini belirtmişlerdir.

45. Siyasi partilerin kesin hesapları bilgi amaçlı olarak Başsavcılığı'a da verilir. Yetkililer ayrıca, BaşsavcılığınYCB'nin, istediği zaman, resen veya bir vatandaşın şikâyeti üzerine, siyasi partilerin hesap ve kaynak belgeleri için soruşturma başlatabileceğini belirtmişlerdir.

(ii) Denetim (Tavsiye Rec(2003)4'ün 14. maddesi)

Mali denetim

46. Siyasi partilerin kendi mali denetimlerini kendilerinin yapmaları gerekmektedir. Bu maksatla, genel kurul veya yerel parti teşkilatları tarafından denetim kurulları seçilir. Ancak, Türk mevzuatı siyasi partilere herhangi bir denetim mekanizması öngörmemiş, mali faaliyetlerinin iç denetimini örgütlemede siyasi partileri serbest bırakmıştır. Yetkililere göre, son yıllarda siyasi partilerin defter ve kayıtlarını düzgün bir şekilde tutmak için profesyonel (dışarıdan) muhasebecilerle çalıştıkları görülmektedir.

İzleme

47. Türkiye'deki siyasi partilerin mali denetimi görevi, Anayasanın 69, Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkındaki 2949 sayılı Kanunun 16-18 ve Siyasi Partiler Kanununun 74-77 maddeleri uyarınca Anayasa Mahkemesine verilmiştir. Mahkeme, parti merkez ve iller teşkilatının hesaplarını kapsayan siyasi partilerin birleştirilmiş kesin hesaplarını ve bunlara eklenen aynı hesap döneminde edinilen taşınmaz ve taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeler üzerinden, siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin kanuna uygunluğunu denetler. Mahkeme, denetimini evrak üzerinde yapar; Sayıştaydan yardım alabilir; partilerden kesin hesaplarına ilişkin bilgi talep edebilir; partilerin genel merkezleri ile yerel teşkilatlarında inceleme yapabilir (bakınız paragraf 44), ilgili siyasi partinin başkanından veya temsilcilerinden yazılı mütalaa isteyebilir; gerekli görürse sorumlu parti görevlilerinin ya da muhasiplerin sözlü ifadelerini dinleyebilir.

48. Anayasa Mahkemesinin İç Tüzüğünün 16. ve 17. maddelerinde mali denetim süreçlerine dair daha ayrıntılı hükümlere yer verilmiştir. Buna göre, parti hesapları, kesin hesaplarda sonucu etkileyecek herhangi bir maddi hata veya tutarsızlık olup olmadığını tespit amacıyla, Anayasa Mahkemesi Başkanlığı tarafından atanan uzman raportörler tarafından incelenir. Raportörler, hem kesin hesaplardaki bilgilerin doğruluğunu (yıllık bütçeler, bilançolar, parti defterleri, gelir-gider kayıtları gibi diğer belgeleri esas alarak) hem de kaydedilen gelir ve giderlerin kanuna uygunluğunu (gelirlerin SPK 61-69 maddelerinde listelenen kaynaklardan edinilip edinilmediğine ve harcamaların SPK 70-72 maddelerine uygun olarak yapılıp yapılmadığına tespit ederek) inceler. Raportörler, siyasi partilerin teşkilatlarının bulunduğu bütün illerden kesin hesapların toplanıp toplanmadığının tespit edilebilmesi için Başsavcılığın sakladığı önceki parti kayıtlarına erişebilirler. Raportörler, olası eksiklikleri, hataları ve tutarsızları göstermek ve bunları düzeltecek yolları belirterek raporlarını iki ay içinde Mahkeme Başkanlığına sunmak zorundadırlar. Mahkeme, siyasi partilere bu eksiklik, hata ve tutarsızlıkları düzeltebilmeleri için üç aydan fazla olmamak koşuluyla makul bir süre verir. Anayasa Mahkemesi denetimi sonunda, siyasi partilerin gelir ve giderlerinin doğruluğuna ve kanuna uygunluğuna veya kanuna uygun olmayan gelirler ve giderler mevcutsa bunların da Hazineye gelir kaydedilmesine dair kesin- değiştirilemez- bir karar verir. Mahkeme kararının bir örneği parti merkezine ve ilgili partinin siciline kaydedilmek üzere Başsavcılığa gönderir.

49. Parti hesaplarının incelemesinin bir özeti ve varsa ilgili hükümlerin ihlali ve bunların sonuçları da (para cezaları, yaptırımlar vs.) dahil olmak üzere, Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerin gelir ve giderlerinin kanuna uygun ve doğru olduğuna dair ve kanuna uygun olmayan gelir ve giderlerin Hazineye gelir kaydedilmesine dair bütün kararları Resmi Gazetede yayımlanır.

50. Yetkililer, bir siyasi partinin kesin hesaplarında usulsüzlük iddiasında bulunan herhangi bir kişinin, mahkemede bu ihbarla ilgili dava açma zorunluluğu bulunan savcıya başvuruda bulunma hakkı olduğu belirtmişlerdir. Ayrıca, partinin mali hükümleri ihlal ettiğine ilişkin elinde kanıt bulunan vatandaşlar da (örneğin partinin eski görevlileri) Başsavcılığa başvurabilirler. Anayasa Mahkemesi aldığı kesin kararları kendisine bildirdiğinden, Başsavcılık ta Anayasa Mahkemesinin tespit ettiği usulsüzlükler hakkında bilgi sahibi olur. Yetkililer, ayrıca, Anayasa Mahkemesinin, vergi mercileri de dahil olmak üzere

herhangi bir resmi ve özel kurum ya da kişiden ilgili belgeleri talep edebileceğini belirtmişlerdir. Sayıştayla yapılan işbirliği, Anayasa Mahkemesine denetçilerin (raportör) tayin edilmesiyle sınırlıdır.

51. Anayasa Mahkemesi onbir asıl ve dört yedek üyeden oluşur. Cumhurbaşkanı, iki asıl ve iki yedek üyeyi Yargıtay, iki asıl ve bir yedek üyeyi Danıştay, birer asıl üyeyi Askerî Yargıtay, Askerî Yüksek İdare Mahkemesi ve Sayıştay genel kurullarınca kendi Başkan ve üyeleri arasından üye tamsayılarının salt çoğunluğu ile her boş yer için gösterecekleri üçer aday içinden; bir asıl üyeyi ise Yükseköğretim Kurulunun kendi üyesi olmayan yükseköğretim kurumları öğretim üyeleri içinden göstereceği üç aday arasından; üç asıl ve bir yedek üyeyi üst kademe yöneticileri ile avukatlar arasından seçer. Anayasa Mahkemesi üyeleri, aslî görevleri dışında resmî veya özel hiçbir görev alamazlar. Anayasa Mahkemesi üyeleri altmışbeş yaşını doldurunca emekliye ayrılırlar. Anayasa Mahkemesi üyeliği, bir üyenin hâkimlik mesleğinden çıkarılmayı gerektiren bir suçtan dolayı hüküm giymesi halinde kendiliğinden; görevini sağlık bakımından yerine getiremeyeceğinin kesin olarak anlaşılması halinde de, Anayasa Mahkemesi üye tamsayısının salt çoğunluğunun kararı ile sona erer.

52. Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerin mali denetimi, şu anda, daha önce Sayıştayda denetçi olarak görev yapan altı raportör tarafından gerçekleştirilmektedir. İhtiyaç durumunda (örneğin parti finansmanı ile ilgili dava kovuşturmalarından kaynaklanan durumlarda), Sayıştaydan geçici olarak bir denetçi daha çağırılabilir. Raportörlere, Anayasa Mahkemesi Genel Sekreterliğinin Kararlar Müdürlüğü yardım eder. Bu iş için bir müdür ve iki görevli atanır. Siyasi partilerin mali denetimi için özel olarak ayrılmış bir bütçe bulunmamaktadır.

(iii) Yaptırımlar (Tavsiye Rec(2003)4'ün 16. maddesi)

53. SPK, parti finansmanıyla ilgili hükümlerin ihlallerine yönelik olarak siyasi partilere, parti görevlileri/partili adaylara ya da diğer kişilere (örneğin, bağış sahipleri) -şartlara bağlı olarak- aşağıda ayrıntılarıyla açıklandığı şekilde bir dizi cezai, idari ve hukuki yaptırımlar düzenlemiştir; farklı türdeki bu yaptırımlar (örneğin, parti görevlilerine ve partinin kendisine uygulanan yaptırım), birbirinden bağımsız değildir. Bunun karşılık, seçim kanunlarında siyasetin finansmanı/ seçim kampanyasının finansmanına ilişkin hiçbir yaptırım bulunmamaktadır.

54. SPK'nun ilgili hükümlerinde, siyasi partilere yönelik uygulanabilen dört farklı tedbir ve yaptırım bulunmaktadır:

a) Anayasa Mahkemesinin ihtar kararı

- SPK'nın 104. Maddesi: Anayasa Mahkemesi, SPK'nın 101. Maddesi dışındaki hükümlerine ya da siyasi partilerle ilgili diğer kanunların hükümlerine aykırılık görürse bu aykırılığın giderilmesi için ilgili siyasi parti hakkında ihtar kararı verir (bu ihtara uymamanın bir yaptırımı yoktur).

b) Hazinenin el koyması ya da malların paraya çevrilmesi

- SPK'nın 76. maddesi: siyasi partilerin aşağıda sıralanan malları Hazineye gelir olarak kaydedilir (müsadere edilir): bir siyasi parti tarafından SPK'nın mali hükümlerini ihlal ederek elde edilen bağış ve malların hepsi; yasal sınırı aşan miktardaki bağışlar (sınırın aşılmasına sebep olan miktar/değer kadarına el konulur); SPK'nın 67. maddesi hükmüne aykırı olarak siyasi partilere sağlanan kredi veya borçlar (kredi veya borcu verene karşı Hazine hiçbir yükümlülük altına girmez); SPK'nın 69. maddesine aykırı olarak tevsik edilmeyen kaynaklardan sağlanan gelir; belgelendirilmesi gerektiği halde belgelendirilmeyen parti giderleri miktarınca parti malvarlığı.

- SPK'nın 68. Maddesi ile birlikte 77. maddesi: -ikametleri ile amaç ve faaliyetleri için gerekli olanlardan başka- taşınmaz mallar, Anayasa Mahkemesinin belirlediği süre içerisinde parti tarafından nakde çevrilir (paraya çevrilir)

c) Siyasi partilerin Devlet yardımından yoksun bırakılması

- SPK'nın 102. maddesi: Bir siyasi parti, faaliyetlerinin izlenmesi amacıyla Başsavcılığın istediği bilgi ve belgeleri ikinci bir tebliğle bildirilen süre içinde vermezse (tebliğ bunun olası sonuçlarını da gösterir), Başsavcılık, o siyasi partinin Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılması için Anayasa Mahkemesinde dava açabilir.

d) Siyasi partinin kapatılması

- SPK'nın 101 (c) maddesi: Anayasanın 68. maddesinin 10. paragrafına aykırı olarak, yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan ve Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden maddi yardım alan bir siyasi parti, Anayasa Mahkemesinin kararıyla kapatılır.

55. Ayrıca, Siyasi Partiler Kanunu sorumlu parti görevlilerine/partili adaylara uygulanabilen iki farklı yaptırım ve tedbir öngörmektedir:

a) Cezai yaptırımlar

SPK'nın cezai hükümleri kapsamında mali hükümlerin ihlaline yönelik aşağıdaki yaptırımlar öngörülmektedir:

- Madde 111:

a) Bir siyasi parti görevlisinin Başsavcılık tarafından tutulacak siciller için istenen bilgi ve belgeleri vermemesi ya da SPK'nın 102. maddesi hükümlerine aykırı hareket etmesi: günlüğü 20-100 TL/ 9-46 Euro değerinde 5 günden 730 güne kadar idari para cezası;

b) bir parti görevlisinin SPK'nın 74. maddesi hükümlerine aykırı hareketleri: günlüğü 20-100 TL/ 9-46 Euro değerinde 5 günden 730 güne kadar idari para cezası;

c) Bir siyasi parti görevlisinin SPK'nın 75. maddesi gereğince yapılan inceleme ve araştırmaları engellemesi veya aynı madde gereğince istenen bilgileri vermemesi: altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ve 450-100.000 TL/ 209- 46.470 Euro değerinde adli para cezası;

d) Bir parti görevlisinin, partinin Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılmasına yol açacak şekilde SPK'nın 104. maddesine göre verilen ihtar kararının gereğini yerine getirmemesi: günlüğü 20- 100 TL/ 9- 46 Euro değerinde 5 günden 730 güne kadar idari para cezası.

Tekerrür halinde, bu cezalar yarı nispette artırılarak hükmolunur.

- SPK'nın 113. Maddesi: SPK'nın 60. maddesinde yazılı defter ve kayıtların tutulmaması: altı aydan bir yıla kadar hapis; bu defter ve kayıtları tahrif veya yok edilmesi veya gizlenmesi: bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası.

- SPK'nın 116. Maddesinin 1. ve 2. Paragrafı: Bir parti görevlisinin SPK'nın mali hükümlerine aykırı olarak bağış kabul etmesi veya kredi veya borç sağlaması ya da alması: altı aydan bir yıla kadar hapis cezası.

- SPK'nın 116. Maddesinin 3. Paragrafı: Bir parti görevlisinin veya aday veya aday adayının bir yabancı devletten, uluslararası kuruluştan, Türk uyrukluğunda olmayan gerçek veya tüzel kişiden yardım veya bağış kabul etmesi: bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası.

Yukarıda bahsedilen hükümlerden bazıları hangi kişilerin cezai sorumlu olduğunu açık şekilde belirtmektedir; örneğin, SPK'nın siyasi parti başkanının Anayasa Mahkemesine ve Başsavcılığa kesin hesapları gönderme yükümlülüğü hakkındaki 74. maddesinin 2. paragrafı bağlamında 111. maddesinin b) fıkrası. GET'e, SPK'da bu şekilde açık bir düzenleme bulunmaması halinde sorumlu parti temsilcilerinin parti tüzüğüne göre ve başta Dernekler Kanunu

ve Medeni Kanun olmak üzere ilgili diğer mevzuata göre belirleneceği ifade edilmiştir.

b) Siyasi faaliyette bulunma yasağı

- SPK'nın 95. Maddesi: Bir siyasi partinin kapatılmasına söz veya eylemleriyle neden olan bir kurucu veya üye, Anayasa Mahkemesinin kapatmaya ilişkin kesin kararının Resmi Gazetede gerekçeli olarak yayımlanmasından başlayarak beş yıl süreyle bir başka partinin kurucusu, üyesi, yöneticisi veya denetçisi olamaz. Siyasi partiler bu kişileri hiçbir suretle seçimlerde aday gösteremezler.

56. Son olarak, SPK, siyasi parti dışındaki kişiler için de cezai yaptırımlar öngörmektedir:

- SPK'nın 116. Maddesinin 1 ve 2. paragrafları: SPK'nın mali hükümlerine aykırı olarak bir siyasi partiye bağış, kredi veya borç sağlama veya bir partiden bunları alma: altı aydan bir yıla kadar hapis cezası.

57. İhtar, Hazineye gelir kaydetme, Devlet yardımından yoksun bırakma ve kapatma kararları Anayasa Mahkemesi tarafından alınır ve bu kararlara itiraz edilemez. Yukarıda yer verilen cezai yaptırımlara, -Başsavcılığın iddianamesini takiben- ceza mahkemeleri tarafından karar verilir. Bu mahkemelerin kararları için Yargıtaya itirazda bulunulabilir.

Dokunulmazlıklar ve zaman aşımları

58. Seçim gününden görev sürelerinin bitimine kadar dokunulmazlıktan yararlanan milletvekilleri dışında, partilere ilişkin mali düzenlemeleri ihlalden sorumlu görülebilecek yukarıda söz edilen kişilerden hiçbiri -parti görevlileri, parti adayları, bağış sahipleri vb.- dokunulmazlık hakkına sahip değildir. Kural olarak, bir kişi aleyhinde seçilmeden önce açılmış ceza davaları, kişinin görev süresinin bitimine kadar askıya alınır. Milletvekillerinin dokunulmazlığı, Başsavcılığın talebi üzerine, Parlamento kararıyla kaldırılabilir.

59. SPK kapsamındaki cezai suçlarda, Türk Ceza Kanununun (TCK) genel zaman aşımı süreleri uygulanır. Zaman aşımı süresi, söz konusu suç için uygulanabilecek yaptırımların büyüklüğüne göre belirlenir. Buna göre, yukarıdaki cezai suçlar için zaman aşımı süresi 8 yıldır.

İstatistikler

60. İstatistikler, Anayasa Mahkemesinin 1998- 2006 yılları arasında parti hesapları üzerinde yaptığı incelemeler sonucunda, 2007-2009 döneminde parti mallarına el koyma ve/veya SPK'nın partilerin finansmanı ile ilgili hüküm-

lerinin ihlaline ilişkin olarak savcılığa bildirme konusunda 44 tane kararı aldığı görülmektedir. İlgili kararlar, 21 farklı parti hakkındadır. Bu davaların 37 tanesinde parti mallarına el konulması kararı alınmıştır (8 dava 2006 hesaplarına ilişkin olup toplam 479,242 TL/222,704 Euro değerinde mala el konulmuştur; 2 dava 2005 hesaplarına ilişkindir ve 161,934TL/75,251 Euro değerinde mala el konulmuştur). 21 davada, savcılığa bildirme kararı alınmıştır (bunlardan 9 dava 2006 hesaplarına , 3 dava ise 2005 hesaplarına ilişkindir).

61. Yetkililer, parti finansmanıyla ilgili düzenlemelere ilişkin doğrulanan veya şüpheli ihlallere şu örnekleri vermişlerdir:

- 2007 yılında bir siyasi parti, defter ve kayıtlarını Anayasa Mahkemesine Siyasi Partiler Kanununun 74. maddesinde belirtilen süreden birkaç hafta sonra gönderdiği için, Mahkeme, sorumlu parti görevlileri aleyhinde işlem başlatılması için dosyayı Başsavcılığa iletme kararı almıştır.

- 13 Mayıs 2009 tarihinde, Anayasa Mahkemesi, bir siyasi partinin belirli harcamalarının (25.315.43 TL/11.764.08 Euro) SPK'nın mali hükümlerine uygun olarak yapılmadığına karar vermiş ve bu harcamalar Hazineye gelir kaydedilmiştir.

IV. ANALİZ

62. Türkiye'de siyasi partiler en son 2005 yılında değiştirilen 22 Nisan 1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununa göre idare edilir. Siyasi Partiler Kanunu, siyasi partilere yıllık devlet yardımına olanak sağlar ve parti finansmanında şeffaflık, denetim ve yaptırımlarla ilgili kuralları içerir. İlgili hükümler, yasal ve yasaklanan finansman kaynaklarının listelerini (örneğin yabancı gerçek veya tüzel kişilerinin bağışları genel olarak yasaklanmıştır) içermekte olup, bir kişinin bir yıl boyunca katkıda bulunabileceği miktar toplamına kesin bir sınır koymakta ve yıllık rapor yükümlülüğü getirmektedir. Parti finansmanının denetimi Anayasa Mahkemesi tarafından gerçekleştirilir. Ayrıca, Başsavcılık ta yıllık olarak siyasi partilerin finansal faaliyetlerini izler. İlgili düzenlemelerin ihlaline yönelik cezai, hukuki ve idari yaptırımlar mevcuttur. GET'in görüşüne göre, Türk makamları bu yasal çerçevenin oluşturulması konusunda takdir edilmelidir. Bununla birlikte, partiler, düzenleyiciler ve gözlemciler arasında, sistemde daha fazla reform yapılması ve seçim kampanyasının finansmanı konusunda özgül bir mevzuatın tasarlanması gerektiği konusunda genel bir uzlaşma görülmektedir. Bu amaçla, bir önceki yasama döneminde meclisteki partiler tarafından bir taslak önerisi hazırlanmış, ancak 2007'deki erken seçim nedeniyle devamı getirilememiştir. GET, mevcut say-

damlık rejiminde, Siyasi Partiler ve Seçim Kampanyalarının Finansmanında Yolsuzluklarla Mücadelede Genel Kurallar Hakkında R (2003) 4 Nolu Tavsiye (Bundan sonra Tavsiye olarak anılacaktır) tarafından oluşturulan ilkelerle ilişkili olarak bazı eksiklikler belirlemiştir. Siyasi finansman alanında yolsuzluk risklerini etkin bir şekilde azaltmak için, aşağıda belirtilen bu eksikliklerin ele alınması gerekmektedir.

63. Anayasanın 68. Maddesine göre, "devlet siyasi partilere yeterli düzeyde ve hakça mali yardım yapmak zorundadır." Bu bağlamda, GET'in görüştüğü birçok kişi devlet yardımı alabilmek için gerekli olan son milletvekili seçimlerinde oyların % 7'sini alma barajıyla ilgili endişelerini paylaşmışlardır. Ziyaret sırasında sadece üç parti kamusal finansmandan yararlanmaktaydı; daha küçük partilerin faaliyetleri ve seçim kampanyaları için gerekli kaynakları sağlamada önemli zorluklarla karşılaştıkları görülmüştür. Kamusal finansmanından yararlanan partiler için, devlet yardımı çok büyük önem taşımaktadır. Bu partilerin gelirlerinin ortalama % 90'ı devlet yardımından sağlanır. Bu bağlamda, GET, devlet yardımının makul katkılarla sınırlı kalması gerektiğini ve devletlerin yaptıkları yardımların hiçbir türünün siyasi partilerin bağımsızlığına müdahale etmeyeceğini garanti etmeleri gerektiğini düzenleyen Tavsiye'nin 1. Maddesine Türk makamlarının dikkatini çekmek istemektedir. Görüşmeler sırasında dile getirilen bir başka endişe ise bazı partiler ve adaylar hakkında iddia edilen ve parti hesaplarına yansıtılmayan aşırı seçim kampanyası harcamalarıdır. Dolayısıyla, Türk makamlarına Tavsiyenin 9. Maddesi doğrultusunda bütün nakitlerin aktarımı için bankacılık sistemini zorunlu kılmak ya da kampanya harcama sınırlarının oluşturulması gibi başka tedbirlerin alınması tavsiye edilebilir.

Saydamlık

64. Siyasi partiler, SPK hükümlerine göre oldukça kapsamlı saydamlık ve muhasebe yükümlülüklerine tabidirler. Her kademedeki parti organları (SPK'nın 13 - 20. maddelerinde tanımlananlar) üye kayıt defteri, karar defteri, gelen ve giden evrak kayıt defteri, gelir ve gider defteri ile demirbaş eşya defteri tutmak zorundadırlar. Partiler, aldıkları bağışların kayıtlarını (her gelirin tür ve miktarı ile bağış sahibinin adı, soyadı ve adresi) tutmak ve karşılığında makbuz vermek zorundadırlar. Bir gerçek veya tüzel kişinin (işçi ve işveren sendikaları ve diğer bazı kuruluşlar hariç) bir takvim yılı içerisinde bir siyasi partiye yapabileceği toplam bağış miktarı tavanı 2009 yılında 23,473 TL/10,908 EUR olarak sabitlenmiştir. Partilerin il teşkilatları, bilanço hesabına

göre her bütçe yılı için kesin hesapları düzenlemek zorundadırlar. Hesaplar, parti merkez karar ve yönetim kurulunca birleştirilir ve parti başkanı tarafından her yıl Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesi'ne ve bilgi için Başsavcılığa gönderilir. İlgili partinin aynı hesap döneminde edindiği malların listesi, faturalar ve ilgili diğer belgeler de gönderilmek zorundadır.

65. Bu yasal çerçevenin tatmin edici olmasına rağmen, GET, muhasebe ve rapor yükümlülükleri ile ilgili mevcut hükümlerin öncelikle bireysel parti üyeleri -partilerin seçimlerdeki adayları ve seçilen temsilciler- tarafından siyasi faaliyetleri için elde ettikleri gelir ve yaptıkları harcamaya açık şekilde atıfta bulunmadığını endişeyle belirtmektedir. Ziyaret sırasında görüşülen muhatapların çoğuna göre, mali kaynaklar resmi olarak parti adına sağlanmadığı için, büyük ölçüde parti hesaplarına kaydedilmeden bu tür parti üyeleri tarafından bireysel olarak elde edilip harcanmaktadır. Dolayısıyla, Türkiye'de parti hesapları, partilerin ve parti üyelerinin siyasi faaliyetlerinin finansmanını kapsamlı şekilde yansıtmıyor gibi görünmektedir. Bu bağlamda, GET, Tavsiye'nin 8. Maddesi uyarınca, Tavsiye'de belirtilen ilkelerin adayların seçim kampanyalarının finansmanı ve seçilen temsilcilerin siyasi faaliyetlerinin finansmanı için de uygulanacağını hatırlatır. İkinci olarak, GET, SPK'nın yukarıda belirtilen hükümlerinin siyasi partiyle ilişkili ya da kontrolü altında bulunan kuruluşların hesaplarına açık şekilde atıfta bulunmadığını belirtir. Tavsiyenin gerekçesi doğrultusunda, GET, Türk mevzuatında ve uygulamada mevcut durumun bu şekilde olmadığının farkında iken (bakınız paragraf 23), bir partiyle yakından ilişkili olan -ya da partinin etkisi altındaki- kuruluşların sağladığı desteği içermesi ve tam ve gerçekçi bir parti finansmanı tablosu çizmek ve aynı zamanda saydamlık kurallarının ihlal edilmesini engellemek amacıyla, parti hesaplarının bu tür bilgiyi içermesi gerektiğini de vurgulamak istemektedir. Sonuç olarak, GET, siyasi partilerin yıllık hesaplarının a) siyasi partilerin seçilen temsilcileri ve adaylarının seçim kampanyaları da dahil partileri adına yerine getirdikleri siyasi faaliyetleri için bireysel olarak elde ettikleri gelir ve yaptıkları harcamayı, b) uygun görüldüğünde, siyasi partilerle ilişkili veya kontrolleri altında bulunan teşekküllerin hesaplarını içermesinin sağlanmasını tavsiye eder.

66. Ayrıca, yerinde yapılan ziyaret sırasında, rapor verme uygulamasındaki belirli eksikliklere GET'in dikkati çekilmiştir. Değişik gözlemcilere göre, parti hesapları sistemli ve özenli olmaktan çok uzaktır. Görüşmelerden, bağışların - özellikle ayni bağışların- sıklıkla iyi kayıt altına alınmadığı ve hesapların ilgili siyasi partinin finansman kaynakları konusunda fazla ayrıntılı ve kapsamlı

bilgi içermediği anlaşılmıştır. GET, güvenilir raporların gelir ve gider konusundaki toplam (yekun) rakamlara dayandırılamayacağı görüşündedir. Ayrıntıların az olması, kamunun erişebileceği bilginin esas anlamını yitirmesine neden olmakta ve dolayısıyla parti finansmanının etkin olarak izlenmesini aksatmaktadır. Bu bağlamda, GET'e, sunulan hesapların şekillerinin partiden partiye büyük değişiklik gösterdiği ve dolayısıyla bu durumun muhtemel bir karışıklık kaynağı olduğu bilgisi verilmiştir. Parti görevlileri de dahil olmak üzere görüşmecilerden bazıları, yetkili izleme organının (Anayasa Mahkemesi) rehberliğine, muhtemelen daha fazla bir düzenlemeye ve her şeyden önce parti hesapları için (tercihen uygun kılavuzlarla birlikte) ortak bir şekle duyulan ihtiyacı açıkça kabul etmişlerdir. Bu tür tedbirler, bütün raporların yeterli ve yüksek seviyede ayrıntı içermesini sağlar ve yıllar ve partiler arasında kıyaslama yapmayı kolaylaştırır. Dolayısıyla, GET, siyasi partilerin yıllık hesaplarının, izleme organı tarafından rehberlik sağlanması ve ortak muhasebe ilkeleriyle desteklenmiş standart bir şeklin oluşturulması da dahil olmak üzere gelir ve gider hakkında daha ayrıntılı ve kapsamlı bilgiler içermesini sağlamak için uygun tedbirler almayı tavsiye eder.

67. Parti hesaplarının açıklanmasıyla ilgili olarak, GET, Tavsiyenin 13b Maddesine aykırı olarak siyasi partilerin hesaplarını (ya da hesap özetlerini) kamuoyuna açıklamak zorunda olmadıklarının altını çizer. Ziyaret sırasında, GET, büyük partilerden bir tanesinin hesaplarının özetlerini yayınlama girişiminde bulunduğunu öğrenmiştir. Ancak, ziyaret sırasında toplanan bilgiler, özetlerin parti finansmanı tabloları üzerinde kamunun etkin denetimini sağlamak için yeteri kadar ayrıntılı olmadığını ve partilerin büyük çoğunluğunun zaten hiçbir mali bilgi açıklamadığını göstermektedir. Sadece, denetleme organı olan Anayasa Mahkemesi'nin mali denetim kararlarının Resmi Gazete'de yayımlaması gerekmektedir. Dolayısıyla, mevcut rejim, parti finansmanı ile ilgili bilgilerie kolay erişimi garanti etmekten oldukça uzaktır. GET, çeşitli muhataplar tarafından da ifade edilen Anayasa Mahkemesi denetiminin siyasetin finansmanın kamu tarafından kontrol edilmesi yoluyla desteklenmesi gerektiği görüşünü paylaşmaktadır. GET'in topladığı bilgiler kamunun bu şekilde sürece dahil edilmesinin etkin olarak teşvik edilmesi gerektiğini göstermektedir. Bu sadece ayrıntılı ve kapsamlı raporların kolayca erişilebilir şekilde, örneğin, partilerin web sayfalarında açıklanmasıyla sağlanabilir. Ayrıca, farklı partilerin raporlarının ve/veya denetim organının denetleme raporlarının internette ya da başka yollarla aynı anda yayınlanması, ideal saydamlığın

sağlanmasına ek bir olanak yaratacaktır. Yukarıdakilerin ışığında, GET, kamunun, kanunla belirlenecek zaman çerçevesinde, siyasi partilerin yıllık hesaplarına ve denetim organının izleme raporlarına kolayca erişebilmesinin sağlanmasını tavsiye eder.

68. Siyasi Partiler Kanununun yukarıda bahsedilen saydamlık kuralları genel olarak siyasi partilerin finansmanı ve dolayısıyla seçim kampanyaları için uygulanır. Buna karşılık, bireysel adayların seçim kampanyalarının finansmanı SPK kapsamı dışında tutulup düzenlenmemiştir. Milletvekili seçimleri ve mahalli seçimlere uygulanan farklı seçim yasaları - 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Kanunu, 10 Haziran 1983 tarihli ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimleri Kanunu ve 1984 tarihli ve 2972 sayılı Mahalli İdareler, Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyeti Seçimi Kanunu- bu konuda tümüyle sessiz kalmaktadırlar. Ulusal ve yerel düzeyde seçim kampanyası finansmanında denetim ve düzenlemenin olmayışı, bir ceza hükmü dışında SPK hükümlerinde açıkça değinilmeyen bağımsız adaylar ve partilerin bireysel adayları ilgilendirmektedir. Muhatapların birçoğu, bazı adayların pahalı seçim kampanyaları yürüttüğünü ve finansman kaynaklarının bilinmediğini ileri sürerek, bu konuyu Türkiye'de seçimlerin finansmanı konusundaki en önemli sorun olarak tanımlamaktadırlar. Bu bağlamda, beyan gereklilikleri ve Anayasa Mahkemesi'nin izlemesinden kaçınmak amacıyla, bağışların partilere değil adaylara yönelmesi için güçlü teşvikler bulunmaktadır. GET mevcut saydamlık rejiminin Türkiye'de siyasetin finansmanının önemli bir kısmını kapsayamadığı sonucuna varabilmektedir. Bunlara ek olarak, 2007 yılında Anayasa'da yapılan değişikliklerin ardından Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı bundan böyle halkoyuyla seçilecek olup kampanyaların finansmanı da dahil olmak üzere Cumhurbaşkanı seçimleri için yeni mevzuat henüz oluşturulmamıştır. Bu durum, Türkiye'ye, parti ve adayların seçim kampanyalarının finansmanında saydamlığın temini amacıyla daha sağlam bir çerçeve hazırlanması için eşsiz bir fırsat sunmaktadır. Hukuki tutarlılık ve açıklık için, parlamento ve cumhurbaşkanı seçimleri ile yerel seçimler için yeni saydamlık düzenlemelerinin, SPK'nın izin verdiği ve yasakladığı finansman kaynakları (anonim bağış yasağı da dahil), bağış üst sınırı, muhasebe ve rapor verme yükümlülükleri gibi mevcut kurallarla uyumlu olmaları gerekmektedir. Ayrıca, siyasi partilerle işbirliği içindeki teşekküller de (örneğin, çıkar grupları, siyasal eğitim vakıfları, işçi sendikaları) muhasebe kaydı tutma yükümlülüğü altında iken, bu teşekküllerin defterleri kamuya açık

değildir. Dolayısıyla, bu durum, halkın bu kuruluşlar ile siyasi partiler arasında olası bağlantıları kurmasında zorluk yaratmaktadır. Yukarıdakilerin ışığında, GET, siyasi partiler ve adayların milletvekili, cumhurbaşkanlığı ve yerel seçim kampanyalarının finansmanında saydamlığın düzenlenmesini ve özellikle üçüncü kişilerin yaptığı katkılarda saydamlığın artırılması yollarının bulunmasını tavsiye eder.

69. Ayrıca, mevcut durum, siyasi partilerin ve seçimlerde adaylarının aldıkları bağışları düzenli olarak ve uygun aralıklarla açıklamalarını gerektirmektedir. Mevcut rejim, partilerin yalnızca bu bilgileri yıllık hesaplarına dahil etmelerini zorunlu tutmaktadır. Bu bağlamda, GET, GRECO'nun sık sık üye Devletlerden hem partilerin hem de adayların aldıkları bağışları seçim kampanyaları dönemi de dahil olmak üzere kanunla belirlenen düzenli aralıklarla ve kolay erişilebilir şekilde yayınlamalarının sağlanmasını talep ettiğini hatırlatır. Bu tür bir zamanında bilgilendirme, Türkiye'de siyasetin finansmanının açıklığını artırmada, medyanın ilgisini çekmekte, toplumsal tartışma ortamı yaratmada ve kamunun ve yetkililerin partilerin ve seçimlerin finansmanındaki olası düzensizlikleri erkenden ortaya çıkartmalarına açıkça yardımcı olacaktır. Dolayısıyla GET, siyasi partiler ve seçimlere katılan adayların, seçim kampanyası dönemindekiler de dahil olmak üzere, belirli bir değerin üstünde aldıkları bütün bireysel bağışları (nakdi olmayanlar da dahil), her bağışın türü ve değeri ile birlikte bağış sahibinin kimliğini de gösterir şekilde düzenli olarak açıklamalarını zorunlu kılmayı tavsiye eder.

Denetim

Mali Denetim

70. Siyasi partilerin iç mali denetimlerini kendilerinin yapmaları gerekmektedir. Bu amaçla, genel meclis veya yerel parti teşkilatlarının meclisleri tarafından denetim kurulları seçilir. Ancak, belirli bir mali denetim mekanizması öngörülmemiş olup, partiler kendi mali faaliyetlerinin iç denetimini özgürce kendileri örgütlemektedirler. GET, uygulamada parti hesaplarının mali denetiminin genel olarak dışarıdan, bağımsız uzmanlarca yapılmadığına işaret eder. Siyasi partilerin sık sık yetersiz hesap ve rapor vermeleri (bakınız yukarıda paragraf 66) dikkate alındığında, parti yetkilileri de dahil olmak üzere görüşülen muhataplardan çoğu daha sağlam bir mali denetim sürecinin sağlanması gereği üzerinde mutabık kalmışlardır. GET, parti hesaplarının mali denetiminin bağımsız uzmanlar tarafından gerçekleştirilmesinin siyasi partilerin mali disiplinlerini kesinlikle güçlendireceği ve yolsuzluk ihtimallerini düşü-

receği düşüncesindedir. Sonuç olarak, GET, parti hesaplarının lisanslı uzmanlar tarafından bağımsız olarak denetlenmesini tavsiye eder.

îzleme

71. Parti fınanslarının dış denetimi bağlamında, siyasi partilerin kesin hesapları Anayasa Mahkemesi tarafından yıllık olarak kontrol edilmektedir. Buna karşılık, yasal çerçeve (mevzuat) seçim kampanlarının finansmanı için belirli bir denetim öngörmemektedir. Siyasi partilerin kampanya finansmanının sadece izleyen takvim yılında (uygulamada genelde daha da geç) diğer parti gelir ve giderleriyle birlikte kontrol edildiği mevcut durumun aksine, kampanyaların finansmanının seçim sırasında ya da seçimden hemen sonra gerçekleştirilecek doğru ve bağımsız bir denetime tabi olması, siyasetin finansmanının saydamlığına önemli ölçüde yararlı olacağı açıktır. Bu bağlamda, GET, SPK'da ele alınmayan ve dolayısıyla hiçbir denetime tabi bulunmayan hem parlamento seçimleri hem de mahalli seçimler için bireysel partili adayların ve bağımsız adayların kampanyalarının finansmanı ile özellikle ilgilenmektedir. Benzer şekilde, mevcut mevzuat ileride halkoyuyla seçilecek olan Cumhurbaşkanı adaylarının kampanyalarının finansmanı ile ilgili bir denetim de öngörmemektedir. GET tarafından toplanılan bilgi, mevcut durumun, hem parti hesaplarına hem de seçim kampanyalarına atıfta bulunan Tavsiye'nin 14. Maddesinde belirtilen ilkeler doğrultusunda olmadığını açıkça göstermektedir. Sonuç olarak, GET, paragraf 68'de verilen tavsiyenin bir tamamlayıcısı olarak, parti hesaplarının denetiminin partilerin ve adayların kampanyalarının finansmanının cumhurbaşkanılığı, parlamenter ya da mahalli seçimler sırasında ve/veya hemen sonrasında özel olarak izlenmesiyle desteklenmesini tavsiye eder.

72. Parti finansmanının denetimi ile ilgili mevcut rejim hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesi siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin kanuna uygunluğunu incelemektedir. Mahkeme, parti merkezi ve il teşkilatları dahil olmak üzere partiler tarafından sunulan kesin hesaplar ve bunları destekleyici belgeler üzerinden denetim yapar. Mahkeme, partilerden kesin hesaplarına ilişkin bilgilerin belgelendirilmesini isteyebilir, parti temsilcilerinden yazılı görüş talep edebilir, sorumlu parti görevlileri ya da muhasiplerin sözlü ifadelerini dinleyebilir ve parti merkez ve yerel teşkilatlarında inceleme yapabilir. Bu denetimin sonunda, Mahkeme, siyasi partilerin hesaplarına kayıtlı gelir ve giderlerin doğruluğu ve kanuna uygunluğu hakkında kesin ve değiştirilemez bir karar alır. Mahkeme kararının bir örneği parti merkezine ve

Başsavcılığa gönderilir. GET'in görüşüne göre, Anayasa Mahkemesi yıllardan beri partilerin finansmanı konusunda pek çok ihlale ışık tutmuş bağımsız bir izleme organı olarak değerlendirilebilir. GET, denetçilerin ilgili finansman düzenlemelerinin yerine getirilmesi ve uygulanması konusundaki açık kararlılık ve gayretlerini memnuniyetle karşılamaktadır. Bununla birlikte, yerinde yapılan görüşmeler, aşağıda özetlendiği gibi, GET üzerinde, Türkiye'desiyasetin finansmanının etkin bir şekilde denetiminin sağlanması için daha fazla iyileştirmelere gereksinim olduğu izlenimini bırakmıştır.

73. Şu anda, Mahkeme tarafından yürütülen mali inceleme hesap verme standartlarını karşıladığı görünmektedir, ancak Mahkemenin görevlileri esas olarak denetleme konusunda uzmanlaşmıştır. Muhataplardan bazılarına göre, sunulan raporlar, partilerin veya adayların sağladıkları bilginin ötesinde incelenmemektedir. Örneğin, bir seçim kampanyasının açıklanmamış bir mali kaynaktan desteklenip desteklenmediğine ilişkin hiçbir inceleme yapılmamaktadır. GET tarafından elde edilen bilgi, yasal sınırı aşan bağışlar ve sıksık uygunsuz biçimde kaydedilen ayni bağışlar (örneğin, kişisel hediye ya da bedava ulaşım veya reklam gibi hizmetler şeklindeki bağışlar) konusunda yeterli incelemenin olmadığını açıkça göstermektedir. Ayrıca, gözlemcilerin bazıları partinin ihtiyaçları ve faaliyetleri ile sınırlandırılan kamu finansmanının (devlet yardımı) derinlemesine izlenmediği kanaatindedir. GET, ayrıca SPK tarafından öngörülen partilerin merkez ve yerel teşkilatlarında inceleme yapabilme imkanının hiçbir zaman kullanılmadığı ve Mahkeme ve kolluk kuvvetleri arasındaki işbirliğinin yetersiz olduğu konusunda bilgilendirilmiştir. Mahkeme, tespit edilen cezai suçları savcılığa bildirmek zorundadır, ancak usuller konusunda bilgilendirilmemekte ve etkin işbirliği veya bilgi alışverişi için hiçbir kılavuz ya da protokol bulunmamaktadır. Bu nedenlerle, mevcut izleme mekanizması parti hesaplarının kazanılan ve harcanan parayı doğru şekilde yansıttığı garantisini vermemektedir. Ek olarak, parti hesaplarının denetimi, sık sık hesap döneminden sonra birkaç yılı bulabilen önemli gecikmelerle tamamlanmaktadır. Bu bağlamda, siyasetin finansmanının denetimi için ayrılmış özel bir bütçenin olmaması ve bu denetimden sorumlu ekibin, pek çok muhatabın (Mahkeme temsilcileri böyle düşünmese de) Türkiye gibi büyük bir ülke için yetersiz olduğunu düşündükleri altı denetçi ve üç idari personelden oluştuğunu duymak GET için kaygı vericidir. Yukarıdaki hususların ışığında, GET, (i) finansman konusundaki aykırılıkların soruşturulması ve kolluk kuvvetleriyle daha yakın işbirliği de dahil olmak üzere siyasetin finansmanının daha

kapsamlı, etkin ve hızlı bir şekilde izlenmesinin sağlanmasını ve (ii) siyasetin finansmanın denetimine ayrılmış mali ve personel kaynaklarının artırılmasını tavsiye eder.

74. İzleme organı ile ilgili olarak, gözlemcilerden bazıları mevcut rejimin faydalarına (Anayasa Mahkemesinin bağımsızlığı, kadrosunun deneyimi) dikkat çekerken, diğer gözlemciler yapılmakta olan denetimlerin birikmesinin ve etkinliğinin yetersiz düzeyde olmasının nedeninin Mahkemenin esas görevi olan kanunların Anayasaya uygunluğunu denetlemesinden kaynaklanan ağır iş yükü olduğunu düşünmektedirler. Dolayısıyla, siyasetin finansmanının izlenmesi için Sayıştay ya da Yüsek Seçim Kurulu gibi başka bir kurumun görevlendirilmesi önerilmiştir. Ancak, görüşülen kişilerin hemen hemen tamamı olağan parti ve seçim kampanyalarının finansmanının denetiminin tek elden ve aynı kurum tarafından yürütülmesi gerektiği konusunda mutabıktır. Şüphesiz, Türkiye bu denetim için en uygun kurumun hangisi olacağını kendisi tekdir etmelidir. Ancak, GET, bu tür bir izleme organının uygun düzeyde bağımsızlığa ihtiyacı olduğunu ve bu organa, partilere tavsiye ve rehberlik sağlaması, soruşturma yetkileri ve siyasetin finansmanı düzenlemeleri ile ilgili ihlal durumunda idari yaptırım uygulayabilme yetkisi de dahil olmak üzere etkin ve ayrıntılı denetimi yerine getirmek üzere yeterli kaynakların sağlanması gerektiğini vurgulamak ister.

Yaptırımlar

75. SPK, siyasi parti finansmanına ilişkin çok çeşitli yaptırımlar düzenlemektedir. Mevcut düzenlemelere göre, önemli tüm saydamlık hükümleri cezai, idari ve hukuki yaptırımlara tabidir. Yetkili mahkemeler tarafından uygulanancak cezai yaptırımlar gerçek kişilere uygulanmakta olup, para cezasından üç yıla kadar hapis cezasına kadar değişiklik gösterir. Anayasa Mahkemesi tarafından ihtar, siyasi partilerin devlet yardımından mahrum bırakılması ya da kapatılması gibi idari yaptırımlar uygulanabileceği gibi Hazine tarafından parti mallarına el de konulabilir. GET, bu yaptırımların bazılarının, özellikle de Hazine tarafından gerçekleştirilen el koymanın son yıllarda sık sık uygulandığını belirtir. Yetkililer tarafından sunulan istatistiklere göre, Anayasa Mahkemesi, 1998-2006 yılları parti hesaplarının gözden geçirilmesi sırasında 37 kez parti mallarına el konulması kararını almıştır. Buna karşılık, Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan birkaç suç bildirimine rağmen, GET'e parti finansmanı konusunda uygulanmış hiçbir cezai yaptırımdan söz edilmemiştir. Ancak, GET, tavsiye edildiği üzere (bakınız yularıda paragraf 73) siyasetin

finansmanının uygulanmasından sorumlu makamlar arasında geliştirilmiş işbirliğinin bu alandaki cezai yaptırımlar konusunda bilinci de artıracağından emindir. GET'in görüşüne göre, uygulanabilen yaptırımlar en azından kâğıt üzerinde oldukça kapsamlı ve büyük ölçüde Tavsiye'nin 16. Maddesinde belirtilen ilkeler doğrultusundadır. Bu alanda ele alınması gereken önemli tek eksiklik, seçim kampanyalarının finansmanı ile ilgili özgül yaptırımların bulunmayışıdır. Henüz oluşturulmamış kampanyaların finansmanına ilişkin özgül düzenlemelerin (bakınız yukarıda paragraf 68) ihlalleri konusundaki bu tür yaptırımların, siyasi partiler, parlamenter, cumhurbaşkanlığı ve mahalli ve benzeri seçimlerde partili ve bağımsız adaylar için de geçerli olması gerekmektedir. Sonuç olarak, GET, paragraf 68'de verilen tavsiyenin tamamlayıcısı olarak, siyasi partilerin ve adayların seçim kampanyalarının finansmanı konusunda henüz

oluşturulmamış düzenlemelerin ihlalleri ile ilgili olarak etkin, orantılı ve caydırıcı yaptırımların getirilmesini tavsiye eder.

76. Son olarak, GET, ziyaret sırasında görüşülen pek çok muhataba göre Türkiye'deki mevcut dokunulmazlık rejiminin siyasetin finansmanı düzenlemelerinin uygulanışını ciddi şekilde aksatmakta olduğunu belirtir. Bu düzenlemelerin, temel olarak sıralamada yüksek yerlerde bulunan ve çoğunlukla - en azından daha büyük partilerde- milletvekili olup Anayasanın 83. Maddesindeki dokunulmazlıktan yararlanan parti görevlilerini ele aldığı belirtilmiştir. Dokunulmazlık Parlamento tarafından kaldırılabilir, ancak GET'e milletvekili dokunulmazlığının kaldırılması taleplerinin uygulamada hiçbir zaman yerine getirilmediği bilgisi verilmiştir. GET, bu bağlamda ifade edilen kaygıları paylaşmakta ve Türkiye hakkında Ortak Birinci ve İkinci Tur Değerlendirme Raporu'nda parlamenter dokunulmazlık sisteminin ve uygulanışının yolsuzlık bağlamındaki sorunlu alanlardan biri olarak tanımlayan GRECO'nun bu konudaki önceki beyanlarına atıfta bulunmaktadır.

V. SONUÇLAR

77. Türkiye'de doğrudan kamu finansmanı, son genel seçimlerde % 7 barajını aşan siyasi partilere sağlanmaktadır. Bu partilerin gelirleri temel olarak devlet yardımına dayanmaktadırlar. Partilere yapılan özel bağışlar dikkatli bir biçimde düzenlenerek yıl ve kişi başına olmak üzere sınırlandırılmışlardır. Seçim kampanyaları da dahil olmak üzere, siyasi faaliyetlerinin finansmanı için partilerin ve seçimlere katılan adayların yaptıkları harcamalar herhangi bir nicel sınırlamaya tabi değildir.

78. Parti finansmanında saydamlık hakkındaki mevcut mevzuat oldukça iyi standartlarda olup Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Siyasi Parti ve Seçim Kampanyaları Finansmanında Yolsuzluğa karşı Ortak Kurallar Tavsiyesinde (Rec(2003)4) belirtilen ilkelerle aynı doğrultudadır. Buna karşılık, benzer saydamlık düzenlemelerine tabi olmayan partili adaylar, bağımsız adaylar ve seçilmiş temsilciler için gerçekleştirilmesi istenilen daha pek çok husus bulunmakadır. Bu tür kişilerin kampanyalarının finansmanı ne kayıt altına alınmakta ne de denetlenmektedir. Dolayısıyla mevcut sistemin en açık eksikliği, hem genel hem de mahalli seçimler için kampanyaların finansmanı konusunda özel bir mevzuat ve izlemenin bulunmayışıdır. Benzer şekilde, bundan sonra halkoyuyla seçilecek olan Cumhurbaşkanı seçimleri için yeni süreç ve idari usuller henüz oluşturulmamıştır. Bu durum, Türkiye'ye, parti ve adayların seçim kampanyalarının finansmanında saydamlığın temini için daha sağlam bir çerçeve hazırlamak için eşsiz bir fırsat sunmaktadır. Genel parti finansmanı ile ilgili olarak, şimdiye kadar uygulamada elde edilen saydamlık derecesi yeterince tatmin edici olmayıp, sorun büyük ölçüde uygulama ile ilgilidir. Parti hesapları genelde eksik olup, kendi içlerinde karşılaştırılamadıkları ve bağımsız denetçiler tarafından onaylanmadıkları zaman anlaşılmaları oldukça zordur. Partilerin çoğu hesaplarını yayımlamamaktadırlar. Parti hesapları, yıllardan beri bir çok aykırılığı ortaya çıkarmış ve sık sık parti mallarına el konulmasını yol açan Anayasa Mahkemesi'nin yıllık incelemelerine tabidir. Ancak, mevcut denetim düzenlemeleri, etkinlik, hız ve bütünlük ve özellikle ayni bağış şeklinde olup beyan edilmeyen finansman kaynaklarının belirlenmesi ile ilgili olarak daha çok iyileştirmeleri gerektirmektedir. Yasadışı uygulamaları ve saydamlık kurallarındaki boşluklardan yararlanma durumlarını daha iyi tespit etmek üzere daha fazla kaynak, uzmanlaşma ve etkin bir yaklaşım gerekmektedir.

Dolayısıyla, mevcut izleme mekanizması önemli bir şekilde güçlendirilmeye ve parti ve adayların seçim kampanyalarının finansmanını da kapsayacak bir hale getirilmeye gereksinim duymaktadır.

79. Türk makamları mevcut saydamlık rejiminin oluşturulması konusunda takdir edilmekle birlikte tam ve tutarlı bir yasal çerçevenin sağlanması ve bu çerçevenin etkin bir şekilde uygulanmasının için gerekli tedbirleri almak konusunda da teşvik edilmektedirler. Büyük siyasi partiler tarafından desteklenen bu yönlendirme konusundaki önceki girişimlerin 2007 yılındaki erken seçim dolayısıyla tamamlanamaması göz önünde bulundurulduğunda, Türki-

ye'de siyasetini finansmanın saydamlığı konusunun yeniden siyasi gündeme alınması çok önemlidir.

80. GRECO, yukarıdakiler ışığında, Türkiye'ye aşağıdaki tavsiyelerde bulunur:

i. siyasi partilerin yıllık hesaplarının a) siyasi partilerin seçilmiş temsilcileri ve adaylarının seçim kampanyaları da dahil partileri adına yerine getirdikleri siyasi faaliyetleri için bireysel olarak elde ettikleri gelir ve yaptıkları harcamayı, b) uygun görüldüğünde, siyasi partilerle ilişkili veya kontrolleri altında bulunan teşekküllerin hesaplarını içermesinin sağlanması(paragraf 65);

ii siyasi partilerin yıllık hesaplarının, izleme organı tarafından rehberlik sağlanması ve ortak muhasebe ilkeleriyle desteklenmiş standart bir şeklin oluşturulması da dahil olmak üzere gelir ve gider hakkında daha ayrıntılı ve kapsamlı bilgiler içermesini sağlamak için uygun tedbirlerin alınması (paragraf 66);

iii kamunun, kanunla belirlenecek zaman çerçevesinde, siyasi partilerin yıllık hesaplarına ve denetim organının izleme raporlarına, kolayca erişebilmesinin sağlanması (paragraf 67);

iv siyasi partiler ve adayların parlamenter, cumhurbaşkanlığı ve yerel seçim kampanyalarının finansmanında saydamlığın düzenlenmesini ve özellikle üçüncü kişilerin yaptığı katkılarda saydamlığın artırılması yollarının bulunması (paragraf 68);

v siyasi partiler ve seçimlere katılan adayların seçim kampanyası dönemindekiler de dahil olmak üzere, belirli bir değerin üstünde aldıkları bütün bireysel bağışları (nakdi olmayanlar da dahil), her bağışın türü ve değeri ile birlikte bağış sahibinin kimliğini de gösterir şekilde düzenli olarak açıklamalarının zorunlu kılınması (paragraf 69);

vi parti hesaplarının lisanslı uzmanlar tarafından bağımsız olarak denetlenmesi (paragraf 70);

vii parti hesaplarının denetiminin partilerin ve adayların kampanyalarının finansmanının cumhurbaşkanlığı, parlamenter ya da mahalli seçimler sırasında ve/veya hemen sonrasında özel olarak izlenmesiyle desteklenmesi (71);

viii (i) finansman konusundaki aykırılıkların soruşturulması ve kolluk kuvvetleriyle daha yakın işbirliği de dahil olmak üzere siyasetin finansmanın daha kapsamlı, etkin ve hızlı bir şekilde izlenmesinin sağlanması ve (ii) siyase-

tin finansmanın denetimine ayrılmış mali ve personel kaynaklarının artırılması (73);

ix siyasi partilerin ve adayların seçim kampanyalarının finansmanı konusunda henüz oluşturulmamış düzenlemelerin ihlalleri ile ilgili olarak etkin, orantılı ve caydırıcı yaptırımların getirilmesi (75).

81. İçtüzüğün 30.2 Kuralına uygun olarak, GRECO, Türk makamlarını yukarıda ifade edilen tavsiyelerin uygulanışına ilişkin olarak 30 Eylül 2011 tarihine kadar rapor vermeye davet eder.

82. Son olarak, GRECO, Türk makamlarını, mümkün olan en kısa sürede, bu raporu yayınlamaya, milli dillerine tercüme ettirmeye ve bu tercümeyi kamuoyuna duyurmaya davet eder.

4.6. Üçüncü Değerlendirme Aşaması Türkiye Hakkında Uygunluk Raporu

"Suç Haline Getirme (ETS 173 ve 191, GPC 2)"

"Parti Finansmanında Şeffaflık"

(54. Genel Kurulunda GRECO Tarafından Kabul Edilmiştir (Strazburg, 20-23 Mart 2012)

I. GİRİŞ

1. İşbu Uygunluk Raporu, aşağıda gösterilen iki ayrı temadan müteşekkil Üçüncü Aşama Türkiye Değerlendirme Raporunda (2 nolu paragrafa bakınız) Türkiye'ye yöneltilen 17 tavsiyeyi yerine getirmek amacıyla Türkiye yetkili makamları tarafından alınan tedbirleri değerlendirir:

■ Tema I- Suç haline getirme: (ETS 173) Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi'nin 1a ve 1b, 2 ilâ 12, 15 ilâ 17.maddeleri ile 19.maddesinin 1 .fıkrası, Ek Protokolün (ETS 191) 1 ilâ 6.maddeleri ve 2 nolu Rehber İlke (yolsuzluğun suç haline getirilmesi).

■ Tema II- Parti finansmanında şeffaflık: Siyasi Partiler ve Seçim Kampanyalarındaki Yolsuzlukla Mücadelede Genel Kurallar Hakkında Rec(2003) 4 Nolu Tavsiyenin 8, 11, 12, 13b, 14 ve 16.maddeleri ve -daha genel olarak- 15 nolu Rehber İlke (siyasi partilerin ve seçim kampanyalarının finansmanı).

2. Üçüncü Aşama Değerlendirme Raporu, 46.GRECO Genel Kurul Toplantısında (26 Mart 2010 tarihinde) kabul edilmiş ve Türkiye'nin yetki vermesinden sonra 20 Nisan 2010 tarihinde kamunun erişimine sunulmuştur. (GRECO 3. Değerlendirme Raporu (2009) 5E, Tema I ve Tema II).

3. GRECO Usul Kuralları gereğince Türk yetkili makamları, tavsiyelerin yerine getirilmesi amacıyla alınan önlemlere dair bir Durum Raporu hazırlayıp teslim etmiştir. Söz konusu Durum Raporu 30 Eylül 2011 tarihinde alınmış ve Uygunluk Raporunun temeli işlevini görmüştür.

4. GRECO, Uyum Prosedürü Raportörlerini ataması için Bulgaristan ve Norveç'i seçmiştir. Tayin edilen Raportörler; Norveç adına Hükümet İdaresi Reform ve Kilise İşleri Bakanlığı Genel Müdür Yardımcısı Bay Jens-Oscar NERGARD ve Bulgaristan adına Adalet Bakanlığı Uluslararası İşbirliği ve Avrupa İşleri Genel Müdürlüğü Devlet Uzmanı Bay Georgi RUPCHEV olmuştur. Uygunluk Raporunu hazırlama sürecinde Raportörlere, GRECO Sekreteryası tarafından yardım edilmiştir.

5. İş bu Uygunluk Raporu, Değerlendirme Raporunda bulunan her bir tavsiyenin yerine getirilmesini değerlendirir ve üye devletin bütün tavsiyelere uyum düzeyine ilişkin nihai ortalama bir değerlendirmede bulunur. Tam olarak karşılanmamış (kısmen yerine getirilmiş veya yerine getirilmemiş) tavsiyelerin icra edilmesi, mevcut Uygunluk Raporunun kabul edilmesinden 18 ay sonra yetkili makamlar tarafından sunulacak olan ek Durum Raporu esas alınarak değerlendirilecektir.

II. ANALİZ

Tema I: Suç Haline Getirme

6. Hatırlanacağı üzere GRECO, Değerlendirme Raporunda Tema I'le ilgili olarak Türkiye'ye 8 tavsiye yöneltmiştir. Bu tavsiyelere uyum durumu aşağıda ele alınmıştır.

7. Türkiye yetkili makamları, 2010 yılı itibariyle Adalet Bakanlığının Üçüncü Aşama Türkiye Değerlendirme Raporunda GRECO tarafından Türkiye'ye yöneltilen tavsiyelerin yerine getirilmesi amacıyla takip edilecek usul ve ilkeleri değerlendirmek üzere bir hazırlık komisyonu oluşturduğunu rapor etmiştir. Söz konusu komisyon çalışmasının sonuçları temel alınarak, Değerlendirme Raporundaki tavsiyelerin zorunlu kıldığı mevzuat değişikliklerini hazırlamak amacıyla, 2011 yılında hâkim, savcı ve akademisyenleri de muhtevi daha geniş katılımlı yeni bir çalışma grubu ve bilahare alt çalışma grubu kurulmuştur. Adalet Bakanlığı, 16 Ocak 2012 tarihinde Başbakanlığa gönderilen ve 18 Ocak 2012 tarihli basın konferansı ile kamunun erişimine sunulan kanun tasarısı taslağına söz konusu çalışma grubu tarafından hazırlanan önerileri de eklemiştir. Kanun tasarısı taslağı bir takım değişikliklerle 30 Ocak 2012 tarihinde "kanun tasarısı" olarak Meclise gönderilmiştir. Değerlendirme Rapo-

rundaki (Tema I) tavsiyelere karşılık olarak yetkililer, kanun tasarısındaki ilgili madde değişikliklerini sunmuşlardır. Yetkililer, GRECO tarafından yapılacak değerlendirmelerin dikkate alınması suretiyle yolsuzlukla ilgili tasarı düzenlemelerde değişiklik

yapılabileceğini ve söz konusu kanun tasarısının Adalet Komisyonu aşamasından sonra yakın bir zamanda Meclis Genel Kuruluna sunulmasını beklemektedirler.

Tavsiye i.

8. GRECO, (i) rüşvet suçlarının kapsamlı, tutarlı ve açık tanımlarını sağlamak ve (ii) (a) tarafların rüşvet üzerinde anlaşmaya varıp varmadıklarına bakılmaksızın rüşvet vaat, teklif ve talepleri, (b) görevi ihlal teşkil edip etmediğine ya da görevlinin yetki alanı kapsamına girip girmediğine bakılmaksızın kamu görevlisinin görevi sırasında yerine getirdiği veya getirmediği eylemlerin tamamını belirsizliğe mahal vermeyecek şekilde tespit etmek için mevcut ceza kanununu gözden geçirmeyi tavsiye etmiştir.

9. Yetkililer, yukarıda bahsi geçen kanun tasarısının TCK'nın 252'nci maddesinde bazı değişiklikler öngördüğüne işaret etmektedirler. Tasarıya göre, değiştirilen rüşvet hükümleri aşağıdaki gibidir: (Tadil edilen ve yeni eklenen fıkralar italik şeklindedir.)

Madde 252: Rüşvet

(1) Rüşvet alan kamu görevlisi, dört yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Rüşvet veren kişi de kamu görevlisi gibi cezalandırılır. Rüşvet konusunda anlaşmaya varılması hâlinde, suç tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur.

(2) Kamu görevlisinin rüşvet talebinde bulunması ve fakat bunun kişi tarafından kabul edilmemesi ya da kişinin kamu görevlisine menfaat temini konusunda teklif veya vaatte bulunması ve fakat bunun kamu görevlisi tarafından kabul edilmemesi hâllerinde teşebbüs hükümlerine göre verilecek olan ceza iki yıldan az olamaz.

(3) Rüşvet teklif veya talebinin karşı tarafa iletilmesi, rüşvet anlaşmasının sağlanması, rüşvetin temini hususlarında aracılık eden kişi, müşterek fail olarak cezalandırılır.

(4) Rüşvet alan veya bu konuda anlaşmaya varan kişinin, yargı görevi yapan, hakem, bilirkişi, noter veya yeminli mali müşavir olması hâlinde verilecek ceza üçte birden yarısına kadar artırılır.

(5) Rüşvet, bir kamu görevlisinin, görevinin ifasıyla ilgili bir işin yapılması veya yapılmaması için, kişiyle anlaşarak kendisine veya başkasına bir menfaat sağlamasıdır.

(6) Bu madde hükümleri;

a) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları,

b) Kamu kurum veya kuruluşlarının ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının iştirakiyle kurulmuş şirketler,

c) Kamu Kurumu veya kuruluşlarının ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının bünyesinde faaliyet icra eden vakıflar,

ç) Kamu yararına çalışan dernekler,

d) Kooperatifler,

e) Halka açık anonim şirketler,

ile hukukî ilişki tesisinde veya tesis edilmiş hukukî ilişkinin devamı sürecinde, bu tüzel kişiler adına hareket eden kişilere, kamu görevlisi sıfatını taşıyıp taşımadıklarına bakılmaksızın, görevlerinin ifasıyla ilgili bir işin yapılması veya yapılmaması için menfaat temin edilmesi hâlinde de uygulanır.

(7) Yabancı bir ülkede seçilmiş veya atanmış olan, yasama veya idarî veya adlî bir görevi yürüten kamu kurum veya kuruluşlarının, yapılanma şekli ve görev alanı ne olursa olsun, devletler, hükümetler veya diğer uluslararası kamusal örgütler tarafından kurulan uluslararası örgütlerin görevlilerine veya aynı ülkede uluslararası nitelikte görevleri yerine getirenlere veya uluslararası mahkemelerde görev yapan hâkimlere, jüri üyelerine ve diğer kamu görevlilerine, uluslararası parlamento üyelerine ve bir hukuki uyuşmazlığın çözümü amacıyla başvurulan tahkim usulü çerçevesinde görevlendirilen hakemlere uluslararası ticarî işlemler veya görevin ifasıyla ilgili başka bir nedenle, bir işin yapılması veya yapılmaması veya haksız bir yararın elde edilmesi veya muhafazası amacıyla, doğrudan veya

dolaylı olarak yarar teklif veya vaat edilmesi veya verilmesi ile yukarıda sayılan kişilerin rüşvet talebinde bulunması veya menfaat sağlaması rüşvet sayılır. (8) Yedinci fıkra kapsamına giren rüşvet fiilinin;

a) Türkiye'de işlenmesi,

b) Yurtdışında vatandaş tarafından işlenmesi,

c) Yurtdışında yabancı tarafından; 1. Türkiye'nin,

2.. Türkiye'deki bir kamu kurumunun,

3. Türk kanunlarına göre kurulmuş bir özel hukuk tüzel kişisinin,

4. Türk vatandaşının,

tarafı olduğu bir uyuşmazlık ya da bu kurum veya kişilerle ilgili bir işlemin yapılması ve yapılmaması için işlenmesi, hâllerinde, rüşvet veren ve alan kişiler hakkında Türkiye'de re'sen soruşturma yapılır.

10. Tavsiyenin ilk bölümüne ilişkin olarak yetkililer, tasarı TCK'nın 252'nci maddesinin beşinci fıkrası ile rüşvet suçunun yeniden tarif edildiğini, yeni tanıma göre kamu görevlisinin görevinin gereklerine aykırılığın zorunlu unsur olmaktan çıkarıldığını, böylelikle yeni tanımın, hem basit hem de nitelikli rüşvet suçlarını içerecek şekilde yeniden düzenlendiğini açıklamaktadırlar. Ayrıca, TCK'nın taslak 252'nci maddesi, tek taraflı rüşvet eylemlerini ve rüşvetin aracılar tarafından işlenmesini düzenleyen yeni ikinci ve üçüncü fıkraları, özel sektörde rüşvete ilişkin tadil edilmiş hükümleri (altıncı fıkra), yabancı ve uluslararası görevlilerin rüşvet suçunu (yedinci fıkra) ve sekizinci fıkrası ile yeni yargı yetkisi kurallarını içermektedir.

11. Tavsiyenin ikinci kısmı bakımından, yetkililer kanun tasarısında yer alan TCK'nın 252'nci maddesinin ikinci fıkrasının yeni metni uyarınca açık bir şekilde basit rüşvet vaadi, teklif ve taleplerinin rüşvet hükümlerine göre cezalandırılacağını belirtmişlerdir. Yetkililer, diğer yolsuzluk eylemleri ile mukayese edildiğinde sadece daha az yoğunluklu bir yaptırımı müstelzim olması açısından teşebbüs hükümlerine atıfta bulunulduğunu ifade etmişlerdir. TCK'nın 35'inci maddesindeki genel kurallar uyarınca, suça teşebbüs halinde ceza dörtte birinden dörtte üçüne kadar indirilebilmekle birlikte, TCK'nın tasarı 252'nci maddesinin ikinci fıkrası tek taraflı rüşvet suçlarında cezanın iki yıldan az olamayacağını düzenlemektedir. Sonuç olarak, basit rüşvet vaadi, teklif ve taleplerine verilecek hapis cezası iki yıldan dokuz yıla kadar olacaktır.

12. Ayrıca yetkililer, TCK'nın tasarı 252'nci maddesinin beşinci fıkrasındaki değiştirilmiş rüşvet tanımının, suçun işlenmiş sayılması için artık kamu görevlisinin "görevinin gereklerine aykırılık" unsurunu zorunlu kılmadığını vurgulamaktadırlar. Mevcut yasadaki unsur "görevinin ifasıyla ilgili bir işin yapılması veya yapılmaması" unsuru ile değiştirilmektedir. Bir başka anlatımla; TCK'nın tasarı 252'nci maddesi öncelikle, yetkisi kapsamına girip girmediğine bakılmaksızın bir kamu görevlisinin görevlerini yerine getirmesindeki tüm icrai ve ihmali eylemleri suçun kapsamına dahil etmektedir. İkinci olarak, TCK'nın tasarı 252'nci maddesi, hem basit hem de nitelikli rüşvet suçunu kapsamaktadır. Halbuki mevcut TCK'nın 252'nci maddesi sadece (görevin gereklerine

aykırılığa delalet eden) nitelikli rüşvet suçunu kapsamakta ve fakat (görevin gerekliliklerine aykırılık gerektirmeyen) basit rüşveti içermemektedir. Mevcut yasada rüşvet suçu kapsamında kalmayan "basit rüşvet" hallerine; "hakaret" suçunu düzenleyen TCK'nın 125'nci maddesinin 3a.fıkrası (basit aktif rüşvet) ve "irtikap" suçunu tanzim eden TCK'nın 250'nci maddesi veya "görevi kötüye kullanma" (basit pasif rüşvet) suçunu düzenleyen TCK'nın 257'nci maddesinin üçüncü fıkrasının hükümleri uygulanmaktadır. Yetkililer, bu paralelde olmak üzere, tasarı ile TCK'nın 257'nci maddesinin mevcut üçüncü fıkrasının ilga edileceğini açıklamalarına eklemişlerdir. Buna karşın, tasarıda 250'nci maddeye eklenen yeni bir düzenleme ile kamu görevlisinin zorla rüşvet alması halinde irtikap hükümlerine göre cezalandırılması öngörülmektedir (TCK'nın 250'nci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi). Yetkililer, irtikap ile rüşvetin tamamen ayrı suçlar olduğunu, eylemin mahkeme tarafından irikap olarak nitelendirilmesi halinde bu eylemi işleyen kamu görevlisinin TCK'nın 252'nci maddesi ile değil 250'nci maddesine göre cezalandırılacağını ve fakat "rüşvet verenin" cezai sorumluluğunun olmayacağını belirtmişlerdir.

13. GRECO TCK'nın 252'nci maddesinde düzenlenen rüşvet suçlarında yapılacak değişikliklerin Adalet Bakanlığı tarafından Başbakanlığa ve Başbakanlık aşamasında yapılan bazı değişikliklerle Meclise sunulduğu bilgisini not eder. GRECO, kabul edildiği takdirde, tasarıdaki değişikliklerin-duruma göre bir dizi değişik suç tipinin uygulanmasını gerekli kılan mevcut uygulamanın aksine- kamu görevlisinin icra veya ihmal suretiyle yaptığı bütün eylemlerinin, görev ihlali teşkil edip etmediğine ve kamu görevlisinin yetki alanına girip girmediğine bakılmaksızın, söz konusu kamu görevlisinin görevini yerine getirme sırasındaki bütün icra ve ihmal hareketlerini rüşvet suçu kapsamına dahil edeceğini dikkate alır. Bu yüzden GRECO, tasarıdaki değişikliklerin rüşvet suçları için daha kapsamlı ve daha tutarlı bir tanım ortaya koyduğunu mütalaa eder.

14. Bununla birlikte GRECO, rüşvet suçlarının yapısındaki karmaşıklığın azaltılmasından ziyade arttığı hususunda kaygılıdır. TCK'nın yeni 252'nci maddesi, bazı temel rüşvet suçlarını düzenleyen birinci fıkra, tek taraflı rüşvet suçlarını düzenleyen ikinci fıkra, rüşvetin genel bir tanımını veren beşinci fıkra, özel sektör ve (kendine özgü bağımsız bir suç olarak kalmaya devam eden) uluslararası ilintili rüşvet suçları ile rüşvet suçunun nitelikli halini düzenleyen diğer çeşitli fıkralar olmak üzere sekiz fıkradan oluşmaktadır. Üstelik, tasarıya göre TCK'nın 252'nci maddesinin beşinci fıkrasında yer alan ülke içi

rüşvet suçunun tanımı hala tarafların anlaşması üzerine bina edilmekte, tek taraflı rüşvet suçları yani (reddedilen) teklif, vaat veya rüşvet talebi yalnızca rüşvet suçuna teşebbüs olarak cezalandırılmaktadır. Tasarı ile getirilen değişikliğin, bu kabil tek taraflı eylemleri açık bir şekilde rüşvet suçu kapsamına almasının ve (genel teşebbüs kurallarından ayrılarak) en az iki yıl hapis cezası öngörmesinin GRECO tarafından olumlu bir gelişme olarak kabul edilmesine ve yetkililer tarafından teşebbüs hükümlerine sadece ceza miktarının belirlenmesi açısından atıfta bulunulduğu açıklamasına rağmen, GRECO tasarı düzenlemenin gereksiz derecede karmaşık ve yanlış anlaşılmaya müsait olduğunu düşünür. Bunun da ötesinde, yetkililer tarafından tek taraflı rüşvet eylemlerine verilecek ceza miktarının -iki yıldan dokuz yıla kadar- oldukça yüksek olduğuna işaret edilmesine rağmen GRECO, Değerlendirme Raporunda da değinildiği gibi, rüşvet anlaşmaları ile tek taraflı rüşvet eylemlerine aynı cezanın verilmemesinden kaynaklanan endişesini muhafaza eder. Ayrıca zorlama suretiyle rüşvet alınması durumunda, irtikap hükümlerine göre sadece "rüşvet alan" (yani kamu görevlisi) açısından cezalandırma cihetine gidilmesinden kaygı duyar. Sonuç olarak GRECO, i) tavsiyenin yalnızca bazı bölümlerinin ele alındığını ve ii) alınan tedbirlerin kanunlaşmadığını not eder. Bu sebeple GRECO, yetkili makamları, reform sürecine devam etmeye, tek taraflı rüşvet eylemlerini rüşvet anlaşmaları ile aynı rejime tabi tutarak- rüşvet suçlarını daha açık bir şekilde tanımlaya, ülke içi kamu görevlilerine ve yabancı/uluslararası görevlilere uygulanacak rüşvet düzenlemelerini yeknesak bir hale getirmeye ve bu özellikleri muhtevi bir tasarıyı mümkün olan en kısa sürede yasalaştırmaya ısrarla teşvik eder.

15. GRECO tavsiye i'in kısmen yerine getirildiği sonucuna varır.

Tavsiye ii.

16. GRECO, rüşvet suçlarının, aracılar yoluyla işlenen rüşvet vakaları ile yararın görevlinin kendisi için değil de üçüncü taraf için sağlanmasının amaçlandığı durumları net olarak kapsayacak şekilde yorumlanabilmesinin mümkün kılınmasını tavsiye etmiştir.

17. Öncelikle yetkili makamlar, TCK'nın tasarı 252'nci maddesinin aracılar yoluyla işlenen rüşvet vakalarını özel olarak düzenleyen üçüncü fıkrayı içerdiğini vurgulamaktadır. Tasarıya göre, aracı olarak hareket eden kişiler müşterek fail olarak cezalandırılacaktır. Yetkililer, aracıların hem TCK'nın iştirakle ilgili genel hükümleri1 hem de TCK tasarısının 252'nci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca cezai açıdan "suçu birlikte işleyen" fail olarak sorumlu

olacağını, bu görüşün Yargıtay'ın ilgili dairesi tarafından da paylaşıldığını açıklamalarına ilave etmişlerdir.

18. İkinci olarak yetkililer, tasarı TCK'nın 252'nci maddesinin beşinci fıkrasında mündemiç genel rüşvet suçu tanımının açık bir şekilde "kamu görevlisinin kendisi veya başkasına bir menfaat sağlama" ifadesine atıfta bulunduğuna işaret etmektedirler.

TCK'nın 37'nci maddesi GRECO / Üçüncü Değerlendirme Aşaması Türkiye Uygunluk Raporu

19. GRECO, tavsiyenin de gerekli kıldığı şekilde, tasarının açık olarak rüşvet suçlarında menfaatin üçüncü taraf için istendiği durumları da kapsadığını not eder. Rüşvet suçunun aracılar yoluyla dolaylı yoldan işlenmesine gelince, GRECO, tasarıdaki değişikliğin rüşvet suçu işlemek amacıyla aracıları kullanan kişilerin cezai sorumluluğunu değil de sadece aracıların cezai sorumluluğunu düzenlediğini not eder. GRECO, Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi (ETS 173) doğrultusunda, tavsiyenin rüşvet suçu işlemek amacıyla aracıları kullanan kişileri cezai açıdan sorumlu tutmayı amaçladığı gerçeğine dikkat çekmek ister. Her ne kadar yetkililer, aracıları kullanan kişilerin hem TCK'nın iştirakle ilgili genel hükümleri hem de tasarıda yer alan TCK'nın 252'nci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca cezai açıdan sorumlu olacağını açık bir şekilde teyit etmişlerse de GRECO, Değerlendirme Raporunda ifade edilen endişelerini de hatırlatarak, söz konusu cezalandırmaya ilişkin uygulamadan örnek getirilmediğini ve ülke içi kamu görevlilerinin işlediği rüşvet suçu ile uluslararası görevliler tarafından işlenen rüşvet suçu tanımında -rüşvet suçunun dolaylı yoldan işlenmesi- açısından tutarsızlık olduğunu vurgular. GRECO, bu açıdan durumun değişmediğini not eder ve bu sebeple hukuki açıklık ve hukuki tutarlılık adına yetkili makamları tasarıda daha fazla değişiklik yapmaya davet eder.

20. GRECO tavsiye ii'nin kısmen yerine getirildiği sonucuna varır.

Tavsiye iii.

21. GRECO, uluslararası ticari faaliyetler dahilinde olsun ya da olmasın bütün yabancı kamu görevlilerinin yabancı kamu meclisleri üyelerinin, uluslararası kuruluş görevlilerinin, uluslararası parlamenter meclisleri üyelerinin, uluslararası mahkeme hakimleri ve görevlilerinin rüşvet verme ve aynı kişilerden rüşvet almasının, Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi'nin(ETS 173) 5, 6, 9,10 ve 11.maddelerine göre açık olarak cezalandırılmasının sağlanmasını tavsiye etmiştir.

22. Yetkililer, tasarıda yer alan TCK'nın 252'nci maddesinin yedinci fıkrasının yabancı ve uluslararası kamu görevlileri ile ilgili rüşvet suçuna dair tadil edilmiş hükümleri içerdiğini belirtmektedir. TCK'nın taslak 252'nci maddesinin yedinci fıkrası, fıkrada sayılan diğer kişilerin yanı sıra, hâkimler, jüri üyeleri veya uluslararası mahkemeler için çalışan kamu görevlileri ve uluslararası parlamento üyelerini de içine alacak şekilde genişletilmiştir. Yabancı ve uluslararası görevlilerde rüşvete ilişkin TCK'nın mevcut 252'nci maddesinin beşinci fıkrasının aksine, tasarıda yer alan yedinci fıkra, bazı pasif rüşvet suçlarını - rüşvet talebi ve rüşvetin alınması- kapsar ve bunun yanı sıra uluslararası ticari faaliyetler kapsamında işlenen rüşvet eylemleriyle sınırlı değildir.

23. GRECO, tasarı ile TCK'nın 252'nci maddesinde yapılacak değişikliklerin, tavsiyenin önemli bazı kısımlarını dikkate aldığına işaret eden bilgiyi not eder. Bununla beraber belirtmek gerekir ki, GRECO, yabancı ve uluslararası görevlilerle ilgili rüşvet suçuna ilişkin tasarıda yer alan değişikliğin, açıkça rüşvet teklif ve vaadinin kabulünden bahsetmediği için pasif rüşvet suçunun bütün unsurlarını kapsamadığını not eder. Keza, menfaatten üçüncü kişi olarak faydalanan kimseler açıkça düzenlenmemiştir. Bunun da ötesinde, GRECO, Değerlendirme Raporunda ifade edilen, ülke içi kamu görevlileri tarafından işlenen rüşvet suçlarının aksine yabancı ve uluslararası görevlilerle ilgili rüşvet suçunun seçilmiş ya da atanmış kişilerle sınırlı olduğuna dair endişelerini hatırlatır. Bu kaygılar tasarıda ele alınmamıştır. Son olarak GRECO, ülke içi kamu görevlileri ile yabancı ve uluslararası görevlileri tarafından işlenen rüşvet suçlarına ilişkin hükümlerin uyumlaştırılmamış olmasından dolayı derin teessüflerini ifade eder (tavsiye i'de yapılan yorumlara bakınız).

24. GRECO tavsiye iii'ün kısmen yerine getirildiği sonucuna varır.

Tavsiye iv.

25. GRECO, uluslararası ticari faaliyetlerin kapsamı içinde ya da dışındaki, yabancı jüri ve hakemlere rüşvet verilmesi ve rüşvet alınmasının Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi Ek Protokolünün (ETS 191) 4 ve 6.maddelerine göre açık olarak cezalandırılmasını ve söz konusu Protokolünen kısa sürede imzalanıp onaylanmasını sağlamayı tavsiye etmiştir.

26. Öncelikle yetkililer, yabancı hakemlerde rüşvet meselesinin TCK'nın tasarı 252'nci maddesinin yedinci fıkrasında ele alındığını, buna göre, rüşvet hükümlerinin "hukuki bir uyuşmazlığın çözümünde görevlendirilen hakemlere" uygulandığını belirtmektedir. Yabancı jüri üyelerine gelince, yetkililer aynı fıkrada -ve mevcut TCK'nın 252'nci maddesinin beşinci fıkrasında- yer alan

"yabancı bir ülkede seçilmiş veya atanmış olan, yasama veya idarî veya adlî bir görevi yürüten kamu kurum veya kuruluşlarının üyesi olan kişilere" ibaresine atıfta bulunmaktadırlar. Son olarak, yetkililer, Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesine Ek Protokolün imzalanıp onaylanmasına yönelik bir süreci rapor etmektedirler. Bugüne kadar Adalet Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığıyla koordinasyon halinde bu hususta ilgili bakanlıkların ve kuruluşların olumlu görüşlerini almıştır.

27. GRECO, tasarı ile TCK'nın 252'nci maddesine getirilen değişikliklerin, hakemleri açık bir şekilde rüşvet suçunun muhtemel faili olarak saydığını kabul eder. Söz konusu düzenleme esas itibariyle yabancı ve uluslararası kamu görevlileri ile ilgili olsa da, aynı hükümde hakemlere yapılan atfın aynı zamanda yabancı hakemleri de kapsadığı açıkça belirtilmelidir. Yabancı jüri üyelerine gelince, GRECO, mevcut düzenlemede yer alan ve yetkililer tarafından atıfta bulunulan ibarenin yabancı jüri üyelerini açıkça kapsayacak şekilde değiştirilmediğini not eder. Bu yüzden GRECO, Değerlendirme Raporunda da ifade edilen, yabancı bir jüri üyesinin "yasama, yargı veya yürütme görevleri olan bir kurumun üyesi" şeklinde anlaşılabileceğine ilişkin endişelerini muhafaza eder. Bunun da ötesinde, tavsiye iii'de yabancı/uluslararası rüşvet suçları bağlamında zikredilen endişelerin (yani rüşvet teklif ve vaadinin kabulü ve üçüncü kişi olarak faydalanan kimselerle ilgili eksikliğin) yabancı jüri üyeleri ve yabancı hakemler açısından da söz konusu olduğunu belirtir. GRECO, yetkililerden, tavsiyeler doğrultusunda tasarıda yer alan düzenlemelerdeki eksiklikleri tamamlayıp kabul etmesini ve Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi'nin Ek Protokolünü imzalayıp tasdik etmesini talep eder.

28. GRECO tavsiye iv'ün kısmen karşılandığı sonucuna varır.

Tavsiye v.

29. GRECO Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi'nin (ETS 173) 7. ve 8.maddelerine göre, özel sektör teşekküllerinde her görevde çalışan ya da bu teşekkülleri yöneten her kişiye uygulanabilir şekilde özel sektörde rüşvet almayı ve vermeyi cezalandırmayı tavsiye etmiştir.

30. Yetkililer tasarının özel sektörde rüşvet suçunu değiştiren bir düzenleme içerdiğine vurgulamakta, TCK'nın tasarıda yer alan 252'nci maddesinin altıncı fıkrası ve TCK'nın mevcut 252'nci maddesinin dördüncü fıkrası arasındaki ana farkları açıklamaktadırlar. Öncelikle, halka açık anonim şirketleri ve Devletle herhangi bir bağlantısı bulunmayan kooperatifleri de kapsayacak şekilde özel sektördeki ilgili kuruluşların listesi gözden geçirilmiştir. İkinci

olarak, muhtemel faillerin kapsamı, kamu görevlisi olsun ya da olmasın maddede sayılan tüzel kişilikler adına hareket eden herkesi kapsayacak şekilde değiştirilmiştir. Yetkililer, Adalet Bakanlığı'ndaki çalışma grubunun müzakereleri sırasında, "bu tüzel kişiler adına hareket eden kişilere, kamu görevlisi sıfatını taşıyıp taşımadıklarına bakılmaksızın" ibaresinin maddede sayılan kuruluşların hangi düzeyde olursa olsun bütün çalışanlarını kapsamaya yetecek genişlikte olduğu görüşünün birçok hukukçu tarafından paylaşıldığını vurgulamaktadırlar. Üçüncü olarak, mevcut dördüncü fıkra, sadece birinci fıkranın kapsamını özel sektör rüşvet suçuna dahil ederken, tasarıda yer alan altıncı fıkraya göre -aktif ve pasif rüşvet suçlarının çeşitli şekillerini kapsayan- TCK'nın 252'nci maddesinin genel rüşvet hükümleri özel sektör rüşvet suçuna uygulanabilir hale getirilmiştir. Sonuç olarak, tasarıda yer alan altıncı fıkranın lafzı, özellikle "görevlerinin gereklerine aykırı olarak" kısmını "görevlerinin ifasıyla ilgili bir işin yapılması veya yapılmaması için" kısmıyla değiştirerek çizgiyi kamu sektöründeki rüşvet suçları hükümlerine taşımış ve böylece hem basit hem de nitelikli rüşvet suçlarını (görev gereklerine aykırı olarak ya da olmayarak) kapsama dahil etmiştir.

31. GRECO özel sektör rüşvet suçları hükümlerinde yapılan tasarı değişiklikleri not eder. Özellikle, özel sektör rüşvet suçları muhtemel faillerinin kapsamı ve bunların kamu sektörü rüşvet suçlarıyla uyumlaştırılması konusunda tavsiyede belirtilen endişelerin bir kısmının üzerinde durulduğu görülmektedir. Ancak, özellikle -çok az değiştirilen ve kamu katılımlı ya da kamu yararına hareket eden kuruluşlarla hala sınırlı olan- kapsama dahil edilen kuruluşların listesinde ve "hukuki ilişkinin tesisi veya tesis edilmiş hukuki ilişkinin devamı sürecinde" kısmında bazı önemli eksiklikler mevcuttur. Yetkililerin özel sektör rüşvet suçlarıyla bağlantılı olarak Değerlendirme Raporu'nda belirtilen endişelerini tamamen gidermek için tasarıda yer alan düzenlemeleri daha fazla değiştirmeleri gerektiği açıktır.

32. GRECO tavsiye v'in kısmen karşılandığı sonucuna varır.

Tavsiye vi.

33. GRECO Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi'nin (ETS 173) 12. maddesine göre, nüfuz kullananın aldatıp aldatmamasına bakılmaksızın nüfuz ticaretinin cezalandırılmasını tavsiye etmiştir.

34. Yetkililer tasarıda yer alan düzenlemenin özellikle nüfuz ticaretini cezalandırabilmek için "Yetkili olmadığı bir iş için yarar sağlama" suçunu tan-

zim eden TCK'nın 255'inci maddesinde değişiklik öngördüğünü rapor etmektedirler. Taslağa göre, maddenin değiştirilmiş şekli aşağıdaki gibidir:

TCK Madde 255: Nüfuz ticareti

(1) Kamu görevlisi üzerinde nüfuz sahibi olan kişinin, bir başkasından işinin gördürülmesi amacıyla girişimde bulunması için, kendisine veya yönlendireceği kişiye menfaat temin etmesi halinde, hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezasına hükmolunur. Kişinin kamu görevlisi olması halinde, verilecek hapis cezası yarı oranında artırılır. İşinin gördürülmesi karşılığında veya gördürüleceği beklentisiyle menfaat sağlayan kişi ise, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Menfaat temini konusunda anlaşmaya varılması halinde dahi, suç tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur.

(3) İşin gördürülmesi amacıyla girişimde bulunmanın müstakil bir suç oluşturduğu hallerde kişiler ayrıca bu suç nedeniyle cezalandırılır.

35. Yetkililer, -nüfuz ticaretinin farklı hükümler tarafından ele alınması anlamına gelen (bakınız, Değerlendirme Raporu'nda belirtildiği gibi TCK'nın 158, 255/2 ve 259'uncu maddeleri)- mevcut durumla TCK'nın tasarı ile 255'nci maddesinde yapılacak değişiklikler arasındaki ana farkları şu şekilde açıklamaktadırlar. İlk olarak, TCK'nın mevcut 255'inci maddesinin aksine, tasarıda yer alan düzenlemeler nüfuz sahibi olan kişinin nüfuz kullanmak için aldatmasını gerekli kılmamaktadır. Gerçekten teşebbüste bulunup bulunmadığına ya da teşebbüsün hedeflenen sonuca ulaşıp ulaşmadığına bakılmaksızın, "işin gördürülmesi amacıyla girişimde bulunma" açısından haksız yarar sağlanan kişinin de cezalandırılması amaçlanmıştır. İkinci olarak, TCK'nın tasarıda yer alan yeni hükümlere göre tanımlanan suçun failleri sadece kamu görevlileri değil, aynı zamanda nüfuz sağlayan herhangi bir kişi de olabilecektir (failin kamu görevlisi olması ağırlaştırıcı koşuldur). Üçüncü olarak, tasarıda yer alan düzenlemeler suçun hem aktif hem de pasif hallerini cezalandırmaktadır. Ayrıca, tasarıdaki düzenlemeler, haksız faydanın üçüncü tarafa sağlandığı durumları da açıkça kapsamakta ve mevcut hükümlere göre daha ağır yaptırımlar öngörmektedir.

36. GRECO tasarıda yer alan düzenlemelere göre, nüfuz kullananın aldatıp aldatmadığına bakılmaksızın, kendi çıkarları ya da üçüncü kişilerin çıkarları için (sadece kamu görevlileri değil) herhangi biri tarafından işlenen hem aktif hem de pasif nüfuz ticaretinin cezalandırılmasını memnuniyetle karşılar. Bununla birlikte, bu suçların, haksız menfaat teklif edilmesi, vaat

edilmesi ya da talep edilmesi gibi bütün muhtemel nüfuz kullanım şekillerini kapsamadığı görülmektedir. Yetkililer, açıkta kalan bu hususların teşebbüs hükümleri ile karşılandığını ileri sürmüşlerse de GRECO, yolsuzluk suçlarının işlenme formlarının aynı hukuk rejimine tabi olmaları gerektiği görüşünü muhafaza eder. Aracılar tarafından suçun dolaylı yoldan işlenmesi açıkça düzenlenmemiştir -bu bağlamda yetkililer yine "birlikte işlenen suçlar"la ilgili genel hükümlere atıfta bulunmaktadırlar (tavsiye ii'deki yorumlara bakınız)- ve "bir işin yaptırılması amacıyla" unsurunun, Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi'nin 2, 4 ilâ 6, 9 ilâ 11 'inci maddelerinde atıfta bulunulan "herhangi bir kişinin karar vermesi üzerinde nüfuz kullanması" kavramına denk olup olmadığına açıklık getirilmelidir. Zikredilen bu hususlar devam eden reform süreci bağlamında ele alınmalıdır.

37. GRECO tavsiye vi'nın kısmen karşılandığı sonucuna varır.

Tavsiye vii.

38. GRECO etkin pişmanlık' durumlarında kamu sektöründe rüşvet alma ve verme suçunu işleyenlere sağlanan cezadan otomatik olarak ve neredeyse tamamen muaf olma durumunu analiz etmeyi ve buna göre gözden geçirmeyi (i), ve bu tür durumlarda rüşveti verene verdiği rüşvetin tazminini ortadan kaldırmayı (ii) kanunu uygulayan uygulayıcılar dahil herkese ön soruşturmanın başlamasından sonra "etkin pişmanlık"ın kullanılması durumlarında cezadan muaf tutulmanın uygulanmadığını açıklamayı" tavsiye etmiştir.

39. Yetkililer tasarı ile, TCK'nın 254'üncü maddesinde düzenlenen konunun bazı açılardan tadil edildiğine işaret etmektedirler. Tasarıda yer alan düzenlemeye göre, etkin pişmanlığa dair değiştirilmiş madde şu şekildedir:

TCK Madde 254: Etkin pişmanlık

(1) Rüşvet alan kişinin, fiil açığa çıkmadan önce, rüşvet konusu şeyi soruşturmaya yetkili makamlara aynen teslim etmesi hâlinde, hakkında rüşvet suçundan dolayı cezaya hükmolunmaz. Rüşvet alma konusunda başkasıyla anlaşan kamu görevlisinin fiil açığa çıkmadan önce durumu yetkili makamlara haber vermesi hâlinde de hakkında bu suçtan dolayı cezaya hükmolunmaz.

(2) Rüşvet veren veya bu konuda kamu görevlisiyle anlaşmaya varan kişinin, fiil açığa çıkmadan önce, pişmanlık duyarak durumdan soruşturma makamlarını haberdar etmesi hâlinde, hakkında rüşvet suçundan dolayı cezaya hükmolunmaz.

(3) Rüşvet suçuna iştirak eden diğer kişilerin, fiil açığa çıkmadan önce, pişmanlık duyarak durumdan soruşturma makamlarını haberdar etmesi hâlinde, hakkında bu suçtan dolayı cezaya hükmolunmaz.

(4) Bu madde hükümleri, yabancı kamu görevlilerine rüşvet veren kişilere uygulanmaz.

40. Tavsiyenin ilk kısmı açısından, yetkililer, rüşvet verenin etkin pişmanlığına ilişkin TCK'nın tasarıda yer alan 254'üncü maddesinin ikinci fıkrasında "verdiği rüşvet de kamu görevlisinden alınarak kendisine iade edilir" kısmının ilga edildiğine dikkat çekmektedirler. İkinci olarak, savunmanın kendine özgü doğası gereği, yetkililer, bu sorunun Adalet Bakanlığı'ndaki çalışma grubunda derinlemesine ele alındığını rapor etmektedirler. Çalışma grubunun üyeleri, mevcut hükümlerin işlenen suçları yetkililere bildirdiğinde ceza almayacağını bilen kişileri teşvik edeceği ve bu konudaki herhangi bir değişikliğin yolsuzlukla mücadeleye zarar vereceği görüşündedirler.

Tavsiyenin ikinci kısmına gelince, yetkililer TCK'nın tasarıda yer alan 254'üncü maddesine göre "soruşturmanın başlamasından önce" kısmının, "durum resmi makamlarca öğrenilmeden önce" kısmıyla değiştirildiğine dikkat çekmektedirler. Böylece etkin pişmanlığın, ön soruşturmanın başlamasından sonra ortaya çıktığı durumlarda cezadan muafiyetin ortadan kaldırıldığını belirtmektedirler.

GRECO etkin pişmanlık hükümlerinde yapılan tasarı değişikliklerin rüşvetin, rüşvet verene geri verilmesini ortadan kaldırdığını ve rüşvet eyleminin resmi makamlarca öğrenildiği durumlarda bu savunmaya başvurulamayacağını memnuniyetle karşılar. GRECO, cezadan muaf tutulmanın hazırlık soruşturmasının başlamasından sonra ortaya çıkan etkin pişmanlık durumlarına uygulanamayacağının açık hale getirildiğini mütalaa eder. Son olarak, GRECO, otonom - ve tamamen zorunlu - cezadan muafiyetin Adalet Bakanlığı'ndaki çalışma grubunda değerlendirildiğini ve fakat tavsiyeye uygun olarak gözden geçirilmediğini not eder. GRECO, Değerlendirme Raporunda belirtilen savunmanın kendine özgü doğası ile ilgili önemli endişelerine dikkat çeker ve yetkililerden konuya bakış açılarını yeniden değerlendirmelerini ve ilgili hükümleri buna göre gözden geçirmelerini talep eder.

GRECO tavsiye vii'nin kısmen karşılandığı sonucuna varmıştır.

Tavsiye viii.

GRECO (i) vatandaş olmayanlar tarafından işlenen ancak, aynı zamanda, Türk vatandaşı olan Türk kamu görevlilerinin veya Türk meclisleri üyelerinin dahil olduğu yolsuzluk suçları fiillerinin kovuşturulmasının Adalet Bakanının talebi üzerine yapılabileceği (TCK 12. madde, 1. fıkra) şartının kaldırılmasını; ve (ii) yurt dışında yabancılar tarafından işlenen fakat, aynı zamanda, Türk vatandaşı olan uluslararası organizasyonların görevlilerini, uluslararası parlamenter meclisleri üyelerini ve uluslararası mahkemelerin hakimleri ve savcılarını içeren yolsuzluk suçları üzerinde yargı yetkisi tesis etmesini tavsiye etmiştir.

Yetkililer tasarıya göre, TCK'nın 252'nci maddesinin yargı yetkisi kurallarını düzenleyen sekizinci fıkrası ile tamam olacağına vurgu yapmaktadırlar. Tasarı, aynı maddenin yedinci fıkrasında tanımlanan suçun (yani bir yabancının ya da uluslararası görevlilerin rüşvet suçu), bir Türk vatandaşıyla ilişkili olarak bir işlemin yapılması ya da yapılmaması veya bir uyuşmazlığın çözümü için, fıkrada sayılan diğer hususların yanı sıra, bir yabancı tarafından yurtdışında işlenmesi halinde, soruşturmanın rüşvet alan ve veren kişilere karşı re'sen başlatılabilmesini mümkün kılmaktadır. Tavsiyenin ilk kısmı açısından, yetkililer tasarıda yer alan düzenleme uyarınca Türk vatandaşlarının dahil olduğu fakat yabancılar tarafından yurt dışında işlenmiş olan rüşvet eylemlerinin soruşturulmasının artık Adalet Bakanı'nın talebiyle başlatılmasına gerek olmadığını, soruşturmanın re'sen başlatılabileceğini açıklamaktadırlar. Ayrıca, yetkililer, tasarının genel yargı kurallarında (bakınız TCK'nın 12'nci maddesinin birinci fıkrası) belirtilen, Türkiye'nin aleyhine işlenmiş olma şeklindeki ek koşul aranmaksızın, Türk vatandaşlarının dahil olduğu fakat yabancılar tarafından yurt dışında işlenmiş olan rüşvet eylemlerini kapsadığı için, bu düzenlemenin tavsiyenin ikinci kısmını karşıladığını da belirtmektedirler. Ayrıca yetkililer, bu düzenlemenin sadece usuli bir kural olmadığını ve fakat belli rüşvet suçları ile ilgili özel bir yargı yetkisi kuralı tesis ettiğini vurgulamaktadırlar.

GRECO, Türk vatandaşlarının dahil olduğu fakat yabancılar tarafından yurt dışında işlenmiş olan rüşvet eylemlerinin soruşturulmasının artık Adalet Bakanı'nın talebine bağlı olma şartının kaldırılmasından da anlaşılacağı üzere (tavsiyenin ilk kısmı), tasarı ile TCK'nın 252'nci maddesinde yapılan değişikliklerin, yargı yetkisi kurallarının kısmen tavsiye doğrultusunda yeni sekizinci fıkrada düzenlendiğini not eder. Tavsiyenin ikinci kısmına gelince, GRECO'nun, tasarıda yer alan TCK'nın 252'nci maddesinin sekizinci fıkrası ile

tavsiyeye paralel olarak belli rüşvet eylemleri üzerinde yargı yetkisi tesis edildiğine ilişkin yetkililer tarafından yapılan açıklamalardan şüphe etmesi için hiçbir sebebi yoktur. Durum böyle olmakla birlikte -tavsiyenin her iki kısmı açısından da- tasarıda yer alan sekizinci fıkradaki yeni yargı yetkisi kuralı, yabancı ve uluslararası görevlilerin (tasarıdaki yedinci fıkra anlamındaki) rüşvet suçlarına uygulanabiliyor iken, söz konusu kuralın tavsiyede de belirtildiği gibi her türlü yolsuzluk suçuna yani ülke içi kamu görevlilerine ya da nüfuz ticaretine uygulanamadığı hususunun not edilmesi gerekmektedir.

GRECO tavsiyen viii'in kısmen karşılandığı sonucuna varır.

Tema II: Parti Finansmanında Şeffaflık

48. Hatırlanacağı üzere GRECO, Değerlendirme Raporunda Tema II ile ilgili olarak Türkiye'ye 9 tavsiye yöneltmiştir. Bu tavsiyelere uyum durumu aşağıda ele alınmıştır.

49. Yetkililer, 1 Şubat 2010 tarihli "Saydamlığın Artırılması ve Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesi Stratejisi " ve bu doğrultudaki 12 Nisan 2010 tarihli Eylem Planı çerçevesinde, GRECO'nun Türkiye hakkındaki III. Aşama Değerlendirme Raporunda belirttiği tavsiyeleri göz önünde bulundurarak reformları hazırlamak üzere bir Çalışma Grubunun kurulduğunu rapor etmektedirler. Çalışma grubu ve alt grupları yetkili Devlet kurumlarının temsilcilerinden oluşturulmuştur. Parlamentoda grubu bulunan siyasi parti temsilcileri, bir akademisyen, bir hesap uzmanı ve Anayasa Mahkemesinden bir raportör de toplantılardan bazılarına katılmıştır. Çalışma grubunun nihai raporu (bundan sonra "ÇG Raporu" olarak anılacaktır) yukarıdaki Stratejiyi uygulamakla görevli olan Komisyon'a (bundan sonra "Komisyon" olarak anılacaktır) sunulmuştur. Komisyon, 19 Ağustos 2011 tarihinde ÇG Raporu'nda ortaya konulan önerilerin uygulanmasına ve bu doğrultuda gerekli yasal değişikliklerin hazırlanması için diğer ilgili bakanlıklar ve kurumların temsilcilerinin de katılımıyla Adalet Bakanlığı bünyesinde bir Çalışma Grubu (bundan sonra "AB Çalışma Grubu" olarak anılacaktır) kurulmasına karar vermiştir. AB Çalışma Grubu, ilk olarak 30-31 Ocak 2012 tarihinde toplanmış ve mevzuatta yapılacak değişikliklerin hazırlanması için bir yol haritası belirlemiştir. Söz konusu yol haritası çerçevesinde AB Çalışma Grubu, 2012 yılının Şubat ayında değişik tarihlerde müteaddit toplantılar icra etmiştir.

50. Yetkililer ayrıca, Cumhurbaşkanının halk oylamasıyla doğrudan seçilmesini sağlayan 2007 Anayasa değişikliklerinin ardından, Cumhurbaşkanı adaylarının seçim kampanyalarının finansmanına ilişkin düzenlemeleri içeren

6271 sayılı Cumhurbaşkanı Seçimi Kanunu'nun 19 Ocak 2012 tarihinde kabul edildiğini ve (Resmi Gazetede yayınlandığı) 26 Ocak 2012 tarihinde yürürlüğe girdiğini belirtmektedirler.

Tavsiye i.

51. GRECO siyasi partilerin yıllık hesaplarının a) siyasi partilerin seçilmiş temsilcileri ve adaylarının seçim kampanyaları da dâhil partileri adına yerine getirdikleri siyasi faaliyetleri için bireysel olarak elde ettikleri gelir ve yaptıkları harcamayı, b) uygun görüldüğünde, siyasi partilerle ilişkili veya kontrolleri altında bulunan teşekküllerin hesaplarını içermesinin sağlanmasını tavsiye etmiştir.

52. Tavsiyenin ilk kısmı bakımından, yetkililer, ÇG Raporunun, "adaylar tarafından yürütülen seçim kampanyalarının finansmanına ilişkin gerekli tedbirlerin alınması" önerisini içerdiğini ve Komisyonun bu önerinin kanunlaştırılması için görevlendirmede bulunduğunu belirtmektedirler. Bu önerinin yerine getirilmesi AB Çalışma Grubu tarafından hazırlanacak mevzuat değişikliklerini gerektirmektedir.

53. Tavsiyenin ikinci kısmıyla ilgili olarak yetkililer, yürürlükteki mevzuatın siyasi partilerin sadece, ayrı bir tüzel kişiliği olmayan kadın ve gençlik kolları ya da eğitim amaçlı teşekküller kurabileceğini öngördüğünü ve bu kabil kuruluşların hesaplarının siyasi partilerin hesapları ile birlikte Anayasa Mahkemesi tarafından kontrol edildiğini vurgulamışlardır. Bununla birlikte AB Çalışma Grubu, yukarıda zikri geçen oluşumların hesaplarını siyasi partilerin yıllık hesaplarına dahil ederek bu birimlerin finansmanındaki şeffaflığı artırmaya yönelik yeni önlemler almayı mütalaa etmektedir.

54. GRECO, tavsiyeyi karşılamak üzere planlanan faaliyetlere ilişkin bilgiyi dikkate alır. Taslak mevzuat gibi ortada somut bir çıktı olmadığından, GRECO bu aşamada tavsiyenin kısmen de olsa karşılanıp karşılanmadığına dair bir sonuca varamaz. GRECO, yetkilileri reform sürecine devam etmeye ve alınacak tedbirlerin tavsiyenin ilk kısmını karşılamasını sağlamaya, yani parti hesaplarının, seçim kampanyaları da dahil olmak üzere hem seçilmiş temsilcilerinin ve hem de siyasi parti adaylarının partileri ile bağlantılı siyasi eylemlerine ilişkin mali bilgileri içerecek şekilde hazırlanmasını temin etmeye ısrarla teşvik eder. Tavsiyenin ikinci kısmına gelince, GRECO, tavsiyenin siyasi partiler ile partiyle sıkı ilişki içinde olan ya da partinin etkisi altında bulunan kuruluşların -yani bizatihi partiler tarafından kurulmuş olmasa da partiler tarafından idare edildiği aşikar olan teşekküllerin- konsolide edilmiş hesapları

açısından şeffaflığın artırılmasının amaçladığını hatırlatır. Bu konunun yeniden mütalaa edilmesi ve gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir.

55. GRECO tavsiye i'in karşılanmadığı sonucuna varır.

Tavsiye ii.

56. GRECO Değerlendirme Raporunda, siyasi partilerin yıllık hesaplarının, izleme organı tarafından rehberlik sağlanması ve ortak muhasebe ilkeleriyle desteklenmiş standart bir şeklin oluşturulması da dahil olmak üzere gelir ve gider hakkında daha ayrıntılı ve kapsamlı bilgiler içermesini sağlamak için uygun tedbirlerin alınmasını tavsiye etmiştir.

57. Yetkililer, ÇG Raporunun "siyasi partilerin finansman kayıtlarının saklanması ve rapor edilmesinin standardize edilmesi için gerekli tedbirlerin alınmasını" önerdiğini ve Komisyon'un bu önerinin kanunlaştırılması için talimat verdiğini belirtmektedirler. Dolayısıyla bu konudaki yasal değişiklikler AB Çalışma Grubu tarafından hazırlanacaktır. Yetkililer, -her ne kadar yürürlükteki Siyasi Partiler Kanunu (SPK) uyarınca siyasi partiler, halihazırda finansal hesaplarını ve ekli belgeleri zaman ve metot bakımından belirli kurallara tabi olan denetimi için Anayasa Mahkemesine göndermekle yükümlü olsalar da- AB Çalışma Grubunun, ortak hesap standartları ya da izleme organı tarafından siyasi partilere daha fazla rehberlik sağlanması gibi ilave tedbirlerin alınmasını mütalaa ettiğini belirtmektedirler.

58. GRECO, siyasi partilerin finansal raporlamalarının standardizasyonunun planlandığını not eder. Ancak, taslak mevzuat gibi somut tedbirlerin olmaması sebebiyle GRECO bu aşamada, tavsiyenin kısmen de olsa yerine getirilip getirilmediğine dair herhangi bir sonuca varamaz. Ayrıca, GRECO tavsiyenin sadece yasal değişiklikleri hedeflemediğini; aynı zamanda izleme organının siyasi partilere sağlayacağı rehberlik hükümleri de dahil olmak üzere siyasi partilerin raporlama uygulamalarını güçlendirmek için daha geniş kapsamlı tedbirlerin alınmasını hedeflediğini vurgulamak ister. GRECO, yetkilileri mütalaada olduğu rapor edilen bu kabil uygulamaya yönelik tedbirleri almaya teşvik eder.

59. GRECO tavsiye ii'nin karşılanmadığı sonucuna varır.

Tavsiye iii.

60. GRECO Değerlendirme Raporunda, kamunun, kanunla belirlenecek zaman çerçevesinde, siyasi partilerin yıllık hesaplarına ve denetim organının izleme raporlarına, kolayca erişebilmesinin sağlanmasını tavsiye etmiştir.

61. Yetkililer, siyasi partilerin mali açıdan denetlenmesine ilişkin kesin raporların halihazırda hem elektronik hem de fiziki ortamda Resmi Gazetede yayınlandığını ifade etmektedirler. Ayrıca, 30 Mart 2011 tarihinde yürürlüğe giren 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanundaki son değişikliklerden sonra siyasi partilerin mali açıdan denetlenmesine ilişkin kesin raporlar Anayasa Mahkemesinin resmi internet sitesinde de kamunun erişimine sunulmaktadır. Yetkililer, Anayasa Mahkemesi tarafından siyasi parti hesaplarının denetlenmesinin uygulamada hızlandırıldığını ve fakat denetim raporlarının zamanında açıklanmasını sağlamak için ilave yasal ve idari düzenlemelere gerek duyulduğunu eklemektedirler. Ayrıca, yetkililer, TBMM'de grubu bulunan iki siyasi partinin finansal bilgilerini halen internette yayınlamalarına rağmen, Komisyon tarafından da uygun bulunan ÇG Raporunun "siyasi partilerin finansal raporlarının kamunun kolayca ulaşabileceği yollarla açıklanmasını" tavsiye ettiğini belirtmektedirler.

62. GRECO, siyasi partilerin mali açıdan denetlenmesine ilişkin raporların internette yayınlanmasına yönelik atılan adımları memnuniyetle karşılar ve ayrıca siyasi parti hesaplarının kamunun kolaylıkla erişimine sunulması için bazı tedbirlerin alınmasına yönelik hazırlık çalışmalarının planlandığını not eder. GRECO, yetkilileri, siyasi partilerin finansmanına ilişkin bilgilerin kamunun erişimine sunulmasına yönelik daha kapsamlı bir sistem tesisi için gayretlerini sürdürmeye davet eder.

63. GRECO tavsiye iii'ün kısmen karşılandığı sonucuna varır.

Tavsiye iv.

64. GRECO, siyasi partiler ve adayların parlamenter, cumhurbaşkanlığı ve yerel seçim kampanyalarının finansmanında saydamlığın düzenlenmesini ve özellikle üçüncü kişilerin yaptığı katkılarda saydamlığın artırılması yollarının bulunmasını tavsiye etmiştir.

65. İlk olarak yetkililer, yukarıda zikri geçen 19 Ocak 2012 tarihli ve 6271 sayılı Cumhurbaşkanı Seçimi Kanununun cumhurbaşkanı adaylarının kampanya finansmanına dair kurallar koyduğunu rapor etmektedir. Bu Kanunun 14'üncü maddesi, maddede sayılan diğer hususların yanı sıra, yasaklanmış finansman kaynaklarını, bağış limitini ve adayların mallarını açıklama, bağışları seçim hesaplarında muhafaza etme, bağışları sadece seçim harcamalarında kullanma, Yüksek Seçim Kurulu'nun uygun bulduğu listeler halinde seçim sürecinde yapılan harcamaları ve elde edilen gelirleri kaydetme ve belirli zaman aralıklarında inceleme için belirtilen finansal bilgi ve belgeleri

Yüksek Seçim Kurulu'na iletme yükümlülüklerini düzenlemektedir. Aynı maddeye göre, adayların finansal raporlama usulleri, ilkeleri ve şekilleri Yüksek Seçim Kurulu tarafından belirlenmelidir.

66. İkinci olarak, milletvekili genel seçimleri ve yerel seçimlere gelince, yetkililer ÇG Raporunun "adaylar tarafından yürütülen seçim kampanyalarının finansmanına ilişkin gerekli tedbirlerin alınması için" yapılan öneriyi içerdiğini ve Komisyon'un bu öneriyi kanunlaştırmak için talimat verdiğini belirtmektedirler (bakınız yukarıdaki tavsiye i). Bu önerinin hayatiyet bulması, AB Çalışma Grubu'nun hazırlayacağı mevzuat değişikliklerini gerektirmektedir. Buna karşın, partilerin kampanya finansmanına ilişkin bilgiler, yıllık hesap ve denetim sürecine dahil edildiği için, yetkililer partilerin yürüttüğü seçim kampanyalarının finansmanının şeffaflığını düzenleyecek herhangi bir tedbire ihtiyaç duyulmadığını düşünmektedirler.

67. GRECO, standardı yüksek olduğu aşikar olan cumhurbaşkanı adaylarının kampanya finansmanında şeffaflıkla ilgili düzenlemelerin yapılmasını memnuniyetle karşılar. Ancak GRECO, yeni Kanunda isimsiz bağışların yasaklamasının düzenlenmemesinden kaygı duyar. Ayrıca, GRECO milletvekili genel seçimleri ve yerel seçimlerde adayların kampanya finansmanına ilişkin yasal değişiklik hazırlıklarının planlandığını kaydeder. Yetkililer, bu değişikliklerin hem bağımsız adaylar hem de bireysel parti adayları tarafından yürütülen kampanyaların finansmanında şeffaflığı artırıcı yönde olmasını sağlamalıdırlar. Buna ek olarak, GRECO, yetkilileri, üçüncü kişiler tarafından siyasi partilerin seçim kampanyalarına sağlanan desteği ele almaya ısrarla teşvik eder.

68. GRECO tavsiye iv'ün kısmen karşılandığı sonucuna varır.

Tavsiye v.

69. GRECO, siyasi partiler ve seçimlere katılan adayların seçim kampanyası dönemindekiler de dahil olmak üzere, belirli bir değerin üstünde aldıkları bütün bireysel bağışları (nakdi olmayanlar da dahil), her bağışın türü ve değeri ile birlikte bağış sahibinin kimliğini de gösterir şekilde düzenli olarak açıklamalarının zorunlu kılınmasını tavsiye etmiştir.

70. Yetkililer, ÇG Raporunda "seçimlerden önce siyasi partilerin mevcut mali kaynaklarının ve seçimlerden sonra giderlerinin bildirilmesini sağlamak için çalışma" ve "adaylar tarafından yürütülen seçim kampanyalarının finansmanına ilişkin gerekli önlemleri alma" şeklindeki iki öneride bulunulduğunu ve bu önerilerin uygulanmasının Komisyon tarafından onaylandığını belirt-

mektedir. AB Çalışma Grubu bu hususlardaki yasal değişiklikleri hazırlamakla görevlendirilmiştir.

71. GRECO, seçim dönemleri esnasında parti gelir ve giderlerinin beyan edilmesini ve seçimde aday olan kişilerin kampanya finansmanında şeffaflığı sağlamayı amaçlayan mevzuat çalışmalarının kararlaştırıldığına ilişkin olarak sağlanan bilgiyi not eder. GRECO bu girişimi açıkça desteklemekle birlikte, tavsiyenin yalnızca seçim kampanyası dönemiyle sınırlı olmadığı ve fakat her bağışın mahiyeti ve değerini ve bağış yapanın kimliğini gösterecek şekilde (belli bir değerin üzerindeki) bağışların düzenli olarak daha geniş bir ölçekte açıklanmasını gerekli kıldığı keyfiyetine dikkat çekmek ister. Mevcut reform sürecinin oldukça erken bir aşamada olduğu dikkate alındığında GRECO şu anda tavsiyenin kısmen de olsa uygulanmış olduğu sonucuna varamaz.

72. GRECO tavsiye v'in yerine getirilmediği sonucuna varır.

Tavsiye vi.

73. GRECO, parti hesaplarının lisanslı uzmanlar tarafından bağımsız olarak denetlenmesini tavsiye etmiştir.

74. Yetkililer, bazı partiler tarafından lisanslı hesap uzmanlarına başvurulmuş olduğuna işaret etmekle birlikte, ÇG-Raporu "parti hesaplarının lisanslı uzmanlar tarafından bağımsız bir şekilde incelenmesini" tavsiye etmektedir. Bu öneri, Komisyon tarafından kabul edilmiştir. Bu amaçla yapılacak mevzuat değişiklikleri AB Çalışma Grubu tarafından hazırlanacaktır.

75. GRECO lisanslı uzmanlar tarafından bağımsız olarak parti hesaplarının denetlenmesine yönelik mevzuat değişikliği hazırlıklarının planlandığını memnuniyetle karşılar. GRECO, yetkilileri elle tutulur sonuçların ortaya çıkması için gayretlerini hızlandırmaya davet eder.

76. GRECO tavsiye vi'nın yerine getirilmediği sonucuna varır.

Tavsiye vii.

77. GRECO, parti hesaplarının denetiminin partilerin ve adayların kampanyalarının finansmanının cumhurbaşkanlığı, parlamenter ya da mahalli seçimler sırasında ve/veya hemen sonrasında özel olarak izlenmesiyle desteklenmesini tavsiye etmiştir.

78. Yetkililer ilk olarak, 2012 tarihli Cumhurbaşkanı Seçimi Kanununun cumhurbaşkanı adaylarının kampanya finansmanının özel olarak izlenmesini öngördüğünü rapor etmektedir. Kanunun 14'üncü maddesi uyarınca, seçim sonuçlarının kesinleşmesinden sonraki 10 gün içerisinde adaylar seçime ait

hesap, bağış ve mali yardım ve gidere ilişkin bilgi ve belgeleri Yüksek Seçim Kurulu'na iletmek zorundadır. Yüksek Seçim Kurulu eğer varsa aykırılıkları tespit eder ve adaylara, tespit edilen aykırılıkları düzeltmeleri için makul bir zaman tanır. Belirlenen sınırı aşan bağışlar ve mali yardım tutarı Hazineye aktarılır. Yüksek Seçim Kurulu, Sayıştay'dan ve kampanya finansmanının izlenmesinde gerekli görülen ilgili diğer kamu kurumlarından yardım talep edebilir. Yüksek Seçim Kurulu tarafından yapılan denetimin sonuçları kesindir ve bir ay içerisinde duyurulur.

79. İkinci olarak, milletvekili genel seçimleri ve yerel seçimler konusuna gelince, yetkililer ÇG Raporunda yapılan "seçimlerden önce siyasi partilerin mevcut mali kaynaklarının ve seçimlerden sonra giderlerinin bildirilmesini sağlamak için çalışma" ve "adaylar tarafından yürütülen seçim kampanyalarının finansmanına ilişkin gerekli önlemleri alma" önerilerine tekrar atıfta bulunmuşlardır. AB Çalışma Grubu, bu hususlardaki mevzuat değişikliklerini hazırlamakla görevlendirilmiştir.

80. GRECO, Yüksek Seçim Kurulu tarafından cumhurbaşkanı adaylarının kampanya finansmanının özel olarak izlenmesini öngören mevzuatın kabul edilmesini memnuniyetle karşılar ve yetkilileri yeni düzenlemeleri etkili bir şekilde uygulamaya teşvik eder. Ayrıca, GRECO milletvekili genel seçimleri ve yerel seçimlerin finansmanındaki şeffaflığı artırmak üzere mevzuat hazırlama planlarını not eder. Ancak, reform sürecinin oldukça erken bir evresinde bulunulduğu için, bu kabil seçimlerde kampanya finansmanının hangi ölçüde özel olarak denetlenebileceğinin öngörüldüğü açık değildir.

81. GRECO tavsiye vii'nin kısmen yerine getirildiği sonucuna varır.

Tavsiye viii.

82. GRECO, (i) finansman konusundaki aykırılıkların soruşturulması ve kolluk kuvvetleriyle daha yakın işbirliği de dahil olmak üzere siyasetin finansmanın daha kapsamlı, etkin ve hızlı bir şekilde izlenmesinin sağlanması ve (ii) siyasetin finansmanın denetimine ayrılmış mali ve personel kaynaklarının artırılmasını" tavsiye etmiştir.

83. Tavsiyenin ilk kısmına ilişkin olarak, yetkililer ÇG Raporunda yapılan ve Komisyon tarafından onaylanan özellikle "belli bir miktarı aşan mali işlemlerin sadece bankacılık sistemi yoluyla gerçekleştirilmesini öngören yasal düzenleme yapılması" önerisi olmak üzere bazı önerilerin siyasetin finansmanının izlenmesini daha etkili bir şekilde kolaylaştırma potansiyeli bulunduğu-

nu belirtmektedirler. AB Çalışma Grubu, bu amaçla yapılacak yasal değişiklikleri hazırlamakla görevlendirilmiştir.

84. Tavsiyenin ikinci kısmı bakımından yetkililer, parti finansmanının denetlenmesinin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı ile işbirliği içerisinde Anayasa Mahkemesi tarafından yerine getirildiğini hatırlatmaktadırlar. Yetkililer, 30 Mart 2011 tarihinde yürürlüğe giren 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanundaki değişikliklerden dolayı siyasi partilerin mali denetiminin gelecekte teknik yönden Sayıştay tarafından yürütüleceğini rapor etmektedirler. Bu Kanunun değiştirilmiş 55'inci maddesi uyarınca Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin mal iktisaplarının meşruluğu ile gelir ve giderlerini gözden geçirmek amacıyla Sayıştay'dan yardım alır. Bu amaçla, Anayasa Mahkemesi birleştirilmiş nihai hesapları ve bununla beraber merkezi, taşra ve bölgesel örgütlerinin nihai hesaplarını Sayıştay'a iletmek ve Sayıştay da denetleme raporlarını nihai karar için Anayasa Mahkemesine göndermek zorundadır. Yetkililer, Parlamento adına kamu gelir ve giderlerinin denetlenmesini yürüten en üst denetleme organı olan Sayıştay'ın yeterli sayıda kalifiye uzmanı istihdam ettiğini ifade etmektedir.

85. GRECO, parti finansmanında şeffaflığı artırmak ve mali denetimi kolaylaştırmak amacıyla planlanan tedbirleri ve bu çerçevede Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerin yıllık hesaplarının kontrol edilmesinde Sayıştay'dan sistematik bir şekilde yardım talep etmesini öngören son yasal değişiklikleri not eder. Bunlar, doğru yönde atılan adımlardır ve mevcut izleme mekanizmasını güçlendirme potansiyelini haizdir. Aynı zamanda, GRECO bu bağlamda büyük önem arz eden bu tavsiyenin gereklerini karşılamak amacıyla daha fazla gayretin sarf edilmesi gerektiğini vurgular. GRECO, ayrıca, finansmanla ilgili ihlallerin soruşturulması ve kolluk kuvvetleriyle daha yakın işbirliği de dahil olmak üzere siyasetin finansmanının proaktif bir şekilde izlenmesinin sağlanması çağrısında bulunur. GRECO, mevcut izlemenin dar anlamda sınırlı bir denetime tabi olduğunu ve partilerin kendileri tarafından sağlanan bilgilerin ötesine geçmediği konusunda Değerlendirme Raporunda belirtilen kaygılarını tekrarlar. Bu yüzden, GRECO daha proaktif ve daha etkili bir mekanizmanın temini için uygulamaya yönelik tedbirlerin arttırılmasını ümit eder.

86. GRECO tavsiye viii'in kısmen yerine getirildiği sonucuna varır.

Tavsiye ix.

87. GRECO, siyasi partilerin ve adayların seçim kampanyalarının finansmanı konusunda henüz oluşturulmamış düzenlemelerin ihlalleri ile ilgili olarak etkin, orantılı ve caydırıcı yaptırımların getirilmesini tavsiye etmiştir.

88. Yetkililer, seçim kampanyalarının finansmanında şeffaflığı sağlamak için planlanan yasal ve idari değişikliklerle beraber yaptırım mekanizmalarının geliştirilmesinin öngörüldüğünü rapor etmektedir.

89. GRECO, kampanya finansmanı kurallarının ihlali durumunda yaptırımların uygulamaya konulmasının planlandığını kaydeder ve yetkilileri ısrarla gerekli adımları atmaya teşvik eder.

90. GRECO tavsiye ix'un yerine getirilmediği sonucuna varır.

III. SONUÇ

91. Yukarıdaki açıklamaları göz önünde bulundurarak, GRECO, Türkiye'nin Üçüncü Aşama Değerlendirme Raporunda belirtilen on yedi tavsiyenin hiçbirisini tatmin edici bir şekilde yerine getirmediği sonucuna ulaşır. Tema I - Suç Haline Getirme açısından, tüm tavsiyeler (i ilâ viii) kısmen yerine getirilmiştir. Tema II - Siyasi Partilerin Finansmanında Şeffaflık açısından ise, iii, iv, vii, viii sayılı tavsiyeler kısmen yerine getirilmiş ve i, ii, v, vi ile ix sayılı tavsiyeler yerine getirilmemiştir.

92. Tema I'le ilgili olarak (Suç Haline Getirme), GRECO, Türkiye'nin esaslı bir reform sürecini rapor etmesini memnuniyetle karşılar. Bu süreçte Türkiye, Değerlendirme Raporunda belirtilen tüm tavsiyeleri dikkate almış ve en azından belli bir seviyeye kadar karşılamaya çalışmıştır. Bununla birlikte GRECO, tasarı ile Türk Ceza Kanununda yapılacak değişikliklerin tavsiyeleri tamamıyla karşılamamasından dolayı üzüntülerini belirtir. Bu sebeple, yetkililerin tavsiyeleri karşılama yolunda takdire şayan çabalarına devam etmeleri ve Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi'nin (ETS 173) gereklerine uygun gerçekçi bir yasal çerçeve oluşturmak için Mecliste bekleyen tasarı üzerinde ilave değişiklik yapmaları gerekmektedir. GRECO, yetkililerin devam eden kanunlaşma sürecinin ileriki aşamalarında GRECO'nun değerlendirmelerini dikkate alacaklarını teyit etmelerini memnuniyetle karşılar ve yetkilileri mümkün olan en kısa sürede somut sonuçların elde edilmesi için her türlü gayreti sarf etmeye ısrarla teşvik eder.

93. Tema II (Siyasi Partilerin Finansmanında Şeffaflık) konusuna gelince, GRECO, 2010 tarihli "Saydamlığın Artırılması ve Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesi Stratejisi" çerçevesinde tesis edilen siyasi partilerin ve seçim

kampanyalarının finansmanında şeffaflığın artırılması amaçlı hazırlık çalışmalarını memnuniyetle karşılar. Söz konusu planda, GRECO tavsiyelerinden büyük ölçüde ilham alınmıştır. Bahsi geçen plan, GRECO'nun görüşüne göre Değerlendirme Raporunda belirtilen meselelerin çoğunu çözecek potansiyeli haiz yasal ve idari değişikliklerin hazırlıklarına başlanması kararı ile sonuçlanmıştır. Ancak belirtmek gerekir ki, reform süreci henüz daha başlangıç aşamasında olduğundan ve -Cumhurbaşkanı adaylarının kampanya finansmanlarına dair mevzuatın kabul edilmesi gibi birkaç istisna dışında- halen ortada somut bir sonuç da bulunmadığından, nihai sonucu belirtmek ve GRECO'nun tavsiyelerinin tatmin edici bir şekilde karşılanıp karşılanmadığına karar vermek henüz mümkün değildir. Ancak, bazı (planlanmış) tedbirlerin, özellikle geçmişe oranla daha proaktif bir yaklaşım tarzının kabul edilmesini zorunlu kılan izleme mekanizmasının güçlendirilmesine yönelik tavsiyelerin gerekliliklerini tamamen karşılamayacağı gözükmektedir. GRECO, yetkilileri planlanan reformları hayata geçirmeye ve mevzuatın pratikte düzgün bir şekilde uygulanmasını sağlayan düzenlemeleri kapsayacak tedbirlerin etkinliğine özel önem vermeye teşvik eder.

94. 91 ilâ 93'üncü paragraflar arasında yapılan açıklamaların ışığı altında, GRECO, nihai değerlendirmelerin yapılamamış olmasından dolayı, önümüzdeki 18 ay içerisinde tavsiyelere uygunluk konusunda kabul edilebilir bir seviyenin elde edilebilmesi için daha etkili somut ilerlemelerin gerekli olduğuna dikkat çeker.

Bu bağlamda ve şu an itibariyle, tavsiyelerin üçte birinden fazlasının yerine getirilmediği ve diğer tüm tavsiyelerin de sadece kısmen yerine getirildiği, planlanan tedbirlerin henüz tasarı halinde olduğu ve üstelik söz konusu tasarıdaki düzenlemelerin tavsiyelerin gerekliliklerini karşılama noktasında çoğu zaman yetersiz kaldığı hatırlatılmalıdır. Ancak, her iki tema açısından da önemli reformların yolda olduğunu akılda tutarak ve Türk yetkililerin daha fazla gayret göstereceğine inanarak, GRECO, tavsiyelerin mevcut düşük karşılanma seviyesinin, GRECO'nun Usul Kuralları Kural 31, Fıkra 8.3'de tanzim edilen "evrensel açıdan [bütünüyle] yetersiz" olmadığı sonucuna varır. GRECO, Türkiye Heyetinin Başkanını 30 Eylül 2013 tarihine kadar tüm tavsiyelerin (Tema I ve Tema II) yerine getirilmesine ilişkin ek bilgi sunmaya davet eder.

95. Son olarak, GRECO, Türk yetkilileri mümkün olan en kısa sürede raporun yayınlanmasına izin vermeye, raporu ulusal diline çevirmeye ve çeviriyi kamuya açık hale getirmeye davet eder.